Bibliotheca Universitaria
GRANADA
Sala A
Estante 3
Tabla
Número 47

F 79.

3

~~11 - 9 - 11~~

8 - 52

4

1 - 11

Biblioteca Universitaria
GRANADA
Sala A
Estante 3
Tabla
Número 47

F 79.
3
8- 52
1-11
1-11

(R. 2244) R. 10. 215

JO. BAPTISTÆ

DE LUCA

VENUSINI,

S. R. E. Presbyteri Cardinalis;

TRACTATUS

DE OFFICIIS VENALIBUS VACABILIBUS ROMANÆ CURIÆ;

Cum Juribus, seu Documentis, Informationibus, Responsis, & Decisionibus super suppressione Collegii Secretariorum Apostolicorum.

ACCEDIT ALTER TRACTATUS

DE LOCIS MONTIUM

Non Vacabilium Urbis.

CUM NONNULLIS SUMMORUM PONTIFICUM Constitutionibus; nec non Sacræ Rotæ Romanæ Decisionibus ad materiam facientibus, suis locis optimè adjectis.

BIB

VENETIIS, MDCCXXVI.

Ex Typographia Balleoniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

INDEX
CAPITULORUM
TRACTATUS
DE OFFICIIS VENALIBUS VACABILIBUS.

CAP. I.

Occaſio ſcribendi, & de qua ſpecie officiorum agatur. fol. 5.

CAP. II.

De ſpeciebus, & qualitatibus Venalium officiorum vacabilium Curiæ Romanæ, & præſertim de Prælatitiis, & requiſitis neceſſariis ad Prælaturam obtinendam. fol. 6.

CAP. III.

An pretium Officiorum vacabilium habeat naturam ſortis, ejuſque jure cenſendum ſit, vel potius fructuum, & redditum; & quid propriè iſta Officia importent, & de eorumdem Officiorum emolumentis, an ſortis, vel fructuum naturam habeant. fol. 9.

CAP. IV.

An hujuſmodi Officiorum venalitas, & reſpectivè vacatio per promotionem ad Cardinalatum, eorumque diſpoſitio aliquam redoleant Simoniacam labem, vel aliam turpitudinem, ſeù rem illiciram. fol. 11.

CAP. V.

An Papa licitè poſſit condonare emolumenta expeditionum, & demandare expeditiones gratis, & per viam ſecretam in præjudicium officialium, qui obtinent officia ex cauſa oneroſa, & qualem poteſtatem in hoc habeat Collegium Cardinalium. fol. 14.

CAP. VI.

Quomodo officia venalia acquirantur, & quid ubi acquiſitio in perſona unius fiat per alterum de iſtius pecunia, & de præſumpta donatione, ac imputatione in legitimam, & de materia reſervationis decreti. fol. 16.

CAP. VII.

De officiorum reſignatione, & alienatione, vel translatione de uno in alium, vel eorum obligatione, & quomodo eſſe dicantur in commercio, in ſubſtantia, vel in pretio, ſive in commoditate, & quando reſignationis admiſſio denegari poſſit. fol. 19.

CAP. VIII.

De eadem materia reſignationis officiorum, quale jus tribuat Reſignatario, ubi ex ſola partium conventione, ante illam admiſſam, concluſa ſit, & cujuſnam ſit damnum, vel periculum, quod interim contingat. Et an poſt illam admiſſam Reſignatarius reddatur tutus, quamvis ob mandatum falſum, vel inſufficiens, aut ob invalidum factum Judicis reſignatio ſequuta ſit. fol. 21.

CAP. IX.

De reſignatione, ſive de extenſione, & prorogatione officii de una perſona in aliam, in quo differant, & an expediat practicare ſtylum admittendi paſſim reſignationes abſque aliquo pretio, & quando juſtè aſſenſus reſignationi denegari valeat. Et de coadjutoria, ac etiam de officiis hæreditariis, vel tranſmiſſibilibus. fol. 23.

CAP. X.

De creditoribus officialis, quale jus habeant in officio, & de illorum concurſu, & potioritate, & de eadem materia reſervationis decreti, de qua ſupra Cap. VI. & ſeq. fol. 25.

CAP. XI.

De capacitate neceſſaria ad obtinendum, & retinendum officia venalia, & an mulieres, infantes, & idiotæ ſint capaces. Et quid in officiis non vacabilibus hæreditariis, quibus hæredibus deferantur officia, quæ exerceri poſſint per ſubſtitutum, ac etiam locari, fol. 28.

C A P. XII.

De officio assignato in eodem, vel possesso in commoditate per virum, tanquam re extradotali, ad quid vir teneatur erga mulierem; Et de officio possesso per hæredem fideicommisso gravatum, sive obligatum reddere rationes creditoribus hæreditariis, vel per usufructuarium, & similes, fol. 29.

C A P. XIII.

De officiorum venalium vacatione, quomodo sequatur; Et de privatione officialium, an & ex quibus causis in particulari, absque officiorum suppressione, fieri valeat. Innocentii Papæ XII. Constitutio, quod de cætero officia, & loca montium vacabilia Romanæ Curiæ cuiuscumque qualitatis sint, per assumptionem ad Cardinalatum illa obtinentium, minime vacent, fol. 32.

C A P. XIV.

An Papa, vel alter Princeps possit supprimere invitis officialibus, aliquod genus officiorum, istaque occasione enarratur facti series suppressionis Collegii Secretariorum Apostolicorum, quæ huic operi motivum dedit. fol. 37.

C A P. XV.

Præsuppositа legitima suppresione Collegii, de quo capitulo præcedenti, quid restituendum esset officialibus ex legibus particularibus ejusdem Collegii. fol. 39.

C A P. XVI.

De eadem restitutione pretii, de qua in Capitulo præcedenti, facienda tribus locis piis, quæ habebant officia in perpetuum. fol. 42.

C A P. XVII.

De eadem materia suppressionis officiorum, & quid in ejus casu reficiendum sit illorum possessoribus in genere, juxta terminos, & dispositionem juris communis. fol. 44.

C A P. XVIII.

De effectibus, tam favorabilibus, quàm odiosis, vel de commodis, & incommodis, quæ remanent in officiorum possessoribus, etiam post dimissum officium, & quando successor teneatur ad debita, vel onera, & facta prædecessoris. fol. 51.

C A P. XIX.

An & quando officialis teneatur de facto substituti fol. 53.

C A P. XX.

De societate officii, fol. 54.

JO: BAPTISTÆ CARD. DE LUCA TRACTATUS DE OFFICIIS VENALIBUS VACABILIBUS ROMANÆ CURIÆ.

Occasio scribendi, & de qua specie Officiorum agatur.

SUMMARIUM.

1 *Protestatio, vel excusatio Auctoris.*
2 *Omittuntur præludia fieri solita.*
3 *De quibus Officiis agatur.*
4 *Officiorum venalium usus apud antiquos Romanos sub nomine militiarum.*
5 *Sunt de Regalibus, & extra privatum commercium.*
6 *Per quos tractetur de materia.*
7 *De stylo, qui tenetur super auctoritatum allegatione.*

C A P. I.

NOn semel accidit, ut præter negotiorum, aliarumque rerum regularem cursum, à particularibus deveniat ad universalia, istisque illa occasionem præbeant, ut in hac præsertim tractatione praxis docet; Cum enim mihi post transitum à Foro ad Aulam, extra consuetam, & diuturnam viam, per aliam, longè plus incommodam, & spinosam ambulanti, occasio præbuerit antiquum forense reassumere plectum in adeò celebri causa, intitulata Rom. pretii officiorum, disputata in Rota Romana inter Cameram Apostolicam, & olim Secretarios Apostolicos, ob illius Collegii suppressionem, juxta seriem in Rotæ decisionibus, præsertim secunda, recensitam, A. ac etjam inferius reassumptam in Cap. 14. id incentivum dedit, ex consueto veritatis, & justitiæ amore, & charitatis motivo erga posteritatem, in unum colligere, & recensere ea, quæ, tam in dicta controversia, quàm in mei Theatri regalium libro, aliisque ejusdem Theatri locis, occasione consimilium particularium controversiarum, dixi in hac materia Officiorum Venalium, & Vacabilium
1 Romanæ Curiæ, aliqua elucidando (quantum fieri potest, atque humanæ conceditur imbecillitati) æquivoca, in quæ frequenter incidi sum expertus, prudentem, ac doctum admonendo lectorem (dum indoctos, & indiscretos non alloquor) ut discretionis memores, considerent opus penè sine tempore, & sine libris, cum non modica negotiorum mole in Aula Vaticana successivis, non dico horis, sed brevissimis, continuò interruptis, spatiis compositum esse.

Scriptorum stylus frequentior est, cujus inobservantia apud legalis facultatis modernos præsertim professores
2 magnam recipere solet censuram in tractationibus magnos facere apparatus, magnumque adhibere laborem in origine, significatione & derivatione vocabuli, sub quo materia explicatur, & tractatur, ac etiam super diversis speciebus, quæ sub eodem generico vocabulo comprehenduntur, necnon super vera definitione, vel descriptione, alias impugnando definitiones, vel descriptiones, quæ ab aliis traditæ sint, ut in hac individuali officiorum tractatione apud aliquos modernos legitur. B.

Quidquid autem sit de hujusmodi præludiis, circa 3
quæ ad præfatos, aliosque similes scriptores remitto lectorem, propositum non est agere de officiis in genere, & per consequens de omnibus illis muneribus publicis, & privatis, Ecclesiasticis, & secularibus, civilibus, & militaribus, administrationem ac jurisdictionem annexam habentibus, vel illa carentibus, &c. sed solum de Officiis venalibus, & vacabilibus, non quidem in genere, adeout omnium regionum, vel Principatuum officia hujusmodi veniant, sed solum de illis Curiæ Romanæ, seu Pontificiæ, à quibus, ex rationis identitate, quando ista intret, atque aliorum Principatuum, vel Civitatum leges, vel styli non obstant, neque diversitatem inducant in casuum contingentia inferri valeat; Illa solum insinuata generalitate, quæ communis est omnibus regionibus, & Principatibus, in quibus vivitur cum illo Romanorum jure, quod civile commune dicitur, ut hujusmodi officiorum usus non sit novus, dum apud antiquos Romanos quoque cognitus fuit, sub diverso tamen vocabulo militiarum, quæ idem sonant, ac ista nostrorum temporum officia venalia, C. ideòque id quod in prefato jure de militiis dispositum legis, his of- 4
ficiis regulariter congruit, quando particulares leges, vel styli diversimodè non suadeant, à quibus tamen, ut plurimum hujus materiæ regulatio pendet. Quinimò in plerisque hujus Curiæ officiis, adhuc idem continuat antiquum militiarum vocabulum, quamvis eorum erectio sit recens, quia militiæ, vulgò *Cavalierati* nuncupantur, ut in eorum officiorum serie recensita in Cap. seq. habetur.

Quamvis autem inter regalia enumerata in illa capitulatione, quę in pace Constantię inita fuit inter Imperatorem Federicum I. & confederatas Civitates Lombardię, registrata inter leges feudales, ideòque unica regalium lex, & norma reputata, D. in aliorum tamen majorum enumeratione manca, ut in suis advertitur sedibus E. facultas creandi officiales, & magistratus ad justitię administrationem, & Reipublicę regimen recensęatur; Nihilominus de hac specie officiorum ad solam utilitatem, militiarum adinstar; verè ista lex non loquitur, adhuc tamen ex communi DD. sensu, & Principatuum praxi receptum est, ut hujusmodi officiorum venalium erectio, & dispositio sit etiam de reservatis Supremo Principi, & per consequens de regalibus, adeout de uno in alterum, quoad substantiam, transferri non valeant, absque ejusdem Principis, vel illius, quem 5
ipse deputaverit, licentia, ut patet ex iis, quę sparsim in enunciato Theatri secundo lib. de Regalibus habentur, ac etiã infra in plerisque locis, præsertim occasione agendi de com-

commercio, & contractione Cap. 6. & seq. Et licet alique subditæ Civitates, vel subditi, & inferiores Magistratus eundem usum habere soleant, ut etiam in Urbe habetur in officiis populi Romani, seu Capitolinis, adhuc tamen ex Papæ supremi Principis concessione, & potestate id sequitur; Ideoque tyronicum potius esset in assumpto passim recepto, & controversiam non recipiente, se diffundere, atque chartas inutiliter implere super ratione, ob quam sint de regalibus, & extra privatum commercium, utpotè in jure præsupponendo.

Apud quos autem DD. de ista officiorum materia tractetur, ex eodem secundo regalium libro conjici potest, atque aliqui moderni Scriptores multos de materia loquentes colligunt. F. 6

Connaturalis est Juristarum stylus, imò necessarius apud eos reputatus, nil asserendi absque auctoritatum allegatione, magnoque cumulo, ex illorum axiomate, quod erubescimus cum sine lege loquimur, unde provenit quod eorum opera pro moderno præsertim stylo compositа, cum adeò magna allegationum inutilium copia, nauseantia, & contemptibilia apud alios literarum professores non immeritò reputentur; Id autem penè in omnibus meis operibus, genium, ac stylus abhorruerunt, magis verò in isto, in quo ut præmissum est, absque libris, & absque tempore in Aula totum egit memoria, Ad satisfaciendum verò iis, qui mihi fidem præstare nolentes, alias cupiunt auctoritates, insinuantur loca, in quibus easdem propositiones cum auctoritatibus, & decisionibus comprobantur, ubi videri poterunt, & ubi de eis actum non est, moderatæ pro stylo insinuantur, dum istæ alias referunt.

a *Romana pretii officiorum 19. Junii 1680. cor.* Alberg. *de qua infra sub nu. 18.* b Amicang. *de regal. offic. q. 1. cum trib. seqq. c l. pen. §. alumno ff. de leg. 3. §. te diei, ff. de minor. l. fin. C. de pign. l. omnimodo §. imputari, C. de inoff. iest.* ubi Bald. Castr. Salic. & alii, Amichang. *de Regal. offic. q. 1. n. 12.* Theatr. *l. 2. de Regal. disc. 2. nu. 4. disc. 17. nu. 9. & alibi.*

c *Cap. unico, Quæ sint Regalia in usibus feudorum.*

e *In summa Regal. n. 1. & seqq. in alio opere Italici idiomatis, cui titulus est,* Il Dottor Volgare, *eod. tit. 2. de regal. in genere; Et in opusculo ejusdem Italici idiomatis cui titulus est.* Il Principe prattico *c. 3.* f Amicangel. *de Regal. offic. q. 4. num. fin. d. disc. 2. de Regal. num. 5. & in aliis pluries,* plenè Salg. *in labyr. cred. qui fortè omnium latius, & melius de hac materia tract. alleg. d. disc. 2. & alibi pluries.*

De speciebus, & qualitatibus Venalium officiorum vacabilium Curiæ Romanæ, & præsertim de Prælatitiis, & requisitis necessariis ad Prælaturam obtinendam.

SUMMARIUM.

1 Quare dicantur officia Cancellariæ.
2 Distinguuntur hæc officia in tria genera, sive in tres species diversas.
3 Quæ sint officia Prælatitia, & primi Ordinis.
4 De officio Cardinalis camerarii.
5 Commendabilis esset distinctio officiorum utriusque Principatus, quare ista non adsit.
6 De officiis A. C. & Thesaurarii Generalis.
7 Quænam sint alia officia Prælatitia singularia, quæ non constituunt Collegium.
8 De officiis Prælatitiis, quæ faciunt Collegium.
9 De officiis secundi generis, quæ non sunt Prælatitia, sed aliquam habent administrationem.
10 De officiis tertiæ classis, quæ nullam habent administrationem.
11 De portionibus, quarum capaces etiam mulieres.
12 Recensentur ista officia tertiæ classis, eorumque collegia.
13 De officiis capitolinis.
14 De requisitis necessariis ad Prælaturam Referendariorum.
15 Quod non soleant practicari in his officiis venalibus, & quare.
16 De provisione desuper facta.
17 De diversis speciebus Prælatorum.
18 Non ex eo, quod aliquis sit Prælatus, sequitur quod sit Referendarius.
19 Datur exemplum Canonicorum.
20 Quid operetur concessio Prælaturæ in his officiis.
21 De Auditoribus Rotæ, aliisque officialibus Curiæ.
22 De absurdis, & inconvenientibus, quæ alias resultarent.
23 Quod ipsemet Constitutiones, quæ concedunt privilegium, idem disponant.
24 In dubio procedendum est cum regula.

CAP. II.

PRo Curiæ loquendi usu officia venalia, quæ per Papam conceduntur, Cancellariæ, vel Datariæ appellantur, quamvis pleraque sint, & præsertim majora, & primi ordinis, quæ Cameralia potius, quam Cancellariæ, vel Datariæ dicenda veniunt, ac etiam aliqua inferiora diversas habeat administrationes, vel munera, ut infra in eorum serie. Istud autem generale vocabulum originatum probabiliter videtur ex majori numero, & parte vel probabilius ad distinguendum officia Papalia à Capitolinis, quorum antiquiori tempore magnus erat numerus, & de quibus etiam incidenter in plerisque locis fit mentio, quoniam omnia officia Papalia cujuscumque sint speciei, & qualitatis expediuntur per Datariam, & Cancellariam respective, quod in aliquibus Capitolinis non sequitur. 1

Ut autem in enunciata regalium Sede advertitur, A. triplicis generis, vel qualitatis esse dignoscuntur hæc officia venalia vacabilia per Papam conferri solita. Primi namque generis sunt ea, quæ majora, vel primi ordinis esse dici merentur, quamvis inter se quoque aliqua notabilis adsit disparitas, utpotè annexam habentia Prælaturam, adeout non conferatur nisi Prælatis, vel quod per eorum assecutionem Prælati efficiantur, ac etiam habent annexam justitiæ, vel alterius qualificati muneris administrationem, ac majores præeminentias, unde propterea conferri non solent, nisi viris jam benemeritis, sive quod ex natalium qualitate, aut ex virtute, & animi dotibus, Sedis Apostolicæ, ac Reipublicæ servitium, ac beneficium ex eorum opera probabiliter sperari valeat, cùm ad hunc finem ordinata sit Prælatura, tanquam quædam species primariæ militiæ, ex qua Duces, aliique præfecti, & officiales exercitus eligi debeant, atque hoc primum genus dividitur in plures species, quod sc. alii sunt Officiales Camerales, alii Cancellariæ, & alii quibus diversa alia munera incumbunt, ut infra; ac etiam alia intrat distinctio, quod alii constituunt Collegium, & alii considerantur singulariter. 2

Inter hæc officia connumeratur unum omnium majus, quod juxta antiquissimam, nunquam interruptam, praxim, est de sui natura Cardinalitium, utpotè obtineri non solitum nisi per aliquem in hac dignitate constitutum, illudq; est venale, ut non semel practicatum esse docent Historiæ ex insinuatis in relatione Cur. loquendo de Cardinali Camerario, B. atque præsertim practicavit B. Pius V. pro subsidio belli contra Turcas; Et licet juxta modernam praxim, quando vacatio contingit, gratis frequentiùs cõcedi soleat, attamen in concessione fit condonatio pretii, eodem modo, quo practicatur, quando per Pontificem conjunctis, vel aliis donantur alia officia, etiã minora, ut habetur infra in c. 17. istudque pretium esse consuevit sc. 60. m. monetæ, ut in hoc sæculo practicatum fuit sub Greg. XV. in Card. Hippolyto Aldobrand. Verùm quando id practicandum esset hodie ob notabilem alterationem pretii hujusmodi officiorum, probabile est, quod esset longè majus; Ideò autem illud officium est venale, non autem talia sunt alia officia Cardinalitia; V. Cancellarii, Pœnitentiarii, & Vicarii Urbis, quia hæc pertinent ad Principatum spiritualem, illud autem specialiter ad temporalem, ut in suis sedibus advertitur. C. 3

Commendabile quidem esset, ut hæc officia aliam reciperent veram, ac totalem divisionem, quod sc. alia essent pertinentia ad Pontificum Principatum spiritualem, & alia ad alterum Principatum temporalem, juxta nimium frequenter insinuatam illorum Principatuum distinctionem, ac diversitatem; D. Verùm quidam insensibilis usus diversam induxit consuetudinem, adeout illa officia, quæ principaliter sunt temporalia ad temporalem Principatum pertinentia, participent de multis pertinentibus ad spiritualem, & è contra illa officia, quæ principaliter pertinent ad Principatum spiritualem, participent de multis pertinentibus ad temporalem. 5

Officiales autem Prælatitii de hac secunda specie singulari, sunt duo primarii Curiæ officiales, tam ratione majoris muneris, ac jurisdictionis, & præeminentiæ, dum omnes alios antecedunt singulariter conferatos, pluribusque gaudent honoribus, & prærogativis, quibus alii non gaudent, quàm etiam ratione majoris valoris, vel pretii, tamen, & invariabilis, pro quo juxta præsentem statum concedi solent; Istique sunt; A. C. & Thesaurarius

6 rius generalis; atque valor est scutorum auri 56. m. Istaque officia pro stylo penè inconcusso non solent conferri, nisi iis, qui jam sint Cameræ, licèt quandoque ab hoc stylo, sed nimium raro soleat recedi, ut initio sæculi currentis in Officio Thesaurarii practicatum fuit sub brevissimo Pontificatu Leonis XI. qui sequuta hujus officii vacatione illud contulit Aloysio Capponio penè adolescenti, fuitque postmodum qualificatus Cardinalis, ejusque mentio fit occasione agendi de Decanatus S. Collegii. E. Sunt autem incompatibilia cum Clericatu, qui dimittitur retrahendo pretium scutorum pariter auri 42. m. adeout augmentum de novo solvendum importet scut. auri 14. m. De his autem duobus majoribus Officialibus, eorumque jurisdictione, & præeminentiis agitur in eadem relatione Curiæ. F.

Alia officia Prælatitia singularia, Collegium non constituentia, aliquam jurisdictionem annexam habentia, 7
sunt videlicet, Præses, vel Præsidens Cameræ, Regens Cancellariæ, Auditor Contradictarum, Auditor Confidentiarum, Corrector Contradictarum, Præfectus Minutarum Brevium, Revisor Minutarum Brevium, Præses, vel Præsidens Solicitatorum Apostolicorum, vulgò Janizerorum, Præses, vel Præsidens plumbi, istorumque officiorum non est fixum, sed varium, ac respectivè majus, vel minus ad mensuram emolumentorum. Illa
8 verò Prælatitia, quæ faciunt Collegium sunt Duodecim Clerici Cameræ Apostolicæ, de cujus Tribunali agitur in dicta relatione Curiæ, G. istorum officiorum pretium est fixum, & invariabile scutorum auri 42. m. Duodecim Protonotarii Apostolici de numero participantium, quorum officium est antiquissimum, utpotè à temporibus primitivæ Ecclesiæ erectum conscribendis actis Martyrum, pretium verò non est fixum, sed varium juxta temporum contingentias. Et duodecim Abbreviatores de Parco majori, quorum officium directè & propriè versatur circa Cancellariam Apostolicam, & pariter pretium est varium juxtà temporum, & emolumentorum variationem; Istorumque Abbreviatorum medietas prius pertinebat ad Cardinalem Vicecancellarium, qui ea vendebat, sed per Inn. XI. dismembrata fuerunt, omniaque applicata Cameræ, ut in motu proprio registrato in calce præsentis Capituli. 3

Secundi generis sunt Officia, quæ media dici merentur, utpotè quid medium constituentia inter Prælatitia primi
9 ordinis, de quibus suprà, & inferiora popularia tertii generis, vel ordinis, de quibus infra, ex eo quod annexam habent aliquam administrationem negotiorum Cancellariæ Apostolicæ, & literarum Apostolicarum expeditionibus, aut in actis judicialibus conscribendis, & ordinandis, sive in illis exequendis, unde propterea in eis requiritur aliqua idoneitas, & literatura, & in plerisque juxta legem fundationis, requiritur etiam gradus Doctoratus, istaque pro majori parte sunt Collegialia, eorumque pretium est varium, majus, vel minus pro temporum, & emolumentorum varietate, & qualitate. Collegialia verò sunt; nempè Scriptores Apostolici in numero centum, Scriptores Brevium in num. 81. Scriptores Pœnitentiariæ, alias minoris gratiæ, in n. 27. Procuratores Pœnitentiariæ, alias minoris gratiæ in num. 24. ultra illos tres Procuratores, & tres Scriptores, qui actu serviunt Tribunali Pœnitentiariæ pro foro Pœnitentiali, cum ista officia non sint venalia; Abbreviatores de Parco minori in num. 60. Sollicitatores, vulgò Jannizeri num. 100. Correctores Archivii n. 8. Clerici Registri nu. 6. Registratores supplicationum nu. 20. Registratores Bullarum n. 24. Magistri supplicationum n. 8. Magistri Regestri Bullarum n. 6. Cubicularii n. 60. Procuratores Contradictarum num. 13. Notarii A. C. n. 10. Notarii, seu Secretarii Cameræ num. 4. Notarii Rotæ nu. 4. Notarii Cardinalis Vicarii n. 4. Cursores Papæ nu. 19. Mandatarii Curiæ Gubernatoris nu. 7. Magistri plumbi n. 3. Notarii Provinciæ Marchiæ nu. ..... Adsunt etiam aliqua officia venalia habentia annexam aliquam administrationem, vel exercitium, quæ sunt singularia, & non efformant Collegium, nempè Notarius civilis Gubernatoris, cum officium Notarii criminalis pertineat ad Archiconfraternitatem Charitatis. Et Notarii super processibus promovendorum ad Episcopatum, Ripæ, Burgi, Ædilium, seu Magistrorum Viarum, Mercatorum, Protomedici, Contradictarum, Agriculturæ in conside-ratos, *Hebræorum, & Neophitorum*, Officium Assessoris, Magistrorum viarum, & sunt quampluries Depositariæ aliquorum ex Collegiis. Ex his autem, de quibus supra, ac etiam ex iis, de quibus infra, aliqui Officiales exercere per substitutos, ut advertitur infra Cap. 19.

Demum tertii generis sunt officia minora magis popularia, quæ nullam habent annexam administrationem, 10
ideò non exigunt industriam, vel idoneitatem personæ, sed illorum sunt capaces etiam idiotæ, & infantes, utpotè ad solum emolumentum, quinimò in aliquibus ex istis, ac etiam in illis secundæ classis, de qua supra, sunt erectæ 11
quædam portiones, quarum sunt capaces etiam mulieres, & infantes, atque infra Cap. 11. explicatur quid nam istæ portiones importent, illæque portiones, quæ Ripæ dicuntur, sunt in n. 634. ultra plures alias portiones recenter erectas super aliquibus officiis, de quibus supra, & infra; Istaque officia constituunt etiam Collegia, atque eorum pretium est varium juxta temporum qualitatem, ac magis, vel minus ad mensuram emolumentorum, eaque sunt videlicet, Collectores plumbi num. 14. Scriptores Archivii n. 91. Scutiferi Apostolici n. 104. Præsidentes Annonæ n. 141. Mazerii nu. 25. Officiales nuncupati Virga rubea n. 16. Custodes primæ catenæ n. 3. Custodes secundæ catenæ nu. 2. Ostiarii primæ, & secundæ catenæ num. 5. Milites vulgò *Cavalieri Laurentiani* num. 330. Lilii num. 350. Pii num. 671. S. Petri num. 401. S. Pauli num. 200. & forsan alia existunt ignota, cùm meum non sit exacti historici, vel enumeratoris partes in hoc implere. 12

De officiis Capitolinis non agitur, nisi incidenter, tum quia diversam habere solent naturam, cum aliqua sint hæ- 13
reditaria, & transitoria, etiam ad extraneos, cum sola obligatione renovandi expeditiones, ut sunt præsertim officia Notariorum fori Capitolini, & aliqua solent esse ad lineas, vel generationes, tum quia penè annihilata videntur, atque in dies supprimuntur, eo quia magnum causabant gravamen Cameræ, Populi autem nullum levamen, & beneficium, dum contingente vacatione, per Conservatores pro tempore concedi solebant gratis eorum conjunctis, vel benevolis, aut si mediante privatum tendebat commodum, quinimò prorogationes, ac præventivas concessiones de facili facere solebant; unde propterea Innoc. X. magnam quidem eorum fecit suppressionem, quam successivè alii Pontifices continuarunt, ut actu continuat Inn. XI. H. Ac etiam quia tractatio est de officiis Romanæ Curiæ sub cujus nomine venit Curia Papæ, ubicumque iste residentiam habeat, unde quando longam residentiam habuit in Gallia, adhuc Romana Curia dicebatur, è converso autem Curia Capitolina, est Curia particularis Romanæ Civitatis constitutæ ex proprio populo, & districtualibus, ad instar cujuslibet alterius Civitatis.

In proposito autem præmissorum Officiorum primæ classis, quæ annexam habent Prælaturam, Cum Alex. VII. 14
per. ejus Constitutionem 88. innovativam Constitutionis 41. Sixti V. statuerit, qui Collegio Referendariorum utriusque Signaturæ cooptari cupiunt, ultra prælaturæ concessionem, ex Papæ gratia fieri solitam, habere debeant nonnulla requisita cum processu in Signatura Justitiæ justificando nempè legitimos, & honestos natales, ætatem annor. 25. probitatem vitæ, & famæ, Clericatum, Doctoratum in aliqua publica Universitate in utroquæ jura, vel eorum altero, prævio quinquennali studio, praxim Curiæ per biennium, & congruam provisionem scut. 1500. ac ulterius, ut præcedere debeat examen cum consueta propositione duarum commissionum idealium in plena Signatura, & præstatio juramenti. Orta est dubitatio, an possessores hujusmodi Officiorum, pro obtinenda Prælatura, subjaceant processui; dictisque requisitis, atque attenta quadam observantia de facto, nemine ad id reflectente, isti officiales prætendebant se exemptos, ex eo fundamento, quod Protonotarii Apostolici per Constitut. 12. Sixti V. creantur Prælati domestici, & utriusque signaturæ Refe- 15
rendarii, Abbrevatores autem de Parco majori, fortèque alii officiales Cancellariæ per Constitut. 2. Pauli V. pariter creantur Referendarii.

Inter alios verò abusus, ad quos pro mei muneris debito advertere curavi, atque Divina assistente gratia ex zelo ve- 16
ritatis, & justitiæ abolere, iste præsertim talis mihi videtur, quod que propterea nullatenus permittenda esset hæc Apostolicarum Constitutionum publica contraventio adeò magno Tribunali, & in conspectu Curiæ, quoniam non omnis Prælatura pernecesse importat, vel secum trahit cooperationem huic Collegio, dum multę sunt diversę prælaturę species, vel hierarchię, multaque inter se distincta 17
Collegia, ut exempli gratia. Est hierarchia Episcoporum, & Archiepiscoporum, & sunt Collegia, Rotę, Cameręs, Protonotariorum, Abbrevatorum, & similia, quæ sunt diversa ab isto Collegio Referendariorum, ac etiam habe-

tur ſpecies Prælatorum domeſticorum Papæ, & ſunt plerique officia Prælatitia ſingularia ſuperius recenſita: ideòque
18 non ex eo, quod aliquis ſit de uno Collegio Prælatitio, quamvis etiam dignioris, & majoris ordinis, exinde ſequitur, quod ſit de iſto Collegio Referendariorum, niſi ſervatis ſervandis illi cooperetur, ut exempli gratia, habemus in genere Canonicorum Eccleſiarum Cathedralium,
19 Metropolitanarum, & Collegiatarum, quoniam omnes ſunt, & dicuntur Canonici, ſed non ex eo, quod quis creatur Canonicus in una Eccleſia, quamvis majori, atque ſit illo Capitulo, exinde ſequitur, quod dicatur de Capitulo, vel Collegio aliarum Eccleſiarum, etiamſi in eis de aliquo Canonicatu provideatur, niſi ſervatis ſervandis de jure communi, vel particulari, & juſtificatis requiſitis admittatur in Collegium, & Capitulum, ideòque non ſufficit, quod officiales uniùs Collegii, ad quod fuerint admiſſi creati ſint per Papam etiam Referendarii, quoniam id aliud non operatur, niſi conceſſionem generalem illius Prælaturæ, pro qua in aliis non obtinentibus hæc officia neceſſaria eſt conceſſio, vel gratia ſpecialis, quæ tamen non
20 ſufficit pro cooperatione in Collegium, niſi prævia juſtificatione requiſitorum ſequatur admiſſio, vel receptio juxtà inſinuatum exemplum illorum, qui per Papam, vel Ordinarium providentur de aliquo Canonicatu in Cathedrali, vel Collegiata, quoniam iſta proviſio, etiam cum perfecta expeditione literarum præbebit quidem titulum, ſed ſequi debet admiſſio vel receptio in Capitulum, prævia juſtificatione requiſitorum, quæ ex hujuſmodi Capituli legibus, vel privilegiis, aut ex conſuetudine ſunt neceſſaria.

Et magis proximè ad rem, ſi vacante loco in Rota, Papa alium de hoc loco providet, illicò ei concedit literas conti-
21 nentes perfectam creationem, & proviſionem juxta verba in Præeminentiarum Sede regiſtrata, L. non per hoc tamen ille dicendus eſt de Collegio, neque ſedere poteſt in Rota, minuſque privilegiis, & præeminentiis Auditorum Rotæ gaudet, niſi præcedant juſtificatio requiſitorum, & implementum quamplurium functionum, necnon duplex examen publicum & ſecretum, hiſque omnibus peractis, præſtandum eſt juramentum in plena Camera, ut advertitur in eadem Sede Præeminentiarum, M. ubi quod idem penè ubique ſervatur in omnibus Collegiis, & Tribunalibus exercentibus juriſdictionem, & annexam habentibus adminiſtrationem juſtitiæ, pro qua exercenda, præſtandum eſt Juramentum, atque adimpleri debent omnia requiſita per leges, vel ſtylos illius Tribunalis, vel Collegii, ideòque cùm iſta Prælatura Referendarius utriuſque Signaturæ ſit de hoc genere, quoniam annexam habet adminiſtrationem juſtitiæ, & exercitium juriſdictionis, prorſus improprium eſt, ut ex officio Protonotarii, vel Abbreviatoris, quod ſatis modicam exigit adminiſtrationem pro quibuſdam actibus extrajudicialibus, magiſque honorificis, quam veræ adminiſtrationis, obtineri debeat cooptatis huic Collegio, abſque eo quod conſtet de idoneitate, aliiſque requiſitis neceſſariis pro hoc majori munere exercendo; Atque alias dari poſſet caſus, quod immutatæ ætatis, maleque morigeratus adoleſcens nullam juris, & fori peritiam habens, ita efficeretur Judex, atque juſtitiam adminiſtrare
22 deberet, & ſederet in ſignatura ignotus Collegio, vel Tribunali, quo nil abſurdus, ac etiam quod non eſſet de congrua ſubſtentatione proviſus, adeout cum dedecore ordinis Prælatitii tanquam mendicus vivere cogeretur, dum hujuſmodi officiorum valor importat reſpectivè 10. vel 15. m. ſcuta circiter, quæ poſſunt etiam eſſe ab alio mutuata; Et quod magis eſt, ita eſſet comprobare falſam ignari vel maligni vulgi opinionem, & famam, de qua infra Cap. 4. quod in Romana Curia, cum ſola pecunia, ſine meritis, & abſque idoneitate, emantur Prælaturæ, & Dignitates, & juſtitiæ adminiſtratio, ideoque abuſus inanibus palpari videtur.

Et præſertim quoad Abbreviatores caſus videtur dubitandi ratione indignus, dum ipſamet Conſtitutio Pauli V. exigit examen, & juramentum, atque expreſſam relatio-
23 nem habet ad Conſtitutionem Sixti V. Et quoad Protonotarios, eadem Conſtitutio 12. Pii V. clarè comprobat hanc diſcretivam, quoniam in §. 7. omnes indefinitè erat Prælatos domeſticos, alio non deſiderato requiſito, dum iſta eſt Prælatura ſolum honorifica, ſine adminiſtratione, in §. verò 15. creat Referendarios ſolùm illos, qui eſſent DD. Cumque iſtam Conſtitutionem idem Sixtus per aliam poſteriorem 41. ſtatuerit in iſto Collegio Referendariorum quandam regulam generalem abſque aliqua exceptuatione, idémque fecerit Alex. VII. intrat vulgaris, vera, & recepta propoſitio, quod procedendum eſt cum regula, quoties non conſtet de limſtatione, vel exceptuatione in dubio non præſumenda, cumque utique Pontifici benè innoteſcerent iſta officia hanc prærogativam habentia Prælaturæ, veriſimiliter illa exceptuaſſent, & non ſtatuiſſent regulam generalem pro omnibus in iſto Collegio cooptandis, ideòque concludendum, quod hoc privilegium contineat quandam conceſſionem generalem, ſimilem conceſſionibus particularibus; quæ de Prelaturæ aſſumptione fieri ſolent, ut præbeant quidem titulum ad illam aſſequendam, conſtito tamen de idoneitate, & aliis requiſitis, ad inſtar proviſionum, quæ fiunt de beneficiis in forma dignum, &c. 24

a *lib. 2. de Regal. diſc. 2.* b *lib. 15. in relat. Curiæ diſc. 11.*
c *d. diſc. 11. in relat. Curiæ, & in opuſ. de Card. pract. cap. 14*
d *d. l. 15. in relat. Curiæ diſc. 2. l. 2. de Regal. diſc. 2. & in dict. opuſc. de Card. c. 10. & alibi pluries.*
e *in d. relat. Cur. diſc. 5. & in d. opuſc. de Card. c. 3.*
f *diſc. 34. & 35.* g *diſc. 33.* h *de his diſc. 3. & 14. de regal.*
i *in relat. Cur. diſc. 1. & in annotat. ad diſc. 9. de Jud.*
l *lib. 3. de præem. diſc. 28.* m *d. diſc. 28.*

Tenor Motus Proprii ſuperius enunciati

SANCTISS. DOMINI NOSTRI

INNOCENTII

Divina Providentia Papæ XII.

Diſmembratio Officiorum ab Officio Vicecancellarii, eorumque reſtitutio, & aſſignatio Sedi, & Cameræ Apoſtolicæ.

Motu proprio, &c. Divina diſponente clementia ad Summi Apoſtolatus apicem, meritis licèt impuribus aſſumpti, inter cætera cordis noſtri deſiderabilia illud intenſis exoptamus affectibus, ut ea, quæ Sedis, & Cameræ Apoſtolicæ, cujus effectus, redditus, & proventus a nonnullis Romanis Pontificibus, temporum, & rerum qualitatibus id tunc permittentibus, conceſſi, atque aſſignati fuerunt, commodum, & utilitatem reſpiciunt; Nos urgentibus cauſis novis reſtituamus, & ad ſtatum primevum reducamus, ſive de novo applicemus, & attribuamus, aliaque deſuper opportune diſponamus, & ordinemus, prout majori ejuſdem Sedis, & Cameræ ſublevamini conſpicimus expedire. Cum itaque rec. mem. Prædeceſſores noſtri Sixtus PP. IV. Leo PP. X. Paulus PP. III. & forſan alii infraſcripta Officia vacabilia ad Sedem, & Cameram Apoſtolicam pertinentia, & certis expreſſis cauſis, & præſertim ob aliquam Canceliariæ emolumentorum diminutionem reſultantem ab aliquibus privilegiis, quæ officialibus de novo erectis conceſſa fuerunt S. R. E. Vicecancellario tunc, & pro tempore exiſtenti ejuſque Vicecancellariatus Officio in perpetuum conceſſerint, aſſignaverint, forteque donaverint, & elargiti fuerint, atque pariter rec. mem. Sixtus PP. V. ſimiliter Prædeceſſor noſter conceſſiones, & aſſignationes hujuſmodi confirmando, & approbando, aliorumque officiorum conceſſionem de novo faciendo tunc, & pro tempore exiſtent. Vicecancellario amplam dedit facultatem, & poteſtatem de eis qutndocumque; & quomodocumque caſus eorum vacationis evenerit libere diſponendis, ac perſonis ſibi benè viſis ad vitam, etiam per viam venditionis, & recepto pretio concedendi, & conferendi ſimili in modo, quo Romanus Pontifex de aliis Romanæ Curiæ Officiis vacabilibus diſponere ſolebat, & ſolet, ut ex præfatorum, aliorumque Romanorum Pontificum Motibus propriis, ſeu Litteris, & proviſionibus, quorum tenores ex certa ſcientia pro expreſſis, atque in præſenti Motu proprio pro inſertis haberi volumus. Ipſaque Officia ſunt, nempè unum Regentis ejuſdem Cancellariæ, ſex majoris, & quindecim minoris Præſidentiæ Abbreviatorum, vigintiquinque Sollicitatorum litterarum Apoſtolicarum, duodecim Notariorum Cauſarum Palatii Apoſtolici, ad unum dumtaxat per rec. mem. Clem. PP. X. etiam Prædeceſſorem noſtrum reducta, tria cubiculariorum, ſeptem Scutiferorum de numero Participantium, vigintiſex S. Petri, treſdecim S. Pauli, duo de Lilio, & viginti Piorum Militum, necnon Cuſtodis, Notariatuſque, & Oſtiarii ejuſdem Cancellariæ, unum Notariatum contradictarum, & aliud de conſuetis nuncupatum, nonnullaque forſan alia Officia hujuſmodi vacabilia, quæ pariter in præſenti Motu proprio pro plenè, & ſufficienter expreſſis haberi volumus. Nos occaſione vacationis præfati Officii Vicecancellariatus per obitum bo. mem. Franciſci, dum viveret, ejuſnem S. R. E. Cardinalis Barberini nuncupati, Sacri Collegii Decani, ac Oſtien. & Velitern. Epiſcopi ejus poſſeſſoris nuper ſequutæ, conſiderantes præfatum Vicecancellariatus Officium, cum aliis emolumentis, quibus ejus poſſeſſor potiori ſolet, juxta modum in ejus collatione, & proviſione à nobis decernendum, congruam, ſufficientemque proviſionem habere, omnemque juſtitiæ æquitatis, & congruentiæ rationem exigere, ut præfata Officia,

Officia, & alia, ſi quæ ſint ſimilia, incremento, & ſublevamini cedant, prædictarum Sedis, & Cameræ Apoſtolicæ, quæ de præſenti magis gravibus, & urgentibus neceſſitatibus præmuntur, atque eis, quod jam ſuum erat reſtituere: Hinc rebus maturè, & diligenter examinatis, ex præmiſſa, aliiſque rationabilibus cauſis, animum noſtrum moventibus, Motu ſimili, & ex certa ſcientia, maturaque animi noſtri deliberatione, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnia & ſingula præfata, & quavis alia cujuſve generis & qualitatis, ac quomodolibet nuncupata Officia vacabilia, & vendi ſolita, ſi quæ ſint, alias ſuperius non expreſſa eidem S. R. E. Vicecancellario conceſſa, aſſignata, applicata, & appropriata, aut etiam donata, ut præmittitur, ab eodem Vicecancellariatus Officio Apoſtolica auctoritate diſmembramus, & ſeparamus, illorumque omnium, & ſingulorum ſic diſmembratorum, & ſeparatorum Officiorum conceſſionem, & aſſignationem, omnimodamque illorum diſpoſitionem cum primum, ac deinceps ſemper, & quotieſcumque illa per ceſſum, vel deceſſum, aut promotionem, privationem, ſeu quamvis aliam dimiſſionem, illa pro tempore quarumvis perſonarum, etiam ſpeciali nota dignarum, obtinentium vacare contigerit, ex nunc plenè, & perfectè Sedi præfatæ, Nobiſque, & Succeſſoribus noſtris Romanis Pontificibus pro tempore exiſtentibus, reſtituimus, & quatenus opus ſit, concedimus, aſſignamus, & incorporamus, atque ad eaſdem Sedem, & Cameram pleno jure ſpectare, & pertinere perpetuis futuris temporibus, ad inſtar aliarum Officiorum vacabilium Romanæ Curiæ, in omnibus, & per omnia eadem auctoritate volumus, ſtatuimus, & ordinamus. Decernentes ejuſdem S. R. E. Vicecancellarium pro tempore exiſtentem ſuper eorumdem Officiorum diſpoſitione nullo modo ſe immiſcere poſſe. Sicque in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque Judices, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac ejuſdem S. R. E. Cardinales ſublata &c. judicari, & diffiniri debere, irritumque, & inane quidquid ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus de jure quæſito non tollendo, aliiſque Cancellariæ Apoſtolicæ Regulis editis, & edendis, necnon Calliſti III. Sixti IV. Leonis X. Pauli III. Sixti V. ac Gregorii XIII. & Urbani VIII. & aliorum Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum, necnon Pii etiam IV. etiam Prædeceſſoris noſtri gratias præfatam Cameram concernentes, in eadem Camera omnino regiſtrari debere, diſponentibus, aliiſque conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, etiam Concliiariabus deſuper quomodolibet in genere, vel in ſpecie editis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine, ſimilibus, ac quibuſcumque, etiam quantumvis efficaciſſimis clauſulis, & decretis, etiam irritantibus, roboratis, ac alias in contrarium promiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, ac innovatis, & quavis conceſſione hujuſmodi, ex cauſa refectionis damnorum, vel alia quavis etiam onerosa, & correſpectiva factæ ſint, quibus omnibus, etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia exquiſita forma ad id obſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata inſerti forent, præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat, motu, & poteſtatis plenitudine præfatis derogamus, & derogatum eſſe volumus, & decernimus, cæteriſque contrariis quibuſcumque cum clauſulis opportunis.

Fiat Motu Proprio B.

Et quod ſingulorum Officiorum prædictorum conceſſionum, aſſignationum, damnationum tenoris etiam veriores, ac earum Datæ habeantur pro expreſſis, ſeu in toto, vel parte exprimi poſſint in litteris. Et de perpetuis diſmembratione, ſeparatione, voluntate, ſtatuto, ordinatione, ſingulis decretis derogatione, aliiſque præmiſſis, quæ hic pro ſufficienter, & ad partem repetitis habeantur ut ſupra in litteris, & cum clauſula ad perpetuam rei memoriam *latiſſimè extendendis. Volumus autem, quod ſola præſentis noſtri Motus Proprii ſignatura ſufficiat, ubique fidem faciat in judicio, & extra, etiam regula contraria, & cæteris quibuſcumque ut ſupra non obſtantibus, ſeu ſi videbitur litteræ Apoſtolicæ deſuper cum præmiſſorum omnium, & ſingulorum, etiam denominationum, qualitatum, nuncupationum, aliorumque neceſſariorum, majori, & veriori expreſſione per Breve noſtrum, ſeu Officium de Curia expediri poſſint, ejuſdemque Motus Proprii, ſeu litterarum deſuper conficien. exemplis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, ac ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ obſignatis, ſeu munitis, eadem prorſus fides in judicio, vel extra ubique locorum adhibeatur, quæ adhiberetur eidem Cedulæ, ſeu litteris, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Petrum XIX. Kal. Januarii Anno Quarto.*

Fiat B.

S. Datarius.

Die, Menſe, & Anno, quibus ſupra, ſupradictus Motus Proprius affixus, & publicatus fuit ad Valvas Curiæ, & in Acie Campi Floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Petrum Cannamellinum SS. D. N. PP. Curſorem.

Jo. Antonius Scajola Mag. Curſ.

An pretium Officiorum vacabilium habeat naturam ſortis, ejuſque jure cenſendum ſit, vel potius fructuum, & reddituum; & quid propriè iſta Officia importent, & de eorumdem Officiorum emolumentis, an ſortis, vel fructuum naturam habeant.

SUMMARIUM.

1 *Error eſt procedere cum generalitatibus, non diſtinguendo caſus, & circumſtantias.*
2 *Qui dicantur fructus contradiſtincti à proprietate.*
3 *In vitalitiis regulariter fructus habent naturam ſortis, & quare.*
4 *Et in quo conſiſtat fructus.*
5 *Quando procedat regula, de qua num. 3.*
6 *Quid propriè contineant conceſſiones Officiorum vacabilium.*
7 *De conceſſionibus, & contractibus vitalitiis remiſſive.*
8 *De alienatione commoditatis in bonis prohibitis, & quid commoditas importet.*
9 *Pecunia, quæ ſolvitur non eſt verum pretium.*
10 *Quare in vitalitiis non verificetur læſio.*
11 *De eadem concluſione, de qua nu. 3. ut pretium in Vitalitiis habeat naturam fructuum in concedentibus, & ſortis in acquirentibus.*
12 *De conceſſionibus pro tempore futuro, importantibus ſupplantationem ſucceſſoris, an valeant.*
13 *Quare iſta ratio ſupplantationis ſucceſſoris non attendatur in Officiis vacantibus.*
14 *De regula* ceſſante cauſa, &c. *& quod reſoluto jure datoris &c. non procedit conſumato effectu.*
15 *De conceſſionibus in Feudum per Feudatarium.*
16 *De conceſſionibus, vel renovationibus bonorum emphyteticorum, & laudemium an dicatur fructus.*
17 *Quod pretium Officiorum Vacabilium in Romana Curia computetur inter fructus, & reddituſ.*
18 *De errore ſuperficialium in hac materia.*
19 *De effectibus ex hac inſpectione reſultantibus.*

CAP. III.

IN hoc puncto ille dignoſcitur error, qui penè univerſa- 1
lis videtur, tot æquivocorum productivus, ut pro ejus determinatione non diſtinguendo caſus, imò ſingulorum caſuum particulares circumſtantias, ob quas diverſimodè in uno, ac in altero caſu judicandum ſit, quamvis cadant ſub eodem puncto, vel articulo, procedatur cum regulis, & propoſitionibus generalibus, illas cuicumque caſui applicando, quod quidem magnum redolet errorem, ſimilem errori illorum imperitorum Medicorum, qui eadem aphoriſmata, vel ſententias Hipocratis, Galeni, Celſi, & aliorum artis Magiſtrorum, eademque medicamenta in eadem doſa, vel quantitate quibuſcumque infirmis eodem morbo laborantibus indifferenter applicant, non diſtinguendo ætatem, complexionem, vires, ærem, tempus, aliaſque diverſas circumſtantias, quæ in ſingulis conſiderari debent, Cùm enim juxta regulam, fructus propriè ſit ille, qui in ſingula tempora per naturam, vel per artem ſtatuta renaſci- 2
tur, ſalva rei ſubſtantia, vel cauſa productiva, cui proprietatis nomen congruit, hinc ſequitur, ut in hujuſmodi juribus vitalitiis, cum ſalva, & perpetua non remaneat proprietas, & cauſa productiva, utpotè reſolubilis per 3
mortem, per quam illa conſumpta, & annihilata remanet, regulariter quoties non conſtat de diverſa diſponentis, vel contrahentium voluntate, cui juris regulæ cedunt, hujuſmodi jurium vitalitiorum annua, vel alterius tempo-

temporis emolumenta, quæ pro communi hominum opinione, de facto, & pro modo loquendi usus fructus dicuntur, verè sortis principalis speciem, vel naturam habere dicantur, quoniam non adest alia sors, quæ salva, & perpetua remaneant, adeout verè, & propriè fructus consistere dicatur in fruitione hujusmodi emolumentorum, quæ in singula tempora sub nomine fructuum percipiuntur, tanquam per ejusdem sortis distributionem in plures perceptiones, juxtà ea, quæ occasione agendi de locis montium vacabilium, aliisque similibus juris vitalitiis, vel de usufructu in dotem datis habentur infra in Cap. 12. ubi de Officiis datis in dotem, vel remanentibus in hæreditate fideicommissaria, sive quod illorum usus fructus detur, cum similibus.

Isti verò, ac similes termini extranei sunt à puncto, de quo agitur, an scilicet respectu Papæ, vel alterius Principis Supremi concedentis hujusmodi Officia vacabilia pretio mediante, istud pretium habendum esset tanquam sors principalis, vel potius tanquam fructus, quoniam tunc intrat dubium, in quo probabiliter dicendum venit, ut regulariter habeat naturam, vel speciem sortis, quando agitur de privatis habentibus jus in solo effectu resolubili, non autem in causa perpetua, & durabili, quia nempè Officium, vel aliud jus vitalitium, ex concessione Principis, vel alterius ad id potestatem habentis competat ad unius, vel plurium vitam, per cujus cessationem, concessio evanescat, ideoque salva non remaneat substantia, vel causa productiva, in qua consistit proprietas à fructu discreta, & in his terminis, atque cum hoc præsuppositio procedunt ea, quæ proximè citato loco habentur de viro, de hærede, de fideicommissario, de usufructuario, & similibus, quibus eadem congruat ratio; Secùs autem ubi agitur de illis, qui obtinent, ac possident jus habituale, seu causam productivam perpetuam & duraturam, undè propterea solum pro certo pretio una vice recepto se privant ad certum tempus, vel ad vitam unius, aut plurium personarum illius juris, vel rei fructibus, & emolumentis, quæ cessata concessione consolidantur cum priori causa productiva, quæ stat loco proprietatis adhuc penès eum præxistentis, eo modò quo concesso rei usufructu, remaneat penès concedentem proprietas, cum facultate alteri denuò concedendi usumfructum, quando prima concessio terminaverit, qualis est verus, & proprius casus venditionis hujusmodi Officiorum, quæ aliud non sunt, nec important, nisi concessionem facultatis percipiendi emolumenta illi Officio, seu muneri assignata ad vitam ipsius Concessionarii, vel alterius, quem ipse designavit, tanquam per speciem illarum venditionum, seu concessionum, quæ passim, & in dies fieri solent de Domibus, Vineis, Viridariis, aliisque Prædiis, & bonis ad vitam, & de quibus concessionibus vitalitiis, eorumque natura, qualitate, & effectibus agitur in sua emptionis, & venditionis Sede, & alibi; Asive ad instar illius cessionis commoditatis ad vitam Cedentis, vel Cessionarii, aut tertii, quæ in bonis feudalibus, vel emphyteuticis, seu fideicommissarii, aliisque similibus alienari prohibitis permissa est, & practicari solet; B. Quinimò etiam in beneficiis, & pensionibus Ecclesiasticis, C. quoniam non dicitur vendi, vel concedi ipsa rei substantia, vel proprietas, sed solùm id importat quamdam facultatem percipiendi illos fructus, seu illam commoditatem tanquam per speciem irrevocabilis mandati in rem propriam, quod concedens Concessionario tradidit, ut locis citatis advertitur, & firmavit Rota D. unde de consequenti sequitur, quod illa pecunia, quæ sub nomine pretii solvitur, non mereatur dici ipsius rei in contractum deductæ pretium, sed potius quædam anticipata receptio fructuum futurorum, qui aliàs pro tempore in contractum deducto per concedentem percipiendi forent, illos ab initio in certa summa taxando, & solvendo per quandam taxam verisimilem, quæ in futuris incertis eventibus fieri solet, & tanquam per speciem aleæ in conventionem deductæ, quæ æquè se habeat ad utriusque contrahentis lucrum, & damnum, quoniam ubi casus præbeat longam vitam Concessionarii, vel alterius personæ destinatæ, iste erit in lucro, concedens verò in damno, & è converso ubi vita sit brevis, concedens in lucro, concessionarius autem in damno, unde sequitur, quod non de facili in hujusmodi conventionibus vitalitiis læsio apta ad rescissionem, vel annullationem actus est verificabilis, ut locis citatis advertitur, & alibi. E.

Hisque sic stantibus resultat, quod non solum respectu Papæ, vel alterius Supremi Principis, illud pretium, quod recipitur pro hujusmodi Officiorum vacabilium, aliorumque similium jurium ad vitam concessione, habeat naturam fructuum potius, ita anticipatè, pro futuro incerto tempore perceptorum, quàm fortis, sed ut id procedat, etiam in Baronibus, aliisque inferioribus Dominis, seu Magistratibus ac in Episcopis, Prælatis, & Rectoribus, quibus de Jure, vel de consuetudine competat ista facultas faciendi hujusmodi concessiones, dum, ut præmissum est, non important alienationem ipsius substantiæ, vel proprietatis, sed solùm anticipatam futurorum fructuum perceptionem cum dicta conventione incertæ, & futuræ aleæ, ideoque posita facultate id faciendi ex dispositione Juris, vel ex legitima consuetueine, aut ex privilegio, non videtur constituenda differentia inter Supremos, ac inferiores Subditos.

Unica verò dubitandi ratio, ob quam ista differentia consideranda veniat, consistat in supplantatione Successoris venientis jure proprio, independenter à Prædecessore, qui hujusmodi concessiones fecerit, quia nempè ejus jure per mortem vel alium casure soluto, adhuc supervivant Concessionarii, qui sic percipiant fructus, vel emolumenta, quæ alias pertinerent ad Successorem, ita conferendo concessiones in tempore inhabile, atque percipiendo anticipatè fructus, non ad ipsum, sed ad Successorem pertinentes; ista namque ratio supplantationis Successoris ex veriori, magisque recepta sententia, à communi etiam usu comprobata, quoties concessionis non percutiunt substantiam illorum majorum regalium, quæ inseparabilia sunt à Principatu, & Corona, cujus scissuram, vel deturpationem importet eorum separatio, vel diminutio, intrat in inferioribus, non autem in Supremis, & præsertim in Papa, cui conceditur facultas faciendi gratias, & concessiones præventivas, & verè de futuro, ut in suis Sedibus advertitur, ubi latius videri potest. F.

Verùm in hac specie concessionis hujusmodi officiorum verè vacantium, & quæ ex privilegio, vel consuetudine, quando casus vacationis contingit, etiam pretio mediante ad vitam concedi solent, etiam respectu inferiorum ratio dubitandi non intrat, cùm ea verè, & propriè cadat, quando fiat concessio præventiva de Officio vacaturo, sive ejus adhuc pleni extensio, seu prorogatio ad alias vitas vel personas & in his terminis procedunt auctoritates, quæ desuper habentur distinguentes inter Supremos, & inferiores; G. Secus autem ubi, juxtà solitum, per possessorem illius Magistratus, vel Prælaturæ fiat vitalitia concessio Officii jam vacantis, adeo solitum non alteretur, neque aliqua mala fides dignoscatur, quoniam spectatur tempus, in quo legitimè initiantur, & perficitur actus, non spectato tempore futuro ejus continuationis, ex propositione, quod regula, ut cessante causa, cesset effectus, & altera, quod resoluto jure datoris resolvitur jus acceptoris, non procedunt quando effectus à causa productus jam legitimè consummatus est, suamque habuit exequutionem, quoniam istud jus conferendi, vel concedendi, dicitur esse in fructu, qui rectè per possessorem colligitur, quando maturat, neque resolvitur ex resolutione causæ productivæ, ut ex. gr. habemus in materia feudali, quod si Feudatarius de jure, vel ex consuetudine, aut ex lege investituræ habet facultatem subinfeudandi bona, vel Castra subinfeudari solita, & quæ per feudistas dicuntur de excadentiis feudi, contingente casu vacationis subfeudi, si feudatarius illud concedit, non per hoc ejus jure resoluto, resolvitur concessio, etiam in præjudicium Domini, cui feudum sit devolutum, & quamvis fiat de tempore, quod devolutio immineat, quoniam sufficit fructuum recollectum esse tempore habili, ut latius in feudali materia habetur, H. ac etiam à simili habetur in jure conferendi beneficia Ecclesiastica, vel in jure præsentandi, aut nominandi, cum similibus.

Et magis proximè id habemus in praxi passim receptum in materia emphyteutica, quoniam cum præsertim in aliquibus Italiæ regionibus, ex rationibus in sua Sede assignatis, I. frequens sit consuetudo Ecclesiarum concedendi bona in emphyteusim, sub modica annua recognitione, non alterabili, & cum necessitate in casu devolutionis denuò investiendi, aut statutis temporibus renovandi, sub renovati, vel de novo investiti obligatione solvendi sub nomine laudemii, vel caposoldi, sive intraturæ, &c. aliquam etiam notabilem summam, quæ pretii, & sortis speciem habere videtur, adhuc tamen ista summa reputatur in fructu potius quàm in sorte, ideoque pertinet ad Prælatum, seu Rectorem, quoniam in hac recognitione potius, quàm in altera modica singulis temporibus solvi solita consiste-

re

re dicuntur fructus, vel redditus, qui ita cum unica præstatione anticipatè pro tempore futuro percipi dicuntur, L. illudque præjudicium, quod successor sentit, compensatum remanet à commodo, quod ipse pro casuum contingentia reportare potest à consimilibus concessionibus per eum faciendis in præjudicium successorum, atque commodum, quod possessor ita reportat, compensatum remanet ab illo incommodo, quod passus est per consimiles concessiones factas per ejus prædecessores, adeout percipi majus emolumentum ab uno, quàm ab altero possessore, sit effectus casus, & fortunæ, quia de tempore unius magis, quàm alterius, majores contingant vacationes, eodem modo, quo sequi solet in emolumentis silvæ ceduæ, quoniam ejus emolumentum notabile, habens speciem sortis cedit commodo possessoris pro tempore tanquam fructus, qui tunc maturat, quamvis illa silva notabili tempore decurso inutilis fuerit Prædecessoribus, ac etiam pro tempore futuro inutilis extitura sit successoribus, quoties actus fiat bona fide, & juxtà solitum, non autem in fraudem, & supplantationem successoris, recolligendo scilicet fructuum tempore congruo, quo maturat non autem immature, cum similibus.

Comprobantur hæc ad evidentiam ex communi observantia, præsertim verò ex illa hujus Romanæ Curiæ, de qua agitur, quoniam respectu Papæ hujusmodi vacationes Officiorum, facta peraquatione annorum juxtà regulam beneficialistarum, de qua in sua Sede beneficiali M. computantur inter fructus, & redditus Cameræ Apostolicæ, idemque respectu inferiorum, quoniam cum Officio Cardinalis Vicecancellarii ex Apostolicis concessionibus enūciatis in Constitutione Sixti V. annexa essent, ultra centesimum numerum quamplura ex Officiis Cancellariæ, cap. antecedenti recensitis, etiam ex majoribus, & primariis, ut est illud Regentis, & sunt illi Abbreviatorum de Parco majori, & similia; quando contingebat casus vacationis, priusquam de anno præterito 1680. fieret eorum dismembratio, seu resolutio Cameræ Apostolicæ, Vicecancellarius, etiam pro magno pretio scutorum 15. mill. vel 20. mil. circiter illa vendere solebat ad proprium commodum, tanquam fructum, cùm istæ vacationes recenserentur inter redditus; idemque practicatur per Cardinalem Magnum Pœnitentiarium in aliquibus Officiis (quæ dicuntur Procurationes minoris gratiæ) venalibus sibi assignatis, atque priusquam sub Innoc. X. sequeretur in Officiis Capitolinis illa provisio, quæ enunciatur infrà, & in cap. præced. in fine, quamvis Officium Conservatorum Urbis nimium breve sit, utpotè durationem habens ad solos tres menses, adhuc tamen si in illo modico spatio contingebat vacatio Officiorum, etiam notabilis valoris, Conservatores reportabant istud fortunæ beneficium, ut alibi pro certo præsupponitur. N.

Hinc autem liquet quam clarus error sit, & manifesta simplicitas illorum, qui de præmissis, nec in facto, nec in jure aliquam veram scientiam, & informationem habentes, adeò obloquuntur circa hujusmodi Officiorum Vacabilium, eorumque pretii dispositionem, præsupponendo, quod istud habeat naturam sortis alienabilis, unde propterea eorum dispositio prohibitam redoleat alienationē, quodque tale pretium, utpotè redolens sortem principalem, in extinctionem æris alieni in sorte erogari deberet, quò nihil ineptius, ut etiam in cap. sequenti advertitur.

Quales verò effectus exinde resultent, ut pretium, quod recipitur per Concedentem habeat naturam fructuum, & è converso fructus, qui percipiuntur per Concessionarium habeant naturam sortis, habetur sparsim infra in Opere, & præsertim cap. 12. & 17. ubi videndum.

a *lib. 7. de empt. & vend. disc. 1. lib. 4. de servit. disc. 74. eod. lib. 7. de donat. disc. 34. 54. & 61. lib. 5. de cens. disc. 9. lib. 2. de Regal. disc. 30. & 186.*
b *lib. 1. de feud. disc. 47. 61. 85. & 110. lib. 4. de emphyt. disc. 58.* c *lib. 13. de pension. disc. 68. & 69. & sæpius.*
d *In d. Rom. pretii Offic. 19. Junii 1680. coram Alberg. de qua infrà post tract. sub num. 19.*
e *lib. 2. de Regal. disc. 30. & 31. lib. 7. de donat. disc. 61. & alibi, ut supra lit. A.* f *lib. 1. de feud. disc. 4. & 64. lib. 6. de dote disc. 146. lib. 13. de pension. disc. 1. & seqq. & alibi pluries, cum aliis per Amjchangel. in repet. rubr. & c. 1. quæ sint regalia q. 4. 6. & 7. lib. 4. de emphyt. disc. 1. & seqq. lib. 2. de Regal. disc. 3.*
g *lib. 2. de Regal. disc. 3. & 198. lib. 4. de emphyt. disc. 1. & 2. & alibi.* h *lib. 1. de feud. disc. 1. d. disc. 1. & 2. de emphyt. lib. 4. & alibi.* i *d. tit. de emphyt. disc. 1. cum pluribus seqq.* l *disc. 76. eodem tit. de emphyt. & in aliis locis cit. suprà.* m *lib. 12. de benefic. disc. 90.*
n *d. disc. 3. de Regal. & 198. eodem tit.*

An hujusmodi Officiorum venalitas, & respectivè vacatio per promotionem ad Cardinalatum, eorumque dispositio aliquam redoleant Simoniacam labem, vel aliam turpitudinem, seu rem illicitam.

SUMMARIUM.

1 *Quid sit magis pernicioſum an imperitia, vel nequitia, eſt ſub quæſtione, & diſtinguitur.*
2 *Quinam Judices, & Rectores ſint magis pernicioſi, an iniqui docti, vel probi, ſed imperiti.*
3 *De erroribus malignantium, & imperitorum in hac materia.*
4 *Quod de pecuniis ſolvi ſolitis pro diſpenſationibus matrimonialibus Papa, & Camera nullo modo participet, & in quos uſus erogentur.*
5 *Iſtæ pecuniæ ſolvuntur tamquam pro pœna.*
6 *De pecuniis, quæ obveniunt ex Datariæ, & Cancellariæ expeditionibus, & ex venditione Officiorum, in quos uſus erogentur.*
7 *De errore, in quo deſuper vivant etiam Curiales.*
8 *An, & quomodo de his emolumentis Papa diſponat, incidenter.*
9 *De rationibus, ob quas ſolvuntur pecuniæ pro expeditionibus Datariæ, & Cancellariæ Apoſtolicæ.*
10 *De vacatione Officiorum ob promotionem ad Cardinalatum, an habeat aliquid ſuſpicionis malæ.*
11 *De Viris conſpicuis, qui ex Tribunali Clericorum Cameræ exire ſolent.*
12 *Quare pro Officiis majoribus, & Prælaturis ſolvatur pretium.*
13 *De donativis Officiorum, quæ fieri ſolent per Papam.*

CAP. IV.

PRoblematica est quæstio, rationum & auctoritatum copiosa pro utraque partium, quænam sit res deterior, magisque Reipublicæ præjudicialis, an imperitia, vel nequitia; Relinquendo autem cuilibet libertatem sequendi sibi placitam partem, cum perpetuò stylus, ac genitus abhorruerit in superfluis immorari, atque inutiles facere evagationes; Vel amplectendo meo judicio probabilem distinctionem, ut spectata causa, deterior sit nequitia, spectato verò effectu, deterior, magisque præjudicialis sit imperitia, sive indocilitas, cùm primum malum sit cum respiscentia curabile, ut Pauli, & Augustini, aliorumque similium exempla docent, alterum verò incurabile, unde propterea, tam apud Juristas, quàm apud Politicos magis receptum est, minus præjudiciales esse Reipublicæ Judices, Magistratus, & Rectores doctos, & prudentes, quamvis iniquos, quàm sint imperiti, & indociles, quamvis probi, ut in aliis Operibus advertitur; A. Illud tamen certum est, ac indubitabile, ut longè deterior, ac pessima fit utriusque mali conjunctio, imperitiæ scilicet, & nequitiæ, seu malignitatis; Ista verò conjunctio in hoc præsertim themate frequentius verificari videtur, quod scilicet Sedis Apostolicæ, & Romanæ Curiæ hostes, vel æmuli, malignè ejus acta, & operationes interpretando, absque aliqua, tam juris, quam facti notitia, cum somniis, & fabulis, clarisque erroribus adeò super ista materia obloqui solent, unde propterea irrisione magis, quàm responsione digni censendi veniunt: plura namque mala super hujusmodi Venalium Officiorum vacabilium usu considerare solent. Primò, nempe, quod cum proventus eis assignati consistant in annatis, & quindenniis, ac minutis servitiis, aliisque emolumentis solvi solitis pro expeditionibus litterarum Apostolicarum in provisionibus Episcopatuum, Abbatiarum, & beneficiorum, aliisque gratiis spiritualibus, & præsertim dispensationibus matrimonialibus per Apostolicam Datariam, & Cancellariam, aut Secretariam Brevium concedi solitis, ita Simoniaca labes adesse videatur pecuniam recipiendo pro iis, quæ ex Divino præcepto, utpotè gratis accepta, gratis dari debent, non autem cum commutatione rei temporalis cum spirituali, in qua Simonia consistit, adhibendo illud malignum dicterium, quod Curia Romana dat, plumbum pro auro. Secundò, quod cùm, vel ex antiqua consuetudine, vel ex Apostolicis Constitutionibus istorum Officiorum vacatio

sequa-

sequatur per promotionem ad Cardinalatum, quæ ad hunc effectum inducit quandam mortem civilem naturali æquiparatam, B. cùm tamen vacatio non sequatur pro promotionem ad Episcopatum, aliasque Dignitates, quinimò neque per solemnem professionem in aliqua Religione, C. atque frequentes esse soleant promotiones hujusmodi Officialium, præsertim majorum, seu primæ classis, quorum pretium est magnum, ut insinuatum est supra c. 2. quales nempè sunt Auditor Cameræ, & Thesaurarius Generalis, & Clericis Cameræ, ut in Opusculo Cardinalis insinuatur, agendo de ordine, qui teneri solet in promovendis, D. ac etiam pleraque ex hujusmodi Officiis primæ classis, juxtà distinctionem traditam eodem cap. 2. annexam habeant Prælaturam, & justitiæ, aliorumque munerum administrationem, hinc indocti malignantes inferunt, ita per contractum emptionis, & venditionis, mediante magno pretio, vendi, & contractari Cardinalatus, Prælaturas & Judicaturas, quod vel Simoniam, vel turpitudinem redolet. Et tertiò circa dispositionem eorundem Officiorũ, eorumque pretii, quam Pontifices practicare solent, etiam gratuitam ad favorem conjunctorum, vel familiarium, vel in alios currentes, & placitos usus, opinando, quod juxta insinuata in cap. antecedẽti, id sortis principalis speciem, vel naturã habeat.

Omnia verò hæc continent insipiduras, & ineptias claras, à malignitate, & livore magnificatas; Quatenus enim pertinet ad primum erroneum præsuppositum circa emolumenta, quæ solvi solent in expeditionibus litterarum Apostolicarum pro annata, & minutis &c. Et quæ ita per organum hujusmodi Officialium revera cedunt ad commodum Papæ, ejusque Cameræ in illo anticipato pretio, pro quo Officia venduntur, juxta insinuata cap. præcedenti, ac etiam est emolumentum componendæ, quod directè exigitur per Cameram: ideoq; non distribuitur inter Offic.

In primis nulla penitus ratio habenda est de componendis, aliisque emolumentis, quæ pro dispensationibus matrimonialibus solvi solent, etiam in summis valdè notabilibus, quando agitur de proximis gradibus, & inter divites, & nobiles, & quod imperitis malignantibus majorem præbet obloquendi ansam, & occasionem, quoniam de his emolumentis, nec quidem in obolo Papa, ejusque Camera, vel Officiales, & Ministri participant, neque intrant in Bancum Depositarii generalis Cameræ, in quod intrant omnes redditus Sedis, & Cameræ Apostolicæ, sed recta via singulis quibusque mensibus, totum id, quod ex hujusmodi componendis provenit, per Officialem ad id deputatum, deponitur in publica sacra Æde, seu Banco Montis Pietatis, atque per idem Bancum pariter singulis mensibus solvuntur Eleemosynario, aliisque ad id deputatis, tam pro eleemosynis in Urbe distribui solitis, quàm pro stipendio, & mercede Ministrorum S. Pœnitentiariæ, qui gratis omninò expeditiones concedunt, & pro subventionibus plurium Collegiorum ultra montes, pro servitio, & manutentione Fidei Catholicæ, aliisque piis operibus. Et licet de eo, quod ultra componendam solvi solet Officialibus Cancellariæ pro expeditione litterarum participare videatur Camera, mediante venditione Officiorum, attamen ista modica participatio neque cedit in Papæ, vel Cameræ utilitatem, quoniam præfatæ componendæ non sufficiunt pro jam statutis, & consuetis eleemosynis, & subsidiis, ac piis operibus, ideoque oportet singulis annis supplere scuta triginta millia circiter, ad quam summam, imò nec in dimidio ascendere potest dicta participatio, ideoque certum est, quod non solùm Papa, ejusque Camera, nullum penitus lucrum, neque in obolo ex dispensationibus matrimonialibus reportant, sed quod potius notabile sentiunt damnum, supplendo aliundè id, quod deest, idque à quolibet, ictu oculi, publicè, & palam in ejusdem Montis Pietatis libris publicis videri pro libito poterit, cum omnibus pateant; ideoque incontrovertibilis remanet, atque manibus palpatur illa veritas, quàm ignari malignantes credere nolunt, quod scilic. illa pecunia, quæ pro hujusmodi dispensationibus solvitur, non est pro recognitione, vel præmio concedentis gratiam, sed est species pœnæ, vel
5 mulctæ, seu eleemosynæ pro contraventione præcepti, & ad terrendum, & coercendum alios, ne de facili impellantur ad contrahendum matrimonium intra gradus prohibitos, dum ita practicatur adamussim id, quod de jure omnes Episcopi, & Prælati practicare debent, atque de facto practicant illi, qui timent Deum, in multis, & pœnis fori Ecclesiastici, quod per manus Depositarii in eleemosynas, & pios usus cõvertũtur; ut in opusculo Episcopi advertitur.

Quo verò ad alia Datariæ, & Cancellariæ emolumenta, quæ ratione expeditionis litterarum super provisionibus Beneficiorum, & Episcopatuum, aliisque gratiis percipiuntur partim directæ & immediatè in componendis, quæ 6
ad instar redituum Cameralium intrant in Bancum Depositarii generalis Cameræ, & partim mediatè & indirectè, mediante scilicet pretio, quod retrahitur ex venditionibus Officiorum, quibus eadem emolumenta sunt assignata; detrahi prius debent expeditiones merè profanæ, pertinentes ad Principatum temporalem, adeout nil commune habeant cum gratiis, & provisionibus Papalibus, & spiritualibus, ac etiam detrahi debent assignamenta, quæ eisdem Officiis facta sunt super Communitatibus Status Ecclesiastici, aliisque redditibus, & proventibus Principatus temporalis, adeout facta ista detractione, & alia mercedis proportionatæ labori, & opere personali Officialium, & Ministrorum desuper operantium, & quæ merè debita est de justitia naturali, id quod superest pro expeditionibus, & gratiis verè Papalibus, & spiritualibus, tam ratione componendarum, quàm ratione annatarum, & minutorum, non est multum considerabile, neque decimam partem constituit ejus, quod vulgus opinatur, idque sine dubio non sufficit ad expensas, & onera ipsius Principatus Pontificii, & merè spiritualis, tam pro victu, & congrua sustentatione Papæ, ejusque Ministrorum, & Officialium ejusdem spiritualis Principatus, omninò præscindendo ab alio Principatu temporali, quàm fortius pro fructibus, quos singulis annis solvere oportet pro debitis contractis ex causa Fidei, merèque spirituali ad Papam uti Papam, & Episcopum Ecclesiæ Catholicæ pertinente, pro bellis nempè in Gallia, Germania, Hungaria, Polonia, & in aliis regionibus contra Hæreticos sub Paulo III. aliisque successoribus Pontificibus, & pro aliis bellis contra Turcas sub Clemente VII. & Paulo III. & Pio V. aliisque Successoribus Pontificibus, ex insinuatis in alia tractatione post præsentem *de locis Montium Cap. 6.* adeout tutè dici valeat idem, quod superius dictum est de proventibus, & emolumentis dispensationum matrimonialium, ut neque obolo Papa participet, etiam in iis, quæ ad ejus victum, & sustentationem necessaria sunt, cum hæc suppeditentur à redditibus Principatus temporalis, ex quibus etiam in notabili summa supplere oportet pro solvendis dictis annuis debitis merè Papalibus, & spiritualibus; undè propterea sine dubio, longè majus est illud aurum, quod Sedes, & Camera Apostolica pro Ecclesia, & Fide Catholica profudit, & transmisit pro hujusmodi oneribus, & impensis extra Italiam, quàm sit illud, quod retrahit ex præmissis, aliisque emolumentis, & proventibus merè Pontificis, & spiritualibus, non solùm ex Regionibus ultra Montes, sed etiam ex ipsamet Italia.

In his autem, excusabiles videntur exteri, quoniam in ipsamet Curia, illis exceptis, qui aliquam in administratione participationem habent, etiam personæ nimium in ea versatæ, imò in Prælaturis, & in primariis dignitatibus 7
constitutæ, in hoc errore, & æquivoco vivere solent, ut de me ipso testari possum quod in diuturna forensi vita, quam in Urbe duxi, tractando fortè majora Curiæ forensis negotia, in hoc errore vivebam, atque postquam occasionem habui errorem in primariis viris, quamvis in aula, & in muneribus Sedis Apostolicæ diu versati essent.

Verum ubi etiam cessaret dicta consideratio, quod sc. hæc emolumenta absorbentur à debitis contractis pro servitio Fidei, & Religionis ut supra, adeout deserviret pro congra substentatione Papæ, ejusque familiarium, & Ministrorum, ut præsertim est universalis credulitas, & opinatio Theologorum, qui diversis temporibus consulti, an, & quid Pontifices conjunctis, vel familiaribus elargiri possent præ- 8
supponendo, quod ista esset congrua Papæ assignata, tam pro ejus substentatione, quam pro mercede, & recognitione laborum in administratione, respondere consueverunt, ut id, quod ex honesta parsimonia supereset, elargiri possit; juxtà ea, quæ loquendo de Episcopo, insinuantur in Opusculo Italici idiomatis *de Episcopo c. 29.* super quo tamen nil asseritur, nec firmatur, sed integer veritati locus relinquitur; adhuc tamen licitè, & validè hujusmodi emolumenta percipiuntur, vel tanquam illa recognitio dominii directi, & universalis, quod Papa habet in omnibus Ecclesiis & beneficiis, ad instar illius recognitionis, quæ sub nomine relevii solvitur per noviter investitum de feudo Domino directo, ex insinuatis in sua feudali Sede E. cum similibus, ut occasione agendi de annatis, & minutis, & quindenniis habetur in Sede beneficiali, ubi ex sententia antiquorum, & præsertim Antonii *Massiæ*, seu *Gallesii* iste anti-

antiquus usus comprobatur; F. Vel quod sicuti Parochiani cum decimis, & oblationibus, vel emolumentis, quæ præstari solent occasione funerum, & sepulturæ, vel alterius administrationis Sacramentorum, sustentare debent Parocum; Diœcesani verò, cum quarta, seu portione canonica, & cum Cathedratico, & Synodatico, aliisque collectis, & contributionibus, sustentare debent Episcopum, atque concurrere in aliis oneribus Ecclesiæ, ita omnes Catholici concurrere, & contribuere debent in substentatione Papæ, tanquam Episcopi Ecclesiæ universalis, & in aliis expensis, & oneribus ejusdem Ecclesiæ, & Catholicæ Religionis, eo modo, quo in Ecclesia primativa in Epistolis Pauli Apostoli, aliisque actis legitur de collectis, quæ undequaque fiebant; Atque docet actualis praxis universalis Religionum, quod pro sustentatione Prioris, vel Ministri Generalis, ejusque Officialium, & Ministrorum, aliisque oneribus, & impensis Religionis regimen, & servitium concernentibus undequaque fiunt collectæ, & contributiones; Magis verò proximè ad rem, id comprobat praxis Hierosolymitanæ Religionis, quod pro communibus indigentiis, & oneribus, vacante Comenda, vel Dignitate, commune Ærarium percipit annatam vacationis, cum similibus. Sed quoniam practicabiles non sunt, ob tot diversitates Principatuum, eorumque stylorum, dictæ collectæ, & contributiones, idcirco istarum loco, prudenter, & rationabiliter antiquitas introduxit hujusmodi emolumenta.

De secundo scandali, vel oblocutionis casu ob promotiones hujusmodi Oimcialium, qui magno pretio mediante Officia emunt, particulariter agitur in pluries insinuato disc. 2. de regal. occasione quæstionis in Foro disputatæ, & adhucpendenti in quodam magno Tribunali proximi, & adjacentis Principatus Italiæ, in quo non cadit quidem suspicio æmulationis, & malignitatis, benè tamen cadit istarum rerum imperitia, ideòque facilior est incursus in illos errores, in quibus etiam aliqui ex iis, qui in Curia nati, & educati fuerunt, vel diu versati sunt, vivunt. Ut enim mox citato loco advertitur, duo primarii Officiales meritò promoveri solent, quoniam in ipsamet istorum Officiorum concessione sieri videtur quædam præventiva promotio, dum regulariter ex stylo, ut insinuatum est, ad illa non assumuntur, nisi illi, qui jam sint Clerici Cameræ, & frequentius, antiquiores, & emeriti, qui diu in eo Tribunali fuerunt, aliaque munera laudabiliter exercuerunt, ipsaque Officia magna præseferunt administrationem, magnosque habent annexos labores; G. Idemque cum sua proportione adaptatur Clericis Cameræ, quoniam desumendo regulam ab iis quæ frequentius accidunt, isti Clericatus conferuntur Prælatis emeritis, atque in Guberniis, aliisque muneribus jam versatis, & quod plus est, non eo ipso quod quis est Clericus, ergo promovetur, quoniam præstare solent alia servitia, & exercere alia munera laboriosa, & dispendiosa, H. quorum intuitu, & contemplatione potius promotio sequi solet, etiam ratio, adeò, ut multi in hoc statu decedant. Eligi autem solent promovendi ex isto Collegio, ut illud aliquando honoretur, eodem modo, quo practicari solet in Collegio, seu Tribunali Rotæ, cujus Adjutores pro Officii assequtione nihil solvunt, & aliquando ex altero Collegio, seu Tribunali Signaturæ Justitiæ, & Gratiæ, quæ sunt majora hujus Principatus forensia Tribunalia, in quibus Viri conspicui sedere solent, nimiumque pro Reipublica, & justitiæ administratione la-
11 borant; Atque experientia docuit, quod insignes, & primarii Cardinales, ex eis, tanquam tot Equis Trojanis, prodierunt quinimò, & valdè qualificati Summi Pontifices, adeout inter ista duo Tribunalia Rotæ, & Cameræ, quidam æqualis cursus dignosci videatur, ut in isto currenti sæculo præsertim praxis, docuit, quod ex Tribunali Rotæ prodieruut tres Summi Pontifices nempè Clemens VIII. Greg. XV. & Innoc. X. & ex Tribunali Cameræ tres alii, nempè Paulus V. Urbanus VIII. & Innoc. XI. ideòque revera iste censendus est error vulgi, & quædam falsa opinio popularis. Pretium verò, quod in hujusmodi Officiorum assequutione solvi solet, non est intuitu futuræ promotionis, minusque pro assequutione Prælaturæ, &
12 administrationis justitiæ, sed ad instar aliorum Officiorum secundæ, & tertiæ classis descriptorum supra in cap. 2. solvitur pro notabilibus emolumentis, quæ illis annexa sunt, adeout si provisio fieret, ut hæc Officia A. C. Thesaurarii Generalis, & Clericorum Cameræ non haberent annexã Prælaturam, sed conferri deberent Viris uxoratis, Cardinalitiæ dignitatis, adhuc haberent sine dubio emptores pro eodem pretio, dum reddunt eundem, forteque majorem fructuum, quam reddant dicta alia Officia minora, quæ nullam habent annexam jurisdictionem, & administrationem, nullamque secum ferunt spem, & tamen quamplures seculares illa ad fructum, & pro negotio emunt in tanta quantitate, quod pretium adæquat illud dictorum Officiorum majorum, ut latius d. disc. 2. de Regalibus.

Demum ad tertiam obloquendi occasionem super eorundem Officiorum condonatione enunciata eodem disc. 2. de Regal. ac etiam infrà cap. 17. occasione agendi, quidnam 13
in casu suppressionis restituendum sit Donatariis, vel habentibus causam ab eis, jam responsio patet ex iis, quæ dicta sunt cap. 3. quod illud pretium non redolet sortem principalem, sed fructum, seu redditum currentem. Et licet ea, quæ superius in præsenti Capitulo dicta sunt in primo objecto destruant istam condonandi libertatem, dum hujusmodi proventus, neque sufficiunt ad fructus passivos æris alieni contracti ex causa Ecclesiæ, & fidei, & ad alia onera, ac expensas, Principatus spiritualis, ideòque non sit verificabilis illa exuberantia, quam Theologi non informati, atque de more, loquendo cum abstractis, & generalitatibus, præsupponunt; Attamen in substantia, spectatoque effectu, hujusmodi liberalitates, & munificentiæ practicatæ fuerunt cum aliquo præjudicio populorum Status Ecclesiastici, ex redditibus, ac proventibus istius Principatus spiritualis quæ cum hujusmodi Officiorum pretio adimpleri debebant, adeout fuerit quid pro quo; integrum tamen relinquo locum veritati, an, & quomodo id practicari potuerat, cùm meum non sit super his manus apponere.

a *lib. 11. in Relat. Curiæ disc. 32. n. 89. & in Opusculo Italici idiomatis de Principe practico c. 15. n. 4. & alibi.*
b *Disc. 2. de Regal. & infrà c. 13.*
c *Eodem disc. 2. de Regal. & eod. c. 13.*
d *In Opusculo Italici idiomatis de Cardinali practico c. 62.*
e *lib. 1. de feud. disc. 28. & lib. 1. de benef. disc. 89.*
g *De muneribus Audit. Cam. & Thesaur. gener. lib. 15. in Relat. Curiæ disc. 34. & 35.*
h *De Clericis Cameræ, & de muneribus, quæ eis incumbunt d. lib. 15. in Relat. Curiæ disc. 33.*

An Papa licitè possit condonare emolumenta expeditionum, & demandare expeditiones gratis, &, per viam secretam in præjudicium Officialium qui obtinent Officia ex causa onerosa, & qualem potestatem in hoc habeat Collegium Cardinalium.

SUMMARIUM.

1 *De quali defectu potestatis in Principi agi soleat.*
2 *De querelis Officialium super hujusmodi gratiis expediendi gratis.*
3 *Qualis fuerit occasio suppressionis Secretariorum.*
4 *Error est procedere cum generalitatibus, quia veritas inquiritur ex distinctionibus.*
5 *De annatis, quæ solvuntur in expeditionibus, & de ratione.*
6 *Parificatur beneficia, & feuda, vel emphyteusis.*
7 *De exemptione aliquorum generum personarum.*
8 *De exemptione Oratorum Principum, quomodo procedat.*
9 *De exemptione particulari, vel personali, quomodo concedatur.*
10 *De directa, & immediata concessione Papæ.*
11 *Quomodo intelligatur illa ratio, quod Officiales id scire potuerunt, vel debuerunt.*
12 *Parificantur termini locationis, & conductionis, & defalchi, & de distinctionibus, quæ desuper cadunt.*
13 *Quæ sint justæ causæ concedendi istas gratias.*
14 *Non laudantur gratiæ sine causa, ea sola gratificatione voluntaria, & de præjudiciis exindè resultantibus.*
15 *De concessionibus, quæ fiant per Sacrum Collegium.*
16 *Quare Collegium in hoc ingerat.*
17 *Quare gratiæ, quæ fiunt per Collegium sine causa sint magis præjudiciales.*
18 *Improbatur denegatio hujusmodi gratiarum quando concurrat justa causa.*
19 *An sit justa causa illa translationis ad aliam Ecclesiam, si pro prima solutum fuit.*
20 *Parificantur termini gabellæ, contractuum, & laudemii.*

CAP. V.

1 ILle potestatis defectus, de quo in præsenti Capitulo, & in aliis infrà non semel agitur, intelligendus venit de proveniente à vi directiva, non autem à coactiva, & sic à lege justitiæ honestatis, & congruentiæ, quæ supremum quoque Principem, tam in foro interno apud Deum, quàm externo apud populos, pro ejus bona fama, & existimatione obligat, quoniam ut advertitur in Opusculo *de Principe practico*, Princeps est supremus Dominus, superior, & moderator singulorum Subditorum, quorum vitæ, & necis, ac bonorum potestatem habet, sed est subditus Reipublicæ, & universitatis Populorum, saltem in bona, vel mala fama, quando enim hæc non curando, velit exercere de facto potestatem absolutam, & plenam, tunc nemo in eo Principatu dicere potest, cur ita facis, neque datur Judex, qui illum cogat, & redarguat, ut agendo de Principis potestate, in suis Sedibus. A.

Neque ista quæstio idealis censeri debet, eo quia non de facili ad forum contentiosum deducta reperiatur, quoniam
2 licet ob reverentiam debitam Papæ, vel Sacro Collegio, non audeant Officiales, qui se asserunt gravatos ob expeditiones gratis, & in eorum præjudicium concessas tale gravamen deducere ad forum judiciale in forma contentiosa; accedente quoque ratione magnæ eorum multiplicitatis, adeout in singulis expeditionibus, quando iste casus contingit, satis modicum sit interesse, vel præjudicium cujuslibet in singulari, quamvis respectu omnium sit considerabile, unde propterea practicatur vulgare axioma, ut quod multis commune est de facili negligatur. Attamen extrajudicialiter frequentes, & continuæ sunt querelæ sine quibus etiam Princeps, aliique Superiores ex officio facere tenentur id, quod justum, honestum, & licitum est, ab injustis autem, & illicitis abstinere.

Et nihilominus neque omninò defuit formalis disputatio super hoc puncto assumpta per Collegium Secretariorum Apostolicorum sub Greg. XV. occasione aliquarum exemptionum ab isto Pontifice, aliisque prædecessoribus concessarum, quæ sopita fuit per quamdam speciem concordiæ, dum Pontifex Collegio quædam compensativa privilegia concessit, atque recentiori tempore, cùm Clemens X. concessisset Auditoribus Rotæ indultum franchitiæ in expeditionibus per Secretariam Brevium eo modo, quo ab antiquo illud habebant in expeditionibus per Cancellariam, & Datariam, idem Collegium Secretariorum in Tribunali A. C. formiter se oppositum hujus indulti exequutioni, qua tamen per sententiam concessa, excitata fuit, licèt in forma extrajudiciali, & per viam supplicis libelli, initio Pontificatus Innoc. XI. quæstio contra Cameram pro suppletione damni exinde Collegio resultantis, idque ansam dedit, atque excitavit ad reflectendum ad ejusdem Collegii suppressionem supra in cap. 1. infinuatam, & quæ huic operi impulsum dedit, dum ista occasione examinata fuerunt
3 emolumenta istius Collegii, & quidnam ex pretio istorum officiorum in Cameram obvenisset, ita agnoscendo maximam læsionem exinde resultantem, ob quod ad suppressionem deventum est, quæ adeò magnas produxit disputationes, de quibus infra.

Retento itaque dicto præsuppositio, quod agatur de illa potestate ordinaria, quæ à juris, & justitiæ regulis metienda sit, & intra quarum cancellos bonus Princeps suam potestatem restringere velit; Attentis regulis & propositionibus generalibus, pro negativa respondendum generaliter, & indefinitè videretur juxta inferiùs insinuanda; sed quoniam semper est procedere cum generalitatibus, & abstractis, ex quibus æquivoca, & errores perpetuò resultant,
4 cùm veritas non nisi ex distinctionibus earumque congrua applicatione aperiatur, idcircò prænotandum venit, quod in expeditione litterarum Apostolicarum super provisionibus Ecclesiarum Cathedralium, Metropoliticarum, & Abbatialium, ac etiam aliarum Dignitatum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ per organum Datariæ, & & Cancellariæ Apostolicæ fiunt per Sedem Apostolicam, ultra quædam minuta emolumenta, quæ ratione materialis expeditionis litterarum solvi solent Scriptoribus, Revisoribus, Registratoribus, Plumbatoribus, aliisq; Dataria & Cancellariæ Officialibus jam superius descriptis, quando Beneficia, vel Dignitates excedunt valorem 24. du-
5 catorum Cameræ solvitur annata juxta illam taxam, quæ reperitur descripta in libris Cameræ, & respectu non descriptorū, juxta valorem narratum, istaq; annatarum solutio inolevit ex quadam antiqua consuetudine, illi probabili innixa rationi, recognitionibus, quæ ità fit universalis dominii, quod Pontifex, & Ecclesia Romana habent omnium Ecclesiarum, Monasteriorum, & Beneficiorum, eo modo, quod Feudatarii, & Emphyteutæ pro nova investitura, 6
vel pro ejus renovatione sub nomine Relevii, seu Laudemii, vel intraturę, solvunt Domino valorem fructuum unius anni, vel aliam summam à consuetudine inductam, istosque terminos passim habemus purificatos in solutione quindenniorum, facienda per manus mortuas, quando Beneficia, vel bona Feudalia, seu Emphyteutica in eos transeunt, adeo ut cessent vacationes, & per consequens novæ provisiones, & annatarum solutiones, ut in suis Sedibus habetur, B. & insinuatum est quoque in Capitulo præcedenti.

Ab hoc autem onere, vel obligatione pleræque personæ exemptionem habere solent, istaque exemptio, cujus 7
ratione obtinentur expeditiones, gratis est de duplici specie; una generica, altera verò specifica, vel personalis. Generica namque est illa, qua ex Privilegio Apostolico explicito, vel illo implicito, seu præsumpto, quod inesse dicitur in antiqua Consuetudine, gaudent quædam genera personarum, nempè Cardinales, eorumque Fratres, & Nepotes, Veri, & Actuales Familiares Papæ, Auditores Rotæ, Camerales, Consultores, & Ministri Sancti Officii, aliique similes, ac etiam, ex quadam consuetudine, Oratores Regum, & Principum, fortèque eorum Filii; ista verò exemptio Orarorum practicatur solum in
expeditionibus, quæ fiunt super provisionibus Dataria, 8
non autem in illis, quæ fiunt per Consistorium, in quibus non verificatur consuetudo, de cujus natura est, ut attendi debeat in casu præciso, in quo viget, & non admittat extensionem de casu ad casum, vel de persona ad personam. C. Unde propterea in casus contingentia, cum Episcopus Lamacensis Orator Regis Portugalliæ sub Innocentio Undecimo Regnante, translatus esset ad Metropolitanam Ecclesiam Bracarensem, ista exemptione potius non est, sed solvit solitas summas, eo quia exempla, quæ adducebantur, percutiebant provisiones Canonicatum, aliorumque Beneficiorum, vel Pensionum per Datariam, non autem provisiones Episcopatuum, & similium per Consistorium; Nihil tamen firmando circa dictas exemptiones, quæ solùm obiter enunciantur, locum integrum relinquendo veritati.

Altera verò species exemptionis particularis, vel perso- 9
nalis, est illa, quę conceditur quandoque personis non privilegiatis, ex gratia particulari, sine qua aliàs solvere deberent, istaque exemptio, quæ ex gratia concedi dicitur, pariter, eamdem recipit distinctionem inter provisiones Consistoriales, & non Consistoriales, ubi enim agitur non Consistorialibus, in eis non se ingerit Sacrum Collegium Cardinalium, sed hujusmodi gratiæ expediendi gratis, atque ut dici solet, per viam secretam, conceduntur à Papa per organum Datarii, vel Secretarii Brevium.

In Consistorialibus autem quandoq; absq; aliquo consensu, vel consilio Collegii Cardinalium, ista gratia concedi solet directè, & immediatè per Papam, frequentiùs verò, quando Papa de eadem gratia supplicatur, remittere solet suplicem libellum Sacro Collegio, à quo per vota secreta, in Congregatione haberi solita immediatè post Consistorium in eadem Aula post Papæ discessum, decernitur, an sit concedenda, vel deneganda, atque concessio ex decreto sub Alexandro VII. concluśa non dicitur, nisi per tres ex quatuor votorum partibus, eaque explicari solet sub nomine gratiæ, quæ per Collegium fiat; illa verò quamvis concluśa, vel respectivè excluśa, adhuc exigit approbationem expressam, vel saltem tacitam Papæ, quoniam quandoque licèt Collegium gratiam denegaverit, eam tamen, hac denegatione non obstante, concedit Papa, & è converso, (licèt non soleat) demandare potest, quòd concessio jam facta suum non sortiatur effectum.

His autem ita prænotatis, atque distinguēdo gratias, quę 10
directè, & immediatè conceduntur per Papam, ab illis, quæ ut supra conceduntur per organum Sacri Collegii, Quatenus pertinet ad primam speciem, dubitandum non est de potestate, quamvis desit justa causa, absque eo, quòd Officiales conqueri valent, cùm id sit de natura Officiorum, ipsiśque Officialibus innotescat, quòd Papa, etiam sine causa potest, & quandoque solet facere hujusmodi concessiones, quæ spectato effectu, ipsimet Papæ potiùs præjudicare videntur, quoniam ex ista ratione minùs vendi solent Officia, quæ longè majus haberent pretium, si emptores essent certi, & tuti de hujusmodi gratiarum denegatione,

ne, quodque pro omnibus expeditionibus solvi deberent emolumenta. Adhuc tamen, quamvis, ut præmissum est, in foro exteriori per Officiales hæc actio non exerceatur contra Papam, vel Cameram, eo quia convinci non potest defectus justæ causæ, quæ potest esse occulta, & populo non innotescere, pro regulatione conscientiæ, & justitiæ naturalis, quæ obligat quoque Supremos Principes, insp iciendum est, an alteretur notabiliter, necne solitum, & an adsit necne justa causa, adeout dici possit concessio merè voluntaria, vel potiùs necessaria, saltem ex illa necessitate interpretativa, quæ resultat à lege congruentiæ, & honestatis, vel prudentiæ.

11 Attenta si quidem ratione contra Officiales desuper considerari solita, quòd scilicet emendo Officia prævidere, & cogitare potuerunt, & debuerunt istum casum, adhuc ista ratio adaptatur ad solita, & consueta, non autem ad insolita, & extraordinaria, quæ verisimiliter cogitari, & prævideri non potuerunt; Adinstar eorum, quæ habentur in materia defalchi, vel remissionis pensionis non competentis conductori, qui aliquos casus, utpote frequentes, & sequi solitos, prævidere potuit, vel debuit, quoniam
12 petit remissionem pro insolitis, & verisimiliter non prævisis. D. Ac etiam circa distinctionem inter actus merè voluntarios, justa causa non impediente, & illos, qui fiant ex justa causa, ob quam licèt actus adhuc dici valeat de facto voluntarius, quia à voluntate facientis pendeat illum facere, vel non facere, dicitur tamen necessarius ex necessitate interpretativa; conferunt ea, quæ habentur in eadem materia defalchi, vel remissionis pensionis, præsertim in Appaltibus, vel arrendamentis Gabellarum, & vectigalium, aliorumque regalium, & publicorum jurium, quæ fiant per Principem, vel Rempublicam, ejusque Ministros, & Officiales Camerales, quoniam si Princeps, vel ejus Officiales, aut alii, quos ipse prohibere potest, præjudicant Appaltatori, adeout ejus consueta emolumenta diminuantur ex eorum facto voluntario, non solùm locus est defalco, seu remissioni pensionis, sed etiam sibi competit actio, vel exceptio refectionis ejus, quod interest, nedum ratione damni passi, quamvis modici, & non intollerabilis, sed etiam ratione lucri amissi, quoniam ita defici dicitur à data fide, atque non præstari illa patientia, quam locator conductori præstare tenetur, E. Durum enim, & irrationabile esset, quòd (ut vulgò dici solet) locaret quis hortum, & perciperet pensionem, deindeque vellet olera donare, vel aliàs de eis disponere, cum similibus. Sed si idem Princeps locator, vel ejus Officiales, & Ministri ex aliqua justa causa concernente publicam necessitatem, vel utilitatem aliquas faciant provisiones Appaltatori damnosas, & præjudiciales, puta quia ob suspicionem pestis, vel belli prohibeatur commercium aliquarum nationum, vel regionum, sive ratione famis, vel ob motus populares suspendantur, vel minuantur Gabellæ, aut quòd congruat aliquas dare exemptiones & franchitias, quia sic publicæ necessitatis, vel utilitatis ratio exigat, cum similibus, tunc non intrant termini violationis fidei, & inobservantiæ contractus, vel non præstitæ patientiæ, quoniam actus dici meretur potiùs necessarius, quàm voluntarius; Ideoque inter casus fortuitos est recensendus, & per consequens sit solùm locus remissioni pensionis ratione damni intollerabilis, quod à casu provenit, recteque intrat pluries in hoc tractatu, & præsertim c. 17. insinuata diversitas, vel reduplicatio personarum in Principe, ejusque Officialibus & Ministris, quoniam alia est persona privati contrahentis, alia verò persona publici gubernantis, istique termini ad rem congruè adaptantur.

Ac etiam in concessionibus merè voluntariis, & gratiosis fieri solitis, & quæ prævideri potuerunt, vel debuerunt, intrat dicta distinctio inter solitum, & insolitum, ad quod præsumptio est cogitatum esse, nisi notabiliter alteretur, Ut putà, exemplificando in praxi, concedit Papa Appaltatori prò conventa pensione omnia emolumenta Gabellarum, & Dohanarum, non per hoc tamen sibi ademisse censetur potestatem concedendi aliquas gratiosas exemptiones, vel franchitias à Dohanis, vel Gabellis, atque si iste exemptiones sunt solutæ, non potest ob ea Appaltator prætendere defalcum, quia potuit, & debuit previdere: sed si solitum notabiliter alteretur sine justa causa, adeout actus merè voluntarius dici mereatur, juxtà distinctionem, de qua suprà, tunc utique intrat de justitia defalcum, cum similibus.

13 Super justis autem causis, ex quibus hujusmodi gratiæ concedi solent, vel debent, certa, & determinata statui non potest regula, cum totum pendeat ex personarum, locorum, temporum, & accidentium qualitate, & circumstantiis, prudenti, benèque regulato arbitrio boni viri pensandis, cum universali principio publicæ necessitatis, vel utilitatis, vel cum motivo justitiæ, eo modo, quo generaliter regulatur ordinaria potestas Principis, tollendi jus tertii, de qua sæpiùs hoc tractatu, præsertim cap. 17.

Potissima verò, magisque frequens, & connaturalis causa, quam aliqui non immeritò intrinsecam vocant, est illa, quæ provenit à notabili depauperatione, vel diminutione status Ecclesiarum, earumque bonorum, & redditium, ratione occupationis factæ per Infideles, vel Hæreticos, aliosque inimicos, vel ratione depopulationis, à bello, & militari manu sequutæ, aliisque similibus calamitatibus, & infortuniis, etiam casualibus, putà ratione incendii, vel alluvionis, sive terræmotus, adeout damnum perpetuam, vel diuturnam habeat durationem, istaque (ut præmissum est) dicitur causa intrinseca, & naturalis. Extrinseca verò, & accidentalis dicitur illa, quæ ob particulares circumstantias, habeat etiam rationem necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ Universalis, & Sedis Apostolicæ, putà quia aliquis Rex, vel Magnus Princeps, à quo notabile bonum sperari, vel notabile damnum alias timeri potest, id enixè petat, vel quòd ita expediat ex eodem fine
14 sperandi assequutionem boni, vel repellendi timorem mali, captare gratiam, & benevolentiam alicujus primarii Ministri, vel Magistratus, cum similibus, quibus eadem congruat ratio, adeout ex morali, vel interpretativa necessitate, vel utilitate publica id sequatur, non autem ex gratificatione, & affectione, vel interesse privato, cum tunc nedum injustæ censendæ sint hujusmodi gratiæ, ratione privati præjudicii, quod cum læsione justitiæ commu-
15 tativæ infertur emptoribus Officiorum, à quibus hujusmodi emolumentorum pretium præventivè receptum est, ut in præcedenti Capitulo advertitur, sed magis ratione publici, & successivi præjudicii perpetui, quod infertur Sedi, & Cameræ Apostolicæ, ratione hujus malæ introductionis, ob quam. deducendo exempla, prætendendi solet (quamvis indebitè) quædam quasi coacta continuatio, ita privando Sedem Apostolicam, non solùm illo majori pretio, pro quo Officia vendi possunt, sed fortiùs illa magna, & inæstimabili prærogativa superiùs insinuata, quæ ex hujusmodi annatarum, & emolumentorum solutione resultat, in recognitionem nempe ejus directi, & universalis dominii, ut supra, ideoque nimium caute, parcè, & circumspectè in hujusmodi gratiis, cessante justa causa, concernente solum publicam necessitatem, vel utilitatem, procedendum videtur.

Præmissa verò, quæ in ipso Summo Pontifice dicta sunt 15
longè magis, & incomparabiliter procedunt in altera specie gratiarum, quæ fiunt à Sacro Collegio, ob maximam differentiam, quæ inter unam, & alteram dignoscitur, quoniam Papa est supremus, & absolutus dominus, & dispositor hujusmodi emolumentorum, ac etiam tanquam Princeps supremus habet potestatem tollendi jus tertii, & disponendi de bonis, & juribus privatorum, absque eo, quòd de facili in foro externo convinci possit de defectu justæ causæ, cùm sæpiùs illæ causæ, quas publicare non expedit, ignotæ sint populo, & tamen sint justæ, imò necessariæ, quæ omnia non verificantur in Sacro Collegio, quod in hac parte non gerit personam Principis, & Domini, sed solum Assessoris, & Consiliarii Papæ, sive præstantis consilium, vel consensum nomine omnium aliorum Collegiorum, de quibus suprà in c. 2. ita ratione ma- 16
gnæ confusionis, & impracticabilitatis, aliàs resultantis, ipso Collegio, tanquam digniore, excplicante vices, & partes omnium aliorum Collegiorum, eo modo, quo idem Collegium explicat, & supplet partes Ecclesiæ Universalis in electione Summi Pontificis, & prout in Ecclesiis particularibus Capitulum Cathedralis, vel Metropolitanæ explicat, & supplet vices, & partes aliarum Ecclesiarum inferiorum Diœcesis, vel Provinciæ, cum similibus; Et per consequens gerere non potest partes domini, & condonatoris, seu liberi dispositoris, sed solùm Assessoris, & Consiliarii, seu boni viri interponentis arbitrium, quod esse debet regulatum à jure, vel à ratione, cùm dominium, & libera dispositio verificentur solum in illa emolumentorum portione, quæ ad ipsum Collegium pertinet, atque alias lædi dicitur justitia, & per consequens in remittentibus, & condonantibus intrat obligatio saltem apud Deum, & in foro interno reficiendi partibus, quibus præjudicatur, totum id, quod interest.

Alia

17 Alia quoque accedente consideratione, ob quam à Collegio magis circumspectè, & cautè procedendum est, quoniam quando ipse Papa directè, & immediatè concedit hujusmodi gratias, atque convinci potest defectus justæ causæ, quod est quidem nimium difficile, sed non impossibile, tunc possent fortè de jure Officiales refectionem damnorum petere à Camera, quod verificabile non est, quando eadem gratia fiat per organum Sacri Collegii, cùm tunc rectè Papa, & Camera excusari possit, dicendo id benè gestum esse cum voto, & consilio tot Sapientum, adeòque qualificati Senatus.

Nil obstante consideratione per superficiales in hoc fieri solita, (verè tamen contemptibili,) quòd scilicet cum emptores Officiorum rectè sciant hujusmodi gratias à Sacro Collegio fieri posse, & solere, ita cum hac lege emisse censeantur, eisque scientibus non fiat injuria, quoniam iidem emptores præsupponere potuerunt, immò debuerunt, ut id solum practicetur eo modo, quo de jure, & de justitia practicari debet, non autem cum injuria, & cum injustitia, & privata affectione, vel gratificatione, cùm id in tot, & talibus qualificatissimis Viris non sit præsumendum, immò neque cogitandum, vel suspicandum.

18 Quemadmodum verò injustum est, & Ecclesiæ præjudiciale hujusmodi gratias absque dicta justa causa, concernente publicam utilitatem, vel necessitatem, sive magnam æquitatem, ex privata affectione, vel gratificatione, sive interesse concedere; ita è converso injustum, irrationabile, & Ecclesiæ præjudiciale est, illas, quando justa causa urget, ex privatis passionibus denegare. Undè propterea vitium est in utroque extremo.

19 Cadit verò dubium, an inter justas causas recensenda sit illa, quòd provisus de Ecclesia, de cujus expeditione agitur, translatus fuerit ab alia Ecclesia, de cujus expeditione solvit sine effectu, puta quia possessionem adeptus non fuerit, vel quòd nullos, aut modicos fructus ab ea perceperit, atque fertur, quòd pro frequentiori praxi ista causa reputata fuerit justa, ideòque admissa fuit. Verùm erroneum videtur cum hac generalitate indefinitè procedere, cum in subjecta materia adhibenda veniat distinctio adhiberi solita in gabella solvenda pro contractibus, vel in laudemio solvendo pro alienatione bonorum emphyteuticorum, quòd scilicet inspiciendum est, an ineffectuatio primæ provisionis proveniat absque culpa, & facto voluntario provisi, puta quia de jure, vel de facto provisio, sine ejus culpa, effectum sortiri non potuerit,
20 aut quòd per Superiores, ipso non procurante, pro necessitate, vel utilitate Ecclesiæ, ad quam, vel à qua translatio ex motu proprio Pontificis verè sequuta sit; secùs autem ubi expressè, vel præsumptivè constet, quòd translatio procurata, vel desiderata sit per translatum pro majori ejus dignitate, & prærogativa, vel pro majoribus redditibus, quoniam juxta dictos terminos gabellæ, seu laudemii, cum actus primi fuerit jam perfectus, sufficit quòd per momentum temporis fuerit talis, & non attenditur voluntarius, recessus, aut voluntaria innovatio, ideoque dicendus est punctus facti potiùs quàm juris, certam & generalem non admittens regulam, sed prudenti, benèque regulato arbitrio, pro singulorum casuum qualitate, & circumstantiis decidendus, more tamen Judiciis, vel Consiliarii, ut superius dictum est, cum regulis justitiæ, non autem more liberi dispositoris, cum regulis benevoli gratificatoris.

a *De potestate Principis tollendi jus tertii, eique præjudicandi lib. 3. de regal. disc. 148. 177. 185. & 193. & in Opusculo Italici idiomatis de Principe c. 22. & seq.*
b *De benef. disc. 89. de regal. discurs. 162. de emphyteus. disc. 59.*
c *De benef. disc. 30. de judic. 21. & alibi pluries.*
d *De locato disc. 1. cum plurib. seqq.* e *De regal. disc. 65. cum plur. seqq. & 159. de locato disc. 1. & seqq.*

Quomodo Officia venalia acquirantur, & quid ubi acquisitio in persona unius fiat per alterum de istius pecunia, & de præsumpta donatione, ac imputatione in legitimam, & de materia reservationis decreti.

SUMMARIUM.

1 *Officia sunt de regalibus, quæ possideri non possunt sine titulo, de quo possessores tenentur docere.*
2 *De differentia inter Officia Cameralia, & Capitolina.*
3 *De tribus modis, vel titulis hujusmodi concessionum.*
4 *De differentia inter unum, & alterum concessionis modum.*
5 *Si Officium acquiritur de pecuniis unius in persona alterius, ad quem illud pertineat.*
6 *Ille, qui pecuniam dedit ad Officium emendum, si non habet reservationem decreti, nullum jus acquirit super Officio, & postponitur habentibus decretum, vel resignatario.*
7 *Declaratur quando id procedat.*
8 *Quid importet, & operetur reservatio decreti.*
9 *Resignatarius non recognoscit à resignante, sed à Papa, & quid operetur resignatio.*
10 *De duabus diversis speciebus reservationis decreti.*
11 *De concursu creditorum habentium reservationem decreti remissivè.*
12 *De reservatione decreti ad favorem Domini, & acquisitoris commodi.*
13 *In Officiis, ad instar feudorum non admittitur simulatio.*
14 *Officia sæpè cantant in personis eorum, qui id ignorant.*
15 *An Officium censeatur donatum ei, in cujus persona quæsitum est.*
16 *An imputetur in legitimam.*
17 *De aliis speciebus imputationis.*
18 *De regula tenenda in hac materia.*
19 *Quando locus est imputationi, intelligitur quatenus ipse velit.*
20 *De dicta imputatione Officiorum majorum, & Prælatitiorum, & de differentia inter ista, & alia Officia.*

CAP. VI.

CUm ista Datariæ, & Cancellariæ, & Cameræ Apostolicæ Officia per Papam concedi solita, extra controversiam sint de regalibus, adeout absque Papæ concessione, validè, & legitimè acquiri, & obtineri non possint, hinc sequitur, ut justè possessores cogi valeant sub pœna amissionis Officiorum ad docendum de suæ possessionis titulo, quo non docto habeantur pro vacantibus, ut in casu magis dubitabili Officiorum Capitolii, seu Populi Romani nostra ætate practicatum vidimus, atque in propria hujus materiæ regalium Sede advertitur; A. Ista verò necessitas magis vigebat in præfatis Officiis Capitolinis ex duplici ratione, primò, quia illa solebant concedi pro universa descendentia, vel ad certas generationes, aut aliàs ad longum tempus, unde propterea de facili verificari poterat casus illicitæ occupationis absq; titulo, ob illius expirationem; & secundo, quia concessiones fiebant per Conservatores pro tempore, quorum officium durat solùm ad tres menses, ideoque non ita diligenter conservabatur registrum concessionum; utrumque autem cessat in his Officiis Papalibus, tum quia concedi non solent, nisi ad vitam unius personæ; tum etiam quia Dataria habet Ministros diligentes, & peritos, atque conservat integra regestra, ideoque non de facili datur casus, quod Officia jam vacantia possideantur à privatis absque titulo; Solumque expertus sum casum fraudis, quæ præsertim in absentibus dari potest, suppositionis unius personæ superventis in locum alterius jam defunctæ ejusdem nominis, & cognominis, in qua Officium residebat, juxtà casum disputatum in sæpius enunciata Regalium Sede; B. Adhuc tamen in istis quoque Officiis, (ut generaliter in omnibus iis, quæ sunt de regalibus Principi reservatis, & quæ ideò à privatis obtineri non possunt sine privilegio explicito Principis, vel illo implicito, quod allegari potest in vim centenariæ, vel immemorabilis, quæ verificari non possunt in his vitalitiis) non incongruum est cogere possessessores ad docendum de titulo.

Hoc autem præsuppositio, quod scilicet ad hujusmodi Officiorum assequutionem, & legitimam retentionem necessarius sit titulus concessionis factæ per Papam, sive per illum inferiorem, cui Papa concesserit, ut exempli gratia sequebatur in Cardinali Vicecancellario, qui centum, & ultrà ex his Officiis conferebat antequam sequeretur dismembratio superius enunciata in Cap. 2. & faciunt in aliquibus Officiis Cardinales Pœnitentiarius, & Camerarius, aliique similes, iste titulus triplicitèr sequi solet; Primò, & regulariter post frequentiori contingentia per viam emptionis pro pretio fixo, & invariabili, ut sequitur in duobus Officiis majoribus Auditoris Cameræ, & Thesaurarii Generalis, & an illis Clericorum Cameræ, ex jam dictis Cap. 2. vel pro eo pretio, quod tunc pro temporum, & emolumentorum contingentia currit,

currit, & concordatus cum Ministris Datariæ ad id deputatis. Secundò per viam gratuitam, & ex titulo lucrativo donationis, quia nempè Papa Officium illi personæ elargitur. Et tertiò per viam resignationis ab altero possessore Officii per Papam admissæ. In omnibus autem his modis concessio fit per viam supplicationis, Papæ manu subscriptæ, & per Datarium, aliosque Officiales, juxtà
4 stylum, signatæ, cum ea differentia; quod quando sequitur juxtà primum modum directum, & immediatum, tunc in ipso supplicationis summario, quod fit, ut Papa legat, vel audiat substantiam supplicationis, (quod tamen non regigistratur) enunciatur pretium, pro quo fit concessio, cum specificatione summæ, quando verò fit secundo modo per viam donationis, enunciatur quoque in supplicatione pretium in genere, sed absque expressione summæ, quod scilicet Papa confert Officium, & dicit condonare pretium, & quando fit tertio modo per viam resignationis nulla fit mentio pretii, nec in genere, nec in specie, quamvis illud inter Resignantem, & Resignatarium intercedat, quod nimium refert ad effectum, de quo infra Cap. 17. quod scilicet in casu suppressionis Officii, vel remotionis illius possessoris debeat per Cameram restitui, ut in pluries enunciatis duabus posterioribus Rotæ decisionibus *in Romana pretii Officiorum* advertitur.

Sed quoniam frequenter contingit, quod, sive juxtà primum, sive juxtà tertium modum acquisitionis ex causa
5 onerosa, & correspectiva pretio mediante, illa non fit pecunia, & providentia ejus, cui fit concessio, & qui creatur Officialis, sed alterius, qui pecuniam solvit, hinc oritur quæstio, ad quem istorum Officii, dominium, & commodum pertineat, sive quale jus in eo habeat ille, in cujus persona concessio cantat, qualeve jus ille, qui pecuniam dedit, atque de concessione solicitus fuit.

Ista quæstio, etiam nostræ ætatis moderno tempore circa initia meæ forensis vitæ in Curia, existimabatur nimium involuta, ob quamplures effectus exindè resultantes; Verùm hodiè pro meo judicio videtur facilis, & plana, quando, ut decet, abhorreantur generalitates, quæ perpetuò producunt confusiones, & æquivoca, & procedatur cum casuum eorumque circumstantiarum distinctione, necnon cum altera distinctione effectuum, ad quos de hoc disputari contingat, ita namque ad veritatis notitiam deveniri non multum difficile videtur, constituendo in primis duos casus, unum scilicet, in quo ille, de cujus pecunia emptum est Officium, directè, & immediatè à Dataria, seu mediatè per viam resignationis non fuit solicitus de reservatione decreti ad ejus favorem, & alterum è converso, in quo de dicto decreto solicitus fuit.

Priori casu, in quo nulla adfit decreti reservatio, facilius intrat illa præsumpta donatio, de qua infrà in sequenti casu magis difficili, sed quoniam ista est simplex juris præsumptio elidibilis ex contraria probatione, non solùm vera, sed etiam præsumpta, & conjecturali, quando fortius urgeant
6 præsumptiones, & conjecturæ, idcircò quando excluса remanet hæc præsumpta donatio, adhuc ille, qui pecuniam dedit, nullum jus reale, vel in rem scriptum habere videtur in Officio, super quo potiores erunt illi creditores Officiales, qui decreti reservationem super Officio obtinuerint; longè verò magis potior erit resignatarius, in quem, cum beneplacito Apostolico, juxtà stylum, Officii translatio facta fuerit, quoties id sequutum sit ex causa onerosa, & correspectiva vera, non autem ficta, & colusiva; Ubi verò
7 sit ex causa merè lucrativa, vel onerosa, sed fraudulenta, & simulata, tunc ex edicto *De iis, quæ in fraudem, &c.* competere poterit actio pro ejus reintegratione, implorando desuper Judicis Officium, ut cogat possessorem in actione personali ad vendendum Officium, ad hoc ut ex pretio tanquam re libera, & indifferenti satisfaciat quibus de jure; quo casu ille, qui dedit pecuniam in concursu aliorum creditorum æquè personalium prætendere poterit illam prioritatem, quæ in suis casibus, & quatenus verificentur requisita ad id necessaria, de jure competit illi, qui dedit pecuniam ad rem emendam, sive prætendere poterit illam ejusdem pretii vendicationem jure dominii, quæ in suis casibus conceditur aliquibus personis privilegiis, quæ non possunt sibi præjudicare, ideoque earum favore res succedit loco pretii, vel contra, ex iis, quæ in suis sedibus habentur; C. semper tamen in concursu aliorum non habentium reservationem decreti, non autem istorum, nisi quatenus isti foveant causam lucrativam, ut supra, adeout contra eos intret enunciatum edictum *De iis quæ in fraudem &c.* vel obstet æquitas, prohibens locupletationem de alieno juxtà

terminos Textus *in l. si me, & Titium ff. si cert. pet.* cum concordantibus, de quibus in sui sedibus. D.

Super his autem, pro mea notitia, non de facili habentur auctoritates, quæ ad istos præcisos terminos descendant, vel si habentur, non conceditur meis, jam notis, occupationibus illas perquirere; procedendo autem per similia, quibus eadem congruat ratio, ut faciendum est; E. quando speciales decisiones, vel auctoritates desunt Ea tutè probata remanent cum iis, quæ in feudali sede habentur super feudis habentibus legis communis, vel particularis strictam prohibitionem, ut fine assensu Domini directi alienari, & obligari non possint, neque aliquod jus super eis, eorumque substantia acquiri, quoniam proceditur cum hac theorica, F. cum qua etiam proceditur in bonis emphyteuticis, vel aliis consimilem legis, vel hominis habentibus prohibitionem, G. Ista namque Officia passim per DD. assimilantur feudis, atque cum eisdem regulis metiuntur, & eadem ratione, quod tanquam jura regalia non sunt in privatorum commercio, nisi cum assensu, & beneplacito Principis, vel alterius ad id potestatem habentis, unde propterea promiscuè isti termini feudorum, & officiorum, aliorumque jurium regalium adhibentur, ut pro frequentiori praxi sunt illa jura cum Principe, quę loca Montium in Curia dicuntur; Exindeq; manat illa locorum Montium libertas frequenter acta in eadem regalium sede, H. adeout etiam Officii Dominus, qui illud alteri resignet pretio convento, sed non soluto, si de reservatione decreti sibi non cavit, actionem super officio non habebit contra tertium, qui à resignatario obtinuerit cum beneplacito Papæ, nisi jam dictam resultantem ex edicto *De his, quæ in fraudem*, vel ex æquitate prohibente locupletationem de alieno, ut supra, ex illa congrua, & recepta ratione frequenter deducta in proposito dictorum locorum 8
Montium, quod in hujusmodi regalibus in commercio non existentibus, assensus Principis, qui in hoc proposito præstari dicitur cum reservatione decreti, quæ idem est, ac præstatio assensus in feudalibus, est, ille, qui animat, & informat actum, qui fieri dicitur, non ab ipso privato Officii possessore, sed à Principe concedente assensum, à quo ille tertius, qui sollicitus est de reservatione decreti ad ejus favorem directè, & immediatè obtinere, suumque jus metiri dicitur, tanquam per extinctionem prioris juris, quod habebat Officialis, & efformationis novi juris in altero, adeout prior possessor suo juri cedendo, extinctivè potiùs. quàm translativè id facere dicatur, tollendo se de medio. atque faciendo se mortuum, ut ita aperiatur locus vacationi, ob
quam Princeps alteri concedat. Rari autem sunt casus, in 9
quibus illi, qui cum eorum providentia, & pecunia Officia acquirunt in faciem alterius, vel credunt alteri pecuniam ad acquirendum, sive Officium resignat, habita fide de pretio, huic subjaceant præjudicio, quoniam stultitiæ species esset de reservatione decreti non esse sollicitus, illamq; negligere; adhuc tamen casus dari potest, & quandoque (licèt rarò) contingit, ut sum expertus.

In altero autem casu magis frequenti, & contingibili, quo dator pecuniæ sollicitus est de dicta reservatione decreti ad ejus favorem tunc altera intrat distinctio casuum, quod scilicet alter casus est quando Dominus pecuniæ non curat cum ejus providentia acquirere Officium in persona alterius, sed ille, cui fit concessio, principaliter proprium agens negotium, curat Officium obtinere, non habens verò pecuniam, illam mutuam, vel ad societatem Officii, sive sub alio contractu ab alio obtinet, qui personam creditoris tantùm facit; Et alter casus est, quando Dominus pecuniæ est sollicitus de acquisitione Officii, 10
tanquam proprium negotium agens in alterius persona, quę ità destinatur, vel designatur pro vitæ, aut alterius vacationis periculo; ideòque duplex est species reservationis decreti, una scilicet jure dominii, & altera jure hypothecæ, & crediti, ad quam distinctionem reflectendum est, cum sæpiùs viderimus istas species confundi, atque unam pro altera accipi cum claris æquivocis & erroribus.

De prima specie reservationis decreti favore Resignantis habita fide de pretio, vel ad favorem dantis Officiali ad Officium emendum, vel etiam post illud emptum illam mutuantis pro aliis ejus indigentiis, cum ista cautela, per
quam hypotheca, vel jus in Officio acquiri dicitur, agitur 11
infrà in Cap. 10. ubi de concursu creditorum Officialis super Officio, vel ejus pretio, & de facultate cogendi Officialem ad vendendum Officium; Quare in præsenti Capitulo agitur solùm de altera specie reservationis decreti jure dominii, ad favorem ejus, qui verè fuit Officii acqui-

sitor cum ejus providentia, & pecunia, proprium agens negotium, quamvis acquisitionem faciat in faciem diversæ personę; isto namq; casu illa persona, in cujus faciem quęsitū est Officium, quando reservatio est pura, simplex, & generalis, regulariter & juxtà frequentiorem praxim, nullum Officii dominium, vel jus in eo acquirit ad proprium commodum, sed totum jus, commodum, & dominium quo ad eos, & alios habentes causam ab eo, est domini pecuniæ, qui ejusdem Officii disposition em habet, illudque pro libito distrahere potest, etiam sine consensu illius, in cujus persona cantat, ut in Cap. seqq. quoniam ista persona dicitur solùm demonstrata, vel destinata pro periculo vacationis per jus mortem, vel delictum in Officio, & sic respectu ipsius Principis, qui alium non recognoscit Officialem nisi
13 illum, cui concessionem fecit, & quem in ejus libris, & rotulo descriptum habet, eodem modo, quo in feudis receptum est, non intret regula *plus valere quod agitur, quàm quod simulatè concipitur &c.* H. nullamq; Princeps contrahit obligationem erga dominum pecuniæ, ad cujus favorem
14 decreti reservationem concessit, nisi quod teneatur admittere venditionem, vel resignationem Officii, quam facere vellet reservatarius sine consensu Officialis, quoniam verè, & quoad commodum ille, qui dedit pecuniam, est dominus, atq; morięns totum ejus jus transmittit ad hæredes, donec vivit ille, in cujus persona Officium cantat, utpotè solùm demonstrata, ut suprà, & quæ, ut vulgò dici solet, appellatur *testa di ferro*, adeout frequenter contingat, quod illa persona id ignoret, quodq; ea moriente, quamvis nullum proprium Officium habeat, magnæ, & multæ contingant Officiorum vacationes, eò quia negotiatores curant acquirere hæc Officia in faciem illorum, quos vident nimium validos, & robustos, undè propterea illorum longam credunt, & sperant vitam, ut ità minùs periculo vacationis subjaceant idque ubi reservatio decreti simpliciter, & absolutè ad favorem domini pecuniæ Officium acquirentis fiat.

Quæstiones itaque cadere solent, ubi facta acquisitione in persona alterius, nulla sequatur decreti reservatio ad favorem acquirentis, vel illa sequatur limitata durante vita ipsius, vel alterius, aut in alium casum, an scilicet, in uno, vel altero ex his casibus censeatur facta donatio pretii ad favorem illius, pro quo acquisitum est Officium, cujus propterea liber, ac plenus dominus efficiatur; Atque ubi agitur de extraneo, vel ita conjuncto, quod ju s legitimæ non habeat in bonis datoris pecuniæ, vel acquisitoris, magis receptum est, I. ut censeatur facta donatio; quoties tamen diversæ voluntatis non accedat
15 probatio, etiam præsumpta, & conjecturalis, quia nempè contrariæ urgent præsumptiones, & conjecturæ quæ istam excludant juris præsumptionem. Ubi verò agitur de liberis, quibus legitima debita est, in illam pretium imputari debere magis receptum est, L. quia sic leges expresè disponunt agentes de antiquis militiis, quæ idem, ac ista Officia importare jam prænotatum est Cap. 1. ut etiam in dotibus, quæ fœminis præsiantur, habetur dispositum; M. Cadente quæstione, an ad hunc imputationis effectum verificari debeat illa invaliditas donationis, quæ datur inter patrem, & filium in potestate quando juramentum, vel alia causa illam, etiam inter istos validam non reddit, quasi quod tanquam peculium profectitium remanere dicatur in dominio, & substantia patris, secus autem ubi agatur de donatione valida, & perfecta in vita, cùm ità donata non imputentur; Attamen quidquid aliqui occasione agendi de imputatione dotis datæ à matre, vel alio non habente in potestate, subtilizando dicant N. verius tam in dote, O. quàm in his Officiis videtur, ut indefinite imputatio intret ex præsumpta, & verisimili voluntate parentis, ut in causam necessariam id agere voluisse censeatur; eodem modo, quo habetur in quæstione legati facti, necne animo compensandi, ut affirmativa pars attendatur in hoc debito necessario, sive legali, P. idque non ex eo, quod liberi sint debitoris conditionis, quàm extranei, sed ex præsumptione in uno potiùs casu cadentes, quàm in altero.

16 Eisdemque retentis terminis dotis, atque ad instar, ex rationis identitate, vel parificatione legis, idem in his Officiis, vel eorum pretio dicendum venit circa imputationem ejus, quod immediatè receptum est in istam causam per legitimæ creditorem à tertio, intuitu tamen, & contemplatione parentis, qui fit legitimæ debitor, dum à parente potius, quàm à tertio acceptum videtur, ut in dotali sede, ac etiam in illa legitimæ advertitur: Q.

17 Sed in extraneis quoque ad hoc legale debitum non obligatis intrare solet eadem imputationis, seu verius compensationis quæstio, aut anticipati implementi legati, vel alterius dispositionis factæ ad favorem illius personæ, in cujus faciem quæsitum est Officium, juxtà casum nostra ætate disputatum in Rota, quæ cum resolutionum varietate difficultatem agnovit, unde propterea controversia per concordiam finem habuit. R.

In his autem omnibus, vel similibus quæstionibus, pro 18
meo sensu dignoscitur, frequenter quidem, sed semper utiliter pro stylo declamatus, & inculcatus error procedendi cum regulis, & propositionibus generalibus juris in abstracto, sive cum aliquibus decisionibus, & auctoritatibus, quæ certos percutiant diversos casus, quasi quod juris quæstiones essent, cum verius facti potiùs, & voluntatis dicendæ sint, cumque regulæ juris inducant quandam simplicem juris præsumptionem, attendendam solum quando res omninò in ambiguo sit, atq; impossibile videatur, quod factum ita destitutum sit circumstantiis talibus, ex quibus verisimilis voluntas non desumatur dictæ præsumptionis juris conformis, vel respectivè difformis, hinc per Judices, & consulentes principaliter in hujusmodi quæstionibus examinandis, & decidendis insistendum est in facto potiùs, quà in jure, expendendo singulorum casuum qualitatem, & circumstantias, ex quibus desumatur una, vel altera voluntas, cujus revera potius, quàm juris est quæstio; Atque in præsumptionibus, & conjecturis expendendis, neq; procedendum est cum generalitatibus, vel an illarum aliquæ in aliis casibus canonizatæ, vel reprobatæ fuerint, sed in illo casu individuo, ob personarum, locorum, & temporum qualitatem, aliasque circumstantias ponderari debent, non singulariter, & disjunctim, sed unitim cum solita regula, ut singula, quæ non profunt, unità juvent, ut sæpius, in Fideicommissorum presertim sede agitur de ista conjecturali materia, ac etiam in sede Judiciorum, occasione agendi de probatione præsumpta, seu conjecturali, & adminiculativa; S. Ut enim ibi advertitur, stant benè simul, quod eædem individuales conjecturæ, & præsumptiones, in aliquibus casibus canonizatæ fuerint, in aliis autem reprobari mereantur, sive quod illæ, ac etiam minores, in aliquibus casibus reputatæ sint sufficientes, in aliis verò eædem, aliæque longè majores, reputari debeant insufficientes; Tunc autem præfatæ juris regulæ, & propositiones juris attendendæ sunt, quando colluctantibus hinc inde adminiculis, conjecturis, & argumentis, ita voluntas ambigua remaneat, ut illis hinc inde conquassatis, vel debilitatis, ad juris præsumptionem recurrere oporteat, istaque videtur vera via decidendi istas, & similes quæstiones, quæ potius facti, & voluntatis sunt, quàm juris, ut supra.

Præterea, ubi etiam ex facto, vel ex jure, sive ex utroque 19
simul juncto pro donatione, vel respectivè pro imputatione, & compensatione responderi debeat, quia sic expressa, vel præsumpta, & conjecturata suadeat voluntas acquirentis, adhuc spectanda est voluntas ejus, pro quo Officium acquisitum fuit, quoniam potest sibi non expedire habere Officium vitalitium ita subjectum vacationi, & non liberæ dispositionis, præsertim in casu infirmæ valetudinis, vel senectutis, quo casu resignatio non admittitur, ut in Cap. sequenti, quodque sibi magis expediat obtinere legitimam in quota bonorum stabilium, & aliorum, quæ in hæreditate remanserunt, obtinendo solùm quotam, seù ratam hujusmodi jurium vitalitiorum juxtà dispositionem juris, ex insinuatis in sua Legitimæ, Detractionum sede, T. ac etiam advertitur in sede Feudorum, occasione agendi de imputatione feudi novi in legitimam primogeniti, V. cum similibus. Si enim non tenetur legitimæ creditor, sive sit descendentibus, sive, juxtà magis receptam sententiam, de ascendentibus, illam recipere in pecunia, vel in mobilibus, aut fructibus, quoties illa non adhibeatur cautela, quæ *Soccini* vulgò dicitur, cùm de jure sibi debita sit quota omnium bonorum, juxtà illorum species, & qualitates, quoties facti circumstantiæ non exigant, ut intrare possit Judicis arbitrium, juxtà ea, quæ in sua Detractionum sede habentur, X. multò minus cogendus est invitus illam accipere in hujusmodi juribus adeò periculosis, & resolubilibus, & non liberæ dispositionis, ut suprà. Potissimè verò, & fortius ubi non agitur de illis Officiis inferioribus secundæ, vel tertiæ classis ad solum commodum pecuniarum deservientibus, & in quodam libro communi commercio (cessantibus dictis casibus infirmæ valetudinis, vel gravis ætatis) existentibus, sed agitur de Officiis majoribus, Prelaturam, & justitiæ administrationem annexam habentibus, in quibus plura considerantur præjudicia; Primò nempe illud majoris periculi, & damni ratione magni pretii;

tii; Secundò onus administrandi munera Officio annexa;
20 Tertiò alterum onus vivendi cum majori decore, & famulatu in statu qualificatæ Prælaturæ; Quartò, quoniam non ita de facili resignatio admittitur, ut in Cap. sequenti; Et quintò quia persona constituta dicitur in quadam necessitate perseverandi in eo statu, ita in pluribus onerosò; Et consequenter quoties non constet de voluntate ejusdem Officialis, ob ambitionem, & honores illud Officium assequendi, quodque sibi innotescat hoc onus imputationis, (dum probabiliter hujusmodi subtilitatum juris ignarus potuit non cogitare ad hanc imputationem, sed potiùs potuit credere, & sperare hanc elargitionem pro honorificentia communi ipsius debitoris legitimæ, qui acquisivit, aliorum cohæredum, & conjunctorum) nimis durum videtur illum ad id cogere, ideoque non de facili animus acquievit aliquibus decisionibus Y. imputationem pretii Clericatus Cameræ firmantibus cum regulis, & propositionibus generalibus, quamvis in hoc casu illæ viderentur probabiles ob circumstantiam, quod Officialis venderat Officium, ac desierat esse Clericus Cameræ, contentus restitutione pretii accepti, unde propterea cessabant dictæ considerationes, quibus urgentibus intrare videtur Judicis arbitrium pro aliqua reductione, quæ dici mereatur dictorum onerum, & incommodorum compensativa, ut propterea integrum pretium non sit ita simpliciter, & rigorosè imputandum, ut occasione agendi de imputatione donationis, contemplatione matrimonii, cum onere majoratus, vel primogeniturę alibi advertitur; Z. Adhuc tamen occasio non præbuit id formiter disputare, ut maturum judicium desuper efformari potuerit.

a *lib. 2. de Regal. disc. 14.* b *De Regal. disc. 15.*
c *lib. 6. de dote disc. 83. lib. 2. de Regal. disc. 29. lib. 8. de credito disc. 35.* d *lib. 8. de credito disc. 35. & 72. & d. disc. 83. de dote, & alibi.* e *lib. 15. de judic. disc. 35.*
f *lib. 1. de feud. disc. 78. lib. 8. de credito disc. 13. & 151. & alibi pluries.* g *lib. 4. de emphyteus. disc. 58. lib. 13. de pension. disc. 1. & alibi pluries.*
h *lib. 2. de Regal. disc. 25. cum multis seqq. & disc. 163. & in tractatu de locis Montium cap. 2.*
h *lib. 2. de Regal. disc. 1. n. 3. disc. 17. n. 9. disc. 15. n. 6. lib. 1. de feud. disc. 24. & sæpius.* i *lib. 2. de Regal. disc. 1. & in aliis.* l *De Regal. disc. 1. & 150.* m *De dote disc. 98. per tot.* n *Relati d. disc. 98. de dote.*
o *Eod. disc. 98. de dote.* p *De Legatis lib. 11. disc. 15.*
q *De dote d. disc. 98. & de legitim. disc. 13. & 15. & alibi.*
r *Disc. 1. de Regal. ubi allegantur decis. editæ in eo casu.*
f *lib. 10. de fideicomm. per tot. & lib. 15. de judic. disc. 33.*
t *lib. 9. de legitim. & detract. disc. 13. & disc. 15. n. 11.*
u *lib. 1. de feud. disc. 19.*
x *d. tit. de legitima disc. 10. & in aliis pluries.*
y *Rota apud Merlin. decis. 273. repetit. dec. 54. p. 5. rec. aliis relatis disc. 1. de Regal.* z *lib. 2. de Regal. disc. 150. lib. 9. de legitim. & disc. 3. alibi eod. tit.*

De Officiorum resignatione, & alienatione, vel translatione de uno in alium, vel eorum obligatione, & quomodo esse dicatur in commercio, in substantia, vel in pretio, sive in commoditate, & quando resignationis admissio denegari possit.

SUMMARIUM.

1 *De propositione, quod Officia Romanæ Curiæ sunt in commercio, ad instar bonorum allodialium.*
2 *Quod non sint in commercio sine auctoritate Papæ, & quomodo dicta propositio intelligatur.*
3 *In Officiis, & feudis, & similibus ille, qui habet assensum est potior, & vincit alios anteriores, qui non habent.*
4 *Papa tenetur præstare assensum resignationibus Officiorum, & quando possit illum denegare, & de casu infirmæ valetudinis.*
5 *In qua ætate soleat, & possit denegari.*
6 *Negari potest admissio resignationis Officiorum Prælatiorum, & de differentia resignationis Officiorum.*
7 *Et præsertim de diversitate circa reservationem decreti.*
8 *De aliis causis denegandi admissionem resignationis, præsertim ubi sunt Officia donata.*
9 *De alio assumpto, quod pretium Officii sit in libero commercio, quomodo sit intelligendum.*
10 *Quando pretium succedat loco rei, & sit ejusdem naturæ.*
11 *De commoditate in Officiis, aliisque bonis prohibitis.*
12 *Quid in bonis emphyteuticis hæreditariis, & de differentiis inter bona, & Officia.*

Card. de Luc. de Offic. Venal. &c.

CAP. VII.

VOlitat in Curia per ora Pragmaticorum assumptum, 1
à Rota quoque aliquando affirmatum, & ab aliquibus ex nostris professoribus, cum quibus (excusabiliter quidem) aliqui exteri transierunt, quod ista Romanæ Curiæ Venalia Officia, ad instar aliorum bonorum indifferentium quæ sub nomine, seu vocabulo allodii lium, ad libertatem denotandam, explicari solent, ad illa distinguendum à feudalibus, & emphyteoticis, aliisque non liberæ dispositionis, in commercio existant. A. Aliqui verò hoc assumptum ità simpliciter non recipientes, cum illa procedunt distinctione, ut id procedat in pretio, non autem in substantia Officii. B. Verùm, & in hoc dignosci videtur superficialium Pragmaticorum error, tot æquivocorum productivus, procedendo indefinitè cum propositionibus generalibus vel cum auctoritatum littera, & superficie, quoniam præfatum assumptum, attenta majori frequentia, & contingibilitate, verificari videtur de facto; falsum verò est in jure, ut etiam contingit, exempli gratia, in feudis Regni Neapolitani, in quo adeò illorum magna copia est, cum quædam extraordinaria, & impropria mixtura qualitatis pacti, & providentiæ, & hæreditaria, etiam ultimi morientis, qui in feudis, quantumvis antiquis, successorem sanguinis, etiam ex causa voluntaria legati, usque ad integrum feudi valorem gravare potest, atque ubi legitimum in feudalibus successorem habet, potest etiam illud vendere, quia Rex non solet, nec potest assensum denegare, ideòque pariter de facto, attenta frequentiori contingentia dici potest, quod sint in commercio, & tamen de jure id prorsus falsum est, quoniam ob alienandi, vel disponendi prohibitionem, donec legitimè, & in forma consueta, & solemni assensus Regius accedat, dicuntur non esse in commercio, adeòut quilibet contractus desuper initus inefficax reputetur, nullumque jus tribuat, sed libera sit pœnitendi facultas in utroque contrahente, ac etiam quia non semper assensus præstandus est, cum quandoque licitè denegari valeat, quia possessor feudi legitimo in feudalibus successore careat, sive quod in exterum alienatio fieri velit.

Id autem adamussim verificatur in hujusmodi Officiis, 2
quæ propterea, ut antecedenti Capitulo, & alibi infinuatum est, feudis parificantur, atque cum feudalibus terminis tractantur; imò etiam parificantur beneficiis aliisque bonis differentibus in privato libero commercio non existentibus, cùm resignatio, aliave alienatio, seu translatio, ex privata solùm conventione inefficax sit, nullumque jus in Officio, vel ad illud tribuat, donec legitimè, & juxtà stylum, per Papam, vel Officiales ad id deputatos, adeout quælibet privata conventio aliud non importet, nisi simplicem tractatum, seu præparationem futuræ resignationis, vel alienationis, perfectionem recipere debentis, à beneplacito, & admissione Papæ, à quo (ut in præcedenti Capitulo dictum est) Resignatarius, vel translatarius directè, & immediatè obtinere dicitur Officium, tanquam vacans per illam fictam, & civilem mortem, quam sibi ipsi tribuere dicitur possessor mediante resignatione, tanquam extinctiva potiùs, quàm translativa cessione, adeout si possessor Officium sine dicto assensu priùs uni resignet, postmodum verò cum assensu alteri, iste posterior actus est potior, & iste Resignatarius Officium obtinebit, ut etiam in locis Montium, aliisque juribus regalibus, absque superioris auctoritate in privato commercio non existentibus receptum habemus; C. ergo falsum est assumptum, quod ad instar bonorum allodialium, & indifferentium sint in commercio. 3

Et ulteriùs licèt Papa, nec soleat, nec de justitia possit 4
hujusmodi resignationibus, & translationibus assensum denegare, stante stylo, sub cujus fide illi, qui Officia emerunt dicere possent tales feciśse acquisitiones, quas aliàs non fecissent; nihilominùs justè assensus denegari potest in statu infirmæ valetudinis, ob quam probabilis urgeat suspicio, quòd id fieret ad fraudandum imminentem vacationem, ut in eadem Regalium sede advertitur; D. adeout intret etiam quæstio an jam admissa resignatio invalida censenda sit, ubi mors resignantis intrà brevem terminum sequatur, juxtà beneficialem regulam de infirmis resignantibus, in qua tamen pars negativa probabilior videtur, quoties non constet per extrinsecas probationes de fraude, & collusione, cujus particeps fuerit Resignatarius, decipiendo Datariæ Officialem deputatum ad recognoscendum statum resignantis, aliàs enim Resignatarius dicere potest,

od ſequatus fuerit fidem dicti Officialis cujus negligentiam, vel inadvertentiam Datari ſibi imputare debet, ex regula, quod culpa, vel negligentia præpoſiti præjudicare debet præponenti potiùs, quàm tertio; Ac etiam quia dicta beneficialis regula, utpotè à jure exorbitans, trahenda non eſt ad caſum, de quo non diſponit, ut occaſione caſus particularis in eadem Regalium ſede advertitur. E.

5 Infirmæ autem valetudini æquipollet gravis ætas, cujus ratione eadem fraudis ratio intrat ad ſupplantandam imminentem, vacationem ex propoſitione, quod ipſa ſenectus morbus eſt, ad quem effectum ex Datariæ ſtylo, vel decreto pro regula generali attenditur ætas annorum 62. completorum, ultrà quam hujuſmodi reſignationes non admittuntur, niſi ex gratia ſpeciali Papæ; Quamvis enim in hac materia ætatis, ex qua pendet regulatio vitæ, ſeu timor mortis, revera non intret regula generalis, & uniformis, ob diffomitatem aeris complexionis, ſalubritatis, aliarumque circumſtantiarum, ut in ſuis ſedibus occaſione agendi de læſione in contractibus vitalitiis advertitur; F. Attamen quia magnum eſſet ſeminarium litium, magnæque reſultarent confuſiones ob copiam Officiorum, & frequentiam reſignationum, ſi in ſingulis caſibus hujuſmodi conſiderationes eſſent examinandæ, idcircò oportuit regulam generalem ſtatuere, eo modo, quo lex civilis in regulanda veriſimili duratione, vitæ hominis ejuſque taxa fecit, ut locis proximè citatis advertitur, ac etiam Cancellariæ ſtylus induxit uniforme tempus pro regulatione quindenniorum in beneficialibus, atque ad inſtar idem ſequutum eſt in quindenniis emphyteoticis.

6 Ceſſantibus item præfatis cauſis infirmitatis, vel gravis ætatis, videtur quoque, ut circa injuſtitiam denegari poſſit aſſenſus reſignationi illorum Officiorum primæ claſſis, quæ annexam habent qualificatam Prælaturam, ac etiam adminiſtrationem juſtitiæ, aliorumque gravium munerum; Ut enim inſinuatur ſuprà in Cap. 4. in aliis Officiis ſecundæ, & tertiæ claſſis, non videtur electa induſtria perſonæ, neque principaliter contemplata adminiſtratio, ſed principaliter illa continent morum negotium burſale, & quandam ſpeciem inveſtimenti pecuniæ, tanquam per emptionem, & venditionem futurorum emolumentorum ad vitam ſub incerta alea, quæ ad utriuſque contrahentis commodum, & incommodum æqualiter ſe habere poteſt, undè propterea nil refert, an penès unam, vel alteram perſonam Officium reſideat, quoties non intret dicta ratio fraudis; Quamvis enim pleraque Officia ſecundæ claſſis annexum habeant quodam exercitium potiùs, quàm adminiſtrationem in expeditionibus Cancellariæ, nihilominùs quia de conſuetudine iſtud exercitium explicari poteſt, & ſolet per ſubſtitutos, in hoc munere peritos, ut infrà Cap. 19. idcircò nil refert an titulus Officii penès unum vel alterum reſideat, nullumque dignoſcitur inconveniens ob hujuſmodi Officiorum venalitatem, ut eodem Cap. 4. advertitur.

Non ſic eſt in Officiis majoribus, & Prælatiis, præſertim verò in Cameralibus, Auditoris, Theſaurarii, & Clericorum Cameræ, quoniam ut eodem Cap. 4. advertitur, eis principaliter annexa eſt, non ſolùm qualificata Prælatura, ſed etiam magna adminiſtratio juſtitiæ, aliorumque munerum, ideòque dicitur principaliter electa induſtria perſonæ, atque venalitas non conſiſtit in ipſo Officio, ſibique annexa Prælatura, & adminiſtratione, ſed ſolùm acceſſoriè ob notabilem quantitatem emolumentorum, aliàs quam ratione adminiſtrationis aſſignatorum, & percipiendorum, undè propterea in ſuſceptione talis Officii præſtatur ſolemne juramentum, & per conſequens inter Principem, & Rempublicam ex una, & Officialem ex altera, initus dicitur reciprocus contractus non diſſolubilis, niſi de mutuo conſenſu, ideòque magna dignoſcitur differentia inter unam, & alteram Officiorum ſpeciem.

7 Iſtaque differentia comprobata remanet à diverſo ſtylo reſevationis decreti, quoniam, ut jam inſinuatum eſt in Cap. antecedenti, in aliis Officiis minoribus, & popularibus ſecundæ, & tertiæ claſſis, frequens datur caſus, quod unus cum ſua pecunia, & providentia acquirat Officium in faciem, vel in perſona alterius, etiam ignari, pro ſola deſtinatione periculi vitæ, cum libera reſervatione, decreti, quodam jure dominii, undè propterea ſine ſcientia, & conſenſu titularis diſponere poteſt de Officio, mutando perſonam, & quando etiam Officium acquiritur ab ipſo Officiali, qui ab alio, pro ejus acquiſitione creditas accipiat pecunias, cum eadem reſervatione decreti, diverſo tamen jure, crediti potiùs, quàm dominii, adhuc habet jus cogendi debitorem moroſum ad vendendum Officium, ut ex pretio ſatisfiat; Id autem non procedit in his Officiis majoribus, quoniam incongruum foret, ut in arbitrio privatarum perſonarum poſitum eſſet deponere Prælatum, & Officialem ita qualificatum, ideoque reſervatio decreti in his Officiis operatur, quando eſt jure dominii, ut pretium, & reſpectivè emolumenta aſſignata, utpotè extranea ab adminiſtratione, ſint reſervatarii; & quando eſt jure crediti, ut habeat jus, & actionem ad eadem emolumenta, in concurſu aliorum creditorum non habentium decretum, ac etiam ad pretium, quando Papæ placeat reſignationi præſtare aſſenſum, non autem, ut Reſervatario facultas detur alienandi Officium; Et licet iſte caſus raro ſit contingibilis, quoniam non de facili iſtæ reſignationes fiunt, & quando fieri velint, libenter dari ſoleat aſſenſus, ut poſſit Papa alteri benevolo, vel benemerito gratificari, nihilominus quando caſus contingeret, atque licentia negaretur, dici non poſſet, quod fieret injuſtitia, denegando id, quod ſolitum, & debitum eſſet.

Prout quamvis in aliis Officiis minoribus ſecundæ, & tertiæ claſſis, in quibus de facto procedit dictum aſſumptum, ut ſint in commercio, motivum denegationis facultatis reſignandi reſtringatur ad infirmam valetudinem, & gravè ætatem, non per hoc tamen præcisè, & taxativè ad iſtas cauſas arbitrium denegandi reſtrictum videtur, quoniam ob facti circumſtantias verificari quandoque poteſt juſtum motivum, juſtaque cauſa denegationis; & præſertim juſtè denegari poteſt, imò debeat admiſſio reſignationis illorum Officiorum, quæ ex Papæ donationibus poſſideantur titulo lucrativo, cùm imò potius error dicendus veniat id facere ut in Cap. 9. Et per conſequens ex pluribus concluditur falſitas dicti aſſumpti, quod ipſa Officia ſint in commercio.

Falſum quoque conſenſum eſt alterum aſſumptum ita generaliter, & definitè ſumptum, ut ſit in commercio illorum pretium, ubi adhuc ſit in ſtatu intrinſeco, tanquam ipſi Officio connexum, & ab eo non ſeparatum quoniam tunc ſine dubio cenſetur ejuſdem naturæ, & qualitatis, qualis eſt ipſum principale ſubjectum, iſtoque caſu, retentis eiſdem terminis feudalibus, cum quibus materia regulatur ſolùm ex quadam juris fictione, vel ſubtilitate, pretium quamvis intrinſecum, & connexum, dicitur eſſe in patrimonio, vel hæreditate allodiali, ac reputatur de bonis indifferentibus, & allodialibus, ad effectum (exempli gratia, ut primogenitus poſſeſſor feudi novi teneatur illud conferre) cum aliis fratribus, & cohæredibus, vel quod teneatur imputare, ſive ut pro eo teneatur ad debita, & onera acquirentis, cum ſimilibus effectibus in propria Feudali ſede recenſitis, G. non autem ad effectum libertatis commercii, niſi poſtquam pretium ex privato, & voluntario facto ſeparatum fuerit ab ipſa ſubſtantia per iſtius alienationem, quoniam tunc procedit aſſumptum, quod pretium feudi non eſt feudale, dummodo talis ſeparatio, ut dictum eſt, ſequatur ex facto privato, & voluntario, ſecus autem ſi ex facto neceſſario, cum auctoritate Judicis, ad inſtanciam jus habentis ſuper ipſo feudo, vel reſpectivè Officio, aliave re in commercio non exiſtente, cùm tunc intret ſubrogatio pretii loco rei, ejuſdemque juris, & naturæ cenſeatur, ut in ſuis ſedibus advertitur. H.

Quare cum ea, quæ de prohibita reſignatione, vel alienatione ſine aſſenſu dicta ſunt, ſine dubio, eiſdem retentis terminis feudalibus, procedant in hypotheca, ut habetur infrà in Cap. 10. agendo de concurſu creditorum, ſi in vim reſervationis decreti ad inſtantiam creditorum, qui illud habeant, fiat venditio Officii, utique in pretio exindè retrahendo, potiores erunt creditores habentes aſſenſu, ſeu, reſervationem decreti, aliis qui carent, quoniam pretium, tanquam ſubrogatum loco rei, ejuſdem cenſetur naturæ; Ergo, exceptis ſuperiùs inſinuatis effectibus, neque iſtud aſſumptum ſubſiſtit, ut pretium ſit in libero commercio, ad inſtar bonorum indifferentium, & allodialium, cùm id procedat, quando non intrat ſubrogatio pretii loco rei, ſecus autem iſta ſubrogatione intrante.

In quodam autem libero commercio, ſed improprio, eſſe dicuntur iſta Officia, eodem modo, quo ſunt etiam bona feudalia, & emphyteutica alienari, vel hypothecari prohibita, aliaque bona, vel jura conſimilem prohibitionem habentia, atque quoad ſubſtantiam in commercio non exiſtentia, ut præſertim pro frequenti Curiæ praxi ſunt penſiones Eccleſiaſticæ, in illorum ſcilicet commoditate, quæ

quæ nullum jus in re, vel ad rem tribuit, atque nullutenus Officii ſubſtantiam tangit, ſed importat nudum factum perceptionis ipſorum fructuum, & emolumentorum, tanquam ab ipſa ſubſtantia, vel cauſa productiva ſeparatorum, adeout iſtius commoditatis ceſſio, vel alienatio aliud non importet, niſi mandatum irrevocabile in rem propriam, quod cedens ceſſionario tribuit ad poſſidendam, & adminiſtrandam ipſam rem nomine, & vice cedentis, ac percipiendum fructus, quos perceptos ſibi applicat, ſuoſque facit, unde propterea Officii ſubſtantia, & titulus adhuc preſervare dicuntur, ut prius, in perſona cedentis, atque ſi iſte Officium cum aſſenſu Papæ alteri vendat, vel reſignet, ſive obliget, iſte erit potior, & primum ceſſionarium excludet, cui ſolum competet actio contra perſonam cedentis, ejuſque bona ad damna, & intereſſe, ut in ſuis ſedibus Feudali, Emphyteutica, & Penſionaria advertitur; I. Et licet reſpectu bonorum emphyteuticorum hæreditariam qualitatem habentinm, Rota Romana ſe involuiſſe videatur opinando, quod ob hypothecam contractam ſuper commoditate, competere valeat creditori, vel ceſſionario actio realis, vel perſonalis in rem ſcripta, ſive interdictum poſſeſſorium, etiam contra tertium poſſeſſorem, qui rem obtinuit in ſubſtantia, & proprietate cum titulo legitimè translativo dominii, ob domini aſſenſum; L. Attamen quidquid ſit de veritate hujus aſſumpti (quod tamen nunquam placuit, nec placet) fortè ob hæreditariam qualitatem, ob quam talia bona liberis, & allodialibus quodammodò exæquata videntur, adeout in ſenſu ejuſdem Tribunalis, & illorum, qui in ejus auctoritatem jurant, alienandi prohibitio adjecta ſolùm videatur pro intereſſe Domini; Certum eſt, quod adinſtar feudorum, quinimò magis, in iſtis Officiis id nullatenus procedit, ſed eo ipſo, quod cum auctoritate, & aſſenſu Papæ, juxta ſtylum, facta eſt reſignatio Officii in alterum, vel ejus obligatio tum reſervatione decreti, reſignatarius redditur tutus, nullumque jus ceſſionario commoditatis, vel creditori habenti illam obligatam remanet, eodem modo, quo practicatur in locis Montium, & in penſionibus Eccleſiaſticis, & ſimilibus, ut locis mox citatis advertitur.

a *De regal. diſc. 2. n. 8. diſc. 4. n. 4. & in aliis pluries eod. tit. & tit. de feud. diſ. 78. n. 16.* b *Eiſdem locis mox citatis.* c *Diſc. 4. 10. 11. & ſeqq. & 41. de Regal. diſc. 76. de feud. & frequenter in utroque titulo de feud. & de Regal. & in tract. de locis Montium cap. 2.*
d *diſc. 6. de Regal. & in annot. ad eumdem diſ.*
e *De regal. d. diſc. 6. & in ejus annotat.*
f *De Regal. diſc. 30. de donat. diſc. 54. & alibi.*
g *lib. 1. de feud. diſc. 12. & 19. & ſeq.*
h *lib. 4. de emphyteuſi diſc. 36. & 58. & in annot. lib. 1. d. feud. diſc. 42. 78. & 98. lib. 2. de Regal. diſc. 4. lib. 6. de dote diſc. 83. lib. 8. de credito diſc. 35. & 50. & alibi.*
i *Super litera H. l. d. diſc. 58. de emphyt. & in ejus annot.*

De eadem materia reſignationis Officiorum, quale jus tribuat Reſignatario, ubi ex ſola partium conventione, ante illam admiſſam, concluſa ſit, & cujuſnam ſit damnum, vel periculum, quod interim contingat. Et an poſt illam admiſſam Reſignatarius reddatur tutus, quamvis ob mandatum falſum, vel inſufficiens, aut ob invalidum factum judicis reſignatio ſequuta ſit.

SUMMARIUM.

1 *De inſpectionibus, quæ cadunt in themate.*
2 *Quod quæſtio principalis ſit voluntatis, num conventio reſignationis ſit perfecta, vel potius importet tractatum de reſignando.*
3 *An in contractibus perfectis inter partes, qui tamen expectant perfectionem à facto tertii, detur pœnitentia.*
4 *De pœnitentia in beneficiis, & matrimonio.*
5 *Quod conventio perfecta inter partes, licet imperfecta reſpectu tertii, obliget ad intereſſe.*
6 *Quomodo regulanda eſt voluntas, ſi eſt perfecta, vel imperfecta.*
7 *De differentia inter loca Montium, & Officia vacabilia ad hunc effectum.*
8 *Quid importet actum reſignationis Officiis eſſe perfectum, vel imperfectum.*
9 *An, & quando emptor Officii redditur tutus, & de differentia inter Officia, & loca Montium.*
10 *Bonum publicum prævalere debet privato.*
11 *De reſignationibus beneficiorum Eccleſiaſticorum.*
12 *De alienatione bonorum feudalium, vel emphyteuticorum.*

CAP. VIII.

DUæ itaque inſpectiones cadunt ſub hoc argumento, 1
quarum prima eſt ſuper efficacia vel operatione conventæ, & concluſæ reſignationis, abſque beneplacito Apoſtolico, & altera ſuper ſecuritate Reſignatarii, qui cum Apoſtolica auctoritate Officium obtinuit.

Prima inſpectio dividitur in duas partes; quarum prima, 2
eſt, quale jus, vel qualem actionem producat reſignatio inter partes concluſa, quamvis adhuc non fuerit admiſſa, & altera, ſi poſt conventionem, ante admiſſionem aliquis caſus ſuperveniat, ob quem Officii pretium diminutionem patiatur, cujus damno, & periculo iſte caſus cedere debeat, an reſignantis, vel Reſignatarii; Utriuſq; autem queſtionis deciſio pendere videtur à circumſtantiis facti, cujus potius, quàm juris iſta videtur eſſe quæſtio, an ſcilicet ſufficienter conſtet de venditione bene, & perfectè concluſa, ex ea dubitandi ratione in hoc præciſo caſu, A. in quo licet ageretur de locis Montium, attamen adamuſſim eædem intrant rationes, quando non adſunt circumſtantiæ, ob quas poteſt reſignatio non admitti, juxtà inſinuata Cap. præcedenti, quod ſcilicet pro frequentiori uſu, & contingentia, ratione ſubjectæ materiæ, iſtæ conventiones continere ſolent potius quemdam tractatum præparatorium illius actus, qui ex intentione partium perfectionem recipere debeat ab admiſſione facienda per Papam, & ante cujus implementum, quælibet partium credit eſſe in libertate, adeout voluntas ſit in via, non autem in termino, juxtà ea, quæ habentur in eadem Regalium ſede, 8
B. occaſione agendi de locis Montium.

Ubi vero ex facti qualitate, & circumſtantiis conſtet de 3
perfecta conventione inter partes, adeout quoad eas voluntas dicatur jam in termino, quamvis ex natura, & qualitate rei actus expectet omnimodam perfectionem à facto tertii; Et tunc licet involuta ſit quæſtio, an iſta imperfectio præbeat contrahentibus, vel eorum uni liberam, poteſtatem pœnitendi; C. Nihilominus, exceptis ſpiritualibus, ut exempli gratia, ſunt reſignationes beneficiorum, quæ donec admittantur per Papam, ſunt ad libitum revocabiles, ut in ſua Beneficiali ſede habetur D. ac 4
etiam eſt mandatum ad contrahendum matrimonium, ut pariter habetur in ſua ſede Matrimoniali, cum ſimilibus; E. In profanis tamen verius videtur, ut quoad ipſas partes hæc libera pœnitendi facultas in una ipſarum, altera invita non detur, ideoq; ubi etiam exercibilis non eſſet præciſa coactio ad ipſum factum, attamen intraret actio, ad quanti intereſt, ut latiùs in materia Donationum, F. 5
& alibi inſinuatur, ubi quis ex copia auctoritatum cum enarratione diverſitatis opinionum poterit ſibi ſatisfacere, & per conſequens quodcumque accidens intermedium, quod interveniat, tam ad lucrum, quàm ad damnum, erit emptoris, vel reſignatarii, tam ex regula, quæ habetur in contractu emptionis, & venditionis (ut excepti is, quæ conſiſtunt in pondere, numero, & menſura, in reliquis perfectio contractus quoad partes regulet periculum,) quàm etiam ex obligatione ad damna, & intereſſe, quæ operatur idem; G. quamvis enim id non procedat in feudis Regni Neapolitani, in quibus ob ſtrictam alienandi prohibitionem, reſultantem ab ejus particulari conſtitutione, quæ latius patet, quàm prohibitio juris feudalis, certa ſit iſta libera facultas pœnitendi, abſque aliqua rejectione damnorum, & intereſſe, ut in eadem Feudali ſede advertitur; attamen id provenit ex ibi recepto ſtylo, quo ceſſant, in terminis juris communis contrarium verius videtur.

Quare, ut præmiſſum eſt, facti potiùs, quàm juris eſt 6
quæſtio, an iſta perfectio adſit necne, atque ſuper hujus quæſtionis regulatione nimium faciunt ea, quæ in ſuis ſedibus conſiderantur in altera quæſtione, an ſcriptura conventa ſuper contractu inito requiratur ad perfectionem, quam interim impediat, vel potiùs perfectione inter contrahentes non impedita, deſiderata, cenſeatur ad ſolam probationem; H. atque in iſta facti, & voluntatis queſtione, aliqua notabilis dignoſci videtur differentia inter loco Montium perpetua, & non vacabilia, de quibus in ſuperius citatis locis agitur, & hæc Officia; ſiquidem in locis 7
Montium, in quibus nil intereſt illa deſcripta eſſe in una, vel in altera perſona, atque translatio de una in alteram modicam importat expenſam, nullatenus conſiderabilem

comparatione periculi, de quo infrà, tunc frequens, & communis usus est, quod intentio acquirentis non sit perficere actum nisi in instanti admissionis factę per superiorem, & per quam extinctio priori jure residente in resignante, efformetur novum jus ex integro in ipso resignatario; qui propterea securitatem acquirit à quibuscumque hypothecis, & vinculis, quibus penès resignantem obnoxia erant, istaque securitas, & libertas est magnum incitamentum ad hanc speciem investimenti, ut latius in tractatu *de locis Montium cap.2.* unde propterea stultitiæ species censenda esset illius, qui emendo loca Montium cum contractu jam perfecto, illa relinquere velit sub nomine, & in faciem venditoris, dum ita donec per appositionem manuum Superioris præfatus effectus resultat, non obtinetur dicta securitas, & libertas, sed subjacet hypothecis, aliisque vinculis, & oneribus, quibus venditor ea suppositi. Non sic est in his Officiis, tum quia, ut dictum est suprà, consuetudo est, ut empta per unam personam ad ejus omnimodum commodum, & incommodum, describantur sub diversa persona magis juvene, vel magis valida, & robusta pro magis verisimili evitatione periculi vacationis, undè propterea emptor sciens, & volens, studiosè ad hunc effectum negligat translationem in ejus personam; tum etiam, & pro frequentiori contingentia, quia in hac translatione magnam facere oportet impensam expeditionis pro componenda solui solita Datariæ, aliisque emolumentis, ac propterea frequenter permittitur continuatio tituli in persona venditoris ad totale commodum, & incommodum emptoris, juxta casum in eadem Regalium sede recensitum; Ideoque verisimilitudo magis assistit, ob quam probatio perfectionis facilius inducitur.

8 Et quamvis conventio, quoad substantiam, adhuc imperfecta remaneat, ideoque habeatur magis pro tractatu, sive pro promissione de vendendo, quàm pro perfecta venditione, in qua proindè commoditas potius, quàm substantia cadit, nihilominus, ut advertitur superius citato loco, in quo de hoc puncto agitur, id percutit jus, & interesse tertii, ipsius scilicet Papæ, ejusque Datariæ pro regulatione vacationis, quæ ex persona venditoris sequi debet, dum illum Dataria descriptum adhuc habet in ejus libris, illumque in suum Officialem agnoscit, vel alterius, cui idem venditor validè, & perfectè, cum assensu Pontificio, Officium posteà resignaret, sive etiam obligaret cum sæpius enunciata reservatione decreti, quoniam istorum respectu, actus habetur pro imperfecto, & infectus, secùs autem quoad ipsos contrahentes, pro eo, quod cujus libet ipsorum interest, atque ita ista duo contraria, perfectionis scilicet, & imperfectionis in eodem actu, rectè conciliabilia remanent.

9 Quo verò ad alteram inspectionem, an scilicet illa securitas, quam in locis Montium, cessante fraude, & mala fide, obtinet emptor, quamvis actus resignationis de jure invalidus reputari mereatur, vel ob nullitatem judicii, in quo ipsa loca subhastata fuerint, juxtà casus in propria locorum Montium sede deductos. L. procedat quoque in istis Officiis, adeout intret eadem, quæ mox citato loco, pro securitate emptoris, firmantur; Atque licet libertas, & securitas novi successoris proveniat à pluries insinuata ratione, quæ ita congruit locis Montium, ac Officiis; Attamen in istis probabilius contrarium dicendum videtur, ob rationem differentiæ, quæ inter unam, & alteram jurium speciem dignoscitur; Siquidem ubi absit omnis suspicio fraudis, & malæ fidei, adeout actus requisitionis locorum Montium sequatur pro pretio currenti, & juxta commune usum, tunc emptor ignorat venditorem, ejusque fidem non sequitur, sed sequitur principaliter fidem publicam Officialis, per Papam ad id deputati, quia nempe, mediante opera publicorum proxenetarum, fieri solent ordines directi alicui Banco pro solutione pretii illi, qui docebit per fidem dicti Officialis liberè resignasse ad ejus favorē tot loca Montium, non exprimendo, imò, pro frequentiori contingentia, ignorando venditorem, seu resignantem, ideoque sibi imputari non potest, nec debet cur non benè investigaverit facultates, vel respectivè jus, & titulum illius, cum quo contraxit, atque aliàs esset involvere hanc negotiationem, cujus anima consistit in dicta libertate, & securitate, & sine qua magnum Reipublicæ, & publico commercio resultaret præjudicium; Undè propterea licèt magnum quidem sit inconveniens, magnaque exorbitantia, quæ exindè sequi possunt, & quandoque solent, ut quis, præsertim absens, reperiatur ignorans spoliatus ejus bonis, juxtà casus, loco mox citato, recensitos, nihilominùs quia longè majus est inconveniens, quod aliàs ob impedimentum dicti liberi commercii, tam Principi, quàm toti Reipublicæ resultaret, oportet, ut priyatum præjudicium, rarum, & incertum, cedat locum alteri publico, certo, & generali præjudicio, quod aliàs resultaret, undè propterea verificatur sæpiùs alibi enunciata sententia apud Tacitum, *quod omne maximum exemplum habet aliquid ex iniquo, quod erga singulos publicæ utilitatę rependitur.* Potissimè quia in casu, de quo in Regalium sede disc. 163. agitur hæres, qui locis Montium spoliatus fuerat ex invalido processu facto contra defunctum, in culpa, & delicto constitutus dici poterat, dum ad fraudandas expeditiones translationis locorum Montium in ejus personam curaverat, quod cum positiva falsitate fingeretur vivus ille, qui jam per plures annos objerat, quodque procurator ab eo constitutus continuaret in exactione fructuum. Prout aliis accidentibus, quæ sequi solent, posse cum aliquibus diligentiis occurri. Ut eodem cap. 2. de locis Montium.

Non sic est in emptionibus Officiorum, quę non fiunt di- 10
rectè, & immediatè à Papa, ejusque Dataria, sed fiunt per viam resignationis ab aliis possessoribus; Licèt enim ex juris fictione dicatur, quod emptor acquirat, suumque jus metiatur à Papa; Nihilominùs de facto, & attenta naturali veritate contrahit cum illo Officiali, cum quo concordat de pretio, & de modo solvendi, ejusque fidē sequitur, ideoque rectè sibi obiici potest, cur nescierit cautius negotiari, & quare non benè inquisierit qualitatem tituli, vel respectivè legitimam facultatem ejus, cum quo contraxit, vel sibi non consuluerit de securitate pretii, ad quod regressum habere posset, ut practicari solet, quando bona emuntur judiciali auctoritate, vel quando non fit contractus cum Principali, seu Procuratore, super cujus mandati veritate, seu validitate dari potest casus dubitandi, dum Officialium Datariæ partes sunt inquirendi de juribus, & cautelis Cameræ, ne per resignationem fiat illi præjudicium, quia nempè agatur de infirmo, vel de sene, juxtà illas diligentias, quæ enarrantur in pluries relata Regalium sede; M. De reliquis autem ad ipsum non pertinet inspicere, sed se remittit conventioni partium, ut etiam habetur infra Cap. 17. occasione agendi de restitutione pretii in casu suppressionis Officii in ille pluri, quod resignanti solutum fuit, à Camera non acceptum, & alibi, E converso autem ad Officialem locorum Montium pertinet sub proprio periculo inquirere de omnibus inquirendis, dum ut supra, ejus non autem venditoris, emptores fidem sequuntur.

Comprobantur hęc ab iis, quæ habentur in resignationi- 11
bus beneficiorum Ecclesiasticorum, quarum terminis in hac materia, passim, & promiscuè DD. utūtur, quoniam licèt resignatarius non metiatur ejus jus à resignante, sed directè, & immediatè à Papa, quem solum in auctorem agnoscit, cùm pluries enunciata legis fictione super extinctione prioris tituli resignantis, qui suo juri extinctivè, non autem translativè cedere dicitur, faciendo se mortuum, & aperiendo locū vacationi beneficii, quod tanquam vacans per Papam confertur resignatario, nihilominus si resignatio invalida sit, puta facta cum illegitimo; vel falsò mandato, aut vero, sed re integra, & ante admissionem revocato, ut fieri posse receptum est, vel quia resignans inductus fuerit per vim, & metum, vel dolum, aut quod tanquam promotus ad ordines ad illius titulum, facere non potuerit illam resignationem, quę propterea nulla, & invalida fit, ut pluries in sua beneficiali se de habetur, non per hoc resignatarius remanebit tutus. Idemque in emptore bonorum feudalium, sive emphyteuticorum, ob strictam alienandi prohibitionem, in commercio non existentium sine domini assensu, qui animat, & perficiat actum, unde propterea intrat eadem fictio extinctionis antiqui juris, & tituli in venditore, & effor mationis novi juris, & tituli in emptore, tanquam per speciem novę investiturę, cujus vim assensus habere dicitur, unde propterea novus feudatarius, vel emphyteuta in puncto juris eandem acquirit libertatem, & securitatem adversùs eos, qui cum domini assensu, & auctoritate affectam non habent ipsius rei substantiā, sed non per hoc talem obtinet securitatem adversus invaliditatem ipsius actus venditionis, vel concessionis, cum similibus, quibus eadem congruat ratio.

a *Tit. de Regal. disc. 41. & disc. 183.* b *Eodem tit. de Regal. d. disc. 41.* c *De hoc latè disc. 61. de donat.* d *lib. 12. de benef. disc. 38.*

e *lib. 14. in annot. ad Concil. disc. 26. nu. 29.*

f *dicto disc. 61. de donation. lib. 7. ubi concordant.*

g *lib. 2. de Regal. d. disc. 41. & disc. 183. ubi in specie de conventione super Officio, seu super locis Montium.*

h *lib. 6.*

h *lib. 6. de alienat. & contract. prohibit. disc. 45.* i *De Reg. disc. 16.* l *De locis Montium c. 2.* m *Disc. 15. de Regal.*

De resignatione, sive de extensione, & prorogatione Officii de una persona in aliam, in quo differant, & an expediat practicare stylum admittendi passim resignationes absque aliquo pretio; & quando justè assensus resignationi denegari valeat. Et de Coadjutoria, ac etiam de Officiis hæreditariis, vel transmissibilibus.

SUMMARIUM.

1 *IN Officiis Cancellariæ, vel Cameræ non est in usu prorogatio, sed proceditur per viam resignationis.*
2 *Neque practicari solet Coadjutoria, & de casu, in quo practicata fuit.*
3 *Coadjutor fovet causam lucrativam.*
4 *De extensione practicari solita in Officiis Capitulinis.*
5 *Quæ sit vera ratio, ob quam prohibita est concessio abusiva, sive expectativa.*
6 *Ubi sit in usu extensio, vel prorogatio, & quomodo.*
7 *Quod sit melior iste stylus, quàm ille Curiæ admittendi resignationes, & de ratione.*
8 *Pretium Officiorum non vacabilium est duplicatum.*
9 *An resignationes, vel translationes dicendæ sint odiosæ, & præjudiciales.*
10 *De ratione styli admittendi resignationes.*
11 *De differentia inter Officia, & Census vitalitios.*
12 *De Officiis perpetuis, & non vacabilibus.*
13 *An pro istis debita sint quindennia.*
14 *An super Officiis imponi possint census.*
15 *Quando Officium dicatur perpetuum, & hæreditarium.*
16 *De facultate nominandi.*
17 *An dominium Officiorum non vacabilium acquiratur Officiali, vel quid acquiratur.*
18 *Quamvis sint perpetua non sunt in libero commercio.*
19 *Quando justè denegetur assensus resignationum Officiorum vacabilium.*
20 *De denegatione facienda donatariis, & de differentia inter istos, & exemptores.*

CAP. IX.

1 IN Officiis concedi solitis per Papam, sive sint Datariæ, & Cancellariæ, sive sint Cameræ, penè inutilis videtur inspectio extentionis, vel prorogationis, quoniam attento frequentiori stylo, qui capiendus est pro regula (ab aliqua rara, & insolita limitatione non immuni) non solet id practicari, sed proceditur per viam resignationis, quando personæ mutatio facienda est, ut in præcedentibus jam dictum est, minusque in his Officiis venalibus practicari solet illa coadjutoria cum futura successione, quæ practicatur in dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis, & de qua frequenter agitur in sede Beneficiali, ac etiam in altera de Canonicis, & Dignitatibus, & de Regalibus, & alibi; Sive in Curia practicatur in Advocatis Consistorialibus, ex insinuatis in Relatione Curiæ, cum similibus,
2 cùm in hac specie Officiorum venalium id practicari non soleat, vel nimium rarò, ut occasione initio enunciatæ controversiæ, quæ istam produxit tractationem, fortè singulariter hucusque fuit expertus in illa coadjutoria, quam de anno 1607. Paulus V. gratiosè concessit olim Bartholomæo Rusipulo, ditissimo Marchioni, in Officio Secretariatus Apostolici, quod à multis annis N. Rusipulus cujus patruus pro exiguo pretio scutorum circiter septem millium emerat, adeout ita penè per centum annos istud Officium, pro modico pretio emptum, & cum magnis emolumentis notabiliter excrētis ad annua scuta 1800. circiter, ita possessum fuerit, & ex quo præsertim inferebam ad magnam Cameræ læsionem, ac propterea in quæstione restitutionis pretii post sequutam Collegii suppressionem,
3 istum Officialem recensendum credidi inter donatarios, ac foventes causam merè lucrativam, ideoque nihil ei restituendum esse, quoniam licèt coadjutus obtineret Officium ex titulo emptionis, & ex causa onerosa, pro pretio tunc temporis currente, quod sufficit ad excludendam læsionem, quoties tractu temporis tale non superveniret augmentum, quod iniquitatem, & magnam injustitiam redoleret; attamen quoad ipsum Coadjutorem sine dubio fovere dicebatur causam merè lucrativam, dum per mortem Coadjuti Officium, juxta ejus regularem naturam, vacavit, ipse verò denuò obtinuit, tanquam per novam provisionem gratis, & absque aliquo pretio ita præventivè si-

bi factam, cùm id propriè importet illa futura successio, quæ Coadjutori conceditur, & sic in substantia fuit Officii extensio, vel prorogatio ad aliam personam, post cessatam primam, sub coadjutoriæ vocabulo explicata; Extensio autem, sive prorogatio practicari solebat in Officiis 4
Capitolinis, seu Populi Romani per Conservatores pro tempore, juxta casus pluries recensitos, & in Regalium sede peractos A. qui occasionem dederunt disputandi de potestate Conservatorum, aliorumque Magistratuum, sūpremo Principi inferiorum, illas faciendi, cùm ita sit supplantare successores, atque conferre suam jurisdictionem, & potestatem in tempus inhabile, & post illam cessatam, ita concedendo conductori, vel usufructuario præventivè fructus maturandos post finitum usumfructum, vel terminatam locationem, & de tempore alterius conductoris vel 5
usufructuarii, istaque est vera ratio, non autem altera considerari solita super voto captandæ mortis, quam cessare prætenditur, quando dispositio fit ad favorem filii possessoris, vel alias de istius consensu, quoniam ex duplici ratione istæ abusivæ, vel extensivæ concessiones factæ per inferiores Principe supremo, qui legibus dispensare potest, invalidæ reputantur, una scilicet ratione præjudicii possessoris, & altera ratione præjudicii, & supplantationis successorum in Magistratu, ideoque ob dictas circumstantias cessat prima ratio major, non autem altera major, ut in suis sedibus advertitur, ubi commodè videri possunt concordantes auctoritates, ut in omnibus aliis conclusionibus sequi potest. B.

In Regno Neapolitano, forteque in omnibus Regnis, 6
& Dominiis Regis Catholici in usu est, & practicari solet magis iste modus extensionis, vel prorogationis à vita unius ad illam alterius successivè, aut quando possessor non habeat filium, aliumve conjunctum, quem juxta naturæ votum, cupiat suum successorem, concedi solet facultas nominandi successorem, idque pro frequentiori praxi ex eadem causa onerosa, cum venalitate, solvendo Regi, ejusque Cameræ pretium, non quidem illud integrum, quod solvi solet, quando conceditur tanquam jam vacans, sed pro medietate, sive alia majori, vel minori quota, regulari solita ab ætate possessoris, & illius, ad quem fit extensio, juxta legalem taxam, vel estimationem futurę incertę vitę; Et rationabiliter quidem cum vendatur incertus eventus, qui potest non sequi ob premorientiam ejus, ad quē fit extensio. Isteque stylus videtur pro meo sensu longè mel- 7
lior, quam sit ille Romanæ Curiæ admittendi generaliter, & indefinitè, ad instantiam cujuscumque petentis, præsertim in Officiis popularibus secundæ, & tertiæ classis, quinimò etiam in Prælatitiis primæ classis gratuitas resignationes, quoties non obstent jam insinuata impedimenta infirmæ valetudinis, vel gravis ætatis, absque aliasolutione, quam quorumdam emolumentorum modicæ considerationis comparativè, quæ, sub nomine componendæ, & explicantur, in summa ducatorum centum Cameræ, vel in aliquibus inferioribus juxta officiorum qualitatem; ita etiam sequitur magnum inconveniens, quod scilicet credit Camera facere contractum vitalitium, undè propterea majores solvit fructus, quàm sint illi contractus perpetui, quos eadem Camera facit in locis Montium non vacabilium, & tamen quodammodo ita iste contractus efficitur perpetuus, dum loco unius vitæ, mediantibus resignationibus, quæ fiunt à personis maturis, & in imminentia illius ætatis, in qua posteà non admittuntur ad favorem aliorum adolescentium, vel puerorum, aut alias juniorum, Officium protrahitur ad multas personas ab una ad alteram successivè, adeout occasione sæpiùs enunciatæ suppressionis Collegii Secretariorum expertus fuerim, quod aliqua Officia ita de uno in alterum continuaverint spatio annorum centum, & decem, & ultra, atque ad tantum fortè continuassent, nisi superveniisset suppressio, unde clara videtur exinde resultare læsio, solvendo fructus majores, intuitu celeris vacationis, per terminationem unius vitæ, speratum, cùm tamen ita alienatio remaneat quodammodo perpetua, & quæ habet pretium duplicatum, ut comprobatur ab iis, quæ pariter ex- 8
pertus sum, occasione dictæ suppressionis Collegii Secretariorum, quoniam cùm sub temporibus Pii IV. & Pii V. confuetum pretium istorum Officiorum esset in scut. 5500. illud Officium, quod auctoritate Pii IV. alienatum fuit in Capitulum S. Eustachii, & per consequens non vacaturum, utpotè penes manum mortuam, æstimatum fuit in scutis 11. mill. ut infra Cap. 16.

Quamvis aliqui ambulantes cum illa simplicitate, cum 9

qua noſtri ſenſores ambulaverunt in translationibus penſionum, quamvis à ſenioribus in juniores fierent, vel ab infirmis in validos, credant hujuſmodi reſignationes, translationum ad inſtar, cenſendas non eſſe læſivas, & præjudiciales ob poſſibilem deficientiam translatarii, vel reſignatarii, quamvis junioris, aut validioris ante transferentem, vel reſignantem, & adagio, quo inſipidè uti ſolent, quod quandoque prius moritur agnus, quàm ovis; Nihilominus id continere videtur unam ex leguleicis ineptiis, & frigiditatibus, qualem in materia translationis penſionum benè agnovit, & declaravit Conſtitutio Urbani VIII. de qua pluries agitur in ſua Penſionum ſede, quoniam actus regulandi ſunt à conſueto, & regulari naturæ curſu, & à frequentiori contingentia, non autem à rarò contingentibus; Regularis autem conſuetus concurſus eſt ille conſervandi per longum tempus, jure quodam ſucceſſorio, bona, vel jura eodem ſtatu, & impediendi vocationem, ſeu devolutionem, cum hujuſmodi mutationibus perſonarum, eo modo, quo vineæ, oliveta, & arboreta conſervantur, ſubrogando novas plantas loco veterum, quarum deficientia immineat, ſive conſervando ovile, vel armentum cum eadem ſubrogatione juniorum capitum in locum antiquorum, quorum defectus veriſimiliter proximus, prævidetur, cum ſimilibus.

Agnoſcunt pretii negotiatores iſtud inconveniens, ut
10 poté nimis clarum, ac manibus palpabile, attenta, ut præmiſſum eſt, frequentiori contingentia; dicunt autem id pro commercio opportunum reputari, dum negotiatores ſub hac ſpe, quodammodo certa, reſignandi, vel transferendi, atque ita de ſoluto pretio frequenter cum aliquo augmento ſe reintegrandi, alliciuntur ad hoc inveſtimentum, pro aliquo majori pretio, quod aliàs non ſolverent, unde propterea iſta facultas reſignandi dicitur pars pretii, quoniam ſine tali facultate, vel non emerent, vel multò minus ut etiam advertitur infra cap. 18. atque prefatum Cameræ incommodum, & præjudicium ab iſto commodo compenſatum remanet; idque clarè comprobari dicunt à praxi, quoniam in cenſibus vitalitiis, aliiſque venditionibus ad vitam abſque iſta reſignandi, vel prorogandi, ſeu metandi facultate, fructus ad majorem ſummam eſſe ſolent, juxta majorem, vel minorem ætatem emptoris, vel alterius, ſub cujus vitæ periculo fit acquiſitio, quam ſint fructus hujuſmodi Officiorum, ideoque iſtud lucrum compenſat dictum damnum, quinimò neque negotiatores ad hanc ſpeciem inveſtimenti vitalitii applicare ſolent ſed potius pro induſtria accipiunt ab aliis pecunias ad cenſum vitalitium, quia re vera ita exigunt regulæ œconomiæ, & negotiationis, iſtaque ratio facilitatis commercii eſt illa, quæ unicè ſalvat hunc ſtylum.

11 Quando autem contingit, quod Officia regulariter, & de eorum natura vacabilia, & perſonalia, quamvis in eorum conceſſione diceretur illam fieri in perpetuum (quoniam niſi alia accedant, intelligitur de illa perpetuitate, quæ conſideratur in vita hominis, & juxta ea, quæ inſtituta advertunt in definitione Juſtitiæ, ut ſit conſtans, & perpetua voluntas) revera ſint perpetua, quia nempè conceſſa ſint alicui manui mortuæ, ut exempli gratia ſequebatur in ſæpiùs enunciato jam ſuppreſſo Collegio Secretariorum Apoſtolicorum, quod ex 24. Officiis, tria erant penes tria pia loca, unum nempè penes Capitulum Sancti Euſtachii, alterum penes Hoſpitale Salvatoris ad Sancta Sanctorum, & alterum penes Hoſpitale Sancti Spiritus in Saxia, ac etiam contingere ſolet in aliquibus aliis Offi-
12 ciis, quæ non ſunt Datariæ, & Cancellariæ, minuſque Cameræ Papalis, ſed potiùs Civitatis, ut ſunt ut ſupra pleraque Officia Capitolina, ac etiam quædam Officia per Papam concedi ſolita pro hæredibus, & ſucceſſoribus, vel ad certas generationes cuſtodiæ portarum Urbis, C. cum ſimilibus, & ſuper quo certa regula ſtatui non poteſt, utpotè in quæſtione facti potius, quàm juris, decidenda ex ſingularum conceſſionum tenore, & verbis, ut locis mox
13 citatis advertitur. Tunc aliquas mihi occaſio dedit deſuper diſputare quæſtiones, & præſertim, an hujuſmodi manus mortuæ, vel alii, qui loco manuum mortuarum, impedita vacatione, hæc Officia in perpetuum obtinent, teneantur loco emolumentorum Datariæ, & Cancellariæ ſolvendorum, pro expeditionibus faciendis in ſingulis vacationibus, & novis proviſionibus, ſolvere quindennia, eo modo, quo illa ſolvuntur per manus mortuas, quibus unita fuerint beneficia, applicatá fuerint bona emphyteutica, cum ſimilibus; Atque in illis Officiis, de quibus agitur infrà capit. 16. probabilior viſa eſt pars negativa, quam ſine expreſſa deciſione terminavit caſus dictæ ſuppreſſionis, undè propterea defecit occaſio diſputandi; Quando tamen in aliis ſimilibus caſibus eadem ſuſcitaretur dubitatio videri poterunt, quæ in ejus conſueta Regalium Sede in dicto caſu conſiderata fuerunt. D.

Prout etiam diſputatum fuit, an ſuper hujuſmodi per- 14
petuis Officiis imponi poſſent (tanquam habentibus ſpeciem fundi certi, & fructiferi) cenſus ad formam Pianæ Conſtitutionis, & quatenus poſſent, an cenſus reſolverentur, vel ſuſpenderentur, ubi Officii exercitium, & conſuetorum emolumentorum perceptio aliquod accidentale reciperet impedimentum, ut caſus dedit diſputare in cenſu impoſito ſuper uno ex enunciatis Officiis Cuſtodis cujuſdam Portæ Urbis, quæ occaſione peſtis, de Superiorum mandato, clauſa fuit, & per conſequens ceſſavit perceptio conſuetorum emolumentorum, in quibus fundi cenſiti fructus conſiſtebat, ut habetur in ſua Cenſuali ſede. E.

Major autem controverſia eſſe ſolet ſuper iſta perpetua 15
qualitate firmanda, quando conceſſio pro hæredibus concepta ſit, quomodo ſcilicèt intelligenda veniat, an pro hæredibus ſanguinis tantùm, vel etiam pro quibuſcumque, etiam extraneis; atque facti potiùs, & voluntatis videtur eſſe quæſtio, certam proindè, ac generalem non recipiens regulam, ſed ex ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis decidenda; Pro excluſione autem reſtrictionis ad illos ſanguinis, & comprehenſione omnium hæredum rei familiaris, quamvis extraneorum, videtur eſſe magis communis ſenſus, adhuc tamen ſtylo, & obſervantiæ deferendum eſt, ut occaſione caſus particularis agitur; F. Conferunt autem ea, quæ ſuper hoc puncto in feudali, & emphyteutica materia habentur. Prout poſita reſtrictione ad illos ſanguinis, in utraque iſta materia habetur actum id; quod huic quoque materiæ congruit, an ſcilicet utraque requiratur hæreditaria qualitas, ſanguinis, & rei familiaris, vel ſufficiat ſolum altera, & an ſucceſſor teneatur ad onera prædeceſſoris, cum diſtinctione inter primum acquirentem, & alios, ac etiam reſpectu primi acquirentis, an cauſa ſit onoroſa, vel lucrativa, cum ſimilibus in dictis ſedibus.

In caſu item facultatis nominandi, quę primo conceſſio- 16
nario, vel ultimo deficiente de genere vocato, conceſſa ſit, quomodo regulanda veniat, ubi fiat, & quid, ubi omittatur, & à quo nominatus recognoſcere dicatur officium, cùm occaſio non dederit id particulariter diſputare, & meritò, quoniam in officiis Datariæ, Cancellariæ, & Cameræ Apoſtolicæ de quibus agitur, non de facili datur iſte caſus, idcircò ubi ille occurrat, poterit recurſus haberi ad ea, quæ in hoc puncto nominationis ad fideicommiſſum, vel ad emphyteuſim, habetur in Theatro in materia emphyteutica, & fideicommiſſariam, ac etiam in his terminis tractant plures allegati moderni, G qui etiam examinant quæſtionem, an hæc officia perpetua, & non vacabi- 17
lia acquirantur Officiali in dominio, vel potiùs in ea exercendi, ſibique applicandi emolumenta facultate, quæ ſolùm in Officiis vacabilibus concedi dicitur; Atque relatis utriuſque ſententiæ ſequacibus, hinc poſteriori adherent, ut dominum non avellatur à Principe, penes quem adhuc perſeveret, atque de conſequenti, relatis pariter diverſæ ſententiæ Auctoribus, concludunt, ut etiam hæc officia perpetua dicantur eſſe de Regalibus, ideoque alienari, vel aliàs transferri de uno in alium, quoad titulum, & ſubſtantiam non poſſint, minuſque obligari, vel aliud jus conſtitui, quod ipſum officium, ejuſque ſubſtantiam afficiat, eo 18
modo, quo in feudo, & emphyteuſi, perpetuitate non obſtante, habetur, ſine aſſenſu Principis, tanquam domini, & magis proximè habetur in locis Montium, quæ ſunt perpetua, & hæreditaria ad quoſcumque traſmiſſibilia, & tamen in libero privato commercio non exiſtunt, ut in pluries enunciato tractatu de Locis Montium habetur, ac videtur Curiæ praxis etiam in illis officiis, quæ licèt rata, non ſunt vacabilia, ſed perpetua, & hæreditaria.

Quatenus verò pertinet ad ſtylum admittendi reſigna- 19
tiones, ſuperiùs in cap. 7. inſinuatum eſt, quod licet de ſtylo, potius verò, ubi ita expreſsè diſponat lex erectionis officiorum, non ſoleat, neque de juſtitia poſſit Papa, foventibus cauſam oneroſam, denegare admiſſionem reſignationis, Attamen id intelligitur, quando non adſit juſta cauſa denegandi, quia reſignatio affectetur ad fraudandam vacationem, idque pro frequentiori contingentia reſtrin-

gi ſolet ad caſum infirmæ valetudinis, ut aliàs dictum eſt, H & ad alium gravis ætatis, quam, ſub Alexandro VII. decretum fuit dici talem poſt completum annum ſexageſimum ſecundum; Non per hoc tamen excluditur alia juſta cauſa, quam ſingulorum caſuum particulares circumſtantiæ ſuadeant, inter quas recenſetur illa ſuſpicionis alicujus perpetrandi delicti, undè propterea affectetur reſignatio ad fraudandum fiſcum, cum ſimilibus; Atque ad id comprobandum conferunt ea, quæ in Feudali ſede habentur, circa facultatem ſubinfeudandi, quamvis expreſsè conceſſam, vel de jure competentem, quando devolutio imminet, I. & quæ in Dotali ſede habentur de actibus inter vivos factis per mulierem prohibitam diſponere de dote extra liberos, L. cum ſimilibus.

Problematica verò apud peritos in Oeconomicis, & in negotiatione reputatur quæſtio, an dicta præfinitio ætatis utilis, vel potiùs damnoſa ſit Datariæ, quaſi quod priùs frequentiores eſſent vacationes, dum homines de facilè ſibi adulantur, & credunt diù vivere, neque cogitant ad mortem, ſe privando pinguibus emolumentis, quæ ex Officiis reportant, cùm ità approximante ætate, ſoliciti eſſe ſolent de reſignatione, quam aliàs negligerent, ſuper quo ſe remittere oportet ad calculos faciendos ex temporum peræquatione.

20 Juſta verò cauſa denegandi, ut etiam inſinuatum ex dicto Cap. 7. videtur illa, quando poſſeſſor Officii, qui illud reſignare intendit, foveat cauſam lucrativam, atque Officium obtineat ex donatione, juxtà diſtinctionem, de qua infrà Cap. 17. quoniam cùm Papa gratificari voluerit illi perſonæ, cum iſta gratia exorbitanti, & Cameræ præjudiciali, cum aliqua non improbabili ratione dubitandi de poteſtate eodem Cap. 17. inſinuata, hinc rationabile non eſt cogere ſucceſſorem ad cumulum exorbitantiarum, & præjudiciorum, cùmque Papa elargitor voluerit, providere perſonam de illis emolumentis ad ejus vitam, id ei ſufficere debet, non autem ut protrahendo donationem ad plures vitas ipſe reportet pretium tranſmiſſibile ad hæredes, ita ſe locupletando cum Cameræ jactura, & præjudicio. Ideò enim juſtitia exigit, ut foventibus cauſam oneroſam, & correſpectivam, quando non concurrat juſta cauſa, ut ſuprà, denegari non debeat aſſenſus reſignationi, quia ſtante ſtylo, fortiùs verò ſtante lege expreſſa erectionis, emptores, & negotiatores ſub hac fide emerunt, aliàs non empturi, vel non pro tanto pretio, ſed longè minori, ut ſuprà, ac etiam infrà dicto Cap. 17. adeout eſſet aliàs fallere fidem; Hæc autem conſideratio non intrat in donatariis, ideoque omninò juſtum, & rationabile videtur, ut eis hæc facultas denegetur, illamque admittere damnatione potiùs dignum ſit, atque exiſtimanda veniat malè adminiſtratio publici Ærarii.

a *Diſc. 3. de Regal. & in annot. ad eundem diſc. 3. ubi allegatur punctualis conſult. 63. Rotæ, & diſc. 198. eodem tit. de Regal.* b *Dicto diſc. 3. & 198. de Regal. & in annot. & diſc. 1. & 2. de emphyteuſi, & alii.*
c *Diſc. 169. de Regal. & lib. 5. de cenſibus diſc. 19.*
d *Diſc. 162. de Regal.* e *Dicto diſc. 19. de cenſibus.*
f *Diſc. 5. de Regal. & in annot. ad eundem diſc. 5. & diſcurſ. 169.* g *Amichangel. de Regal. officiis.*
h *In alias allegato diſc. 15. de Regal. & in annot.*
i *diſcurſ. 1. de feud. & in annot.*
l *lib. 6. de dote diſc. 102. & 103.*

De creditoribus Officialis quale jus habeant in Officio, & de illorum concurſu, & potioritate, & de eadem materia reſervationis decreti, de qua ſuprà cap. 6. & ſeqq.

SUMMARIUM.

1 *QUod ſuper Officiis nullum jus quæratur ſine reſervatione decreti.*
2 *De duabus ſpeciebus reſervationis decreti, quamvis unica, & eadem ſit formula.*
3 *Agitur in hoc cap. de reſervatione jure crediti.*
4 *Quale jus habeant in Officio creditores Officialis, qui careant reſervatione decreti.*
5 *Etiam in bonis hypothecari prohibitis, hypotheca ſuffragatur pro Salviano ſuper commoditate.*
6 *De concluſione quod pretium Officiorum eſt in commercio, ut in bonis liberis, ad quem effectum procedat.*
7 *Quod creditores, non habentes reſervationem decreti, poſſint impedire reſignationem Officii.*
8 *Creditores habentes reſervationem decreti, quamvis poſteriores, vincunt alios anteriores.*
9 *Dummodo reſervatio ſit valida.*
10 *De concurſu creditorum æquè habentium reſervationem decreti.*
11 *Quid operetur hæc reſervatio.*
12 *De æqualitate creditorum inæqualium in tempore, ex æqualitate cauſæ.*
13 *Quid in fructibus Officiorum, an idem ordo attendatur.*
14 *Et an eadem potioritas, quæ competit pro ſorte, competat etiam pro fructibus, vel uſuris.*
15 *De facultate vendendi Officium competente creditoribus habentibus reſervationem decreti.*
16 *Reſervatio decreti non afficit Officium, quod in caſu vacationis revertitur liberum ad Cameram.*
17 *Vacatio Officii non præjudicat creditoribus habentibus reſervationem decreti, quoad alia bona Officialis.*
18 *De differentia inter reſervationem decreti jure dominii, & illam jure crediti.*
19 *De alia differentia inter reſervationem, quæ conceditur in actu acquiſitionis Officii, & illam ex intervallo.*
20 *De errore Opinantium indefinitè, quod reſervatio decreti importat dominium in Reſervatario.*
21 *An reſervatarius decreti poſſit illud remittere Officiali in præjudicium ejus creditorum.*

CAP. X.

PRæſuppoſitis iis, quæ pluries in antecedentibus Capitulis dicta ſunt, ſuper hujuſmodi Officiorum natura, & qualitate, circa commercium privatum, in quo, tanquam de Regalibus, nullatenus exiſtant, abſque Papæ aſſenſu, qui ſub termino reſervationis decreti præſtari ſolet, & ſine quo nullum jus in ipſo Officio, ejuſque ſubſtantia imprimi poteſt ad favorem alterius, vel tolli à poſſeſſore; Ac etiam præſuppoſita ſuperius tradita diſtinctione diverſarum ſpecierum præfatæ reſervationis 2
decreti, quod ſcilicet, quamvis unica, & eadem ſit formula (quod pleroſque decepit ad opinandum, quod indifferenter idem ſit ejus effectus, eademque operatio) nihilominus duæ ſunt inter ſe diverſæ ſpecies, quarum una eſt jure dominii ad favorem reſervatarii, adeout perſona, in qua cantat Officium ſtare ſolùm dicatur demonſtrativè, pro regulatione periculi vitæ, vel alterius caſus vacationis, & alia eſt in ratione crediti, & hypothecæ, iſtaque poſteriori ſpecie retenta in hoc themate, in quo de creditoribus, non autem de dominis agitur, cùm de iſtis actum ſit ſupra cap. 6. Duo, veniunt diſtinguendi caſus, unus 3
nempè quando nulli adſint creditores, qui hanc decreti reſervationem ad eorum favorem habeant, adeout omnium ſit cœqualè jus, & æqualis conditio, & alter ubi diverſæ ſint concurrentium creditorum qualitates, quia nempè aliqui habeant ad eorum favorem præfatam decreti reſervationem, alii verò careant.

Reſpectu creditorum cœqualium in deficientia dictæ 4
reſervationis, quamvis iſti nullum jus reale, vel rei perſecutorium habeant ſuper ipſo Officio, ejuſque ſubſtantia, ex defectu hypothecæ, quæ ſine dicto decreto non contrahitur, nec imprimitur, adhuc tamen eis conſultum remanere poteſt cum duplici remedio, uno ſcilicet Salviani interdicti, ad commoditatem fructuum, & emolumentorum, ſub hypotheca cadentem, ad inſtar eorum, 5
quæ in bonis Feudalibus, & emphyteuticis, pariter in libero privato commercio, ſine domini aſſenſu non exiſtentibus, habentur; A & quod remedium peculiare ſolum eſt creditorum hypothecariorum, non autem habentium ſolam perſonalem. Et alterum eſt remedium omnibus, tam hypothecariis, quàm chyrographariis commune implorandi Judicis Officium ad cogendum in actione perſonali Officialem, ad vendendum Officium, ut ſatisfieri poſſit ex pretio inde retrahendo, ſuper quo tamen tanquam re debitoris libera, & indifferenti, locus erit inter ipſos creditores concurſui, juxtà ordinem eorum anterioritatis, & potioritatis, eodem modo, quo in aliis bonis liberis, & indifferentibus, dum non intrat ſubrogatio pretii loco rei, ad quam ipſi nullum jus habebant, iſtoque caſu, atque ad hunc effectum, recte proce- 6
dit concluſio pluries firmata per Rotam, & per Doctores ſuperius quoque inſinuata, quod pretium Officiorum ſit in libero privato commercio, & habeatur pro bonis allodialibus, eo quia pretium non ſuccedit loco rei, ſecus autem in altero caſu, de quo infrà. Ac propterea licèt ubi Officialis ære alieno gravatus reſignaret cum Apoſtolica au-

auctoritate Officium, recipiendo brevi manu pretium, illudque in sibi placitos usus disperdendo, supplantium ita possit creditores, quibus nullum jus, nullaque actio adversùs resignatarium, & possessorem Officii competere posset, ut etiam superiùs dictum est; adhuc tamen creditores providi, re integra, implorare poterunt Officium Datarii; qui in his materiis est Judex competens, ut non admittat resignationem, nisi consulatur eorum indemnitati cum assecuratione pretii.

In altero verò casu mixturę creditorum diversæ qualita-
8 tis, quia nempè aliqui habeant reservationem decreti, alii verò non, quidquid in casus contingentia inconsiderate dictum fuerit super prælatione creditorum anteriorum, non habentium decretum adversùs posteriores illo munitos, ex eo, quod non ageretur super Officio, sed super pretio, B. omninò verius est, ut posita validitate decreti, potiora sint jura istorum, quamvis in tempore posteriorum, eo modo, quo in terminis generalibus, & indifferentibus creditores habentes hypothecam vincunt alios illa carentes, quantumvis in tempore anteriores, & hinc est casus, quoniam in bonis, & juribus differentibus, quæ in privato commercio non sunt absque alterius assensu, seu licentia, sine qua obligari non possunt, etiam creditores hypothecarii dicuntur solùm creditores chyrographarii, & in actione personali, etiam ubi consensus esset in pretio, quando istud perneccsse succedit loco rei, adeò ut resultaret aliàs circulus inextricabilis, ut passim receptum habetur apud versatos in materia feudali, à qua ex rationis identitate rectè inferre licet ad omnes alias consimiles differentes materias, vel ad alia omnia consimilia bona in libero privato commercio non existentia. Ut præsertim praxis docet in bonis etiam indifferentibus, & de eorum natura liberis, quæ tamen obnoxia sint alicui fideicommisso, vel majoratui, strictam etiam obligandi prohibitionem habenti, ut illi, qui cum dispensatione Principis, & remotione obstaculi contrahunt, omnes alios vincant, quoniam ita sequi dicuntur publicam fidem Principis ita eos assecurantis, & sub qua recepti remanerent, quoniam aliàs non contraxissent, ut plenè in plerisque Theatri locis comprobatur; C. Atque eatenus in his præcisis terminis concursus creditorum Officialis, super pretio Officii,
9 subsistentabiles censendę sunt quędam resolutiones ad favorem creditorum anteriorum non habentium decretum, in exclusionem posteriorum illud habentium, quatenus decretum ob ejus infectionem haberi mereretur pro non extante, atque aliàs, isto motivo cessante, videtur error clarus in terminis. D.

10 In concursu autem plurium creditorum æquè privilegiatorum, & ejusdem qualitatis, quia nempè omnes pariformiter habeant eamdem reservationem decreti ad eorum favorem, tunc juxta regulas generales frequenter in foro practicatas in illis regionibus, in quibus frequens est feudorum, & majoratuum usus, proceditur cum illo eodem ordines textus in cap. *qui prior*, &c. cum quo proceditur inter creditores indifferentes, super bonis indifferentibus, in libero privato commercio exi-
11 stentibus, cùm assensus, vel auctoritas Superioris in bonis prohibitis, & differentibus aliud in substantia non operetur, nisi remotionem tali obstaculi, reducendo illa bona ad statum indifferentem, solo tamen favore eorum, in quorum gratiam Princeps, vel alter Superior id facere voluit. E.

Adhuc tamen, temporis ordine non servato, quando-
12 que concursus inter eos æqualis solet, eo modo, quo est inter Chyrographarios, vel Hypothecarios contemporaneos, quando ita exigat paritas, vel identitas causæ, quia nempè plures Officium emere volenti credant diversas pecuniarum summas, in eandem causam solvendi pretium, quoniam licet pro frequentiori stylo erga omnes contemporanea fieri soleat obligatio, ac etiam unica fieri reservatio decreti, cum expressione, ut omnium æqualis debeat esse conditio, tanquam per speciem negotii socialis, nihilominus ubi etiam diversis temporibus id sequatur, & cum diversis decretis, licet in casus contingentia plurium esset sententia, ut prioritas temporis attendi debeat, probabilior tamen, pro meo sensu, videtur altera opinio, ut æqualis esse debeat concursus regulandus ab æqualitate, & identitate causæ, potissimè ubi pretium necessarium pro acquisitione, certum est, & publicum, sive omnibus ab initio innotescit, cùm probabilis ratio dubitandi cadat, quando pluribus creditoribus simultaneè credętibus in eandem causam, tanquam per dictam speciem societatis, adeout innotescant credita aliorum, postea Officialis clandestinè ab aliis recipiat creditam pecuniam, quam dicti creditores credere potuerunt accipiendam non esse, ita sequendo fidem Officialis in eo statu, ut in consueta Regalium sede in casu particulari habetur, occasione agendi de contributo inter creditores ratione diminutioni pretii Officii. F.

Inter creditores item ita privilegiatos ratione decreti, ut supra, quamvis posteriores, & alios tempore anteriores sed non privilegiatos, quia decreto sint destituti, cadere solet controversia, respectu fructuum activè, & passivè; Primò scilicet ubi casus præbeat quod extent collecti aliqui fru- 13
ctus provenientes ex consuetis Officii emolumentis, vel quod habendi sint pro extantibus, puta quia per aliquos ex creditoribus mala fide percepti sint, unde propterea non sustragetur illa æquitas, quæ ratione commercii recepta est, ut excuset à bona fide consumptis, juxtà ea quæ pluries in sua Crediti, & Debiti sede habentur, an scilicet super his fructibus jam perceptis atque à causa productiva separatis, habendis proinde pro bonis liberis, & indifferentibus, attendi debeat ordo, & prioritas temporis, vel potiùs è converso dicta potioritas, quæ ex decreto resultat, idque non de facili certam, ac generalem recipit regulam cuicumque casui applicabilem, cum ex singulorum casuum circumstantiis resolutio pendere videatur, an scilicet tales fructus dici debeant omninò separati, & independentes ab eorum causa productiva, commixti, seu confusi cum reliquo debitoris patrimonio libero, & indifferenti, vel potiùs è converso adhuc dicantur de appendicibus proprietatis; vel causæ, productivè, de cujus natura, & qualitate censeri debeant, juxta distinctionem quæ habetur in materia beneficiali super fructibus obvenientibus, à bonis Ecclesiæ, vel beneficii, G. ut priori casu attendatur ordo temporis juxta regulam generalem juris, posteriori autem attendatur ordo privilegii, eodem modo, quo in ipso Officio, seu causa productiva, ut latiùs occasione casus particularis in enunciata hujus materiæ sede habetur. H.

Et secundò in fructibus activis per creditores conse-
quendis ratione societatum Officii, vel censuum, seu camdem aut interusuriorum, an scilicet eadem potioritas, quę illis ex dicta ratione reservationis decreti competit adversùs anteriores pro sorte principali, competat etiam pro 14
fructibus, vel usuris, atque licet non desit consueta opinionū diversitas, probabilius tamen procedendum videtur cum distinctione inter usuras ab initio conventas, quæ à præstante assensu cogitari, & prævideri potuerunt, & quæ dicuntur debitæ jure actionis, & illas, quæ accidentaliter oriuntur à mora, ratione damnorum, & interesse, unde propterea dicuntur accidentales, ac magis odiosæ, debitæ Judicis officio, & potuerunt non prævideri, ut pro istis non competat privilegium, secus autem pro illis, quæ regulariter in omnibus eorum jure, quo regulatur debitum in sorte principali, ut in eadem consueta propria sede occasione casus particularis habetur, I. & generaliter in altera Crediti, & Debiti. L.

Occasione item illius facultatis vendendi Officium, quam
dictum decretum præfefert, inter Officialem, ejusque 15
creditores dictam facultatem habentes oriri solent quæstiones, quando creditores talem facultatem ad exercitium deducunt, unde propterea Officium vendatur alteri, cujus mors priùs sequatur, quàm illa prioris Officialis, cujus scilicet damno istius vacationis periculum cedere debeat, an debitoris, vel potiùs ipsorum creditorum, idque pendet à puncto, an bene, & licitè dicta facultas explicata sit, vel potiùs illicitè, & malè, ut priori casu damnum sit debitoris, posteriori autem è converso creditorum, ita enim ubi sequatur mors Officialis, quamvis adsit reservatio decreti, resultat vacatio Officii, quod revertitur liberum ad Cameram, ideòque remanet solum contentio inter creditores, & Officialem, vel ejus hæredes. M. Quamvis enim ut pluries insinuatum est, reservatio de-
creti in his Officiis sit idem, ac assensus, qui per Dominum 16
directum præstatur obligationi feudi, vel emphyteusis, nihilominus id percutit solum privilegium creditorum, in quorum gratiam reservatio facta est adversus alios, sed non adversus ipsam Cameram Officii dominam in casu vacationis, qua contingente, Officium revertitur liberum à debitis contractis per Officialem, nisi aliàs expresè caveatur, quod tamen practicari non solet; Atque in hoc differt hæc reservatio decreti ab assensu, qui per Dominum præstatur super obligatione feudi, vel emphyteusi, quod si iste assensus est purus, & non restrictus à clausula *sine præjudicio*,

dicto, afficit ipsius rei substantiam, ideòque jus remanet creditoribus, etiam post devolutionem adversus ipsum Dominum, ejusque successores, vel habentes causam ab eo, ut in sua Feudali sede pluries advertitur; Istud autem decretum, quamvis pure, & simpliciter concessum sit, non afficit Cameram neque Officium in casu vacationis, sed solùm suam facit operationem, donec illud resident penès eum, cui concessum est, revertitur verò liberum in casu vacationis ad Cameram. Et è converso
17 idem decretum non præjudicat creditoribus ad quorum favorem est reservatum circa amissionem crediti in casu vacationis Officii, quoniam licèt Officialis, qui est debitor ob factum casum vacationis sentiat ejus damnum, atque privatus remaneat tàm Officio, quàm pretio, attamen adhuc ejus persona, quatenus in alia Officium resideret, vel ejus hæreditas, & bona quatenus in sua, remanent creditoribus affecta, quoties credita sunt talis naturæ, quod per mortem Officialis non cessent, ut sunt cambia, & census; aliaque similia, ac etiam societates Officii jam dictæ, vel constitutæ super periculo vitæ creditoris, vel tertii, non autem Officialis, per cujus mortem sequatur casus vacationis, ut etiam infrà cap. 18.

Istaque inter quamplures aliàs est notabilis differentia
18 inter illam decreti reservationem quæ fiat juri dominii, & illam, quæ fiat jure crediti, & hypothecæ, juxtà pluries insinuatam superiùs distinctionem, quoniam, ubi est jure dominii, omne commodum & incommodum est reservatarii, cujus proinde damno cedit periculum vacationis, ac etiam diminutio pretii, & è converso ejus commodo cedit pretii augmentum; Ubi verò est jure crediti, tunc utrumque, scilicet commodum, & incommodum est Officialis, non autem creditorum, quorum jus remanet salvum, ut supra. Quamvis enim in casu, in quo Officialis acceperat à creditore ad societatem Officii quamdam summam erogatam in partem pretii soluti pro acquisitione Officii cum reservatione decreti, Rota ad effectum substinendi perceptionem fructuum, etiam post dissolutam societatem per mortem unius ex sociis dixerit de anno 1677. 12. Februarii coram Vicecomite in eadem causa, de qua disc. 11. de societ. Offic. quod reservatio decreti importet dominium in reservatario, per quem fingitur locata Officiali ejus portio pro annua summa conventa, ideòq; sit contractus potiùs locationis, & conductionis ad hæredes transmissibilis quàm societatis, quæ per mortem unius ex sociis dissolvatur atque summa annuatim solvenda importet potiùs pensionem rei locatæ; Attamen, salva semper illa reverentia, quæ tanto Tribunali debita est, id continet æquivocum probabiliter causatum à modica peritia defensorum; cum Judices ob illam magnam temporis angustiam, quæ recensetur in relatione Curiæ disc. 32. in quo agitur de hoc Tribunali, quandoque sint excusatione digni) quoniam id procedit, quando reservatio est jure dominii, de qua actum est supra Cap. 6. cùm tunc sit practicabilis contractus locationis, & conductionis inter reservatarium, & ipsum Officialem juxcà casum, de quo in sua sede, N. secus autem ubi est jure crediti, cùm tunc non immutetur natura contractus, ut supra, sed solum decretum operetur effectum assensus pro imprimenda hypotheca in Officio, non autem dominium, aliàs enim si contrahitur societas Officii super periculo vitæ creditoris, vel tertii, atque Officium vacet per mortem Officialis, creditor deberet amittere decretum, quod etiam ita amittere deberet, si ageretur de mutuo gratuito, vel de censu perpetuo, aut cambio cum modico fructu, quo creditor velit esse contentus, ne se exponat periculo amissionis sortis, quo nil absurdius, contra omnem rationem, omnemque praxim. Eidemque dignoscitur differentia pro facultate vendendi Officium, ubi enim est jure dominii, tunc potest reservatarius pro ejus libito vendere Officium absque aliquo consensu, vel requisitione Officialis; E converso autem creditor, ad cujus favorem pro cautela adfit reservatio jure crediti, quamvis eadem sit formula, non potest hanc facultatem exercere, nisi verificentur illa requisita, quę necessaria sunt, ut creditor ad pignoris distinctionem procedat. O

In eadem item specie reservationis jure crediti, alia dig-
noscitur differentia inter illam, quæ fit in ipso actu acqui- 19
sitionis ad favorem eorum qui pecuniam credunt pro acquisitione solvendam in causam pretii, & illam, quę conceditur ex intervallo ad favorem eorum, qui credunt pecuniam Officiali in alios usus, & indigentias privatas, cùm melior sit conditio illorum, quàm istorum, P. cum similibus differentiis, ex quibus liquet clarus error eorum, qui indefinitè procedunt cum assumpto, quod hæc reservatio derelicti importat dominium, quoniam respectu creditorum intelligitur de illo dominio improprio, quod consideratur ad effectum potioritatis in venditione cum reservatione dominii, vel in credente ad rem emendam.

Dubitari quandoque contingit juxtà casum in propria,
& consueta hujus materiæ sede peractum, Q. an ille, ad ejus 20
favorem facta est reservatio decreti super Officio, quod alteri concessum sit, cedere, seu remittere possit dictum decretum ad favorem Officialis, qui propterea liber Officii dominus efficiatur; ac remaneat; In casu autem prædicto id leviter potiùs actum fuit, neque occasio dedit formiter postmodum disputare, ut propterea maturum desuper efformari potuerit judicium, quod sine contradictoria disputatione in casu præciso, & attentis ejus circumstantiis, non de facili efformari potest, adeout aliàs intret frequenter infinuatus error procedendi cum illis generalitatibus, & abstractis, quæ habentur in Crediti, & Debiti sede R. super puncto, an, & quando debitor possit nolle quærere, seu remittere in prædicium ejus creditorum; Adhuc tamen ea, quæ ibi habentur conferre vi-
dentur ad quæstionis decisionem, reflectendo (ut in om- 21
nibus decet) ad casuum distinctionem, atque ad diversas reservationis decreti species; si enim agitur de reservatione jure dominii, quia nempè persona Officialis stet solùm demonstrativè pro regulatione periculi vitæ, totum verò commodum, & incommodum sit reservatarii, & tunc si remissio facta est gratis, illa continere videtur veram, & formalem donationem, non quidem juris, vel substantiæ Officii, sed pretii, quod ita remanere dicitur penes Officialem ex causa lucrativa, & per consequens planum videtur, ut creditoribus reservatarii competat, non quidem actio realis ad ipsum Officium, ejusque substantiam, sed facultas implorandi Officium Judicis ex edicto *de his, quæ in fraudem*, &c. vel ex æquitate textus *in l. si me*, & *Titium*, *ff. si certum petatur* ad solutionem pretii, seu ad cogendum in actione personali ad venditionem Officii, ut pretium detur creditoribus Domini. Si verò cessante collusione, & mala fide remissio decreti facta sit ex causa onerosa, & correspectiva, de quia vere constet alias, quam per ipsius debitoris remittentis confessionem, quia nempè Officialis solverit reservatario pretium, & tunc videtur actum substinere tanquam per occultam resignationem, Si enim Officialis ære alieno pressus resignet alteri non inhibito Officium, adeout resignatarius de novo acquirat ipsum titulum à debitore dimissum, tutus est à renunciantis creditoribus decreto carentibus, multò magis in præsenti, quod agitur de confirmatione tituli jam obtenti, tanquam per remotionem obstaculi. Si verò agitur de secunda specie reservationis jure crediti, tunc si cessio est gratuita, intrat idem, quod supra, contra Officialem ad favorem creditorum, in quo-
præjudicium debitor non potest ejus debitores gratis liberare, atque acceptilationem facere. Si verò est ex causa veræ, & effectivæ solutionis crediti, & tunc magis de plano intrant, quæ dicta sunt favore Officialis, cùm tunc actus importet veram liberationem, quam debitor assequitur mediante solutione debiti, quæ proprio creditori fieri potest, quamvis iste sit ære alieno pressus, quoties non adsit expressa inhibitio hominis, vel illa legis, quæ resultat à jam detecta decoctione, juxtà ea, quæ in eadem Crediti, & Debiti sede, & alibi habentur in hac materia debitoris solventis debitum creditori, & liberationem reportantis in præjudicium creditorum, quibus ejus nomen hypothecatam esset, S. unde propterea dicenda videtur potius quæstio facti, quàm juris, ex facti qualitate, & singulorum casuum circumstantiis decidenda.

a *De emphyteus. disc. 58. & in annotat. ad eumdem discurs.* b *Disc. 4. de Regal.*
c *In his terminis Officiorum lib. 2. de Regal. disc. 4. & 10. generaliter in Feudis, & aliisque prohibitis lib. 1. de feud. discurs. 78. lib. 8. de credito discurs. 13. & 151. & sæpius.* d *dicto disc. 4. de Regal. dicto disc. 10. num. 6. de Regal. & in aliis locis citatis supra litt. B.* f *de Regal. disc. 12.* g *lib. 12. de benefic. disc. 81. & seqq.* h *De Regal. d. disc. 12.* i *De Regal. disc. 10.* l *De credito disc. 147.*
m *Discurs. 7. de Regal.* n *Discurs. 188. de Regal.*
o *d. disc. 7. de Regal.* p *Disc. 4. & 12. de Regal.*
q *Discurs. 19. de Regal.*
r *Lib. 8. de credito disc. 40. 36. 137. & 138. & de dote lib. 6. disc. 160. & alibi.*

§ *Eodem tit. de credito disc. 55. & 162. & de dote disc. 85. & alibi pluries.*

De capacitate necessaria ad obtinendum, & retinendum Officia Venalia, & an mulieres, infantes, & idiotæ sint capaces: Et quid in Officiis non Vacabilibus hæreditariis, quibus hæredibus deferantur Officia, quæ exerceri possint per Substitutum, ac etiam locari.

SUMMARIUM.

De capacitate necessaria ad Officia Prælatitia, & requisitis Prælaturæ, an exigantur in Officiis Venalibus.
2 *In quo consistat venalitas in his Officiis.*
3 *De portionibus, quarum sunt capaces mulieres.*
4 *De conclusione quod Officia, vel pretium sunt in commercio, quomodo procedat.*
5 *Et quando Officii commodum sit personarum incapacium.*
6 *De portionibus quid propriè sint.*
7 *Assimilatur pensionibus, quæ reservantur super beneficiis.*
8 *De capacitate infantium, illiteratorum, & religiosorum.*
9 *An Officium datum personæ capaci contemplatione personæ incapacis, vacet per mortem Officialis, si supereſt persona contemplata.*

CAP. XI.

1 REtenta distinctione trium classium hujusmodi Officiorum Venalium, de qua supra Cap. 2. Quatenus pertinet ad illa primæ classis, quæ Prælatorum, ac justitiæ, aliorumque munerum, pro Reipublicæ regimine, administrationem annexam habent, extra omne dubium est, quod infantes, idiotæ, & mulieres sunt eorum incapaces, dum pro assequenda Prælatura exiguntur, Clericatus, Doctoratus in utroque jure, negotiorum peritia, & ætas ad minus 25. annorum, juxtà Constitutionem Alexandri VII. cum qua hodie in hoc vivitur; & licet quædam opinio volitaret, quod in Officiis Venalibus istius Constitutionis forma non esset adhibenda, non videtur tamen cui probabili fundamento hæc opinio innixa sit, illa siquidem retenta, esset canonizare imperitorum, sive malignantium assumptum, vel credulitatem insinuatam, supra Cap. 4. quod Prælaturæ, Dignitates, & justitiæ, aliorumque munerum administratio essent venales, quod utiq;
2 salsum est, cùm venalitas consistat solùm in commodo quorumdam emolumentorum accidentaliter annexorum, & quæ extranea sunt ab administratione, & dignitate, & per consequens nulla constitui debet differentia inter unam, & alteram speciem Prælatorum, ut latius supra Cap. 2. talisque est observantia sub hodierno Pontificatu, in quo, quantum humanæ conditioni conceditur, atque mala tempora, nimiumque corrupti mores permittunt justitia colitur, atque in legum observantia insistitur. Non solet autem, attenta frequentiori contingentia, istud dubium cadere in Officiis majoribus Cameralibus, Thesaurarii Generalis, Auditoris, & Clericorum Cameræ, quoniam duo priora non solent conferri, nisi illis, qui jam sint Clerici Cameræ, & Clericatus non solent conferri, nisi illis, qui sint jam emeriti Prælati, quando res regulantur cum debito ordine, non autem quando contingit, ut iste aliquas interversiones patiatur. dum ut pluries insinuatum est, regulæ statuendæ sunt à frequentiori.
3 Aliorum autem Officiorum generaliter, sive sint secundæ, sive tertiæ classis, sunt incapaces fœminæ, quæ solum sunt capaces cujusdam participationis emolumentorum, quæ iisdem Officiis annexa sunt, dictæque participationes explicantur sub nomine portionum, quæ nullam tribuunt administrationem, vel participationem in titulo, & substantia Officiorum, sed solum in emolumentis tamquam contradistinctis ab ipso titulo, & substantia Officii, atque ad hunc effectum rectè procedit pluries insinuata propositio, quod pretium, & emolumenta hujusmodi Officiorum sunt in commercio, & sunt capaces etiam personæ, incapaces ad obtinendum Officia, ut frequens praxis docet, quando Officia emuntur per unum de ejus pecunia, & ad omnimodum commodum, & incommodum proprium, cum reservatione decreti jure dominii, Officii verò concessio cantat in persona alterius, qui stat solùm demonstrative pro regulatione vacationis, & periculi vitæ, quoniam si isto superstite, adeout Officium duret, decedat ille, qui acquisitionem fecit, atque decreti reservationem obtinuit, dici non potest, quod titulus, & substantia Officii sint in ejus hæreditate, & in dominio omnium hæredum, etiam fœminarum, & in tantum, sed sunt pretium, & emolumenta; eodem modo, quo in aliquibus 4
regionibus, & præsertim in Regno Neapolitano practicatur, in feudis, quorum absque speciali dispensatione, sunt incapaces Clerici, & loca pia, & forenses, unde propterea ab istis emuntur feuda cum propria pecunia, & ad proprium commodum, & incommodum in persona alicujus sæcularis Regnicolæ facientis declarationem, & recognitionem bonæ fidei, se nullum jus habere, sed nudum nomen, quoniam quoad Regem infeudantem, & ad quosdam effectus, iste in cujus persona feudum cantat, dicitur feudatarius, non autem ille, qui verè illud ad proprium commodum, & incommodum acquisivit, cum ex veriori, magisque recepta sententia in his rebus differentibus locum non habeat titulus *plus valere, quod agitur*, &c. ideoque Feudatarius, vel respectivè Officialis dicitur ille, qui descriptus est in publicis libris, vel quinternionibus, & tamen tam pretium, quàm fructus, & emolumenta sunt personarum incapacium; sicuti habetur in feudo novo juris Francorum individuo delato primogenito, quoniam pretium est in hæreditate allodiali ad commodum plurium hæredum incapacium feudi, Quod etiam habetur in illis Officiis, quæ in to- 5
to, vel in parte sunt transmissibilia ad hæredes, cum tamen Officium conferatur uni capaci, in cujus persona residere dicitur, ut occasione casus particularis habetur in consueta sua sede, A. cum similibus.

Atque circa dictas portiones, quę in aliquibus hujus Curię Officiis practicantur pro capacitate mulierum, quę sunt incapaces Officiorum, conferunt, quæ habentur in pensionibus ecclesiasticis reservatis super Ecclesiis Cathedralibus, Metropolitanis, Abbatialibus, & Parochialibus, aliisque beneficiis ecclesiasticis, quoniam de jure, seclusò stylo Curiæ, sunt illarum capaces laici, etiam infantes, & mulieres, attento verò dicto stylo, quando huic non dispensetur, sunt solum capaces Clerici etiam in minoribus, & in minori ætate constituti, qui tamen sunt incapaces illarum Ecclesiarum, super quibus pensiones reservatæ sunt, ex ea ratione, quod pensio nullum tribuit jus pensionario in Ecclesia, ejusque administratione, cujus nullam habet participationem, sed solum im- 7
portat quamdam participationem fructuum temporalium, ut in sua pensionum sede pluries insinuatur; Et hic videtur casus hujusmodi portionum, quæ super Officiis erectæ sunt, pro faciliori, & commodiori commercio, & pro capacitate incapacium, præsertim mulierum.

Quo verò ad viros in infantili ætate constitutos, vel il- 8
literatos, & idiotas, aut aliàs inhabiles ad Officiorum exercitium, & administrationem, ut præsertim sunt religiosi professi claustrales, & similes, intrat distinctio, superius in Cap. 2. deducta, inter Officia secundæ classis habentia annexam aliquam administrationem, sive exercitium in Datariæ, & Cancellariæ expeditionibus, aliisque muneribus, ut (exempli gratia) sunt Abbreviatores de Parco minori, Scriptores Litterarum Apostolicarum, Registratores, & similes, & illa tertiæ classis, quæ nullam habent annexam administrationem, adeout non requiratur industria personæ, sed ad merum commodum, & emolumentum bursale, ut præsertim sunt illa Officia, quæ antiquum habent vocabulum Militiarum, vulgò *Cavalierati*, & similia, ut istorum omnes capacitatem habeant, quamvis infantes, vel idiotæ, & illiterati, ac sive sint præsentes, sive absentes; In illis verò secundæ classis procedendum sit cum legibus illorum erectionis respectivè, dum in aliquibus requiritur Clericatus, & in aliis Doctoratus, vel aliàs probata peritia, & idoneitas, ob cujus defectum infantes, & idiotæ sunt incapaces; Adhuc tamen observantiæ, & stylo in his quoque deferendum venit, dum aliqua adsunt Officia, (exempli gratia) ea, quæ Notariatus titulum habent, etiam cum exercitio conficiendi acta Judicialia, Civilia, & Criminalia, & tamen acquiri, & obtineri solent per viros nobiles nullatenus aptos, & idoneos ad illud ministerium, quod exercetur per Substitutos, vel conductores, ut occasione particularium disputationum habetur in Regalium, & in Locationis, & Conductionis sedibus, B. Ut etiam fortè pro majori parte contingit in dictis aliis Officiis habentibus annexum ministerium in expeditionibus Litterarum Apostolicarum, aliorumque negotiorum Datariæ, & Cancellariæ, quoniam passim exercentur per peri-

peritos Substitutos, qui deputantur ab iisdem Officialibus, vel ab aliquo Superiore, puta Cardinali V. Cancellariæ, seu Datario, aut Regente Cancellariæ, cum similibus; ideoque materia non est capax regulæ certæ, & generalis, cum totum pendeat à stylo, qui decisor est quæstionę, an hujusmodi Officia locari possint, vel alterius quæstionis, an & quando Officialis substituens teneatur de culpa, & facto substituti, de quo infra Cap. 19. sive ad quæ onera teneatur substituens, & ad quæ substitutus, C. cum similibus, super quibus nimia esset digressio particulariter se diffundere, cùm raræ videantur in praxi istæ quæstiones, regulari solitæ ab observantia, vel stylo, sed quando occurrant, facilis est recursus ad illas tractantes.

9 Præsuppositа verò incapacitate fœminarum, vel aliarum personarum, ut supra, solent in aliquibus Principatibus (non tamen pro mea notitia in Curia) in gratiam mulierum, & pro earum provisione conferri Officia earum viris, undè propterea dubium cadit, an viro præmoriente Officium vacet, vel potius, habita ratione personæ, in cujus gratiam ita providere in animo fuit, debeat conferri alteri ad commodum ejusdem mulieris contemplatæ, D. ad instar eorum, quæ habemus in pensionibus Hispaniarum, & Portugalliæ, quæ reservantur in faciem unius nationalis, vulgò nuncupati *testa di ferro*, animo tamen illas distribuendi Italis, vel aliis incapacibus, quod per mortem dicti reservatarii non cessant, ut in sua Pensionum sede, cum similibus.

a *Disc. 17. de Regal.* b *De Regal. disc. 21. & de locato, & conducto disc. 3. & 39.* c *d. disc. 21. de Regal. & disc. 39. de locato.* d *De Regal. disc. 25.*

De Officio assignato in dotem, vel possessо in commoditate per virum tanquam re extradotali, ad quid vir teneatur erga mulierem; Et de Officio possessо per hæredem fideicommisso gravatum, sive obligatum reddere rationes creditoribus hæreditariis, vel per usufructuarium, & similes.

SUMMARIUM.

1 *Quomodo detur casus, ut Officium detur in dotem, vel sit inter bona extradotalia mulieris.*
2 *De Officio dato æstimatio cum vera æstimatione.*
3 *Quid ubi detur inæstimatum.*
4 *Quod non sit insistendum in formalitate verborum, sed in verisimilitudine suadente substantiam veritatis.*
5 *Quid Officium sit extradotale.*
6 *De usufructuario particulari Officii.*
7 *Quid ubi proprietarius velit ponere in tuto proprietatem.*
8 *Fructus vitalitiorum est longè major.*
9 *Si redditus vitalitius assignatus est Moniali, quid faciendum, si extinguatur cum restitutione pretii.*
10 *De usufructuario universali plurium bonorum, & jurium, inter quæ adsit Officium.*
11 *An hæres fideicommisso gravatus, vel beneficiatus, obligatus reddere rationes percipiat emolumenta Officii vacabilis, & cujus sit damnum vacationis.*
12 *Quomodo in judicando sit procedendum, & de plurium casuum distinctione.*

CAP. XII.

1 PLuribus modis dari solet casus, ut Officia Venalia, & Vacabilia principaliter in gratiam mulieris, sub titulo assignationis in dotem vel etiam bonorum paraphernaliū, sive extradotalium de facto obtineantur à veris, à quibus percipiantur emolumenta, quorum primus est jam insinuatus in fine capituli præcedentis, quod scil. Princeps habens in animo gratificari mulieri, illamque cum aliquo Officio providere, ob ejus incapacitatem, illud conferat viro, Alter casus est, quando agitur de Officio, cujus mulier sit capax ad obtinendum, & retinendum, etiam in titulo, & substantia, ut (ex. gr.) sunt istæ portiones, de quibus eodem capitulo antecedenti actum est. Et tertius, quando Officium cantat in persona alterius, puta patris, vel fratris, qui illud assignat in dotem filiæ, vel sorori, aut quod eadem mulier tanquam hæres patris, vel fratris, sive alterius possidet in commoditate Officium, quod cantet in persona alterius etiam extranei, juxtà frequentem praxim eodem præcedenti capitulo, & in aliis antecedentibus insinuatam.

2 Distinguendo itaque casum assignationis in dotem ab altero, in quo vir de facto percipiat Officii emolumenta, a vice, & nomine mulieris jure illius administrationis, quam vir habere solet bonorum extradotalium mulieris, Quatenus pertinet ad casum dotis, inspiciendum est, an assignatio facta sit jure veræ æstimationis loco quantitatis, in qua dos sit constituta, vel è converso datum sit inæstimatum, priori enim casu, quod detur æstimatum, unde propterea ipse vir efficiatur Officii, ejusque commodi Dominus, juxta naturam bonorum, & jurium, quæ in dotem dantur æstimata cum vera æstimatione, ex deductis in sua dotali sede, quod dupliciter sequi potest; Primò nempe cum formali translatione tituli Officii in ejus personam, in qua resideat ejus substantia; Et secundò quod continuante titulo in illa persona, in qua jam residebat, ipse acquirat ejus omnimodam commoditatem, ut pluries est superiùs insinuatum; Atque sive uno, sive altero modica desuper cadit quæstio, quid restituendum sit in casu solutionis matrimonii, vel alio casu restitutionis dotis, quoniam ista consistere dicitur in quantitate, pro qua assignatio facta est, omneq; commodum, & incommodum Officii pertinet ad virum tanquam Dominum, cujus utilitati cedit Officii augmentum, & damno ejusdem decrementum, sive periculum vacationis, ob illum contractum emptionis, & venditionis, qui per legem occultatur in bonis quæ in dotem dantur æstimata cum vera æstimatione, unde propterea quæstione desuper solùm cadere solent super qualitate æstimationis, an scilicet ista fit vera, & propria, ita ut sub se contineat dictum contractum emptionis, & venditionis sub certo pretio, in quo potiùs quàm in bonis, vel juribus assignatis dos consistere dicatur, vel potiùs esset æstimatio impropria, quæ fieri solet ad sciendam dotis quantitatem per lucrorum regulationę, aliisque effectibus, adhuc permanentibus bonis, vel juribus assignatis in dominio mulieris, & tanquam de bonis dotalibus, ut in sua Dotali sede latiùs, A.

In altero autem casu, quod Officium in dotem datum 3
sit inæstimatum, quamvis ob aliquarum legum antinomiam circa usumfructum datum in dotem, à quo ob rationis identitatem ad hujusmodi jura vitalitia rectè licet arguere, Doctores procedentes cum consueto errore decidendi quæstiones cum regulis generalibus, vel cum legum, & auctoritatum littera, nimium se involvere videantur, atque decisionem pendere credant à verborum formalitatibus, & an ipsum jus fructuum productivum quamvis cum vita mulieris resolubile in dotem datum sit; vel potiùs dati sint ipsi fructus, ut hoc posteriori casu fructus, tanquam principaliter dati in dotem, sortis naturam habeant, secus autem priori casu, in quo fuerit restituere ipsum jus tale quale sit, juxtà auctoritates plenè recensitas in Dotali sede, occasione agendi de usufructu dato in dotem, unde ad hæc jura vitalitia infertur, ut ibi videri potest; B. Nihilominus pro meo sensu ista videtur quæstio facti, & voluntatis potiùs, quàm juris, ideoque incapax regulæ, vel decisionis universalis cuicumque casui applicabilis, cum veriùs in singulis casibus decidenda sit ex illorum particularibus circumstantiis, unam, vel alteram suadentibus voluntatem, inter quas circumstantias, neglectis verè contemptibilibus verborum formulis, utpotè pro frequentiori contingentia, Notariorum potiùs, quàm partium contrahentium præcipuum locum occupare debent communis; vel saltem frequentior usus loci, vel regionis, & verisimilitudo desumenda ex quantitate hujusmodi fructuum, seu emolumentorum, & qualitate onerum matrimonialium, metiendo ex qualitate personarum, & usu regionis, atque aliàs clarus error est cum generalitatibus, vel cùm auctoritatum littera procedere.

Idque verum etiam ubi fequatur intestatio Officii, vel 4
alterius hujusmodi juris vitalitii in persona viri, quando ex facti circumstantiis constet non occultari dictum implicitum contractum emptionis, & venditionis, quo mediante dos in pretio potiùs, quam in ipso Officio, vel jure consistere dicatur, sed id factum esse ob subjectæ materiæ necessitatem, ratione incapacitatis mulieris, ut in ejus persona illud Officium resideat, juxtà superiùs insinuata, quoniam in humanis actibus, quæ pendent à voluntate, istius veritas, & substantia attendi debet, non autem procedendum est cum Jurisfarum, vel Grammaticorum superstitionibus, & formalitatibus deductis à littera legum, & auctoritatum, vel à significatione verborum, ut in materia ultimarum voluntatum, ac etiam contractuum sæpiùs advertitur in suis sedibus.

Ubi autem continuante dominio pleno tituli, vel commoditatis Officii in muliere, adeout recensеatur inter ejus

bona

bona extradotalia, seu paraphernalia, vir ejus vice, & nomine, cum expresso, aut præsumpto, seu legali mandato, de facto percipiat Officii emolumenta, tunc regulariter in his juribus vitalitiis non intra illa præsumptio consensus, & voluntatis mulieris, quæ intrat in fructibus illorum bonorum, quorum substantia, vel proprietas remanet salva, quando in communes unus consumpti sunt, adeout nec in specie, nec in æquipollenti extent, juxtà deducta in eadem Dotali sede, quoniam intrat id, quod est dictum supra Cap. 3. ut non fructuum, sed sortis principalis naturam, & qualitatem habeant, quamvis ex communi opinione, ac usu loquendi fructus reputentur dum non remanet salva proprietas, vel substantia, ut in eadem Dotali sede, ac etiam in illa Regalium advertitur; C. Adhuc tamen ista regula non est ita mordicus, & generaliter recipienda, ut in omni casu pariformiter ita judicari debeat, ad aliud non reflectendo, juxta superficialium Pragmaticorum stylum, quoniam pariter est quæstio facti, & voluntatis, quæ juxtà singulorum casuum circumstantias regulari debet, illis circumstantiis præsertim attentis, quæ superiùs considerata sunt; magis nempè communis usus locis, seu regionis, & verisimilitudo, & an vir, talia emolumenta in communes usus consumando, in tali bona fide versatus dici valeat, ut excusationem mereatur ab illo gravi damno, quod aliàs ignarus hujusmodi subtilitatum pati cogeretur in jactura ejus assis in proprietate, dum dicere potest, quod sibi imputet mulier, cur videndo consumptionem in communes usus, non impedierit, quo casu ille magis parce vixisset, neque feciset illos superfluos sumptum, ad quos muliebris vanitas cum domorum, & familiarum supplantatione, viros quodammodo cogere solet, ideoque est punctus pro Judicis prudenti, benèque regulato arbitrio decidendus.

Idem quod de viro obtinente Officia, juris illius
6 utilis, vel subalterni dominii contradistincti ab illo proprietatis, quod in eo consideratur, procedere videtur in usufructuario, quando usus fructus est particulariter concessus, vel relictus de Officio, quod in titulo, vel in commoditate obtineatur, quoniam licet ex juris subtilitate in his juribus vitalitiis non detur verus usus fructus, qui dicitur, quando salva remanet proprietas, vel causa fructuum productiva, adeout juxtà juris regulas, quando relinquitur, vel conceditur usus fructus alicujus prædii, vel rei, quæ in solo usufructu, sive aliàs ad vitam possideatur, non sit verificabilis usus fructus, nisi in commodo, & fruitione fructuum cumulandorum, & investiendorum, qui propterea speciem, seu naturam proprietatis habere dicuntur, nihilominus in dispositione rei particularis videtur, quod attenta veritate naturali voluntatis concedentis, vel disponentis, non secundùm hujusmodi subtilitates juris, sed grosso modo, juxtà communem loquendi usum, vel communem omnium opinionem, talis dispositio intelligenda veniat pro vera fruitione illius rei donec vivat, & duret jus disponentis, dum ita utrumque copulativè necessarium est, concipiendo dispositionem in usufructu ad excludendum ne ille, cujus favore dispositum est, vendere valeat Officium, vel aliam rem, quamvis non pleno jure, sed ad vitam competentem, ob ejusdem juris durationem verisimiliter speratam post cessatam vitam ejus, cujus favore dispositum est; Potissimè verò, ac principaliter ubi qualitas personæ, & rei respectivè ità exigat, quia aliàs dispositio pene inutilis, vel aliàs inverisimilis esset; Ut puta (ex. gr.) obtinet quis domum acquisitam ad vitam alicujus ex ejus filiis, vel alterius junioris, cujus vita, juxtà ordinem, & cursum naturæ, longæva creditur, & speratur, decedens autem relinquit solum usumfructum illius domus, vel alterius prædii ejus uxori superstiti, longè majoris ætatis, quàm sit ille filius, ad cujus vitam res obtinetur, utique fabulosum esset dicere, quod hæc dispositio intelligenda esset de usufructu pensionum domus, vel fructuum cumulandorum ex illo prædio, dum substantia verisimilis voluntatis illa videtur, quòd persona, cujus favore dispositum est, fruatur illa domo, vel illo prædio, sive emolumentis illius Officii, donec vivit pro ejus sustentatione, vel commoditate, non relinquendo simpliciter ipsam rem, ob spem majoris durationis post cessatam vitam ejus, cujus favore dispositum est, cum similibus, istaque videtur vera, & germana regula, cum qua procedendum est in hujusmodi quæstionibus, quæ potius facti, quàm juris esse videntur, perscrutando scilicet substantiam veritatis naturalis, non autem subtilitates, vel superstitiones juris, quæ attendi debent, quando factum non assistat, adeout istius circumstantiæ diversimodè non suadeant. D.

Unde propterea si in isto casu dispositionis de re certa,
7 & particulari proprietarius ad se assecurandum à periculo vacationis, atque ponendum in tuto pretium velit pro justo, & currenti pretio illud Officium, seu illam rem, quæ ad vitam propriam, vel alterius obtinetur, offerendo usufructuario usumfructum illius pretii, quod exinde retrahendum erit, atque in perpetuam acquisitionem investiendum, poterit probabiliter usufructuarius se oponere ratione ejus præjudicii, quoniam in hujusmodi juribus vitalitiis longè major est fructus, quàm in juribus perpetuis, ut docet praxis in censibus, quod fructus vitaliorum est major penè in duplo, quàm perpetuorum, atque venditiones domorum, vel prædiorum ad vitam fieri solent pro longè minori pretio, quàm in perpetuum, unde resultat, quod
8 longè major sit fructus, tanquam recompensativus pretii, quod amittitur in proprietate, contingente casu cessationis vitæ, atque in his præcisis terminis Officiorum, superius insinuata est praxis sub Pio IV. in concessione Officii Secretariatus Apostolici facta Capit. Sancti Eustachii, quoniam cum pretium currens hujusmodi Officiorum tunc esset scutorum 5500. ita ratione perpetuitatis penes manum mortuam, valutatum fuit in scutis 11. m. ideoque fructus est in medietate minor.

Ad quod conferunt ea, quæ habentur in consueta Regalium sede occasione curiosi casus disputati, quod scilicet
9 cùm cuidam Moniali pater assignasset pro ejus consueto, & ab Ecclesia tolerato livello, cujus mentio pluries habetur in Dotali sede, & alibi, in tot locis Montium vacabilium, quæ sonant in idem, ac hujusmodi Officia, sive alia bona competentia ad vitam, facta verò esset hujusmodi locorum suppressio cum restitutione pretii, ut enunciatur infra Cap. 14. hinc ortum fuit dubium, an Monasterio debitum esset dictum pretium ad ejus perpetuam utilitatem, investiendum in bona stabilia, seu loca Montium non vacabilium, aut census perpetuos, quorum fructus assignari deberent Moniali, donec vixerit, pro ejus livello, ut Monasterium prætendebat, vel potius idem pretium erogandum esset in aliquod Officium vacabile, vel in census vitalitium in majori fructu ad commodum Monialis, ut prætendebant ejus parentes, vel conjuncti, qui dicebant aliàs fieri contra, vel præter eorum intentionem, quæ fuit dandi ad commodum perpetuum Monasterii solam dotem, istam verò pecuniam dandi solùm ad commodum majus Monialis, donec ista viveret, ideoque non tam pro commodo, & utilitate Monialis, quàm pro eorumdem parentum, vel conjunctorum interesse, quoniam eorum intererat dictum livellum esse pinguius, ut cum eo occurri posset illis extraordinariis usibus, vel indigentiis, ex quadam fortè indelebili consuetudine inductis, quibus alias ex honestate occurrere ipsi deberent; E. Adhuc tamen dicendum videtur, ut iste non sit punctus capax regulæ certæ, & universalis, cùm potius decidendus videatur prudentis Judicis arbitrio, ex singulorum casuum circumstantiis regulando, quæ dictam æquitatem favore proprietarii suadeant, vel excludant.

Ubi verò agatur de usufructu universali omnium, vel
10 plurium bonorum, inter quæ adsit aliquod Officium vacabile, vel aliud jus vitalitium, adeout non intrent illæ considerationes, quæ cadunt in præcedenti casu dispositionis particularis circa dispositionis voluntatem, quod voluerit cum illo proventu providere personam tanquam cum annuo fructu, ita ex communi opinione, vel usu reputato, quamvis de juris rigore non esset talis, sed potius haberet speciem proprietatis, vel sortis, & tunc si proprietarius est sollicitus de assecuratione pretii, & de se eximendo à periculo vacationis cum venditione Officii, vel alterius juris vitalitii, pro justo currenti pretio, investiendo in bona stabilia, vel alia jura perpetua, & fructifera, non videtur quod usufructuarius justè se opponat, quoniam de stricta juris censura in his vitalitiis non datur usus fructus, nisi in ipsorum fructuum fruitione, unde propterea si duraret ille status, deterior esset ejus conditio, quàm obtinere fructus ex dicto investimento percipiendos, illæ verò considerationes, quæ pro regulatione arbitrii Judicis factæ sunt superius, cum fundamento verisimilis voluntatis, non intrant in hac dispositione generali complexiva plurium specierum bonorum, Si verò proprietarius id negligit, atque patitur, quod usufructuarius percipiat emolumenta Officii, sive alterius juris vitalitii, quod continuet in suo statu,

& tunc

& tunc de stricta juris censura quoque idem dicendum videtur, quod usufructuarius non faciat suos hujusmodi fructus, quoniam tenetur cavere de utendo, & fruendo arbitrio boni viri, & sine qua cautione de jure non facit fructus suos, illaque ubi etiam non præstetur, subintelligitur ità, & taliter, quod salva remaneat rei substantia, vel proprietas, quæ in hujusmodi vitalitiis consistere dicitur, ut præmissum est, in emolumentis, quæ vulgò *fructus* dicuntur, quamvis non sint, neque ignorantia hujus dispositionis legalis, juxta regulam generalem, excusat, Adhuc tamen excluśum non videtur, etiam isto casu Judicis arbitrium interponendum, quando tales concurrant facti circumstantiæ, quæ præseferant assistentiam voluntatis disponentis, vel illam æquitatem, & bonam fidem, ob quam temperatur ille juris rigor, qui excludit usufructuarium à faciendo fructus suos ante præstitam cautionem, dum in minori culpa videtur esse proprietarius, qui neglexit sibi consulere; Nisi versaremur in casu, quod idem usumfructuarius haberet curam, vel administrationem proprietarii, unde propterea sibi incumberet hoc onus, cùm isto casu non possit allegare propriam culpam, propriamque negligentiam ad proprium commodum, quod permittendum non est reportari ex delicto. F.

11 In hærede, qui restitutionis onere sit gravatus, vel ubi tale onus non habeat, adhuc tamen habet aliud onus reddendi rationes de hæreditate obærata creditoribus, à quibus ob inventarii beneficium ipse sit immunis, aliquod majus cadere videtur dubium, an licitè possit continuare in perceptione fructuum, & emolumentorum Officiorum, aliorumque jurium vitalitiorum, exponendo hæreditatem periculo damni vacationis, & amissionis ob cessationem vitæ illius, in cujus persona Officium, vel aliud simile jus cantet, vel potius teneatur Officium, vel aliud simile jus alienare, ac ponere in tuto pretium pro successoribus in fideicommisso, vel respectivè pro creditoribus, adeout aliàs periculum cadat ejus damno.

In ista quæstione nostris senioribus, pro mea notitia, non tractata moderno verò tempore pluries disputata in Rota, ut in specie illa agitur in sede Fideicommissorum, ac etiam in altera Detractionum G. processum fuit cum generalitatibus, quæ mihi nunquam placuerunt, cùm revera in judicando illæ semper producant errores, &
12 æquivoca, quoniam judicia practica pro decidendis controversiis in casibus particularibus, & individualibus, regulari debent magis ex facto, quàm ex juri attentis singulorum casuum circumstantiis, & consideritionibus, ob quas frequenter contingit, quod in diversis casibus, qui fraternizare videntur, ac esse omninò similes, quia cadant sub eisdem juris regulis, & conclusionibus, oporteat diversimodè judicare, quia sic exigant aliquæ circumstantiæ, etiam in modico alterativæ, sive diversificativæ. Quare, ut in omnibus judicialibus, & practicis quæstionibus casuum particularium, pro meo judicio, faciendum est, procedi debet cum casuum distinctione, quæ neque sola sufficit, quoniam etiam in illis casibus, in quibus pro regula uno modo statuatur, adhuc ab illa recedendum est, quando facti circumstantiæ diversimodè suadeant; ideoque Judices, vel consulentes pro veritate, ad factum potius ac principaliter, quàm ad jus reflectere debent, deservientibus juris regulis, & conclusionibus pro quadam regulatione eorum judicii super consideratione circumstantiarum, & tanquam per speciem lanternæ existentis in portu, pro directione navigantium, qui debent quidem ad lanternam respicere, ejusque notitiam habere, sed principaliter incumbere debent in invigilando super qualitate situum, & locorum, in quibus reperiuntur, & per quæ transituri sunt, ne incidant in scopulos, & in sirtes, aut arenam, &c.

Primus itaque casus est, quando accedat voluntas ejus, de cujus hæreditate agitur, permissiva, vel respectivè prohibitiva continuationis hujusmodi jurium vitalitiorum, quoniam tunc cessat omne dubium, dum testatore prohibente, extrà omnem controversiam, hæres contraveniendo, delinquere dicitur, ideoque periculum eius damno cedere debet; E converso autem ipso præcipiente, vel permittente, excusatur, atque damnum debet esse hæreditatis, & jus in ea habentium, ut occasione continuationis periculosæ negotiationis, quam defunctus exercebat, tanquam in casu frequentis contingibili receptum est; H. istaque voluntas potest esse implicita, puta (ad rem nostram) quod si defunctus possideret Officium vacabile cum facultate nominandi, atque decedens nominaret hæredem, ita

adesse videtur voluntas, ut continuaretur in hac specie investimenti, & negotiationis, dum negligit aliud injungere hæredi nominato pro assecuratione pretii, cum similibus circumstantiis, vel argumentis eamdem suadentibus voluntatem.

Alter est casus, quod hæres faciat talem actum positivum, qui redoleat quamdam novam efformationem juris vitalitii, & periculosi, quamvis per mortem testatoris periculum cessasset, ut (exempli gratia) contingit in societate Officii super vita diversæ personæ, quam creditoris morientis, ut frequenter contingere solet in societatibus, quæ contrahuntur cum Notariis, aliisque Officialibus super vita eorumdem, quoniam præmoriente creditore resolvitur societas, sed debitor non lucratur sortem, quæ remanet tanquam creditum à debitore persolvendum, ut in ejus particulari sede hujusmodi societatum pluries habetur. Si ergo hæres renovat societatem, deindeque eveniat periculum amissionis sortis, istud debet esse suum, non autem hæreditatis, ut non sine modico labore, post plures disputationes obtinui, hanc intelligi veritatem, ex ea clara ratione, quod iste est species periculosæ negotiationis, quam hæres gravatus assumere non potest sine præcepto testatoris, quamvis iste sollicitus esset illam exercere. I. Idemque dici potest, si aliud faciat actum positivum, qui redoleat novi juris efformationem, cum prioris extinctione, quamvis inducta non esset securitas pretii, ut in casu præcedenti, puta quia hæres curasset transferri in ejus personam illud Officium, quod defunctus acquisierat in persona alterius, dum hæc transmutatio in se continet venditionem Officii, & extinctionem prioris juris, cum efformatione novi juris, tanquam per speciem novæ emptionis, novique investimenti periculosi, quod ipse facere non poterat, ut supra.

Tertius est casus, in quo hæres nullum faciat actum positivum, sed solùm habeat se negativè, continuando scilicet statum, quem reperiit, & negligendo consulere periculo, & tunc contra ipsum urget consideratio aliàs deducta in enunciata Fideicommisso, vel respectivè hæres beneficiatus, ubi præsertim hæreditas possit esse suspecta de insufficientia, dicatur legalis administrator, & curator, curatori jacentis hæreditatis quodammodo comparandus, teneri quoque debeat de neglectis, dum debebat more diligentis patrisfamilias huic periculo occurrere; E converso autem pro hærede duo faciunt, primò quod ista species administrationis obligare solùm videtur ad dolum, & latam culpam, ut habetur occasione neglectæ exactionis debitorum hæreditatis, ideoque præstare non debeat istam culpam, quæ levissima potius dicitur, sive ad summum vix levis habet speciem; Et secundò quod prohibitio, quam hæres habet assumendi, vel prosequendi periculosas negotiationes, quamvis eas defunctus esset solitus exercere, procedit in novis negotiationibus, quæ fiant, non autem jam factis per defunctum, quas solùm perficiat; Ideoque ista posterior pars probabilior videtur; Ea tamen retenta, adeout periculum vacationis cedere debeat damno hæreditatis, exindè resultat, ut fructus per ipsum ex hujusmodi vitalitiis juribus perceptos restituere, vel imputare, sive de eis rationem reddere debeat; Tum ex regula, ut cum sequantur commoda, quem sequuntur incommoda, ut in lucris negotiationis receptum habetur, dum ista dicitur negotiatio super incerta alea; Tum etiam quia dum non remanet salva substantia, ut pluries dictum est, hujusmodi fructus, sortis potius naturam, & speciem habere dicuntur, atque in hoc consistere solet æquivocum, ut hæres suos facere velit fructus, & non subjacere periculo.

a *Lib. 6. de dote disc. 158.* b *Lib. 6. de dote disc. 148.*
c *De Regal. disc. 34. & 35. & de dote disc. 198. ubi de extradotalibus.* d *Locis proximè suprà citatis.*
e *De Regal. disc. 34.* f *De servitut. disc. 48.*
g *Lib. 9. de legitimat. & detraction. disc. 13. lib. 10. de fideicommiss. disc. 192.* h *d. tit. de fideicommiss. disc. 191.*
i *dict. disc. 192. de fideicommiss.*

De Officiorum Venalium vacatione, quomodo sequatur; Et de privatione Officialium, an, & ex quibus causis in particulari, absque Officiorum suppressione, fieri valeat.

SUM-

SUMMARIUM.

1 *De vacatione Officii ob mortem Officialis, & quæ persona attendatur.*
2 *Sive sit naturalis, sive violenta.*
3 *Quid de morte per manus justitiæ.*
4 *An mors resignantis post resignationem præjudicet resignatario.*
5 *De probatione mortis, & cui nam incumbat onus probandi mortem, vel vitam.*
6 *De vacatione ob promotionem ad Cardinalatum.*
7 *Quid de promotione ad Episcopatum.*
8 *Et an per statum regularem.*
9 *De qua potestate Principis disputari solet.*
10 *De quorum Officialium privatione hic agatur.*
11 *De distinctione inter Privationem Officialis, firmo remanente Officio, & suppressionem generalem Officiorum.*
12 *Ad quid teneatur Princeps erga Officialem quem sine causa privat Officio.*
13 *Princeps in contractibus, & pactis habetur jure privati.*
14 *Quæ sit justa causa privationis Offi. sine culpa Officialis.*
15 *De duplici persona publica, & privata quæ consideratur in Principe.*
16 *Quando Princeps dicatur violare fidem, & contravenire pactis.*
17 *De privatione Officii ob delictum Officialis, quomodo intret.*
18 *De quo consistat pretium, & venalitas Officiorum.*
19 *De bonis allodialibus connexis feudo.*
20 *De obligatione successoris in Officio solvendi pretium prædecessoris privato, vel successoris in feudo emendi bona allodialia.*

CAP. XIII.

1 FRequentior, & connaturalis vacationis modus in hujusmodi Officiis est ille, qui sequitur per mortem naturalem illius personæ, in qua Officii titulus residet, & quæ in libris publicis inter Officiales est descripta, quamvis Officii omnimodo commodum, & incommodum ad alium pertineat, ut frequenter in præcedentibus dictum est, cùm ad hunc effectum, atque respectu Principis, ille dicatur Officialis, in cujus persona concessio cantat, & quem ipse in ejus libris descriptum habet; Id autem speciale non est in Officiis, & ex Regalium natura, sed generaliter procedit in omnibus juribus vitalitiis respectu interessatorum. Unde proterea habemus quotidianam praxim in societatibus Officiorum, quod si societas per unum cum ejus pecunia ad omnimodum commodum, & incommodum contracta est, sub periculo vitæ alterius, per istius, non autem pro commodatarii mortem societas cessat, atque debitor sortem lucratur; Ita pariter in pensionibus Ecclesiasticis, quoniam pro illarum cessatione attenditur persona reservatarii, non autem commodatarii, nisi quando ista principaliter per Papam considerata sit, illa verò reservatarii stet ex stylo, ad removenda quædam impedimenta, ut (exempli gratia) contingit in pensionibus Hispaniarum, cum similibus, ut superius quoque insinuatum est; Ac etiam usufructu, quoniam nil refert istius commoditatem alteri cessam esse, sed attenditur persona cedentis, quoties non accedat consensus proprietarii, quo casu inducitur transmutatio de persona ad personam, tanquam per occultam extinctionem juris cedentis, & efformationem novi juris in cessionario, quod generaliter procedit venditionibus, aliisque contractibus vitalitiis inter privatos super bonis indifferentibus. A

Mors autem naturalis ad hunc effectum Officiorum dicitur talis, ad illam distinguendam à civili, ac denotandam
2 separationem animæ à corpore, non curato, an sit naturalis, vel violenta, cum ista distinctio considerari soleat in societatibus Officiorum, aliisque similibus contractibus, ad tollendum dubium, vel suspicionem, ne ille, qui lucrum ex morte sperat, istam malis artibus affectet, & acceleret, non autem in his Officiis cum Principe, in quo ista suspicio non intrat, etiamsi esset mors per manus justitiæ, cùm hujusmodi distinctiones admittantur intret privatos, & pro eorum interesse, unde proptereà in isto ultimo casu
3 mortis violentæ per manus justitiæ, quæ dicitur voluntaria, & culposa ex parte morientis, cadere potest quæstio inter istius hæredem, & commodatarium Officii, vel alterius juris vitalitii, an teneatur ad refectionem damnorum, & interesse, ex tali morte commodatario resultantium, atq; distinctio est, quod si moriens persona, in qua residebat Officium, vel aliud jus vitalitium, absque aliquo ejus facto, est solùm demonstrata ex electione commodatarii, absque eo, quod aliquod commodum ipsa persona demonstrata reportaverit, & tunc dicatur casus accidentalis, nullam tribuens actionem, sed cadens sub alea empta; Aut verò moriens per manus justitiæ ob ejus delicta, adeout justa, & debita fuerit mors, non autem injusta, & tyrannica, cessit Officii, vel pensionis, aut alterius juris vitalitii commodum alteri ex causa onerosa, & correspectiva, accepto competenti pretio, & tunc intret obligatio refectionis, damnorum, quasi quod ex ejus culpa, & facto voluntario illa mors sequuta sit, ut in Pensionum sede ad vertitur. B.

Quinimò casus mortis, non solùm inducit vacationem sine dubio illius Officii, vel juris vitalitii, cujus titulus, vel substantia de illius tempore in persona morientis residebat, sed etiam producit quæstionem, aliis jam superiùs insinuatam, an eundem operetur effectum in præjudicium tertii superviventis, in quem jam Officii, vel alterius juris 4
translatio facta esset, ob mortem de proximo sequutam, ex illa regula, quæ in beneficialibus habetur de infirmis resignantibus, quàm tamen in his terminis non intrare pariter superius insinuatum est, C. illeque videtur casus fortis, & singularis in his Officiis vacabilibus, in Curia tamen practicari non solitus, pariter aliàs insinuatus, in quo per mortem Officialis non sequatur vacatio, quando scilicet officium, à Principe conferri solitum, collatum est in gratiam alterius, ut istum provideret, sed ob ejus incapacitatem concessio concepta sit in persona alterius, puta juxta jam deductum exemplum, quod Princeps cum illius Officii emolumentis providere voluerit mulierem, ob cujus incapacitatem concessio concepta sit in persona ejus viri, cum similibus, quibus eadem congruat ratio.

Super istius autem vacationis verificatione non cadunt 5
illæ difficultates, & quæstiones, quæ dignoscuntur in materia emphyteutica, & fideicommissaria, ac etiam dignosci deberent in feudali de rationis identitate, nisi in feudis nobilibus, quæ sunt de directo dominio Regum, & supremorum Principum, eas dirimeret ille fiscalium stylus in sua feudali sede pluries enunciatus, non litigandi manibus vacuis; Undè proptereà, quando dubium cadit mortis personæ, vel terminationis lineæ, Fiscus apprehendit possessionem, quod privatis non permittitur, cui scilicet incumbat onus probandi mortem, vel respectivè vitam, & qualis species probationis desideretur, vel sufficiat, & quomodo intelligenda veniat propositio, qua quilibet præsumitur vivere usque ad centum annos, & super quibus nostri, cum consueta opinionum varietate, adeò se involvunt, atque non modicas deducunt simplicitates, ac frigiditates, ut in suis sedibus videre est; D. In his enim Officiis, quorum ad instar idem ex rationis identitate procedit in pensionibus ecclesiasticis, & in censibus vitalitiis, cùm jus officialis consistat solùm in facultate percipiendi singulis statutis temporibus illa emolumenta, quæ aliàs pertinent ad Cameram, per quam ita cum certo pretio anticipatè recepto, tanquam per incertam aleam concessa sunt illi personæ, donec vivit, idcircò si illa persona vult percipere emolumenta, vel debet personaliter juxtà stylum intervenire in Cancellaria statutis diebus, & horis, & in solitis congregationibus, unde proptereà cum præsentia tanquam notoria certificatur ejus vita, vel si est absens, ideoque vult percipere emolumenta per substitutum, vel per mandatarium, hinc incumbit onus, tanquam agenti ad perceptionem illorum emolumentorum, docere de superviventia, tanquam fundamento ejus actionis, & petitionis, ex eadem ratione, ob quam in materia emphyteutica domino directo, agenti ad devolutionem, incumbit onus probandi mortem tanquam fundamentum suæ actionis, & intentionis, idemque in eo, qui sit vocatus ad fideicommissum conditionale, post mortem gravati, de qua ipse uti actor, docere debet, tamquam fundamento suæ actionis, & intentionis, cum similibus; Atque ista superviventiæ justificatio in singula tempora juxtà stylum, quando agitur de absentibus, aliquam magis exactam, magisque specificam exigere videtur probationem, ad occurrendum fraudibus, quæ desuper committi possunt, & quandoque solent, quod scilicet moriente persona, in qua cantat Officium, vel portio, si in eadem domo, ut sæpè contingit, reperiatur filius, vel nepos ejusdem nominis, & cognominis, sub isto nomine, & cognomine continuatur in perceptione emolumentorum, juxtà casum particulariter in consueta Regalium sede peractum. E.

Alter casus vocationis omnimodæ cum amissione pretii 6
ad in-

ad instar jam peractæ, quę per mortem sequitur, est ille, qui resultat à promotione Officialis ad Cardinalatum, vide novam Constit. Innocentii VII impressam in fine hujus disc. qui in hoc inducit quandam mortem civilem naturali æquiparatam, ex quadam antiqua Curiæ consuetudine, incertum ex quo principio, quave occasione inducta, & super, qua cũ oriri solerent dubitationes, & controversiæ, an intelligenda solùm esset de Officiis majoribus Cameralibus, in quibus frequentiùs casus contingere solet, undè propterea apud ignaros, vel malignos datur occasio illis vanis obloquutionibus de quibus actum est supra Cap. 4. ad tollendum omne dubium prodiit constitutio 148. Urbani VIII. per quam declaratur, ut generaliter in omnibus Officiis, ac etiam locis Montium vacabilibus id procedat, talisque est praxis inconcussa; Quinimò antiquitus eadem vacatio sequebatur, etiam per promotionem ad Episcopatum, vel Archiepiscopatum, aut Abbatitiam, quæ haberent actua-
7 lem administrationem, sed postea per Innocentium IX. desuper in contrarium provisum fuit, atque confirmatum per dictam Constitutionem Urbani, unde propterea ob solam promotionem ad Cardinalatum hodiè ista sequitur vacatio quæ neque resultat ob professionem solemnem in aliqua Religione, F, quamvis ista esset incapax, etiam
8 in communi quoniam titulus Officii residet, & continuat in illa persona pro regulatione periculi vitæ, ad commodum, & incommodum illorum, quibus ex ejusdem professitentis dispositione, vel de jure alia ejus bona, & jura delata sunt, quoties agatur de illis Officiis secundæ, vel tertiæ classis, quæ nullam habeant annexam administrationem, nullamque industriam exigant personalem, adeout nulla consideretur incompatibilitas; Ubi verò status regularis est incompatibilis cum officio, ut contingit in Officiis majoribus, & Prælatitiis primę classis, ac etiam in aliquibus secundæ classis, annexam habentibus aliquam administrationem personalem, tunc vel poterit cogi ad resignandum Officium alteri personæ capaci, per Papam eligendæ, vel interdicetur illi omnis administratio, quæ committetur Substitutio, pariter per Papam eligendo, eo modo, quo in casu delicti, seu malæ administrationis inferius habetur; Idemque in quocumque casu assumptionis alterius status incompatibilis, puta conjugalis, vel militaris, cum similibus.

Dubium itaque restringi solet ad illam vacationem, quę sequatur ex privatione, vel alia provisione Papę Domini Officiorum; Atque inhærendo præsupposito jam præcedenter insinuato, quod quando fit sermo de potestate Papę, vel alterius supremi Principis in ejus Principatu, & cum propriis subditis, intelligitur de defectu morali, seu legali, non autem physico, & merè potentiali, & sic de illa potestate, quam Juristæ dicuntur simplicem, & ordinariam, utpotè regulandam à justitia, & ratione, quoniam ubi Principes uti vult ejus plena potestate absoluta, & de facto, nemo est, qui ex ejus subditis sibi dicat, cur ita facis, ex iis, quæ superius alibi insinuata sunt, & latius deducta sunt in sua Regalium sede, agendo de potestate Principis tollendi jus tertii.

10 Isto itaque præsuppositio retento, quod scilicet Princeps uti velit sola potestate ordinaria, illamque regulare intra rationis, & justitiæ limites (quidquid sit de potestate privandi absque justificatione, vel expressione causę, illos Officiales, qui gratis, & absque venalitate per ipsum, vel ejus prædecessores, aut inferiores Magistratus deputati fuerunt ad justitiam ministrandam, aliqua munera exercenda, pro Reipublicæ, vel Principatus regimine, quorum respectu, utpotè extrà nostrum propositum sufficit relationem habere ad mox citata loca.)

Quatenus ad hæc Officia venalia pertinet, duæ cadunt inspectiones; Una quando Princeps procedit per viam legis & provisionis generalis super suppressione Officiorum adeout illa non extent amplius in rerum natura, nec alte-
11 ri conferantur, & altera, quando Officium uni tollitur in particulari, ut alteri conferatur, adeout Officium adhuc duret, & continuet, mutata solum persona. De prima inspectione agitur in duobus proximè sequentibus capitulis, quare in præsenti agitur de posteriori privationis vel remotionis Officialium in particulari, firmis adhuc remanentibus Officiis, quæ aliis conferantur: Istoque casu distinctio intrat, an iste actus vestitus sit à justa causa nec ne, quando enim justa causa non accedat, tunc intrat defectus potestatis, atque dicitur violari contractus correspectivus, deficiendo à data fide, & per consequens Princeps de justitia tenetur Officiali spoliatio ad integram refectionem ejus

quod interest, tam ratione interesse bursalis, reficiendo illud pretium, quo de tempore facti casus, Officium currat, ac vendi possit, non curato an pro minori, vel majori pretio ille emisset, cum attendatur præsens tempus, juxta ea, quæ habentur in materia evictionis præstandæ per venditorem emptori, sive refectionis ejus, quod interest, faciendæ per unum ex contrahentibus, qui non adimplet contractum, seu violator est datæ fidei, cum similibus. Sed etiam tenetur ad refectionem famæ, & existimationis, cui per talem privationem præjudicium inferretur, ut contingit in illis Officiis, quæ habent annexas, tam administrationem, quàm dignitates, prærogativas, talem reintegrationem faciendo præcisè, & in ipsa specie, si fieri potest, sin minus in æquipollenti. Cessante siquidem justa causa, ut infrà, cessat illa reduplicatio personarum, quæ pariter inferius, accedente causa, 13
in Principe consideratur, ideoque adesse dicitur solùm persona privati contrahentes, cujus jure, in actibus correspectivis, habentibus speciem contractus, etiam Princeps habendus est, G. atque in his terminis procedunt, & intelligendæ sunt omnes aliæ auctoritates, quæ cum consueto improbo labore cumulabantur in casu, de quo in capitulis sequentibus, super refectione totius pretii currentis, quæ per Officiales suppressos prætendebatur.

Ubi verò concurrat justa causa, ista dupliciter verifica- 14
ri potest, primò nempè sine aliqua culpa, vel delicto Officialis, ex causa accidentali, & secundò, ubi prodeat ex Officialis culpa, & delicto. Prima species verificatur (ex. gr.) quando Princeps ex causa publica cogitur, vel impellitur ad tollendum Officium possessori, ut concedat, vel restituat alteri pro pace inita, vel ineunda, ut frequenter verificari solet in illis restitutionibus, vel reintegrationibus Rebellium, qui privati fuerunt Officiis, & feudis, quorum reintegrationem in exequationem capitulationum pacis facere oporteat, quamvis pretio mediante, & ex causa correspectiva concessa fuerint, juxta casum recensitum in Feudorum sede, H. cum similibus casibus, quibus eadem congruat ratio, & tunc dicitur actus potiùs necessa- 15
rius, quam voluntarius, ideoque non intrant termini evictionis, minusque illi violatæ fidei, atque intrat insinuata reduplicatio personarum, quæ in Principe consideratur, quod scilicet una est persona privati contrahentis, & altera est publici administratoris, & Rectoris Principatus, &c. Reipublicæ, ideoque non intrat evictio, seu alia refectio damnorum, & interesse, cum desit culposa inobservantia contractus, & violatio fidei, & per consequens intrat solùm illa æquitas naturalis, quæ prohibet locupletationem de alieno, atque mandat restitutionem ejus, quod acceptum est ex aliqua publica causa, ista cessante, sive abstentionem ab exactione ejus, quod ex causa promissum est, ut proximè ad rem, frequenter habetur in eadem Regalium sede, occasione controversiarum, quæ frequentes, penèque quotidianæ esse solent inter Principem, ejusque Cameram, & conductores, sive appaltatores gabellarum, aliorumque publicorum, & Regalium jurium, & reddituum, ob impedimentum, quod idem Princeps, ejusque Officiales, & ministri conductori, sive appaltatori præstant, ne plenam, integram, & consuetam obtineat jurium, & rerum locatarum fruitionem, quoniam si id provenit ex facto voluntario locatoris, vel tertii, quem ipse prohibere potest, absque eo, quod justa causa urgeat, dicitur non adimplere contractum, & non præstare promissam patientiam, ideoque tenetur reficere totum id 7
quod conductoris interest, etiam ratione lucri amissi. Sed si id faciat, ex justa causa, atque ita cogente, vel suadente publica necessitate, vel utilitate, quamvis voluntariè facere dicatur, quia præcisè ad id non cogatur, attamen ex necessitate, & ex diversa persona publica regentis Rempublicam, & Principatum potius, quam ex altera privati contrahentis id facere dicitur; Puta, juxtà exemplum alias insinuatum superius, quod ob imminentiam, vel timorem pestis, vel belli Princeps prohibeat commercium aliquarum nationum, sive prohibeat nundinas, & mercatus, aut introductionem, vel contractationem aliquarum mercium. Sive quod ratione penuriæ denegat appaltatori frumenti, aliarumque frugum, & victualium tractas conventas, & promissas, aut quod prohibeatur in toto, vel in parte exactionem gabelle locatæ super frumento, vel pane, aliisque victualibus, vel quod ex aliquo justo motivo supprimat, & extinguat ipsam gabellam locatam, cum similibus, quoniam tunc ad aliud non tenetur, nisi ad restituendum id, quod ex dicta causa accepit, ne aliàs acceptum remaneat penes eum sine causa, & cum locupletatione de alie-

no, sive ut debeat abstinere ab exactione pensionis, vel alterius rei promissæ, non autem, ut prohibeatur illum actum facere, vel quod teneri debeat ad aliquam refectionem, ultrà id, quod accepit, atque in ejus utilitatem versum est, quoniam ut latius habetur infrà in Cap. 17. solvere, vel reficere id, quod habitum non est, dicitur species pœnæ, quæ præsupponit delictum, quod adesse dicitur in casu voluntarii non adimplementi, seu voluntariæ, & illicitæ violationis fidei, non autem, ubi justa causa accedat, ut suprà, cum tunc dicatur species casus fortuiti, cui factum Principis assimilatur, & juxtà alia proxima exempla, de quibus etiam infrà Cap. 16. & 17.

In altera verò specie privationis ex causa delicti, vel culpæ Officialis, alia cadit distinctio, inter illa delicta personalia, quæ sunt extra Officium, ejusque administrationem non concernunt, & illa è converso, quæ con-
17 cernunt Officium, ejusque administrationem, vel exercitium; Priori namque casu, quoties non agatur de tali crimine, quod ex dispositione legis communis, vel particularis secum trahat pœnam privationis Officiorum, & dignitatum, vel generaliter trahat confiscationem omnium bonorum, & jurium, sub quibus hæc Officia quoque veniret solent, ut occasione casus particularis habetur in consueta Regalium sede, cùm ageretur de confiscatione, & Doctores advertunt, & I. & tunc non est locus privationis, dum delictum est extra Officium, neque inducendę sunt pœnæ ultra casus à lege statutos, Adhuc tamen ubi crimen sit tale quod aliquam irroget infamiam, ideoque incongruum sit administrationem, vel prærogativam Officio annexam esse penes talem personam, sive quod alter exindè resultet, præjudicialis, vel impeditivus effectus, rectè videtur intrare arbitrium, non solum in Principe, sed etiam in aliquo majori Magistratu illum cogendi ad vendendum Officium, ut se reintegret de pretio sive ad ei prohibendum administrationem, & exercitium, deputando substitutum, ideoque locus esse non potest pœnæ omnimodæ privationis, etiam in titulo, vel commoditate.

Si verò delictum sit circa idem Officium eodem tamen retento præsupposito, quod secum non trahat de jure confiscationem universalem, vel pœnam privationis expresse impositam, ut suprà, & de ista quæstione non agunt antiquiores, quibus ista materia ignota videtur, quamvis enim nota sit eis materia militiarum, de quibus leges Romanorum agunt, & quæ sonant in idem, ut in proœmio insinuatum est, non videntur tamen ad istos terminos descendere; Ex sensu verò cujusdam moderni consulentis, qui antesignanus reputatur, cum quo moderniores pertranseunt, ipsaque Rota Romana processit in quibusdam decisionibus; quæ reputantur in materia Magistrales, recepta videtur propositio, ut locus quidem sit dictæ coactioni ad vendendum Officium, ut se reintegret de pretio, sive interdictioni administrationis, & exercitii, cum deputatione substituti, non tamen omnimodæ privationi, seu vacationi cum ammissione pretii, vel commodi, eo modo, quo sequitur in vacatione per mortem, vel per promotionem, id desumendo ab eo, quod leges civiles disponunt in domino nimis asperè, & severè servum tractante, quod cogi potest ad ad illum vendendum recepto pretio, non autem, ut omnimodam ejus dominii privationem pati debeat; L. Unde ad instar idem receptum est in materia feudali, quod Baro, vel domicellus, qui asperè, & severè tractat vassallos, vel subditos, cogi potest ad vendendum feudum, sive interdici potest administratio, sine tamen præjudicium reddituum, & emolumentorum, cum similibus, istaque propositio probabilis videtur, ac indefinitè attendenda, non curata consideratione aliquorum modernorum, ut id non procedat in delictis, & servitiis gravissimis, exorbitantibus, exemplaribus, ut tunc intrare debeat omnimoda privatio, etiam in pretio, & commoditate; M. Quoniam ubi ista pœna privationis omnimodæ, etiam pretii, vel commoditatis, per legem adjecta non est, non de facili subintelligi debet, cùm in pœnalibus non debeant admitti extensiones, vel subintellectus. Ac etiam quia esset aliàs latam aperire viam illis adulatoribus, fiscalibus, qui Principis gratiam cum turpibus lucris, & utilitatibus affectare satagunt, inquirendo crimina, & defectus hujusmodi Officialium, ut ita novas Officiorum venditiones facere possint, novumque pretium reportare.

Aliaque quoque, pro meo sensu, magis proxima, magisque stringenti accedente ratione adaptabili Officiis venalibus Romanæ Curiæ, de quibus agitur, quoniam aut sunt illa Officia minora, & populata tertiæ, ac etiam respectivè secundæ classis, quæ nullam habeant annexam administrationem, unde propterea solum redoleant quamdam negotiationem pecuniariam, cum incerta alea lucri, & damni, ut sunt alia investimenta vitalitia indifferentia, 18
& tunc non datur casus delinquendi, & culposè agendi in Officio. Aut verò agetur de Officiis majoribus, & Prelatitiis, recensitis sub prima classe habentibus annexam Prælaturam cum administratione, & dignitate, vel etiam de illis secundæ classis, quibus in parte eadem congruat ratio, ob aliquam administrationem annexam, & in quibus dari potest casus delicti, vel culpæ in Officio, & tunc culpa, vel delictum habebit quidem justum motivum privationis ipsius Officii, ejusque administrationis, ac Prælaturæ, & dignitatis, & præeminentiarum, non autem amissionis pretii, ex ratione insinuata superius Cap. 4. quod scilicet pretium non solvitur ratione ipsius Officii, ac Prælaturæ, & dignitatis, & præeminentiarum, sive administrationis justitiæ, sed ratione quorumdam merè temporalium emolumentorum accidentaliter annexorum, quæ possunt adesse, & abesse citra subjecti corruptionem, illaque de per se considerata, tanquam separata ab illo munere, suum habent pretium, eo modo, quo habent dicta Offi- 19
cia minora, & popularia tertiæ classis, ac etiam respectivè secundæ, quæ nullam habent nec administrationem, nec dignitatem, & honorificentiam, adeout si hæc emolumenta dismembrentur à Clericatibus Cameræ, aliisque Officiis majoribus, & Prælatitiis primæ classis, atque super eis erigerentur tot Officia popularia, puta Militiæ, vel Portiones, unde Clericatus Cameræ, aliaque Officia majora conferrentur gratis, eo modo quo conferuntur Auditoratus Rotæ, aliaque Officia Prælatitia non venialia, adhuc Camera obtineret idem pretium, forteque majus ob frequentiores vacationes, aliàs enim esset canonizare erroneam, seu malignam opinionem imperitorum, seu malignantium, de qua eodem Cap. 4. Ideoque ista annexio assimilari potest illi annexioni accidentali bonorum allodialium, quā frequentissimè practicamus in feudis, absque eo, quod feudalia efficiantur, ut sæpius in sua Feudali sede, quoniam si pro delicto feudali aperiatur Domino feudum, absque aliqua refectionis obligationes, non per hoc aperiuntur allodia- 20
lia, quæ Feudatario remanent, ubi non amittantur ratione confiscationis universalis, quę intraret pro delicto, idque propterea solùm operaretur quod successor in Officio justè, ac rationabiliter cogi posset, quamvis à Papa gratis Officium obtineret, solvere Officiali privato pretium, ad instar illius praxis, quæ in aliquibus Principatibus habetur, & præsertim de stylo in Regno Neapolitano, quod devoluto feudo per lineam finitam, seu fœloniam, aut aliud crimen, non ammittuntur allodialia in eo existentia, & quæ accidentaliter feudo solent esse annexa, ut suprà, sed novus emptor, vel concessionarius feudi cogitur illa emere pro justo pretio, cum similibus.

a *De his disc. 148. de dote, ubi magis ex professo de usufructu disc. 16. de Regal. ubi de Officiis, & in tit. de societ. Officii, & de pension.* b *Lib. 13. de pension. disc. 69.* c *De Regal. disc. 6.* d *Lib. 4. de Emphyteus. disc. 36.* e *Disc. 15. de Regal.* f *Disc. 2. de Regal.*

g *Lib. 1. de feud. disc. 4. Fagnan. & alii relati lib. 2. de Regal. disc. 148. & occasione defalchi in appaltibus ob non servata pacta eodem tit. de Regal. disc. 65. & seqq. & disc. 159.* h *De feud. disc. 17.*

i *Capyc. Latr. consultat. 34. num. 54. cum aliis eodem tit. de Regal. disc. 160. & in aliis.* l *Cravet. consil. 6. sub n. 108. cum seqq.* m *A Ponte de potestate Proregis tit. 3. §. 1. de elect. Officialium n. 3. & seqq.*

SANCTISS. DOMINI NOSTRI

INNOCENTII

Divina Providentia Papæ XII.

Constitutio quod de cætero Officia, & loca Montium Vacabilia Romanæ Curiæ, cujuscumque qualitatis sunt, per assumptionem ad Cardinalatum illa obtinentium minimè vacent.

INNOCENTIUS PAPA XII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

EX quo humilitatem nostram in sublimi Sedis Apostolicæ specula, nullo meritorium nostrorum suffragio, collocavit Altissimus, nihil profectò (quantum divina bonitas dedit) prætermittere conati fuimus, quod Romanę hujus Curię, quam prę cęteris ornatissimam esse decet, decorem undique faciem, ac pulcherrima integritatis laude prę-fulgentem, sine ruga, & sine macula omnium oculis exhiberemus; præcipuè verò quancumque ab ea cupiditatis, quæ radix omnium malorum est suspicionem pro viribus tollere-mus, ut ita ii, qui exadverso sunt, vereantur nihil habentes malum dicere de nobis, Hoc sanè consilio per nostram super editam Constitutionem, carnis, & sanguinis laqueos abrumpere satagentes, salutarem præscripsimus modum circa donationes, & distributionem reddituum Ecclesiasticorum in Consanguineos, vel Affines Romani Pontificis pro tempore existentis, inviolabiliter servandum. Eodem subinde animo, tametsi probè sciremus falsò non minus, quàm injustè ejusdem Curiæ detractores conqueri de Causarum Curiæ Cameræ Nostræ Apostolicæ Auditoratus, ac dictæ Thesaurariatus Generalium, necnon Clericatuum, & Præsidentatus respectivè Officiorum venialitate, ac si nimirum pretium, quo aliàs præfata Officia vendebantur, spei cujusdam ad altiores Ecclesiæ gradus ascendendi merces esset, hique propterea pecuniæ potius, quàm Virtus intuitu tribuit viderentur; cùm tamen revera pretium hujusmodi nonnisi pinguium proventuum, qui ex Officiis prædictis perciplebantur, compensatio foret, neque id unquam impedimento fuerit, quemadmodum experientia compertum est, quin ii, qui eorum eximiis ita exigentibus meritis, à memoratis Officiis ad sublimiores evecti sunt dignitates, undequaque laudatissimi, ac veri Catholicæ Ecclesiæ cardines extiterint; Nihilominus ut omnis iniquitas oppilare os suum, ac ne viri aliqui digni, solvendo tamen pretio dictorum Officiorum impares, ab iis assequendis imposterum arcerentur, per aliam similem nostram desuper editam Constitutionem eorumdem Officiorum venalitatem perpetuo suppressimus, extinximus, & abolevimus. Verùm, cum non omnia uno, eodemque tempore excogitari, nedum perfici potuerit, & plura adhuc remaneant ultrà prædicta in eadem Romana Curia diversorum Officia Venalia, quæ sive vigore quorumdam Decretorum à diversis Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris in Consistorio editorum, ac etiam nonnullarum literarum Apostolicarum desuper editarum, sive alia forsan ratione, per assumptionem illa obtinentium ad Cardinalatus honorem vacare consueverunt, indeque nonnullis aliqua etiamnum de amplissima Ecclesiastica dignitate lucrum captandi occasio superesse videatur; dignam profectò pastorali munere nostro, quo non ea quæ Mundi sunt, sed Animarum lucra inquirere admonemur, rem facturi nobis videmur, si in his quoque Pontificiæ nostræ solicitudinis partes interponamus. Quamvis enim certissimum sit, atque omnibus exploratum longè iniquiores hac in re querelas illorum esse, quorum os maledictione, & amaritudine plenum est, & quisque prudens rerum æstimator facilè agnoscat nonnisi emolumentorum ex Officiis secundò dictis provenientium causa illorum pretium solvi, nulla prorsùs excelsioris acquirendi gradus habita ratione, cum præsertim pleraque ex ejusmodi Officiis à laicis conjugatis, Infantibus, imò etiam Mulieribus obtineri dignoscantur, tantumque absit quod Romani Pontifices pro tempore existentes in Sanctę Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Promotionibus quidquam de his Officiis cogitare consueverint, ut potius non rarò acciderit illos, an promoti per eos officia hujusmodi obtinerent, prorsùs ignorasse; Nos tamen temporale quodcumque commodum, quod ex eorumdem Cardinalium creationibus quomodolibet etiam indirectè, ac præter intentionem, Nobis, aut successoribus nostris Romanis Pontificibus provenire posset penitus removere, atque ita omnem vel minimam suspicandi occasionem eliminare volentes, ne Nos, aut iidem successores Nostri in tam sublimis muneris amplitudine conferenda alio, quàm egregiæ Virtutis, & insignium meritorum intuitu ducamur, necnon ulterius considerantes admodum æquum esse, ut ad tanti honoris fastigium evecti, quos pro statu suo juxtà gradus celsitudinem decenter sustinendo majorum expensarum onera subire oportet, præfatorum Officiorum vacatione patrimonii sui detrimentum minimè patiantur: Motu proprio, non ad cujusquam Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, nulla de cætero Officia, & loca Montium Vacabilia Romanæ Curiæ tam hactenus erecta, quàm imposterum forsan erigenda, cujuscumque speciei, naturæ, qualitatis, & quantitatis existentia, & quocumque nomine nuncupata, etiamsi Prælatitia, aut aliàs specifica, & individua mentione, & expressione digna sint, per promotionem de personis illa obtinentium ad Cardinalatus honorem à Nobis, seu Romanis Pontificibus Successoribus nostris quandocumquę faciendum vacare, sed ea, sicut præmittitur, obtinentes, si Officia quidem, & loca hujusmodi talia sint, quæ per Cardinales obtineri nequeant, illa ut prius dimittere, & resignare: si verò talia sint, quę per Cardinales obtineri possint, illa unà cum eadem Cardinalatus dignitate etiam ut prius retinere, ac omnibus, & singulis prærogativis, pręeminentiis, facultatibus, honoribus, emolumentis, cęterisque juribus solitis, & consuetis eis ratione eorumdem Officiorum, & locorum quomodolibet competentibus, & competituris uti, frui, & gaudere, absque alia nova declaratione, indulto, seu dispensatione nostra, aut eorumdem Romanorum Pontificum Successorum nostrorum desuper facienda, neque ipsos, aut ab eis causam habentes quoscumque pro Officiis, & locis pręfatis, eorumque emolumentis perceptis, & in futurum percipiendis à Camera nostra Apostolica, seu quovis alio molestari quovis quęsito colore, aut causa ullo unquam tempore posse, aut debere, tenore præsentium perpetuò statuimus, & ordinamus. Decernentes easdem pręsentes literas, & in eis contenta quęcumque, etiam ex eo quod quicumque in præmissis jus, vel interesse principaliter, vel secundariò, & aliàs quovis modo habentes, seu habere quomodolibet prętendentes ad illa vocati, citati, & auditi, seu causę, propter quas ipsæ præsentes emanarint, adductæ, verificatæ non fuerint, aut ex alia quacumque quantumvis justa, juridica, & rationabili, ac etiam tali, quę ad effectum validitatis pręmissorum necessariò exprimenda foret, causa, occasione, colore, ingenio, prętextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormissimę, & totalis lęsionis, nullo unquam tempore dę subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrę, & interesse habentium consensus, aliove quolibet, etiam maximo, essentiali, & substantiali, ac incogitato, & inexcogitabili defectu, notari, impugnari, invalidari, annullari, retractari, rescindi, in controversiam vocari, aut ad terminos Juris reduci, seu adversus illa aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque Juris, facti, vel gratię remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus concesso quempiam in Judicio, vel extrà illud uti, seu se juvare posse; sed ipsas pręsentes literas, & in eis contenta hujusmodi semper, & perpetuò firma, valida, & efficacia existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit in omnibus, & per omnia plenissimè suffragari, & ab eis respectivè inviolabiliter, & inconcussè observari; sicque, & non aliter in pręmissis omnibus, & singulis censeri, atque ita per quoscumque Judiçes Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Camerarium, & alios Cardinales, etiam de latere Legatos, dictęque Camerę Pręsidentes Clericos, & alios Officiales, & Ministros, cęterosque quoslibet quavis authoritate, & potestate fugentes, & quandocumque functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contingerit attentari. Non obstantibus pręmissis, ac, quatenus opus sit, nostris, & Cancellariæ Apostolicæ Regulis, etiam illa de Jure quæsito non tollendo, nec non fel. rec. Symmachi, Pauli II. Pauli IV. necnon aliorum quorumcumque Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum de rebus Ecclesiæ, & Cameræ præfatæ non alienandis, & malè alienatis recuperandis, & illis non obligandis, necnon rec. mem. Pii Papæ IV. Prædecessoris pariter nostri de gratiis qualecumque interesse Cameræ prædictæ concernentibus in eadem Camera, ejusque libris intra certum tunc expressum tempus præsentandis insinuandis, & registrandis, itaut præsentes litteras ibidem præsentandi, vel insinuari, aut registrari nunquam necesse sit, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibu Apostolicis, ac dictæ Cameræ, aliisve quibuslibet Statutis regulis, usibus, stylis, & consuetudinibus, etiam juramento con-

confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis eidem Camerę, ac quibuſvis aliis ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque; & aliis decretis, etiam motu, & ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, ac Conſiſtorialiter, & aliàs quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, confirmatis, & approbatis, ac pluries, & quantiſcumque vicibus innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, illorum omnium, & ſingulorum tenores, formas, cauſas, & occaſiones præſentibus pro plenè, & ſufficienter, ac exactiſſimè, & accuratiſſimè expreſſis, inſertis, ſervatis, & ſpecificatis reſpectivè habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum ſpecialiter, & expreſsè, ac pleniſſimè, & ampliſſimè derogamus, & derogatum eſſe volumus, cęteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem, ut earumdem præſentium litterarum tranſumptis, ſeu exemplis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonę in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem prorsùs fides in judicio, & extra illud habeatur, quę haberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die prima Februarii MDCXCIII. Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

I. F. Card. Albanus.

Anno à Nativitate D. Noſtri JESU Chriſti milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo tertio Indictione prima, die verò tertia menſis Februarii, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini Noſtri D. INNOCENTII Divina Providentia Papæ XII. Anno Secundo, Supradicta Conſtitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Eccleſiæ S. Joannis Lateranenſis, Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & Cancellariæ Apoſtolicæ, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis, per me Agapitum de Magiſtris ejuſdem Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ Curſorem.

Joannes Græcus Magiſter Curſ.

An Papa, vel alter Princeps poſſit ſupprimere, invitis Officialibus, aliquod genus Officiorum, iſtaque occaſione enarrantur facti ſeries ſuppreſſionis Collegii Secretariorum Apoſtolicorum, quæ huic operi motivum dedit.

SUMMARIUM.

1 *De antiquo Collegio Secretariorum.*
2 *Quod juxtà antiquum modum eſſet res nimium proficua, & commendabilis, & de ratione.*
3 *De corruptione Officiorum, quæ in erectione optimum habuerunt finem.*
4 *Reductio dicti antiqui Collegii ad numerum ſexenarium.*
5 *De nova forma hujus Collegii ſub Innocentio VIII.*
6 *Pretium ex dicta cauſa ab Officialibus receptum.*
7 *De motu proprio B. Pii V.*
8 *De ejuſdem motus proprii parte, in qua agitur de reſtitutione pretii in caſu ſuppreſſionis.*
9 *De conceſſione Officii Secretarii domeſtici per Sixtum V.*
10 *De motu proprio Gregorii XV.*
11 *De ſuppreſſione dicti Collegii facta per Innocentium XI. & de rationibus, ob quas facta eſt.*
12 *Prima reſolutio Rotæ.*
13 *De votis Tribunalium, & Juriſconſultorum exterorum.*
14 *De ſecunda, & tertia reſolutione Rotali, per quas à prima recedit.*
15 *De quo puncto agatur in hoc Capitulo.*
16 *Princeps in pactis, & contractibus correſpectivis habetur jure privati, & non poteſt contravenire.*
17 *Per reformationem Collegii Officialium, non poſſunt removeri Officiales jam extantes.*
18 *Quare Officia venialia extingui non poſſint invitis Officialibus.*
19 *Quomodo procedendum ſit in decidendis judicialibus quæſtionibus.*
20 *De diſtinctione, cum qua decidi debet quæſtio præſtatis Principis circa remotionem Officialium.*

CAP. XIV.

INcertum eſt quo tempore, ſive ſub quo Pontifice (quod ſonat in idem) quave occaſione, in quo numero, & cum quibus legibus, nimium quidem commendabiliter, attento fine tunc habito, erectum fuit in Romana Curia, ſive in Urbe, ſive in Avenionen. Civitate illa eſſet, Collegium Secretariorum Apoſtolicorum, conſtitutum ex viris inſignibus, atque in omni litterarum genere peritiſſimis, & excellentibus, atque in negotiis peragendis benè verſatis, ita ex pluribus perſonis materialibus, juxtà varia dona, quæ in ſingulis concurrant, efformando illam idealem, ſeu formalem perſonam, omni virtutum genere refertam, quæ pro bono Reipublicæ regimine requiritur, tam pro expeditione litterarum Apoſtolicarum, aliorumque negotiorum Curialium, quàm etiam ut in eodem munere Secretarii, tanquam de juribus Sedis Apoſtolicæ, aliiſque rebus benè informati, aſſiſterent Legatis, & Nuntiis, aliiſq; Miniſtris Apoſtolicis ad Reges, & Principes, ac Reſpublicas tranſmitti ſolitis, & è quorum etiam Collegio peritiores, magiſque verſati aſſumi ſolebant ipſimet Nuncii, & Miniſtri; Optima quidem introductio, quæ continuationem meruiſſet, ſive renovationem, juxta hunc modum, & pro hoc fine aſſequendo, meretur, ſed quoniam omnium rerum, quamvis optimarum ſequi ſolet corruptio, idcircò ad inſtar omnium aliorum Officiorum, etiam illorum ſecundæ, & tertiæ claſſis, quæ certos optimos in eorum erectione fines habuerunt, hujuſmodi Officia affecta fuerunt venalia, ratione emolumentorum eis annexorum; Atque numerus aliàs incertus, & varius, ſubCalix. III. ſtatutus fuit ſexenarius, quod in omnibus hujus Curię Collegiis poſt terminatum longũ, & teterrimum ultimum ſchiſma initiatum ſub Urbano VI. & terminatum ſub Martino V. in Concilio Conſtantienſi, quo durante, maxima rerum confuſio ſequuta erat, accidit ut de Collegiis Auditorum Rotæ, & Clericorum Cameræ, & Prælatorum votantium Signaturæ juſtitiæ, ac ſimilibus habetur in ejuſdem Curiæ relatione.

Rebus itaque in hoc ſtatu exiſtentibus, Innoc. VIII. de anno 1647. ex cauſis expreſſis in ejus conſtitutione, inferius poſt præſentem tractationem regiſtrata inter varia jura nu. facta notabili applicatione quorumdam aliorum emolumentorum, ac reddituum in magna parte temporalium, & præſertim annuorum ſcut. 10. m. & ultra Collegio ſolvendorum per Communitates, & Theſaurarios Status Eccleſiaſtici, ejuſdem Collegii ſtatum immuta vit, creando alios 24. Officiales, ultra ſex antiquos jam extantes, adeout tunc eſſet triginta, ita tamen ut ad ſixum, & perpetuum numerum 24., de novo erectorum, impoſterum reduceretur, cum deficientia antiquorum ſex, in quorum deficientium locum alii ſubrogari non poſſent, ſed accreſſerent ſuperſtitibus. Ab eodem verò Collegio ita noviter erecto, intuitu dictorum emolumentorum, recipit, ut Cameræ Apoſtolicæ indigentiis; quæ tunc urgebant, occurreret, ducatos Cameræ 62. m. & quatuorcentum, quæ juxta valorem tunc currentem importabant ſcut. monetæ 65. m. circiter, ſub ea lege inter alias, ut in caſu ſuppreſſionis, vel alterationis hujuſmodi Officiorum, vel inobſervantiæ aſſignamentorum, aliorumque promiſſorum, Camera deberet reſtituere integrè præfatos ducatos 62. m. & quatuor centum, abſque eo, quod aliqua imputatio, vel diminutio prætendi poſſet ratione fructuum ſeu emolumentorum interim perceptorum, & cum aliis in eadem conſtitutione contentis, ad rem non facientibus ſive in diſcurſu in capitulis ſequentibus enunciandis, & quæ ipſa inſpici poſſunt.

Cùm autem ſequuta de anno 1568. vacatione unius ex dictis ſex antiquis officiis ſupprimendis, atque ad Collegii favorem, ut ſupra cedere debentibus, B. Pius Quintus ſeu Dataria, juxta ſtylum, illud vendidiſſet Cardinali Mediceo, pro pretio tunc currenti, ſcutorum 5500. Collegium verò ejus jura deduxiſſet apud eumdem Pontificem, hinc iſte, veritate agnita, dictam venditionem retractavit, ſed quoniam reintegrare oportebat præfatum Cardinalem emptorem de dictis quinque mille, & quingentis habitis, & erogatis in gravibus impenſis ab eodem Pontifice factis, pro celebri claſſe maritima contra Turcas, & ex qua cauſa impotens erat Camera ad hujuſmodi reſtitutionem faciendam, idcircò per ejuſdem Pontificis motum proprium, cujus tenor regiſtratur infrà inter jura, nu. 3. tanquam per viam contractus, & concordiæ cum dicto Collegio conventum eſt, ut iſtud tanquam per mutuum, quod Pontifici faciebat, promiſerit ejuſdem Pontificis vice, & nomine reſtituere dicto Cardinali præfata ſcuta 5500 pro quibus comparandis ei data fuit facultas imponendi cenſum, atque pro reintegratione conceſſum fuit Officium primò vacaturum, quod ab ipſo Collegio vendi poſſet, etiam pro majori pretio, ita tamen quod ſi id effectum ſortiri non poſſet ex aliquo impedimento, quod præſtaretur, teneretur Camera illi ſolvere dicta ſcuta 5500. unà cum damnis, & intereſſe; Iſtaque parte conventionali completa, cum nova, & ſeparata periodo, novæ orationis incæptiva in §. *Ad hæc* ſubjungitur, quod volens Pontifex amplioris favoris gratia Collegium proſequi, ut ea, quæ per prædeceſſores conceſſa fuerunt firmius ſubſiſtant, idcircò omnia conceſſa per prædeceſſores, nempe Innocentium VIII. ut ſuprà, Alexandrum VI. Julium II. Leonem X. Clementem VII. & Paulum III. qui privilegia per Innocentium conceſſa, confirmarunt, *eiſdem modo, & forma, quatenus Concilii Tridentini decretis non adverſentur*, confirmavit, & approbavit, atque, pro priori cautela, denuò conceſſit, volens per verba præcipua, *dicta privilegia ullo unquam tempore revocari, reduci, alterari, aut moderari, ſed Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integrè, & abſque ulla diminutione, pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.* Atque iſtius motus proprii vigore eodem tempore Collegium curavit obtinere duo ſeparata Brevia, unum deſumptum ex prima ejus parte, pro facultate creandi dictum cenſum, & alterum deſumptum ex ſecunda parte, continente confirmationem privilegiorum, & verba ſuperius regiſtrata; Cumque idem Collegium curaſſet componi, & imprimi librum continentem omnia ejus privilegia, atque in eo regiſtrari, tam prædictam conſtitutionem Innocentianam, quam præfatum motum proprium Pianum, regiſtrata quoque fuerunt dicta duo Brevia, in quorum poſteriori, facta fuit inſcriptio, ſeu rubrica, quod contineret confirmationem privilegiorum; At etiam in eodem libro fuit regiſtratus alter Motus proprius Sixti V. ſuper conceſſione facta eidem Collegio Officii Secretarii domeſtici, mediante ſolutionem cujuſdam ſummæ, pro qua conceſſa fuit facultas erigendi montem, quod non facit ad rem. Prout ſucceſſivis temporibus, ortis quibuſdam controverſiis inter idem Collegium, & Cameram, pro eis componendis, Gregorius XV. dicta antiqua privilegia confirmavit, & alia de novo conceſſis, ut conſtat ex ejus litteris pariter infra regiſtratis ſub num. 4.

Aſſumpto itaque ad Pontificatum Innocentio XI. Regnante, cum hic inter quamplura noſtrorum temporum mala, & infortunia, interveniſſet Apoſtolicum Ærarium in aliquo angustiæ ſtatu conſtitutum, comperiſſet verò, quod præſertim iſtud Collegium eſſet inutile, ejuſque erectionis finis non verificaretur, dum hæc Officia, ad inſtar aliorum popularium ſecundæ, & tertiæ claſſis, emi, & retineri ſolebant per viros non aptos ad negotia, vel ſi eſſent apti, nullam tamen de facto haberent adminiſtrationem, quæ tota erat, prout eſt, penes Secretarium Brevium, per Papam ad ejus libitum deputari ſolitum, tanquam miniſtrum magnæ confidentię, adeout ad inſtar dictorum Officiorum popularium, nullatenus eligeretur induſtria perſonarum, ſed acquiſitio fieret pro ſolo emolumento; E converſo autem experientia ſæculi currentis doceret, quod partim ob continuatas reſignationes, adeout plenè perpetua fierent hæc Officia, quorum aliqua ex Cameram per centum, & ultrà annos ſteterant, & partim ob donationes fieri ſolitas de eiſdem Officiis, quando caſus vacationis contingat, & partim ob applicationem aliquorum ex eis aliquibus manibus mortuis, ut infra in Cap. 16. habita ratione magnæ quantitatis emolumentorum, maxima exindè reſultaret læſio Cameræ, quæ è converſo ex dicti Collegii ſuppreſſione nimium conſiderabile beneficium reportare poſſet, idcircò in animo habuit ad hanc ſuppreſſionem devenire; Verùm quia ſtylus hujus circumſpectiſſimi Pontificis eſt in omnibus negotiis procedere cum maturo conſilio ſapientum, & auditis intereſſe habentibus, idcircò deputavit deſuper Congregationem conſtitutam ex Officialibus Datariæ, & Cameræ, cum meo quoque interventu, in qua ſe opponentibus dictorum Officiorum poſſeſſoribus, nimium id ægrè ferentibus, diſputatum primo loco fuit de poteſtate devenendi ad hanc ſuppreſſionem ipſis invitis, ſumptaque deſuper, oppoſitis non obſtantibus, affirmativa reſolutione, tanquam in puncto parum dubitabili, aſſumtum fuit examen alterius quæſtionis, quid, & quantum Officium poſſeſſoribus reſtituendum eſſet, adjunctis etiam dictæ Congregationi in gratiam eorumdem intereſſatorum, quibuſdam aliis Prælatis; Cumque in Congregationibus deſuper habitis nimia adeſſet opinionum diſſonantia, adeout nulla capi poſſet reſolutio, idque cauſaret impedimentum ſuppreſſionis, idcircò ne dubium, & incertum, ac illiquidum ſuper hoc puncto accidentali reſtitutionis pretii impediret punctum certum, & liquidum ſuper ſubſtantia ipſius ſuppreſsionis, prudenter, ac rationabiliter idem Pontifex, eligendo inter dictas varias opiniones illam mediam, quæ ſibi rationabilior viſa eſt per ejus motum proprium mandavit Theſaurario Generali Judici primæ inſtantiæ cauſarum Cameralium, ut prompte, & incontinenti reſtitueret præfatis Officialibus totam illam pecuniam quam conſtaret verè, & realiter ab eis, vel ab eorum auctoribus ceſſiſſe ad beneficium Cameræ, non ſolùm in cauſam pretii, ſed etiam pro componenda ducatorum Cameræ centum ſolvi ſolita pro expeditione; ſuper illo verò majori pretio, quod per eoſdem Officiales prætendebatur, vel ratione augmenti cauſati à beneficio temporis, vel ratione majoris pretii ſoluti reſignantibus, vel ratione donationis, ſive ex aliis motivis, de quibus in iſto, & in duobus ſequentibus capitulis, procedere deberet, applicatione remota, de voto Rotæ, in qua proinde propoſito dubio coram Albergato Decano, ſub die 16. Junii 1679. an, & quale pretium eſſet reſtituendum, prodiit reſolutio, reſtituendum eſſe totum illud pretium, quod quilibet ſolvit, & erogavit pro acquiſitione Officii, non diſtinguendo, an, & quale pretium ſolutum eſſet Cameræ, & quale illis, qui reſignationes fecerunt, ex unico fundamento præfati motus proprii Piani in verbis ſuperius regiſtratis, ut ex deciſione ſuper edita, inferius regiſtrata ſub n. 8.

Edita itaque iſta deciſione, cupiens idem Pontifex pro ejus ſumma rectitudine, & integritate veritatem inquirere, & non acquieſcere ſenſibus meis, aliorumque deferorum Cameræ, quibus reſolutio nullatenus placuit, ſed omni, tam facti, quàm juris fundamento deſtituta videbatur, mandavit, ut conſuli deberent, tam aliqua Tribunalia, quàm aliqui Juriſconſulti Italiæ, majoris nominis, unde ad hunc effectum ego deſuper edidi diſcurſum, pariter infra regiſtratum ſub n. 9. qui impreſſus unà cum deciſione, & dicto motu proprio Piano in partibus ſubſtantialibus, tranſmiſſus fuit, cum requiſitione reſponſi pro veritate, nempè ad Rotas Florentinam, Senenſem, & Maceratenſem, nec non ad quatuor clari nominis Juriſconſultos Lucenſes, ob opera luci tradita, nempè Manzium Auctorem conſultationum, Turrium Auctorem tractatus de pactis futuræ ſucceſsionis, Palmam Juniorem, Auctorem conſiliorum, & Sanminiatum, in Curia notum ob quamplura reſponſa edita, quorum aliqua ſunt impreſſa in ſecundo tomo controverſiarum Altogradi Junioris, nec non ad Concliolum Auctorem Allegationum civilium, & criminalium, & tractatus de hærede, & ad Boſcolum Auctorem controverſiæ feudalis, impreſſæ poſt primum librum mei Theatri de Feudis, aliorumque operum, & reſponſorum, ac ulterius injunctum fuit Miniſtris Apoſtolicis in Civitate Neapolitana, & Taurinenſi, ut exquirerent votum peritorum profeſsorum, à quibus omnibus concorditer ad favorem Cameræ, & juxta meum diſcurſum, contra Deciſionem reſponſum fuit, exceptis tribus ex novem profeſſoribus Taurinenſibus, quibus cum paucis verbis, abſque aliqua ratione, vel auctoritate deſiſioni adhærere viſum fuit, ut patet ex omnibus votis, vel reſponſis infra regiſtratis ex n. 10. cum ſeqq. (Neapolitanis exceptis, qui pro ſtylo ſola ſubſcriptione dicto meo reſponſo contenti fuerunt.)

Repropoſita itaque cauſa poſt duas propoſitiones, ſub diebus 13. Maii, & 7. Junii 1680. in quibus dilata fuit reſolutio, iſta ſub die 19. ejuſdem menſis Junii prodiit ad favorem Cameræ pro receſſu à deciſis, ut ex deciſione ſuper edita, pariter infectus regiſtrata ſub num. 18. conceſſaque Officiali nova audientia pro diſputatione ſoliti dubii, an ſtandum eſſet in primo, vel in ſecundo loco deciſis, ſub die 17. Martii 1681. Camera tantùm informante, reſolutumfuit, ſtandum eſſe in ultimo deciſis, ut ex deciſione pariter regiſtrata ſub num. 19. editoque voto, regiſtrato etiam ſub num. 20. prodiit ſententia Theſaurarii, confirmata etiam cum motu proprio ejuſdem Pontificis ſub num. 21. & 22.

15 In præsenti autem capitulo agitur solùm de primo puncto in forma extrajudiciali, disputato in Congregatione deputata super potestate faciendi hanc suppressionem, prorsùs enim incongruum erat de hoc agere in Rota, dum, ut aliàs dictum est, suppressio jam sequuta erat, solumque demandatum fuit expeti hujus Tribunalis votum super pretio, & an restituendum esset illud majus pretium, quod per Officiales erat solutum, sed à Camera non receptum.

16 In hoc autem puncto, scribentes pro Officialibus hanc negantibus potestatem, dicebant eadem, quæ superius in antecedenti capitulo insinuata sunt, quod scilicet Princeps non potest de justitia supprimere Officia, quæ vendidit, atque concessit, non per viam gratiæ, sed per viam contractus oneros, & correspectivi, quoniam Principi subjacent leges, non autem contractus, quos, ad instar cujuslibet privati, servare tenetur, atque aliàs magis misera, & infelix esset ejus conditio, quàm illa cujuslibet privati, dum ità humano careret commercio, neque in ejus, ac Reipublicæ indigentiis inveniret contrahere cum eo volentes, ejusque fidem sequi, magnum desuper faciendo auctoritatum cumulum, ex quibusdam modernis desumptum. A.

17 Atque in idem ponderabant ea, quæ statuta fuerint per Imperatorem Justinianum volentem minuere numerum Collegii Referendariorum Sacri Palatii, reducendo de quatuordecim ad octo, ut expectari deberet eorum vacatio, non autem, ut jam extantes deponerentur; B. Prout etiam, quando Pontifex Sixtus IV. ad numerum duodenarium reducere voluit Tribunal Rotæ Romanæ, & in quo statu postmodum continuavit, & continuat, cum prius non haberet certum, & determinatum numerum, adeout legatur, quod quandoque usque ad numerum vigintiquatuor, imò, & vigintisex in eo Tribunali sederint, cùm tunc in eo sederent quatuordecim, non per hoc depositi fuerunt duo, qui erant excedentes, sed provisum fuit, ut imposterum, contingente vacatione, istorum loca non implerentur; Atque in individuo istius Collegii Secretariorum, de quo agitur, cùm juxtà præmissam facti seriem, Innocentius VIII. ejus consuetum statum immutasset, quodque imposterum illud constare deberet ex vigintiquatur Officialibus, quos omnes tunc creavit, non per hoc tamen depositi antiquos sex Officiales, ex quibus idem Collegium constituebatur, sed mandavit, ut contingente istorum vacatione, alii in eorum locum subrogari non deberent, eorumque Officia accrescere deberent ad commodum Collegii, quod occasionem dedit provisioni B. Pii V. super cujus intelligentia tota fuit disputatio, ut in Capitulis sequentibus; Et per consequens concludebant, quod si Pontifex istum Collegium extinguere volebat, expectare debebat omnium nunc existentium mortem, abstinendo à subrogatione aliorum in eorum locum, donec ita paulatim supprimeretur.

18 Et his addi posse considerabam, quod cum hujusmodi Officia venalia vacabilia ex pluries insinuatis, & præsertim in Cap. 3. & 4. redoleant quemdam contractum emptionis, & venditionis, vel concessionis futurorum emolumentorum ad vitam Officialis, eo modo, quo creantur census vitalitii, ac etiam vendunt domus, aliaque prædia ad vitam, ita in contractum deducendo incertam aleam, quæ potest æqualiter se habere ad utriusque lucrum, & damnum respectivè: Hinc sequitur, quod sicuti census, aliique contractus vitalitii dissolvi non possunt per unum ex contrahentibus, altero invito, ita ex rationis identitate, idem dicendum veniat.

19 Super his autem, & similibus, quæ charitas inutiliter implendo cum Collectorum apparatibus, & copiosis allegationibus, vel transcriptionibus, deduci posset, dicebam idem quod in isto, omnibusque aliis legalibus operibus, mea fuit, & est frequens dicendi consuetudo, & præsertim in antecedenti capitulo, fallaciam scilicet, & errorem consistere, non quidem in præfatis, aliisque similibus conclusionibus, vel rationibus, sed in earum applicatione, quæ nunquam benè fieri potest, quando procedatur cum generalitatibus, & negligatur casuum distinctio, quæ vera omnium controversiarum decidendarum est via; sive lucerna: Aut siquidem agitur de privationibus personalibus, vel singularibus aliquorum Officialium, ipsis Officiis adhuc in suo esse remanentibus, atque
20 alteri concessis, vel concedendis, & tunc intrant ea, quæ in antecedenti capitulo dicta sunt, frustrà repetenda. Aut verò agitur de reformatione numeri alicujus Tribunalis, vel Collegii, istud ad minorem reducendo numerum, adeout adhuc ipsum Corpus persistat, & duret, juxtà superius insinuata exempla, & tunc regulariter, quando facti circumstantiæ diversimodè non suadeant, rationabile est id, quod ut supra dicebatur, potissimè ubi aliquorum degradatio considerabile præjudicium eorum famę, & honori, vel statui parere potest, ut advertitur in sæpius enunciata Regalium sede, ageudo de potestate Principis tollendi jus tertii, C. Aut demum agitur de omnimoda suppressione totius Collegii, vel Universitatis, ita in hac parte regiminis Reipublicæ formam immutando, diversumque statuendo modum, quia sic Principi, cum ejus sapientum consilio, pro publica necessitate, vel utilitate videatur, & tunc prorsùs vanum, imò temerarium esse advertebam de potestate dubitare, ob illam personarum reduplicationem, quæ eodem antecedenti capitulo considerata est, quo d scilicet alia est persona Principis tanquam contrahentis, & alia est persona ejusdem tanquam legislatoris, & providentis super bono regimine Reipublicæ, & Principatus ex causa publicæ necessitatis, vel utilitatis, potissimè in hujusmodi Officiis, nec Prælaturam, nec administrationem, aliasque præeminentias annexas habentibus, cùm solum justitia obliget Principem ad reficiendum id, quod interest illorum privatorum contrahentium, quibus tale præjudicium infertur, juxtà modum tamen, & declarationes, de quibus infrà Cap. 17. Non potest enim Papa sine causa de potestate ordinaria, & ad limites justitiæ privari, (juxtà unam opinionem) possessores dignitatum, & beneficiorum, vel si id facit, tenetur, (ut Canonistæ dicunt) ad unum bonum excambium; Sed non per hoc dici potest, ut non possit supprimere totam illam Ecclesiam, sive totum illud Collegium, in quo sunt Dignitates, & Canonicatus, aliaque beneficia, prout non potest sine justa causa cum potestate ordinaria privare Superiores, Generales, Provinciales, & Abbates, ac Prælatos alicujus Religionis, & tamen prorsùs vanum esset dicere, quod ex justa causa non posset supprimere ipsam Religionem in universum, quodque deberet expectare mortem omnium dictorum Prælatorum, & Religiosorum, cum similibus, dum non est practicabile, ut corpus supprimatur, & membra in suo esse adhuc vigeant, cum similibus; Unde propterea in casu, quem latè disputat Fagnanus D. tuendo causam propriam, ut ei tolli non potuerit quodam Officium Pœnitentiariæ, quæstio cadebat, quoniam Officium adhuc vigebat, & erat alteri collatum, sed si Papa suppressisset illud Officium, fortius verò, si ei supprimere visum fuisset totum Tribunal Pœnitentiariæ, omnesque ejus Officiales, tum ntique fabulosum esset disputare de potestate, ob præjudicium, quod exindè fieret Officiorum possessoribus, cum similibus, & hic est casus.

a *Noguerol.alleg.5.num.1. & seqq.lib.1. Mastrill.de Magist. lib.1.cap.22.num.36. & cap.27.num. 35. Fagnan. in cap. ex epist.num.17.18.de probat.cum aliis in Theatr.lib.2.de Regal.disc.148.num.20.*

b *Aut.de Referend.S.Palatii §. Propterea.*

c *Disc.148.de Regal.* d *Relatus d.disc.148.de Regal.*

Præsupposita legitima suppressione Collegii, de quo capitulo præcedenti, quid restituendum esset officialibus ex legibus particularibus ejusdem Collegii.

SUMMARIUM.

1 *De pluribus, ac diversis Officialium speciebus.*
2 *Non est evagandum in generalibus, ubi habentur specialia.*
3 *Ad quid prosit inspicere de generalitatibus.*
4 *De virtute, & operatione ablativi absoluti.*
5 *Quomodo procedat conclusio, quod conditio, quam importat ablativus absolutus, debeat prius impleri.*
6 *De fundamento primæ decisionis Rotalis.*
7 *Quibus Officialibus dictum fundamentum congrueret.*
8 *De Donatariis Officiorum.*
9 *De quibus Officialibus in Rotæ decisionibus agitur.*
10 *De significatione, & proprietate verbi* restituere.
11 *De duplici sensu activo, & passivo dicti verbi* restituere.
12 *Quod in casu, de quo agitur directum esse ad Cameram debitricem.*
13 *De improprietate dicti verbi, quando admittatur.*
14 *Quod in hac facti specie non debeat esse locus dictæ impropriationi.*
15 *Quod majus damnum esset Camerę, quàm Officialium.*
16 *Inter contendentes de damno, potior est conditio ejus, qui agit de majori damno, eique major assistat æquitas.*

17 *In*

17 *In dubio, quando pro Fisco sit respondendum, & quando contra eum.*
18 *De triplici specie fisci.*
19 *Quod duplex pretium intrinsecum, & extrinsecum.*
29 *De interpretatione Motus proprii Piani, & quid veri in eo contineatur.*
21 *Verba transactionis restringenda sunt ad id, quod erat in lite.*
22 *Confirmatio non alterat confirmatum.*
23 *De argumentis, quod B. Pius V. nil innovare voluerit.*
24 *De Aliis motivis elidentibus concessionem factam per B. Pium V.*
25 *Quare deduci soleant, ac debeant motiva etiam levia, & periculosa.*

CAP. XV.

SEquutis ad normam Motus proprii Innocentiani, in antecedenti capitulo relati, suppressione Collegii Secretariorum Apostolicorum, & integra restitutione illarum pecuniarum, quæ Cameræ immediatè solutæ fuerunt, juxtà seriem, de qua in eodem præcedenti capitulo, assumpraque disputatione, prius in Congregatione deputata, postmodum verò in Rota, quidnam supereesset restituendum; Cum plures essent, ac diversæ Officialium
1 species, quarum, una erat trium Piorum locorum, pariter in dicta facti serie enunciatorum; Altera illorum, qui directè, & immediatè emerunt à Camera vacantia pro pretio currenti; Altera illorum, qui pariter directè Officia vacantia obtinuerunt à Camera ex causa lucrativa, ob elargitiones eis factas per Pontifices. Quarta illorum, qui majori pretio emerunt ab aliis Officialibus foventibus causam onerosam, quia mediatè, vel immediatè emerunt pro minori pretio à Camera, & Quinta illorum, qui, pretio mediante, emerunt immediatè, vel mediatè à Donatariis, qui nil Cameræ solverunt. Hinc ubi controversia examinanda, & decidenda esset cum terminis, & propositionibus generalibus juris communis, in tot inspectiones quot sunt species, illa dividi merebatur; Sed quoniam desuper habentur leges particulares in eodem antecedenti capitulo enunciatæ, illa scilicèt fundamentalis Innocentii VIII & altera B. Pii V. atque erroneum est, ubi habentur particulares, & individuales provisiones, recurre
2 re ad generalitates, ut advertitur in sede Judiciorum, & alibi, A. idcircò, licèt initio multa generalia deducta fuerint, attamen præsertim in Rota, (& meritò quidem) ad has leges particulares tota disputatio restricta fuit, præsertim verò ad posteriorem Pianam, ut decisionum tenor ostendit, dum attenta priori Innocentiana, cessabat omnis occasio disputandi, quoniam Camerales libenter procedere prompti erant cum dicta Innocentiana, ad cujus præscriptum restituendi solùm erant ducati Cameræ 62400. quibus excrescentiam valoris auri interim sequutam, de præsenti important solùm scut. monetæ 95. m. circiter, cum tamen jam restituta essent scut. 223. m. circiter; Non tamen inutilia dici merentur ea, quæ attentis terminis ge-
3 neralibus juris habentur in Cap. 17. pro congrua interpretatione, & intelligentia hujus legis particularis, juxtà vulgatum generale axioma, ut leges particulares dubiæ, vel manchæ, à jure communi interpretationem, vel supplietionem recipiant.

Quatenus itaque pertinet ad præfatam legem Pianam in posteriori ejus parte, & in verbis in antecedenti capitulo registratis, ibi, *nisi restituit prius realiter, & cum effectu integrè, & sine diminutione restitutis pecuniis, &c.* Dicebant scribentes pro Officialibus, magis verò insistebat cum voto singulari unus ex Rotæ Auditoribus, quod cùm ista verba importent ablativum absolutum, cujus virtus, &
4 operatio est inducere conditionem ante omnia adimplendam, ex iis, quæ in Judiciorum sede, & alibi frequenter habentur, B. hinc resultaret, quod præcedere debebat integra restitutio pecuniarum, quomodolibet à possessoribus Officiorum solutarum, qua non adimpleta, procedi non poterat ad suppressionem; Verùm istud videbatur parum probabile, peueque contemptibile fundamentum, quoniam ita esset præsupponere conclusione id, quod erat in quæstione, super operatione præfati Motus proprii, & an Pius voluerit, nec nè id, quod ex dictis verbis inferebatur ut infrà, ac etiam, quia id erat extra commissionem præsupponentem suppressionem jam perfectam, atque demandantem solùm cognitionem puncti consequutivi super pretio in majori, vel minori quantitate reficiendo, ideoque erat se facere Judicem supra ipsum Principem delegantem, & extra delegationem. Ac ulterius ablativo absoluto jam satisfactum erat, antequam disputatio in Rota assumeretur, dum præcesserat vera, effectiva, & integra restitutio illius pecuniæ, pro qua Officia ab ipsa Camera erant acquisita; Quæstio verò cadebat super pecunia soluta per possessores resignantibus, non autem Cameræ, idque dubium, & illiquidum erat, atque super hoc puncto cade- 5
bat judicium proferendum, & per consequens nulla juris ratio, vel auctoritas exigebat, ut exequutio præcedere deberet judicatum, imò disputationem; Quodque incertum, & illiquidum prius solveretur, cùm sufficiat ad hoc separatam in judicio offerre, postquam liquidatio sequuta sit, juxtà ea, quæ habentur in clausula *refectis*, vel altera *purgatis*, vel *restitutis*, & simili, concepta per eumdem ablativum, quoniam intelligitur de certis, & liquidis, quo verò ad incerta, & illiquida, sufficit obligatio in judicio de illis reficiendis, postquam liquidata erunt, facto ad summum, pro stylo Curiæ, modico depositio unius Julii, ut in Judiciorum sede, & alibi habetur; Ideoque meritò istud motivum, nullam penitus habuit sequelam, illudque reiiciunt duæ posteriores decisiones favorabiles Cameræ.

Fundamentum itaque, aliqua consideratione dignum, 6
erat alterum, quod cùm generaliter, & indefinitè demandaretur restitutio pecuniarum, pro quibus constaret possessores emisse, & habuisse Officia, idcircò generaliter, & indefinitè id intelligendum erat, non distinguendo, an pecunia soluta esset Cameræ, vel resignantibus, potissimè ob illa verba *integrè, & sine diminutione*, quæ aliàs non verificarentur, si talis distinctio attendenda esset, istudque fuit unicum fundamentum primæ decisionis, quæ præsupponit rem esse ita claram, ut intraret vulgaris regula text. *in l.ille aut ille ff. de legat.* 3. quod in claris, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta, ut ex eadem decisione patet, inferius registrata sub num. 8.

Istud motivum percutiebat solùm quartam, & quintam 7
speciem Officialium, juxtà distinctionem quinque specierum, de qua supra; Non congruit enim primæ speciei trium piorum locorum, cùm in eis intrent rationes, de quibus in capitulo sequenti, minusque secundæ illorum, qui directè, & immediatè emerant à Camera, cui solutum erat pretium, quoniam istud jam fuerat restitutum, atque istorum prætensio restringebatur ad augmentum, intermedio tempore, ex istius beneficio sequutum, cujus inspectio intrat juxtà terminos generales juris communis, de quibus infrà Cap. 17. illudque potius à præfatis verbis Piani Motus proprii excluditur, ut etiam excluditur tertia species donatariorum foventium causam lucrativam, ut præsertim ex quadam implicita donatione fovebat Marchio Ruspulus, ex mera gratia prorogationis, vel concessionis coadjutoriæ cum futura successione, dum in istis verificari non poterant dicta verba *restitutionis pecuniarum; pro quibus vere, & realiter Officia emisse, vel habuisse constiterit.* Quamvis enim, quando Papa concedit hujusmodi Officia condonando eodem tempore pretium, occultati videantur duo actus, unus scilicet emptionis Officii pro consueto pretio, alter autem restitutionis pecuniarum, ut subtilizando motivabatur; Attamen istæ sunt fictiones, & subtilitates, relinquendæ Scholasticis, & Academicis, pro ingenii acumine exercendo, attenta verò naturali veritate de facto, solus actus donationis initus dicitur, atque nulla- 8
tenus dici potest, quod pro acquisitione Officii verè, & realiter aliqua pecunia soluta sit. Et quemadmodum per illos de secunda specie prætendi non poterat augmentum intrinsecum, seu latens, sequutum ex beneficio temporis, cùm istud potius excludatur per hunc Motum proprium, restrictum ad restitutionem solius pecuniæ solutæ pro emptione, vel acquisitione, ut supra, ita multò minus istud augmentum prætendi poterat per illos de quarta, & quinta specie, sine dubio minus jus habentes.

Restringendo itaque discursum ad illam pecuniam, quam possessores Officiorum verè solverunt pro consequutione Officii, sed Cameræ non recepit, ut in illis, de quarta specie verificatur, in eo majori pretio, quod ipsi solverunt resignantibus, qui pro minori emerunt à Camera, puta, quia Camera Officium vacatum vendidit Titio pro scutis decem millibus, Sempronius autem ultimus possessor à præfato Titio, vel ab alio resignatario ob augmentum, 9
quod ex beneficio temporis in omnibus rebus accidit, illud emit pro scutis 15. m seu 20. m & illis de quinta specie, puta, quia Sempronius, pro tunc currenti pretio quindecim, vel viginti mill. emit Officium à Tito donatario, qui nihil solvit Cameræ; Atque distinguendo inspectionem super-

significatione, vel proprietate verborum, ab altera, quæ respicit substantiam voluntatis, seu mentis præfati Pontificis Pii V.

Quatenus pertinet ad primam inspectionem significationis, *vel* proprietatis verborum, iidem scribentes pro Officialibus admittebant, prout etiam ipsa prima decisio, eorum favore prodita, admittit, quod verbum *restituere*, tam in legali, quàm in grammaticali, vera, & propria significatione verificabile non est, nisi in eo, quod receptum, vel respectivè solutum est, juxta expressa, & litteralia jura deducta in decisionibus hinc indè proditis, in quibus etiam cumulantur aliquæ auctoritates ex multis, quæ pro consueto inepto moderno stylo, cum improbo labore inani cumulabantur per scribentes hinc indè in re clara, & incontrovertibili, undè propterea, pro meo sensu, punctus erat, ad quem istud verbum directum esset, an scilicet ad Cameram, quæ restitutionem facere tenebatur, vel ad Officiales qui eam recipere debebant, & sic an in sensu activo; ut scilicet, qui recepit, restituat, dum non restituitur id, quod acceptum non est; vel in sensu passivo, ut restitutionem consequatur ille, qui solvit, vel amisit, quamvis non ille, qui restitutionem facit, sed alter abstulerit vel receperit; Si enim (exempli gratia) ego solvi, vel amisi centum quæ mihi reddantur, quoad me fieri dicitur restitutio, ideò reintegratio in pristinum statum, atque verificatur verbum restituere, quamvis ille, qui reddit, non receperit, sed alter, dum quo ad me id nil refert, an unus, vel alter mihi restituat, & è converso, si ego indebitè habeo in manibus rem, vel pecuniam non meam, quam reddere teneor, si reddo, dicor restituere id, quod recepi, an reddam illi, à quo recepi, vel alteri, cui juridicè reddi potest, & sic in utroque istud verbum remanet verificabile, & per consequens punctus erat cuinam illud directum esset.

Certum autem videbatur, quod directum esset ad Cameram debitricem Officia supprimentem, & restituere debentem pecunias ab Officialibus solutas, ut ad clarum sensum ipse verborum contextus ostendit, & clarius comprobat tenor totius Motus proprii, dum per quinque alias vices in eo adhibitum fuit idem verbum restituere, semper directum ad debitorem, qui restitutionem facere debebat, undè propterea videbatur, quod versaremur in casu indubitabili. Et quamvis in prima decisione, amplectendo motivum scribentium pro Officialibus, dicatur, quòd idem verbum restituere in Motu proprio, quandoque adhibeatur impropriè in eo, qui nihil receperat, nempe quando dicitur, quod Secretarii se offerebant restituere Cardinali Mediceo scuta 5500. recepta per Papam pro pretio Officii non sui, dum Secretarii nil receperant; Nihilominùs revera erat ista levissima consideratio, meritò in aliis duabus decisionibus rejecta, & quæ potiùs retorquebatur ad probandum idem, quòd scilicet verbum directum esset in debitorem, dum dicitur restitutionem fieri debere per Secretarios, vice tamen, & nomine Papæ debitoris, qui per ipsorum organum, tanquam ejus mandatariorum facere debebat restitutionem, quæ revera per mandantem, non autem per mandatarium fieri dicitur, ut etiam advertitur in meo discursu, de quo infrà num. 9.

Verùm ubi improprianda esset vis, & significatio dicti verbi *restituere*, ut facit prima decisio, quæ cum improprietate potiùs procedit, ut ejus tenor ostendit, ut propterea illud verificaretur in creditore, qui restitutionem recipere debet, attamen id regulariter non procedit, sed eatenus admittitur, quatenus ita exigat subjecta materia, tanquam per speciem limitationis, quam inducat, vel disponentis, vel contrahentium voluntas, vel æquitas, aut alia congrua ratio. Hæc autem omnia in facti specie deficere videntur; Non enim assistit, sed potiùs resistit verisimilis intentio Papæ, ut habetur infrà, agendo de altera inspectione voluntatis post hanc inspectionem verborum; minusque suadet æquitas, vel congruentia ex pluribus. Primò, quoniam solvere, vel restituere id, quod acceptum, vel habitum non fuit, est species pœnæ formalis, & iniquitatis, quæ præsupponit delictum vel culpam in eo, qui talem pœnam pati debeat, ut ostenditur infrà Cap. 17. agendo de restitutione facienda ad terminos juris communis. Secundò, quoniam ista lex Piana, quando intelligenda veniret juxtà sensum Officialium, ac primæ decisionis, utique dici mereretur exorbitans, & correctoria, nimiumq; Cameræ præjudicialis, dum ita corrigit legem fundamentalem initam per viam contractus per Innocentium VIII. in limine erectionis Collegii, qua attenta, in casu suppressioni, Camera teneretur solùm ad restituendum ducatos 62400. importantes scutos monetæ 95. m. circiter, attenta verò ista lege Piana, etiam juxta sensum Cameralium, jam exequtioni demandatum, restitutio importat penè tripulum; Attento verò sensu Officialium importaret longè ultrà quadrupulum. Tertiò, quoniam eadem lex Piana ita in præjudicium Cameræ corrigit dispositionem juris communis, qua attenta teneretur longè minùs restituere, quàm jam voluntariè restituerit, ut clarè ostenditur in dicto Cap. 17. ubi hac juris communis dispositione agitur.

Et demum quartò, quoniam licèt Officialibus aliqua assistat æquitas, quia cum bona fide, juxta consuetudinem, pro tunc currenti pretio, emerunt, adeout agatur de damno vitando, attamen longè major est æquitas, quæ assistit Cameræ, tùm quia damnum Officialium, saltem in magua parte, compensatum fuit ab excessivis emolumentis, quæ multorum annorum spatio perceperunt, adeout in aliquibus importaverit ultrà dccem, & duodecim pro centenario, undè de tota sorte erogata, detractis moderatis fructibus currentibus, reintegrati fuerunt, è converso autem Camera agit de damno omnimodo in restituendo id, quod nullatenus habuit, & de altero damno, quod tam diuturno tempore passa est, in tam excessivis interusuriis, ideòque intrat vera, & recepta propositio, quod inter æquè contendentes de damno vitando, potior est conditio ejus, qui certat de majori damno, cui propterea major assistit æquitas. Tùm etiam, quia longè magis pia, miserabilis, & æquitate digna est Camera, quàm essent isti Officiales, qui in modico numero, penè omnes erant divites, & potentes, eorumque plures, forsan ex ejusdem Cameræ, & Sedis Apostolicæ bonis, vel beneficiis ditati, è converso autem damnum Cameræ est idem, ac illud totius Reipublicæ, quæ complectitur orphanos, pupillos, viduas, rusticos, & pauperes, aliosque miserabiles, ac etiam bonum commune omnium, ac propterea quidquid dicant supericiales humanarum litterarum professores, qui litteram non egrediuntur, vel aliqui superficiales legulei, qui pariter litteræ vilissimè servint, verius est, ut in dubio, & in pari casu pro Camera debeat responderi, cui etiam tanquam reo convento ad repellandum actorem assistit vulgaris regula, ut in dubio pro reo contendente deliberatione debeat responderi.

Quamvis enim enunciati superficiales procedere soleant, cum nimis vulgato dicto *Plinii ad Trajanum*, ut sub bono Principe mala sit causa fisci, contra quem in dubio debeat judicari, in hoc tamen consistit error confundentium unam speciem fisci cum altera; Siquidem triplex est fiscus, unus enim est penalis, & odiosus, qui contendit de puro lucro ex aliena jactura, cum bonorum publicatione, vel mulctis, & pœnis; Alter est fiscus non odiosus, nec pœnalis, sed adhuc fovens causam lucrativam, ut est in bonis vacantibus; Et alter est fiscus, qui agit de conservando, & benè administrando bona publici Ærarii, & patrimoni orphanorum, viduarum, virginum, pupillorum, amentium, aliorumq; pauperum, & miserabilium, ac totius humanæ societatis; Præfata ergo sententia Plinii procedit in prima specie odiosa, & pœnali, ac etiam ad summum in secunda, nullatenus verò in hac tertia, verè magis favorabili specie, quàm sit causa privatorum, eo modo, quo semper bonum publicum antefertur privato, juxta auctoritates ita distinguentes, quæ allegantur in secunda, & tertia decisionibus, de quibus infra sub n. 18. & 19. ac etiam in alias enunciato meo discursu, pariter inferiùs registrato sub n. 9. in quo advertitur in clarè comprobari ex eo, quod fiscus pœnalis, vel qui alias contendit de lucro, careret multis ex illis privilegiis, & favoribus, quæ competunt fisco favorabili, & denegantur privatis, puta hypothecæ legalis, potioritatis adversus antecessores in bonis posteà quæsitis, æqualis concursus cum dote, ob conquassationem privilegiorum, & sunt tot alia, quæ collecta fuerunt per illos, qui professi sunt agere de juribus, & privilegiis fisci. C.

Prætereà, insistendo etiam in hac prima inspectione verbali, & super significatione, & intelligentia dictotum verborum *restitutis pecuniis*, *pro quibus constet ipsos emisse*, *vel habuisse Officia*; Ista verba nullatenus convenire possunt illis pecunis, quæ per ultimos possessores fuerunt solutæ aliis privatis possessoribus, qui cum hoc lucro Officia resignarunt, quoniam (ut pluries animadversum est in capitulis præcedentibns, ac etiam advertitur in dicto meo discursu nu. 9. à quo alii scribentes cum latiori apparatu penè totum desumpserunt, atque firmatur in duabus posterioribus decisionibus Cameræ favorabilibus) dicta verba solùm adaptabilia sunt illis pecuniis, quæ solutæ fuerunt Cameræ

meræ, a qua directè, & immediatè acquiri, & obtineri dicuntur Officia, tanquam vacantia per illam mortem civilem, quam sibi voluntariè dedit resignans, tollens se de medio, ideoque illud pretium, quod per resignatarium, & novum emptorem solvitur refignanti, duplicem habet speciem, unam scilicet subrogationis in locum illius pretii, quod Camera jam à resignante habuit, ideoque per mutationem personæ aliud pretium non consequitur, nè illud pro eadem re consequatur duplicatum, & alterum illius augmenti, quod recipiens lucratur, & obtinet, tanquam munus, & premium cessionis, quam alteri facit, illum ponens in ejus locum, ut docet frequens & quotidiana praxis locorum Montium, quoniam Camera in eorum erectione illa vendidit ad rationem scutorum centum pro quolibet loco; deinde verò illorum possessores illa vendunt aliis pro scutis 120. & quandoque etiam pro pretio duplicato, ut sequebatur potissimè in locis Montium Cameralium Bononiæ, quando ante reductionem recenter factam fructabant ad rationem septem, & octo pro centenario, ut habetur in tract. de locis Montium cap. 1. & 3. quoniam ista major summa, quæ solvitur privatis resignantibus, non est verum pretium, quod solvatur venditori, à quo res conceditur, ejusque dominium transfertur, sed ita explicatur, pro usu loquendi, sub nomine pretii extrinseci, vel accidentalis, verè tamen & propriè aliud non est, nisi quodam præmium, quod solvitur possessori, ut tollat se de medio, & aperiat locum novæ concessioni resignatario faciendæ per Principem, ad instar illius recognitionis, vulgò explicari solita, in Italia, sub vocabulo *di buona uscita*, quæ solvi solet pro nominatione, vel sub ingressu in appaltibus Cameralibus, vel in emptionibus bonorum, aliisque negotiis, ac propterea istud augmentum dici non potest pecunia, pro qua emptio facta sit ejusque verum pretium, cum pretium propriè sit illud, quod solvitur venditori, cujus personam gerit Camera, non autem resignans; Nil obstante, quod fiat tale per Papæ approbationem, quoniam huic objecto satisfit infrà in cap. 17. ubi videndum.

Quo verò ad alteram inspectionem voluntatis, seu mentio B. Pii V. in pluries enunciato meo discursu, de quo infra num. 9. proceditur cum dilemmate, quod convincens videtur, quoniam ut habetur in facti serie ad hunc effectum diligenter exarata in capitulo præcedenti, Motus proprius Pianus principaliter continet concordiam super annullatione provisionis factæ per Papam de officio pertinente ad Collegium, cum mutuo per istam facto, & cum assignatione officii primò vacaturi, pro dicti mutui satisfactione, ideoque, aut dicere volumus, quod motus proprius, nulla data paragraphorum, vel orationum diversitate, contineat unicam individuam dispositionem, aut verò quod contineat duas partes, ac dispositiones diversas, & separatas, unam nempè ab initio, usque ad §. *Ad hæc* super dicta concordia cum mutuo, & assignatione futuri officii respectivè, & alteram à dicto §. *Ad hæc* usque ad finem super confirmatione privilegiorum, sub qua appositа fuerunt verba superius registrata, quæ huic disputationi ansam dederunt, ut omninò ista posterior pars verior videtur, ut infra. Si attendenda est prima pars, quod scilicet unica, & individua sit totius Motus proprii dispositio, & tunc esset dare casum, quod in contractu mutui mndicæ summæ scutorum 5500. atque istius intuitu, Collegium mutuator reportasset à Camera mutuataria istam novam conventionem, alterativam legis fundamentalis, adeò Officialibus proficuam, adeòque Cameræ damnosam & præjudicialem ut scilicet loco restituendi, in casu suppressionis, scuta 95. ut circiter, ita obligata remaneret restituere scuta circiter 400. m. juxta sensum primæ decisionis, & prætensionem Officialium, ideoque intraret, non solum læsio plus quam enormissima, redolens apertum dolum annullantem actum ex iis, quæ in materia læsionis habentur in sua Emptionis, & Venditionis sede, & alibi, D. sed etiam adesse diceretur manifesta, & gravissima usura, juxta ea, quæ circa mixturam mutui cum altero contractu, vel pacto læsivo, & præjudiciali habentur in sua Usurarum sede, E. adeòut non solum Camera teneri non deberet ad hunc controversum excessum, quem ipsa non recepit, utpotè solutum refignantibus, sed neque teneri deberet ad id quod ultra dictam summam scutorum 95. m. conventam in prima conventione fundamentali Innocentii VIII. solvit tanquam receptum in aliis scutis circiter 130. m. ideoque deberet potius esse locus reformationi duarum ultimarum decisionum, concedendo Cameræ repetitionem excessivè soluti ultra d. summam couventam in Const. Inn.

Altera quoque desuper cadente vera, & recepta propositione, quod concordia intelligenda venit intra limites controversiæ, super qua prodiit, & super rebus, quæ in actuali, vel habituali erant lite, ideoque alia verba ex errore, vel inadvertentia, citra intentionem appositа censentur, quoties aliunde non constet, quod alium diversum contractum facere partes voluerint. F.

Aut verò dicimus (ut probabilius dicendum est) quod dictus motus proprius contineat duas separatas, ac diversas partes, vel dispositiones, ut supra; Et tunc, quatenus pertinet ad posteriorem partem, in qua continentur præfata verba, in quibus est officialium fundamentum, revera illa continet solùm confirmationem antiquorum privilegiorum, non autem novum privilegium, novamque concessionem innovativam, & alterativam præcedentium ideòque intrat vera, & recepta propositio, quod confirmatio regulanda est ad limites confirmati, adeout verba quantumvis ampla stent famulativè pro majori firmitate actus, sed ultra non progrediantur, juxta auctoritates relatas in posterioribus decisionibus, & in sæpius citato meo discursu, de quo num. 9. quo posito, verba intelligenda sunt de pecuniis conventis in dicta Constitutione Innocentii, & non ultra.

Quodque revera Pontifex Pius in animo non habuerit aliquod innovare, sed solum confirmare, & approbare ea, quæ jam concessa fuerant, comprobatur ex pluribus, quæ simul juncta rem in claris ponere videntur. Primò nempè ex juris regula generali, quod novatio non præsumitur, nisi expresè dicatur, vel quod ratio omnimodæ incompatibilitatis urgeat. Secundò, quia hæc innovatio importaret magnam Cameræ læsionem, ac donationem, quarum neutrum in dubio præsumitur. Tertiò, quia tantum abest, quod iste Pontifex voluerit aliàs concessa ampliare, quod imò constat illa voluisse potius restringere, cum enim medio tempore inter concessiones Innocentii VIII. Alexandri VI, Clementis VII. & Pauli III. & istam supervenisset Concilium Tridentinum completum, & publicatum sub Pio IV. ejus immediato prædecessore, hinc dicta antiqua privilegia restrinxit, dummodo præfati Concilii decretis non adversentur. Quartò eamdem voluntatem suadeat qualitas ejusdem Pontificis, qui ut docent ejus acta, & quamplures constitutiones, illa præsertim de non infeudando, de qua pluries agitur in Feudorum sede, fuit piissimus, & zelantissimus administrator, & conservator bonorum, & Jurium Sedis, & Cameræ Apostolicæ, (atque utinam idem actum esset à Successoribus, quoniam res non essent in hoc malo statu, in quo reperiuntur.) Quintò clarè, adeout intret superius enunciata vulgaris regula deducta in prima decisione, quod in claris, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta, dum expresè professus est Pontifex confirmare dicta antiqua privilegia, vel conventiones, eo modo, quo competebant, & non alias ut clarè probant illa verba *eisdem modo, & forma &c.* Sextò, quoniam stylus est in donationibus aliisque concessionibus, Cameræ præjudicialibus, adiiciendi derogationem regulæ *de jure quæsito non tollendo*, ac etiam derogationem Apostolicis Constitutionibus interdicentibus alienationem bonorum, & jurium Ecclesiæ, & Sedis Apostolicæ, ac etiam derogationem Bullæ Pii IV. de registrandis, aliasque adjiciendi amplas, & pregnantes clausulas, quorum nihil factum esse constat; Stylus enim comprobat voluntatem Papæ, & quid facere voluerit. Septimò clarius, & in comprobationem proximè antecedentis argumenti, quoniam in prima parte Motus proprii, in qua agitur de contractu verè correspectivo, & ex debito justitiæ commutativæ, assignationes Officii primò vacaturi in satisfactionem mutui scutorum 550. sine aliqua liberalitate, vel illa modica, & contingibili, quæ verificari poterat in eo pluri, pro quo dictum vacaturum Officium assignatum vendi potuisset, cùm tamen dari posset casus, quod venderetur minùs, adhibitæ fuerunt dictæ cautelæ, & clausulæ, aliqueamplæ, & æffrenatæ; Et tamen in hac secunda parte, in qua, juxtà sensum Officialium adesse diceretur adeò ingens, & læsiva innovatio, quæ profusionis nomen vel titulum meretur cum adeò gravi damno, & præjudicio Cameræ, nulla ex his clausulis & cautelis adhibita est, sed solum fuerunt adhibitæ illæ clausulæ, quæ pro stylo adhiberi solent in simplicibus confirmationibus. Octavò in idem, quoniam ubi dicta assignatio Officii vacaturi effectum non fortiretur, ad aliud Pontifex Cameram obligare noluit, nisi ad restitutionem dictæ summæ mutuatæ, cum damnis, & interesse, ratione census ad hunc effectum imponendi, ideoque prorsus improbabile est, ut in casu

sup-

suppressionis totius Collegii longè magis de jure permissæ, juxta deducta in capitulo præcedenti, quinimò per eamdem Innocentianam legem fundamentalem prævisæ, atq; per Pium IV. præsuppositæ, juxta insinuata in capitulo sequenti, voluerit eamdem Cameram ad adeò ingens damnum obligare. Nonò demum clarè id comprobare videtur confessio, vel agnitio eorumdem Officialium illius temporis optimè consociorum illius veritatis, quæ nunc nobis ignota, & obscura est, quoniam in vim clausularum ejusdem Motus proprii, duo expediri curarunt Brevia, unum super ejus prima conventionali, ad effectum docendi de facultate imponendi censum pro restitutione dictorum scut. 550. & alterum super secunda parte, atque huic secundo Brevi impresso in libro eorum cura, sub Sixto V. composito, & typis dato, adjecerunt rubricam confirmationis privilegiorum, ut patet ex eodem Brevi inferius regiſtrato sub num. 3. Eamdemque veritatis agnitionem fecerunt eorum successores in altero Brevi obtento à Gregorio XV. pariter inferius regiſtrato sub n. 4. Ideòque his omnibus simul junctis, manifestum remanere videtur, quod aliud Pontifex Pius in animo non habuit nisi solùm confirmare antiquas concessiones, & privilegia; Hæc autem confirmatio inutilis, & fatua dici non meretur, ut ex parte Officialium exaggerari solebat, dum satis proficua esse potuit respectu illorum privilegiorum, quæ non essent in usu, ac etiam ad tollendas dubitationes, quæ cadere poterant ob superventas privilegiorum, & gratiarum revocatorias Constitutiones ejusdem Innocentii VIII. magis verò Adriani VI. fortèque aliorum intermediorum Pontificum; Et nihilominus dum Camera acquievit dictæ magnæ, & adeò præjudiciali innovationi, quod scilicet, cùm ex lege fundamentali Innocentiana teneretur solùm restituere scut. 95. m. circiter, restituit totam pecuniam acceptatam in summa scut. 230. m. citciter ita maxima operatio huic provisioni data est; Et per consequens magna exorbitantia, magnaque irrationabilitas esset hanc Pianam dispositionem trahere ad obligationem pœnalem restituendi id, quod receptum non est; Unde propterea, quando in stricto juris rigore insistendum esset gravata, potius remanet Camera in restitutione jam voluntariè facta, quæ pietati, & benignitati Pontificis potius est referenda, ut infra cap. 17.

25 Ponderabantur quoque, ad superabundantiam, alia motiva in secunda, & tertia decisione, ac etiam in pluries enunciato meo discursu insinuata, quod scilicet ista concessio, quando intelligenda esset juxta Officialium sensum ratione magnæ læsionis, invalida reputanda veniret, vel quia caderet sub revocatoria Regula 64 Cancellariæ, aut sub Constitutionibus revocatoriis Sixti V. Urbani VIII. vel in omnem eventum, ut data etiam validitate, censenda esset personalis, in gratiam illorum Officialium tunc temporis, qui rem gratam Pontifici fecerunt, & erga quos expressè ipse professus est aliquod gratitudinis prebere signum, dum respectu aliorum ignotorum, nullumque habentium meritum, ista fuisset concessio sine causa, quæ irrationabilis profusionis haberet speciem, nullatenus in adeò pio, prudenti, & attento Pontifice præsumendæ. Verum hæc, & alia deducebantur præter necessitatem ad quamdam superabundantiam, & quamvis non multum relevantia viderentur ad satisfaciendum stylis, & legibus, quibus Advocati, & Consulentes præsumuntur, deducendi omnia etiam levia, citra tamen mendacium, & facti alterationem, ob illam, quam in dies experimur ingeniorum varietatem, ob quam plerisque bona, & solida videtur, ac placent levia & contemptibilia motiva, solida verò, & gravia displicent, & negliguntur, uti in opusculo styli, & in Relatione Curiæ, agendo de advocatis, & alibi pluries advertitur.

a *Disc. 35. de judic. nu. 44. ac etiam in opusculo de stylo legali, & sæpius.* b *De feud disc. 108. n. 33. de cred. disc. 113. n 4. de jud. disc. 8. n. 18. & disc. 31. n. 29. & sæp.*
c *Peregrin. Alphar. Larrea, Galcotta, & alii multi.*
d *De Empt. & Vendit. lib. 7 disc. 17.*
e *De usur. lib. 5. disc. 4.* f *De feud. disc. 4. de alien. & contract. prohib. disc. 50. & sæpius.*

De eadem restitutione pretii, de qua in Capitulo præcedenti, facienda tribus locis piis, quæ habeant Officia in perpetuum.

SUMMARIUM.

1 *DE officio donato Hospitali S. Joannis, ut nulla competat actio ad pretium.*
2 *Facti series super Officio concesso in contractu permutationis Hospitali S. Spiritus.*
3 *De regressu competente permutanti ad bona propria quando bona permutata evincantur.*
4 *An resolvantur contractus venditionis, ob evictionem alicujus rei ex pluribus.*
5 *De pecunia, vel alia re interveniente in permutatione, pro adæquatione inæqualitatis, an corrumpat contractum.*
6 *De antiquo valore Officiorum longè minori.*
7 *Quare in isto casu non competat actio ad id, quod interest.*
8 *Quando procedat conclusio, de qua n. 3.*
9 *Quando operetur evictio, quæ sequatur.*
10 *Non intrat evictio ob casum.*
11 *Quando factum Principis dicatur casus.*
13 *An regressus, de quo n. 3. competat contra tertium possessorem.*
14 *De facti serie, & meritis circa Officium possessum à Capitulo S. Eustachii.*

CAP. XVI.

PArticularem inspectionem exigit illa pretii restitutio, quæ facienda esset tribus Piis locis in facti serie, de qua in Capitulo 14. recensitis, ob notabilem diversitatem circumstantiarum, & rationum, adeout non benè illis adaptentur ea, quæ generaliter dicta sunt in antecedenti Capitulo de illis privatis Officialibus, qui, pretio mediante, Officia emerunt, ideoque non mirum, si de eis hìc particulariter agitur. 1

Tria itaque ista Pia loca, quorum primum (servando ordinem antiquitatis) est Hospitale Sancti Salvatoris ad Sancta Sanctorum in Laterano, cui Alexander VI. Innocentii VIII. hujus Collegii erectoris immediatus successor unum Officium donavit. Verùm respectu istius loci cadere non videbatur dubitandi ratio, quod ad nil reficiendum Camera teneretur, non quidem ex lege particulari B. Pii V. de qua actum est in præcedenti capitulo, quoniam nullatenus verificantur ejus verba, quæ disponunt de restitutione illarum pecuniarum, quas constaret solutas esse pro Officio habendo, dum nihil solutum est. Minusque in foventibus causam lucrativam verificatur dispositio juris communis ex iis, quæ habentur in capitulo sequenti; Unde propterea Hospitalis administratores prudenter agendo, acquieverunt, atque Pontifex pro ejus pietate, & munificentia pium locum providit de competenti redditu ex quorundam emolumentorum participatione, quæ per Dohanæ custodes præstari solebat Cubicularis Cardinalis Nepotis, & cum Officio Custodiæ Carcerum Capitolii (dum hæc agebatur) vocato, adeòut respectu istius loci Pii, nulla disputatio assumpta fuerit.

Quo verò ad illud Hospitale Sancti Spiritus in Saxia, cui Paulus III. aliud Officium concessit, necessaria est facti series, ex qua dignosci valeat, quale jus foveret. Cùm itaque præfatum Hospitale posslideret Oppida, seu Castra, Vallerani, Crocciani, Burgi, seu Burgetti, Fabricæ, & Sancti Leonaldi, unà cum tenuta nuncupata *Falarese*, aliisque annexis, nec non occasione dicti Castri Fabricæ perciperet annuos scutos 400. super aluminibus Tulpæ, dictus autem Pontifex in animo haberet ista loca cum aliis unire pro constituendis Statibus Castri, & Valentani concedendis Petro Aloysio Farnesio; Idcirco, cum præsupposito, tunc fortè verò, evidentis utilitatis Hospitalis, à quo, detractis expensis, & oneribus, ex dictis locis jurisdictionalibus, pro illorum temporum conditione, modica perciperentur emolumenta, illa permutavit cum Casalibus, vel Tenutis Pallidori, Statuæ, & Tumoleti existentibus in medio proprietatum Hospitalis, & itineris ex Porcharitia ad Sanctam Severam, dictisque Casalibus, vel Tenutis, idem Pontifex ad majorem Hospitalis utilitatem, atque ut magis pia opera adimplere posset, adjecit concessionem hujus Officii in perpetuum, eo modo, quo aliud possidebat præfatum Hospitale Salvatoris, permutatione tamen principaliter statuta inter Oppida, Castra, & loca ex una & Casalia, vel Tenutas ex altera, at Instrumeati tenor ostendit, adeout super istis concepta esset reciproca stipulatio evictionis, vel defensionis. Cumque ex causis apud Historicos, & in nostra ætate valdè notis, & recensitis in Regalium sede, A cum nimium deplorabili memoria pro Sede Apostolica, & Statu Ecclesiastico, dicta loca unà cum aliis constituentibus præfatos Status, ex causa concordiæ cessa fuerint Cameræ, quæ in se accollavit loca Montium, al aque debita, quorum fructus passivi longè superant dictorum Statuum fructus activos, adeout Camera suppleat de proprio singulis annis summas valdè notabiles, huic stante quod de facto Camera hujusmodi loca possidet, superficiales, atque ignarum vulgus obloquebantur, ita rem, & pretium retinere vellet, Castra scilicet, ac etiam Officii pretium; Professores verò, Hospitalis defensores prætendebant intrare terminos regressus, qui permutanti conceditur ad bona propria, quando bona, quæ eorum loco data fuerunt, evincuntur, ac deficiunt; Interim verò donec ista discuterentur, judicatum fuit in eodem Motu proprio suppressionis mandare, ut daretur Hospitali, sine præjudicio ejus jurium, eadem summa sc. 11. pro qua sub Pio IV. alterum Officium pariter in perpetuum concessum Capitulo S. Eustachii valutatum fuit in casu, quo sequeretur ista, ex tunc prævisa, Collegii suppresio, ut infrà. 2

De his autem nullatenus actum fuit in Rota, dum in ea solùm disputationes habitæ fuerunt cum aliis Officialibus; In forma tamen benevola, & extrajudiciali, post terminatam Rotalem disputationem; cum meo interventu, actum fuit inter Camerales, & ministros, ac defensores istius Hospitalis, atque in congressibus desuper habitis, etiam cum sensu veritatis, & justitiæ dicebam, quod de stricto jure, non solùm Hospitale nullum jus, nullamque actionem ulterius haberet contra Cameram, sed quod potiùs indebitè, vel in excessu per illam soluta fuerit dicta summa scutorum 11. m. Si quidem ubi etiam Camera possideret dicta Oppida, & Castra permutata ex causa, & titulo dictæ permutationis, adeout verificaretur prædicta erronea vulgi opinio, quod illa esset in lucro, obtinuendo hæc loca sine recompensa, quæ ita in hac parte defecisset, adhuc tamen extranei essent prædicti termini resolutionis, permutationis, & regressus ad bona propria, ob evictionem bonorum, quæ à permutante illorum loco habita fuerunt, ex juribus, & auctoritatibus, de quibus in emptionis, & Venditionis sede, S. quoniam tam attentis personis contrahentium, quàm bonis in contractum deductis liquet, quod Officium deductum non esset in contractum, iste siquidem initus fuit inter Ministros Cameræ, & Ministros Hospitalis super Oppidis, & Castris ex una, & Casalibus, & Tenutis ex altera, ut Instrumenti tenor clarè ostendit; Officium verò concessum fuit per Papam, *ut de aliquo uberiori subsidio in subventione infirmorum, puerorum, & puellarum, aliorumque onerum Hospitalis subvenire dignaretur*, ut sunt Instrumenti permutationis verba, & ulterius in eodem Instrumento posteà dicitur, ibi, *Casalia prædicta cum Castris, Terris, sive Oppidis prædictis ex eadem causa permutationis permutanti concessit, & ultra Terras, Oppida, & Castra, Tenutas, & Casalia prædicta pro sumptibus, & expensis, & aliis oneribus subsistendis, pariter non obstante quacumque excedentia, ex dicta causa permutationis, unum Officium Hospitali uniri, & concedi mandaret*; Unde liquet, quod permutatio principaliter inita est inter species, & res stabiles hinc inde, Officium verò datum est ad superabundantiam, & pro subventione, & sic potius ex motivo pietatis, & ex liberalitate, eodem modo, quo in eodem actu concessa fuit franchitia aliorum 30. Vegetum vini Ripæ, ut in fine Instrumenti. 2

Verùm ubi etiam dicendum esset, quod Officium fuerit correspectivum, adeout venerit in contractum, fueritque pars pretii, ut reflectendo ad veritatem, probabilius videtur, adhuc tamen dici non potest, ut illud fuerit adeo contemplatum, quod sine illo contractus initus non esset, unde propterea tanquam ex cessante causa finali, etiam in parte locus esset resolutioni, juxta ea, quæ in materia emptionis, & venditionis habentur de illius resolutione ob evictionem vel deficientiam unius, vel aliquarum rerum ex pluribus in contractum deductis. C. dum contextus Instrumenti id ad evidentiam excludit. Potissimè dum istud Officium non est ejusdem speciei, & naturæ, utpotè jus incorporale, & resolubile, in quo non intrat ratio affectionis, sed solùm intrat ratio interesse pro valore tunc currenti; Ideoque videtur propriè actum id, quod frequenter in isto permutationis contractu contingere solet, quo scilicet, cùm non de facili detur casus, ut bona, quæ permutantur sint omninò æqualia ejusdemque valoris, idcircò oportet supplere inæqualitatem cum pecunia, sive cum bonis mobilibus, aut aliis rebus inter permutantes non contemplatis, sed solùm accidentaliter in contractum deductis pro dicta adæquatione facienda, intrante solùm quæstione, quando inæqualitas est magna, adeout pecunia, vel alia res ejus loco data, excedat valorem rei permutatæ, an corrumpat contractum emptionis, & venditionis, adhibito vocabulo permutationis ad fraudandum sive ad fraudandam gabellam, aliosque similes effectus, quibus ex deductis in sede Regalium, & Servitutum, occasione agendi de Gabella, & alibi, D. sed ista quæstione non intrante, quia minor, comparativè, & modica sit suppletio, adeout indubitanter contractus permutationis suam retineat naturam, tunc si avocetur pecunia, vel evincatur res, quæ pro suppletione, loco pecuniæ data fuit, non intrat conclusio super resolutione contractus, & regressu ad bona propria, cùm id solùm procedat, quando evincuntur, vel deficiunt ipsæ species principaliter in contractum permutationis deductæ, & in quibus cadere potest ratio affectionis, sed solùm actio ad id quod interest, cum hypothecaria, & forsan etiam cum potioritate ad eadem bona. Isteque discursus in puncto Juris verus, & fundatus, clarè comprobatus quoque remanet à facto, quoniam cum amplis clausulis, & cautelis in Instrumento promissa legitur hinc inde evictio, & defensio, restricta ad Oppida, Castra, Casalia, & Tenutas respectivè, nullum autem verbum de Officio. 3

Ista itaque vera, & juridica theorica attenta, dicebam quod aliud Hospitali contra Cameram competere non posset, nisi actio ad illud pretium, pro quo Officium tunc valebat, fingendo, quod Camera pro supplenda inæqualitate solvisset illam pecuniæ quantitatem, cum qua incontinenti (duos actus ita occultando) Hospitale emisset Officium, quæ summa, seu quantitas, attento illorum temporum currenti valore, erat sine dubio longè minor, quam jam soluta scutorum 11. m. dum iste est valor, qui currebat posteriori tempore sub Pio IV. quando ille notabiliter excreverat, tum in specie istorum Officiorum ob intermediam deficientiam plurium ex sex antiquis Officialibus, ob quam emolumentorum augmentum sequutum erat, tum etiam in genere super omnium rerum aucto valore, qui sub Paulo III. partim ob proximum Urbis excidium, sub Clemente VII. immediato prædecessore sequutum, & partim ob notorias Italiæ calamitates erat longè minor, ut ex pluribus edocemur, & præsertim ex eo, quod sub Usurarum sede insinuatur de usuris Judaicis, quoniam sub Paulo III. erant ad rationem scutorum 33. pro centenario, ab ipso reductæ ad 30. & sub Pio IV. reductæ ad 24. E. cum similibus demonstrationibus, quæ de facili deduci possent. Non potest enim prætendi refectio augmenti ex beneficio temporis superventi, quoniam id venit sub nomine damnorum, & interesse ultra id, quod Camera habuit, quæ non debentur, nisi ubi intrant termini formalis evictionis, vel obligationis ad damna, & interesse ratione culpæ, ex iis, quæ habentur in capitulo sequenti; Unde propterea si tunc pro dicta peræquatione Camera dedisset loca Montium tunc fructuantia ad rationem decem pro centenario, unde propterea eorum valor in duplo, & ultra excreverat ante reductionem; Si postea sequuta esset illius Montis generalis suppressio; cum sola restitutione pretii intrinseci ad rationem centum pro loco utique aliud prætendi non posset, & hic est casus. 4

Quinimò de stricta juris censura, retentoque dicto præsupposito, quod Camera obtineret ista Castra, & loca ex eadem antiqua causa permutationis, adeout esset in lucro, adhuc neque præmissa locum haberent, quæ ad superabundantiam potius dicebantur, & quamvis id quod contingit in Officio, contingisset in aliqua ex ipsis speciebus, principaliter in permutatione deductis; Conclusio siquidem, de qua suprà super permutationis resolutione, & regressu ad bona propria, procedit quando evincuntur bona, quæ eorum loco in permutatione data fuerunt, quoniam evictio, sive sequatur jure dominii, sive jure hypothecæ, præsupponit, quod alter contrahens non esset verus, vel saltem non liber dominus, quodque propterea dederit rem non suam, quam dare non poterat, dum subsequens evictio continere non dicitur casum novum posteà superventum, adeout nunc, & de tempore, quo ille supervenit, amittantur dominium, & possessio rei, sed detegit, & aperit illud vitium, quod jam ex tunc, & ab inerat; Secus autem ubi res amittatur, seu pereat ob casum, qui posteà superveniat sine delicto, & culpa alterius contrahentis quoniam ad nihil iste tenetur. Et hic est casus, de quo agitur, dum Officium casu periisse, ac cessasse dicitur ob superventam suppressionem generalem ex causa publica factam à Principe, cujus factum inter casus fortuitos recensetur, ut habetur in capitulo sequenti, ac etiam dictum est in præcedentibus. Ponamus enim, quòd possidente Camera Principis 5 6 7 8 9 10 11

cipis quamplures domos, vel quamplura oliveta, sive arbusteta, eadem Camera hujusmodi bona vendat, vel cum aliis permutet, postmodum verò ad longissimum temporis decursum, Princeps ex causa publica, puta construendi arcem, sive muniendi Civitatem, aut impediendi obsidionem, vel pro salubritate aeris, aliavè simili causa publica demandet omnium domorum, vel prædiorum demolitionem, seu devastationem, utique non per hoc prætendi evictio, vel domorum refectio, sive resolutio permutationis, cùm regressu ad bona propria, quoniam nulla contraventio, vel
12 fidei violatio dignoscitur; Cadente eadem superiùs insinuata in Principe duplicitate personarum, quæ reperitur etiam in capitulo sequenti, ubi datur etiam exemplo concessionis feudorum venalium, cum similibus.

13 Si ergo hæc procedunt cum dicto præsuppositio, quod per Cameram dicta Oppida, & Castra permutata retinerentur ex eodem jure, & titulo permutationis, adeout lucrum, & commodum ex eis reportaret, quo casu non quidem juris rigor, sed aliqua non scripta æquitas forsan intrare deberet; Multò magis, & absque dubio, dum juxtà præmissam factiseriem, ex hoc Officio Camera nil habuit, nec habet in massibus, dictaque loca retinet potiùs jure cujusdam nimium damnosæ administrationis pro solvendis fructibus locorum Montium, aliorumque debitorum possessoris dictorum Oppidorum, pro quibus supplendis notabilem summam singulis annis de proprio erogare cogitur, ideòque esset æquitas, quæ resolveretur in iniquitatem, dum nisi hæc assignatio facta esset Cameræ, sed tertio contrà istum possessorem, nulla competeret actio, de cujus competentia contra tertium possessorem etiam in casu, quo regressus permutanti concederetur, adhuc dubitari potest, F. ideoque in hoc stulta censenda est vulgi ignari obloquutio.

14 Eadem in omnibus procedunt in puncto juris, quoad Capitulum Sancti Eustachii, dum pro Officio, quod ab eo possidebatur, nullum penitus pretium Camera habuit, adeout quoad eam dici valeat gratis concessum, & implicitè donatum. Cùm enim Cardinalis Farnesius possideret unum ex his Officiis, emptum ad ejus vitam pro currenti pretio, juxtà consuetam hujusmodi Officiorum naturam, emisset autem à dicto Capitulo quoddam Casale, nuncupatum Turris Vergatæ propè Urbem, pro pretio scutorum monetæ 16. m. ex his solvit in pecunia numerata scutos quinque mille, pro reliquis autem undecim millibus, cum assensu, & auctoritate Pii IV. cessit, & assignavit dictum Officium, quod ratione perpetuitatis, valutatum fuit in duplo, dum tunc pretium currens erat scutorum 5500. ut suprà, in duobus capitulis præcedentibus, undè habita fuit disputatio super quindeniis, in Regalium sede peracta; G. pacto tamen adjecto, quod in casu ex tunc jam præviso, & cogitato suppressionis Collegii, esset in libito dicti Cardinalis emptoris, vel suorum hæredum solvere d. sc. 11. m. vel restituere Casale, cum restitutione sibi facienda reliquorum scutorum quinque millium ab eo solutorum. Cumque ad manus Cameræ moderno tempore obvenisset Casale ex eadem causa, ex qua obvenerunt Castra, & loca, de quibus suprà, agendo de Hospitali Sancti Spiritus, idcircò eadem Camera ex persona, & juribus dicti Cardinalis tanquam subintrata in locum ejus hæredis, elegit solvere dictos scutos 11. m. pro quibus tantùm Capitulum ex pacto expresso actionem habere poterat, nec potest ad Casale, nisi quatenus non eligeretur solvi pretium, ut supra, ideoque obligatio Cameræ est occasionalis ex eo quod esset tertia possedetrix Casalis ex eadem causa onerosa, & correspectiva, imo excedente bona sibi assignata, adeout nisi esset possedeitrix Casalis affecti, nullam haberet Capitulum contra ipsam actionem & si Casale posideretur ab hærede Cardinalis aliam pariter non haberet actionem, quatenus hæres eligeret solvere dictos scutos 11. m. in quibus dictus hæres remanet Cameræ debitor pro ejus indemnitate; Et per consequens casus videtur dubitandi rationis incapax magisque stulta convincitur obloquutio illorum, qui nullam rerum informationem habentes, volunt fieri Judices, sed stultè.

a *Disc. 89. de Regal. in principio.*
b *Disc. 20. de Empt. & Vendit.*
c *Lib. 7. de Empt. & Vendit. disc. 17. & 18.*
d *De Regal. disc. 49. & de servit. disc. 73.*
e *Lib. 5. de usur. disc. 6.*
f *Dict. disc. 20. de Empt. & Vendit.*
g *Disc. 162. de Regal.*

De eadem materia suppressionis Officiorum, quid in ejus casu reficiendum sit illorum possessoribus in genere, juxtà terminos, & dispositionem juris communis.

SUMMARIUM.

1 *UBi habentur leges particulares, non est immorandum in generalibus, & ad quid istæ attendantur.*
2 *Quomodo ista materia Officiorum in terminis generalibus tractanda sit.*
3 *Solvere, vel restituere id, quod non est habitum, est species pœnæ, quæ supponit culpam.*
4 *Recensentur casus, in quibus solvitur ultra acceptum.*
5 *Pœna conventionalis de Canonica æquitate non exigitur ultra id, quod interest.*
6 *Fiscus non tenetur ad pœnas conventionales, vel alia damna, & de ratione.*
7 *De differentia inter justitiam distributivam, & commutativam, & inter Principem, & privatum.*
8 *Distinguntur casus, vel species Officialium.*
9 *De donatariis, ut nil eis debeatur.*
10 *Quam actionem habeat donatarius contra donatorem.*
11 *De facto Principis recensendo inter casus fortuitos.*
12 *Ea, quæ habentur de irrevocabilitate donationis, non afficiunt Principem, & quare.*
13 *Ubi agitur de Officiis donatis, non intrat consideratio venalitatis.*
14 *Quando Princeps habeatur ut privatus, & obligetur per contractum.*
15 *Evictio, quæ sequitur de natura rei non præstatur.*
16 *An, & quando Princeps possit donare.*
17 *De potestate supplantandi successorem, quomodo procedat & intelligatur.*
18 *De Constitutionibus revocatoriis franchitiarum, & gratiarum.*
19 *Aliud est agere de invaliditate, aliud verò de facultate revocandi.*
20 *De differentia inter revocationes particulares, & generales.*
21 *De donationibus, vel concessionibus remuneratoriis.*
22 *De obligatione dandi Officiali privato excambium, dantur exempla.*
23 *De illis Officialibus, qui, pretio mediante, emerunt à donatariis, an habeant actionem contra resignantes.*
24 *An assensus Papæ in admissione resignationis præjudicet Cameræ.*
25 *An Papa sciat pretium, quod solvitur pro Officio.*
26 *De discretiva formula resignationum.*
27 *Quod scientia pretii non præjudicet.*
28 *Præstatio consensus pro ejus jure non obligat ad evictionem, vel ad aliud interesse.*
29 *Interesse Cameræ debet præ valere illi privatorum, & de ratione.*
30 *De illis Officialibus, qui cariori pretio emerunt ab illis, qui emerunt minori pretio à Camera.*
31 *De illis, qui emerunt à Camera, recensentur variæ opiniones.*
32 *Examinantur opiniones contra Cameram.*
33 *De observantia inter bona privatorum, & bona, ac jura Principis.*
35 *Examinatur secunda opinio Cameræ favorabilis.*
36 *De differentia casuum, in quibus Princeps tertio præjudicet.*
37 *De tertia opinione media, an restitui debeat acceptum.*
38 *Connaturalis est censura Populorum, circa facta Dominantium.*
39 *Quando intret æquitas, vel actio de utili in rem verso.*
40 *Pretium Officiorum est in fructu.*
41 *De læsione Cameræ circa factam restitutionem pretii accepti.*
42 *Quale sit verum pretium, & de concessionibus ad vitam, quid importent.*
43 *Quid propriè emptori ad vitam supplendum sit.*
44 *De differentia inter primos concessionarios, & resignatarios.*
45 *Pretium Officiorum in magna parte pendet à facultate resignandi, qua cessante, est longè minus.*

CAP. XVII.

PRæscindendo autem à legibus particularibus, de quibus in proximè antecedentibus Capitulis actum est, aliisq; simi-

similibus, quibus extantibus, ut generalibus legibus, vel rationibus agendum non est, nisi pro particularium interpretatione in casu dubio, vel pro suppletione in casu omisso, atque agendo de eodem puncto in terminis generalibus juris communis pro regulatione, non solum casus particularis currentis, de quo actum est, & qui huic operi impulsum dedit, sed de omnibus aliis, qui in eadem materia contingere possunt, facile non est desuper certas,
2 & generales statuere regulas, quoniam cùm desuper in corpore utriusque juris civilis, & canonici leges non habeamus, minusque nostri majores, primique magistri de materia ex professo tractaverint, atque diversi soleant esse styli Principatuum, quinimò in eodem Principatu diversæ esse soleant hujusmodi Officiorum erectiones, aut privilegia, ideircò juxta singulorum casuum qualitatem, & circumstantias controversiarum decisio regulanda videtur, atque aliàs intrabit semper pluries declamatus error æquivocorum, & injustitiarum productivus, procedendi in omni casu cum regulis generalibus, vel cum aliqua auctoritatum, & decisionum littera.

Illa tamen generalitas desuper pro materiæ regulatione prænotanda videtur, illam singulis casibus pro eorum di-
3 versa qualitate, & circumstantiis diversimodè applicando, superius quoque in cap. 15. insinuata, quod scilicet, solvere, vel restituere id, quod habitum non est, vel quod in ejus utilitatem versum non fuit, est species pœnæ, quæ intrare non debet, nisi in casu culpæ, & delicti, sine quo pœna non datur, unde propterea Regius Propheta in Psalmo 68. inter quamplures calamitates, & injustas oppressiones recenset istam, ibi, *quæ non rapui, tunc exolvebam*: Omnis enim divini, naturalis, & positivi juris obligat de justitia ad simplum, id est ad tantundem ejus, quod receptum est, sed non ultra, cùm in hoc consistat justitia commutativa, quæ est humani commercii regulatrix; Et quamvis plures dentur in jure casus, in quibus solvendum, vel restituendum est non acceptum, sed aliquid ultra id, quod acceptum est, accidentaliter
4 tamen id provenit in pœnam ratione delicti, (ut exempli gratia) sunt illæ obligationes in duplo, triplo, quadruplo, & quandoque etiam in decuplo, quæ in jure communi, seu locali habentur ex iis, quæ occasione agendi de pœna decupli contra fisci fraudatores habentur in Regalium sede, de juribus, & rebus fiscalibus agendo. A. vel ob aliquam culpam, ob quam teneatur culposus ad refectionem ejus, quod interest alterius partis, ut puta, est solutio usurarum ratione damni, & interesse, ob moram, quæ culpam redolet, vel est præstatio evictionis, quia rem suam, & liberam, ut promisit, non præstat, & de-
5 fendit, vel ob aliud non implementum, ob quod ad id, quod interest ratione violatæ, seu non servatæ fidei, quis tenetur, cum similibus, quibus eadem congruat ratio, nam semper, vel mora, vel culpa in commitendo, sive in omittendo, aut mendacium præsupponitur, & sine quibus obligatio accessionis non datur, præterquam ubi sponte, & voluntariè ad id aliquis obligare se velit, cum tali casu obligatio sine causa, vel nulla, & inefficax sit, vel si ratione juramenti, aut ob aliam cautelam valida est, & efficax, donationem potius redolet, & quando sit etiam in pœnam, adhuc ista conventionalis de canonica æquitate non præstatur ultra id, quod interest. B.

Idque si procedit in omni privato, multò magis. locum habet in fisco, inter cujus specialia recensetur hoc, ut quamvis expressa accedat promissio, vel stipulatio, adhuc
6 tamen ad pœnam, vel alias de jure non debitam accessionem non teneatur, sed solùm ejus obligatio sit ad id, quod recepit, vel ad illud interesse, quod Principis, vel Officialium actus culposus, & illicitus obligat, ratione justitiæ naturalis, ex ea differentiæ ratione, quod privati habent liberam suorum bonorum dispositionem, adeout possint illam donare, sive ut Juristæ dicere solent, projicere in Mare, ex vulgari dicterio, quod quilibet est rei suæ moderator, & arbiter, quod non verificatur in illo fisco favorabili, qui consistit in Ærario publico, & in Reipublicæ patrimonio, quoniam istud non solùm Officiales, & ministri donare, vel profundere non possunt, sed neque id facere potest de justitia ipsemet Princeps absque justa causa, saltem in ratione justitiæ distributivæ,
7 quæ latiùs patet, istaque dignosci videtur differentia inter Principem, & Ministros, quod istorum facultas restricta est intra magis angustos cancellos justitiæ commutativæ, Princeps autem habet latiores habenas intrà magis amplos fines justitiæ distributivæ, quæ tamen semper verificari debet, ut in consueta Regalium sede advertitur, agendo de Principis potestate, ac etiam in opusculo de Principe practico, & alibi.

His igitur ita prænotatis, descendendo ad examen propositi thematis, procedendum videtur cum eadem casuum, vel inspectionum distinctione, de qua supra cap. 15. ob rationis diversitatem notabilem, quæ inter unum, & alterum casum dignoscitur.

Primus itaque casus est illorum Officialium, qui directè, & immediatè obtinuerunt, atque de tempore suppres- 8
sionis eumdem continuando titulum, retineant Officia ex causa lucrativa, utpotè eis per Pontificem elargita, prout in Pontificis Nepotibus, vel Conjunctis, & quando- 9
que etiam familiaribus, fortè cum aliqua parùm commendabili frequentia specialiter practicari solet, ex insinuatis in Regalium sede, C. atque in specie Officiorum Collegii Secretariorum Apostolicorum, de quo in præcedentibus actum est de tempore suppressionis, computatis mediatis, & immediatis, verificabatur in medietate.

Alter casus est illorum Officialium, qui fovent quidem titulum, & causam onerosam, ad se, respectu verò Cameræ pariter fovent causam lucrativam, quod scilicet pro tunc currenti pretio immediatè, vel mediatè Officia emerunt à donatariis, in quorum, non autem Cameræ utilitatem, versum est pretium.

Tertius est casus illorum, qui quoad se, in totum fovent causam onerosam, sed quoad Cameram fovent eamdem causam onerosam in parte, non autem in totum, quia nempè emerunt Officia à Resignantibus, qui immediatè; vel mediatè emerunt à Camera pro minori pretio, adeout pars pretii cesserit ad commodum resignantium, non autem Cameræ.

Et quartus demum est casus illorum, qui directè, & immediatè emerunt à Camera, pro minori tamen pretio, quàm de præsenti curreret; Undè propterea intrat dubium, an eis reficiendum sit augumentum intermedium à temporis beneficio causatum.

In primo casu donatariorum foventium causam merè lu- 9
crativam, adeout non intret inspectio donationis remuneratoriæ, planum videtur, quod nulla penitus competat actio repetitionis pretii, juxtà distinctionem, de qua supra, in cap. 15. quoties enim Princeps non committit rem illicitam privando possessorem sine causa, adeout non intret superius recensita pœna, vel obligatio ad solvendum id quod habitum non est, ratione delicti, vel culpæ, nulla videtur juris ratio, vel dispositio, quæ donatorem obliget erga donatarium ad evictionem, vel ad refectionem æstimationis rei donatæ, dum juris regula est in contrarium, quod tenetur de evictione, vel defensione rei donatæ; Potissimè, ubi donatio incipit à traditione.

Et licèt ista conclusio procedat, quando ex facto tertii evictio proveniat, vel etiam ex facto ipsius donatoris ante donationem, non autem quando ex ejus facto, vo- 10
luntario post donationem, illam destruendo, vel non observando, cùm tunc non intrent termini evictionis, sed termini inobservantiæ facti proprii, quod impugnari non potest, ne alias indirectè detur illa revocandi, vel pœnitendi facultas, quæ directè donatori negatur, ut in sua Donationum sede advertitur. D. Attamen id procedit, quando donator directè, & sine justa causa facit actum, ex quo resultet violatio datæ fidei, & impugnatio actus proprii irrevocabilis, quod in his terminis dici non potest, ex pluries insinuata duplicitate personarum, quæ consideratur in Principe, una scilicet privati contrahentis, & altera supremi Moderatoris Reipublicæ in illis actibus quos gerit pro publica necessitate, vel utilitate, ejusdemque Reipublicæ bono regimine; Ideoque id, quod per 11
istam posteriorem personam fit ex causa publica, fortuito casui potius referendum est, & assimilandum fulguri, vel tempestati, sive inundationi, aut incendio, aliisque similibus casibus, ob quos fidei violatio sequi non dicitur, cùm istius termini propriè cadant in actibus singularibus, qui cum tertii injuria, & cum injustitia fiant, puta aliquem sine causa privando, ut dictum est supra cap. 13.

Ac etiam, quia ea, quæ de irrevocabilitate donationis 12
inter vivos in jure civili habentur dispositæ, cum distinctione, inter donationes inter vivos, & illas per ultimam voluntatem, ut posteriores sint revocabiles, non autem priores, sive de donationibus inter conjuges, aut inter patrem, & filium, sive in donationibus ob causam, vel in facultate revocandi ex causa ingratitudinis, aut in resolutione ob supervenientiam filiorum, cum similibus, procedunt

cedunt cum privatis, qui dictæ legi positivæ subjacent non autem cum supremo Principe, qui illis est solutus, dum est lex animata, & potest donationem declarare revocabilem, dum ita nil tollit donatario de proprio, sed solùm aufert beneficium à se concessum, ut in proposito facultatis revocandi Officia non venalia, & gratis data in sua Regalium pluries enunciata sede advertitur, E dum ita
13 quando nulla intercedit venalitas, nullaque causa onerosa & correspectiva ob quam intret illa justitia naturalis, & commutativa, quæ saltem in vi directiva obligat quoque Principem, qui cum ejus potestate ordinaria illi derogare non potest, & ob quam rationem habetur, quod in con-
14 tractibus censendus est jure privati, quoniam id procedit in contractibus correspectivis, & in illis pactis, cum quibus conservatur humanum commercium, & humana fides, ac societas, unde propterea dicuntur juris naturæ, vel gentium, secus autem ubi agitur de donationibus, & gratuitis elargitionibus, quarum retractatio non lædit justitiam naturalem, neque præjudicat in bonis propriis donatarii, qui semper dicitur in lucro ob commodum intermedium, atque est irrevocabilitas, quæ pendet à mero jure civili, seu positivo, potissimè verò ubi non intrat illa consideratio, quæ intrare solet in Officiis habentibus annexam dignitatem, & publicam administrationem, adeout remotio grave præjudicium parere possit remoto, & degradato in fama, & existimatione ac etiam in immutatione status, F. quæ considerationes utique non cadunt in Officiis venalibus de secunda, & tertia specie, ad solum negotium pecuniarium acquiri solitis.

Clarius verò ob duas considerationes, quæ in subjecta
15 materia magis quam in rerum indifferentium privatis donationibus cadunt, una nempè quod hujusmodi Officia, aut respectivè Collegia, & Tribunalia, de eorum natura sunt ad Principis placitum dissolubilia, ac proprerea quando suppressionis, vel dissolutionis casus, tanquam per speciem mutationis gubernii contingit, tunc sequi dicitur evictio de natura rei, quo casu neque venditor, aliàs de jure ad evictionem obligatus, illam præstare teneatur, ideoque concessum dicitur illud Officium, donec duret, & sit in rerum natura, non autem, ut eo resoluto æstimatio præstanda sit, cùm id revera nullum penitus habeat nec rationis fomentum. Et altera quia retentio termini potestatis ordinariæ, quæ à jure, & à ratione regulari debet, non parum dubitari potest de facultate faciendi hujusmodi elargitiones; Quoniam quia cum emolumenta, quæ ex istorum Officiorum venditoribus in dies, & tempora percipi solent, recenseantur inter fructus, & redditus Principatus, tanquam fructus dotis Reipublicæ pro substinendis ejus oneribus, adeout solus excessus sit ad liberam dispositionem Principis, ad instar viri, cui assimilatur super dispositione fructuum dotis, post supportata onera matrimonii, & non alias, ut in opusculis Italici idiomatis de Episcopo, & in altero de Principe, advertitur G. (quid-
16 quid Morales, & præsertim Clausirales, modicam quidem negotiorum mundi in genere peritiam, in specie verò nullam penitus habentes notitiam status, & reddituum, & fructuum istius utriusque Principatus, & quidnam ista Officia, eorumque venditiones importent, evagentur, & idealiter discurrant, ut in aliquibus practicis adnotationibus cum solo facto ostenditur (idcircò non de facili verificatur casus hujusmodi excrescentiæ, sine qua non possunt populis onera, & gravamina imponi, pro publicorum onerum supportatione, ut fiant elargitiones illorum fructuum, & reddituum, qui pro tali supportatione destinati sunt, ac deservire debent, (super quo tamen veritati integer locus relinquitur, adeout discurendi, vel motivandi gratia tantùm hæc insinuata censeatur:) Ac etiam quia cum hujusmodi Officia dicantur in fructu potius, quam forte, tanquam per quamdam anticipatam futurorum emolumentorum perceptionem, ut advertitur supra in cap. 3. hinc sequitur, quod quilibet Pontifex potest de stricto jure facere venditiones, vel concessiones hujusmodi emolumentorum in futurum percipiendorum, ejus jure durante, non autem supplantare successores, atque concessiones conferre in tempus inhabile, ita percipiendo fructus illius temporis, in quo ipse non est amplius dominus, & qui pertinent ad successorem supportantem onera hujus politici matrimonii, ut præ cæteris motivat in superius acta causa Collegii Secretariorum Bosculus in ejus responso inferius registrato num. 15.

17 Et quamvis in eodem cap. 3. & alibi dictum sit, quod juxta magis receptam in Curia opinionem, iste defectus potestatis supplantandi successorem, procedit in inferioribus Prælatis, non autem in Papa; Nihilominus ad rem, de qua agitur, id rectè procedit pro conservatione commercii, & publicæ fidei, quando servatur solitum, quod scilicet justo, & curtenti pretio, ex causa correspectiva, per viam contractus, concessiones fiant, ob ibi consideratam compensationem istius incommodi successoris cum commodo, quod ipse sentiet faciendi consimiles concessiones, adeout intret ratio justitiæ naturalis, quæ obligat ad observantiam pactorum, & contractuum quorum violatio dictam justitiam læderet, atque causaret locupletationem cum aliena jactura, Secus autem ubi agitur de hujusmodi gratuitis concessionibus, in quibus dicta ratio non intrat, quoniam potestas supplantandi successorem, & conferendi concessiones in tempus inhabile, & post expiratum, vel resolutum ejus jus, est quidem apta ad substinendam concessionem, & ne ista dici valeat invalida, sive ne per mortem concedentis illicò resoluta remaneat ipso jure, non autem ad effectum; ut successor non possit revocare, quodque revocando teneri debeat ad pretium, vel ad damna, & in- 18
teresse, juxtà illam frequentem, & quotidianam praxim, quam in hoc Principatu habemus in Constitutionibus revocatoriis, quas quilibet novus Pontifex facere solet de concessionibus franchitiarum, aliarumque exemptionum ad favorem Nepotum, & Conjunctorum, vel familiarum Prædecessoris; Et conferunt quæ in sede Jurispatronatus, H & alibi habentur circa Constitutiones revocatorias Innocentii VIII. & Adriani VI. & circa Regulas Cancellariæ, quando complectantur beneficia de Jure patronatus, cum distinctione, quando concessio dicatur ex causa onerosa, unde dici mereatur ex justitia, & quando ex gratia, 19
& privilegio cum similibus; Ideoque aliud est agere de facultate revocandi, etiam ubi revocatio esset singularis vel specialis de certa specie, quæ adhuc remaneat in rerum natura, juxtà deducta superius cap. 13. Multò magis pro pro publica necessitate, vel utilitate, vel meliori administratione Reipublicæ fiat suppressio generis, adeout non intrent illæ consideriationes, quæ ratione præjudicii famæ, & æstimationis, vel ratione odii & livoris, aut ratione notabilis mutationis status cadere possunt, & solent in revocationibus, vel privationibus particularibus, ut advertitur in consueta Regalium sede, occasione agendi de potestate Principis tollendi jus tertii, I. ac etiam in sede Beneficiali occasione agendi de jure amovendi in manualibus, cum K. similibus.

Aliqua verò dubitandi ratio in hujusmodi concessioni- 20
bus gratuitis, & sine pretio, cadere potest, atque excitari solet, quando dicatur fieri ex causa meritoria, super quo nimium quidem se involvere videntur aliqui moderni Juristæ, magis verò Morales cum illis theoricis, & distinctionibus, quæ tradi solent ad distinguendam donationem remuneratoriam à pura, & simplici, quæ aliam non habeat causam nisi illam benevolentiæ, & liberalitatis, an scilicet agatur de personis donare prohibitis, vel non prohibitis, & an merita narrata sint in genere, vel deducta sint ad speciem, cum aliis distinctionibus, de quibus in propria donationum Sede, L. Verùm, & in hoc procedi solet cum consuetis æquivocis perpetuò resultantibus, quando cum generalitatibus proceditur, quoniam aliud est agere de validitate, vel invaliditate actus, vel de necessitate adhibendi in donationibus remuneratoriis illas solemnitates, quæ in puris, & simplicibus donationibus requiruntur, præsertim illam insinuationis; Et aliud est agere de corruptione actus quod scilicet, quamvis in verbis conceptus sit in figura donationis, vel gratuitæ concessionis, re tamen, atque attenta substantia veritatis magis, quam cortice, seu formula verborum, & vocabulorum, dicatur contractus onerosus, & correspectivus solutionis debiti, seu dationis in solutum illius speciei pro debito generis, ita corrumpendo naturam actus, illumque faciendo transire in diversam naturam onerosam, & correspectivam, ob quam intret obligatio evictionis, vel alia æquipollens. Ad primum enim effectum validitatis, vel solemnitatum, aliosque similes effectus, sufficiunt illa merita, vera quidem, seu verisimilia, itaut narrata non sint, ex sola cautela, ad legem fraudandam, atque sufficit esse talia, ut producant quamdam obligationem antidotalem, ob quam ex lege congruentiæ, & honestatis potius, quam ex lege justitiæ, & ex civili actione illud præmium, sive illa remuneratio benè detur, & sic ad terminos justitiæ distributivæ potiùs quam commutativæ. Ad alterum verò effectum ut actus corrumpatur, atque transeat in diversam naturam dationis in solutum

lutum, vel implementi obligationis, juxta terminos justitiæ commutativæ, requiritur, ut merita non solùm deducta sint ad speciem, & probata, sed etiam, ut sint talia quod obligent ex lege, seu ratione justitiæ naturalis, atque civilem producant actionem pro congrua remuneratione, adeout actus necessarius potius solutionis debiti, quam voluntarius liberalitatis, & gratitudinis exerceri dicatur. Iste verò posterior casus vel unquam, vel nimium rarò verificabilis est in hujusmodi concessionibus, quæ per Papam, vel alium supremum Principem fiant conjunctis, vel familiaribus, aut Ministris, & subditis, quoniam isti ex debito tenentur Principi fideliter, & benè servire; ideoque licèt valde commendabiles in Principe censeri debeant meritorum remunerationes, attamen id procedit ad primos effectus, non autem ad istum, ad quem casus dicimeretur idealis.

Et quamvis Jurisie ex dicto cujusdam antiqui graves Canonistæ dicere soleant, quod quando Papa tollit officium, vel beneficium sine delicto, vel demerentia, tenetur illam personam providere, atque (ut præfatus antiquus Canonista dicit) illi dare unum bonum cambium, & in quo assumpto scribentes in casu, de quo actum est in Capitulis proximè præcedentibus pro Officialibus, magnum constituebant fundamentum, illudque nimium exagerabant, idque apud aliquos superficiales magnum plausum habebat; Nihilominus dicebam, quod ista dici meretur una ex consuetis Pragmaticorum simplicitatibus, vel ineptiis, dum id procedit ex lege congruentiæ, & honestatis, & in casibus particularibus, in quibus agatur de Officiis, vel beneficiis collatis in remunerationem meritorum, quod si ex aliqua justa causa sine delicto, vel demerentia provisi, oporteat vel congruat illi tollere officium, vel beneficium jam collatum, debeat de altero provideri, non autem ut teneatur Princeps, ejusque Camera solvere de justitia prætium, & æstimationem; Multò verò magis, quando non agatur de tollendo officium, vel beneficium, ut illud alteri detur, firmo remanente officiorum vel beneficiorum genere, ex quo in altera specie sine damno Principis, ejusque Cameræ potest illa persona provideri, Officium, vel beneficium cessat, & resolvitur der extinctionem generis, puta (exempli gratia) Multum emeritus Religiosus providetur de aliqua Abbatia, vel alia Prælatura suæ Religionis, si ex aliqua justa causa oporteat, vel congrua illam eam ei tollere, ut alteri detur, tunc justum, & rationabile est, ut per Papam, vel alium superiorem provideatur de altera Abbatia, vel Prælatura, quando casus vacationis con- *
tingat, sed si universa Religio supprimatur, unde propterea cessent, & resolvantur omnes ejus Abbatiæ, & Prælaturæ, non per hoc sequitur, ut illi Abbates, vel Prælati, quantumvis emeriti, debeant in æquivalenti de proprio provideri per Cameram, sive illius æstimatio solvi in
21 pecunia. Idemque si Rex concedat nimium emerito militi feudum, quoniam si oporteat, vel congruat illud ei tollere, ut alteri detur, vel restituatur, juxta exemplum jam superius insinuatum, & in Feudali sede peractum M. quod feudum apertum ob felloniam possessoris, & alteri concessum huic tollatur, ut in vim Capituloum pacis priori possessori restituatur, ratio quidem congruentiæ, & honestatis, ac etiam justitiæ distributivæ exigit, ut Rex debeat illum emeritum de alio feudo providere, quando contingat casus devolutionis, sed si non provideat, non per hoc dicendum est, quod ejus Ærarium, vel Camera teneatur ad limites justitiæ commutativæ solvere pretium, sicut tenetur acceptum pretium restituere, quando idem feudum Rex vendidisset, atque pretium in Cameræ utilitatem versum esset, ut frequens praxis nostræ ætatis docuit; magis verò ubi Rex pro publica utilitate, bonoque Regni guberaio aliquod feudorum genus extinguat, & supprimat, quoniam tunc manifestæ fabulæ speciem ista prætensio haberet, cum similibus; Ideoque in hoc primo casu Officiorum donatorum, adeout Officiales foveant causam lucrativam, nulla penitus probabilis dubitandi ratio intrare videtur, quoties actus privationis non redoleat positivum delictum, cujus ratione de justitia intret refectio ejus, quod interest.

22 In secundo casu, in quo possessor Officii, quoad se, foveat causam onerosam, quæ tamen ex parte Principis, vel Camere non verificetur, quia ejus respectu concessio sit gratuita, & qui verificatur in illis Officialibus, qui pretio mediante emerunt immediatè, vel mediatè Officia à donatariis, negari non potest quod Officialibus patietibus Officior. amissionem, aliqua assistat non scripta æquitas, quodque iste casus differat à præcedenti, in quo Officiales fovent causam lucrativam; unde propterea quando privatio, vel remotio esset illicita, & injusta, utpotè sine causa publicæ necessitatis, vel utilitatis, & sine possessorum demerentia, tunc de justitia intraret obligatio, non quidem evictionis, vel restitutionis pretii, cum isti termini nullatenus intrent, dum Camera adhuc consideratur tanquam donatrix, sed illa obligatione refectionis damnorum, & interesse; qua tenetur quilibet injustus occupator, vel perturbator, dum ille, qui privationem, vel turbationem patitur, ita damnificatus remanet de proprio. Verùm quando 23
sequatur actus ex justa causa publicæ necessitatis, vel utilitatis, & per viam provisionis universalis, adeòut reputari mereatur casus fortuitus ut supra, tunc ista æquitas apta quidem erit ad inducendam in Principe, vel Superiore quamdam commiserationem, ob quam ex congruentia debeat, juxta idoneitatem, & qualitatem personæ damnificatæ, cum aliquo munere illam sublevare, sed non per hoc dici poteſt, quod ex lege justitiæ naturalis, vel ex aliqua obligatione civili ad aliquid teneatur, cùm solum in his casibus intret, & concedatur illa æquitativa actio, quæ oritur à prohibita locupletatione de alieno, sive ab actio- 24
ne de utili in rem verso, juxta proximos frequentes casus, & per consequens iste censendus erit casus fortuitus, proprio infortunio adscribendus; Quæstione solum cadente inter emptorem, & venditorem, an iste teneatur illi restituere pretium acceptum; Et quamvis sciam casum disputatum esse in Curiis aliquorum Regum ultrà Montes, ac etiam sciam resolutiones desuper proditas, attamen meum nolo explicare judicium, sed locum veritati relinquo, cum juxta currentes circumstantias omnis ratio prohibeat proprium judicium desuper proferre.

Tam scribentes pro Officialibus, quam etiam illi, qui 25
in Congregatione deputata, & Rota ad eorum favorem pro refectione pratii soluti sentiebant in casu, de quo in proximè precedentibus capitulis pro refectione pretii soluti resignantibus, sive ubi essent donatarii, sive emptores à Camera, in ea majori excrescentia, pro qua ultra pretium, per eos Cameræ solutum, ipsi venditores fecerunt, juxta sequentem tertium casum, magnam vim faciebat in eo, quod Papa hujusmodi resignationibus assensum dederit, easque approbaverit ideòque aliàs resignatarii decepti remanerent à fide publica ipsius Papæ, retorquendo ea, quæ super intellectu Motus proprii B. Pii V. ex parte Cameræ dicebantur, superius insinuata Cap. 15. quod scilicet resignatarius vel novus emptor emere, & acquirere dicitur Officium, non à resignante, sed directè, & immediate à Papa, itaut resignans sit solum medium, vel instrumentum illius acquisitionis ob vacationem, quam inducit ejus consensus, cum quo se civiliter mortuum facit, ac propterea debet in hoc secundo; & respectivè in tertio casu procedere idem, quod in quarto practicatum fuit cum iis, qui directè, & immediatè à Camera emerunt, restituendo totum id, quod ab eis solutum fuit. Verùm istud motivum pro meo sensu, nullum, nec facti, nec juris fundamentum habere videbatur, ideòque nulla consideratione dignum. Non subsistit enim in facto, quoniam nec ipse Papa, neque Datarius, qui est ejus organum, quando hujusmodi resignationes fiunt, aliquam 26
habent notitiam pretii, tam in substantia, num istud interveniant, nec ne quàm in quantitate, dum supplicationibus desuper porrigi, & signari solitis, nulla penitùs fit pretii mentio, & quandoque vera illud non intervenit, quoniam sæpè hujusmodi Officiorum possessores ad impediendam, seu fraudandam vacationem, atque faciendas penè perpetuas acquisitiones ad vitam factas, soliciti sunt, imminente gravi ætate, cujus statu resignationes ampliùs non admittitur, ut superiùs insinuatum est, illa resignatione mediante, transferre in aliquem filium, vel nepotem, sive alium juniorem, ità mutando solùm periculum vitæ, ad proprium tamen commodum, adeòut persona resignatarii stet solùm demonstrativè pro dicti periculi regulatione, absque eo, quod aliquod interveniat pretium, ut præfertim verificabatur in pluribus Officiis suppressi Collegii, de quo supra; E conversò autem quando agitur de concessionibus immediatis, quæ fiunt per Papam de Officiis vacantibus, tunc in supplicatio- 27
nibus juxtà stylum desuper signari solitis, fit mentio pretii, cum ea differentia, quod quando concessiones sunt gratuitæ, dicitur quod pretium in genere condonantur, absque expressione quantitatis, quando verò sunt onerosæ, & per viam venditionis, specificatur summa, vel quantitas; Istaque differentia inter unam speciem supplicationum, & alteram, præsertim captivavit intellectum aliquorum ex Auditoribus

Ro-

Rotæ Florentinæ, quæ fortè præ cæteris accuratiùs, & cum magno studio, ac replicatis disputationibus respondere curavit, dum non contenta meo discursu ad hunc effectum transmisso, ut insinuatum est in facti serie superius enarrata Cap. 14. voluit videre integram positionem, omnesque informationes datas in Rota ex parte Officialium, istud enim solum motivum aliquibus dabat ansam dubitandi, quæ cessavit cum transmissione supplicationum, juxtà dictas diversas formulas, & sic cessat motivum ex solo facto.

26 Verùm ubi etiam pretii mentio in resignationibus quoque fieret, sive quod aliàs constaret, quod Papa, vel Datarius ejus certam haberet notitiam, adhuc tamen de jure id nullum penitùs fundamentum habet, nullaque juris ratio, vel dispositio suadere videtur, ut consensus præstitus per interessatum super transmutatione personæ cum notitia pretii conventi inter resignantem, & resignatarium, obligare debeat interessatum consentientem ad aliquam evictionem, vel ad refectionem illius majoris pretii, quod inter tertios contrahentes intercessit, ipse verò non recepit, cum potiùs regula juris disponat in contrarium, quod consensus ab ali-
27 quo interessato præstitus actui inito inter alios, præstitus censeatur pro suo jure, & interesse, & ne illum impugnare valeat, non autem ut inducat obligationem evictionis, vel solutionis ejus, quo ipse non habuit, ut quotidiana praxis docet in plerisque contractibus tam vitalitiis, quam perpetuis, & præsertim frequenter in Curia in Societatibus Officii, de quibus infrà Cap. 20. quoniam si, exempli gratia, Titius recipit à Sempronio scuta mille ad Societatem Officii, & postea Sempronius creditor vult mutare periculum vitæ, atque transferre societatem in Cajum, cujus persona pro eodem periculo attendi debeat, utique cessante pacto ab initio, necessarius est consensus Titii debitoris, eodem modo, quo contingit in usufructu, vel in censu vitalitio, aliisque similibus juribus ad vitam, dum in illis procedit adamussim id, quod in istis Officiis, in quibus propterea hoc non est speciale, ut pluries insinuatum est. N. Si ergo Titius debitor in mille, sciat quod Sempronius creditor pro cessione Societatis, quam Cajo faciat reportet lucrum, & consequatur remunerationem in aliqua summa, quia sic cessionario expediat habere occasionem illius boni investimenti, non ex eo quod consensum præstat, atque de hoc notitiam habet, resultabit, quod dissoluta societate, teneatur restituere ultra mille per ipsum habita illud plus, quod inter cedentem, & cessionarium conventum fuit. Idemque in censibus perpetuis ad libitum debitoris redimibilibus, vel in venditionibus perpetuis factis cum jure redimendi, quoniam cùm veriùs, ac receptum sit, ut census cedi, vel vendi possit tertio pro majori, vel respectivè minori quantitate, quàm si constitutus, si vendatur pro majori, & debitor censuarius consentiat, non per hoc sequitur, ut in casu redemptionis teneatur restituere nisi sortem ab ipso receptam, & pro qua census creatus est, dum è converso si emptus est pro minori pretio, adhuc debitor in casu redemptionis tenetur restituere totam sortem; Idemque ubi venditor redimere velit rem venditam cum jure redimendi, quæ cum ejus consensu per emptorem vendita fuerit alteri, quoniam ipse aliam non habet obligationem, nisi restituendi primum pretium ab ipso acceptum, atque frequentius practicatur in locis Montium non vacabilium; Et hic est casus, dum consensus dicitur solùm præstitus pro suo jure, & interesse, in gratiam contrahentium inter se, ideòque novam obligationem inducere non debet.

Idemque, & magis ubi ususfructus, vel concessio vitalitia sequatur ex donatione, & titulo gratuito, quoniam si concedens in gratiam concessionarii consensum præstet, ut usumfructum, vel rem concessam ad vitam alteri cedere possit, aliquo accepto pretio, non per hoc sequitur, si casus citra culpam, & delictum positivum concedentis prebeat, ut cessionarius illa re frui amplius non possit, quod ratione solius consensus debet ipse donator solvere cessionario pecuniam cedenti solutam; idque exemplificari potest, juxta frequentiorem praxim; in feudis Regni Neapolitani, in quo illorum adeò magnus usus habetur, quoniam si Rex concedit alicui emerito militi, vel benevolo familiari aliquod feudum gratis, Feudatarius autem illud postea alteri vendat, accepto pretio, atque Rex huic venditioni præstet assensum, quem negare non potest, nec solet, quando Feudatarius habet legitimum feudi successorem, si tractu temporis pro bono Regni gubernio, & ex causa publicæ necessitatis, vel utilitatis Rex tollat usum Baronum, & feudatariorum (ut fortè expediret,) utique prorsus vanum esset dicere, quod Regia Camera teneri deberet solvere pretium, per possessorem solutum tertio, ex sola ratione assensus, qui præstitus censetur solùm pro validitate actus, & ad tollendum obstaculum prohibitionis. Aut si Papa gratis, ut solet, conferret alicui pinguem Canonicatum, puta Hyspalensem, vel similem, provisus autem, juxta illius Regionis mores, illum resignaret alteri sub gravi pensione, illicò pro certa summa extincta, adeòut, spectato effectu, resignatarius Canonicatum obtineret pro magno pretio soluto, huicque Papa assensum præbeat, resignationem, & extinctionem pensionis admittendo, si posteà ex justis causis idem Papa supprimeret illud Capitulum, omnesque ejus Canonicatus, & Dignitates, non per hoc dicendum erit, ut Camera teneatur reficere illi Canonico pecunias solutas cum similibus, & hic est casus.

Idque si procedit in rebus, de quibus suprà, cum similibus, multò magis in subjecta materia, quoniam, ut animad vertitur suprà in Cap. 12. in stricta ratione, tam legali, quàm Oeconomica, censura potiùs dignus videtur stylus, ita de plano absque novo pretio admittendi has resignationes de seniori in juniorem, adeut illa venditio, quam Camera facit in vitam unius, & per pretio, quod unius hominis vitæ verisimiliter est adaptatum, fiat quammodo perpetua cum pluribus, & reiteratis transmutationibus personarum, & cum duratione annorum centum, & ultrà. Undè propterea dicendum est id provenire potiùs quadam benignitate, & gratioso beneficio, quod ita Papa impartiatur; Et de consequens nimium durum, & irrationabile, imò iniquum esset, quod contingente casu non illicita, neque criminoso, pro hoc benigno, & gratioso beneficio, deberet Papa, ejusque Camera pati pœnam adeo exorbitantem solvendi id, quod non recepit; Ac propterea licèt illis Officialibus, qui talem jacturam ex isto casu patiuntur, aliqua assistat æquitas, & ratio commiserationis, (quæ tamen nullo pacto assistit donatariis, ut suprà) attamen longè majoris est illa æquitas, quæ assistit Cameræ, cujus damnum, & jactura tendunt, ut aliàs dictum est, in damnum, & præjudicium multarum virginum, pupillorum, orphanorum, & pauperum, aliorumque miserabilium, & totius Reipublicæ, cujus bonum, tanquam publicum magis attendi debet, illudque prævalere bono aliquorum privatorum, qui neque de totali damno agunt, ob pingues fructus interim præceptos, ut inferiùs in quarto casu consideratur.

28 De tertio casu non videtur opus agere, utpotè mixto, & participante de proximè præcedenti, & de sequenti, illorum scilicet Officialium, qui majori pretio emerunt Officium ab illis possessoribus, qui pro minori pretio emerunt à Camera, 29 quoniam, quo ad augmentum solutum possessori resignanti, per Cameram tamen non habito, percipiat de præcedenti secundo casu, ideòque intrant ea, quæ superiùs dicta sunt, & quo ad illud pretium, quod Camerę solvit resignans, in cujus locum resignatarius succedit, ejusque jus, & personam repræsentat, participat de quarto sequenti, ideòque intrant ea, quæ de illo agendo dicuntur; Solùmque iste tertius casus à sequenti quarto differre videtur in eo, quod majus damnum, & præjudicium Cameræ dignoscitur in hac specie Officialium mediatorum, quàm dignoscatur in immediatis, ut infrà.

30 Quare agendo de quarto, & ultimo casu illorum Officialium, qui, mediante pretio Camerę soluto, ab ista directè, & immediatè Officia emerunt, & sub quo casu veniunt etiam illi, qui mediatè Officia compararunt pro illa rata pretii, quod ab eorum Auctoribus est solutum, quos ipsi in hoc repræsentant, ut suprà, occasione casus particularis, de quo superiùs actum est, & qui huic operi causam dedit, suppressionis nempè Collegii Secretariorum Apostolicorum expertus fuit consueta extrema vitiosa, consuetamque opinionum veritatem, & æquivocorum incursum, quod in omnibus rebus intellectualibus pro humana fragilitate, humanorumque intellectuum veritate sequi solet. Præscindendo siquidem ab iis, quæ in dicto casu resultant ex illius Collegii legibus particularibus, de quibus actum est in Cap. 15. atque agendo de puncto in terminis generalibus dispositionis, vel rationis juris communis. Una opinio extrema est, quæ Officiorum possessoribus assistit, ut Camera Principis teneatur eis reficere integrum valorem currentem non curando, an pro minori pretio acquisitio facta sit, juxta sensum plurium Auctorum, deductorum in informationibus datis ex parte Officialium, in calce registratis, ex illa ratione quòd licet ex causa publicæ necessitatis, vel utilitatis concedatur Principi disponere de bonis, vel juribus privatorum, eis invitis, attamen id intelligendum est, dummodò verum pretium eis reficiatur, adeòut præfata causa publica suum operetur effectum excusandi Principem ab illa tyrannidis, & injustitiæ nota, quam alias, dicta causa cessante incurreret, privando possessores eorum bonis, vel juribus; Publicæ siquidem utilitati, vel necessitati consuli debet cum effectibus publici Ærarii, quando istius vires suppetunt, illisque non sufficientibus, consulendum est cum collectis, & contributionibus omnium subditorum, pro qualitate personarum, vel modo facultatum, non autem cum gravi damno, & jactura aliquorum particularium. O

Altera è converso extrema opinio est, in qua in dicto casu insistebant Camerales, plurium quoque habens fomentum auctoritatum, quas plenè cumulabant, ut videre est ex eorum informationibus, pariter in calce registratis, ut nihil reficiendum sit, ex eo quod dicta causa publicæ necessitatis, vel utilitatis accedente, factum Principis dici debet casus fortuitus, aßsimilandus, ut alias dictum est, tempestati, vel incendio, sive inundationi, aliisque similibus accidentibus, pro quibus nil præstandum est, cum dicatur infortunium.

Tertia verò opinio media est illa, quam in enunciato casu particulari sequutus fuit Pontifex, juxta seriem de qua supra Cap. 14. ut emptoribus restitui debeat illa pecunia, quæ soluta est Cameræ, ex æquitate prohibente locupletationem de alieno, & ne alias ità obtineat rem, & pretium, & ex alia æquitativa actione de in rem verso.

31 Duæ priores opiniones continere videntur, ut dictum est, extrema vitiosa, prima namque obligans Cameram ad reficiendum integrum valorem de tempore præsenti, quamvis pretium ex temporis beneficio, vel alio casu, absque sumptu, vel industria Officialium auctum sit, aspera, & vitiosa est, quoniam ità esset condemnare Cameram, quæ nullum patravit delictum, ad patiendum pœnam, qualis esse dicitur, solvendi, quod non est receptum, ut supra hujus Capituli initio prænotatum est, atque esset nimium gravare Rempublicam cum damno universali populorum, quos ità magis gravare oporteret; Potiśimè, quia ad hujusmodi actus deveniri non solet, nisi quando angustiæ urgeant, ut in dicto casu particulari sequutum est, adeòut vel nullatenus occurri possit cum collectis, & contributionibus subditorum jam depauperatorum, penèque ad impotentiam redactorum vel non nisi cum magno incommodo, est practicabile, dum è converso Officiales agunt potiùs de lucro captando, quod cedere debet damno, de quo evitando alii agunt, quibus major assistit æquitas.

32 Nimium quoque id comprobante praxi, vel observantia universali orbis civilis nostræ communicationis, quoniam adhibitis à me diligentiis, occasione dicti casus particularis, in Curiis penè omnium Regnorum, & Principatuum citra, & ultra Montes, concordes habui responsiones, non dari casum, ut in similibus suppressionibus restituatur aliquid ultra id, quod per Cameram est receptum, frequentius verò minus, ob considerationes, de quibus infra, post disputatas omnes opiniones. Considerando potissimè magnam dignosci differentiam inter casum in quo Princeps disponat de bonis, vel juribus privati indifferentibus, quæ sunt in pleno, & libero privatorum dominio, 33 quod ad differentiam, allodiale dici solet, puta de domibus, vineis, aliisque prædiis rusticis, vel urbanis, sive de pecuniis, gemmis, argentis, censibus, & nominibus debitorum, & casum in quo, ut in subjecta materia, disponat de illis bonis, vel juribus, quæ in dominio sint ejusdem Principis, adeòut privatis concessum sit solum quodam jus fruendi temporale, vel dominium impropriatum, & subalternum ad certum tempus, vel sub conditione mortis resolubile; Priori namque casu longè major dignoscitur exorbitantia, & asperitas, quam in posteriori, in quo reassumit id, quod jam suum est, non permittendo usum à se concessum, ideòque intrare debent termini restitutionis pretii percepti potiùs quam illi evictionis, vel refectionis damnorum, & interesse.

34 E converso secunda opinio pariter extrema, quæ omnem denegat restitutionem perinde, ac si ex infortunio, & casu fortuito id accidisset ut supra; exorbitans quoque, nimiumque aspera videtur, ac etiam periculosa ad aperiendam viam fraudibus, ac tyrannidi, quia nempè adulatores fiscales, & Aulici, ut Principis genio adularentur, curarent hujujmodi suppressiones facere, ut ità magnum turpe lucrum, cum aliena jactura reportarent ad favorem fisci vel Cameræ; Quamvis enim frequentior praxis doceat, quod quando in indigentiis Princeps utitur pro causa publica bonis privatorum, rarò valorem supplere soleat, attamen, ut in dicta Regalium sede advertitur; Pid contigit, quia aliæ angustiæ, & indigentiæ tunc non permittunt; Omnes tamen concordantur ille, qui damnum patitur agnosci, & constitui debeat creditor satisfaciendus, quando cessatis illis angustiis, & calamitatibus, id commodè sequi poterit, quod tamen rarò, forteque nunquam, verificari solet. Considerando quoque magnam dignosci differentiam inter casum, in quo Princeps pro publica necessitate, vel utilitate ità utatur privatorum bonis, vel juribus, ut nulla eorum remaneant vestigia, nullaque utilitas cum tractu successive Principi, ejusque Cameræ resultet, puta, 35 quando utitur privatorum domibus, vel prædiis rusticis pro eis demoliendis, sive devastandis, arbores incidendo, ad effectum fortificationis Civitatis, vel Castri, vel tempore penuriæ utitur frumento, aliisque victualibus Populo famem patienti gratis distribuendis, cum similibus, adeòut privatorum bona omnimodam patiuntur consumptionem, & casum, in quo remaneat utilitas, quæ duret, & successivum tractum habeat, adeòut ad utilitatem, & locupletationem Ærarii, sive ad ejus liberationem à gravibus damnis, & interusuriis id fiat, qualis est casus illius suppressionis, de qua actum est supra; Isto namque posteriori casu, cum commodè possit cum eisdem effectibus, vel eorum parte consuli indemnitati illorum qui damnum passi sunt, justum non est ut privati omnimodam jacturam patiantur, isteque posterior casus non est ita necessarius, sicut prior, sed potiùs voluntarius, quamvis prudens, justus, & pro publica utilitate commendabilis ac propterea ambæ istæ opiniones extrema vitiosa continere videntur, ideòque æqualiter sunt reprobatione dignæ.

Tertia opinio media, quæ solùm obligat ad restituen- 36 dum acceptum ex æquitativa actione de in rem verso, & nè alias detur locupletatio de alieno contra naturalemequitatem prohibentem, ut unus careat re, & pretio, & è converso alter obtineat utrumque, licèt me consulente, laudante, & cooperante practicata fuerit in dicto casu, qui huic operi occasionem dedit, quinimò latiùs practicata fuisset, cum illis; qui fovebant causam onerosam absque eo, quod Camera aliquid habuerit, quia nempè emerunt à donatariis, vel cariori pretio emerunt à prioribus emptoribus, quando meo acquievissent consilio, se remittendi pietati, & benignitati Pontificis, quod facere noluerunt; Nihilominus tale consilium innixum potiùs fuit cuidam non scriptæ æquitati, magis verò prudentiali rationi, ut ita satisfieret ignaro, & stulto vulgo, frequenter obloquenti contra propria commoda, ad instar fræneticiinsanientis contra Medicum, dum istæ, & similes provisiones ad populorum levamen, & beneficium ordinatæ sunt; Non tamen de hoc mirandum est, quoniam connaturale homi- 37 num vitium est censurandi facta Dominantium, quantumvis justa, benèque regulata sint.

De stricta siquidem juris censura, pariter erronea censeri meretur hæc media opinio, erroneaque reputanda illa æqualitas, quæ inter omnes Officiales servata fuit in restitutione integri pretii soluti, quoniam non subsistunt su- 38 periùs consideratæ rationes locupletationis de alieno, & æquitativæ actionis de utili in rem verso; Tunc enim istæ rationes intrarent, quando pretium, quod Cameræ solutum fuit, adhuc extaret in specie, vel in æquipollenti, quia nempè investitum esset tanquam capitale in bona stabilia, vel jura, quæ pro stabilibus habentur adhuc extantia, sive quod erogatum esset in extinctionem æris alieni in sorte, cum tunc dicatur adesse versio, quæ durat, & extat de præsenti, unde de consequenti resultat, ut eodem tempore ita habeatur res, & pretium contra naturalem æquitatem, sed quoniam, ut dictum est Cap. 3. & alibi, pretium, quod ex hujusmodi Officiorum venditione percipitur, respectu Principis concedentis, habet speciem fructuum potiùs, quam sortis, & veri pretii, cum sit quædam anticipata perceptio futurorum fructuum, ideòque non verifica- 39 tur simultanea retentio rei, & pretii penes eamdem personam, contra naturalem æquitatem id prohibentem, quoniam pretium amplius non extat, utpotè à multo tempore jam consumptum tanquam fructus; Minusque verificatur æquitativa actio de in rem verso, vel prohibita locupletatio de alieno, quoniam ad hoc, ut ista intret, opus est, ut versum adhuc duret, atque de præsenti existat, Q quod non verificatur; Unde propterea ex restitutione pretii à multo tempore habiti, & inter fructus in usu currentes

D erogati,

erogati, resultat absurdum, cum evidenti Cameræ læsio-
40 ni omni jure prohibitum, ut pro fructibus per administra-
tores pro tempore perceptis, & consumptis, coacta fue-
rit Camera in dicto casu contrahere debitum perpetuum,
& fructiferum, cum erectione tot locorum Montium, &
sic alienare proprietatem pro fructibus, quod omni jure,
omnique ratione damnatum est.

E converso, respectu Officialium, illa pecunia, quam
41 ipsi solverunt, dici non potest, nec debet, juxta verò ju-
ris terminos, rei venditæ pretium, quoniam istud dicitur,
quando æquivalet substantiæ rei, cujus loco subrogatum
est pro ejus intrinseco valore, quod inconcessionibus vita-
litiis dici non potest, quoniam per eas non alienatur sub-
stantia, & proprietas, minusque pretium retinet suam na-
turam, ut restituendum sit, quando res vendita evincа-
tur; Ideòque licet ex quodam usu loquendi adhibeatur ter-
minus emptionis, & venditionis, verè tamen in ipsa re
non verificatur, sed potius verificatur in concessione, seu
venditione commoditatis, vel facultatis fruendi, & per-
cipiendi fructus ad vitam tanquam per anticipatam fru-
ctuum venditionem sub incerta alea, ut pluries dictum est;
Unde propterea potiùs iste dicendus est contractus innomi-
natus do, ut facias, ut in Emptionis, & Venditionis fe-
de, & alibi, agendo de his concessionibus ad vitam, ad-
vertitur. R Exindeque manat quod sicuti respectu Princi-
pis concedentis, ejusque Cameræ, illa pecunia, quæ sub
nomine pretii una vice recipitur, habet speciem fructuum,
ita è converso in emptore, vel concessionario illi fructus,
qui singulis annis, vel temporibus percipiuntur, habent
speciem sortis, quæ ita minuatim, & in dies cum aliquo
augmento, quando casus longæ vitæ concurrat, recupera-
tur, dum illa pecunia, quæ soluta est, non retinet am-
plius naturam sortis, ut insinuatum est supra Cap. 12. oc-
42 casione agendi de fructibus perceptis ex hujusmodi juribus
vitalitijs per virum, vel per hæredem, sive per fideicom-
missarium, & similes; Et per consequens ille Officialis,
qui per multos annos Officium possedit, ejusque emolu-
menta percepit, innotabili parte suum pretium recupera-
vit, ideòque justum non est, quod illud integrum consequi
debeat, sed solum ei debetur illa quantitas, pro qua veri-
similiter æstimari potest futurum incertum tempus ejus vi-
tæ, & quæ æstimatio regulanda non est juxta quamdam
computationem generalem factam à lege ad alios effectus,
ut malè aliqui leguleici pragmatici opinantur, sed juxtà
communem æstimationem pro statu, & qualitate cujuslì-
bet personæ. S

Prorsus enim vanum est dicere, ut eamdem æstimationem
habere debeat illud jus vitalitium, quod habuit de tempore
concessionis factæ juveni valido, & habeat post decem, &
viginti annos, & quando concessionarius constitutus est in
graviori ætate, vel in deteriori statu valetudinis, ut noto-
ria, & quotidiana praxis docet in censibus vitalitiis, & in
extinctionibus, vel cessionibus commoditatis pensionum
ecclesiasticarum, aliisque venditionibus ad vitam, & sic
manifestus videtur error omnes pariformiter tractare, idem-
que pretium ab initio solutum restituere, cum potiùs in sin-
gulis possessoribus haberi debeat ratio ætatis, & valetudinis,
ac longioris, vel respectivè brevioris temporis, quo quili-
bet possessor hoc jure vitalitio potitus est.

Atque ad effectum faciendi hanc æstimationem, seu re-
43 gulationem, notabilis quoque dignosci videtur differentia
inter tertium, & quartum casum, nempè inter Officiales
immediatos, qui directè, & immediatè obtinuerunt Offi-
cia à Camera ad eorum vitam, & illos, qui mediatè obtinue-
runt, mediantibus scilicet resignationibus pluries repetitis
per longissimum tempus, etiam quandoque centenarium,
& ultra, quoniam prorsùs asperum, & irrationabile vide-
tur, quod ille, qui vendidit rem ad vitam unius personæ,
& pro pretio unius vitæ eventualitati proportionato, de-
beat pati privationem ejusdem rei per adeò longum tem-
pus, quod absorbeat duplum, & triplum, ac etiam qua-
druplum pecuniæ habitæ, & quod deinde istam integram
restituere debeat. Ubi enim agitur de prima, vel unica re-
signatione, intrare potest consideratio, quod mutatio de
una persona in alteram, sive de una vita in alteram, non fit
adeò præjudicialis ob incertitudinem, an prius unus, quàm
alter sit defecturus, & nihilominus etiam isto casu, quan-
do transmutatio fit de seniori in juniorem, vel de minus va-
lido in magis validum, adhuc fabulosum est dicere, ut actus
non sit graviter præjudicialis, ut etiam superius insinua-
tum est, sed quando res ita in longum protrahitur, cum rei-
teratis, & multiplicatis resignationibus, ac mutationibus,
adeòut naturaliter vita primi concessionarii, ac etiam pri-
mi resignatarii durare non potuerit, tunc ulteriores admis-
siones resignationum, sine dubio, redolent implicitas do-
nationes, & meras gratias sine pretio, vel sine recompensa,
atque ad hoc attentè reflectendum venit, quoniam videtur
clara veritas, quæ manibus palpatur. Si quidem ex novem
Officialibus foventibus causam onerosam, etiam respectu
Cameræ, eo quia ab ipsa, cum solutione pretii, mediatè, vel
immediatè Officia habuerunt, compertum est, quod unum
Officium concessum fuit de anno 1565. Unde per spatium
annorum 113. per plures manus transivit; Alterum de anno
1582. & sic per annos 98. Alterum de anno 1623. & sic per
annos 56. Duo de anno 1627. & sic per annos 53. Alterum
de anno 1643. & sic per annos 36. Alterum de Anno 1650
& sic per annos 29. Alterum verò de anno 1662. & sic per
annos 17. & alterum de anno 1674. & sic per alios quin-
que; Ideòque excepto ultimo, liquet, an dici valeat, quod
Camera habeat in manibus, & an remaneat de alieno lo-
cupletata, sed quod imò potius cum restitutione facta re-
maneat notabiliter damnificata.

Prætereà eatenus hujusmodi Officia vacabilia habere di-
cuntur suum pretium, quod perseverat in patrimonio libe-
ro, & allodiali regulatum ab illo valore, quem ei præ-
bet communis usus, regulari solitus à quantitate emolu-
mentorum, & à qualitate temporum, quatenus ineſt li-
bera facultas illa resignandi, stante pluries insinuato sty-
lo, quod resignationum admissio denegari non solet, nec
potest, quando non accedat justa causa gravis ætatis, vel
infirmæ valetudinis, undè propterea, si Officii possessor
sit infirmus, vel in gravi ætate constitutus adeòut sit de-
stitutus facultate resignandi, & spe recuperandi suum pre-
tium, utique quo ad eum, prorsus vanum est dicere, quod
officium habeat æstimationem pro communi, & curren-
ti valore, dum solam æstimatur id, quod importare po-
test illa eventualis, & incerta fruitio, quæ sperari potest
donec ejus vita duret, ut clarè ad sensum. Iste autem
casus quando sequuta sit totius generis, vel Collegii sup-
pressio, juxta Sæpius insinuatam suppressionem Collegii
Secretariorum, verificatur universaliter in omnibus Of-
ficiorum possessoribus, quoniam extincto genere, veri-
ficari amplius non potest casus resignationis particularis,
qua mediante possessor Officii reintegrari valeat de inte-
gro pretio, etiam cum aliquo augmento, & lucro, ideò-
que ejus interesse æstimari debet solùm habita ratione il-
lius incertæ spei, quæ superest fruendi emolumentis, do-
nec ipse vivit, absque spe, vel potentia vendendi, quo
casu pretium, neque ad dimidium, imò neque ad tertiam,
vel respectivè quartam imò minorem partem currentis va-
loris ascendit, ut docet frequens, & quotidiana praxis in
locis Montium vinculatis, cum vinculo fideicommissi,
undè propterea emptor acquirit T. solum commoditatem
ad viram venditoris, absque spe illam mutandi, ac fa-
ciendi illas translationes de persona ad personam, quæ
fiunt in Officiis; Istique videntur in puncto juris veri,
ac germani hujus materiæ termini.

Hunc liquet quod illæ generalitates, cum quibus in con-
simili casu suppressionis locorum Montium vacabilium pro-
cedit modernus hujus Curiæ, doctus quidem, & proba- 45
tus Canonista V. ad rem facere non videntur. Nil obstante
motivo, quod adversus hanc cessationem facultatis resi-
gnandi fieri posset in isto casu particulari, propter privile-
gium expresse concessum per Innocentium VIII. Collegio
Secretariorum, ut resignationes fieri possent semper, &
quandocunque, etiam in articulo mortis; Tum quia, id
intelligendum est in singulis possessoribus Officiorum, istis,
atque Collegio adhuc in rerum natura extantibus, non au-
tem postquam extincto Collegio, illa non sunt amplius in
rerum natura, ne alias detur in eadem lege repugnantia, vel
contradictio non admittenda, dum idem Pontifex præsup-
posuit casum suppressionis; Tum etiam quoniam eadem
lex non potest dividi, atque in parte acceptari, & in parte
reprobari, ideòque advertebam intrare dilemma inevita-
bile, quod aut Officiales volebant illa uti, & cum ejus dis-
positione procedere, & tunc non poterant aliud prætende-
re nisi ibi stipulatam summam ducatorum 62400. dum supra
in Cap. 15. ostensum est, quod Pius V. hanc legem non inno-
vavit, Aut verò, seclusa dicta lege, procedendum est cum
terminis generalibus juris communis, & tunc istis attentis
præmissa procedunt, ex quibus de facili poterit quilibet ef-
formare illud judicium, quod ego efformare nolo, vel es-
formatum explicare, an benè, vel malè jura Cameræ ad-
ministrata fuerint in illa majori suppressione locorum Mon-
tium

tium vacabilium, de qua enunciatus modernus Canonista
loquitur.

Alterum quoque dignoscitur nimium considerabile Ca-
meræ præjudicium, ob quod evidentiùs liquet, quod cum
magna benignitate ad Officialium favorem processum fue-
rit, restituendo integram pecuniam acceptam, quod scilicet
Secretaria Apostolica, seu Camera gravata ulteriùs rema-
net Monte in sorte scutorum 50. mil. erecto sub Sixto V.
ad effectum obtinendi Officio Secretarii domestici, & Se-
cretarii ad Principes, juxta superius enunciatam facti serie
recensita in Cap. 14. dum dicti Montis erectio concessa fuit
sub lege, & obligatione illum extinguendi infra terminum
duodecim annorum, ut ita Officia redire possint libera ad
Cameram, quæ ita ex Officialium non adimplemento da-
mnificata, & gravata remanet sine causa, unde propterea,
de juris rigore, ex pecuniis solutis cum debitis protestatio-
nibus, & reservationibus repetere posset summam pro dicti
Montis extinctione necessariam.

a *De Regal. disc. 119. & seqq.* b *De Regal. disc. 117. de Usur. disc. 8. De Camb. disc. 56. & Sæpius.*
c *Disc. 2. de Regal.* d *Lib. 7. de donation. disc. 51. & seqq. & magis ad rem disc. 58.*
e *Disc. 148. de Regal & 177.* f *Dict. disc. 148. de Regal.*
g *De Episcopo practico Cap. 29. & de Principe practico Cap. 19.* h *Lib. 13. de jurepatr. disc. 10. & 65.*
i *De Regal. disc. 148. & 177. & in aliis eod. tit.*
k *Lib. 12. de benefic. disc. 80. & in aliis.* l *De donation. disc. 66. & 70. & de feud. disc. 94. & alibi.*
m *De feud. disc. 27.* n *Disc. 148. de Dote.*
o *Ex relatis in Sæpius cit. disc. 148. de Regal.* p *Dicto disc. 148. de Regal.* q *Lib. 8. de credito disc. 72. & 73.*
r *De empt. & vendit. disc. 1. De servit. disc. 78. cum aliis supra Cap. 3. & alibi.* s *Lib. 2. de Regal. disc. 30. lib. 7. de donat. disc. 54. & alibi pluries.*
t *Dict. disc. 30. de Regal.*
u *Fagnan. in cap. ex epistolæ de probat. ex n. 9. ad fin.*

De effectibus, tam favorabilibus, quam odiosis, vel
de commodis, & incommodis, quæ remanent in
Officiorum possessoribus, etiam post dimissum Of-
ficium, & quando successor teneatur ad debita,
vel onera, & facta prædecessoris.

SUMMARIUM.

1 *De privilegiis, & oneribus remissivè, & quod in du-*
bio attendi debet observantia.
2 *De reservationibus, & affectionibus Apostolicis benefi-*
ciorum, vatione Officiorum,
3 *De privilegio aliquorum Officiorum circa pensiones.*
4 *De alio privilegio circa retentionem Prælaturæ.*
5 *De privilegio Cameralium circa franchitias, etiam post*
dimissum Officium.
6 *De errore procedendi cum generalitatibus, quia proce-*
dendum cum distinctione casuum.
7 *De illis, qui deserunt esse Officiales per promotionem.*
8 *De illis, qui dimiserunt Officium cum restitutione pretii.*
9 *De illis, qui provisionaliter, & tanquam Substituti se-*
derunt in Camera.
10 *De Cameralibus ad nutum amovibilibus, & quorum*
Officium non est venale.
11 *De oneribus, ad quæ Officialis, dimisso Officio teneatur.*
12 *Onera, quando afficiant Officia, etiam post vacatio-*
nem.
13 *De differentia inter assensum super obligatione feudorum,*
& reservationem decreti super Officiis.
14 *Quando Officium remaneat affectum ex actu Officialis,*
etiam post cessatum ejus jus.

CAP. XVIII.

1 NImium prolixa digressio esset reassumere commoda,
privilegia, & prærogativas eorum, qui hæc Officia
venalia obtinent, & è converso eorum incommoda, & one-
ra, ob magnam eorum pluralitatem, ac diversitatem, dum
aliqua Officia majoribus gaudent privilegiis, commodis, &
præeminentiis, quibus alia carent, & è converso aliqua sub-
jacent oneribus, incommodis, & servitiis à quibus alia
sunt exempta, ideòque ad singulorum Officiorum, vel res-
pecti è Collegiorum erectionem est recurrendum, istaque
dubia existente, ad observantiam, & praxim, quæ in om-
nibus ambiguis est optima interpres, & interpretationum

Regina; Præsertim verò de effectibus, qui ex istis Officiis
resultant circa reservationes, & affectiones Apostolicas 2
beneficiorum, quæ ipsi obtinent, frequentissimè agi con-
tingit in Beneficiorum sede, ubi etiam de illa affectione,
quæ ratione semel contractæ reservationis remanet etiam
post dimissa Officia in illis beneficiis, quæ dum ipsa Officia
obtinebantur, possessa fuerunt; Prout etiam in sede Pen-
sionem agi contingit de illo privilegio, quod aliquibus Of-
ficiis, sive eorum possessoribus concessum est retinendi 3
pensiones ecclesiasticas usque ad certam summam pro quo-
libet Officio, quamvis essent uxorati, etiam bigami, &
non incederent in habitu, & tonsura, ut præsertim sunt il-
læ militiæ, *Cavalierati*, qui Lauretani dicuntur, cum si-
milibus, de quibus, ut præmissum est, quilibet certificari
potest in singulorum Officiorum, vel Collegiorum erectio-
nibus, quæ omnes vel pro majori parte registratæ haben- 4
tur in Bullario novo, seu veteri.

Inter alias autem prærogativas, quæ remanent, etiam post
dimissum Officium, tanquam effectus consummatus, di-
gnoscitur in illis Officiis, quæ annexam habent Prælaturam,
ut ista per Officii dimissionem, vel amissionem non cesset,
nec amittatur, solumque circa usum coloris violacei in 4
aliquibus requiri solet, ut Officium per aliquod tempus re-
tentum sit, puta per quinquenium, unde propterea frequens
praxis docet, ut illi, qui tanquam milites levis armaturæ,
animi dotibus, ac merito personali nō multùm benè provi-
si, in colore habitus totam vim constituunt, illumque adeò
inordinatè ambiunt, curent hujusmodi Officia emere,
sed ne periculo vacationis subjaceant, elapso statuto tem-
pore, soliciti sunt illa resignare ad effectum, se reinte-
grandi de pretio, & quandoque cum aliquo augmento,
dum dictam vanam prærogativam coloris ita retinent,
indeque sequitur, quod nimium rarè esse solent hujusmodi
Officiorum vacationes, quodque ita Camera pro pre-
tio, quod recipit intuitu concessionis vitalitiæ, graves
solvat fructus pro concessione potius perpetua. Atque
ex isto effectu retentionis, vel continuationis Prælatu-
ræ, non obstante dimissione Officii, comprobatur quo-
que id, quod dictum est supra Cap. 4., & alibi, quod
scilicet venalitas non consistit in dignitate Prælaturæ,
vel in administratione justitiæ, quæ illi annexa est, sed
consistit in accidentali commodo illorum emolumento-
rum, quæ ità possunt adesse, & abesse citra subjecti cor-
ruptionem.

Alter magis considerabilis effectus, qui adhuc remanet, 5
& durat non obstante dimissione Officii, seu illius vacatio-
ne per promotionem ad Cardinalatum, est ille, qui di-
gnoscitur in Officiis majoribus, & primæ classis Camera-
libus, ut sunt in illa Camerarii, Thesaurarii Generalis,
Auditoris Clericorum, & Præsidentis Cameræ, qui po-
tiuntur exemptionibus, & franchitiis à Dohanis, & Ga-
bellis, aliisque oneribus, quoniam etiam post dimissum
Officium, recuperato pretio, sive post illud vacatum per
promotionem, adhuc idem retinent privilegium, quod
ex quodam usu extenditur etiam ad officia Cameralia non
venalia, ut sunt illa Gubernatoris Urbis, tanquam Vi-
cecamerarii, Advocati, & Commissarii Cameræ, Ad-
vocati pauperum, & Fiscalis generalis, dubitatione ca-
dente, an sub hoc genere veniant ejusdem Cameræ ratio-
cinatores, vulgò *Computistæ A*; Quinimò etiam illi, qui
non habeant Officium in titulum, sed illud exerceant pro-
visionaliter, tanquam substituti per titularem absentem,
vel impeditum, eadem gaudere solent prærogativa, pro
qua volitat dicterium ex quibusdam Apostolicis Constitu-
tionibus desumptum, quod sufficiat aliquando sedisse in
Camera, quod in Officio Cardinalis Camerarii frequen-
ter sequi solet, quia nempè iste abfuturis à Curia ad ali-
quod tempus notabile alium Cardinalem, cum titulo Pro-
camerarii, cum Papæ beneplacito, deputat.

Super hoc autem privilegio, de quo non semel in Thea- 6
tro agitur B, in hac facti contingentia dicebam, ut pene
in omnibus mea, frequens quidem, non autem superflua,
& vitiosa sed semper opportuna, & proficua est dicendi
consuetudo erroneum esse procedere cum generalitatibus,
& in abstracto, cum exinde perpetuò resultent æquivoca,
justitiæ, & veritati præjudicialia, & confusiones indu-
centia, sed cum casuum distinctione, quæ omnium con-
troversiarum vera debet esse regulatrix, & norma; Ideò-
que tres constituebam casus, melius autem quatuor con-
stitui debent in quibus sequitur Officii vacatio. Primo
nempè per promotionem ad Cardinalatum, istoque casu,
ista, nimiumque rationabilis consuetudo, ut retineant

istam, aliasque prærogativas, tum ob transitum ad majorem dignitatem, ac rationem majoris benemerentiæ, & pro qua majores pati oportet sumptus, tum etiam ob depauperationem notabilem, quam ista promoti patiuntur citra eorum voluntatem, saltem declaratum, & apparentem, dum promotiones fiunt motu proprio, non ad petitionem, vel supplicationem (quamvis hodiè in Cardinalibus ista peculiaris prærogativa in eis, qui fuerint Camerales vel nulla, vel satis modica sit, cum omnes Cardinales potiantur franchitiis pro mercibus, & bonis, quæ ab extra introducuntur) Prærogativa enim nimium considerabilis, qua discretivè potiebantur Cardinales Camerales habendi franchitias, etiam pro mercibus, & bonis jam ingabellatis, & existentibus in fundachis, & tabernis, aliisque repositis in Civitate, aboleta est, rationabiliter quidem ex motivis, & rationibus in Theatro insinuatis. C.

8 Alter casus est illorum, qui voluntariè hujusmodi officia cum Papæ beneplacito dimiserunt, pretio accepto à noviter provisis de Clericatu, quia nempè statum mutare voluerint, vel acceptando aliquam Ecclesiam actualis administrationis, aut titularem, ut nostra ætate practicatum vidimus in plerisque, & præsertim in Cardinali Bonvisio, Cameræ Decano, qui vendito Clericatu, contentus Archiepiscopatu titulari se recepit in patriam, cujus postmodum Episcopus fuit, cum Cardinalitia dignitate, sine Officii amissione, obtenta, & fuerunt Clericus Cameræ Toregianus, qui vendito Officio obiit Archiepiscopus Ravennatensis, & Clericus Cameræ Trottus, adhuc vivens, Episcopus Papiensis cum similibus; Vel quia non solum Clericatum, sed etiam Prælaturam ipsam, & vitam ecclesiasticam eis dimittere visum est, transeundo ad statum sæcularem, ac etiam ducendo uxorem, ut pariter nostra ætate praxis docuit in plerisque Cameræ Clericis, & præsertim in Clerico Manzolo, qui vendito Clericatu, & Uxore ducta, miserabiliter postea obiit, & quo habentur disputationes super imputatione pretii in legitimam, D. ut superius in cap. 12. insinuatum est, ac etiam fuerunt Clericus Cameræ Aribertus, qui uxore ducta mortem violentam quoque per manus ejus rusticorum, vel colonorum miserabiliter passus est, ac etiam Clericus Cameræ Cæsarinus, qui ex necessitate quadam potius, quam voluntate, Clericatum vendidit, & Prælaturam dimisit, ut succederet in Ducatu, & pingui hujus Domus primogenitura, de cujus successione, quando ejus, adhuc viventi, absque prole mors contingat, præventivè inter fœminas habetur alibi actum. E. in isto autem casu dictus usus continuationis franchitiarum parum probabilis, malèque fundatus videtur, dum dimissio est voluntaria, & cum omnimoda recuperatione pretii, unde propterea causa reducitur ad non causam, nullaque suppetit ratio probabilis, quæ istam suadeat continuationem, sed potius in contrarium urgent, tum etiam fortiùs ob fraudes, quæ ita de facili fieri possent, advertitur in superius insinuato loco, F. in quo de ista prærogativa particulariter agitur, quod scilicet primogenitus alicujus ditissimæ Domus, puta Burghesianæ, vel Columnensis, & similis, cujus nimium interesset istud habere privilegium, quod magnum importaret redditum ob amplitudinem patrimonii, & bonorum, quamvis destinatus esset ob speratam successionem in primogenitura, statu sæculari, & conjugali, posset nihilominus vivente patre emere Clericatum Cameræ, verisimiliter sibi non denegandum, ut ità facto casu successionis, se reintegrando de pretio soluto, absque ulla impensa, ullaque jactura, magnum redditum sibi comparare posset, quod utique manifestum videtur absurdum, ideòque illa verba *quoad eos, qui sederunt in Camera*, intelligenda videntur cum terminis habilibus, & respectu illorum qui digni sunt, ut istam continuent prærogativam, secus autem in isto casu, in quo primo casu verba prædicta, quæ dici non possint omnino, revera nulla ratio suppetit, atque ità sufficit verificari in otiosa, & superflua.

9 Tertius est casus illorum Cardinalium, qui aliquando sederunt in Camera provisionaliter, tanquam suffecti in locum Camerarii absentis aliqua longa absentia, & qui cum Papæ beneplacito, quandoque unum, & quandoque alterum sibi benevolum Cardinalem deputare solet in Procamerarium, istoque casu probabilis videtur quoque malè fundatam esse consuetudinem, cui abusus potiùs nomen conveniat, circa continuationem hujus prærogativæ, etiam post dictum minus cessatum, quoniam ità esset repositum in libito, & facultate Camerarii facere id, quod facere non solet Papa, faciendo exemptos multos Cardinales cum præjudicio Cameræ, quod nimium grave erat ante dictam moderationem, per quam hodie illud modicum, parumque considerabile remanet, ut superius dictum est. Ut enim advertitur in enunciato discursu desuper edito, rationabile est, ut absente Camerario, qui ratione absentiæ non introducit merces pro ejus usu, unde propterea dicta prærogativa non potiatur, ut ea potiatur ille, qui suum occupat locum per quamdam speciem premii ejus laboris, & sic quod respectu Cameræ adsit unus Camerarius, non autem, ut detur ista multiplicati contemporanea, & cum tractu successivo, adeòut Camera eodem tempore agnoscere cogatur multos Camerarios, quod utique irrationabile absurdum dicendum videtur.

Ex eisdem rationibus idem dicendum venit in aliis Officialibus Cameralibus, qui sunt ad nutum amovibiles, & quorum Officium non est venale, ideòque nullam fovent causam onerosam, ut sunt Gubernator Urbis, tanquam Vicecamerarius, Advocatus, & Commissarius Cameræ, & Procurator generalis fisci, & alii, quoniam Camera unum agnoscere tenetur, ac immunem tractare officialem, quem eximit ab ejus oneribus ob labores, quos in ejus administratione supportat, sed nulla suppetit ratio, quæ suadeat dictam multiplicationem, ideòque iste pariter dicendus videtur abusus, ad quem retroactis temporibus uberrimus non reflectebatur, benè tamen reflecti debet in currentibus angustiis miserabilium populorum, quando cum debita charitate, & convenienti zelo boni publici (quærendo quæ sunt Reipublicæ, & Principatus, non autem solum propria, & privata commoda) illi, ad quos pertinet, eorum munus benè exercere velint, ut tenentur.

Quo ad onera, quæ Officio incumbunt, an eo dimisso ad aliquid Officialis teneatur, occasione particularium controversiarum, de quibus in consueta Regalium 11
sede G ex hoc etiam agnovi errorem Pragmaticis connaturalem procedendi cum generalitatibus, vel cum aliquarum auctoritatum littera, non reflectendo, ut decet, ad debitas distinctiones. Quamvis enim vera sit regula generalis, quod obligatio occasionalis, vel causativa cesset ipsa causa, vel occasione cessante, ut frequenter in praxi habetur in illis tertiis aliquorum bonorum possessoribus, qui explicitè, vel implicitè se obligant ad canones, livellos, census, collectas, aliaque onera, quibus ipsa bona gravata sint, quoniam intelligitur donec ipsi fuerint illius rei possessores, vel quod pro talibus de jure haberi debeant, quia nempè vitio, vel culpa sua desierint possidere, secus autem ubi non sint amplius possessores tanquam ex cessante causa, quod rectè his terminis adaptatur; Attamen id non ita generaliter, & indefinitè capiendum est, quoniam intelligendum venit de illis oneribus realibus, vel quasi, quæ sine proprio facto, nullaque reportata utilitate, ipsi rei insint; secus autem ubi agitur de onere per ipsum Officialem, vel possessorem respectivè imposito ad propriam, & privatam utilitatem, quoniam tunc licèt desinat esse Officii possessor, vel quia illud cum licentia Papæ alteri resignaverit, vel quia per mortem illius personæ, sub cujus vitæ periculo Officium staret, illud vacaverit, adhuc ejus obligatio durat, vel erga eos, in quibus onera adimplenda sunt, vel erga successorem, sive erga Cameram pro relevatione indemnitatis, ne aliàs detur inconveniens, quod ipse locupletatus remaneret de alieno, dum Officium dimittere, vel restituere tenetur in eo statu, in quo illud recepit, quoties deterioratio, vel diminutio proveniat à facto proprio, secus autem ubi à casu fortuito, & non culposo; Intelligendo de oneribus in futurum, sive de sorte principali, & causa productiva eorundem onerum, quoniam quoad annualitates decursas de tempore, quo ipse fuit possessor, & percepit Officii fructus, & emolumenta, ex quibus currentia onera in dies, & tempora adimpleri debebant, non dubitatur ejus obligationem adhuc durare, quamvis agatur de oneribus merè realibus, sine facto proprio contractis, dum istud dicitur debitum proprium, quod in singula tempora solvi, & adimpleri debebat cum fructibus, & emolumentis currentibus ab eo perceptis.

Dictaque obligatio circa sortem, vel causam productivam illorum onerum, quæ facto proprio in privatam causam, vel utilitatem imposita sunt, durat etiam dimisso, vel vacato Officio in ejus persona, vel hæreditate, & bonis, quamvis cum Papæ auctoritate, & beneplacito id sequutum sit, ita & taliter quod ipsum Officium, & in eo successores ipsi oneri subjaceant, quia nempe illi, ad quorum favorem illa imposita sunt, non fidem personæ Officialis, sed

sed fidem publicam ipsius Principis, ipsiusque Officii sequuti sint, ut (exempli gratia) contingit in erectione alicujus Montis super uno, vel pluribus Officiis juxta casus in enunciata Regalium sede disputatos, quoniam tunc Camera, ipsumque officium facere dicuntur personam fidejussoris, vel correi obligati pro officiali, qui ad instar principalis debitoris fidejussorem relevare tenetur, ideòque meritò Camerales consueverunt cogere Officiales, vel eorum hæredes, etiam post dimissum, seu vacatum Officium, ad extinctionem, & dissolutionem debiti in eorum privatam causam contracti. H

13 In hoc enim differunt illa debita, quæ per officialem contrahantur jure, & nomine proprio cum creditoribus ejus fidem sequentibus, cum illo Papæ assensu, vel beneplacito, quod præstari dicitur cum sæpius enunciata reservatione decretis, & illos, qui in dicto casu erectionis, vel aggregationis Montium sequuntur fidem publicam, ipsique Officio, & Cameræ potiùs credere dicuntur; ut hoc posteriori casu Officium remaneat affectum, quamvis per mortem vacet, prædicta actione relevationis indemnitatis competentes Cameræ tanquam gerenti personam fidejussionis, priori autem casu officium redeat liberum, adeòut concessio reservationis decreti facta censeatur pro sola validitate actus, & pro illa potioritate adversus alios officiales creditores de qua habetur supra Cap. 10. non autem, cum ipsius Cameræ præjudicio. Atque in hoc differunt feuda ab his Officiis, quod in feudis, quando Dominus directus præstat assensum eorum obligationi, tunc nisi curaverit sibi consulere cum clausula, sine præjudicio, vel altera æquipollenti, ipsa feuda remanent affecta, etiam ubi eorum devolutio sequatur, absque eo quod, juxta communem praxim, detur actio eidem Domino indemnitatis, vel relevationis in hæreditate, & bonis liberis Feudatarii, quoties alias cautum non sit, secus autem in his Officiis, quæ libera redeunt ab iis, qui Officialis fidem sequuti sunt, nisi alias expresè caveatur.

Tunc autem successor in officio tenetur ad onera prædicta in propriam, & privatam causam per prædecessorem imposita, vel contracta, quando successor obtineat Officium per viam resignationis sibi factæ per prædecessorem, mediante pretio inter eos convento, cum expressa hujusmodi onerum susceptione, quæ propterea dicuntur pars pretii, adeòut eorum intuitu illud minus resignanti solutum sit, quam solvi debuisset, si talia onera non adessent. I.

14 Ille quoque datur casus obligationis Officialis, etiam post dimissum, vel vacatum Officium, quando scilicet debitum, vel onus proveniat ex ejus culpa, vel negligentia, & pro quo de jure, vel de stylo competere posset actio super officio, & contra successorem, puta quia Officialis Notarius rifico officii aliquam minus idoneam fidejussionem recepisset, quoniam ubi etiam parti interessatæ competeret actio contra successorem, & super ipso Officio hujus fidem interessatus sequutus est potius, quam illam personæ, ut probabilius videtur; (super quo tamen nil firmatur, cum occasio non dederit id formiter examinare) adhuc tamen is Officialis tenebitur relevare Cameram, vel successorem eodem modo, quo supra dictum est de locis Montium, & similibus.

a *De Regal. disc.* 48. b *in relatione Curiæ disc.* 33. *& latius in annot. ad eumdem disc. & in Miscell. Eccl. dis.* 47 *&* 48. c *Miscell. disc.* 47.
d *Rot. apud Merlin. decis.* 273. *recept. decis.* 54. *part.* 4. *recent.*
e *Lib.* 10. *de fideicomm. disc.* 201.
f *Dict. disc.* 47. *in Miscell. Eccles.* g *De Regal. disc.* 7. *cum plur. seqq.* h *Locis proximè supra citatis.*
i *Disc.* 8. *& seqq. de Regal.*

An, & quando Officialis teneatur de facto substituti

SUMMARIUM.

1 *De Doctoribus tractantibus de materia, quando Officialis teneatur de facto substituti.*
2 *De distinctione classium officiorum venalium.*
3 *De distinctionibus, cum quibus materia est regulanda in Officiis Prælatitiis.*
4 *De aliis Officiis minoribus Cancellariæ.*
5 *De Notariis.*

CAP. XIX.

1 PEculiare non est hoc thema Officiorum venalium vacabilium, de quibus tantum in hoc opere agitur cum aliis etiam Officialibus generaliter id congruat; qui gratis deputati sunt, & quorum personæ industria electa sit, quia nempe ad justitiæ administrationem, vel ad Civitatis regimen, sive ad arcis, vel Castri custodiam, aliaque similia munia sint electi. Quia verò notabilis dignosci videtur differentia inter unam, & alteram Officialium speciem, propositum verò est, ut initio protestatum fuit, ex ibidem insinuata occasione, agere solum de Officiis venalibus Curiæ Romanæ, idcircò persistendo in eodem proposito strictè de his agendi, non autem in aliis extra intentum evagandi, pro aliis, & generali cognitione materiæ, sufficit se remissivè habere ad illos modernos, qui de illa tractant, quod quos alii antiquiores collecti sunt, ideoque apud eos poterit curiosus satisfacere.

Quatenus itaque pertinet ad possessores Officiorum venalium Romanæ, sive Papalis Curiæ de quibus hactenus actum est, reflectendum venit ad tres eorum species, vel classes, de quibus supra Cap. 2. Ubi enim agitur de Officiis Prælatitiis primæ classis, quibus annexa est Prælatura, & administratio justitiæ, vel jurium Cameræ Apostolicæ, adeòut personæ fides, idoneitas, & industria principaliter consideratæ sint, venalitas autem non consistat in ipso munere, sed in quibusdam pinguibus emolumentis, quæ Officio sunt annexa, ut sunt officia Camerarii, Thesaurarii, Auditoris, & Clericorum Cameræ, & similia ibidem recensita; Et tunc, aut substitutus est necessarius, adeòut Officialis, etiam invitus il- 3
lum deputare debeat, non ad ejus electionem, sed ad illam Papæ, ut (exempli gratia) contingit in Auditore Cameræ, qui tres habet, & deputat substitutos, sive Locumtenentes, duos nempè in civilibus, qui Prælati esse solent, & unum togatum in criminalibus, quos Papa eligit, seu nominat, eodem modo, quo practicatur in Cardinali Vicario Urbis, qui habet substitutos, nempè Vicegerentem, & Locumtenentem in civilibus, ambos Prælatos, & togatum Locumtenentem in Criminalibus, atque tunc certum est, quod tam ad effectus criminales, & pœnales, quam etiam ad effectus civiles, Officialis de hujusmodi substitutorum facto non tenetur, cum non ab ipso, sed à Papa eligantur, atque sit deputatio necessaria, ideòque nil ei objici valeat. Aut verò agitur de illis substitutis, qui voluntariè, & in adjutorium deputentur pro laborum diminutione, ut (exempli gratia) praxis docet in eodem Auditore Cameræ circa ejus Auditorem domesticum, explicare solitum illa acta, quæ ab ipsomet Auditore explicari dicuntur, adeòut volens possit illum non deputare, ejusque opera non uti, illaque acta explicare per se ipsum, ac etiam contingit in Cardinali Camerario, in Clericis Cameræ, & in Thesaurario Generali, qui habere solent Auditorem domesticum, ab eis pro libito deputari solitum, quo mediante multa explicant acta, & munia, & tunc stante consuetudine, quam utpotè notoriam Papa scit, & tollerat, quoties in electione dici non valeant culpabiles, quia nempè viros communi opinione probos, & idoneos reputatos elegerit, ab eorum culpis, & defectibus excusabiles quidem erunt ad effectus criminales, & pœnales, non autem ad effectus civiles pro jure, & interesse partium, vel ipsius Cameræ, quoniam factum istorum reputatur de jure ipsorum factum proprium; Ad instar eorum, quæ habemus in Episcopo aliquos explicante actus per Vicarium, vel per aliquos substitutos, quoniam si essent in usu illi Vicarii fixi, & necessarii, qui apud Canones habentur, nempè Archidiaconus in temporalibus, & Archipræsbyter in spiritualibus, tunc de eorum facto nullo modo teneri deberet, sed quoniam isti Officiales veri recesserunt ab aula, unde remanent solum Archidiaconus, & Archipresbyter abusivi, ad quosdam honorificos, & præeminentiales effectus, ut in Præeminentiarum sede advertitur, & alibi, B. habere autem solet Vicarium, vel Officialem generalem, qui prædictorum partes in spiritualibus, & temporalibus implet, quem ad nutum amovibilem ad ejus libitum eligit, & potest non eligere, cum possit volens judicare, & explicare acta per se ipsum, & non cogatur Vicarium habere, ut in Jurisdictionali sede, & alibi pluries habetur, C. consuetudo verò communis est, ut illum habeat, idcircò quoties objici non potest delictum, seu culpa ob malam electionem, intrat eadem distinctio circa effectus pœnales, & circa interesse partium; Atque distinctio adaptabilis videtur in hac prima classe Officiorum Prælatitiorum, Abbreviatoribus de parco majori, & Regenti Cancellariæ, aliisque similibus eodem Capitulo 2. recensitis, quoniam licet attenta lege eorum erectionis, debeant per se ipsos

sos illa munia explere, adeòut personæ fides, & industria electa videatur, nihilominus stante consuetudine, quæ nota est, & tolleratur, supplendi per substitutos, fortè illarum rerum magis peritos, cum eadem distinctione procedendum videtur, unde propterea ex communi Curiæ sensu exorbitans, & rigorosa judicata fuit praxis sub Innocentio X. quod in notoriis scandalis, quæ in Dataria, & Cancellaria obvenerunt ob crimina aliquorum Officialium, qui condignas solverunt pœnas, longam carcerationem passus fuerit quidam Prælatus, qui Officium habebat in titulum, ob culpam substituti.

4 Cum eadem distinctione procedendum videtur in aliis Officiis secundæ Classis, quæ aliquam habent annexam administrationem, sive annexum exercitium, vel ministerium ut, (exempli gratia) sunt Scriptores Apostolici, Registratores, & alii recensiti in Cap. 2. sub hac secunda Classe, quoniam licet attenta eorum natura, & lege erectionis, electa videatur fides, & industria personæ, quodque per se ipsos munia sibi incumbentia explicare debent, nihilominus consuetudo diversimodè disponit, vel probat quod rari sunt illi Officiales, qui hujusmodi negotiorum peritiam habentes, illumque laborem gratia majorum emolumentorum sufferre volentes exercent per se ipsos, atque exercitium pro majori parte esse videtur penes substitutos, quorum fides, & peritia probata sit per Vicecancellarium, sive per Regentem Cancellariæ, vel alias juxta stylum cujuslibet Collegii.

5 Major autem personæ fides, & industria desiderata videtur in Officiis Notariorum scribentium acta judicialia: Et nihilominus etiam in istis ex eadem consuetudine quodammodo necessaria ob negotiorum multiplicitatem, habetur iste usus substitutorum, qui cum eadem distinctione excusare debet Officiales in pœnalibus, non autem quoad interesse partium; puta (exempli gratia) Notarii Auditoris Cameræ, qui majora Curiæ negotia explicare videntur, non possunt per se ipsos omnia scribere, & peragere, cum videatur impossibile, ideòque usus præbet, quod ipse Notarius Officialis residet in consueto loco, in quo Officium exercetur, pro actis verò explicandis plures habet substitutos, tres nempè pro actis civilibus ipsius Auditoris Cameræ, & duorum ejus Locumtenentium in civilibus, unum in criminalibus, & alterum pro rogitibus Instrumentorum, omnes tamen acta gerere dicuntur nomine Notarii Officialis, à quo subscribuntur Instrumenta, aliæque expeditiones, unde de eorum culpis, & factis tenetur quidem Officialis pro interesse partium, durum verò, & impracticabile esset, ut in criminalibus luere deberet pœnas eorum criminum, & sic cum sua proportione in Notariis aliorum Tribunalium; Quinimò in hoc genere Notariorum adsunt aliqua Officia, in quibus ipse Officialis nullatenus se ingerit, sed Officium locat alicui Notario perito ad exercendum, cum ipsi Officiales soleant esse viri nobiles, & qualificati, ad illud ministerium nullatenus apti, sive quod Officium in substantia residet penes aliquod Collegium, seu locum Pium, ut (exempli gratia) est Officium Notarii criminalis Gubernatoris, quod est Archiconfraternitatis Charitatis, & Officium Archivii, quod est penes Collegium Scriptorum Archivii, constitutum ex magno numero Officialium, ac etiam Officium Notarii civilis Gubernatoris, & Officium Notarii Ripæ obtineri solent à personis nobilibus, & qualificatis à quibus locantur; Unde propterea quæstiones disputari consueverunt super defalco per conductorem prætenso, ratione diminutionis aliquorum emolumentorum. D. sive super oneribus, & expensis, quæ Officio incumbant, an à locatore, vel à conductore fieri debeant, vel quæ actio adversus locatorem competat, cum similibus, ut patet ex casibus, particulariter super eis disputatis in Theatro, E. cum similibus. In Officiis verò tertiæ classis ita inspectio non cadit, quoniam nullam habent annexam administrationem.

a *Constant. in l. nullus, C. de Decurion. lib.* 10. *ex num.* 57. *Amichangel. de Offic. q.* 5. *&* 7. *Rovit. conf.* 87. *l.* 1. *dec.* 79. *De Marin. resolut.* 3. *ubi Roder. in addit. Revert. decis.* 206. *&* 325. *ubi adden. Afflict. contr.* 45. *Rot. apud Gregor. dec.* 233. *& apud Ottobob. dec.* 142. *De Luca ad Franc. dec.* 212. *lib.* 2. *de regal. disc.* 85. *& alibi.*

b *Lib.* 3. *de præeminent. disc.* 20. *& alibi.*

c *De jurisdict. disc.* 24.

d *Lib.* 4. *de locato disc.* 3.

e *Lib.* 2. *de regal. disc.* 21. *& de locato disc.* 39.

De Societate Officii.

SUMMARIUM.

1 *Quare de hoc tractetur.*
2 *Super quibus Officiis iste contractus fieri soleat.*
3 *De contractus Societatis, in qua unus ponit pecuniam, vel merces, & alter operam.*
4 *De introductione Societatis Officii.*
5 *De taxa fructuum, qui solvuntur datori pecuniæ.*
6 *Dubitant aliqui de isto contractu, sed malè.*
7 *Quando intret infectio usuraria.*
8 *De moderatione Taxæ fructuum.*
9 *De variis modis directis, & indirectis, vel obliquis, in his contractibus.*
10 *Quale sit subjectum contractus, & quomodo resolvatur, & de aliis.*

CAP. XX.

QUamvis ista materia propriam, ac particularem habeat Sedem, diversaque sit ab illa, de qua in præsenti tractatione agitur; Nihilominus quia iste contractus, qui Romanæ Curiæ fortè singularis est, non nisi super Officiis venalibus, & vacabilibus celebratur, quinimò, neque super omnibus, sed solum super iis, quæ ministerium, & operam personalem annexam habent, adeòut eorum emolumenta ex duplici proveniant causa, nempè ab opera personali, & à pecunia, quæ erogatur pro acquisitione Officii, adeòut unum sine altero non sufficiat, ad instar negotiorum socialium, & mercantilium, sive habentium mixturam pecuniæ, & mercium, ac artificii, vel operæ personalis, ut pro frequentiori, forteque omnimoda praxi, sequitur in Officiis Notariorum Auditoris Cameræ, aliorumque Tribunalium, ac in Officiis Cursorum, idcircò non incongruum est, sub ista Officiorum venalium, & vacabilium tractatione, aliquam annectere brevem, ac summariam notitiam istius contractus, ut sciatur quid contineat, qualemve cum Officio connexionem habeat, dum circa ejusdem materiæ quæstiones, & regulas poterit curiosus sibi satisfacere in ejus sede, in qua de illo particulariter agitur. A. 1 2

Quemadmodum itaque, ut præmissum est, frequens ubique est contractus à jure probatus illius societatis, in qua unus contrahentium pecuniam, seu merces, aut animalia, alter verò operam præstet, cum participatione lucri, & periculi, seu commodi, & incommodi ad utriusque ratam, & proportionem, ut in Usurarum sede advertitur, & alibi; B. Hinc ad instar, ex Romanæ Curiæ aliqua consuetudine introductus est iste contractus Societatis super hujusmodi Officiis, quod scilicet non habens ille, qui aptus est ad illud Officium exercendum pecuniam pro illius acquisitione, inveniat alium, qui pecuniam accommodet, cum hac societate, qua mediante subjaceant ambo periculo vacationis officii, & è converso participent de commodo emolumentorum pro rata, & proportione laboris, & industriæ personalis, & pecuniæ respectivè, eodem modo, quo in dictis negotiis socialibus sequitur. Sed quoniam circa lucrorum, & emolumentorum quantitatem, & veritatem inter hujusmodi socios dissidia cadere solebant, dum ille socius, qui pecuniam posuit suspicari solebat, se fraudatum esse à socio Officiali, qui habet exercitium, & percipit emolumenta, idcirco eadem consuetudo induxit quandam uniformem hujusmodi lucrorum taxam, pro antiquorum temporum qualitate, verisimilem, quia Officiorum pretium erat minus, emolumenta verò majora, atque majores erant censuum, aliorumque bonorum fructus, ut Officialis socio pecuniæ dotari ad rationem antiquarum centesimarum usurarum responderet, duodecim scilicet pro centenario, rationabiliter isto magno fructu competente, in compensationem periculi amissionis sortis, ut in ipsismet Officiis, aliisque vitalitiis contractibus generaliter sequitur. 3 4 5

Quia verò, pro temporum, & morum immutatione ista taxa inverisimilis, ac exorbitans, & excessiva reddita est, unde propterea aliqui Morales materiam parum callentes, illicitum, & usurarium reputare solent istum contractum, sed malè, quoniam tunc usuraria infectio intrat, quando vitium est in substantia actus, adeòut ejus corrupta natura transeat in mutuum, sine quo usura non datur, secus autem ubi actus in genere, vel in substantia est licitus, suaque habet requisita necessaria, excessus verò est in fructibus, vel in alio accidenti, quoniam tunc intrant termini injusti- 6 7

injustitiæ, & læsionis, non autem illi usuræ, ut in propriis usurarum, & Cambiorum sedibus advertitur, C. idcirò me proponente, & cooperante, Congregationis reformationis Tribunalium decreto, per Sanctissimum approbato, moderata est Taxa; ut illa octo pro centenario excedere non valeat; Prout in eodem decreto multum rationabilis alia facta est moderatio taxæ usurarum dotalium, ac prius in antecedenti Pontificatu facta fuit illa usurarum Judaicarum, cum similibus, ita exigente temporum mutatione, ut præsertim in locis Montium praxis docet, quod antiquioribus temporibus locorum Montium non vacabilium fructus in primæva erectione ad decem pro centenario statuti fuerunt, tractu verò temporis paulatim redacti ad quatuor, & tamen adhuc excessiva ista taxa reputatur, quia sic temporum qualitas exigit. 8

9 Ista itaque fuit primæva, ac directa, & vera istius contractus introductio, quod scilicet pecunia pro acquisitione Officii per unum alteri, aptitudinem ad id habenti, daretur, postmodum verò modus magis indirectus introduci cæpit, quod scilicet ille, qui jam Officium cum sua pecunia quæsivit, illiusque possessor est, alia pecunia pro aliis usibus indigens, sub isto contractu illam recipiat, ita datorem ad Officii participationem, & societatem admittendo. Major verò fictio, & obliquitas postmodum introducta est; quod scilicet idem contractus, veritate attenta, ineatur inter privatos, quamvis fingatur iniri inter officii possessorem, & pecuniæ datorem ejusdem pecuniæ receptione bona fide recognoscente, atque se correum faciente, adeòut Officialis persona absque aliqua ejus, vel Officii obligatione demonstrativè tantum stare dicatur pro regulatione periculi, vel dissolutionis Societatis, eo modo, quo census super alieno fundo de consensu Domini, absque istius delegatione imponi, & creari potest, atque ubi fit societas verè cum ipso Officiali pro cautela creditoris expediri solet ad ejus favorem reservatio decreti, quæ non dominium Officii, sed solum validam hypothecam importat, ut supra cap. 10. istaque societas cum Officiali diversa esse solet ab altera magis indirecta, quæ, attenta veritate, fiat inter tertios, quoniam in ista apponi solet periculum vitæ in persona creditoris, vel alterius ab eo electi, in illa verò cum Officialibus, & præsertim cum Notariis, destinari solet persona ipsius Officialis debitoris vitæ periculo, ob rationem, de qua in sua Particulari sede istius contractus. D.

Hujus autem societatis subjectum est Offitium, per cujus vacationem veram, vel interpretativam, per resignationem, vel translationem in alterum, & dissolvitur, & cessat, non tamen admittitur data pecunia, quam debitor non lucratur, niti per casum mortis illius personæ, sub cujus vitæ periculo contractus initus est, societatis autem dissolutio per alios modos, de quibus supra, ac etiam per unius contrahentium voluntatem sub illo vocabulo declaratam, quæ disdicta dicitur, sequitur, non tamen amittitur fors, sed cessat fructuum cursus, pro quo necessaria est Officii capacitas, ad instar capacitatis fundi censiti in ccntractu censuali. Quando verò incapacitas dignoscatur ob multiplicitatem societatum super eodem Officio initarum, quæstio cursus fructuum decisionem recipit ex scientia, & mala fide, vel respectivè ignorantia, & bona fide datoris pecuniarum, ut latius in sua particulari sede, ubi etiam de cautelis, quæ per callidos pecuniarum datores adhiberi solent pro vitando periculo amissionis sortis, non obstante purificatione casus, vel non ditionis ob quam ammitti deberet, vel circa fraudolentas mutationes periculi vitæ, vel circa captiosas dissidictas, aut circa affectatas cautiones, aliaque implementa verè non desiderata, & quorum exequutio potius abhorretur, sed ad prædictam fraudem adinventa est; ut latius in enunciata sede E. ubi particulares quæstiones inspici possunt, cum hæc solum, ad aliquam summariam hujus contractus notitiam, incidenter, sive occasionaliter insinuasse videatur satis. 10

a *In Theatro lib.* 5. *sub hoc tit. de societ. Offic. post titulos de usuris, de Cambiis, & de Cens.* b *De usur. disc.* 1. *& seqq.*
c *Eodem tit. de usur. disc.* 1. *& seq. & de Cambiis disc.* 24.
d *lib.* 5. *de societ. Offic. post tit. de cens. disc.* 11. *cum aliis.*
e *Dict. tit. de societ. Offic.*

FINIS.

COLLECTIO JURIUM,
Seu Documentorum, ac etiam Informationum, Responsorum, & Decisionum.
SUPER SUPPRESSIONE
COLLEGII SECRETARIORUM APOSTOLICORUM,
ET RESTITUTIONE PRETII,
Quæ sunt disposita ordine numerico, ut sequitur.

1 BUlla Innocentii VIII. super nova erectione Coll.
2 Motus proprius B. Pii V.
3 Brevia expedita ab eodem Pio in vim dicti Motus proprii.
4 Motus proprius Gregorii XV.
5 Motus proprius suppressionis Sanctissimi D. N. Innocentii XI.
6 Informationes datæ in Rota in prima disputatione pro parte Cameræ.
7 Informationes datæ in dicta prima disputatione Rotali pro parte Officialium.
8 Prima decisio Rotæ.
9 Discursus contra decisionem ad effectum audiendi sensum Tribunalium, & Jurisconsultorum, de quibus infra, cum subscriptionibus multorum Jurisconsultorum Neapolitanorum.
10 Votum, seu Responsum Rotæ Florentinæ.
11 Votum, seu Responsum Rotæ Senensis.
12 Votum, seu Responsum Rotæ Maceratensis.
13 Responsa quatuor Jurisconsultorum Lucensium.
14 Responsa, seu Vota quamplurium Jurisconsultorum Taurinensium.
15 Responsa Boscoli, & Concioli.
16 Informationes Camerę in secunda propositione Rotali super revisione primæ decisionis.
17 Informationes pro Officialibus in eadem secunda propositione.
18 Secunda decisio Rotæ revocatoria prioris.
19 Tertia decisio Rotæ confirmatoria secundæ.
20 Votum datum per Rotam.
21 Sententia Thesaurarii Generalis.
22 Motus proprius ejusdem Innocentii XI. super confirmatione dictæ sententiæ.
23 Discursus Italici idiomatis, editus ante disputationem Rotalem, super justificatione Motus proprii de quo num. 5.

NUM. I.

BULLA INNOCENTII VIII.

Super erectione Collegii.

INNOCENTIUS EPISCOPUS,
Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

NOn debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum, statuta quandoque varientur humana, præsertim cum urgens necessitas, vel evidens utilitas, & aliæ rationabiles causæ id exposcunt, quoniam ipse Deus ex iis, quæ in veteri testamento statuerat, aliqua mutavit in novo. Dudum siquidem nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri, non minus ut viros industrios sibi eligerent, quorum opera in rebus magnis, & arduis Apostolicæ Sedis honorem, statum, & commodum, ac Orthodoxæ fidei incrementum concernentibus, ut possent, quam pro negotiorum magnitudine, & celeriori ad prædictam Sedem confluentium expeditione, quam plurimos eorum obsequiis adhibuere Secretarios; Quos postmodum fel. record. Calixtus III. & Pius II. Romani Pontifices prædecessores nostri, sive ob tenuitatem emolumentorum dictis Secretariis assignatorum, sive ex aliis causis eos ad id moventibus; ad sex successivè reduxerunt. Nos autem, qui superiori anno, dum nostra Urbs, in qua cum Romana Curia etiam tunc residebamus, per nonnullas gentes armigeras hostiliter opprimeretur, pro illius ab oppressionibus hujusmodi liberatione, grandia subire compulsi fuimus onera expensarum, ad quæ cum Romanæ Ecclesiæ facultates non sufficerent, Mitram Pontificalem, Triregnum nuncupatam, & alia quamplurima ejusdem Ecclesiæ Jocalia pretiosa, aurea, & argentea diversis mercatoribus, dictam Curiam sequentibus, pro diversis pecuniarum summis, ad quantitatem fortè centum millium ducatorum auri de Camera ascendentibus, pignoravimus. Quæ cum commodè ex dictæ Ecclesiæ proventibus jam exhaustis, redimi non possent, Nos sperantes, quodsi ad Officium eorumdem Secretariorum præter, & ultra dictos sex, decem, & octo Prælati, & in dignitate ecclesiastica constitutæ dumtaxat personæ assumerentur, & omnes simul pro redemptione, & liberatione Mitræ, & Jocalium prædictorum, de eorum facultatibus, usque ad summam sexaginta duorum millium, & quingentorum florenorum auri de Camera persolverent, & contribuerent, assignarenturque eis etiam de novo convenientia emolumenta, ex quibus juxta dignitatis eorum exigentiam, eorum statum tenere possent, exinde non solum hujusmodi urgenti necessitati prædictæ Ecclesiæ provideretur, sed etiam decori, & venustati ejusdem Sedis, Curiæ, & Officii, ac faciliori, celeriori, diligentiori, & magis accuratæ expeditioni Brevium, & aliarum Literarum Apostolicarum, quæ per eosdem Secretarios tam in Cancellaria, quam per Cameram secretam Pontificis pro tempore expediuntur, & non parvæ commoditati confluentium eorumdem ad præfatam Curiam, & prosequentium negotia in eadem, oportunè consuleretur: Ac volentes, prout debemus, super præmissis oportunum adhibere remedium, habita desuper primum cum Venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus deliberatione matura, & cum infrascriptis personis longo tractatu, de eorumdem fratrum unanimi consilio, & assensu, Motu proprio, & ex certa scientia, & nostræ potestatis plenitudine, auctoritate Apostolica, hac in perpetuum valitura Constitutione statuimus, quod nostri, & pro tempore existentis Romani Pontificis Secretarii de cætero, perpetuis futuris temporibus, debeant esse viginti quatuor dumtaxat, & in Notariatus dictæ sedis Officio, aut in Episcopali, vel majori Ecclesiastica dignitate constituti, vel assumpti, habitum Notariatus officii, aut alterius dignitatis hujusmodi, in qua constituti fuerint, vel constitui eos imposterum contingat, convenientem gestantes, prout eos infrascriptos omnes, & eorum singulos, qui in hujusmodi Prælatura, aut dicti Notariatus Officio, adhuc constituti non erant, in ejusdem sedis Notarios assumimus, volentes, ut à quocumque maluerint Prælato in Romana Curia habitum, & insignia ejusdem officii perpetuò gestanda, recipere possint, & valeant, dilectis filiis Andrea Trapezuntio, & Sigismundo de Fulgineo, de numero sex Secretariorum prædictorum, ad presens conjugatis dumtaxat exceptis, qui in eo, in quo sunt statu, & habitu, officium ipsum Secretariatus quoad vixerint, si voluerint, valeant exercere: necnon Gaspare Biondo, Jacobo de Vulneris, Jo: Petro Arrivabeno, & Joanne Laurentio, reliquis quatuor ex prædicto numero sex Secretariorum, quos licet simul cum prædictis aliis de novo assumptis, ex nunc in Notarios ejusdem Sedis assumamus, ad gestandum tamen habitum, nisi de alio nostro mandato postmodum eis faciendo, volumus non astringi; & aliis in dignitate, aut Notariatus officio hujusmodi constitutis, & suarum dignitatum, aut officii Notariatus hujusmodi habitum gestantibus eorum Collegis, in sessionibus, & processionibus, ac in quibusvis conventionibus eorum dumtaxat, quandiù in solito statu, & habitu permanserint, deferentes, & quorum ad omnia tam supra, quam infrascripta expressus accedit assensus, quoad honores, onera, & emolumenta, tam per eosdem Secretarios, hactenus in Cancellaria Apostolica percipi solita, & quæ quavis ratione, sive causa percipi debuissent, quam ad ea, quæ præsentibus eis, & aliis de novo assumptis simul cum illis assignata sunt, & alia indulta officium ipsum Secretariatus concernentia, ejusdem sic de novo assumptis, quos rationabilibus de causis pro nunc decernimus esse viginti quatuor, Secretariis prorsus æquales remaneant. Sic tamen, quod numerus prædictus demum ad vigintiquatuor dumtaxat omninò reducatur, & loco eorumdem Gasparis, Andreæ, Jacobi, Sigismundi, Jo: Petri, ac Joannis Laurentii, & succedentium in locis eorum, dum aliquem ex eis sex, aut loco, quem ipsi obtinent, pro tempore obtinentes, decedere contigerit, nullus per Nos, & pro tempore existentem Romanum Pontificem subrogari possit, & debeat, quacumque ratione, vel causa, sed illius sic decedentis pro tempore locus, & portio emolumentorum censeantur, & sint eo ipso penitus suppressi, & extincti: Nec teneantur superstites Secretarii quempiam, loco talis sic decedentis, in Secretarium recipere, vel admittere, pretextu quarumcumque litterarum Apostolicarum, etiam in quibus huic statuto, & numero derogaretur specificè, nominatim, & expresse: Nec processibus desuper habitis, etiam censuras, & pœnas quascumque in se continentibus quoquo modo parere, quia inter nos, & eosdem Secretarios de consilio, & assensu prædictis dum pro rerum nostrarum evidenti commoditate, & utilitate in augmentum numeri à decem, & octo ad vigintiquatuor de novo assumendorum, consensum præbuerunt, sic expresso pacto conventum, & firmatum fuit. Constituant quoque pro tempore omnes Secretarii prædicti invicem unicum Collegium cum communi arca, five bursa, sigillo, capella, capellano, & aliis collegialibus insigniis, & concessis hactenus Secretariis prædictis Romani Pontificis, & quibus potiri soliti sunt, seu potiri debuerunt, omnibus emolumentis, honoribus, privilegiis; immunitatibus gratiis, favoribus, & indultis potiantur, & gaudeant eisdem modo, & forma, quibus illi gavisi, & potiti sunt hactenus, seu gaudere, & potiri potuerunt, vel debuerunt, sine ulla prorsus varietate. Præterea condendi in eorum Secretariatus officio, (quod cum quibuscumque aliis Romanæ Curiæ officiis compatibile esse volumus) & ipsum quomodolibet concernentibus, Statuta quæcumque sine alia superioris confirmatione libera potestate fungantur. Et cum Secretarii ipsi semper hactenus fuerint etiam Cancellariæ nostræ Apostolicæ membrum, volumus, & ordinamus, ut Venerabilem fratrem nostrum Rodericum Episcopum Portuen. S.R.E. Cardinalem, & Vicecancellarium, in Cancellaria eadem in ipsorum caput recognoscere, & reputare debeant, quos ipse è converso, ut sui corporis membra reputans, congruenti honorificentia per reliquos ejusdem Cancellariæ Officiales prosequi faciat, & procuret, decentem ipsorum dignitati locum pro incumbentium dicto eorum officio negotiorum expeditione ipsis assignans in eadem Cancellaria, prout nos assignamus per præsentes. Sint quoque ipsi Secretarii veri Palatii Apostolici Prælati, sine tamen aliorum ejusdem Palatii Prælatorum præjudicio, & quo ad eorum personas dumtaxat nostri, & pro tempore existentis Romani Pontificis familiares, domestici, continui commensales, & pro talibus habeantur, & reputentur, & in constitutionibus, prærogativis, exemptionibus, & privilegiis, ac scripturis quibuslibet de eisdem Prælatis, ac familiaribus mentionem pro tempore

re facientibus, quo ad eorum personas dumtaxat, includantur, & inclusi esse intelligantur, & sint, prout nos per presentes includimus: & quibusvis pro tempore eisdem Prælatis de Palatio & familiaribus concessis, seu concedendis prærogativis, favoribus, privilegiis, exemptionibus, & indultis tanquam eorum pars, similiter quò ad eorum personas, potiantur, & gaudeant. Habeantq; in Palatio nostro Apostolico unam mansionem, & locum, in quo singulis diebus convenire, & morari, ac de dicto eorum officio incumbentibus negotiis tractare, & consultare, ac aliàs juxta antiquitus servatum per præfatos Romanorum Pontificum Secretarios, qui pro tempore fuerunt, ritum, stylum, & modum disponere, ut verè, & actu Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti, in d. Palatio Apostolico deservientes Prælati, & familiares comodè possint, & valeant, voceturque locus hujusmodi; & sit actu Secretaria Apostolica, in qua, & nullo alio loco dicti nostri Palatii, saltem publicè, exerceantur, vel expediantur, quæcumque ad Secretariatus officium quovis modo pertinent. Plumbatoresque præsentes, & qui pro tempore erunt, sub excommunicationis pœna, teneatur omnes, & singulas Bullas taxatas per quemcumque ex omnibus Secretariis præfatis, seu quoscumq; alios per dictam Cameram nostram secretam expeditas, cum primum fuerint per ipsos plumbatæ, portare ad Secretariam eamdem, & officiali per eosdem Secretarios ad id deputatos, & nulli alteri presentare, ut singulariter singulæ cum ipsarum taxis, & tenoribus describi, notari, subscribi, & more solito expediri per aliquem ex ipsis Secretariis possint & valeant. Habeant quoque Secretarii præfati pro personis ipsorum, & cujuslibet ipsorum ex speciali privilegio, quod per præsentes eis in perpetuum concedimus in expeditionibus quarumvis litterarum Apostolicarum Gratis ubique, & teneatur Rescribendarius ad taxandum litteras Apostolicas pro tempore deputatus, absque ullo nostro, seu cujusvis alterius mandato, in quibusvis litteris personas ipsorum Secretariorum, seu cujusvis eorum concernentibus, apponere Gratis pro persona Secretarii, ac persona unius familiaris, pro quolibet ipsorum, Gratis pro Deo. Præterea volumus, ut iidem Secretarii, quotiescumque erunt à Romana Curia absentes pro nostris, aut S. R. E. negotiis, quovis modo peragendis, quoad emolumentorum omnium dicti officii integram perceptionem, habeantur tanquam præsentes: si verò privatarum rerum ipsorum causa recedentes ab eadem Curia, petierint tantum ab eorum Collegio licentiam, & disposuerint, quod in ordinariis oneribus officii, aliquis alius de Collegio serviat pro ipsis, pariter habeantur ad eadem perceptionem emolumentorum pro presentibus, ad unum integrum annum dumtaxat, & si forte ultra unum annum distulerit ad eandem Curia redire, non percipiant emolumenta prædicta, nisi dempta quinta dumtaxat ejus parte, quæ cadat in utilitatem reliquorum de Collegio, actu præsentium in d. Curia. Pari modo volentes, ut omnes triginta, & quilibet ipsorum, Secretarii præfati, tam presentes in d. Curia, quàm absentes liberè possint de dictis eorum officiis disponere, nec possit, aut debeat eorundem officiorum resignationis receptio, etiamsi resignantes ipsi infirmi, & verisimiliter infra viginti dierum spatium decessuris forent, & decederent, per Romanum Pontificem, quavis ratione denegari, vel differri, nec pro signatura supplicationis, concessionis ejusdem per resignationem vacantis, quicquam ultra summa centum florenorum auri de Camera eb eo, cui de illo sic vacante providebitur, exigi, qui si dictæ sedis Notarius, aut in Episcopali, vel majori ecclesiastica dignitate constitutus non fuerit, per dicti Secretariatus officii concessionē, licèt solam, nihilominus in dictæ Sedis Notarium, aut cum omnibus, & singulis prærogativis, honoribus, & oneribus consuetis, ejusdem officii Notariatus Apostolicę Sedis, eo ipso assumptus esse censeatur, & sit: Recipiaturque in Secretarium, & habitus, ac insignia dicti Notariatus officii eidem, si fuerit presens in d. Curia, per supradictum Vicecancellarium, adhibitis secum aliis Secretariis præfatis, eodem contextu, prius tamen debitæ fidelitatis ab ipso recepto juramento, exhiberi debeant, & sive presens, sive absens fuerit ab eadem Curia, literæ conficiendę super supplicatione concessionis Secretariatus, etiamsi in ea de officio Notariatus prædicto, & ejus habitu, ac insignis nulla esset habita mentio, nihilominus expediantur tam per Cancellariam Apostolica, quàm per Cameram secretam, cum expressione concessionis d. Notariatus officii, cum habita insignis, honoribus, & oneribus ejus consuetis, neque possit, aut debeat per nostrum, aut pro tempore existętem Romani Pontificis Datiarum, seu quemcumque alium pro signatura hujusmodi supplicationis, licèt vim concessionis duorum hujusmodi officiorum propter præmissa habentem, aliquid, ultra id, quod superiùs expressum est, omninò exigi, sed sicut per concessionem officii Secretariatus veniet pariter concessio officii Notariatus præfati, sic per unicam solutionem signaturæ suprascriptam sic integrè satisfactum, quasi de unica concessione. Si tamen Secretarius sic de novo institutus erit absens, habitus, & insignia prædicta, venienti postmodum ad Curiam, cum prima vice præsentabit se d. Collegio, & recipietur in Secretarium, supradicta forma servata, similiter exhibeantur. Et quia nobis, & pro tempore existenti Romano Pontifici expedit habere, præter prædictos Secretarios, unum alium Secretarium domesticum in Palatio prædicto assiduè residentem, cui liceat nostra, & Romanæ Ecclesiæ negocia secreta, nostrum, & ejusdem Ecclesiæ, aut Orthodoxæ fidei statum concernentia, quandocunque fuerit à nobis jussus, legitimè expedire, cuique ne de infrascriptis, aut quibusvis aliis prædicti Secretariatus officii emolumentis se impedire, aut cum eisdem Secretariis ullam controversiam habere possit, aut debeat, conveniens est, ut ex dicti officii Secretariatus emolumentis, pro decenti ejus status sustentatione, honesta aliqua portio assignetur, Eadem auctoritate ordinamus, quod ad titulum Secretariorum eorumdem, & prædictarum rerum secretarum dumtaxat legitimam expeditionem, possit per Nos, & pro tempore existentem Romanum Pontificem unus ex præfatis, vel alius Secretarius, ultra præfatum numerum deputari, etiamsi, ut præfertur, qualificatus non existeret, qui tamen de officio, & loco præfato, ac portionibus emolumentorum, extra numerum per eum percipiendis minimè disponere possit, sed ab illis pro solo nutu nostro, & pro tempore existentis Romani Pontificis amovibilis existat, quoad reliqua verò quamdiù officium exercuerit pari, qua alii Secretarii, favoris, & honoris prærogativa potiatur. Ut autem Secretarii præfati tam antiqui, quam de novo admissi, qui pro nunc triginta numero existentes summam sexaginta duorum millium, & quadringentorum florenorum auri de Camera pro redimendis mitra, & aliis jocalibus præfatis de eorum propriis pecuniis liberaliter, ut præfertur, exsolverunt, & eorum successores Secretariatus officium præfatum pro tempore obtinentes, eò diligentius, quæ eorum incumbunt officio, studeant exercere, quò exinde cognoverint eis convenientia emolumenta provenire: In primis, & ante omnia supradicto Roderico Episcopo Vicecancellario harum serie mandamus, ut dudum editam per fel. record. Martinum Papam Quintum prædecessorem nostrum & in quinterno Cancellariæ registratam regulam, seu declarationem super emolumentis minutarum per Secretarios qui tunc erant, in Cancellaria prædicta expediendarum recipiendis, tenoris subsequentis, videlicet (Ad tollendum difficultates, & dubia, quæ ex quadam concessione per Nos facta dilectis filiis Secretariis nostris, super certis emolumentis per eosdem de nonnullis minutis percipiendis, in quinterno Cancellariæ, de mandato nostro describi, quandoque oriuntur, tenore præsentium declaramus, intentionis nostræ fuisse, & esse, & sic præcipimus observari, quod dicti Secretarii liberè, & sine aliqua contradictione emolumenta consueta omnium minutarum, quæ in d. concessione descripta sunt, videlicet, Tabellionatus officii, Altarium portatilium, celebrandi in locis interdictis, & ante diem, Confessionalis perpetui, & indulgentiarum in mortis articulo, & in vita, etiamsi super hujusmodi gratiis facultates aliæ sint concessæ, & gratiæ ipsæ formam quinterni excederent, & si dictarum gratiarum supplicationes registratæ, ac per Vicecancellarium, aut ejus Locumtenentem pro tempore existentem aliquibus Abbreviatoribus distributæ, vel in rotulo aliarum supplicationum insertæ essent quovismodo: Prætereà minutas recipiendi Ecclesiastica Sacramenta, & Indulgentiarum quarumcumque Ecclesiis, Monasteriis, Capellis, & aliis locis piis quomodolibet concessarum, vel concedendarum, prout reliquæ superius descriptæ gratiæ, ad dictos Secretarios similiter declaramus, & decernimus pertinere, illasque de cætero per eos, & non per alios mandamus, & volumus expediri. Fiat, & declaramus O.) diligenter examinare, examinatamque per omnes, & singulos, ad quos quomodolibet pertinet in eorumdem Secretariorum favorem, & commodum inviolabiliter faciat observari, faciens omnes, & singulas minutas prædictas Tabellionatus Officii, Altarium portatilium, Celebrandi in locis interdictis, & ante diem Confessionalis perpetui, Indulgentiarum in mortis articulo, & in vita, Ecclesiasti-

co-

sticorum Sacramentorum, & quarumcumque Indulgentiarum, quibuſvis Eccleſiis, Monaſteriis, Capellis, & aliis piis locis quomodolibet conceſſarum, & impoſterũ concedendarum, cum inde provenientibus taxis, & emolumẽtis ad præfatos Sacerdotios integrè pervenire, & in eadem Cancellaria per ipſos Secretarios, & non per quemcumque alium, ſub quovis forſan prætextu, examinari, & ſignari, ac præſentari ipſi, & ejuſdem Romanæ Eccleſiæ Vicecancellario pro tempore, ſive ejus locumtenenti ad expediendum, & mittendum ad Bullariam Apoſtolicam, quamvis forſan conſuetudi ne contraria, quam eiſdem Secretariis quominus totali, & integro effectu, ac pacifica poſſeſſione omnium contentorum in prædicta dicti noſtri Prædeceſſoris conſtitutione, gaudere, & uti poſſint, & valeant, præjudicium aliquod afferre poſſe, ſeu debere non intendimus, nequaquam obſtante. Nec non etiam ultra præfata. Quintam pro expeditione litterarum Apoſtolicarum, quæ per eãdem Cameram ſecretam pro tempore expediuntur, retroactis temporibus per ſupradictos Secretarios, ſeu ipſorum, vel alicujus eorum nomine in Bullaria earumdem literarum, ſive etiam alibi exigi ſolita, & quam nonnumquam Prædeceſſores noſtri, & nos in totum, vel pro parte, in ejuſdem Sedis opportunitatibus convertere ſoliti fuerunt, & fuimus, taxam Secretarii nuncupatam, tam de hactenus expeditis, quæ adhuc non ſunt partibus reſtitutæ, quàm de impoſterum expediendis, eo modo, quo hactenus, per quemcumq; expediri, & exigi conſueverunt, ſeu debuerunt, pariter per eoſdem Secretarios perpetuò exigendam aſſignamus. Volentes, & auctoritate præfata ſtatuentes nemini omninò licere per ſe, vel alium, ſeu alios procurare, vel ordinare, aut ſollicitare, quòd aliquæ ex hujuſmodi litteris taxatis, & per Cameram eamdem ex peditis, partibus tradantur, vel reſtituantur, aut mittantur, priuſquam ſit eidem Collegio Secretariorum, de dicta quinta taxa debitè ſatisfactum: Si quis autem aliter procurare, ordinare, ſollicitare, aut ipſas litteras, ſeu quovis prætextu aliter actu tradere, vel tradi facere, ſeu mandare præſumpſerit, ex communicationis latę ſententiæ, à qua, niſi prius, & ante omnia ſatisfactio eidem Collegio Secretariorum de vera, & integra ſumma taxæ Bullæ ſic procuratæ, ſollicitatæ, vel traditæ, vel de ſatisfaciendo efficaci ordinatione præcedente, per quemcunque Confeſſorem, etiam ſub pretextu cujuſvis indulti à nobis, vel ſucceſſoribus noſtris deſuper emanati, ſeu conceſſi, etiam in mortis articulo, abſolvi non poſſit, necnon privationis omnium, & ſingulorum officiorum per ipſum in Curia noſtra præfata obtentorum pro tempore, ac etiam emolumentorum quorumcumque ei quovis modo, ratione, vel cauſa debitorum tunc, & debendorum in futurum, ratione eorumdem officiorum, quæ obtinebit, & quæ quomodolibet exercebit pænas latæ ſententiæ reſpectivè, quas eo ipſo, & toties; quoties contrafecerit, incurrat. Teneaturque Venerabilis frater noſter Petrus Epiſcopus Cæſenat. præſens, & qui pro tempore fuerit Generalis Curiæ Cauſarum Cameræ noſtræ Apoſtolicæ Auditor ad earumdem pœnarum declarationem & executionem, quandocumque ei de præmiſſis conſtiterit, procedere, & procedi facere cum effectu. Et præterea omnia & ſingula emolumenta litterarum Apoſtolicarum in forma Brevis, tam ſub certa, quàm ſub plumbo pro quibuſvis perſonis expeditarum jam, & pro tempore expediendarum ſuper quibuſvis etiam Gubernationum, ſeu Rectoriarum, aut Commiſſionum, aut Poteſtariarum, Capitaneatuum, Vicariatuum, Theſaurariarum, Camerariatuum, & Cancellariarum, Provinciarum, Civitatum, Terrarum, & Caſtrorum, ac cuſtodiæ Arcium quarumcumque nobis, & Romanæ Eccleſiæ ſubditarum, & ſubditorum, necnon quarumcumque aliarum adminiſtrationum, ſeu Commiſſionum, etiam Gabellarum, ſive Proventuum, ad eamdem Romanam Eccleſiam, quomodolibet pertinentium, officiis, ſeu Commiſſionibus, vel locationibus. Quæ officia, ſeu eorum loca, & titulos in quodam quinterno plumbato, & noſtra manu ſubſcripto ſingulariter ſingula deſcribi, & conſiderata quantitate emolumentorum, qui officioſa ipſa pro tempore exercebunt veriſimiliter proventurorum, ut illi quoque, qui gratuito à nobis commodum percipiunt, in tanta Romanæ Eccleſiæ neceſsitate, portionem aliquam contribuant (etenim omnia meritò noſtra facimus, quia ex nobis omnis eis impartietur auctoritas) in perpetuum ad certam moderatam taxam taxari curavimus, Ad quem quinternum relationem in omnibus infra dicendis haberi volumus, cujus copiam in formam tranſumpti ad ſingulos Legatos, & Gubernatores, ſeu Rectores præfatos mitti, ut per ipſos diligenter omnibus officialibus præfatis, & aliis, quos taxæ, & aliam in eodem quinterno deſignata concernunt, intimari, & publicari poſſint, ſicque eorum nemo poſſit allegare illorum, & infraſcriptum tempus unius menſis, ſive triginta dierum exinde legitimum initium habere mereatur, volumus, atque mandamus, ac ad eoſque Secretarios perpetuò ſpectare, & pertinere decernimus. Statuentes, ut tam conceſſionum, quàm reformationum gratiarum ſuper hujuſm odi omnibus, & ſingulis officiis, ſeu aliis commiſsionibus per nos, & ſucceſſores noſtros, qui pro tempore erunt, faciendarum, ad quantumcumque etiam longiſsimi temporis ſpatium, littere ſemper expediãtur, & expediri debeant, ſingulis ſex menſibus à primarũ litterarum expeditione computandis, & pro ſinguiis litteris hujuſmodi ſingulis vicibus ſolvi debeat eiſdem Secretariis una taxa, prout eſſe recipietur in predicto quinterno notata: Similiter etiam omnia, & ſingula emolumenta per quarumvis aliarum ſimilium litterarum ſuper quavis alia materia in forma Brevis ſub cera, vel plumbo expediendarum, quæcumque, quotcumque, & qualicumque ſint, nullo penitus, ſub quovis colore, aut prætextu, excepto, ſeu reſervato, ſed prout per prædeceſſorum noſtrorum, & noſtrum, ac alios Secretarios prædictos, qui pro tempore fuerunt, hactenus exigi, & percipi conſueverunt, eorũdem Secretariorum commodis, & emolumentis in perpetuum aſsignamus Et prætereà officiorum viſitandi omnes, & ſingulas Arces S. R. E. & faciendi monſtras, ſive deſcriptiones omnium, & ſingularum gentium armigerarum ejuſdem, tam equeſtrium, quam pedeſtrium, officium Reviſoris gentium armigerarum, & Arcium nuncupatum, cum ſolitis auctoritate, poteſtate, facultate, adminiſtratione, & exercitio, ac integra perceptione emolumentorum ipſi officio de jure, vel conſuetudine, quovis modo debitorum, & debendorum impoſterum eorumdem Sacretariorum Collegio, per unum ex ipſis Secretariis, aut alium idoneum, cui nos, & ſucceſſores noſtri pro tempore illud duxerimus committendum, & cui per eoſdem Secretarios conveniens ſalarium, ſummam centum ducatorum annuarim non excedens, ſolvi debeat, laudabiliter exercendum ſimiliter in perpetuum concedimus, & aſsignamus. Decernentes ad finem, ut Secretarii ipſi ejus vacuam poſſeſsionem naſciſci valeant, officium ipſum ex nunc vacare, & ad eoſdem Secretarios cum plena ipſius adminiſtratione, ut præfertur, pertinere, quamvis conceſſione de ipſo per nos civis perſonæ facta, etiam poſſeſsione ſubſecuta, non obſtante. Modum verò colligendi omnia emolumenta prædicta eum eſſe permittimus, quem Secretarii ipſi communi voto duxerint ſtatuendum: Collecta autem emolumenta pro tempore inter ipſos Secretarios eo, quo ſequitur modo, dividi, & ſortiri perpetuò debeat decernimus. Videlicet, incipiendo ex nunc, & donec erunt Secretarii prædicti numerum triginta, dividantur in æquales partes trigintaduas, quarum unam ipſorum ſinguli, duas verò reliquas Secretatius domeſticus Romani Pontificis ſupra deſcriptus (ut nihil omino ultra de ſupra denotatis emolumentis attingere præſumat) ſinguli is menſibus percipiant: Ubi autem contingerit alicujus, vel aliquorum ex eis decedentibus, vel decedentium locum, ſeu loca extingui & donec totus numerus fuerit reductus ad vigintiquatuor, in tot portiones, quot erunt numero in ipſorum Collegio Secretarii, & duas plures pariformiter reſpectivè ſortiendas dividantur, idemque perpetuò ipſorum in partes vigintiſex æquales diverſorum cedat ſingulis Secretariis ex Collegio pars una, reliquis duabus ſemper domeſtico Romani Pontificis Secretario, ut à præfatis reliquis omnibus abſtineat, aſsignatis. Et ut hæc noſtra ordinatio emolumentorum præfatis Secretariis, ex cauſa, & titulo ſupra denotato, aſsignatorum, ſuum debitum, & eum, quem intendimus ex nunc ſortiatur effectum, harum ſerie prohibemus poſt lapſum triginta dierum à facienda, ut prædictum eſt, publicatione præfati quinterni, quempiam etiam prætextu quarumvis aliarum litterarum noſtrarum præcedentis datæ, ad aliquem ex officiis ſuperius denotatis recipi, vel admitti, niſi novis poſt eodem ſupplicationem, per eorumdem Secretariorum miniſtrorum deſuper expeditis litteris, excommunicationis ſententiæ ſubijcientes eos omnes, & ſingulos, qui lapſo præfato termino à publicatione præfata, aliquem omninò in Officialem ad quævis ex ſupra denotatis officiis exercenda admittendo, ſeu admitti procurando, præſumpſerint litteris ipſis non parere: Eos verò, qui aliquod ex officiis eiſdem jam actu exercere ſine titulo primæ conceſsionis, ſeu refirmæ, ſi nondum exercuerunt dicta officia totis tribus menſibus, mandamus in fra idem tem-

tempus triginta dierum venire, vel mittere ad impetrandas novas de eiſdem officiis litteras, per præfatos Secretarios expediendas: Et ſi forte ipſa officia ultra tres menſes exercuerint, & habeant de ipſis exercendis ultra ſemeſtre conceſſionis litteras decernimus, nihilominus non poſſe hujuſmodi officia, ultra finem nunc currentis, & jam dimidiati ſemeſtris, niſi litteris de novo impetratis, & per eoſdem Secretarios denuò expeditis, exercere. Et ſi tam, qui adhuc intra tempus trium menſium ab initio exercitii eorum officiorum ſunt, infra dictos triginta dies proximè ab hujuſmodi publicatione numerandos, quam qui de continuandis poſt tempus nunc currentis ſemeſtris ipſis officiis, quæ jam exercuerunt ultra tres menſes, habent expeditas literas, non expeditis ante finem ſemeſtris novis per eoſdem Secretarios literis, exercitia officiorum eorumdem continuare præſumpſerint, ſint eo ipſo ab officiis hujuſmodi amoti, & quæcumque exinde, eorundem officiorum prætextu, geſſerint, ſint irrita, & invalida, ac nullius efficaciæ: & nihilominus tam ipſi, quàm qui ipſos ſcienter tolerare, & pro officialibus habere exinde præſumpſerint, eo ipſo pari excommunicationis ſententia innodati exiſtant: Pari modo volentes, ut quicumq; officia etiam per Provinciarum Civitatum, & Terrarum earumdem Legatos, ſeu Gubernatores pro tempore exiſtentes, conferri, & committi tam jure ordinario, quàm vigore quarumcumq; facultatum ſolida, obtinent, ſive expectant, aut obtinebunt, ſive expectabunt in futurorum, ſi officia ipſa ſunt in præfato quinterno deſcripta, teneantur, & debeant ſub ſimilibus pœnis, infra eorumdem triginta dierum ſpatium; ex nunc, & ſucceſſivè in perpetuum, priuſquam officia ipſa incipiant exercere, & poſtquam inceperint venire, vel mittere ſingulis ſex menſibus ad nos pro confirmatione conceſſionum per eoſdem Legatos; vel Gubernatores de hujuſmodi officiis factarum, taxas eaſdem ſingulis vicibus ſoluturi: Et nihilominus tam Legati, ſeu Gubernatores, & Rectores præfati, eoſdem omnes, & ſingulos taxatos Officiales, ad ſimplicem ipſorum Secretariorum, ſeu eorum nuntii requiſitionem, ad ſolutionem hujuſmodi taxæ, ſingulis ſex menſibus præfatis faciendam, cum effectu abſque ulla tela judiciaria compellere, quàm Theſaurarii, ſeu Camerarii, vel depoſitarii locorum, in quibus officia ipſa forſan fuerint, aut ex quorum manibus hujuſmodi officiales ſalaria, ſeu ſtipendia recipient, etiam ſi fuerint à Communitatibus locorum deputati, quotieſcumq; fuerint pro parte eorumdem Secretariorum ſimpliciter requiſiti, ſub ſimilis excommunicationis pœna teneantur ex hujuſmodi officialium ſalariis per ipſos ſolvendis, & Secretariis eidem, ſeu eorum nuntiis ſolvere tantum, quantum intelligent eiſdem Secretariis deberi pro taxa hujuſmodi officiorũ in præfato quinterno deſcripta. Cæterum quoniam iidem Secretarii ſuper quantitate proventuum taxæ ſupradictorum officiorum in præfato quinterno deſcriptorum, & taxatorum, & generaliter ſuper præfatis omnibus eorum officio per nos aſſignatis emolumentis, bona fide crediderunt ſimplici verbo noſtro, & propterea dictam pecuniæ ſummam ad relevandum ſupradictas neceſſitates noſtras contribuere non recuſarunt; Nos dignum reputantes, ut ipſorum indemnitati conſulamus, de ſimili Fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu, ac plenitudine poteſtatis earumdem præſentium tenore decernimus, & declaramus, in eventum, quod pro aliquo ex officiis in præfato quinterno deſcriptis, ſive ex eo quod officia ipſa non extarent, vel ſatisfacerent, aut non ſufficerent ad ſolutionem taxæ in toto, vel in parte, ſive quia per nos, vel noſtros ſucceſſores præfatos concederentur alicui ex Venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, vel etiam noſtris, aut eorum conſanguineis, ſeu aliàs ita caris, ut taxæ præfatæ ab illis commodè ſine ſrepitu non decenti exigi per eoſdem Secretarios non poſſent, ſic quod ex præfatis officiis omnibus jam ut prædictum eſt, taxatis in quinterno præfato, non exigeretur, ſingulis annis, ad minus ſumma octo millium ducatorum auri, aut aliàs ex facto noſtro, vel Romani Pontificis pro tempore exiſtentis ex reliquis omnibus emolumentis ipſis Secretariis ex præſentium litterarum tenore aſſignatis, in toto, vel in parte aliquid dicto ipſorum officio ſubtraheretur, vel minueretur, aut officium ipſum revocaretur, ſeu mutato modo, & ordine, per nos in præſentibus litteris dato, & inſtituto alteraretur, ita quod non haberet in perpetuum cum omnibus ſupradictis emolumentis in integrum per modum, & ordinationem ſupra expreſſum exerceri, regi, & gubernari. Nos & eumdem ſucceſſorem, & Cameram Apoſtolicam bona fide teneri, & obligatam eſſe, ſi erit facta ſimplex emolumentorum diminuito, ad ſolvendum, & ſatisfaciendum ipſis de omni ſumma, quam propterea ipſos ex hujuſmodi cauſis, vel aliàs quovis modo amiſiſſe, ſeu in poſterum amiſſuros eſſe, medio ipſorum juramento, cui in eo caſu ſtari, & credi debeat, conſtabit: Si verò erit facta officii revocatio, aut alteratio, ut præmittitur, ad reſtituendum, eis ſupradictam integram ſummam ſexaginta duorum millium, & quadrigentorum ducatorum auri de camera, per ipſos, ut præmiſſum eſt, ſolutorum, & numeratorum, in quibus nullo modo, & nulla ratione, vel cauſa computari poſſint, aut debeant in toto, vel aliqua parte, emolumenta ipſius officii, quæ forte interim ipſos percepiſſe appareret, quæ ipſos, & eorum quelibet juſto, & legitimo titulo ſibi interim acquirere, & ſua facere, eadem auctoritate & poteſtatis plenitudine decernimus, & declaramus: Sic enim cum ipſis Secretariis nos in tractatu omnium premiſſorum conveniſſe, & ſic pacto expreſſo eis pro ſeipſis, & eorum ſucceſſoribus, cum ſimili Fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu, fuiſſe ſolenniter pollicitos, in fide Pontificis recognoſcimus & atteſtamur. Volentes propterea, & earumdem præſentium tenore mandantes dilecto filio noſtro Rephali ſancti Georgii, ad Velum aureum Diacono Cardinali, Camerario noſtro & ejus ſucceſſori pro tempore, necnon Præſidentibus, & Clericis d. Cameræ Apoſtolicæ, & omnibus aliis, ad quos quomodolibet ſpectabit pro tempore, ut hujuſmodi per nos factam obligationem recognoſcentes, & ſequentes, faciant eiſdem Secretariis ſuper præmiſſis, & eorum plena, & inviolabili in perpetuum obſervatione, inſtrumentum obligationis bonorum ejuſdem Romanæ Eccleſiæ, & Cameræ Apoſtolicæ quorumcumque, ad omnem ipſorum requiſitionem, & in eventum præfatum, abſque aliqua alterius declarationis, ſeu mandati expectione, debitam, & integram faciant ſatisfactionem. Decernentes ex nunc quicquid per Camerarium, & alios præfatos ſic actum, & geſtum fuerit, perpetuò ratum, & firmum eſſe debere, præmiſſis, ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac regulis Cancellariæ Apoſtolicæ ſuper reſignationibus officiorum infra viginti dies ante obitum factis, etiam ſi de eis, eorumque totis tenoribus plena, & expreſſa, ac de verbo ad verbum, non autem per generales, aut alias earum derogationem importantes clauſulas, mentio habenda eſſet, cæteriſque quæ præſentium tenori in totum, vel in partem obviare, ſeu quominus ſuum totum ſortiri poſſint effectum, contrariis non obſtantibus quibuſcumque. Nomina verò omnium ſupradictorum vigintiquatuor Secretariorum ſic, ut præmittitur, de novo aſſumptorum, iſta ſunt. Venerabilis fratres Joannes Venerius Raguſin. Benedictus Superantius Nicoſien. Laurentius Cibo Boneventan. Archiepiſcopi, Chriſtophorus Cortonen. Joannes de Viterbio, Crotonien. Thomas Jacobi Dolen. Franciſcus Soderinus Vulteran. Jacobus Paſſarella Imolen. Hieronymus de Comite Maſſan Malicia de Giuſvaldo Rapollan. Epiſcopi. Necnon dilecti filii Joannes Alimentus de Norgis, Ludovicus de Agnellis, Leonellus de Trotis, Falco de Sinibaldis, Jacobus Cajetanus, Julius de Cæſarinis, Sinolfus Otherius de Comitibus Montorii, Pauluspetrus de Farnefio, Henricus Brunus, Baptiſta de Gavionibus, Jacobus Picherier, Joannes Gerona, Hieronymus, Balbanus, Petrus Altiſſerus, noſtri, & Apoſtolicæ ſedis Notarii. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtrarum ſtatuti, aſſumptionis, conſtitutionis, ordinationis, aſſignationis, inclusionis, conceſſionis, ordinationis, mandati, declarationis, præcepti, decreti; prohibitionis, recognitionis, atteſtationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contrarie. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Romanæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo quadrigenteſimo octuageſimo ſeptimo, Pridie kal. Januarii, Pontificatus noſtri Anno IV.

NUM. II.

MOTUS PROPRIUS B. PII QUINTI.

Continens suppressionem quinti ex sex locis supprimendis, necnon confirmationem privilegiorum amplissimam.

PIUS PAPA V.

MOtu proprio, &c. Cum nos nuper postquam olim fel. rec. Innocen. Papa VIII. prædecessor noster, videns Cameram suam Apostolicam ærariumque Pontificiũ ingenti vi æris alieni conflata variis creditoribus esse obstrictum, dum expensarum onera, quæ eamdem Cameram ad impetum armorum, ac bellum sustinendum, tunc per nonnullos impios Alma Urbe armis obsessa, subire necesse fuit, ac unde, ære alieno contracto, eamdem Cameram libertate, non habere consilio capto, & re maturè discussa, & plurium in ea re peritarum personarum, sententiis cognitis ad officium dilectorum filiorum Secretariorum, qui Romanę Curię magno decori ornamento existebant, quorum numerus aliàs per piæ mem. Calixtum III. Pium II. etiam prædecessores nostros, ad sex Secretariorum reductus fuerat, direxerat oculos suę mentis existimans, quòd si ultra dictos sex, decem, & octo Prælati, ac in dignitate Ecclesiastica constitutæ personæ in eumdem Secretariorum numerum assumentur, omnesque insimul prædictis necessitatibus, de eorum facultatibus, pro ejusdem Cameræ subventione, in unum conferrent, eisdem tamen personis pro subventione hujusmodi, congruis emolumentis, ex quibus dignitates, juxta eorum status exigentiam tueri possent, assignatis, præsenti remedio, tum Cameræ prædictæ urgenti necessitati occursum, tum celeri litterarum Apostolicarum expeditioni per augumentum personarum, quæ expeditioni earumdem operam navarent, consultum foret; De Venerabilium Fratres suorum, tunc S. R. E. Cardinalium, unanimi consilio, & assensu, numerum Secretariorum hujusmodi sex, ac numerum triginta, ad vigintiquatuor postmodum reducendum, adauxit, sub conditione, quod præfatus numerus Secretariorum ad vigintiquatuor reduceretur, cùm primum sex loca in dictis prædecessoris literis nominantium, & specificè designata, per decessum alicujus ex eis dicta loca obtinentibus, vacare contingeret, itaut nullus per eumdem Innocentium prædecessorem, & pro tempore existentem Romanum Pontificem, subrogari in locum decedentis posset, quacumque ratione, vel causa, sed illius ex sex hujusmodi decedentis pro tempore locus, & portio emolumentorum, censerentur, & essent eo ipso penitus suppressi, & extincti, ita ut reliqui Secretarii, in locum ejus, qui ex sex decederet, aliquem in Secretarium recipere, vel quarumcumque literarum Apostolicarum prætextu, etiam, in quibus præfixo, & statuto numero hujusmodi specificè, nominatim, & expressè derogaretur, nec processuum desuper habitorum, censuras, & pœnas, quascumque in se continentium vigore, quoquomodo, donec ad prædictum munerum vigintiquatuor dumtaxat, deventum esset, admittere minimè tenerentur, sicque inter prædictum Innocentium prædecessorem, & Secretarios, in constitutione officii hujusmodi expressè, in se, sub Pontificia fide, & successorum suorum Romanor. Pontificũ receperat, Et deinde recol. mem. Alexander etiam Papa VI. similiter prædecessor noster statuta, decreta, & indulta omnia, præsertim circa Secretariorum numerum per Innocentium VIII. prædictum, facta, concessa, illibata conservari studens, locum, & portionem Gasparis Blondi, qui unus ex sex Secretariis erat, per ejusdem Gasparis decessum vacantem, ut præfertur, suppressam, & dicto Collegio Secretariorum applicatam, eidem Collegio dimiserat, nullam, & irritam per se de dicto loco factam dispositionem declarans, reliquorum locorum, extinctionem, & applicationem prefatas per dictum Innocentium prædecessorem factas approbans, & confirmãs, & successivè similis mem. Julius II. & Leo X. similiter prædecessores nostri, omnia gesta per Innocentium prædecessorem suum pariter approbantes, & confirmantes, quoniam ita Innocentius prædecessor prefatus promiserat, cõtra extinctionem dictorum sex locorum, seu officiorũ ante vacationem vel post decessum eorum, qui pro tempore illa obtinerent, minimè dispositurum, aut loca prefata reservaturum, aut privilegia dictorum Secretariorum suspensurum, aut eis derogaturum nõ esse, eadem fide successores teneri declarando, pollicitus fuerat, & promiserat, Ac postmodum ejusdem recordationis Leo Papa X. pariter prædecessor noster statuerat, & ordinaverat; quod si de dictis locis per ipsũ; ut successores suos disponi contingeret, aut reductionem numeri ad vigintiquatuor prædictam infringi, Secretarios similiter ad litteris Apostolicis hujusmodi desuper confectis parendum, etiam quascumque censuras, & pœnas in se continentibus minimè teneri, nec ad id quo quã cogi, sed eisdẽ se opponere, & impedire, ac quominus exequerẽtur, firmiter resistere posse, prout latius in diversis prædecessorum eorumdem litteris, tam sub plumbo, quàm in forma Brevis desuper confectis quarum tenores cum de illis, & earum quelibet certam, veram, ac specificam notitiam habemus, ac si de verbo ad verbum presentibus insertæ forent, pro sufficiẽter expressis, & insertis haberi voluimus, latius, & plenius continetur, Officium Secretariatus, quod quondam Marcellus Augustinus, dum viveret, obtinebat, per obitum ejusdem Marcelli extra Romanam Curiam de mense Aprilis 1570. seu veriori, defuncti vacans, credentes illius venditionem, ac dispositionem ad Nos legitimè spectare, & pertinere dilecto filio nostro Ferdinando tituli S. Mariæ in Dominica Diacono Cardinali de Medices nuncupato, tanquam unum ex vigintiquatuor officiis Secretariatus, soluta nobis in Sedis Apostolicæ subventionem, pro ingentibus, quas omnes norunt, quibus premimur, & urgemur necessitatibus, summa quinque millium, & quingentorum scutorum auri in auro, contulimus, concessimus, & assignavimus, & deinde cum de officio Summatoris, eidem Ferdinando Cardinali deinceps provisum fuisset, ac jurisdictionibus, & privilegiis, eodem, Summatoris officio aucto, officia quæcumque, quotcumque, & qualiacumque ad nostram, & Romani Pontificis dispositionem pertinentia, pretio concedi solita, usque ad summam septuaginta millium scutorum auri in auro, inter quæ dictum officium, ac locos, & portio, quod idem Marcellus obtinebat, erat, univimus, anneximus, & incorporavimus, prout in nostris super unione, annexione, & incorporatione hujusmodi confectis litteris plenius continentur, Ac postmodum (facti veritate comperta) nobis innotuerit, quatuor loca, & portiones ex sex, ut præfertur, suppressis per decessum illorum, qui illa obtinebat, tractu temporis vacavisse, & juxta Innocentii, & prædecessorum præfatorum dispositionem, Collegio, & Secretariis præfatis unita, & incorporata fuisse, & officium præfatum unum esse ex reliquis duobus, quæ præfatus Innocentius prædecessor supresserat, & extinxerat, ac præfato Collegio, cùm per decessum illud obtinentis vacaret, incorporari debere decreverat, reliquũ verò, quod dilectus filius Cæsar Glorierius, etiam Secretarius domesticus noster obtinet, esse: Nos qui in Terris ejus locum tenemus, qui justus est Dominus, ac propterea jus suum unicuique illæsum servari volentes, ac de pleno, & perspicuo jure, quod dicti Secretarii in hujusmodi loco, & portione, suppressa, & per dicti Marcelli obitum, Collegio eo ipso applicata habent, ad plenum certiores facti, & informati, ac prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, privilegiaque, & indulta, præsertim numerum præfatum concernentia, eisdem Secretariis concessa, illæsa conservare studentes, motu simili, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, locum dicti Marcelli, qui unus ex sex Secretariis erat, & superiori anno objit, suppressum, & extinctum esse declaramus, ac dispositionem de dicto loco eidem Ferdinando Cardinali ac unionem, & annexionem, & incorporationem officio Summarius præfato factam, nullam, irritam, & contra dictorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum intentionem, & indulta, inanem, viribusque penitus carere decernimus, illaque quo ad officium hujusmodi, penitus revocamus. Insuper autem, quoniam Secretarii præfati cognoscentes nobis per quàm incommodum foret hoc tempore, quod gravissimis urgemur necessitatibus, & undique pecunias ad bellum contra Turcas ineundum, & classem triremiũ instruendam, quærere & aggregare solicitè curamus, dicta quinque milla, & quingenta scuta, à prefato Ferdinãdo Cardinali recepta, restituere, volentesque rem gratam facere, nostrisque, & Apostolicæ Sedis præfatę necessitatibus subvenire, dictam summam quinque millium, & quingentorum scutorum auri in auro eidem Ferdinando Cardinali, nostro nomine, pro nobis restitutus se obtulerunt:

Nos

Nos. è contra promptam eorumdem Secretariorum, ac præfati Collegii in necessitatibus nostris sublevandis voluntatem agnoscẽtes, eamque gratam, ut par est, habentes, meritoque in Domino commendantes, ac eorumdem Secretariorum, & eorum Collegii indemnitati consulere volentes, eisdem Secretariis, & eorum Collegio pretium offici alterius Secretariatus, ex numero vigintiquatuor, primo loco per decessum, aut quamliber aliam amissionem, vel dimissionem illud obtinentis, præterquàm per ejusdem officii resignationem, seu cessionem vacaturi, aut quod vocare contigerit, in solutum pro dictis quinque millibus, & quingentis scutis assignamus, illisque, ut dictum officium de numero 24. vacaturum, absque alia nostra, & pro tempore existentis Romani Pontificis licentia, pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamsi dictam summam quinque millium, & quingentorum scutorum pretium, ex dicta venditione percipiendum, in parva, vel etiam magna summa excedere, vendere, vel alienare, illiusque pretium in usus, & utilitatem Secretariorum, & eorumdem Collegii convertere, liberè, & licitè possint, & valeant, licentiam, & facultatem concedimus, & indulgemus, ac eis impartimur, decernentes eos desuper à quoquam super dicti officii venditione & pretii ex venditione percipiendi, conversione hujũsmodi molestari, inquietari, seu perturbari non posse, nec debere aut dictos Secretarios, vel eorum Collegium ad receptionem, seu admissionem alterius personæ in locum defuncti, aut amittentis, seu alterius quam illius cui dictum Collegium, pro pretio in suam utilitatem convertendo concesserit, nec quoad amissionem alterius personæ, quàm quæ à dictis Secretariis, seu eorum Collegio in dicti decedentis, seu amittentis locum surrogata erit, nec ad litteris Apostolicis, quasvis clausulas irritantes, & aliàs etiam fortiores in se continentibus, contrarium forsan disponentibus, parendum teneri, aut obligatos existere, & ob non paritionem hujusmodi, sententias, & censuras Ecclesiasticas, & pœnas in eis contentas incurrere, sed eisdem litteris, absque dictarum pœnarum, & censurarum incursu, aperte se opponere, & eisdem resistere posse, quoniam expresse ita eis auctoritatem, & potestatem concedimus per præsentes: Ac volentes eum, cui Secretarii, & Secretariorum Collegio prædictum dictum officium vendiderit, vigore præsentium, ex tunc censeri in numerum Secretariorum relatum, ac eorumdem consortio aggregatum: Et si nihilominus is, cui officium ipsum per eosdem Secretarios, & eorum Collegium venditum fuerit, novam concessionem à Nobis, aut Romanis Pontificibus pro tempore existentibus nostra, aut illorum manu signata habere voluerit, illam sibi omninò dari, & signari debere: Quod si contingerit, dilectum filium Datarium nostrum, seu pro tempore existentem supplicationis signaturam manu nostra, vel Romani Pontificis tunc existentis faciendam, & in similibus concedi solita aliis Officialibus hujusmodi officia ementibus differre, aut denegare, tunc Litteras Apostolicas provisionis, & cõcessionis dicti Secretariatus præsentium vigore pro eo, cui Collegium præfatum, officium assignaverit posse confici, quæ nulla alia à nobis, seu à Romano Pontifice pro tempore existentibus expectata jussione, in forma solita in totũ expediri, ac si desuper supplicatio manu nostra, vel ejusdem Romani Pontificis pro tempore existentis, signata esset, seu ipsis Secretariis, per eorum patentes litteras dictum officium concedere valeant, ut præferetur, cum sola subscriptione pro tempore existentium ejusdem Collegii Defensorum, sub data per ipsos Secretarios, & Collegium eligenda, statuimus per præsentes: Mandantes dilectis filiis pro tempore existẽtibus S.R.E. Vicecancellario, & ejus in Cancellaria Apostolica Locumtenenti, necnon litterarum Apostolicarum majoris præsidentiæ Abbreviatoribus, Referendario, Cõputatori, Scriptoribus litterarum Apostolicarũ minoris præsidentiæ Abbreviatoribus, ac Sollicitatoribus, aliisq; Cancellarię prefatę ac etiam Camerę Apostolicæ Officialibus, necnon Summatori, & quibusvis aliis, ad quos tam in Cancellaria, quàm Camera hujusmodi litterarum expedito quomodolibet spectat & pertinet, dicti officii concessionis, & assignationis litteras, ut moris est, pro eo, cui Secretarii, Collegium præfatum vendiderit, vigore præsentium, absq; supplicatione (stylo, & modo expediendi, juxta formam, & supplicationis tenorem servari solito, postposito) vigore præsentium, ut præfertur, confici, & expediri faciant realiter, & cum effectu. Promittentes, & espresse declarantes in fide Romani Pontificis, qua etiam successores nostri se obstrictos noverint, nunquam cõcessioni, & assignationi per Secretarios, & Collegium præfatum faciendę, nos oppositu-

ros, aut *illi* cõtraventuros: Fatemur enim, & ita attestamus summa quinque millium scurorum auri recepisse mutuo, & gratiosè à dictis Secretariis, & Collegio, quos modo præfato præmisso, eisdem Collegio restituere promittimus quã nostram promissionem vim contractus, solemni stipulatione vallati, habere, etiam decernimus: Et si dictum Collegium super præmissis, aut eorum aliquo turbabitur quoquo modo, aut præmissa in toto, vel in parte consequi potuerit, tunc, & eo casu Cameram præfatam ad solvendum cum effectu dictam summam quinque millium quingentorum scutorum, unà cum damnis, & interesse passis teneri, & ad id eamdem Cameram, & omnia illius bona efficaciter obligata, & hypotecata esse, etiam volumus, ac statuimus, Decernentes ita inter Nos, & dictum Collegium conventum esse, præsentesq; vim iniri, & stipulati contractus inter Nos, & Sedem præfatam ex una, ac dictum Collegium partibus ex altera, cui tam per nos, quàm Successores nostros Romanos Pontifices, & Cameram præfatam inviolabiliter stari debeat, nec ullo unquam tempore, etiam forsan ex eo, quod interesse habentes, aut personę pro Camerę Apostolicę prefatæ negotiis gerendis deputatę, sine quorum interventu Camera ipsa ad aliquid præstandum obligari non possit, vocatæ non fuerint, notari, impugnari, invalidari, vel in ejus, aut controversiam vocari, aut ad viam juris reduci, nisi prius restituere eisdem Secretariis, & Collegio per Cameram prefatam realiter, & cum effectu præfatis pecuniis; Et ad causam, vel causas, quare præmissa à nobis emanaverit, verificandam, vel verificandas, nullatenus dicto Secretarios tẽneri, nec ob id viribus præsentes carere, minusque sub quibusvis similium vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus comprehendi, sed semper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum statum, etiam sub data per ipsos Secretarios, & Collegium eligenda restitutas, repositas, & plenariè reintegratas censeri: Pretereà eiisdem Secretariis, ut commodius pecunias dicto Ferdinando Cardinali pro nobis, & nomine nostro restituendas, seu erogandas reperire valeant, summam prefatam quinque millium quingentorum scutorum auri in auro ad censum, seu alia (licita tamen) ratione accipiendi fructusque ac proventus totius massę Collegii Secretariorum, pro redditibus annuis, seu interesse dictorum quinque millium quingentorum scutorum obligandi, ac censum super totius Collegii massa, seu grossa nuncupata constituendi, ad rationem pretii reperibilis, & inter partes, & ipsum Collegium conveniendi, licentiam, & facultatem concedimus. Ad hęc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia prosequi volentes, utque ea, quæ per eumdem Innoc. VIII. ac Alexan. VI. Leonem X. Clementem VII. ac alios forsan Romanos Pontifices Prędecessores nostros eisdem Secretariis, & Collegio concessa fuerunt, eo firmius subsistant, quo sæpiùs fuerit Apostolica auctoritate munita, idcircò singulas eorundem prædecessorum, litteras, omniaq; & singula privilegia, facultates indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, quatenus Tridentini Concilii decretis non adversentur, etiamsi illa in usu non sint, ac forsan, per nos, aut Romanos Pontifices prędecessores nostros revocata fuerint necnon salaria, & emolumenta, & alia quæcumque eisdem Secretariis per dictos prędecessores cõcessa, & assignata, pari motu, eisdẽ auctoritate, potestate, & tenore perpetuò confirmamus, & approbamus, necnon illis omnibus, quæ hic pro expressis, & insertis habeantur, perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adiicimus, ac defectus, etiam, si qui fuerint, aut intervenerint in eisdem, sive ex jure sive ex facto processerint, in eisdem pariter supplentes, & pro cautela potiori, eadem privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, salaria, & emolumenta, iisdem modo, & formam, quibus per dictos prædecessores concessa fuerunt, iisdem Secretariis, & Collegio eorum de novo concedimus, & assignamus. Volentes, & statuẽtes illa nullo unquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes revocari, reduci, alterari, aut moderari, *seu Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, sicque nostræ incommutabilis voluntatis fuisse, & esse præsentesque, ac desuper forsan conficiendas literas, & in eis contenta quæcumque, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostrę defectu, vel per fraude extortas fuisse, notari, redargui, vel impugnari posse, ac ita per quoscumq; Judices, & Commissa-

rios,

rios, etiam S. R. E. Cardinales interpretari, judicari, & definiri debere sublata, &c. irritum &c. decernimus. Postremò volumus, atque mandamus, ut cum primum dictum Collegium pretium officii Secretariatus vacaturi præfati, realiter assecuti fuerit, censum imponendum super fructibus, redditibus, & proventibus masse ipsius Collegii extinguere, & annullare, ac cessare omninò teneantur, Non obstantibus præmissis, ac fel. rec. Pauli II. & Pauli IV. de rebus Ecclesiæ non alienandis, & alienatis recuperandis, nec non nostra super constituendis censibus &c. quatenus opus sit, aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac dictorum Secretariorum fundatione, & institutione, etiamsi in ea caveatur espresse, quod vigintiquatuor dictarum Secretariorum, occurrente obitu, & eorundem officiorum per quamlibet aliam dimissionem, vacatione occurrente, omnimoda dispositio ad Romanum Pontificem, pro tempore existentem, pertinere, & non nisi per eum, non autem per alios inferiores de eisdem disponi, ex quacumque causa, colore, vel prætextu posset, nec deberet, necnon nostra, quatenus opus sit, de non percipiendis, seu non obligandis, aut aliàs pignorandis fructibus Romanæ Curiæ in Cancellaria Apostolica, ac aliis respectivè regulis editis; & edendis, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis, etiam in forma similis motus proprii, ac de simili Apostolicæ potestatis plenitudine, contra præfatorum prædecessorum litterarum tenorem, etiam in favorem, quorumcumq; etiam Cardinalium, & Legatorum de latere, ac aliorum Collegiorum quorumcumque, ac aliarum personarum, etiam per modum pacti, seu contractus, etiam hactenus quomodolibet concessis, & impositerum concedendis, quibus omnibus tenores illorum, ac si de verbo ad verbum inserentur, præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresè in omnibus, & per omnia, quatenus gratiæ, & concessionis nostræ hujusmodi adversentur, vel repugnent, latissimè derogamus, & adversus præmissa nullatenus suffragari posse, constituimus, necnon omnibus, & singulis aliis, quæ singuli prædecessores præfati in eorum litteris voluerunt non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque cum clausulis opportunis, & consuetis.

Fiat Motu proprio M.

Et cum absolutione à censuris ad effectum &c. & quod litterarum dictorum prædecessorum, necnon nostrarum super unione, & conexione officii præfati q. Marcelli tenores, de verbo ad verbum, si videbitur, inseri possint, & de declaratione, statuto, ordinatione, indulto, mandato, decreto, derogatione, aliisque præmissis perpetuò, & in forma gratiosa, ac etiam cum cassatione, annulatione, extinctione, & irritatione unionis dicti Officii Marcelli, officio Summatoris hujusmodi, ac litterarum desuper confectarum, & inde secutorum quorumcumq; , cum decreto, quod ita per quoscumque Judices, &c. etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales judicari, &c. debeat, sublata, &c. irritum quoque &c. & cum opportuna, si videbitur, Judicium, & executorum deputatione, qui in præmissis assistant, &c. & premissa omnia observari faciant sub sententiis, &c. cum potestate aggravandi, &c. invocato, &c. cum derogatione Bonifacii de una, & duabus dietis latissimè extendenda, & quod præmissorum omnium, & singulorum major, & verior specificatio, & expressio fieri possit in litteris, per Breve nostrum simul, vel separatim, etiam in uno, vel una, non facta mentione de alio, vel aliis, quarum transumptis, manu alicujus Notarii subscriptis, & sigillo Collegii Secretariorum obsignatis, eadem plena fides adhibeatur in judicio, & extrà ac ipsis originalibus litteris, si esset exibitæ, & ostensæ, aut aliàs, uti videbitur, expediendum. Et quod præsentis motus proprii sola signatura sufficiat, & ubique fidem faciat in judicio, & extrà, regula contra non obstante

FIAT M.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Pridie Nonas Maii, Anno sexto.

NUM. III.

BREVE B. PII QUINTI.

Sumptum ex proximè impresso Motu proprio, super suppressione Officii Marcelli Augustini, & illam concernentibus.

PIUS PAPA V.

Ad futuram rei memoriam.

Decens esse censemus, ut Romanus Pontifex justitiæ, & æquitatis præcipuus auctor, eos, qui erga se in suis necessitatibus liberales agnoscit, specialis gratiæ prærogativa prosequatur. Sanè cum aliàs nos officium Secretariatus, quod quondam Marcellus Augustinus, dum viveret, obtinebat, per obitum ejusdem Marcelli extra Romanam Curiam de mense Aprilis Anni Domini, Millesimi quingentesimi septuagesimi, seu alio veriori tempore defuncti, vacans, credentes illius dispositionem, seu venditionem ad nos legitimè spectare, & pertinere, dilecto filio nostro Ferdinando, Sanctæ Mariæ in Dominica Diacono Cardinali de Medices nuncupato, soluta nobis, in Sedis Apostolicæ subventionem, summa quinque milium, & quingentorum scutorum auri in jure, concesserimus, & assignaverimus, illudque deinde officio Summatoris, quod eidem Ferdinando Cardinali concessimus, sub certis modo, & forma universimus, prout in nostris superinde confectis litteris plenius continetur: Ac postmodum facti veritate comperta, nobis innotuerit, quatuor locos, & portiones ex sex, aliàs per fel. rec. Innoc. VIII. & forsan alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, per decessum illorum, qui illa obtinebat, tractu temporis vacavisse, & juxta Innoc., & dictorum prædecessorum dispositionem, dilectis filiis Collegio Secretariorum nostrorum unita, & incorporata fuisse, ac officium præfatum unum esse ex reliquis duobus, quæ præfatus Innocentius prædecessor suppresserat, & extinxerat, & Collegio, ac Secretariis præfati uniri, & incorporari debere decreverat, volentes jus suum unicuiq; tribui, privilegiaque, & indulta eisdem Secretariis, præsertim eorum numerum concernentia, illæsa conservari, locum, seu officium dicti Marcelli suppressum, & extinctum esse, concessionemq; seu dispositionem de illo, præfato Ferdinando Cardinali unionemque, annexionem, & incorporationem præfato Officio Summatoris, factam, litterasque desuper expeditas, nullas, irritas, & contra præfatorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum intentionem, & indulta, inanes, viribusque carere decreverimus, illasque & quæcumque inde sequtura revocaverimus, Secretarii vero præfati cognoscentes, quam nobis foret incommodum hoc tempore, quo gravissimis urgemur necessitatibus, & undique pecunias ad bellum contra Turcas ineundum, & classem triremium instruendam, quærere, & aggregare solicite curamus, dicta quinque millia, & quinquaginta scuta, quæ à præfato Ferdinando Cardinali receperamus, illi restituere volentesque nobis rem gratam facere, nostrisq; & Sedis prædictæ necessitatibus subvenire, dictam summam quinque millium, & quingentorum scutorum auri in auro eidem Ferdinando Cardinali, nostro nomine & pro nobis restituturos se obtulerunt, nosq; promptam eorumdem Secretariorum, ac præfati Collegii in necessitatibus nostris sublevandis, voluntatem agnoscentes eamque grata habentes, meritòq; in Domino commendantes, ac Secretariorum Collegiiq; hujusmodi indemnitati consulere volentes, eisdem Secretariis, & eorum Collegio pretium officii alterius Secretariatus, ex numero vigintiquatuor primo loco per decessum, aut quamlibet aliam ammissionem vel dimissionem illud obtinentis, præterquam per ejusdem officii resignationem, seu cessionem vacaturi, aut quod vacare contingerit, in solutum pro dictis scutis quinque millibus, & quingentis assignaverimus, illisq; ut dictum officium de numero vigintiquatuor vacaturũ absq; alia nostra, & pro tempore existentis Romani Pontificis licentia, pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamsi d. summam 5. millium, & quingentorum scutorum, pretium ex dicta venditione percipiendum, in parva, vel etiam magna summa excederet, vendere, vel alienare, illiusque pretium in suos, & utilitatem Secretariorum, & Collegii eorumdem convertere liberè, & licitè possint licentiam, & facultatem concesserimus, & indulserimus prout in cedula Motus proprii hodie manu nostra signata, cujus etiam solam signaturam ubique tam in judicio, quam extra fidem facere deberet voluimus, plenius cõtinentur: volentes ipsos Secretarios amplioris favore gratiæ prosequi eisdem Secretariis, ut commodius pecunias d. Ferdinando Cardinali pro nobis, & nomine nostro restituendas, seu erogandas valeant reperire

Motu

Motu proprio, non ad ipsorum Secretariorum, vel alicujus pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera liberalitate, & scientia nostris, eisdem Secretariis, & eorum Collegio summam præfatam 5500. scutorum auri in auro, ad censum, seu alia, licita tamen, ratione accipiendi, fructusque, ac proventus totius massæ Collegii Secretariorum, pro redditibus annuis, seu interesse dictorum 5500. scutorum obligandi, ac censum super totius Collegii massa, seu grossa nuncupata, constituendi ad rationem pretii reperibilis, & inter partes ac ipsum Collegium conveniendi, licentiam, & facultatem concedimus, Decernentes præsentes litteras, & in eis contenta quæcumque ullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ defectu, notari, redargui, vel impugnari posse, sicque per quoscumq; Judices, & Commissarios, etiam S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi facultate, interpretari, judicari, & diffeniri debere, irritum quoque, & inane, si secus super his à quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contingerit attentari. Non obstante rec. mem. Pauli II. & Pauli IV. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum de rebus Ecclesiæ non alienandis, & malè alienatis recuperandis, ac quatenus opus sit, nostra de censibus constituendis, aliisque Apostolicis Constitutionibus, & Ordinationibus, Cancellariæque Regulis illa præsertim de non obligandis, aut aliàs pignorandis fructibus Officiorum Romanæ Curiæ, ac aliis editis, & eddendis: Quibus omnibus, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, insererentur, præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque: Volumus autem, atque mandamus, quod cum primum dictum Collegium pretium officii Secretariatus vacaturi præfati realiter assecutum fuerit, censum imponendum super fructibus redditibus, & proventibus Massæ ipsius Collegii extinguere, & annulare, ac cessare omninò teneatur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die sexta Maii, millesimo quingentesimo septuagesimo primo, Pontificatus nostri anno sexto.

BREVE ALTERUM EJUSDEM B. PII

Sumptum ex eodem supra impresso Motu proprio, super confirmatione privilegiorum, & illa concernentibus.

PIUS PAPA V.

Ad perpetuam rei memoriam.

Romani Pontificis, in quo divina dispositione potestatis plenitudo consistit, providentia circumspecta, ad ea, quæ prospero statui dilectorum filiorum Secretariorum nostrorum, qui Curiæ Romanæ decori, & ornamento, commoditatique esse dignoscuntur, profutura conspicit, operosis studiis, intendi, & his, quæ per Romanos Pontifices prædecessores suos, illis gratiosè concessa comperiuntur, ut perpetuò firmiori subsistant robore, suum, & Sedis Apostolicæ munimen, & patrocinium libenter adiicit, eaque de novo concedit, ac aliàs super his disponit, prout conspicit in Domino salubriter expedire. Sanè cum (sicut accepimus) plurima privilegia, facultates, & indulta per fel. rec. Innocentium VIII. Alexandrum VI. Leonem X. Clementem VII. ac forsan alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ejusdem Secretariis, eorum Collegio, per eorumdem prædecessorum litteras concessa fuerint, nos quoque eosdem Secretarios, eorumque Collegium specialis gratiæ favore prosequi, & eorum privilegia, & indulta hujusmodi firmiora persistant, & si quæ forsan in usu non sint, aut revocata fuerunt, in integrum restituatur, providere volentes, eosdem Secretarios, & eorum quemlibet à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus, quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, absolutos fore censentes, necnon litterarum præfatarum, & privilegiorum in eis contentorum tenores, præsentibus, pro expressis habentes, Motu proprio, non ad ipsorum Secretariorum, aut alicujus pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera deliberatione, & certa scientia nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, singulas eorumdem prædecessorum litteras, omniaque, & singula privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes honores (quatenus Concilii Trid. decretis non adversentur) etiam si illa in usu non sit, ac forsan per nos, aut Romanos Pontifices prædecessores nostros revocata fuerint, nec non salaria, ac emolumenta, & alia quæcumque eisdem Secretariis per dictos prædecessores concessa, & assignata, Apostolica auctoritate, tenore presentium, perpetuò confirmamus, & approbamus, necnon illis omnibus perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adiicimus, defectus, si qui fuerint, & intervenerint in eisdẽ, sive ex jure, sive ex facto processerint, supplentes, & pro potiori cautela, privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, salaria, & emolumenta hujusmodi, iisdem modo, & forma, quibus per prædictos prædecessores eisdem Secretariis, & eorum Collegio cõcessa fuerunt, Motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, auctoritate, & tenore præfatis, de novo concedimus, & assignamus: Volentes, & statuentes illa nullo unquam tempore per nos, aut Romanos Pontifices, pro tempore existentes revocari, deduci, alterari, aut moderari, seu *Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus, integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, sicque nostræ incommutabilis voluntatis fuisse, & esse attestantes, ac decernentes præsentes litteras, & in eis contenta quæcumque, nullo unquam tempore, de superioribus, vel obreptionis vitio, seu intentionis nostræ defectu, vel per fraudem exortas fuisse notari, redargui, vel impugnari posse: Et ita per quoscumque Judices, & Commissarios, etiam S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter interpretandi, judicandi, & diffiniendi facultate, interpretari, judicari, & diffiniri debere, Irritumque, & innane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contingerit attentari, non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis, etiam motu simili in contrarium quomodolibet concessis, quibus omnibus, illorum tenores, ac si de verbum ad verbum inserenturur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, harum serie, specialiter, & expresè in omnibus, & per omnia, quatenus præmissis adversentur, vel repugnent, pari motu derogamus, necnon omnibus, & singulis, quæ prædecessores nostri in eorum litteris voluerunt non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris, die sexta Maii, Millesimo quingentesimo septuagesimo primo. Pontificatus Nostri Anno sexto.

NUM. IV.

BREVE GREGORII PAPÆ XV.

Confirmans Privilegia Reverendissimorum Dominorum Secretariorum Apostolicorum.

GREGORIUS PAPA XV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Sacrosancti Apostolatus ministerio, nullis licet suffragantibus meritis, per abundantiam Divinæ gratiæ præpositi, circa statum Officialium quorumlibet Romanę Curię, & præsertim dilectorum filiorum Secretariorum Apostolicorum qui eidem Curiæ decori, & ornamento non parum existunt, prosperè dirigendum solicitis studiis juxtà creditum Nobis Apostolicæ servitutis officium intendi mus, ac privilegiis, & indultis, eis Romanos Pontifices prædecessores nostros concessi, pro illorum subsistentia firmiori Apostolicæ confirmationis robur adiicimus, ac aliàs eorum statui si providemus, ut deinceps concessa eis privilegia perpetua, & illibata serventur, & quæ in quamdam desuetudinem devenerant ad vividam eorum observationem, nostro etiam patrocinio deducantur. Aliàs siquidem postquam rec. mem. Innocentius Papa VIII. prædecessor noster Collegium eorumdem Secretariorum Apostolicorum, dẽ nu-

de numero Participantium nuncupatorum, Apoſtolica auctoritate perpetuò erexerat, atque inſtituerat, illique ſic erecto, & inſtituto, tam ipſe, quam poſtmodum alii Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, certas tunc expreſſas, & alia emolumenta, necnon diverſa privilegia conceſſerant, & deinde tam erectionem, & inſtitutionem Collegii hujuſmodi, quàm conceſſionem taxarum, emolumentorum, & privilegiorum hujuſmodi, eadem auctoritate approbaverant, & confirmaverant à ſel. rec. Julio Tertio, Pio Quinto; & Sixto Quinto Romanis Pontificibus, etiam prædeceſſoribus noſtris, litteræ, & etiam à Nobis chirographum, manu noſtra ſignatum, emanarunt, tenoris ſubſequentis; videlicet JULIUS Epiſcopus Servus Servorum Dei Ad perpetuam rei memoriam; Iis, quæ provida, & laudabili conſideratione per Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros Romanæ Curiæ Officialibus, & præſertim Secretariis Apoſtolicis, qui eidem Curiæ decori, & ornamento non parùm exiſtunt, ac Nobis, & Apoſtolicæ Sedis grata devotionis, & familiaritatis obſequia continuè impendunt, providè conceſſa, & confirmata ſunt, libenter, cùm à nobis petitur, Apoſtolici adiicimus roboris firmitatem, ut tantò firmius obſerventur, quanto iteratis vicibus dictæ Sedis fuerint auctoritate firmata ac alia eis de novo concedimus, prout conſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Dum ſiquidem felicis recordationis Calliſtus Tertius, Pius Secundus, Innocentius Octavus, Alexander Sextus, Julius etiam Secundus, Leo Decimus, Clemens Septimus, Paulus etiam Tertius, & diverſi alii Romani Pontifices etiam prædeceſſores noſtri, eiſdem Secretariis Apoſtolicis pro tempore exiſtentibus, ac eorum Collegio etiam in inſtitutione ejuſdem Collegii, & reductione numeri ipſorum Secretariorum ad certum numerum tunc expreſſum, ac ſuppreſſione nonnullorum locorum, ex eiſdem ſimiliter tunc expreſſorum; necnon perpetua incorporatione Notariatus, dictæ Sedis eidem Collegio, & aſſignatione diverſorum emolumentorum, etiam in Cancellaria Apoſtolica, etiam quoad unum ducatum pro ſingulis litteris Apoſtolicis, gratiam, vel juſtitiam concernentibus, tam per eamdem Cancellariam, quàm etiam Cameram Apoſtolicam, pro quibuſvis perſonis cujuſcumque dignitatis, ſtatus, & conditionis, exiſtentibus, certis, tunc expreſſis exceptis, quibuſcumque modis, gratiis, ſeu abſque taxæ ſolutione expediendis eorundem Secretariorum officio, ſolvendum: Nec non creatione eorundem Secretariorum, in Sacri Palatii Lateranen. Comites Palatinos, & Milites Aureatos, cum facultate creandi Notarios, & Tabelliones publicos, ac Judices ordinarios; necnon ſpurios, & alios, ex quocumque illicito, & damnato coitu procreatos legitimandi, ac etiam creandi Baccalaureos, & Doctores in Theologia, Jure canonico, & civili, ac Artibus, & alia diverſa privilegia, gratias, conceſſiones, prærogativas, & indulta per diverſas eorum litteras conceſſerunt, prout in ſingulis literis prædictis pleniùs continetur. Cum autem, ſicut dilecti filii moderni Secretarii Apoſtolicis Nobis exponi fecerunt, ipſi cupiant, privilegia, gratias, conceſſiones, prærogativas, & indulta hujuſmodi, ut majorem obtineant roboris firmitatem, noſtræ approbationis munimine roborari pro parte eorundem modernorum Secretariorum Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut ſingulis privilegiis, gratiis, conceſſionibus, prærogativis, & indultis prædictis, noſtræ approbationis robur adiicere, ac aliàs in præmiſſis opportunè providere, de benignitate Apoſtolica, dignaremur. Nos igitur eiſdem Secretariis conceſſa, ut par eſt, illæſa permanere, ac eos non minoribus, favoribus, & gratiis, quàm dicti predeceſſores profecuti ſunt, amplecti volentes, ac eoſdem modernos Secretarios; & eorum ſingulos, à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis à jure, vel ab homine, quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum abſolventes, & abſolutus fore cenſentes: necnon prædictorum, & aliorum quorumcumque privilegiorum, facultatum, ac indultorum Apoſtolicorum prædictis Secretariis, & Collegio quomodolibet conceſſorum, & ac prædictarum, & aliarum ſuperinde confectarum litterarum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, prædicta, ac omnia, & ſingula alia, gratias, privilegia, conceſſiones, prærogativas, facultates, & indulta Secretariis, & Collegio prædictis per Innocentium, Alexandrum, Julium, Leonem, Clementem, & Paulum prædictos, ac quoſcumque Romanos Pontifices, etiam prædeceſſores noſtros, etiam per modum ſtatuti perpetui, & aliàs ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac quomolibet conceſſa, nec non cum declarationis, & derogationis, ac omnibus, & ſingulis aliis in eis contentis clauſulis, ſingulas tam ſub plumbo, quam in forma Brevis deſuper confectas litteras hujuſmodi, necnon in eiſdem litteris contenta, & inde ſecuta quæcumque, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine approbamus, & confirmamus, ac innovamus, & perpetua roboris firmitate ſubſiſtere; necnon Secretariis, & Collegio prædictis ſuffragari debere; eaque omnia, & ſingula, etiamſi in uſu, ſeu obſervantia non fuerint, ſive ſint, ſuum plenarium effectum ſortiri, & à Nobis, ac ſucceſſoribus noſtris Romani Pontificibus pro tempore exiſtentibus obſervari debere, ipſoſque Secretarios, & Collegium, præmiſſa omnia, & ſingula, prout per Innocentium, Leonem, & alios prædeceſſores prædictos ſtatuta, & ordinata, ac conceſſa fuerunt, quocumque uſu, & conſuetudine contraria non obſtantibus, obſervari facere, & ad uſum, conſuetudinemque, & obſervantiam deducere, ac executioni demandare liberè, & licitè poſſe; ſicque per quoſcumque Judices, & Commiſſarios quavis auctoritate fungentes, ſublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & diffiniri debere decernimus, & declaramus: & inſuper cum quolibet ex ipſis Secretariis nunc, & pro tempore exiſtentibus, etiamſi merè laici, ſeu conjugati ſint, vel fuerint, ſeu etiam Clericali charactere inſigniti, pro tempore conjugati fuerint, aut eos fieri contigerit, ut unam, ſeu plures penſiones annuas ſuper unius, aut plurium beneficiorum eccleſiaſticorum, cum cura, vel ſine cura Sæcularium, & quorumvis Ordinum Regularium, quomodocumque, & qualitercumque qualificatorum, aut menſarum Abbatialium, ſeu Epiſcopalium, & Archiepiſcopalium fructibus, redditibus, & proventibus, ſeu ipſos fructus, redditus, & proventus inſimul ſummam quingentorum ducatorum auri de Camera, pro quolibet ex dictis Secretariis non excedentes, quæ ſeu qui tranſeant ad ſucceſſores, ſibi aliàs reſervandas, ſeu reſervandos, aſſignandas, ſeu aſſignandos, quoad vixerint, & aliàs ad inſtar dilectorum filiorum Militum S. Petri recipere, exigere, & levare, necnon in ſuos uſus, & utilitatem convertere, abſque alia diſpenſatione, vel licentia à Nobis, ſeu ejuſdem ſucceſſoribus noſtris, aut à Sede Apoſtolica deſuper obtinenda, ipſiſque Secretariis, & eorum ſingulis, ut quaſcumque penſiones ſuper quibuſvis etiam Abbatialium, aut Epiſcopalium, vel Archiepiſcopalium Menſarum prædictarum fructibus, redditibus, & proventibus, ac quoſcumque fructus, redditus, & proventus illis hactenus, & pro tempore quomodolibet aſſignatas, & conceſſas, ac aſſignandas, & concedendas in Clerieum, ſeu Clericos, non conjugatos per eos pro tempore eligendos, & nominandos, etiam quæcumque, quotcumque, & qualiacumque beneficia Eccleſiaſtica cum cura, & ſine cura obtinentes & expectantes, tam in dicta Curia, quam extra eam, etiam in mortis articulo in totum, vel in partem, ſeu partes etiam coram ſolis Notario, & teſtibus, ac etiam ſine conſenſu eaſdem penſiones ſolvere debentium, etiamſi illas, vel illos al iàs transferendi facultatem non habuerit, regula Cancellariæ Apoſtolicæ de conſenſu in penſione requiſito nunc, & pro tempore in contrarium edita, hac ſtylo in ſimilibus reſervationibus hactenus obſervare, nequaquam obſtantibus, uſque ad ſummam quingentorum ducatorum ſimilium, & aliàs ad inſtar eorundem Militum S. Petri, etiam litteris Apoſtolicis penſiones ipſas ſolvere debentibus non intimatis, dummodò illas pro intimatis habuerint, transferre liberè, & licitè valeant auctoritate Apoſtolica, & tenore, ac ſcientia, & poteſtatis plenitudine præmiſſis, & ſpecialis dono gratiæ diſpenſamus, ac eis, & eorum cuilibet pariter indulgemus, ipſoſq; modernos, & pro tempore exiſtentes Secretarios, & eorum ſingulos à decimarum, & ſubſidiorum, etiam ex quibuſvis cauſis, etiam pro Cruciata Sancta, & expeditione contra infideles, etiam ſuper fructibus, & emolumentis beneficiorum Eccleſiaſticorum, ac ejuſdem Romanæ Curiæ officiorum, etiam Apoſtolica auctoritate prædicta, quomodolibet imponendorum, ſolutione, ac in illis faciendis contributionibus penitus, & omninò perpetuò eximimus, & liberamus; ac exemptos, liberos, & immunes facimus, & fore, eoſque ad ſolutionem hujuſmodi decimarum, & ſubſidiorum, ſeu contributionem in illis faciendam minimè teneri, nec ad id cogi poſſe decernimus, & mandamus. Ac eiſdem Secretariis etiam Clericis, Presbyteris, Prælatis, Epiſcopis, Archiepiſcopis, & Patriarchis pro tempore exiſtentibus, & eorum cuilibet, ut ultra facultates de eorum bonis, etiam Eccleſiaſticis, teſtandi illis quomodolibet pro tempore conceſſis, & abſque illarum præjudicio, de quibuſcumq; eorum bonis mobilibus, & immobilibus per eos, tam per Eccleſiam, ſeu Eccleſias, aut alia beneficiu Eccleſiaſtica, etiã hoſpitalia, & alia pia loca cujuſvis etiam privilegiati ordinis, ſeu Militię fuerint, per eos obtenta, & obtinenda, aut ex ingenio, & induſtria ſuis, ſeu alias quomodolibet acquiſitis, & acquirendis, etiamſi juxta rec. mem. Sixti IV. & prædeceſſorum Julii, Leonis, & Pauli, aliorumque Romanorum Pontificum, etiamſi prædeceſſorum noſtrorum, deſuper expeditas litteras immobilia bona non poſſederint, uſque ad ſummam, & quantitatem 6000. duc. ſimilium, & aliàs juxtà formam, ſeu facultatẽ dilectis filiis litterarum Apoſtolicarum Scriptoribus per eamdem Sedem, & Romanos Pontifices conceſsã pro libito ſuæ voluntatis teſtari, & de eis inter eorũ utriuſque ſexus liberos etiam legitimos, & illegitimos, aut alias quaſcumq; etiam quavis incapacitate incapaces perſonas, diſponere, & etiam inter vivos erogare, ac concedere, & donare: Quodq; ipſi Secretarii, & eorum ſinguli quoſcumq; fructus, redditus, & proventus quorumcumq; beneficiorum Eccleſiaſticorum per eos nunc, & pro tempore obtentorũ, etiam, ut præfertur, qualificatorum, necnon penſiones annuas eis ſuper ſimilibus fructibus, redditibus, & proventibus reſervatas, & reſervandas, cujuſcumque taxæ, ſeu annui valoris fuerint, toties, quoties eis videbitur, dummodo in infirmitate conſtituti non ſint, quibuſvis perſonis etiam laicis, cum quibus ſuam conditionem efficere potuerunt meliorem uſque ad biennium à die arrendationis per eos pro tempore faciendæ cõputandum pro pretio, ſeu pretiis, de quibus ſibi, vel eorum procuratoribus videbitur arrendare, & pretium, ſeu pretia hujuſmodi, etiam anticipata ſolutione, in pecunia numerata recipere, & de receptis ſolventes quietare, & liberare, necnõ beneficia, & illorum fructus hujuſmodi, ſeq; & ſuos in ipſis beneficiis ſucceſſores quoſcumque ad obſervationem arrendationis, & conceſſionis hujuſmodi, non tamen ultra dictum biennium cum cautelis, ſubmiſſionibus, & renuntiationibus, in talibus apponi ſolitis, obligare, ac dicti arrendatores, & conductores fructus, redditus, & proventus, ac penſiones hujuſmodi ad firmam, ſeu annuam penſionem pro dicto biennio percipere, exigere, & levare, ac in ſuos uſus, & utilitatem convertere ſimiliter liberè, & licitè poſſint, plenam, & liberam licentiam, & facultatem impartimur. Decernentes teſtamẽta, obligationes, & ſubmiſſiones hujuſmodi reſpectivè valere, plenamque roboris firmitatem obtinere, & obſervari debere, ipſoſq; Succeſſores, etiamſi interim dicti Secretarii ceſſerint, vel deceſſerint, aut beneficia ipſa alias quomodolibet dimiſerint ad earumdem obligationum, & ſubmiſſionum obſervationem, omninò teneri, & efficaciter obligatos, aſtrictoſq; eſſe in omnibus, & per omnia, perinde, ac ſi ſe ad id perſonaliter obligaſſent, neq; interim perſonas prædictas ſuper fructibus, redditibus, & proventibus, aut penſionibus hujuſmodi quominus illos, & illas percipere queat, quomodolibet moleſtari poſſe, & inſuper ipſis Secretariis, nunc, & pro tempore exiſtentibus, ut quæcumq; quotcumq; & qualiacumque beneficia eccleſiaſtica, cum cura, & ſine cura ſæcularia, & regularia, ſub expectativis, reſervationibus, mandatis, ac eorum collationum mutationibus, extenſionibus, & revalidationibus, necnon unionibus, & aliis gratiis, etiam præventivis, eis pro tempore cùceſſis comprehenſa pro tempore vacantia, tam in dicta Curia præſentes, quàm ab ea abſentes in eadem Curia, coram aliquo Archivii ipſius Curiæ ſcriptore, per procuratores ſuos ſpeciales, vel generales iu genere acceptare, & de illis ſibi etiam in genere provideri facere, ac illa conſequi, & habere, necnon acceptationes, & proviſiones hujuſmodi ad beneficia particularia, etiam per procuratorem generalẽ ſpecificare. Notarii, quoque inde rogari quoties pro parte dictorum Secretariorum requiſiti fuerint, ſuper hujuſmodi acceptionibus, inſtrumenta de beneficiis tunc vacantibus, alias juxta ſtylum ejuſdem Archivii conficere poſſint, & debeant, ac acceptationes, & proviſiones hujuſmodi validæ, & efficaces exiſtant; nec ipſi Secretarii ad ſatisfaciendum Conſtitutionibus eiſdem Cancellariæ Apoſtolicæ de publicandis acceptationibus, & proviſionibus, ac illis intimandis poſſeſſionibus, ſeu eis ad judicium evocandis, & aliis diligentiis faciendis editis nunc, & pro tempore edendis minimè teneatur. Necnon eiſdem Secretariis, ut in aliquo beneficiorum per eos pro tempore obtentorum, & eligendorum reſidendo, ſeu litterarum ſtudio in loco, ubi illud vigeat generale inſiſtendo in aliis beneficiis, etiam Curatis, ſeu dignioribus, ac ex jure, ſtatuto, vel fundatione, ſeu

alias perſonalem reſidentiam requirentibus, per eos in quibuſvis Eccleſiis, ſive locis pro tempore obtentis, perſonaliter reſidere nullatenus teneatur, nec ad id per locorum Ordinarios, vel quoſvis alios inviti compelli poſſint, & nihilominus omnes, & ſingulos fructus, redditus, & proventus eorumdem beneficiorum cum ea integritate, quotidianis diſtributionibus, quæ præſentibus, & divinis intereſſentibus dari ſolent, dumtaxat exceptis, cum qua illos perciperent ſive in Eccleſiis, ſive locis, in quibus beneficia hujuſmodi fuerint, ſeu extiterint, perſonaliter reſiderent, etiam quoad vixerint percipere, & quoties eis placuerit per ſe ipſos, vel cum uno ſocio Presbytero, ſeu Clerico per eos pro tempore eligendo, Horas Canonicas, diurnas, & nocturnas, ac alia Divina Officia ſecundum uſum Breviarii ejuſdem Romanæ Eccleſiæ, etiam noviſſimè editi, abſque conſcientiæ ſcrupulo, ſimiliter quoad vixerint, dicere, & recitare etiam liberè, & licitè valeant, nec ipſi, aut dicti ſocii ad alium uſum ſuper hoc ſervandum, etiam ratione quorumcumque beneficiorum eccleſiaſticorum, per eos pro tempore obtentorum, obligati ſint, vel ad id inviti cogi poſſint. Quodque quadrageſimalibus, & aliis temporibus Stationum Eccleſiarum Almæ Urbis, & extra illius muros unam, vel duas Eccleſias, ſeu duo, vel tria Altaria unius, vel diverſarum Eccleſiarum locorum, in quibus eos pro tempore eſſe contigerit, per eos eligenda, devotè viſitando omnes, & ſingulas Indulgentias, & peccatorum remiſſiones, quas conſequerentur, ſi in eiſdem temporibus, & diebus Eccleſias Urbis, & extra ejus muros hujuſmodi perſonaliter viſitarent, conſequi, necnon omnes, & ſingulas utriuſque ſextus perſonas eorum curæ pro tempore creditas, ab omnibus, & ſingulis eorum exceſſibus, criminibus, & delictis quantumcumque gravibus, & enormibus, à quibus Ordinarii locorum de jure, vel conſuetudine abſolvere poſſunt, ſimiliter abſolvere, ac vota quæcumque per eos emiſſa (ultramarino viſitationis liminum Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum de eadem Urbe, Sancti Jacobi in Compoſtella, Caſtitatis, & Religionis votis dumtaxat exceptis) in alia pietatis opera commutare, necnon, ut aliquem Presbyterum idoneum ſæcularem, vel cujuſvis Ordinis Regularem in ſuum poſſint eligere Confeſſorem, quia vita eis comite in caſibus dictæ Sedi reſervatis, præterquam offenſæ Eccleſiaſticæ libertatis, criminum hæreſis, rebellionis, aut conſpirationis in perſonam, vel ſtatum Romani Pontificis, ſeu Sedem prædictam, falſitatis litterarum Apoſtolicarum, ſupplicationum, & commiſſionum, invaſionis, deprædationis, occupationis, & devaſtationis terrarum, & maris eidem Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubjectorum, offenſæ perſonalis in Epiſcopum, vel alium Prælatum, prohibitionis devolutionis cauſarum ad dictam Curiam, aut delationis Armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, ſemel dumtaxat in vita; in aliis verò quoties opportunum fuerit, confeſſionibus eorum diligenter auditis, pro commiſſis eis debitam abſolutionem impendat, & injungat pœnitentiam ſalutarem, ſemel in vita, & in mortis articulo remiſſionem plenariam eis in finceritate fidei, & unitate ejuſdem Eccleſiæ, ac obedientia, & devotione noſtris, & ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Põtificum canonicè intrantium perſiſtentibus, eadem auctoritate Apoſtolica concedere poſſit; ita tamen quòd idem confeſſor de iis, de quibus fuerit alteri ſatisfactio impendenda, illã eis per ſe, ſi ſupervixerint, vel per alios ſi fortè tunc tranſierint, faciendam injungat, quam ipſi, vel illi omninò facere teneãtur, liceatque eis habere Altare portatile cum debitis reverentia, & honere, ſuper quo in locis ad hoc congruentibus, & honeſtis, etiã interdictis, ſine juris alieni præjudicio, & cui qualitas negotiorum pro tempore ingruentiũ id exegerit, etiam antequam illuceſcat dies, circa tamẽ diurnam lucẽ, ita tamẽ quod illis, vel Sacerdotibus taliter celebrantibus ad culpã nequeat imputari, & ſi ad loca Eccleſiaſtico interdicto, ordinaria auctoritate ſuppoſita, eos declinare contigerit, in illis clauſis januis, nõ pulſatis campanis, & ſubmiſſa voce, excõmunicatis & interdictis prorſus excluſis, in ſua, & familiarium ſuorum domeſticorum præſentia, dummodo ipſi, vel illi cauſam non dederint hujuſmodi interdicto, nec id eis contingat ſpecialiter interdici per ſe ipſos, ſi Presbyteri fuerint, aut proprios, vel alios Sacerdos idoneos Miſſam, & alia Divina Officia celebrare, ſeu celebrari facere, liberè, & licitè valeãt, auctoritate Apoſtolica, & tenore præmiſſis concedimus, & indulgemus: *diſtrictius* inhibẽdo decimarũ, & ſubſidiorũ prædictorũ, *fructuũ*, ac jurium Cameræ Apoſtolicæ debitorum *collectoribus*, & exactoribus pro tempore deputatis, ne *decimas*, aut ſubſidia

fidia hujuſmodi, etiam prætextu quarumcumque facultatum eis pro tempore cõceſſarum, petere, vel exigere, aut eos ad illarum ſolutionem, ſeu in illis contributionem compellere, vel alios eoſdem, necnon perſonas, in quarum favorem de bonis prædictis teſtari, vel alias diſponere contingeret deſuper moleſtare quoquomodo præſumant: Ac decernentes, quòd Secretarij prædicti, & quilibet eorum omnibus, & ſingulis immunitatibus, exemptionibus, gratiis & indultis prædictis eis, ut præfertur, conceſſis uti, & frui poſſint, & valeant, ac prædicta omnia, & ſingula durent, & valeant, ac eiſdem Secretariis ſuffragentur, etiam poſtquam illi eorum Secretariatus officia dimiſerint, & Secretarii Apoſtolici eſſe deſierint, dummodo ſaltem per biennij officium Secretariatus hujuſmodi retinuerint: necnon irritum, & inane, ſi ſecus ſuper iis à quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus fratribus noſtris Balneoregien. & Piſauren. Epiſcopis, ac dilecto filio Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ Generali Auditori per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum per ſe, vel alium, ſeu alios eiſdem Secretariis, & eorum cuilibet in præmiſſis efficaci defenſionis præſidio aſſiſtentes præſentes litteras, & in eis contenta quæcumque ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte eorumdem Secretariorum, ſeu conductorum, vel legatariorum, teſtamentariorum, donatariorum, & hæredum ſuorum deſuper fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſq; in præmiſſis omnibus efficacis defenſionis præſidio aſſiſtens faciant auctoritate noſtra eos, & eorum quemlibet reſpectivè approbatione, confirmatione, innovatione, diſpenſatione, conceſſione, indulto, exemptione, facultatibus, decretis, & aliis præmiſſis, pacificè frui, & gaudere, ac fructus, redditus & proventus beneficiorũ, in quibus ipſi Secretarii non reſederint juxta noſtræ conceſſionis prædictæ de illis, ut præfertur, percipiendis tenorem integrè miniſtrari; non permittentes eoſdem Secretarios per locorum Ordinarios, vel eorum Vicarios, ſeu Officiales, & dilectos filios Eccleſiarum, in quibus beneficia hujuſmodi fuerint, Capitula, ſeu quoſcumque alios, quavis auctoritate fungentes, ad reſidendum in eiſdem Eccleſiis, ſive locis compelli, aut alias ipſos, ſeu conductores, Legatarios, teſtamentarios, donatarios, & hæredes prædictos, ſeu eorum quempiam per collectores & perſonas prædictas, ſeu quoſcumq; alios, quavis auctoritate fungentes quomodolibet indebitè moleſtari, perturbari, vel inquietari; contradictores, moleſtatores, perturbatores quoslibet, & rebelles, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis extiterint, eadem auctoritate noſtra per cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, ac etiam pecuniarias, eorum arbitrio moderandas, & applicandas, aliaque juris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: Nos enim eis quoſcumque moleſtatores, perturbatores, contradictores, & rebelles, conſtito eis ſummariè de non tuto acceſſu, per edicta publica locis affigenda publicis, quæ ipſos perinde arctent, ac ſi eis perſonaliter intimatæ forẽt, conſtito ſummariè de non tuto acceſſu citandi, ac illis, nec non quibus, & quoties opus fuerit, etiam ſub edicto, ac cenſuris, & pœnis ſimilibus inhibendi, necnon legitimis ſuper iis habendis ſervatis proceſſibus, eos, quos cenſuras, & pœnas per eos pro tempore latas incurriſſe conſtiterit, eas incurriſſe declarandi, & quoties opus fuerit aggravandi, ac auxilium brachii Secularis, ſi opus fuit invocandi, cæteraque deſuper neceſſaria, & opportuna faciendi, & exequendi, plenam, & liberam tenore præſentium concedimus facultatem, non obſtantibus præmiſſis. Et ſi prædicti Secretarii in eiſdem Eccleſiis, ſive locis primam non fecerint reſidentiã perſonalẽ conſuetam, & ſan. mem. Bonifacii Papæ VIII. pariter prædeceſſoris noſtri, per quam cõceſſiones de fructibus in abſentia percipiendis ſine præfinitione temporis fieri prohibentur, & qua cavetur, ne quis extra Civitatem, vel Diœceſim niſi in certis exceptis caſibus, & in illius ultra unam dietam à fine ſuæ diœceſis ad judicium avocetur, ſeu ne Judices, & Conſervatores prædicti ab eadem Sede deputati, extra Civitatem, vel diœceſim in quibus deputati fuerint, contra quoſcumque procedere, aut alii, vel aliis vices ſuas committere, aut aliquem extra unam dietã à fine diœceſis earumdem trahere præſumant, & de duabus dietis in Concilio Generali editis, dummodo aliquis ultra tres dietas auctoriuate præſentũ ad judicium non trahatur, aliiſque Apoſtolicis, ac in Provincialibus, & Synodalibus Conciliie editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & ordinationibus, necnon litteris prædicti Alexandri prædeceſſoris, per quas inter alia ſtatuit, & ordinavit, quod tertia pars bonorum eorũ, quibus hujuſmodi facultates teſtandi pro tẽpore conceſſæ eſſent, & de quibus ipſi teſtati forent prædictæ Cameræ applicarentur, & applicata cenſerentur eo ipſo, ac Eccleſiarum, in quibus ſæcularia, necnon Monaſteriorum, ſeu aliorum Regulariũ locorum in quibus regularia beneficia hujuſmodi forſan fuerint, ſeu à quibus ipſa regularia beneficia dependere contigerit, & Ordinum, quorũ illa extiterint, necnon dictarũ Militiarum juramẽto, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, ſtabilimentis, uſibus, & naturis, etiamſi de illis ſervandis, & non impetrãdis litteris Apoſtolicis contra ea, & litteris ipſis etiã ab alio, vel aliis impetratis, aut quovis modo conceſſis non utendo Secretarii ipſi per ſe ipſos, vel eorum procuratorem præſtiterint hactenus, vel eos impoſterum præſtare contigerit juramẽtum, privilegiis quoque indultis, & litteris Apoſtolicis, Eccleſiis, Monaſteriis, Capitulis, & Ordinibus, ac Militiis, necnon Collectoribus, & Exactoribus prędictis, ac quibuſvis aliis locis, Civitatibus, & Univerſitatibus etiam Studiorum generalium, ac ſcriptoribus dicti Archivii, & aliis Collegiis, necnon quibuſvis Capitulis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac quibuſvis aliis perſonis, & locis ſub quibuſcumq; tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiã derogatiarũ derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac quavis conſideratione, & ex quibuſvis cauſis conceſſis, approbatis, & innovatis: Quibus omnibus, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumq; totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua exquiſita forma ad hoc ſervãda foret tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita, obſervata, inſerti forent, præſentibus pro ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat, harum ſerie ſpecialiter, & expreſsè derogamus, illaque adverſus præmiſſa nullatenus ſuffragari poſſe decernimus. Necnon omnibus illis, quæ dicti prædeceſſores in prædictis errorũ litteris voluerunt non obſtare contrariis quibuſcumq; aut ſi & locorum Ordinariis, ac Capitulis, eorumq; Officialibus, Vicariis. Canonicis, Collectoribus, exactoribus prædictis, vel quibuſvis aliis communiter, vei diviſim ab eadem ſit Sede ineultum, vel impoſterum iudulgeri contingat, quòd perſonas Eccleſiarum, ſeu locorum ſuarum Civitatis, & diœceſis etiã in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutas, per ſubtractionem proventuum ſuorum beneficiorum Eccleſiaſticorum, aut alias cõpellere valeant ad reſidendum perſonaliter in eiſdem, ac quod perſonis Eccleſiarum, ſeu locorum eorumdem, etiam in dignitatibus cõſtitutis, in illis non reſidentibus, aut qui in eis primam nõ fecerint reſidentiam perſonalem conſuetam, fructus, redditus, & proventus beneficiorum Eccleſiaſticorum in abſentia ſua miniſtrare minimè teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, ſuſpendi, vel excõmunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbũ de indulto hujuſmodi mentionem, & quibuslibet aliis Privilegiis, & Indulgẽtiis. ac litteris Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus, quorumcumque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta effectus earum impediri valeat, quomodolibet differri, & de quibus, vel quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis: Volumus autẽ, quod beneficia, in quibus ipſi Secretarii non reſederint, debitis propterea non fraudentur obſequiis, & animarũ cura in eis, ſi qua illis immineat nullatenus negligatur, ſed per bonos, & ſufficientes Vicarios, quibus de proventibus neceſſaria congruè miniſtrentur, diligenter exerceatur, & deſerviatur inibi laudabiliter in divinis, ipſorumq; beneficiorum congruè ſupportentur onera conſueta. Ac quòd dum in aliquibus Eccleſiis contigerit, dictos Secretarios divinis intereſſe, illum morẽ, qui in eiſdẽ Eccleſiis obſervabitur circa hujuſmodi Horas, & Divina officia dicenda, ſtudeãt obſervare, & ne quod abſit, illi propter hujuſmodi gratiam, vel conceſſionem eligendi Confeſſorem reddantur procliviores ad illicita impoſterum committenda, etiam volumus, quòd ſi à ſinceritate fidei, & unitate prædictæ Romanæ Eccleſiæ, ac obedientia, & devotione noſtris, & dictorum ſucceſſorum noſtrorum canonicè intrantium deſtiterint, conceſſio hujuſmodi, ac quoad illam præſentes litteræ eis nullatenus ſuffragentur. Quòdque prædictis Secretarii indulto celebrari faciendi ante diem parcè utantur, quia cum in Altaris Miniſterio immoletur Dominus Noſter Jeſus Chriſtus Dei filius, qui cãdor eſt lucis æternæ, cõgruit hoc nõ noctis tenebris fieri, ſed in luce.

An

An quod dum ipſos Secretarios in aliquibus Eccleſiis contigerit intereſſe, illum ordinem, qui in eiſdem Eccleſiis obſervabitur in hujuſmodi Horis Canonici recitandi, ſtudeant obſervare, Necnon ut in eorumdem Eccleſiaſticorum diſpoſitione bonorum juxta quantitatem reſidui erga Eccleſias, à quibus eadem perceperint, ſe liberales exhibeant, prout conſcientia eis dictaverit, & animarum ſuarum ſaluti viderint expedire, cæterum quia difficilè foret eaſdem præſentes litteras ad ſingula loca, ubi illis pro tempore opus fuerit deferre, ſimiliter volumus, & dicta Apoſtolica auctoritate decernimus, quòd earumdem litterarum tranſumpti manu Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus Curiæ Eccleſiaſticæ, ſeu Canonici Metropolitan. vel alterius Cathedralis Eccleſiæ, aut perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ adhiberetur præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, approbationis, confirmationis, innovationis, declarationis, diſpenſationis, exemptionis, liberationis, factionis, impartitionis, conceſſionis, indulti, inhibitionis, mandati, derogationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire, ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ MDLIII. Quintò Idus Februarii Pont. noſtri Anno quarto. PIUS PAPA V. ad perpetuam rei memoriam. Romani Pontificis, in quo divina diſpoſitione poteſtatis plenitudo conſiſtit, providentia circumſpecta ad ea, quæ proſpero ſtatui dilectorum filiorum Secretariorum noſtrorum, qui Curiæ Romanæ decori, & ornamento, commoditatique eſſe dignoſcuntur profutura, conſpicit onerоſis ſtudiis intendi, & hic, quæ per Roman. Pontif. Prædeceſſores ſuos illis gratioſè conceſſa comperiuntur, ut perpetuò firmiori ſubſiſtant robore, ſuum, & Sedis Apoſtolicæ munimen, & patrocinium libenter adiicit, eaque de novo conced c, & aliàs ſuper his diſponit, prout conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Sanè cum ſicut accepimus plurima Privilegia, facultates & indulta per ſel. rec. Innocentium Octavum, Alexand. Sextum, Leonem Decimum, Clementem Septimum, ac forſan alios Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros eiſdem Secretariis, & eorum Collegio per eorumdem prædeceſſorum litteras conceſſa fuerint; Nos quoque eoſdem Secretarios, eorumque Collegium ſpecialis gratiæ favore proſequi, & ut eorum privilegia, facultates, & indulta hujuſmodi firmiora perſiſtant, & ſi quæ forſan in uſu non ſint, aut revocata fuerunt in integrum reſtituantur, providere volentes eoſdem Secretarios, & eorum quemlibet à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis à jure, vel ab homine, quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolvẽtes, & abſolutos fore cenſentes, necnon litterarum prædictarum, & privilegiorum in eis contentorum tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, Motu proprio, non ad ipſorum Secretariorum, aut alicujus pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam ſed ex mera deliberatione, & certa ſcientia noſtris, deq; Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſingulas eorumdem prædeceſſorum litteras, omniaque, & ſingula privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, quatenus Concilii Tridentini decretis non adverſentur, etiamſi illa in uſu non ſint, ac forſan per nos, aut Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros revocata fuerint necnon ſalaria, & emolumenta, ac alia quæcumque eiſdem Secretariis per dictos Prædeceſſores conceſſa, & aſſignata, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, perpetuò confirmamus, & approbamus: necnon illis omnibus perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adjicimus, defectus, ſi qui fuerint, aut intervenerint in eiſdem, ſive ex jure, ſive ex facto proceſſerint, ſupplentes. Et pro potiori cautela, privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, ſalaria, & emolumenta hujuſmodi iiſdem modo, & forma, quibus per prædictos prædeceſſores eiſdem Secretariis, & eorum Collegio conceſſa fuerunt, Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, auctoritate, & tenore prædictis de novo concedimus, & aſſignamus, volentes, & ſtatuentes illa ullo unquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes revocari, reduci, alterari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretaris, tunc viventibus, integrè, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, ſicque noſtræ incommutabilis voluntatis fuiſſe, & eſſe atteſtantes, ac decernentes præſentes litteras, & in eis contenta quæcumq; nullo unquã tempore de ſubreptionis vel obreptionis vitio, ſeu intentionis noſtræ defectu, vel per fraudem extortas fuiſſe, notari, redargui, vel impugnari poſſe, & ita per quoſcumque Judices, & Cõmiſſarios, etiam S.R.E. Cardinales ſublata ei, & eorum cuilibet quavis aliter interpretandi, judicandi, & diffiniendi facultate, interpretari, judicari, & deffiniri debere, irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquã, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari: Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus, privilegiis quoq; indultis, & litteris Apoſtolicis, etiam Motu ſimili in contrarium quomodolibet conceſſis, quibus omnibus illorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur præſentibus pro ſufficienter expreſſis, habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat harum ſerie ſpecialiter, & expreſsè in omnibus, & per omnia, quatenus præmiſſis adverſentur, vel repugnent Motu pari derogamus: Necnõ omnibus, & ſingulis aliis, quæ dicti prædeceſſores noſtri in eorum litteris voluerunt non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ſub Annulo Piſcatoris die 6. Maji MD.LXXI. Pontificatus Noſtri anno 6. SIXTUS Papa V. Ad perpetuam rei memoriam. Romanus Pontifex providentia circumſpecta ea nonnunquam alterat, & immutat, quæ rerum temporũ, ac perſonarum qualitate penſata, vel evidens ſuadet utilitas, vel cogit neceſſitas reformari, induſtrios quoque, & doctrina probatos viros honoribus, & favoribus proſequitur oportunis, prout conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Sanè licèt alias ſel. record. Innocentius Papa VIII. prædeceſſor noſter Collegium dilectorum filiorum Secretariorum Apoſtolicorum inſtituerit, & certo tunc expreſſo probatorum virorum numero, & qui Romanæ Curiæ decori, atq; ornamento eſſent; atque expeditioni Brevium, & aliarum litterarum Apoſtolicarum, quæ per Secretarios Apoſtolicos expediri conſueverant accuratius, & diligentius attenderent conſtare voluerit, eidemq; Collegio, & Secretariis diverſos annuos redditus, & emolumẽta inter ſingulos Secretarios, pro tempore exiſtentes æquis portionibus dividenda, & diſtribuenda aſſignaverit, & in quinterno ejus manu ſubſcripto annotari mandaverit: Ita tamen, quòd liceret ipſi Innocentio, & pro tempore exiſtenti Romano Põtifici, ultra numerum, ab eo tunc præſcriptum, unum Secretarium domeſticum nuncupatum habere, qui ſua, & Romanæ Eccleſiæ negotia ſecreta, aut orthodoxæ fidei ſtatum concernentia dumtaxat expedire poſſet, & deberet, quique duabus integris portionibus dictorum emolumentorum, ultra numerum Collegarum facientium, contentus ab omnibus, & ſingulis aliis emolumentis, & expeditionibus, officiũ Secretariorũ quomodolibet concernentibus penitus abſtineret. Et rec. mem. Pius Papa V. etiam prædeceſſor noſter, poſt diverſos Romanos Pontifices, etiam prædeceſſores noſtros tunc ſuos, litteras Innocentii prędeceſſoris prędicti approbaverit, cõfirmaverit, ac etiam innovaverit, aliaque etiam de novo conceſſerit, voluerit, & ordinaverit prout in ipſorum Pii, & Innocentii prædeceſſorum noſtrorum litteris plenius continetur, nihilominus temporis ſucceſſu, multiplicato Secretariorũ domeſticorum numero, pro Romani Pontificis arbitrio, ipſi Secretarii domeſtici præter dictas duas portiones diverſa alia emolumenta ſeorſum à Collegio percipere conſueverunt, necnon Collegii incuria, ſeu forſan per deſuetudinem effectum fuit, ut nonnulla alia ex emolumentis prædictis, his præſertim, quæ in quinterno dicti Innocentii notata reperiuntur à debitoribus non exigantur. Cùm autem Nos circa officium Secretariatus domeſtici, quod dilectus filius Joãnes Baptiſta Canobius Clericus Bonon. pro nutu, & voluntate noſtra nunc exercet, novam rationem inire conſtituiſſemus, Collegium prædictũ, in quo virtutibus, experientia, ac uſu rerum, & negotiorũ ad Romanam Curiam confluentium, & ad dictum officium pertinentium, inſignes viri connumerantur, ſe nobis obtulit ipſius officii, cujus ratione pleraq; ad ipſum Collegiũ ſpectantia emolumenta exigi conſueverunt, ac eorum, quæ in eo geruntur, curam omnem, cogitationemq; ſuſcipere, idq; munus, qua decet, fide, & integritate per idoneos, & petitos ab ipſo Collegio electos, & per nos approbatos viros, obire, ejuſq; & aliorũ infraſcriptorũ ratione, Collegium ipſum in noſtram, & Sedis Apoſtolicæ ſubventionem,

ut ingentibus neceſſitatibus Nobis imminentibus aliqua ex parte proſpicere poſſemus, ſummam vigintiquinque millium auri in auro ſponte ſe etiam obtulit ſoluturum, quam ſtatim in manibus dilecti filii noſtri Hippolyti tituli Sancti Pancratii Presbyteri Cardinalis Prodatarii noſtri deponi, & conſignari fecit: Nos igitur promptam Collegii prædicti, erga Nos, Sedemque prædictam reverentiam, & obſequium ab ſubleyandum onera, quibus urgemur plurimum commendantes, ipſumque Collegium, & Secretarios gratioſo affectu proſequi volentes, ſingularum Innocentii, & Pii, aliorumque prædeceſſorum prædictorum litterarum tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur, præſentibus pro expreſſis habentes, Motu proprio, non ad dicti Collegii, aut alicujus pro eis nobis deſuper oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex mera liberalitate, & ſcientia noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, officium Secretariatus domeſtici, quod dictus Joannes Baptiſta, ut præfertur, exercebat penitus, & omninò perpetuò ſupprimimus, & extinguimus, ita quod nullo unquam tempore per nos, aut Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, & Sedem Apoſtolicam in ſtatum priſtinum reſtitui, aut reintegrari valeat: curam autem, & exercitium dicti ſuppreſſi officii, ac cuſtodiam regiſtrorum Brevium, & litterarum Apoſtolicarum via, quæ ſecreta appellatur, expeditarum, & pro tempore expediendarum in manſionibus Palatii Apoſtolici in Vaticano, quas dictus Joannes Baptiſta, ſuique famuli, & ſcriptores habitant aſſervatorum, deinceps, & per unum ex numero dicti Collegii Secretarium, aut aliam æquè idoneam perſonam à Nobis, & Romano Pontifice pro tempore exiſtente approbandum, ſeu approbandam ad ipſius Collegii nutum, & liberum arbitrium nominandum, & deputandum, ac removendum, juxta ipſius Collegii præſcriptum haberi, teneri, & adminiſtrari, ipſaſque manſiones in octo cubicula partim infrà, partim ſupra diſtributas, quibus per duas portas patet ingreſſus, & ab uno Dataria Apoſtolica, ab altero manſiones Subſtituti ipſius Datarii cohærent, cum cella vinaria, ſub officio regiſtri ſupplicationum, & aliis ſuis pertinentiis per Secretarium, aut perſonas à Collegio prædicto deputandas inhabitantes volumus & mandamus, curamque, & exercitium hujuſmodi, & regiſtrorum cuſtodiam, manſionumque prædictarum uſum, & habitationem Collegio, & perſonæ ab eo deputandæ hujuſmodi, ex nunc perpetuò concedimus, & aſſignamus. Et inſuper unam integram ex duabus portionibus emolumentorum dicti Collegii extra numerum, ut præfertur, faciendis, & Secretario domeſtico olim ab Innocentio prædeceſſore prædicto aſſignatis, ab ipſo officio Secretariatus domeſtici, etiam perpetuò diſmembramus, & ſeparamus, illamque, necnon quatuor alias partes Cibariorum pro victu, & alimento quotidiano Secretarii, aut perſonæ, ut præfertur, ad curam, & exercitium hujuſmodi deputandæ, ac trium famulorum, & unius equi, eiſdem modo, & forma, quibus prædicto Joanni Baptiſtæ dari hactenus conſueverunt, Collegio prædicto pro Secretario, vel perſona deputanda hujuſmodi perpetuò concedimus, & aſſignamus, & per eos, ad quos ſpectat, & pro tempore ſpectabit, dari, præſtari, & aſſignari volumus, & mandamus: necnon medietatem omnium, & ſingulorum aliorum emolumentorum, quæ hactenus prædictus Joannes Baptiſta Canobius pro ſe, & aliis duobus ſecretariis domeſticis percipere, exigere, & levare conſuevit; Itaut alia medietas emolumentorum hujuſmodi, una cum altera ex dictis portionibus pro uno, vel duobus, aut pluribus Secretariis domeſticis ſalva remaneat, ſive illa ratione litterarum Apoſtolicorum via, quæ ſecreta appellatur, expedien. ſive cedularum propoſitionum Eccleſiarum, aut Monaſteriorum, vel ſententiarum à Romano Pontifice pro tempore latarum, ac inveſtiturarum ab eo quomodolibet factarum percipiantur, ſeu quovis alio nomine nuncupentur, Collegio prædicto pariter concedimus, & aſſignamus; Ita quod liceat ipſi Collegio per ſe, vel alium, ſeu alios, ejus nomine, prædictæ curæ, atque exercitii, & integræ portionis hujuſmodi, necnon manſionum, regiſtrorum, portionum, cibariorum, & aliorum emolumentorum prædictorum poſſeſſionem, propria auctoritate, vigore præſentium, apprehendere, ſeu forſan interim apprehenſam perpetuò retinere, nec deſuper à Secretario domeſtico uno, vel plures pro quo, ſeu quibus altera dumtaxat integra portio emolumentorum ex duabus illi ab Innocentio Prædeceſſore prædicto aſſignatis, ac reliqua medietas aliorum emolumentorum ſupradictorum ſalvæ remaneant, quomodolibet moleſtari poſſit: ita tamen quod Collegium Secretariorum, ſeu ad exercitium hujuſmodi deputatus ipſis Secretariis domeſticis rationes, & computa oſtendere, & reddere teneantur ipſius Secretariis domeſticis pro tempore exiſtentibus, ſive unus fuerit, ſive plures ſub mille ducatorum auri, & aliis arbitrio noſtro pœnis, eo ipſo, pro qualibet vice, qua contravenerit, incurrendis: Diſtrictiùs inhiben. ne aliquas litteras in forma Brevis, aut etiam ſub plumbo expedire audeant, ſeu præſumant, præter illas, quæ Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, & Romanæ Eccleſiæ negotia ſecreta, aut Orthodoxæ fidei ſtatum concernen. & emolumentis ſibi, ut ſupra remanentibus, contenti, nihil aliud etiam occaſione eorum hujuſmodi officii à quoquam percipere poſſint, ſed quidquid lucri ex ſupradictis taxis Bullarum per viam ſecretam expedien. & quibuſvis aliis regaliis prædictis percipietur ad Cuſtodem Breviuum, ſeu emolumentorum ab eodem Collegio deputandum deſtinent, ac omninò tranſmittant; quæ quidem omnia, & ſingula, ut inviolabiliter obſerventur, ſub eiſdem pœnis præcipimus, & mandamus. Præterea eidem Collegio liberam tribuimus facultatem, & auctoritatem nominandi, eligendi, & deputandi tres idoneas perſonas pro ſcribendis litteris in forma Brevis per dictum deputatum expediendis, & tam illis, quàm litteris Apoſtolicis via, quæ appellatur ſecreta, expeditis regiſtrandis, dictaſque perſonas ad ipſius Collegii nutum removendi, & aliàs remotarum, recedentium, vel decedentium loco ſubrogandi, & deputandi. Quibus ſic electis, & deputatis perſonis ſingulas portiones cibariorum ex Palatio Apoſtolico, prout illas hactenus habuerunt, & percipere conſueverunt, iiſdem auctoritate, & tenore perpetuò concedimus, & aſſignamus, ac ab iis, ad quos ſpectat, dari, concedi, & præſtari volumus, & mandamus pari auctoritate, & facultate prædicto Collegio attributis hujuſmodi loca perſonis ab eo electis perpetuò, vel ad tempus, & nunc prima vice, & deinde, quotieſcumque loca ipſa pro tempore vacare contigerit, pro pretio inter ipſum Collegium, & perſonas hujuſmodi convento, vendendi, ſeu pignorandi, vel alias ac locis ipſis diſponendi, ac pretium hujuſmodi in dicti Collegii uſus, & utilitatem convertendi. Inſuper omnes, & ſingulas taxas officiorum Romanæ Curiæ, & quamvis aliarum Terrarum, Provinciarum, Communitatum, & locorum totius ſtatus Eccleſiaſtici in quinterno Innocentii Prædeceſſoris prædicti adnotatas, & deſignatas, & Collegio prædicto applicatas, & aſſignatas, etiam ſi ad præſens non ſolvantur, pro quibus Collegium ipſum debitam recompenſam in genere, vel ſpecie non conſiterit recepiſſe ipſi Collegio eiſdem modo, & forma, quibus per dictum Innocentium aſſignatæ, & applicatæ fuerunt, de novo applicamus, & aſſignamus, & per Officiales, & Miniſtros Urbis, & Provinciarum, & Communitatum Terrarum, Locorum, & præſertim per Almæ Urbis, & Civitatis noſtræ Bononien. poſt tamen præſentes, qui pro tempore extiterint, Gubernatores, & eorum Locumtenentes, necnon tam præſentes, quàm pro tempore exiſtentes Provinciæ noſtræ Marchiæ Theſaurarium etiam ratione propriæ ejus taxæ, etiam de præterito, non obſtante decreto ad Motum proprium piæ memoriæ Gregorii Papæ Decimitertii, etiam prædeceſſoris noſtri, ſuper prætenſa concordia inter Collegium prædictum, & dilectum filium Franciſcum Sangallettum, ad cujus commodum pro pecuniis ab ipſo etiam ſolutis, hujuſmodi conceſſio cedit, ad Cameram Apoſtolicam adjecto, & quoſvis alios integrè, & abſque ulla diminutione juxta formam quinterni, & litterarum Innocentii, Prædeceſſoris hujuſmodi, ſingulis ſex menſibus in principio ſub pœnis in litteris dicti Innocentii contentis incipien. à prima Julii poſt Dat. præſentium, & ſucceſſivè ſingulis ſex menſibus in principio, perſolvi volumus, & mandamus, ſine tamen præjudicio quorumcumque jurium dicto Collegio pro præteritis taxis competentium, præſertim reſpectu litium huc uſque motarum. Inſuper quoque eidem Collegio liberam tribuimus facultatem, & auctoritatem ſingula quoque officia quarumvis Provinciarum, Terrarii, Communitatum, & locorum Romanæ Eccleſiæ, poſt publicationem quinterni, ab Innocentio Prædeceſſore confecti, quomodolibet incorporatorum, & impoſterum incorporandorum, juxta facultatem ab eodem Innocentio Prædeceſſore Collegio prædicto attributam: & cum conſilio dilecti filii Benedicti Juſtiniani moderni, & pro tempore exiſtentis Theſaurarii Generalis taxandi, taxaſque impoſitas hujuſmodi ab illis exigendi, & recipiendi modo, & forma ab ipſo Innocentio Prædeceſſore, quoad alios præſcriptis, quas quidem taxas de novo imponendas ipſi Collegio perpetuò etiam applicamus concedimus; & aſſignamus. Ut autem Collegium ipſum præcipua aliqua honoris, &

& dignitatis prærogativa à Nobis etiam decoretur, & qui pro tempore fuerint Secretarii Apoſtolici de numero participantium per amplius honorentur, ſingulos Secretarios de numero prædicto præſentes, & futuros, qui in utroq; jure, aut in decretis ad Doctoratus gradum in aliqua publica Univerſitate fuerint promoti, & vigeſimum quintum ſuæ ætatis annum exceſſerint, fi habitu Prælatorum juxta Innocentii Prædeceſſoris præſcriptum incedere voluerint ex nunc, prout ex tunc, & è contra poſtquam habitum Prælatorum ſuſceperint, eo ipſo abſque alia approbatione, & admiſſione Referendarios perpetuos utriuſque Signaturæ noſtræ, & Romani Pontificis, pro tempore exiſtentis creamus, conſtituimus, & deputamus, ac creatos, conſtitutos, & deputatos fuiſſe, & eſſe declaramus, & nunciamus, eiſque, & eorum cuilibet, ut omnibus, & ſingulis privilegiis, & emolumentis, immunitatibus, & præeminentiis, facultatibus, gratiis, & indultis, aliis utriuſque Signaturæ Referendariis quomodolibet conceſſis, & quibus ipſi utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, potiri, & gaudere poterunt, quomolibet in futurum pariformiter uti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant concedimus, & indulgemus: Illi verò Secretariorum eorumdem qui antiquior Doctor, & Referendarius, ut ſingulis noſtris, & Romani Pontificis, pro tempore exiſtentis Signaturis nomine collegii Secretariorum eo ipſo intervenire valeat, pariformiter indulgemus, quod ſi ab Urbe abſens, vel aliàs impeditus fuerit, vel antiquior Secretarius alia ratione, vel cauſa dictæ Signaturæ intervenire habuerit, qui poſt illum erit antiquior Secretarius, & referendarius indulto hujuſmodi eo ipſo potiatur; Cùmque Secretarii ipſi, qui Clerici erunt noſtri, & Romani Pontificis, pro tempore exiſtentis, ſint Prælati domeſtici, & familiares, ac continui Commenſales, teneanturque juxta præſcriptum Innocentii Prædeceſſoris prædicti, niſi in majori fuerint dignitate conſtituti, Notariatus habitum ſuſcipere, & deferre, ne quod pro ornamento, & decore Romanæ Curiæ providè inſtitutum eſt, negligentia, & deſuetudine abrogetur, præſentium auctoritate volumus, ſinguliſq; Secretariis præſentibus, & futuris præcipimus, & mandamus, quatenus, qui Clericali Militiæ adſcribi voluerint vigintiquinque annis majoris, habitum, & inſignia deferant Notariorum Apoſtolicorum, etiam ſi voluerint violacei coloris; qui verò fuerint primæ tonſuræ dumtaxat Clerici, in aliis Ordinibus nondum conſtituti, ſeu Seculares etiam conjugati, veſtibus utantur, ſi eis placuerit, etiam violaceis, prout Cubicularii Apoſtolici de honore nuncupati; Habeant etiam, qui Notarii fuerint Sedis Apoſtolicæ locum in Capella, & aliis actibus publicis, in quibus cum Cappis, & Rocchetis interfuerint eorum dignitati congruentem, quem ipſis aſſignari curabimus, & nihilominus litteras Pii Prædeceſſoris prædicti, ut ſupra eidem Collegio ſuper confirmatione, & approbatione litterarum Innocentii, & aliorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum, tunc ſuorum, rebuſque aliis in eis contentis conceſſis auctoritate, tenore, ſcientia, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſimilibus approbamus, & confirmamus, illiſque perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adjicimus, omneſque & ſingulos, tam juris, quàm facti defectus ſupplemus præſenteſque, & in eis contenta quæcumque de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, vel quopiam alio defectu notari, vel impugnari, aut per Nos vel Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem ſuſpendi, revocari, limitari, moderari, ſeu ad juris terminos reduci non poſſe, neque debere, ſed validas, & efficaces, perpetuò exiſtere, ac dicto Collegio, & Secretariis pro tempore exiſtentibus in omnibus, & per omnia etiam perpetuò ſuffragari, ac vim validi, initi, & ſtipulati contractus inter Nos, & Sedem, ac Cameram Apoſtolicam ex una, & Collegium prædictum ex altera partibus habere, ipſumque Collegium ad verificationem, ſeu juſtificationem præmiſſorum, vel partis eorum, aut ad regiſtrationem, vel adnotationem præſentium in Camera, juxta Conſtitutionem piæ memoriæ Pii Papæ IV. etiam prædeceſſoris noſtri, faciendam minimè teneri, nec ob non regiſtrationem hujuſmodi præſentes nullitatis, aut invaliditatis vitio ſubjacere, ſed valere, & ipſi Collegio, ac Secretariis ſuffragari debere, perinde, ac ſi in ipſa Camera regiſtratæ fuiſſent, Conſtitutione prædicta non obſtante, & ſic in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque Judices, etiam Commiſſarios, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, diffiniendi, & interpretandi facultate, judicari, diffiniri, & interpretari debere, & quidquid ſecus ſuper his à quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus:

Mandantes Dilectis filiis noſtro Philippo S. Angeli in foro Piſcium Diacono Card. Vaſtavillano nuncupato, S. R. E. moderno, & pro tempore exiſtenti Cam. necnon Theſaur. Præſidentibus, ac Clericis dictæ Cameræ, & aliis, ad quos ſpectat, & ſpectabit in futurum, ut faciant Colleg. & Secretariis prædictis 25000. ſcut. auri in auro prædictorum liberam quietantiam, necnon eidem Collegio, & Secretariis, tam uti ſingulis quam univerſis, pro omnium, & ſingulorum obſervatione, ratione eorum, quæ pertinent ad conceſſionem, & aſſignationem prædicti ſuppreſſi officii Secretariatus domeſtici, & illius emolumentorum, inſtrumentum promiſſionis omnium, & ſingulorum dictæ Cameræ Apoſtolicæ bonorum mobilium, & immobilium, jurium, & actionum quorumcumque præſentium, & futurorum conficiant. Decernentes inſuper Nos, & Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, ac Cameram Apoſtolicam in eventum, in quem præmiſſorum conceſſio revocaretur, aut aliquomodo ſuſpenderetur, ad plenariam reſtitutionem dictorum 25000. ſcut. auri in auro eidem Collegio omninò teneri, & efficaciter obligatos fore, & eſſe. Non obſtantibus præmiſſis, ac Pauli II. & Pii etiam II. & quibuſvis aliis Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis de bonis Eccleſiaſticis non alienandis, quatenus adſint, & noſtra de non tollendis jure quæſito in Cancellaria Apoſtolica publica, necnon Statutis quavis firmitate roboratis, & conſuetudinibus, exemptionibus, immunitatibus, privilegiis, quoque indultis, & litteris Apoſtolicis, Provinciis, Communitatibus, Terris, & locis prædictis, illarumque incolis, & perſonis quomodolibet conceſſis, & quibus forſan potiuntur, & gaudent quomodolibet contrariis quibuſcumque omnibus, & ſingulis etiamſi de illis ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa mentio habenda foret, illorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum, inſererentur, præſentibus pro expreſſis haberi volumus, illis, alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Dat. Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die 1. Apr. 1586. Pontificatus noſtri An. 1. Avendo Noi conſiderato all' onore, ed util grande, che apporta alla Sede Apoſtolica il Collegio de' Segretarj Apoſtolici del numero de' participanti, ripieno di diverſi Prelati, e d' altre perſone nobili, e virtuoſe, quali con li meriti, ed onorate qualità loro adornano di molto ſpendore queſta noſtra Corte Romana; E perciò volendo non ſolo preſervare gl' antichi Privilegi, indulti, facoltà, prerogative, preeminenze, eſenzioni, libertà, immunità, onori, gratie, & emolumenti, & taſſe di diverſi officii dello Stato Eccleſiaſtico, che inſino dalla prima erezione di detto Collegio fatto da Papa Innocenzio Ottavo, di felice memoria noſtro Predeceſſore ſono ſtati per titolo oneroſo dal detto Innocenzio conceſſi, e ſucceſſivamente da Aleſſandro Seſto, Giulio Secondo, Clemente Settimo, Paolo Secondo, Giulio Terzo, Pio V. Siſto V. e forſi altri Romani Pontefici parimente noſtri Predeceſſori, in diverſi tempi confirmati, ampliati, ed innovati, ſiccome in diverſe Bolle, e Brevi, e Cedole de' Motu proprii di detti Predeceſſori ſopra di ciò ſpedite piu ampliamente ſi contiene: mà ancora reſtituire al detto Collegio quelli emolumenti, e taſſe, l' eſſenzioni delle quali da molti anni in quà è ſtata al detto Collegio impedita, o retardata, o reſpettivamente non oſervata, o meſſa in uſo, ſiccome in vigore di dette conceſſioni, e confirmazioni, Bolle, Brevi, Cedole, ed inſtromenti, ſentenze, decreti, mandati, ed altre ſcritture ſi doveva fare, ed in particolare le taſſe già ſolite pagarſi dal Governatore, o dal Senatore di Roma per loro, ed altri loro Officiali, e le taſſe ſi dovevano fare de gli Offici dello ſtato, e dominio e legazione di Ferrara, doppo che ſono ſtati incorporati all' immediato dominio della Sede Apoſtolica, il che è ſtato con molto danno, e pregiudizio del detto Collegio de' Segretarii Apoſtolici, quali perciò non hanno preteſo, e pretendono ricompenſa dalla noſtra Camera Apoſtolica, per convenzione apposta in dette conceſſioni, & confirmazioni de' detti noſtri Predeſſori, ſiccome più volte appreſſo di Noi per parte di detto Collegio de' Segretarii Apoſtolici n'è ſtato fatto richiamo. Di qui è che Noi volendo provedere all' indennità di detto Collegio, ed inſieme troncare tutte le differenze, e pretenſioni, che detto Collegio hà, o può avere contra la detta Camera per ricompenſa del detto danno patito, e farli anco in ciò grazia, e favore, ed avendo qui per eſpreſſi, come ſe di parola in parola foſſero inſerti li tenori di tutti, ed in ſingole lettere Apoſtoliche, Bolle, Brevi, e Cedole di Moti proprj di detto Innocenzio, Aleſſandro, Giulio II. Leone, Clemente, Paolo, Giulio III.

Pio, ed Sisto, o altri nostri Predecessori di detti Instromenti, sentenze, decreti, mandati, ed altre scritture a favore di detto Collegio de' Secretarii spedite, e quelle confirmando, ed innovando di nostro Moto proprio, certa scienza, e mera volontà, ed deliberatione, ed di pienezza di potestà Apostolica in virtù del presente nostro Chirografo, vogliamo, ed ordiniamo che per l'avvenire detto Collegio de Segretarii possa, e debba liberamente, ed senza impedimento, nè diminutione alcuna riscuotere dalli Governatori, e Senatori di Roma, quali doppo li moderni Governatori, e Senatori, alli quali non vogliamo si stenda questa nostra disposizione, pro tempore saranno deputati, o da Noi, o da altri successori, le tasse solite, & consuete pagarsi già dalli detti Governatore, e Senatore per loro, ed altri loro Officiali conforme al Quinterno delle tasse spedite dal detto Papa Innocentio VIII. & sicome altre volte il detto Collegio de' Segretarii è stato solito essigere dal Governatore, e Senatore di Roma, avanti che per speciale essentione cõcessa da molti anni in quà da alcuni Sõmi Pontefici, pure nostri Predecessori, a diversi Governatori, ed Senatori, che pro tempore sono stati, fosse stata loro impedita tale essazione, prohibendo espressamente che nelli Brevi, e deputazioni di detti Governatori, Senatori, si ponga più essenzione a dette tasse, o derogatione alcuna alli Privilegi, ed ragioni di detto Collegio, e nondimeno anco ponendosi con qualsivoglia parole, clausule, etiam derogatorie di derogatorie siano tenuti detti Governatori, e Senatore pagare dette tasse intieramente per loro, & altri loro Officiali, ed la nostra Camera sia tenuta farli osservare la presente, altrimente sia tenuta di proprio. E di più concediamo all'istesso Collegio de' Segretarii Apostolici, che conforme alla concessione, o dichiarazione fatta à favore loro dal detto Sisto Quinto di poter tassare, con l'intervento però del Tesoriero Generale della Camera Apostolica, che fosse pro tempore, gl'Officii delle Città, luoghi, e Terre, che pro tempore venissero ad incorporarsi alla Sede, e Camera Apostolica possa cõ intervento di Monsignor Tesoriero nostro Generale taſſare gl' Officii del Legato, Governatori, Podestà, Castellani, Barigelli, ed altri Officiali della Legatione, Stato, e Dominio nostro di Ferrara, che sin quì non son stati tassati; eccettuatone però quelli Officiali, che sogliono deputarsi dalla Città di Ferrara; ed anco taſſare tutti gli altri luoghi dello Stato Ecclesiastico, che non fossero tassati, ed fatte che saranno le dette tasse da pagarsi per speditione di Brevi, che di sei in sei mesi si debbano rinovare dalli detti Officiali, conforme alla concessione fatta dal detto Innocenzio VIII. possano per l'avvenire in perpetuo dal detto Collegio de' Secretari Apostolici liberamente, ed senza alcuna eccezione, e diminuzione, essigersi da sei in sei mesi ogn'anno in perpetuo, ancorchè non sia rinovato, o spedito altro Breve nell' istesso modo, ed maniera, che sogliono essigersi l'altre simili tasse degli Officiali dalle altre Città, Terre, e luoghi dello Stato vecchio temporale di S. Chiesa, con far'ene ritentione particolare dalli Tesorieri, ed Depositarii, che saranno pro tẽpore, nelle Città, Stato, e Dominio di Ferrara, o da altri, a chi spetta, o spettarà in avvenire nelli pagamenti delle provisioni, e salarii, che si fanno, e faranno alli detti Legato, Governatore, Podestà, Castellani, Barigelli, ed altri Officiali, si come da detto Monsignor Tesoriero, doppo la detta Constitutione di tasse sarà loro, particolarmente in essecuzione di quelle, significato, & ordinato. Per tanto con il presente Chirografo ordiniamo respettivamente al Reverendissimo Cardinale Camerlengo, che tutta volta per parte di detto Collegio sarà ricercato, li presti ogni opportuno ajuto, e favore, acciò essi liberamente, ed pacificamente possano godere tutti li privilegi, facoltà, indulti, prerogative, preeminenze, essenzioni, libertà, immunità, onori, favori, gratie, emolumenti, e tasse sopradette, tanto le assegnate già, ed in specie delli futuri Governatori, e senatori di Roma pro tempore, dopò li moderni, come di sopra, quanto quelle, che nello stato di Ferrara in essecuzione delli presenti si assegnaranno, & in ogni bisogno, procedi contro quelle, che in qualsivoglia maniera direttamente, o indirettamente avessero ardire di molestare, o impedire sopra di ciò detto Collegio, e suoi Essattori, Officiali, Ministri, sopra le dette tasse, ed emolumenti, e loro libera essazione, ed altre cose sopradette, con censure, e pene Ecclesiastiche, ed altri rimedii necessarii, ed opportuni, posposta ogni appellazione, ed invocato, in quanto fosse bisogno, ancora l'ajuto del braccio secolare, ed a detto Monsignor Tesoriero, che ad ogni richiesta di detto Collegio di secretarii debba intervenire a tassare li detti Officii dello stato, Dominio, ed Legazione di Ferrara, con farne tutte le spedizioni, ordini, e lettere, che sopra ciò saranno necessarie, ed opportune. Dichiarando Noi, che tutte sopradette cose, e tutte le altre concesseli in qualsivoglia modo, tanto da detto Innoc. VIII. quanto da' detti Alessand. VI. Giulio II. Leone X. Clem. VII. Paolo III. Giulio III. Pio V. e Sisto V. ed altri nostri Predecessori Romani Pontif. e da Noi per il presente nostro Chirografo s'intendano, e siano concesse per titolo, e causa onerosa; e come tali debbano perpetuamente essere osservate, come se tutte fossero per contratto giurato, e fatto nella più ampla forma di essa nostra Camera, nè contra la presente si possa dare di surrezione, obrezione, nullita, o difetto alcuno con la clausula sublata à tutti i Giudici, tanto ordinarj, quanto Commissarj, ed Auditori di Rota, e Legati de latere di giudicare, o interpretare altrimente con il decreto irritante. Vogliamo però che detto Collegio debba nominatamente rinuntiare a tutte le pretensioni di ricompensa che ha, o può avere contro la detta nostra Camera Apostolica per l'essenzioni concesse alli Senatori, e Governatori di Roma dalle dette tasse, come di sopra il presente Chirografo, quanto sopra le spedizioni, ordini, e lettere, che in essecuzione dell' istesso presente nostro Chirografo da detto Card. Camerlengo, e Monsig. Tesoriero occorrerà farsi, possano fare spedire lettere, o per Bolla, o per Breve tanto per Secretaria de' Brevi, quanto per officio di minor grazia, sicome al loro tornerà più commodo, o sarà più opportuno, con più piena, e specifica menzione, e narrativa, ed anco intenzione di tutti, e singoli Privilegi, indulti, facoltà prerogative, preeminenze, esentioni, libertà, immunità, favori, honori, grazie, emolumenti, e tasse di detti nostri Predecessori, e da Noi, e dalla Sede Apostolica al detto Collegio concessi, confermati, ed innovati, e dall' istesse lettere, e Motu proprii, Instromenti, decreti, sentenze, mandati, ed altre scritture sopra di quelle spedite. Non ostante qualsi voglia Constituzioni, ed ordinazioni Apostoliche, e le Constituzioni di Pio IV. nostro Predecessore, sopra la riforma della nostra Camera, & de registrandis, e tutte quelle altre cose, che detti nostri Predecessori nelle loro Bolle, Brevi, e Moti propri sopradetti hanno voluto, che non ostassero, ed ogni altra cosa, che facesse in contrario, alle quali tutte, e singole (avendo per espresso, ed incerto il tenore di ciascuna nella presente) per questa volta sola, ed ad effetto, che la presente abbia fermo, ed intiero vigore, effetto, ed essecuzione, specialmente deroghiamo. Dato nel nostro Palazzo Apostolico li 21. di Decemb. 1521. GREGORIUS Papa XV. Cum autem sicut accepimus Secretarii prædicti, sub die 1. Aprilis 1622. collegialiter congregati in executionem mentis, & voluntatis nostræ, omnibusque eorum prætensionibus in præinserto chirographo expressis, ad favorem dictæ Cameræ Apostolicæ renunciaverint, Nos ad renunciationem prædictam, ac grata devotionis, & familiaritatis obsequia, quæ Nobis, & Apostolicæ Sedi hactenus impenderunt, & adhuc solicitis studiis impendere non desistunt, paternæ dirigentes considerationis intuitum, eosdemque Secretarios amplioribus favoribus, & gratiis prosequi volentes; & eorum singulares personas, à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliasque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, à jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutas fore censentes; necnon quarumcumque aliarum; tam ipsius Innocentii, ac Alexandri Sixti, Julii Secundi, Leonis Decimi, Clementis Septimi, Pauli etiam Tertii, quam quorumcumque aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, tam sub plumbo, quam in forma Brevis, & seu per Cedulas, Motu proprii, aut alias quomodolibet expeditarum litterarum, ad favorem dictorum Secretariorum Apostolicorum quomodolibet emanatarum, veriores, ac totos, & integros tenores, & datis præsentibus, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, inserti forent, pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, Motu proprio, non ad eorum Secretariorum, vel aliorum pro eis Nobis super hoc oblatę petitionis instantiam; sed ex certa scientia, ac deliberatione nostris, deque attibutæ Nobis Apostolicæ potestatis plenitudine, chirographum prædictum, ac præinsertas, necnon quascumque alias tam Innocentii Octavi, Alexandri Sexti, Julii etiam Secundi, Leonis Decimi, Clementis Septimi, & Pauli etiam Tertii, quam quorumcumque aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrum litteras, tam sub plumbo, quam in forma Brevis, seu per Cedulas Motus proprii, aut alias quomodolibet, ad favorem dictorum Secretariorum emanatas, & emanata hujusmodi, omnia, & singula in eis, & eorum singulis quomodolibet contenta, quæcumque privilegia, indulta, facultates, prærogativas præeminentias, exemptiones, libertates, immunitates, honores, gratias, emolumenta, & taxas, tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innovamus, illisque omnibus, & singulis perpetuæ, & in violabilis approbationis, confirmationis, & innovationis, ac Apostolicæ firmitatis vim, & robur adjicimus, ac omnes, & singulos tam juris, quam facti, & quosvis alios etiam quantumvis substantiales defectus, si qui in præmissis, aut eorum aliquo quomodolibet intervenerint, supplemus. Decernentes omnia, & singula supradicta, tam per prædictos nostros prædecessores; quam per Nos concessa, approbata, confirmata, & innovata eidem Collegio Secretariorum competere ex titulo mere onoroso, ac in vim validi inter Nos, & Sedem, Cameramque Apostolicam ex una, & Collegium prædictum ex altera partibus initi, & stipulati, ac jurati contractus; eaque omnia, & singula supradicta ejusmodi vim, & robur obtinere, ipsumque Collegium ad verificationem, seu justificationem præmissorum, aut partis eorum, seu ad præsentationem, registrationem præsentium in Camera Apostolica prædicta, juxta Constitutiones rec. mem. Pii Papæ IV. etiam prædecessoris nostri, de gratiis qualecumque Cameræ prædictæ interesse concernent. in eadem Camera, intra certum tunc expressum tempus præsentandi, & registrandis minimè teneri: nec easdem præsentes, ob non præsentationem, seu registrationem hujusmodi, seu ex eo, quod quicumque in præmissis interesse habentes, seu ex quacumque etiam quantumvis legitima, juridica, & privilegiata causa habere prætendentes ad hoc vocati, & auditi non fuerint, nec promissis consenserit, & in eis tractatus, diligentiæ, & quævis aliæ solemnitates, & alia de jure, consuetudine, vel privilegio, seu juxta decreta, ordinationes, reformationes, aut statuta dictæ Cameræ, ac alias quomodolibet requisita non intervenerint, vel ex quibusvis aliis causis de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, vel quovis alio, etiam quantumvis substantiali defectu notari, impugnari, infringi retractari, revocari, suspendi limitari, ad vitam, & terminos juris reduci; in jus, vel controversiam revocari, aut alias in eis in aliquo derogari ullatenus unquam posse, neque sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, derogationibus, limitationibus, ac decretis etiam irritandis, & declarationibus, vel aliis quibusvis contrariis Constitutionibus, et dispositionibus generalibus, vel specialibus, etiam cum derogatoriarũ derogatoriis, aliisque clausulis in genere, vel in specie, pro tempore, etiã Motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus, aut alias, quomodolibet factis, et faciendis cõprehendi; sed semper, et perpetuò ab illis exceptas, et quoties illæ emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restitutas, repositas, & plenariè reintegratas, ac etiam de novo, sub quocumque posteriori data per dictos Secretarios, quandocumque eligenda concessas, validasque, & efficaces esse, & fore, vimque validi, & efficacis contractus inter Nos, & dictam Sedem ex una, & Secretarios prædictos ex altera partibus, ritè, & legitimè initi, stipulati, & jurati, ut putantur habere, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus inviolabiliter perpetuò observari, eisdemque Secretariis in omnibus, & per omnia pleniſſimè suffragari, eosque de jure quæsito non tollendo, ac aliis Cancellariæ Apostolicæ regulis editis, & edendis, cæterisque beneficiis, quibus possessores diutini alias gaudere solent, & debent omninò gaudere, & sic in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, & Commissarios, quavis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam prædictę Sedis de latere Legatos, & Vicelegatos, & quoscumque alios, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate & auctoritate judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes propterea in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub indignationis nostræ, ac aliis infrascriptis pœnis, dilectis filiis quibuscumque Congregationum Cardinalium Secretariis, ac Cameræ Apostolicę Notariis, cæterisque, ad quos spectat, & in futurum spectabit, ut præmissa omnia, & singula, prout ad unumquemque eorum pro tempore pertinebit, occasione expeditionum supradictarum inviolabiliter exequantur. Et nihilominus Venerabilibus Fratribus nostris Ostien. & Portuen. Episcopis, ac dilecto filio nostro Ludovico tituli Sanctæ Mariæ Transpontinæ, Presbytero Cardinali Ludovisio nuncupato, moderno, & pro tempore existenti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerario, per præsentes injungimus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes litteras, & in eis contenta quæcumque ubi, & quando opus fuerit, & quoties pro parte dictorum Secretariorum fuerint requisiti, solemniter publicandi, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eosdem Secretarios promissorum omnium, & singulorum commodo, & effectu pacificè frui, & gaudere, præsentesque litteras, & in eis contenta quæcumque ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, inviolabiliter observari. Non permittendo eosdem Secretarios desuper per quoscumque, quavis auctoritate, quomodolibet indebitè molestari, Contradictores quoslibet, & rebelles per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus præmissis, ac prædicti Pii Quarti de registrandis, & aliis quibuscumque Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quæ singuli prædecessores nostri prædicti, in eorum litteris, ac Nos in chirographo supradictis volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque. Quibus omnibus, & singulis, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, eorum omnium, & singulorum tenore præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut præsentium transumptis, & impressis, manu Notarii publici, seu etiam Defensorum, ac Capellani ipsius Collegii subscriptis, & alicujus personę in dignitate ecclesiastica constitutę, seu solito ipsius Collegii sigillo munitis, eadem prorsùs fides in judicio, & extra adhibeatur; quę eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensę. Dat. Romę apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die 31. Martii 1623. Pontificatus nostri Anno tertio.

NUM. V.

MOTUS PROPRIUS INNOCENTII XI.

Suppressionis Collegii Secretariorum Apostolicorum.

INNOCENTIUS PAPA XI.

ROmanus Pontifex ex debito Pastoralis officii illi divinitus injuncti, non solum ad ea, quę Universi Christiani Gregis animarum salutem respiciunt; verum etiam, quę ad Sedis, & Camerę Apostolicę, cui diversa onera incumbunt, necessitatibus jugiter imminentibus, indemnitatem pariter, & sublevamen pertinere noscuntur, vigilantię suę aciem dirigens ea, quę certis suadentibus causis per suos Prędecessores in erectione officiorum Romanę Curię fuerunt ordinata, & instituta, interdum ex aliis non minus rationabilibus causis immutare, & quandoque ad pristinum statum reducere, aut etiam in totum supprimere, consuevit, prout rebus diligenter, & maturè discussis, & examinatis, ac rerum necessitas, & temporum vicissitudo requirunt, sicque conspicit in Domino salubriter ex pedire.

Dudum siquidem consueverant ab antiquo tempore Romani Pontifices Prędecessores nostri, ut promptos haberent viros industrios, quorum opera in magnis, & arduis Apostolicę Sedis negotiis uti possent, ac etiam pro celeriori eorumdem negotiorum expeditione quamplures eligere, ac deputare Secretarios, quos felicis recordationis Calixtus Tertius, & Pius Secundus Prædecessores nostri, ex certis

Card. de Luc. de Offic. Venal. &c.

cauſis ad numerum ſex reduxerunt; Poſtmodum verò felicis recordationis Innocentius Octavus ſimiliter prædeceſſor noſter, ut decori, & venuſtati ejuſdem Sedis, & Curiæ, ac faciliori, celeriori, diligentiori, & magis accuratæ expeditioni Brevium, aliarumque litterarum Apoſtolicarum opportunè conſuleretur, ac etiam ut aliquibus, tunc nimium urgentibus Cameræ Apoſtolicæ indigentiis, occurreretur, decem & octo alios elegit, ſeu aſſumpſit, ac deputavit, adeout inſimul cum præfatis ſex, jam extantibus, Collegium viginti quatuor Secretariorum conſtitueret, eidem Collegio, & Secretarii diverſos annuos redditus, & emolumenta inter ſingulos Secretarios pro tempore exiſtentes, æquis portionibus dividenda, & diſtribuenda, aſſignando, & applicando, eoſque etiam creando veros Palatii Apoſtolici Prælatos, ac familiares, & continuos Commenſales, aliaſque plures eis concedendo prærogativas, & præeminentias latius contentas in ejus Conſtitutione, ſub datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Dominicæ Incarnationis 1487. pridie Kal. Januarii Pontificatus anno quarto. Et quoniam intuitu dictorum emolumentorum eidem Collegio applicatorum ab illo, pro ſubventione dictarum urgentium neceſſitatum Cameræ, & Sedis Apoſtolicæ, fuerat perſoluta ſumma ſexaginta duorum millium, & quatuor centum florenorum; ſeu ducatorum auri de Camera; Idcircò idem Innocentius Prædeceſſor ſtatuit, & decrevit, quod in eventum, in quem præfati Officii revocatio, aut alteratio ſequeretur, reſtitui deberet integra dicta ſumma ſexaginta duorum millium, & quatuor centum ducatorum de Camera, in quibus nullo modo imputari poſſent emolumenta interim percepta, ſibi reſervata facultate alium deputandi in Secretarium domeſticum, ut pariter latius in eadem Conſtitutione continetur, quia verò nonnulli cupiebant variis modis ad antecedens officium Secretariatus aſcendere, præter ejuſdem Pontificis deſiderium, ac voluntatem, quæ fuit, ut ad illud non admitterentur, niſi perſonæ qualificatæ tam ætate, quam doctrina, quemadmodum ipſum officium requirit, Idcirco idem Innocentius per alias ejus litteras in forma Brevis ſub datum Romæ apud Sanctum Petrum 1. Februar. 1488. anno pariter quarto ſtatuit, quod nullus ad idem officium aſſumatur, niſi prius ab eodem Collegio, prævio examine, approbatus, & acceptatus fuerit, cui quidem Collegio, alii Romani Pontifices ſui Succeſſores, & ſimiliter Prædeceſſores noſtri præfata privilegia, & prærogativas confirmarunt.

Exortiſque deinde aliquibus controverſiis, pro illarum compoſitione, & terminatione felic. record. Pius Quintus itidem noſter Prædeceſſor, per ejus motum proprium, ſub datum Romæ apud Sanctum Petrum pridie nonas Maii anno ſexto, quamplura ejuſdem Collegii favore ſtatuit, & decrevit, & præſertim, ut hæc officia nullo unquam tempore per Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes revocari, reduci, alterari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui poſſent, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integrè, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtituerit. Demum verò aliis exortis controverſiis inter idem Collegium, & præfatum Secretarium domeſticum felic. record. Sixtus Quintus prævia narrativa, quod in dicto Collegio virtutibus, experientia, ac uſu rerum, & negotiorum ad Romanam Curiam confluentium, & ad dictum officium pertinentium inſignes viris connumerabantur, præfatum Secretarii domeſtici officium ſuppreſſit, extinxit, illudque Collegio univit, & incorporavit cum ejus emolumentis, quorum intuitu ab eodem Collegio ſoluti fuerunt noſtræ Cameræ Apoſtolicæ ſcut. viginticuinque mille auri in auro, plura deſuper ſtatuendo, atque plures etiam prærogativas hujuſmodi Secretariis concedendo, & præſertim, quod eſſent Prælati utriuſque Signaturæ Referendarii, atque locum in Pontificia Capella haberent, ut latius continetur in ejuſdem Sixti litteris in forma Brevis, ſub datum Romæ apud Sanctum Petrum 1. Aprilis 1586. ejus Pontificatus anno primo.

Collegium verò præfatum pro congerendo ſummam ſcutorum viginticuinque millium auri, ſeu illius valorem ad effectum illam ſolvendi Cameræ prædictæ, ex cauſa dictæ applicationis, & aſſignationis emolumentorum dicti Secretarii domeſtici, vigore licentiæ, & facultatis per eundem Sixtum conceſſæ, & de qua in ipſius litteris in forma Brevis expeditis ſub die 17. Februarii dicti anni 1586. erexit unum montem ſuper proprietate, & groſſa, ſeu maſſa ejuſdem Collegii, cum obligatione, ac promiſſione illum infrà ſexennium extinguendi, & amplius cum idem Collegium ab eodem Sixto etiam obtinuerint ſimilem ſuppreſſionem alterius Secretarii domeſtici Brevium, quæ Principibus ſcribuntur, & conceſſionem, ac aſſignationem illius emolumentorum ad ejuſdem Collegii favorem, & commodum, perſonis Cameræ noſtræ ſcutis duodecim millibus auri, de licentia, & facultate ejuſdem Sixti erexit, ſeu auxit montem in ſumma dictorum ſcutorum duodecim millium auri ſexennio prædicto, infrà quod dictus Pontifex primum montem extingui voluerat ad aliud ſexennium prorogato, itaut mons primò erectus, & reſpectivè auctus fuerit in ducentis ſeptuaginta octo locis, ad rationem ſcutorum centum monetæ pro quolibet loco, & in aliis centum viginti Locis ad rationem ſcutorum centum auri in auro pro quolibet locorum, ac poſtmodum vigore alterius facultatis, & licentiæ conceſſæ per ſel. record. Clementem Nonum pariter noſtrum prædeceſſorem ad effectum extinguendi præfatum montem erexit, ac conſtituit alterum novum montem locorum quadringentorum quinquaginta octo ad rationem pretii centum, & fructus annui ſcutorum quatuor monetæ Romanæ pro quolibet loco, adjecta tamen ſimili lege præfatum novum montem infrà duodecim annos ab illius erectione computandos extinguendi, prout latius in litteris in forma Brevis dicti Clementis prædeceſſoris, ſub dat. Romæ die 4. Januarii 1669. & reſpectivè in Inſtrumento dictæ erectionis die 16. Maii dicti anni per Petrum Gentilem Catalanum tunc dictæ noſtræ Cameræ Notarium rogato continetur.

Cum autem inter quamplura ad utrumque ſpirituale, ac temporale regimen pertinentia, quorum notitiam, exactamque in formationem initio noſtri Pontificatus, ut par erat, habere curavimus, illa per nos fuerit habita ſuper hujuſmodi Collegio Secretariorum; atque deſuper deputata Congregatione particulari nonnullorum Romanæ Curiæ Prælatorum, cum interventu Venerabilis Fratris noſtri Alderani Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Cybo nuncupati, ab eadem nobis relatum fuerit per Collegium præfatum nullatenus adimpleri eos fines, & effectus, pro quibus, ut præmiſſum eſt erectum, & inſtitutum, ac confirmatum fuit, dum negotiorum eſt, ut ſupra demandatorum adminiſtratio, cura, & expeditio incumbunt, & reſpectivè exercentur, ac adimplentur per duos ejuſdem Romanæ Curiæ Prælatos extra dictum Collegium, per Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem deputari ſolitos, quorum unus Secretarius Brevium, alter Secretarius Brevium ad Principes nuncupat. adeòut præfatum Collegium prorsùs inutile, & ſuperfluum evaſerit, ac remaneat, è converſo autem inter illud, ejuſque Secretarios ex una, ac dictam Cameram ex altera partibus plures tam antiquo, quam moderno tempore controverſiæ fuerint exortæ, itidemque hujuſmodi officia valdè notabile eidem Camerę præjudicium, & detrimentum afferre, & cauſare dignoſcantur, proindeque omninò expediens, & opportunum ſit dictum Collegium, ejuſque officia ſupprimere, & extinguere, reſtituto poſſeſſoribus eorumdem officiorum illo pretio, quod reſtituendum eſſe juſtitiæ ratio exigit, atque requirit, propterea eque eidem Congregationi, aliiſque Prælatis per nos additis, ac deputatis injunximus, ac demandavimus, ut diſcutere, & examinare, nobiſque poſtmodum referre deberent, quidnam juxtà prædictæ juſtitiæ limites, & rationem, ut unicuique, quod ſuum eſt, & debetur, tribuatur, reſtituendum ſit, cumque inſimul cum dicto Venerabili fratre noſtro Alderano, pluries congregati, partibus intereſſe habentibus etiam auditis, non fuerint unanimes, & concordes in eorum ſuffragiis, & votis, itaut totalis concluſio, & reſolutio valdè differri poſſit in magnum, ac evidens prejudicium, ac detrimentum dictæ noſtrę Cameræ, ac jam ceſſantibus rationibus, & cauſis, ut ſupra exiſtentię, & perſeverantiæ ejuſdem Collegii, ſicque nullo modo juſtum, & rationabile ſit, ut incerti, ac illiquidi previi reſtitutio ipſius jam concluſę, & determinatę ſuppreſſionis, & extinctionis ſubſtantiam, ac effectum impediat, decrevimus exindè ad ejuſdem ſuppreſſionem, & extinctionem devenire, demandata pro nunc reſtitutione prompte, ac ſtatim facienda illarum pecuniarum, quas conſtiterit noſtræ Cameræ prefatę, ex cauſa ſingulorum officiorum hujuſmodi perſolutas verè, & realiter fuiſſe, ad ejuſdem manus, ſive ejus officialium perveniſſe, cognitionem verò, ac terminationem, an & quid, etiam ultra prædictas pecunias legitimè, & ad ejuſdem juſtitiæ limites, & rationem reſtituendum, ſive perſolvendum ſit, noſtro Theſaurario generali de voto noſtræ Rotæ, ut ita ob peculiarem hujuſmodi Tribunalis ſtylum, & onus edendi, & promulgandi deciſiones, omnibus cauſæ, ac rationes juſtitiæ, & reſolutionum pateant, omni appellatione remota, & alias prout infra, committere, & mandare, &c.

Nos igitur præmiſſa attendentes ex cauſis prædictis, & ali s animum noſtrum moventibus cum opportuno remedio, ut ſupra providere volentes, ac litteras Apoſtolicas erectionis Collegii Secretariorum hujuſmodi, aliarumque quarumvis Conceſſionum, Gratiarum, & prærogativarum illis à prædictis, & quibuſvis aliis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris deſuper quomodolibet emanatarum, etiamſi ſpecialem, & individuam mentionem requirerent totos, & integros tenores præſentibus pro expreſſis, & inſertis habentes,

Motu ſimili, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine Collegium præfatum, ac omnia, & ſingula dilectorum filiorum Secretariorum hujuſmodi officia, per quoslibet quantumvis expreſſa, & ſpeciali nota dignos poſſeſſa, etiam illa tria, quæ in perpetuum conceſſa, atque aſſignata fuerunt: Unum videlicet per Sancti Salvatoris ad Sancta Sanctorum, & aliud per Sancti Spiritus in Saxia Hoſpitalia, ſive illorum pro tempore exiſtentes Officiales, & Adminiſtratores, atque reliquum officia hujuſmodi per Capitulum, & Canonicos Secularis, & Collegiatæ Eccleſiæ Sancti Euſtachii de Urbe dilectos filios reſpectivè poſſeſſa, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò ſupprimimus, extinguimus, & abolemus, una cum illorum Collegii Juribus, prærogativis, & privillegiis, adeout ſimile Collegium Secretariorum hujuſmodi omnino ceſſet, & amplius in rerum natura non exiſtat. Omnia verò eorumdem officiorum Secretariorum, & Collegii hujuſmodi per præſentes ſuppreſſorum emolumenta, jura, obventiones, & alios quoſcumque proventus, quæ, & quos volumus, & intendimus ſemper ſalva, & illæſa, & ſalvos, & illæſos remanere ad commodum Sedis Apoſtolicæ, adeout ab iis, qui hactenus illa, & illos ſolverunt adhuc debeantur, & ſolvantur, nihilque penitus cenſeatur, ac ſit quoad illa, & illos innovatum, perindè ac ſi præſens Motus proprius minimè emanaſſet, & non alias &c. ab hodie pleno jure, nil penitus excepto, Cameræ noſtræ prædictæ appropriamus, applicamus, & incorporamus, ac pro appropriatis, applicatis, & incorporatis haberi volumus.

Et inſuper per præſentes ſtatuimus, & mandamus omnes illa pecunias promptè, ac ſtatim reſtitui, ſeu perſolvi per dictam noſtram Cameram, quas dicta Theſaurario noſtro legitimè conſtiterit verè, realiter, & cum effectu per ipſorum officiorum nunc ſuppreſſorum titulares, ſeu poſſeſſores, ſive eorum auctores, aut illos, quibus facultas diſponendi de prædictis officiis, ſeu eorum aliquo in toto, vel parte, Apoſtolica auctoritate prædicta, conceſſa fuerit, eidem Cameræ, ſive Dataríæ Apoſtolicæ, illarumque Miniſtris, & Officialibus tam in cauſam, & ſub nomine pretii, quam pro expeditione fuiſſe ſolutas, adeout nè quidem in nihilo reſpectu earumdem pecuniarum Cameræ, ſeu Dataríæ hujuſmodi ſolutarum de proprio damnificati remaneant, & donec receperint ad eorum creditum, & liberam diſpoſitionem, penes noſtrum Montem Pietatis de Urbe deſcribi debere decernimus. Volumus quoque, & mandamus, ut dictus modernus noſter, & pro tempore exiſtens Theſaurarius generalis, de voto noſtræ Rotæ, ut ſupra, omnibus illius Auditoribus ſuffragium præſtantibus, ac ferentibus ſuper præfatis articulis, ſcilicet an, & quid, etiam ultra dictas pecunias reſpectu omnium poſſeſſorum eorumdem officiorum, & intereſſe habentium reſtituendum ſeu perſolvendum ſit, aliiſque incidentibus, emergentibus, annexis, connexis, & dependentibus, totoque negotio, citato, & audito dictæ noſtræ Cameræ Commiſſario Generali, audiat, cognoſcat, & juſtitiam faciat, & adminiſtret, omni appellatione, reſtitutioni in integrum, recurſu, & reclamatione penitus remotis, atque ſublatis; Et quia etiam dubitari contingeт, an per hujuſmodi ſuppreſſionem, ac abolitionem Collegii præfati onus prædictæ extinctionis dicti novi Montis per idem Collegium, ut ſupra ultimo loco erecti, & ſolutionis illius fructuum uſque ad actualem & effectivam ejuſdem Montis extinctionem, remaneat, & ſit penes ipſos Secretarios ejuſdem Collegii; Ideo pro potiori cautela tam dictæ noſtræ Cameræ, quam ipſius Collegii, ejuſque Secretariorum, per præſentes ſuppreſſorum, declaramus, & decernimus per ſuppreſſionem, & abolitionem hujuſmodi neutri partium, noſtræque Cameræ,

ullum præjudicium, neque minimum, inferri, nec illatum fore, juraque utriuſque, etiam quoad repetitionem ſoluti integra, & in totum reſervata eſſe prout reſervamus, illaque experiri poſſe, ac deberi coram dicto Theſaurario noſtro generali, qui etiam in hujuſmodi articulo, de voto dictæ noſtræ Rotæ procedat, audiat, & cognoſcat, ac juſtitiam faciat, appellatione remota, & in omnibus, & per omnia ut ſupra quoad alios articulos decrevimus, & mandavimus.

Interim verò ne Montiſtæ dicti Montis ſolutione, & conſecutione debita fructuum locorum Montium ad ſingulos ſpectan. & pertinen. ſuis loco, & tempore privari remaneant, volumus, & decernimus pro nunc, & per modum proviſionis, & ſine præjudicio jurium, ut ſupra, per dictum noſtrum Theſaurarium illos perſolvi fieri de emolumentis, & proventibus ejuſdem Collegii dictæ noſtræ Cameræ, ut ſupra applicatis, & appropriatis. Cæterum quia ut præmiſimus, inter poſſeſſores dictorum officiorum adſunt præfata loca pia, nempe Capitulum Eccleſiæ Sancti Euſtachii, & Hoſpitale Sancti Spiritus in Saxia; quæ eadem officia in perpetuum ex cauſa onoroſa, & correſpectiva, Apoſtolica auctoritate, obtinent, ideo præcipimus, & mandamus eidem noſtro Theſaurario, quod præfato Sancti Euſtachii Capitulo, ejuſque Canonicis perſolvi faciat ad effectum reinveſtiendi illum pretium, quod in caſum ſuppreſſionis, vel extinctionis conventum fuit reſtitui, & perſolvi debere; Idemque pretium, & in eadem ſumma perſolvi pariter, ac reſtitui dicto Hoſpitali Sancti Spiritus, ſalvis utriuſque juribus, coram eodem noſtro Theſaurario de eodem voto Rotæ cognoſcendis, & decidendis quoad illud plus ſeu aliam majorem ſummam, quod, ſeu quam perſolvi, ſeu reſtitui debere pro eorum parte prætendatur; Quo verò ad prædictum aliud Hoſpitale Sancti Salvatoris ad Sancta Sanctorum, quod ex gratia Sedis Apoſtolicæ aliud ſimile officium, ut ſupra obtinet, per modum proviſionis, & donec per eumdem Theſaurarium, de eodem voto, ut ſupra decidatur, & terminetur; An, & quid reſtituendum, ſeu perſolvendum ſit, ex noſtra liberalitate, & munificentia, ac pauperum Infirmorum ſubventione, ex eadem maſſa, ſeu groſſa dictorum emolumentorum, & proventuum ſingulis menſibus, ſumma per nos in ſpeciali ordine, & mandato declarandam, præſtari, ac perſolvi jubemus, & volumus. Præſentes quoque, etiam ex eo, quod ſinguli nominati prædicti præmiſſis non conſenſerint, nec ad ea vocati, & auditi fuerint nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, vel alio quovis, etiam quantumvis magno, & inex cogitato, & ſubſtantiali defectu, etiam ex quo ſuper præmiſſis ſolemnitates, & alia quævis ſervanda, & adimplenda, ſervata, & adimpleta minimè fuerint, aut ex alio quolibet capite à jure, vel facto, aut ſtatuto, vel conſuetudine aliqua reſultante, ſeu etiam enormis, enormiſſimæ, & totalis leſionis, aut quocumque alio colore, etiam in corpore Juris clauſo, ſeu occaſione, vel cauſa quantumvis juſta, fationabili, & privilegiata, etiam tali, quæ ad effectum validitatis prædictorum, ſpecialiter, ac individuè exprimenda foret, aut, quod de voluntate noſtra hujuſmodi, vel aliis ſuperius expreſſis, ſeu illatis nihil ullibi apparente, ſeu aliter probari poſſet, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controverſiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adverſus illas reſtitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, ſeu Juſtitiæ, remedium impetrari, ſeu etiam motu, & poteſtaris plenitudine ſimilibus concedi, aut ſic impetrato, aut conceſſo quempiam uti, ſeu ſe juvari in judicio, & extrà poſſe, neque præſentes ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, perpetuoque validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ſicque, & non alias per quoſcumque Judices; etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata &c. judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, Apoſtolica auctoritate, earumdem tenore præſentium decernimus, & declaramus; Non obſtan. præfatorum felic. record. Calixti Tertii, Pii Secundi, Innocentii Octavi, Pii Quinti, Sixti itidem Quinti, Gregorii Decimiquinti, ac Clementis Noni, & aliorum Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutionibus, & indultis, Privilegiis ſupradicto Collegio, illiuſque ſingularibus perſonis

sonis quomodolibet concessis, necnon piæ memoriæ Pii Papæ IV. etiam Prædecessoris nostri, gratias, Cameram prædictam concernentes in eadem Camera omninò registrari debere disponen. ac nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, etiam Consistorialibus desuper in genere, vel in specie editis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, & quibuscumque etiam quantumvis efficacissimis clausulis, & decretis etiam irritantibus roboratis, ac aliàs in contrarium prædictorum quomodolibet concessis, confirmatis, ac superius innovatis. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, inserti forent, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat motu, & potestatis plenitudine similibus derogamus, ac derogatum esse volumus, & decernimus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Fiat Motu proprio B.

Et quod singulorum officiorum prædictorum concessionum, & titulorum tenores, etiam veriores, ac earum dat. habeantur pro expressis, seu in toto, vel parte exprimi possint in litteris, & de perpetuis, suppressione, abolitione, extinctione, restitutione, applicatione, incorporatione, concessione, voluntate, singulis decretis derogatione, aliisque præmissis, quæ hic pro sufficienter, & ad partem repetitis habeantur, ut supra in litteris, & cum clausula ad perpetuam rei memoriam, latissimè extenden. & quod præmissorum omnium, & singulorum etiam denominat. qualitat. nuncupat. innovat. aliorumque necessariorum major, & verior specificatio, & expressio fieri possit in litteris. Volumus autem, quod sola Motus proprii nostri hujusmodi signatura sufficiat, & ubique fidem faciat in judicio, & extra illud, quacumque clausula contraria, & cæteris quibuscumque, ut supra non obstantibus, seu si videbitur per Breve nostrum, seu officium de Curia expediri possint. Per præsentes vreò non intendimus sub præmissa pretii restitutione officiorum hujusmodi possessoribus liberè facienda, comprehendi illum, seu illos, qui ratione gravis ætatis juxta nostræ Datariæ stylum, & observantiam ad offici resignationem admittendi minimè essent, cui, vel quibus remaneant salva eorum jura, pariter à præfato Thesaurario de voto Rotæ examinanda, & decidenda. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Kal. Aprilis Anno secundo.

Fiat B.

N U M VI.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

Stantibus hinc inde deductis.

Dup. *Quodnam pretium sit restituendum in casu &c.*

ARGUMENTUM.

Latè in præsenti, & sequentibus discursibus probatur rationibus, & exemplis, quod in suppressione Collegii Secretariorum Apostolicorum non sit restituendum nisi pretium à Camera receptum; cujus occasione agitur de proria significatione verbi *restituere;* Quando lex dicatur generalis, necne. Quomodo adesse dicatur causa publicæ utilitatis, & necessitatis in concessionum revocationibus, ad hoc ut licitè fieri possint per Principem, & quando iste teneatur pretium refundere, & in qua summa. De privilegiis fisci cum agit de damno vitando.

SUMMARIUM.

1 *Suppressio Collegii Secretariorum cum obligatione restituendi pretium solutum Datariæ.*
2 *Super augmento pretii per Secretarios prætenso commissa fuit causa Thesaurario cum Voto Rotæ.*
3 *Justa tenorem Constitutionis Innocentii Octavi restituenda non erant, nisi scuta 62400. auri, si Collegium supprimeretur.*
4 *Dispositum in eo, in quo est minor ratio, videtur dispositum in eo, in quo est major.*
5 *Una pars scripturæ aliam declarat.*
6 *Verba prædecentia declarant sequentia, & è converso.*
7 *Imo præcedentia magis declarant sequentia.*
8 *Verba geminata fortius operantur.*
9 *Verbum* emisse *propriè comprehendit contractum emptionis.*
10 *Verbum* habuisse *continet omnes alias assignationes, applicationes, ac distractiones.*
11 *Validum est argumentum, quod desumitur à solito.*
12 *Maximè in eadem materia.*
13 *Sive in contractibus, sive in alia dispositione versemur.*
14 *Verba synonyma in Constitutionibus Apostolicis sæpissimè apponuntur ad occurrendum cavillationibus.*
15 *Dictio* aut *de sui natura est adversativa, & disjunctiva.*
16 *Limitatur, quando est apposita inter similia, & synonyma.*
17 *Discretivæ orationis natura est separare, & diversitatem inducere.*
18 *Quod qui verbo non expressit, mente cogitasse non videtur.*
19 *Verbum* restituere *verificatur in eo, quod acceptum est.*
20 *Importat idem ac reddere.*
21 *Reddere significat retrodare.*
22 *Reddere sumitur aliquando pro solvere, sed impropriè, & extensivè.*
23 *Privilegium ne dicatur frustratorium sufficit, quod sit in minimo operativum.*
24 *Subrogatum sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur.*
25 *Verba debent inservire intentioni, non intentio verbis.*
26 *Dicto* eos, *concurrentibus conjecturis, fiat demonstrativè, non taxativè.*
27 *Ex scientia Officialis non habentis oraculum non infertur ad scientiam Papæ.*
28 *Datarius dicitur Organum Papæ, quod non dicitur de ministerio inferiori.*
29 *Motus proprius B. Pii V. non est intelligendus rebus tantummodo in eodem statu permanentibus.*
30 *Fagnan. in cap. ex epistolæ de probat. declaratur.*
31 *Observantiæ interpretativæ multum est deferendum.*
32 *B. Pius V. pro officio Cardinalis de Medices jussit restitui pretium solutum Datariæ.*
33 *Alexander VII. cum suppressit Collegium Subdiaconorum, & Acolytorum, jussit restitui pretium solutum Cameræ.*
34 *Quando in suppressione locorum vacabilium Urbis restitui mandavit pretium scutorum 150. pro quolibet, id fecit munificentiæ gratia.*
35 *Nunquam fuit dubitatum an Camera restituere deberet ultra pretium per semetipsam, successivis temporibus, receptum.*
36 *Clemens IX. in extinctione Curiæ Burgi, restitui demandavit pretium solutum per Officialem Datariæ.*
37 *Clemens VIII. qui in suppressione Præfaturæ Carcerum jussit restitui scuta 2000. ultra pretium solutum Cameræ, id fecit donationis, & largitionis Causa.*
38 *Clemens X. in suppressione Secretariorum Montium obligavit Cameram ad restituendum pretium acceptum.*
39 *Rex Christianissimus pariter in suppressione Officiorum vacabilium Secretariorum jussit restitui pretium per Officiales Regiæ Cameræ persolutum.*
40 *Conventiones, & pacta vim legis habent.*
41 *Privilegium sufficit, quod aliquid operetur contra dispositionem juris.*
42 *Privilegia concessa Secretariis per B. Pium V. satis operativa dici possunt in dirimendo quæstionem, an facta eorum suppressione, Camera restituere dumtaxat teneretur, quod ab initio habuit, vel etiam quod successivè percepit ex novis dictorum Officiorum venditionibus.*
43 *Pœna non datur sine culpa.*
44 *Fiscus obligatus ad præstandam evictionem non tenetur nisi ad simplum, quamvis promisisset duplum, vel triplum.*

5 Pactum de retrovendendo, quod non habet expressionem certi pretii, licet ex æquitate illud desumendum sit de tempore retroventionis, tamen si adest contraria consuetudo, restituendum est pretium receptum.

1 R. P. SAnctissimus ob urgentissimas causas expressas in suo Motu proprio, ac aliàs animum suum moventes, etiam publicum bonum secum ferentes, suppressit, & extinxit Collegium Secretariorum Apostolicorum & ad normam particularium Constitutionum B. Pii V. ac etiam sequendo vestigia Summorum Pontificum antecessorum, & signanter ejusdem B. Pii V. sanctæ memoriæ, Alexandri VII. Clementis IX. ac Clementis X. & respect vè imitando exempla aliarum Curiarum, mandavit Dominis Secretariis tunc officia possidentibus persolvi totum id, quod ipsi, vel illorum antecessores solverunt Datariæ, sive ipsius Officialibus, tam ratione pretii, quam occasione expeditionum prædictorum Officiorum.

Præterea (quod hucusque practicatum non appareat in præcedentibus suppressionibus Officiorum) idem Sanctissimus, ob summam ejus humanitatem, voluit, quod Illustrissimus D. Thesaurarius de voto hujus supremi Tribunalis, omnibus Domini suffragium dantibus, de Jure procederet, appellatione remota, circa Articulum, An prædictis Dominis Secretariis, vel aliquibus eorum, ultra dictum pretium supra exbursatum, aliquid veniat restituendum, seu persolvendum, ac etiam super aliis incidentibus, & dependentibus, ut in dicto Motu proprio superius impresso.

In cujus exequutionem, restitutis eisdem Dominis, Secretariis pecuniis per ipsos, vel antecessores Datariæ solutis, ascenden. ad scuta 228557. ad illorum instantiam disputatur præinsertum dubium, ut credimus, favore R. Cameræ resolvendum, videlicet, deberi tantummodo pretium restitutum, non autem illud, quod currebat tempore suppressionis Collegii, sive exbursatum occasione resignationum dictorum Officiorum.

Constitutio enim Innocentii VIII. edita de anno 1487. xii. in Bullario novo, quæ pariter supra reperitur impressa, est litteralis favore Cameræ; Considerans enim casum extinctionis Collegii Secretariorum in § 23. sic dici-- *Nos, & eundem successorem, Cameram Apostolicam teneri & obligatos esse &c. si erit facta simplex emolumentorum reductio, ad solvendum &c. sic verò facta erit Officii revocatio, aut alteratio, ac restituendum eis supradictam integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos solutorum.* Igitur nisi supervenisset Motus proprius B. Pii V. de quo infra) in vim dictæ Innocentianæ Constitutionis Dominis Adversariis erat solummodo restituenda prædicta summa 62400. ducatorum auri primitus Datariæ persoluta, quibus tamen exbursata fuerunt 228557. scuta.

Motus etiam proprius B. Pii Quinti editus de anno 1571. & sic elapsis annis 84. à data Constitutionis Innocentii, qui similiter supra habetur impressus, justificat intentionem Cameræ, quod nempe debeat tantummodo restituere Dominis Secretariis, quod Dataria recepit, tam inspecto casu particulari ab eodem Pontifice considerato, quam etiam casu suppressionis, & extinctionis Collegii. Respectu enim casus specialis B. Pontifex narrat, quod vacante per obitum Marcelli Officio Secretariatus, credens illius venditionem, & dispositionem ad se spectare, illud pretio scutorum 5500. auri contulit Cardinali de Medices, sed postea comperto errore, dictam concessionem annullavit, & quia Collegium restituit Cardinali dicta scuta 5500. auri, eidem in solutum dedit Officium ex vigintiquatuor ad Datariam spectan. primo loco vacaturum per decessum, præterquam per ejusdem Officii resignationem, pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamsi dictam summam scutorum 5500. à Dataria pro officii pretio exactam, in parva, vel etiam magna summa excederet, cum facultate tale pretium erogandi in utilitatem ejusdem Collegii.

Postmodum verò subdit-- *Et si dictum Collegium super præmissis, aut eorum aliquo turbabitur quoquo modo &c. tunc, & eo casu Cameram prædictam ad solvendum cum effectu dictam summam 5500. scutorum &c. teneri etiam volumus, & statuimus &c.* & rursus ibi-- *notari, impugnari, invalidari, vel in jus, aut controversiam vocari, aut ad viam Juris reduci, nisi prius restitutis eisdem Secretariis, & Collegio per Cameram prædictam realiter, & cum effectu præfatis pecuniis.*

Ecce igitur, quod Papa in casu meræ contraventionis voluit, Cameram teneri ad restitutionem summæ per Datariam exactæ, nempe dicta scuta 5500. nulla habita ratione ad majorem summam, quæ solvi poterat ab emptore, unde facilius hoc affirmandum venit in casu extinctionis Colegii vigore facultatis per Innocentium Octavum, ut supra relervatæ, & per B. Pium ut infra repetitæ, Peregrin. *consil. 103. n. 17. lib. 1.* ubi dispositum in eo, in quo est major, Solorzan. *de Jure Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 12. num. 14.* 14

In ordine autem ad casum suppressionis Collegii, similiter patet, Cameram teneri ad solam restitutionem ejus, quod habuit, ponderando, quod idem Pontifex loco supradictæ summæ scutorum 62400. auri in auro primitus Datariæ solutum, mandat restitui id, quod quilibet ex Secretariis eidem persolvit ibi-- *Volentes, & statuentes &c. Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eorum Officia emisse, aut habuisse constiterit.*

Quod autem Papa mediantibus illis verbis, *pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, intellexerit de acquisitionibus Officiorum, titulo oneroso, immediatè, vel mediatè ab ipsamet Dataria, non autem de Officiis per particulares donatarios, & foventes causam lucrativam, vel alios ab eis causam habentes, eisdem Secretariis resignatis, clarè resultat ex sequentibus ponderationibus, desumptis ex contextu dicti Motus proprii, una enim pars 5
scripturæ aliam declarat, *l. qui filiabus ff. e leg. primo*, Menoch. *consil. 1. n. 186.* & in terminis litterarum Apostolicarum, Rot. *dec. 346. n. 4. & 5. p. 11. rec.*

Primò, quia idem B. Pius agendo de altero ex Officiis Secretariatus, de quo ipse, ut diximus, per errorem in præjudicium Collegii disposuerat, usus est sequentibus verbis ibi-- *Credentes illius venditionem, ac dispositionem ad nos legitimè spectare, & pertinere &c.* & rursus ibi-- *summa 5500. scutorum auri contulimus, concessimus, ac assignavimus.*

Hinc postmodum tractando de suppressione Collegii, & restitutione prerii Officiorum per Datariam venditorum, ad tollendam omnem dubietatem, prudenter usus fuit verbis synonymis ibi-- *pro quibus eorum Officia emisse, aut habuisse constiterit*, uti comprehendentibus quascumque dispositiones fieri solitas per Datariam superius relatas, nempè per modum venditionis, collationis, concessionis, & assignationis; Vera enim præcedentia declarant sequentia, & è converso, *l. utrum ff. de petit. hæred. l. si. servum § fin. ff. de leg. tertio*: Imo præcedentia magis declarant 7
sequentia, Cephal. *consil. 156. num. 10. & sequen.* Paris. 8
cons. 23. n. 118. lib. 1. & quod verba geminata fortius operentur *l. Balista ff. ad Trabell.* latè Barbat. *cons. 37. n. 1. & seqq. lib. 3.*

Secundò, & fortius, quia Paulus Tertius occasione permutationis Castorum, & Casalium inter Archiospitale Sancti Spiritus in Saxia, & Rev. Cameram, in Hospitali, *prout beriori* (sunt verba Motus proprii expediti sexto idus Januarii 1538.) *recompensa permutationis hujusmodi, unum ex Officiis Collegii Secretariorum* concessit, & appellavit, & Pius Quartus postquam assignaverat Cardinali Farnesio aliud Officium Secretariatus, approbavit, & confirmavit illius permutationem cum Casali Turris Vergatæ Capituli Sancti Eustachii, decernendo illud imposterum vacare non posse, ut ejus Motu proprio sub Kalend. Octobris 1561. qua perpetuitate stante, dictum Officium valutatum fuit in scutis 11000. ad hoc, ut tale pretium restitueretur in casu illius suppressionis, ut ex Instrumento desuper celebrato die 21. Februarii 1561. per acta Melchioris de Valeriis.

Igitur Beatus Pontifex, ad hoc, ut omnia officia per Datariam vendita, & vendenda, ac etiam duos supradicta concessa, & applicata, & in futurum forsan distrahenda clarè comprehenderentur sub ejus Constitutione respiciente extinctionem, & suppressionem Collegii, habuit necessitatem utendi supradictis verbis, *emisse, aut habuisse constiterit*: Verbum enim *emisse*, propriè comprehendit 9
contractum emptionis, *l. 1. ff. de contrahen. empt. l. 1. ff. de rer. permut.* aliud verò, *habuisse*, cæteras assignationes, & 10
applicationes, ac distractiones, *l. Prætor ait ff. ne quid in loco.*

Tertiò, quia B. Pius in motu proprio, de quo agimus, in plurib us locis usus fuit verbis synonymis, & signanter in sequentibus ibi-- *contulimus, concessimus, & assignavimus lit. B.* & ibi-- *univimus, anneximus, & incorporavimus,*

& ibi -- *super unione, annexione, & incorporatione litt. C.* & ibi -- *suppresserat, & extinxerat lit. D.* & ibi -- *ac unionem; & annexionem, & incorporationem*, & ibi -- *per ejusdem Officii resignationem, seu cessionem lit. E.* & ibi -- *facultatem concedimus, & indulgemus, ac eis impartimur lit. F.* & ibi -- *provisionis, & concessionis lit. G.* & ibi -- *spectat, & pertinet*, & ibi -- *concessionis, & assignationis lit. I.* & ibi -- *revocari, reduci alterari, aut moderari*, & ibi -- *supprimi, vel extingui, d. lit. I.*

Unde mirum non est, si post tot verba synonyma Papa, sequendo eundem stylum, dixerit etiam synonymè loquendo ibi -- *pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit lit. I.* Maxime dum usque ad finem eorum modo procedit ibi -- *extinguere, & annullare, ac cessare lit. M.* & ibi --
11 *cum cassatione, annullatione, extinctione, & irritatione lit. N.* à solitis autem fieri validum est argum. *l. si quis donaturus ff. de usufruct. l. Titius ff. quod cum eo*, signanter ut hic
12 in eadem materia, Cephal. *cons. 77. n. 59. lib. 1.* Menoch. *cons. 121. num. 21.* sive in contractibus, sive in alia ma-
13 teria, Eugen. *cons. 90. num. 88.* Card. Seraph. *decis. 201. num. 8.*

Qui quidem stylus utendi sæpissimè in Constitutionibus
14 Apostolicis verbis synonymis practicatus fuit, respectivè practicatur à cæteris etiam Summis Pontificibus, ad occurrendum malitiis, & subtilibus cavillationibus, Felin. *in c. Venerabilis n. 1. notab. 3. de Offic. deleg.* Gonzal. *ad reg. 8. glos. 6. n. 29. & seqq.* ubi quod inculcatos synonymorum fit ad dictum effectum, Contrad. *in prax. dispens. lib. 7. cap. 6. n. 16. & seqq.*

Neque facit, quod supra dicta verba, *emisse*, aut *habuisse constiterit*, reputari nequeant uti synonyma, stante
15 dictione intermedia, *aut*, quæ de sui natura est adversativa, & disjunctiva, ex allegatis per Barbos. *de diction. dict. 96. n. 1. & 2.*

16 Quia cum B. Pius usus fuerit eadem dictione, *aut*, inter similia in pluribus locis dicti motus proprii, ut supra observavimus, inde fit, ut pari modo appositа censeatur hic, maximè dum eadem dictio plerumque inter synonyma invenitur, ut subdit idem Barbos. *loco citato num. 1. & seqq.*

Quartò, animadvertendo, quod B. Pius in dicto Motu proprio discretivè fuit locutus de venditione istorum Officiorum, dum dixit, ut supra notavimus, agendo de
17 altero Officio per errorem vendito ibi -- *Credentes illius venditionem, ac dispositionem ad nos legitimè spectare, & pertinere*, & de resignatione, cessione, quando eidem Collegio loco ejusdem Officii, applicavit aliud simile, primo loco (sunt verba præcisa) *per decessum, aut quamlibet aliam amissionem, vel dimissionem illud obtinentis, præterquam per ejusdem Officii resignationem, seu cessionem vacaturi*, *lit. E.*

Ex qua discretiva loquutione non solum infertur ad diversitatem inter venditionem, resignationem, Surd. *cons. 554. num. 7. 8. & 9.* ubi quod disponens loquendo de duobus separatim, & discretivè, præsumitur, quod illa duo habuerit uti, quid omnino inter se separata, Menoch. *cons. 215. num 69. & seq.* Add. ad Greg. *dec. 301. num. 18.* sed etiam resultat, quod si Papa voluisset occasione extinctionis Collegii restitui pretium per Secretarios solutum
18 resignantibus Officia, de hoc quoque fecisset mentionem verbo enim quod quis non expressit, mente non videtur cogitasse, *cap. cum ordinem de rescript. cap. tua de sponsa.* Oldrad. *cons. 266. n. 10. vers. quod verbo.* Add. ad Greg. *d. dec. 301. n. 18.*

Quintò, quia Papa utendo verbo restitutionis ibi -- *nisi restitutis prius realiter, & cum effectu &c. pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*, satis clarè declaravit suam intentionem esse, tantumodo esse restituendum pretium Datariæ, vel Cameræ solutum: Verbum
19 enim, *restituere*, juxta propriam significationem, intelligitur de eo, quod acceptum est, *l. 1. §. eleganter ff. depositi.*
20 & idem importat, ac reddere, *l. inter C. de jur. dot.* reddere autem regulariter habet significationem retrodandi,
21 *l. stichum §. si heres ff. de stat. liber.* & aliis allegatis, Grat. *discep. 824. n. 8. & 9.*

22 Et quamvis idem verbum, *reddere*, sumatur aliquando pro solvere, ex juribus ex adverso allegari solitis, attamen hoc procedit impropriè, & per viam extensionis, cum aliud si reddere, aliud solvere, ut habetur *in d. l. 1. §. eleganter* ibi -- *aliud enim est reddere, aliud quasi de suo dare*, Bart. *in l. 1. num. 13. ff. sol. matrim.* Cafanat. *cons. 10. num. 190.*

Neque obstat, quod si vigore dicti Motus proprii B. Pii V. Camera deberet solummodo restituere Dominis Secretariis pretium Officiorum, quod ab ipsis recepit Dataria, non autem solutum Resignantibus, ad nihilum deserviret hujusmodi dispositio, dum absque illa adhuc esset locus huic restitutioni, ne succederet locupletatio Cameræ cum alterius jactura, & tamen B. Pontifex professus fuit velle ampliare privilegia Collegii ibi -- *Ad hæc Dominos Secretarios, & ipsum Collegium amplioris favoris gratia prosequi volentes.*

Siquidem, omissis pro nunc diversis commodis ex ea resultantibus Collegio, satis est dicere, quod vigore Innocentianæ Constitutionis in casu suppressionis Collegii, solummodo erant Secretariis restituenda antedicta scuta 62400. auri, Dataria primitus soluta, ut supra probavimus; Attento autem Motu proprio ejusdem B. Pii, restituta fuerunt scuta 228557 monetæ, & sic patet, quod B. Pius meliorem fecit conditionem Dominorum Secretariorum in ordine ad pretium Officiorum circa quadruplum 23
& tamen, ut privilegium dici non possit frustratorium, satis est, quod etiam in minima parte operetur suum effectum, *cap. porro de privil. in 6. & capit. in his 3. eodem titul.*

Pariter non urget, quod recensita verba motus proprii B. Pii ibi -- *nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus &c. pecuniis, pro quibus eorum Officia emisse, aut habuisse constiterit*, sint personalia, adeo ut retento intellectu pro parte Cameræ dato, veniret solummodo restituendum pretium dictis Secretariis, qui illud solverunt immediatè Dataria, non autem cæteris habentibus officia ab illis, qui ea obtinuerant ab eadem Dataria, mediante solutione pretii.

Nam favore Dominorum Secretariorum causam habentium immediatè, sive mediatè ab illis, qui officia eme- 24
runt à Dataria, assistit regula, subrogatum nempè sapere naturam primordialem ejus, in cujus locum subrogatur, *l. si eum §. qui injuriarum ff. si quis caut.* Surd. *de aliment. tit. 9. q. 21. n. 12.* Barbos. *axiom. 213. num. 1. & 2.* præcipuè 25
quando, ut hic, concurrit voluntas Legislatoris; Verba enim debent inservire intentioni, non intentio verbis, *l. non aliter ff. de leg. 3. cap. sedulo requiris de appell.* Menoch. *cons. 97. n. 44.* & quod dictio, *eos*, ex solis conjectu- 26
ris stet demonstrativè, non autem taxativè, & limitativè Menoch. *cons. 346. n. 19. & cons. 647. nu. 13.* Barbos. *de diction. dict. 177. n. 2.*

Respectu enim Innocentii Octavi ipse in appellatione Collegii recepit à Secretariis dict. ducat. 62400. auri, subindè loquendo de extinctione, ejusdem Collegii dixit -- *Si verò* (sunt verba præcisa) *erit facta Officii revocatio, seu alteratio ad restituendum eis supradictam integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per eos solutorum*, & sic usus fuit eisdem verbis personalibus, & relativis, & tamen fatendum venit intellexisse de Secretariis subrogatis in locum antecessorum, existentibus tempore suppressionis, quæ poterat supervenire, ut evenit ferè post duo sæcula.

Quo verò ad B. Pium, hoc idem affirmandum venit, quia considerans casum remotissimum, quando nempe controverteretur Collegio assignatio officii Secretariatu, primo vacaturi, pro quo solverat supradicta scuta 5500. usus est sequentibus verbis, ibi -- *nisi prius restitutis eisdem Secretariis, & Collegio per Cameram prædictam realiter, & cum effectu prædictis pecuniis*; & agendo de suppressione Collegii, repetit in substantia dictiones relativas, & personales appositas in Constitutione Innocentii, & sic à primo ad ultimum dicendum venit, hjusmodi Summos Pontifices voluisse restitui Secretariis, viventibus tempore extinctionis Collegii, pecunias per ipsos, & eorum antecessores respectivè solutas Datariæ, prout Sanctissimus mandavit in suo motu proprio punctualiter exequuto, mediante restitutione scutorum 228557.

Sicuti non obstat, quod violata remaneret publica fides ad præjudicium possidentium officia, per viam resignationis, si interpretando Bullam B. Pii ad sensum Cameræ, restitueretur in casu suppressionis sola quantitas per Datariam recepta, dum ipse resignationes fuerunt per Papam admissæ, & Minister Componendarum habuit notitiam pretii conventi, ex cujus scientia inferri prætenditur ad illam Papæ.

Quia hujusmodi facultas resignandi officia, etiam in infirmitate, fuit Secretarii concessa per Innocentium Octavum in allegata Constitutione 12. §. 11. qui in casum suppressionis Collegii jussit, eis restitui integram summam

62400.

62400. ducatorum auri Cameræ solutam, ut supra dictum fuit, quæ restitutio eodem modo fieri debebat, sive suppressio supervenisset ante admissionem resignationum, sive post admissionem illarum; unde dum in terminis Constitutionis Innocentii per admissionem resignationum non dicebatur læsa publica fides, nec præjudicabatur Cameræ, quoad restitutionem pretii in casum extinctionis Collegii, hoc idem affirmandum venit respectu Motu proprii B. Pii, cùm in ordine ad admissionem resignationum nihil particulariter disposuerit, sed solùm generaliter confirmaverit privilegia Collegio concessa per Innocentium, & alios Pontifices antecessores.

27 Præterquam quod non subsistit in facto, quod Papa signando supplicationes resignationum, habeat scientiam quantitatis pretii, non solùm quia in supplicationibus de illo nulla fit mentio, sed etiam quia tunc temporis non innoteſcit Illustrissimo Datario, ut in attestatione Ministri Componendarum, ex scientia autem istius Officialis non habentis Oraculum, non benè infertur ad notitiam Papæ, prout in terminis Procuratoris est *text. in l. item veniens 20. §. petitam autem hæreditatem ff. de petit. hered.* solus
28 enim Datarius dicitur Organum Papæ, non autem id convenit Ministro inferiori, Amayd. *de stylo Dataria lib. 1. c. 1. num. 4.*

29 Minusque urget, quod licèt Innocentius in casum suppressionis Collegii mandaverit restitui Secretariis ducata 62400. Datariæ soluta, & Beatus Pius jusserit restitui totum id, quod constabit eidem solvisse, nihilominus hoc intelligendum veniat, dummodo pretium officiorum non fuerit actum de tempore suppressionis Collegii, & sic re-
30 bus in eodem statu permanentibus, Fagnan. *in dicto cap. ex epistol. sub num. 13. vers. idque cum duobus sequentibus de probat.*

Quia cùm in utraque Constitutione exprimatur certa quantitas restituenda, nempe in altera Innocentii summa ducatorum 62400. & in altera B. Pii, summa Datariæ persoluta, penitus cessat partis prætensio, ex quo aliàs sequeretur contradictio, ut de se patet, Fagnan. verò loquitur in terminis, in quibus non erat determinata summa restituenda, & tamen concludit solummodo, quod debeat restitui totum id, quod Camera recepit, ut ex lectura.

31 Observantia quoque quatuor summorum Pontificum, videlicet B. Pii Quinti sanctæ memoriæ, Alexandri Septimi, Clementis Noni, & Clementis Decimi comprobat hujusmodi intentionem Cameræ, quod nempe veniat solummodo restituendum pretium solutum Datariæ, tam per Officiales existentes tempore suppressionis, quàm per eorum Antecessores, non autem pretium, quod currebat tali tempore extinctionis, vel illud, quod solverant resignantibus eadem Officia. Cui quidem observantiæ interpretativæ uti proximæ, & in casibus individualibus, multum venit deferendum, Honded. *consil. 92. n. 30. lib. 1.* Gregor. *dec. 184. n. 8.* Buratt. *dec. 944. nu. 6.*

Beatus enim Pius, ut narrat in suo Motu proprio edito de anno 1571. pro scutis 5500. auri vendiderat Officium vacatum mense Aprilis anni præcedentis 1570. ut diximus
32 Cardinali de Medices, sed quia collatio ad se non spectabat, restituta eadem summa habita, concessionem revocavit litt. D. ex quo assequimur, quod idem Pontifex, nulla habita ratione ad pretium officii, tempore annullationis contractus, jussit restitui totum id, quod Dataria habuit.

Rursùs ex quo Collegium solvit Cardinali præfata scuta 5500. auri, eidem applicavit aliud officium primò vacaturum, cum facultate illud vendendi, non solum pro dictis scutis 5500. sed pro quacumque summa invenienda, etiam valdè excessiva, & casu quo Collegium desuper quandocumque molestaretur, decrevit illi restitui debere camdem summam scutorum 5500. auri, primitus ad Datariam perventam, litt. E. F. G.

33 Alexander Septimus recol. mem. anno 1665. suppressit Collegium subdiaconorum, & Accolytorum Capellæ Pontificiæ, mandando restitui possessoribus pretium solutum Cameræ, & ejus Ministris, etiam occasione expensarum pro consequendis dictis officiis, ut ex Motu proprio expedito 8. Kalend. Novembris 1655. qui quidem casus suppressionis est in fortioribus terminis, dum illa facta non fuit ob tam urgentes causas, propter quas succesſit altera, de qua agimus, ut videre est ex lectura utriusque Motus proprii, & sic magis confert ad effectum, de quo agimus.

Neque urget, quod idem Papa eodem anno supprimendo Loca vacabilia Urbis, prævia erectione Montis non vacabilis, decreverit, quod Montistis Julii, Pii, Avenionen. & Sacri Fœderis adscribi volentibus in novum Montem, fieret assignatio unius loci cum dimidio pro quolibet loco vacabili, respectu verò Montistarum Datariæ unius loci cum duabus quintis partibus alterius, & Montistis Camerariatus unius cum tribus decimis, Montistis verò adscribi nolentibus in novum Montem, restitueretur pretium ad dictam rationem, ut latius in Motu proprio anni 1655.

Etenim Papa hoc fecit munificentiæ gratia, prout se de- 34
claravit, mediantibus sequentibus verbis ibi -- *In hoc etiam fatagentes creditores Montium extinctorum pietatis, ac munificentiæ nostræ agnoscere experimentum, dum pro locis extinctis ex quibus Camera nostra initio illarum erectionis scuta 100. in singula loca recepit (& aliquorum judicio, ac etiam exemplo sanctæ mem. Pii Quinti pro locis Montis Julii 100. scuta dumtaxat Edicto jussit restitui) nonnisi ad ejusdem quantitatis receptæ restitutionem fortassis teneremur, nihilominus, &c.* & proindè exemplum non applicatur, sed potius retorquetur, dum de Jure firmat regulam in contrarium, & hodie respondendum venit juxtà tramites Juris ad formam Motus proprii Sanctissimi, superius registrati.

Præterea observandum venit, quod Camera licèt in 35
erectione Montium vacabilium vendidisset quemlibet locum pro scutis 100. nihilominus illis denuò vacantibus, vendiderat etiam ultrà summam restitutam in vim Bullæ suppressionis, & tamen exemplo B. Pii Quinti, & opinione aliquorum prætendebatur, quod eadem Camera non teneretur, nisi ad restitutionem scut. 100. pro loco primitus receptorum, absque eo, quod fuerit nec etiam motivatum, quod ipsa deberet restituere ultrà pretium successivis temporibus receptum, ut clarè dignoscitur ex recensitis verbis, & plenè apud bon. mem. Fagnan. *in cap. ex epistolæ nu. 11. & seqq. de restitut. spoliat.*

Clemens Nonus sanctæ memoriæ anno 1667. occasione 36
reformandi Curiam Burgi, ob causas expressas in Bulla, suppressit Officium vacabile Notariatus civilis, & criminalis, applicatis emolumentis Reverendæ Cameræ, quod à Dataria acquisiverat Joseph Bartolus pro scut. 1000. monetæ, qui illud resignaverat Silvestro filio, cui mandavit restitui idem pretium Datariæ solutum, unà cum expensis factis occasione expeditionis, & aliis scutis 100. pro omni eo, quod prætendere posset pro scripturis, & aliis, ut ex Chirographo 5. Decembris ejusdem anni, & Instrumento quietantiæ.

Et sub eadem die idem Clemens subscripsit alium Chirographum concessionis emolumentorum dicti Officii Notariatus criminalis in favorem Joannie Andreæ Januensis pro menstruis scutis 30. & concessionis emolumentorum Notariatus civilis in favorem Benedicti Riccii pro aliis scutis 30. pro quolibet mense, cujus vigore deventum fuit ad venditionem.

Neque obstat, quod Clemens Octavus sanctæ memoriæ 37
de anno 1592. in suppressione Præfaturæ carcerum annui redditus scutorum 4000. mandaverit restitui Joanni Baptistæ Lilio possessori, non solùm scut. 13000. Cameræ soluta, sed etiam alia scuta 200. ad hoc, ut libentiùs consensum præstaret.

Quia Papa, hoc fecit pariter largitionis, & donationis causa, sicuti apparet ex Bulla erectionis Montis Charitatis tali occasione factæ, ibi, *ad effectum congregandæ summæ scutorum 1500. quæ dicto Joanni Baptistæ restitui, & persolvi decreveramus, nempè tresdecim millia per dictum ejus Genitorem ratione pretii ejusdem Officii dictæ nostræ Cameræ soluti, & reliqua scuta 2000. quæ eidem largiti fuimus, ut libentiùs dicti Officii suppressioni consentiret*, & ibi, *& alia scuta 200. quæ ei pro primo dictas nostras litteras donavimus realiter, & cum effectu persolvantur.*

Clemens Decimus etiam sanctæ memoriæ anno 1571. 38
Motu proprio supprimendo Officia vacabilia Secretariorum Montium, ob gravissimas causas, similiter jussit per Cameram restitui possessoribus pretium solutum Datariæ pro illorum acquisitione.

Neque vis fieri potest in eo, quod Joannes Maria Antonettus obtinuerit restitutionem pretii sui Officii soluti Angelo Pompilio resignanti, quia hoc evenit vigore specialis chirographi ejusdem Clementis sub 7. Novembris dicti anni 1671. quæ gratia magis comprobat intentionem Cameræ quod nempè, illa circumscripta, simpliciter attendendum esset pretium Datariæ solutum.

In

In cujus comprobationem Domini Camerales, pro consequenda eorum decima ex pretio Officiorum confiscatorum Marco Arrigo, ex quo non reperiebantur justificationes in ordine ad pretium per ipsum solutum, mediante alio Chirographo ejusdem Clementis, 5. Decembr. 1671. facta fuit valutatio, *à ragione d'un giulio* (sunt verba Chirographi) *per luogo, come la nostra Dataria è stata solita venderli*.

Michael verò Polesius tempore suppressionis possidebat Officium Secretariatus Montis Abundantiæ reductæ usque de anno 1638. sibi resignatum à Joanne Baptista Bandino, ut in supplicatione, sed quia non justificavit, quod Bandinus aliquod pretium Datariæ persolvisset, nihil consequutus fuit, ut ea attestatione Computistæ Reverendæ Camerę.

Similiter Pompilius de Cupis de anno 1658. obtinuerat à Dataria Officium Secretarius Montis Subsidii Triennalis tertiæ erectionis, cum duabus Computistariis Montium, pro solis scutis 1200. quas computistarias tempore suppressionis vendiderat pro scut. 1800. & ideò nec iste pro Secretariæ pretio aliquid obtinuit, ex quo ad illum titulo lucrativo pervenerit.

39 Præter autem observantiam quatuor summorum Pontificum Antecessorum, habemus consimile exemplum Regis Christianissimi, qui anno 1672. reducendo, & supprimendo Officia vacabilia Secretariatuum pariter ob urgentissimas causas, mandavit restitui pretium Regiæ Cameræ solutum ibi, *Saranno l'entrate dell'ufficii rimborsate dalla Finanza, che si giustificaranno havere attualmente pagato nelle nostre Casse secondo la liquidatione, che ne sarà fatta dalli Commissarii à quest' effetto deputati*, ut ex Edicto desuper expedito de mense Aprilis 1672.

Quæ quidem suppressio habuit suum effectum, ut in attestatione 20. Februarii 1679. in qua leguntur hæc verba ibi, *Sono state rimborsate dalla Finanza, cioè della somma, che loro hanno giustificato haverle attualmente pagato nella Cassa di S. Maestà, senza haver riguardo à quello, che li detti Officii li sono costati dalli Particolari, che li possedevano per avanti, in conformità di detto Editto*.

Quibus omnibus addi potest, quod quatenus pluries repetita verba Motus proprii B. Pii ibi, *nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*, essent dubia, utrum nempè à Camera sint solummodò restituendæ pecuniæ à Dataria receptæ, tàm à DD. Secretariis Officia possidentibus tempore suppressionis Collegii, quàm ab eorum Antecessoribus, sive etiam teneatur solvere pecunias per ipsos exburs atas Resignantibus, adhuc de Jure credimus respondendum in favorem Cameræ.

Primò. Quia inter Innocentium Octavum, & Secretarios stipulantes etiam pro successoribus conventum fuerat, quod Camera in casum suppressionis Collegii restituaret summam ducatorum 62400. auri per ipsos eidem solutorum, ut ex verbis Constitutionis 12. ibi, *Si verò erit facta Officii revocatio, aut alteratio, ad restituendum eis supradictam integram summam* 62400. *ducatorum auri de Camera per ipsos &c. solutorum, sic enim cum ipsis Secretariis nos in tractatum omnium præmissorum conveniisse, & sic pacto expresso eis pro se ipsis, & eorum successoribus, cum simili fratrum nostrorum consilio, & assensu fuisse solemniter pollicitos in fide Pontificis recognoscimus, & attestamur*. Conventiones autem, & pacta vim legis habent, & pro lege reputantur,
40 *l. 1. C. de pact.* Cravett. *consil. 264. num. 24.* Gratian. *discept. 719. num. 23.*

Dùm igitur B. Pius occasione confirmandi, & ampliandi privilegia Collegii voluit non deveniri ad suppressionem *nisi restitutis integraliter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*, tale privilegium debet interpretari, ut minùs lædat, quàm sit possibile dictam solemnem conventionem, ut diximus, vim legis habentem, sufficit enim, quòd privilegium contra dispositionem Juris aliquid operetur, *d. cap. Porrò de privil. in 6. cap. 1.* ubi DD. *de rescript.* 41 Aretin. *cons. 163. circa fin.*

Quod autem verba Motus proprii B. Pii interpretata juxta intellectum Cameræ, sint operativa in favorem Collegii, controverti non potest, dum ut supra diximus, ultra alia commoda, quæ considerari possunt, Camera loco restituendi ducat. 62400. tenetur restituere, prout cum effectu restituit, scut. 228557. quæ Dataria habuerat à Secretariis, juxta verò prætensionem partis esset condemnanda ad aliam summam valdè notabilem non habitam, neque receptam.

Secundò. Quia dum hìc agitur de suppressione Officiorum de regalibus Principis facta ex lege fundationis, cadit disputatio, an Camera debeat solum restituere quod à principio habuit, an verò teneatur quoque restituere, quod successivè ex novis venditionibus dictorum Officiorum 42 exegit, & in istis terminis latè examinat quæstionem Fagnan. *in alleg. cap. ex epistolæ num. 11. & seqq. de restit. spoliat.* ad quod etiam facere videtur Felin. *in cap. cum dilecta sub n. 21.* ibi, *Quædam verò sunt Collegia personarum, quæ possunt possidere bona in particulari, & dissoluto Collegio habebit quisque quod contulit, & si supersunt alia bona, erunt superioris de* rescriptis.

Tertiò. Quia si Camera deberet restituere pretium solu- 43 tum per Dominos Secretarios resignantibus Officia, condemnaretur ad solvendum quod non habuit, & sic ad damna, & interesse, quod fieri non potest, nisi ratione pœnæ, quæ non datur sine culpa, in nostro autem casu nullatenus considerari potest, stante quod, ut diximus, suppressio facta fuit ex urgentissimis causis, commodum publicum secum ferentibus, & per viam legis generalis, & in vim conventionis appositæ in erectione ejusdem Collegii, ut in allegata Constitutione Innocentii Octavi, & Motu proprio B. Pii superius registratis.

Quartò. Quia si hoc procedit jure privatorum faciliùs 44 admittendum venit favore Fisci, speciale privilegium habentis, in hac materia, ut in casu evictionis non teneatur, nisi ad simplum, etiam si promiserit duplum, vel triplum, de quo *in l. si Procurator 5. ff. de Jure fisc.* ibi, *Si procurator Cæsaris rem aliquam vendiderit, quamvis duplum, vel triplum pro evictione promiserit, tamen Fiscus simplum præstabit*, & Bald. *in l. 1. C. de hæredit. vel action. vendit. sub nu. 5. vers. sed scias*, sic ait: *Sed scias quod in contractibus fiscalibus Fiscus nunquam tenetur de evictione ultra simplum, etiam si sit expresè promissum duplum, ut ff. de Jur. fisc. l. si Procurator*, ubi est *text. & n. 6.* ibi, *quærit Glos. quid si emptor hæreditatis est non solvendo numquid tenetur Fiscus*; Respondit Glos. *quod sic de æquitate, quod intellige quantum pervenit ad Fiscum, & non ultra, ne locupletetur cum aliena jactura*. Peregrinus *de Jur. fisc. lib. 6. cap. 1. nu. 37.*

Quintò. Quia, ut supra probavimus in hujusmodi suppressionibus Camera fuit solita restituere solummodò pretium, quod Dataria habuit, quæ consuetudo cùm fuerit in quatuor Pontificatibus servata, utique attendenda venit, etiam in hac facti specie, prout in durioribus Cagnol. *in l. 2. nu. 93. C. de resc ind. vend.* ubi quod licèt in pacto de retrovendendo non habente expressionem certi pretii, ex æquitate solvendum veniat justum pretium, inspecto tempore retrovenditionum, hoc tamen non procedit data consuetudine, quod restituatur pretium receptum, quem refert, & sequitur Surd. *cons. 52. nu. 51. tom. 1.*

Ex quibus credimus respondendum, Cameram non teneri, nisi ad restitutionem pretii Officiorum, quod Dataria recepit, & proinde superfluum videtur descendere ad casus particulares, quid nempè dicendum sit in ordine ad Dominos Secretarios, Officia titulo donationis possidente, & respectivè quoad alios ab eisdem causam habentes, cùm dicta resolutio sit communis omnibus, etiam in ordine ad prætendentes debuisse signari supplicationes, dum tractabat de exequenda suppressione Collegii. Quare &c.

Sanctes de Pilastris Rev. Cam. Apost. Commiss. Gen.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

PRIMA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Restitutio non extenditur ultra acceptum.*
2 *In restitutione non cadit augmentum.*
3 *Verbum* reddere *quandoque importat idem, ac solvere.*
4 *Est tamen interpretatio extensiva, & impropria.*
5 *Verba semper censentur in proprio significatu prolata.*
6 *Sensus improprius attendi potest in ultimis voluntatibus, non autem in contractibus, & obligationibus.*
7 *Impropriatio nimis præjudicialis admitti non debet.*
8 *Clausulæ realiter, & cum effectu, & integrè, & sine ulla diminutione, quamcumque impropriationem, & fictionem excludunt.*
10 *Contractus claudicare non debet.*
11 *Disposita in casu particulari declarant intentionem disponentis in casu universali.*
12 *In dispositionibus dubiis semper inspicitur stylus, & usus ipsius disponentis.*
13 *Bulla recipit interpretationem à declaratione ipsius disponentis.*
14 *Discretiva dispositio plurimum confert ad dubiam dispositionem voluntatem declarandam.*
15 *Privilegium strictè est interpretandum, ut quo minus fieri potest Cameræ præjudicet.*
16 *Fiscus in casu evictionis, de jure non tenetur, nisi ad restitutionem recepti, etiam si promissa esset evictio sub pœna dupli.*
17 *Præcipuè si evictio sequitur ex natura contractus.*
18 *Lex nova correctoria antiquæ strictissimè est intelligenda ut quo minus fieri potest priorem corrigat.*
19 *Dispositio non dicitur inutilis, quando est in aliquo operativa.*
20 *Officia Romanæ Curiæ habent emolumentum eventuale.*
21 *Diminutio rei cedit periculo Domini.*
22 *Qui consequitur lucrum debet etiam subire periculum damni.*
23 *Princeps non tenetur ad restitutionem pretii quoties per viam legis generalis, & ex causa publicæ utilitatis rem suam subditis aufert.*
24 *Vel restitutio licitè promittitur in statu pinguioris conditionis Ærarii.*
25 *Hujusmodi promissiones ravò, vel nunquam executioni demandantur.*
26 *Restitutio tria supponit, debitorem, creditorem, & rem restituendam.*
27 *Verba* emisse, & habuisse *in Bullis Apostolicis accipienda sunt pro synonymis.*
28 *Verbum* habuisse *in Constitutione Piana poterat verificari in duobus officiis possessis per Archihospitale Sancti Spiritus, & Capitulum S. Eustachii mediante permutatione.*
29 *Potest operari, quod officialis recuperet pretium Cameræ solutum per ejus Auctorem, qui immediatè à Camera acquisivit.*
30 *Verborum impropriatio est admittenda ad evitandum summum rigorem, & effugiendam correctionem.*
31 *An secundus emptor agat de evictione contra primum venditorem, remissivè.*
32 *Ex usu loquendi verborum dubietas declaratur.*
33 *Resignans tacitè renunciat officium in manibus Principis & iste novo Officiali illud confert.*
34 *Officia tanquam de regalibus non sunt in commercio.*
35 *Assensus Principis non est retorquendus in sui præjudicium.*
36 *Observantia est optima rerum dubiarum interpres.*
37 *Ex actu liberalitatis non potest induci observantia obligatoria.*
38 *Dictio* nempè *est declarativa idemq; importat ac* scilicet
39 *Supremi Principes in justitiæ administratione gratiam exercere profitentur.*
40 *Privato asserenti se solvere ex liberalitate, ad effectum excludendi obligationem, creditur.*
41 Fagnan. in cap. ex epistolæ de probat. *in quibus terminis loquatur.*

R.P. CUM Sanctissimus Dominus Noster in Motu proprio Suppressionis, §. *Et insuper*, expressè mandaverit, à Camera promptè, ac statim restitui omnes illas pecunias, quas legitimè constiterit verè, realiter, cum effectu per Officiorum Titulares seu Possessores, sive illorum Auctores, quibus facultas disponendi concessa fuerit, eidem Cameræ, sive Datariæ, tam in causam pretii, quam expeditionum fuisse solutas, itaut respectu pecuniarum eidem Cameræ, seu Datariæ solutarum, in nihilo damnificati remaneant, jusseritque per hoc Sacrum Tribunal deinde cognosci, *An, & quid, etiam ultra dictas pecunias restituendum sit*. Constanter credimus, negativè resolvendum esse, scilicet, *Nil ultra deberi*.

Si etenim controversia decidenda foret juxtà legem fundamentalem datam ab Innocentio Octavo in erectione hujus Collegii Constit. 12. §. 23. *vers. Si verò* quæve superius reperitur impressa, restitui solum debuissent pecuniæ, prima vice per Cameram receptæ, in summa ducator. 62400.

auri de Camera, adeoque nisi supervenisset alia Constitutio Beati Pii Quinti Camera non fuisset coacta restituere, prout fecit, scuta 228557.

Verùm quia dicta Constitutio Piana præcedentem correxit grave damnum, & præjudicium Cameræ, libenter toleramus legem, quamvis duram, in ea præscriptam. Cumque illa fuerit punctualiter adimpleta, mediante scilicet integra restitutione pecuniarum, quas justificatum exti- ti fuisse per Officiales, vel eorum Auctores Cameræ, seu Datariæ solutas, ultra expensas in expeditione, sequitur, quod nihil ultra restituendum veniat.

Clarissimum est namque, quod vigore dictæ Constitutionis Pianæ, tam inspectis verbis, quam intimè considerata mente, Camera non teneatur ad aliud, quam ad pretium ab ea, vel à Dataria receptum.

Adhibita siquidem fuerunt verba restitutionem importantia, ibi, *Nisi restitutis prius realiter, & cum effectu &c. pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*; quorum proprietas pati non potest interpretationem à DD. ex adverso scribentibus allatam, per quam Dataria obligetur ad restituendum ultrà acceptum, cùm restitutio ultrà illud non extendatur, ut est *Text. expressus in l. 1. §. eleganter ff. depos.* & notat *glos. in l. qui uxori 19. verb. reddi ff. de aur. & argen. leg. & in l. mancipa verb. avocandum*, ibi, *alias frustrà diceret restituat C. de serv. fugit.* & probant Cravett. *cons. 970. num. 2. vers. 3.* ibi, *Quonam pacto enim restitui* 1
id poterit, quod datum, aut ademptum nunquam sit, inferens 2
proindè in restitutione non cadere augmentum, Burs att. *cons. 187. n. 27.* Bero. *cons. 207. n. 63. lib. 3.* optimè Menoch. *cons. 1155. n. 51.* ibi, *Cùm restituere non possem, quod non accepi, & n. 52.* ibi, *Restitutio enim, quod est consequens acceptionis, præsupponit ipsam acceptionem tanquam necessarium antecedens, ut manifestum est*, Rebuff. *in l. restituere 75. in princip. ff. de verb. signif.* Gratian. *discept. 884. n. 7.* & dixi Rot. coram Dunoz. jun. *dec. 7. nu. 12. & dec. 59. nu. 1. par. 16. rec.* & optimè in ex adverso citat. *dec. 90. nu. 28.* coram Arguell.

Licèt autem quando verbum, *reddere*, idem ac solvere importet, ut per *Text. in l. verbum reddendi 94. ff. de verb.* 3
signif. aliaque jura probare contendunt DD. ex adverso scribentes, id tamen contingit per interpretationem extensi- 4
vam, & impropriativam dicti verbi, subjecta materia illam exigente, non autem ex illius proprietate, quæ semper acceptionem præsupponit, ut ex eodem *Text. in l. verbum reddendi*, respondit Rot. coram Arguell. *cit. decis. 90. numer. 26.*

Hujusmodi verò impropriativam interpretationem in casu nostro admittendam non esse suaderi facilè potest; Tum quia semper vitari debet, cùm verba censeantur in 5
proprio significatu prolata, Tùm quia sumus in obligatione, quæ strictè, & rigorosè intelligenda est, quidquid sit 6
in ultimis voluntatibus, in quibus procedant Jura ex adverso allegari solita, ut optimè distinguit Manf. *consult. 13. n.* 35. Rota *dec. 172. nu. 89. ad fin. part. 6. rec.* & coram Celso *dec. 257. nu. 7.* Tùm quia de Jure Camera obligari non potterat nisi ad accepti restitutionem, ut infra probabitur; 7
Tùm demùm quia cùm impropriatio sit nimis Cameræ præjudicialis, admitti non debet, ut per *Text. in l. nec damnosa C. de prec. Imper. offer.* probat Mangil. *de evict. quæst. 167. numer. 7.*

Illamque penitùs excludere videntur subsequentes clausulæ, *realiter, & cum effectu, & integrè, & sine ulla dimi-* 8
nutione, quamcumque impropriationem, & fictionem excludentes, quæ licèt directæ sint ad commodum Officialium, optimè tamen declarant, Summum Pontificem sumere voluisse verba in propria, & rigorosa significatione, 9
cum nulla æquitas faciatur contractum, & obligationem, claudicare, itaut favore Officialium verborum proprietas sit attendenda, ab ea verò sit recedendum pro ipsorum incommodo vitando quam claudicationem omninò effugiendam esse ostendere conantur DD. ex adverso scribentes 10

Hanc etiam fuisse mentem Sanctissimi Pontificis manifestè colligitur ex ipsius facto. Cum enim Secretariatum vacantem per obitum Marcelli vendidisset Cardinali Mediceo pro pretio scutorum 5500. auri, & deindè comperto, quod Officium erat supprimendum, cùm Collegium non esset adhuc reductum ad numerum vigintiquatuor, juxtà dispositionem Constitutionis Innocentianæ, concessionem revocasset, eidem Cardinali restituit tantùm pretium ab eo Datariæ persolutum, quod cum à Collegio fuisset Sanctissimo Pontifici commodatum, is pro illius satisfactione dedit in solutum Officium primò vacatum à Dataria conferendum,

dum, donando augmentum pretii, quamvis summam ab illa exactam in restitutione facta Cardinali Mediceo, in parva, vel etiam magna quantitate excederet, jubendo, quòd in casu molestiarum Collegio inferendarum, per quas super præmissis turbaretur, Camera teneretur eidem cum effectu persolvere dicta scuta 5500. à Dataria exacta.

Ex qua facti serie plura desumi valeãt, dispositis voluntatem declarantia circa casum universalis suppressionis totius Collegii: Pro quorum intelligentia præmittendum est, suppressionem, quæ fit per legem generalem, esse minùs odiosam, quàm revocationem concessionis particularis, cùm in illa præponderet ratio publici boni, plurium incommodum compensantis, ut infrà probabitur, adeòque pro-
11 pter majoritatem rationis, disposita in casu particulari, multò magis declarant intentionem disponentis in casu universali.

Primum itaque, quod ex dicto facto resultat, pro declaranda intentione disponentis, est actualis restitutio facta Cardinali Mediceo tantummodò pretii per ipsum Datariæ soluti, ex quo actu, licèt unico, deducitur consuetudo ipsius Pontificis restituendi pretium acceptum, quæ optimè declarat de illo pariter intellexisse, quando cogitando casum universalis suppressionis, pretii restitutionem ordina-
12 verat, ex regula, quod in dispositionibus dubiis semper inspicitur stylus, & usus ipsius disponentis, ut tradunt Lap. *alleg.* 89. *nu.* 6. Spad. *conf.* 21. *nu.* 9. *lib.* 1. optimè Mastrill. *dec.* 257. *nu.* 17. & in terminis alterius Bullæ ejusdem Beati
13 Pii, quod recipiat optimam interpretationem à declaratione ipsiusmet disponentis, dicit Rota *decis.* 487. *num.* 1. *vers. præsertim stante declaratione ejusdem Conditoris par.* 1. *divers.*

Secundum exindè resultans pro declaratione propriæ voluntatis in constitutione antecedenti, est quòd sicut quando voluit Collegio donare augmentum prætii reperibile de tempore vacationis Officii in solutum dati, id litteraliter expressit, ità pariter exprimere non neglexisset, si cogitando casum suppressionis, voluisset restitui ultrà pretium
14 Datariæ solutum; Discretiva quippè dispositio plurimùm confert ad dubiam disponentis voluntatem explicandam, ut in terminis Constitutionis Apostolicæ firmat Spad. *conf.* 41. *n.* 12. *& conf.* 52. *n.* 4. *& conf.* 138. *n.* 2. *& conf.* 140. *nu.* 12. *lib.* 1. & in terminis privilegii à Rege concessi, Mastrill. *d. dec.* 257. *nu.* 16.

Tertiò, & quidem validius argumentum ex dicta facti
15 serie desumibile est, quod etiam post donatum augmentum pretii, noluit Sanctiss. Pontifex in casu molestiarum Collegio inferendarum, per quas dispositio, vel in totum, vel in parte effectuari non potest, Cameram ad aliud teneri, quàm ad acceptæ pecuniæ restitutionem. Quod si solùm accepti restitutionem jussit, quando augmentum pretii concesserat, quantò magis censendum est, ad illam tantùm Cameram, obligare voluisse, in casu generalis suppressionis, in quo solùm restitutionem promisit.

Idemque comprobatur receptissima regula, quod privilegium strictè debet interpretari, ut minus quàm possibile sit Camera læsa remaneat, ut observant Bero. *conf.* 96. *n.* 13. *lib.* 1. Spad. *conf.* 9. *nu.* 11. *lib.* 1. Mangil. *de evict. quæst.* 167. *nu.* 7.

Præsertim cùm hæc interpretatio sit Juris dispositioni
16 conformis, qua inspecta, non tenetur Fiscus in casu evictionis, nisi ad accepti restitutionem, etiam si adsit expressa conventio evictionis cum obligatione dupli, vel tripli, juxta Text. expressum & litteralem in *l. fi Procurator ff. de jure fisci*, Bald. *in l.* 1. *C. de hæred. vel act. vend. num.* 11. benè Paris. *conf.* 101. *num.* 54. *lib.* 1. Cabalin. *de evict. §.* 1. *num.* 88. de Pont. *de potest. Proreg. tit.* 4. *de Regal. impos. §.* 4. *num.* 2. *& seqq.* Mangil. *de evict. q.* 181. *nu.* 28. *&* 29. maximè quando evictio sequitur ex natura contractus, ut in casu nostro, cùm Officia sint de sui natura resolubilia,
17 quo casu nihil esse præstandum ultra pretium solutum, optimè respondet Menoch. *conf.* 418. *nu.* 21. Mangil. *de evict. qu.* 20. *nu.* 36.

Considerandum est insuper, quod hæc Constitutio Piana correctoria est antecedentis Innocentianę in grave damnum, & præjudicium Cameræ, adeoque strictissimè intel-
18 ligi debet, ut quod minus fieri potest corrigat priorem, & minus præjudicium Cameræ inferat uti est vulgata, & receptissima conclusio.

Ad ostendendum autem, contrariam fuisse mentem Summi Pontificis, nihil relevat argumentum ex adversò adductum, quod admissa interpretatione restrictiva obligationis restituendi tantum pretium Datariæ solutum, nedum non ampliata fuissent Collegii privilegia (prout B. Pium facere voluisse desumitur ex verbis dictæ Constitutionis) imò potius ea restricta remansisset, negata facultate recuperandi in casu suppressionis pretium resignantibus persolutum, nec ullam gratiam Papa contulisset reddendo tutos Officiales circa recuperationem pretii Datariæ soluti, cùm circa illam prætendatur nullam difficultatem oriri potuisse, etiam circumscripta dicta speciali provisione.

Quoniam quamplurimas, & quidem magni ponderis utilitates Officialibus attulit Constitutio B. Pii, ita ut non sit opus, ad illius efficaciam salvandam, admittere interpretationem ex adverso prætensam, per quam Camera cum maximo ipsius præjudicio cogenda sit restituere, quod non 19
accepit; Ad effugiendum siquidem absurdum ab inutilitate resultans, sufficit dispositionem in aliquo esse operativam, ut in similibus firmavit Rota *in Bononien. Capellæ* 28. *Julii* 1669. *§. Præterea coram Reverendissimo Bourlemont.*

Præ cæteris verò commodis, quæ consequuti fuerunt Officiales ex dicta Constitutione, duo potissimè consideranda sunt, præcisè circa securitatem recuperandi pretium: Alterum resultans ex correctione Constitutionis Innocentianæ, qua inspecta, ut diximus, solum restitui debebat in casu suppressionis Collegii pretium primæ erectionis; Adeout verum non sit, quod circumscripta Constitutione B. Pii, adhuc potuissent Officiales consequi pretium Datariæ solutum. Et cùm in vim dictæ secundæ Constitutionis restitutum fuerit, ut est dictum, ferè quadruplum pretii primæ erectionis, utique negari non potest Officiales ex illa maximam utilitatem fuisse consequutos.

Alterum commodum Officialibus resultans est securitas recuperandi pretium, absque diminutione, cujus periculum subire poterant, cùm notorium sit Officia Romanæ Curię 20
non habere pretium certum, sed eventuale, consistens in majori, vel minori affluentia expeditionum, ut observat Mandos. *conf.* 90. *num.* 8. & secluśa peculiari dispositione, utique Officiales in casu suppressionis pati potuissent dam- 21
num diminutionis, per Text. *in l.* 1. *C. de peric. & comm. rei vend.* Ac proinde maximè utilis fuit Officialibus provisio, quæ ipsos tutos redderet de integri pretii consequutione. Neque cum adeò enormi claudītione trahi debet ad obligandam Cameram ad restituendum pretium non acceptum, id enim operaretur Officiales posse augmenti lucrum tutò consequi, absque periculo sentiendi damnum decrementi, contra apertam dispositionem, *Text. in d. l.* 1. *C. de peric. & comm. rei vend. & in l. evictare* 70. *ff. de evict.* ita se locupletando cum manifesta Cameræ jactura.

Neque subsistit responsio ex adverso data, quod si Officia decrevissent in æstimatione, Camera non devenisset 22
ad eorum suppressionem, & ita commodum recuperandi pretium absque diminutione nunquam redactum fuisset ad actum.

Multæ siquidem occurrere poterant causæ suppressionem suadentes, prout plures in Motu proprio fuerunt expressæ, & signanter inutilitas Officialium pro servitio Sedis Apostolicæ in hoc munere, quæ sicuti movit Sanctissimum ad illam executioni demandandam, quando emolumenta collegii adeò notabiliter excreverant, ut tali pacto Cameræ angustiis subveniret, reddendo ipsi quod suum est, ita movere potuisset aliquem ex Antecessoribus ad illam decernendam, quamvis pretium Officiorum adeò auctum non esset, & licèt etiam reperiretur diminutum, sicut enim Sanctissimi Pontificis gloriæ verti debet, quod in tanta Ærarii calamitate munificentiæ laudem cum subditorum incommodo, atque dispendio comparare non studeat, ità nimis injuriosum est Summorum Pontificum justitiæ, Officiorum suppressiones lucri cupiditati tribuere, quoties vel alia potentior causa illas suadeant, vel publica necessitas adeò urgeat.

Et sanè causam captandi lucrum (quæ forsan adaptari posset, si inter privatos ageretur) nimis esse alienam à cujusque Summi Pontificis mente, quamvis superfluum sit argumentis ostendere, cum potiùs erubescendum esset adeò injuriosè de illo sentire, adhuc tamen quantum à lucro abhorreat Sanctissimus Dominus Noster, ex eo facilè deprehendi potest, quod voluntariè denegando plures olim consuetas gratias, ob quarum frequentiam Officiorum emolumenta adeò notabiliter excreverant, ut experientia docuit, notabilem illorum diminutionem attulit Secretariæ Brevium, cujus incommodum sentire debuissent Officiales, nisi suppressio, de qua adeo conqueruntur, contigisset, itaut Offi-

Officiorum pretium, vel jam redactum esset, vel brevi redigendum foret ad id, quod decem, vel quindecim ab hinc annis currebat.

Quinimò cum pretii talium Officiorum diminutio contingere potuisset cum majori Cameræ compendio, reintegrando scilicet Datariam de expeditionibus, quibus spoliata fuerat, partim conniventia Pontificum, partim industria Officialium, cum maximo ejusdem Datariæ damno, ut est notorium, quod utique absque ulla justa Officialium querela fieri poterat, pariter contingere valuisset casus suppressionis Officiorum, pretio valdè diminuto, itaut Officialibus illud cum integrirate restituendo, maximum fieret beneficium.

23 Prout etiam magna ipsis utilitas resultavit ex Constitutione Piana, effugiendo alia pericula amissionis vel integri pretii, vel partis ejusdem, ut contingere potuisset, si juxtà terminos juris communis articulus iste fuisset decidendus, quemadmodum in alia particulari scriptura ex abundanti ostendetur. Certum est siquidem, Principem ad pretii restitutionem non teneri, quoties per viam legis generalis rem suam subditis aufert ex causa publicæ utilitatis. Sicuti
24 pariter licitum fuisset ex eadem causa restitutionem solum promittere in statu pinguioris Ærarii conditionis exequendam, ut prætendunt Capyc. Galeot. *resp. fisc.* 23. *nu* 77. & Capyc. Latr. *dec.* 188. *num.* 71. *cum seqq.* quas promissiones rarò, vel nunquam executioni demandari monet R. P. D. de Luca *de Regal. disc.* 48. *n.* 18.

25 Aliud quoque periculum subire poterant Officiales, cui per Constitutionem B. Pii, quatenus mandat integram pretii restitutionem (ut ipsi prætendunt, licèt à Camera non admittatur) consultum remansit, scilicèt imputationis magnæ reddituum excrescentiæ in sortem, & pretium, quæ de jure evitari non potuisset, ut ostendetur in dicta particulari scriptura, præsertim cùm, ut mox dictum est, tale immoderatum augmentum provenerit ex conniventia Summorum Pontificum permittentium majorem expeditionum affluentiam per Secretariam Brevium, cum maximo Datariæ præjudicio, unde multò fortiùs emolumenta indebita longo tempore accepta imputari debuissent in extenuationem pretii soluti.

Nihil relevante responsione, quòd huic periculo consultum fuisset per Innocentium Octavum in sua Constitutione, talem impugationem fructuum excessivorum in sortem prohibente. Ea quippè provisio tunc erat valdè æqua, propter securitatem, quod Camera solùm obligata foret ad restituendum pretium primæ erectionis, non autem ad illius augmentum reficiendum: At cum per B. Pium promissa fuisset restitutio integri pretii ab Officialibus Datariæ persoluti, quod adeò notabiliter ad ferè quadruplum ascendit, nulla facta mentione de prohibitione imputationis fructuum excedentium in sortem, utique, vel censendum non est adeò notabile damnum illatum fuisse per talem promissionem, ut B. Pontifex voluerit, Cameram imputare non posse in sortem fructuum excrescentiam, sicuti nos prætendere possemus; Vel si admittendus esset intellectus Bullæ B. Pii ab Officialibus datus, credibile non est, illam voluisse ulteriùs obligare Cameram ad restituendum pretium non acceptum.

Obstare pariter nequit, quod verba promissionis restituendi pretium sint directa Officialibus, & sint apta comprehendere quemcumque modum acquisitionis, scilicèt per emptionem, & resignationem, adeòque sufficiat illis probare quantum in acquisitione erogaverint, ut illud recuperare valeant.

26 Quidquid enim sit de veritate hujus assumpti, cum nullatenus subsistat, verba ad ipsos esset directa, sed tantum posita in ablativo absoluto ibi, *Nisi restitutis prius pecuniis*, certum est restitutionem tria supponere, debitorem scilicèt, creditorem, & rem, sive pecuniam restituendam, & quatenus verba sunt obligatoria, non nisi ad debitorem dirigi possunt, respectu cujus proprietas restitutionis verificari non poterit, nisi in eo, quod accepit, ex auctoritatibus supra allegatis.

27 Comprehensio verò cujuscumque onerosæ acquisitionis sub verbis, *emisse*, *vel habuisse*, & ita etiam per resignationem, vel non subsistit, vel inducere non potest obligationem restituendi pecunias resignanti solutas. Ut enim examinando totum Bullæ contextum, optimè ostendit R. P. D. Commissarius, dicta verba, sumi debent pro synonymis, quorum frequens est usus in Apostolicis Constitutionibus, & præsertim in hac, nec intelligi debent de acquisitione per resignationem, quam ubi voluit ex-

primere idem Beati Pontifex litteraliter nominavit. Vel si verbum, *habuisse*, sumi debeat in diverso significatu, adhuc retenta vera interpretatione acquisitionis onerosæ à Dataria, verificari poterat in duobus Officiis possessis de eo tempore à Venerabili Archihospitali Sancti Spiritus, à Capitulo Sancti Eustachii, mediante permutatione, respectu quorum emptio non verificabatur, & ita, ut dicta Loca Pia cauta essent circa pretii restitutionem, adhibenda erant verba, talem acquisitionis modum comprehendentia.

Quod si ad effugiendam inutilem quæstionem etiam ad- 29
mitteretur, quod verbum, *habuisse*, aptum esset comprehendere acquisitionem per resignationem, adhuc exinde resultare non posset obligatio restituendi aliquid ultra pretium Cameræ solutum, cum illa non fuerit ad resignantem, sed ad Cameram directa, solùmque operari possit, quod Officialis pretium consequi valeat, quamvis à Camera Officium immediatè non acquisiverit, evitando scilicet absurdum nihil consequendi, quia nihil Cameræ persolvit: At circa pretii restituendi quantitatem, semper recurri debet ad initium acquisitionis factæ ab eadem Camera per auctorem, ut verificetur tam proprietas restitutionis, quàm acquisitio ab ipsa Camera illius debitrice, quæ duo salvari non possunt in contractu intermedio, ejusque pretio.

Indeque corruit aliud argumentum, quod B. Pius promittendo pretii restitutionem, aliter non potuerit intelligere, quàm de soluto ab Officialibus, tam Cameræ, quàm Resignantibus, quia scilicet talem promissionem direxit Officialibus viventibus de tempore suppressionis, quorum plurimi Officia per resignationem acquisiverunt, & per consequens nihil Datariæ solverunt, & quibus proinde nihil ab ea esset restituendum, pro quo absurdo vitando, arguunt DD. ex adverso scribentes, subsistineri non posse interpretationem restrictivam ad solum pretium Datariæ solutum.

Probata siquidem convenientia, atque justitia solùm re- 30
stituendi acceptum, & non ultra, difficultas facillimè evitatur, etiam absque impropriatione verborum (quæ tamen ad evitandum summum rigorem, & effugiendam correctionem, admitti potest.) Nam licèt Resignatarii non habeant causam immediatè à Dataria, tamen, tanquam successores ab illa habentium, optimè ipsis congruere potest restitutio pretii ab illorum Auctoribus Datariæ soluti, ac 31
ita evitatur quæstio valdè inter Doctores controversa, circa regressum contra primum venditorem, quam examinat R. P. D. de Luca *de empt. & vend. discurs.* 38. *num.* 4. & *seqq.*

Omnisque cessat difficultas, considerando, quod tam Innocentius Octavus, quàm B. Pius usi fuerunt eadem dictione, *eis*, absque eo quod personalitatem in casu, quo fuit adhibita, valeat importare, Innocentius enim cogitavit casum suppressionis, qui probabiliter poterat esset remotus, & contingens, nullo superstite ex Secretariis suo tempore viventibus, qui pecunias erogarunt, ex quo fecit expressam mentionem de successoribus, qui officia acquirere per resignationem potuissent, cujus amplissimam, & effrænatam libertatem concessit, ob quam illa ferè perpetua reddita fuerunt, & adhuc jussit eis restitui summam 62200. ducatorum auri de Camera per ipsos solutorum, ut in supra citata *Constit.* 12. *§.* 23. quæ profectò dictiones, *eis*, *& ipsos*, in propria personalissima significatione verificari non potuissent in Officialibus viventibus tempore suppressionis. Beatus verò Pius consulendo in casu molestiarum, quas Collegium pati posset, circa venditionem Officii in solutum dati pro scutis 5500. Cardinali Mediceo restitutis, & in tali casu illorum restitutionem ordinando, usus fuit similibus dictionibus: ibi -- *nisi prius restitutis eisdem Secretariis, & Collegio per Cameram prædictam realiter, & cum effectu prædictis pecuniis*, Qui pariter casus contingere poterat mortuis Secretariis, qui pecunias commodaverant: Ex quo usu loquendi tam ipsius Pontificis, quam Antecessoris, omnis 32
verborum dubietas optimè declaratur.

Multoque minus verificari potest, quod Resignatarius censeatur habere Officium à Dataria, non autem à Resignante, prorsùs ipsi ignoto, fingendo, quod resignans tacitè renunciet Officium in manibus Principis, & iste novo 33
Officiali illud conferat, ut admittere videtur R. P. D. de Luca *tit. de Regal. ad mater. offic. disc.* 3. *nu* 6. *& disc.* 12. *sub nu.* 8. *§. cæterum vers. in Officiis enim, & disc.* 38. *sub nu.* 6. *§. ex ea viva.*

Quamvis enim hujusmodi propria, & ficta acquisitio ve- 34

rificari possit, quando agitur de commodo, & securitate Officialis, præscindendo à præjudicio Cameræ, & Principis, ad effectum scilicet, ne possit ab illo molestari super possessione officii, quod tanquam de Regalibus non est in commercio sine illius assensu. Attamen nihilominus retorqueri valeat in illius præjudicium, inducendo ex illa pretii approbationem, & obligationem idem restituendi, perindè ac si fuisset à Camera acceptum, ut regulare esse in assensu Principis, tradunt Burfatt. *conf.* 171. *n.* 26. *lib.* 2. Carleval. *de Judic. tom.* 2. *disp.* 23. *à nu.* 42. *ad* 49.

35 Cæterum quatenus dispositio Constitutionis B. Pii videri posset aliqualiter dubia, quod omninò ex supradictis excl usum remanet, adhuc pro tollenda omni difficultate, & obscuritate, benè probatum fuit per R. P. D. Commissarium, ita semper observatum fuisse, tam per ipsum B. Pium, quàm per successores Pontifices Alexandrum Septimum, Clementem Nonum, & Clementem Decimum fel. record. & signanter ponderanda est observantia ipsiusmet B. Pii in hisce Officiis, cum enim vendendo illud, quod non erat suum pro scutis 5500. teneri potuisset ad quanti Officialium intererat, illoque tempore pretium esset majus, dum ex contractu Pii Quarti cum Canonicis Sancti Eustachii liquet, unum ex eisdem Officiis valutatum fuisse in scutis 11000. & ipsemet Pius Quintus consideravit plus vendi posse, nihilominus non obligavit Cameram, nisi ad sola scuta 5500. per eam accepta: Quæ profectò observantia, præsertim ipsius Pontificis, optimè declarat mentem Constitutionis circa quantitatem pretii restituendi, cùm sit optima in rebus dubiis interpres, ut in terminis Officiorum tradunt Capic. Galeot. *resp.* 12. *nu.* 110. Lanar. *conf.* 34. *nu.* 2. *cum seqq.* Rovit. *decis.* 72. *num.* 26. R. P. D. de Luca *de Regal. dec.* 5. *num.* 20.

36 Neque contraria observantia desumi potest ex duobus exemplis ex adverso allatis, suppressionis scilicet Præfecturæ Carcerum factæ per fel. record. Clementem Octavum cum augmento pretii in scutis 200. & suppressionis Montium vacabilium per fel. pariter record. Alexandrum Septimum prævia restitutione majoris pretii, quam receperat. Cum enim utraque excessiva restitutio processerit ex munificentia, & liberalitate, ut constat ex Constitutionibus super utraque editis, non potest ex illis desumi observantia obligatoria, liberalitati repugnans, & de directo contraria, ut in similibus terminis dixit Rota *in Romana annuæ præstationis* 12. *Februarii* 1677. §. *& sanè coram Reverendissimo Decano*.

37 Quod autem Præfati Pontifices moti fuerint ex liberalitate ad restituendum majus pretium, nequit in controversiam revocari, cùm super hoc habeamus ipsorum oraculum in Constitutionibus utriusque suppressionis occasione editis, disertis verbis expressum.

Nam Clemens Oct. in Bulla erectionis Montis Charitatis, in suam intentionem declarat, ibi -- *Ad effectum congregandæ summæ scutorum* 15000 *quæ dicto Joanni Baptistæ restitui, & persolvi decreveramus, nempe* 13000. *per dictum ejus genitorem ratione pretii ejusdem Officii dictæ nostræ Cameræ soluti, & reliqua scuta* 2000. *quæ eidem largiti fuimus, ut libentius consentiret, &c.* & infrà, ibi -- *Et alia scuta* 2000. *quæ ei, &c. donavimus, &c.* quæ profectò declaratio apertior esset non potest.

38 Considerando præcipuè discretivum loquendi modum circa reale pretium, & illius augmentum Officiali donatum, & duplex verbum ab eodem Pontifice adhibitum, videlicet, *restitui, & persolvi decreveramus*, quorum utrumque fuit immediatè declaratum per sequentia denotantia differentiam inter pretium, & augmentum per dictionem, *nempe*, quæ est declarativa, cum idem importet ac, *scilicet*, ut observat Barbos. *de diction. dict.* 211. *nu.* 1. *& dict.* 357. *pariter nu.* 1. Adeoque restitutio verificatur in refusione pretii Cameræ soluti, & solutio in ejus augmento donato. Ac proinde hujusmodi exemplum potius retorquetur, cum præseferat liberalitatem, cujuscumque obligationis exclusivam, & cùm apertè declaret, quid propriè significet verbum, *restituere*, scilicet solam refectionem pretii per Officialem Cameræ soluti, quæ declaratio optimè inservit pro recta intelligentia Constitutionis Beati Pii.

Alexander pariter Septimus satis clarè protestatus fuit, se ad restitutionem pretii currentis adstrictum non esse, illamque solùm demandasse, *ut in hoc etiam* (sunt ipsius verba) *Creditores Montium extinctorum pietatis, ac munificentiæ nostræ agnoscere experimentum, &c.* addendo, quod, tam aliquorum judicio, quàm exemplo B. Pii, nonnisi ad acceptæ pecuniæ restitutionem teneri poterat.

Nimis verò injuriosa est tanti Pontificis gloriæ responsio 39
ex adverso data quod licèt ipse professus fuerit munificentiam exercere, adhuc talis restitutio tanquam facta prævia matura discussione, censeri debeat potius ex obligatione justitiæ demandata, adhibendo verba, munificentiam experimentia, ad magis conciliandam subditorum benevolentiam, ut facere solent Supremi Principes, qui etiam in justitiæ, administratione, gratiam exercere profitentur.

Hujusmodi siquidem interpretatio nimis lædit notam Sanctissimi Principis ingenuitatem, illum arguendo, quod indebitam munificentiæ laudem captare voluerit, cum debitum redderet; Neque constat in discussione hujus articuli, scilicet quantitatis pretii restituendi agnitam fuisse obligationem reficiendi etiam augmentum, quinimò ex assertione ejusdem contrarium potius desumitur, quæ sola est attendenda, cùm agatur de facto proprio, ex manifestatione propriæ intentionis: Si enim creditur privato asserenti se solvere ex liberalitate, ad effectum excludendi obligationem, ut dixit Rota in citata *Romanæ præstationis* 12. *Februarii* 1677. §. *& sanè coram Reverendissimo Decano*, quantò magis circa hoc statuendum erit declaratione Summi Pontificis.

Imò suppositum agnitæ obligationis restituendi pretium 40
auctum, Cameræ tamen non solutum, in casu dictæ suppressionis factæ per Alexandrum Septimum prorsus detegitur erroneum, cùm de illius exclusione nullus dubitaverit, & solùm quæstio fuerit circa pretium primæ erectionis (quod solummodò restituendum esse aliqui suadebant, ut testatur Summus Pontifex, dicendo ulterius, ita fuisse à B. Pio in simili suppressione observatum) & circa pretium auctum, Cameræ tamen difformiter solutum, juxta vacationum contingentiam, (quæ secundum modum ex summa benignitate in hac Officiorum extinctione servari mandavit Sanctissimus) & pro hac melior opinione consulti Fagnanus, cujus auctoritas *in cap. ex epistolæ de probat.* adeò magnificatur per DD. ex adverso scribentes, quæ tamen mirificè torquetur, ut ostendetur in alia scriptura, cum responsione singulis aliis auctoritatibus in contrarium adductis. Unde manifestiùs constat, restitutionem majoris pretii quàm fuisset acceptum à Camera, tam in prima, quàm in sequentibus venditionibus ex mera liberalitate processisse.

Demùm conqueri non possunt moderni Officiales, quod Sanctissimus non sequatur horum Pontificum exemplum, cùm enim ea sit publici Ærarii angustia, ut non patiatur Principem esse munificum, cum magno subditorum, & Cameræ detrimento, commendanda in hoc potissimè est religiosissima ipsius cura, publica incommoda sublevandi. Quinimò cum ob maximam redditum excrescentiam, ob quam plures ex Officialibus ditati fuerunt, cum ingenti Cameræ læsione, prætendi potuisset illorum imputatio in sortem, ut in alia scriptura probabitur, utrique fatendum est, Sanctissimum demandando pretii accepti restitutionem, potiùs æquitatem, quàm justitiæ rigorem servari voluisse.

Quamvis autem ex prædictis clarissimè detegatur dispositio Constitutionis Beati Pii, adeòut superflua videri possit alia inspectio: Adhuc, quatenus etiam remaneret aliquo modo dubia, faciliùs supradictam interpretationem recipere deberet, cum ex deductis in particulari scriptura, quæ datur, ex abundanti, constat, eam nedum esse conformem dispositioni juris, sed quod hac inspecta, valde periclitati fuissent Domini Officiales, subeundo aleam, vel magnæ diminutionis, vel etiam amissionis totius pretii, itaut maximè commendabilis sit Sanctissimi Domini Nostri æquitas, atque clementia, dum absque alia disceptatione mandavit restitui cuilibet pretium integrum à se, vel ab Auctore solutum Datariæ, & ulteriùs expensas in expeditione factas.

Quare &c.

Prosper Archiepisc. Myren.
Jo: Baptista Bottinus Fiscii, & Cam. Apost. Advoc.

R.O.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SECUNDA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Contractus à principio justus, qui temporis progressu læsivus efficitur, potest rescindi, & ad justitiam reduci.*
2 *Id fuit etiam ab Ethnicis cognitum.*
3 *Procedit peculiariter in regalibus.*
4 *Læsio Principis, præsertim in regalibus publico bono adversatur, totique Reipublicæ damnum parit.*
5 *Similes contractus, & concessiones enormiter læsivas tenetur Princeps de justitia, & æquitate rescindere.*
6 *Injustum lucri augmentum in Christiana Religione non sustinetur.*
7 *Hispaniarum Reges aliquando hujusmodi contractus non extirparunt, quia contrahentes mediante magnæ quantitatis oblatione ad æqualitatem contractum redegerunt.*
8 *Princeps non tenetur ad observantiam contractus læsivi, usuramque redolentis.*
9 *Debet esse stabilis in contractibus justis, atque in eodem statu manentibus.*
10 *Debitum Principis exposcit, quod præjudicio publici boni occurrat.*
11 *Antecessor nequit in præjudicium successoris regalia dissipare, etiam per viam contractus.*
12 *Officia sunt de regalibus.*
13 *Stante excessiva quantitate lucri possunt Officia supprimi, etiam nullo restituto pretio.*
14 *Princeps in hoc fidem datam non fallit.*
15 *Quis non debet locupletari cum jactura Principis, quæ redundat in totius Reipublicæ præjudicium.*
16 *Officia venduntur habito respectu ad emolumenta, quæ Officialis percipere potest sua vita durante.*
17 *Æquiparantur censibus vitalitiis, quorum pretium consistit in anticipata perceptione illorum fructuum, qui emptori ad vitam constituuntur.*
18 *Patrimonium Principis consistit in regalibus.*
19 *Ut Principi succurratur minor læsio requiritur, quàm ad succurrendum cuicumque alteri privato.*
20 *Sufficit læsio in sexta parte.*
21 *Quando læsio est ultra sextam contractus, tanquam nullus subsistineri non potest, nec opus est beneficio restitutionis.*
22 *Quælibet dispositio eatenus obligat, quatenus res in eodem statu permanet.*
23 *Observantia in omni materia habet vigorem legis, & præcipuè in materia Officiorum.*
24 *Notabilis fructuum excessus cum læsione Principis non spectat ad Officiales, sed ad Principem læsum.*
25 *Concessiones ut dicantur onerosæ, necesse est, ut pretium æquivaleat valori rei concessæ.*
26 *Quando pretium vel non excedit, vel non adæquat medietatem; semper præponderat causa lucrativa.*
27 *Facultas resignandi est maximo pretio æstimabilis.*
28 *Concessiones gratuitæ possunt ad libitum concedentis revocari, etiam nullo restituto pretio, præsertim concurrente causa publici boni.*
29 *Possunt rescindi, etiam nulla concurrente revocandi causa.*
30 *Causa publica justificatur per assertionem Principis.*
31 *Restitutio pretii facienda est in revocatione concessionis onerosæ.*
32 *Limitatur quando commoditas refusionis non adesset, quia tunc possent revocari concessiones onerosæ, nullo restituto pretio.*
33 *Princeps ex quacumque justa, & rationabili causa potest adimere bona privatis, nullo soluto pretio, vel modico, si commodè solutio fieri non possit.*
34 *Quod præcipuè locum habet in vindicatione regalium, ad quam Princeps adstringitur ex causa publici boni.*
35 *Debet primò repetere ab iis, à quibus inopiæ causa forsan derivavit.*
36 *Princeps per viam legis generalis tollere potest jus quæsitum Tertii, nullo refuso pretio.*
37 *Lex dicitur generalis, quando tangit totum Collegium.*
38 *Lex universalis distinguitur à præcepto, quod istud ferit particularem personam; illa verò non promulgatur in odium unius, vel alterius, sed omnes comprehendit.*
39 *Sufficit tamen, quod comprehendat omnes alicujus generis, non autem omnes cujusvis generis.*
40 *Dicitur universalis, quando est lata pro communi bono.*
41 *Potestas ordinaria Principis est legibus obnoxia.*
42 *Clausula* de plenitudine potestatis *importat usum potestatis absolutæ.*
43 *Princeps ex causa publicæ utilitatis potest concessiones revocare de potestate ordinaria.*
44 Fagnan. in cap. ex epistolæ de probat. *explicatur.*
45 Bald. conf. 424. lib. 2. *in quibus terminis sit intelligendus.*
46 Roland. conf. 71. n. 10. & seq. lib. 3. *loquitur in lege particulari, non generali.*
47 Gratian. discept. forens. 891. n. 13. 29. 30. *declaratur.*
48 *Princeps non potest uni rem adimere per viam legis particularis, & alteri concedere, justa deficiente causa.*
49 Put. decis. 381. lib. 3. Ubald. decis. 478. n. 9. & decis. 4. part. 7. recent. *in quibus casibus procedant.*
50 *Concessiones factæ per viam contractus, si grave damnum Principatui inferant, & detegantur læsivæ Reipublicæ, non sustinentur.*
51 *In dubio est judicandum contra fiscum.*
52 *Cessat prædicta regula in claris.*
53 Ex text. in l. non puto, ff. de jure fisc. *potiùs desumitur regula, quod in dubio sit pronunciandum pro fisco.*
54 *Contraria opinio procedit in fisco pœnali.*
55 *Potior est causa fisci, quoties agit de damno vitando.*
56 *Non est deterioris conditionis, quàm privatus.*
57 *Regula, quod in dubio sit pronunciandum contra fiscum cessat, quando ad favorem fisci alia concurrit regula.*
58 *Publica utilitas semper privato commodo est præferenda.*

R.P. PAulus Jur. C. in *l. cum quidam* 17. *ff. de usur.* sic ait, 1
Præsidem Provinciæ addi, qui stipulationem, de cujus iniquitate quæstus es, admodum justæ exactionis rediget: Hinc Doctores communiter asserunt, licitum esse cuilibet contractum à principio justum, tractu temporis injustum, & lesivum effectum, rescindere, & Præsidis auctoritate, ad justitiam reducere, ne alias observantia illius per aliquod, tempus iniquitati fomentum præbeat, ut nempè alter ex contrahentibus cum aliena locupletetur jactura, ut tradunt Rolan. *conf.* 1. *nu.* 137. *& seqq. lib.* 2. Fontanell. *de pact. nupt. par.* 1. *claus.* 4. *Glos.* 18. *nu.* 116. *&* 118. *pag.* 249. Larrea *alleg. fisc. alleg.* 23. *sub nu.* 11. *& sub nu.* 21. dicens, id etiam apud Ethnicos fuisse cognitum, Thes. *dec.* 120. *n.* 2. *&* 226. *per totum.*

Idque nullam patitur difficultatem, quoties contractus 2
habet tractum successivum, & futura respicit, undè certa regula pro læsione excludenda assignari non possit, quemadmodum advertunt citati Doctores, ac alii mox allegandi.

Si igitur ex dicta regula generali omnibus datum est, ad 3
vitandam jacturam, contractum circa res privatas, licet à principio justum, rescindere, multò fortiùs id licitum est Principi pro vindicatione regalium, ut in his præcisè terminis loquuntur Mandel. *conf.* 34. *à nu.* 15. *ad finem*, Ganaver. *conf.* 2. *à nu.* 16. *cum seqq.* Molin. *de primog. Hispan. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 17. latissimè Larrea *alleg. fisc. alleg.* 32. *à numer.* 5. *ad fin.* Fajard. *alleg. fisc. par. prima alleg. prima à nu.* 128. *& in Additionibus ad alleg.* 7. *num.* 68. *post alleg.* 32. egregiè del Bene *de Parlament. cap.* 2. *de caus. effic. Parlam. dubitat.* 4. *sect. prima num.* 5. *& seq. signanter sub nu* 7. *vers. Tertio probatur, & num.* 19. *in fine, & sect.* 2. *num.* 11. *cum pluribus seqq.* Capyc. Latr. *decis.* 188. Giphus *decis.* 43. *n.* 47. 4
Læsio enim Principis semper publico bono adversatur, ejusque jactura, præsertim in Regalibus, cum toti Reipublicæ damnum pariat, reparari debet, etiam extraordinariis remediis, ut benè distinguendo inter Regalia, & Patrimonialia Principis, advertunt Fajard. *citata alleg. prima numer.* 130. & Capic. Galeot. *resp. fisc. resp.* 14. *sub numer.* 37.

Quod est adeò verum, ut non solùm omni jure licitum 5
sit Principi contractus enormiter læsivos rescindere, & concessiones factas revocare, quinimò etiam debeat hoc facere tanquam Justitiæ, & æquitatis cultor, ut optimè in similibus respondet Larrea *citat. allegat.* 23. *numer.* 32.

& ſub n.33. cum pluribus ſeqq. qui num. 36. ex Bodin. *de Repub. & Ribadener. de Principe Chriſtiano lib.* 2. *cap.*10. referſ, quod in Gallia regnante Philippo Valleſio confiſcata fuerunt anno 1357. omnia bona eorum, qui ex contractu cum Regibus anteceſſoribus inito lucrum exorbitans fecerunt, & priùs idem peractum fuiſſe à Sancto Ludovico anno 1254. ac poſtea à Rege Philippo Pulchro anno 1300. & pluries in Germania tam ſub Maximiliano anno 1500. quàm aliis temporibus; ut ibi per eum videre eſt.

Nec reſponſiones ex adverſo dari ſolitæ, poſſe excludenda læſione, in caſu præſenti ullatenus refragari poſſunt.

6 Nam illa deducta ab incertitudine, & variatione lucrorum, quæ cum indifferens ſit ad incrementum, vel decrementum, ſi potiùs illud, quàm iſtud afferre contingat, juſtitiam, & æquitatem contractus alterare non valeat, ſuſtineri poterit Ethnicorum tempore, apud quos uſuræ permittebantur, non verò in Chriſtiana Religione, & præſertim in Urbe ſub occulis Sanctorum Pontificum, qui proindè tot Conſtitutiones ediderunt uſurarum moderatorias, ut punctualiter reſpondet Larrea *dicta alleg.* 23. *n.*25. *&* 26.

7 *cum ſeq.* advertens aliquando non aliter Hiſpaniarum Reges contractus, ita læſivos effectos, penitus non extirpaſſe, niſi quia contrahentes, ſive emptores magnam quantitatem Regibus obtulerunt, ultra pretium ab initio conventum, itaut redditus, & ſors eſſent ad juſtitiam, & æquitatem redacti.

8 Minuſque adaptari poteſt alia, quod nempè vox Principis debeat eſſe ſtabilis, & conſtans, ejuſque contractus ſuperſint bonæ fidei, & legis habeant vigorem; Quoniam hæc omnia vera ſunt, ſed non inde ſequitur, Principem teneri ad obſervantiam contractuum læſionem & uſuras redolentium, ut pariter reſpondet Larrea *dicta alleg.* 23. *numer.* 35. & adducta in objecto applicari poſſunt contra-

9 ctibus æquis, & juſtis, ſive rebus in eodem ſtatu manentibus, ut advertit del Bene *de Parlament. cit. cap.* 2. *dub.* 7. *nu.*30. & 31.

10 Tertia ſimiliter deſumpta ex tolerantia tot Summorum Pontificum, & ex bona fide contrahentium, nullius pariter eſt roboris, quia tolerantia, ſive potiùs conniventia aliorum obeſſe non debet, quoties ea detegitur præjudicialis publico bono, ſemperque permiſſum eſt Principi, imò ejus debitum expoſcit, tali præjudicio occurrere, Sperell. *dec.*47. *à nu.*41. *cum ſeqq.* Rota coram Coccin. *deciſ.* 2196. *num.*7. *cum ſeq.* & coram Eminentiſſ. Otthobono *deciſ.* 4. *num.*37. *& ſeq* & in terminis magis præciſis Larrea *dicta alleg.*23. *nu.*37.

11 Præterea vetitum eſt Principi Regalia, & cum Reipublicæ pernicie Jus ſuum in illis remittere, vel minuere, etiam per viam contractus, multoque minus hoc eſt permiſſum Anteceſſori in præjudicium ſucceſſoris, ut monent Doctores cumulati per Barboſ. & Gonzal. *in cap. intellecto de jur. jur.* Bodin. *de Repub. lib.*6. *cap.* 2. Solorz. *de jur. Indiar. tom.*2. *lib.*2. *cap.* 20. Maſtrill. *de Magiſtrat, cap.* 18. *nu.* 24. *& ſeq.* Choel. *ad Bull. bon. regim. cap.*28. *num.*88. *&* 89. *cum ſeqq.* ubi de Conſtitutione Apoſtolica per ſucceſſorem revocata in præjudicium Privilegiatorum, egregiè del Bene *de Parlament. cap.*2. *dub.* 7. *numer.* 36. *cum pluribus ſeqq. ad fin.*

12 Cùm igitur hìc ageretur de Regalibus, inter quæ computantur Officia, Ripol. *de Regal. cap.*14. *de Regal. vendit. Offic. num.*7. *cum ſeqq. per tot.* & noviſſimè Prat. *diſcept. forenſ. cap.*18. *num.*12. *volu.*2. Et emolumenta Officialium in maximum Principis præjudicium, habito reſpectu ad pretium, quod Camera receperat, valdè tractu temporis excreviſſent, adeout nedum juſta, ſed debita, & neceſſaria eſſet illorum reductio ad æqualitatem cum pretio à Dataria recepto, ac de propria natura hujuſmodi Officia ſupprimi poſſent ad arbitrium Summi Pontificis, Utique conſiderata exceſſiva quantitate lucri ab Officialibus percepti (loquendo præſertim de illis, qui vere tale lucrum fecerunt, ex quo Officia

13 viliori pretio acquiſierant, eaque per longum tempus poſſederant) ſequitur, quod circumſcripta Bulla Piana, revocari, & ſupprimi potuiſſent, etiam nihilo reſtituto, unde multò facilius cum refuſione ſolius pretii recepti à Dataria, ut in puncto probat del Bene *cit. tract. de Parlament. cap.* 2, *dub.*4. *ſect. prima à num* 5. *per tot. & ſignanter ſub numer.* 7. *verſ. tertio probatur, & ſect.*2. *n.*11. *& ſeqq. & num.*26. *§. reſpondetur, verſ. præſertim ſecundo, & num.*27. *ad fin.* ubi contrariis reſpondet, ſignanter, quod non per hoc dici valet,

14 Principem fidem datam fallere, cùm exemplum pateat etiam in pupillis, & Eccleſia, quibus adverſus læſionem per reſtitutionem ſuccurritur.

Neque hoc durum videri debet, nam omnis æquitas expoſtulat, ut in contractibus ſervetur æqualitas, quodque 15
ex jactura alterius, alter non ditefcat; præſertim quando jactura eſt Principis ſupremi, quæ redundat in totius Reipublicæ præjudicium, ut conſideratur del Bene *loco proximè citato.*

De læſione verò in præſenti, & quidem enormiſſima du- 16
bitari non contingit, ut enim egregiè motivatur in erudito diſcurſu Italico ſermone exarato, circa ſuppreſſionem hujus Collegii *pag.*32. Officia hujuſmodi vendita fuerunt habito reſpectu ad emolumenta, quæ quilibet Officialis percipere potuiſſet ſua tantum vita durante, ut regulare eſſe in officiis, etiamſi in conceſſione addita fuiſſet clauſula, *in perpetuum*, in puncto firmat Prat. *diſcept. for. par.*2. *dicta diſcept.* 18. *n.*72. Et ad inſtar cenſus vitalitii (cui æquiparari, ac 17
etiam cenſuum nomine comprehendi hujuſmodi regalia jura, in ſimilibus advertit, & latiſſimè probat Larrea *cit. alleg.*23. *à nu.*46. *ad fin.*) cujus pretium conſiſtit in anticipata perceptione illorum fructuum, qui emptori ad vitam conſtituuntur: Et nihilominus major pars officiorum, de quibus agitur per viam reſignationum fuit ferè perpetuata, itaut ex triginta officiis ſpatio ferè unius ſaculi, quod fluxit ab Innocentio Octavo ad Beati Pii Quinti Pontificatum, non adhuc vacaſſent ſex, quæ ſupprimi debebant, ut colligitur ex dicta Conſtitutione B. Pii. Unde elapſis profectò tot annis, quot computari ſolent in æſtimanda hominum vita in ſimilibus materiis, Principis Camera, quæ ſolùm pretium ad fructus ex illis perceptibiles vita durante commenſuratum recuperat, remanſit cum evidenti detrimento ſuis regalibus, & proventibus ſpoliata, itaut læſio non ſit circa plus, vel minus, habito reſpectu ad pretium acceptum, & valorem rei conceſſæ, ſed propriè conſiſtat in omnimoda ſpoliatione, & deperditione eorumdem officiorum per longum tempus, quod eſt æquè ac dicere, quod Principes in hac parte Patrimonium amiſerat, cùm hoc in illis conſiſtere, tradat Kloch *de contribut. cap.*1. *nu.*53. Et propterea magis relucet æquitas, & munificentia Sanctiſſimi Domini Noſtri, qui reſtituendo totum, quod Dataria verè acceperat, non reſtituit, quod erat alterius, ſed proprium donavit.

Prout quoque læſio reſultat ex eo, quod prædicta Offi- 18
ciorum emolumenta valdè fuerint excreta, non per induſtriam Officialium, vel per temporis beneficium ſed ex ipſiuſmet Principis facto, tum per abundantiam gratiarum, tum per tolerantiam, quod tot materiæ, quæ debuiſſent expediri per Datariam, expediri poſſent per Secretariam Brevium, ut eſt notorium, & nihilominus certum eſt, minorem læſionem requiri ad ſuccurrendum Principi, ejuſque 19
Cameræ, quam cuicumque alteri privato, ut tradunt Fajard. *alleg. fiſc. alleg. prima nu.*123. Capic. Galeot. *reſp. fiſc. reſol.*25. *num.*47. Capyc. Latr. *conſult.* 5. *num.* 19. ſufficere namque in ſexta parte probant de Marin. *quotid. reſol. lib.*1. 20
*reſol.*147. *num.*1. Galeot. *reſp. fiſc. reſp.*14. *per tot.* & pleniſſimè de Pont. *de poteſt. Proreg. tit.*4. *§.* 5. *à principio ad num.* 21
47. advertens *num.*41. quod ſi læſio ſit ultrà ſextam, tunc opus non ſit beneficio reſtitutionis, ſed contractus tanquam nullus ſubſtineri non poſſit, idemque probant Muſcatel, *in prax. civil. lib.*2. *par.*2. *gloſ. venduntur numer.*54. Vinc. de Franch. *dec.*120. *numer.* 7. *& deciſ.* 224. *numer.* 2. Maſtrill. *deciſ.* 84. *numer.* 8. & R. P. D. de Luca *diſc.* 65. *numer.* 17. *de Regal. & lib.*2. *eodem titul. diſcurſ.* 201. *numer.* 2.

Ex quibus clarum redditur, quod attenta diſpoſitione juris, Camera nihil forſan reſtituere tenebatur illis præſertim, qui ſupradictum immoderatum lucrum fecerant, & qui viliori pretio emerant.

Idemque firmandum eſt etiam attenta Conſtitutione 22
Beati Pii, licèt enim ea præcipiat integram reſtitutionem accepti, & in hac parte ſit Dominis Officialibus favorabilis, adhuc ita ſanè eſt intelligenda, quatenus emolumenta notabiliter non excreviſſent in detrimentum Cameræ, cum quælibet diſpoſitio, aliave conventio eatenus obliget, quatenus res in eodem ſtatu permaneat, ut ex Mandoſ. *conſ.*90. *nu.*8. Cravett. *conſ.*95. *num* 4. Fagnan. *in cap. ex epiſt. n.*14. *& 15. de probat.* aliiſque pluribus probant DD. ex adverſo ſcribentes.

Obſervantia pariter plurium Summorum Pontificum, 23
ac etiam aliorum Principum, præcipuè Regis Galliarum, latè probata per R. P. D. Commiſſarium, reſtituendi ſcilicet in ſimilibus cauſis id, quod verè, & realiter in Ærarium publicum devenerat, intelligenda eſt modo prædicto, quatenus ſcilicet emolumenta adeò notabiliter

non excreverint, nam licet obſervantia in omni materia, & ſignanter in hac Officiorum, & habeat legis vigorem, ex traditis per Galeot. *reſp. fiſc. reſp.*12. *n.*10. Lanar. *conſ.*34. *nu.*2. *cum ſeqq.* R.P.D. de Luca *de Regal. ad mater. Offic. diſc.*5. *n.*20. *& diſc.*21. *n.*5. Rovit. *dec.*72. *n.*26. Tamen non conſtat unquam ita practicatum fuiſſe, quando Officiales magnum lucrum acquiſierunt per tantam exceſcentiam emolumentorum, medio tempore ex facto

24 Principis concedentis reſultantem, cum notabili illius læſione, quo caſu talis fructuum exceſſus ad eos ſpectare non poterat, ſed ad Principem læſum pertinebat, ut ait del Be- *cit. cap.*2. *dub.*4. *ſect. prima ſub num.*6. *verſic. ſecundo pro-*

25 *batur.*

Reſultat etiam ex prædictis, quod conceſſiones (exceptis illis, quæ factæ fuerunt moderno tempore cariori pretio) dici potius poſſint gratuitæ, cum non ſolum acceptum à Dataria non æquivaleat illarum valori, habito reſpectu ad fructus, ut eſſet neceſſarium ad conſtituendum titulum oneroſum, tradunt Vermigl. *conſ.* 443. *num.*1. & 2. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. gloſ.* 28. *num.* 25. & firmavit Rota

26 *deciſ.* 457. *num.* 17. *par.* 1. *diverſ.* ſed neque excedat, vel ſaltem adæquet medietatem, quo caſu ſemper cauſam lucrativam præponderare eſt apud omnes incontroverſum, ut monet Bald. *in prælud. feudor. num.* 11. *& in l. qui ſe Paris num.* 34 *& de vendit. libert.* Soccin. ſen. *conſ.* 4. *numer.* 6. *&* 17. *& conſ.* 82. *num.* 12. *lib.* 3. Roland, *conſ.* 23. *nu.*26. *lib.*1. Giovagn. *conſ.* 29. *num.*34. *lib.*2. Spad. *conſ.* 54. *num.* 40. *lib.*1. Larrea *alleg.* 67. *num.* 23. Peregr. *de jur. fiſc. lib.*1. *tit.*3. *num.*28. *&* 29. Cacheran. *deciſ.*139. *num.* 10. Surd. *deciſ.*190. *num.*1. *in fin. verſ. in caſu*, Rota *dicta deciſ* 457. *num.*17. *part.* 1. *diverſ* & coram Merlin. *deciſ.* 86. *num* 16. *&* 87. *deciſ.*571. *num.* 26. *& ſeqq.* coram Bich. *& in recent. deciſ.* 463. *num.*9. *part.* 14. Attenta præſertim facultate reſignan-

27 di, quæ, ut experientia docuit, fere omnes eas conceſſiones efficit perpetuas, & proinde eſt maximo pretio æſtimabilis.

28 Poſito autem, quod agatur de conceſſionibus gratuitis (ſaltem reſpectu illarum, quibus prædicta qualitas eſt adaptabilis) ſequitur, quod eæ facilius potuiſſent ad libitum concedentis revocari, etiam nihilo reſtituto, præſertim concurrente juſta cauſa publici boni, ut advertunt Valenzuel. *conſ.*99. *num.*32. *& ſeqq. & conſ.* 167. *num.* 89. Caren. *reſol. practi. reſol.* 59. *num.* 22. Suarez *de legib. lib.*8. *cap.* 37.

29 *num.*9. Donat. *in prax. regul. tom.*1. *tract.* 13. *quæſt.*2. *per tot.* Molin *de Primog. Hiſp. lib.*4 *cap.* 3. *ſub num.*17. *&* 18. del Bene *de Parlam. cap.*2. *dub.*4. *citata ſect.*2. *à nu.* 8. *cum plurib. ſeqq.* & ita fuiſſe judicatum in Conſilio Neapolitano, refert Capic *dec.* 116. *in fine*, prout idem reſolvit Rota *dicta deciſ.*457. *num.*14. *&* 15. *part.* 1. *diverſor.* quarum auctoritates plures loquuntur in terminis conceſſionum factarum per viam contractus, ac etiam nulla revocandi concurrente cauſa, ut præ aliis probat Capic. Galeot. *reſp fiſc. reſp.* 23. *à num.* 1.

30 Cumque in præſenti caſu plures juſtæ cauſæ tam publicæ utilitatis, quam aliæ animum Sanctiſſimi Pontificis moventes, fuerint in Motu proprio ſuppreſſionis expreſſæ, de quibus nefas eſſet dubitare, cum in hoc ſtari debeat aſſertioni Principis, ut omnes conveniunt, & ſignanter monent Valenzuol. *cit. conſ.*99. *nu.*1. *& ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl.*1233. *cum ſeqq.* Caren *reſolut. practi. dict. reſol.*59. *num.*32. Feſtaſ. *de collect. part.*4. *quæſt.* 12. *per tot.* Larrea *alleg. fiſc.* 60. *per tot & ſignanter nu.* 7. Donat. *in prax. cit. tract.* 13. *quæſt.*4 *ſub num.* 3. Capic. *dict. deciſ.* 116. *num.* 7. Eximi

31 profectò Camera potuiſſet etiam à reſtitutione accepti, quæ ſolum de rigore juris cedebat in illis paucis conceſſionibus, quæ erant verè oneroſæ, utpote pro majori pretio, & moderno tempore factæ, ut optimè diſtinguendo inter gratuitas, & oneroſas, advertit Donat. *cit. tract.* 13. *quæſt.* 1.

32 Quinimò etiam conceſſiones verè oneroſæ revocari potuiſſent non refuſo accepto, dummodo commoditas refundendi non adeſſet, quoties ſuppreſſio contingit ex juſtis cauſis, præſertim publicum Reipublicæ bonum concernentibus, ut punctualiter monet del Bene *de Parlam. cap.*2. *dub.* 4. *ſect.* 3. *num.* 26. *§. reſpectu. verſ. præſertim ſi Rex hic, & nunc.*

33 Et ſumma quidem ratione, nam licet Principi ex quacumque juſta, & rationabili cauſa, & præſertim publica, privatis adimere bona, vel nullo ſoluto pretio, vel modico, ſi commodè ſolutio fieri poteſt, ut voluerunt Bald. *in l item ſi verberatum ff. de re ci vindic,* Caſtren. *conſ.* 229. *ſub num.*2. *poſt med. lib.*1. Pariſ. *conſ.*2. *num.*48. *&* 49. *lib.*4. Ro-

man. *conſ.*319. *num.*2. *verſ. ſecunda concluſio, & numer.*2. *per tot.* ex gratia viden. & ibi Adden. Cancer. *var. reſolut. part.*3. *cap.*3. *num.*99. Port. *lib.*5. *commun. opin. concluſ.* 16. Oddus *de reſtit. in integr. part.*2. *quæſt.* 99. *art.*8. *numer.* 55. *& ſeqq. per tot. & art.*9. *per tot. ſignanter numer.* 71. pariter ex gratia viden. Arnold. Clappemar. *lib.* 4. *Arcanor. Reipubl. cap.*16. *&* 22. PrucKamar *de Regal. §. Abſoluta poteſtas*, *Reſtaur.* Caſtald. *de Imperat. quæſt.*96. *inter tract. volum.*16. Vvaremund. *de ſubſidio Regni cap.*10. *pag.*136. Jn: Harprecht. *de rer. diviſ. in rubr. numer.* 101. Petr. Gregor. *in ſyntagm. Jur. lib* 7 *cap.*10. *num.*49. Belluga in Specul. *Principat. rubr.* 46. *num.* 3. & 4. Hotoman. *quæſt. Illuſtr. quæſt.*1. Fernard. Vaſq. *lib.*1. *contr. cap.*5. *nu.*1. de Ponte *de poteſt. Proreg. tit.*2. *nu.*26. *& tit.*4. *nu.*36. Maximilian. Fauſt. *in conſ. pro ærar. clauſ.*10 *ord.*824. Choell. *ad Bull. bon. regim. cap.* 28. *num.*86. *& ſeqq.* Kloch. *de ærar. lib.*2. *cap.* 120. *nu.* 1. *& ſeqq. num.*7. 8. *&* 9. del Bene *de Parlamen. cap.*2. *dub.* 4. *ſect.* 31. *& dubit.*7. *num.* 34. Afflict. *deciſ.* 361. *num.* 4. ſimiliter ex gratia viden.

Fortius itaque hoc potuiſſet reddi licitum præſenti, ex 34
quo non agebatur de ademptione rerum privatarum, ſed v.indicatione regalium privatis conceſſorum, ad quam præciſè Princeps cogitur ex cauſa publica, nam ea Principem adſtringit, ut publico bono ſuccurrat, & ſubſidium præbeat, ad tradita per Papon. Areſt. *lib.* 6. *tit.* 1. *quæſt.* 4. & quidem ordine ſervato, ut nempè Princeps primò incipiat ab iis, qui plus beneficii habuerunt, inde ſcilicet repe- 35
tendo unde inopiæ cauſa forſan derivavit, ut per ſimilia verba monet Kloch *de erar. lib.*2. *citato cap.* 120. *numer.* 4. *&* 5.

Accedit quod Sanctiſſimus Dominus Noſter ſupprimen- 36
do hujuſmodi Officia non proceſſit per viam particularis diſpoſitionis potius unum, quam alterum ex Officialibus tangentis, ſed per viam legis univerſalis totius Collegii annihilativæ, quod dubium non eſt, poſſe Principem derogare Juri tertio quæſito, etiam abſque ulla refuſione pretii, ut probant Roland. *conſ.* 69. *nu.* 44. *lib.*2. Roman. *cit. conſ.* 310. *ſub nu* 1. *verſ. primo quod, & nu.*2. ubi quod hic caſus nullam habeat difficultatem, Surd. *conſ.*313. *num.*100. Caſtren. *dict. conſ* 229. *ſub num.* 2. *verſ. vel niſi legem condendo lib.*1. Venturin *conſ.*19. *num.*9. *verſ. licet ſecus*, Vvamenc. *conſ.*1. *num.*3. *lib* 1. Cancer. *var. reſol. part.*2. *cap.*3. *nu.* 92 *&* 98. Cenſal. ad Peregr. *de fideicommiſſ art.*52. *§. verum hanc aſſertionem*, Choell. *ad Bull. bon. regim. dict. cap.* 28. *num.* 86. Peregr. *de Jur. fiſc. lib.*5. *tit.*2. *ſub num.*52. *&* 53. Larrea *alleg. fiſc. alleg.*3. *num.*11. Faiard. *alleg. fiſc. alleg.*1. *num.* 82. Diana *oper. moral par.*21. *reſol.*5. *verſ. & hæc ſunt pugnantes*, Molin. *de Primog. Hiſp. lib.*4. *cap.*3. *ſub nu.*17. ubi quod caſus legis ſemper cenſeatur exceptus, Rota *dicta dec.*457. *n.* 14. *&* 15. *part.*1. *diverſor.*

Quod verò Sanctiſſimus proceſſerit per viam legis uni- 37
verſalis, patet ex eo, quia ſuppreſſio demandata non reſpicit potiùs unam, quam aliam perſonam, ſed totum Collegium comprehendit, quod ſufficere ad verificandum legem eſſe generalem, tradit Fulgoſ. *conſ.*143.

Neque contrarium dicunt Doctores ex adverſo citati, 38
quoniam ſolùm contendere videntur, quod ad eſſentiam legis requiratur univerſalitas, ne in odium potius unius, quam alterius ſuſpicari poſſit promulgata, unde concludunt eam omnes comprehendere, ad differentiam præceptorum, quod particularibus dirigitur, ut præter ex adverſo adductos, diſtinguunt Buſsemb. in Medull. Theolog. *tract.* 2. *cap.*1. *in princip.* Pilaja *deciſ. Pontif. part.*1. *lib.* 1. *dec.*3. *ſignanter nu.*7. & omnes communiter, verum non deſcendunt ad hoc, an requiſita univerſalitas talis eſſe debeat, ut om- 39
nes cujuſvis generis omninò comprehendat, vel potiùs ſufficiat, ut intra aliquod genus neminem excludat, & ideò prævalere debet punctualis doctrina Fulgoſ. *proximè cit. conſ.* 141.

Præterea non deeſt alia reſponſio, nempè quod univer- 40
ſalitas ad quidditatem legis requiſita verificetur in eo, quod ea lata ſit pro communi bono, ut benè admonet Argel. *de acquir. poſſeſſ. quæſt.*1. *art.*7. *nu.*195.

Corruit quoque aliud fundamentum DD. ex adverſo ſcri- 41
bentium, conſiſtens in aſſumpto, quod prædicta benè poſſent procedere, ſi fermo eſſet de poteſtate plenaria, & abſoluta Pontificis ſupprimentis, non verò quando agitur de poteſtate ordinaria, quæ legibus non eſt ſoluta.

Ultra quod enim Motus proprius ſuppreſſionis emanavit 42
de plenitudine poteſtatis, quæ clauſulâ importat uſum poteſtatis abſolutæ; Animadvertendum eſt, quod ibi Princeps movetur ex juſta, & legitima cauſa, publicum

bonum concernente, ſufficit ejus ordinaria poteſtas, ut punctualiter firmat Capic. *dec.* 166. *nu.* 5. ibi, *& quando facit cum cauſa poteſt, & dicitur facere ex poteſtate ordinaria ſine plenaria poteſtate, quia hoc etiam inferior à Principe poſſet facere, de quo loquitur Text. in cap. in noſtra de injur. videlicet de Civitate Brixiæ, & Text. in dict. §. ſi conſtat, loquitur in Civitate qualibet*, & Bartol. *in l. quæcumque de fid. inſtrum. & Jure haſtæ fiſc. lib.* 10. *loquitur de Civitate Peruſiæ, & de Civibus loquitur* Bart. *in proœm. digeſtor. in l. quoties ff. de pollicit. in l. Antiochenſium ff. de privileg. cred.* & notat Alex. *conſ.* 216. 8. *col.* 3. *volum.* & Dec. *in dict. cap. quæ in Eccleſiarum* 12. *col. & 13. ſed vis ſtat in ea cauſa*, & idem comprobat Donat. *prax. tom.* 1. *tract.* 13. *quæſt.* 1. *per tot.*

43 Et adverti potiſſimum ſupplicatur, quod refuſio ultra pretium verè acceptum, eſt ſemper ſpecies pœnæ, ut per doctam plurium caſuum diſtinctionem, videri poteſt in adnotationibus pro Camera datis ad partes; Inde namque fit evidens, omninò eſſe indebitam prætenſionem, ex quo Camera per hanc ſuppreſſionem in nihilo deliquit.

Superest examinare doctrinas ex adverſo adductas, quamvis hic labor ſuperfluus videatur, dum ex ſola lectura detegitur, quod vel non applicantur, vel retorquentur.

44 Ac præ aliis ſanè retorquetur mirificè Fagnan. qui præcipuè tanquam punctualis adducitur *in cap. ex epiſtolæ de probat.* ſolum enim, ut in alia ſcriptura fuit dictum, diſputat, an Camera teneatur ad reſtitutionem illius pretii tantum, quo loca Montium, ſeu Officia in prima erectione vendita fuerunt, vel poſito, quod ea ſæpiùs vacantia per obitum, aut alio modo denuo vendita fuerint à Camera majori pretio, debeat iſtud refundi, ut videri poteſt *nu.* 9. unde patet, quod non applicatur caſui præſenti, ex quo non prætenditur reſtitutio ſolius pretii, juxta primævam erectionem, prout vigore Bullæ Innocentii prætendi potuiſſet, niſi ſuperveniſſet Conſtitutio Piana, nec etiam prætenditur, Cameram juvari poſſe diſpoſitione Juris, neque controvertitur reſtitutio integri pretii per Datariam recepti, quam ſolùm Fagnanus deberi contendit; Imo, ut diximus, manifeſtè retorquetur, dum *nu* 13. *in fine* expreſsè admittit, nullatenus eſſe reſtituendum id, quod à Camera non fuit receptum ibi: *Quia intelligitur, dummodo poſtea ad manus Cameræ non pervenerit majus pretium*. Et rurſus à Fagnano conſideratæ non fuerunt circumſtantiæ ſuperius adductæ, nimirum enormis læſio, qualitas conceſſionum, publica utilitas, nec non quod ſuppreſſio facta fuerit per viam legis generalis, quibus concurrentibus probatum eſt punctualibus auctoritatibus Cameram de rigore Juris ad nullam reſtitutionem manſiſſe obnoxiam.

45 Neque etiam applicatur auctoritas Bald. *conſ.* 424. *lib.* 2. nam, ut apparet ex facti ſerie per ipſum regiſtrata, duo quærebant; Primò, an debitor, qui juxta conventionem pecunias ad creditum ſui creditoris poſuerat in Monte Florentiæ tempore decrementi earumdem, eſſet obligatus ad reſtituendum quantitatem correſpondentem diminutioni valoris; Secundò, an Commune Florentiæ in caſu reſtitutionis juxta reformationem tunc factam, teneretur ad reficiendum pretium currens de tempore depoſiti, & deſcriptionis ad creditum emptoris, vel potius ad rationem veri crediti, non attenta accidentali diminutione valoris pecuniæ tunc contingente: Et quoad primum reſpondet pro liberatione totali debitoris: Quoad ſecundum aſſerit; reſtitutionem à Communi Florentiæ fieri debere habito reſpectu ad verum creditum, non ad accidentalem valoris pecuniæ diminutionem, & ſummo quidem Jure; nam reformatio diſponebat, quod cuique extracto ſolveretur quarta pars ejus, quod ſibi debere conſtaret, attenta deſcriptione, adeòque cum extractus eſſet deſcriptus creditor pro florenis 500. licet illi minus valerent, reſtitutio ad hanc rationem fieri debebat. In caſu autem noſtro, Camera ſolum fuit obligata ad accepti reſtitutionem, inſpecta B. Pii Conſtitutione, & de jure, illa circumſcripta, concurrunt tot rationes obligationem vel minuentes, vel in totum remittentes, ut omnem applicationem excludant, ſolumque auctoritas Baldi poſſet contra Cameram adduci, ſi in reſtitutione pretii verè accepti, vellet illam regulare ſecundum inferiorem valorem monetæ tunc currentis, de quo non eſt quæſtio.

Quinimò auctoritas Baldi optimè probat à fortiori intentionem Cameræ, nam ſi Communi Florentiæ licuit juxta reformationem quartam partem verè, & realiter accepti reſtituere, & in hoc nulla fuit controverſia, multo magis licitum fuit Cameræ ſolum id, quod à Dataria receptum fuit, integrè reddere, juxta Conſtitutionem B. Pii maximè dum tot concurrunt circumſtantiæ, quæ de juris rigore contrarium etiam ſuadere potuiſſent.

Similiter non applicatur Roland. *conſ.* 71. *nu.* 10. *& ſeqq.* 46
lib. 3. quoniam loquitur quando Princeps bona privatorum adimit per diſpoſitionem particularem, non autem quando propria regalia vindicat, & quidem per viam legis generalis, aliiſque ſupra recenſitis circumſtantiis concurrentibus.

Eædemque reſponſiones tolluntur etiam Gratian *diſcept.* 47
for. cap. 891. *nu.* 13. 29. & 30. (qui ulterius loquitur quando Princeps adimit uni, ut alteri concedat) Petr. *de poteſt. Princip. cap.* 32. *q.* 6. Cancer. *var. reſol. part.* 3. *n.* 8. & Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 1. *cap.* 27. *n.* 38.

Prout extra noſtros quoque terminos loquuntur Roman. 48
conſil. 352. *num.* 22. *cum ſeqq.* Solorz. *de Jur. Indiar. lib.* 2. *cap.* 27. *num.* 55. *& ſeqq.* Capyc. Latr. *conſult.* 38. Menoch. *conſ.* 307. *num.* 39. *ad* 45. Ruin. *conſ.* 31. *lib.* 5. Antunez *de donat. Reg. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 2. *& cap.* 13. Mager. de Advocatis *cap.* 6. *nu.* 190. ac cæteri. Omnes enim tranſeunt cum ſuppoſito, quod Princeps uni tollat, ut alteri tribuat, idque per viam diſpoſitionis particularis, ac etiam deficiente juſta cauſa, ut ſignanter aperit Roman. *d. conſil.* 352. *num.* 25.

Denique numquam contrarium tenuit Rota, nam ex 49
adverſos allegata *deciſ. Putei* 381. *lib.* 3. procedit quando Princeps particulariter diſpoſuit in præjudicium unius pro alterius commodo & ulterius ibi nihil ex profeſſo firmatur, cum lis non eſſet cum Principe, ſed ſolum incidenter ſermo habetur ſuper intelligentia Imolæ *in cap. quia diligentia de elect.* Caſus autem *deciſionis Ubaldi* 478. *nu.* 9. carebat omni legitima cauſa, ut ibi advertitur *num.* 11. & rurſus non agebatur de Principe ſupremo, ſed de Civitate inferiori. Et in ſimili caſu deficientiæ cauſæ juſtæ loquitur *deciſ.* 4. *part.* 7. *recent.* ubi eſt videre *num.* 13. ibi, *cum publica utilitas ceſſet*, &c. contrarium firmans *nu.* 16. quatenus publica utilitas controverti non poſſet.

Et generaliter animadverti ſupplicamus, quod licèt aliqua ex allegatis ex adverſo auctoritatibus loqueretur concurrente juſta cauſa, vel alia ex prædictis circumſtantiis, nunquam tamen eſſet applicabilis in præſenti caſu, in quo cumulativè concurrunt cauſæ juſtæ, & quidem publicæ utilitatis, læſio Principis, lex generalis, qualitas conceſſionum, & quod non agitur de adimendis bonis privatorum; Conceſſiones enim etiam per viam contractus Prin- 50
cipatui grave damnum inferentes, vel à principio, vel etiam ex poſt detectas læſivas, & damnoſas Reipublicæ, nunquam ſubſtineri, præter allegatos ſupra per nos in *§. de jure ſiquidem*, & in aliis pluribus ſequentibus, tradunt adducti etiam à D. Arrigo, uno ex DD. ex adverſo ſcribentibus, qui hanc veritatem profiterur in *§. Summos autem Pontifices*, & in *§. dicta autem deciſio*; nempè Gonzal. *in cap. intellecto num.* 3. *de Jure juran.* Menoch. *conſ.* 1003. *per tot.* Cyriac. *controv.* 402. *num.* 40. *cum duobus ſeqq.* Maſtrill. de Magiſtr. *lib.* 1. *cap.* 18. *nu.* 19. Caſtill. *de conject. ult. volunt. lib.* 5. *cap.* 89. *num.* 85. *cum ſequ.* Antunez *de donat. Reg. lib.* 1. *cap.* 4. *nu.* 5. *cum ſeqq.* Seſſ. *deciſ.* 79. *num.* 2. *verſic. hoc intellige*.

Igitur ſuperfluum eſt agendi quæſtiones particulares circa prætenſionem augmenti, juxta pretium currens de tempore ſuppreſſionis, vel circa DD. Donatarios, ac habentes cauſam ab eis, dum nihil ab eis Dataria recepit, & totum id, quod habuit, fuit integraliter reſtitutum ad formam dictæ Conſtitutionis Pianæ.

Demum obſtare non poteſt regula, quod in dubiis quæ- 51
ſtionibus contra fiſcum ſit judicandum, deſumpta ex *l. non puto ff. de jure fiſc.* quoniam cum tam ex diſpoſitione Juris, quam ex Conſtitutione B. Pii, clariſſima cenſeri debeant Datariæ, & Cameræ Jura, utique prædicta regula, 52
quatenus etiam ſubſiſteret, applicari non poſſet, ut reſpondet Ganaver. *dec.* 1. *nu.* 119.

Verùm neque ex prædicto Textu poterit unquam legiti- 53
mè deduci prætenſa regula Fiſco contraria: Ibi enim J. C. Modeſtinus excuſat à delicto judicantem contra Fiſcum in dubiis quæſtionibus, ex qua ſanè præmiſſa non poterit derivari tanquam neceſſarium conſequens, quod in dubio ſit contra Fiſcum judicandum, cum potius contraria regula Fiſco favorabilis ex eodem Textu deſumatur, ut diſertè probant magni nominis Doctores, & ſignanter Carleval. *de Judic. lib.* 1. *tit.* 2. *diſput.* 1. *numer.* 35. Alfar. *de Offic. fiſc. gloſ.* 16. *privileg.* 26. *numer.* 14. *& ſeqq.* Garz. *de nobil. gloſ.* 25. *num.* 6. *§. hæc ratio fallax cum ſeqq.* Peregrin. *de jur. fiſc. lib.* 4. *tit.* 8. *num.* 1. *verſ. mihi verò*, Fajard.

Fajard. *alleg.* 9. *n.* 280. *& ſeqq.* Boler. *de Decoct. deb. fiſcal. tit.* 5. *q.* 17. *per tot.* Ganaver. *d. deciſ.* 1. *n.* 121. Qui omnes, vel prædictum Textum pro Fiſco interpretantur, vel illum Fiſco non adverſari aſſerunt per hoc, quod meliorem reddat privati conditionem.

54 Idque profectò multò fortius eſt admittendum, quoties Fiſcus non agit ad criminis perſecutionem, vel pœnæ exactionem, quo caſu contraria regula forſan procederet, ut explicant Doctores illam firmantes, & conciliando utramque opinionem tradit Alfar. *de Offic. fiſc. gloſ.* 17. *n.* 22. Ac
55 etiam ex eo, quia Camera non agit pro aſſecuratione lucri ſed pro damno vitando, effugiendi ſcilicet nimis rigidam obligationem reſtituendi, quod non accepit, quod ex ſupra traditis, & ex caſibus ſpecificatis in annotationibus ſapit pœnam; in tali etenim caſu potiorem eſſe Fiſci cauſam probat Alfar. *d. gloſ.* 16. *privileg.* 26. *n.* 116. Fajard. *cit. allegat.* 9. *n.* 285. Boler. *de decoct. debit. fiſc. d. tit.* 5. *q.* 17. *n.* 3. Cum enim, ut probant præfati DD. Fiſcus non ſit de-
56 terioris conditionis, quam privatus, ſicuti privato ſuccurritur pro damno vitando, ita etiam Fiſco conſuli non minus debet.

57 Addimus quod præfata regula ceſſat, quoties alia Fiſco faveat, cum ea ſit merè ſubſidiaria, ut optimè reſpondit Turamin. *in erudita expoſit. præfatæ leg. non puto p.* 2. *c.* 2. *num.* 10. Ac proinde cum ultra dictas regulas reſtringendæ obligationis, & damnum vitandi, aliaſque Cameræ fa- 58
vorabiles, concurrat potiſſima ratio publicæ utilitatis, & neceſſitatis, ſemper privato commodo præferendæ, ne ſcilicet Populi novis tributis graventur, ut ſupra fuit probatum, & præ aliis optimè firmat Delbene *de Parlament. tract.* 6. *c.* 2. *dubit.* 3. *ſect.* 1. *n.* 7. *verſic.* 3. *probatur*, & *n.* 16. *verſic. hæc autem*, & *ſect.* 2. *n.* 11. *cum ſeqq. & n.* 26. *verſ. reſpondetur*, multò minus aſſerta regula meretur allegari.

Repetimus tamen, quod deducta in hac ſcriptura, ſunt omninò ex abundanti, & ad oſtendendam Sanctiſſimi Pontificis clementiam, ac æquitatem, dum rejectis prætenſionibus, quas de jure Camera potuiſſet habere, voluit reſtitui totum, ac integrum pretium acceptum à Dataria, juxta legem data Conſtitutione Piana, ideoque nulla remanere poteſt difficultatis umbra.

Quare, &c.

Proſper Archiepiſc. Myren.
Jo: Baptiſta Bottinus Fiſci, Cam. Apoſt. Advoc.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

TERTIA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Caſus expreſſus diſputatione non eget.*
2 *Qui ſatisfacit legi, ad nihil aliud tenetur.*
3 *Verbum* reſtituere *non verificatur niſi in eo, quod acceptum eſt.*
4 *Verbum* conſtiterit *denotat veritatem effectivam, atque excludit fictionem.*
5 *Lex nova correctoria antiquæ ſtrictiſſimè eſt interpretanda, ut quominus fieri poteſt antiquam corrigat.*
6 *Lex particularis dubia interpretationem recipit à diſpoſitione juris communis.*
7 *Obſervantia in ambiguis eſt optima interpres, & prævalet verborum proprietati.*
8 *Juſtitia non obligat niſi ad ſimplum, ideſt ad tantumdem, quod vel habitum fuit, vel ad alicujus utilitatem verſum eſt.*
9 *Obligatio reſtituendi ultra acceptum datur ratione culpæ, vel pœnæ, &* n. 19.
10 *Uſuræ, & acceſſiones, quæ ſolvuntur verificatis requiſitis intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis, debentur ratione moræ, quæ redolet culpam.*
11 *Pœna conventionalis debita ad limites ejus quod intereſt, ſolvitur ratione moræ, vel alterius culpæ.*
12 *De jure civili non exigitur à fiſco.*
13 *Pœna dupli, tripli, aut quadrupli, quæ impoſita eſt contra fures, alioſque criminoſos, & alia decupli in ſtatu Eccleſiaſtico contra Fiſcales fraudolentos adminiſtratores ſolvitur ex cauſa delicti.*
14 *Evictio, quæ præſtatur emptori in eo, quod ſua intereſt etiamſi excedat quod à venditore acceptum fuit, dicitur obligatio pœnalis ob venditam rem non ſuam, vel non liberam.*
15 *Obligatio evictionis, & obligatio reſtitutionis accepti pretii, in quo inter ſe differant.*
16 *Attentator, vel ſpoliator reficit expenſas, fructus amiſſos, aliaque damna, ratione criminis ſpolii, vel attentatorum.*
17 *Venditor cum pacto redimendi tenetur in redemptione ad pretium currens etiam ultra id, quod recepit, quia præſumitur redimere rem meliorem.*
18 *Damna, & intereſſe generaliter reficiuntur ob contraventionem, fideique violationem.*
19 *Obligatio ultra ſimplum, quando intrat.*
20 *Camera ſi reſtitueret Secretariis pretium currens de tempore ſuppreſſionis pateretur pœnam tripli.*
21 *Hucuſque paſſa eſt uſuras ad rationem viginti, & ultra pro centenario.*
22 *Princeps diſponens de propriis privatorum ſine juſta cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, tenetur refundere pretium, & totaliter damnum compenſare, &* n. 34. num. 35.
23 *Secus ſi id diſponat per legem generalem, & ex cauſa publicæ utilitatis, &* n. 35. *& 46.*
Card. de Luc. de Offic. Venal. &c.
24 *In cauſis attendi debet non quid conſultum, ſed quid judicatum, quidvè exequutum fuerit.*
25 *Fiſcus non eſt regulandus jure privatorum.*
26 *Non tenetur niſi ad ſimplum, quamvis expreſsè promiſſiſſet duplum, vel triplum.*
27 *Plures adducuntur caſus tam individui in Officiis Secretariorum, quàm generales, in quibus Camera non fuit obligata niſi ad reſtituendum pretium acceptum, & num.* 28.
29 *Idem ſervatum fuit in Regnis Galliarum, & Hiſpaniarum.*
30 *Obſervantia contraria cauſam duxit à munificentia, non ab obligatione.*
31 *Ut ſit attendenda neceſſe eſt, quod juſtificetur in caſu præciſo.*
32 *Regulatur à frequentia, & multiplicitate actuum, non autem ab actu ſingulari.*
33 *In magno lucro poteſt liberalitas exerceri.*
34 *Princeps, & ejus actiones dupliciter conſideratæ.*
35 *Factum Principis connumeratur inter caſus fortuitos, & aſſimilatur fulguri, vel tempeſtati.*
36 *Excreſcentiæ fructuum in hujuſmodi officiis unde, & à quo tempore provenerit.*
37 *Damnum privatorum cedere debet publicæ utilitati.*
38 *In ſupplicationibus reſignationum non fit mentio de pretio.*
39 *Datarius eſt organum Papæ, non autem Miniſtri inferiores.*
40 *Reſignatarius dicitur habere immediatè officium à Papa, ad effectum ſe reddendi tutum ab hypothecis contractis per reſignantem, & ut periculum vacationis ab eo reguletur, non autem ut Princeps teneatur in caſu ſuppreſſionis ad reſtituendum pretium, quod non recepit.*
41 *In locis Montium fit reſtitutio pretii intrinſeci, non autem augmenti, quod reſignatarius perſolvit reſignanti.*
42 *Lex juſtitiæ obligat Principem ad reſtituendum acceptum, ne alias locupletetur cum aliena jactura.*
43 *Ceſſio uſufructus, vel alterius rei conceſſæ ad vitam non operatur translationem ſubſtantiæ, vel alterius juris vitalitii, niſi accedat conſenſus proprietarii, quo caſu uſufructus efformatur de novo in perſona ceſſionarii.*
44 *Talis conſenſus non obligat conſentientem ad evictionem ſeu reſtituendum majus pretium, ſi illud in ceſſione fuit auctum.*
45 *Princeps auferens alicui loca Montium, vel jura particulariter, & ſine cauſa publicæ utilitatis, tenetur reficere poſſeſſori totum id, quod ſua intereſt.*
46 *Sed ſi id faciat ex cauſa publica, non tenetur niſi ad reſtitutionem accepti.*
47 *Simile procedit in ſuppreſſione franchitiarum, & exemptionum à gabellis.*

48 *Verbum* habuisse *appositum in Motu proprio Beati Pii V. verificatur in duobus Officiis possessis per Hospitale Sancti Spiritus, & Capitulum Sancti Eustachii, mediante permutatione.*

R. P. TRes considerandæ sunt leges, ex quibus pendet generica controversiæ decisio, quæ sit omnibus. Interessatis, in dubio descriptis, respectivè applicabilis. Prima particularis Innocentii VIII. secunda etiam particularis Pii V. & tertia communis.

Attamen prima lege particulari, & capitali Erectionis, hujusmodi Officiorum, Constitutione scilicet Innocentii Octavi, planum est, ac litterale, quod in casu suppressionis, ad aliud restituendum omnibus Officiorum possessoribus, ac universo Collegio Camera non tenetur nisi ad
1 id, quod prima vice habuit, nempe ducatos 62400. ideoque si non adesset alia lex particularis B. Pii V. de qua proximè infra, casus tanquam clarus, & expressus, disputatione indignus esset, recteque intraret Evangelicum oraculum: *Nonne denarium convenisti mecum, tolle quod tuum est, & vade.*

2 Altera est enunciata lex particularis Pii V. in aliquo alterativa præfatæ legis fundamentalis Innocentii Octavi ad favorem Collegii, per quam disponitur, ut in casu suppressionis restitui debeant Officialibus pecuniæ, pro quibus eos Officia emisse, vel habuisse constiterit; Et attenta ista lege, tenetur solum Camera ad id, quod jam adimpletum fuit, nempe ad restituendum singulis illas pecunias, quæ ad ejus manus obvenerunt, ideoque satisfactum est legi, neque aliud prætendi potest.

3 Clarum autem videtur, quod ista lege attenta, non teneatur ad aliud Camera, quoniam verbum, *restituere*, directum est ad ipsam Cameram, quæ facere debet restitutionem non verificabilem, nisi in eo, quod verè acceptum est, & juxta leges litterales per DD. scribentes pro Camera allegatas, potissimè verò accedente illo verbo, *constiterit*, quod veritatem effectivam denotat, ac fictionem excludit.

4 Potissimè, quia ista secunda lex Piana, est correctoria antecedentis Innocentianæ in damnum, & præjudicium Cameræ, quæ attenta dicta prima lege, ad aliud non teneretur, nisi ad longè minorem summam ducatorum auri
5 62400. Ideoque intrat vulgatum, & irrefragabile axioma quod lex nova correctoria, exorbitans, & privilegiativa, strictissimè intelligi debet, ut quominus fieri potest, corrigat priorem legem, atque minus præjudicet illi, cui prior lex assistit.

6 Et nihilominus sufficit, quod ista lex esset dubia, & digna interpretatione, ad hoc, ut ita interpretari debeat, tam ex regula, vel dispositione legis communis, à qua lex particularis interpretationem, ac normam recipere debet quam etiam ratione observantiæ, quæ semper in ambiguis dicitur maxima, & optima interpres, apta prævalere etiam verborum significationi, & proprietati.

8 Attenta siquidem lege communi, (quæ superius tertio loco enunciata est) juxta ejus regulas, imo illas juris naturalis, & Divini, certum est, quod Justitia non obligat nisi ad simplum, ideò ad tantundem, quod habitum fuit vel quod alias in ejus utilitatem versum est: ideoque si quis, habuit centum, ad sola centum restituenda tenetur, & non ultra.

9 Et quamvis plures dentur casus, in quibus restituendum est plus quam habitum fuit, attamen id provenit accidentaliter, & ex quibusdam particularibus rationibus, tanquam per speciem pœnæ alicuius delicti, vel culpæ; ideoque totus punctus est, an in facti specie versemur in aliquo ex his casibus, adeout intret aliqua particularis ratio, quæ obliget ad restituendum ultra acceptum.

10 Plures autem sunt isti casus. Primus est in usuris, vel accessionibus, & iste sunt hodiæ illicitæ, ac reprobatæ, præterquam ubi verificentur requisita interesse lucri cessanti, vel damni emergentis, quorum præcipuum est mora, quæ redolet culpam, & delictum, cujus ratione morosus justè hanc pœnam pati debet.

11 Alter est casus pœnæ conventionalis, & ista hodie ex Canonica lege non exigitur, nec debetur; nisi ad limites ejus, quod interest, juxta casum præcedentem, & sic pa-
12 riter ex ratione meræ, vel alterius culpæ, & tamen etiam de Jure civili non exigitur à Fisco, ut infra.

13 Tertius est casus pœnæ impositæ per legem communem, vel particularem, qualis est illa dupli, vel tripli, aut quadrupli, quam in jure communi habemus in Institutionibus contra fures, aliosque criminosos, & illa decupli in Statu Ecclesiastico contra Fiscales fraudolentos administratores, ex plene relatis in Theatr. *libr. 2. de Regal. discurs. 119.* & sic in pœnam criminis, non autem ex lege justitiæ, quæ non dato crimine, non obligat nisi ad simplum.

Quartus est casus evictionis, quam venditor emptori 14
præstare tenetur in eo, quod emptoris interest de præsenti tempore, quo illa sequitur, quamvis excedat id, quod à venditore in causam pretii receptum est, sed pariter ista dicitur obligatio pœnalis proveniens ex culpa, quæ inesse dicitur in venditore vendente rem non suam, vel non liberam; Unde propterea habemus in jure, quod alia est 15
obligatio evictionis, & alia est obligatio restitutionis accepti pretii, quoniam ista intrat, ubi non adest culpa, ex qua oritur major obligatio evictionis.

Quintus est casus illius refectionis expensarum, & fru- 16
ctuum amissorum, aliorumque damnorum, & interesse, ad quam attentator, vel spoliator tenetur, dum ita restituere tenetur id, quod non accipit, neque in ejus utilitatem versum est, sed pariter ista est pœna criminis spolii, vel attentatorum.

Sextus est casus illius majoris pretii currentis, ad quod 17
venditor cum pacto redimendi, contra dispositionem juris, ex quadam non scripta æquitate tenetur ultra id, quod recepit, atque id fundatur in illa præsumpta fraude in venditore, quod redimat rem meliorata, non redimeret autem deterioratam; Ista verò præsumptio cadit in homine privato gerente negotium privatum, sed emeritas manifesta esset illam dare in Summo Pontifice adeò justo, & pio, procedente per viam legis universalis, pro utilitate publica, prorsus alieno ab omni privato interesse.

Septimus demum est casus magis generalis illius refe- 18
ctionis damnorum, & interesse, ad quam quilibet violator fidei, vel contraventor tenetur, & pariter iste est effectus criminis, cujus ratione criminosus istam patitur pœnam. Et in summa si qui alii dantur in Jure casus, in 19
quibus ultra simplum, obligatur quis ad restituendum id, quod non habuit, neque in ejus utilitatem versum est semper ista obligatio consideratur ratione culpæ, & delicti, sine quo nunquam datur hæc pœna.

Quoties itaque obliganda esset Camera, quæ solùm ac- 20
cepit scuta 200. m. parum plus, ad restituendum omnibus pretium currens de tempore suspensionis, quod importaret scuta 600. m. circiter, ita pateretur illam pœnam tripli, de qua fit mentio *dict. disc. 119. de Regal. n. 18.* hoc est, restituendo simplum ratione debiti, duplum ratione pœnæ; Imo ultra istam pœnam adeò gravem, aliam quoque graviorem jam passa est, quod pro capitali scut. 200. m. in spatio annorum centum circiter, passa est jacturam fructuum in ratione annuorum scut. quandoque 30. m. & quandoque 40. m. adeout passa sit usuram ad rationem viginti, & ultra pro centenario, & ad quas pœnas omnis 21
lex prohibet, ut Camera innocens, cui nullum delictum importari potest, teneri debeat, atque huic solidissimos fundamento nunquam hucusque in tot elaboratis scripturis data est adæquata responsio.

Eatenus verò aliqui Doctores obligant Principem, ejus- 22
que Cameram ad restituendum pretium, quod non accepit, quatenus considerari valeat actus illicitus, disponendo de bonis privatorum, sine justa causa publicæ necessitatis, vel utilitatis, istosque terminos verè percutiunt omnes auctoritates ex parte Officialium deduci solitæ, loquentes de principe auferente possessori aliquod feudum, vel Officium particulare, ut pro se retineat, vel ut alteri concedat, aut quod alias violaret fidem, & non observaret contractum, ut ex lectura patet, & hic est casus con- 23
tentus in Constitutione B. Pii V. quod Papa indebitè venderat Officium, quod non erat suum, sed Collegii; sed quando Princeps ex causa publicæ necessitatis, vel utilitatis, & per viam legis generalis supprimit totum genus illorum Officiorum, tunc non datur, nec dari potest auctoritas, vel ratio naturalis, vel positiva, quæ comprobet, vel suadeat hanc pœnam.

Et nihilominus quidquid dicant aliqui consulentes, ut- 24
potè ad pecuniam, & clientis opportunitatem scribentes (cum attendi debeat non quid consultum, sed quid judicatum, & exequutum sit) etiam in casibus particularibus non dabitur praxis, quod ex lege, vel obligatione justitiæ Camera restituerit ultra acceptum cum frequentius neque istud restitui soleat, dum in dicto casu particulari Constitutionis Pianæ solum acceptum restitutum fuit, ut infra,

Non

25 Non enim regulandus est Fiscus jure privatorum, quoniam speciale privilegium Fisci est, nonnisi ad pretium,
26 quod recipit, non autem ad formalem evictionem, vel ad duplum, seu triplum teneatur, quamvis expresse promissum sit, juxta leges expressas, & literales, & claras auctoritates adductas per DD. scribentes pro Camera, atque ita omninò planus remanet præfatus intellectus Constitutionis Pianæ.

27 Observantia quoque, tam particularis, quàm universalis idem comprobat; Agendo siquidem de observantia particulari, imò individua ejusdem Pii Quinti in hismet officiis, actum particularem, ex ordinaria potestate forte illicitum, fecit Pontifex, vendendo Officium, quod non erat suum, pro scutis 5500. Unde propterea teneri debuisset ad quanti Officialium interesset, illoque tempore pretium erat majus, dum ex contractu Pii Quarti prædecessoris cum Canonicis Sancti Eustachii liquet, quod valutatum fuit in scutis 11000. Idemque B. Pius Quintus eo tempore consideravit, quod Officium tunc plus vendi posset, & tamen ad aliud Cameram non obligavit, nisi ad sola scuta 5500. accepta.

28 Talis quoque est observantia generalis hujus Principatus in tot consimilibus Officiorum suppressionibus sequutis sub Clemente Octavo, Alexandro Septimo, Clemente Nono, & Clemente Decimo, ut in facto; Atque si quid ultra pretium acceptum, aliquibus, non autem omnibus restitutum fuit ex titulo munificentiæ, & liberalitatis, expresse declarato, id sequutum fuit, quod ad evidentiam comprobat cùm lex Justitiæ non obligaret, nisi ad acceptum.

29 Prout etiam talem esse observantiam Regni Galliarum, in quo frequentissimus est usus officiorum, ostenditur in facto; eamdemque esse observantiam Hispaniarum, habetur Nuntius magna fide dignus, atque in dies expectantur justificationes.

30 Unicus casus contrariæ observantiæ Alexandri Septimi in suppressione locorum Montium vacabilium, nullatenus attendi meretur ex pluribus. Primò quia idem Pontifex expresse profitetur, id agere potius ex ejus munificentia, & liberalitate, insinuando diversam esse obligationem, ideoque ista observantia potius retorquetur, vel saltem remanet æquivoca.

31 Secundò quia, juxta satis notum, hodieque irrefragabile principium, natura consuetudinis est ut attendatur in casu præciso, & individuo, prohibita omni extensione, vel similitudine, quamvis rationis identitas accedat, ideoque cùm nostra quæstio sit super Officiis, attendendum est id, quod in istis observatum fuit, non autem quid in diversa specie locorum Montium.

32 Tertiò quia consuetudo regulanda est à frequentia, & à multiplicitate actuum, juncta cum longi temporis decursu, non autem ab actu singulari, ideoque si tam in Officiis quàm in locis Montium, continuato spatio annorum centum, & ultrà, Camera consuevit restituere solùm in tot multiplicatis casibus id, quod recipit, nullatenus curandum est de actu unico.

33 Et quartò ob magnam rationis disparitatem, quoniam suppressio locorum Montium vacabilium, nullum causavit Cameræ levamen, ac debiti extinctionem perpetuam, & successivam, dum idem remansit debitum, sed solùm facta fuit ejus transmutatio de vitalitio in perpetuum, & successivum, ut ita duplicaretur fors principalis, magnaque pararetur præsentanea copia pecuniarum, unde potuit tanquam de quodam magno lucro liberalitas exerceri, quod utique ad rem nostram nullatenus est adaptabile.

34 Et in summa, & brevibus quæstionem decidit, omniaque contraria minuit, vel conciliat distinctio latius explicata, & exemplificata in quodam discursu italico idiomate à mensibus jam publicato, quod alii sunt actus particulares, quos circa causam publicæ necessitatis, vel utilitatis facit Princeps, consideratus tanquam privatus contrahens circa observantiam, vel inobservantiam pactorum, & datæ fidei; & alii sunt actus universales, quos pro publico Principatus regimine gerit per viam legis generalis; Priori namque casu adaptantur termini culpæ, & delicti secum ferentis dictam pœnam efficiendi id, quod non est receptum, neque in utilitatem versum est, ad instar cujuslibet privati contrahentis; In altero autem casu, factum Principis con-
35 numeratur inter casus fortuitos, & assimilatus fulguri, vel tempestati, aliisque similibus accidentibus ad refectionem non obligantibus.

36 Considerandum demum venit, quod ab anno 1586. in quo ob annexionem factam huic Collegio Officii Secretarii domestici, hujusmodi Officiorum pretium notabile incrementum recipit usque ad annum 1666. & sic spatio annorum 80. pretii circumferentia fuit inter scuta decem, & quindecim mille, ut patet calculo dato in Summario; notabilis verò excrescentia usque ad summam scutorum 23. mil. est recens à decennio citra, ob magnam clementiam, & facilitatem duorum ultimorum Pontificum, quibus à Clementia nomen desumere placuit concedendo ingentem gratiarum copiam, majorum, ac insolitorum emolumentorum productivam; Unde propterea cum Sanctissimo ex justissimis motivis visum sit, ac videatur, parcè, & circumspectè procedere in hujusmodi gratiis, præsertim inter Regulares, & in derogationibus fideicommissorum, aliisque similibus, exinde prodiit, quod emolumenta magnam, fatisque notabilem diminutionem passa sunt, adeout nisi suppressio facta esset; pretium ad antiquum, prioremque statum fortè jam rediisset, vel cum aliquo temporis progressu rediret, ut cuique ad sensum patet, ideoque nulla suppetere potest ratio, quæ suadeat hujusmodi accidentalis, forteque Reipublicæ prejudicialis excrescen- 37
tiæ refectionem. Atque si quod exindè resultat aliquorum paucorum privatorum damnum, & præjudicium, istud cedere debet publicæ utilitati, potissimè verò, & absque principio dubitandi illorum, qui certant de lucro, aliqua namque commiseratione digni videntur illi, qui certant de vero damno vitando, sed sicuti etiam isti subjacent damno fulminis, vel incendii, & inundationis, ita & huic casui subjacere debent, atque semper cedere debet publicæ utilitati privatum interesse.

Motivum magnificari solitum quoad possessores media- 38
tos, qui pro majori pretio emerunt Officia ab illis, qui pro minori, vel nullo pretio à Papa, ejusque Dataria habuerunt, quod scilicet ipse Papa per organum ejus Datariæ istud ultimum pretium approbaverit, nullum penitus habet facti fundamentum, quoniam in supplicationibus nulla fit men- 39
tio pretii, ut fit quando immediatè emitur à Dataria; ideoque neque Papa, neque Datarius, qui dicitur ejus Organum, aliquam notitiam habent, unde propterea istum motivum omninò negligi meretur, nulloque discursu videtur dignum, quoniam Datarius est Organum Papæ, non autem quidam Minister inferior.

Prout etiam nullius momenti videtur alterum motivum, 40
quod in hujusmodi officiis, aliisque juribus Regalibus, quæ sine Principis assensu, & auctoritate non possunt de uno in alium transferri, quando Princeps præstat ejus assensum, fingitur, ac si ipse directè, & immediatè conferret Officium, vel aliud jus Resignatario, quoniam id procedit ad duos effectus, ad quos id consideratur per Doctores; primò nempè, ut ita Resignatarius reddatur tutus ab hypothecis, aliisque vinculis contractis per Resignantem: & secundò, ut periculum vacationis reguletur ex ista ultima persona; non autem ex prima, ex qua regulari deberet, si non adesset assensus, non autem exindè inferri potest, quod ob superventum casum, teneatur ille, qui præstat hunc assensum, ad damnum, & ad jacturam rei propriæ, & ad restituendum id; quod non recepit.

Comprobatur id ad evidentiam ex quotidiana praxi lo- 41
corum Montium, in quibus ad eosdem effectus, & ex eadem ratione adamussim, ac pariformiter procedit id assumptum, & tamen Princeps, vel Camera restituit solum pretium intrinsecum, quod accepit, non autem illud plus, quod Resignatarius persolvit Resignanti. Accepti siquidem restitutio ex lege justitiæ, vel æquitatis fieri debet so- 42
lùm ex illa ratione, ut Princeps non remaneat locupletatus de alieno, neque retineat illam pecuniam sine causa, nunquam verò, ut remanere debeat damnificatus de proprio restituendo id, quod non habuit.

Quinimò præfatum assumptum non procedit solùm in 43
Officiis, & Locis Montium, aliisque Juribus Regalibus, in quibus necessarius est assensus Principis, sed etiam locum habet in rebus privatis, & indifferentibus, in quibus necessarius est assensus personæ privatæ, ut præsertim contingit in translatione ususfructus, aut alterius rei concessæ ad vitam de una persona in alteram, quoniam nisi accedat consensus proprietarii, substantia ususfructus, vel alterius Juris vitalitii resideat penes cedentem, ex cujus persona regulatur vacatio; Cessionarius autem reputatur tanquam Procurator in rem propriam in sola commoditate, eodem modo, quo docet quotidiana praxis in pensionibus, sed si accedit dictus assensus, tunc substantia resideat in Cessionario, ex cujus persona regulatur vacatio, quia fingitur nova efformatio ususfructus, vel nova concessio ad

istam

istam vitam, juxta celebrem decisionem Merlini, cum aliis valdè notatis; Ideoque si prima concessio usufructus, vel pensionis, aut alterius Juris vitalitii fuerit gratuita, vel pro minori pretio; cessio autem, quæ per primum possessorem fiat alteri, sequatur pro majori pretio, atque huic cessioni proprietarius, seu venditor consensum præstet, nulla lex, vel auctoritas, aut ratio dabitur, quæ obliget consentientem ad evictionem, vel ad restitutionem illius majoris pretii non accepti, sed potiùs regula Juris est in contrarium, quod consensus præstitus pro validitate actus, vel pro suo jure, & interesse, ad nihil obligat de proprio, & hic est casus.

Item superius data distinctio inter actus particulares regulariter illicitos, & actus generales initos per viam legis universalis ex causa publica, comprobatur ex praxi quotidiana, & notoria, non solùm hujus Principatus, sed omnium aliorum totius Orbis Catholici in Locis Montium fundatis super redditibus Gabellarum, & Vectigalium, & quæ in Urbe dicuntur Loca Montium, alii verò dicuntur Compræ, vel Jura cum Rege, sive Arrendamenta &c. quoniam si Princeps, firmis remanentibus Gabellis, aliisque redditibus, auferat alicui in particulari aliqua Loca Montium, vel Jura, ut concedat alteri, vel sibi appropriet, tunc quoties illum non excusset causa publicæ necessitatis, vel utilitatis, ratio justitiæ exigit, ut reficiat possessori totum id, quod interest, quoniam gerere dicitur actum illicitum, & criminosum, ideoque luere debet pœnam talis refectionis; sed si ex causa publica, & pro bono regimine Principatus, extinguat Gabellas, vel supprimat illa Juria, super quibus Loca Montium erecta sunt, tunc ad aliud teneri non potest, nisi ad restitutionem accepti, ex dicta ratione, ut non locupletetur cum aliena jactura, & non retineat illam pecuniam sine causa. 46

Ut etiam exemplificari potest in concessionibus gratuitis, vel onerosis franchitiarum, & exemptionum à Gabellis, aliisque oneribus, quoniam si firmis remanentibus Gabellis, & oneribus illi privato Concessionario denegetur franchitia, tunc malè agitur, atque debet refici totum id, quod interest. Si verò extinguantur, & tollantur Gabellæ, tunc dicta refectio utique non intrat, istique videntur proprii termini præsentis controversiæ. 47

Ad verbum, *habuisse*, discretivè positum in Constitutione B. Pii V. ad verbum, *emisse*, DD. scribentes pro Camera dant plures solidas responsiones, quarum singulæ sufficerent, multò magis junctæ, quibus additur altera clarior, quæ resultat ex nudo facto, quoniam tunc duo ex istis Officiis titulo oneroso, & correspectivo ita possidebantur per Hospitale Sancti Spiritus, & per Capitulum Sancti Eustachii, quoniam non congruebat eis verbum, *emisse*, congruebat verò alterum verbum, *habuisse*, utpotè ex contractu permutationis, vel dationis in solutum, compatibiliter tamen cum aliis verbis ejusdem Constitutionis, ut scilicet verificabilis esset restitutio pecuniarum, seu pretii accepti per veritatem, non autem per fictionem, ut denotat verbum, *restituere*, & aliud verbum, *constiterit*, ut supra. Ideoque dum prædicto verbo datur operatio compatibilis; cùm aliis verbis, totoque contextu, omninò spernendæ veniunt aliæ sophisticæ, & ideales significationes, cum aliis benè deductis per Dominos Camerales. 48

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

QUARTA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Privilegium sufficit, quod in minimo sit operativum.*
2 *Ex privilegio B. Pii V. Secretarii consequi debent integras summas Dataria persolutas, quod non consequebantur ex Constitutione Innocentii VIII.*
3 *Restitutio summæ unà cum damnis, & interesse demandata per B. Pium, quid importat.*
4 *Qui jure suo utitur nemini injuriam facit.*
5 *Verba posita in Constitutionibus Pontificiis propriè sunt intelligenda.*
6 *Interpretatio inverisimilis est reiicienda.*
7 *Beatus Pius sciebat augmentum pretii Secretariatuum de tempore editi Motus proprii.*
8 *Papa donans hujusmodi Officia, censetur donare emolumenta quousque sequatur suppressio.*
9 *Si restitutio facienda esset etiam de augmento pretii soluti resignantibus, daretur contradictio in Motu proprio B. Pii jubenti restitui dumtaxat pretium habitum per Datarium, si revocaretur datio in solutum primi Officii vacaturi facta Collegio.*
10 *Sine culpa, & dolo quis non debet condemnari ad restituendum quod non accepit.*
11 *Habens facultatem vedimendi pro eodemmet pretio, si consentiat alienari rem redimendam pro majori, adhuc sibi non præjudicat, quin possit rem redimere pro priori pretio.*
12 *Observantiam constituunt actus multiplices, non singulares.*
13 *In Hispania, sicuti in Gallia fuerunt suppressa hujusmodi Officia, facta restitutione pretii Regio Ærario persoluti.*
14 *Lex nova dubia recipit interpretationem à jure communi, & num. 18.*
15 *De jure fiscus non tenetur nisi ad simplum, quamvis promiserit duplum.*
16 *Decis. Seraphin. 737. nu. 6. quo casu procedat.*
17 *Restitutio ultra simplum est species pœnæ, quæ non datur sine delicto.*

R. P. IN positione data pro parte Rev. Cameræ fuit plenè justificatum ipsam teneri solummodò restituere pretium Officiorum per Datariam exactum à Dominis Secretariis, existentibus tempore suppressionis, vel ab eorum Auctoribus, non autem ad solutionem pecuniarum per eosdem resignantibus solutarum, qui illa habuerunt à Dataria ex titulo lucrativo, vel pro minori pretio, & hanc probationem deduximus ex particularibus Constitutionibus sanctæ memoriæ Innocentii Octavi, & Beati Pii V. nec non etiam ex observantia, & dispositione Juris communis.

Unde primò non obstat repetitum objectum, quod dato intellectu Camerę Motus proprius B. Pii Quinti ad nihilum deservirèt, stante quod Domini Secretarii existentes pro tempore suppressionis Collegii, consequi debebant vigore Innocentianæ Constitutionis totum id, quod solverant Datariæ, & tamen Beatus Pontifex professus fuit velle ampliare privilegia Collegii.

Etenim Innocentius condemnavit Cameram; *Sierit facta* (sunt verba præcisa) *Officii revocatio, aut alteratio, ut præmittitur ad restituen. eis universaliter Secretariis supradictam integram summam 62400. ducatorum autem de Camera per ipsos solutam, ut supra in ejus Motu proprio littera B.* Unde non subsistit, quod mandaverit restitui totum id, quod solverint Datariæ, & proindè negari non potest, quin Beatus Pius privilegium concesserit, ita decernendo, satis enim est, quod illud in minimo operetur ad hoc, ut dici non possit superfluum.

Quod clarè comprobatur ex discursu partis adversæ; dicit enim, quod licèt Innocentius jusserit restitui scut. 62400. per Secretarios antecessores Datariæ soluta, hoc tamen debet intelligi, quatenus tempore suppressionis Collegii pro eisdemmet Officiis major summa non fuisset soluta Datariæ præfatæ; Data enim majori solutione, ne Camera locupletaretur cum alterius jactura, totum perceptum debebat restituere: Ecce igitur quod B. Pius declarando casum omissum in Constitutione Innocentii privilegium concessit Collegio, dum illius vigore sequuta suppressione, absque aliqua controversia, Domini Secretarii consequuti fuerunt integras summas Datariæ solutas, quod non evenisset circumscripta præfata declaratione B. Pii V. & sic verum erit dicere, quod privilegium non fuerit frustratorium, sed operativum. 1

Secundò, non subsistit, quod B. Pius in casu molestiarum super datione in solutum Officiis pro scutis 5500. mandando restitui Collegio eamdem summam unà cum damnis, & interesse voluerit in substantia, quod illi solveretur integra summa, pro qua dictum Officium venditum esset, vigore facultatis concessæ ab eodem Pontifice, etiamsi valdè excederet dicta scuta 5500. per Datarium habita, 2

Siquidem pro remotione æquivoci observandum venit, quod B. Pius in Motu proprio, de quo agi fatetur, dictam summam 5500. scutorum auri recepisse mutuo, & gratiosè à Secretariis, & insuper eisdem licentiam concessit ad censum recipiendi consimilem summam, & respectivè illis in solutum dedit Officium primò vacaturum subdens, *Et si dictum Collegium* (sunt verba præcisa) *super præmissis, aut eorum aliquo turbabitur quoquo modo, aut præmissa in toto, vel in parte consequi non potuerit, tunc, & eo casu Cameram præfatam ad solvendum cum effectu dictam summam 5500. scutorum auri unà cum damnis, & interesse passis teneri, & ad id eamdem Cameram, & omnia illius bona efficaciter obligata, & hypothecata esse etiam volumus, & statuimus.* 3

Hinc patet, quod Papa mandaverit solummodò restitui pretium Officii per Datariam receptum unà cum damnis, & interesse passis per Collegium, ad censum recipiendo pœcuniam solutam, verba enim illa pro damnis, & interesse reipiciunt fructus census per Collegium solutos, absque eo, quod respicere possint majorem quantitatem pretii excedentis dicta scuta 5500. pro qua summa Officium venditum fuisset ab ipso Collegio, & sic ex facto corruit objectum.

Præterea supplicatur ponderare quod si B. Pius casu quo aliquis ex successoribus suis impugnasset, dationem in solutum Officiis per ipsum factam pro dictis scutis 5500. voluit quod Camera teneretur ad pretium Officii venditum per Collegium, vigore facultatis sibi in Motu proprio concessæ, sed tantùm ad id, quod Dataria habuit, quantò fortius hoc affirmandum venit in casu suppressionis Collegii vigore facultatis in ipsa erectione conventæ, ex regula, quod qui Jure suo utitur nemini facit injuriam. 4

Tertiò non obstat, quod verba Motus proprii B. Pii Quinti, *nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis pecuniis, pro quibus eorum Officia emisse, aut habuisse constiterit*, uti indefinita veniant intelligenda, tam in ordine ad pecunias immediatè Datariæ solutas, quàm etiam quoad summas persolutas resignantibus Officia, qui illa habuerunt à Dataria ex causa lucrativa, sive pro viliori pretio, quia huic objecto fuit plenè satisfactum in positione, non solùm ponderando verbum illud *restituere*, quod uti positum in Constitutione Pontificia, propriè sumi debet, sed etiam quia (ut etiam supra deduximus) idem B. Pius hoc declaravit in casu fortiori. 5

Præterquam quod hujusmodi intellectus partis adversæ repugnat rationi naturali, quia cum B. Pius sciret pretium dictorum Officiorum esse auctum, & de die in diem augeri posse, non est credibile, quod per viam simplicis privilegii voluerit, quod Camera, quæ ex Officiis valdè tenuem summam retraxerat, teneretur in casum suppressionis Collegii, restituere integrum pretium occasione resignationum persolutum, quando poterat dari, ut evenit, quòd suppresso succederet post æculum, & quando pretium dictorum Officiorum esset auctum in summa valdè excessiva; Undè propter totalem inverisimilitudinem reiicienda venit partis interpretatio. 6

Quod autem B. Pontifici innotesceret augmentum pretii Officiorum, de quibus agimus, non potest in controversiam deduci; Dum pretium vigintiquatuor Officiorum solutum Innocentio Octavo erat scut. 62400. auri, qui in casu suppressionis Collegii eamdem summam mandavit restitui, facta autem valutatione ad rationem scutor. 5500. pro quolibet ex dictis vigintiquatuor locis, prout Beatus Pius alterum ex illis vendidit Cardinali de Medices, assequimus pretium omnium Officiorum ascendere ad. scut. 132. mil. & sic augmentum tunc temporis erat circa mediatem, & insuper, dum B. Pius concessit Collegio facultatem vendendi primum Officium vacaturum pro summa quantumvis excedente dicta scuta 5500. dignoscitur eumdem Papam existimasse pretium Officiorum esse in augmento. 7

Ulterius si Papa donasset alterum ex dictis Officii, quod est idem, ac dicere, quod donatarius perciperet illius emolumenta ad vitam, quatenus medio tempore non sequeretur suppressio Collegii, absurdum esset dicere, quod B. Pius in casum suppressionis Collegii intellexerit condemnare Cameram ad restitutionem pretii soluti per ultimum resignatarium, ad quamcumque summam ascendentis; quando Papa donans habuit solummodo animum donandi emolumenta, retenta natura redimibilitatis. 8

Rursùs in casu dictæ suppressionis promisse, & conventæ Camera deberet restituere pecunias solutas resignantibus, quando idem Papa voluit, quod deberet solummodò restituere pretium, quod Dataria habuit, si daretur casus quod aliquis ex successoribus suis impugnaret dationem in solutum, factam per B. Pium Officii primo loco vacaturi, & sic ultra absurdum in eodem Motu proprio, adesset expressa contradictio. 9

Tandem Camera culpa, & dolo cogeretur solvere id, quod non habuit contra omnes Juris regulas, Unde sicuti licuit parti dicere, quod quamvis ex Constitutione Innocentii Octavi in casum suppressionis Collegii essent restituenda scuta 62400. Datariæ soluta, nihilominus si successivis temporibus Dataria exegisset majores summas, Camera tenebatur etiam illas restituere, ne locupletaretur, cum aliena jactura, eò magis licère debet pro parte Cameræ dicere, quod sine culpa, & dolo non debet condemnari ad restituendum id, quod non habuit, cum hoc sapiat pœnam, vel mulctam. 10

Quartò, non obstat, quod Papa admittendo resignationes Officiorum, per Signaturam supplicationum, notitiam habuerit quantitatis pretii, inferendo exinde quod sibi præjudicaverit in tantum, quod Camera teneatur ad integram illius solutionem, quia huic objecto etiam plenè satisfecimus in positione data...

Verum ex abundanti dicimus, quod si particularis persona venderet Tenutam, videlicet pro scutis 1000. cum pacto redimendi pro eodemmet pretio, & cum alio pacto, quod non posset emptor Tenutam alteri vendere, nisi de consensu primi venditoris. Ponamus modo, quod idem venditor consensum præstiterit venditioni pro scutis 2000. & deinde alteri pro scutis 3. mil. & aliis successivè; Hinc quæro à DD. ex adverso scribentibus, utrum primus venditor volens redimere tenutam, teneatur solvere tantummodo scuta 1000. habita, vel etiam summas per ipsum non receptas, & existimo, quod respondebunt non teneri nisi ad scuta 1000. habita. Si hoc igitur procedit in particulari persona, quanto magis admitti debet in Principe redimente regalia per Antecessores distracta, maximè ex particulari conventione in illa erectione appositа, & oburgentissimas causas bonum publicum secumferentes, ut advertitur in hac facti specie ex Motu proprio, qui superius datur impressus? 11

Quintò, in ordine ad observantiam, non obstat, quod Clemens Decimus supprimendo Officia Notariorum Rev. Cameræ mandaverit eisdem restitui summas solutas Resignatariis, quia cum tam ipse, quàm alii tres Pontifices antecessores, ut probavimus in positione, mandaverit solummodo restitui pretium per ipsos solutum Datariæ; Hinc sequitur, quod Sanctissimus summa ratione sequutus fuerit vestigia quatuor Summorum Pontificum antecessorum, inter quos adest etiam B. Pius V. super cujus Motu proprio hodie cadit controversia. 12

Cæterum in positione deduximus etiam exemplum Regis Christianissimi suppressionis consimilium Secretariorum, quibus fuit restitutum pretium Ærario Regio solutum, & modo ad Curiam pervenit alia suppressio in Hispania facta de anno 1669. per Catholicam Reginam, in cujus edicto habetur, quod possessores Officiorum debeant porrigere memorialia -- *Acciochè rimettendoli, & informando, che Salario, o utili, e profitti particolari possano haver havuti nell' esercitio degl' Officii per il tempo, che gl' hanno esercitati, si riconosca, veda, ed esamini il tutto in una Giunta di tre Ministri da deputarsi*, & sic patet, quod ad determinandum pretium restituendum ponderanda erant emolumenta percepta, quæ forsan, uti nimis excessiva reperta, præbuerunt causam non restituendi pretium, & sic rectè adaptantur DD. adducti in secunda Juris responsione mei Advocati fiscalis. 13

Et demum omninò considerari supplicatur, quod negari non potest, quin saltem Constitutio B. Pii V. sit dubia, an restitutio pecuniarum intelligenda sit de pecuniis solutis Cameræ, vel de illis, quæ fuerunt soluta Resignatariis, atque in casu dubio pro interpretatione novę legis recurrendum est ad dispositionem Juris communis, qua attenta speciale fisci privilegium est, ut etiam ubi adsit expressa conventio evictionis, & solutionis ejus, quod habitum non est, ut adhuc ad aliud non teneatur nisi ad simplum, quod recepit, juxta Text. litteralem jam allegatum in *l. si Procurator, ff. de Jur. fisc.* & clarè firmant Bald. Paris. & alii adducti, atque super hoc nulla, existimo, nec in facto, nec in jure datur adæquata, & cathegorica responsio, *Decis. autem* Seraphin. 737. *num.* 6. ubi, quod fiscus adhuc tenetur ad damnum, & interesse, procedit non in casu, quando ut hic processit 14 15

cessit uti Princeps, & ex causa publica, Larrea *alleg. fisc.* 18. *à nu.*16. *usque ad* 22.

17 Prout neque respondetur ad aliud irrefragabile motivum, quod solvere, & restituere id, quod habitum non fuit est species pœnæ, quæ dari non potest sine delicto, dum iidem existimo scribentes respondendo ad *d. Text. in d. l. fi. Procurator* admittunt, quod restitutio ultra simplum stipulata esset ratione pœnæ, ergo dicendum non est, quod B. Pius voluerit alicui pœnæ Cameram supponere, sed ejus lex intelligenda est ad limites Juris communis, à quo semper nova lex particularis interpretationem recipere debet, ut quo magis fieri potest ejus correctio evitetur, & ne aliàs 18 detur duplex correctio, & duplex exorbitantia, corrigendo Sacram Constitutionem, & corrigendo etiam Jus commune.

Quoad solium super observantia, dabitur responsio ad partes..

Quare &c.

Sanctes de Pilastris Rev. Cam. Apost. Commiss. Gen.

ROMANA PRETII OFFICIORUM,

QUINTA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *OFficia licet acquirantur à resignantibus, tamen concedi dicuntur à Papa.*

2 *Declaratur ad effectum ne resignatarius teneatur ad debita resignantis, & ad hoc ut periculum vacationis reguletur ex persona ultimi.*

3 *Decisio* 197. *par* 15. *in quibus terminis loquatur.*

4 *Alexander Septimus in suppressione Acolytorum obligavit Cameram ad solummodo restituendum pretium acceptum.*

5 *Verbum* restitutis *non est verificabile nisi in eo, quod acceptum est.*

6 *Fiscus non tenetur præstare evictionem, nisi in simplo, quamvis se obligasset ad duplum, vel triplum.*

7 *Tenetur tamen ad damna, & interesse.*

8 *Intelligitur quando Princeps processit uti privatus, non quando uti Princeps ex causa publica.*

9 *Camera tenetur ad damna, & interesse erga eum, qui ex facto ipsius recuperare nequit quod sibi debetur.*

10 *Ex discretiva provisione arguitur diversitas dispositionis.*

11 *In casu dubio recurritur ad observantiam.*

12 *De praxi Regni Hispaniarum in restitutione pretii, quando supprimuntur Officia.*

R. P. QUia inter alias scripturas communicata non fuit illa D. Lancertæ, brevissimè aliqua dicimus etiam ipsi satisfaciendo.

Insistit præcipuè in eo, quod juxta Bullam Pianam restituen. sit pretium, & iis, qui non acquisiverunt immediatè à Dataria, ne alias sequatur inconveniens, quod non omnibus, sed solùm aliquibus restitueretur.

Nec nos controvertimus, sed viget responsio, tam in informationibus, quàm in superius adducta, quod restitutio facienda omnibus, intelligatur de pretio Datariæ soluto, vel ab Officialibus tempore suppressionis existentibus, vel ab eorum Auctoribus.

2 Nec obstat, quod hæc Officia licèt acquirantur per resignationem à Tertiis, tamen concedantur à Papa.

Procedit etenim hæc Conclusio vel ad hoc ut resignatarius super Officiis, vel locis Montium, quæ acquirit, non teneatur ad debita resignantis, vel ad hoc ut periculum vacationis reguletur ex persona ultimi, & in his terminis loquuntur DD. in contrarium allegati, & signanter R. P. D. de Luca, quemadmodum magistraliter declaratur in adnotationibus pro Camera, §. prout etiam nullius momenti videtur, cum duobus seqq. cui declarationi omninò standum est pro removendo dubio, quod forsan oriri posset, ex deductis in particula primi discursus data in ex adverso. Summ. *num.*1. Atque ita pariter intelligendæ sunt decisiones in Romana Locorum Montium 28. Junii 1671. & in Romana Appartamenti 2. Decembris 1675. coram R. P. Taja.

3 Decisio verò 197. par.15. rec. nullatenus adversatur, quia est in casu prorsus diverso, Officii nempe Notariatus Agriculturæ, quod Sixtus Quintus jusserat, ut pro medietate solùm vacaret, & pro alia esset hæreditarium, ut hæredes præferrentur pro pretio tunc reperibili, Unde meritò fuit dictum *num.*5. Quod intelligebatur de pretio tunc, id est de tempore prælationis à dictis hæredibus petitæ, reperibili.

Injustè redarguitur Advocatus fiscalis, cujus scripturarum particulæ datæ fuerunt in ex adverso Sum. *num.*5. & 10. ab eodem Advocato ponderatæ.

In prima enim, posita secundo loco, particula data fuit mutilata in iis solum verbis -- Idemque post B. Pium ab aliis Pontificibus fuit observatum in suppressione Officiorum, nam quando sel. record. Alexander Septimus supprimere voluit Acolytos Capellæ, solùm ordinavit restitutionem pretii ab eis realiter soluti, ut in Motu proprio &c. Unde malà fuit ex adverso facta illatio, quod idem Advocatus admiserit restitutum fuisse pretium ab unoquoque Officiali solutum in acquisitione Officii, debuisset enim advertì, quod intentum Advocati fuit ostendere observantiam à diversis Pontificibus continuatam, restituendi solum pretium per Cameram receptum, quemadmodum clarissimè important verba ejusdem primæ scripturæ, quę sunt sequentia. Omnemque difficultatem tollit observantia restituendi in suppressionibus solum pretium per Cameram receptum à variis Pontificibus continuata, quæ justitiam restitutionis in hac parte manifestam reddit.

Nec sanè Motus proprius Alexandri, decernens suppressionem dictorum Acolytorum Capellæ pati poterat aliam interpretationem, dum ejus verba sunt clarissima, 4 quæ restringunt obligationem restituendi ad solum pretium Cameræ, ac ejus Ministris realiter solutum.

Altera verò informatio ejusdem Advocati ex adverso data Sum. *num.*5. nihil prorsus continet, quod obligationem restituendi ultra acceptum arguere possit, dum solum in ea refertur, quod in præcedenti Congregatione resolutum fuisset pro restitutione solius pretii soluti, sive Datariæ immediatè, sive resignantibus, & notandum est, quod ipse Advocatus addidit hoc fuisse factum, loquendo *in hac secunda parte ob maximam æquitatem*. Et quia nec etiam DD. Officiales de hoc erant contenti, idcirco meritò per Sanctissimum Motu proprio facta fuit suppressio, & ordinata restitutio, solius pretii Datariæ verè soluti, quousque per hoc sacrum Tribunal cognoscatur, an de rigore juris aliquid ultra restituendum veniat.

Nunc replicando responsionibus ab omnibus DD. ex adverso scribentibus datis, dicimus Cameræ nullatenus obstare principale motivum, in quo (ut etiam inter informandum audivimus) potissimè insistitur, quod scilicet verbum *restitutis*, quo utitur Bulla Piana, hoc importet, juxta sui proprietatem, quod singulis Officialibus, sequuta suppressione, restitui debeat totum id, quod ab unoquoque solutum fuit, sive à Camera, sive ab alio, dummodo ipsi non remaneant in damno, cui Pontifex occurrere voluit, jubendo, restitutionem fieri integrè, & sine ulla diminutione.

Sufficit enim Cameræ, quod ipsa non teneatur restituere, nisi quod accepit, quodque Papa hoc non ordinaverit, prout certè verba Motus proprii id non important, imò contrarium attenta indole verbi *restitutis*, non verificabilis, nisi in eo, quod acceptum fuit ex allegatis in prima 5 juris §. Adhibita siquidem cum seq. nec ullus Doctor in contrarium fuit allegatus, qui hoc firmet.

Si autem, vel de Jure, vel ex vi Motus proprii, DD. Adversarii, qui non acquisiverunt immediatè à Dataria, repetere possunt totum id, quod solverunt Resignantibus in acquisitione Officiorum, utantur Jure suo, nobis enim sufficit, quod Camera non teneatur, nec ad restituendum id, quod non accepit, nec de evictione, prout alias teneretur, si juxta sensum DD. ex adverso scribentium procurare deberet Officialium indemnitatem: Et tamen de Jure, nec etiam ex proprio contractu tenetur fiscus in casu 6 evictionis, nisi ad restitutionem accepti, & si adsit expressa conventio cum obligatione dupli, vel tripli, ut per Text. *in l. si Procurator ff. de jur. fisc.* & per plures DD. probatum fuit in prima juris §. Præsertim.

Neque ista conclusio ex adverso impugnatur; Imò admittitur à D. meo Fatinello solùm respondente illud esse, 7 quod non teneatur ad damna, & interesse, ad quæ prætenditur etiam Cameram Apostolicam teneri juxtà *consil.* Soccin. 156. *lib.*2. *& dec.*285. post Pacific. de Salvian.

8 Verum, quod fiscus non teneatur, nec etiam ad damna, quando Princeps non processit uti privatus, sed uti Princeps ex causa publica, ut probant Capic. Galeot. *resp. fiscal.* 18. *sub num.* 42. *vers. Et si damna*, Larr. *alleg. fiscal.* 17. *num.*24. *&* 27. *&* *alleg.*18. *num.*16. 17. *& seqq. & num.*22. *in fin.* Altograd. Jun. *decis. unic. post controv. forens. sub num.*52. *vers. secus autem, quando* R. P. D. de Luca doctè de more distinguens plures casus *disc.*159. *de Regal. num.*8. *cum plur. seqq.* & signanter *num.*12. dicens, quod his circumstantiis concurrentibus, omninò verius videtur id, quod substinet Larrea.

Nec refert, quod B. Pius in eodem Motu proprio expressè voluerit, Cameram teneri, quatenus Collegium turbaretur, ad restituenda scuta 5500. una cum damnis, & interesse.

Ibi namque Pontifex loquutus fuit de casu particulari, in quo procedebat uti privatus, dum enim receperat à Secretariis, & Collegio dicta scuta 5500. quæ restituere debuit Cardinali de Medices, & promisit pro Collegii satisfactione, eamdem summam restituere mediante pretio alterius Officii primò vacaturi; meritò promittere debuit, quod si Collegium in præmissis, turbaretur, Camera obligata foret ad restituenda cum effectu eadem scuta 5500 una 9 cum damnis, & interesse passis, quia nimirum tali casu, facto ipsius Camerę, non potuisset Collegium recuperare id, quod sibi debebatur, juxta deducta per Rot. in supracitata *dec.*285. post Pacific. Ideoque non potest ex tali promissione damnorum, facta in dicto casu particulari, sumi argumentum, quod Pontifex ad ea voluerit Cameram teneri in alio casu longè diverso, nempe suppressionis, & extinctionis totius Collegii.

Imò ex discretiva provisione, ac dispositione in dicto par- 10 ticulari facta, benè sumitur efficax argumentum, quod in casu suppressionis, & extinctionis totius Collegii noluerit Camera teneri posse ad aliud, quam ad restitutionem pretii per eam recepti.

Observantia per eos adducta plurimum urget pro declaratione dicti Motus proprii quatenus etiam dispositio esset dubia.

Nec suffragatur responsio, quod non detur casus erectionis factæ cum hac præcisa lege, quia dicimus vel eam esse claram, & litteralem, ut in casu suppressionis restitui solùm debeat à Camera totum id, quod ab ea receptum fuit, vel in casu dubietatis benè procedere interpretationem eli- 11 citam ex observadtia tot Summorum Pontificum, in similibus suppressionibus, urgente in omnibus eadem ratione, quod Camera de rigore teneri non possit, nisi ad restitutionem accepti.

Addimus nunc observantiam etiam aliorum Principatuum, ut ultra exemplum Regni Galliæ adductum in informatione R. P. D. Commissarii, & datur modò simile 12 in Regnis Hispaniarum, de quo post scripta pervenerunt justificationes præferentes, quod dum suppressa fuerunt Officia data per viam legis generalis nulla prorsus facta fuit mentio de restitutione pretii, quod etiam videri potest originaliter in secunda parte legum Regni *lib. 7. tit. 3. lib. 17. per tot.* ubi verò fuit actum de Officiis venditis, fuit quidem mens Regia, ut restituatur pretium, sed cum magna limitatione, nimirum habita ratione fructuum, & emolumentorum, quæ percepta fuerunt ab Officialibus, ut videre est in ultima suppressione sequuta 29. Maii 1669. Indeque profectò patet non esse ullo modo exorbitans nostrum motivum, quod prætendi forsan potuisset extenuatio pretii, respectu illorum Officialium, qui acquisiverunt vili pretio, & magnos, ac exorbitantes fructus receperunt, & tamen Sanctissimus Dominus noster hoc nullo modo practicari voluit, sed summa justitia motus, & quidem æquitatis dulcedine temperata, restitui voluit singulis, absque ulla diminutione, totum id, quod à Datariâ receptum fuit; Unde non habent de quo justè conqueri possint.

Cætera non videntur indigere alia responsione.

Prosper Archiepisc.. Myren.
Jo: Baptista Bottinus Fisci, & Cam. Apost. Advoc.

RISPOSTA,

Che si dà per parte della R. Camera al Discorso stampato sopra l'osservanza de' Signori già Segretarii Apostolici, con seguitare l'ordine de' Pontificati, per maggior chiarezza.

PAolo Secondo, come si dice in detto Discorso §. 2. suppresse il Collegio degl'Abbreviatori, e restituì a ciascuno Officiale il prezzo, che aveva pagato in prova di che si porta nel Sommario de' medesimi al *num.*3. la Bolla 16. di Sisto Quarto, che l'asserisce.

Si risponde, che nella Bolla accennata si dice, che era stato intieramente restituito il prezzo a gli Officiali, mà non passa più oltre, onde si deve intendere rispetto al prezzo, che era stato pagato alla Dataria, e non nell'augmento pagato alli resignanti, & in tutti i Casi questo è un' esempio, quale non prova l'osservanza, nel caso del quale si tratta.

Il B. Pio Quinto sotto li 7. Marzo 1569. reducendo li frutti del Monte Giulio vacabile a scudi 10. e mezzo per cento, quali si pagavano dalla Camera a ragione di 12. fece publicare Editto stampato, nel quale stanno le seguenti parole. *Quodque si qui eorumdem Montiffarum nollent sic reduci his hujusmodi fructibus in ipso Monte remanere, scuta* 100. *pro quolibet loco dicti Montis eis restituerentur*. Del qual' Editto si fà anco menzione nel Moto proprio della santa memoria di Alessandro Settimo, che stà nel Summario stampato de' Signori Segretarii *super observantia* al *nu.*1.

Questo esempio è l'individuale, poichè il Papa hà fatto restituire solamente il prezzo de luoghi de Monti, ch'era pervenuto alla Camera senz'aver riguardo al prezzo pagato alli resignanti.

Il medesimo B. Pio nel Moto proprio fatto in favore del Collegio de' Signori Segretarii nel 1571. narra, che aveva venduto nel mese d'Aprile 1570. un Segretariato per scudi 5500. d'oro al Cardinale de' Medici, ma perchè conobbe, che la vendita non spettava a lui, però volle, che si restituissero li medesimi scudi 5500. come si legge nel detto Moto droprio, che sopra si dà impresso.

A questo essempio si risponde nel Discorso de' Signori Segretarj, che si trattava d' Officio venduto dalla Dataria, e però non ha che fare in ordine alla restituzione del prezzo dell' Offizi resignati, mà si replica, che suffraga per dibattere la pretensione di quelli, che credevano doversi la restituzione del prezzo corrente nel tempo della suppressione del Collegio.

In oltre esso B. Pio nel detto Moto proprio, volendo reintegrare il Collegio delli scudi 5500. d'oro, che aveva pagato al detto Cardinale de' Medici, gli assegnò il primo Segretariato, che vacarebbe, con facoltà di venderlo, non solo per li sudetti scudi 5500. d'oro, ma per qualsivoglia somma maggiore, che ne ritrovasse, ed in caso che mai il detto Collegio, o possessore dell' Officio fossero molestati sopra la detta dazione *in solutum*, ordina, che la Camera sia tenuta di restituirli li detti scudi 5500. con l'interessi patiti dal Collegio, quale aveva avuto facoltà di pigliare a censo la detta somma pagata a detto Cardinale de' Medici, come si legge in detto Moto proprio al *num.*1.

Quest' esempio è individuale, poichè se il Collegio avesse venduto (verbi grazia) il Segretariato per scudi 20. mil. & in lunghezza di tempo fosse stato molestato sopra detta dazione in solutum, in conformità del Moto proprio, non poteva pretendere altro che la restituzione delli scudi 5500. d'oro da lui pagati al Cardinale de' Medici, che aveva pagato simile somma alla Dataria, ed in oltre doveva conseguire li danni, ed interessi patiti per occasione del censo imposto, per pagare li detti scudi 5500.

Ora dico, se in caso di contravenzione con impugnare l'assignazione d'un Segretariato fatta dal Papa, la Camera non deve restituire se non il prezzo, che attualmente ha ricevuto, quanto maggiormente ciò si deve dire del caso presente, nel quale Nostro Signore ha fatto un' atto permesso, cioè ha estinto il Collegio in conformità della Constituzione d' Innocenzio Ottavo, e del B. Pio, al quale motivo fin' ora non sento risposta, che appaghi la mia poca capacità, mentre in niun modo si puol dire, che sotto

nome

nemo de *danni*, ed interessi patiti, venghi il prezzo maggiore pagato al resignante, come si mostra nella risposta della Camera, alla quale mi rimetto.

Clemente Ottavo nell'anno 1592. estinguendo l'Offizio di Custode generale delle Carceri, fece restituire al possessore, oltre li scudi 13. mil. prezzo pagato alla Dataria, altri scudi 2000. (*quæ illi largimur*) sono parole della Bolla data in Sommario de' Signori Segretarj, *ut consensum hujusmodi præstaret*.

Mentre dunque il Papa dichiara d'aver donato li scudi 2000. oltre il prezzo, per aver più facilmente il consenso, quest' esempio non si puol portare da' Signori Segretarj per mostrare, che nelle suppressioni degli Officii non basti il restituire il prezzo, che la Camera aveva ricevuto, non ponendosi in dubio, che il Papa possi fare simili, e maggiori donazioni.

Urbano Ottavo nell'anno 1627. con suo chirografo volendo in parte disgravare le Communità, ordinò, che estinguessero alcuni Monti vacabili, con pagare alli Montisti scudi 125. per uno, per ciascheduno loco, conforme il prezzo, che correva, come si legge nel Sommario de' Signori Segretarj al *num. 2. circa finem*.

Quest' esempio non si applica, mentre l'estinzione de' Monti non si faceva dalla Camera, che aveva ricevuto il prezzo, ma si faceva fare dalle Communità per loro beneficio, e così senza aggravio de' Montisti non si doveva restituire il prezzo pagato alla Camera, e perciò il Papa prudentemente fece restituire il prezzo corrente.

Alessandro del 1655. estinguendo i Monti vacabili, ed erigendo il Monte non vacabile, per grazia, fece restituire alli Montisti, oltre li 100. scudi, che prima vice erano stati pagati alla Dataria per ciaschedun luogo, come dalla particola del Moto proprio dato nel Sommario de' Signori Segretarj *num. 1.* e per conseguenza l'esempio non si applica.

In oltre si supplica d'avvertire, che la Camera aveva la prima volta venduti li luoghi vacabili estinti a ragione di scudi 100. per ciascheduno, ma nelli tempi successivi essendo ritornati a vacare, gli aveva venduti conforme alli prezzi correnti, e con tutto ciò naque controversia, se si doveva solamente restituire il primo prezzo, conforme all' esempio del B. Pio, ed il Papa per grazia, e per munificenza volle, che fi restituissero le somme tassate da lui, senza che appariſca, che fosse all'ora tale il prezzo corrente. Sichè fù restituito in sostanza quello aveva ricevuto la Camera, come per appunto oggi si pretende pratticare, rispetto alla suppressione delli Segretariati.

Il medesimo Alessandro Settimo nel detto anno 1655. suppresso il Collegio de' Suddiaconi, ad Accoliti, ed ordinò li si restituisse il prezzo, che chiaschedun avea pagato alla Camera, e Dataria respettivamente, come dal Moto proprio spedito 8. Kal. Novemb. 1655. Qual caso è nelli nostri precisi termini, e così deve suffragare alla Camera.

Nè puol sussistere la risposta data da Signori Segretarii, cioè che tal disposizione sia dubbia, mentre appare totalmente chiara dalle seguenti parole -- *Decernentes pretium dictorum reddituum temporalium, & expensas quascumque à prænominatis personis, & eorum singulis Cameræ, & ejus Ministris in singulis Officiorum prædictorum titulis, & concessionibus realiter solutum, & solutas, &c. Integrè pecunia numerata, restitui*, e come più pienamente nel detto Moto proprio.

Mentre dunque abbiamo il Moto proprio chiaro, restano superflue le ponderazioni, che si fanno sopra alcuni preteſi equivoci, la prova de' quali si và desumendo da ciò, che si da nel loro Sommario *num. 5. & 6.*

Clemente Nono nell'anno 1667. nel riformare la Curia di Borgo supprimè gli Offizj del Notaro criminale, e civile, e fè restituire al possessore scudi 1000. con le spese, che aveva pagato alla Dataria, e Ministri, ed in oltre scudi 100. per tutto quello poteva pretendere per le scritture, ed altro che lasciva come nel Motu proprio spedito li 5. Settembre 1667.

Si dice nel discorso de' Signori Segretarii, che l'Offizio era stato venduto a drittura dalla Dataria, e se bene il Padre l'aveva trasferito nel figliolo non era corso prezzo, e per conseguenza quell' esempio non si applica, ma si risponde, che prova in mostrare, che la Camera non è solita restituire in caso di suppressione, se non quello, che ha ricevuto, senza aver riguardo al valore dell' Offizio, poichè nel caso sudetto nell' istesso giorno della suppressione furono affittati l'emolumenti delli detti due Offizj suppressi in scudi 60. il mese, come si prova dall' instromento rogato li 17. Ottobre 1667. per gli atti di Matteo de Angelis.

Clemente Decimo nell'anno 1671. suppresse il Collegio delli Segretarj de' Monti, ed ordinò, che si restituisse alli medesimi il prezzo, che aveva ricevuto la Dataria, come dal Chirografo spedito pridie Kal. Septembris 1671.

Che poi tal disposizione sia dubia, come si pretende da' Signori Secretarj pare cessi dalla lettura, ed in oltre dall' avere Giovanni Maria Antonetti ottenuto Chirografo particolare, spedito li 7. Novembre 1971. perchè se li retituisse il prezzo, che aveva pagato al resignante.

S'aggiugne, che Michele Polessi, ed il de Cupis non sono sodisfatti del prezzo delle loro Segretarie, come dalle attestazioni del Computista delle Camere, perchè come si è sentito da' Signori Camerali di quel tempo, non giustificarono, che per dette Segretarie loro, o li loro Autori avessero pagato alcuna summa alla Dataria, o Camera respettivamente sopra di che si lascia la verità al suo luogo.

Pare dunque considerabile, che per le Segretarie di Marco Arrighi, confiscante nel tempo della suppressione, li Signori Camerali del tempo predetto per detrahere le loro porzioni avevano bisogno di valutare dette Segretarie, e perchè non ritrovarono l'acquisti fatti da Marco Arrighi, mediante un chirografo del medesimo Papa delli 5. Decembre 1671. furono valutate le dette Segretarie ad un giulio per luogo, come la Dataria era solita venderle.

E per esser atto fatto *tempore non suspecto*, deve molto suffragare.

Come poi si sia praticato nella restituzione del prezzo alli detti Segretarj, mi rimetto alla verità, credo bensì, che quanto si deduce nel Sommario de' Signori Segretarj dal *nu. 7.* fino al *nu. 19.* non pare, che pregiudichi punto, e però resta fermo l'esempio a favor della Camera.

Il medesimo Clemente Decimo nel supprimere gli Offizj di Camera ordinò, che si restituisse alli possessori ciò, che avevano essi pagato indistintamente, etiam alli resignanti, come al Sommario de' Signori Segretarj *al nu. 20.* Ma per parte della Camera si risponde, che da questo esempio non si distrugge l'osservanza pratticata dal medesimo Pontefice, da tanti suoi antecessori, come sopra giustificata; e comprovate anco nelle scritture date per parte della Camera.

NUM. VII.

INFORMATIONES

Datæ in prima disputatione Rotali pro parte Officialium.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

Stantibus hinc inde deductis.

Dub. *Quodnam pretium sit solvendum, & an illud debeatur infrascripis emptoribus, videlicet eminentiſs. Card. Acciajolo, Jacobo Molino, Principi Augustino Chisio, Marchioni Sigismundo Raggio, Equiti Philippo Acciajolo, Duci Joanni Baptistæ Rospigliosio; RR. PP. Francisco Nicolino, Josepho de Aste, Marcello Duratio, Dominico Mariæ Curtio, Francisco Mariæ Victorio; Jo. Baptistæ Costaguto, Duci Francisco Mariæ Salviato, Abbati Leccio; Principi Gaspari Alterio, Marchioni Bartolomæo Ruspulo, & Equiti Lucæ Antonio Cicciaporcio in casu, &c.*

ARGUMENTUM.

De erectione, augmento, privilegiis, & suppressione Collegii Secretariatuum Apostolicorum. Pretium in eorum extinctione restituendum, à quo tempore regulandum. Causa quando publica, & lex quando dicatur universalis; Eis, qui emerunt dicta Officia à donatariis, an pretium reficiendum veniat. Privilegium quid operari debet, & gratia Papæ quando perfecta. Restitutio pretii Officii suppressi an sit facienda senibus, qui de stylo Datariæ non admitterentur, ad illud resignandum ex causa gravis ætatis.

SUMMARIUM.

1 *Erectio Secretariorum facta per Innocentium Octavum.*
2 *Motus proprius Beati Pii Quinti, in quo demandatur restitui Secretariis pecunias, pro quibus Officia emisse, aut habuisse constiterit.*
3 *Sixtus Quintus suppressit Officia Secretarii domestici, & Secretarii Brevium, & Collegio Secretariorum eorum emolumenta applicavit.*
4 *Valor dictorum Officiorum postremo loco auctus est usque ad scuta 22. mil. pro quolibet.*
5 *Suppressio dicti Collegii facta per Sanctissimum Dominum Nostrum Innocentium XI. & decretum, quod restituatur solùm pecuniæ per Cameram receptæ, & circa earum augmenta exquiratur Votum Rotæ.*
6 *Verbum* restitutis *importat reddere acceptum.*
7 *Verbum* habuisse *importat omnem modum acquirendi.*
8 *In dispositione generali quibus casus comprehenditur.*
9 *Verba Constitutionum non debent esse frustratoria, & superflua.*
10 *Pronomen* eos *est personalissimum.*
11 *Cùm lex est plana nil aliud venit inquirendum.*
12 *Resignatarius dicitur habere Officium à Dataria, non à resignante.*
13 *Scientia Officialis dicitur scientia ipsius Principis.*
14 *Verbum* restituere *significat etiam dare, & solvere.*
15 *Verbum* reddere *importat non solùm retrodare, sed per se dare.*
16 *Maximè attenta subjecta materia.*
17 *Ubi lex est clara non recurritur ad exempla.*
18 *In Officiis, & contractibus vitalitiis licita est major fructuum perceptio ob periculum vitæ, quod subest Officialis, & contrahens.*
19 *Potior est conditio illius, cujus damnum est irreparabile, quàm illius, cujus damnum reparari potest.*
20 *Papa potest ad libitum disponere de Officiis vacabilibus, eaque prout sibi videtur, donare.*
21 *Potestas ordinaria Principis regulatur à jure.*
22 *Amplitudo Principatus non per ea, quæ accipit, sed per ea, quæ donat, refulget.*
23 *Si donatio cadit super Officio venali, propriè dicitur donatum pretium.*
24 *Donatio ex quibus clausulis dicatur perpetua, & irrevocabilis.*
25 *Causa publica quomodo sit probanda quando agitur de tollendo jure tertii.*
26 *Lex, quæ concernit aliquod Collegium non dicitur universalis.*
27 *Quando non comprehendit omnes subditos dicitur præceptum particulare.*
28 *Quæ circa aliquos statuit quidquam particulare, quoad illos non dicitur generalis.*
29 *In donatione hujusmodi Officiorum censetur Cameram prius recepisse pretium à Donatariis, & postea Papam istis, mediante donatione, illud restituisse.*
30 *Stylus, qui servatur in resignationibus dictorum Officiorum.*
31 *Resignatarius cognoscit in ejus auctorem Principem, non resignantem.*
32 *Dicitur contraxisse cum ipso Principe.*
33 *Innumeræ familiæ cum redditibus Officiorum vacabilium sustentantur.*
34 *Quibus bona fide prædicta Officia emerunt, & ipso Principe auctorizante, æquum videtur pretium restituere.*
35 *Princeps auferens aliquam rem à subdito ex causa publicæ utilitatis, tenetur ei persolvere justum pretium.*
36 *Pretium justum est illud, quod juxta communem æstimationem de præsenti constituitur.*
37 *Res empta post perfectum contractum trahit secum augmentum, & diminutionem commodo, & periculo emptoris.*
38 *Princeps ratione publici boni potest per viam legis generalis contractus à se factos revocare, & moderari.*
39 *Caput decis. 188. explicatur.*
40 *Non dicitur dispositio universalis, quæ restringitur ad certas personas.*
41 *Officia quoad interesse bursale æquiparantur bonis allodialibus.*
42 *Et quoad refectionem pretii nulla inter ea intercedit distinctio.*
43 *In locis Montium cur semper restituatur pretium fixum scutorum 100.*
44 *Observantia ut relevet debet esse individualis in casu præciso.*
45 *Alexander Septimus cum suppressit Montes vacabiles, restituit pretium currens de tempore suppressionis.*
46 *In dubio est pronunciandum contra fiscum.*
47 *Privilegium alicui concessum non est trahendum in diminutionem jurium eidem aliundè competentium.*
48 *Absurdum est liberalitatem retorquere in detrimentum.*
49 *Argumentum desumptum à discretivo modo loquendi cessat, quando casus omissus suppletur à lege.*
50 *Princeps dum concedit privilegium, vult meliorem esse conditionem privilegiati, quàm Cameræ.*
51 *Gratia Papæ à sola signatura perficitur.*
52 *Gratia non expirat, si Papa moriatur post signatam supplicationem: unde introducta fuit regula Cancellariæ* rationi congruit.
53 Habere *verificatur tam de eo, qui habet dominium, & titulum, quam de eo, qui habet usum, & commoditatem.*
54 *Gratia habetur pro impetrata in odium ejus, qui impedimentum impetrationi præstitit.*
55 *Determinatio mentalis, adhuc executioni non demandata, nihil ponit in esse.*
56 *Pacta sunt servanda, sine quibus contrahens non erat contractus.*
57 *Perceptio fructuum facit præsumere antecedentem solutionem.*
58 *Post perfectam venditionem non est locus pœnitentiæ.*
59 *Non est in culpa, qui diligentiam non profuturam omisit.*

60 *Factum in contrarium subsecutum tollit verba præcedentia.*

61 *Absurdum est sub publica fide Principis emptorem fallere, & num.62. & 63.*

64 *De stylo Datariæ senes gravis ætatis non admittuntur ad resignandum.*

65 *Qui stylus procedit in resignatione Officiorum, non in suppressione.*

66 *In suppressionibus semper fuit solitum restituere pretium, etiam senibus.*

67 *Bulla erectionis Innocentii Octavi indulsit, resignationes fieri posse à Secretariis infirmis, & verisimiliter infra viginti dies decessuris.*

R. P. AD reparandas urgentissimas necessitates, quibus Sedes Apostolica premebatur, san. mem. Innocentius Octavus de anno 1587. Collegium Secretariorum (quorum numerus per Calistum Tertium, & Pium Secundum ad sex Secretarios reductus fuerat) ad numerum triginta augmentavit cum conditione, quod prædictus numerus ad vigintiquatuor reduceretur; cùm primum dicta sex loca per obitum alicujus ex eis dicta loca obtinentibus, vacare contingerent; Et quia dicti vigintiquatuor Secretarii de novo assumpti, ex propriis facultatibus, pro Cameræ subventione, contribuerant ducatos 62400. auri. Ideò Pontifex eis, & eorum successoribus Secretariatus Officium prædictum pro tempore obtinentibus certa emolumenta annua assignavit, quibus eorum personas, & dignitatem congruè substentarent; Volens propterea ut omnes Secretarii prædicti tam præsentes in Curia, quàm absentes liberè possent de dictis eorum Officiis disponere, nec resignationis illorum recepto quoquo modo per Papam denegari, vel differi posset, aut deberet, etiamsi resignantes ipsi infirmi, & verisimiliter intra viginti dies decessuri forent, & decederent; quatenus verò ex facto Romani Pontificis pro tempore dictorum Officiorum revocatio sequeretur, jussit restitui prædictis Secretariis suprædictam summam ducatorum auri 62400. per ipsos ut supra solutorum, in quibus nullo modo emolumenta percepta computari possent, ut latius in Bulla erectionis superius impressa.

1 Tractu temporis dicta Officia, uti venalia, resignari cœperunt etiam personis merè laicis, & uxoratis, ut patet ex Bulla sanct. mem. Julii Tertii, in qua plurima Privilegia concessit. Cumque de anno 1571. unum ex dictis primis sex locis, per obitum Marcelli Augustini vacatum, Beatus Pius Quintus credens illius venditionem ad se spectare, concessisset Cardinali de Medices pretio scutorum 5500. aureorum solutorum in Sedis Apostolicæ subventionem, comperto postmodum, quod dictum Officium remanebat ex prædicta Innocentii Constitutione suppressum, illud extinctum declaravit; & quia Collegium ad sublevandas urgentes tunc Cameræ necessitates, restituit Cardinali dictam summam scutorum 5500. per eum solutam, ideo B. Pontifex assignavit Secretariis unum ex dictis Officiis, ex numero 24. primo loco per decessum vacaturum, pro pretio tunc temporis reperibili, etiamsi dictam summam scutorum 5500 in parva, vel magna summa excederet, ac demum ampliando Privilegia præfatis Secretariis, à prædecessoribus Pontificibus elargita, statuit Collegium ipsum supprimi non posse nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis, tunc viventibus, integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit, ut in Motu proprio supra registrato.

3 Anno verò 1586. sanctæ mem. Sixtus Quintus Officia, tum Secretarii domestici, tum etiam Secretarii Brevium, quæ ad Principes scribuntur penitus suppressit, eorumque emolumenta Collegio Secretariorum applicavit, à quo vice versa summa scutorum 37. mil. auri in duabus vicibus, in Sedis Apostolicæ subventionem, fuit persoluta.

4 Cæterum per ferè sæculi spatium Collegium hujusmodi postea semper floruit cum maxima Datariæ utilitate, dum affluentia pecuniæ valor istorum Officiorum in dies crevit, usque ad scuta 22. mil. quo pretio eadem Dataria dicta Officia vacantia vendidit, ut patet ex venditionibus Officiorum vacatorum per obitum Marchionis Martii Ursini, & R. P. D. Salviati, unde exemplo Datariæ, promiscuè ab eorum Officiorum possessoribus, eodem pretio vendita, & resignata fuerunt, ut in notula data.

5 Cum autem de mense Novembris proximè præteriti Sanctissimus Dominus Noster Innocentius Undecimus decrevisset devenire ad suppressionem dicti Collegii, ac desuper Congregationem Prælatorum deputasse, ut examinare, ac referre deberet, quodnam pretium esset restituendum; eadem Congregatio censuit restitui debere pretium ab uno quoque Officiali exbursatum sive Datariæ, sive aliis resignantibus, quæ resolutio fuit deinde confirmata ab eadem Congregatione, postquam in ea additi fuerant nonnulli alii Prælati, ut patet ex ipsis informationibus Domini Advocati fiscalis, & præsertim ex secunda Juris in principio, sed postmodum circa aliqua tantum Officia, quæ particularem requirebant inspectionem, quædam dubia erant discutienda, super quibus dumtaxat Judices præfati adhuc non videbantur concordes, cum interim duratio Collegii existimaretur præjudicialis, hinc posthabita resolutione jam capta, quoad Officiales, in universali, circa pretii restitutionem ab unoquoque soluti, pro quibus nulla remanebat difficultas, de mense Aprili 1678. deventum est ad actualem suppressionem, in cujus Motu proprio jubetur omnes illas pecunias per Cameram restitui, & solvi, quas Illustrissimo D. Thesaurario constiterit verè, & cum effectu per ipsorum Officiorum nunc suppressorum titulares, seu eorum auctores Cameræ, aut Datariæ Apostolicæ, tam nomine pretii, quam pro expeditione, fuisse solutas; An autem, & quid etiam ultrà dictas pecunias, respectu omnium possessorum eorumdem Officiorum, restituendum, seu persolvendum sit, ordinatum fuit, ut dictus Dominus Thesaurarius de voto hujus Sacri Tribunalis omnibus Reverendissimis DD. vestris votantibus appellatione, ac in integrum restitutione remotis, justitia mediante cognoscat.

Vigore hujus Motus proprii Camera solvit Officialibus illam solum summam, quam ipsi, vel eorum auctores immediatè Datariæ exbursarunt: Indeque factum est, quod licet plurimi in his ultimis annis acquisierint Officia à Papa, mediante resignatione ab aliis Officialibus facta, pretio longè majori, & currenti: nihilominus retronumeratis prioribus resignationibus, usque ad venditionem immediatè factam à Dataria, illa tantum summa, ut dixi, soluta fuit, adeout aliquibus vix medietas, vel duæ partes solutæ fuerunt ex eadem ratione, quia pretia Officiorum RR. PP. DD. Costaguti, Duratii, Nicolini, de Aste, & D. Montioni retroactis temporibus vacatorum, fuerunt à san. mem. Urbano VIII. & Innocentio X. respectivè donata eorum Nepotibus (licet postea isti recepto pretio currenti illa prædictis DD. Prælatis, vel eorum auctoribus auctoritate Apostolica resignaverint) attamen Camera nihil dictis Prælatis persolvere voluit, sub prætextu, quod Dataria, quando Officia ab initio vacarunt, nihil receperit.

Igitur cum ex prædictis omnes Officiales damnum intolerabile proprii patrimonii patiantur ascendens ad scuta centum quadraginta millia circiter, & signanter illi, qui usque adhuc infelicioris conditionis sunt, carentes totaliter pretio per eos favore personæ incertæ resignaturæ in ordinibus solitis destinato, & deinde vigore fidei Ministri componendarum soluto (ut infrà dicetur) Donatariis Pontificum prædecessorum, cujus pretii privatio quantum damni, & incomdi eis afferat, nemo est, qui ignoret, dum ferè omnibus fructus illi inserviebant pro eorum necessaria, atq; honorabili status substentatione, vel in Curia degentibus, vel extra in Sedis Apostolicæ servitio operam navantibus; Ideò ut quam primum possibile sit, tam relevans Officiorum prætium recuperare valeant, ad formam dicti Motus proprii datum fuit præinsertum dubium ad favorem suprædictorum Dominorum olim Officialium in omnibus ut infra resolvendum.

Siquidem certissimum primò videtur non posse prædictis DD. emptoribus denegari restitutionem pretii, quod unusquisque erogavit in emptione proprii officii; clara etenim sunt verba Bullæ B. Pii Quinti jubentis Collegium supprimi non posse, nisi integrè Secretariis viventibus de tempore suppressionis restitutis pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit. Cum ergo abundè constet de quantitate pretii per singulos prædictos DD. emptores erogati, illius integra, & indiminuta restitutio ad formam dictæ Bullæ controverti non valet.

Nec subsistit interpretatio DD. Cameralium, quod dicta verba intelligi debeant de pretio soluto ipsi Datariæ, non autem de majori inter resignantem, & resignatarium postea convento, attento præsertim dicto verbo: *restitutis*; quod importat reddere id, quod acceptum est, ne alias Camera cogatur exsolvere pretium, quod non accepit.

Ete-

6 Etenim sufficit respondere, Bullam Pianam ordinare indistinctè restitutionem totius pretii, quo singulos Secretarios tempore suppressionis viventes, Officia emisse, aut habuisse constiterit, sicque complecti omnem casum possibilem emptionis, sive Officium vacaverit per obitum & pretium solutum sit Datariæ, sive mediante resignatione Papa Officium conferat, & resignanti pretium solvatur, præsertim attento illo verbo *habuisse*, quod latius patet, & ultra strictum significatum verbi emisse importat omnem alium modum acquirendi Officium, etiam per resignationem ab aliis Officialibus. Idque demonstratur ex ipso contextu Bullæ, & ubi B. Pontifex dat in solutum Collegio pro scutis 5500. auri Officium primo vacaturum cum facultate illud vendendi pretio currenti tempore vacationis, quamvis in parva, vel magna summa excederet. Deinde volens providere in casu suppressionis, mandat restitui singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & sine diminutione pecunias, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit. Ecce igitur, quod includit etiam illos Secretarios, qui Officium non emerunt à Dataria, & vult illis restitui pretium etiam majus; quod solvere potuissent resignanti.

7 Et sanè impossibile est, quod B. Pius intellexerit de restitutione solius pretii soluti Datariæ, nedum quia ipse optimè sciebat, dicta officia, uti venalia, passim à Possessoribus pro pretio currenti resignari, & pretium, quod tractu temporis crescere poterat ipsis resignantibus persolvi, non autem Datariæ, sed etiam quia in anno 1571. quo emanavit dicta Bulla, & in sex annis antecedentibus ejus Pontificatus plures resignationes dictorum Officiorum factæ fuerunt, & tunc duæ ex tribus partibus Secretariorum viventibus, officia mediante resignatione acquisita possidebant, ut in libro privilegiorum d. Collegii fol. 159; & seq. ut in *Sum. num.* 7. Ac proinde dum Papa generaliter mandavit singulis Secretariis restitui pretium per eos in emptione Officii erogatum indubitanter in tali dispositione comprehenditur tam pretium receptum ab ipsa Dataria, quam ab aliis resignantibus.

8 Motivum autem fortius incalescit, advertendo; quod, retento sensu Dominorum Cameralium, B. Pius nullum concessisset privilegium Secretariis, nam quod pretium solutum Datariæ illud in casu suppressionis semper erat restituendum absque dispositione dictæ Bullæ, ipsum enim lumen naturale dictat, quod si Camera vult auferre Officium ab ipsa venditum pro mille (v. gr.) debeat saltem eadem mille emptori restituere, ne pretium, & rem retineat. Igitur cum B. Pius professus fuerit augere privilegia Collegii, & inde in casu suppressionis mandaverit

9 singulis Secretariis restitui integrum pretium ab eis solutum, perneceſsè hæc verba debent verificari in illis, qui mediante resignatione Officia acquirere, & pretium resignantibus solvere debebant, alias Bulla frustratoria prorsus remansisset, contra omnes Juris regulas, præsertim, quia ob privilegium resignandi Officia ad libitum possessoris ab Innoc. VIII. concessum, semper ferè tres ex quatuor partibus Secretariorum possederunt Officia mediante resignatione, propterea eo magis incongruum est, quod B. Pontifex in verbis privilegii adeo generalibus, & prægnantibus, voluerit includere minimam tantùm partem Secretariorum, qui pretium solvissent Datariæ, quibus ulterius, ut dictum est, pro recuperando tali pretio Bulla non erat necessaria.

10 Hoc idem convincunt ad litteram ipsa verba Bullæ accuratè perpensa, nam Beatus Pius simpliciter mandavit restitui Secretariis tunc viventibus pretium idem, quod ipsi in acquisitione Officiorum impenderunt ibi. Nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis, tunc viventibus, integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit; Quippe pronomen illud: *eos*: veluti personalissimum, & tantum relativum ad ipsosmet Secretarios de tempore suppressionis viventes, proximè nominatos Coccin. *decis.* 1125. *num.* 4. & *decis.* 1680. *num.* 6. operatur, ut dictis Secretaris, ad recuperationem pretii, sufficiat docere de quantitate per eorum singulos erogata in acquirendo Officio, nimisque aberrare à litterali germano, & vero sensu dictæ Bullæ DD. Camerales, qui ulterius prætendunt inquirere, an ab eorum antecessoribus, & pro qua summa emptio Officiorum ab initio processerit, & in Dataria Secretariis viventibus Officia per obitum vacata

11 recepto per eam pretio, concesserit, vel potius mediante resignatione pretium, ipsa Dataria approbante, solutum fuerit resignantibus; B. enim Pius istas conditiones nunquam in sua Bulla expressit, sed simplicem, & planam dedit legem, quod restituatur pretium à singulis Secretariis de tempore suppessionis viventibus solutum: Ideo non est aliud inquirendum, alias si juxta sensum DD. Cameralium Bulla intelligeretur de solo pretio soluto Datariæ, cum Bulla strictè agat de pretio per eosmet Secretarios de tempore suppressionis viventes erogato, non autem per eorum actores, de quibus in ea nullo modo loquitur, aut mentio fit, duobus dumtaxat, vel tribus, qui immediatè emerunt à Dataria, fuisset facienda restitutio, & tamen diversimodè observatum fuit, dum plurimis ex Secretariis viventibus, qui à Dataria directè Officia non emerunt, aliquod pretium fuit restitutum; Ea nimirum ratione, quod si juxta strictum sensum dictorum Dominorum Ministrorum Cardinalium fuisset practicata restitutio improprietas interpretationis, & prætensionis insubsistentia nimis apparuisset.

Quam insuper veritatem ingenuè insinuavit R. P. D. de Luca in suis eruditissimis discursibus datis in d. Congregatione Prælatorum super hoc negotio à Sanctissimo deputata; In primo nempe incipiente: Quamvis absque dubio §. *dubitandi autem ratio*, & in secundo materno sermone exarato in §. *Rimane però il caso*, & in tertio incipiente pro methodica §. *Quamvis autem*, ut in *Sum. n.* 8. afferens optimam rationem, quia cum hujusmodi resignationes factæ fuerint auctoritate Papæ, qui directè, & immediatè Officium per novam provisionem confert resignatario, isto dicitur habere Officium ab ipsa Dataria. Cumque pretium solutum resignanti fuerit commune, & currens, etiam quoad ipsam Cameram, & Datariam, quæ pro eodem pretio in casum vacationum vendere consuevit, isti resignatarii elusi remanerent à publica fide, & praxi ipsius Datariæ, & quia alias remanerent in damno si pretium fict ab eis exbursatum non restitueretur.

12 Nil relevante, quod in supplicationibus, quæ per Papam signantur, non fiat mentio de quantitate pretii, prov quo Officium fuit resignatum; quia ultra quod sufficit, quod agatur de officiis venalibus, quæ Papa optimè scit esse in commercio, & resignari prævia exbursatione soliti pretii, juxta suprædictam amplissimam facultatem de dictis Officiis disponendi, ab Innocentio VIII. concessam objectum corruit ex facto, advertendo, quod pretium non solvitur resignanti, nisi prius Officialis Componendæ in calcæ ordinis faciat fidem de resignatione secuta in favorem ementis; Sicque Dataria, & Papa, mediante proprio Officiali ad hunc effectum præposito, optimè sciunt quantitatem pretii, quo singula Officia venduntur. Scientia enim Officialis in hac materia dicitur scientia ipsius Principis, Cost. *de facti scient. & ignor. inspect.* 72. *n.* 9. *cum tribus seqq.*

13 Ex quibus cessat objectum, quod Camera restitueret id quod non accepit contra propriam significationem dicti verbi, *restituere*, dum enim ista Officia fuerunt ab initio erecta ad libitum possessorum resignabilia, & illorum pretium non erat fixum, sed variabile, juxta temporum conditiones, quemadmodum Dataria pluris in vacationibus dictorum Officiorum lucrata est magnas pecuniarum summas, dicta officia vendendo pretio longè majori, & currenti, ita justum videtur, quod in hoc casu suppressionis solvat Officialibus pretium, ipsa Dataria approbante, exbursatum

14 resignantibus, neque exindè læditur vera significatio verbi, *restituere*, nam æquè benè recipit significatum dandi, vel solvendi, ut sunt *Text. expressi in l. verbum reddendi* 94. *ff. de verb. signific. l. cum quidam* 21. *in fine de legat.* 2. ibi: Etenim verbum *reddendi*, quamquam significationem habeat retrodandi, recipit tamen, & per se dandi significationem, & *l. hæres meus* 100. *ff. de legat.* 3. Rota *dec.* 77. *ex*

15 *n.* 12. & *dec.* 90. *nu.* 23. *coram Arguell.* stante præsertim subjecta materia, quæ ex supra deductis non patitur restrictionem ad pretium immediatè solutum Datariæ, sed juxta germanum, & verum sensum Bullæ, restitutio in ea ordinata intelligitur respectu Officialis solventis, qui exbursavit pretium, non autem respectu Datariæ: Ideoque omnibus Secretariis, tempore suppressionis viventibus, pretium per eos exbursatum restitui jubetur.

16 Quinimò cum acquirens Officium, ut infra dicam, ignoret personam resignantem, & dirigat ordinem Banco, solvibilem personæ incertæ, scilicet: *A chi averà rassegnato liberamente un Segretariato Apostolico, che con fede del Ministro delle Componende, e ricevuta del resignante saranno bene pagati &c.*

Hinc dum solutio non potest effectuari, nisi dictus Minister subtus ordinem faciat fidem, quod talis persona Officium liberè resignavit, sequitur talem solutionem pretii verè imputari, & referri ad Datariam, seu ejus Ministrum qui designat, & specificat, & approbat personam, cui solutio est facienda, non autem ad Officialem dantem ordinem, qui talem specificationem non facit, & ignorat prorsus, cui nam pecuniæ solvendæ sint, quę absque specifica expressione liberæ resignationis sequutę, solutæ non fuissent, ideoque in casu suppressionis, semper Dataria restituere debet pretium, modo, quo supra solutum resignantibus, cum etiam in sensu stricto, & rigoroso verbum, *restituere*: hoc casu suam recipiat regnificationem.

Non subsistit asserta observantia contraria, quod scilicet in similibus suppressionibus Officiorum restitutum fuerit solum pretium Cameræ solutum; cum imo appareat, fuisse restitutum pretium ab unoquoque Officiali solutum in sui Officij acquisitione, ut notorium est; & idem R. P. D. de Luca fatetur in secundo Discursu §. omnisque difficultas, & dictus Advocatus fiscalis in sua prima informatione §. Idemque post. B. Pium, ubi hujusmodi afferuntur exempla, ad demonstrandum non deberi pretium currens, sed tantùm pretium solutum, quod nunquam fuit controversum, licèt postea ex improviso contraria, ac tam diversa prodit resolutio. Cæterum sufficit respondere cum dicto R. P. D. de Luca, prout in supradicto discursu, casum nostrum carere omni difficultate dum habemus illum decisum in verbis, per Bullam mandantem per verba multum ampla, & prægnantia restitui integrè, & sine ulla diminutione pretium à singulis Secretariis in acquisitione Officij solutum, quod æquidem non doceatur fuisse dispositum in exemplis per Cameram suppositis (quæ tamen non admittimus, ut suis loco, & tempore demonstrabitur) & propterea frustratorium est adducere exempla, quando viget lex clara, quæ in individuo determinat in casu suppressionis præcisam restitutionem pretii quod singuli Officiales in emptione proprii Officii exbursarunt.

17 Demum quod aliqui ex Secretariis, qui longo tempore Officia retinuerunt, fructus excessivos perceperint, cum quibus capitale fuerit satisfactum, nullum prorsus habet fundamentum; Tum quia hæc exaggerata excessivitas fructuum non justificatur, Tum etiam, quia ob emolumentorum incertitudinem, & periculum vitæ Officialis, qui poterat post modicum tempus mori, & perdere totum pretium, licita est major fructuum perceptio, ut passim practicatur in Societatibus Officii, & similibus contractibus vitalitiis, nec ex quo D. O. M. alicui concesserit longum vitæ spacium, & inde in exactione fructuum continuaverit, debent in ejus præjudicium fructus imputari in capitale; Tum tandem quia cessat omnis difficultas ex ipsa Bulla Innocentii Octavi in fine, ubi cavetur, quod in restitutione capitalis Secretariis facienda in casu suppressionis, nullo modo, & nulla ratione, vel causa computari possint, aut debeant in toto, vel in aliqua parte emolumenta ipsius Officii, quæ forte interim percepisse appareret, quæ ipsos, & eorum quemlibet justo, & legitimo titulo sibi interim acquirere, & sua facere Papa decrevit, & declaravit, sic enim cum ipsis Secretariis conveniße, & pacto expresso eis pro se ipsis, & eorum successoribus cum Cardinalium assensu, & consensu fuisse solemniter pollicitum in fide Romani Pontificis, recognovit, & attestatus fuit. Igitur nec ex motivo æquitatis, neque alia justa ratione potest Camera sub prætextu perceptionis istorum fructuum retardare nostris principalibus integram pretii restitutionem.

18 Imo omnis æquitas urget pro DD. Secretariis contra Cameram; Quæ mediante tali suppressione fecit immodicum lucrum cum notabili damno Officialium; tum in forte ob pretii augmentum non restitutum, tum etiam in fructibus in magna quantitate diminutis, ut dicitur ab eodem R. P. D. de Luca in tertio discursu relato in dicto *Summ. n.8.* ibi: *Attamen in isto concursu potior videtur conditio Officialium, quorum damnum est majus, & irreparabile, dum è converso damnum Cameræ reparatur à magna utilitate quæ ex dicta suppressione resultat;* Unde eo minus videtur permittendum, quod Camera pluribus Secretariis infert aliud damnum irreparabile totalis privationis pretii, titulo oneroso in emptione Officiorum soluti.

19 Eadem pretii restitutio ex juribus supra ponderatis competit præfatis RR. PP. DD. Costaguto, Duratio, Nicolino, de Aste, ac D. Jacobo Montiono, quibus per immediatam, vel mediatam resignationem, Donatariorum Papæ, fuerunt ab ipso Papa concessa Officia, prævia exbursatione pretii effectivi tunc currentis. Nec quidquam obstat, quod Dataria nihil receperit, sed Papa Officia, eorumque pretium donaverit. Cum enim non possit dubitari, quin Romani Pontifices pro tempore voluerint de 20
his Officiis vacantibus ad libitum disponere, & gratis quandoque illa elargiri eorum conjunctis, familiaribus, & benevolis, qui illa vel pro se retinent, accepto pretio aliis vendunt, & resignant, ut edocendo praxim Romanæ Curiæ super venditione, ac acquisitione hujusmodi Officiorum testatur R. P. D. de Luca *de Regalib. discurs. 2. numer. 11.* ubi refert casum, in quo Cardinalis, & Princeps fratres de Ludovisiis, tunc nepotes sanct. memor. Gregorii XV. vendiderunt R. P. D. Carafæ 62. Officia vacabilia minora à Pontifice Patruo donata ad eorum liberam dispositionem, & commodum pro scutis 83755. ut legitur in principio discursus, & dicto *n. 11. vers. Et quandoque solet*, & in nostris terminis Castracan. *de Sac. Offic. cap. 2. numer. 14. & seqq.* ubi quod potest Papa Officia ista vacabilia donare, quia exinde non læditur dignitas Pontificatus, & aliter misera esset fortuna Principum si nil alienare, vel donare possent, *& sub numer. 19.* refert precisa exempla Officiorum Secretariatus Apostolici, quæ fuerunt donata, ac *num. 20 cum seqq.* plenè respondet omnibus contrariis.

Sequitur, quod nec ipsismet Donatariis possit adimi pre- 21
tium officii, quando, ut in præsenti Sanctissimus Dominus noster declaravit, quod in facienda suppressione adhibere nolebat supremam suam, & absolutam potestatem sed tantum simplicem, & ordinariam, quæ intra limites juris regulatur, Peregr. *de Jur. fisc. lib. 1. tit. 3. sub nu. 27. vers. Pro concordia*, Fagnan. *in cap. consultationibus n. 76. & seqq. de Cler. ægrot.* Cutell. *de donat. disc. 2. p. 6. ex num. 105. usque ad 202.* Dantes rationem, quia Princeps debet immorus permanere in suis liberalitatibus, sicut Po- 22
lus in Cœlo, & lapis angularis, quandoque amplitudo Principatus non per ea, quæ accipit, sed per ea, quæ donat, apparet Barbos. *in c. 1. n. 10. rec. & c. in donationibus de probationibus*, Surd. *dec. 234. n. 10.* sine difficultate quia sumus in simplici officio venali, nullam habente pre- 23
rogativam. Unde dicitur propriè donatum ipsum pretium ut latius in *d. disc.*

Additis præsertim amplissimis clausulis, scilicet, motu 24
proprio officium pretium &c. illiusque pretium donatione pura, perpetua, irrevocabili, inter vivos &c. donamus remittimus &c. & condonamus, cum clausula sublata, & decreto irritanti: quæ omnia demonstrat enixam Pontificum voluntatem super hujusmodi donationum perpetuitate, & irrevocabilitate omninò observanda.

Nec obstat quod Princeps per viam legis generalis, & 25
ex causa publicæ necessitatis, & utilitatis possit concessiones gratuitas revocare, quia ad hoc ut dispositio, ex qua tollitur jus tertii maximè emanata ex sola potestate ordinaria, prætendi possit ex causa publica, opus est quod constet, tali indigentiæ aliter provideri non posse, quam aliquorum dumtaxat subditorum juribus derogando, eorumque bona Principi applicando, Fagnan. *in dicto cap. Consultationibus n. 79. de Cleric. ægrot. & in terminis nostris in capit. 1. numer. 34. & 35. de probat.* quod certè non militabat in casu nostro, ut facilè consideranti innotescit, dum non deerant plurimæ viæ, quibus Cameræ indigentiis subveniri poterat, onere per universos subditos distributo.

Alterum pariter suppositum, quod processum fuerit per 26
viam legis universalis, ultra infra deducenda, manifestè corruit; Ad hunc enim effectum requiritur pro forma substantiali, quod talis lex non capiat aliquas tantum personas in particulari, licet in universum acceptas, ut quando accipitur aliquod Collegium, quia tunc non dicitur facta per viam legis universalis, ut in specie dispo sitionis ordinatè contra omnes personas de certo quaterio Civitatis, Scac. *de appell. q. 17. limit. 20. n. 7.* Rota *dec. 50. n. 19. p. 2. divers.* sed referri debet ad omnes subditos, aliàs lex, amissa propria natura, degeneraret in præceptum particulare ad *Text. in cap. erit autem lex 4. dist. 1. l. 1. ff. de legib.* Rota *d. dec. 50. n. 17. p. 11. diversor.*

Quod sine difficultate procedit in nostra facti specie quia 27
suppressio officiorum non emanavit absque restitutione pretii, quoad omnes, & singulos officiales, sed particulariter tantùm quoad aliquos, qui possidebant officia, ab initio, provenientia à Dataria, titulo donationis, quamvis illa

illa rigoroso pretio currenti, sicut ceteri Officiales emissent; Unde in ordine ad istos non videtur dubitandum, quin dispositio sit particularis, non autem generalis ad tradita per Suarez *de legib. lib. 1. c. 7. per tot.*

28 Nil autem relevat, quod Camera non debet restituere pecunias, quas non recipit. Nam præter supra deducta quod verbum *restituere* in Bulla Piana appositum, recipiat etiam significationem dandi, seu condonandi pretium, censetur quod prius illud habuerit, & deindè eisdem donatariis restituerit, quodque in hujusmodi facto duplex actus intervenerit, solutionis scilicet, & restitutionis ad *Text. in l. perveniße 171. ff. de verb. signif.* Rebuff. *in l. liberationis col. 1. vers. videlicet eodem tit. fol. mihi 247.*

29 Imo durissimum est, quod actus à mera Pontificis voluntate dependens tam ingentis præjudicii esse debeat illis emptoribus, qui, nullo eorum facto intercedente, more solito, ac bona fide officia à prædictis donatariis procedentia reali, & effectivo exbursato pretio, ac cum Principis consensu emerunt. Potuerant enim Pontifices donare, & non donare, si officia hujusmodi non donassent, sed vendidissent, nullum dictis emptoribus præjudicium fuisset illatum. Unde cum deinde placuerit Sanctissimo, ea supprimere, causa dignosci non potest, quare officia ab istis possessa redire debeant ad Principem donantem, pretium autem remanere penes donatarios, & ipsi tertii possessores, qui officia bona fide, ac sub fide Principis, titulo emptionis acquisiverunt, pretio, & officio carere, atque ita sub fide publica decipi, damnumque irreparabile ex facto tantùm Principis donantis procedens, nulla eorum culpa; Imo contra omnem præteritam observantiam, innocentissimè subire.

Denique semper urget inevitabilis, & litteralis responsio, quod nempè Bulla Piana non dicit, quod in casu suppressionis restituatur pretium solutum Datariæ, sed indefinitè, & generaliter mandat restitui singulis Secretariis tunc viventibus pecunias, pro quibus eos officia emisse constiterit; igitur ad effectum recuperandi pretium satis est, quod prædicti Domini Officiales, nunc viventes de tempore suppressionis, doceant se officia à Possessoribus legitimè emisse, & pretium persolvisse, ut patet ad sensum.

Idque indubitanter procedit, ponderando, quod contractio, & venditio istorum officiorum fit publicè, & palam, mediantibus Proxenetis; Undè emere volentes, ut dixi, nesciunt personam venditoris, nec quis sit resignans sed bona fide, juxta communem praxim faciunt ordines directos Monti Pietatis, vel alteri publico banco, ut sol-
30 vatur tanta pecunia ei, qui liberè officium resignaverit, solvenda cum fide administratoris Componendæ, vel alterius ministri, per principem ad id deputati super tali libera refignatione deinde venditor refignat officium in manu dicti Officialis repræsentantis ipsum Papam, per quam refignationem jus suum totaliter remanet extinctum, at succesivè Summus Pontifex novum jus ex integro efformat, & officium concedit tali ementi, seu refignatario, qui propterea fidem publicam ipsius Principis sequitur, quem in ejus directum, & immediatum auctorem agnoscit, non autem personam refignantem, quę solùm est causa, propter quam sequitur refignatio, ut benè docet R.P.D. de Luca *de regal. disc. 2. nu. 10. & 17. & disc. 39. sub n. 6. versic. ex ea vivatione cum seqq. & in eodem lib. 2. de regal. disc. 163. n. 12. quem sequuta fuit* Rota *in Romana Locorum Montium 22. Junii 1671. §. quia ex facto coram Reverendiss. Taya.*

31 Cum ergo prædicti Domini Officiales, juxta praxim supra dictam vigentem in Curia Romana, palam, & bona fide fecerint ordines personæ incertæ, scilicet. *A chi averà liberamente rassegnato in persona di me infrascritto un Segretariato Apostolico*, & Papa resignationem officiorum admiserit possessoribus, qui illa, donatione mediante, acquisiverant, optimè conscius, quod isti pretium à resignatario receperant, ut latius in *Summ. dicto n. 9.* utique Domini Principales mei, qui non sunt successores, aut causam habentes à dictis donatariis, neque fidem, aut jus privatæ personę resignantis, sed solam fidem publicam Principis sequti sunt, non possunt, nec debent remanere eluſi, & privati pretio officiorum, sub prætextu quod eorum auctores pretium Datariæ non solverint, sed habent in debitorem ipsum Principem, cum quo dicuntur contraxisse, ut optimè ponderat R. P. de Luca *dicto disc. 39. sub n. 6. & disc. 163. sub num. 12. versic. igitur ille, junctio vers. An autem Princeps, & Rota citata Romana Loco-*
Card. de Luca de Offic. Venal. &c.

rum Montium §. maximè considerato cum sequent. coram Reverendissimo D. meo Taya, & particula quæ datur in calce.

Fortius verò hæc militant respectu RR. PP. DD. Co- 32
staguti, de Aste, ac D. Montioni, qui immediatè habuerunt officia aliis resignantibus, qui prius solverant pretium Officialibus donatariis; Esset enim à sæculo inauditum, quod qui vult emere officia vacabilia debeat prius inquirere, quis sit venditor, an & quod pretium solverit, & cui, & sic gradatim ascendere usque ad primum, qui immediatè habuit à Dataria, ut appareat, an iste Datariæ pretium solverit. Certè hoc admisso destrueretur publicum commercium, & redderetur impossibilis prompta, & quotidiana venditio officiorum in ma- 33
ximum Curiæ, & Principis detrimentum; Imo fundi-
tus deducta remaneret publica bona fides, & innumeræ familiæ (quæ cum redditibus istorum officiorum subsistentantur, ut considerat R. P. D. de Luca *dicto disc. 2. de regal. sub numer. 7. vers. secundi generis, & vers. tertii demum*) eos sine propria culpa amisso deplorarent, si inquisitio hujusmodi concessionis factæ ab initio per Datariam locum haberet; Unde insequenda potius videtur justitia, 34
æquitatis dulcedine temperata, ut isti, qui bona fide, & authorizante ipso Principe, officia emerunt, eorum pretium consequantur, ad tradita per Rotam in sæpè citata Romana Locorum Montium coram Reverendissimo Taya §. final. ut in dicta particula.

Non solum autem prædictis DD. Emptoribus resti- 35
tuendum est pretium ab ipsorum singulis exbursatum, sed etiam augmentum pretii currentis, tempore suppressionis officiorum, ea optimâ, & fundamentali ratio, quod ubi Princeps aufert rem aliquam à subdito, etiam ex causa publicæ utilitatis, vel necessitatis, tenetur ei persolvere justum, & æquivalens pretium, ne plus unus, quamcæteri subditi contra justitiam distributivam pregravetur, ut relatis Canonistis, cæterisque antiquioribus latè probant Roland. *cons. 69. n. 15. & seqq. per tot. lib. 2. & cons. 71. signanter n. 9. & 10. lib. 3.* Natta *cons. 554. per tot.* Mastrill. *de Magistr. lib. 3. c. 4. nu. 353. usque ad 363.* Rot. coram Ubaldo *decis. 478. n. 9. & seq. & in puncto pretii officii suppressi* Franc. Marc. *dec. 383. per tot.*

Pretium autem justum dicitur illud, quod, juxta com- 36
munem æstimationem, officia de tempore suppressionis valebant, non autem illud, quo de præterito empta fuerunt per Text. *in l. 3. Divi ff. de jur Fisc.* ibi justa pretia non ex præterita emptione, sed ex presenti æstimatione constituì, quem in his terminis officiis vacabilibus expendit Rot. *decis. 197. n. 1. & seqq. p. 15. rec.* solidam assignans rationem, quia res empta post perfectum contractum trahit secum augmentum, & diminutionem commodo, & 37
periculo emptoris, in Romana Officii Cursoratus 15. Februarii 1665. §. Ex quibus coram R. P. D. Ubago, ac in puncto suppressionis istorum officiorum, quod restituendum sit pretium currens bon. mem. Fagnan. *in c. Ex Epistolæ n. 11. & seqq. de prob.*

Non obstat, quod Princeps, ratione publicæ utilita- 38
tis, per viam legis generalis, possit contractus à se factos revocare, & moderari juxta *decis.* Capyc. Latr. *188.* quia Capyc. non agit de pretio solvendo in casu, quo Princeps ex publica causa res ab aliquibus privatis auferret, sed de minuendis, & reducendis ad æqualitatem per viam legis universalis, annuis redditibus per Regiam Cameram venditis, quorum dos, sive fundus consistens in publicis gabellis, cogente necessitate populariorum seditionum, vix ad dimidiam redactus fuerat, quive annui redditus licèt de tempore erectionis stabiliti in septem pro centenario, tamen urgentibus dictis tumultibus, venditi reperiebantur ad rationem, plusquam triginta pro centenario, unde his omnibus ponderatis firmat potuisse Regiam Cameram dictos annuos redditus reducere, ut unusquisque eis frueretur pro quantitate pretii soluti, ponderans præcipuam rationem, quod dicti annui redditus essent in summa certa jam à principio stabiliti per Regiam legem; sicque respectu illorum, qui emerant viliori pretio contractus apparebat excessivus & reductione dignus ut *num. 87. & seqq. & num. 108.* contrarium admittit, ubi fructus essent incerti, & à lege non determinati, prout erant fructus Secretariatuum.

Nequit igitur hæc doctrina applicari casui nostro, *quia* 39
hic non versamur in lege universali super diminutione annuorum redditurum, prout præteritis temporibus fuit reductio generalis fructuum locorum Montium, qui

verè dici posset casus Capyc. Latr. sed agitur particulari dispositione, per quam ob publicam utilitatem ablata fuerunt Officia vigintiquatuor personis tantùm, illa justo titulo possidentibus, quo casu intrat contraria conclusio, ut istis solvi debeat integrum pretium rei ademptæ, cum non possit dici dispositio per viam legis universalis illa quæ restringitur ad certas personas, ut respondet Roland. *d. consil.69. num. 44. lib.2.* R.P.D.de Luca *de Regal. disc.144. sub n.33. vers. attamen utraque ratio fiscalium*, & firmat. Capyc. Latr. *d. dec.188. sub n. 121.* ibi: *Injunctum esset, quia non posset dici id fieri pro bono publico per legem omnibus communem, sed solum respectu creditorum super antiquis arrendamentis, quod fieri non potest &c.*

41 Minus facit, quod non agatur de bonis patrimonialibus, & propriis à Principe ablatis, sed de Officiis, quorum dominium directum est penes ipsum Principem, quia nos non petimus pretium dominii directi, quod est in commercio, sed pretium concernens merum, & simplex interesse bursale dictorum Officiorum non habentium annexam jurisdictionem; In his enim Officia æquiparantur bonis merè allodialibus, & liberis Gratian. *disc. 670. nu. 12. & seqq.* pluribusque relatis, Rota *dec. 395. nu.8.9. & 10. p. 12. recent.* Indeque totale pretium semper reficiendum est, ne subditibus damnum publici levaminis indebitè patiatur, ut individualiter hanc distinctionem inter ademptionem rei allodialis, & rei de directo dominio Principis plenè rejiciunt, Roland. *d. cons.69. n.15. & seqq. lib.2.* Natta *d. cons. 564. sub nu.10. vers. neque obstat, cum pluribus sequentibus.*

42 Similiter non urget prætensa observantia restituendi scuta centum pro singulo loco Montium non vacabilium, licet ex post eorum pretium creverit, ac quod alias felicis mem. Alexander VII. in suppressione Acolytorum Capellæ, Pontificiæ, & felicis memoriæ Clemens X. suppriмendo Secretarios Montium, & Officia Notariorum Cameræ, restituerit solum pretium, vel Cameræ, vel resignanti solutum.

43 Siquidem extinctio locorum Montium non vacabilium non facit ad rem; Tum quia illorum erectione semper statuitur restituto pretio ad rationem fixam scutorum centum prò quolibet loco; Tum quia Camera post primum partitum nunquam successivè vendit ista loca Montium non vacabilium quia cum non vacent, nunquam ad eam redeunt, sicque Camera in his non approbat mutationem valoris, ut faciat in Officiis, & Montibus vacabilibus; Ideo stante diversitate rationis corruit argumentum de uno ad aliud.

44 Extinctio verò dictorum Officiorum Capellæ Pontificiæ non suffragatur, quia non constat quod tempore suppressionis illorum pretium esset auctum ultra illud, quo fuerant empta Officia à singulis Officialibus (prout actum reperitur pretium nostrorum Officiorum) nec pariter urget alia suppressio Notariorum Cameræ, & Secretariorum Montium, quia dicta Officia non quæmadmodum nostra æquales redditus, & sic æquale pretium habebat, sed ex majori, vel minori lucro, quod singula reddebant ob majorem, vel minorem expeditionem quantitatem in illis fieri solitarium, eorum valor, & pretium desumebatur; Ideoque cum non adesset pretium uniforme, prout erat in nostris Officiis Secretariatuum eosdem fructus idemque pretium habentibus, deservire nequeunt pro exemplo in casu nostro, nec ab illis deduci potest observantia, quæ ut relevet probari debet individualis in casu præciso, de quo agitur, Greg. *dec.451.n.7. & dec.350. n. 18. p.16. rec.*

45 Cæterum observantia apertissimè militat pro nostris Principalibus; nam quando fel. mem. Alex. VII. suppressit Montes vacabiles, licèt in erectione per Cameram venditi fuissent scutis 100. pro quolibet, & occurrentibus deinde eorum vacationibus diversis pretii per Cameram, & etiam per privatos venditi, ac respectivè resignati fuissent, ac licet dubius apparuisset articulus, an solvi deberet pretium à Montistis solitum, vel præsens æstimatio. Nihilominus dictus Pontifex amplexus est opinionem Montistis favorabilem, eisque solvi mandavit pretium currens de tempore suppressionis, nempe scuta 150. pro singulo loco, ut legitur in ipsa Bulla ibi *In hoc etiam satagentes creditores Montium extinctorum pietatis, & munificentiæ nostræ agnoscere experimentum, dum locis extinctis, ex quibus Camera nostra initio illorum erectionis scuta 100. in singulo loco recepit, & aliquorum judicio, non nisi ad ejusdem quantitatis recepta restitutionem fortasse teneremur, nihilominus illa plus ferè dimidio æstimata libentissimè refundimus &c.*

Nec relevat responsio, quod dictus Pontifex id fecerit 46
ex motivo munificentiæ, non autem obligationis, nam quamvis adhibita fuerint dicta verba honorifica, tamen veritas est, quod fuit restitutum pretium currens, & credi debet id evenisse, ex quo Papa invenit articulum dubium sciens quod in dubiis contra fiscum est resolvendum ex *l. non puta ff. de jure fisci.*

Tandem obligationi restituendi pretium currens de tem- 47
pore suppressionis non obstat memorata Bulla B. Pii V. mandans restitui singulis Secretariis integrè, & sine diminutione pecunias, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit; Siquidem pro remotione objecti præmittendum est, quod B. Pontifex dicta Bulla expresè declaravit se favore Collegii velle disponere, ejusque privilegia urgere ibi: *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia prosequi volentes, &c.* Dum ergo immediatè post disponit, quod in casu suppressionis debeat unicuique restitui pretium, quo Officium emisse, vel habuisse constiterit, palam est, quod voluit quidem Secretarios assecurare à periculo diminutionis pretii, itaut semper esset restituendum pretium ab eis solutum, non autem quod voluerit eisdem Secretariis notabilem præjudicium irrogare, auferendo augmentum pretii illis tanquam Dominis Officiorum de jure debitum. Certum quippe est, quod ubi Princeps privilegium alicui, aut specialem gratiam elargitur, talis concessio non est trahenda ad diminutionem Jurium aliis juribus debet novum privilegium superaddere per text. *in l. hac saluberrima C. de præpos.* Agen. *lib.12.* ibi; *Cum perabsurdum, perquetemerarium sit hanc nostræ liberalitatem pietatis quemquam astuta interpretatione,* 48
non ad augmentum anteriorum privilegiorum sed ad diminutionem pervertere, &c. Ibique notat Bartol. Alex. *cons.32. n.2. & seqq. lib.1.* Jas. *cons.59. n.9. 10. & 11.* Rot. *dec. 715. n.7. p.4. tom.3. rec.*

Minusque suffragatur, quod dicta Bulla Piana impres- 49
serit augmentum pretii currentis in Secretariatu proximè vacaturo, quod tunc Collegio applicavit, quasi ubi non expressit dictum augmentum, censeatur illud denegasse, quia hujusmodi illatio desumpta ex discretivo modo loquendi, cessat quando casus omissus suppletur à dispositione juris, ut in præsenti Rota *dec.17. n.19. p.16. rec.*

Propterea sufficit nobis quod pretium currens non fuerit expresè ademptum, ad hoc ut pro illius consecutione possimus uti Beneficio juris communis tribuentis Dominis Officiorum dicti pretii augmentum ex supracitatis.

Nulliusque momenti est ponderatio, quod dicta Bulla 59
maximum contulerit Secretariis beneficium in eo, quod fuerint assecurati à periculo diminutionis pretii, quia imo hoc periculum parum erat timendum, nam isto casu Camera non potuisset cogi ad supprimenda Officia, nec certè illa unquam suppressisset, nisi magna ad sui favorem resultasset utilitas, sicque cessat ratio evitandæ claudicationis exadverso adducta, ut nimirum sicuti Camera sensisset incommodum restitutionis pretii soluti, diminuto Officii valore, ita sentire debeat commodum augmenti; ultra quod talis ratio est quidem considerabilis in contractibus, non autem in privilegiis, & gratiis, in quibus versamur, nam Princeps dum concedit privilegium utique vult meliorem esse conditionem personæ privilegiatæ, quam ipsius Cameræ, ut de se patet.

Deveniendo modo ad tria Officia, nempè D. Equitis Acciajolo, R.P.D. Cursii, & D. Abbatis Lecci, & D. Marchionis Ruspoli, in quibus cadit particularis inspectio.

Quoad primum D. Equitis Acciajoli non videtur posse 51
controverti restitutio integri pretii per eum soluti Eminentiss. Domino Caldinali Chisio, sub prætextu, quod non fuerit in ejus persona expedita resignatio. Etenim sciendum est in facto, quod usque à die prima Septembris 1670. D. Eminentissimus Cardinalis vendidit prædicto D. Equiti unum Officium Secretariatus, recepto pretio scut. 22000. mandavitque Depositario Collegii, ut stante dicta venditione, emolumenta, & fructus dicti Officii consignaret eidem D. Acciajolo, prout ex eodem tempore, iste semper exegit. Ulterius de anno 1675. super hujusmodi Officii resignatione fuit porrecta supplicatio sanct. mem. Clementi X. & per eum signata, quæ tamen remansit in manibus D. Druot Ministri à Papa deputati super expeditione hujusmodi supplicationum, sed ob multiplicitatem negotiorum dicti Ministri non fuit pro-

processum ad resignationem, aliosque actus concernentes executionem gratiæ, quæ omnia præfatus D. Eques pluries exposuit, & justificavit apud dictam Congregationem à Sanctissimo deputatam super hac suppressione, & incessanter institerit, ut saltem nova sibi signaretur supplicatio, juxta clarum pactum à sanctæ mem. Innoc. VIII. in erectione istorum Officiorum solemniter firmatum; At sub prætextu quod immineret suppressio, nihil obtinere potuit, & solum Camera ei solvere voluit scuta 15000. quæ habuerat Dataria, quando officium prædictum, uti vacans, contulit bonæ mem. Cardinali Bonvisio tunc Prælato.

52 Posita igitur hac facti serie, dicimus D. Equiti deberi integra scuta 22000. per eum exbursata in acquisitione Officii, ut claris verbis Bullæ B. Pii supra sæpius ponderatis; Nec obstat, quo in ejus personam non fuerit expedita supplicatio, quia ad hunc effectum satis est, quod jamdiu fuerit à felicis mem. Clemente X. signata, cum gratia sola Papæ signatura perficiatur Cassador. *dec. 1. sub n. 10. de pension.* Rota coram Zarat. *dec.34. num. 27. cum seqq.* & si moriatur Papa post signatam supplicationem, antequam literæ conficiantur, gratia non expirat, latè Gonzal. *ad regul.8. Gloss. 12. n.54. & seqq.* Advertens *n.48.* Ideò emanasse regulam Cancellariæ de expediendis litteris in forma *rationi congruit* super supplicationibus signatis per Pontifices antecessores.

53 Fortius verò motivum stringit, attentis verbis dictæ Bullæ Pianæ jubentis restitui integrum pretium, quo singulos Secretarios Officia emisse, aut habuisse constiterit, quæ verba comprehendunt, nedum eos, quia acquisiverunt titulum, & dominium Officii, sed etiam illos, qui consecuti sunt commoditatem, usum, aut insistentiam facti, aut actionem ad Officium *l. stipulatio ista habere licere 38. §. hæc quoque* ibi: habere dupliciter accipitur, nam, & eum habere dicimus, qui rei Dominus, & eum, qui Dominus quidem non est, sed tenet *ff. de verbor. oblig. & in l. id apud 143. ff. de verbor. signif.* ibi: id apud se quis habere videtur, de quo habet actionem, habet enim, quod peti potest, *& in l.1. §. quod autem ff. de vi, & vi armat.* Rot. *dec.358. num.1.* apud Cenc. *de Cens.* Cùm ergo incontroversum sit emptorem Officii sine literarum expeditione habere usum, & commoditatem, ac nudum factum detentionis, prout certe habuit Acciajolus, sequitur ipsum habuisse Officium in subjecta materia, & ad effectum, de quo agitur.

54 Et in omnem casum, cum in Bulla erectionis Collegii fel. mem. Innocentius VIII. voluerit, ut Secretarii liberè de eorum Officiis disponere valeant, nec possit, aut debeat eorumdem Officiorum resignationis receptio quavis ratione per Romanum Pontificem denegari, vel differri, etiam resignantes ipsi infirmi, & verisimiliter infra viginti dies decessuri forent, & decederent &c. Hinc dum Dominus Eques pluries, atque pluries, ut dixi, tempore habili, & antequam emanasset suppressio, instetit pro admissione novæ resignationis in sui favorem, & ex adverso per Datariam fuit impedita, & denegata, sequitur propterea, quod respectu D. Equitis talis gratia haberi debeat pro obtenta, & impetrata in odium impedientis *l. si vehenda, §. idem juris ac l. Rhod. de jact. l. non exigimus §.1. ff. si quis caution.* Rot. *Recent. decis. 19. n.9. & 10. part.7.*

55 Nec dicatur, quod Collegium tunc erat de proximo supprimendum. Ideoque non esset admittenda resignatio pro majori pretio in præjudicium Datariæ, quia cum tempore instantiæ factæ per D. Equitem determinatio supprimendi staret in mentem retenta, & adhuc executioni demandata non esset, actiquæ nihil ponebat in esse, nec in aliquo Officiorum naturam alterabat, Rota *dec.360. n.9. p.16. rec.* Quod quidem manibus palpatur, nam officiales durante rumore suppressionis, continuarunt, in solito exercitio, & exactione fructuum. Ideoque dum ex natura dictorum Officiorum derivabat obligatio admittendi resignationem ad omnem requisitionem Officialis, utique denegari non poterat petit resignationis expeditio, alias non adimpleretur illa verba universalia Bullæ: *Nec possit, aut debeat* prædictorum Officiorum resignationis receptio per Romanum Pontificem quavis ratione denegari, vel differri; jam enim aliqua ratione, seu colore expeditio resignationis foret denegata, & sic Pontificiæ promissionis fides violata remansisset, quod non est permittendum.

Confirmantur prædicta, quia sic ante actualem suppressionem secuta fuisset Officii vacatio per obitum Officialis certè Dataria lucrata fuisset Officii pretium, absque eo, quod cogi potuisset ad illius restitutionem. Hinc autem, pernecessè sequitur, quod omnis temporis momento, quo Camera retinuit spem lucrandi officium per obitum Officialis, fuerit etiam obligata ipsi Officiali observare, & adimplere omnia pacta promissa, inter quæ erat illud recipiendi, & nulla ratione denegandi, & differendi Officii resignationem; hujusmodi enim pactorum intuitu Officialis submisit se huic periculo alias non contracturus, Card. Otthob. *dec.34. n.16. cum aliis vulgaribus.*

Eoque magis hæc sibi locum vindicant in præsenti, ad- 56
vertendo, quod nulla adesse poterat suspicio fraudis, aut simulatæ venditionis in præjudicium Cameræ. Constat enim de vera venditione Officii inter partes stabilia, & effectuata usque de mense Septembris 1670. cum solutione pretii scutorum 22000. ad fructuum perceptionem, 52
continuata per plures annos sequentes, prout circumstantiam antecedentis solutionis considerat Anchar. *consil. 265. num.5. vers. Item jam erat dicta pecunia.* Imo patet, quod etiam alias signata fuerat supplicatio à sanct. mem. Clemente Decimo adeout à primo ad ultimum claret constet absque ulla ratione fuisse denegatam D. Acciajolo expeditionem novæ resignationis, & ideò illam haberi pro obtenta, & impetrata ad effectum, ut sibi restitui debeat integrum pretium exbursatum ab formam Bullæ Pianæ.

Quoad secundum Officium R. P. D. Cursii, & D. Ab- 57
batis Leccii, præmitto in facto, quod concluſa per Proxenetam venditione Secretariatus Apostolici, quem obtinebat Eminentissimus Cardinalis Chisius, R. P. D. Cursius, & D. Abbas Leccius die 4. Septembris 1677. traxerunt ordinem scutorum 23000. D. Hieronymo Palazzesco, solvendorum illi, qui liberè, & absque ulla exceptione, aut vinculo cum fructibus à die prima dicti 13
mensis resignasset unum officium Secretariatus in persona D. Abbatis Sanctacrucii, cum reservatione decreti ad favorem utriusque scribentis pro medietate, cum autem secuta acceptatione dicti ordinis, postea de mense Novembris incæpisset rumor suppressionis dictorum Officiorum, propter quem, retardabatur admissio talis resignationis, dicti DD. emptores insteterunt apud D. Cardinalem, ut ipsis ordinem datum restitueret, sed D. Cardinalis id recusavit, asserendo, se curaturum expeditionem resignationis, unde porrecto memoriali Sanctissimo, illoque remisso ad congregationem super dicta suppressione deputatam, primo loco dictum, fuit, quod resignatio fuisset admissa cum clausula *Citra approbationem pretii*, sed quia D. Palazzescus hoc casu non solvisset pretium, ex quo in ordine præcipiebatur solvi scuta 23000. illi, qui liberè, & absque ullo vinculo Officium resignasset; ideo discusso maturè negotio in dicta Congregatione, tandem die 16. Decembris 1677. fuit signata supplicatio liberè, & absque ullo vinculo, in cujus executionem, vigore fidei in calce supradicti ordinis à Ministris Componendæ factæ, D. Cardinalis resignans exegit pretium scutorum 23000.

Ex hoc facto apertissimè convincitur, quod R. P. D. Cursio, D. Abbati Leccio debet restitui integrum pretium scutorum 23000. per eos in emptione Officii exbursatum, juxta dispositionem Bullæ Beati Pii Quinti, nedum ex rationibus supra in communi pro aliis DD. Secretariis adductis, sed & specialiter, quia resignatio hujusmodi Secretariatus fuit particulariter discussa in supradicta Congregatione, an esset admittenda, vel ne, prout postea fuit à Sanctissimo Domino Nostro admisa, & approbata; Unde non videtur nec justum, nec rationabile, quod dictis Dominis emptoribus, sub prætextu secutæ suppressionis, deinde statim adimatur tertia pars pretii, restituendo sola scuta 14000.

Nil relevante oppositioni fieri solita, quod scilicet emptores fuerint in mala fide, vel negligenter omiserint facere diligentias, ad effectum non solvendi pretium, dum jam insurrexerat rumor suppressionis Collegii.

Quia antequam aliquis tractatus, vel rumor suppressio- 58
nis in Urbe auditus fuerit, nempe die quarta Septembris 1677. fuit perfecta emptio Officii, mediante ordine directo Domino Palazzesco de solvendo scuta 23000. & tradito Eminentissimo Cardinali Chisio venditori, qui die 27. Octob. sequentis consignavit in manibus Domini Druot componendarum administratoris dictum ordinem R. P. D. Cursii, omniaque alia necessaria ad resignationem expediendam, de quo tempore nullus aderat rumor suppressionis, ut credimus non controverti; post dictum verò

verò tempus usque ad diem signatæ supplicationis, quæ fuit 16. Decembris sequentis, quamvis emerserit fama futuræ suppressionis gratis tamen imputatur emptoribus eos aliquod omisisse, ad quod obligati essent, non solum quia fecerunt diligentias extrajudiciales, tam requirendo Dominum Cardinalem pro restitutione ordinis, quam procurando, ut mihi supponitur *nihil transeat* in Dataria, sed etiam ex quo tritum est, post perfectam emptionem non esse amplius pœnitentiæ locum, non solum ex consueta in materia Officiorum, ut testantur practici mercatores Curiæ, sed etiam de jure, Rota *decis. 585. n. 3. p. 1. rec.* Sicque nihil potest eis opponi, contradictionem injustam non procurarunt, vel diligentiam non profuturam non adhibuerunt, Mantic. *dec. 30. n. 3.* Rota coram Penia *dec. 37. n. 10. & dec. 457. n. 6.*

60 Minus relevat, quod postquam in Congregatione fuerat resolutum: signandam esse supplicationem Eminentissimi Chisii, Dominus Subdatarius dixerit R. P. D. Cursio, quod erat apponenda clausula, *Citra approbationem pretii scutorum* 23000. quia hinc magis corroboratur bonum jus hujus partis, si enim fuisset signata supplicatio cum dicta clausula, emptores non poterant aliquid de pretio amittere, quod certè à Domino Palazzesco non fuisset solutum, dum ordo solutionis, & acceptatio processerant correspectivè ad liberam admissionem resignationis, non autem qualificatam, aut præjudicialem; Quapropter dicta verba Domini Subdatarii non afficiebant Dominum Cursium, nec illi onus aliquod afferebant scienti Jus suum esse salvum, carenti facultate contradicendi, præsertim quia supplicatio in effectu non fuit signata cum dicta clausula, sed liberè, ex quo fit ut factum in contrarium subsecutum tollat verba præcedentia, Mantic. *dec. 146. num. 4.*

61 Concluditur ergo, quod dum post discussionem factam in Congregatione, an ista resignatio esset liberè, vel ne admittenda pro dicto pretio scutorum 23000. optimè noto, tam ipsi congregationi, quam Ministris Datariæ quod est organum Sanctissimi, dum inquam Sanctiss. Domino Nostro placuit, talem resignationem liberè admittere, absque ulla præservativa, quoad quantitatem pretii, quod imminente jam suppressione, erat restituendum, imo non obstante quod Domini Principales mei, ut supra dixi, procurassent, quod reciperetur in Dataria *nihil transeat*, utique non video, quomodo Camera impugnare velit restitutionem dicti integri pretii, & substinere, quod vigore talis supplicationis à Sanctissimo signatæ, emptores hodie solvant pretium scutorum 23000. Eminentissimo Chisio, & cras recuperent sola scuta 14000. Hoc enim modo, sub fide publica Principis fallerentur emptores, quod esset absurdissimum, ad tradita per Cyriac. *contr. 291. n. 29. & 30.* ubi quod ex facto Principis nemini laqueus iniici debet, & ejus auctoritate non convenit quemquam decipi, vel circumveniri, quod etiam ponderavit R. P. D. de Luca in dicto secundo ejus discursu §. *fin.* ubi concludit pro non admissione dictæ resignationis, quia inquit *Imminente* suppressione id esset fallare publicam fidem, tanquam per speciem approbationis pecuniæ, cujus imminens reprobatio &c. Princeps se constitueret in obligatione reficiendi illud plus, ad quod non tenetur, &c. nihil obstante, quod ista resignatio concluſa fuerit per mensem, & ultra prius, &c.

62 Postremò respectu Secretariatus Domini Marchionis Ruspoli advertendum est, quod in fine Motus proprii suppressionis declaratur, sub restitutione pretii officiorum Possessoribus facienda, non comprehendi illum, seu illos, qui ratione gravis ætatis, juxta Datariæ stylum, & observantiam ad Officii resignationem non admitterentur, cui, vel quibus remaneant salva jura, pariter à Domino Thesaurario, de voto Rotæ, examinanda, & decidenda.

63 Quamvis igitur Dominus Marchio Principalis noster sit in gravi ætate constitutus, nihilominus eidem debetur pretium proprii Officii, juxta valorem currentem, ex supra deductis. Bulla enim Piana mandat singulis Secretariis viventibus de tempore suppressionis restitui integrum pretium. Ergo sive obtinens Officium sit senex, sive juvenis semper ei est restituendum pretium proprii Officii à Papa suppressi.

64 Neque relevat quod de stylo Datariæ senes gravis ætatis non admittantur ad resignationem vacabilium. Primò quia hìc non versamur in resignatione, sed in suppressione Officii, quo casu præcisè B. Pius jussit singulis Secretariis viventibus de tempore suppressionis restitui integrum pretium eorum Officii; Unde cum B. Pontifex non excluserit senes gravis ætatis à recuperatione pretii, sed generaliter omnibus Officialibus, tunc viventibus, illam indulserit; nullatenus potest hodiè in actu suppressionis tale gravamen senibus irrogari,

Secundo, quia dictus stylus Datariæ est restrictus ad re- 65
signationem, quæ à senibus de brevi morituris fieri possent in fraudem, & præjudicium Datariæ, & ad cujus beneficium vacaret Officium; Ideo non potest, nec debet hujusmodi stylus extendi ad alios actus specie diversos & præsertim ad suppressionem Officii vacabilis, quæ cum fiat voluntariè ab ipso Papa, cessat scrupulis præsumptæ fraudis, vel præjudicii Datariæ; alias sequeretur intolerabile absurdum, quod scilicet hujusmodi senes sine eorum culpa, vel facto remanerent privati Officio pretii, & emolumentis.

Et hinc videmus, quod in tot antecedentibus suppres- 66
sionibus Officiorum vacabilium per Romanos Pontifices ordinatis, nunquam Camera habuit hanc prætensionem denegandi restitutionem pretii senibus, quantumvis decrepitis, sed indistinctè omnibus Officialibus viventibus restitutum fuit pretium proprii Officii, ut evenit in suppressione Officiorum Cappellæ, & Montium vacabilium in Pontificatu fel. mem. Alexandri VII. in quibus plurimi senes, absque ullo dubio erant comprehensi. Demum dispatur quævis umbra difficultatis ex ipsa Bulla erectionis Innocentii Octavi, in qua, ut sæpè dixi, Sanctitas Sua expressè voluit, ut Secretarii liberè de eorum Officiis disponere valeant, nec quavis ratione per Romanum Pontificem possit aut debeat resignatio denegari, vel differri, etiam si resignantes ipsi infirmi, & verisimiliter infra viginti dies decessuris forent, & decederent.

Si ergo non posset impediri resignatio hujus Officii fa- 67
cienda ab Officiali moribundo, qui postea statim decederet, ex quo in resignatione hujusmodi Officiorum non habet locum regula de 20. cui ex supradictis Papa derogavit, quantò minus posset impediri resignatio facienda à sene bonæ valetudinis quantumvis gravissimæ ætatis, ex quibus evidentissimè assequimur, quod quemadmodum in istis Officiis non poterat prodere stylus Datariæ circa resignationes à senibus faciendas, attenta dicta lege, & pacto Summi Pontificis in contrarium vigente; Ita à fortiori, dum Sanctissimus Dominus Noster dicta officia suppressit, nullo pacto potest Camera, sub prætextu dicti stylli Datariæ, evitare restitutionem dicti integri pretii Secretariatus Domino Marchioni Ruspolo, quamvis in gravi ætate constituto, omninò faciendam.

Merito, &c.

Gaspar Turchus.

Particula decisionis superius allegatæ.

R. P. D. TAYA.

Romana Locorum Montium.

Lunæ 28. Junii 1651.

Aut valido, aut invalido Judicio, &c.

QUia ex facto ipso hi emptores emerunt à licitatore, adeoque, ut loca montium consistunt in juribus percipiendi annum redditum perpetuum ex publicis redditibus apud Cenc. *de cens. q. 26. nu. 13.* Choell. *in Cull. bon. regim. c. 34. art. 12. ab initio*, &c. Tum jure speciali, præcipuè fel. mem. Urbani Octavi Constitut. 154. ibi: *Quæcumque alia onerosa, seu vincula realia, vel in rem scripta, aut rei persecutoria super Montibus*, &c. quæ tanquam jura cum Principe, non sunt in libero commercio, absque ejusdem Principis assensu, præstari solito per Officialem ad id deputatum, quo accedente transeunt in emptorem, & resignatarium libera ab omni hypotheca, & alio vinculo, cui penes venditorem affecta essent, quia fingitur vendentem, vel resignantem illa refutare in manibus ipsius Principis, itaut sequatur extinctio. Deindeque per actum occultum novæ efformationis illa de novo constitui, & conferri emptori, seu resignatario recipienti immediatè ab ipso Principe, perspicuissimè apud D. de Luca *de Regal. disc. 26. num. 2. disc. 27. num. 2. disc. 28. n. 2. & 3. & disc. 29. num. 2. & disc. 38. n. 6. & disc. 40. num. 3. & disc. 43. n. 12. & 13. cum allegatis, præcipuè dicto disc. 26. dicto numer. 2. versic. & de locis Montium lib. 2. maximè*

Rota

Rota *dec. 77. n. 20. p. 6. seu coram* Merlin. *dec. 533. num. 19. &c.*

Maximè considerat quod fortè licitator quidem, & resignator debuit, aut certè potuit esse solicitus de legitima subhastatione, &c. At verò illius resignatarii, non ita, ut praxis docet, quod volentes emere hujusmodi loca non sunt soliciti de persona venditoris, & quisnam sit resignaturus an pauper, vel dives, sed simpliciter fiunt ordines directi Monti Pietatis, vel alteri publico Banco, ut solvatur tanta pecunia ei, qui liberè tot loca Montium resignabit cum fide Secretarii super libera resignatione, absque aliqua notitia personæ, quæ resignat. Unde dicta libertas est præcisè necessaria, & alias fide publica elusi remanerent illam sequentes, ita D. de Luca *d. disc. 38. num. 6. vers. altera in idem, & disc. 39. ad fin. vers. quod autem contra præmissa*, &c.

Maximè absurdum, absurdissimum, quod si triginta annis loca Montium ab uno ære suo, & bona fide emente ab ignoratis debitoribus, seu potius ab ipso Monte per ignoratos resignantes, & alium, & alios centies transferentur, dominia in incerto essent, & evictioni tot obligationibus subjacerentur, cum concurrat æquitas, ne alias Mundus litibus involvatur, Posth. *de subhast. in addit. ad inspect. 54. n. 15.* & Cutell. *decis. 22. n. 26.* maximè Afflict. *dec. 190. ad finem.*

Accessit duplex ratio privilegiis suprascriptis, etiam urgendo per se, videlicet altera publicæ utilitatis tutò hujusmodi emptor. putantium emere, & ementium à legitimis venditoribus, & publicis Montibus, ut supra, nam præter publicam utilitatem, strictam rationem insuper habemus ut loquitur Papin. *in l. sunt personæ 34. ff. de relig. & sumpt. funer.* & ad ea Cyriac. *obs. 22. lib. 3.* altera privatæ equitatis horum maximè emptorum, ut supra, quod si æquitas est justitia, dulcore misericordiæ temperata, ut notavit Abb. *in c. 2. de sent. & re judic.* & Rota solet de æquitate inclinare Teste Gomez. *ad regul. de valor. q. penult. n. ult.* Itaut hoc ipsum semper, & primò petat à Deo Optimo Maximo, qui summam diligit æquitatem, ut in agendis teneat cum moderamine pietatis justitiam &c. juxta formam supplicationis Compendio utriusque Signaturæ *n. 19.* hoc magis valuit in præsenti decisione, quo non æquitas, sed misericordia temperare justitiam visa est, sed superexaltare judicium ad sententiam Sancti Jacobi epistola *Can. c. 2.*

Et ita utraque &c.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM, QUARTA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *IN casu à lege decisо omnis disputatio est inanis.*
2 *Dicto* tunc *denotat extremitatem temporis.*
3 *Dicto* singulis *distribuit actum cuilibet in solidum.*
4 *Dicto* eos *est personalissima.*
5 *Refertur solum ad proximè nominata.*
6 *Contra clara Constitutionis verba nulla admittitur interpretatio, maximè in ipsius destructionem.*
7 *Lex censetur specialiter providisse casui frequentiori, at magis usitato.*
8 *Princeps ex justa causa nequit onerosam concessionem revocare, nisi facta integrali acceptorum restitutione.*
9 *Constitutiones semper aliquid operari debent contra jus.*
10 *Maximè quando emanarunt per modum privilegii.*
11 *Privilegia semper ita sunt interpretanda, ut aliquid concedant, & operentur.*
12 *Quamvis essent gravia, & odiosa.*
13 *Et tenderent in præjudicium tertii.*
14 *Frustra ex privilegio conceditur, quod ex dispositione juris habetur.*
15 *Privilegia sunt latè interpretanda contra concedentem.*
16 *Resignatarius non recognoscit requisitionem Officii à resignante, sed à Principe.*
17 *Habentur ac si Officium emisset à Dataria, non à resignante.*
18 *Non debet sub publica fide, & praxi Datariæ decipi.*
19 *Scientia Papæ inducitur ex scientia Officialis.*
20 *Verbum* restituere *significat retrodare, quod fuit habitum.*
21 *Potest verificari in eo, quod fuit impensum, licèt Datariæ non solutum, pro Officii consecutione.*
22 *Importat idem, quod solvere.*
23 *Resignatarius censetur solvere Principi, à quo Officium immediatè recipit, dum consignat Datariæ ordinem nulli certò personæ directum.*
24 *Observantia ad hoc ut relevet, est probanda in casu præciso.*
25 *Privilegii tenor servandus est.*
26 *In donatione hujusmodi Officiorum fingitur Papam prius habuisse pretium à donatariis, illudque exindè ipsis restituisse.*
27 *Solvere dicitur, qui liberationem quoquo modo consequitur.*
28 *Acceptilatio solutionem importat.*
29 *Pontifices possunt gratis, & liberè de hujusmodi Officiis disponere.*
30 *Tales concessiones sunt validæ.*
31 *Infelix esset Principum conditio, si nihil donare possent.*
32 *Liberalitas, & munificentia est virtus Principum particularis.*
33 *Justæ semper in Principe præsumuntur.*
34 *Princeps non potest suas revocare donationes, sine competenti pretio, & compensatione.*
35 *Resignatarii, qui secuti sunt fidem Principis, non autem resignantis, non sunt pretio persoluto fraudandi.*
36 *Aliàs restitueretur publicum commercium.*
37 *Princeps ex publica utilitate, seu necessitate auferens rem propriam alicui, tenetur refundere pretium, & reficere omnia damna per eum passa.*
38 *Quod etiam procedit in suppressione Officiorum.*
39 *Pretium justum dicitur illud, quod non ex præterita emptione, sed ex præsenti æstimatione constituitur.*
40 *Augmentum, & detrimentum pretii cedit beneficio, vel damno illius, qui est Dominus.*
41 *Ad quem spectat damnum, spectare etiam debet augmentum.*
42 *Princeps, qui poterat consequi temporis beneficium, justum non est, quod ejusdem recuset incommodum.*
43 *Evictione sequuta restituendum est pretium currens, non illud, pro quo fuit facta venditio.*
44 *In retrovenditione attenditur pretium de tempore, quo res retrovenditur, non autem de tempore, quo initum fuit pactum retrovendendi.*
45 *Officia, respectu eorum, quæ concernunt interesse burgsale, æquiparantur bonis allodialibus.*
46 *Princeps non potest sine compensatione auferre dominium, & jus privati, sive illud sit utile, sive directum.*
47 *Procedit etiam in Officiis.*
48 *Princeps per viam legis, potest ex causa publicæ utilitatis auferre jus privatorum absque solutione pretii, seu compensatione.*
49 *Dummodo tamen publica utilitas, & necessitas sit talis, ut ei aliter occurri non possit.*
50 *Non sufficit pro motivo publicæ utilitatis præjudicium aliquorum, vel utilitas patrimonii, & fisci.*
51 *Dec. Capyc. Latr. 188. explicatur.*
52 *Sublato fundo possunt diminui redditus fiscales.*
53 *Contractus successivus qui tractu temporis sit factus inæquus, potest per Principem ad æquitatem reduci.*
54 *Observantia non juvat, quoties concurrit altera observantia in casu contrario.*
55 *In concursu duplicis contrariæ observantiæ semper prævalere debet ea, quæ est conformis juris dispositioni.*
56 *Constitutio aliquid demandans intelligitur, rebus sic stantibus.*
57 *Privilegia concessa pro favore, & ampliatione, retorquenda non sunt in odium, & diminutionem.*
58 *Pactum redimendi, seu extinguendi Officia Secretariatuum non legitur expressè conventum in Constitutis.*

ſtitutionibus Innocentii Octavi, & Pii Quinti, ſed tantum in eis ſupponitur redimendi facultas.

59 *Non eſt veriſimile Beatum Pium derogare voluiſſe diſpoſitioni juris communis.*

60 *Pretium, & fructus Officiorum ſunt in commercio, ideoque quoad commoditatem, & emolumenta alienari poſſunt, etiam ſine licentia Papæ.*

61 *Titulus poteſt reſidere penes unum, & dominium penes alterum.*

62 *Conſenſus Papæ in officiorum reſignatione requiritur ad hoc, ut Papa ſciat per cujus obitum Officium ſit vacaturum.*

63 *Verbum* habuiſſe *comprehendit eos, qui ſimplicem inſiſtentiam, uſum, & detentionem de facto acquiſiverunt.*

64 *Gratia perficitur ex ſola ſignatura Papæ.*

65 *Etiam ſi ſuper ea facta non fuerit litterarum expeditio.*

66 *Et ſi poſtea Papa moriatur gratia non expirat.*

67 *Dictio* quavis *omnes caſus, etiam improprios, complectitur.*

68 *Litterarum expeditio ſuper gratia ſignata, tempore non ſuſpecto, nullo modo poteſt impediri.*

69 *Pacta appoſita ab habente poteſtatem legis condendæ vim legis habent.*

70 *Poſt contractus perfectionem non eſt amplius locus pœnitentiæ.*

71 *Diligentia omiſſa non obſtat, ſi adhibita profutura non erat.*

72 *Sub Principis publica fide quemquem decipere, & eludere non convenit.*

73 *Solutio facta de moneta proximè reprobanda, ſciente debitore, cum non liberat.*

74 *In ſuppreſſione hujuſmodi Secretariatuum ſenes non ſunt excludendi à pretii conſecutione.*

R.P. SOlvendum eſt integrum pretium, quod quilibet Secretarius in emptione Officii erogavit; ſiquidem clara, & litteralis eſt diſpoſitio Bullæ Beati Pii Quinti, in qua ſtatuitur: *Collegium Secretariorum nullo tempore extingui poſſe, niſi reſtitutis prius ſingulis Secretariis tunc viventibus integrè, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, Ideoque ceſſat omnis interpretationis quæſtio, & inanis eſt omnis diſputatio, dum habemus caſum legis expreſſum, Riva *in reſponſ. ſuper ff. vet. tit. de Jur. Gent. & civil. reſponſ. 4. n. 7. verſ. ultimo quod moror.* Surd. *conſil. 100. num. 13.* Rota *in Anconitana Bonorum 24. Maii 1660. §. Ex quo coram Reverendiſſimo Bevilacqua.*

1 Nec dicta Conſtitutio Beati Pontificis, & reſtitutio pecuniarum in ea demandata reſtringi poteſt ad pecunias ſolutas ipſi Datariæ, itaut non comprehendat majus illud pretium, poſtea inter reſignantem, & reſignatarium conventum, & ſolutum, quia hæc interpretatio, & hic intellectus repugnat menti, & voluntati Beati Pontificis, nec non litteræ, & contextui litterali, & proprietati verborum ipſius Bullæ.

Etenim Beatus ille Pontifex reſpexit ſolùm ad pretium ſolutum per Secretarios exiſtentes tempore ſuppreſſionis, ut illud integrum, & ſine diminutione reſtitueretur iiſdem, nulla habita ratione, cui fuiſſet ſolutum, quia voluit reſtitui Secretariis tunc viventibus, quæ dictio *tunc* de-
2 notat extremitatem temporis *l. 4. §. fin. ff. de condit. & demonſtrat.* Soccin. Jun. *in l. Gallus in princ. n. 4. ff. de liber. & poſthum.* Rota *deciſ. 614. numer. part. 4. tom. 3. recent.*
3 Voluitque reſtitui ſingulis Secretariis, ideſt, omnibus Secretariis, cum dicto illa *ſingulis* ſit univerſalis, & diſtribuat actum cuilibet in ſolidum Surd. *dec. 268. n. 5.* Et quidem voluit, & mandavit reſtitui integrè, & ſine diminu-
4 tione pecunias per ipſos Secretarios, exiſtentes tempore ſuppreſſionis, erogatas in emptione, ſeu acquiſitione Officii, prout patet ex dictione illa *eos*, ibi: *pro quibus eos Officia emiſſe*, quæ ei personaliſſima Barboſ. *dict. 103. num. 2.* Rota *dec. 269. nu. 11. part. 5. recent.* & coram Rembold. *dec.*
5 *596. n. 3.* & refertur ſolùm ad proximè nominata Rota *dec. 689. n. 1.* coram Cardinali Seraphin. *& dec. 1125. nu. 4. coram Coccin.* Si autem reſtitueretur ſolùm pretium ſolutum Datariæ non reſtituerentur ſingulis Secretariis integrè, & ſine diminutione pecuniæ per ipſos erogatæ, ſed ſolùm aliquibus Secretariis diminutæ reſtituerentur pecuniæ per ipſos ſolutæ, contra voluntatem Pontificis, & clara verba
6 ejuſdem Conſtitutionis; contra quæ nulla admittitur interpretatio, quæ aliàs eſſet potius deſtructio legis, ſeu privilegii, & ſi permitteretur, nunquam in privilegiis, eſſet aliquid firmum, ut tradunt Azor. *in titul. Moral. Inſt. p. 1. lib. 5. cap. 23. quæſt. 2.* Sanchez. *de matrim. lib. 8. diſput. 1. num. 5.* Caſtropal. *oper. moral. tract. 3. diſput. 4. part. 9. nu. 1. & 3.* Tamburin. *de Jur. Abbat. tom. 1. diſput. 16. quæſt. 5. num. 3.*

Maximè, quia cùm prædicta Officia eſſent ex ſui natura venalia, ac paſſim recepto pretio ſolerent reſignari, Idque optimè innoteſceret Beato Pio, in cujus etiam temporibus pluries fuerunt reſignata, quinimò ferè omnia hoc titulo poſſeſſa; utique dum in Bulla loquutus fuit de pretio à ſolis Poſſeſſoribus tempore ſuppreſſionis viventibus erogato, nulla facta mentione de eorum Auctoribus cenſeri debet voluiſſe comprehendere etiam illud pretium, quod reſignantibus erat perſolvendum; Imò dicendum eſt ſpeciali- 7
ter huic caſui providere voluiſſe, tanquam frequentiori, ac magis uſitato ad Text. *in l. nam ad ea 5. ff. de legib.* Et quia aliàs pecuniæ per ipſos erogatæ integrè, & ſine diminutione non reſtituerentur, prout voluit ipſe Beatus Pontifex.

Quod etiam clarius patet, conſiderando, quod in conceſſione facta Collegio in eadem Bulla de Officio primò vacaturo, tributa fuit licentia illud vendendi pretio currenti, tempore vacationis, quamvis in magna ſumma excederet valorem ſcutorum 5500. auri, pro quibus fuit facta conceſſio, ſignum evidens, quod demandando poſteà Beatus Pontifex reſtitutionem integram, & abſque diminutione ſingulis Secretariis viventibus in caſum faciendæ ſuppreſſionis, voluit includere, & comprehendere etiam eos, qui emerunt directè à Dataria, eiſque reſtitui pretium, etiamſi majus reſignantibus perſolutum: præſertim quia alias ſequeretur, quod vix duobus, vel tribus fuiſſet pretium reſtitutum, quia omnes alii habuerunt officia à reſignantibus, & pretium non deberetur, niſi iis, qui, ut fuit dictum, ſunt viventes de prædicto tempore ſuppreſſionis, quod fuiſſe admodum inconveniens, agnoverunt ipſimet Domini Camerales, qui propterea etiam illis, qui à Dataria non emerunt quodam pretium reddidere.

Ulterius venit potiſſimè ponderandum, quod Beatus 8
Pontifex profeſsus fuit in ſua Conſtitutione augeri privilegia, Collegio Secretariorum competentia, & tamen juxta quantitatem à Dataria receptam; competebat de Jure Dominis Secretariis, etiam abſque ulla alia declaratione, & privilegio, cum nequeat Princeps, nec etiam ex juſta cauſa, oneroſam conceſſionem revocare, niſi facta prius integrali acceptorum reſtitutione, Capyc. Latro *conſul. 38. nu. 9. & ſeqq.* Marta *vot. 217. nu. ....* Tamburin. *de Jure Abbatiſſ. tom. 1. diſp. 16. quæſt. 12. nu. 21. &* 22. Actolin. *reſol. 1. n. 80. & ſeqq.* Debet igitur Bulla neceſsariò intelligi, etiam de pretio reſignantibus perſolvendo, ne alias dicatur inutilis, contra propriam naturam Conſtitutionum, quæ ſemper debet aliquid contra jus commune operari, Alex. *conſ. 30.* 9
nu. 2. libr. 7. Cravett. *conſil. 301. num. 13.* Rota *deciſ. 399. num. 3. par. 13. recent.* Præſertim ubi emanarunt per modum privilegii, quod propriè dicatur contra Jus, Actolin. 10
reſolut. 31.

Undè ſemper in his materiis ea venit capienda interpre- 11
tatio, per quam privilegia aliquid operentur, nec reddantur fruſtratoria, aut ſint inutilia, ſed ut aliquid concedant, *cap. in his de privileg.* ubi Felin. *& in cap. 1. & cap. cauſam de reſcript.* Lezan. *tom. 1. par. 2. cap. 1. ſub num. 54.* Tamburin. *de Jur. Abbat. tom. 1. diſc. 16. quæſt. 6. numer. 9.* Quamvis privilegium eſſet grave, & odioſum, Navarr. *in ſumm.* 12
cap. 12. num. 79. & in apologet. de reddit. quæſt. 3. membr. 6. num. 3. Suarez. *de leg. cap. 23. num. 2.* Imò ſi etiam, quando 13
agitur de præjudicio tertii fieri debet lata interpretatio, ad hoc, ut privilegium aliquid conferat *cap. Paſtoralis de privil.* Fagnan. *in cap. olim. num. 24. de verb. ſignific.* Fruſtra autem ex privilegio conceditur, quod ex diſpoſitione Juris 14
habetur Gonzal. *ad reg. 8. gloſſ. 24. num. 149.* Coccin. *deciſ. 1889. nu. 8.*

Multoque magis, in noſtro caſu, amplectendus eſt cenſus favorabilis Dominis Secretariis, quia tractatur ſolùm 15
de aliquali præjudicio Datariæ, ſeu Principis, contra quem privilegia per eum conceſſa ſunt latè interpretanda *cap. olim 16. de verb. ſignific. l. fin. ff. de Conſtit. Princip.* Fontanell. *dec. 476. nu. 13. volum. 2.* Cabed. *dec. Luſitan. 117. nu. 5.* Rot. *dec. 168. num. 27. & deciſ. 533. nu. 22. & 23. part. 14. recent.*

Ceſsat demum omnis difficultas reflectendo, quod licet 16
Officia hujuſmodi debeantur mediante reſignatione prioris Officialis, tamen re vera reſignatarius non dicitur recognoſcere illorum dominium, & acquiſitionem à reſignante ſed ab ipſo Principe, qui admiſit reſignationem, Salgad. *in labyrint. cred. par. 1. cap. 35. num. 20.* & infra R. P. D. de Luca *deciſ. 38. n. 6. verſ. Ex ea, & diſc. 12. ſub n. 8. verſ. in Officiis enim de Regal.* & latiùs diſtinguendo inter ſimplicem ceſſionem factam abſque conſenſu Papæ, ac reſignationem ſecutam auctoritate ejuſdem, probavit idem R. P. D. de Luca in ſuis doctiſſimis diſcurſibus datis in noſtro *ſumm. num. 8.*

17 Et propterea cùm reſignatarii ſuum jus ab ipſo Principe conſentiente metiri dicantur, debent proindè haberi, ac ſi directè ab ipſa Dataria, non autem ab Officialibus præfatis emiſſent, ut proſequitur in dictis diſcurſibus R. P. D. de Luca, addens, quod licet Camera verè pretium non habuerit, tenetur tamen ad illius reſtitutionem, ne alias à
18 publica fide, & praxis ipſius Datariæ remaneant eluſi Officiales, quorum cauſa in concurſu debet eſſe potior propter damnum majus, ac irreparabile per ſuppreſſionem illis à Camera illatum, quæ potiùs è contra dicitur in lucro, ſtante ingenti utilitate ex dicta ſuppreſſione reſultante.

Quamvis autem in ſupplicationibus non ſoleat fieri in-
19 ventio de quantitate pretii, pro quo fuit facta reſignatio, non tamen ex hoc valet argui ignorantia in Papa. Tum quia ipſe optimè ſciebat prædicta Officia ex auctoritate Innocentii VIII. eſſe de ſui natura venalia; tum etiam quia ſufficit in hac materia ſcientia Officialis componendæ, ſine cujus fide de reſignatione præcedenti non ſolvebantur pretia Officiorum, habetur enim hoc caſu, ac ſi ipſe Papa ſciviſſet, Innoc. *in cap. cum dilecta de reſcript.* Coſta *de facti ſcient. & ignorant. inſpect. 72. n. 9. & ſeqq.* Cyriac. *controv. 532. n. 29. & ſeqq. & controv. 533. n. 15.* Rota *dec. 387. n. 7. part. 3. & deciſ. 70. n. 23. p. 8. recent.*

20 Non obſtat quod hoc modo Camera reſtitueret, quod non recipit, quando Papa ordinando reſtitutionem videtur voluiſſe, quod redderetur ſolùm id, quod accepit propter verbum illud *reſtituere* importans retrotractionem ejus, quod fuit habitum: Etenim in Conſtitutione Piana non habetur reſpectus ad pretium receptum à Dataria, ſed benè ordinatur reſtitutio, juxta quantitatem ſolutam per Officiales, quia non dicitur deberi reſtitui pecunias receptas, ſed mandatur fieri reſtitutio de iis quæ fuerunt ſoluta, ut patet ex illis verbis *niſi reſtitutis &c. pecuniis pro quibus eos Officia &c. emiſſe*. Proindeque dum reſtitutio fieri debet habito reſpectu ſolutorum per Officiales, licet in Camera reddat plus, quàm ipſa receperit, non tamen dicitur impropriari ſignificatio verbi *reſtitutis*, dummodò reddatur tantùm id, quod fuit impenſum, prout Beatus Pontifex ordinavit, quia reſpectu Secretariorum, qui ſolverant verè, & propriè verificatur reſtitutio.

21 Idque fortius confirmatur, quia dum Papa ſe retulit ad tempus incertum faciendæ ſuppreſſionis, in quo propter veriſimilem alterationem, ac variationem valoris Officiorum, videtur impoſſibile, quòd intellexerit de pretio per Datariam recepto; quia ob ſupradictam facultatem reſignandi Officia Secretariis competentem, & frequentem uſum reſignationum, erat impoſſibile moraliter quod tempore ſuppreſſionis omnes emiſſent à Dataria, & hoc optimè ſciebat ipſe Beatus Pontifex, & nihilominus voluit omnibus Secretariis reſtitui pecunias integrè, & ſine diminutione, & conſequenter etiam illis, qui non emiſſent à Dataria, ultra quod, quamvis vellemus referre ad Datariam prædictum verbum *reſtitutis*, non per hoc læderetur ſignificatio illius, ex quo plus redderetur, quam fuerit
22 receptum, nam eſſet tali caſu accipiendum pro ſolutione, quia etiam in ſuo proprio ſignificatu, verbum *reſtituere* importat idem, quod ſolvere, vel dare, juxta text. *in l. verbum reddendi 94. ff. de verb. ſignif. & in l. cum quidam 21. in fine ff. de legat. 2. & in l. Hæres meus 20. ff. de legat. 3.* Soccin. Sen. *conſ. 90. n. 21. lib. 4.* Barboſ. *dict. 350. n. 2.* Gratian. *deciſ. March. 147. n. 6.* Rota *dec. 67. n. 12. & ſeqq. & deciſ. 90. n. 23.* coram Arguel.

23 Eoque facilius, quia Officia auctoritate Pontificis reſignatur: nam cum tali caſu non ſoleat fieri ordo directus alicui certæ perſonæ, ſolutio, qua non poteſt effectuari, niſi mediante fide Miniſtri Datariæ ſuper reſignatione, debet referri ad ipſam Datariam, illique impugnari tanquam approbanti perſonam, cui facienda eſt ſolutio, fingitur enim quod reſignans officium reſutaverit in manibus Principis itaut ſequatur extinctio, deindeque per actum occultum de novo conſtituatur, ac à Principe tradatur reſignatario, ſeu emptori, qui propterea ipſi Principi cenſetur ſolutionem facere, à quo officium recepit immediatè, ut

cæteris relatis latè firmavit Rota in Romana locorum Montium 21. Junii 1671. *§. quia ex facto*, coram R. P. Domino meo Taya.

Minus obſtat prætenſa obſervantia contraria in non- 24
nullis ſuppreſſionibus officiorum ex adverſo adducendis, quia, ultra quod non ſubſiſtit in facto, ut conſtat ex ipſiſmet informationibus contrariis R. P. D. de Luca, & D. Advocati Fiſcalis, corruit in jure, cum non doceatur in illis officiis ſupreſſis fuiſſe ordinatum, prout in noſtris Secretariatibus, quod in caſum extinctionis redderetur integrum, & abſque diminutione, quod ab unoquoque Officiali fuerat in illorum acquiſitione erogatum; ut enim obſervantia relevet probari debet individualis in caſu præciſo, de quo agitur, Gregor. *dec. 451. n. 7. & in recent. deciſ. 176. num. 45. part. 5.*

Nullius autem momenti videtur objectum contra ali- 25
quos ex Secretariis, quos per longum temporis curſum D. O. M. gaudere eorum officiis indulſit, ultra enim alias reſponſiones in facto datas, ſufficit reſpondere, quod cum ex Bulla prædicta Innocentii Octavi prohibeatur quælibet imputatio emolumentorum perceptorum in caſum ſecutæ ſuppreſſionis, non poteſt ſub tali prætextu impediri integra pretii reſtitutio, ſed eſt ſervandus tenor privilegii *cap. porrò de privileg.* Valenzuol. *conſ. 42. n. 14.* Lotter. *de re benefic. lib. 1. qu. 24. n. 9.*

Iſta verò pretii reſolutio, utique fieri debet etiam illis, 26
qui mediatè, vel immediatè Officia, mediante ſolutione valoris de eo tempore currentis, habuerunt per reſignationem à donatariis Pontificum, prout pariter deberi fuit reſolutum, & deciſum in dicta Congregatione particulari Prælatorum, nam etiam in iis verificatur, atque adaptatur Conſtitutio Piana, quæ cum mandet reſtitutionem ſummæ in officiorum acquiſitione erogatæ, non reſpicit, ut ſupra dictum eſt, & perſonam, à qua fuerunt acquiſita, ſed ſolùm loquitur de Officialibus qui pro officiis habendis pretium perſolverunt, & iſtis mandat reſtitui pecunias in acquiſitione erogatas, & ità eorum tantùm indemnitati conſulit. Ideoque parum intereſt, quod à talibus reſignatariis donatariorum, nil Dataria receperit, quia ſemper applicatur eadem reſponſio ſuperius data, quod nempè Bulla Piana loquitur non tantùm indefinitè, ſed generaliter, ut ſingulis Secretariis pecuniæ reſtituantur, quatenus ſolverunt in acquiſitione officii, ſive Datariæ ſive reſignantibus, quodque ad hoc, ut pretium ſit reſtituendum, nullatenus poſtulat, quod fuerit à Dataria receptum; & tamen cùm Papa non ſolùm donet ipſum Officium, ſed etiã expreſsè illius pretium, cenſetur illud priùs habuiſſe à Donatariis, & ſtatim eis reſtituiſſe, adeout fingatur quod duplex actus intervenerit, ſolutionis videlicet, ac reſtitutionis ad *text. in l. veniſſe 171. ff. de verb. ſignif.* Rebuff. *in l. liberationis col. 1. verſ. videlicet eodem titul. de verb. ſignif. per text. quos ille allegata in l. ſi fundum ſub conditione, §. Titio, ff. de legat. 1. & in l. mulier, ff. de condit. cauſ. dat. & in l. ſingularia, §. ſi cert. pet. & in l. 3. §. fin. ff. de donat. inter virum, & uxorem.* Hinc Jacob. Rigoſ. *in eadem liberationis, ff. de verb. ſignif.* dicit non tantum eum ſolviſſe, qui pecuniam numeravit, ſed etiam, qui liberatus eſt, & generaliter ſolutionis verbum ſignificat liberationem quo- 27
quomodo factum ex text. *in l. ſolutionis, ff. de verb. ſignif.* Hinc condemnatus ſolvere, ſolviſſe videtur, qui accepti- 28
latione liberatus eſt, etiamſi nihil dederit, *l. ſi ſtipulatum, ff. de donat.*

Summos autem Pontifices poſſe donare hujuſmodi offi- 29
cia, & ipſorum pretium, non videtur poſſe in dubium revocari, & ideò paſſim ſoliti fuerunt Summi Pontifices hujuſmodi Officia vacantia eorum conjunctis, benevolis, ſeu de Sede Apoſtolica benemeritis gratis etiam concedere, ut refert R. P. D. de Luca *diſc. 2. per tot. & præcipuè n. 11. de Regal.* Taleſque conceſſiones, ſeu donationes dicuntur omninò validè, ut latè probat in individualibus terminis 30
Secretariorum Apoſtolicorum, Caſtracan. *de Societ. offic. cap. 2. num. 19. & generaliter à num. 14. & ſeqq.* dicens, 31
quod aliàs foret admodum infelix conditio Principum, quando nihil pro ſuo libitu donare, ſeu alienare poſſent, unde ſemper ſubſtinetur donatio Principis, quando non agitur de bonis donatis cum gravi damno ipſius Principatus, & Coronæ, nec de donatione ſucceſſiva, & habente tractum ſucceſſivum, quæ tractu temporis facta ſit in iniqua, & damnoſa Reipublicæ, ſed de donatione certæ *rei*, & certi Officii, facta propter labores pro Sede Apoſtolica ſuſceptos, & ſupportatos, & aliis juſtis de cauſis, aliàs miſera eſſet Principum conditio, & longè inferior, quàm

pri-

privatorum, si non haberent facultatem donandi, aut disponendi de aliquo, & liberalitatem exercendi, & munificentiam, quæ est virtus Principum particularis, Cyriac. contr. 402. n. 40. *cum duobus sequentibus*, Mastrill. *de Magistr. lib. 6. cap. 18. num. 19.* Antun. *de Donat. Regal. lib. 1. cap. 4. n. 5. cum seqq.* Menoch. *cons. 1003. per tot.* Castrill. *de conject. ultim. volunt. lib. 5. cap. 89. n. 85. cum seqq. & c. 17. n. 15. & seqq.* Gonzalez *in cap. intellecto n. 1. vers. dixi cum gravi*, Barbos. *n. 2. in vers. Quorum plures*, *ff. de jur. jur.* Leff. *decis. 76. n. 2. vers. Hic intellige, & seqq.*

33 Et istæ causæ semper in Principe præsumuntur, Abb. *in cap. quæ in Ecclesiarum num. 14.* ubi etiam Butr. *num. 28. vers. aut est dubium*, & Feliu. *num. 67. de Constit.* Cagnol. *in l. rescriptum sub num. 7. vers. quia semper, & num. 8.* propè fine, *C. de precib. imper. offeren.* Capyc. Latro *cons. 45. num. 63.*

34 Et in effectu nolle restituere pretium his, qui emerant à Donatariis Summorum Pontificum, à quibus non solùm Officium ipsum, sed etiam in specie illorum pretium fuit donatum, est improbare, & revocare illas donationes, quas tamen, nec ipse Princeps, qui donavit, nec successor potest revocare, sine competenti pretio, & compensatione, Roman. *cons. 352. num. 22. cum seqq.* Mattienz. *lib. 5. recompilat. tit. 7. lib. 11. gloss. 9. n. 7. cum seqq. & tit. 10. lib. 6. gloss. 1. n. 1. & seqq.* Solorzan. *de jur. Ind. tom. 2. lib. 2. cap. 27. n. 47. cum seqq.* Peregrin. *de jure fisci lib. 1. titul. fin. num. 6.* Castill. *de conject. ultim. volunt. lib. 5. cap. 89. num. 91. cum seqq.* Burg. *cons. 25. n. 56. & seqq.* Sess. *decis. 79. sub num. 29. vers. Et si dicatur cum seqq.*

35 Fortiùs verò, hæc omnia militant in hoc casu, quia ipsi in acquisitione personæ solverunt integrum pretium tunc temporis valutatum, quod cum factum fuerit bona fide, ac mediante ordine, ut supra dixi, favore personæ incertæ concepto, & solvibili cum fide Officialis Papæ super libera resignatione, absque aliqua notitia personæ resignantis, nimis inconveniens esset, quod modo fraudarentur eorum pretio, Principe mediante persoluto, cujus publicam fidem secuti sunt, non autem privati Officialis, resignare debentis, cum quo, utique nihil egerunt, cum ipso solo Principe tractantes, & contrahentes R. P. D. de Luca *discur. 2. num. 10. & 17. & disc. 38. num. 6. vers. Ex ea viva ratione, & vers. Altera de Regalib. & in eodem titul. disc. 163. n. 12.* & firmavit Rota *in dicta Locorum Montium 28. Januarii 1671. §. Maximè considerato*, coram R. P. D. meo Taya.

36 Ac majus profectò resultaret absurdum, atque inconveniens respectu illorum, qui Officia non habuerunt immediatè per Donatarii resignationem, sed eorum, qui ab ipso Donatario emerint, quia hoc modo tolleretur illa facilis libertas præcisè in his contractibus necessaria, & destrueretur publicum commercium hujusmodi officiorum, in evidens, & maximum totius Cameræ detrimentum, dum Officia centies in alium atque alium translata nondum essent tuti Domini illorum, prout considerat eadem Rota *in dicta Romana Locorum Montium, §. Maximè absurdum.*

37 Cæterùm prædicta restitutio pretii venit facienda addito insuper augmento ad quod Officia ascendebant de tempore suppressionis, & sic solvendum est pretium currens tempore suppressionis; Officiales siquidem, & Secretarii, qui illa emerunt, cum licentia Papæ, erant verè Domini ipsorum Officiorum, dum per suppressionem, seu extinctionem eisdem aufertur res propria, & privantur Dominio illius, debetur restitutio justi pretii, & æquivalentis seu correspondentis rebus ablatis. Quando enim Princeps, etiam ex publica utilitate, & necessitate, aut alia quacumque justissima causa aufert rem propriam alicui, tenetur pretium illius eidem solvere, & refundere, necnon reficere omnia damna hac occasione passa Archidiac. *in cap. per principalem 9. par. 2.* Gozadin. *cons. 5. n. 12.* Dec. *cons. 257. sub num. 6. vers. postremò*, Eugen. *cons. 50. n. 29. lib. 1.* Soccin. Sen. *cons. 266. num. 55. vers. Respondeo in primis lib. 2.* Natta *cons. 121. n. 16. cum seqq.* Roland. *cons. 69. num. 16. & seqq. per tot. lib. 2. & cons. 81. num. 2. & seqq. & num. 9. & infra lib. 3.* Peregrin. *cons. 16. n. 1. lib. 1.* Graven. ad Gail. *observ. 2. lib. 2. concluf. 56. consider. 2. per tot.* Valasc. *consult. 22. num. 6.* Tabia *rubr. de constitut. Princip. cap. 1. num. 75.* Mattieng. *lib. 5. recompil. tit. 10. lib. 6.* Petr. *de potest. Princ. post cap. 32. in 7. qu. n. 49. & seqq. fol. mihi 143.* Mastrill. *de magistrat. lib. 3. cap. 4. n. 352. & seqq.* Cancer. *par. 3. cap. 3. num. 83.* Solorzan. *de jur. Ind. tom. 2. lib. 2. cap. 27. num. 55. & seqq.* Oliva *de foro Eccles. par. 2. quæst. 35. num. 16.* Grat. *discept. 891. num. 12. vers. Additur, & sub num. 29. cum duobus seqq.* optimè Mant. *consult. 49. sub n. 29. vers. Et quanto al primo cum duobus seqq.* Greg. Accac. *de privil. jure privil. lib. 3. cap. 6. num. 16.* Autun. *de donat. reg. part. 2. lib. 1. cap. 2. sub num. 20. in fine, vers. Hoc autem casu, cum seqq.* ubi teneri Principem auferentem rem alicui ex publica causa solvere pretium, & æstimationem rei, & condignam præstare satisfactionem, *& cap. 13. num. 11. vers. confirmatur*, Pheb. *decis. 94. num. 3. 7. & 9.*

Et in terminis suppressionis Officii Franc. Marc. *decis. 183. n. 3. & seqq. per tot. par. 1. quem refert*, & sequitur Fragos. *de Regim. Reipubl. Christian. part. 1. lib. 3. disp. 5. num. 42. propè principium, & vers. idem intelligo, & vers. idem addo.* 38

Debetur itaque pretium currens tempore suppressionis, quia pretium justum æquivalens, & correspondens damno, quod patitur quilibet de Collegio ob suppressionem ejusdem, illud dicitur, & reputatur, quod non ex præterita emptione, sed ex præsenti æstimatione constituitur *ad text. in l. 3. §. Divi, ff. de jur. fisci, gloss. in l. fin. verbo potest valere, C. de pact.* Roland. *cons. 71. num. 14. & seqq. lib. 3.* Berous. *cons. 177. n. 15. & seqq. lib. 2.* Peregrin. *de Jure fisci, lib. 6. tit. 4. num. 8. vers. Intellige justum pretium*, Gratian. *discept. 545. num. 9. discept. 766. num. 40. & seqq.* 39

Ea ratione quia tam augmentum, quàm detrimentum pretii, quod regulariter evenit ex longo temporis intervallo; vel majori, aut minori pecuniarum affluentia, semper cedit damno, vel beneficio illius, qui principale pretium, seu peculium impendit, & est Dominus, *l. si convenerit, & l. et iam in fine, C. de jur. dot.* Rota coram Carill. *decis. 148. sub num. 4. vers. Unde sit, & in puncto Officiorum vacabilium decis. 179. num. 1. & seqq. par. 15. recent. & in Romana Officii Cursoratus 15. Februarii 1675. §. Ex quibus sequitur* coram R. P. D. Ubago, & in nostris præcisis terminis optimè probat Fagnan. *in cap. ex epistolæ, n. 10. vers. De veniendo ad primum cum seqq. de probat.* 40

Et sicuti pretium dictorum Officiorum erat incertum, & poterat etiam decrescere, quo casu damnum spectasset ad DD. Secretarios, qui contenti esse debuissent de pretio currenti, licèt minori pretio anteà soluto, ita ad eosdem quoque debet augmentum spectare, *l. secundum naturam, ff. de reg. jur. l. Id quod in fine, ff. de privil. & com. rei vendit.* Rota coram Carill. *d. decis. 148. num. 6. & seqq.* Aliàs esset in potestate Principis beneficium temporis consequi, & ejusdem incommodum, aut detrimentum recusare, quod est contra justitiam, ut in specie advertit Bim. *cons. 224. in fine, vers. quod & adde.* 41

Atque hæc comprobantur exemplo evictionis, nam evictione sequuta restituendum est pretium currens de tempore evictionis, non illud, quando fuit facta venditio, *l. evitare la 2. ff. de evict. l. si Titius, ff. de action. empt.* Bart. *in l. Titius la 1. in 2. notab. ff. de consit. pecun.* Surd. *cons. 52. n. 50. & seqq.* Rota *decis. 13. n. 1. part. 4. divers. & in recent. decis. 227. n. 3. & seqq. par. 5. tom. 2.* & coram Bich. *dec. 291. num. 13. & decis. 314.* 42

Prout etiam in retroventione, quando aliter non esset conventum, attenditur pretium attento tempore retroventionis, non autem tempore pacti, seu promissionis de retrovendendo Bald. *in l. 1. n. 30. C. com. de leg.* Surd. *d. cons. 52. num. 47. vers. postremò si dicatur cum seqq.* Menoch. *cons. 606. sub nu. 28. vers. Et accedit*, Hermosil. ad Lopez. *tit. 4. l. 42. gloss. 1. sub n. 5. vers. quid si venditio*, & in terminis per hæc similia, & alia argumenta sic arguit, & docet Menoch. *d. cons. 606. per tot.* & in terminis individualibus Fagnan. *d. cap. ex epistolæ num. 12. & seqq. & signanter n. 16. de probat.* 43 44

Nec quidquam facit, quod hujusmodi Officia reputentur, & connumerentur inter ipsius Principis regalia, proindeque non cadant in commercio privato, sed sint, & reservata remaneant ipsi soli Principi, quia hoc tantùm procedit quoad titulum, & ejus substantiam, nec non dispositionem de una in aliam personam, non autem quoad pretium Officiorum eorumque commoditates, & fructus, & ea omnia, quæ concernunt, & respiciunt simplex interesse bursale. Respectu enim horum omnium dicta Officia habentur, & reputantur tanquam patrimonialia, & regulantur adinstar bonorum merè allodialium, & absolutè liberorum, ut benè distinguit Gratian. *discept. 670. n. 11. cum seqq.* & benè pariter Rota *decis. 395. n. 8. cum duobus seqq. ubi multos refert par. 18. recent.* & princeps non potest auferre sine compensatione dominium, & Jus privati, sive illud directum sit, sive utile, Antun. *de Donat. Reg. par. 2. lib. 1. cap. 2. num. 19. vers. quod de plenitadine*, & quod non possit 45

possit auferre Officium idem Antun. *d. part. 2. d. l. 1. cap. 13. n. 12.* Solorzan. *de jur. Ind. tom. 2. lib. 2. cap. 27. num. 55.* Mastril. *de Magistr. lib. 3. cap. 4. n. 352. & seqq.* Cabed. *decis. 20. num. 5. par. 2.* Martin. Mager. de Advocat. Armar. *cap. 6. n. 190. cum seqq.* Rovit. *cons. 69. n. 51. 53. lib. 1.* Noguerol. *alleg. fiscal, 119. n. 18, 20.*

48 Non obstat quod Princeps per viam legis ex causa publicæ utilitatis possit Jus, & Dominium privatorum auferre absque solutione pretii, aut alterius compensationis, ex Capyc. Latr. *decis. 188*, solita ex adverso adduci, quia non potest considerari universalitas in suppressione Secretariatuum, sicuti, nec publica utilitas, nam publica utilitas, & necessitas ad effectum, ut propter eam possit per viam legis dominium, & Jus alterius auferri, absque solutione pretii, debet esse talis, ut nisi ei ita, aut hoc tantum præciso modo occurratur, aliter fieri non possit, unde timeretur periculum in publico Principatus, seu Regni statu, ut declarat Antun. *de donat. Reg. tom. 1. par. 11. cap. 11. num. 68. cum seqq.* Greven. ad Gail. *concluf. 56. num. 6. & 8. lib. 2.* Larea *allegat. fiscal. 3. num. 26.* ita ut non sufficiat præjudicium aliquorum, nec utilitas Patrimonii fisci Mastril. *de Magistr. lib. 3. cap. 4. n. 356.* Autun. *de donat. Reg. d. lib. 1. d. cap. 11. sub n. 32. vers. Intellige cum seqq.* Solorzan. *de jur. Indiar. n. 2. lib. 2. cap. 27. n. 70. cum seqq.* 49 50

61 Dicta autem decisio 188, Capyc. Latr. non applicatur casui nostro, quia loquitur in contractu habente tractum successivum, & ab initio læsivo, seu tractu temporis facto iniquo, qui potest reduci ad æquitatem, & quia Regia Camera coacta fuerat tumultibus popularis Gabellas destinatas pro solvendis fiscalibus tollere, & consequenter deficiebant illo casu redditus destinati pro fructibus, quibus 52 propterea sublatis, rectè potuit diminui redditus fiscalium, ut sæpè contingit in fructibus Locorum Montium, etiam hic in Urbe, ut per R. P. D. de Luca *disc. 193. Regal.* & contractus successivus semper potest per Principem reduci ad æquitatem, & justitiam, si tractu temporis sit factus iniquus, *cap. suggestum, cap. dilect. de Decim.* Solorzan. *de jur. Indiar. tom. 2. lib. 1. d. cap. 22. num. 72.*

53 Et pariter non applicantur exempla de locis montium, ac de quibusdam Officiis Capellæ Pontificiæ, aliisque similibus; quo enim ad loca montium militat ratio omninò diversa, quia nempè in earum erectione constituitur quantitas fixa pro restitutione, & ulterius de illis Camera nunquam successivè disponit post primam venditionem, quia non sunt vacabilia, prout sunt hujusmodi Officia, quæ cum non habeant pretium fixum, semper à Dataria fuerunt vendita pretio currenti, quod proindè dicitur ab ea approbatum, neque hodie potest impugnari; & quoad alia Officia suppressa, sufficit dicere, quod vel non constat de tempore suppressionis illorum, pretium esse auctum, ultrà illud quo fuerant à singulis Officialibus empta, vel non habeant æquales redditus, ex quibus, prout in nostris Officiis, æquale pretium constitueretur: undè non mirum, si in eis fuit facta restitutio de solutis tantùm Cameræ, quod è conversò in suppressione Montium vacabilium facta à sanctæ memoriæ Alexandro Septimo, quia licèt in iis Camera receperit sola scuta 100. in venditione, quia tamen eorum pretium fuerat de tempore suppressionis auctum, & redditus erant omnino æquales, prout in Officiis Secretariatuum, fuit restitutum pretium, quod de eodem tempo- 54 re currebat, ad rationem nempè scutorum 150. pro quolibet, ex quo fit contrariam observantiam, in prædictis Officiis Capellæ Pontificiæ, non esse attendendam in concursu alterius nostræ contrariæ, ac claræ observantiæ Rota *decis. 433. n. 35. par. 5. tom. 2. recent.* Præcipuè dum exem- 55 pla ex adverso allegata contrariantur supradictæ dispositioni Juris, secundum quam restitutio debetur juxta pretium currens, hoc namque casu semper ea prævalere debet observantia, quæ cum jure est conformis Honded. *cons. 53. num. 29. lib. 1.* Spad. *cons. 25. num. 11. lib. 1.* Rota *decis. 336. n. 6. par. 5. recent.*

56 Constitutio demum supradicti Beati Pii minimè contrariatur hujusmodi restitutioni faciendæ juxta valorem currentem, quatenus enim disponit esse restituendum pretium, per singulos Secretarios erogatum, intelligenda venit, dummodò majus pretium non fuerit auctum, & tempore redemptionis majori pretio vendi, & emi non potuerit, ut respondet Fagnan. *in d. cap. ex epistolæ sub num. 13. vers. idque non obstante pacto cum duobus sequentibus de probat.* Itaut verba constitutionibus intelligantur præsuppositivè, & favore Secretariorum, ut non possit minus pretium restitui, quàm fuerit solutum, & pro quo Officiales Secretariatus habuerint, sed non tollantur, quin debeat persolvi majus, si tempore redemptionis sit majus, ne redemptio fiat cum damno ipsorum Secretariorum, & Constitutio 57 ipsorum favore, & pro ampliatione privilegiorum condita, retorqueatur in odium, & operetur diminutionem contra text. *in l. hac saluberrima, C. de Præposit.* Agent. *lib. 12.* ubi Bartol. *n. 2.* & Joan. de Platea *in 2. notab.* Jason. *cons. 59. n. 9. & seqq. lib. 3.* Alex. *cons. 32. num. 2. & seqq. lib. 5.* Honded. *cons. 71. n. 54. lib. 2.* Rota *in recent. par. 4. tom. 3. decis. 715. n. 7.*

Eoque magis, quia tam dicta Constitutio Beati Pii, 58 quàm illa fel. recordationis Innocentii Octavi non continent conventionem super redemptione, & extinctione facienda, quasi ita fuerit conventum cum Secretariis, sed solùm se habent præsuppositivè, ut tradit Fagnan. *in dict. cap. ex epistolæ num. 10. de probat.* Ideòque extinctio, & restitutio pretii facienda est juxta dispositionem Juris communis, ita exigente, ut dicitur, publica utilitate, & necessitate, cui non est verisimile illum B. Pontificem derogare voluisse, & ita præjudicare Secretariis, ut augmentum pretii restituì, & solvi non debeat, quod aliàs sublata Bulla habere debuissent, ex latè superiùs adductis.

Ex quibus omnibus patet esse supervluam particularem 59 disputationem super Officiis D. Equitis Accajoli R. P. D. Cursii, & D. Abbatis Lecci, & D. Marchionis Ruspoli, cum sit restituendum pretium justum omnibus, secundum valorem Officiorum tempore extinctionis. Cæterùm quando disputatio esset suscipienda, venit profectò definenda favore dictorum DD. Officialium.

Et quidem, quoad D. Equitem Acciajolum nihil vide- 60 tur obstare, quod periculum vitæ in ipsum non fuerit translatum per licentiam Papæ, quia memorata Constitutio B. Pii non dicit esse restituendum pretium illi, qui titulum Officii ejusque Dominii acquisiverit cum auctoritate Papæ, vel Datariæ, sed illi, qui Officium emerit, aut aliter habuerit; Officia autem possunt emi, & vendi, etiam absque tituio, & translatione periculi vitæ, quia respectu pretii, & fructuum sunt in commercio, etiam absque licentia Papæ Gratian. *discept. 660. n. 16. & seq.* Salgad. *in labyrint. cred. par. 1. cap. 35. n. 5.* R. P. D. de Luca *disc. 2. n. 8. & disc. 4. n. 8. & disc. 11. n. 3. & seqq. de Reg.* Rota *dec. 114. n. 9. cum seqq.* post Merlin. *de pignor. & decis. 116. n. 13. & seqq. & decis. 126. n. 12. cum seqq. par. 13. rec.* Non est enim inconveniens, quod titulus sit penes unum, & dominium 61 penes alterum, ut cæteris relatis notat Salgad. *dict. par. 1. cap. 35. num. 11.*

Dum autem B. Pius concesserit privilegium ut deberet restitui singulis Secretariis integrum pretium solutum, respexit illorum bursalem commoditatem; non autem ad periculum vitæ, & in cujus essent dominio respectu tituli, ipsa Officia, cùm hoc parum interfit Papæ, cujus consen- 62 sus requiritur solum ut possit sciri per cujus obitum Officium sit vacaturum, ut advertit Rota *decis. 116. vers. cessat difficultas cum seqq. par. 4. tom. 2. recent.*

Idque præfertim, attento verbo illo generali *Hibuisse* 63 per quod veniunt in privilegio comprehensi nedum illi qui totale dominium Officii, sed etiam qui simplicem insistentiam, usum, ac de facto detentionem illius acquisiverint, *l. Stipulatio ista 38. §. Habere, ff. de verb. obligat. l. Id apud 143. ff. de verb. signif. l. 1. ff. de vi armat.* Decian. *cons. 108. n. 32. lib. 3.* Bartol. *de clausul. instrum. caus. 26. gloss. 4. n. 2. & 3.* Rota *decis. 44. n. 1.* coram Ubaldo.

Verùm tollitur omnis amaritudo, quia Supplicatio D. 64 Equitis fuit usque de anno 1675. per san. mem. Clementem Decimum signata, & consequenter habuit suam perfectionem, quæ in gratiis recipitur ex sola Signatura Papæ Cassad. *decis. 2. sub n. 10. de pension.* Rota coram Merlin. *decis. 281. n. 11. & 12.* & coram Zarate *decis. 34. num. 27. cum sequentibus, & in recent. decis. 562. n. 2. par. 3. & decis. 121. n. 6. par. 12.* Etiamsi deinde super ea non fuerit ulterius facta expeditio litterarum Rota *decis. 585. n. 2. par. 2. & decis. 267. n. 4. par. 4. recent. & decis. 465. n. 10. & seq.* coram 65 Peutinger. Adeout licèt interim moriatur Papa, qui gratiam concessit, non tamen ea dicitur expirare Gabriel. *cons. 1. n. 1. de præben.* Cyriac. *contr. 58. n. 5. & seqq.* Gonzal. *ad regul. 8. gloss. 12. n. 4. & seqq.* Rota *dicta decis. 121. n. 6. & sequentibus par. 12. recent.*

Et quando etiam remaneret aliquis scrupulus, ille pror- 66 sus removeretur ex pluribus, atque reiteratis instantiis per eumdem D. Equitem factis pro admissione novæ resignationis, quæ utique non potuit denegari sub prætextu, quod Collegium tunc esset de proximo supprimendum, quia

quia Bulla Innocentii Octavi prohibet expresè quavis ratione per Romanum Pontificem denegari, vel differri receptionem resignationum hujusmodi Officiorum, in hac autem prohibitione certum est etiam hunc casum futuræ
67 suppressionis comprehendi dum Papa usus fuit dictione universali *quavis*, de cujus natura est omnia includere, & nihil excludere, sed imò casus etiam improprios amplecti, ut cæteris relatis tradit Sanctorell. *var. resolut. quæst.* 48. *n.* 39. & ultra eum Barbosa *dict.* 317. *n.* 1. & 6.

68 Fortius verò, quia cum supplicatio esset signata tempore non suspecto à Pontifice immediatè antecessore, proinde expeditio litterarum nullo modo impediri, & denegari poterat, etiam post sex menses, & quandocumque Mandos. *ad reg.* 10. Cancell. *quæst.* 4. *n.* 8. & *seqq.* Cochier. *num.* 8. Ameyden. *de stylo Datariæ cap.* 12. *n.* 17.

69 Ultra quod sicuti Camera, etiam post illum incertum rumorem de futura suppressione fuisset lucrata pretium Officii hoc medio tempore vacantis, ita pariter debebant Officiales potiri eisdem privilegiis, & pactis correspectivis ob periculum amissionis Officii, quorum intuitu contraxerant; eoque magis, dum prædicta pacta fuerant apposita ab habente potestatem legis condendæ; proindeque vim legis haberent Bartol. *in l. Cæsar.* 15. *n.* 3. *in prima lectura, ff. de public. & vectigal.* Capyc. Latr. *dec.* 191. *n.* 39.

70 Quo verò ad R. P. D. Cursum, & Dominum Abbatem Leccium nihil pariter obstat asserta mala fides, & negligentia in procurando non solutionem pretii, quia, ut benè respondetur in facto, mala fides tollitur, ex quo, antequam aliquis tractatus, vel rumor suppressionis in Urbe auditus fuerit, jam fuerat perfecta emptio Officii, & ordo traditus Eminentissimo Ghisio venditori: Prout etiam removetur negligentia ex diligentiis adhibitis pro recuperando dicto ordine, quæ tamen etiam, ubi deficerent, nihil officeret, quia illæ non erant profuturæ, nam post contractum perfectum non licet amplius uni partium pœnitere, ut est satis notum, & disponit *textus in l. hæc venditio in principio ff. de contrahend. empt.* cum aliis abundè relatis per Rotam *decis.* 408. *n.* 58. & *seq. par.* 16. *recent.* Quando autem diligentia non est profutura, etiamsi fuerit omissa nunquam obstat Rota *decis.* 37. *n.* 10. & *decis.* 457. *num.* 6. coram Pen. & *in recent. dec.* 567. *n.* 6. *par.* 1.

71 At removetur quælibet difficultas quia resignatio prædicti Officii fuit priùs longo tempore discussa in Congregatione particulari, an esset liberè admittenda, vel ne pro scutis 23000. & deinde liberè admissa, & absque ulla præservativa pretii, quod paulò post ob proximam suppressionem iterùm debebat à Dataria restitui; Ideòque patet, quod dictum pretium fuit à Dataria approbatum, ac per consequens nequit ab ipsa impugnari, ne alias emptores, qui sub publica fide Principis, ac mediante signatura Sanctissimi contraxerunt, decepti, ac eluſi remaneant contra *text. in leg.* 1. *C. de his, qui ven. ætat. impetr.* Panzirol. *cons.* 20. *sub n.* 14. Cravetta *cons.* 732. *n.* 6. Cyriac. *controv.* 291. *num.* 29. & 30. & considerat R. P. D. de Luca *in d. discursu dato in nostro Summario, §. finali.*

Et quidem nimis inconveniens videtur, quod idem Officium externo die per Cameram in scutis 23000. appretiatum, hodie in tertia parte valoris decrescat ob factum ipsius Cameræ, quæ hoc modo sefellisset emptores, sicuti dicitur de eo, qui vult solvere pecuniam, cujus immineat reprobatio, sciente debitore, Gratian. *discept.* 260. *n.* 19. Royas *decis.* 405. *num.* 2. 72

Quo demum ad Dominum Marchionem Ruspulum nihil obstat gravis illius ætas, propter quam denegatur à Camera restitutio pretii; quoniam ista difficultas, etiamsi in cæteris Officiis vacabilibus posset considerari, utique in hisce Secretariatibus fuit sublata per Innocentium Octavum in sua Bulla erectionis. Etenim dum ibi voluit Summus Pontifex, ut resignationes Secretariatuum deberent à Dataria admitti, ac recipi, etiamsi Officiales ipsi infirmi, ac verisimiliter infra viginti dierum spatium decessuri forent, ac decederent, nequit profectò sub hujusmodi prætextu retardari Domino Marchioni restitutio pretii in hoc casu suppressionis; in quo potius militat major ratio, propter quam est omninò facienda eadem restitutio, quia nempè, cum suppressio fiat voluntariè à Papa, cessat ille timor præsumptæ fraudis, ac præjudicii Datariæ, ob quæ fuit introductus stylus non admittendi resignationes in Officialibus senibus, & de brevi morituris, atque aliàs sequeretur, quod absque aliqua eorum culpa, miseri senes lugerent ammissas suas facultates, dum privati remanerent Officio, pretio, & emolumentis, quod esset nimis absurdum, nec unquam alias practicatum, nec minus unquam à Camera prætensum, ut patet ex aliis suppressionibus antecedenter factis, & præcipuè ex suppressione Officiorum Capellæ, ac Montium vacabilium in Pontificatu fel. mem. Alexandri Septimi, in quibus, etiam senibus cujuscumque ætatis, fuerunt restituta pretia Officiorum, prout in nostro casu fieri speramus. 73 74

Quare &c.

Jo. Baptista Arrigus Advoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

SECUNDA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Dispositio clara est veluti lex servanda.*
2 *Verbum* restituere *importat obligationem restituendi acceptum, declara, ut n.* 12.
3 *Verbum* habere *comprehendit omnes modos acquisitionis & num.* 52.
4 *Dictio* singulis *actum tribuit cuilibet, insolidum.*
5 *Actus regulari debet juxta tempus, quo fortitur effectum.*
6 *Dictio* tunc *denotat extremitatem temporis, in quo actus consumatur.*
7 *Dictio* eos *est personalissima.*
8 *Privilegium contra concedentem latissimam recipit interpretationem.*
9 *Ejus verba non debent restringi ad tempus concessionis, sed latissimè se protendunt.*
10 *Resignatarius obtinet officium à Dataria, non à resignante, ad instar resignationis beneficii, seu translationis pensionis.*
11 *Papa scire censetur, quod scit ejus minister.*
12 *Verbum* restituere *aliquando importat emendationem, vel satisfactionem damni.*
13 *Observantia est optima interpres omnium dispositionum.*
14 *Etiamsi verborum intellectus esset violentus, improprius, & de jure non tenendus.*
15 *Interpretatio admittitur in dispositione dubia, non autem in clara.*
16 *Papa potest donare, & gratis disponere de Officiis.*
17 *Principum miserrima esset conditio si donare nequirent, & eorum donationes à successoribus revocarentur.*
18 *Gregorius Decimus quintus sexagintaduo Officia donavit ejus consanguineis.*
19 *Officia vacabilia de decreto Papæ fieri possunt patrimonialia, & hæreditaria.*
20 *Princeps de potestate ordinaria non potest donationem à se, vel antecessore factam revocare, seu limitare.*
21 *Maximè si sit perpetua, & irrevocabilis.*
22 *Et si dictam donationem revocat, tenetur integrum valorem refundere.*
23 *Papa donando officium, fingitur recepisse à donatario pretium, illudque postea eidem restituisse.*
24 *Resignatarii talium Officiorum dicuntur contraxisse cum Principe, eumque solum in auctorem cognoscunt.*
25 *Officium non potest tolli à possessore, licèt prædecessor injustè Officium habuerit.*
26 *Publica fides, & commercium non patitur, quod emens officia teneatur gradatim usque ad originem primæ acquisitionis inquirere, an pretium fuerit Datariæ solutum, vel à Principe primo Officiali donatum.*
27 *Supremi Principes ad legem honestatis, & urbanitatis adstringuntur.*
28 *Quod Princeps possit per viam legis generalis, & ex causa publicæ necessitatis, & utilitatis concessiones gratuitas, etiam pretio non restituto revocare, est opinio controversa, & sententia negativa est verior.*

29 *Cum princeps remisit partes ad Judicem, signum est legem condere noluisse.*
30 *Concessiones gratuitæ tunc per legem generalem revocari possunt, quoties aliter publicæ utilitati consuli nequit.*
31 *Lex non dicitur universalis, quando tantummodo respicit certas, & determinatas personas.*
32 *Decis. Capyc. Latr. 188. quomodo intelligenda.*
33 *Princeps supprimens officium ex causa publicæ utilitatis, vel necessitatis, tenetur justum pretium persolvere.*
34 *Justum pretium dicitur currens de tempore suppressionis, non illud, quo de præterito empta fuerunt Officia, & num.* 36. & 37.
35 *Lucrum, & detrimentum cedere debet periculo Domini.*
38 *Pretium Officii concernens interesse bursale est in commercio, ad distinctionem pretii concernentis dominium directum.*
39 *Observantia ad hoc ut relevet, debet probari in casu individuali.*
40 *In dubio est pronunciandum contra fiscum.*
41 *Resolutio Principis emanata super negotio, de quo plenè cognovit, habet vim legis.*
42 *Verba Constitutionis Beati Pii V. demandantis restitutionem pretii, quo officia empta fuisse constiterit, stant demonstrativè, non taxativè.*
43 *Sunt intelligenda rebus sic stantibus.*
44 *Constitutio edita ad amplianda, & augenda privilegia non debet restringi.*
45 *Debet intelligi ut operetur aliquid ultra jus commune.*
46 *Frustra conceditur ex privilegio, quod habetur ex juris dispositione.*
47 *Discretivus modus loquendi nihil operatur, quoties aliquid fuit ad majorem declarationem expressum.*
48 *Una pars dispositionis aliam declarat.*
49 *Dispositio in casu omisso suppletur à jure.*
50 *Officia quoad pretium, & fructus sunt in commercio, & possunt alienari, etiam absque assensu Papæ.*
51 *Expeditio litterarum nil aliud operatur, nisi quod Papa sciat, per cujus obitum sit Officium vacaturum.*
52 *Verbum* habere *verificatur in eo, qui possessionem rei nactus fuit absque dominio.*
53 *Ex signatura Papæ dicitur gratia perfecta, etiam absque litterarum expeditione.*
54 *Resignationis admisso habetur pro impetrata in odium Datariæ eam impedientis, vel differentis.*
55 *Propositum in mente retentum nihil operatur, donec transeat in dispositionem.*
56 *Pacta dispositionis sunt servanda, quoties sine illis quis contraxisset.*
57 *Contrahentes non sunt ad imparia judicandi.*
58 *Fraudis suspicio cessat, quando actus gestus fuit candidè, & sincerè tempore habili.*
59 *Servandum est, quod fuit concessum, licèt non fuisset concedendum.*
60 *Solvens in moneta, quam sciebat esse reprobandam, non liberatur.*
61 *Post perfectam emptionem non est locus pœnitentiæ.*
62 *Omittens diligentias non profuturas in nihilo præjudicatur.*
63 *Senes, & infirmi æquiparantur.*
64 *Quilibet senex præsumitur vivere quinque annis, vel ad minus per annum.*

R. P. Est solvendum pretium, quod unusquisq; ex Secretariis in emptionem Officii erogavit, ita litteraliter disponente Constitutione B. Pii V. in qua ampliando privilegia huic Collegio ab aliis Summis Pontificibus elargita inter cætera disposuit, *non posse illud supprimi, vel extingui nisi* (sunt verba præcisa) *restitutis pecuniis realiter, & cum effectu singulis Secretariis, tunc viventibus, integrè, & absque ulla diminutione pretii, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*; quæ dispositio cum sit per se clara, venit tanquam lex omninò servanda, Surd. *cons.* 200. *n.* 13. Azor. *institut. Moral. lib.* 5. *cap.* 23. *quæst.* 2. Rota *decis.* 458. *n.* 11. *par.* 4. *tom.* 2. & *dec.* 438. *n.* 6. *par.* 9. *rec.* 1

Nec applicari potest interpretatio ex adverso data, quod scilicet illud verbum *restitutis*, importet obligationem restituendi solummodò pretium, quod Camera recepit, & sic non sit curandum de majori quantitate soluta resignatariis; Huic enim interpretationi contrariatur amplitudo ejusdem dispositionis, sive illius integrum contextum, sive per partes sive rationes examinemus: 2

Et sanè dum B. Pontifex, mandavit *restitui pecunias, quibus officia emisse vel habuisse constiterit*; utique patet eum considerasse, non solum casum emptionis immediatè à Camera faciendæ, sed alium quemcumque modum, etiam per resignationem acquirendi, cum talis sit vis illius verbi *habuisse*, quod magis latè patet, quam emere, & comprehendit alios modos acquisitionis, *l. stipulatio ista, §. hæc quoque verbo habere*, & ibi Gloss. *ff. de verb. obligat. l. id apud se, ff. de verb. signif.* Gloss. *in l. habere verbo emerit eodem titulo.* 3

Idque ad oculum demonstratur ex eo, quod ante præfatam dispositionem dedit Collegio facultatem vendendi Officium primo loco vacaturum, pretio currenti tempore vacationis sicque dum postmodum voluit singulis reddi pretium, quo constiterit Officium emisse; vel dicendum est, quod etiam restituendum est pretium ei, qui Officium emit à Collegio, & sic patet dispositionem Bullæ non restringi ad eos, qui immediatè acquisiverunt à Dataria; vel si isti pretium non esset restituendum, sequeretur intolerabile inconveniens, quod non omnibus Secretariis; sed solum aliquibus pecuniæ restituerentur contra expressam voluntatem Summi Pontificis, qui demandando restitutionem *singulis* voluit omnes pariformiter comprehendere, cum dicto *singulis* actum attribuat cuilibet insolidum, & indistinctè omnes eodem modo determinat Bald. *cons.* 461. *n.* 6. *lib.* 1. Barbosa *dicta* 372. *num.* 1. Marta *de clausulis part.* 1. *clausula* 360. *n.* 2. Surd. *decis.* 268. *n.* 5. 4

Stringit fortiùs argumentum, si advertatur, quod de tempore, quo emanavit dicta Bulla plures ex Secretariis viventibus possidebant Officia acquisita mediante resignatione; Notumque erat B. Pontifici, quod cum hujusmodi Officia essent venalia, poterant tractu temporis ferè omnia resignari. Hinc enim sequitur, quod dum restitutio est facienda de tempore suppressionis, id intelligi debet favore Officialium, qui tali tempore Officia haberent, nec est facienda inter eos ulla distinctio; cum semper actus regulari debeat, juxtà tempus, quo fortitur effectum Bald. *in l. Tutoribus, ff. de testamentaria tutela*, & benè ad rem nostram respondit Rota coram Coccino *decis.* 1591. *num.* 49. *decis.* 614. *n.* 52. & *seqq. par.* 4. *tom.* 3. *recent.* 5

Et sine argumentis probat litteralis dispositio concepta illis verbis *Secretariis tunc viventibus*, quia dictio *tunc* denotat extremitatem temporis, in quo actus consumatur Surd. *decis.* 207. *n.* 16. Rot. coram Ubaldo *decis.* 637. *n.* 3. & in terminis regulandi valorem Officii venalis pro intelligentia alterius Constitutionis Apostolicæ Rot. *decis.* 197. *n.* 5. & *seq. par.* 15. *recent.* 6

Prædictis verbis subsequuntur alia, non minus clara, videlicet *pecunias quibus eos emisse, &c.* ly enim *eos* ostendit personas, de quibus Pontifex intellexit, cum sit personalissima, & referatur ad personas superiùs nominatas, & expressas, & sic ad viventes de tempore suppressionis, Barbosa *dict.* 103. *n.* 2. Rota coram Seraph. *decis.* 689. *n.* 2. Ubald. *decis.* 256. *n.* 4. Coccin. *decis.* 1125. *n.* 4. 7

Nec potest aliter res se habere, nam si in casu suppressionis pretium restituendum restringi deberet ad illud receptū à Dataria, Summus Pontifex nihil per privilegium concessisset, quia jam de jure Dataria tenebatur restituere pretium, quod recepit, & in hac parte nulla particulari constitutione indigebat Collegium; quare dum B. Pius voluit augere privilegia, & mandavit restitui pretium, utique dici debet, quod id voluerit etiam respectu illorum, qui à Dataria non emerunt; privilegium enim contra concedentem latissimam recipit interpretationem *l. Beneficium, ff. de constit. Principum*, Abbas *in cap. cum ex injuncta de Hæreticis*, Rota coram Coccino *decis.* 1856. *n.* 8. *in recent. decis.* 212. *n.* 6. *par.* 7. *decis.* 199. *n.* 22. *par.* 17. & *in Romana Testamenti* 13. *Junii* 1670. *§. cum igitur in fine*, coram R. P. D. Bourlemont. ubi amplius quod ex hac ratione detur extensio ab expressis ad connexa non expressa. 8

Imò quod verba privilegii non debeant restringi ad tempus concessionis, sed latissimè se protendant Rota *dec.* 254. *num.* 24. *par.* 7. *recent.* 9

Accedit etiam altera viva ratio, quod scilicet hujusmodi officia, licèt acquirantur per resignationem à tertiis personis; tamen in rei veritate directè, & immediatè concedantur à Papa, cum enim pro novam provisionem Officium concedatur à Dataria, resignatarius ab ista dicitur habere causam, non à resignante ad instar resignationis beneficii, seu translationis pensionis R. P. D. de Luca *de Regalib. disc.* 27. & 28. *utrobique num.* 2. Salgad. *in labyr. credit. par.* 1. *cap.* 35. *num.* 20. & *seqq.* Rota *in Romana Apar- 10

partamenti 2. Decembris 1675. §. Officium, coram R. P. D. Taya, cum aliis infra allegandis.

Quod procedit licèt in supplicationibus, quæ per Papam signanter non fiat mentio de quantitate pretii, pro quo Officium fuit resignatum; etenim pretium non solvitur, nisi Officialis componendæ in calce ordinis facit fidem de resignatione secuta in favorem ementis, & sic notitia pretii
11 est indubitata, quamvis autem habeatur ab Officiali, tamen idem est ad nostrum effectum, quia Dataria, & Summus Pontifex mediante Officiali sciviſſe dicitur, Surd. *conſ.*429. *num.*54. *& deciſ.*4. *num.*6. & ibi Hodiern. *n.*19. Capyc. Galeot. *controv.*122. *n.*28. *lib.*1. Cyriac. *contr.*532. *n.*29. Rota *deciſ.*387. *n.*6. *par.*3. *recent.*

Neque ex prædictis læditur significatio verbi *reſtituere* in Bulla adjecti, quaſi Camera reſtitueret, quod non recepit. Etenim non ſemper hoc verbum ſupponit receptionem, ſed varié, juxta varias circumſtantias caſuum, acci-
12 pitur. Hinc ad rem noſtram intelligi debet pro emendatione, vel ſatisfactione damni, prout illud explicat Federic. de Senis *conſ.*18. relatus per Cardinalem Tuſcum *littera R. concluſ.*301. *n.*2. ſicut etiam eſt intelligendum pro *dare*, *ſolvere* ad text. *in l. hæres meus*, *ff. de legat. tertio*, Soccin. Sen. *conſ.*90. *n.*21. *lib.*4. ibi *promiſit reficere*, *& reſtituere*, *verbum autem reſtituere importat idem*, *quod dare*, Barboſ. *dict.*350. *n.*2. Gratian. *deciſ. March.*147. *n.*6. Rota coram Arguelles *deciſ.*77. *n.*14. ubi pluribus comprobat, & materiam exornat, *ut deciſ.*90. *num.*23.

13 Perperam autem allegatur exadverſo obſervantia in contrarium; quod ſcilicet in caſu ſuppreſſionum fuerit reſtitutum pretium Cameræ ſolutum, & non ultra. Non ſolum enim id non probatur, ſed è converſò conſtat de contrario, juxta exempla relata à R. P. D. de Luca, & à D. Advocato fiſcali, in quibus fuit reſtitutum pretium ab unoquoque Officiali ſolutum in aquiſitione officii, iſta autem obſervantia ponit falcem ad radices, cum ea ſit optima interpres omnium diſpoſitionum, Rota coram Buratt. *deciſ.*85. *n.*4. *& deciſ.*379. *num.*3. & 9. Atque ei adeò defertur, ut intellectus inde reſultans omninò tenendus ſit,
14 quamvis eſſet violentus, & neceſſe foret impropriare verba, & apparet malus, ac de jure non tenendus, Soccin. Senior *conſ.*145. *n.*2. *lib.*1. Ruin. *conſ.*104. *n.*3. *lib.*5. Rota *deciſ.*608. *num.*6. *part.*2. *deciſ.*254. *num.*8. & 9. *part.*16. *deciſ.*211. *& deciſ.*212. *utrobique num.*7. *par.*17. *recent.*

Objectum verò, quod aliqui ex Secretariis fructus exceſſivos perceperint, cum quibus capitale fuerit ſatisfactum nobis non obſtat, quia præter alias fortiſſimas reſponſiones in facto adductas, omnem tollit difficultatem Conſtitutio fel. mem. Innocentii Octavi, qua cavetur, *quod in reſtitutione capitalis Secretariis facienda nullo modo*, *& cauſa* (ſunt verba præciſa) *computari poſſint*, *aut debeant in toto*, *vel aliqua parte emolumenta ipſius Officii*, *quæ fortè*
15 *interim eos percepiſſe appareret*, *&c.* & hæc verba cùm ſint clara nullam recipiunt interpretationem, quæ ſolùm admittitur in diſpoſitione dubia, Bald. *conſ.*174. *in fine lib.*2. Azor. *Inſtitut. Moral. lib.*5. *cap.*23. *quæſt.*2. Rota *deciſ.*78. *n.*10. *part.*11. *recent.*

Quibus ita firmatis, quoad Officia in genere; deſcendendo ad particularia, credimus pro reſtitutione integri pretii reſpondendum favore RR. PP. Coſtaguti, Duratii, Nicolini, & de Aſte, ac Domini Jacobi Montioni, quibus per immediatam, vel mediatam reſignationem Donatariorum Papæ fuerunt conceſſa Officia, prævia exburſatione pretii effectivi, tunc currentis.

Poſita enim Summi Pontificis poteſtate (de qua nefas
16 eſt dubitare) donandi, & gratis concedendi Officia, tam propriis Agnatis, & Familiaribus, quàm aliis quibuſcumque ſibi benè viſis, Bald. *conſ.*451. *in princ. lib.*1. Card. Tuſch. *verbo Papa concl.*58. *per totam*, Caſtracan. *de ſociet. Offic. cap.*2. *n.*14. *& ſeq.* Urſel. *concl.*167. *num.*52. Maſtril. *de Magiſtr. lib.*1. *cap.*18. *num.*18. & 19. ubi, quod aliàs ſervilis, & quodammodo miſerrima eſſet conditio Prin-
17 cipum, ſi neque inter vivos donare poſſent, & eorum donationes à Succeſſoribus revocarentur, Peregrin. *de jure fiſci lib.*1. *tit.*3. *num.*50. Cyriac. *controv.*402. *n.*40. Caſtil. *de conject. ultim. volunt. lib.*5. *cap.*89. *n.*85. *& ſeqq.* Quod, & pluries practicatum videmus à Summis Pontificibus,
18 ut de donatione facta à fel. mem. Gregorio XV. de 62. Officiis teſtatur R. P. D. de Luca *de Regal. diſcurſ.*2. *num.*11. & loquendo de iſtiſmet Officiis, Caſtracan. *dicto. cap.*2. *num.*19. Gratian. *cap.*891. *num.*14. & 28. ubi quod difficultas cadit in voluntate, non in poteſtate, congruitque
19 aliud ſimile exemplum, quando Summi Pontifices Officia vacabilia efficiunt libera patrimonialia, & ad quoſcumque extraneos tranſitoria, hoc enim caſu dicuntur illorum pretium, quod ad Cameram reverteretur, donare hæredibus, & tamen nemo eſt, qui talem poteſtatem controvertat, & videmus id pluries practicatum, ut apud Gratian. *cap.*580. *num.*1. *cum ſeq. & cap.*730. *num.*52. Rota apud Fenzon. *ad ſtatut. Urbis deciſ.*14. *per totam*, *in recent. deciſ.*197. *num.*12. *& deciſ.*303. *n.*8. *par.*15.

Inde ſequitur, quod procedendo cum ſummis ſimplicis poteſtatis intra limites juris regulandæ (ad differentiam 20
ſupremæ, & abſolutæ poteſtatis, quam nolle adhibere Sanctiſſimus Dominus noſter ejus ſumma pietate declaravit) debeat hæc donatio remanere, nec poſſit præjudicium ullum Officialibus inferri, Gonzal. *ad regul.*8. *Cancel. gloſſ.*9. §.2. *n.*32. Cutel. *de donat. diſc.*2. *pract.*6. *num.*196. Surd. *deciſ.*234. *n.*10. Molina *de primog. lib.*4. *cap.*3. *n.*18. Maſtril. *de Magiſtr. lib.*1. *cap.*18. *n.*36. & 37. Peregrin. *de*
27 *jure fiſci lib.*1. *tit.*3. *n.*19. & 45. Cyriac. *controv.*57. *num.*4. Caſtil. *controv. lib.*5. *cap.*89. *num.*92.

Potiſſimum, quia in donationibus adjectæ fuerunt plures clauſulæ, quæ oſtendant enixam voluntatem Pontificis, quod hujuſmodi donationes eſſent perpetuæ, irrevocabiles, & omninò executioni demandandæ ibi: *Motu pro-* 21
prio, *&c. Officium prædictum*, *illiuſque pretium donatione pura*, *& irrevocabili inter vivos*, *donamus*, *remittimus*, *& condonamus*, *cum clauſula ſublata*, *& decreto irritanti*: ut in valdè debilioribus terminis advertit Peregrin. *de jure fiſci lib.*1. *tit.*3. *n.*42.

Et donationes revocando, tenetur integrum Officii va- 22
lorem refundere, & ſine diminutione reſtituere, Ruin. *conſ.*31. *num.*22. & 23. *lib.*5. Natt. *conſ.*554. *num.*14. & 35. Maſtril. *de Magiſtr. lib.*1. *cap.*27. *num.*38. *& lib.*3. *cap.*5. *num.*352. Valaſc. *conſult.*22. *num.*4. Capyc. Latr. *conſult.* 38. *num.*44. & 50. Autun. *de donat. Regiis lib.*1. *part.*1. *cap.*3. Petra *de poteſtate Principis quæſt.*7. *principali n.*91. *& ſeq.* Leſſius *de juſtit. & jure lib.*2. *cap.*5. *dubit.*8. *num.*40. *verſ. ratio eſt*, Franciſ. Marc. *deciſ.*385. *per totam part.*1. & probant alii plures, infra allegandi.

Nec dicatur, quod Camera non debeat reſtituere pecunias, quas non recepit. Primò quia jam huic objecto occurrit reſponſio ſupra deducta ex generalitate Bullæ Beati Pii V. mandantis reſtitui pretium, pro quo Secretarios Officia emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit, quæ verba comprehendunt præſentem caſum ex allegatis. Secundò, quia 23
hic caſus magis ſtringit; etenim Papa donando officium, vel condonando pretium dicitur illud recepiſſe, cùm donatio implicet actum, quia ſcilicet fingitur pretium ſolutum, & deinde reſtitutum donatario, ad text. *in l. ſi quis delegaverit*, *ff. de donat. l. veniſſe*, *& l. ſolutionis*, *ff. de verborum ſignif.* latè Galerat. *de renunciat. lib.*2. *cap.*4. *num.*5. *& ſeqq.* Tertiò, quia ita declaravit obſervantia Summorum Pontificum, qui ſoliti fuerunt donare, ut in facto, quam obſervantiam omninò eſſe attendendam ſupra oſtendi.

Et quartò, quia notoria eſt praxis, juxta quam Officiales emunt officia, ii enim bona fide faciunt ordines perſonis incertis, illi ſcilicet, qui reſignaverit officium; reſignatio autem fieri non poteſt ſine ſcientia, & licentia Principis; quare dum Secretarii ſequendo fidem publicam, ignorarunt perſonas contrahentium, non eſt illis imputandum, quod acquiſiverint à donatariis, quoniam dicuntur 24
contraxiſſe cum ipſo Principe; eumque ſolum in Auctorem cognoſcunt ad text. §. *optimum Authen. de exhiben. reis*, Rev. P. Dom. de Luca *de Regal. diſc.*26. 27. 28. & 29. *in omnibus num.*22. *cum ſequent.* Joannes Franciſcus de Ponte *deciſ.*28. *num.*19. *& ſequent.* Rota *in Romana locorum Montium* 28. *Junii* 1671. §. *quia ex facto*, coram R. P. D. Taya.

Imò in durioribus terminis, quod officium non poſſit 25
tolli à poſſeſſore, licèt illius prædeceſſor injuſtè officium habuerit, Capyc. Galeot. *controv.*52. *n.*31. *lib.*1.

Quæ ſi vera ſnnt reſpectu illorum, qui immediatè emerunt à donatariis, abſque ulla difficultate procedunt, reſpectu RR. PP. Coſtaguti, de Aſte, ac D. Montioni, qui immediatè habuerunt officia ab aliis; qui pretium ſolverunt donatariis, iſtorum enim favore, præter rationes ſuperiùs recenſitas, militat alia fortiſſima ratio, ut ſcilicet non videatur permittere publica bona fides, ut emens of- 26
ficia teneatur non ſolùm inquirere, à quo emat, ſed etiam gradatim aſcendere, inquirendo, à quibus illi emerint, & originem negotii inveſtigare, ut ſciatur, an pretium fuerit Datariæ ſolutum, vel à Principe donatum; hoc enim

enim publicum commercium deſtrueret, eique penitus contrariatur, attenta praxi faciendi ordinem perſonis incertis cum approbatione Summi Pontificis, ut benè explicat R. P. D. de Luca *de Regal. diſc.*2. *num.*7. *verſ. tertii generis*, *Rota in dicta Romana locorum Montium* 1671. coram R. P. D. Taya, cum aliis ſupra allegatis.

Reiicienda eſt propterea hujuſmodi exceptio, quæ bonam fidem tolleret, cùm ad iſtum effectum ſufficeret ſolus reſpectus honeſtatis, & urbanitatis, ad quam ſervan-
27 dam, etiam ſupremi Principes, quodammodo adſtringi videntur, *cap. pervenit in fine* 11. *quæſt.*1. *cap. Ecce* 9. *diſtinct. l. digna vox*, *C. de legibus*, Jo. Andreas *in cap. ſignificaſti* 18. *num.*3. *de foro competenti*, Pariſ. *de reſignat. benef. lib.*3. *quæſt.*1. *num.*17. & 18. Rota *deciſ.*1. *num.*4. *de Bigamis in noviſ.*

28 Neque prædictis obſtat regula, quod Princeps poſſit per viam legis generalis, & ex cauſa publicæ neceſſitatis, & utilitatis conceſſiones gratuitas, etiam pretio non reſtituto, revocare; quoniam ultra, quod hæc concluſio non venit, ita abſolutè ſupponenda, cùm in contrarium ſtet auctoritas plurium magni nominis Doctorum, & ſignanter Jaſon. *in l. Barbarius num.*44. *& ſeq. ff. de offic. Prætor.* Afflict. *deciſ.*321. *num.*17. Capyc. Galeott. qui refert concordantes, iſtamque opinionem dicit in jure veriorem *dict. controv.* 52. *num.*21. *lib.*2. Maſtrill. *de Magiſtr. lib.*3. *cap.*4. *num.*356. Adhuc difficultas tollitur ex pluribus, & primò.

Quia hic non agitur de lege univerſali; Sanctiſſimus enim D. Noſter ejus ſumma pietate mandavit, quod articulus iſte deciderètur in hoc ſupremo Tribunali; hinc
29 enim patet noluiſſe eum legem condere, nam alias non remiſiſſet Partes ad Judicem, ita in individuo reſpondendo ſimili objecto probat ex Capyc. *deciſ.*166. *num.*8. *in fine*, Capyc. Galeot. *d. controv.*52. *n.*20.

Secundò, quia tunc per viam legis generalis poſſunt revocari conceſſiones gratuitæ, quoties aliter publicæ utili-
30 tati provideri non poteſt, adeout adſit moralis neceſſitas, quæ hic deficit, Jaſon. *in l. Gallus*, §. *& quid ſi in tantum in 2. lectura num.*28. *ff. de liberis*, *& poſthum.* Bellon. Jun. *conſ.*66. *num.*5. Gabriel. *de jure quæſit. non tollend. concl.*2. *num.*5. & 24. Cyriac. *controv.*310. *num.*25. Caſtil. *controv. juris lib.*6. *titulo de tertiis cap.*41. *num.*193. *verſ. ſed pro majori*, R. P. D. de Luca *de Regalibus diſc.*148. *num.*37. Capyc. Galeot. *dict. controv.*52. *num.*23. *lib.*1. ubi materiam pluribus exornat Autun. *de donat. Regiis lib.*1. *par.*2. *cap.*11. *num.*78. *verſ. igitur*, Capyc. *deciſ.*166. *num.*6. Rota coram Dunozet. Juniore *deciſ.*482. *num.*16. *& in Piſauren. Indulti* 10. *Decembris* 1674. coram Reverendiſſimo D. Decano.

Tertiò, quia lex univerſalis reſpicit omnes ſubditos;
31 quod hìc non verificatur, quia cum fuerit demandata reſtitutio pretii aliis Officialibus, demptis iſtis particularibus, quorum officia ab initio proveniebant à Dataria titulo donationis, diſpoſitio dicitur particularis, & objectum non applicatur Bartol. *in l. Toties de pollicitat.* Ruin. *conſil.*46. *num.*4. *lib.*1. Pariſ. *conſil.*1. *num.*4. & *ſeqq. lib.*1. Fagnan. *in cap. conſultationibus num.*79. *de cleric. ægrot.* Suarez *de legibus lib.*1. *cap.*7. *per totum*, Rota *deciſ.*50. *n.*19. *par.*2. *diverſ.*

Ideò non obſtat, imò mirificè favet huic noſtræ inten-
32 tioni, Capyc. Latr. ſolitus exadverſo allegari *deciſ.*188. quoniam in illius caſu agebatur de lege generali omnes tangente; hìc autem agitur de particulari, quo caſu, & ipſe admittit pretium eſſe reſtituendum, ut in num.113. & ulterius ibi agebatur de diſtributione fructuum, & reducendo ad æqualitatem contractum, qui tractu temporis juſtitiæ, & æquitatis limites nimium exceſſerat, non verò de ſuppreſſione officii, & ſic totalis ademptionis fructuum, & rei prout in caſu noſtro; ideòque tanquam extranea præſenti hypotheſi, non poteſt ad deciſionem cauſæ adduci.

Et hæc quoad pretium exburſatum: quo verò ad augmentum illius, reſpectu temporis ſuppreſſionis officiorum;
33 dicimus pariter eſſe ſine diminutione ſolvendum, quoties enim Princeps ex cauſa etiam publicæ utilitatis, vel neceſſitatis officium ſupprimit, tenetur perſolvere juſtum, & æquivalens pretium, Surd. *conſ.*203. *num.*38. Roland. *conſ.*69. *n.*15. *lib.*2. *cum pluribus ſeqq.* Gratian. *cap.*891. *num.*29. *verſ. ita eſt etiam*, Afflict. *dict. conſtit. Regni in præludiis quæſt.*17. *num.*5. *verſ. & tunc lib.*1. Maſtril. *de Magiſtr. lib.*1. *cap.*27. *n.*38. Peregrin. *de jure fiſci lib.*1. *tit.*3. *n.*67. *verſ. & tunc aut Princeps*.

Pretium autem illud dicitur juſtum, quo ſecundum com- 34
munem æſtimationem officia valebant de tempore ſuppreſſionis, non attento tempore, quod de præterito emptæ fuerunt, ea ratione, quia Princeps debet reſtituere pretium una cum damnis, & intereſſe, ut proſequitur Maſtril. *ubi ſupra n.*42. ubi quod hoc procedit, tam in foro conſcientiæ, quam in foro contentioſo, & latiſſimè pluribus exemplis comprobat Roland. *conſil.*71. *n.*8. *in fine verſ. quia dubitatur de quo pretio*, *ubi quod debet eſſe congruum*, *ſeu competens*, *juxta rei valorem*, *& æſtimationem*, Natta *conſ.* 554. *nu.*15. *ubi quod beneficia Principum debent eſſe ab omni diminutione remota*, Noguer. *allegat.*5. *n.*36. Gratian. *cap.* 891. *n.*29. Rota coram Ubaldo *dec.* 478. *n.*9. *& ſeqq.* & latè diſcuſſo articulo Fagnanus *in c. ex epiſtola de probat. nu.* 11. *cum ſeqq.*

Idque etiam ſuadet fortiſſima, & indubitata ratio, quod 35
ſcilicet damnum, & commodum cedere debet periculo domini, *l.*1. *C. de peric. rei venditæ*, *l. etiam in fine C. de jure dotium*; quare ſicut ſi valor decreviſſet, damnum ſpectaret ad Secretarios, nec Camera vellet ultra reſtituere, ita dum auctus fuit, ad Secretarios ſpectare debet commodum, ad ſervandam æqualitatem inter partes, & de facto Camera pluries vendidit pretio currenti de tempore contractus; ideoque attendi non debet quanti res ſit empta, ſed quanti de tempore præſenti æſtimatur, Cyriac. 36
*controv.*169. *n.*18. Rota *dec.*197. *n.*3. *p.*15. ubi in terminis æſtimandi valorem officii.

Sicut etiam videmus, quod pretium inſpicitur de tempore evictionis, non attento tempore venditionis, & in caſu retroventionis attenditur tempus, quo ſit retroventitio licèt valdè actum fuerit, ut omiſſis generalibus, quæ ad 37
comprobationem utriuſque propoſitionis de facili poſſent adduci, in his præciſis, & individualibus terminis notat Fagnan. *in c. epiſtola n.*16. *de probat.*

Nec refert, quod hic non agatur de bonis patrimonialibus à Pontifice ablatis, ſed de officiis, quorum dominium directum eſt penes ipſum Pontificem; quia nos non peti- 38
mus pretium dominii directi, quod ſcimus non eſſe in commercio, ſed pretium concernens merum, & ſimplex intereſſe burſale, ut in puncto reſpondendo huic objecto notant Roland. *conſ.*69. *n.*25. *lib.*2. Natta *conſ.*554. *n.*1 1. R. P. D. de Luca *de Regalibus diſc.*148. *n.* 33. §. *utraque ratio verſ. & quoad alteram*.

Minus juvat exemplum ductum à Locis Montium non vacabilium; quoniam pretium ſemper reſtituitur ad ratio- 39
nem ſcut. 100. licet deinde creverit: quoniam reſponſio eſt in promptu, quod ſcilicet in eorum erectione, non fuit dictum quod eſſet reſtituendum pretium, quo conſtiterit fuiſſe empta loca Montium, ſed fuit ſtatuta reſtitutio pretii ad favorem fixam ſcut. 100. pro quolibet loco; ſicut etiam non ſtringit ad aliud exemplum de Officiis Capellæ Pontificiæ, & Notariorum Cameræ, ac Secretariorum Montium; tum quia non conſtat, quod de tempore ſuppreſſionis illorum pretium fuiſſet auctum; tum quia dicta Officia non habebat æquales redditus, nec pretium uni- 39
formæ, ut hìc; obſervantia autem debet eſſe in caſu præciſo, & debet probari cum omnibus ſuis qualitatibus, alias non relevat, Burat. *dec.*129. *n.*6. Celſ. *dec.* 219. *n.*5. Greg. *dec.*451. *n.*7. *& in rec. dec.*537. *n.*15. *par.*4. *tom.* 3. & *dec.*292. *n.*22. *p.*12. *rec.*

E converſo verò, retorquendo argumentum, adducimus obſervantiam in ſimilibus terminis nobis favorabilem; in ſuppreſſionem enim locorum Montium vacabi- 40
lium facta à fel. mem. Alexand. VII. fuit reſtitutum pretium in ſcutis 150. quamvis Camera non recepiſſet niſi ſcut. 100. Abſque eo quod obſtet replicatio, quod id factum fuerit ex motivo munificentiæ, non obligationis, quia ex ipſa Bulla patet Summum Pontificem agnoviſſe articulum dubium, & in dubiis ſemper contra Fiſcum eſt pronunciandum *l. non puto ff. de jure fiſci*. Potiſſimum quia 40
præceſſerat maturum examen negotii in Congregatione particulari ad id deputata, quare licèt in ſuppreſſione exprimatur munificentia, & liberalitas ipſius Summi Pontificis, non ideo excluditur quin legem faciat, *ut in §. optimum auth. de exhiben. reis*, ibi: *tanquam imperialem mu-* 41
nificentiam, *& inl. in rebus*, ibi: *hac noſtra lege humanitatis C. de jure dotium*, ita ut non poſſit ad deciſionem præſentis quæſtionis adduci, per ea quæ habentur in *l. ſi imperialis C. de legibus*, *& conſtitutionibus Principum*, & notat ibi Barboſ. *n.*1. *& infra*.

Tandem non refert, quod dum in Bulla *Beati Pii V.* 42
demandatur reſtitutio pretii, quod Officia empta fuiſſe conſti-

constiterit, prætendi nequeat augmentum ejusdem pretii, postea superventum, quoniam obligatio restituendi illud pretium, importat quidem ne possit minus restitui, sed non tollit quin pretium, si fuerit auctum, dari non debeat cum suo augmento; quia verba stant demonstrativè, non taxativè, Gabriel. *conf.64. n.5. lib.2.* & ipsa Bulla non respicit casum, quo pretium augeretur; ideò intelligenda venit, rebus sic stantibus Cravetta loquens de similibus Officiis venalibus *conf.95.n.4.* & de istismet tradit Fagnan. *in cap. ex epistola n.10. & 14. de probat.*

44 Et tollit omnem difficultatem animadversio, quod hæc Bulla facta fuit ad augenda, & amplianda privilegia Collegii; quare non debet restringi, Rota *decis.334. num.2. part.9. recent.* sed omnia veniunt sine diminutione restituenda, in puncto Natta *conf.554. num.34. vers. lex antiqua*, & est regula generalis, quod constitutio semper intelligi debet, ut operetur aliquid ultra jus commune, Cravet. *conf.201. n.13.* Rota *decis.339. num.3. par.3. recent.* quamobrem cùm restitutio pretii soluti esset de jure debita, nec circa illam poterat cadere ulla dubitatio, necessariò dici debet, quod noluerit Beatus Pontifex se restringere ad istum casum, cum frustra concedatur ex privilegio, quod ex dispositione juris habetur *l.1. Cod. de Thes. lib.10.* Gonzales *ad regul.8. Cancellariæ glos.24. num.149.* Rota coram Coccin. *decis.1889. n.8.*

47 Nec urget, quod Bulla Piana expresserit augmentum pretii currentis in Secretariatu proximè vacaturo, quoniam non inde sequitur, quod respectu aliorum noluerit solvi augmentum; discretivus enim modus loquendi nihil operatur, quoties aliquid potuit ad majorem declarationem ex primi illius casus, qui prævidebatur, latè Rota *decis.345. n.11. cum seqq. par.16. recent.* imò ex hac expressione benè argui potest, quod simile servari voluerit in aliis casibus, cùm una pars dispositionis declaret aliam

48 *l. qui filiabus 17. in principio, l. si servus 50. in fine, ff. de legatis 1. Bononien. Fideicom. de Medico 23. Januarii 1673. §. excluso*, coram R. P. D. Taya, quamvis nobis unico

49 verbo sufficiat respondere, quod dum in Bulla non denegatur expresè restitutio augmenti, dispositio suppletur ex dispositione Juris, Rota *decis.220. n.19. part.11. recent.*

50 Transeundo modo ad alios particulares Secretarios; dicimus esse integrè restituendum pretium D. Equiti Accajolo, non obstante unica exceptione, quod non fuerit ejus favore expedita resignatio. Certum est enim, quod hujusmodi Officia, respectu fructuum, & pretii, sunt in libero commercio, & possunt licitè alienari, etiam sine assensu Papæ, Gratian. *cap.679. n.12. cum seqq.* R. P. D. de Luca *de Regal. disc.2. n.8.* Rota *decis.116. num.13. part.4. tom.2. recent.* & post Merlin. *de pignor. decis.114. num.9.* ideoque

51 parum refert, quod litteræ non fuerint expeditæ, cum hoc solùm fiat, ut Papa scire possit per cujus obitum Officium sit vacaturum, ut benè Rota *d. decis.116. n.14. vers. cessat difficultas par.4. tom.2. recent.*

52 Quem casum benè providere voluit Beatus Pius Quintus, dum in Bulla demandavit, quod restituerentur pecuniæ, quibus constiterit Secretarios Officia emisse, aut habuisse, quæ dispositio benè arguit pretium restituendum esse etiam illis, qui solam possessionem haberent, licèt dominium non fuissent consecuti, juxta text. expressum *in l. stipulatio ista, §. habere, ff. de verb. obligat.* Decian. *conf.108. n.32. lib.3.* Honded. *conf.69. n.35. lib.1.* Rota coram Buratto *decis.191.n.12. & decis.336.n.4.* Ubald. *decis.44. n.1.*

53 Sed hæc dicta sint ex abundanti, quoniam ex facto habemus supplicationem fuisse signatam usque de anno 1675. à fel. mem. Clemente X. & ex hoc gratia remansit perfecta, etiam absque expeditione litterarum, Rosa *de executore Litterarum Apostolicarum part.1. cap.2. num.20. & seqq.* ubi *quod ideo post obitum Pontificis concedentis expeditio fit super regula rationi congruit*, Lotter. *de re benefic. lib.3. qu.2. num.8.* Amayden. *de stylo Dataria lib.1. cap.21.* Rota *decis.281. n.6.* coram Merlino, & *decis.34. num.27.* coram Zarate.

54 Verùm non solum D. Eques obtinuit gratiam signari, sed ulteriùs plures instetit pro expeditione, antequam emanasset suppressio, nec quidquam potuit obtinere, quare cùm in Bulla erectionis Collegii à fel. mem. Innocentio Octavo dispositum fuerit, quod resignationum admissio nõ posset impediri, vel differri, eo ipso, quod impedimentum processit à Dataria, in ejus damnum haberi debet pro concessa, & impetrata, Rota *decis.19. num.10. part.7. & decis.318. n.7. par.5. recent.* Bich. *decis.270. n.16.*

55 Nec facit quod tunc temporis esset proxima suppressio; quoniam nobis sufficit, quod ea esset solummodo in mente retenta, & adhuc ad actum non perducta, ut exinde nihil valeat deduci, ad regulam, quod propositum in mente retentum, donec transeat in dispositionem, nihil operatur, Rota apud Pacific. de Salviano *decis.150. n.12.* Cav. *decis. 635. num.1.* Burat. *decis.199. num.4. & 5. cum aliis in decis. 360. n.9. par.16. recent.* Potissimum quia, ut mox dicebam, in Bulla erectionis dicitur, quod resignatio, quavis ratione denegari, aut differri non possit, quæ verba sunt generalia, & comprehendunt omnem casum, & sub tali dispo- 56
sitione Officiales contraxerunt, adeout, si resignatio impediretur, ipsi remanerent decepti, quoniam aliàs non contraxissent ad text. *in l. conventionalibus, ff. de verb. obligat.* Rota coram Seraph. *decis.225. num 2.* Eminent. Otthob. *decis.131.* Royas *decis.64. num.12. in fine.*

Ulterius est observandum, quod si Officium vacasset per 57
obitum Secretarii ante suppressionem, certè Dataria unus pretium fuisset superlucrata; quare ita à pari debuisset admitti resignatio omni temporis momento, quo Camera retinuit spem lucrandi Officium, ne contrahentes ad imparia judicentur contra regulam text. *in l. si id quod, ff. de rescindenda vendit.* Cravetta *conf.145. num.13.* Mantica *de tacitis lib.2. tit.4. num.75.*

Quæ certius procedunt, ex quo constat omnia fuisse 58
candidè, & sincerè gesta, quia constat de solutione scut. 22000. de signatura gratiæ per fel. mem. Clementem V. de petitione expeditionis, ut in simili de resignatione facta à sano, qui statim infirmus fuit jacere coactus tradit A Ponte *conf.114. n.4. lib.2.*

Similiter integrum pretium restituendum est R. P. D. 59
Cursio, & D. Abbati Leccio, quoniam licet ei à principio non fuisset admissa resignatio, dum postea illam admisit Sanctissimus Dominus Noster, postquam negotium fuit formiter discussum, & examinatum in Congregatione, cessat quælibet difficultas, Surd. *cons.298. n.22.* ubi in fortioribus quod servanda est securitas concessa, quamvis non fuisset concedenda, quodque debet à damno conservari, qui sic contraxit, Cyriacus ex gratia viden. *controv. 291. n.3. & 29.* & comprobavit Doctissimus Noster R. P. D. de Luca in ejus discursu super hoc ipso negotio edito. Publica enim fides non patitur quod contrahens cum licentia positiva, quando Officiales sciebant proximam suppressionem, amittat pretium, ut in simili de solvente in moneta, quam sciebat esse reprobandam, Gratian. *cap.260. n.19.* Menoch. *de arbitrariis casu 232. n.25. & 26.* cum aliis apud Royas *dec. 405. n.2.*

Accedit quod tempore, quo irrepsit rumor suppressio- 60
nis ordo jam fuerat subscriptus, & consignatur Eminent. Chisio, à quo illum repetere non valuerunt, & proindè tantò minùs debet illis præjudicium irrogari, cum nequeant de negligentia, aut mala fide imputari, ex quo non poterant amplius contradicere, & post emptionem perfectam non erat amplius locus pœnitentiæ, *l. hæc venditio ff. de contrahenda emptione*, Rota *dec.385. n.3. p.1. & dec.408. n.58. par.16. rec.* Quare licet ipsi fecissent omnes diligentias possibiles, tamen, quia ex prædictis profuturæ non erant, ex quo fuerunt omissæ, nihil eis remansit præjudicatum, Rota *dec.567. n.6. p.1. dec.362. n.13. p.10. rec.* coram Mantica *dec.30. n.3.*

Verum nec ipsi omiserunt facere omnes diligentias, quia procurarunt obtinere à Dataria nihil transeat, & non obtinuerunt; imo licet fuisset dictum, quod in licentia erat apponenda clausula *circa approbationem pretii*, quæ impedivisset ne Mercator, cui demandata fuit solutio in casu liberæ resignationis, pretium non exbursasset; tamen hoc postea factum non fuit, quapropter certior apparet bona fides Emptorum, quibus proinde venit restituendum integrum pretium ex allegatis.

Remanet Officium D. Marchionis Ruspuli, cujus respectu militant omnia in principio deducta, eique non obstat exceptio ingravescentis ætatis, ob quam Dataria admittere non solet resignationes. Quoniam Bulla B. Pii Quinti mandat restitui pecunias singulis Secretariis viventibus de tempore suppressionis, quæ dispositio cum sit generalis, nec excipiat senes, verificatur etiam favore D. Marchionis, & ita in similibus casibus practicatum fuit, dum occasione suppressionum aliorum Officiorum, pecuniæ fuerunt indistinctè, & indifferenter restitutæ, tum juvenibus, tum senibus, ut in facto.

Cæterùm, pro eliminanda penitùs omni difficultate, supplico adverti duo. Primò, quod D. Marchio Ruspulus in hoc negotio se habet merè passivè, quia nec resignavit, nec petiit admitti resignationem, quo casu applicantur ea, quæ dicuntur de stylo Datariæ circa non admissionem, Sed Dataria supprimit Officia, & sic privat D. Marchionem fructibus sui Officii, quare in actu voluntario debet solvere pretium, ne absque sui culpa amittat D. Marchio rem, & pretium. Secundò quod in Bulla erectionis fel. mem. Innocentii Octavi datur facultas Secretariis: ut liberè de eorum Officiis disponere valeant, nec quavis ratione possit, aut debeat resignatio impediri, vel differri, etiamsi Resignantes essent infirmi, & verisimiliter intra viginti dies decessuri forent, & decederent, quare tanto minus potest denegari restitutio occasione suppressionis, si in fortioribus, etiam admitti debuisset resignatio facienda ab infirmo, cum Dom. Marchio, qui est in bona valetudine, possit, licet senex, longius vivere, & de facto vixit, & tamen ad omne pejus senes, & infirmi æquiparantur, ut in *cap. quoniam §. nisi* 63
fortè ut lite non contestat. Paris. *de resignatione materiam latè tractans lib.5.q.3.n.47.cum seqq.*

Imò si esset admittenda resignatio illius, qui decederet infra viginti dies, ut litteraliter disponitur in dicta Bulla, eo certius admittenda esset resignatio senis, qui de jure vel 64
quinque annis, vel saltem per annum, quamvis esset omninò viribus contractus, vivere præsumitur, ut pluribus allegatis probat Paris. *de resignat. lib.10.q.5.n.7.*

Quare, &c.

Cyriacus Lancetta Advocatus.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

TERTIA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *CAsus à lege decisus quæstiones non patitur.*
2 *Pretium formale constituitur in resignatione cujuslibet Officii, illudque propterea est restituendum.*
3 *Constitutio generaliter loquens, generaliter est intelligenda.*
4 *Dictio* singulis *comprehendit omnes insolidum.*
5 *Dictio* per eos *est personalissima.*
6 *Verba accipienda sunt legaliter, non grammaticaliter.*
7 *Verbum* restituere *de jure plerumque accipitur pro dare, & solvere.*
8 *Verificatur in eo, qui solvit id, quod antecedenter non habuit.*
9 *Verbum* pro cautela potiori *importat securitatem, damnique evitationem.*
10 *Vbi eadem militat ratio, eadem militat dispositio.*
11 *Ad effugiendas lites, aliaque mala tollenda sustinetur actus, qui alias de rigore sustineri non posset.*
12 *Papa liberè disponit de Officiis vacantibus, ac etiam donando familiaribus, & consanguineis, qui deinde accepto pretio ea resignant.*
13 *Non dicitur peccare, qui futuræ legis inscius, pristinam secutus est observationem.*
14 *Justum pretium non ex præterita venditione, sed ex præsenti æstimatione desumitur.*
15 *Etiam in materia Officiorum.*
16 *Augumentum, & diminutio spectat ad Dominum.*
17 *Constitutiones Innocentii VIII. & B. Pii V. mandantes in casu suppressionis restitui Secretariis pecunias per eos solutas, stant demonstrativè, non taxativè.*
18 *Quæ emanarunt in favorem, non sunt in odium retorquenda.*
19 *Facere ex facto opponitur facere ex pacto.*
20 *Constitutiones prædictæ intelligendæ sunt, rebus sic stantibus, non autem si valor fuisset mutatus.*
21 *Princeps debet consulere publicæ utilitati alio modo, quam lædendo jus quæsitum alterius.*
22 *Revocans ex causa publicæ necessitatis, seu utilitatis concessionem onerosam, tenetur solvere possessoribus justum pretium.*
23 Decis. Capyc. Latr. 188. *in quibus terminis loquatur.*
24 *Quando pretium est taxatum à lege non attenditur ejus augmentum, secus quando est arbitrarium.*
25 *Diversitas rationis inducit diversitatem juris.*
26 *Data instantia in contrarium locum non habet argumentatio à pari.*
27 *Præcipuum Principis est, omisso Juris rigore, æquitatem habere præoculis.*
28 *Dominium, & possessio Officii potest transire in resignatarium, etiam absque litterarum expeditione, & num. 20.*
29 *Licentia præambula, quam habent Officiales vendendi Officia, efficit, quod venditio sit perfecta, etiam antequam Princeps assensum præstet, qui proindè dicitur necessarius, nec potest denegari.*
30 *Papa scire debet per cujus mortem officium vacet.*
31 Habere *verificatur etiam in illis, qui non rei dominium, sed nudam detentationem, factique insistentiam habent.*
32 *Imo etiam in illis, quibus tantummodo actio ad rem competit.*
33 *Gratia sola signatura Papæ perficitur.*
34 *Post signatam supplicationem, si moriatur Papa, ante litterarum expeditionem, gratia non expirat.*
35 *Imminens privatio interim non impedit effectus dominii.*
36 *Proximè expellendus non habetur pro expulso.*
37 *Agendorum mensura non ab eo, quod erit, sed ab eo, quod est sumenda venit.*
38 *Contractus claudicare non debet.*
39 *Claudicatio contractus est potissimum à Principe vitanda.*
40 *Princeps tenetur servare illud naturale præceptum, quod tibi non vis alteri ne feceris.*
41 *Solutio antecedens facit cessare suspicionem fraudis.*
42 *Expeditio de jure debita, & tamen denegata in odium denegantis, habetur pro effectuata.*
43 *Nemo sub fide Principis est decipiendus.*
44 *Contractus sine consensu consistere non potest, tanquam corpus sine anima.*
45 *Senes, & infirmi parificantur.*
46 *Statum loquens de infirmo verificatur in sene.*
47 *Princeps, ex intervallo, non potest concessioni adiicere conditionem.*

R. P. REstituendum est pretium, nedum ab unoquoque Officiali persolutum in acquisitione Officii, sed currens tempore suppressionis Collegii.

Quod enim attinet ad pretium solutum, Constitutio Beati Pii Quinti expresè disponit: *Officia revocari, seu Collegium suprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis, tunc viventibus, integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit;* Unde cum habeamus casum à lege decisum, non est rationibus disputandum *l. prospexit ff. Quii, & à quibus manumiss. l. Ancillæ*, ubi gloss. *verbo Quæstio*, & Bald. *n. 2. C. de furt.*

Nec in restituendo pretio potest fieri discrimen inter eos, 2
qui Officia emerunt immediatè à Dataria, & eos, qui mediatè, per resignationem sibi ab aliis Officialibus factam, sed omnibus restituendum est quod solverunt, ut formaliter inquit Bald. loquens de reformatione editam per Commune Florentiæ de restituendo creditoribus Montis pecunias, quas verè constiterit deberi *cons.44. num.1. lib.2.* ibi: *Sed ponamus quod Aclori meo constituerunt trecenta, mihi verò posito in locum Aclori mei constituerunt quingenta vel è converso, quid inspicimus? Respondeo: Contractus meus pretium formale constituit.*

Et re vera, cum Piana Constitutio generaliter loquatur, 3
generaliter est intelligenda *l. 1. §. nondum ff. de arbitrar. l. de pretio ff. de public. in rem action.* cumque Officia essent à sui primæva erectione resignabilia, ut in litteris Innocentii Octavi, dum B. Pius statuit *in casu suppressionis restitui, singulis Secretariis, tunc viventibus, integre, & absque ulla diminutione pecunias, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit;* utique intellexit inter Secretarios viventes tempore suppressionis plurimos futuros, qui officia habuissent ex resignatione, sicuti effectivè plures aderant, etiam tempore editæ dictæ Constitutionis, consequenter mandando restitui integrè *singulis Secretariis* pecunias per eos solutas, pariformiter complexus est eos, qui pro habendo

Officio pecunias solviſſent reſignantibus, cum ea ſit indoles dictionis *ſingulis*, ut diſtributivè, & ſeparatim verſetur per omnes, ipſoſque comprehendat in ſolidum *l. non diſtinguemus §. Cum in plures ff. de recept. arbitr. l. vel ſingulis ff. de vulgar. & pupillar.* Galliaul. *in l. 2. §. ex his num. 25. ff. de verborum obligat.* Soccin. jun. *conſ. 50. num. 1. verſ. aliquando, & 2. lib. 1.* Manent. *deciſ. 43. num. 22.* 4

Dum itaque Beatus Pius V. mandat reſtitui Secretariis *tunc*, ideſt tempore ſuppreſſionis viventibus, pecunias *per eos ſoluta*, detegitur quam irrationabilis, & contraria menti Beatiſſimi Pontificis ſit prætenſio Cameralium reſtituendi Secretariis reſignatariis pecunias, non quas ipſi ſolverunt reſignantibus, ſed quas diebus antiquis reſignantes, ſeu reſignantium Actores ſolverant Cameræ; Dictio enim illa *per eos* eſt perſonaliſſima, & refertur ad Secretarios præſentes tempore ſuppreſſionis proximè nominato Seraphin. *deciſ. 689. num. 1.* cum concordantibus apud Barboſ. *dict. 103.* Ideò abſque manifeſta violentia litteræ, detorqueri non poteſt ad eos, qui non eſſent tunc Secretarii, ſed longè ante deſiiſſent eſſe. 5

Idque probatur evidentia; nam B. Pius in dicta Conſtitutione dat in ſolutum Collegio pro ſcutis 5500. auri Officium primò vacaturum, cum facultate illud revendendi pretio reperibilli, etiamſi in parva, vel magna ſumma excederet pecuniam à Collegio ſolutam Datariæ, deindè conſiderans poſſe aliquando in futurum de facto contingere ſuppreſſionem Collegii mandat *reſtitui ſingulis Secretariis, tempore ſuppreſſionis viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pecuniæ, pro quibus eos Officium emiſſe, aut habuiſſe conſiterit;* Ecce igitur quod B. Pius in hac integra, & indiminuta reſtitutione pecuniæ, comprehendit etiam illum Secretarium, qui emiſſet à Collegio præfatum officium pretio majori, quam Collegium emerat à Dataria, & conſequenter comprehendit illos Secretarios, qui officium non emiſſent à Dataria, ſed à privatis, & vult eiſdem reſtitui pretium, quod ipſi ſolverunt reſignanti, non quod reſignans ſolverat Datariæ.

Non obſtat verbum *reſtituere*, quo utitur Conſtitutio Piana. 6

Quia non eſt accipiendum grammaticaliter, ſed legaliter, ut nos monet Text. *in l. fin ff. de verborum ſignific.* de Jure autem licèt hoc verbum *reſtituere* importare aliquando ſoleat, retrodare, accipitur tamen plerumque pro dare, & ſolvere, *l. verbum reddendi 94. ff. de verborum ſignific.* ibi: *quamquam ſignificatum habeat retrodandi, recipit tamen, & per ſe dandi ſignificationem, l. cum quidam 21. ff. de legat. 2.* ibi: *Etenim verbum reddendi, quamquam ſignificationem habeat retrodandi, recipit tamen, & per ſe dandi ſignificationem l. hæres meus 98. ff. de leg.* ibi; *Nam qui reddere jubeo ſimul, & dare jubet*, & notantur Rebuf. *in l. reſtituere 75. verſ. 9. ff. de verb. ſignif.* monens reſtituere quem etiam id dici, ſicet ab eo, qui petit non habuerit. Cagnol. *in l. curabit num. 70. C. de act. empt.* & pro omnibus ſufficiat in hoc articulo elegantiſſima deciſio Arguelles *77. à num. 12. ad 15.* quæ nedum Juribus, ſed auctoritate humanioris litteraturæ Profeſſorum, propoſitionem hanc exornat, & fulcit. 7 8

Patet ex præmiſſis, nec conſtituendum eſſe diſcrimen inter Secretarios, qui Officia emerunt à donatariis Papæ, ſive immediatè, ſive mediatè; Tum ob generalitatem verborum Conſtitutionis complectentis omnes Secretarios viventes tempore ſuppreſſionis, & non habentis oculos ad eorum Auctores; Tum quia dum mandat reſtitui dictis Secretariis tunc viventibus pecunias, pro quibus ipſi officia emerunt, vel habuerunt, nullam habet rationem de pretio ſoluto, vel non ſoluto Cameræ, ſed de pretio indefinitè ſoluto pro emendo, vel habendo officio, & non cui ſoluto, ſed à quo; Tum denique quia pecunias reſtitui jubet pro indemnitate Secretariorum, quibus auferuntur officia, ne careant re; & pretio, ut denotant verba illa *pro cautela potiori*, &c. quæ important ſecuritatem, & evitationem damni, *l. ſi debitori meo ff. de judic.* Bertazzol. *clauſ. 4. gloſ. 25. n. 1.* quæ ratio cum æquè militet pro iis, qui emerunt à donatariis, ac ab aliis, vel à Dataria, operatur identitatem in ſingulis eorum *l. illud ff. ad l. Aquil.* cum concordantibus apud Barboſ. *axiom. 197. n. 3. & 4.* 9

Accedit ratio bonæ fidei, & publici commercii; nam cum officiorum reſignationes fiant auctoritate Papæ, abſque ulla inquiſitione tituli, quem in officio habebat reſignans, & non ſolvatur reſignanti pretium, niſi poſtquam per atteſtationem Miniſtri à Papa deputati, conſtet de libera reſignatione, nulla ratio patitur, quod ſub iſta communi conſuetudine, ac publica credulitate, reſignatarii remaneant decepti, & abſque ulla eorum culpa ſentiant jacturam proprii patrimonii, Hoc enim eſſet facere ſtragem innumerabilem reſignationum, tam in iſtis, quam in aliis officiis, & depauperare familias, & ſuſcitare infinitas lites, ad quæ mala tollenda legum latores voluerunt ſubſtineri actum, qui alias de rigore non ſubſtineretur, *l. juſto errore*, ubi notat Caſtren. *n. 3. ff. de Uſucapion.* Rota coram Achil. *deciſ. 4. de Conſt.* coram Burat. *dec. 735. nu. 10. & in Ravenn. Bonorum 7. Junii 1666. coram Eminentiſſ. Carpineo.* 10 11

Et cum Summi Pontifices retroactis temporibus conſueverint Officia donare, tam familiaribus, quam gentibus ſuis, qui deinde recepto pretio ea reſignant auctoritate Papæ, ut notum eſt, & teſtantur Caſtracan. *de Societ. Offic. cap. 2. n. 14. & pluribus ſequen.* Illuſtriſs. D. de Luca *de Regal. diſc. 2. n. 11.* Donec prodeat Conſtitutio, qua Summi Pontifices id ſibi licere non permittant, non eſt cur iſta conſuetudo donandi, & ſubſecutæ Donatariorum reſignationes damnentur, mulctando innocentes reſignatarios amiſſione integri ferè patrimonii. Nihil enim peccavit antiquas, quæ præſentis legis inſcia, priſtinam ſequuta eſt obſervationem, nos monet Juſtinianus in *l. jubemus in fin. C. de Teſtam.* 12

Verùm ultra pretium ab unoquoque Secretario ſolutum, reſtituendum eſt etiam augmentum, quod medio tempore accrevit, & publicè currebat tempore ſuppreſſionis, duplici ratione. 13

Altera quia juſtum pretium non ex præterita venditione, ſed ex præſenti æſtimatione deſumitur, cum pretia rerum, quæ à lege non ſunt taxata, varientur ex tempore *l. 3. § ſed ex aliis ff. de jur. fiſc. l. ad reſcindendum C. de reſcindend. vendit. gloſ. final. in l. 2. C de patrib qui fil. ſuos diſtrax.* Guttierez. *practic. quæſt. lib. 2. quæſt. 178. num. 6.* Peregrin. *de Jur. fiſc. lib. 6. tit. 4. num. 8.* qua ratione in propria materia æſtimandi valorem Officiorum utuntur Caſtrenſ. *in l. omnimodo §. Imputari num 4. C. de inoff. Teſtam.* Afflict. *in §. præterea ducatus num. 34. de prohib. feud. alienat.* per Frideric. Roland. *conſ. 11. num. 11. lib. 2.* Valaſc. *in prax partit cap. 13. num. 71.* Giurb. *ad conſuetud. Meſſan. cap. 1. gloſ. 2. num. 115.* Fagnan. *in cap. ex epiſtolæ nu. 11. & ſeqq de probat.* Rot. *deciſ. 197. nu. 3. 5. 6. & 18. part. 15. recentior.* 14

Altera quia augmentum pretii ſicuti, & diminutio ſpectat ad Dominum *l. 1. C. de peric. rei vend. l. ſi hæres ff. ad leg. falcid.* Theſaur. *dec. 140. in fine*, dicens ſe credere hanc propoſitionem, & quod reſultaret maxima iniquitas ſtatuendo contra jura de periculo, & commodo rei venditæ loquentia, Rot. *d dec. 197. n. 4. part. 5. rec.* 16

Non obſtant Conſtitutiones Innocentii VIII. & B. Pii V. mandantes in caſu ſuppreſſionis reſtitui Secretariis pecunias per eos ſolutas. 17

Quia id intelligitur demonſtrativè, non taxativè, ſcilicet ad oſtendendum non poſſe illis reſtitui minus, Gabr. *conſ. 64. n. 5. & duobus ſeq lib. 2.* Et Cum dictæ Conſtitutiones emanaverint in favorem, & majorem cautelam Secretariorum non poſſunt in eorum odium retorqueri, ad celebrem Text. *in l. hac ſalubrima C. de Præpoſit. Agent in Reb. lib. 12.* quo argumento nominatim utitur Fagnan. *in d. cap. ex epiſtolæ n. 10. de probation.* 18

Emanarunt ſanè dictæ Conſtitutiones Innocentiana, & Piana ad privilegiandum, & favoribus proſequendum Secretarios, ut ex earum contextu patet, & verus ſenſus verborum in eis appoſitorum, ſuper reſtitutione pecuniarum, eſt, quod ad alliciendos homines, ut pecunias ſuas traderent Cameræ pro emendis iſtis Officiis difficillimis illis temporibus, quibus neſciebantur futuri eventus Cameræ, & incerta mens ſucceſſorum Pontificum, Innocentius, & Pius, pro majori Secretariorum cautela obligarunt Cameram ad reſtituendum Secretariis pecunias ſolutas, ſi Officia revocarentur, aut ſupprimerentur *ex facto Romani Pontificis* uti evenire poterat, non quod in illis verbis reſervaverint Cameræ, ex pacto, facultatem revocandi, vel ſupprimendi Officia, & multò minus non reddendi juſtum pretium, quale eſt currens tempore ſuppreſſionis per prædicta; Nam facere *ex pacto* opponitur facere *ex facto*, Dec. *in l. fin. num. 12. C. de pact.* ibi: *Nota quod pactum diſtinguitur à facto, & fieri hic accipitur pro eo, quod fieret omnino de facto, & contra Jus, ſed pacto interveniente aliud videbatur quia pactum debet regulariter ſervari*, & benè in propoſito ratiocinatur Fagnan. *in dict. cap. ex epiſtolæ n. 10. 14. & 15. de Probation.* 19

Rurſus dictæ Conſtitutiones intelligendæ ſunt, rebus ſic ſtantibus, nempè quatenus Officiorum valor medio tempore 20

pore inter emptionem, & ſuppreſſionem non fuiſſet mutatus, Crav. *conſ. 95. n. 4.* Fagnan. *in dict. cap. ex epiſtolæ n. 14. & 15.* Mandoſ. loquens de Officiis miſitum Sancti Petri *conſ. 90. n. 8.* advertens Officia Romanæ Curiæ in dies creſcere, & decreſcere, tam quoad redditus, quàm quoad pretium, & plura in comprobationem videri poſſunt apud Caſant. *conſ. 44. n. 36. & ſeq.* 21

Non obſtat etiam prætextus publicæ utilitatis, quia Princeps poſſet huic conſulere alio modo, quàm lædendo jus alteri ex contractu ſecum geſto, quæſitum, Rota *dec. 4. n. 14. & 15. part. 8. recent.* Fagnan. *in dicto cap. ex epiſtolæ n. 35. de probation.* 22

Præterea eſto poſſit Princeps, & propter publicam neceſſitatem, vel utilitatem revocare officia ex cauſa onoroſa conceſſa, tenetur tamen ſolvere poſſeſſoribus juſtum eorum pretium, Pinel. *in rubric. C. de bon. matern. cap. 2. n. 4.* Maſtrill. *de Magiſtr. lib. 1. cap. 17. num. 38.* Suarez *alleg. 10. n. 1. verſ. hoc igitur caſu*, Cravet. loquens de officio Secretariatus à Rege Galliarum dato in ſolutum *conſ. 95. num. 7. & 8.* Noguerol *alleg. 5. num. 36.* Roland. *conſ. 71. n. 10. & tribus ſeq. lib. 3.* Cancer. *var. reſol. p. 3. cap. 3. n. 84.* Petr. *de Princ. poteſt. c. 32. q. 6. n. 49. pag. mihi 193.* Gratian. *diſcept. 893. n. 13. 19. & 30.* Cabed. *dec. 20. num. 5.* Franch. March. *dec. 383. num. 2. & per tot. part. 1.* Ubald. *dec. 478. num. 9.* à quibus concorditer affertur ratio, quod factum ex cauſa publicæ utilitatis paucis præjudicare non debet, quo minus damnum eis reficiatur, aliàs iſta publica utilitas claudicaret, quia alios ditaret, alios ad inopiam reduceret. 23

Hinc non urget Capyc. Latr. *dec. 188.* ex adverſo allegari ſolitus, firmans poſſe Principem ex cauſa reformare contractus ſecum initos; nam loquitur de contractu injuſto, & læſivo, & propterea reducendo ac juſtitiam, ut ſe explicat num. 107. contractus autem initus inter Cameram, & Collegium Secretariorum, nullam habuit in ſe injuſtitiam, ergo &c. 24

Rurſus inapplicabilis eſt dicta deciſio Capyc. ad caſum noſtrum; agitur enim in ea de redditibus Fiſcalibus Regni Neapolitani, qui habent pretium taxatum à Regia pragmatica, ut vendatur in rationem ſeptem pro centenario, ſed neceſſitate urgente, ob populares ſeditiones, vendebantur in rationem 15. & etiam 20. ſicque reſultabat injuſtitia contractus, quia ubi pretium eſt taxatum à lege non habet latitudinem, ſed debet ſervari præciſè, alioquin contractus pro majori pretio initus eſt injuſtus, quia contra legem, ſecus ubi pretium non eſt à lege taxatum, ſed arbitrarium, ut diſtinguit idem Capyc. *n. 108. & 115.* Pretium autem iſtorum Secretariatuum, ſicuti, & cæterorum officiorum Romanæ Curiæ, eſt, & ſemper fuit arbitrarium, tam inter privatos, quàm inter hos, & Principem, qui ſemper illa vendidit pretio majori, prout tempore venditionis currit, Ergo deciſio Capyc. retorquetur contra Cameram.

Fundamentum non habet prætenſa obſervantia Cameræ in ſuppreſſionibus officiorum, non reſtituendi pretium currens, nam in ſuppreſſione Collegii Notariorum Tribunalis Cameræ non poterat conſiderari pretium currens dictorum officiorum, eo quia cum dicta officia non eſſent uniformia in fructu, ita etiam non erant in pretio, nam ex avviamentis majoribus, vel minoribus, & ex protocollis, & ſcripturis paucioribus, vel pluribus, majoris, vel minoris ponderis, in unoquoque Officio exiſtentibus, unumquodque eorum habeat particulare pretium, ſicque non erat verum dicere, quod unum, & idem pretium eſſet uniforme, & currens: Ideoque neceſſe fuit confugere ad reſtitutionem, juxta ſolutionem à ſingulis Notariis factam in acquiſitione officiorum. Idemque dicendum eſt de Officiis Secretariorum Montium, quibus cum inter ipſa, & prædicta differrent in redditibus juxta majorem, vel minorem montium quantitatem, quæ ſub dictis officiis continebantur, uniforme pretium ſtatui non potuit. Officia autem Secretariatuum erant ejuſdem redditus, & prærogativæ, ſicque pretium fortiebantur in publico commercio.

Minus deduci poteſt obſervantia ex ſuppreſſione quorundam officiorum Capellæ Pontificiæ; quia hucuſque Camera non probavit, ea quanti fuiſſent empta à poſſeſſoribus, ut dignoſci poſſit, an idem, vel majus pretium reſtituerit. Præterea illa officia ſicuti erant exigui redditus, & requirebant ſervitium perſonale in Capella, præſtandum à perſonis infimæ conditionis, ut eſt in Curia notum, ita non currebant in platea, & in publico commercio, ſicuti officia Secretariatuum, & conſequenter non erat dare in illis pretium currens diſtinctum à pretio ſoluto, ſicuti in iſtis.

Deduci tandem non poteſt ex extinctione locorum montium non vacabilium.

Quia Camera illa erigit pretio ſcutorum 100. pro quolibet, & expreſsè reſervat ſibi facultatem ea extinguendi eodem pretio; Et poſt primam erectionem, & venditionem, Camera ea ſucceſſivè non vendit majori pretio, quia, cum non vacent, non reverteruntur ad Cameram, ſicque Camera in eis non approbat mutationem, & augmentum valoris de ſoluto ſibi prima vice ad currens tempore extinctionis, ut contingit in officiis, & locis montium vacabilibus. Ideo ſtante diverſitate rationis, non licet arguere de illis ad hæc, nam diverſitas rationis diverſitatem juris inducit, *l. fin ff. de vit. nupt.* Surd. *conſ. 67. n. 19.* & data inſtantia in contrarium locum non habet argumentum à pari gloſ. *in l. Creditor. verb. venditio ff. de nov. oper. nuncia. Et in can. ſicut cauſ. 1. q. 1.* Cur. Sen. *conſ. 10. n. 3.* Greg. Lop. *in l. 19. tit. 8. p. 5. n. 5.* 25 26

Verùm è contra obſervantia eſt indubitata pro reſtitutione pretii currentis. Habemus enim quod ſanctæ mem. Clemens Octavus in ſuppreſſione officii Cuſtodis generalis Carcerum Status Eccleſiaſtici, licèt ad eam motus fuerit ex cauſa publicæ honeſtatis, & utilitatis, tamen officiali, ultra pretium ab eo ſolutum Cameræ; erogari per Cameram juſſit ſcuta duo millia ratione lucrorum, quæ officialis feciſſet officio non ſuppreſſo.

Et ſanctæ mem. Alexander Septimus, in ſuppreſſione locorum montium vacabilium, reſtituit ſcuta 150. pro unoquoque loco, licèt Camera in erectione recepiſſet tantùm ſcuta centum, motus ad id, quia tempore ſuppreſſionis, tale currebat pretium.

Idemque Alexander Septimus, dum ad publicum Urbis ornatum dirui mandavit domunculas lignеas, quas in publica Platea Canonici Sanctæ Mariæ ad Martyres, vulgo della Rotonda, ex gratioſa conceſſione Sixti Quinti, ad merum lucrum conſtruxerant, ut minus quam fieri poſſet detrimentum ex hujuſmodi demolitione Canonici tunc viventes paterentur, conceſſit illis fructus unius Canonicatus in dicta Eccleſia vacantis inter ipſos, donec viverent, diſtribuendos, ut ex brevi ſub datum 27. Aprilis 1663. Et ſi hoc fecit Summus ille Pontifex, dum revocavit conceſſionem mere gratioſam, in caſu, quo aderat præciſa neceſſitas deſtruendi domunculas, dato quod in dicta Platea publicus ornatus fieri deberet; Videant R.R.PP. quid agere conveniat in revocatione officiorum acquiſitorum per viam contractus oneroſi, quando nulla videbatur ſpecialis urgentia ſupprimendi tantùm officia Secretariatuum, ut Principis ærario ſubveniretur, nam pluribus modis idem fieri poterat, quibus omnes de populo, in æquum eſt, ad id concurrerent, non autem ſoli noſtri Officiales, tanta eorum patrimonii jactura. 27

Nec dicant Domini Camerales præfatos Pontifices fuiſſe motos ex æquitate, quia ultra quod de jure aliter fieri non poterat, non reſpondere ſufficit obſervantiam, & conſuetudinem Summorum Pontificum eſſe urèndi æquitate, & non rigore in reſtituendo pretium officiorum, ſeu regalium per eos ſuppreſſorum, idque ſumma ratione fecerunt, quia præcipuum Principis eſt æquitatem præ oculis habere, rigore juris omiſſo, Menoch. *conſ. 202. & conſ. 606. utrobique num. 18.* 28

Officium emptum per Equitem Acciajolum ab Eminentiſſimo Cardinali Chiſio anno 1670. non debet diverſo jure cenſeri ab aliis, licet fuerit tantum ſignata, & non expedita ſupplicatio. 29

Quia cum inter ipſum, & dictum Eminentiſſimum interceſſerit ſolutio pretii, & reſpectivè conſenſus, ac patientia, quæ in corporalibus habet vim traditionis, & ſubſecuta fuerit effectiva perceptio emolumentorum officii quolibet menſe, negari non poteſt, quin idem Dominus Acciajolus effectus fuerit Dominus, aut ſaltem poſſeſſor officii, abſque alia literarum expeditione, Contrad. videndus *in l. unica limit. 2. §. 8. num. 46. & tribus ſequentibus C. ſi de moment. poſſeſſ. pag. mihi 257.* Salgad. *in Labyrint. Credit. pariter videndus part. 1. cap. 35. num. 68. & duobus ſequentibus*, ubi ad rem noſtram ponderat licentiam generalem, & præambulam alienandi officia, datam à Papa in illorum erectione, ex qua perficitur ſubſtantia venditionis, illa verò licentia particularis, eſt quid extrinſecum, & accidentale, & dicitur licentia neceſſaria, quia à Principe denegari non poteſt, & ideò interim venditio valida eſt, & perfecta, Rot. *dec. 764. n. 2. & 3. par. 2. rec.* 30

recent. & dec. 284. n. 12. par. 5. & dec. 114. num. 3. & seqq. post Merlin. *de pignor. & decis. 303. nu. 7. par. 15.* In quibus firmatur Dominium, & possessionem officii acquiri, absque expeditione litterarum, quæ de stylo nunquam negatur: (& tamen in præsenti negata fuit:) & solum requiritur, ut Papa sciat per cujus mortem officium vacet, neque contrarium in substantiam firmant aliæ decisiones relatæ per Illustrissimum D. de Luca *disc. 16. de regal.* ut ex eorum lectura videre est.

31 Et cum Constitutio Beati Pii Quinti mandet restitui pecunias illis, *qui officia emerunt, aut habuerunt* comprehendit æquè eos, qui litteras expediverunt, ac eos qui non expediverunt; quatenus enim isti de toto rigore dici non possent acquisivisse officii dominium, eo quod non habebant titulum à Principe, & sic non comprehendi sub verbo *emisse*, certè comprehenduntur sub verbo, *habuisse*, sub quo veniunt etiam illi, qui nudam detentationem, & facti insistentiam habent, cum dicatur *in l. stipulatio ista 33. §. hac quoque ff. de verb. oblig. dupliciter accipitur, nam habere, & eum dicimus, qui rei Dominus est, & eum, qui Dominus quidem non est, sed tenet, & in l. Id apud 143. ff. de verb. signif. Id apud se quis habere videtur, de quo habet actionem, habetur enim, quod peti potest in l. 1. §. quod autem ff. de vi, & vi armat. quod autem ait Prætor quæque ibi habuit, sic accipimus, ut omnes res contineantur, non solum, quæ propriæ ipsius Principis fuerunt, verum etiam, quæ apud eum depositæ, quarumque usum, vel usumfructum habuit, & consonat l. rem 52. ff. de acquir. rer. domin.* Rota *dec. 358. nu. 1. & seqq.* post Cenc. *de cens.*

Igitur, cùm D. Acciajolus possideret, aut saltem detineret Officium, & pro hac possessione, seu detentione erogasset scuta 22000. nemo negabit eum comprehendi sub Constitutione Beati Pii Quinti, mandante restitui integrè, & absque diminutione pecuniæ illis, quos Officia nedum *emisse*, sed & *habuisse* constiterit.

32 Sub quo verbo *habuisse* comprehenderetur, etiam absque actuali Officii possessione, sed ex sola actione ad illud, ut in *d. l. Id apud ff. de verb. signif. & l. Rem ff. de acquir. rer. domin.* quam sanè actionem ad Officium Secretariatus habebat tempore suppressionis, & antea dictus Dominus Acciajolus, tam contra D. Card. Chisium, ut consensum præstaret expeditioni, prout in apocha se quandocumque præstaturum promiserat, quam contra Principem, ut resignationem omni tempore admitteret, quia ad id Innocentius Octavus sub fide Romani Pontificis se, & Successores suos, pacto cum Secretariis inito, obstrinxerat in Bulla erectionis.

Verùm quando præmissa deficerent, adhuc in tuto versamur. Nam super hujusmodi Officii resignatione porrecta fuerat anno 1675. supplicatio san. mem. Clementi X. & per eum signata in personam, & ad favorem Eminentissimi D. mei Cardinalis Acciajoli. Placuit enim D. Equiti illud ponere in capite non suo, sed dicti Eminentissimi, quæ supplicatio sic signata, licèt remanserit in manibus Domini Druot ministri, & officialis à Papa deputati super expeditione hujusmodi supplicationum, absque eo quod fuerit processum ad registrationem, aliosque actus concernentes, non substantiam, sed probationem, & executionem gratiæ, inde tamen non sequitur, quin dictus Eminentissimus resignatarius non sit quoad Papam censendus
33 Secretarius sicuti alii, quia gratia sola signatura Papæ perficitur Lotter. *de re benef. lib. 1. qu. 37. nu. 54.* Cassad. *dec. 4. nu. 2. & de caus. possess. & propriet.* Zarat. *decis. 34. n. 27.*
34 & si moriatur Papa post signatam supplicationem, antequam litteræ conficiantur, gratia non expirat, Joan. Andreas *in Proœm. 6. Decret. n. 9. & 10.* Gonzal. *ad reg. 7. gloss. 12. n. 44. & duob. sequen. advertens nu. 48.* & ideò emanasse regulam Cancellariæ de expediendis litteris in forma ratione congruit super gratiis concessis per Pontifices antecessores, prout per duos menses ante suppressionem fuit à D. Equite sæpè institutum pro ulteriori expeditione, tum voce apud Illustrissimum D. Prodatarium, tum supplici libello apud Sanctissimum, & per Sanctitatem Suam remisso ad Congregationem tunc deputatam, in cujus locum successit Sacra Rota, cùm Sanctissimus ei commiserit in Bulla suppressionis cognitionem prætensionum omnium, & singulorum interesse habentium.

35 Et sanè expeditio dictæ Supplicationis non potuit absque injustitia, meo judicio, impugnari, vel retardari, sub prætextu, quod Collegium esset de proximo supprimendum quia adhuc erat in suo esse, & substantia, & imminens privatio non impediebat interim effectus Dominii, *l. non ideo ff. de rei vendit.* & homo de proximo expellendus non habetur pro expulso, Anchar. *cons. 285. nu. 3.* 36
vers. sed certè, & cum suppressio Collegii requireret factum, non sufficiebat sola animi cogitatio de supprimendo, cum agendorum mensura sumenda sit, non ab eo, quod erit, 37
sed ab eo, quod est, ut inquit Bal. *in l. si nondum num. 4. & 11. C. de furt.* ut ex eo repetit Felin. *in cap. cum adeo sub num. 4. de rescript.* & conferunt congesta à Post. *de subhast. inspect. 17. num. 61. & duob. sequen.*

Et sicuti Innocentius VIII. promisit Secretariis se, & successores Pontifices admissuros resignationes, etiamsi Resignantes essent infirmis, & verisimiliter decessuri, & de facto decederent, addens, quod per Romanum Pontificem *Resignationis receptio quavis ratione denegari, vel differri non possit*, ita nec deneganda erat, quamvis Collegium haberetur pro infirmo, & morti proximo.

Aliàs magnum, & intolerabile sequi poterat absurdum, quia si in illo statu rerum, dum agebatur de suppressione Collegii, aliquis Secretarius decessisset, vacasset Officium ad beneficium Cameræ, neque hæc Officii æstimationem restituissent hæredibus decedentis, sed sibi retinuisset, tanquam superlucratam per mortem Officialis, quamvis Collegium esset de proximo supprimendum, ita denegare non poterat admissionem resignationis, ne Secretarii starent interim sub periculo amittendi Officium per obitum, & non possent de Officio disponere; fuisset enim hæc claudicatio 38
contractus, *l. fin. C. de furt. & lit. expens.* & est à Principe potissimum vitanda, ut monent Bald. *in cap. unic. §. Investitura sub nu. 3. de nov. form. fidelit.* Menoch. *cons. 606. n. 13.* Teneturque Princeps servare illud commune, & naturale pre- 39
ceptum, quod tibi non vis, alteri ne feceris, Afflict. *ad Const. Reg. fol. mihi 207. col. 1. num. 29. & in cap. 1. §. Similiter nu. 11. ad fin. de capitan. qui cur. vend.* 40

Facilius hæc omnia procedebant in admittenda ulteriori expeditione resignationis, dum nec levis adesse poterat suspicio fraudis, quia omnia gesta erat tempore habili, etiam ab annis 7. solutum fuerat Resignanti pretium in summa scutorum 22000. & ab annis tribus signata Supplicatio, prout hanc circumstantiam antecedentis solutionis considerat Anchar *dicto cons. 285. nu. 4. vers. Item jam erat dicta pecunia soluta*, & malum ad hoc propositum urgent firmata per Felin. *in cap. præsentia num. 36. vers. Sed non sine scrupulo de probat.* Paris. *cons. 13. nu. 73. lib. 1.* Jo. Franc. de Pont. *cons. 214. n. 4. lib. 2.* 41

Quare, cum expeditio esset ex præmissis de Jure debita, & tamen denegata, habenda est, in odium Cameræ denegantis, pro facta, Cell. *dec. 139. n. 16. & decis. 177. n. 2. & n. 3.* 42

Quoad Officium resignatum ab Eminentissimo Chisio 43
Illustriss. D. Cursio, pretio scut. 23000. ultra obligationem ex sæpè dicta Constitutione Piana, quia tenetur Camera restituere singulis Secretariis pecunias per eos solutas, sive ipsi Cameræ, sive Resignantibus, accedit ejusdem Illustrissimi D. Cursii bona fides, dum Causa discussa in Congregatione, an resignatio esset admittenda propter imminentem suppressionem Collegii, & prætendentibus Cameralibus non nisi admitti, nisi cum clausula: *Citra approbatione pretii*, fuit resolutum esse admittendam simpliciter, prout admissa fuit, nec alias Resignatarius pretium solvisset, quia ordinem fecerat de solvendo illi, qui Officium liberè, & absque ulla conditione resignasset, unde duplex ad illius favorem insurgit ratio, altera ne decipiatur sub fide Congregationis, & Principis, Paris. *cons. 68. num. 171. lib. 4.* Surd. *cons. 298. nu. 22.* Merlin. Pign. *cons. 53. num. 10. & 11. par. 1.* Altera, ne cum ipse consenserit contractui libero, habeat contractum vinculatum, contra suum consensum, quem aliàs non dedisset, & sine consensu contractus consistere non potest, tanquam corpus sine anima, Seraph. *decis. 848. n. 4.*

Ideò restitutio pretii pro hoc Officio regulanda est juxta 44
sensum Illustriss. de Luca, qui ut est rectus Veritatis, & Justitiæ Cultor, in suo Discursu de supprimendo Secretariorum Collegio incipien. *Quamvis absque dub. 1. §. simili*, loquens de ista resignatione dignam protulit sententiam, dicens, quod Dataria non debebat admittere, aliàs falleret publicam fidem, & esset in dolo, decipiendo Emptorem, quodque de Justitia se constitueret in obligatione reficiendi illud plus.

Marchionis Ruspulo, licèt seni, restituendum est id 45
pretium, quod aliis Secretariis, quia cùm Innocentius Octavus in Bulla erectionis Collegii se, & Pontifices successores obstrinxerit pacto admittendi resignationes, etiam ab Infirmis, & verisimiliter decessuris, idem statuen-

dum in senibus, qui non alia ratione arceri possent
46 à resignando, quàm verisimilis, & de brevi ventura mortis; Parificantur enim Senes, & Infirmi, *c. Quoniam de lit. non contest.* & Statutum loquens de Infirmo, verificatur in Sene, denotat Abbas *in cap. magnæ nu. 9. de vot.* & sic hoc in Resignationibus, multò magis in Suppressione, cum ista proveniat à facto Principis, qui cum in contractibus utatur jure privati, non videtur posse facto suo voluntario alteri præjudicium afferre.

Accedit observantia, nam in suppressione locorum Montium vacabilium, pretium restitutum fuit pariformiter Juvenibus, ac Senibus, & Dominicus Jacobatius, licèt esset Senex supra septuagesimum ætatis annum, fuit admissus ad resignandum suum Secretariatum sub san. mem. Alexandro Septimo.

Unde stylus, qui in contrarium per Camerales asseritur, 47
non subsistit in casu suppressionis; Imò quoad Officia Secretariorum, nec in casu resignationis, & meritò cum ipsi habeant in erectione Collegii pactum cum Summo Pontifice initum, cui non potuit, ex post, modus, aut conditio adiici, ut de Collegio Militum Sancti Petri dicebat Mandos. *cons. 90. nu. 5. vers. Nec Camera*, & generaliter Mantica *de tac. lib. 13. tit. 40. n. 9. & 10.*

Quare, &c.

F. Fantinellus Advocatus.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

QUARTA JURIS.

SUMMARIUM.

1 Summa scut. 62400. auri, quæ jubetur restitui per Constitutionem Innocentii Octavi in casu suppressionis, non fuit apposita taxativè, sed demonstrativè, & num. 16.
2 Pretium auctum, ipsique Datariæ per Secretarios persolutum, restituendum erat, etiam in terminis Constitutionis Innocentii, quatenus supprimerentur, & num. 3.
4 Beatus Pius V. voluit ampliare obligationem restitutionis etiam respectu pretii resignantibus exbursati.
5 Obligavit Cameram ad restituendum majus pretium, ratione Officii Cardinalis Medicei, dum, in casu inobservantiæ, jussit restitui pretium una cum damnis, & interesse.
6 Damna, & interesse eo magis debentur, si fuerunt præcisè in obligatione deducta.
7 Verba emisse, & habuisse non fuerunt in casu, de quo agitur, accepta pro synonimis.
8 Verbum habuisse non verificatur dumtaxat in duobus officiis possessis per Hospitale S. Spiritus, & Capitulum S. Eustachii, sed etiam in aliis acquisitionibus.
9 Comprehendit omnem acquirendi modum.
10 Verbum restituere significat propriè idem ac dare, & solvere.
11 Verba Secretariis tunc viventibus referuntur ad Secretarios viventes de tempore suppressionis.
12 Resignatarius, qui dicitur habere officium à Papa, manifestè decideretur, nisi integrum pretium ab isto recuperaret.
13 Scientia, & factum ministri dicitur scientia, & factum Principis.
14 Solitum, quod debet attendi, desumitur ex ultimis actibus.
16 Non est recurrendum pro observantia ad Nationes finitimas, quando plura in contrarium vigent exempla in proprio Principatum.
17 Princeps auferens à subditis officia, etiam ex causa publicæ utilitatis, tenetur refundere pretium.
18 Lex non dicitur generalis, quando percutit aliquos tantum.
19 Fiscus in casu evictionis non tenetur nisi ad simplum.
20 Est tamen obligatus ad damna, & interesse, quæ dicuntur interesse intrinsecum illius simpli.
21 Pretium currens de tempore suppressionis est restituendum, habito respectu ad observantiam.

R. P. Restitutio pretii per singulos Secretarios exbursati in acquisitione Officii, sive Datariæ, sive aliis Resignantibus, videtur extra controversiam, quia sunt nimis clara verba Bullæ Beati Pii Quinti, *Volentes, & Statuentes, &c. Collegium ipsum supprimi non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus* (ideſt tempore suppressionis) *integrè, & absque ulla diminutione pecuniæ, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit.* Quod benè agnoscentes DD. Camerales, toto studio, cum extraneis, & longè nimis mendicatis argumentis conantur mentem, & verba Beati Pontificis restringere ad pretium solutum Datariæ, sed omnia ex nostris informantibus, jam datis, & infra deducendum penitus corruunt.

Et in primis ex adverso supponitur, quod vigore Bullæ Innocentii Octavi, in casu suppressionis, sola scut. 62400. auri fuissent Secretariis restituenda, sed attenta dicta Bulla Piana, Camera persolverit longè majorem summam, scuta nempè 228557. quod valdè in toto contextu informationum magnificatur, quasi hoc majus pretium provenerit à dispositione prædictæ Bullæ Pianæ, & inde Camera non debeat sentire onus ulterioris pretii soluti resignantibus.

Verùm fallacia suppositi statim convincitur, advertendo, quod etiam in puris terminis Bullæ Innocentii Octavi fuisset in casu suppressionis restituendum pretium, quod quisque Secretarius Datariæ persolvisset, ratio est, quia in parte ubi demandatur restitutio scut. 62400. Papa non procedit per pactum negativum, aut restrictivum, ut sola dicta summa restitui debeat, sed è contra declarat se velle favorabiliter Secretariorum indemnitati providere, ut scilicet integram summam per eos exbursatam, consequantur, & damnum majoris summæ, ibi: *Cæterum quoniam iidem Secretarii, &c. bona fide credidcrunt simplici verbo nostro, Nos dignum reputantes, ut ipsorum indemnitati consulamus, &c.* Sequiturque obligando Cameram ad restituendum integram summam scut. 62400. à Secretariis solutam; Expressio autem dictæ quantitatis, non stat taxativè, sed demonstrativè ad id, quod Secretarii tunc Pontifici tradiderant, & intelligitur, rebus sic stantibus, dummodo pretium non fuerit augmentatum. Cæterum si, ut postea evenit, pretium fuit auctum, & Secretarii majorem quantitatem pro acquiren. Officiis solverunt, *ipsi Datariæ*, indubitatum est, quod & hæc major quantitas illis veniat restituenda, aliàs contra omnem justitiam, petitam, eo ipso lumine naturali, Camera locupletaretur cum aliena jactura, & dispositio Pontificia, emanata ad favorem Secretariorum, in eorum odium retorqueretur, ut latissimè in puncto probat Fagnan. *in capit. ex epistola numero 11. & sequen. de probat.* ubi quod est restituendum etiam pretium currens de tempore suppressionis.

Igitur restitutio scutorum 228557. quæ ex adverso soluta dicuntur Datariæ à Secretariis, vel eorum Auctoribus, non egebat Bulla Beati Pii V. sed Jure omnibus noto, erat facienda, ut de se patet.

Undè dum post Bullam Innocentii, Beatus Pius, profitendo ampliores gratias facere nostris Secretariis, ibi: *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia prosequi valentes*, jussit *Collegium supprimi non posse, nisi prius singulis Secretariis, tunc viventibus restitutis integrè, & sine diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit.* Palam est quod voluit tollere omnem ansam dubitandi, & promptam restitutionem pretii, ab unoquoque exbursati, sive Datariæ, sive aliis resignantibus demandare.

Nec perspicuam hanc voluntatem Beati Pontificis, restituendi generaliter pretium à singulis Secretariis solutum, offuscant plures ponderationes ex adverso adhibitæ super contextu ejus Bullæ, nam prima, in qua sit peculiare fundamentum, quod scilicet in casu, quo Collegium molestaretur super Officio ei concesso pro scutis 550. auri, Papa voluerit Cameram teneri ad restitutionem dictæ summe scutorum 5500. nulla habita ratione ad majorem summam, quæ solvi poterat ab emptore, in facto non subsistit, imò mirabiliter contra Cameram retorquetur.

Etenim, postquam Beatus Pius narravit super errorem dispo-

diſpoſuiſſe de Officio vacato per obitum Marcelli Auguſtini favore Cardinalis de Medices, à quo receperat ſcuta 5500. commendata prompta Secretariorum voluntate, qui exhibuerunt dictas pecunias præfato Cardinali perſolvere, dedit eiſdem Secretariis in ſolutum, pro eadem ſumma ſcutorum 5500. primum ex dictis Officiis per deceſſum vacaturum, cum facultate illud vendendi pro pretio tunc reperibili, etiamſi dictam ſummam 5500. ſcutorum in parva, ſeu magna ſumma excederet, at quia evenire poterat, quod procedente tempore ſuper præfatis moleſtaretur, volens propterea Beatus Pius illius omnimodè indemnitati proſpicere, ita diſpoſuit. *Et ſi dictum Collegium ſuper præmiſſis, aut eorum aliquo turbabitur, quoquo modo, aut præmiſſa in toto, vel in parte conſequi non potuerit, tunc, & eo caſu Cameram prædictam ad ſolvendum cum effectu dictam ſummam 5500. ſcutorum, una cum damnis, & intereſſe paſſis, teneri, & ad id eamdem Cameram, & omnia illius bona efficaciter obligata eſſe volumus*, &c. ut in Motu proprio ſub littera G. Ecce ergo quod Papa non ſe reſtrinxit ad ſolam reſtitutionem ſcutorum 5500. pretij ſoluti à Secretariis, ut ſupponunt Domini Camerales, ſed apertiſſimè voluit, quod Camera teneretur refundere, etiam majus pretium, quo Collegium potuiſſet dictum Officium vendere, contentum in dicta promiſſione damnorum, & intereſſe *l. ſi traditio 4. C. de act. empt.* præſertim quia fuerunt præciſè in obligationem deducta ad tradita per *Rotam coram bon. mem. Celſo deciſ. 290. num. 2. & 3. & deciſ. 319. num. 2. & ſeqq.*

Hinc, ut dixi, fortiter hoc motivum retorquetur contra Cameram, ſi enim Papa adeò accuratè, & religioſè ordinavit reſtitutionem, etiam majoris pretij in dicto caſu, eo fortius id affirmandum venit in caſu ſuppreſſionis Collegii. *Cui ſucceſſivè* providendo in eadem Bulla declaravit ſe velle majoribus gratiis Secretarios proſequi, indeque juſſit Collegium ſupprimi non poſſe, *niſi Secretariis tunc viventibus* reſtitutis integrè pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.

Secunda ponderatio, quod d. verbum ſeu *habuiſſe*, ſit ſynonymum, & ſignificet idem, quod verbum *emiſſe*, indeque non poſſit referri ad officia, habita per reſignationem, non videtur ſubſiſtere, quatenus enim ad hoc expenduntur verba prolata circa dictum primum Officium vacaturum ibi: *Credentes illius venditionem, ac diſpoſitionem ad Nos ſpectare*: & ibi; *Contulimus, conceſſimus*, &c. hæc prædicantur de ſolo dicto Officio conceſſo Cardinali de Medices, & ideò nil mirum, ſi uti ſynonyma accipiuntur; At verbum *habuiſſe*, diſcretivè adjectum poſt verbum *emiſſe*, in caſu ſuppreſſionis, uti generale, & aptum de ſui natura comprehendere omnem modum, quo Secretarii, de tempore ſuppreſſionis viventes, officia acquirere potuerunt, non poteſt, nec debet reſtringi ad ſimplicem caſum collationis, & emptionis factæ à Dataria, alias violaretur vera illius ſignificatio, & ſenſus litteræ, ac cum iſtis extraneis interpretationibus totaliter remaneret deſtructa mens, & voluntas Pontificis concedentis, quod eſſet abſurdum; præſertim quia ſubjecta materia neceſſariò id ſuadet, cùm iſta Officia de ſui natura eſſent ad nutum ipſorum Officialium reſignabilia, & ſemper major illorum pars, etiam tempore Beati Pii, poſſiderent Officia mediante reſignatione, indeque dum Papa omnibus reſtitui juſſit pretium, quo eos *Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, remanet indubitatum, quod eſt reſtituendum pretium ſolutum reſignantibus, ut latius probavi in informatione.

Minus relevat, quod Papa juſus fuerit dicto verbo, *habuiſſe*, ut comprehendere Officia per Paulum Tertium, & Pium Quartum in perpetuum conceſſa Archihoſpitali Sancti Spiritus, & Eccleſiæ Sancti Euſtachii, mediante permutatione aliorum bonorum. Primò, quia ſi, ut prætendit Camera, dicta Officia ex cauſa dictæ perpetuitatis fuerunt jam valutata in ſumma certa, & determinata, nullatenus erat in caſu ſuppreſſionis neceſſaria diſpoſitio Bullæ Pianæ, ſemper enim fuiſſet reſtituendum pretium præfixum, indeque Papa nullum reſpectum ad hæc Officia habere potuit. Secundò, quia Beatus Pontifex clarè loquutus fuit de Officialibus tempore ſuppreſſionis viventibus ibi: *niſi reſtitutis ſingulis Secretariis tunc viventibus integrè pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*. Sicque liquidum patet voluiſſe aſſecurare, ut unuſquiſque haberet pretium, vel majus, vel minus, quo Officia *emiſſet, vel habuiſſet*, non autem reſpexiſſe ad dicta loca Pia, quorum officiorum pretium nec augeri, nec minui poterat. Tertiò tandem, quia neſcimus videre cur dictum verbum *habuiſſe* non debet etiam comprehendere caſum officii habiti à reſignantibus, dum ex ejus generalitate, omnem modum acquirendi complectitur, & quod 9
plus eſt, iſte priſcus modus reſignationis erat frequentior in acquiſitione hujuſmodi Officiorum adhibitus, & à Bullis Summorum Pontificum approbatus.

Tertia ponderatio facta circa verbum *reſtitutis*, quod 10
non poſſet verificari reſpectu Cameræ, quæ non recepit pretium ſolutum reſignantibus, tollitur ex informatione *§. quibus ceſſat objectum*, ubi ex Textibus, & doctrinis punctualibus oſtendi, verbum *reddendi* paſſim in jure recipere ſignificationem dandi, & ſolvendi, neque id improprié, & per extenſionem, quando ut in caſu noſtro diſpoſitio B. Pii dirigitur in favorem Officialium, quibus jubet reſtitui pecunias per eos ſolutas, non autem pecunias per Datariam receptas, imò ex contextu ejuſdem Bullæ patet, quod B. Pius indiſtinctè adhibuit verbum *reſtituere*, & verbum *ſolvere*, habito ſolum reſpectu ad favorem recipere debentis, ut loquendo de Secretariis, qui nihil receperant à Cardinali de Medices, ibi quoniam Secretarii prædicti, &c. dicta 5500. ſcuta à prædicto Cardinali recepta reſtituturos ſe obtulerunt, & ibi propterea iidem, ut commodius pecunias dicto Cardinali, &c. reſtituendas recipere valeant, &c. & loquendo de Camera, quæ receperat dictam ſummam, non utitur verbo, reſtituere, ſed verbo ſolvere ibi: *Et ſi dictum Collegium*, &c. turbabitur, eo caſu Cameram prædictam ad ſolvendum dicta ſcut. 5500. &c. *teneri*, &c. ut in Motu proprio ſub littera *D. & G.* Sicque evidentiſſimè convincitur, quod verbum *reſtitutis*, in caſu ſuppreſſionis ab eodem Beato Pontifice repetitum favore Officialium, qui recipere debebant pretium, propriiſſimè explet ſignificatum ſolutionis integri pretij per Cameram faciendæ, quod indubitanter confirmatur, quia dum Papa ſe retulit ad tempus incertum ſuppreſſionis, in quo veriſimiliter valor officiorum erat variandus, impoſſibile ſit, quod intellexerit de pretio per Datariam recepto, dum ob frequentem uſum reſignationum non erat mortaliter poſſibile, quod tempore ſuppreſſionis omnes reperirentur emiſſe à Dataria, & nihilominus voluit omnibus Secretariis tunc viventibus integrè reſtitui pecunias ab unoquoque illorum ſolutas in acquiſitione Officii.

Abſurdum inſuper ponderatum in noſtris informationibus, quod alias hæc Bulla Piana fuiſſet penitus fruſtratoria, ſi non comprehenderet pretium ſolutum reſignantibus, ſtat inconcuſſum, nec evertitur ex eo, quod vigore Bullæ Innocentii Octavi ſcuta 62400. in erectione Officiorum erogata, fuiſſent reſtituenda, quia jam oſtendi ſupra in *§. verum fallacia cum ſeqq.* hoc ſuppoſitum nullum habere fundamentum.

Prout firmum remanet alterum abſurdum, quòd juxta ſenſum Dominorum Cameralium, pretium fuiſſet reſtituendum tribus tantum, aut quatuor Secretariis, qui tempore ſuppreſſionis reperti ſunt immediatè emiſſe Officia à Dataria, nam illa verba Bullæ, *niſi reſtitutis ſingulis Secretariis tunc viventibus integre pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, uti perſonaliſſima, & præciſè deſignantia perſonas Secretariorum tunc viventium*, 11
non poſſunt ad eorum Auctores trahi, nil obſtante, quod etiam dicatur, in Conſtitutione Innocentii Octavi legi dictum verbum *eos*, ibi ad reſtituendum eis per dictam ſummam 62400. ducatorum per eos ſolutorum, nam ultra quod ibi non leguntur dicta verba *tunc viventes*, magis præciſam perſonalitatem denotantia, advertitur, quod B. Pius loquutus fuit non de ſumma certa, ſed de pretio incerto, quod quiſque Secretarius vivens de tempore ſuppreſſionis erogaſſe conſtiterit, ideo ejus diſpoſitio eſt ſolum referibilis ad eos tunc viventes, & ad totum pretium per illos exburſatum.

Læſio, & violatio publicæ fidei eſt evidentiſſima, dum 12
enim, ex notoria praxi Officiorum Romanæ Curiæ, ipſe Papa Officium in ſuis manibus liberè dimiſſum, confert novo Officiali, ſciens iſtum ſolvere pretium tali dimittenti, & reſignanti, & quod plus eſt, hic novus Officialis, trahendo ordinem pro ſolutione pretii, ignorat prorsùs, quæ ſit perſona reſignans, utique Officium ipſum recognoſcit, & habere dicitur ab ipſo Papa concedente, & ab eo in caſum ſuppreſſionis pretium debet recuperare, alias manifeſtè deciperetur; & eſſet in damno, ut in informatione *§. quam inſuper veritatem cum ſeqq.* & fortius id procedere debet in noſtris Officiis, quorum reſpectu habemus dictam promiſſionem Beati Pii, quod in caſu extinctionis

nis reſtitui debeant integræ pecuniæ à ſingulis Secretariis tunc viventibus in acquiſitione Officiorum exburſatæ.

Non obſtat quod in ſupplicationibus non fiat mentio de pretio, illudque nec Papa, nec Datarius ſciunt, quia ſatis eſt, quod Papa ſciat in his reſignationibus intervenire pretium, illudque perſolvi reſignanti, ut dicatur talem actum auctorizare, & approbare, ultra quod cum ad iſtum effectum Papa apponat proprium Miniſtrum Componendarum, qui recipit pro ipſo Principe Componendam expeditionis, hoc exuberat, & ſcientia, ac factum 13
iſtius dicitur ſcientia ipſius Principis præponentis *l. 1. ff. de inſtitut. action.* Mandel. *conſil. 104. num. 5. & 6. & de Officiali Cameræ*, Dec. *conſil. 404. num. 5. & ſeqq.* maximè quia ſupplicationes perneceſſe ſignantur, poſtquam dictus miniſter recepit ordines pretii ſolvibilis reſignantibus, ſine quibus ordinibus præcedentibus non poteſt ſcire quinam eſſet reſignans, & reſignatarius in ſupplicationibus exprimendis.

Obſervantia reſtituendi ſolum pretium ſolutum Datariæ, quæ ex adverſo dicitur militare pro Camera ex factò quatuor Summorum Pontificum videlicet B. Pii Quinti, ac ſanctæ mem. Alexandri Septimi, Clementis Noni, & Clementis Decimi, qui diverſa Officia vacabilia extinxerunt, abſolutè negatur. Verè enim obſervantia ſtat pro noſtris principalibus, ut latiùs in Memoriali, quod datur ad partes, ubi ad oculum demonſtratur Summos Pontifices prædeceſſores nunquam reliquiſſe Officiales, quibus Officia extinxerunt, *in aliquo damno*, ſed reſtituiſſe integraliter pretium ab unoquoque reſolutum, vel Datariæ, vel reſignantibus, imò pluries perſolviſſe majus pretium, currens tempore ſuppreſſionis.

Duo tamen placeat advertere in hoc puncto obſervantiæ; Alterum quod omnia exempla ſuppreſſionum ex adverſo allata, quando juxtà ſenſum Cameræ per impoſſibile ſubſtinerent, non officerent caſui noſtro, quod in erectione talium Officiorum adſit, prout in noſtris Officiis, peculiaris promiſſio Papæ, quod in caſu ſuppreſſionis reſtitui debeat integrum pretium à ſingulis Officialibus tunc viventibus, in acquiſitione Officiorum erogatum.

Alterum quod quamvis aliquæ ex ſuppreſſionibus prædictis continerent aliquod dubium, propter quod fuerit heſitatum, an eſſet reſtituendum ſolum pretium receptum à Dataria, nihilominus fuit omnis controverſia ſublata ex ultima ſuppreſſione Officiorum Notariorum Cameræ, facta de anno 1672. à ſanct. mem. Clemente Decimo, per Dominos Camerales commiſſa, in cujus chirographo claris litteris declaravit, ut Camera reſtitueret integrum pre-
14 tium, tam ſolutum Datariæ, quàm reſignantibus, ex quo aſſequimur, quod in omnem caſum, ſtandum eſſet huic ſolito, ultimo loco per Papam ordinato, & declaratorio præcedentium ſuppreſſionum, ut in puncto Officiorum Noguerol. *alleg. 5. num. 16.* Cæterum hæc dicuntur ex abundanti, quia noſtris principalibus ſemper aſſiſtit prædicta peculiaris, & clariſſima diſpoſitio Bullæ Pianæ, quæ tollit omnem difficultatem.

Exemplum Regis Chriſtianiſſimi, qui in ſuppreſſione Officiorum ſimilium, ſolum reſtituit id, quod Cameræ Regiæ fuerat perſolutum, pote at omitti, tum quia neſcitur, cujus naturæ ſint alia Officia, & an in erectionibus illorum habeant promiſſiones, approbationes, & privilegia Principis concedentis, prout habent noſtra, tum etiam quia non ſunt mendicanda exempla ab exteris nationibus, quando nabemus legem claram jubentem reſtitui integrum pretium à ſingulis Officialibus perſolutum, & in Urbe ſuppetunt plura exempla, præſertim ultimo loco
15 obſervata, quibus patet Sanctam Sedem Apoſtolicam, omnium Regum, & Nationum Chriſtianarum Matrem, & Magiſtram, ſemper ſubditis ſuis in his ſuppreſſionibus Officiorum ſaltem pretium ab eis exburſatum reſtituiſſe, imò æquitatem, & urbanitatem, ut par eſt amplectendo, quandoque etiam majus pretium currens ſuperaddidiſſe.

Conſiderato, quod inter Innocentium Octavum, & Secretarios in caſu ſuppreſſionis fuerit initum pactum reſtituendi ſcuta 62400. quodque ſubinde Bulla Piana in ſæpè relata diſpoſitione reſtituendi integrum pretium à ſuis, Officialibus ſolutum, debeat interpretari, ut quam mi- 16
nus lædat dictum pactuum, iterùm dico, quòd non ſubſiſtit, nam dictum pactum non ſtat taxativè favore Cameræ, ut ſola ſcuta 62400. reſtituere debeat, ſed demonſtrativè, & favore Secretariorum appoſitum, ut non poſſet minus reſtitui, & ideò ſecluſa Bulla Piana ſemper fuiſſet indubitata reſtitutio majoris pretii, ſucceſſivis temporibus Dataríæ ſoluti, ut ſupra probavi; Ergo, ut Bulla Piana, non ſit fruſtratoria, perneceſſe debet operari reſtitutionem pretii, etiam reſignantibus perſoluti.

Quamvis agatur de ſuppreſſione officiorum, quæ ſunt 17
de Regalibus Principis, nihilominus, quando, ut hic Princeps aufert talia officia, à ſubditis, etiam ex cauſa publicæ utilitatis, tenetur illis refundere pretium æquivalens, ut in informatione *§. Non ſolum autem*, & latiùs comprobant DD. in jure ſcribentes in informationibus juris jam datis, ubi etiam optimè firmatur non poſſe in præſenti caſu publicari terminos legis generalis, ex quo agitur de 18
ablatione officii, quoad aliquos tantùm, maximè dum Sanctiſſimus, pro ſua ſumma humanitate, declaravit ſupprimere officia ex auctoritate ordinaria, intra Juris limites incluſa, non autem ex poteſtate abſoluta, & proinde huic Sac. Tribunali remiſit decidendum quodnam pretium ſit perſolvendum.

Proinde non petimus à Camera ſolutionem pretii, nec uti pœnam, nec uti evictionem dupli, vel tripli valoris officiorum, ſed ad formam Bullæ Pianæ, dicimus quod dum Camera ſupprimit officia ad noſtros principales ſpectantia debeat refundere pretium, quod ipſi in illorum acquiſitione exburſarunt.

Alias ſequeretur intolerabile abſurdum, quod nempe Camera tolleret noſtris principalibus officia, faciendo notabiliſſimum lucrum ex illorum annuis redditibus cum totali jactura Patrimonii eorumdem DD. Officialium, quod non eſt permittendum.

Cæterum, quando eſſet examinanda concluſio, per Do- 19
minos Camerales adducta, quod fiſcus ex ſpecialis privilegio, in caſu evictionis non tenetur niſi ad ſimplum, etiam ſi promiſerit duplum, vel triplum, ex *l. ſi prorſus 5. ff. de jur. fiſc.* nil profectò adveſaretur noſtræ intentioni, quia 20
nihilominus ſemper fiſcus eſt obligatus ad præſtandum damna, & intereſſe, quæ dicuntur intereſſe intrinſecum illius ſimpli, quanti ſcilicet res evicta valeret de tempore evictionis, ut reſpondendo *d. l. Prorſus*, aliiſque exadverſo allegatis firmat Guzman *ex gratia viden. de eviction. quæſt. 8. ex num. 34. cum plurib. ſeqq.* & Rota coram Seraphin. *deciſ. 787. num. 5. & 6.* ubi refert, quod Rota alias ita interpretata fuit prædictum Textum in Velaterana Terrarum 18. Aprilis, & 28. Maii 1586. coram Blanchetto, ſequitur Ermoſil. ad Lopez *leg. 33. tit. 5. part. 5. gloſ. 1. num. 3. in fine fol. mihi 618. tom. 2.*

Inſuper debetur noſtris principalibus etiam majus pre- 21
tium, currens de tempore ſuppreſſionis, tam attenta diſpoſitione Juris, latè comprobata in prioribus ſcriptis, quibus Camera non reſpondet, quàm ſolito per anteceſſores Pontifices obſervato, & præſertim à ſanctæ mem. Clemente Octavo in extinctione Officii Cuſtodiæ Carcerum, Urbano Octavo in extinctione Montium Cancellariæ, & Alexandro Septimo in ſuppreſſione Montium vacabilium, de quibus diſtinctè fit mentio in prædicto Memoriali ſuper obſervantia, adeout hoc quoque pretii augmentum indubitanter deberi dignoſcatur.

Poſtremò ſupplicamus pro reſolutione favorabili, etiam quoad D. Equitem Acciajolum, R. P. D. Curſium, & D. Marchionem Ruſpulum, quos Camera licèt in dubio, quod diſputatur comprehenſos, conſultò tamen ſub ſilentio tranſmiſit, quia non habet quid congruè reſpondeat; Pro iſtis enim dictis Officialibus, nedum concurrunt Jura in communi pro aliis deducta, ſed ſpecialia fundamenta, ex quibus dictum pretium illis venit omninò reſtituendum.

Quare, &c.

Gaſpar Tuochus.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM. QUINTA JURIS.

SUMMARIUM.

1 NOn est contra legem judicandum.
2 Resignatarius non dicitur emere officium à resignante, sed illud habere à Papa, & n. 5.
3 Verbum habere includit in se quemcumque modum possidendi, & n. 28.
4 Verbum restitutis importat aliquando obligationem dandi & solvendi id, quod non fuit receptum, attentis casuum circumstantiis.
5 Resignatarius recognoscit in auctorem Pontificem.
6 Scientia, & approbatio Papæ inducitur ex scientia, & approbatione officialium.
7 Dictio singulis omnes comprehendit.
8 Dominus directus liberè consentiens contractui gesto super re feudali, postea non valet sub prætextu suorum jurium efficere, quod contrahens effectus contractus frustretur.
9 Papa donando officia, fictione juris censetur prius exegisse à donatariis pretium, illudque postea eisdem donatariis, mediante donatione, restituisse.
10 Princeps de potestate ordinaria non potest, ex motivo publicæ causæ, officium donatum adimere donatario, nisi ei soluto pretio, vel data æquali recompensa.
11 Emens à donatario Principis, si res ab eodem Principe evincatur, habet contra ipsius Cameram actionem ad pretium.
12 Princeps auferens rem alicui, publica urgente necessitate, vel utilitate, tenetur solvere justum, & integrum pretium.
13 Justum pretium constituitur ex præsenti æstimatione, non ex antiquo contractu.
14 Etiamsi agatur de pretio rei per Principem adempta, ex causa publica.
15 Et quamvis directum ejusdem rei dominium residеat penes Principem, solumque dominium utile adimatur.
16 Princeps auferens subdito res suas per legem universalem, non tenetur ad pretii restitutionem.
17 Contraria tamen opinio à pluribus magni nominis DD. amplexa reperitur.
18 Lex universalis est ea, quæ de sui natura omnes comprehendit.
19 Lex, quæ ferit certas, & determinatas personas, non dicitur universalis, nec liberat Principem à justa pretii restitutione.
20 Privilegium, & favor debet privilegiato aliquid adjicere, non autem quidquam de ipsius juribus detrahere.
21 Gratia Principis non est finistrè interpretanda.
22 Argumentum desumptum ex discretivo modo loquendi, cessat quoties omissum suppletur à jure.
23 In dubio est contra Fiscum pronunciandum.
24 Principis resolutio, post maturam discussionem, est servanda pro lege.
25 Summa Principis laus est submittere legibus Principatum.
26 Verba legislatoris indicantia pietatem, & munificentiam legis vigorem non tollunt.
27 Observantia, quæ non sit in casu præciso, non est allegabilis.
29 Gratia per Papam signata est quoad substantiam perfecta, etiamsi non fuerit deventum ad ulteriores formalitates.
30 Præambula obligatio Principis de præstando consensu officiis, quod per simplicem illius petitionem habeatur pro præsito, quoties expeditio impedita non fuerit ex culpa, vel incapacitate petentis.
31 Dispositio in mente retenta, nec adhuc ad actum perducta, nihil ponit in esse.
32 Pacta sunt servanda, quorum contemplatione aliquis contraxit, alias non contracturus.
33 Petitio resignationis, quæ præfert indemnitatem petentis, non continet fraudem, sed prudens consilium, & num. 34.
34 Mala fides, ex superventa notitia, non inducitur in eo, qui prosequitur instantiam incæptam cum bona fide, de tempore non suspecto.
35 Factum est potius attendendum, quam verba.
36 Declaratio contraria non est apta tollere ea, quæ sunt à lege decisa, & determinata.
37 Sine facto nostro, vel sine suprema Principis auctoritate, jus nostrum à nobis auferri non potest.
38 Lex specialis facit cessare generalem.
39 Ubi nulla cadit ætatis distinctio, senex, & juvenis æquiparantur.

R.P. DUplex est inspectio hujus Causæ. Prima circa pretii quantitatem pro suppressis Secretariatibus solvendam.

Secunda circa personas, quibus dicta pretii quantitas sit solvenda.

Quoad pretii quantitatem, non videtur dubitandum de illa, quæ verè ab unoquoque ex instantibus fuit soluta, & effectivè exbursata, sivè ipsi Datariæ, sivè cuicumque alteri resignanti, quoniam respectu istius specialem, & claram habemus legem conditam à Beato Pio, à quo expressè sancitum fuit *Collegium Secretariorum Apostolicorum supprimi non posse, nisi restitutis prius Secretariis tunc viventibus* 1
de tempore suppressionis, integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit. Constat enim principales nostros officia emisse, vel habuisse diversis pretiis realiter, & cum effectu exbursatis, & in facto recensitis. Unde citrà dubium hoc pretium singulis integrè, & absque ulla diminutione venit restituendum, alias judicaretur contra expressam voluntatem, & legem Pontificis, qui etiam substulit omnibus facultatem aliter judicandi.

Nec ex quo Beatus Pontifex usus fuerit verbo *restituere*, rationabiliter prætendi valet, quod intellexit de illis solum pecuniis, quæ ipsi Cameræ, seu Datariæ solutæ reperirentur, non autem de solutis illis officia resignantibus, est enim adeò clara Pontifex voluntas comprehensiva omnium pecuniarum, quibuscumque pro officiorum consequutione solutarum, ut verè non patiatur, nec admittat hujusmodi disputationem.

Siquidem omnia illa verba: *pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, appositа noscuntur ad hunc præcisum effectum includendi eos, qui non emissent immediatè à Camera, atque excludendi dictam interpretationem, restrictivam ad pecunias ipsi Cameræ solutas, si enim cum hac restrictiva disponere voluisset Pontifex, utrique unico verbo se expedivisset, dicendo *pecuniis per Cameram receptis*, nec tot alia verba ineptè superaddidisset.

Et signanter ponderanda sunt illa verba: *emisse, aut habuisse*, quæ, non nisi speciali studio tollendi hanc disputandi occasionem, adjecta dici possunt, de omnibus enim, & solis illis, qui immediatè à Camera officia emebant, verificabatur primum verbum: *emisse*, Tunc enim verè aderant omnia emptionis, & venditionis substantialia, scilicet Camera vendens, Officialis emens, & pretium cum ipsa re vendita, de aliis verò, qui non emebant officia immediatè à Camera, sed ea obtinebant ob resignationem alterius officialis, propria emptio, & venditio non poterat verificari. Non enim aderat qui proprii emptoris, & venditoris personam gereret. Nam resignans non transferebat officium in novum officialem, sed resignationem faciebat in manibus Pontificis, qui novo officiali officium concedebat, 3
itaut novus officialis recideret officium à Pontifice, qui certè non vendebat, adinstar beneficiorum resignatorum ut explicat *Reverendissimus de Luca de regal. disc. 2. n. 9. & 10. & disc. 12. sub n. 8. §. cæterum*, & §. *seqq.* & probant alii infra citandi. Unde ne dubitaretur de istorum comprehensione, consulto addita fuerunt dicta verba, *aut habuisse*: isti enim licet propriè non emerent officia, cum non adesset proprius emptor, & venditor, tamen propriè officia habebant pro pecuniis resignanti solutis, cum verbum habere, ex sui proprietate, quemcumq; possidendi modum includat *l. stipulatio ista 38. §. habere ff. de verbor. obligat. l. habere ff. de verb. signifi.* Decian. *resp. 108. num. 32. lib. 3.* Honded. *conf. 69. num. 32. & seqq. lib. 1.* Gratian. *discept. 838. num. 9. 10. & seqq.*

Nec propria indoles, & naturalis significatio illius verbi 4
restitutis destruit nostram intentionem, adeò solidè fundatam;

tam; Illa enim in jure est indifferens ad plura, & æquè benè importat obligationem dandi, & solvendi etiam, id quod non fuit receptum, juxta casuum circumstantias per *Text. in l. verbum reddendi 94. ff. de verbor. Signific. l. hæres meus 98. ff. de legat. gl. in l. 1. vers. hoc interdictum, ff. quorum legatorum, & glos. parva ibidem verbo restituere, ubi etiam* Bartol. *n. 5.* Jason. *in rubr. ff. solut. matrim. n. 20. vers. quia verbum*, Gagnol. *in l. curabit. num. 70. C. de act. empt.* Ruin. *consil. 197. n. 2. in fine lib. 1.* Soccin. Sen. *conf. 90. num. 21. & 22. lib. 4.* Gratian. *discept. 130. n. 11. & seqq. & decis.* March. *147. n. 6.* Altograd. *conf. 30. num. 5. lib. 2.* Alciat. *conf. 18. num. 15. lib. 9.* Capyc. Latr. *consult. 2. num. 46. lib. 1.* quod verò circumstantiæ casus nostri suadeant idem importare hic verbum *restitutis*, ac verbum *solutis*, constat prædictis dum Pontifex non se restrinxit ad id quod Camera accepit, sed mandat restitui omne id, quod officiales pro habendis officiis erogaverint, quod non impleretur, si solveretur solum id, quod à Camera fuit receptum, & non id plus, quod officiales solverunt resignantibus.

Non omittendo, quod dum officiales recuperant id, quod verè erogarunt, ista recuperatio, ipsorum respectu, potius meretur restitutionis titulum, quàm solutionis.

Hinc Pontifex non obligat ad justificandum, quid solutum fuerit Cameræ, sed solum quid verè officiorum posse sores, pro habendis officiis, solverint ibi, *pecuniis, quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*. Unde dum docent de vera pecuniarum erogatione, pro officiorum consecutione, nil aliud probare debent, ut eadem à Camera post suppressionem, recuperent.

Confirmantur prædicta ad evidentiam, pluribus argumentis benè deductis per D. Causæ patronum, & signanter primò quod tota ista officiorum materia regulatur per Ministros Pontificis specialiter deputatos, sive emantur immediatè à Dataria, sive habeantur per aliorum resignationem, itaut acquirentes officia per resignationem consueverint dirigere ordinem, cum summa certa, solvenda innominatim, ei qui resignasset, ad favorem scribentis, unum Secretariatum, & facta per ministrum Pontificis in calce ordinis fide resignatarii expediebantur Bullæ concessionis officii tanquam vacantis.

5 Hinc enim duo resultant; Alterum, quod novus officialis, licèt officium consequeretur mediante consignatione, tamen verè non haberet officium à resignante, sed ab ipso Pontifice, eumque in auctorem recognosceret, aliter non permittente essentiali officiorum natura ad *Text. in auth. de exhibendis reis collat. 5. §. optimum quoque circa medium* ibi: *hoc habebant tanquam imperialem munificentiam*, Bald. *in c. si facta sub n. 2. vers. & noto, quod ego tit. si de feud. fuerit controv.* Valenz. *conf. 155. n. 21. & 22. lib. 2.* R. P. D. de Luca *de regal. d. disc. 12. sub n. 8.* à Ponte *decis. 28. n. 19. & 21.* Georg. *in repetit. feudal. cap. 14. num. 76. & 83. cum seqq.* Amat. *conf. 49. num. 11. & seqq.* Salgad. *in labyr. credit. par. 1. cap. 35. à nu. 18. ad 27. alios referens* Amicangel. *de regal. offic. par. 8. sub n. 3. & 4. ac sub num. 13. vers. sed his non obstantibus, & num. 14. cum seqq.*

6 Alterum verò, quod Pontifices, mediante dicto speciali ministro fidem resignationis in calce ordinis, ratione sui officii faciente, sciverint, & consequenter approbaverint quantitatem pecuniarum solutam resignanti, prout ex Theorica Bartholi *in l. si publicanus §. in omnibus num. 1. in fine ff. de Publican.* Cravet. *conf. 894. num. 33.* Cyriac. *controvers. 532. num. 29. & 31.* Hodiern. ad Surd. *decis. 4. num. 19.* Peregr. *de jure fisc. lib. 6. tit. 8. num. 26.* Gratian. *discept. 560. num. 21. & 32.* Giovagn. *conf. 10. nu. 11. lib. 1.* Menoch. *consil. 1007. num. 92. & 93.* Rot. coram Merlin. *decis. 4. nu. 7. & in recent. decis. 356. num. 8. par. 1. decis. 70. num. 32. p. 8. & decis. 260. n. 24. p. 7.*

His autem stantibus, nimis violata remaneret publica fides, si interpretando Bullam Beati Pii ad sensum Cameræ, restitueretur in casu suppressionis sola quantitas per Cameram olim recepta, & sic longè minus eo pretio, quod possessores, sciente, approbante, & concedente Pontifice, ac sequentes ejusdem Pontificis fidem, eumque solum in auctorem recognoscentes, pro habendis officiis erogarunt, quod non erogassent, si ipse Pontifex non approbasset, nec concessisset.

Secundò, quod jam de tempore Beati Pii officia frequenter resignabantur à possessoribus officiorum, majori pretio eo, quo à Camera emerant, & idem Pius in sua Bulla, applicando Secretariatum primo vacaturum ipsi Collegio, declarat quod possit illud vendere pretio repetibili, quamtumvis longè majori. Unde cùm Pontifex voluerit consulere indemnitati omnium, qui de tempore suppressionis officia mediante pretio, habere reperirentur, ut ostendunt illa verba *singulis Secretariis tunc viventibus* utique fatendum est, quod comprehenderit æqualiter eos, qui non solverunt pretium; Cameræ, sed aliis resignantibus, alias non consuluisset omnibus, sed minori illorum parti, quales sunt illi, qui immediatè à Camera emerunt.

Tertiò, quia explicando verbum *restituere*, juxta sensum DD. Cameralium, sequeretur maximum absurdum, scilicet, quod illi, qui officia habuerunt mediante resignatione, nihil penitus consequi deberent de pretio ab eis soluto resignantibus, quia ipsi verè nihil solverunt Datariæ, & sic Sanctissimus Pontifex sub prætextu favendi Secretariis, illos decepisset, & damnum amissionis totius pretii intulisset, quod nec quidem prætendunt DD. Camerales, qui jam solverunt partem pretii pluribus, qui nihil Cameræ solverunt, illud scilicet, quod ultima vice à mediatis auctoribus Camera recepit, Unde necesse est fateri verbum illud *restitutis* non restringi ad illas solas pecunias per nostros officiales solutas Cameræ, sed comprehendere omnes pecunias, quomodocumque pro officiis obtinendis ab ipsis erogatas.

Hæc omnia militant æqualiter, etiam pro illis, qui emerunt mediatè, sive immediatè à Donatariis Pontificum, quamvis nihil de pretio intraverit in bursam Cameræ, ad effectum enim applicandi dispositionem Bullæ Beati Pii, non debent officiorum possessores ostendere quid Camera receperit, sed quis ipsis pro habendis Officiis verè erogaverint, ut fuit superius probatum. Unde dum constat ipsos erogasse totum id, quod solverunt Donatariis, vel iis, qui à Donatariis habuerunt, certè fundatam habent pariter intentionem id totum sine ulla diminutione consequendi à Camera, atque illis ad litteram adaptantur verba Bullæ, quod scilicet hujusmodi pretio emerint, vel habuerint officia, & applicantur præcisè ea omnia, quæ de pecuniis solutis resignantibus, supra id, quod ipsi Resignantes solverant Cameræ superius dicta fuere, cum eadem omninò sit ratio. 7

Confirmatur quia, ut dictum fuit superius, mediante persona Officialis, totam hanc materiam Officiorum 8
regulantis, & fidem resignationis ad pretii exactionem necessariam, subtus ordinem facientis, scientiam habuit Pontifex, quod Donatarii vendebant Officia hujusmodi pretio, atque investiendo Emptorem de Officio, hanc venditionem, & pretii solutionem de necesse approbavit; nulla appositа limitatione, aut reservatione. Unde bona fide, & justitia distributiva non patitur, quod idem Officium supprimat, & adimat non soluto præfato pretio, quod, ipso Pontifice approbante, solutum fuit, sine hujusmodi approbatione solutum non fuisset, prout dicitur de Domino directo, consensum præstante contractui gesto super re feudali, cui hæc officia æquiparantur, qui si consentiat sine ulla limitatione, nequit postea sub prætextu suorum Jurium, ex lege feudali ipsi competentium, efficere, quod dictus contrahens effectu contractus frustretur, aut præjudicium aliquod patiatur, Burſat. *conf. 161. n. 2. & 37. in fine lib. 2.* late Fachin. *contr. Jur. lib. 7. cap. 16. in princ. & per tot.* Rosental. *de feud. tom. 1. cap. 9. membr. 1. concl. 18. n. 1. 2. & seq. ubi concord.* Cyriac. *contr. 446. n. 1. & 2. & n. 5. & 6.* Scrader. *de feud. par. 8. cap. 4. num. 31. & seqq. & num. 34. vers. 2. hæc concluſio fol. mihi 212. tom. 1.*

Ponderando etiam, quod Pontifices donando Officia do- 9
narunt expressè etiam illorum pretia; Unde legitima Juris fictione censetur solutum pretium, Donatariis restitutum ex, *l. singularia, ff. si cert. pet.* cum aliis in facto allegatis.

Certius hæc procedunt, quia adeo valida, & efficax re- 10
putatur in Jure denotatio Principis, quoad Officia, ejusque pretium, ut nec quidem ab ipso immediato Donatario possit, ex ordinari potestate à jure regulata, etiam ex causa publica, Officium donatum adimere; nisi solvendo illius pretium, vel dando recompensam æqualem, cum post donationem non differat Donatarius à quolibet privato Domino rei suæ, Bald. *de feud. tit. de Allodiis §. ad hoc sub n. 17. vers. quæro an in hoc casu fol. mihi 92.* Gabr. *concl. Jur. lib. 3. de Jur. quæst. non tollend. conclus. 2. n. 25.* ubi plures Scarder. *de feud. tom. 1. fol. mihi 562. sub num. 27. vers. hoc tamen casu*, Marta *de Jurisd. part. 4. cent. 2. cas. 195. num. 28. & 29.* Menoch. *consil. 103. num. 25. 29. & seqq.* Roland. *concl. 69. n. 25. & seqq. lib. 2. & signanter sub num. 29. vers. facit. etiam ubi sequitur* Ruin. *conf. 31. n. 23. & 23. lib. 3.*

firmantem, quod Rex Franciæ, qui ex justa Causa ademit Castrum uni donatum, tamen teneatur solvere Donatario Castri pretium, idem Roland. *consil.* 70. *n.* 11. *& seqq. lib.* 3. Petra *de potest. Princip.* 7. *quæst. princip. num.* 91. & 92. Natt. *consil.* 127. *num.* 16. *& consil.* 554. *num.* 14. *& 15. ac in Judicio de officiis à Principe concessis, & donatis* Capyc. Latr. *consult.* 38. *num.* 9. *& seqq. & præsertim num.* 44. *& 50. ubi ita decisum testatur tom.* 1. plenè Caldas. *consil.* 8. *n.* 68. *& seqq.* Antunez. *de donat. Regis lib.* 1. *p.* 1. *cap.* 3. *n.* 62. *& melius eodem lib.* 1. *p.* 2. *cap.* 13. *num.* 12. Solorzan. *de jur. Indiar. lib.* 2. *cap.* 27. *n.* 55. *& 58. & mult. seqq.* Fragos. *de Regim. Reipub. p.* 1. *lib.* 3. *disp.* 5. *sub n.* 42. *paulo post princ.* Franc. Marc. *decis.* 38. *per totam par.* 1. Cabed. *decis. Lusitan.* 20. *per tot. p.* 2.

Fortius igitur solvendum est pretium nostris Possessoribus, qui verè illud solverunt mediatè, aut immediatè præfatis Donatariis, ob auctoritatem, & approbationem Pontificis, qui recepta resignatione Donatariorum investivit modernos Officiorum Possessores. Isti enim officia receperunt à Pontifice, atque ipsum recognoscunt in Auctorem potius, quam incognitum Resignantem, quem ideo consulto non nominant in ordine pretii solvendi, ut scilicet manifestent se totaliter sequi fidem Principis, ut fuit probatum superius in §. *huic enim duo resultant*, & in terminis ejus qui emit à Donatario Principis, quod scilicet re per ipsum Principem adempta, actionem habeat ad pretium contra Cameram ipsius Principis, decisum fuit coram Puteo *decis.* 381. *lib.* 3. & ideò etiam, inspecta Juris communis dispositione, solvendum est pretium, quod à præfatis Donatariis, seu ab eis causam habentibus, solutum fuit, clarius autem stante jure speciali Bullæ Pianæ, ut supra.

Ex his abundè patet nullam cadere rationabilem dubitationem circa pretii quantitatem, ab unoquoque ex Officialibus, de tempore suppressionis viventibus, verè pro habendis officiis, solutum. Unde disputatio restringitur ad augmentum pretii currentis de tempore suppressionis, supra id, quod unusquisque Officiorum possessor verè exbursaverat, an scilicet etiam istud augmentum sit solvendum.

Ad congruam verò hujus articuli resolutionem duo videntur examinanda.

Primum an inspecta Juris communis dispositionem solvendum sit præfatum.

Secundum, quatenus juris communis vigore esset solvendum, an hoc de jure privati fuerint Secretarii per Bullas speciales hujus Collegii.

12 Quoad primum certa creditur juris conclusio, quod Princeps, etiam ex causa publicæ necessitatis, vel utilitatis, privans aliquos rebus, & bonis propriis, tenetur ex justitia solvere iisdem justum, & integrum earumdem rerum pretium, & quidem ex solidissima, atque inexpugnabili ratione, quod scilicet talium rerum possessores, non habent majorem cæteris obligationem contribuendi publicæ necessitati, aut utilitati. Unde si ultra privationem rerum suarum, quam inviti patiuntur, ferre etiam deberent justi illarum pretii diminutionem, utique contra justitiæ distributivæ leges nimium plus cæteris gravarentur. Roland. *consil.* 69. *per tot. lib.* 2. *& consil.* 71. *per totum signanter n.* 9. *& 10. lib.* 3. Natta *consil.* 122. *n.* 16. *& 17. & consil.* 554. *n.* 1. *& per tot.* Peregr. *consil.* 16. *n.* 1. *lib.* 1. Soccin. Sen. *consil.* 266. *num.* 55. *vers. respondeo lib.* 2. Solorzan. *de Jur. Indiar. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 62. Paschal. *de Patr. potest. p.* 1. *cap.* 1. *num.* 69. Mastrill. *de Magistrat. lib.* 3. *cap.* 4. *tom.* 1. *n.* 361. *& seqq.* Castil. *controvers. Jur. lib.* 3. *c.* 6. *num.* 6. *& 12.* Spad. *consil.* 189. *num.* 8. *lib.* 3. Marta *de Jurisdict. par.* 4. *centur.* 1. *cas.* 195. *num.* 32. Grævejus *practic. concl. tom.* 2. *conclus.* 56. *consid.* 2. *per tot. & signanter n.* 5. Cutel. *de donat. discurs.* 2. *partic. n.* 6. *num.* 46. plenè Petr. Anton. de Petr. *de potest. Princip. q.* 7. *princip. fol. mihi* 193. *n.* 49. *& seq.* Surd. *consil.* 303. *num.* 38. Mascar. *de general. stat. interpret. conclus.* 8. *num.* 60. *& 62.* Arias de Mesa *var. resol. lib.* 2. *c.* 49. *n.* 7. *& 18. in fin.* Cabed. *decis. Lusitan.* 18. *nu.* 14. *& seqq. & decis.* 20. *num.* 5. *p.* 2. Revert. *decis. Reg. Cam.* 436. *per tot. dec.* 445. *n.* 1. *& dec.* 243. *n.* 2. *vers. ubi dicit*, Rot. coram Ubald. *dec.* 478. *n.* 9. *& seqq. ac ferè per tot. tom.* 2.

Cum igitur Dominus Noster per suppressionem privaverit nostros principales Secretariatibus, quos possidebant, quamvis id egerit ex justa publicæ utilitatis causa; Nihilominus Camera solvere debet eisdem principalibus justum, & integrum Secretariatuum pretium.

Pretium autem justum Secretariatuum est, certè non solùm id, quo olim illi empti, vel habiti fuerunt, sed quidem illud, quod ex communi æstimatione reputatur de præsenti, etiamsi temporis beneficio fuerit auctum, cum ista sit virtus naturalis emptionis, ut trahat ad emptorem omne augmentum subsequutum, juxta *Text. in l.* 3. §. *Divi ff. de Jur. fisc.* ibi: *Justa pretia non ex præterita emptione, sed ex præsenti æstimatione constituì*; Peregrin. *de jur. fisc. lib.* 6. *tit.* 4. *n.* 8. & in terminis Romanæ Curiæ Rot. *decis.* 197. *n.* 1. *ad* 6. *p.* 15. *rec. cum aliis notissimis.*

Atque de pretio solvendo à Principe adimente ex publica causa bona privatorum, quod scilicet pretium justum sit illud, quod communiter de tempore ademptionis reputatur, non autem pretium antiquum, probant Grævejus *practi. conclus. d. concl.* 56. *consid.* 2. *n.* 5. *lib.* 2. Caldas. *d. consil.* 8. *n.* 70. *propè fin. fol.* 74. Marin. *de confiscat. q.* 18. *num.* 1. 21. *& seqq.* Spad. *consil.* 189. *n.* 8. *lib.* 3. Reverendissimus de Luca *de regal. disc.* 148. *num.* 18. Revert. *d. decis.* 436. *per totum* ibique de Marin. *num.* 1. 14

Et quoad hujusmodi Secretariatus docuit praxis Dataria, quæ in dies illos vendidit pretio majori currenti de tempore vacantiæ, non autem antiquo, satis inde demonstrans pretium justum non esse nisi currens de præsenti, ac proinde ne ultimi possessores fraudati remaneant in parte aliqua justi pretii, consequi omninò debent, etiam augmentum currens de tempore suppressionis.

Non obstat, quod agatur de Officiis, in quibus possessores non habent plenum dominium, cum directum semper maneat apud Principem.

Quoniam ista diminutio dominii, quam privati habent 15
in Officiis, efficit quidem, ut vilius reputetur eorum pretium, quam si apud eos esset plenum dominium, non tamen operari valeat, ut Princeps, adimendo hæc officia, eximere se possit à solvendo integrum, & justum pretium currens dominii utilis eorumdem officiorum, pro quo solùm supplicatur, eadem namque prorsus ratio servandi æqualitatem, & justitiam distributivam inter subditos, militat in habentibus simplex dominium utile, quoad pretium istius utilis dominii pleni, ac in habentibus dominium plenum, quoad pretium dominii pleni; & ideò in
Principe adimente feuda, officiis simillima, & quorum do- 16
minium residet pariter apud Principem, nostram conclusionem firmant Bald. *super feud. tit. de allod. §. ad hoc sub num.* 17. *vers. quæro an in hoc casu* Menoch. *consil.* 307. *num.* 50. *& consil.* 377. *num.* 8. Scrader. *de feud.* 2. *par.* 9. *partis principalis sect.* 11. *sub num.* 27. *vers. hoc tamen casu tom.* 1. *fol. mihi* 562. *optimè* Mart. *de jurisd. part.* 4. *cent.* 2. *cas.* 195. *num.* 28. *& seqq.* Roland. *dict. consil.* 69. *num.* 15. *& seqq. lib.* 2. Natt. *dict. consil.* 554. *sub num.* 10. *vers. neque obstat, & pluribus seqq.* ac Solor. *de Jur. Indiar. lib.* 2. *cap.* 27. *à num.* 55. *ad* 58. *fol. mihi* 450. ubi etiam agit de suppressione similium officiorum, ut patet ex *num.* 36. *& seqq. & n.* 46. *& seqq.*

Similiter applicari non potest limitatio Principis pri- 17
vantis subditum rebus suis per legem universalem, quo casu non teneri Principem ad pretii solutionem, firmant aliqui relati per Capyc. Latr. *dec.* 188. *n.* 58. *& seqq.*

Quoniam ultra quod ista conclusio est valdè controversa, & rejicitur à pluribus magni nominis Doctoribus, & signanter à Jason. *in l. Barbarius num.* 44. *ff. de Offic. Prætor.* Grævejo *practi. concl. lib.* 2. *concl.* 56. *consid.* 2. *num.* 8. Mastrill. *de Magist. lib* 3. *cap.* 4. *num.* 356. *tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 38. ubi in specie de officiis, ex causa publica per viam legis, ademptis Afflict. *in Constit. Regn. ea, quæ ad decus lib.* 1. *tit. quod nullus Prælatus, &c. rub.* 47. *numer.* 13. *in vers. licet*, Jas. *fol.* 151. *& dec.* 321. *num.* 17. Gabr. *conclus. Jur. tit. de Jur. quæst. non tollend. concl.* 2. *sub n.* 26. *vers. contrarium voluit*, latè Antunez. *de donat. Reg.* 2. *p.* 2. *lib.* 1. *c.* 2. *n.* 19. *& 21.* adeout si necesse esset hanc disputationem assumere in abstracto, facilè ostendi posset veriorem esse contrariam opinionem, atque uti æquiorem in judicando amplectendam.

Versamur certè in terminis longè diversis, & distantibus à casu legis universalis.

Lex enim universalis ea solum dici valet, quæ sui natu- 18
ra, & aptitudine omnes comprehendit, ut de se patet, & notat Larrea *allegat. fiscal.* 3. *numer.* 11. ibi: *Sed, & lege universali, quæ omnes comprehendat*, Surdus *consil.* 313. *numer.* 99. benè Jason. *in rubr. ff. de legib. numer.* 5. *& seqq.* Roland. *consil.* 99. *numer.* 11. *lib.* 2. Rota *decis.* 50. *à num.* 15. *ad* 20. *part.* 2. *divers.* & in puncto Cancer. *var. resolution. part.* 3. *cap.* 3. *à num.* 93. *ad* 98. & de hac lege universali loquentes contrarii DD. firmant, quod præsupposita justa, & honesta causa, impellent Principem ad condendam universalem legem, si ea per accidens aliquibus magnum damnum inferat, & rebus propriis privet, non teneatur Princeps illud reficere, quasi provenerit ex casu merè fortuito.

Talis

19 Talis autem nullo jure dici potest suppressio nostri Collegii, restricta ad vigintiquatuor personas, Secretariatus possidentes, nec alios includere valens, atque non per accidens, sed ex objecto, & directè ordinata ad illorum privationem, & quod similis actus non sit lex universalis liberans principem à justa pretii solutione, notat specialiter Jason. *in dict. l. Barbarius num.* 44. *de officio Prætor.* Surd. *consil.* 313. *num.* 200. Alex. *consil.* 191. *num.* 17. *lib.* 2. Rolan. *dict. consil.* 69. *num.* 44. *lib.* 2. Capyc. Latr. *d. decis.* 188. *sub num.* 121. *propè finem vers. quia non posset dici.*

Quoad secundum, firmato ex præmissis jure consequendi augmentum pretii currentis de tempore suppressionis, attenta pura juris communis dispositione, nullatenus subsistere videtur, quod illud augmentum fuerit Secretariatus per Bullas speciales Collegii, scilicet sanctæ mem. Innocentii Octavi & Beati Pii V. 14

Quamvis enim in utraque Bulla non exprimatur alia promissio, quam solvendi in casum suppressionis integram summam à Secretariis verè solutam, sine ulla diminutione, non tamen inde valet inferri pactum negativum, quod solum non debeat augmentum pretii currentiis, alias ex simplicis juris communis dispositione debitum, ut supra, quatenus de tempore suppressionis reperiretur auctum ultra pretium solutum.

Siquidem dicti Pontifices in præfatis Bullis, & signanter in illis partibus, quæ pro Camera allegari solent, expressè declarant, quod intendunt solum speciali gratia, & privilegio favere Secretariis, eorumque securitati consulere, non autem Cameræ, prout clarissimè legitur in Bulla Innocentii §. *Cæterum nostro Summar. nu.* 1. *alias in Bullar. tom.* 1. *constit.* 12. §. 25. ibi: *Cæterum quoniam iidem Secretarii, &c. bona fide crediderunt simplici verbo nostro. Nos dignum reputantes, ut ipsorum indemnitati consulamus*, ac sequitur obligando Cameram ad restituendum in casu revocationis integram summam Secretariis solutam, ut pariter in Bulla Pii §. *Ad hæc*, ibi: *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia prosequi volentes*, ac posteà immediatè disponit, quod in casu suppressionis: *restitui debeat Secretariis integrum pretium, quos eos officia emisse, & habuisse constiterit*, ut in nostro Summ. num. 3. post med.

20 Firmata autem certa, & incontrovertibili voluntate dictorum Pontificum conferendi simplicem favorem, & gratiam Secretariis, omnis dispositio subsequens dictam favendi, & privilegiandi expressionem, taliter explicanda venit, ut quidem addat aliquid Juris iisdem Secretariis, non tamen quidquam detrahat de aliis juribus, ad ipsorum favorem à jure derivantibus, Textus est litteralis *in d. leg. hac Saluberrima Bod. de præpositis agentium in rebus lib.* 12. & concordat Text. *in l. quod favore* 6. *C. de legibus, & Const.* Bartol. *in dicta leg. hac saluberrima n.* 3. Joan de Platea *vers.* 2. notat Perez *in dict. tit. de præpositis. Agen. sub num.* 6. *vers. ubi amplius, & num.* 7. Bald. *in auth. habita num.* 6. *C. ne filius pro Patre*, Alex. *consil.* 32. *num.* 2. *& seqq. lib.* 5. Jason. *consil.* 59. *num.* 9. *& seqq. lib.* 3. Dec. *cons.* 457. *num.* 12. *& seqq.* Cephal. *cons.* 369. *num.* 108. *& seqq. lib.* 3. Paris. *cons.* 61. *num.* 49. *lib.* 2. Honded. *consil.* 71. *num.* 5. *& sequen. lib.* 2. Menoch. *consil.* 85. *num.* 113. *& sequen.* Surd. *de aliment. titul.* 1. *quæst.* 8. *num.* 9. *& sequentib.* Cyriac. *controvers.* 297. *num.* 33. *& plene controvers.* 291. *num.* 31. *ad* 49. Rota *decis.* 715. *num.* 7. *p.* 4. *tom.* 3. *rec.*

Porrò si promissio restituendi pretium verè solutum, quam ex motivo privilegiandi Secretarios, eisque favendi fecit Innocentius, & Pius, contineret pactum negativum exadverso prætensum, quod eisdem solvi non deberet augmentum fortè contingens, multum detrahere Juris Secretariorum, qui vigore Juris communis consequi possent etiam augmentum ut supra, Ideoque ne contra solemniter sancita in dicta *l. hac Saluberrima*, sinistrè interpretemur gratiam, & privilegium Principis, fatendum est, quod promissio restituendi pretium verè solutum, facta fuit solùm ad assecurandum Secretarios à periculo diminutionis pretii, quæ alioquin eorum damno sequi potuisset, addendo ipsis ex privilegio assecurationem ab hujusmodi periculo in casu suppressionis, non autem ad illos privandos augmento de Jure communi eis debito. 21

Imò si admitteretur contraria interpretatio longè majus intulissent Pontifices damnum Secretariis, quam Beneficium, & sic graviter illos, sub gratiæ, & favoris nomine, decepissent, quod nefas esset opinari. Etenim assecuratio à simplici periculo diminutionis pretii futura erat penè inutilis. Nam si Officiorum pretia decrevissent, non potuissent cogi Camera ad illa supprimenda, nec certè suppressissent, cessante utilitate totali, ac unica suppressionis causa, & sic Camera non fuisset experta præjudicium promissæ assecurationis in casu suppressionis, privatio autem juris consequendi pretii augmentum temporis, & commercii beneficio contingens, certum, & magnum caufatura esset damnum Secretariis, nam hæc ipsa privatio invitasset Cameram ad supprimendum, ut ipsum subsecutum augmentum lucri faceret, restituendo scilicet solum pretium solutum, & acquirendo fructus longè majores, temporis beneficio adauctos, & quam ingens esset damnum hujusmodi privationis, manifestat nostrum Summarium, & dilucida facti narratio.

Similiter nec ex quo Pius mandaverit restitui pretium 22
solutum argui debet, quod noluerit solvi augmentum pretii currentis, quod non expressit, quia hoc augmentum cessat in jure, ubi id, quod non exprimitur suppletur ex juris dispositione, ut in hoc casu Rot. *decis.* 220. *numer.* 19. *part.* 11. *& decis.* 17. *num.* 19. *part.* 6. *recentior.* Nos enim non egemus, quod Pius hoc augmentum nobis concesserit, satis enim conceditur à jure communi ex prædictis. Unde sufficit quod illud non ademerit.

Firmiora tandem apparent omnia prædicta, inspecta observantia secuta de tempore fel. mem. Alexandri VII, in suppressione Montium vacabilium, quorum pretium, cum de tempore suppressionis reperiretur auctum, ferè ad dimidium supra id, quod Camera receperat, & præfatus Pontifex, prævia speciali Congregatione, habita super articulo solutionis hujusmodi augmenti, discrepantes, & varias audiverit sententias, itaut articulus reputatus fuerit in jure dubius, & disputabilis; Ideò gloriosè imitan- 23
do Jurisconsultum in *l. non puto* 10. *ff. de jure fisci* respondentem, quod in dubiis quæstionibus contra fiscum sit judicendum, mandavit solvi Montistis singulis pretium currens, cujus augmentum ad maximam summam ascendebat: 24
hæc enim Principis resolutio post maturam articuli discussionem utique legem facit pro similibus negotiis, ex Text. aperto in *l. finali*, & *leg. humanum* 8. *C. de legib. & Constit. cap. in causis* 19. *de sentent. & re judic.* Barbos. *in dicta leg. final. num.* 1. *& seqq. & in dicto capit. in causis num.* 1. 2. *&* 3. ac plenè Antunez *de donat. Reg. part.* 2. *lib.* 1. *capit.* 10. *num.* 40.

Nec hujusmodi resolutio tribuì potest meræ dicti Pontificis liberalitati, ob illa verba *pietatis, & munificentiæ nostræ experimentum*. Quoniam cùm præcesserit formale articuli examen, & cognita fuerit illius in jure dubietas, utique manifestum redditur Pontificem usum fuisse præfatis verbis, ob loquentis decorem, & majestatem, cujus summa laus reputatur submittere legibus Principatum, juxta dictum Theodosii *in l. digna vox C. de legib.* non ta- 25
men inde tollitur vera controversæ quæstionis decisio, vim legis habens, & plura extant exempla, quod Legislatores 26
in decidendo dubias quæstiones, & amplectendo partem privatis magis favorabilem, nisi fuerit verbis, ipsorum pietatem, & Imperialem munificentiam indicantibus, absque eo, quod tamen dubitare liceat, quin ipsorum placita legis habeant vigorem ut patet in *l. unica in princ. C. non licere habitatoribus Metrocomiæ &c. lib.* 12. *l. hæc Saluberrima in med. C. de Præpositis Agent. in rebus lib.* 13. *l. simus* 36. *in fine ante §. cum autem C. de inoffic. Testam. l. in universis* 11. *C. qui dari Tutor, vel Curator l. si unus* 27. *circa finem C. de donat. inter Vir. & Uxor. l. in rebus* 30. *circa finem C. de jur. dot. & in auth. de exhiben. Reis collat. §. sub §. optimum quoque* ibi: *Hoc habeant, non tanquam paternam hæreditatem, sed tanquam Imperialem munificentiam.*

Alii verò casus, ex adverso allegari soliti ad ostendendam contrariam observantiam, inapplicabiles demonstrantur per Dominum causæ Patronum, cum deficiat omnimoda circumstantiarum similitudo, sine qua inallegabilis remanet quælibet observantia, ex notissimis Juribus, ac benè 27
explicat Rota coram Ludovis. *dec.* 162. *à n.* 1. *ad* 4. & singanter non probatur, quod in illis casibus pretium currens esset majus eo, quod ab Officialibus fuerat solutum, Imò potius auditur quod reperiabatur diminutum, in qua circumstantia stat vis disputationis. Unde amplectenda omninò erit dicta observantia Alexandri; quæ nullam penitus habet cum nostro casu discrepantiam, nisi quod ibi de longè majori agebatur Cameræ interesse.

Atq; ex his omnibus, simul junctis, resolvendum videtur, solvendum esse pretium currens de tempore suppressionis.

Descendendo modo ad secundam nostri dubii inspectionem circa personas, quibus dictum pretium currens sit sol-

ven-

vendum, dubitatur solum de tribus, ob peculiares uniuscujusque circumstantias, scilicet.

Primò de D. Equite Acciajolo.

Secundò de R. P. D. Cursio.

Tertiò de D. Marchione Ruspolo.

Quoad D. Equitem Acciajolum, controversia oritur ex eo, quod licet præfatus Eques emerit Secretariatum ab Eminentissimo Cardinali Chisio de anno 1670. nihilominus non reperiatur expedita solita Bulla concessionis officii in ejus persona. Unde prætenditur ex adverso solvendum esse solum pretium scut. 14000. solutorum à dicto Cardinali Chisio, quamvis ipse Eques Acciajolus, pro habendo officio, solverit Cardinali scuta 22000. Verum favore D. Equitis resolvendum creditur ex pluribus.

Primò, quia cum ex prædictis solvendum sit singulis Secretariis pretium currens, ideo sive attendatur persona Cardinalis Chisii, sive Equitis Acciajoli, solvi debet non minus, sed plus scutis 22000. cùm pretium currens de tempore suppressionis ascenderet ad scuta 23000.

Secundò, quia Bulla Piana utens illis verbis *emisse*, *aut habuisse constiterit*, nequit restringi ad illos solum, qui officia habent in titulum, sed comprehendit etiam illos, qui in effectu habent omne officii commodum, & utilitatem, prout certè habebat Eques Acciajolus, cum 28 talis sit vis, & significatio illius verbi *habuisse*, ex allegatis in principio.

Tertiò, quia de facto signata reperitur supplicatio per Pontificem favore dicti Equitis. Unde gratia, quoad substantiam remanet perfecta, etiam si non fuerit processum 29 ad alias formalitates requisitas solùm ad probationem, adeout nec per obitum Papæ signantis gratia expiret, Boer. *decis.* 349. *n.* 7. Coccin. *dec.* 869. *n.* 9. & *dec.* 888. *n.* 22. & *decis.* 1643. *in princ. & seqq. ubi concordat.*

Quartò quia etsi non haberemus gratiam per signaturam Papæ perfectam, nihilominus cum ante suppressionem fuerit pro expeditione resignationis supplicatum; Supplicatio haberi debet quoad Cameram, & Dominum Equitem pro expedita, itaut sub hoc prætextu nullum pati debeat Eques pretii detrimentum.

Quoniam sanct. memor. Innocentius Octavus in Bulla erectionis Collegii, sub Pontificia fide, promisit admissionem resignationis hujusmodi Officiorum, quocumq; tempore, sine ulla penitus retardatione, ex quacumque causa, & *in §. 11. ibi: Pari modo volentes ut omnes Secretarii liberè possint de dictis eorum Officiis disponere, nec possit, aut debeat eorumdem officiorum resignationis receptio, etiamsi resignantes ipsi infirmi, & verisimiliter infra 20. dierum spatium decessuri forent, & decederent* per Romanum Pontificem, *quavis* 30 *ratione deneg ari, aut differri*. Ubi autem Princeps speciali obligatione se adstringit ad præstandum consensum, tunc per simplicem petitionem interesse habentis, habetur pro præstito, etiamsi sequuta non fuerit expeditio, dummodo impedimentum non dederit culpa aliqua, vel incapacitas petentis, quod hic adest, Burs att. *cons.* 156. *num.* 6. 11. & *seqq.* Gratian. *discept.* 33. *numer.* 40. & *seqq.* & *discept.* 730. *num.* 55. & *seqq.* Surd. *decis.* 182. *num.* 12. & *decis.* 344. *n.* 56. A Ponte *decis.* 6. *num.* 11. & *seqq.* Rota *decis.* 278. *n.* 26. & 360. *num.* 6. *par.* 9. & *dec.* 120. *n.* 15. & 16. *ac plenius decis.* 408. *n.* 39. & *p.* 16. *rec.*

Nec quidquam obstat, quod de tempore hujus ultimæ petitionis nota jam esset voluntas supprimendi Collegium.

31 Quia cum adhuc non esset ad actum perducta, sed in mente retenta, nihil posuerat in esse, nec in aliquo Officiorum naturam alteraverat. Unde dicta simplex voluntas impedire non poterat, quin Secretarii omnibus suis Juribus, ex officiorum natura derivantibus, uterentur ad *Text. in l. legem* Anastasii 7. *C. de natural. liber.* & *signanter post medium* ibi: *Non ante lata sanctio, quam ex hoc die resecanda*, pia urget ratio Perez. *in C. tit. de legib. numer.* 20. Rota coram Cavaler. *dec.* 635. *num.* 1. & apud Pacif. de Salvian. *dec.* 150. *num.* 11. coram Burat. *dec.* 199. *num.* 4. & 5. *ac in recent. decis.* 360. *n.* 9. *p.* 16. alias non impleretur, sed excluderetur Pontificia promissio nulla ratione, & causa denegandi, aut differendi admissionem resignationis jam enim aliqua ratione, & causa denegata fuisset.

Fortius, ponderando, quod si usque ad ultimum momentum actualis suppressionis secutus fuisset obitus alicujus Officialis, prout certè sequi poterat, utique Camera lucrata fuisset Officii sortem absque eo, quoad præcedens supprimendi determinatio patrocinari potuisset defuncti officialis hæredi, hinc autem per necesse sequitur, quod sicut Camera usque ad ultimum momentum, quo officia exiterunt suppressa, retinebat spem lucrādi sortem, ità pariter toto hoc tempore servare, & adimplere deberet pacta promissa, inter quæ præcipuum est illud admittendi, nec 32 ulla ratione denegandi, aut differendi resignationis admissionem, quorum pactorum contemplatione Officiales se submiserunt dicto periculo, alias non contracturi ex benè deductis per Rot. *in Romana societatis Officii* 2. Junii 1608. coram Lancellot. impress. penes Marches. *de Commiss. part.* 2. *fol. mihi* 838. Seraph. *decis.* 225. *per tot.* Royas *decis.* 64. *num.* 6. & *seqq.* & latè Card. Otthob. *decis.* 121. *à num.* 1. *ad* 7. & *num.* 16. Neque hic intrare potest ulla simulationis vel fraudis præsumptio, ob quam denegari posset resignationis admissio; cum enim constet de venditione inter partes stabilita, ac cum pretii solutione, ac fructuum perceptione effectuata ante plures annos, itaut etiam à sanct. mem. Clemente Decimo signata fuerit supplicatio, utique petitio admissionis resignationis, in eo rerum statu, dici non po- 35
35 terat fraus, & supplantatio Cameræ, sed quidem prudens consilium, quo mediante D. Eques suæ indemnitati prospiciebat, ex benè traditis per Tiraquell. *de retract. in præfat. à num.* 78. *ad fin.* Decian. *cons.* 23. *num.* 10. & 20. *lib.* 2. plenè Burat. *dec.* 6. *n.* 11. & *seqq.*

Cum igitur usque ad actum suppressionis vigverit in suo robore Pontificia promissio admittendi, & nulla ratione denegandi resignationis admissionem, haberi debet pro admissa per simplicem petitionem, ante dictam suppressionem, itaut D. Eques considerari debeat in sua propria persona, perindè ac si resignatio fuisset expedita, ex superius allegatis.

Quoad R. P. D. Cursium, cum ipse de tempore suppressionis esset actualiter Secretarius reportata Pontificis concessione, & officii possessione, sub nomine D. Abbatis Sanctacrucii; fundatam similiter habet suam intentionem pro consecutione totius pretii soluti; & currentis, prout habent omnes alii Secretarii, tam ex Jure communi, quam ex forma meritabili Bullæ Pianæ, quæ expressis verbis disponit favore omnium Secretariorum, de tempore suppressionis viventium, sine ulla penitus limitatione. Unde redeunt hic ad ejus favorem omnia, quæ super prima dubii parte dicta fuere.

Stante verò adeo soluto ejus intentionis fundamento, denegari ei non potest totius pretii solutio, nisi concludenter probetur à Camera exceptio aliqua legitima, apta ad ipsius intentionem destruendam.

Duplex audita fuit exceptio. Altera quod resignatio non fuerat obtenta bona fide.

Altera verò, quod Dominus Subdatarius dixerit oretenus præfato R. P. D. Cursio, quod Congregatio licèt decrevisset expeditionem resignationis ad ejus favorem, tamen non intendebat approbare pretium inter Partes conventū.

Quoad primum, ex deductis superius pro Domino Equite Acciajolo, constat hic non adaptari considerationem bonæ, vel malæ fidei, scil. præcognitæ suppressionis, dum alioquin officii venditio non fuit simulata, sed vera, & quidem stabilita, & irretractabiliter firmata, antequam de suppres- 34
sione cogitaretur, prout factum fuisset cum D. P. R. Cursio non dubitatur. Poterant enim Officiales ante actualem suppressionem, liberè uti omnibus ejus juribus, sincerè perficiendo, & exequendo fidem præcedentem contractuum, etiamsi id agerent ad consulendum propriæ indemnitati, ex supra allegatis, & sic ista exceptio si subsisteret in facto, nullam haberet Juris relevantiam.

Cæterum nec in facto subsistit, nam respectu Domini Cursii emptoris, certè nulla considerari poterit mala fides, cum contractum firmaverit, & ordinem consignaverit die 4. Septembris anni 1677. de quo tempore nullus aderat suppressionis rumor, & post ordinis consignationem non erat amplius in ejus potestate contractum dissolvere, tam ex legis vigore quàm ex stylo.

Minus autem respectu Cardinalis resignantis, cujus minister purè exequendo contractum jam firmatum die 27. Octobris sequentis, consignavit in manibus Domini Claudii Druot Componendarum Administratoris ordinem R. P. D. Cursii atque omnia alia necessaria, ut in forma solita resignationem expediri curaret; hæc enim die pariter nulla penitus evulgata fuerat suppressionis fama, prout creditur exadverso fatendum, & satis constat ex eo, quod dictus Componendarum Minister liberè in forma solita commissionem expeditionis recepit, nullo facto verbo de futuræ suppressionis cognitione, prout è contra de ea loquutus fuit, quando post paucos dies idem Minister Cardinalis resignantis rediit ad eumdem pro expeditione recipienda, tunc enim respondit, quod meditans Sanctissimus Dominus Noster Collegium supprimere, mandaverat suspendi resignationum expeditiones, sine speciali ordine Sanctitatis Suæ, quod occasionem præbuit Cardinali resignanti recurrendi ad eumdem Sanctissimum, qui dignatus fuit supplicationem remittere particulari Congregationi, tunc deputatæ pro Justitia, in qua exactissimè discussa materia, resolutum fuit ex Justitia hanc resignationem esse relaxandam, & expediendam in forma solita, prout factum fuit, nulla posita limitatione.

Hinc enim manifestum redditur, quod cum omnimoda bona fide, & ante ullam futuræ suppressionis notitiam Cardinalis prima vice pro resignationis expeditione apud solitum Ministrum instetit, quo principio admisso inutilis remanet ad malæ fidei inductionem superventa suppressionis notitia, & deputatio Congregationis super hac materia, quæ plures menses postea occupavit. Nam Cardinalis prosecutus fuit solum primam instantiam, ante ullam suppressionis notitiam inceptam, nec quidquam egit de novo.

Atque hanc omnimodam Cardinalis resignantis bonam fidem, ingenuè testati fuerunt in ipsa Congregatione integerrimi Datariæ Ministri, eamque canonizavit resolutio ejusdem Congregationis postea secuta, & effectui demandata.

Quoad secundam exceptionem, licet admittatur in facto, tamen inutilis creditur ad effectum quidquam minuendi de pretio, per R. P. D. Cursium soluto, ex pluribus per Dominum causæ Patronum ponderatis; maximè dum post hujusmodi assertionem Domini Subdatarii, de facto expedita fuit resignatio, sine hac declaratione non approbandi pretium, & facta fuit in calce ordinis solita fides resignationis, nullo superaddito verbo. Unde potius iste ultimus actus in scriptis reda- 36
ctus, & omninò certus considerandus venit, quam præcedens verbalis assertio, cui subsecutum est factum contrarium ad *Text. in cap. Dilecti filii* 52. *de appell.* & *l. si tamen* 48. §. *ei qui servum ff. de ædilic. edict.* Gregor. *decis.* 247. *num.* 18. Coccin. *decis.* 1369. *num.* 71. & *decis.* 386. *num.* 9. *p.* 16. *rec.*

Ponderando etiam, quod R. P. D. Cursio in nihilo prodesse valebat præfata declaratio Subdatarii, quoniam ipse ex parte sua jam perfecerat irretractabiliter contractum per ordinis consignationem juxta notorium stylum.

Præterea cum intentio R. P. D. Cursii fundetur, nedum in jure communi, sed in Bulla speciali sanctæ mem. B. Pii Quinti mandante expresse solvi in casu suppressionis *singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecunias, pro quibus Secretarios officia emisse, aut habuisse constiterit*, suffragari non potest ad tollendum Jus ex hac Bulla resultans dicta declaratio, quod *Dataria non intelligebat approbare pretium*. Bulla enim promisit solutionem tertiis pretii verè pro habendis officiis exbursari, non autem requirit, quod idem pretium fuerit solutum prævia approbatione Dataria, ut constat ex relatis verbis; Unde dum aliunde, etiam citra Dataria approbationem, probet Jus suum, & veram quantitatem pretii soluti R. P. D. Cursius, scilicet ex Bulla Pii, nequit eo privari ob dictam declarationem non approbandi, quæ non est apta tollere ea, quæ sunt à lege decisa, & determinata, ut notat Salicet. *in l. alimenta* 11. *num.* 4. *ff. de neg. gest.* Roman. *cons.* 247. *n.* 6. Thomat. *dec.* 51. *n.* 23.

Et verè dicta declaratio Domini Subdatarii facta potius censeri debet ad reservandum illæsa Jura Dataria circa prætensionem, quam postea manifestavit solvendi omnibus Secretariis solum pretium ab ipsis immediatè solutum Cameræ, non autem id plus, quod solverunt resignantibus, interpretando in hunc sensum Bullam B. Pii, nè scilicet postea R. P. D. Cursius, audiendo hanc novam prætensionem, se existimaret deceptum, stante pretii approbatione, quæ tamen prætensio satis confutata fuit superius ex solo tenore Bullæ Pianæ, etiam secluſa approbatione pretii, fieri solita per Datariam, quæ approbatio ponderata solum fuit ex abundanti.

Nunquam verò intelligi potest dicta declaratio facta ad diminuendum Jus, quod alioquin ex solius Bullæ dispositione haberet D. Cursius, ad hunc enim effectum certè non sufficiebat simplex declaratio non approbandi pretium sed necesse erat, vel pactum expressum, quo mediante 37
D. Cursius remitteret Jus suum, & conveniret de recipiendo, in casu suppressionis, minus pretio soluto resignanti, vel suprema auctoritas Papæ, qui ab eo Jus dictæ Bullæ Pianæ adimeret, sine quorum altero Jus nostrum à nobis auferri non potest, & in dubio præsumitur neminem privatum velle jus suum remittere, nec Principem velle eidem præjudicare, juxta vulgatas regulas.

Tandem quoad D. Marchionem Ruspulum fundata pariter remanent ipsius Jura, ex deductis præ cæteris Secretariis, non obstante, quod sit summo senio confectus, in qua ætate Dataria non admittit resignationes.

Quia, ut benè respondet Dominus causæ patronus, spe- 38
ciale est in hoc Collegio, ut nec ratione senectutis denegari possit admissio resignationis, cùm in hoc clarissima sit erectionis lex, mandans, quod nulla ratione recusari possit, & recipiatur etiam à proximè moriturο, qui verè paulò post decedat, unde hæc lex specialis facit cessare legem generalem ad Text. *in l. Sanctio legum* 41. *ff. de pen.* ubi Bartol. Fagnan. *in cap. cum dilectus numer.* 64. & *seqq. de consuetudin.*

Et tamen non summus hodie in resignatione admittenda, sed in suppressione, quæ sive cadat in senem, sive in 39
juvenem, requirit omninò pretii solutionem, tam ex jure communi, quàm ex Bulla B. Pii nullam ætatis distinctionem admittente.

Quare, &c.

Dominicus Thuursius Advoc

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

SEXTA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Verba privilegii latissimam recipiunt interpretationem contra concedentem.*
2 *Etiam mediante extensionem, & improprietatem.*
3 *Verba* realiter, & cum effectu, integrè, & sine ulla diminutione, *apposita in Constitutione Beati Pii, stant demonstrativè, non taxativè.*
4 *Indebitum non considerator respectu solventis an debeat, sed respectu recipientis an sibi debeatur.*
5 *Non dicitur indebitum, si præcedenter aderat obligatio restituendi quod non fuerat receptum.*
6 *Potius est succurrendum habenti causam oneros am, ne sit in damno, quam favendum alicui in causa lucrativa.*
7 *Fiscus non tenetur ad duplum in præstanda evictione.*
8 *Tenetur tamen ad damna, & interesse.*
9 *Princeps neque per viam legis generalis potest auferre rem propriam subdito, nisi restaurato damno.*
10 *Verba synonyma dicuntur, quæ idem significant.*
11 *Verbum* emere *significat dominium pretio acquirere.*
12 *Verbum* habere *comprehendit omne acquirendi modum.*
13 *Non licèt redarguere litteras Apostolicas de mala latinitate.*

R. P. CONstitutio Beati Pii Quinti non est contractus, sed privilegium, etiam juxtà sensum Cameræ, editum favore Secretariorum; quod patet ex illius tenore, & ex ponderatis à me in informatione §. emanarunt.

Igitur Domini Camerales malè arguunt, dum dicunt verba in contractibus intelligenda esse strictè, ad differentiam ultimarum voluntatum, & proindè inferunt verbum *restituere*, quo B. Pius utitur, accipien. esse stricte, & pedagogicè pro *reddere acceptum*, quia nos non versamur in contractu, sed in privilegio, in quo verbo latissimam recipiunt interpretationem contra Principem privilegiantem, *l. Beneficium ff. de Constitut. Princip. cap. quia circa de privil.* Alexand. *cons.* 110. *n.* 10. *lib.* 6. Dec. *cons.* 25. *n.* 96. *lib.* 1. etiam extendendo, & impropriando verba *gloss. l. hac saluberrima* 2
verbo converte C. de proposit. agent in reb. lib. 12. Oldrad. *cons.* 330. *à n.* 1. *ad quintum.*

Verba realiter, & cum effectu, integrè, & sine ulla di- 3
minutione sunt prolata ad favorem, & cautelam Secretariorum, ut liquet ex ipsa Constitutione, ideò stant demonstrativè, non taxativè, nempè securos reddunt Secretarios, ut ipsis restituatur solutum, etiamsi officia minoris valerent tempore extinctionis, non autem excludunt

quin-

quin si pluris valerent, id etiam non restituatur, ut ex Fagnan. *in cap. ex Epistolæ de probat.* & aliis ostendimus in Informationibus.

Et cùm dicta verba referantur ad personas Secretariorum ibi -- *Secretariis tunc viventibus, &c. per eos solutis, &c.* Intelligenda sunt respectu eorumdem Secretariorum, qui debent recipere omnes pecunias per eos solutas, & proinde cessat argumentum Dominorum Cameralium, quod Camera non debeat restituere, quod non recepit, cùm hoc videretur quædam species indebiti, quia retorquendo argumentum dico, quod indebitum non consideratur respectu solventis an deberet, sed respectu recipientis, an sibi deberetur *l. repetitio ff. de condic. indebit. l. de hæred. C. de petit. hæred. l. de quare §. cum absentem, & ibi gloss. verb. repetere, ff. de judic.*

4 Maximè verò cum B. Pius sciret tempore dictæ Constitutionis plures adesse Secretarios, qui officia habuerant ex resignatione privatorum, & longè plures futuros prævidere potuit, tempore suppressionis, cùm videret officia quotidiè resignari.

Et esse in privatorum commercio, ad instar rei in Foro venalis; Et rursus cum ipse in dicta Constitutione assignasset Collegio unum officium, pretio scutorum aureorum 5500. cum facultate illud resignandi personis sibi benè visis, & pretium recipiendi, etiamsi in magna quantitate excederet dictam summam, pro qua illud ipse assignaverat Collegio, inde benè idem B. Pontifex intellexit pretia Officiorum in dies crescere, & officia resignari, & nihilominus voluit omnibus indistinctè Secretariis, viventibus tempore suppressionis, restitui per Cameram pecunias ab eis solutas.

5 Quibus perpensis nimis clarè patet, quod complexus est tam eos, qui à Camera, quàm qui à privatis emerant, seu habuerant; Et consequenter voluit, quod Camera solveret tam pro se, quàm pro privatis, qui officia vendiderunt Secretariis viventibus tempore suppressionis, undè eo certius nequit Camera se eximere ab indistincta, & uniformi restitutione omnibus facienda, sub prætextu indebiti, quoad eos Secretarios, à quibus ipsa non recipit, ex notabili theorica Bart. *in l. si penè §. primo ff. de condit. indebit.* quam reassumit Nois *de contract. tract. de indebit. titul. de caus. quæ faciunt cessare condit. indebit. numer.* 10. & 11.

Ex dicta assignatione officii facta per Beatum Pium V. Collegio, pretio scutorum aureorum 5500. plura alia deducuntur contra Cameram.

Primum, quod ideo Beatus Pius Quintus restitui mandavit Cardinali Mediceo dictos aureos 5500. quia pretium non creverat modico tempore unius anni, qui intercesserat à die venditionis illi factæ per Cameram.

6 Secundum quod si ad prejudicium Cameræ donavit Collegio augmentum pretii dicti officii illi assignati, multò magis voluit indemnes esse Secretarios, tempore suppressionis viventes, per restitutionem ipsis à Camera faciendam integrè, & absque ulla diminutione pecuniarum per eos solutarum; nam non est verisimile, quod voluerit favere Collegio in causa lucrativa, & damnum afferre singulis Secretariis habentibus causam onerosam, contra monitum in *l. assiduis §. hæc autem C. qui pot. in pignor. hab.*

Tertium quod semper verum est, quod Cardinali Mediceo fuit restitutum pretium per ipsum antea solutum, unde actus prædictus nullo modo retorqueri potest contra nos.

Extranei sunt à casu nostro termini evictionis respectu 7 dupli, ad quam non tenetur Fiscus ex *leg. si propter ff. de jur. fisc.* cum aliis ex adverso cumulatis.

Quia nos non petimus pœnam à Fisco, sed indemnita- 8 tem nostram, & ad hanc Beatus Pius sæpe dicta sua Constitutione obstrinxit Cameram, dum jussit, quod in casu molestiarum teneretur Collegio ad restitutionem dict. scut. 5500. aureorum una cum damnis, & interesse, quod utique includit etiam pretium currens, ultra solutum ab initio, nam in hoc consistit damnum Secretariorum, & tanti sua interest officia fuisse suppressa, quanti valet tempore suppressionis, & est etiam de jure, quod Fiscus teneatur ad damna, & interesse *cap. unic. in fin.* & ibi: *glos. de nov. form. fidel. l. si min. ubi pariter glos. verb. inferenti vers. nec liberatur C. de jur. fisc. lib. 10.* Pont. *de potest. Proreg. tit. 4. §. 4. n. 24.* Marin. *resol. quotid. lib. 1. cap. 149. & extenso dicto text. ex advers. allegat. in l. si propter ff. de jur. fisc.* dixit Rot. *coram Seraphin. dec. 787. nu. 6. & 7.* benè distinguens aliud esse, quòd Fiscus non teneatur ad pœnam dupli, vel tripli, aliud, quod non teneatur ad damna, & interesse, & individualiter ad hæc teneri Cameram Apostolicam firmant Soccin. *consil. 156. n. 5. lib. 2.* & Rota apud Pacif. de Salv. *interd. decis. 285. n. 4. & duob. seqq.* ubi agitur de suppressione gabellæ facta à Papa ex natura rei, & tamen dicitur teneri ad damna, & interesse.

Quod ex Constitutione Innocentiana non deberetur Officialibus in casu extinctionis pretium solutum ab unoquoque, ultra scut. 6240. auri soluta à Collegio in erectione, constanter negamus, & satis probavimus in informationibus, in quibus ostendimus illa verba stare demonstrativè, & intelligi cum supposito, quod non fuisset mutatus, & valor officiorum, illatio ideo corruit, quæ fit à DD. Cameralibus ex assumpto non subsistente, nempè, quod cum ex Innocentiana non esset restituendum ultra solutum Cameræ, hoc est ultra aureos 6240. Piana satis privilegii, & beneficii attulerit Secretariis, jubendo restitui alias pecunias solutas, sed semper intelligendo de solutis Cameræ, nam ut dixi suppositum non subsistit.

Quæ longa verborum pompa dicuntur de suppressione 9 hujus Collegii per viam legis generalis refelluntur à Capyc. Galeot. *controv. 52. à num. 35. ad finem.*, quem pro omnibus allegare sufficit.

Effugere non possunt DD. Camerales vim verborum 10 *emisse*, aut *habuisse*, quæ sunt comprehensiva omnium Secretariorum tunc viventium, tam eorum qui emerunt officia, quam, qui alio modo habuerunt, & tam à Camera, quàm à privatis, dicendo illa esse synonyma, quia verba synonyma dicuntur ea, quæ idem significant, ut verbum ensis spata, ut monet Alberic. *in dictionario verb. Synonyma*, sed verbum *emere* significat dominium pretio acquirere *Inst. de empt. & vendit. in princ.* verbum autem *habere* 11 comprehendit omnem modum acquirendi, ut ostendi in informatione §. *Et cum constitutio*, igitur non sunt synonyma, & dicere quod Papa haberit illa pro synonymis, cum non sint, esset redarguere litteras Apostolicas de mala latinitate, quod non licet *cap. Apostolicæ cons. 35. q. 9. ubi glos. verb. decoquitur* Imol. *cons. 133. n. 5.*

Quæ percutiunt observantiam Cameræ restituendi pretium, currens tempore suppressionis officiorum, adducuntur à nobis in particulari scriptura, gratia majoris brevitatis, & claritatis ideò hic omittuntur, &c.

Quare &c.

F. Fantinellus Advoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

SEPTIMA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *VErbum restituere verificatur etiam in eo, quod quis non accepit.*
2 *Pater dicitur restituere dotem habitam à filio.*
3 *Restituere significat idem quod persolvere.*
4 *Maximè quando est adjectum quantitati.*
5 *In Bulla Beati Pii accipitur pro eodem solvere, & restituere.*
6 *Appellatione damnorum, & interesse venit augmentum pretii.*
7 *In quacumque evictione restituendum est pretium, unà cum damnis, & interesse.*
8 *Et quidem pretium currens de tempore evictionis, si illud majus sit pretio soluto.*
9 *Diversitas intentionis arguitur ex diverso modo disponendi.*
10 *Bulla Innoc. VIII. mandans restitui scut. 62. m. intelligitur dummodò Camera majorem summam non recepisset.*
11 *Princeps auferens rem concessam mediante pretio, tenetur omnia accepta integrè restituere.*
12 *Dictio* tunc *denotat extremitatem temporis.*

13 *Di-*

13 *Dictio* eos *est personalissima.*
14 *Refertur ad proximè nominatos.*
15 *Verba* emisse, & habuisse *significant omnem acquirendi modum.*
16 *Verba synonyma sunt illa, quæ idem significant.*
17 *Verba sunt intelligenda secundum illorum latitudinem, & significationem.*
18 *Superfluitas semper est vitanda.*
19 *Verba satis operantur, si tollunt dubietatem, & majorem expressionem inducunt.*
20 *Verbum genericè positum debet genericum habere significatum.*
21 *Qui secutus est publicam fidem, non debet in aliquo præjudicari.*
22 *Observantiam esse debet individualis, ad hoc ut suffragetur.*
23 *Princeps tenetur servare leges, & est subjectus contrariis.*
24 *Nec de plenitudine potestatis contravenire potest contractui.*
25 *Non potest auferre bona privatorum, pretio non restituto, etiam si agat per viam legis generalis, & ex causa publica.*
26 *Non dicitur lex generalis, quæ solùm tangit unum Collegium.*

R. P. QUoad quantitatem pretii, restituendam in casu suppressionis, litteris est Constitutio Beati Pii, ut in casu suppressionis restituerentur realiter, & cum effectus singulis Secretariis, tum scilicet tempore suppressionis viventibus, integrè, & absque ulla diminutione, pecuniæ per eos Secretarios tunc viventes erogatæ in emptione, aut acquisitione officiorum, quæ Constitutio non potest intelligi, & declarari, ut disponat esse restituendum solum illud pretium, quod aliquando Datariæ fuisse persolutum, nam eadem Constitutio, & verba illius respiciunt ipsos Secretarios, itaut habere debeant singuli pecunias ab ipsis erogatas integrè, & sine diminutione, & officia sunt venalia, & major pars Officialium semper habet officia acquisita per resignationem ab aliis Officialibus, & ita intellecta Constitutione, juxta sensum Datariæ, seu Cameræ, aut DD. pro illa scribentium, necesse est facere vim verbis, & non restituerentur omnibus Officialibus integrè pecuniæ per ipsos solutæ in acquisitione officii, prout voluit Beatus Pontifex per verba universalia, & respectivè personalissima, ut ostendimus in nostris informationibus.

1 Nec obstat unicum verbum *restituit*, in quo ex adverso totum ferè consistit fundamentum, quasi illud solùm importet retrodonationem ejus, quod quis accepit, quia etiam dictum verbum, sicut & alia respicit ipsos Secretarios, ut officium supprimi non possit, nisi eisdem restituta pecunia per eosdem soluta, & secundum omnimoda proprietatem verbi *restituit*, dicitur alicui id, quod fuit ab ipso solu-
2 tum, sive restituatur ab eo, qui illud accepit, sive ab alio, unde pater rectè dicitur restituere dotem habitam à filio, juxtà *Text. in l. si cum dote §. transgrediamur ff. solut. matr.* & ibi Barbos. *nu. 16.* Capyc. Latr. *dec. 36. nu. 2.* & docet communis usus loquendi, & ulterius illud verbum *restituere*, varias habet significationes, & secundum subjectam
3 materiam, prout dicunt habere intelligi DD. Camerales, propriè significat idem, quod verbum *persolvere*, & dare, Rota *coram Arguell. dec. 77. n. 12. & seqq. & dec. 90. n. 23.* neque ista est impropria significatio sed propria, quando verbum restituere est adjectum quantitati, prout in casu præ-
4 senti, Rota *coram Arguell. dicta decis 77. sub nu. 13. vers. & apud bonæ litteraturæ Auctores, & dict. dec. 90. n. 23. & 27.* & probat etiam illud Evangelii -- *reddit ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo,* & ostendit etiam ipsa Bulla B. Pii, ubi in casu molestiarum disponit restituendum esse pretium illius Officii resignati, & utitur verbo solvere, & aliquando verbo restituere, & accipitur pro eodem solvere, & restituere.

5 Comprobatur ex eo, quia concesso uno Secreteriatu Collegio, cum facultate alienandi pro quocumque pretio, etiamsi magnam summam excederet, deinde subdit, & mandavit, quod in casu suppressionis, singulis Secretariis, tunc existentibus, restitueretur integrum pretium per ipsos solutum, & sic etiam illi Secretario, qui dictum officium à Collegio emisit pro quocumque pretio.

Nil refragante, quod in casu molestationis, & impugnationis, concessionis, & assignationis ipsius Officii faciendæ per Cameram, idem Summus Pontifex mandaverit restitui scuta 5500. per ipsum Collegium pro Camera Cardinali Medices soluta, nam hoc potiùs exemplum retorquetur mirificè contra Cameram, nam Papa loquitur in casu impugnationis, & annullationis, quæ per Cameram existente adhuc Officio penès Collegium, facta fuisset, & ulterius mandat restitui dicta scuta 5500. necnon damna, & interesse ibi -- *Ad solvendum cum effectu dicta scut. 5500. unà cum damnis, & interesse passis*, quorum nomine etiam augmentum pretii fuisset comprehensum; Adden. ad Gregor. *dec. 88. n. 10.* Amat. Panormitan. *resol. 97. n. 10. & seq.* quod est regulare in quacumque evictione, ut sit restituendum pretium unà cum damnis, & interesse, Latr. *dec. 74. n. 14.* Rota *dec. 313. in fin. par. 10. rec.* & quidem illud pretium currens de tempore evictionis, si illud sit majus pretio soluto, Rota *dec. 227. nu. 3. & seqq. par. 4. tom. 2. rec. & coram Bich. dec. 291. nu. 13. & dec. 314. nu. 2.*

Et sanè si Summus Pontifex voluisset privilegiare Datariam, seu Cameram, ut solum in casum suppressionis teneretur restituere pretium illud, quod ab ipsis Officialibus existentibus tempore suppressionis, vel ab eorum Auctoribus fuisset Datariæ, seu Cameræ solutum, id utique expressisset, sicut expressit, secundum sensum Partis adversæ, in casu molestiarum prædicto, nec locutus fuisset ita generaliter favore Secretariorum existentium tempore suppressionis, ut eisdem pretium per ipsos solutum integrè restitueretur; Spad *cons. 41. n. 12. & cons. 138. num. 2. lib. 1.* Mastrill. *decis. 257. nu. 16.*

Confirmatur ulterius, quia B. Pontifex per suam Constitutionem voluit privilegia Collegii Secretariorum ampliare, ut ipse dicit, si autem Camera, seu Dataria teneretur solum restituere pretium ipsi solutum, nullum fuisset concessum privilegium, nec antiqua ampliata fuissent, ut probavimus in nostris Informationibus.

Nec subsistit responsio DD. ex adverso scribentium, quod stante Constitutione sanctæ mem. Innocentii Octavi, Camera teneretur solum restituere scut. 62. mil. auri in tutum, & ita Constitutio B. Pii ampliaverit privilegium, mandando, quod in casu suppressionis, Secretariis restitueretur totum pretium per ipsos solutum Cameræ, etiamsi excessisset dicta scuta 62. mil. auri, quia etiam quando non supervenisset Bulla B. Pii, si Camera vendidisset Officia, & recepisset pretium, quod excederet dicta scuta auri, tenebatur Camera restituere totum pretium receptum, quamvis excedens, quia dicta Bulla Innocentii mandans restitui dicta scuta 62. mil. intelligitur dummodo Camera majus pretium, & majorem quantitatem non recepisset, intelligendo illam præsuppositivè, prout fieri debet, Fagnan. *in c. ex epistolæ n. 10. de probat.* Princeps enim auferens rem concessam, mediante pretio, tenetur omnia accepta integrè restituere, Capyc. Latr. *consult. 38. nu. 9. & seqq.* & fuisset injustissimum auferre officium, & non restituere totum pretium, quod Camera, seu Dataria receperat.

Nec dictum privilegium Beati Pii est adeò magnum, & damnosum Cameræ, ut ex adverso prætenditur, quia Papa se retulit ad tempus incertum faciendæ suppressionis, quo tempore potuisset dari casus, ut pretium solùm per singulos Secretarios esset fortasse minus, quam esset illud solutum tempore Innocentii Octavi, quo casu non fuisset damnosum Cameræ, licet nec etiam, tempore præsenti damnosum sit Cameræ, quia etsi restituatur pretium ab unoquoque Secretario solutum, suppresso Collegio, recipit omnes illius redditus, quod tendit in magnam utilitatem Cameræ ad quam subrevandam fuit facta suppressio; Undè cessat prætensa læsio, imò retorquetur, dum pro scutis 228. m. circiter, quæ usque adhuc fuerant soluta, recipit Camera annuos redditus sc. 40. m. nec erat læsa, solvendo dictam summam reddituum, dum receperat à Collegio pluribus vicibus ultra duo decies centena millia aurea, ut si temporis angustia permitteret, demonstraretur, nec suffragatur responsio, hodie dictos redditus esse diminutos, nam utinam hoc priùs evenisset, damnum enim innotabile, ex suppresione resultatum, nostri principales fortasse passi non fuissent

Personalitas verborum Constitutionis B. Pii, in nostris informationibus considerata, non destruitur ex verbis ex adverso ponderatis Constitutionis Innocentii, & ejusdem Pii, quia in casu suppresionis eodem Constitutio Beati Pii loquitur de Secretariis tunc viventibus per illam dictionem restrictam *tunc* ad tempus suppresionis, & consequenter ad eosdem restringitur solutio pretii, ut intelligatur Constitutio de pretio ab eisdem Secretariis tunc vi- 14
ventibus soluto, per dictionem illam *eos*, quæ est personalissi-

nalissima, & referur ad proxime nominatos Secretarios, ut probavimus in nostris informationibus: Constitutio au-
13 tem Innocentii, & eadem B. Pii antecedenter ad eamdem dictionem personalem *eisdem, seu eis* exadverso ponderatis, loquuntur de Collegio, & Secretariis in genere, ideòque ad idem Collegium & eosdem Secretarios in genere
14 referri illa dictio *eisdem, seu eis*, ut patet ex ipsarum lectura, in locis exadverso ponderatis.

Subsistit etiam quod B. Pontifex Pius non fuit contentus
15 mandare restitutionem pretii his Secretariis, qui emissent, sed etiam illis, qui aliter habuissent; ibi: *Pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*, quæ ultima verba sunt
16 generalia, & significant omnem modum acquirendi, nec sunt synonyma, ut exadverso prætenditur, synonyma enim verba tunc dicuntur, quando idem significant, & nihil aliud possunt significare, sed quando possunt aliud im-
17 portare, semper intelligenda sunt, secundum illorum latitudinem & significationem, ut aliquod operentur ad *Tex. in l. prima §. generaliter ff. de legat. præstan.* Bald. *in l. omnia privilegia C. de Episcop. & Cleric.* Cyriac. *controver.*. 428. *nu.* 29. Et superfluitas semper est evitanda, Surd. *cons.* 80. *nu.* 5. *& seqq.* Bellon. Jun. *cons.* 74. *num.* 23. Cravett. *cons.* 175. *n.* 3. In casibus verò exadverso ponderatis verba non
19 poterant aliud importare, & fuerunt appositæ causa tollendæ dubitationis, & majoris expressionis, ideòque in illis casibus licèt pro synonymis habita fuerint, evitatur tamen superfluitas, ex dicta alia operatione, Honded. *cons.* 60. *nu.* 171. Roman. *cons.* 10. *n.* 10. *& seqq. & cons.* 37. *nu.* 34. Imò nec negatur à DD. scribentibus pro Camera majori latitudo significationis verbi *habuisse*, dum amittunt per illud comprehendi duos casus, Hospitalis scilicet Sancti Spiritus, & Capituli Sancti Eustachii, nescitur tamen quare debeant comprehendere istos duos casus tantùm, minimè verò alios quoscumque, dum verbum generalissimè po-
20 situm generalem etiam debet habere significatum.

Insuper hoc verbum *emisse* debet restringi emptionibus factis à Dataria, sufficit enim Secretariis quoquo modo, & à quocumque emisse officia, non enim verbum emisse est strictum ad Datariam, quia hoc nunquam dicitur in Bulla Beati Pii, nec ad illam potest attribui, dum clara est ejus dispositio favore Officialium, & ad illos tantum directa, ne ex suppressione succedenda fortasse in damno remanssisent, ut intuentibus, sine passionis fuco, apertissimè patet.

21 Fundamentum verò publicæ fidei est inevitabile, quia post dictas Constitutiones, & signanter illa B. Pii, officia empta fuerunt, ut fieri solet in Curia ab incerto venditore, sub fide publica Ministri Datariæ, absque ulla inquisitione tituli, & Juris resignantis, & resignationes approbatæ, & admissæ fuerunt per Datariam cum scientia pretii, cùm Minister non subscribat fidem resignationis, nisi sub ordine de solvendo pretium, & si aperiretur hæc via non reficiendi pretium nisi illud, quod fuisset solutum Camerę, destrueretur commercium, quia etiam in aliis Officiis, ita practicatur, & si Secretarii secuti sunt publicam fidem, & solutum commercium, non debent in aliquo puniri.

Ad observantiam respondetur in particulari scriptura, in qua ostenditur non subsistere in facto, & semper Summos Pontifices restituisse pretium solutum resignantibus, etiam si illud esset majus pretio soluto Cameræ, seu Datariæ, Ego unica responsione contentus abibo, quod nempè in nullis casibus exadverso allatis aderat similis Constitutio, ut est nostra Constitutio B. Pii, ut integrum pretium restituatur à singulis Officialibus persolutum, ut autem obser- 22
vantia suffragetur, ad interpretationem casus controversi, probari debet individualis, Rota *coram Celsi decis.* 232. *num.* 4. *& coram Gregor. decis.* 172. *nu.* 2. *& in recen. decis.* 172. *num.* 32. *par.* 17.

Nullo autem modo subsistit, quod attenta etiam dicta Bulla B. Pii potuisset Collegium supprimi, nullo pretio restituto per viam legis universalis, pactis enim, & conventionibus etiam Princeps stare tenetur, & officia vendita mediante pretio nullo modo potest revocare, & adimere, nisi toto accepto per ipsum pretio restituto, nec ullus Doctor loquitur in his terminis, quando scilicet Princeps promisit officia non supprimere, nec auferre, nisi toto pretio restituto, nec aliquis Doctor loqui potest, quia licèt Princeps non sit subjectus legibus civilibus, ex quo ad eas ob- 23
servandas nulla vis eum potest adstringere, tenetur tamen eas observare, & sicut cæteri est subjectus contractibus, Bal. *in l. qui se Patris nu.* 34. *C. unde liber. cons.* 285. *sub nu.* 4. post medium *cum seqq.* Grat. *discept.* 892. *nu.* 9. *& seqq.* quod adeò est verum, ut nec etiam de plenitudine potestatis possit Princeps contractui contravenire, Dec. *cons.* 285. 24
sub num. 6. *& cons.* 291. *sub num.* 7. *vers. Sed etiam, Deus ipse*, Barbos. *in cap. ex Epistolæ sub num.* 4. *vers. Adeout de prob.* Gratian. *dict. discept.* 801. *sub nu.* 29.

Sed nec etiam de Jure communis, quando non adesset 25
Bulla B. Pii, potuisset fieri suppressio, pretio non restituto, tum quia Princeps nec etiam per viam legis universalis, ex causa publica, potest auferre bona privatorum, non restituto pretio, & in specie non potest auferre officia, quæ facta alienatione, & concessione, sunt in dominio acquirentis, seu emptoris, nec ullum allegari potest exemplum apud Sedem Apostolicam, tum quia non possunt applicari termini legis universalis, dum agitur de suppressione unius Collegii tantùm, ut in nostris informationibus, & iniquum esset si publicæ utilitati pauci tantùm privati succedere debuissent, non autem omnes subditi, ut fieri debere à nemine impugnatur.

Plura demum dicuntur in diversis informationibus, sed cum prius sint cathedratica dubitatione, ac ingenii ostentatione probata, eis brevitatis temporis, angustia respondere non sint.

Quare &c.

Jo: Baptista Arrigus Advoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM OCTAVA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Constitutio Innocentii Octavi, quoad pretii restitutionem faciendam Secretariis, quomodo intelligenda.*
2 *Dispositio Principis, ad alicujus favorem emanata, retorqueri non debet in odium, & diminutionem.*
3 *Cessante supposito cessant illationes.*
4 *In verborum interpretatione attendi principaliter debet mens disponentis.*
5 *Verbum* restituere *proprie importat refectionem totius damni, & interesse, quod quis passus fuit.*
6 *Verba* emisse, & habuisse *non sunt synonyma.*
7 *Pretium currens de tempore suppressionis, quamvis auctum inter contrahentes, non dicitur duplum, sed simplum.*
8 *Non petitur ratione pœnæ*, & n. 17.
9 *Refectio damnorum, & interesse importat integri pretii solutionem.*
10 *Ex scientia Officialium Datariæ arguitur scientia Papæ.*
11 *Observantia, ut sit attendenda, debet esse præcisa, atque probari cum omnibus suis requisitis.*
12 *Principes articulum decidens, causa maturè cognita, dicitur legem condere.*
13 *In Officiis Romanæ Curiæ non cadit læsio respectu percetionis fructuum, quæ pendet ab incerto eventu.*
14 *Nemo potest conqueri de læsione, quæ ex propria oritur voluntate.*
15 *Fulgos. dec.* 143. *n.* 3. *quomodo intelligatur.*
16 *Venditio Officiorum specialiter erectorum ad effectum vendendi, non dicitur dissipatio Regalium.*
18 *De differentia inter loca Montium nō vacabilia, & officia, quoad obligationē Principis restituendi pretiū & n.* 19.

R. P. Respondendo Informationi Facti, & primæ Juris, conceditur nullatenus subsistere id quod tanquam certum, & indubitatum præsupponitur ab utroqua doctissimo scribenre, scilicet quod vigore Bullæ Innocentii Octavi erectionis Collegii, si non supervenisset Bulla Beati Pii, solvi debuisset in casu suppresionis Secretariis simplex summa scutorum 62. mil. auri, & nil ultra, excluso omni Jure consequendi tam augumentum pretii currentis quàm majorem summam verè solutam, sive resignantibus, sive ipsi Cameræ.

Quo-

Quoniam in nostris informationibus ostendere curavimus, quod Innocentius nunquam cogitavit hanc legem negativam, adeò Secretariis præjudicialem, imponere, per quam ipsi privati remansissent beneficio summæ æstimabilis, à solo jure communi derivante, consequendi scilicet in casu suppressionis non solùm omnem pecuniam verè pro officiis solutam, sed etiam pretii currentis augmentum, quodve dumtaxat Innocentius voluit tribuere privilegium assecurationis, quod ex quacumque causa minui non posset, in casu suppressionis, summa scutorum 62. mil. auri de tempore erectionis soluta, firmis de cætero, & in suo robore manentibus Juribus Secretariorum consequendi majorem summam, juxta legis dispositionem, sine ulla innovatione.

Hæc veritas manifestatur ex lectura dictæ Bullæ §. 23. in qua Papa protestatur simpliciter velle ibi consulere Secretariorum indemnitati, adeòut in Bulla in margine adnotatum solum legatur *assecuratio emolumentorum*. Quomodo autem dici posset consultum Secretariis, si per hanc dispositionem admeretur eis Jus consequendi non solum justum pretium currens, sed etiam omnem majorem summam ab ipsis verè solutam, sive resignantibus, sive Camerę, prout in assumpto dictorum Dominorum scribentium continetur.

Et quod nullatenus admitti possint similis interpretatio
2 voluntatis Principis, ad alicujus favorem loquentis, sanctum habemus in *allegata l. hac saluberrima C. de præposit. Agent. lib.* 12. ibi- *cum per absurdum sit hanc nostræ liberalitatem pietatis non ad augmentum anteriorum privilegiorum*, sed diminutionem convertere.

Sublato hujusmodi assumpto pluriès repetito, & inculca-
3 to, contrant in naturalem consequentiam cuncta argumenta, quæ inde exadverso trahunt, ex regula *Textus in l. cum principalis ff. de reg. Iur.*

Verbum *restitutis*, quo utitur B. Pius commodissimam, & non violentam recipit explicationem de omni eo, quod Secretarii verè exbursarunt pro habendis officiis, sive Cameræ, sive resignanti, itaut non remaneant in damno, attentis nostris circumstantiis in informatione explicatis, de-
4 monstrantibus talem fuisse mentem loquentis, quæ circa interpretationem dicti verbi *restitutis* attendi debet, ex allegatis in informatione, & iterùm plenè Salgad. *de regul. potest. p.* 4. *cap. . . . nu.* 188. *& seqq.* ubi quod propria vis
5 verbi restituere est importare refectionem totius damni, & interesse ejus, cujus fieri debet restitutio, etiam in materia stricta, & odiosa; Et quandiù recipiens id recepit, quod exbursavit, verificatur ejus receptione propriissima restitutio.

Cæterum nec Bulla B. Pii est correctoria Bullæ Innocentii Octavi, quia ista, ut dixi, non disponit, quod Camera nil teneatur solvere ultra scuta 64. mil. ut ex adverso prætenditur, sed quidem, quoad summam majorem reliquit Jura Secretariorum in proprio esse, sine innovatione, Bulla verò B. Pii addit simplicem assecurationem, quod summam verè soluta, sive Cameræ, sive resignanti, alioquin ex Juris dispositione in casu suppressionis solvendum nullo casu minui posset, cum alioquin potuisset aliquo casu pretium Secretariatuum decrescere.

Augmentum desumptum ex promissione facta personaliter restituendi singulis Secretariis, tunc viventibus, est quidem inevitabile, nam si restitui debuisset solum eis, qui emissent à Dataria, utique restitutio non fieret singulis Secretariis de tempore suppressionis viventibus, quorum major pars non emit à Dataria, sed habuit media resignatione Officialis.

Bulla Innocentii, quoad primævam summam, de qua solùm cognovit, & pro indemnitate Collegii loquutus fuit, utique mandat fieri restitutionem omnibus Secretariis, nemine excepto, ita etiam Bulla B. Pii, quæ mandat fieri restitutionem de omni summa à singulis Secretariis, tunc scilicet tempore suppressionis viventibus, pro habendis Officiis erogata, necesse est, ut neminem excluderet, si intelligeretur solùm de illis, qui à Dataria emerunt.

6 Et illa verba *emisse*, aut habuisse adeò manifestam reddunt hanc Pii voluntatem, ut verè omnem tollant dubitationem.

Hinc ex adverso asseritur, quod Pontifex hęc verba synonyma adhibuit in eadem Bulla.

Admittimus frequentem stylum ponendi in Bullis verba synonyma, quodque ipse B. Pius plura synonyma verba adhibuerit, sed nullibi probatur prædicta verba emisse, aut habuisse, esse in Jure synonyma, quo non probato

corruit argumentum. Aliud est enim ut verbis synonymis, aliud facere synonyma verba, quæ non sunt, Angelus de Perusio *cons.* 36. *sub nu.* 4. *vers. per prædicta*, & quod hoc verbum *habuisse* non sit synonimum cum verbo emisse, fatentur ipsi Domini ex adverso scribentes, dum ajunt; 7
quod aliud verbum habuisse, fuit appositum ad comprehensionem Archihospitalis Sancti Spiritus, & Capituli Sancti Eustachii, quibus non adaptabatur verbum emisse, si igitur hæc verba non stant synonymè nulla adest ratio, quod sussragentur potiùs uni Secretario, quam alteri.

Casus pretii solvendi à Principe, qui res privatis, etiam ex publica causa adimit, est longè diversus à casu evictionis præstandæ de re per fiscus vendita, unde à diversis nequit fieri illatio, & is, qui petit solum justum Secretariatus pretium, sive de facto pro illius consequutione erogatum, sive de tempore ademptionis currens, non petit duplum, sed merè simplum, ne sit in damno rei, quam amittit.

Prout nulla hìc applicatur consideratio pœnæ; Doctores 8
enim firmantes solvi debere justum pretium currens, non dicunt in pœnam, sed eo quia ob publicam utilitatem non debet plus gravari unus, quam alter, prout inæquale esset gravamen, si illi, à quo ob publicum bonum adempta fuerunt officia, non recuperarent integrum pretium.

Restitutio facta Cardinali Medices fuit verè evictionis casus, ex quo per errorem fuerat ei facta officii venditio, & meritò sequuta fuit restitutio solius pretii soluti Camerę quia non aderat aliud pretium solutum alteri, nec spatio paucorum mensium pretium poterat dici auctum.

Quod Collegium, cui applicatus fuit Secretariatus, pri- 9
mò vacaturus, cum facultate vendendi, non solùm Papa in casu perturbationis hujus facultatis, non prohibet solvi pretii augmentum, quod nobis sufficeret, sed ulterius expresè mandant, quod ultra pretium scutorum 5500. solvantur Collegio omnia damna, & interesse, quod certè consistit in ejusdem integri pretii solutione, Alexand. *cons.* 67. *n.* 2. *vers. tamen benè lib.* 2. Ruin. *cons.* 140. *n.* 9. *vers. & quamvis lib.* 1. Gratian. *discept.* 677. *num.* 1. Posth. *res.* 117. *n.* 1. *&* 2. Rota apud Zach. *de obligat. cameral. decis.* 44. *n.* 15. & sic argumentum validissimè retorquatur.

Pluries firmata reperitur conclusio per Rotam, quod ne- 10
dum à scientia Datarii, sed etiam aliorum Officialium Cancellariæ, & Datariæ præsumatur scientia Papæ, ex allegatis in informatione, unde cum eadem conclusione videtur nunc procedendum, nil obstante æquivoca fide ministri 11
Componendarum, ut in facto.

Quoad casus pro observantia cōtraria recensitos, satisfaciat Dominus causæ Patronus, cùm de cœtero sit certum in jure, quod ad effectum, ut observantia inducat novam legem destructivam antiqui juris dispositionis, nedum debeat esse in casu præciso, sed plurima concurrere debeant requisita, hic omninò deficientia.

Nec ullus ex casibus in contrarium cumulatis compara- 12
ri valet cum observantia sanct. mem. Alexandri nobis favorabili, sub quo Pontifice, examinato articulo, quo ad pretium currens, & cognita opinionum veritate, Sanctissimus, & gloriosissimus ille Pontifex mandavit solvi pretium currens, quod fuit veram legem condere, & casum decidere pro similibus casibus, ex deductis in informatione, quibus non adaptantur ex adverso responsiones.

Atque hæc decisio Alexandri utique prævalere debet observantiæ Regni Galliarum, quæ tamen, ultra notam juris irrelevantiam, nequit comparari nostris circumstantiis, & signanter dispositioni Bullæ Pianæ hic vigentis.

Quoad secundam juris informationem, quatenus respicit sanctissimam, & gloriosissimam nostri vigilantissimi, & æquissimi Principis in supprimendo voluntatem, atque intentionem, est summè commendabilis.

Quatenus verò ibidem probari contenditur enormissima læsio Cameræ, ob quam justitia ministrante possent auferri officia, sine justi pretii refectione, admitti nullatenus potest.

Natura enim emptionis hujusmodi Officiorum Roma- 13
næ Curię est omninò immunis à læsionis censura, cum illorum fructus pendet totaliter ab incerto eventu, *l. fiscal.* 17. *C. de vecensl.* Rota *dec.* 408. *n.* 7. *& seqq. par.* 16. *& passim.*

Fortius si, ut ex adverso asseritur, pendet fructuum aug- 14
mentum à voluntate Pōtificis, volentis ex suo arbitrio plura expediri per Secretariam Brevium, quæ expediebantur olim per Datariam, nemo enim potest conqueri de læsione, quæ ex propria voluntate, ejusdem arbitrio variabili, oriatur, ut patet ad sensum, & est *Text. in l. cum donationis* 34. *C. de transact.* Soccin. Jun. *cons.* 97. *à n.* 23. *ad* 26. *lib.* 2.

Præterea ex fructuum incremento Camera ipsa benefi-

cium consequuta fuit, vendendo officia, quæ pluries vacare contingit, usque ad scuta 23. millia, adeout si calculetur pecunia, quæ ab initio erectionis, usque in præsens pervenit ad Cameram ex his officiis, & comparetur cum simili quantitate, quæ in eamdem Cameram intravit ex venditione locorum montium non vacabilium; comperietur, longè minorem usuram passam fuisse Cameram pro his officiis, quàm pro montibus non vacabilibus.

Præterea qualitas legis universalis satis rejecta creditur in informatione, nec quicquam meretur attendi dictum Fulgosii *cons.* 143. *nu.* 3. qui non examinat hunc articulum, sed tantum alia occasione ait, quod voluntas Principis est lex, etiam si unum, vel alterum tangat.

Doctores, per nos allegati, loquuntur de Principe adimente res feudales, aut officia privatis, ex causa publicæ utilitatis, & sic optimè congruunt præsenti disputationi.

Considerari nequit in hoc themate dissipatio regalium Principatus, quia agitur de officiis modernè, specialiter erectis ad effectum vendendi, sicut sunt tot alia Romanæ Curiæ Officia, quorum venditio, quotidie fieri solita, nimis incongruè diceretur regalium dissipatio.

Ex his responsum creditur etiam eruditissimis adnotationibus in particulari folio descriptis, nostri enim principales petunt solum id, quod verè pro habendis officiis erogarunt, ad formam, & vigore Bullæ Pianæ, & ulterius augmentum pretii currentis ad formam juris communis, cui non reperitur derogatum. Unde nullatenus cogitant de exigenda aliqua pœna, de qua nunquam cogitare dicitur, qui cupit solum suæ rei justum pretium, & nil ultra.

Quod obtinentes officia per resignationem haberent causam à Principe concedente, fuit satis probatum, nec videtur posse controverti, quia non erat fictio, sed mera realitas, nam Papam verè providebat de officio resignatarium. 17

Exemplum locorum montium non vacabilium, & similium non applicatur, quia in eis Papa repræsentat meram personam debitoris, qui citra ullam dubitationem solvendo id, quod sub usura accepit, liberatur ab omni obligatione, ad instar impositoris census. 18

At in officiis Princeps non remanet simplex debitor, sed quidem venditor, qui non potest regulariter recuperare rem venditam, & quamvis id liceat Principi, maximè publica urgente causa, nihilominus tunc ex potestate ordinaria à jure regulata, atque ex honestate, tenetur solvere justum illius pretium currens, perindè ac si auferret rem alterius privati, ut firmant allegati in informatione. 19

Quare &c.

Dominicus Taurusius Advoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM
APOSTOLICORUM.
NONA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Verbum* restituere *significat solvere, si id suadet subjecta materia, & nu.* 2.
3 *Non verificatur in casu, in quo nil fuit nec receptum, nec solutum.*
4 *Verbum* reddere, *si respiciat aliquod corpus particulare, non verificatur in solutione.*
5 *Verbum* restituere *significat emendatione damni.*
6 *Quis non dicitur habere sine diminutione aliquid, nisi totum habeat.*
7 *Locum damnorum, & interesse venit pretium auctum.*
8 *Augmentum, & diminutio spectat ad Dominum.*
9 *Una pars dispositionis alteram declarat.*
10 *Intellige si utriusque dispositionis verba sint dubia, secus si clara.*
11 *Dictio* singulis *omnes æqualiter determinat, & nu.* 16.
12 *Fiscus licet non teneatur ad duplum quamvis expressè conventum, tenetur tamen ad restitutionem pretii currentis de tempore suppressionis.*
13 *Privilegium non debet esse superfluum, sed contra concedentem recipit latissimam interpretationem.*
14 *Ad quem spectasset damnum spectare debet augmentum.*
15 *Verbum* habuisse *quemcumque modum possidendi comprehendit.*
17 *Verba* tunc viventibus *præseferent extremitatem temporis, in actu suppressionis.*
18 *Officiales in resignatione hujusmodi officiorum, Principem recognoscunt in auctorem.*
19 *Assensus Principis in dictis resignationibus auctorizat actum, non approbat pretium.*
Declara ut num. 20.
21 *Scientia non solùm Datarii, sed etiam aliorum Officialium, dicitur scientia Principis.*
22 *Observantia, ad hoc ut relevet, probari debet in casu præciso, & cum omnibus suis circumstantiis.*
23 *In suppressione officii Princeps tenetur restituere justum, & æquivalens pretium.*
24 *Maximè si concessiones fuerint onerosæ.*
25 *Princeps licet ex justa causa contractum revocet, tenetur tamen ad restitutionem pretii.*
26 *Eximitur à pretii restitutione, quando ita publica necessitas urget, ut alias ipsi occurri nequeat, quàm per revocationem contractus.*
27 *Non dicitur lex generalis, quando Princeps remisit partes ad Judicem.*
28 *Nec minus, quando lex non respicit omnes.*
29 *Lex expressa servanda est, omni interpretatione secluſa.*

R.P. ADmittunt DD. mei pro Reverenda Camera scribentes, quod verbum *restituere* juxta subjectam materiam varias recipit interpretationes, & non solùm supponit receptionem, sed etiam verificatur in solutione, juxta punctuales auctoritates in informatione allegatas.

Inspecto autem tenore Bullæ Pianæ utique ad evidentiam convincitur, quod ibi dictum verbum solutionem importat; Non enim legitur relatum ad ipsam Cameram, quasi dictum fuisset restitutis pecuniis per Cameram receptis, prout de facili potuisset dici, sed præcisè refertur ad Secretarios, qui solverunt, dum dicitur: *restitutis pecuniis, pro quibus eos officia emisse, vel habuisse constiterit:* Atque ideo, eo ipso quod non sunt restituendæ pecuniæ per Cameram receptæ, sed pecuniæ per Secretarios solutæ, non impropriatur significatio istius verbi, quod æquè benè verificatur in solutione, juxtà plenè adducta in *decis.* 77. *& decis.* 90. *coram Arguell.* ad differentiam alterius casus, quando scilicet, nec pecuniæ fuerunt receptæ, nec solutæ, in quibus terminis, quia defecit utrumque extremum, benè procedere possunt nonnullæ ex auctoritatibus ex adverso congestis, & signanter Gratian. *c.* 424. & Rot. *dec.* 59. *n.* 16. *rec.* vel quando verbum *reddere* respicit aliquod corpus particulare, quia in illo casu non potest verificari verbum *solvere*, ut exemplificatur in *dec.* 90. *n.* 27. *coram Arguell.* 1 2 3

Dum igitur hic agitur de restituendis pecuniis, & quidem de pecuniis solutis, nullo habito respectu ad recipientem, clara nimis, & litteralis apparet dispositio, ut Officiales consequi debeant pretium solutum, & sic eis satisfiat pro damno, quod mediante suppressione officii passi sunt: verbum enim *restituere* pro emendatione damni solet intelligi, ex deductis per Federic. de Senis *cons* 18. cum aliis in mea informatione §. *neque ex prædictis allegatur*. 4

Istamque veritatem non excludunt, imò mirificè comprobant verba, & clausulæ in eadem Constitutione adjectę, dum enim dictum fuit, quod pretium sit restituendum: *realiter, cum effectu, & integrè, sine ulla diminutione*, clarius resultat, quod sit restituendum pretium solutum, nulla habita ratione pretii recepti, nam si Camera restitueret pretium dumtaxat receptum, non restitueretur sine diminutione, nec realiter, cum effectu pretium, quo constiterit Secretarios emisse, aut habuisse officia, quod dictæ literali dispositioni repugnat; non enim dicitur quis habere sine diminutione, nisi totum habeat, Gozadin. *cons.* 42. *nu.* 8. Menoch. *cons.* 264. *num.* 26. plenè Barbos. *dict.* 167. *per tot. & dict.* 168. 5

Fortiùs stringunt prædicta, & omnis penitus in causa tollitur difficultas, attento exemplo adeo ex adverso magnificato circa Secretariatum vacantem, quem B. Pius Quintus contulit Cardinali de Medices pretio scutor. 6

tor. 5500. auri, cui deinde comperto, quo officium non poterat vendi, restituit eidem pretium, cumque istud sibi fuisset commodatum à Collegio dedit ei facultatem vendendi officium primo loco vacaturum, pro pretio reperibili, jubendo quod in casum molestiarum, Collegio inferendarum, Camera teneretur eidem cum effectu restituere, non solùm dicta scuta 5500. à Dataria, exacta, ut ex adverso notatur, sed ulterius progrediendo, etiam damna, & interesse ibi: *Et si dictum Collegium turbabitur quoquo modo &c. tunc & eo casu Cameram prædictam ad solvendum cum effectu dicta scuta 5500. unà cum damnis, & interesse teneri, & ad id obligatam, & hypothecatam esse.*

7 Non potest itaque aliundè, quàm ex hac circumstantia haberi clarior hujus causæ resolutio, non retorquendo argumentum, si juxta doctrinas, & conclusiones ex adverso firmatas, significatio verbi *restituere*, debet sumi ab observantia in simili casu ab eadem Constitutione desumpta, victoria est certa pro hac parte, dum Beatus Pontifex voluit Cameram teneri ad restitutionem scut. 5500. unà cum damnis & interesse, & sic ad illud plus, quod valere posset officium; loco enim damnorum, & interesse venit pretium auctum, *l. nominis ff. de evict. ubi quod venit etiam interesse accidentale*, Bald. *cons.* 182. *lib.* 1. Mangil. *de evict. quæst.* 179. *num.* 22. *&* 23. ibi: Appellatione damni, & interesse venit etiam lucrum majoris valori.

Et quamvis sola scuta 5500. fuerint restituta Cardinali de Medices, tamen id ex duplici ratione evenit, & primò 8 quia à tempore venditionis usque ad tempus restitutionis, solum unius anni tempus effluxit, quo tempore probabile est, quod pretium actum non fuerit, tantò magis, quia dubitabatur de validitate, & subsistentia venditionis. Secundò, & clarius, quia dum agnitum fuit, quod Sanctus Pontifex illud conferre non potuerit, quia data nullitate actus, dominium officii non potuit dici translatum in Cardinalem, adeout neque diminutio, neque augmentum ad illum spectasset, cum hoc solum domino debeatur, *l.* 1. *C. de peric. rei venditæ l. si hæres ff. ad l. faciendam*, Thesaur. *dec.* 140. *in fine*, & demum quia Cardinali fuit restitutum pretium solutum, dum enim habuit pretium, quod solverat, non potest dici actus contrarius nostræ Bullæ dispositionis. 1

9 E converso Sanctus Pontifex dedit Collegio facultatem vendendi officium primo loco vacaturum, pretio currenti temporis vacationis, etiamsi excederet summam scutorum 5500. & sic dum postmodum voluit quod Officia non possent supprimi, nisi restitueretur singulis pretium solutum, necessariò fateri oportet, quod non intellexit de pretio per Cameram recepto, nam certè illud plus, quod venditum fuisset dictum officium, Camera non recepérat, & tamen restituere debebat. Absque eo, quod dicatur hunc casum simpliciter fuisse discretivè consideratum, quoniam ultra quod responderi posset, quod imò una pars disponens, alteram declarat, *l. qui filiabus* 17. *in principio, & l. si secus* 50. *in fine ff. de legat.* 1. *cum aliis in decis.* 398. *n.* 1. *p.* 15. 10
rec. & discretivus modus loquendi procedit, quando verba utriusque disponentis sunt clara secus si dubia, quia tunc utraque eodem modo declaratur, Rot. *decis.* 410. *num.* 7. *& 8. par.* 14. *rec. & melius in Bononien. fideicom. de Ginis* 7. *Maii* 1672. §. *final. coram Reverendiss. D. Decano*. Tollitur difficultas, ex quo Summus Pontifex præcipiendo, quod restitueretur pretium singulis Secretariis, eos pariformiter determinavit, Barb. *dict.* 372. *n.* 1. Surd. *dict. cons.* 267. *n.* 5. 11

12 Neque hìc applicatur conclusio, quod in casu evictionis fiscus non teneatur ad duplum, vel triplum, quamvis adesset expressa conventio, quoniam nos tale quid non prætendimus, sed solum ipsum pretium, quod fuit solutum, quodque currit de tempore suppressionis.

Omnia itaque perstringendo, patet, quòd Constitutio Piana in quavis sui parte examinetur, importat necessitatem restituendi pretium solutum, ponderando ultra prædicta, quod benè subsistit argumentum per nos adductum, quod nisi Constitutio respiceret hunc casum, nihil Summus Pontifex per privilegium concessisset, quia jam de jure tenebatur Dataria restituere pretium, quod cepit, supplicando adverti nullatenus subsistere objectum, quod inspecta Constitutione Innocentiana, Camera non tenebatur restituere nisi scuta 62400. auri, non ultra, quoniam hic intellectus non potest adaptari præfatæ Constitutioni, in qua dicta summa fuit solùm demonstrativè, non autem taxativè enunciata, adeòut intelligi debet restitutionem esse faciendam de dicta summa, qua stante fuerat recepta, sed si major quantitas fuisset Cameræ soluta, utique, & illud plus etiam in vim præfatæ Constitutionis restitui debuisset, ne aliàs, contra omnes regulas, dicamus voluisse Sanctum Pontificem, quod Camera locupletaretur cum aliena jactura, & plus reciperet, quàm restitueret, cùm igitur postea B. Pius ampliando privilegia Collegii mandavit restitui pretium solutum, necessariò debet intelligi de pretio etiam à Camera, non recepto, ne aliàs privilegium remaneat superfluum, & inane, cùm tamen è converso 13
adversus concedentem latissimam recipere debeat interpretationem *l. Beneficium ff. de Constit. princ.* Rota *coram Coccin. dec.* 1856. *n.* 8. *in recent. dec.* 299. *nu.* 22. *par.* 17. *rec.* nec debeat restringi ad tempus concessionis, Rot. *dec.* 254. *nu.* 24. *par.* 7. *rec.*

Non subsistit, quod mediante hac Constitutione Officiales habuerit securitatem non recipiendi pretium diminutum, & non imputandi fructus excessivè perceptos cum ipso pretio, quoniam respectu hujus ordinariæ circumstantię, habemus claram legem in Costitutione Innocentii Octavi, quod in restitutione facienda computari non possint emolumenta, cui dispositioni B. Pius non derogavit. Respectu verò primæ dicimus, quod si pretium decrevisset, damnum spectasset ad Dominos Secretarios, qui contenti 14
esse debuissent de pretio currenti, quare ex hac ipsa ratione argumentum retorquetur, & pari modo dici debet, quod augmentum ad ipsos spectare debeat *l. secundum nostram ff. de regul. Jur. l. id, quod ff. de perc. & commod. rei vendit.* Rot. *coram Carill. dec.* 148. *num.* 6. *& seq.*

Cæterum subsistit, quod dum in Constitutione Piana mandatur restitutio pecuniarum, quibus Secretarios Officia emisse, aut habuisse constiterit, per hæc verba clarissimè comprehendantur etiam ii, qui mediatè per resignationem acquisierunt; Verbum enim *habuisse* magis latè patet, quàm 15
illud *emisse*, & quemcumque modum possidendi comprehendit *l. stipulatio ista §. habere ff. de verborum obligat.* Gratian. *discept.* 838. *num.* 9. & 10. Rot. *dec.* 44. *nu.* 1. *coram Ubaldo*.

Nec dicatur, quod sint synonyma, quoniam hæc intelligentia manifestè repugnant naturæ verborum, & licet Summi Pontifices in eorum Constitutionibus pluriès utantur verbis synonymis, tamen non ideò dici possent synonyma ea, quæ habent diversum significatum, ut hìc; quod agnoscentes DD. ex adverso scribentes, dicunt illud verbum *habuisse* esse contradistinctum à verbo *emisse*, respectu dictorum Officiorum, quæ possidebant Archihospitale Sancti Spiritus, & Capitulum S. Eustachii.

At nos, acceptando confessionem, qua ly *habuisse* magis latè patet, quàm *emisse*, & diversos modos acquirendi importet, facili negotio difficultatem tollimus, utpotè, quia nulla ex adverso assignatur, nec assignari potest ratio, cur potiùs verificetur hoc verbum *habuisse*, in istis duobus, & non in cæteris Officialibus. Certius, & sine ullo scrupulo, dum Summus Pontifex usus fuit verbo *singulis*, dum mandavit restitui singulis pecunias, quibus officia emisse, aut 16
habuisse constiterit, quod verbum *singulis* penitus excludit interpretationem ex adverso datam, & non solùm comprehendit Hospitale, & Capitulum, sed etiam omnes alios, eosque omnes pariformiter determinat, Baldus *cons.* 461. *n.* 6. *lib.* 1. Barbos. *dict.* 372. *nu.* 1. Marth. *de claus. p.* 1. *claus.* 360. *nu.* 2. Surd. *dec.* 268. *nu.* 5. *cum aliis supra allegatis*.

Replicatio autem, quod intelligi debeat de pretio soluto primo loco Rev. Cameræ, supponit id, quod est in quæstione, nam si est restituendum pretium solutum etiam iis, qui à Camera non emerunt, & restitutio est facienda sine diminutione, utique respiciendum est, non quid Camera recepit, sed quid Officiales solverunt.

Potissimum, quia concurrunt plura verba denotantia, quod Summus Pontifex respexit ad eos, qui tempore suppressionis extarent, & mediantibus resignationibus acquisiverunt, dum non solum usus fuit dictione *eis*, sed quod magis est, addidit *tunc viventibus*, ex quibus patet fuisse 17
consideratam extremitatem hujus temporis, & pretium esse restituendum, juxtà valorem tunc currentem, ut in his terminis observat Rota ex gratia videnda, *dec.* 197. *nu.* 5. *& seq. part.* 15. *rec.*

Nec relevat, quod in præcedenti Constitutione Innocentii pariter adfit dictio *eis*; Tum quia non adsunt alia verba *tunc viventibus*; Tum quia ibi illa dictio respicit Collegium, hic verò respicit singulos, qui vivunt de tempore suppresionis, & ulterius jam dixi, quod etiam in terminis illius Constitutionis fuisset restituendum majus pretium, si majus fuisset solutum.

Subsistit ulterius, quod Officiales licèt emerint à particularibus, tamen Supremum Principem, in Auctorem 18

cognoscunt, juxta ea, quæ latè deducta fuerunt in nostris informationibus, ubi adduximus punctuales auctoritates, 19 non attenta responsione, quod assensus Principis requiratur solum pro validitate actus, sed non inde induci possit approbatio pretii, quæ resultet in ipsius præjudicium, quoniam Burfatt. & Carleval. ad id allegati, loquuntur in terminis 20 consensus præstiti venditioni feudi, vel rei fideicommisso subjectæ, in quo dicunt nunquam censeri Dominum voluisse Jus suum remittere; sed hic non est casus noster, quia agimus de venditione officii, quod in totum à Principe recognoscitur, cumque Princeps sciens quantitatem pretii non reclamaverit, dum postea vult officium extinguere, debet integrum pretium restituere, ne lædatur publica fides, ut benè docet R. P. D. de Luca in ejus doctissimis discursibus in proposito præsentis suppressionis anno præterito, scribendo pro veritate emanatis, quibus aliud addere est superfluum, supplicando observari, quod scientia Principis est indubitata, quamvis habetur à solo Ministro, qui 21 antequam supplicationem formet, videt, quinam sint contrahentes, & est generale, quod non sola scientia Datarii, sed etiam aliorum Officialium, dicitur scientia Principis, Rota *dec.* 70. *num.* 23. *par.* 8. cum aliis in informationibus allegatis.

Ad ea, quæ dicuntur circa observantiam, consultò omittimus respondere, qui datur scriptura ad partes, in qua omnibus plenè satisfit. Hoc unum generaliter addo, quod in exemplis, quotquot ex adverso afferantur, semper adest diversa ratio, quia nullibi adest Constitutio præcedens Papalis, quæ mandet restitui pretium solutum, nec justificatur, quod pretium fuisset auctum, & ideò istæ notabilissimæ circumstantiæ omnia diversificant, & observantia penitus excluditur, cùm ea debeat esse in casu præciso, & 22 debeat probari cum omnibus suis qualitatibus, aliàs non relevat, Buratt. *dec.* 129. *num.* 6. Cell. *dec. num.* 5. Gregor. *dec.* 451. *nu.* 7. *& in rec. dec.* 294. *nu.* 22. *par.* 12.

Quibus ita firmatis pro responsione ad primam scriptu- 23 ram juris descendendo ad ea, quæ in separata scriptura, quæ dicuntur in facultate supremi Principis reducendi contractus ad æqualitatem, ubi tractu temporis superveniat lesio, quodque ideò possit ille contractus rescindere, & revocare, facilis est responsio, si advertatur, quod nos nunquam negavimus hanc facultatem, etiam respectu potestatis ordinariæ in Summo Pontifice, sed diximus, quod hic non agitur de reducendo contractum ad æqualitatem, mediante reductione fructuum, sed totali suppressione officii, in quo casu tenetur Princeps justum, & æquivalens pretium restituere, Antun. *de donat. reg. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 2 *nu.* 20. *in fin.* Mastrill. *de magistr. lib.* 3. *cap.* 4. *nu.* 312. Peregr. *de Jur fisc. lib.* 1. *tit.* 3. *nu.* 67. Rota *coram Ubald. dec.* 478. *n.* 9. & in nostris terminis latè discusso ad partes articulo, probat Fagnan. *in cap. ex epistolæ n.* 12. *de probat.*

Idque procedit non solùm si concessiones sint onerosæ, 24 ut quidquid dicant aliqui in contrarium allegati probant testantes de communi, & veriori opinione, Ruin *cons.* 31. *n.* 22. *lib.* 5. Roland. *cons.* 70. *nu.* 11. Capyc. Latr. *consult.* 38. *n.* 9. Franch. March. *dec.* 38. *per totum par.* 1. Cabed. *dec.* Lusitan. 20. *per tot. p.* 2. Petra *de potest. Princ. q.* 7. *n.* 91. *&* 92. Solarz. *de Jur. Indiar. lib.* 2. *c.* 27. *nu.* 12. *&* 58.

Supplicando hic signanter observari, quod ferè omnes DD. ex adverso relati probant, quod Princeps possit ex justa causa contractus revocare, quod nos admittimus, sed non 25 descendunt ad quæstiones, an pretium sit restituendum, in quo articulo habemus doctrinas punctuales supra allegatas, & aliàs in informationibus congestas, firmantes Principem teneri ad restitutionem.

Qua conclusione stante, non est opus assumere quæstionem ex adverso excitatam, an propter ingentem fructuum quantitatem concessiones dicantur gratuitæ, quia ubi etiam vera esset propositio, adhuc pretium veniret restituendum, quamvis in rei veritate objectum non subsistat, quia agitur de officiis vacabilibus caro pretio emptis, quæ certè non pariunt fructus periculo, & pretio æquivalentes, ut omnibus notum est.

Et quamvis alii Doctores velint, quod ex causa publicæ utilitatis possit Princeps, etiam non restitutio pretio, contractus revocare, tamen ultra quod plures Doctores magni nominis contrarium tenent, ut ego ostendi in mea in- 26 formatione §. neque prædictis, adhuc tollitur difficultas, ex quo non sufficit revocationem fieri ex causa necessitatis, nisi ostendatur, quod aliter publicæ utilitati consulere non possit, ut probant ipsimet Doctores ex adverso allegati, & signanter Odd. *de restit. in integr. par.* 2. *quæst.* 69. *art.* 8. *nu.* 59. *& pluribus comprobant* Capyc. Galeot. *contr.* 52. *nu.* 23. *lib.* 2. Galeot. *de Jur. quæs. non tollen. clauf.* 2. *nu.* 5. *&* 24. R. P. D. de Luca *de regal. disc.* 148. *num.* 37.

Rursus hic non agitur de lege universali; Tum quia Sum- 27 mus Pontifex remisit partes ad Judicem, ut in puncto observant Capit. *dec.* 166. *num.* 8. *in fin.* Capyc. Galeot. *dict. controv.* 52. *nu.* 20. Tum quia non respicit omnes subditos, sed solum illos de Collegio, Surd. *cons.* 313. *num.* 99. Canc. 28 *ex adversò allegat. par.* 3. *cap.* 3. *num.* 93. *&* 94. Rota *dec.* 50. *num.* 19. *par.* 2. *divers.*

Cæterum fateri oportet, quod omnes istæ quæstiones sunt penitùs extraneæ à præsenti casu, ut examinantur in abstracto, nam versamur in casu, quo Bulla Beati Pii Quinti mandat non supprimi Officia, nisi restituto pretio soluto. Ideò ad quid assumere tot disputationes, si res in præsenti hypothesi ex facto decisa remaneat, & hæc litteralis dispositio tollit necessitatem assumendi articulum, & quando sit restituendum plus, quàm habitum fuit; Quoties enim habe- 29 mus legem expressam, ea venit servanda, secluſa omni interpretatione, Surd *cons.* 10. *nu.* 13. Azor. *instit. moral. lib.* 5. *cap.* 13. *quæst.* 2. Rot. *dec.* 438. *nu.* 6. *par.* 9. *recent.*

Quare &c.

Cyriacus Lancetta Advoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

Discursus super observantia.

R. P. TEmporis angustiæ, in quibus nos posuit fera, ac nimium rigorosa informationum Partis adversæ tradirio, non permittunt eo modo respondere, quo fieri debere, notissimum est. Unde notulas potiùs, memoriæ tantùm causa exaratas, quàm formales responsiones edere cognimur, Ignoscant igitur Reverendiss. Patres brevissimi temporis necessitati, ac insuper majori necessitati succurrant celeri justitia controversia dubia decidentes, quorum resolutioni, cum non parum prodesse debere existimatum fuerit, si non offuscata sequutæ observantiæ veritas DD. VV. Reverendissimi innotescat, præteritarum suppressionum seriem sequenti discursu, licet vernaculo idiomate congesto, solita Sacri vestri Tribunalis humanitate confisi, sincerè exponere non dubitamus.

PEr provare, che nell'estintioni, ò soppressioni d'Officii vacabili semper fia stato restituito quel prezzo, che ciascun possessore d'essi haveva pagato, ò alla Camera, e Dataria, ò à rassegnanti indifferentemente, contro quello, che si pretende per parte de Signori Ministri Camerali, cioè che si sia restituito solamente il prezzo, che per ciaschedun officio haveva ricevuto la Dataria, ò la Camera, si portano i susseguenti esempi, tralasciando quello, che usò Alessandro Settimo di glor. mem. nell'estintione de Monti vacabili, *per i quali restituì il prezzo corrente di scudi* 150. *per luogo*, benche secondo il consiglio, che da alcuni gli fù dato, dicono potesse restituir solamente scudi 100. come è notorio, & apertamente appariſce dalla Bolla spedita sub. v. idus Martii 1655. E quello, che fece osservare Urbano Ottavo nell'estintione de Monti delle Cancellarie, & Archivio vacabili, *havendo fatto restituire à Montisti à ragione di scudi* 125. *per luogo, conforme il prezzo, che di quel tempo correva, quantunque l'erettione fosse stata fatta à ragione di scudi* 100. *per luogo solamente* come per suo Chirografo diretto à Monsignor Tesoriere di quel tempo, & erettione di detti Monti, onde restringendosi precisamente à soli officii.

Paolo Secondo, quando suppresse il Collegio dell'Abbreviatori, restituì à ciascun'Officiale il prezzo, che haveva pagato contro quello, che s'asserisce in un discorso stampato, fatto sopra la soppresione seguita del Collegio de Secretarii Apostolici, dove si dice non esser stato restituito a possessori d'essi prezzo alcuno, anzi si equivoca di più dicendosi, che fossero estinti da quel Pontefice gl'officii de Segretarii medesimi hora soppressi, il che è affatto diverso, come apparisce chiaramente per la Bolla decimasesta di Sisto Quarto suo successore sub 3. Idus Januarii 1478. dove si à espressamente, che Paolo Secondo soppresse detto Collegio d'Abbreviatori, e *restituì prima integralmente à ciascun' Officiale il prezzo da esso antecedentemente pagato*, e se alcuno di detti Officiali si dolse, supponendo, che non gli si potesse togliere quell'Officio, che era suo, e da lui stato pagato, e con tutto che glie ne fosse stato restituito intieramente il prezzo, non averà conosciuto se vi concorresse una giusta causa, & una precissima necessità, che è rara à succedere, & è l'unico fondamento, per il quale si salvano simili soppressioni, anzi alle volte non può ciò fare il Principe, benche vi concorra la publica necessità, e particolarmente quando si tratti di togliere, o diminuire quelle ragioni, che competono à privati con il medesimo Prencipe, nel qual caso assolutamente si nega, che di giustitia si possa fare, oltre che in ogni caso alle publiche necessità devono contribuire, e concorrere tutti i sudditi, non alcuni pochi solamente, come dice l'erudissimo moderno nel Teatro di verità, nel libro *de Regal. discurs.* 148. *numer.* 37. *Quartus casus est, ubi Princeps auctoritatem suam interponit in juribus, quæ privatis cum ipso, seu Republica ex contractu, & causa correspectiva competunt, ut sunt loca Montium, &c. quæ Princeps vel solvere deneget, vel diminuat, sive extinguere velit pro minori pretio, quam eorum intrinsecum importet, & tunc in ordine ad omnimodam denegationem id facere non potest, quamvis urgeret publica necessitas, tum quia rarò, vel nunquam verificatur illa necessitas præcisa, cui aliàs consuli non possit, justificans hujusmodi subditorum, ac privatorum oppressiones &c. tum etiam quia ut supra dictum est publicis necessitatibus omnes subditi pariformiter, & pro modo virium occurrere, & contribuere debent, non autem aliqui particulares tantùm, atque aliàs videtur injustitia manifesta.*

Clemente Octavo quando soppresse l'officio della Prefettura generale della Custodia, e Guardiani delle Carceri, fece restituire ad un certo Gio: Battista Lilio, possessore di detto officio, scudi 13. mil. moneta per il prezzo pagato per detto officio, & in oltre gli furono fatti pagare altri scudi 2. mila, ad effetto, che più volentieri prestasse il consenso a detta soppression, e come costa per Bolla del medesimo Pontefice data *sub* 3. *Idus Aprilis* 1592. nell' anno 1. del suo Pontificato. Da che si raccoglie con quanta circospezzione, e con quall'osservanza di buona fede procedesse quel Pontefice nella sudetta soppressione, la quale quantunque fosse tanto salutifera, e necessaria per mero beneficio publico d'evitare i danni, che pativano i miseri carcerati dalla poca applicazione, o malitia forse di detto Ministro, e de suoi subordinati, volle nondimeno, che prima accedesse il consenso dell' Officiale, al quale non solo restituì il prezzo sborsato, ma di più altri scudi 2. mila, come si è detto di sopra. Ne osta che fosse restituito al detto Giovanni Battista il prezzo ricevuto dalla Camera, come si asserisce nel fatto dato ora per parte d'essa al §. *Quia Papa hoc fecit*, e che il di più gli fosse donato. Primo, perche il detto officio non era stato mai venduto; onde non si puol dire, che la camera habbia restituito il prezzo ricevuto, di quello si posa dire, che l'Officiale abbia avuto il prezzo pagato. Secondo perche veramente ebbe non solo il prezzo pagato, ma di più scudi 2. mila come s'è detto, perche più facilmente prestasse il consenso alla soppressione del suo officio, come non si nega da' Ministri della Rev. Camera, ne è maraviglia, che ciò facesse a titolo di donatione, mentre non poteva ciò fare a titolo di prezzo, quale ne era, ne poteva essere in alcun modo maggiore di quello, ch'egli aveva pagato, non avendo il detto officio in questo caso prezzo corrente, essendo unico, e non mai venduto, anzi si raccoglie, che non avendo il Papa obligatione alcuna di dargli maggior prezzo del pagato da lui, nondimeno conoscendo qual sia il danno di queste soppresioni, volle al possibile diminuirglielo.

Alessandro Settimo quando nell'anno 1661. soppresse gl'officii de Suddiaconi & Accoliti della Cappella Pontificia, oltre la giustissima causa del maggior decoro di quella, surrogando in luogo di persone ordinarie, che quelli officii possedevano, Prelati de' primi della Corte, fece pagare dalla Rever. Camera a possessori di essi il prezzo da ciascuno di loro pagato, come s'asserisce da Monsignor Illustrissimo de Luca in un suo discorso *al §. omnisque difficultas*, e dal Sig. Avocato fiscale nella sua prima informazione fatta in occasione della soppressione del Collegio de Segretarii Apostolici al §. *Idemque post Beatum Pium.* Ne osta ciò, che si dice nel fatto dato hora per parte della Camera, fondato sù le parole equivoche del Motu proprio d'Alessandro Settimo, atteso, che in fatto si osservò il contrario, & anno attestato tanto Monsignor de Luca, quanto il Signor Avvocato fiscale nelle loro scritture, già altre volte date nella Congregatione deputata, per conoscere qual prezzo si dovesse restituire in questa soppressione, quando ingenuamente attestorono, che nella suppressione di questi officii s'era pratticata la restitutione a misura del prezzo da gli Officiali pagato, come da dette loro scritture, come anco chiaramente si prova dal prezzo, che fù restituito à Francesco, e Gio: Battista fratelli de Pocavena, in scudi 2100. per un'officio d'Accolitato, che era in testa del sudetto Francesco, uno de' sudetti Officiali del tempo della soppresione, quale per il medesimo prezzo l'aveva comprato dagli heredi del q. Giuseppe Gislenio rassegnato Scipione Gislenio a favore del suddetto Francesco, come costa per fede di credito, ò partita del Monte della Pietà; e per fede di Gioachino Valdrino dell'anno 1655. amministratore delle Componende, con ordine di Monsignor Tesoriere di quel tempo, diretto a i Signori Nerli, all'ora Depositarii Generali della Camera, nel Banco de' quali Nerli essendo tutti gli altri mandati fatti à gli altri possessori dell' Offici, è facile il vedere esser seguito il medesimo con gli altri simili possessori, che avevano avuto l'officio da rassegnanti, benche tal diligenza sia poco necessaria, non potendosi controvertere tal verità, mentre se ne hanno ancora l' attestationi fatte da' sudetti Monsignor de Luca, & Avocato fiscale nelli loro publici discorsi, & informationi.

L'istesso osservò Clemente Decimo di san. mem. nella suppressione fatta nell'anno 1671. delle Segretarie de Monti (benche per essere medesimamente equivoca la disposizione del Moto proprio spedito pridie Kal. Septemb. 1671. vadano per suadendosi il contrario i Ministri Camerali, e credano, che in questa suppressione non fosse restituito, che il prezzo ricevuto, e respettivamente pagato alla Dataria) mentre quantunque potesse esser stimata equivoca la dispositione di detto Moto proprio circa la restitutione del prezzo de detti Officii, resta però la difficoltà affatto spianata dal fatto, e da ciò, che effettivamente seguì nella vera, e reale restitutione di detti prezzi.

Deve dunque saperſi esser stati nove i Segretarii de Monti, come apparisce dal sudetto Motu proprio, cioè.

1. Marco Arrighi Segretario del Monte Sussidio 4. erettione, Sale 3. erettione, Sale a oro 2. e 3. erettione.

2. Michel Polezzi Segretario del Monte Sussidio 3. erattione, e del Monte Abbondanza ridotta.

3. Pompilio de Cupis Segretario del Monte Communità 3. erezzione.

4. Giovanni Cruciani Segretario del Monte Religione 2. erezzione.

5. Diego Orsaja Segretario del Monte Communità 2. erezzione, e Sale 2. erezzione, e Ristorato 3. erezzione.

6. Mutio Galli Segretario del Monte S. Bonaventura.

7. Adriano Ricci Segretario del Monte Novenale 1. e 2. erezzione, e del Monte Alumiere 2. erezzione.

8. Olimpio Ricci Segretario del Monte Fede, e del Monte Ristorato 2. erezzione.

9. Gio. Maria Antonetti Segretario del Monte Ristorato prima erezzione.

Da questi nove Officiali si deve principalmente levare Marco Arrighi, al quale dalla Rev. Camera furono confiscate le Segretarie, con il supposto d'alcuni mancamenti fatti da lui, talmente che nel tempo della soppressione, già detti suoi Officii erano incamerati, e si possedevano, e facevano dalla Rev. Camera esercitare à conto proprio, onde à questo non fù restituito prezzo alcuno, ne di lui tenuto conto, essendo che non fosse più Officiale, ne padrone di detti Officii, anzi si ritrovasse carcerato, ne si liberò senza una grossa composizione, come è publico, e notorio. Ne osta la valutatione di detti Officii fatta da' Ministri Camerali à loro commodo, come nel fatto dato per parte della Camera, si dice al §. *in cujus comprobationem*, poiche potevano valutare i detti Officii quanto volevano, non perciò si potrà dire esser stata fatta alcuna *restitutione* di prezzo al detto Marco Arrighi, quale non n'era più

possessore, siche come si è detto di sopra, non se ne può inferire osservanza nessuna.

Da gl'altri otto si devono anco levare Michel Polezzi, al quale non è stato sin'hora restituito prezzo alcuno, perche non avendo in pronto le giustificazioni della concessione,e de pagamenti fatti,non potè sodisfare i Signori Ministri Camerali con le prove necessarie, & essendo decrepito,non volse attendere à quest'affare,tanto più che si trattava di un prezzo di scudi 300. solamente, onde sin'hora non hà ricevuto il prezzo, quantunque siano dopo ritrovati i recapiti necessarii, e siano in mano de' Ministri della Santissima Trinità de Convalescenti sua herede, come per informatione di questo fatto havuto dal detto Gio: Battista Cruciani informatissimo degl'interessi di detto Michele Polezzi, mediante sua lettera, onde si conceda con i Ministri della Rev. Camera, che Michele Polezzi non riceve sè prezzo, mà si discorda nella causa, mentre non succedè per altro, che per non haver havuto pronte le giustificationi del prezzo, da lui nell'acquisto di esso pagato.

E si deve anco levare Pompilio de Cupis,il quale avendo avuta la sua Segretaria del Monte Communità terza erettione insieme con le due Computistarie del Monte Fede, e del Monte S. Bonaventura per prezzo di scudi 1200. come per la partita di Dataria, & essendogli stati offeriti scudi 400. per prezzo di detta Segretaria, essendo il terzo di scudi 1200. furono da lui ricusati, pretendendo di conseguire summa maggiore, onde restò indecisa, & irresoluta questa restitutione, ne è sin'hora seguita, come per fede del Sig. Francesco Maria de Cupis fratello del possessore di detto Officio.

Non è dunque, che non gli fosse restituito il prezzo à causa, che havesse riceuuto nella vendita delle due Computistarie 1800. scudi, onde gli restasse la Segretaria con solo titulo lucrativo, come si dice nella scrittura di fatto data per parte della Camera al §. *Similiter Pompillius*, mà perche volendo calcolare la detta Segretaria per il terzo di scudi 1200. volendogli ugualmente dividere à proportione de i trè Officii comprati, e parendo irragionevole al possessore di esso, non volse accetarlo, e perciò sin'ora non si trova havere ricevuto il prezzo, alla qual tardanza gran parte puol'aver avvto la morte del Principale interessato, e la poca somma, della quale si trattava, l'uno, e l'altro impedimento sufficiente à desertare i giudicii, che s'hanno à fare con Auversarii potenti.

De gl'altri sei, che rimangono quattro, cioè Giovanni Cruciani, Diego Orsoja per le Segretarie delli Monti, Communità seconda, e Ristorato terza erretione, Mutio Galli, & Adriano Ricci, havevano comprato il loro officio immediatamente dalla Dataria, onde restituendosegli il prezzo pagato, era il medesimo del ricevuto della Dataria, e dandogli il prezzo ricevuto dalla Dataria,era l'istesso, che il prezzo pagato, come apparisce da gl'ordini à loro fatti da Monsignor Tesoriere di quel tempo, diretti al sacro monte della Pietà di Roma, e perciò ne de questi si può haver notitia certa del vero fatto seguito in questa suppresione, e del vero prezzo restituito.

Dalli rimanenti, Olimpio Ricci è uno, che hebbe il suo officio non immediatamente dalla Dataria, mà per rassegna fattagliene da Onorato Etnec per prezzo di scudi 13700. qual'Onorato l'hebbe immediatamente dalla Dataria per la somma sudetta di scudi 13700. moneta, mà perche tanto pagò Onorato Etneo alla Dataria, quanto Olimpio Ricci ad Onorato Etneo, milita la medesima ragione detta di sopra, che havendo ricevuto Olimpio, moderno possessore, del tempo della suppresione il prezzo da lui pagato, hà anche ricevuto il prezzo, che prima haveva ricevuto la Dataria, mentre fù il medesimo senza diminutione, ò augumento alcuno, come per prova di pagamento fatto da Onorato Etneo alla Dataria, si porta l'ordine, che Monsignor Tesoriere fece à detto Olimpio Ricci, dove vi si espone questa qualità, e per prova, che il medesimo prezzo pagasse Olimpio Ricci ad Onorato, si porta l'obligo fatto da detto Olimpio ad Onorato per detta somma, ogni volta, che gli fossero da lui rassegnate le dette Segretarie del Monte Fede,e Ristorato seconda erettione, è ricevuta del detto Etneo; non puol portare chiarezza alcuna del prezzo, che veramente fù pagato in detta suppressione.

L'altro, che è Gio: Maria Antonetti Segretario del Monte Ristorato prima erettione, che hebbe il suo officio per rassegna fattagli da Angelo Pompilii per scudi 5250. e Diego Orsoja per la Segretaria del monte Sale seconda erettione, quale hebbe per rassegna da Filippo Boncompagno per prezzo di scudi 3200. serviranno per far costare che veramente anche in questa soppressione s'osservò di restituire il prezzo, che ciascuno haveva pagato, quantunque potesse parere in certo modo dubio il senso del Moto proprio di Clemente Decimo, e delli pagamenti antecedenti, per le ragioni dette, non si sia potuto conoscere la verità del seguito,mà più tosto abbino data occasione d'equivocare, & in certo modo di far restar offuscata la verità del fatto, e della vera intentione avuta de restituire a ciascuno il prezzo veramente sborsato, come s'era pratticato antecedentemente, e susseguentemente anche si praticò.

Gio: Maria Antonetti dunque pagò ad Angelo Pompili la Segretaria del Monte Ristorato prima erettione scudi 5250. come costa per Istromento rogato per gl'atti dell'Abitante Notaro Capitolino li 27. Aprile 1659.e detto Angelo pagò alla Dataria prezzo della medesima dell'anno 1656. scudi 3300. come per partita ne'libri di detta Dataria. Di più pagò il medesimo Gio: Maria Antonetti,quando ebbe questa Segretaria altri scudi 500. alla Dataria per l'aggiunte de'Monti,che si fecero in tempo di detto Angelo suo antecessore, come costa parimente per la partita ne i libri di Dataria, & inoltre pagò detto Antonetti altri scudi 198. a Diego Orsoja per aggiunta d'altri luoghi 1800. fatta a detto Monte Ristorato prima erettione, in luogho d'altretanti Monti Difesa estinti, e passati in detto Monte Ristorato, de quali essendone stato al suo tempo Segretario Diego Orsoja, esso aveva pagato alla Dataria li sudetti scudi 198. Come per il mandato fatto da Monsignor Tesoriere al detto Antonetti. Inoltre pagò altri scudi 300. per altre aggiunte fatte nel tempo, che era Segretario il detto Antonetti, come si dice nel detto mandato di Monsignor Tesoriere verso il fine, siche in tutto da questa Segretaria aveva ricevuta la Dataria scudi 4298. cioè.

Da Angelo Pompilii per la prima compra fatta nell'anno 1656.	scudi 3300.
Dall'Antonetti per l'aggiunte fatte nel tempo di Angelo sudetto da lui pagati, quando gli fù rassegnato l'Officio	scudi 500.
A Diego Orsoja per luoghi 1800. Monte Difesa passati in Monte Ristorato prima erettione	scudi 198.
E più per altre aggiunte fatte in tempo d'esso Antonetti	scudi 300.
In tutto scudi	4298.

Ad ogni modo al detto Antonetti sono stati pagati per restitutione del prezzo della Segretaria scudi 4860. 25. cõ espressa dichiaratione di pagarli per tanti,che aveva sin'all'ora giustificato haver effettivamente sborsato nell'acquisto d'essa, quale s'asserisce pagata da lui per scudi 5448. come nel mandato fattogli da Monsignor Tesoriere.

Se dunque havesse inteso il Papa non restituire, se non quel prezzo, che aveva ricevuto la Dataria, non si doveva all'Antonetti,che scudi 4298.e pure gliene furono restituiti scudi 4860.25.cioè scudi 562. 25.più di quello la Dataria aveva ricevuto, dunque non s'attese il prezzo della Dataria, mà il prezzo veramente, e realmente pagato, il che non essendo potuto provarsi dall'antecedenti pagamẽti, atteso che per li medemi prezzi, che furono venduti gli Officii dalla Dataria, per li medesimi ancora furono comprati da'possessori di detti officii, del tempo della soppressione, ò immediatamente, ò mediatamente, come di sopra si è mostrato con ogni chiarezza, si deduce nel pagamento fatto à detto Antonetti,e più manifestamente si raccoglie l'intentione di pagare il prezzo realmente sborsato, mentre benche si veda nella vendita di detta Segretaria,che è seguita trà l'Antonetti, & Angelo Pompilii,che il prezzo fosse di scudi 5448. ad ogni modo, perche detto Antonetti non giustificò haver pagato più di scudi 4860.25.non gli fù per all'hora restituito più,come espressamente si dichiara in detto mandato di Monsignor Tesoriere, dove si dice: *Si compiaceranno pagare scudi* 4860.25.*à Gio: Maria Antonetti, al quale si fanno pagare per tanti, che fin'adhora hà giustificato haver pagati in conto delli scudi* 5448. *prezzo della Segretaria del Monte Ristorato prima erettione, cioè scudi* 5250. *comprata da Angelo Pompilii suo antecessore, scudi* 198. *pagati à Diego Orsaja &c.* Non facendosi mentione alcuna del prezzo della Dataria,onde nõ si può in modo alcuno negare l'intentione del Papa di voler,che ciascuno havesse il vero,e giusto prezzo, che aveva pagato nell'acquisto del suo Officio

Officio, e se più l'Antonetti giustificato haver speso, più gli sarebbe stato restituito, e nel nostro caso è sufficiente, che habbia havuto intieramente quanto hà giustificato haver pagato sẽza nessuna riflessione al prezzo delle Datarie.

Ne osta,che il Papa espressamente ordinasse à Monsignor Tesoriere di pagare a detto Antonetti la summa da lui nell'acquisto dell'Officio sborsata, come se havesse voluto fargli gratia speciale, mentre si ritorce l'assunto verso la medesima Camera; se stante l'equivoca dispositione del Chirografo, il Papa medesimo dichiarò, che se gli restituisse il prezzo da lui pagato, acciò non restasse in danno, all'uso dell'altre sopresioni antecedentemente fatte, per le quali nessun Officiale riceve danno alcuno, nel che principalmente consiste l'esenza della presente questione. Ne ciò può dirsi facesse per gratia speciale, imperciòche il medesimo fù osservato ancora con l'Orsaja all'hora Segretario del Monte Sale seconda erettione, hora Segretario di tutti li Monti,e fù susseguentemente pratticato dall'istesso Clemente nell'altra soppresione fatta de'Notari di Camera, come in appresso si dirà.

Monsignore Orsaja dunque secondo esempio in questa soppresione, per il quale si prova veramente esser stato restituito il prezzo pagato, comprò da Filippo Boncompagno la Segretaria del Monte Sale seconda erettione, per prezzo di scudi 3200. come costa dal mandato fatto da Monsignor Tesoriere di quel tempo a detto Orsoja, per la restitutione del prezzo à lui douuto, per la soppresione di questo officio nella quale furono à lui restituiti scudi 1186. 84. per luoghi 10784.che restavano in piedi nel tempo della soppresione, à ragione di bajocci 11. per luogo, alla qual ragione esso l'haveva pagata a detto Filippo Boncompagno in somma di luoghi 29079. come in detto mandato,cõ espresa dichiaratione,che del cõpimento del prezzo n'era stato sodisfatto dalli Mõtisti di detto Monte,quando ne seguirono l'estrattioni, atteso che ogni volta, che si estrahono i Monti, i Montisti per ogni Monte estratto devono pagare al Segretario una tal somma respettiva al prezzo pagato, & alla quantità de'Monti, che sono sotto detta Segretaria, in restitutione del prezzo d'esa, per la rata di quella quantità de Monti, che si estrahono, come chiaramente si raccoglie dal detto mandato. Il che maggiormente si comprova, mentre era solito la Dataria vendere le Segretarie de Monti à ragione d'un giulio per luogho, come s'asserisce nel Chirografo di Clemente decimo diretto à Monsignor Tesoriere in occasione delle decime, che dovevano conseguire i Camerali per l'officii incamerati di Marco Arrighi, portato nel Sommario della Camere nu. 16. & ad ogni modo essendo, che dall'Orsaja fosse stato pagato à ragione di bajocchi 11. per luogo al Boncompagni, alla medesima ragione gli fù restituito il prezzo, come s'è detto, e provato di sopra Essendo, che dunque Monsignor Orsoja, nella soppresione del suo Officio,habbia ricevuto il compimento dell'intiero prezzo pagato da lui à Filippo Boncompagno, con ordine espresso di Monsignor Tesoriere, diretto solamente all'integrale sodisfattione del prezzo da lui pagato, senza nessuna considerazione del prezzo pagato da detto Boncompagni, ò suoi Autori alla Dataria, come in detto suo mandato si vede, chiaramente apparisce l'intentione havuta, & il fatto seguito in questa soppressione, cioè di restituire indistintamente à ciascun'Officiale il prezzo da esso pagato.

Mà quello, che toglie ogn'ombra di difficoltà, è la soppressione seguita de'Notari di Camera, fatta da Clemente Decimo di se. mem. nel susseguente anno 1672.nella quale per non incorrere nell'equivoci passati, & evitare le difficoltà, che insorsero nella soppressione antecedente delli Segretarii de Monti, espressamente ordinò, che restituisse il prezzo pagato da ciascuno, non dentro i limiti del prezzo ricevuto dalla Dataria, mà secondo quello havesero fatto i contrahenti nelle rassegne seguite fra loro, come per suo chiaro Moto proprio. Il che ottimamente dichiara qual fosse l'intentione ancora nell'antecedente soppressione, della quale non si parla nell'informationi date per parte della Camera.

Non osta, che il B. Pio ritrovando non spettare à lui un officio vacato per morte di una tal Marcello, che haveva venduto al Cardinale de Medici (stante che fossero stati restituiti à questo Cardinale del Collegio scudi 5500. che esso per ottenerlo haveva pagato alla Dataria) assegnasse al Collegio per li medesimi scudi 5500.il primo Officio,che fosse vacato, onde s'argomenta, che il B. Pio, che promulgò la Bolla à favore del Collegio, anch'egli osservò di restituir il prezzo solamente ricevuto dalla Dataria, come si suppone da Ministri della Camera nel loro fatto al §. *Beatus enim Pius*, poichè si risponde, che detto prezzo era il medesimo pagato dal Cardinal de' Medici, e perchè il sudetto Cardinale l'haveva havuto immediatamente dalla Dataria, non si può dire, che vi fosse distinzione di altro prezzo, che si fosse potuto pagare al rassegnante, onde l'argomento non conclude cosa alcuna, anzi si vede essere un'atto corrispondente alla dispositione della medesima Bolla fatta à favore de' Secretarii, e loro Collegio.

Ne parimente osta, che in caso, che il Collegio venisse in qualsivoglia modo turbato dal possesso di detto Officio, ordinasse la restituzione solamẽte delli scudi 5500. ricevuti,onde se ne faccia la conseguenza istessa di sopra espressa, come in detto fatto al §. *Rursus ex quo Collegium*, poichè oltre al prezzo sudetto delli scudi 5500. ordinò la restitutione di tutti i danni, & interessi, che il Collegio, quando fosse turbato, patisse, ò havesse potuto patire, come nel Sommario della Camera al num. 4. doppo la lettera G.

Non osta l'altra estinzione del Notariato Civile, e Criminale di Borgo fatta dalla santa mem. di Clemente Nono, poichè se fù restituito a Silvestro Bartoli per prezzo di esso solamente scudi mille, quanto fù pagato alla Camera da Gioseppe Bartoli suo Padre, ciò succedè, perche al figliolo fù rassegnato l'Officio senza prezzo, come suol succedere continuamente nelle rassegne fra padri, e figlioli, onde non puol servire per esempio, che in simili casi si restituisca solamente quel prezzo, che è stato ricevuto dalla Dataria, mentre con effetto ricevè il prezzo medemo, che haveva pagato Gioseppe suo Padre, che è quella s'intende provare per parte del Collegio, cioè che non sia stata mai fatta suppressione sin'hora, che l'Officiale sia restato in danno, anzi si ritorce contra la medesima Camera, mentre il detto Silvestro ricevè oltre li scudi 1000. pagati da Gioseppe suo padre, altri scudi 100. come da' Ministri della Camera non si nega, per la qual cosa si conosce chiaramente, che non solo gli fù restituito il prezzo pagato, mà tutto ciò, che poteva pretendere, e per giustizia gli era dovuto.

In somma, *è sempre vero dire, che non è stata fatta in alcun tempo soppressione d'officii, ò motivi vacabili, e che i possessori d'essi habbino ricevuto un minimo danno, bensì spesse volte si sono ritrovati in utile, come seguì nell'estinzioni de' monti vacabili fatta da Urbano Ottavo, & Alessandro Settimo, e nell'estinzioni delli officii fatte da Clemente Ottavo, e Clemente Nono essendo di giustizia, che à chi è soppresso l'officio si debba restituire il vero prezzo pagato, anzi il giusto prezzo corrente.*

Provata dunque la consuetudine nello Stato Ecclesiastico di restituire nelle soppressioni degli officii il prezzo,che ogni possessore di essi hà pagato ò all'istesso Principe, ò ad altri resignanti, non hà luogo il ricorso alla consuetudine d'altri Principati, mentre, anco secondo il senso de' Signori Ministri Camerali, esposto nel discorso stampato, fatto sopra la soppresione di questi Officii, questa non si deve osservare, se non in mancanza di consuetudine nel proprio Dominio, il che non procede nel caso nostro, che habbiamo una inconcusa osservanza contraria, & in oltre per corroborare la sudetta osservanza, una legge speciale nella Bolla del Beato Pio Quinto, come s'è mostrato in altre informationi, *quale non è nel Regno di Francia, ne hà havuto à suo favore alcuno de Collegii, o altri officii soppressi sin' hora, con tutto che senza legge particolare habbiano ottenuto ciò, che anco con la sudetta legge si converte hoggi à i già Secretarii Apostolici*, onde non può in modo alcuno rilevare quello, che si prattichi in altri Regni, ò altri Principati, ne'quali quando vi sia quest'uso, non si fà torto ad alcuno, pratticandosi quell'osservanza, che è nota à tutti, *per la quale è in arbitrio de' Contrahenti non soggettarsi à simili eventi, il che non succede nel caso nostro, che essendosi comunemente veduto praticare il contrario, come si è mostrato, restano gli Officiali delusi dalla buona fede, con la quale si è sempre trattato, e sono stati comprati questi, ed altri simili Officii.*

E tutto ciò sia detto per di più, in risposta de lla pretesa osservanza in contrario. Del resto (esendo, che sia stata pratticata la restituzione del prezzo pagato dalli Officiali solamente, perchè ò l'officio era unico, e percio non vi era altro prezzo corrente, che quello, che l'Officiale haveva pagato, ò havendo le rendite diverse, & alterabili dalla diversità, e multiplicità de'negotii di ciascun Officio, di dove nascendone il maggiore, ò minor

lucro, ne veniva in conseguenza il maggior, o minor prezzo, onde non vi si porendo stabilire prezzo commune, fu preso espediente di restituire il prezzo pagato da ciascuno) *non può quest'osservanza pregiudicare al giusto prezzo, che correva nel tempo della sopresione, dovuto a nostri già Officiali, come nelle informazioni si è dimostrato.*

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

TERTIA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Bulla Beati Pii Quinti, nisi intelligeretur de restitutione integri pretii per quoscumque Secretarios soluti, evaderet frustatoria.*
2 *Fuisset restitui pretium, unà cum damnis & interesse, si revocaretur datio in solutum facta Collegio de primo officio vacaturo.*
3 *Damna, & interesse restringi non possunt ad fructus census per Secretarios imponendi, pro eadem summa si vellent, sed ad majus pretium resignantibus exbursatum.*
4 *Verba*, una cum damnis, & interesse *comprehendunt omnia damna, & interesse undequaque provenientia.*
5 *Princeps non potest subdito auferre rem propriam, nisi refuso pretio.*
6 *Observantia aliarum Provinciarum non attenditur, quoties viget individua, & præcisa observantia in proprio Principatu.*
7 *Ultimus flatus est inspiciendus.*
8 *Fiscus ultra simplum tenetur ad damna, & interesse.*
9 *Limitatur si Fiscus procedat uti Princeps.*
10 *Larr. alleg. 18. à n. 16. qui firmat hanc limitationem, in quibus terminis procedat.*
11 *In suppressione hujusmodi officiorum Sanctissimus usus fuit potestate ordinaria, non absoluta.*

R. P. Iterum constanter dicimus, quod etiam secluſa Bulla Piana, semper Camera fuisset obligata in casu suppressionis persolvere Secretariis integrum pretium, etiam excedens scut. 62400. recepta per Innocentium Octavum, dum supponimus, ipsam Cameram recepisse dictum majus pretium, & hæc presuppositio, uti patens lumine naturali frustra exadverso repetitur, quod opus habuerit declaratione Bullæ B. Pii Quinti.

1 Bulla igitur Piana (in qua Summus Pontifex profitetur velle augere privilegia Secretarii, ordinando Collegium supprimi non posse, nisi prius restitutis integrè, & sine diminutione pecuniis singulis Secretariis, de tempore suppressionis viventibus, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit) ne sit fruſtatoria, perneceſſe debet intelligi de restitutione integri pretii, quod quisque Secretarius de tempore suppressionis vivens, docebit se exbursasse pro emptione, aut acquisitione officii, aut Datariæ, aut resignantibus, maximè quia ita cogit subjecta materia, dum major pars Secretariorum semper possedit officia per viam resignationum, aliàs Beatus Pius nullum dedisset privilegium, ut de se patet.

2 Sed cur quærimus argumenta, quando ultra supra relata verba satis aperta, ex visceribus Bullæ ista veritas clarissimè elucescit, etenim, ut diximus, Beatus Pius dedit in solutum Secretariis primum ex dictis officiis, vacaturum per decessum pro scutis 5500. cum facultate illud vendendi pro pretio tunc reperibili, etiamsi dictam summam in magna quantitate excederet, & si super hoc Collegium molestatur, jussit Cameram ad restitutionem non solùm dictæ summæ, sed etiam damnorum, & interesse passorum teneri, & sic etiam ad illud majus pretium. Imò dum in tempore suppressionis poterat adesse iste emptor officii, qui illud à Collegio pro dicta majori summa emisset, jam non potest negari, quod illi Papa ex supradicta dispositione voluerit restitui dictum majus pretium, Datariæ minimè solutum.

Nec evitatur fortissimum hoc motivum ex ponderatione exadverso facta, quod nimirum Papa dederit licentiam Secretariis accipiendi ad censum dictam summam scut. 5500. & sic promissio restituendi damna referenda sit ad fructus census, per Secretarios solvendos, non autem ad augmentum pretii, quia hæc interpretatio desumitur ex ipso contextu Bullæ, qui exadverso confunditur, advertendo, quod Beatus Pius prius dedit in solutum Collegio dictum officium, cum facultate etiam pro majori summa illud vendendi, adjectis clausulis, quod nullo modo desuper molestaretur, aliàs Camera tenerentur ad restitutionem scutor. 5500. cum damnis, & interesse passis, ut in Motu proprio littera B.

Postea verò per orationem separatim ibi: *Præterea iisdem, ut commodius pecunias dicto Cardinali restituendas &c. reperire valeant, summam prædictam &c. ad censum accipiendi licentiam concedimus &c.* Igitur patet, quod præcedens dispositio promissionis damnorum, & interesse non potest referri ad fructus census, de quo Papa adhuc non fuerat loquutus, sed ad majus pretium, quod Collegium fuisset recepturum & respectivè emptor officii Collegio exbursasset.

Ultrà quod dicta verba *unà cum damnis, & interesse passis*, cùm sint generalia, comprehendunt omnia damna, & interesse, quæ Collegium potuisset subire, sive respectu fructuum census, ut est notorium. 4

Argumenta exadverso denuò inculcata, quod Camera non debeat subire hanc pretii restitutionem, quasi sit pœna, quæ absque culpa, & dolo non infligitur, nullius sunt relevantiæ, dum nos petimus nostrum pretium vigore clarè Bullæ Beati Pii, qui jussit officia supprimi non posse, nisi restituto dicto integro pretio, quod quisque Secretarius vivens in acquisitione officii expendisse constituerit, quod videtur omni justitiæ, & æquitati congruere, cum Princeps non possit subdito tollere rem, ut officium proprium nisi ei refundat pretium talis officii, ut semper Pontifices prædecessores practicarunt, adeòut in tot sæculis nullum possit per Cameram dari exemplum contrarium. 5

Attenta præfertim publica bona fide, secundum quam ista officia empta fuerunt ab incertis resignantibus, ipso Papa approbante, & expeditionem, seu Bullam in favorem Officialium signante, & optimè sciente, quod pretium solvebatur resignantibus, unde nullatenus docet, quod postea isti Officiales remaneant decepti, & spoliati officiis, de pretio sub novo, & nunquam audito, aut imaginario pretextu, quod ab initio, & ante sæcula Dataria, vel non receperit tantum pretium, vel officia fuerint à predecessoribus Pontificibus donata, cui absurdo nihil solidi exadverso respondetur. 6

Exempla Regis Christianissimi, & aliud Reginæ Catholicæ, de novo in responsionibus adducta, non faciunt ad rem, quando habemus præcisam, & individuam observantiam Sedis Apostolicæ in his suppresionibus, restituendi ad minus pretium ab Officialibus solutum vel Datariæ, vel resignantibus, & mirificè confert ultimus flatus suppresionis factæ à sanctæ mem. Clemente X. de Notariatibus Cameræ, in qua jussit restitui integrum pretium ab unoquoque solutum, ad tollenda æquivoca, forsan exorta ex verbis procedentium suppresionum. 7

Exageratæ conclusioni, quod Fiscus non teneatur, nisi ad simplum, fuit data congrua, adæquata, & cathegorica responsio cum doctrinis punctualibus, quod scilicet Fiscus tenetur ad damna, & interesse ipsius simpli, quæ consistit in pretio rei currentis tempore evictionis, quatenus verò exadverso respondetur, id non procedere, quando Fiscus procedit uti Princeps, ex Larrea *alleg. 18. à num. 16.* replicamus Larream non tangere hanc quæstionem, sed aliam restauri faciendi Appaltatori vectigalium, quando fuit interdictum commercium ex causa belli, vel alterius publicæ necessitatis, quod toto Cœlo distat à casu nostro. 8 10

Ultra quod hoc refugium DD. Cameralium (quando vident non posse adæquatè respondere) quod scilicet processum fuit per legem generalem uti Principis, & similia, non subsistit, cum Sanctissimus Dominus noster, pro sua infinita humanitate, & æquitate, noluerit in hac suppresione adhibere suam summam, & absolutam potestatem, sed ordinariam, & intra limites Juris, & Justitiæ

tiæ inclusam, & ideò causam decidendam remisit huic Sacro Tribunali, prout de jure, quod non fecisset, si supremam auctoritatem adhibere voluisset, sed per modum conditæ legis ordinasset, absque alio recursu, illius observantiam.

Quare, &c. *Gaspar Turchus.*

NUM. VIII.

PRIMA DECISIO ROTÆ

REVERENDISS. D. ALBERGATO DECANO.

Veneris 16. Junii 1679.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Verba ubi sunt clara, non est recurrendum ad subauditos intellectus; Verbum *restituere* aliquando significat dare, & solvere. Quæ dicatur integralis satisfactio.

SUMMARIUM.

1 *In claris non est convolandum ad interpretationem.*
2 *Verbum* restituere *de sui natura significat reddere, & retrodare.*
3 *Aliquando accipitur pro dare, & solvere.*
4 *Dictio* tunc *significat extremitatem temporis.*
5 *Dictio* eos *est personalis.*
6 *Non dicitur integrè habere, qui totum non habet.*
7 *Ex diversis non fit illatio.*

COllegium, quod anno 1487. san. mem. Innocentius Octavus ex sex Secretariis Apostolicis primitus institutis à suis prædecessoribus Calixto Tertio, & Pio Secundo auxerat ad 30. conditione adjecta, quod illis sex decedentibus eorum officia alteri concedi amplius non possent, sed accrescerent aliis, itaut imposterum 24. dumtaxat Secretarii existerent, noviſſimè urgentiſſimis de causis, publicum bonum respicien. extinxit, & suppressit Sanctissimus Dominus Noster, mandans persolvi singulis Secretariis, officia possidentibus, totum id, quod ab eis, vel eorum Auctoribus solutum fuit Cameræ, & ulterius Motu proprio, incomparabili suæ humanitatis, & justitiæ exemplo, cognitionem, An, & quid ultra quantitatem solvi demandatam restituendum, seu persolvendum esset, commisit Illustrissimo Thesaurario de voto Rotæ, omnibus Auditoribus suffragium præstantibus, appellatione remota. Quamobrem proposui hodie dubium super quantitate pretii restituendi, & responsum fuit, esse restituendum pretium illud, quod quilibet ex Secretariis erogavit in emptionem sui officii.

Fundamentum enim hujus resolutionis fuit Constitutio B. Pii V. edita anno 1571. qui comperto, quod officium vacans per obitum Marcelli Augustini, à se concessum Cardinali Mediceo, recepta summa scutorum 5500. auri, erat unum ex illis sex, quæ ad formam Innocentianæ Constitutionis vendi amplius nequibant, dicta sua particulari Constitutione, loco dicti Officii; cujus pretium dicto Cardinali restituere se obtulerat Collegium Secretariorum, eidem Collegio, & Secretariis assignavit pretium Officii alterius Secretariatus, ex numero vigintiquatuor, primo loco vacaturi, concedens facultatem Secretariis Officium prædictum vendendi pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamsi dictam summam scutorum 5500. pretium ex venditione percipiendum, in parva, vel magna summa excederet, illudque in usus, & utilitatem Secretariorum, & Collegii convertendi, ac ulterius privilegia Collegii confirmavit, & pro potiori cauthela eadem denuò concessit subdens hæc verba - *Volentes, & statuentes illa ullo unquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes revocari, reduci, alterari, aut moderari, seu Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis, tunc viventibus, integrè, & absque ulla diminutione, pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit.* Ex quorum verborum tenore DD. censuerunt resultare expressam voluntatem dicti B. Pontificis, quod in casu suppressionis, & extinctionis hujusmodi Collegii, & Officiorum debeat restitui singulis Secretariis pretium ab ipsis solutum pro officio obtinendo, 1 propterea à eorum favorem militare specialem, & expressam Constitutionem Papalem, propter quam recurri non potest ad interpretationem, & subauditum intellectum, juxta Text. *in l. Ille, aut ille §. cum in verbis ff. de legat. 3. l. non aliter ff eodem*, Rot. *decis. 589. n. 2. & 3.* coram Card. Seraph.

Nec verbum illud *restitutis* visum est posse referri ad restitutionem illius quantitatis, quam Camera recepit in concessione, seu venditione officii facta per ipsam, non autem ad illud plus, quod solutum fuit resignantibus ab illis, qui mediante resignatione à Summo Pontifice admissa, acquiſiverunt officia, quia licet verbum *restituere* de sui natura significet reddere, & retrodare, juxta Text. *in l prima, §. elegantter ff. Depos.* Glos. *in l. qui uxori verb. reddiff. de aur & argent. legat. & in l. mancipia verb. avocandum Cod de serv. fugit.* Menoch. *cons.* 1155. *n.* 51. Rot. *decis. 7. n.* 12. coram Dunoz. Jun. tamen significat, & accipitur aliquando etiam pro dare, & solvere juxta Text. *in l. ... verb. reddendi ff. de verb. signif. l. cum quidam ff. de legat. 2. l. hæres meus ff. de legat. 3* & elegantter relatis juribus, & DD. ac etiam humanioris litteraturæ professoribus, exornat, *decis. 77. à n. 12. ad 15.* coram Arguell. 2

Quod autem hujusmodi verbum acceptum fuerit Constitutione Piana in significationem solvendi, seu dandi, desumebatur, tum ex illis verbis, quibus B. Pius utitur, loquens de scutis 5500. auri restituendis Cardinali Mediceo ibi. *Quoniam Secretarii prædicti &c. dictam summam &c. eidem Cardinali nostro nomine restituere se obtulerunt*; & tamen Secretarii cum nihil à Cardinali recepissent, eidem nihil propriè restituere tenebantur, tum etiam ex quo B. Pius sciens officia esse venalia, & resignabilia, & sic pretium posse mutari, ut colligitur ex verbis ejusdem Constitutionis in ea parte, in qua assignans Secretariis officium vacaturum loco illius concessi Cardinali Mediceo, dedit Collegio, & Secretariis facultatem illud vendendi pretio reperibili, & etiam excedente dictam summam scutorum 5500. auri, & postea considerans casum suppresionis ipsorum officiorum, generaliter statuit, Collegium supprimi, aut extigui non posse, nisi prius restitutis singulis Secretariis, tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, unde colligitur, ipsum non respexisse ad Cameram, à qua restitutio facienda erat de tempore suppresionis, & extinctionis, sed ad Secretarios, qui pecunias solverant pro emendo officio, quibus tunc facienda erat restitutio, indicant verba *Secretariis tunc viventibus*, dictio enim *tunc* significat extremitatem temporis, & ad illud dispositionem restringit, Barbos. *dict. 419. nu. 1. & 7.* Rot. *decis. 87. nu* 10. coram Royas, & ostendunt etiam alia verba -- *pro quibus eos officia emisse, aut habuisse*, nam illa dictio *eos* est personalis, & refertur ad personas supra expressas Secretariorum tunc viventium Paris. *de resignat. lib. 11. quæst. 5. num. 6.* Menoch. *cons.* 200. *nu.* 3. Barbos. *dict.* 103. *nu.* 3. & si in casum suppresionis, & extinctionis Collegii non restitueretur singulis Secretariis tunc viventibus pecunia ab ipsis soluta pro obtinendo officio, sed dumtaxat illud, quod venditum erat, esset contra tenorem dictæ Bullæ Pianæ, quia eisdem non restitueretur integra, & absque ulla diminutione pecunia, cum integrè, & sine diminutione habere non dicatur ille, qui totum non habet, Menoch. *cons. 687. n. 43.* Rot. *decis.* 300. *vers. hæreditatem part. 1. recent.* cum aliis per Barbos. *dict. 167. n. 1. & seqq. ubi n.* 7. dicitur integra pecunia, ideſt omnis pecunia per Text. *in l. si rem alienam la prima §. omnis ff. de pignorat. act.* & facit Bald. *cons. 424. n. 1. lib. 2.* 3 4 5 6

Nec visum est DD. posse applicari exempla aliarum suppresionum, & extinctionum officiorum, tum à Summis Pontificibus, tum ab aliis exteris Principibus factarum, in quibus dumtaxat pretium ingressum in publicum Ærarium fuit Officialibus restitutum, quia inde non potest desumi observantia declarativa pro casu, de quo agitur, nam nullibi cautum erat, quod in illorum extinctione restitueretur pecunia ab Officialibus soluta pro emendo officio, prout in istis officis Secretariatuum specialiter dispositum est, per dictam Pianam Constitutionem, mandantem Collegium supprimi, aut extingui non posse, nisi prius restitutis 7

reali-

realiter, & cum effectu singulis Secretariis, tunc viventibus, integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit, quapropter de uno ad alterum nequi inferri vulgata *l. Papianus ff. de minor.* & ubi militat diversa ratio, diversa quoque debet militare juris dispositio ad Text. *in l. illud ff. ad l. Aquil.*

Et ita utraque &c.

NUM. IX.

Discursus contra decisionem, ad effectum audiendi sensum Tribunalium, & Jurisconsultorum, de quibus infra, cum subscriptionibus multorum Jurisconsultorum Neapolitanorum.

ARGUMENTUM.

De significatione verborum *restituere*, *reddere*, & *solvere* Officia venalia, & jura vitalitia quomodo sint in commercio; Lex nova quando dicatur correctoria antiquæ; Donatio, in quo casu præsumenda, & quando sit personalis. De variis speciebus fisci, & quando sit, necne odiosus. Subscriptiones, & approbationes præsentis discursus trium Advocatorum Neapolis.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *In claris non intrant quæstiones.*
3 *Verbum* restituere *non est verificabile, nisi in eo, quod alteri ablatum est, vel ab eo receptum.*
4 *Quandoque accipitur pro dare, vel solvere.*
5 *De differentia inter verbum* restituere, *& verbum* reddere, *ac* solvere, *ubi de vera, & propria significatione dictorum verborum.*
6 *Verbum* reddere *magis latè patet, quam verbum* restituere, *& de eorum differentia.*
7 *Clarum dicitur illud, quod sensu corporeo percipitur, absque aliqua impropriatione verborum, vel ratiocinio.*
8 *Verba non sunt improprianda, nisi concurrentibus conjecturis, & præsumptionibus contrariæ voluntatis.*
9 *Actus adscribitur mandanti, non mandatario.*
10 *Officia venalia, aliaque jura Principis non sunt in commercio, quoad substantiam, sed quoad commoditatem, & quomodo dicantur de resignatione in resignatarium transire, &* num. 41.
11 *Resignatarius non dicitur obtinere beneficium à resignante, sed directè, & immediatè à Papa.*
12 *Usufructuarius non potest credere usumfructum quoad substantiam, sed tantum quoad commoditatem, nisi accedat consensus proprietarii, quo casu ipse dicitur creare novum usumfructum.*
13 *Quod etiam procedit in pensionibus, aliisque juribus vitalitis.*
14 *Verba* emisse, *& habuisse, de quibus in Motu proprio, intelliguntur de pecuniis solutis Cameræ, non resignantibus.*
15 *Jus redimendi censum vitalitium exerceri potest pro eodem pretio, quamvis intermedio tempore, etiam cum consensu redimere volentis, fuisset venditus tertio pro majori pretio.*
16 *Illud plus, quod resignans percipit à resignatario in hujusmodi jurium cessione, non dicitur pretium, sed præmium resignationis.*
17 *Concordia restringitur ad ea, quæ sub controversia cadebant.*
18 *Verba affrænata non faciunt præsumere partes inivisse contractum à concordia diversum, & separatum.*
19 *Confirmatio nihil addit de novo, sed restringitur ad limites confirmati, cui verba, quantumvis ampla, famulantur.*
20 *Rubrica attenditur ad probationem, vel interpretationem dispositionis.*
21 *Assistentia juris transfert in adversarium onus probationis.*
22 *Lex nova non præsumitur corrigere antiquam, quando est de per se in aliquo operativa.*
23 *Novatio non præsumitur, sed necesse est, quod exprimatur.*
24 *Donatio non præsumitur, atque omnis capi debet intellectus pro ejus exclusione.*
25 *Maximè quando est valde exorbitans, & nulla concurrit causa donandi.*
26 *Ex appositione, vel omissione eorum, quæ sunt de stylo, arguit voluntas Papæ, quidve agere intellexerit.*
27 *Papa, qui noluit præjudicare Cameræ in summa minori, non est præsumendus eidem præjudicare voluisse in valde majori, &* nu. 39.
28 *Obligatio restituendi damna passa, refertur ad damna passa de proprio.*
29 *Fiscus non tenetur ad stipulationem, ex qua sibi emergit læsio enormissima.*
30 *Donationes gratuita Officiorum futurorum sunt revocatæ per regulam Cancellariæ 64. & per Constitutionem Pauli Quinti, & Urbani Octavi.*
31 *Sunt invalidæ, nisi registrentur in Camera, & derogetur regulæ de jure quæsito non tollendo.*
32 *Donatio gratuita censenda est personalis, & restricta ad personas cognitas, & benemeritas, non autem ad ignotas, & futuras.*
33 *Maximè si fiat ex motivo gratitudinis.*
34 *Et contemplati sint donatarii viventer.*
35 *In Dubio pronunciandum est contra fiscum.*
36 *De variis speciebus fisci.*
36 *Contra fiscum in dubio pronunciandum est, quando fovet causam lucrativam ratione pœnæ, seu successionis ad exclusionem illorum de sanguine.*
36 *Non autem quando fovet causam onerosam, & correspectivam, & agit de damno vitando, & recta Ærarii administratione.*
37 *De variis privilegiis, quæ in isto postremo casu competunt fisco.*
38 *Respublica, quando agit de damno vitando, est magis privilegiata in suis bonis, quam sit mulier in sua dote.*
39 *Obligatio expressa Cameræ restituendi idem pretium pro uno Officio facit præsumere, id observandum esse in cæterorum suppressione.*
40 *Principes cum recedunt à contractu, de jure non tenentur restituere, nisi pretium receptum.*
41 *Officia venalia non sunt in commercio.*
42 *Princeps cum ea supprimit, restituit illud prætium, quod habuit.*
43 *Beatus Pius Quintus cum demandavit restitutionem pecuniarum, solum removere studuit ejusdem restitutionis dilationem.*

COllegio Secretariorum Apostolicorum, quod tunc ex 1
sex Officialibus constabat, Innocentius Octavus alios 24. adjunxit, quamplura concedendo privilegia, aliquas faciendo notabiles assignationes emolumentorum, quorum intuitu scut. 62. auri ab eodem Collegio recepit sub variis legibus, illis præsertim ad rem facientibus, quod licet tunc numerus esset triginta Officialium, nihilominus reduci deberet ad vigintiquatuor, adeòut deficientibus antiquis, sex illorum officia, seu loca provideri non possent, sed extincta remanere deberent, quodque ad ejusdem Collegii suppressionem deveniri non posset, nisi prius integrè restitutis per Cameram præfatis scut. 62. mil. Idque per successores Pontifices Alexandrum Sextum, Julium Secundum, & Leonem Decimum approbatum, & confirmatum fuit cum concessione aliorum privilegiorum ad rem non facientium. Cumque sub B. Pio Quinto contigisset vacatio unius ex præfatis sex antiquis locis, vel officiis supprimendis, Pontifex autem, hujus rei ignarus, illud vendidisset Cardinali Mediceo pro pretio scut. 5500. auri, atque Collegium recursum habuisset ad eumdem Pontificem, hic agnoscendo veritatem, cum ejus Motu proprio provisionem dicti officii cassavit, & annullavit, sed quoniam opportebat restituere Cardinali emptori acceptum pretium scutor. 5500. auri, carebat verò prompta pecunia, ob graves impensas celeberrimæ classis Maritimæ contra Turcas, & Secretarii se obtulerunt pro eo, & ejus nomine, tanquam per speciem mutui, dictam pecuniam restituere, dummodo pro reimbursatione sibi daretur insolutum officium primo vacaturum, quod pro reperibili pretio, etiam majori, vendere possent, idcircò in eodem Motu proprio, facta ista concessione, inter alias disponitur, quod Secretarii dictam summam accipere possent ad Censum, quodque in eventum non implementi, Camera teneretur ad solvendum dictam summam scutorum 5500. auri una cum damnis, & interesse passis declarando ita inter ipsum Pontificem, & Sedem Apostolicam, ex una, & Collegium ex altera partibus conventum esse, quodque dictus Motus proprius vim initi, & stipulati contractus habere deberet.

Hactenus

Hactenus circa dictum officium, vel respectivè pretium, super quo erat controversia, & super quo principaliter conventio inita fuit, postmodum per novum periodum novæ orationis, novæque, ac diversæ dispositionis inchoativam ex *vers. Ad hæc* subjungit Pontifex, quod volens amplioris favoris gratia Collegium prosequi, ut ea, quæ per Prædecessores concessa fuerunt firmiter subsistant, idcircò omnia per dictos Prædecessores concessa, quatenus Concilii Tridentini decretis non adversentur, confirmat, & approbat, & pro potiori cautela de novo concedit. *Volens (sunt verba præcisa) dicta privilegia ullo unquam tempore alterari, aut moderari, seu Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integre, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eorum officia emisse, aut habuisse constiterit*: cumque in Cedula hujus Motus proprii concedatur Secretariis facultas expediendi desuper unam, vel plures litteras in forma Brevis, idcircò ex tunc illi curarunt expedire duo Brevia, unum super dicta parte, concernente restitutionem scutorum 5500. ad effectum illos sumendi ad censum, & alterum separatum super secunda parte, continente confirmationem privilegiorum, atque huic secundo, impresso ex tunc in quodam libro, data fuit inscriptio, quod esset Confirmatio privilegiorum.

Cum autem Sanctissimus Dominus Noster Innocentius Undecimus ex justissimis causis publicam utilitatem, ac necessitatem concernentibus, Collegium præfatum extinguere, ac supprimere decrevisset, plures autem exortæ forent dubitationes super restitutione pretii, facienda officiorum possessoribus, idcircò in Motu proprio dictæ suppressionis mandavit, quod prompte per Cameram eis restitui deberent illæ pecuniæ, quas constaret ad eamdem obvenisse, prout jam sequutum fuit, pro eo verò pluris, quod per eosdem Officiales solutum fuit resignantibus pretium, prout de jure decidendum commisit judicio Rotæ, à qua coram Decano, dato dubio, An, & quale pretium restituendum sit sub 16. Junii præteriti prodiit resolutio restituendum esset totum id, quod quilibet ex Secretariis erogavit in emptionem sui officii, ex unico fundamento præfatæ Constitutionis in verbis supra registratis, quasi quod ita expressè, ac in verbis ita statuatur, adeòut intret vulgaris regula, Text. *in l. ille, aut ille ff. de leg. 3.* quod in claris, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta, ut ex decisione desuper edita, quæ datur annexa, ideòque videndum est, an dicta resolutio subsistat, necne.

2 Pro methodica veritatis indagine, duæ videntur efformandæ inspectiones, una procedendo cum præfati Piani Motus proprii littera, seu verbis, ut facit decisio, & altera procedendo, cum ejusdem Motus proprii juridica interpretatione.

Quoad primam partem, verba in eorum tam naturali, & grammaticali, quam legali significatione assistunt Cameræ, ut non teneatur ad restituendum, nisi id, quod recepit, quoniam verbum *restituere* non est verificabile, nisi in eo, quod alteri ablatum est, vel ab eo acceptum, non au-
3 tem in eo, quod nec ablatum, nec abitum fuit, ut expressè probant quamplura jura litteralia, *l. restituere 35. & 75. de verb. signif. l. 1. §. eleganter ff. depositi.* cum concord. per Rebuff. *in dict. l 75.* & Menoch. *cons. 1155. n. 51. & seqq.* Et docet ipse discursus universalis, & communis loquendi usus.

4 Admittit decisio hanc regulam, sed respondet, quod quandoque accipitur pro dare, vel solvere, juxta ibi allegatas auctoritates; *L. verbum reddendi ff. de verb. sign.* cum concord. per Rot. apud Arguell. *decis. 77. à n. 12. ad 15.*

Verùm in hoc solemniter æquivocatur, quoniam verum est assumptum, de quo in mox allegata Rotæ decisione coram Arguell. & in juribus, ac auctoritatibus ibi recensitis, sed æquivocum est in applicatione, pro qua benè facienda,
5 & diluendis æquivocis, reflectendum est ad differentiam, quæ dignoscitur inter verbum *restituere*, & verbum *reddere*, ac etiam ad significationem verbi *solvere*. In vera siquidem ac stricta, tam legali, quam grammaticali significatione, verbum *restituere* verificatur solum in rebus, quæ consistunt in specie; Verbum autem *solvere* verificatur in rebus, quæ consistunt in genere, in quo recipiunt functionem, semper tamen cum præsuppositio debiti, & obligationis restituendi, vel solvendi domino, vel creditori id, quod receptum est, & in manibus de alieno, unde licitè retineri non potest, ut puta exemplificando si quis licitè, & sine delicto ex causa commodati, vel depositi, seu locationis, & simili, aut illicitè ex spolio, & violentia detinet domum, prædum, equum, vestem, vel aliam rem alterius, intrat verbum *restituere*, non autem verbum *solvere*, quoniam istud non verificatur, nisi in rebus consistentibus in genere, in quo recipiunt functionem, puta in pecunia, tritico, vino, oleo, & similibus, semper tamen, quod actus fiat per debitorem, vel obligatum restituendi, vel respectivè solvendi, ubi verò sive agatur de specie, sive de genere, aliquid datur sine obligatione, de proprio, ex liberalitate, non dicitur *restitui*, vel *solvi*, sed dicitur concedi, elargiri, donari &c. unde propterea de facili conceditur eloquutionis impropriatio, quod in restituente speciem ex obligatione adhibeatur verbum *solvi*, & insolvente pecuniam, vel aliud genus adhibeatur verbum *restitui*, seu *reddi*, & hic est casus, de quo in dicta decisione Rotæ coram Arguel. quod in substantia aderat debitum, sola verò quæstio erat, an reddenda esset species, vel solvenda esset quantitas, non autem ut sive verbum restituere, sive verbum reddere, aut verbum solvere esset adaptabile illi, qui nihil recepit, nullamque habet restituendi, vel reddendi, sive solvendi obligationem, quoniam licèt, quando donator, vel mutuator, aut deponens commodat, vel deponit (sive mutuat) de facto dicatur restituere, vel solvere, attamen ista est vulgaris, & impropria loquutio, non autem legalis, vel grammaticalis.

Verbum verò *reddere* latius patet, quoniam non solùm 6
est aptum significare idem, quod significat verbum *restituere*, seu verbum *solvere*, quorum utrumque semper præsupponit debitum, sed etiam est aptum denotare idem ac verbum *dare*, vel *donare*, ut frequenter istud verbum practicatur in sacra pagina in Deo, qui nullam habet obligationem erga homines, sed totum concedit ex gratia, ibi: *rede mi hi lætiam salutaris tui*, & ibi: *reddidit mercedem Sanctorum suorum* cum mille similibus passibus, vel locis, qui cumulari de facili possunt, & sic magna differentia est inter verbum *restituere*, & verbum *reddere*, atque impropriatio verbi restituere in verbum solvere semper præsupponit debitum restituendi, vel solvendi alienum, quod habetur in manibus, secus autem in verbo *reddere*; *dicta l. verborum reddendi de verb. signif.* Rebuff. *ibid. & in dicta leg. restituere 75. eod. tit.* Gratian. *decis. 47. nu. 5 & 6* Andreol. *contr. 40. n. 17.*

Et nihilominus si procedendum est ad impropriationem 7
ergo non benè dicitur, quod res sit adeò expressa, & clara, ut intret regula textus *in lege ille, aut ille*, quoniam clarum, & expressum dicitur solum id, quod patet oculis corporeis, atque solo sensu corporeo percipitur, absque aliqua impropriatione, vel ratiocinio, aliaque operatione intellectus, non autem ista accedente, Tiraquell. *ad l. connub. glos. 1. num. 174.* Rota apud Bich. *decis. 612. n. 16. ubi concordantes.*

Prætereà, ut patet ex eadem decisione coram Arguell. & 8
concordantibus ibidem allegatis, ad dictam verborum impropriationem, tanquam per limitationem regulæ, non devenitur, nisi quando ita suadeant facti circumstantiæ, ac diversæ voluntatis argumenta, præsumptiones, & conjecturæ, ita famulando substantiæ veritatis potius, quam verborum cortici, & grammaticali, seu litterali significationi, quia debitum adfit in substantia, quod nullatenus dici potest in casu, de quo agitur, quoniam ex dicto Motu proprio nullum colligi videtur agumentum, vel probatio, quod Pontifex impropriè loqui voluerit, ac demandare restitutionem non accepti, tanquam per gratuitam elargitionem, sed potius clare convincitur contrarium, quoniam per sex vices adhibetur istud verbum *restituere*, tam in aliis quinque præcedentibus semper adhibetur juxta propriam, & naturalem significationem restituendi id, quod habitum fuerat, & tanquam alienum retineri non poterat, ut ad evidentiam probat contextus totus cedulæ Motus proprii.

Et licèt in decisione ponderetur, quod bis Pontifex adhibeat istud verbum impropriè, occasione dicendi, quod Secretarii volebant restituere Cardinali Mediceo scut. 550. quos ipsi non habuerant, sed habuerat ipse Papa; Attamen id mirificè retorquetur, atque apertè probat fallaciam, quodque Papa adhibere voluerit istud verbum in ejus vera, propria, & naturali significatione, quoniam rectè sciens, quod illud non congueret Secretariis, qui nihil habuerant à Cardinali Mediceo, sed competeret ipsi Papæ, qui summam prædictam à præfato Cardinali habuerat, prudenter, ac mysteriosè utraque vice, post verbum restituere, adjecit illa verba *pro nobis, & nomine nostro*, & sic in effectu ipse Papa restituebat acceptum per manus mutuatoris, tanquam 9
ejus Mandatarii, & negotiorum gestoris, eo modo, quo in dies Principes, & Magnates, ac viri nobiles, & negotiatores, solutiones faciunt eorum creditoribus per manus famulorum, vel proactorum, sive institorum, aliorumque mandatariorum, adeòut aliqua mirandi occasio forte subesse videatur,

deatur, quod ista consideratio in Decisione fiat, dum ad evidentiam comprobat contrarium.

Demum quoad istam primam inspectionem verbalem, pro clariori comprobatione præmissorum, reflectendum est, quod alia verba subsequentia, *Scilicet pecuniis, pro quibus eorum officia emisse, vel habuisse constiterit* referri legaliter non possunt, nec debent, nisi ad pecunias solutas Cameræ, à qua, & non ab aliis officia emi, & haberi dicuntur, nullatenus verò dicta verba congruunt privatis resignantibus, atque ad hoc attentè reflectendum videtur, quoniam si loqui volumus more Doctorum, & per veros terminos, ac propositiones legales, ista res remanet omninò plana ad favorem Cameræ.

10 Pro istius assumpti comprobatione reflectendum est ad certum, & ibique receptum principium, quod ista officia venalia, aliaque similia jura Principis, vel Reipublicæ, non sunt in privato commercio, quoad substantiam, & quoad translationem de uno in alterum, cum solum in commercio sit eorum commoditas, firma remanente substantia in persona Officialis cedentis, quæ pro vacatione attenditur, quoties non accedat Principis beneplacitum, in cujus casu resignatio, quæ fit per officii possessorem, aliud non operatur, nisi extinctionem proprii juris, ita tollendo se de medio, ac faciendo se mortuum, ut propterea sequi dicatur vacatio, atque officium, tanquam vacans, ex integro per Principem conceditur resignatario, & sic resignans est solum medium, vel occasio, nunquam verò ipse dici potest venditor, vel concessor, neque quod ab eo resignatarius emisse, vel habuisse dicatur. Eatenus autem pretium conventum solvitur resignanti, non autem Principi, quia cum hic semel pretium habuerit, justum, & rationabile non est, ut illud duplicatum recipiat, stante facultate concessa re-
11 signandi, dum ita esset locupletari cum aliena jactura, in reliquis autem adamussim in hoc procedunt ea, quæ habemus in resignationibus bonorum Ecclesiasticorum, quoniam resignatarius non dicitur habere beneficium à resignante, quamvis cum consensu Papæ aliquam pecuniarum summam ei solvat pro extinctione pensionis reservatæ, vel reservandæ, sed dicitur directè, ac immediatè obtinere à Papa, Salgad. *& alii relati in theatr. lib. 2. de regal. disc. 4. & 16. & in aliis pluribus, cum sit principium indubitatum.*

12 Idque non est speciale in officiis, & aliis juribus cum Principe, eo quia sint de regalibus, ut aliqui malè opinantur, rerum principia non perscrutantes, sed generaliter in terminis juris communis procedit in omnibus juribus vitalitiis, quando agitur de translatione juris de una persona in alteram, ut præsertim habemus in jure dispositum in usufructu, à quo ex identitate rationis arguere licet ad census vitalitios, & ad emptiones bonorum ad vitam, quoniam usufructuarius, absque consensu proprietatis, non potest vendere, vel cedere usumfructum alteri, quoad substantiam, sed solum potest vendere, vel cedere commoditatem, quæ redolet simplex mandatum ad exigendum, durante vita cedentis, ex cujus persona regulatur usufructus extinctio, vel cessatio, quando verò accedit proprietarii consensus, iste operari dicitur extinctionem prioris usufructus in persona cedentis, & novam ex integro creationem alterius usufructus in persona cessionarii, ex qua vacatio regulatur, adeòut proprietarius, consentiendo mutationi personæ, ita emere dicatur aleam, quæ potest æquè se habere ad lucrum, & ad
13 damnum, quia potest translatarius decedere, ante transferentem, Rota latè, & magistraliter apud Merlin. *decis. 843 cum concordantib. in theatr. lib. 6. de dote disc. 148. ex nu. 1. ubi ex profess.* idemque passim habemus in translationibus pensionum Ecclesiasticarum, & in censibus, aliisque contractibus vitalitiis, & sic ad rem nostram illa verba *emisse, & habuisse*, si dicere volumus, quod Papa benè, & legaliter
14 tanquam peritus, non autem tanquam idiota loquutus fuerit, nullo modo referri possunt ad resignantes, sed ad Papam, & ad Cameram, unde de consequenti, pecuniæ pro quibus officia emi, vel haberi dicuntur, sunt illæ, quæ solvuntur Papæ, & Cameræ tanquam venditori, & concessori, non autem illæ pluris, quæ solvuntur resignanti tan-
15 quam donativum, & recognitio resignationis.

Ponamus itaque, quod imponatur census vitalitius, cum facultate redimendi, per Titium ad favorem Semproni, vel quod cum eodem jure redimendi Titius vendat Sempronio prædium ad vitam, vel prædii usumfructum, pretio scutorum mille, ubi verò Cajus acquiret illum censum, vel illum usumfructum, atque pro obtinenda ejus cessione, ultra mille solvat Sempronio emptori alia centum, vel centum, sive plus, Titius autem venditor; vel impositor census morem utique gerendo, ejus consensum præbeat, utique in casu, quo velit exercere redimendi facultatem, ad
16 aliud teneri non debebit, nisi ad mille, quæ recepit, istæque, quoad ipsum, sunt pecuniæ, pro quibus illud jus emptum, vel habitum fuit, reliquum verò est præmium, vel donativum, quod resignatarius fecit resignanti, ad hoc, ut illum poneret in locum suum, atque resignatarius percipere debet primum pretium solutum venditori per resignantem, tanquam ejus cessionarius, & subrogatus in ejus locum, istique videntur veri, ac proprii termini quæstionis, de qua agitur. Et per consequens, si attendere volumus verba eo modo, quo in propria, & vera tam legali, quam naturali significatione attendi debent, ista assistunt Cameræ, cui potiùs conguere videtur dicta regula Textus *in leg. ille, aut ille*, quam verè mirandum est adductam fuisse in contrarium, ita malè redarguendo Cameræ defensores, & consiliarios, vel de aperta ineptia, & fatuitate non intelligendi verba clara, & expressa, vel de manifesta calumnia, assumendo, & substinendo litem in re adeò clara, expressa, & litterali, quod intret dicta regula Textus *in leg. ille, aut ille*.

Ista sufficere, & abundare videntur pro impugnatione decisionis, absque necessitate assumendi aliam inspectionem super juridica intelligentia, vel interpretatione, sive operatione dicti Motus proprii Piani, verum ad superabundantiam assumendo istam inspectionem, ex illa clarum quoque esset bonum jus Cameræ, quamvis juxta sensum decisionis verba sibi obstarent.

Ad id autem dignoscendum, reflectendum est ad totum contextum præfati Motus proprii, qui integrè, & per extensum, non autem per particulas considerari debet. Attento siquidem ejus contextu, juxta facti seriem, cum misterio distinctè superius enarratam, illa conventio inter Papam, & Secretarios in substantia principaliter continet concordiam inter eos initam super illo officio vacato, & vendito per Papam, qui vendere non potuerat, idque dedit occasionem illi controversiæ, quæ cum ea conventione sopita fuit, ideòque intrat dilemma. Aut dicimus, quod totus Motus proprius, etiam in §. Ad hæc, in quo continentur verba superius registrata in quibus se fundat decisio, continet unicam dispositionem individuam, ut dicimus, quod continet duas partes, ac dispositiones diversas, ac separatas, unam scilicet super dicta concordia ab initio usque ad §. Ad hæc, & alteram confirmationem privilegiorum, à dicto §. Ad hæc, usque ad finem.

Si dicimus juxta primam partem dilemmatis, quod sit 17
unica, individua, & correspectiva dispositio, tunc dicta verba nullatenus facere possunt illam operationem, quæ in decisione præsupponitur, quoniam de natura coadcriæ est, ut restringatur ad ea, quæ erant in controversia; Unde propterea quæcumque verba, quantumvis ampla, & effrænata, quæ in ea adiiciuntur, stant famulativè, & ultrò non operantur, nisi quando constet de partium voluntate, in dubio non præsumenda, faciendi alium actum, vel contractum à concordia diversum, & separatum, latè Rota apud Merlin. *dec. 17.* apud Gregor. *dec. 158. dec. 1211. ex n. 18. p. 11. recent. cum concord. in theatr. lib. 1. de feud. disc. 47. num. 8. & 11. & alibi pluries, quia est principium certum.* Ideòque cum quæstio, quæ conventioni causam dedit, esset solum super uno officio, ejusque pretio scutorum 5500. utique ultrò egredi non potest, neque alium operari effectum, adeò extraneum, adeòque Cameræ læsivum, & præjudiciale in summa scut. 150. mil. circiter, atque alias esset dare, quod pro mutuo scutorum 5500. quod Secretarii fecerunt Pontifici, reportassent adeò magnum, & ingens lucrum, ùnde resultaret, vel maxima, & nunquam audita usura etiam inter Judæos, vel maxima, & plusquam enormissima læsio.

Aut dicitur, ut verius dicendum videtur, quod dictus 18
Motus proprius contineat duas partes omninò diversas, ac distinctas, primam scilicet ab initio usque ad §. Ad hæc super concordia, & contractu correspectivo, circa reintegrationem scutorum 5500. Et alteram à dicto §. Ad hæc, usque ad finem, in qua continetur mera gratia super confirmatione privilegiorum, & tunc quatenus pertinet ad hanc secundam partem, verba in facti serie registrata, in qua totum est decisionis fundamentum, eatenus attendi debent, quamque faciunt operationem, quatenus idem dispositor in confirmatis Privilegiis Innocentii Octavi, Alexandri Sexti, Julii Secundi, & Leonis Decimi, ex 19
certo, & recepto juris principio, quod de natura confirmationis est nihil de novo inducere, sed restringi ad limites confir-

mati, adeòut verba, quantumvis ampla, stent famulativè pro majori firmitate actus, sed ultrò non progrediantur, quoties non constet de voluntate faciendi omninò novam, ac diversam concessionem, *cap. 1. & 2. de confirmat. util. vel inutil.* Rota *dec. 293. nu. 13. par. 11. recen. cum concord. in theatr. lib. 1. de feud. disc. 60. n. 11.*

Quod autem dicta secunda pars sit diversa, & contineat solum confirmationem, patet non solum ex omninò nova periodo, novæ Orationis inchoativa, sed etiam quia in prima parte Pontifex profitetur procedere per viam contractus & conventionis, in hac verò secunda parte profitetur procedere per viam gratiæ. Ac etiam comprobat observantia ipsorum Secretariorum, qui super hac secunda parte expedierunt litteras in forma Brevis ad partes, eique inscripserunt Rubricam Confirmationis privilegiorum; Rubri-
20 ca enim attenditur ad probationem, vel interpretationem, Gloss. *in l. unic. cap. ne liceat 3. provocare cum concord.* apud Royas *decis 359. num. 74. Firmana successionis 14. Martii* 1564. Bevil. *& sæpius.*

Quodque non adsit voluntas faciendi novationem, & concedendi de novo id, quod non continetur in privilegiis confirmatis, sufficere negare, donec talis voluntas probetur, cum Cameræ assistat præfata juris regula, quæ de ejus
21 natura transfert onus probationis in alteram partem; Et tamen constat de negativa ex pluribus, quæ simul juncta ponunt rem in claris. Primò, quoniam ita corrigeretur lex fundamentalis Innocentii Octavi præcipientis, quod in casu suppressionis Collegii, Camera deberet restituere solum acceptos ducatos auri 62000. Juris autem regula certa, & vulgaris est quod legum correctio non est præsumenda, nisi probetur quoties nova lex in aliquo remanet operativa, ac sit omninò fatua, & inutilis dici non valeat. *Legum correctio non est præsumenda, omnisque intellectus capiendus pro exclusione*, Roman. *consil. 57. num. 1. & seq.* Men. *cons 1070. num. 87. & 88.* Altograd. *cons. 83. num. 83. lib. 1.* Se-
22 cundò, ob aliam vulgarem regulam, quod novatio non præsumitur, neque danda est, nisi expresse dicatur. *Novatio non præsumitur, l. fin. cap. denotat.* latè Capyc. Latr. *consult. 120. num. 39. & seq.* Rot. *decis. 252. par. 12. decis. 264. num. 3. par. 17. rec.*

24 Tertiò, quia id importaret ingentem donationem, sine causa, cum maxima Cameræ læsione; Regula verò juris pariter certa, & vulgaris est, quod donatio non præsumitur, nisi probetur, omnisque intellectus capiendus est ejus exclusione. Tiraquell. *in l. nunquam, verb donatore largitur num. 206. & seqq.* Rota verò apud Cavaler. 603. *decis. 41. num. 2. & seqq. par. 9. Recent.* Idque si procedit in omni privato, qui habet liberam potestatem donandi, & proiiciendi ejus bona, multò magis dicendum est in adeò Sancto Pontifice, quod in illis angustiis, in quibus Camera reperiebatur, ut idem Motus proprius comprobat, hanc adeò exorbitantem, & præjudicialem donationem, sine aliqua causa, facere voluerit.

25 Quartò, quoniam adeò Pontifex circumspectus esse voluit non innovandi, atque non faciendi rem exorbitantem quod in confirmatione adjecit præservativam, dummodo privilegia, quæ confirmantur, non sint contraria decretis Concilii Tridentini, medio tempore superventi; Ideòque multo minus dicendum est, quod hanc adeò exorbitantem, & læsivam innovationem facere voluerit, sine aliqua justa causa, nulloque impellente rationabili motivo.

26 Quintò, quoniam in donationibus, & gratiis Cameræ præjudicialibus, stylus est derogandi aliquibus Constitutionibus, illis præsertim Pauli Secundi super prohibita alienatione bonorum Ecclesiæ, ac etiam derogandi regulæ de jure tertii quæsito non tollendo, & Constitutioni Pii Quarti de registrandis, vel quod solet ista adimpleri cum registratione in Camera, quæ omnia neglecta fuerunt contra rerum verisimilitudinem, signum clarum, quod Papa nunquam ad id cogitavit, ex stylo namque arguit voluntas Papæ, & an facere voluerit actum uno modo, vel altero, Mantic. *decis. 214.* Gregor. *& Add. decis. 150.* Burat. *& Add. decis. 510. decis. 25. par. 10 recent. cum Concord. in Theatr. lib. 12. de Benef. disc. 32. n. 6. & sæpius.*

27 Et sextò omnium clariùs, quoniam expresse consideravit Pontifex, quod officium primò vacaturum Collegio assignatum, posset vendi multò pluris ultra summam scutorum 5500. & tamen in casu inobservantiæ, vel ineffectuationis noluit obligare Cameram ad totum id, pro quo Officium venditum effet, seu vendi potuisset, sed solum ad restituendum id, quod per ipsum Papam acceptum fuerat in dicta summa scutorum 5500. Ideòque multò minus dicendum est quod obligare voluerit Cameram ad id, quod in decisione firmatur; Istudque est argumentum clarum, & insolubile, quod propterea in decisione sub silentio involvitur, quia responderi non potest.

Et quamvis præsupponatur per aliquos motivari, quod 28
in dicto casu inobservantiæ non solùm demandetur restitutio scutor. 5500. sed etiam damnorum, & interesse, quasi quod veniat etiam augmentum pretii. Attamen istud motivum verè nulla consideratione dignum est dupliciter, quoniam non dicitur de damnis, & interesse simpliciter, & in genere, sed de damnis, & interesse passis, illud enim verbum *passis*, non est referibile, nisi ad damnum passum de proprio, quod attento contextu Motus proprii, verè, & propriè congruit fructibus solutis pro censu imponendo per Collegium pro dicta summa, ut promptè restitui posset Cardinali, aliàs enim fatua fuisset loquutio cum expressione summæ certæ, ut ad sensum. Et secundò, quia in omnem casum, quicumque intellectus his verbis tribuatur, restringitur ad illud unicum officium, & quatenus non effectuaretur assignatio, ideòque ultra non extenditur, cum in stipulationibus strictissima fiat interpretatio, & non detur extensio, juxtà nimis vulgata principia. Vel esset læsio plusquam enormissima, & omninò intolerabilis, quæ redoleret magnam pœnam, ad quam, licèt stipulatam, 29
fiscus non tenetur, *l. si Procurator. supra ff. de jure fisci*, Paris. *cons.* 101. *num.* 54. *lib.* 1. Mangil. *de evict. p.* 181. *n.* 28. & 29.

In omnem casum ista dispositio importaret absque dubio 30
merè gratuitam largitatem, ac donationem, ideòque unum de duobus pernecesse dicendum est, vel scilicet, quod ista futurorum officiorum, eorumque pretii donatio cadat sub regula Cancellariæ 64. revocatoria hujusmodi concessionum, & sub Constitutione revocatoria Pauli V., vel sub altera magis lata, & effrænata Constitutione revocatoria Urbani Octavi; Sive quod invalida dicenda sit ex defectu 31
registrationis in Camera, juxtà Constitutionem Pii IV. cui in Motu proprio non est derogatum, ac etiam ex regula Cancellariæ, *de Jure Tertii quæsito non tollendo*, cui pariter non est derogatum.

Vel quod dicenda veniat donatio merè personalis facta 32
Secretariis filius temporis, à quibus Pontifex gratum officiorum recipiebat; Idque comprobant tres demonstrationes; Prima, quia nisi demus irrationabilem, ac stultam prodigalitatem, donationes non fiunt nisi erga personas gratas, & benemeritas, quales erant illi Secretarii, non autem hodierni post seculum. Secundò, quia Pontifex expresse profitetur se induci ad concessionem hujus gratiæ 33
ex motivo gratitudinis, ibi: *Nos è contra promptam Secretariorum voluntatem agnoscentes, eamque gratam, ut par est habentes, meritoque in Domino commendantes*, &c. Et tertio ob illa verba, *singulis Secretariis tunc viventibus*, esset namque ista impropria eloquutio, si de omnibus etiam futuris Papa intelligere voluisset, quoniam sufficiebat dicere *Secretariis* simpliciter, cum pernecesse præsupponantur viventes, quia mortui non possunt esse Secretarii, sed dicitur, tunc viventibus, hoc est illis secum contrahentibus, qui de tempore suppressionis superviverent, & extarent, considerando istas tres ponderationes simul junctas & unitim.

Motivatum quoque præsupponitur per aliquos ex Do- 34
minis, vel per alios, quod sufficeret casum esse dubium, ut in dubio respondendum veniat contra Fiscum, ex vulgari dicto Plinii ad Trajanum, quod *sub bono Principe causa Fisci mala est*; Verùm respondetur, quod, ex præmissis, non sumus in dubio, sed in claris pro Camera; Et nihilominus ubi dici posset, quod essemus in dubio, adhuc id de directo adversatur fundamento decisionis, quod res adeò clara sit, ut intret regula *Textus in l. ille, aut ille*, quod est de directo contrarium casui dubio, in quo magis pro uno, quàm pro altero, ratione majoris assistentiæ, & æquitatis responderi debeat.

Et ulteriùs in hoc manifestum adest æquivocum, non 35
quidem in ipsa propositione, sed in ejus mala applicatione, pro qua dignoscenda, reflectendum est, quod tres habemus in jure Fisci species, quarum prima est odibilis & pœnalis in casu proscriptionum, seu confiscationum, & pœnarum, ac mulctarum ex causa criminis. Altera est non pœnalis, sed adhuc odiosa, licèt non tanti, quia Fiscus fovet causam lucrativam in exclusionem illorum de sanguine, quæ verificatur in bonis vacantibus morientium ab intestato, nullis relictis conjunctis intrà decimum gra-

gradum, & tertia est fisci contrahentis, & foventis causam oneroſam, & correſpectivam, adeòut ad inſtar cujuslibet privati contendat de damno vitando, & de recta adminiſtratione publici ærarii.

36 In primis duabus ſpeciebus adaptari poteſt aſſumptum, atque in his terminis propriè loquuntur ejuſdem aſſumpti Auctores, *L. non puto ff. de jure fiſci cum concord.* apud Ganaver. *deciſ. 1. num. 121. & per tot.* Peregr. *de jur. fiſci lib. 4. tit. 8. num. 12.* Aſſar. *de officio fiſci gl. 16. privil. 26. num. 14. & ſeqq.* Fajard. *alleg. fiſcal. 9. num. 280. & ſeqq.* nullatenus verò in
37 tertia ſpecie, in qua error prorſus clarus, & manifeſtus eſt id aſſerere, quoniam potius fiſcus eſt magis favorabilis, & privilegiatus quam ſint perſonæ privatæ, dum potitur multis privilegiis, & favoribus collectis per Peregrinum, Alpharum Larream, & alios de fiſcali materia tractantes, & præſertim quod gaudet privilegio hypothecæ tacitæ, & altero privilegio potioritatis adverſus anteriores, etiam hypothecarios, in bonis poſtea acquiſitis, atque habet æqualem concurſum cum dote, aliiſque creditoribus privilegiatis, cum aliis pleriſque privilegiis, quibus non gaudet fiſcus, quando fovet cauſam lucrativam, juxtà primam, & ſecundam ſpeciem, undè de facto pro communi uſu loquendi Curiæ Romanæ, & aliarum Curiarum, contradiſtingui ſolent fiſcus, & Camera, ideòque habemus contradiſtinctos Procuratores fiſcalem, & Commiſſarium Cameræ, atque Advocatus adhibet eamdem contradiſtinctionem, quoniam ſe ſubſcribit, & intitulat fiſci, & Cameræ Advocatum, quaſi quod primum vocabulum fiſci complectatur fiſcum pœnalem, & odioſum, alterum verò vocabulum Cameræ complectatur publicum Ærarium, cui merito privilegia, & favores competunt, quoniam reſpublica, utpotè complexiva pupillorum, infantium, amentium, virginum, viduarum, aliarumque miſerabilium perſonarum, jure pupillorum, aliorumque 38
miſerabilium cenſenda eſt, atque effectus Reipublicæ dicuntur dos ipſius, quæ fingitur ſponſa Principis pro ſuſtinendis publicis oneribus politici matrimonii, ideòque magis privilegiata eſſe debet, qua ſit privata mulier in ejus dote, quando tractat de damno vitando, ſecus autem quando, de lucro captando, ut in privatis mulieribus ſtatutum eſt in jure.

Et hæc quoad Pianam diſpoſitionem. Qui vero, ea ſecluſa dicendum ſit, eſt extra punctum, dum nunc ſtrictè agitur de ſubſiſtentia fundamenti deciſionis, ideòque ulteri inſpectioni id reſervandum venit.

I.B.D.L.

Subſcriptiones DD. Franciſci de Andrea, & Federici Cavalerii Juriſconſultorum Neapolitanorum.

Attentè perpenſis verbis Conſtitutionis Beati Pii, &
39 rationibus adductis per Rotam in ſua deciſione, nulla recognoſcere valuit, fuiſſe conſideratum caſum, de quo ad præſens agitur; ſcilicet fore ut Officia ab iis Secretariis, quibuſcum tunc contrahebatur, eſſent aliis vendenda, itaut ſuppreſſio facienda eſſet cum novis emptoribus. Idem enim fuit conſideratum ſolum reſpectu primi Officii vacaturi, quod concedebatur Collegio pro pretio ſcutorum 5500. quamvis ex illius venditione majus pretium collegium eſſet accepturum. Et tamen cum etiam in caſu, quo ſucceſſores Pontifices noluiſſent ſtare contractui, non ad aliud cameram obligare voluerit Pontifex, quam ad reſtitutionem eorumdem ſcutorum 5500. unà cum intereſſe; Non verò ad pretium, quod ex illius Officii venditione collegium potuiſſet acquirere. Non video probabilem rationem, cur dicere debeamus Pium, reſpectu aliorum Officiorum, quorum intuitu nullus inibatur contractus, voluiſſe obligare cameram, in caſum ſuppreſſionis, ad reddendum pretium longè majus, quam quod fuiſſet acceptum. Quin potius Pontificis mentem in clauſula de reſtituendo pretio in caſum reſtitutionis, non aliam fuiſſe crederem, quam explicandi id, quod de Jure inerat, ſcilicet ut niſi integrè pretium acceptum fuiſſet redditum, non poſſent
40 officia extingui, ac per conſequens recedi à venditione. Quæ eſt omnis obligatio, qua Principes cum contrahunt cum ſubditis, cenſeri poſſunt adſtricti; Et qua utinam in aliis Regnis Principes ſe obligatos profiterentur, juxta *l. digna vox C. de legibus*. Unde ſcriptis per Illuſtriſs. Dominum, abſque ulla hæſitatione ſubſcribendum cenſui. Neap. die . . Jan. 1680.

Franciſcus de Andrea.

41 Validiſſimum prædictis præſtant argumentum, quæ in principio allegationis inſinuata ſunt, ſcilicet Sanctiſs. Dominum Noſtrum Innocentium Undecimum juſtiſſimis de cauſis, publicam utilitatem, & neceſſitatem concernentibus, Collegium extinguere, & ſupprimere decreviſſe. Nec poſſeſſoribus Officiorum gravis injuria, aut læſio reſtitutione prioris pretii à camera recepti infertur; ſciebant enim, & ſcire debebant hujuſmodi Officia in eorum libero commercio ex contractatione non eſſe. Item, & ſubjecta ſuppreſſioni, & Principis facultati, & diſpoſitioni revocandi conceſſionem, quo fit, ut ea ſuppreſſione res reduceretur ad priſtinam cauſam, quæ aliud non importat, niſi reſtitutionem illius tantùm pretii à Principe in ſua conceſſione, ſive contractu recepti. Item non aliud novum, vel in Jure exorbitans B. Pium in ſuo Motu proprio in illis verbis circa finem *verſ. Volentes, & decernentes*, diſponere voluiſſe ad beneficium Collegiatorum, cenſendum eſt, niſi id præcipuum, quod cum reſtitutio pretii eſſet facienda à Principe non præciſè, & illicò, ſed cum aliquo temperamento, nimirum ut quam primum commodè de ſuo Ærario ſatisfacere potuiſſet, eam facultatem ampliſſimam ſibi, & ſucceſſoribus abdicavit, ut præciſè, & ante omnia realiter, & cum effectu ante ſuppreſſionem, vel in ipſius ſuppreſſionis actu pretium illud, ad quod de Jure tenebatur, à camera reſtitui debuiſſet, videantur ad rem, quæ latè recenſet R. Galeot. *in eleganti libello de Princip. poteſt. circa revocationem privil. & conceſſionum an. 73. & iterum num. 253. cum pluribus ſeqq.* eò magis, quod ſuppreſſio, ut diximus, eſt facta cauſativè, & tam rationabiliter; Imò expreſſa, ac ſpecifica quodammodò facultas ſuppreſſionis in Pontificiis Indultis Innocentii Octavi, Alexandri Sixti, & B. Pii reſervata videtur. Cætera ſatis doctè, Jure quidem, & eleganti ſtylo comprobata exiſtimo.

Federicus Cavalerius.

Subſcripſere prædictis alii quindecim, primi nominis, illius Sacri Conſilii Advocati, ſola ſubſcriptione contenti.

NUM. X.

Votum, ſeu Reſponſum Rotæ Florentinæ.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

De eadem materia.

SUMMARIUM.

1 IMpugnatur *prima deciſio Rotalis 16. Junii 1679. coram Albergato.*
2 *De intellectu Conſtitutionis Innocentii Octavi, & B. Pii Quinti.*
3 *Camera non tenetur reſtituere quod non accepit, ſed tantum acceptum.*
4 *Datur exemplum in redemptione cenſus.*
5 *Non debetur nova gabella in caſu redemptionis cenſus.*
6 *In caſu ſuppreſſionis locorum Montium, vel aliorum reddituum publicorum, quale pretium ſit reſtituendum.*
7 *De eodem intellectu, de quo ſupra n. 2.*
8 *Verbum* reſtituere *importat ſolummodo obligationem reſtituendi acceptum cum ſeq.*
9 *De eodem verbo, & quando accipiatur pro verbo* ſolvere.
10 *De differentia inter verbum* reſtituere, *& aliud* reddere.
11 *Actus tribuitur mandanti, non exequenti, & ſolum attenditur perſona, cujus nomine geritur.*
12 *De eodem verbo* reſtituere *quid importet.*
13 *Strictior ſit interpretatio in privilegiis, quam in contractibus.*
14 *De peculiari intellectu Conſtitutionis Pianæ, in verbo* eoſve.
15 *Facultas reſignandi non importat facultatem vendendi. Verba*

16 *Verba ſunt referenda ad eum, cui magis congruunt.*
17 *Verbum reſtituere potius refertur ad perſonam, quæ debet reſtituere, quam ei, cui facienda ſit reſtitutio.*
18 *Dictio* eos, *quando non importat perſonalitatem.*
19 *Officia haberi dicuntur à Principe, non à reſignante, & 22.*
20 *Verba* emiſſe, & habuiſſe, *quomodo ſint intelligenda.*
21 *Verba generalia reſtringuntur à ſubſequentibus.*
22 *Aſſenſus, qui præſtatur per Principem reſignantibus, non operatur, quod pretium videatur ſolutum ipſi Principi, & quid importet aſſenſus.*
23 *De eodem, quo ſupra num. 6.*
24 *Pecunia ſoluta reſignanti à reſignatario non dicitur propriè pretium, ſed quædam remuneratio.*
25 *In ſupplicationibus reſignationum nulla fit mentio pretii, ſecus in iis, quæ conceduntur per obitum.*
26 *De differentia inter caſum, in quo Princeps contrahat cum Officialibus uti ſingulis, vel potius uti repræſentantibus corpus.*
27 *Collegium nunquam moritur, licèt moriantur, aut mutentur perſonæ.*
28 *Quod debetur Collegio non debetur ſingulis.*
29 *Quid debeatur in caſu ſuppreſſionis Collegii, quando iſtud decreviſſet.*
30 *Confirmatio non ampliat confirmatum, dat tamen robur, majoremque firmitatem.*
31 *De privilegio fiſci non ſolvendi, niſi cum poteſt.*
32 *Sufficit, quod verba declarent, ne dicantur eluſoria.*
33 *Non præſumitur, quod Princeps voluerit derogare juribus Cameræ.*
34 *Obſervantia plurimum prævalet in hac materia pretii reſtituendi in caſu ſuppreſſionis.*
35 *Pro fiſco eſt in dubio pronunciandum, quando agitur de damno vitando.*
36 *In caſu ſuppreſſionis ex cauſa publicæ neceſſitatis, quid ſit reſtituendum.*
37 *Quod Princeps neque teneatur ad reſtitutionem pretii.*

1 POnderatis, & maturè diſcuſſis rationibus deciſionis Sacræ Rotæ Romanæ in Romana pretii Officiorum Venalium 16. Junii 1679. coram R. P. D. Albergato declaratoriæ obligationis Rev. Cameræ Apoſtolicæ reſtituendi cuilibet ex dictis olim Secretariis Apoſtolicis pecunias erogatas pro obtinendo Officio, ſeu Secretariatu, etiam ultra ſummas ab eadem Camera, vel Dataria receptas, Quamquam apud Nos maxima ſit auctoritas dicti Tribunalis, attamen hac de re, pro veritate Conſulti, cum nemo noſtrum acquieſcere potuerit in obſequium ejuſdem voti: pro injuncti muneris executione reſpondemus: nullum jus, nullamque actionem competere dictis olim Dominis Secretariis, contra Reverendam Cameram Apoſtolicam, pro reſtitutione ejus quod immediatè, vel ſaltem mediatè, non fuit ipſi Cameræ, vel Datariæ ſolutum.

2 Hoc nobis ſuadente lectura utriuſque Conſtitutionis Summorum Pontificum Innocentii VIII. & B. Pii V. in quarum neutra cautum eſt, Reverendam Cameram Apoſtolicam in caſu ſuppreſſionis teneri ad reſtitutionem pretii non recepti.

3 Corruit proindè dictorum olim Secretariorum prætenſio nullaque ratio patitur, quod Camera teneatur reſtituere quod non accepit ad *Text. in Authent. ſed quæ C. de Pactis* Vameſ. *conſ. 4. num. 10. cent. 4.* Rot. *deciſ. 59. num. 1. p. 16. recent.* Maximè, quia de natura reſolutionis hujuſmodi contractuum eſt reſtituere ſolum id, quod fuit acceptum ut patet in redemptione cenſus venditi à privata perſona, quæ non niſi tenetur ad pretium acceptum à primo
4 emptore, tametſi cenſus majori pretio mox fuerit ab ipſo translatus in alterum, à quo redimi debet, latè Salgad. *in Labyrint. credit. p. 1. cap. 27. num. 8.* Cenc. *de Cenſ. quæſt. 108. num. 20. & ſeqq.* Sin minus reſolutio eſſet novus contractus quod ſecus eſt *ad Text. in l. prout quiſque ff. de ſolut.* Leſſius *de juſtitia & jure lib. 2. cap. 2. dubit. 14. num. 115.* Ideòque in locis, ubi viget Statutum Gabellarum, nova
5 non debetur Gabella, Gratian. *diſcept. 180. num. 10. & 11.* Capan. *de jure Adhoæ quæſt. 63. num. 9.* Azzeved. *recopilat. lib. 9. leg. 1. tit. 17. num. 99.* Guttier. *de Gabell. quæſt. 10. nu. 23.*

6 Et magis in terminis ſuppreſſionis ſcilicèt locorum Montium, ſive redemptionis cenſuum conſtitutorum in publicis redditibus, quorum jure regulantur officia, aliæque regalium jurium conceſſiones ex Leotard. *de Uſur. quæſt. 22. num. 12.* Larrea *allegat. 23. num. 46. in fin. & alleg. 99. num. 23.* R. P. D. de Luca *de Dot. diſc. 148. num. 8.* Quod camera Principis teneatur ſolum ad pretium acceptum, licèt tractu temporis creverit valor locorum Montium, ſeu cenſuum conſtitutorum in publicis redditibus confirmante de Lug. *de juſtitia, & jure diſp. 25. ſect. 11. §. Unio num. 2. circa medium*, Giballin. *de Uſur. lib. 4. de var. Præſtat. annuis cap. 7. ſect. 7. num. fin.* Azor. *Inſtitut. moral. part. 3. lib. 10. cap. 23.*

Et ceſſat omne dubium in contingenti, attentis dictis 7
Conſtitutionibus *Innocent. Octavi, & B. Pii Quinti*, ſiquidem in prima expreſsè fuit dictum, cameram Apoſtolicam in caſu ſuppreſſionis teneri ad reſtituenda ſcuta aurea 62400. à Collegio Secretariorum recepta, quibus in terminis cum claram habeamus conventionem, nil ultra debetur, etiamſi reſolutio ſequatur intra tempus, quo Princeps promiſit non revocare, ex plenè deductis per Marcell. Maur. *alleg. 38. num. 9.* Rocc. *de offic. eorumque regim. rubr. 14. §. 7. num. 23.* & pluries deciſum refer Reverter. *deciſ. 4. nu. 5. nu 3.*

Et in altera B. Pontifex declaravit, Collegium ſupprimi 8
non poſſe, *niſi priùs reſtitutis Secretariis tunc viventibus integrè, & cum effectu pecuniis, pro quibus eos officia verè, & realiter emiſſe, aut habuiſſe conſiteretur.* Quod quidem verbum *reſtituere* non niſi obligationem importat reſtituendi illud idem, quod fuit acceptum *ad Text. in l. reſtituere 35. & 75. ff. de verb. ſignif.* Alciat *in l. nemo rem ſuam ff. de verbor. obglig.* Vinn. *lib. 4. inſtit. de interdictis §. ſequens diviſio in fin.* Rebuff. *ad dict. l. 75.* Menoch. *conſ. 1155. num. 1.* Surd. *de Alim. tit. 6. quæſt. 23. num. 5. & DD. communiter*; Alludente in id ipſa verbi Etymologia, cum *reſtituere* dicatur quaſi *retro ſtatuere*, & rem acceptam reddere Rebuff. *in dict. l. reſtituere 75.* Nebriſſen. *in Lexico verbo reſtituere.*

Nil relevante, quod cum verbum *reſtituere* accipi ſoleat 9
etiam pro *ſolvere ad Text. in leg. cum quod ff. de legat. 2. l. Hæres meus ff. de legat. 3.* Arguell. *deciſ. 77. per tot.* hoc in ſenſu fuerit expreſſum in Piana conſtitutione, attentis duobus fundamentis in deciſione perpenſis, quorum tamen neutrum nobis viſum eſt regulæ efficaciam excludere, vel in minimo alterare ſubſtantiam contractus.

Non enim primum elicitum ex mandato B. Pontificis, quod Secretarii tenerentur reſtituere Cardinali Mediceo ſcuta 5500. quæ ab eodem Cardinali nunquam acceperant.

Quoniam ultra quod in caſu, de quo quæritur, applicari 10
non poſſe videntur verba, nec termini deciſionis Arguell. tum quia aliquod eſt diſcrimen inter verbum *reſtituere*, & verbum *reddere*, de quo loquitur deciſio; hoc enim facilius impropriatur, & accipitur pro *ſolvere*, quam verbum *reſtituere*, ut benè declarant Federic. de Senis *conſ. 18. nu. 6.* Rodulph. *de Uſur. quæſt. 6. num. 33.* Tum quia cum nullum præexiſtat debitum, quæſtio non eſt an potius debeatur ſpecies, vel quantitas, ut in cauſa *decis. Arguell.* (ultra alias facti circumſtantias ibidem perpenſas) quibus in terminis admittitur impropriatio verbi *reſtituere*, præſertim ſi agatur de ſubſtinenda aliqua diſpoſitione, vel actu per ea, quæ in ſpecie perpendunt Pangal. *in leg. ſi quis major ff. de Tranſact. num. 49.* Aretin. *lib. 4. inſtit. de Interdict. ſumma diviſio num. 10.* ibidemque Oinotomus *numer. 72.* Sed agitur de inducenda obligatione, & gravanda Reverenda Camera Apoſtolica ad reſtituendum quod non accepit, propterea ſi verba impropriantur, ne ſequatur abſurdum, ut quis teneatur ſolvere ultra quod debet Mantic. *de Tacit. lib. 2. tit. 4. num. 81. & tit. 7. num. 17.* multò magis retinere debent propriam ſignificationem, quando, ut hic, quis teneretur reſtituere, quod non accepit Mantic. *de Tacit. lib. 2. tit 13. nu. 1.*

Ex facto penitus eliditur fundamentum, Collegio ſiqui- 11
dem Secretariorum non nomine proprio fuit injunctum onus reſtituendi ſcuta 5500. Cardinali Mediceo, vice, & nomine Summi Pontificis, qui cum revera teneretur eidem Cardinali ad reſtituenda dicta ſcuta 5500. Vel dici non poteſt expreſſiſſe verbum reſtituere in propria ſignificatione, ſed propria, quia actus tribuitur mandanti, non exequenti, ſolumque attenditur perſona, cujus nomine geritur ad *Text. in l. item eorum §. ſi Decuriones ff. quod cujuſque univerſitatis nomine, & l. fidejuſſor ff. de legat. 3.* Valenſuel. *conſ. 155. n. 22. & 27.* Et in individuo, quod verbum *reſtituere* ſumatur in propria ſignificatione, quod actus expletur no- 12
mine ejus, in quem propriè verificaretur verbum *reſtituere*, affirmat Gloſſ. *in §. ſummæ diviſio Inſtit. de Interdictis*, ibi *Poteſ dicere, quod propriè dicitur hoc verbum reſtituere, habito re-*

to respectu ad personam defuncti, qui res ipsas possedit; Et hæres censetur eadem persona cum persona defuncti.

Vel quatenus verbum *restituere* ibidem fuerit prolatum in impropria significatione, attamen cum B. Pontifex addiderit illa verba *pro Nobis, & nomine nostro*, potius elicitur Argumentum, quod in omnibus aliis partibus Constitutionis, quibus nil addidit, quando expressit verbum *restituere*, hoc protulerit in propria significatione, vulgata *l. unica §. fin autem deficientis C. de caduc. tollend.*

13 Porrò quoquo modo dicta verba fuissent prolata in prima parte Constitutionis, in qua proceditur per viam contractus, non inde inferri posset ad alteram, magisque remotam, in qua proceditur per viam gratiæ, cum materia sit differens, & strictior fiat interpretatio in privilegiis, quam in contractibus Crot. *in l. omnes populi sub num.* 131. *ff. de justit. & Jur.* Gallia *de verb. signific. lib.* 8. *cap.* 25. *num.* 18.

14 Non subsistere visum est alterum, quod cum B. Pontifex sciret Officia esse venalia, & resignabilia, eorumque pretium posse augeri (quippe dedit facultatem Collegio Secretariorum vendendi Secretariatum primò vacaturum pretio reperibili in majori quantitate mox considerando casum suppressionis ejusdem Collegii, per illa verba directa ad Secretarios, *Quod Collegium supprimi non possit, nisi priùs restitutis Secretariis tunc viventibus pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, & habuisse constiterit*, declaraverit, quod Reverenda Camera teneretur solvere Secretariis viventibus totum id, quod ab ipsius fuisset erogatum pro obtinendo officio, sin minus dicta verba verificari non possent.

15 Siquidem ex scientia Beati Pontificis officia imposterum vacatura posse recipere augmentum pretii, quando verè respectu Officialium hæc fuissent in commercio, atque venalia (quod secus est, cùm facultas resignandi non importet facultatem vendendi, Cabed. *decis.* 24. *numer.* 8. *libr.* 2. Marin. *ad Reverter. decis.* 225. *in fin.* Mastrill. *de Magistr. lib.* 1. *cap.* 2. *nu.* 57.) potius contraria eliceretur præsumptio, quod B. Pontifex noluerit in generali suppressione præjudicare juribus Reverendæ Cameræ Apostolicæ, ipsam gravando ad restituendum quod non accepit, Rot. *decis.* 666. *num.* 8. *par.* 2. *& decis.* 496. *num.* 6. *& decis.* 417. *num.* 3. *par.* 12. *recent.*

Quod verò attinet ad verba prolata à Pontifice, considerando casum generalis suppressionis, hæc utique non suadent dictum onus fuisse injunctum Reverendæ Cameræ Apostolicæ.

16 Tum quia non videntur directa ad Secretarios, ut supponit *decisio*, quippè fuerunt impersonaliter prolata ibi: *Collegium supprimi non possit, nisi prius restitutis Secretariis &c.* propterea cum reducenda sint ad certitudinem, & personalitatem, juxta subjectam materiam, referendaque sint ad eum, cui magis congruunt ex natura rei gestæ, Bald. *cons.* 330. *nu.* 2. *vers. item verba lib.* 3. Rota *decis.* 414. *nu.* 13. *par.* 12. *recentior.* tanquam obligatoria, non nisi ad Reverendam Cameram, cui fuit injuncta obligatio restitutionis, referri posse videntur, Millin. *dec.* 256. *nu.* 2. Potissimum attenta proprietate verbi *restituere*, quod potius refertur, ad
17 personam restituere debentem, quam cui est facienda restitutio, ut ex *Text. in §. summa divisio, institut. de interdict.* bene declarant ibidem Baldus *nu.* 11. Misinger. *nu.* 12. & Arpect. *num.* 23.

18 Et cessat omne dubium, attentis verbis antecedentibus, *Collegium supprimi, vel extingui non possit*, quę cum referantur ad Cameram, seu Pontificem pro tempore, quo Collegium supprimere poterat, ita & per consequens subsequentia *nisi prius restitutis*, tanquam onus, quod antea erat implendum à Pontifice supprimere volente. Atque expressio Secretariorum tunc viventium cum pronomine *eos*, tanquam facta ad denotandas personas, quibus facienda erat restitutio, prædictis etiam omnibus circumscriptis, nullatenus personalitatem important, ex juribus, & fundamentis adductis per Thesaur. *quæst. ult. num.* 7. *lib.* 2. Merlin. *dec.* 353. *nu.* 21. multoque minus in contingenti altera accedente ratione designationis personarum, quibus facienda erat restitutio, ad denotandam scilicet differentiam restitutionis scutorum 62400. conventæ in Bulla Summi Pontificis, qua attenta, restitutio facienda erat Collegio, tanquam unam personam repræsentanti, non singulis Secretariis.

19 Tum quia, & quatenus re vera dicta verba fuissent directa ad Secretarios, attamen ex verbis subsequentibus *pro quibus emisse, aut habuisse constiterit*, elicitur quod Camera non fuisset obligata, nisi ad restituendum quod fuit ipsi, vel Datariæ solutum. Siquidem officia, quæ ex jam dictis non sunt in commercio, sive obtineantur per vacationem in casu mortis, sive per resignationem, non dicuntur emi, vel haberi à resignante, sed à solo Principe Gloss. *in leg. legatus in verbo abdicare*, ibidemque Bartol. *ff. de offic. præsidis*, Medic. *cons.* 179. *nu.* 19. *in fin.* Larrea *alleg.* 119. *de officior. venditione num.* 4. Mastrill. *de magistr. lib.* 1. *cap.* 24. *num.* 11. Apont. *decis.* 28. *num.* 17. Roccus *de officiis, eorumque regim. rub.* 18. *num.* 47.

Atque ex prædictis corruit etiam æquivoca ponderatio 20
verbi *habuisse* quod tanquam discretivè positum ad verbum *emisse*, designet acquisitiones officii, etiam à resignantibus factas.

Vel quia verba *emisse, & habuisse*, fuerunt posita pro synonymis, ut benè ponderavit in facto R. P. D. Camerę Commissarius.

Vel quia cum de eo tempore duo officia possiderentur titulo oneroso, & correspectivo à duobus locis Piis, quibus, cum propriè non conveniret verbum *emisse*, fuit expressum verbum *habuisse* compatibiliter cum aliis verbis Constitutionis.

Porrò cum respiciant acquisitionem faciendam à Came- 21
ra, non à resignantibus, à quibus resignatarii, ut dictum est, Officia non dicuntur habere, semper verum erit non esse restituendum, nisi quod Camera accepit, à qua resignatarii officia habere dicuntur. Et cùm Sanctissimus Dominus Noster Innocentius Undecimus mandaverit Reverendæ Cameræ Apostolicæ restitutionem dictis olim DD. Secretariis, totiusque pecuniæ ab ipsis, seu à resignantibus) in quorum locum fuerunt subrogati) Rev. Cameræ, & Datariæ solutæ, plenè satisfactum est etiam aliis verbis Pianæ Constitutionis *integrè, & sine diminutione*, utpotè quę quamvis generalia, declarationem, & determinationem recipiunt à verbis *emisse ad Text. in leg. si uno in princip. ff. de locat.* Alex. *cons.* 40. *nu.* 3. *lib* 4. Ramon. *cons.* 48. *num.* 11. Cyriac. *controv.* 62. *num.* 18. Ludovic. *dec.* 90. *num.* 14. *& decis.* 511. *num.* 23.

Nec subsistit replicatio, quod cum officia, etiam per resi- 22
gnationem habeantur à Principe, ipsi quoque pretium videatur solutum, & brevi manu traditum resignantibus, præsertim attento assensu præstito resignationi, qui vim habet novæ concessionis uno actu occultato, Rovit. *cons.* 104. *lib.* 2. *num.* 11. Lanar. *cons.* 8. *nu.* 14.

Licèt etiam resignatio officii non valeat absque assensu 23
Principis, à quo Resignatarii habere dicuntur, attamen assensus importat quidem validitatem actus, quodque in vacatione officii sit attendenda vita personæ, in quam facta est resignatio, in aliis tamen assensus nullum Principi affert præjudicium, ut habemus in resignationibus locorum Montium, quæ cum sint de regalibus Principis, nec sint in commercio, absque ejus assensu, præstari tamen solutio resignationem petentibus, per quam efformatur novum jus ad favorem resignatarii, qui immediatè dicitur habere à Principe, non à resignante, R. P. D. de Luca *de Regal. disc.* 29. *num.* 6. Rot. *in Rom. locorum Montium, Lunæ* 28. *Junii* 1671. coram R. P. D. Taja; Nihilominus Princeps in suppressione locorum Montium non tenetur resignatarius, nisi ad restituendum id, quod accepit, tametsi resignatarius, plus dederit resignanti ex Azor. Filiucc. Gibal. *de Usur. de* Lug. *aliisque adductis §. Et in terminis.* Nec inter alterutrum casum assignari valet differentia, quod officia vacent ad favorem Principis, secus autem loca Montium, quoniam quoad actum resignationis, de quo quæritur, ne dum sumus in identitate rationis, sed etiam casus, & in terminis locorum Montium vacabilium, seu temporalium loquuntur Filiucc. de Leg. Giballin. Azor. *locis citatis*. Et in individuo, quod pecunia soluta resignanti à resignatario non sit 24
pretium officii, sed remuneratio quædam, seu adimplementum innominati contractus oprimè Ferdinand. de Brancia *inter consilia divers.* Marin. *alleg.* 66. *num.* 9. & 18. *vers. quid ergo erit ista pecunia.*

Et confirmatur, quia in supplicationibus resignationum 25
nulla fit mentio pretii, secus autem in illis, quibus petitur officium vacatum per mortem Officialis, seu Secretarii.

Postremò non obstat quod inane, & elusorium redderetur privilegium *Beati Pii Quinti*, quod dici non debet Oldrad. *de litteris Principum cap.* 11. *nu.* 32. si Dominis olim Secretariis non esset restituendum, quod fuit solutum resignantibus, quippè attenta sola *Constitutione Innocentii Octavi* in casu suppressionis erat restituendum totum id, quod fuit Cameræ solutum ex Fagnan. *in cap. Epistolæ de Probat. nu.* 9. *& seqq.*

Vel

Vel quia verum non est, secluſa *Piana Constitutione* pre-
26 tium fuisse integraliter restituendum Secretariis, cum contrariam habemus conventionem, initam cum *Summo Pontifice Innocentio Octavo*, cui quidem conventioni non obstare videntur deducta per Fagnan. *loco citato*, quoniam quidquid sit de veritate dictæ Conclusionis, in casibus, quibus Princeps contrahit cum Officialibus tanquam singulis, celebrando quasi tot de novo contractus, quot sunt personæ, quibus venduntur officia, cum oppositum in fortioribus terminis tueatur de Lug. *disput.* 25. *sect.* 11. *§. Unico num.* 200. utique non procedere videtur, quando, ut hic *Summus Pontifex* contraxit cum Officialibus, tanquam repræsentantibus unum Corpus, seu unam Personam, cui in actu suppressionis promisit restituere tantumdem, hoc
27 enim casu cum aliud sit Corpus Collegii, quod nunquam moritur, licèt moriantur, atque mutentur personæ Collegii *l. proponebatur, ff. de Judicis*, Roman. *cons.* 37. *n.* 104. Aliud singuli de Collegio, Surd. *cons.* 28. *n.* 2. *& cons.* 447. *num.* 30. R. P. D. de Luca *de emphyt. disc.* 12. *num.* 4. *& discur.* 77. *n.* 7. Rota coram Merlin. *decis.* 632. *n.* 7. Et quod
28 debetur Collegio, non debeatur singulis, *l. Scut. §. si quod, ff. quod cujusque universitatis nomine*, Solorzan. *de jur. Ind. lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 34. Non tenebatur Reverenda Camera Apostolica, nisi ad id, quod acceperat à Collegio, cum quo contractus fuit gestus, & de revocatione, seu suppressione conventum, restituta summa scutorum 62400. accepta. Velut è contra probabiliter fuisset obligata ad restitu-
29 tionem ejusdem summæ scutorum 62400. dicto Collegio, licèt de tempore suppressionis numerus Officialium in majori parte decrevisset, ut loquentes in proximis terminis de quodam Monte Neapolitano affirmant Giball. *de usur. cap.* 7. *art.* 3. *conject.* 4. de Lug. *disp.* 25. *sect.* 11. *num.* 201. *in fin.*

30 Vel quia etiam supposita veritate conclusionis Fagnani, quodque verſaremur in terminis, quibus loquitur, contractus scilicet celebrati cum singularibus personis, non inde elusoria redderentur verba *Pianæ Constitutionis*, multa enim operarentur, licèt sufficeret quid minimum *glos. in l.* 1. *C. de raptu Virginum*, Casanatt. *cons.* 4. *num.* 276. Primò scilicet majorem subsistentiam Privilegiorum dicti Collegii, licèt enim confirmatio non ampliet confirmatum, dat tamen robur, majoremque auctoritatem confirmat, *glos. in cap. quia diversitatem, verbo forma communi de constitutione præbend.* Decian. *cons.* 18. *num.* 228. *lib.* 1. Solorzan. *de jur. Indiar. lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 25. *tom.* 2. Rota *decis.* 58. *num.* 1. *part.* 6. *recent.* quod etiam expresè declaravit *beatus Pontifex*, ibi, *ut quæ ea, quæ per eumdem Innocentium Octavum &c. eo firmius subsistant, quod sæpius fuerunt Apostolica Auctoritate munita.* Secundò operaretur de-
31 rogationem Privilegio Fisci non solvendi, nisi cum potest, ex congest. per Capyc. Galeott. *responsi. fiscal.* 23. *n.* 78. quia fuit expresè declaratum, Collegium supprimi non posse, nisi restitutis prius pecuniis Secretarii. Tertiò demum (omissis aliis) pro declaratione hujus Articuli, de quo poterat disputari, num scilicet in casu suppressionis restituenda essent sola scuta 62400. à Collegio Secretariorum accepta, vel potius quod à singulis Secretariis fuit solutum Reverendæ Cameræ Apostolicæ in Officii acquisi-
32 tione. Quæ quidem declaratio de per se sufficeret, ne verba Constitutionis dicerentur elusoria, *l. quæ dubitationis, ff. de reg. jur.* Mantic. *de tacit. lib.* 6. *tit.* 6. *num.* 3. Rota *decis.* 490. *num.* 8. *part.* 4. *divers.* Otthobon. *decis.* 244. *n.* 24. maximè qui attenta dicta declaratione, restitutio quæ antea debebatur ex interpretatione legis fuisset debita ex contractu, quæ longè differunt inter se.

Atque in hanc sententiam eo proclivius descendimus, 33
attenta *mente B. Pii Quinti*, qui nunquam præsumendum est voluisse derogare Juribus Cameræ, eam gravando ad restituendum id, quod non tenebatur, Crivell. *decis.* 82. *num.* 21. Rot. *d. decis.* 666. *n.* 8. *part.* 2. *recent. & decis.* 414. *n.* 3. *part.* 12. *recent.* Præsertim nulla facta derogatione *regulæ Cancellariæ de jure quæsito non tollendo*, & pluribus Constitutionibus Summorum Pontificum, derogatoriis hujusmodi donationum.

Ea augetur præsumptio in casu nostro, *quo Beatus Pontifex*, nolit Reverendam Cameram teneri restituere Secretariis ultra summam acceptam scut. 5500. solutam Cardinali Mediceo, in eventum, quo successores Pontificis ratam non habuissent dationem in solutum Officii primo vacaturi, factam dicto Collegio, atque ideo si noluit in dicto casu particulari Reverendam Cameram subire damnum restitutionis, ultra dicta scuta 5500. multò minus dicendum est hoc voluisse in casu generalis suppressionis totius Collegii.

Prædictis accedant, quando versaremur in dubio (quod 34
non credimus) cum observantia nedum Galliæ, & Hispaniæ, & hujus Civitatis Florentiæ, restituendi in suppressione Officiorum, seu locorum Montium solum id, quod fuit Principi, seu fisco solutum, quæ sufficeret, cùm ex observantia, quæ viget in aliis locis vicinis ad similia judicetur, *cap. super de censibus*, Ludovic. *concl.* 29. *n.* 69. Vvessembec. *cons.* 95. *n.* 23. Misinger. *cons.* 1. *n.* 14. Boer. *decis.* 265. Verùm etiam Romæ, cum circumscriptis paucis casibus, ex speciali munificentia Summorum Pontificum in suppressione declarata, semper fuerit restitutum solùm id, quod fuit Cameræ, vel Datariæ solutum, ut probarunt RR. PP. DD scribentes pro dicta Camera Apostolica.

Tum favor fisci, pro quo semper in dubio est pronúcian- 35
dum, quando, ut hic, agitur de damno vitando, Mattesilan. *singular.* 15. Raudens. de Analog. *cas.* 33. *n.* 212. Valensuel. *cons.* 100. *n.* 101. Fontanel. *decis.* 254. *n.* 17. multò- 36
que magis in contingenti, quo cum Sanctissimus Dominus Noster suppresserit Collegium Secretariorum Apostolicorum, per legem universalem, ob publicam utilitatem, si Rev. Camera teneretur ultra acceptum, nil prodesset suppressio, quippe utilitas compensaretur cum damno, ut in fortioribus terminis contra donatarios, scilicet ex causa remunerationis, firmant in specie Regens Constantius *lib.* 12. *num.* 118. Rochus *de Officiis, eorumque regim. rubr.* 10. *de milit. stipend. n.* 125. imò neque hoc casu Principem te- 37
neri ad restitutionem pretii, quod accipit in venditione officii testantur Alex. *cons.* 101. *n.* 7. *lib.* 1. Valensuel. *cons.* 99. *num.* 35. *& 37. lib.* 1. del Bene *de Parlament. dubit.* 4. *sect.* 3. *num.* 26. *§. respectu*, Belluc. *in specul. Principis rub.* 46. *n.* 3. Afflict. *decis.* 361. Aliique latè adducti à RR. PP. DD. pro Reverenda Camera Apostolica scribentibus.

Et ita concordi voto, ingenuè & pro veritate sentimus infrascripti Rotæ Florentinæ Auditores. Salva &c.

Florentiæ 16. Februarii 1680.

Camillus Finetti Prætor, & Relator.
Joannes Argentius Rotæ Aud.
Joseph Urceolus Rotæ Aud.
Cosmus Farsettus Rotæ Aud.
Flaminius Palma Rotæ Aud.
Petrus de Angelis Rotæ Aud.

NUM. XI.

Votum, seu Responsum Rotæ Senensis.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Confirmatio non alterat substantiam confirmati; Ut inducatur nova concessio, opus est verbis individualibus; Verba generalia non continent insolita, & incogitata. In stipulatione deducta verificantur in verisimilibus, non autem in iniquis, & injustissimis. Concessio quando, & quomodo restringenda.

SUMMARIUM.

1 EX *proœmio apparet in causa finali, quæ demonstrat intentionem concedentis.*
2 *Confirmatio restringitur ad privilegia concessa, nova autem non inducit.*
3 *Nunquam trahitur extra concessa.*
4 *Non alterat substantiam confirmati, sed illam tantummodo roborat.*
5 *Quoties verba possunt referri ad privilegia concessa, non trahuntur ad nova tribuenda.*

6 *Verba* denuò, ac perpetuò ſtatuimus *important novam conceſſionem*.

7 *Dummodo tamen aliæ demonſtrationes, & indicia concurrant*.

8 *Verba confirmationis tribuunt robur Indultis confirmatis*,

9 *Opus eſt individualibus, & ſpecialibus verbis, ut cenſeatur inductum novum privilegium in præjudicium Cameræ*.

10 *Verba non important præjudiciam concedentis, quoties ad aliud referri poſſunt*.

11 *Verba ſemper accipi debent, retento eodem themate diſpoſitionis*.

12 *Generalitas verborum privilegii non extenditur ad ea, quæ ſine maxima difficultate concedi non ſolent*.

13 *Maximè ſi ſint inſolita, & retorqueantur in concedentis præjudicium*.

14 *Non continent quæ ſunt contra, vel præter voluntatem concedentis*.

15 *Verba ſunt improprianda, ſi important ſenſum contrarium menti diſponentis*.

16 *Clauſula* quorum tenores *operatur, quod non poſſit opponi ſubreptio*.

17 *Idem operatur clauſula* ſublata.

18 *Privilegia in conceſſione habent inſitam clauſulam* rebus ſic ſtantibus, & in eodem ſtatu permanentibus, quo erant tempore conceſſionis.

19 *Privilegium in quo evadit injuſtum, non eſt obſervandum*.

20 *Servitus, quæ incæpit eſſe damnoſa, quæve in conceſſione non erat talis, redditur inefficax*.

21 *Lex, quæ cæpit eſſe injuſta, efficaciam amittit*.

22 *Privilegium alias validum, ſi ſit injuſtum poteſt à Principe auferri in totum, vel moderari*.

23 *Si continet modum, quo lædatur publica utilitas, annullatur*.

24 *Privilegium non valet, quando Camera eſt ingenti ære alieno gravata*.

25 *Clauſula* rebus ſic ſtantibus *non operatur, quando contrahentes cogitare potuerunt de alteratione ipſius rei*.

26 *Verba* tunc viventibus *idem important, ac verba* tunc exiſtentibus.

27 *Mentio facta in contractu de excogitatis, & incogitatis verificatur in mutatione honeſtæ, & veriſimili, non autem in iniqua, injuſtiſſima, & inveriſimili*.

28 *Privilegia non ſunt latè interpretanda, quando maximè præjudicium ex eis reſultat Cameræ, & publicæ utilitati*.

29 *Privilegium ceſſat ceſſante cauſa*.

30 *Cauſa conceſſionis declarat mentem concedentis*.

31 *Aperit intelligentiam comprehenſionis privilegii conceſſi*.

32 *Juſtificat conceſſionem ipſam*.

33 *Conceſſio reſtringenda eſt, quando tendit in perniciem Cameræ*.

34 *Nullum verbum eſt tam generale, quod non recipiat interpretationem à debitis circumſtantiis*.

35 *Verba recipiunt conditiones à jure inductas*.

36 *Novatio nunquam præſumitur, ſed poſterior promiſſio conformanda, & regulanda eſt cum originali obligatione*.

CUm meliora ſunt motiva facti, quàm juris, hinc duobus in facto ſuppoſitis; Primò videlicet, quod auctо per Innocentium Octavum felic. record. Pontificem Maximum Collegio Secretariorum Apoſtolicorum, quod primitus inſtitutum fuerat ex ſex tantum Secretariis, uſque ad triginta in totum, nec non pluribus privilegiis decorato, & emolumentis cumulato, de quibus in Bulla anni 1581. ſeu &c. ibidem inter alia in §. *Cæterum quoniam* hoc unum ſancitum, ac ordinatum legitur, quod in caſu ſuppreſſionis, aut extinctionis dictorum Officiorum, teneatur, & obligata ſit Camera Apoſtolica reſtituere dictis ſecretariis ſcuta ſexaginta duo millia, quæ in tot aureis generatis ab ipſo Collegio, ſeu Secretariis revera recepit.

Secundò, quod tempore, ſeu anno 1571. de menſe Maji, quo Beatus Pius Quintus volens iiſdem favoribus, indultis, & gratiis, à prædeceſſoribus Pontificibus jam conceſſis, dictum Collegium proſequi, Motum proprium, de cujus interpretatione eſt controverſia, promulgavit. Pretium, quo per Cameram vendebantur, five recuperabantur à Secretariis tunc poſſeſſoribus prædicta officia, ad exceſſivam, ſeu exorbitantem ſummam non pervenerat, ad quam hodiè reſignantes dicta officia aſcendere fecerunt, ideſt ad ſcuta viginti millia, & ultra; ſed non excedebat valorem ſcutorum quinque millium quingentorum. Prout ex ipſa Piana Conſtitutione conſtat venditum fuiſſe per eumdem Beatum Pontificem unum ex dictis Officiis Cardinali Ferdinando Mediceo, pro quo etiam pretio, ſive ſimili, tribuitur facultas Collegio, vel Secretariis vendendi primum officium vacaturum, ad ſui reimburſationem, prout factus in dicto Motu proprio *part.1.* habetur.

Duobus iſtis ergo, uti dictum eſt, in facto ſuppoſitis, atque firmatis, infirmum utique, ac debile redditur unicum illud motivum, ſuper quo innititur Rota, fundatum in generalitate, ac proprietate verborum contentorum in ſecunda parte Conſtitutionis Pianæ, *verſ. Volentes*, &c. Cæteris omniſſis uti levioribus, ac plenisſimè reſolutis, & confutatis non minus egregiè, quàm doctè de more à R. P. D. de Luca, in elaboratiſſima ſua conſultatione in præſenti cauſa, Typis edita, ſuper quibus verba facere denuo, ſupervacaneum duximus.

Quoniam Beati Pii intentio in ſecunda parte dicti Motus proprii fuit ſolùm confirmandi, ſeu innovandi privilegia, indulta, & favores à præcedentibus Pontificibus Secretariorum Collegio jam conceſſa, non autem de novo ulla inducendi, aut concedendi; Quemadmodum ex proœmialibus verbis dicti Motus proprii, in ſecunda parte clarè conſtat ibi: *Ut ea, quæ per eumdem Innocentium Octavum, Leonem, Clementem, & alios Romanos Pontifices iiſdem Secretariis, & Collegio conceſſa fuere, eo firmius ſubſiſtant, quo ſæpius fuerint Apoſtolica auctoritate munita, ideo ſingulas*, &c. Ex quibus apparet cauſa finalis, ſeu ratio, quæ aperit mentem, & demonſtrat intentionem concedentis ſc. reſtringentis ad indulta jam conceſſa, ſecus ad nova tribuenda, aut inducenda; Sicuti in terminis ſimilium verborum, vel clauſularum firmavit Rota *in recent. part.1. deciſ. 666. num.8. in fin. & deciſ. 569. num.4. & ſeqq. part. 2.* Quoniam cum Piani Motus verba non contineant conceſſionem expreſſam, ſed ſolam confirmationem, inde ſequitur, ut ad alia privilegia referri non poſſint, quàm ad antea conceſſa, ob ea corroboranda, & validitate munienda, caſu quo fortè poſſet ambigi, an validè conceſſa fuerint hujuſmodi privilegia, necne; Id tamen eſt naturale, ac proprium munus, & effectus ipſius confirmationis, juxtà ea, quæ affirmantur *in dict. diſc. 569. num. 2. & ſeqq.* Ubi tanquam quid longè diverſum conſideratur nova privilegia inducere, & jam conceſſa confirmare, quia confirmatio nunquam trahitur extra conceſſa, Rota coram Bich. *deciſ.229. num.17. & deciſ.629. num.35.* Nec confirmati ſubſtantiam alterat, ſed ejus defectus tantummodò ſupplet, idem Bich. *deciſ.91. num.9.* Et id omni caret hæſitatione, quoties verba Motus poſſunt congruè referri privilegiis antea conceſſis, Rota *par.6. recent. deciſ. 157. num.10.* Quemadmudum in præſenti caſu contingit, in quo verba *Volentes, ſtante*, &c. referuntur ad confirmationem, ſeu corroborationem privilegii jam inductam, & ordinatam favore Secretariorum, in caſu revocationis dictorum Officiorum à Pontifice Innocentio Octavo in dicta Bulla continente ampliationem dicti Collegii, inſita inter alias ejuſdem Pontificis in Bullario *tom.4. num.12. §. 23.* cujus tenor eſt hujuſmodi, ſcilicet, quod non poſſit extingui, aut ſupprimi dictum Collegium, niſi reſtitutis integris ſcutis ſexaginta duo millibus numeratis, & receptis à Camera Apoſtolica, ſicuti clarè diſponitur in allegato Motu Piano in principio *cap. 2.* ibi: *Utique per Innocentium Octavum &c.* Ponderantur etiam ad excludendum quamlibet novam conceſſionem verba *Volentes &c.* quibus non ſolet uti Pontifex in novis concedendis largitionibus, ſeu diverſis hujuſmodi, ſcilicet tenoris, *denuò, ac perpetuò ſtatuimus*, Rota *deciſ. 84. num. 6. part.1. recent.* quæ in dicto Motu proprio non leguntur, nec adſunt, quin etiamſi adeſſent, ex ſe ſolis, non poſſent novum privilegium inducere, quoties aliæ demonſtrationes, & inditia clarè animum Pontificis exhibentia non concurrerent, prout obſervat Rota coram Bichio *deciſ. 517. num. 10.* & in terminis, in quibus agitur de confirmatione, veluti in dicto Motu Piano, verba intelliguntur tribuere validitatem, iis indultis, ſed nulliter à Pontificibus antecеſſoribus conceſſis, ut explicat Rota *part.2. recent. deciſ. 513. num. 6.* Quamobrem ob evitandam relationem ad jam conceſſa indulta, neceſſum erat Pontifici ſpecialibus, & individualibus verbis dictum novum

novum privilegium concedere, præſertim cum agatur de Cameræ Apoſtolicæ præjudicio, Rota *deciſ. 569. n.6. verſ. Multò magis, & n.7. par.2. recent. & deciſ.666. part.1. n.9.* in quibus duabus deciſionibus, & idem reſolvitur, ubi agitur de excludendo præjudicio concedentis, quoties ad aliud dicta verba referri poſſunt, Cyriac. *controv.284.n.88.* Barz. *deciſ.170. n.21.*

Nec difficultatem inferunt verba Piani Motus, quæ licèt juxtà eorum generalitatem, & proprietatem novam legem, ſeu privilegium inducere, & creare videantur, ſecundum intellectum, ſenſum, & interpretationem eiſdem traditam à Rota *in dicta ſua deciſ.*

Nam præterquam quod verba ſemper accipi debent retento eodem themate confirmationis, ut per Rotam coram Dunozet. Jun. *deciſ.748. num.57.* Advertendum eſt generalitatem verborum privilegii nunquam operari, ut ipſum privilegium extendatur ab ea, quæ de raro, & ſine maxima difficultate ſolent concedi, Rota *deciſ.84. part.1. recent. num.7.* quæ loquitur in terminis largitionum, & donationum exuberantium; Præſertim ſi ſint inſolita, & in maximum ipſius Principis concedentis præjudicium retorqueantur, juxta doctrinam Oſaſc. *deciſ.39. n.14.* ac propterea dicta privilegia nunquam continere valent ea, quæ ſunt contra, & præter voluntatem elargientis, Andreol. *controv.212. num.44.* Quod abſurdum eveniret in præſenti caſu, quo Camera Apoſtolica aſtringeretur, ad exſolvendum, & exburſandum quadruplum ejus, quod revera accepit, ut notat Bich. *deciſ.521. num.12.* Quinimò, & jure quidem, ſubjecta materia ſuadet, ut vis inferatur verbis, ac improprientur, ne ſenſum contrarium menti proferentis inducant, Merend. *contr. Jur. lib.22. cap.27. num.7.*

Nec in contrarium urgent clauſulæ appoſitæ in dicto Piano Motu, *quorum tenores &c.* quoniam iſtæ intelliguntur appoſitæ ex ſtylo, nec quidquam aliud operantur, niſi quod opponi non valeat ſubreptio, Rota *part.2. recent. deciſ.569. num. 8.* quo in ſenſu pariter accipienda eſt clauſula *ſublata*, &c. cum per ipſam non auferatur facultas Judici cognoſcendi ſuper comprehenſione, necne, Rot. *dicta deciſ.569. num.9.*

Præterea dato, ſed nunquam tamen conceſſo, quod Beatus Pius Quintus Pontifex voluerit in dicto ſuo Motu proprio vigore illorum verbum *ſtatuens*, &c. quæ adeò clara, & generalia prædicantur, novam largitionem, aut privilegium inducere, itaut adſtringeretur Camera Apoſtolica reſtituere, & exburſare omne impenſum factum à Secretariis, occaſione conſecutionis dictorum officiorum, tam reſpectu Cameræ, quàm reſpectu reſignantium.

Nihilominus dicta verba, etſi generalia, important reſtitutionem ejus pecuniæ, quæ eo tempore, quo facta fuit conceſſio, fuiſſet impenſa à Secretariis, tunc poſſeſſoribus dictorum officiorum ob eadem aſſequenda à Camera, aut à reſignantibus ſolum, non autem præfata verba extendi poſſunt, nec debent ad pecuniam expenſam ex poſt ab eorum ſucceſſoribus in reſignationibus poſtea ſecutis, propter vulgatiſſimam juris regulam, quod privilegia in conceſſione inſitam habent clauſulam *rebus ſic ſtantibus, & in eodem ſtatu permanentibus, quo erant tempore conceſſionis per Text. in l. eum qui ff. de ſolut Et cap. ſuggeſtum de decimis, Laſ. in l. quod ſervus ff. condit cauſ. dat* Quamobrem cum ibidem contigerit temporis progreſſu pretium, & valorem dictorum officiorum, adauctum urgente neceſſitate, aut alio voluntario caſu, perventum ad exuberantiam maximam quadrupli ejus quod erant in pretio, & valore dicto officia tempore conceſſionis, inde reſultat iniquitas adverſus conceſſionem, aut privilegium; Ac per conſequens injuſtitia, quæ operatur, ut in eo quod excedit juſtum valorem ipſum privilegium nullatenus attendi valere, ac obſervari debeant, text. *eſt in l. ex facto*, & ibi Alex. *ff. de vulgar. & pupill.* egregiè Franciſc. de Ponte *de poteſt. Proreg. tit.5. de taxis, & extraordinar. num.31. & ſeqq.* Solorzan. *de jur. Indiar. tom.2. lib.1. cap.22. num.52. & 54. & ſeqq.* Mirabiliter pluribus textibus Canonicis, & Canoniſtarum auctoritatibus hujuſmodi ſententiam ſequens, & confirmans; Et in terminis conceſſæ ſervitutis, ſi effluxo tempore cœperit eſſe damnoſa, quæ tempore conceſſionis non erat talis, redditur inefficax, dixit Taxon. *ad pragm. Regn. de antifat. verſ. tertio, obſerv.4. num.261.* Et in propinquioribus terminis legis, ſcilicet, quæ ſi cœperit eſſe injuſta, ſeu per aliquod accidens ad iniquitatem vergat legis vim, ac efficaciam amittat, firmavit Valdaur. *obſerv. Illuſtr. cap.2. num.62. & ſeqq. part.1.* Pellicion. *Illuſtr. quæſt.21. Card. de Luca de Offic. Venal. &c. cap.10. verſ. in foro autem extendi*, quinimò in tali caſu, etiamſi privilegium eſſet validum, poterit Princeps illud in totum auferre, moderari, aut temperare, Rovit. *in pragm. reg.1. de privil. univerſ. num.9. & 11.* Idem Solorz. *tom.2. lib.1. cap.27. n.40. & 73.* 25

Nec diverſimodè poteſt intelligi conceſſum privilegium hujuſmodi in ſenſu juris (quando verè fuiſſet conceſſum) ſicuti in puncto firmat. J. C. *in l. 2. in fin. C. de Privileg. Scolar. lib.12.* ubi Imperator mandat *ne ſub prætextu conceſſi privilegii flagitiorum creſcat auctoritas, vel publica vacillet utilitas &c.* quaſi fuiſſet dictum, ne ſub prætextu privilegii, auctoritas creſcat pretium augendi dictorum officiorum, quod ſonat in flagitium, dum vacillare facit utilitatem publicam, & cameram defraudat Apoſtolicam; Quo ſuper Text. omnes ſcribentes concordant, privilegium nunquam poſſe continere modum, quo lædatur publica utilitas, ſeu concedatur facultas Privilegiatis, qui faciendi contra publicum bonum, prout contingeret prævio augumento exceſſivo pretii dictorum Officiorum maximo cum detrimento Cameræ Apoſtolicæ, & Pontificatus ipſius Pontificis concedentis; Quæ utique doctrina multum facit ad rem, & inſervit pro cauſæ hujus deciſione, ad cujus corroborationem etiam addi poteſt *text. in c.1. de feud. cogn.* ubi præpoſitus ait privilegium non valere, nec attendi, quando Camera Apoſtolica eſt in neceſſitate conſtituta, & ingenti ære alieno oppreſſa, ſive gravata, doctè in iſtis terminis loquitur dictus Franciſcus de Pont. *de poteſt. Proreg. tit.5. de Taxis n. fin.* necnon Solorz. *loco ſuprà cit.* omninò videndus cum Cyriac. *controv.310. num.61. 68. & 84. cum ſeq.* 24

Nec valet dicere, quod conceſſio præſentis privilegii facta ſit Secretariis poſſidentibus Officia tempore ſuppreſſionis, ac propterea mens, & intentio B. Pontificis concedentis fuerit indultum concedere ad tempus longè remotum, quod de facili poterat dari augumentum pretii dictorum Officiorum, ideoque etiam ceſſet, nec attendatur clauſula *rebus ſic ſtantibus*, quæ non operatur, quando contrahentes potuerint cogitare de futuro augmento, & alteratione ipſius rei, nam hæc clauſula ſemper ceſſat ubicumque agatur de re, quæ ſecundum ſui ſubjectam materiam augmentum, ſeu diminutionem recipiat, juxta DD. quos allegat Barboſ. *var. tract.* ſuper clauſula *rebus ſic ſtantibus*; Quoniam ſemper illud obeſt obſtaculum conſiſtens in iniquitate, & exuberantia pretii, cauſatum ex temporis progreſſu, fomento, & aviditate Secretariorum, qui Privilegium ceſſare fecerunt eodem abutentes, & ſub prætextu Pontificiæ largitionis, redigentes ad exceſſivum pretium dicta Officia maximo cum detrimento, ac evidenti pernicie tam Cameræ Apoſtolicæ, quàm ſanctæ intentionis, & mentis B. Pii concedentis, ex quo fit ut privilegii, ac largitionis Pontificiæ facti fuerint incapaces, nec iiſdem prodeſſe, aut eorum favore militare debeant, cùm non contineant exceſſum pretii, emanatum occaſione reſignationum poſtea factarum. 25

Præterea advertamus oportet in eodem Motu proprio præcipi reſtitutionem integræ pecuniæ *ſingulis Secretariis tunc viventibus*, non eo ſolo intuitu, ut hujuſmodi privilegium dirigatur in perſonas Secretariorum viventium *tempore ſuppreſſionis*, aut revocationis, ſed ad denotandum, quod reſtitutio pecuniæ facienda eſt ſingillatim tantum illis, qui tunc *vivebant*, non univerſaliter toti Collegio, illis etiam ſcilicet, qui tempore ſuppreſſionis poterant eſſe extincti, & eorum Officia vacantia, & iterum in Cameram redacta, & ideo verba ſingulis *Secretariis tunc viventibus* idem ſonant, *ac ſingulis Secretariis tunc exiſtentibus in Officio*, & poſita fuere ad excludendam reſtitutionem illorum, qui jam fato functi fuere, & etiam ne præſumerentur ſub privilegio comprehenſi illi Secretarii, qui vivebant tempore promulgationis præfati Motus Piani. 26

Prædictis etiam adſtipulatur, quod licet ſubjecta materia ſimilium Officiorum vacabilium poſſit, in genere ſuo, augmentum, & diminutionem recipere, nihilominus ſuperius conſiderata clauſula *rebus ſic ſtantibus*, remanet in ſuo robore, quia numquam excogitari potuit ſano judicio, & recto contrahentium, quod valor, & pretium Officiorum alteraretur, & pervenit ad quantitatem adeò inſolitam, & inexcogitabilem penitus, etiam ſi expreſsè habita fuiſſet mentio de excogitatis, & incogitatis, attamen dicta verba nunquam extendi poſſunt niſi ad mutationem, ſeu alterationem honeſtam, & moderatam, ac veriſimilem, ſecus ad iniquam, injuſtiſſimam, ac 27

ac omninò inverisimilem, ut in nostro casu pluribus doctoribus innixus clarè ostendit Valdaur. *obser. Illustr. tom. 2. observ. 94. num. 21. & seqq.* Pellicion. *illustr. quæst. 21. cap. 10. vers. diligenter hic*,

28 Et si fortè replicaretur privilegia latissimè semper accipienda, & interpretari debere in favorem ejus, cui concessa fuere contra Principem concedentem, de facili responderi potest restrictionem in nostro casu deduci, & fieri non intuitu concedentis in sui scilicet damnum, sive commodum, seu urgente necessitate ob maximum præjudicium Cameræ, & publici commodi, seu publicæ utilitatis, quo casu filet decantata superius regula, prout ingeniosè considerat Solorz. *de jur. Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 27. num. 70.*

29 Et tandem notissimi Juris est, quod cessat privilegium cessante ratione, & causa concessionis ejusdem, Bich. *decis.* 394. *n. 13.* Verùm ex totius Motus proprii contextu colli-
30 gitur causa, & ratio confirmationis, seu novæ concessionis (si adesset) quod fuerit beneficium mutui scutorum quinque millium quingentorum facti à Collegio Secretariorum ipsi Pontifici, quæ causam, seu beneficium de se modici ponderis existit, & tamen ea est, quæ patefacit,
31 & declarat mentem, ac intentionem concedentis, Rot. *decis. 466. num. 1. & decis. 221. num. 2. & decis. 482. num. 1.*
32 *part. 1. recent.* nec non adaperit intelligentiam comprehensionis privilegii concessi, Rota *decis. 181. part. 1. recent. & seqq.* & quæ tandem justificat concessionem ipsam, Rot. *decis. 701. num. 7. dicta part. 1.* ideoque non videtur rationabile Summum Pontificem voluisse remunerare Collegium prædictum retributione, seu recompensatione adeò
33 excessiva, in perniciem evidentissimam Cameræ Apostolicæ, ingenti mole æris alieni oppressæ, quo casu semper concessio coarctanda, ac restringenda est, ut in similibus loquitur Zarat. *decis. 67. num. 6. & 10.* præcipuè cum satis munificentiæ, ac remunerationis usus fuerit erga dictum Collegium, eidem concedendo facultatem vendendi primum Officium vacaturum, & in proprium usum convertendi omnem pecuniam, quæ ex tali venditione percepturum erat, necnon permittendo usumfructum redditum dictorum Officiorum, qui de Jure debeantur Cameræ, & longè excedunt sortem mutuatam à Collegio Pontifici, & à quo excessu redituum factum est maximum, & intolerabile augmentum pretii Officiorum per rassegnationes, seu revenditiones postea secutas, & tandem committendo, & mandando restitutionem per Cameram faciendam Collegio pecuniæ sibi numeratæ dum poterat per Pontificem supprimi Collegium, absque alia restitutione quod sufficienter propter utilitates supra concessas, & receptas remanebet compensatum, & satisfactum.

Ex quibus prædictis rationibus, & motivis satis abundè, & evidenter constat, ac in aperto ponitur, qualis verè fuerit mens, & intentio Beati Pontificis Pii Quinti concedentis, uti videlicet Administratoris Bonorum Cameræ Apostolicæ, nunquam ordinandi, nec jubendi restitutionem integræ pecuniæ à Secretariis modo viventibus impensæ, tum quia ex verbis Motus proprii id non infertur, tum quia verba quantumcumque generalia, universalia, & geminata legis, seu dispositionis, semper restringuntur ex 34
ratione, cùm nullum sit tam universale verbum, quod non recipiat restrictionem ex consideratione debitarum circumstantiarum, Andreol. *d. controv. 112. num. 42.* nec- 35
non semper recipit conditiones à jure inductas, S. Felic. *decis. 212. n. 10.* quæ promissiones quantumvis absolutæ, semper ad primitivam causam, & originalem obligationem referuntur, & secundum eam accipiuntur, tamquam non novativæ, sed accumulativæ, quia nunquam censetur facta novatio per posteriorem promissionem originalis obligationis, à qua dependet, & propterea illius naturam sapit, & secundum illam venit regulanda, idem S. Felic. *in d. decis. 212. n. 7. & 10.* præterea dato per impossibile, quod ex verbis dicti Motus id deduceretur, attamen inspecto statu rerum tempore concessionis, & diversitate, ac varietate rerum, ad quam redactæ fuere tempore præsenti; cum non potuerit inferri, non debet, nec potest ipse Motus prius attendi.

Et ita in puro sensu veritatis, & justitiæ affirmandum, & ab hac sententia uti veriore in judicando nunquam esse recedendum dicimus, salvo tamen &c.

Franciscus Maria Sergrifi Prætor Rotæ Senen.
Ascanius Venturinus Auditor Rotæ Senensis &c.
Dominicus Gualendus Aud. Rotæ Senen.

NUM. XII.

Votum, seu Responsum Rotæ Maceratensis.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

De eadem materia.

SUMMARIUM.

1 *Quid esset restituendum Secretariis Apostolicis ex Constitutione Innocentii VIII.*
2 *De eodem.*
3 *De Motu proprio B. Pii V. & seqq.*
4 *Restitutio non potest verificari, nisi in eo, quod fuit acceptum.*
5 *Verbum* restituere *an possit accipi pro* solvere.
6 *De eodem Motu, de quo supra num. 3.*
7 *Verba tam in contractibus, quam in constitutionibus strictè, & propriè sunt accipienda.*
8 *Constitutio posterior supplet, & declarat antecedentem.*
9 *Explicatur decis. 77. Arguell.*
10 *Verbum* reddere *quid importet.*
11 *Una pars Constitutionis alteram declarat.*
12 *Verba sunt interpretanda ad favorem promissoris.*
13 *Lex non dicitur à posteriori correcta, nisi constet de voluntate corrigendi.*
14 *Novatio non inducitur, quamvis in posteriori contractu novæ conditiones, & qualitates apponantur.*
15 *Quando pro Fisco, & Camera sit respondendum.*

1 INtentio Cameræ Apostolicæ fundatur in aperta dispositione *constit. 12. §. 23. propè fin.* san. mem. Innocentii VIII. determinantis, quod si officium Secretariorum Apostolicorum revocaretur, vel alteraretur, deberet eisdem Secretariis restitui integra quantitas sexaginta duorum millium, & quingentorum ducatorum auri de Camera per ipsos solutorum, & numeratorum.

2 Cum igitur Sanctissimus D. N. ratione publicæ utilitatis, & necessitatis, officium prædictum suppresserit, Camera habet regulam pro se, quod non teneatur restituere, nisi quantitatem expressam in Constitutione Innocentiana, à qua non potest, nec debet recedi, nisi de contrario doceatur, Barbos. *axiom. 198. ubi etiam n. 3.* quod regulæ contradicens debet expresse suam contradictionem probare.

Totum igitur causæ momentum eo recluditur, an obstet 3
Motus proprius B. Pii V. Sed tantùm abest, quod noceat, ut potius contra DD. olim Secretarios retorqueatur, cùm enim dicat restitutis pecuniis, certum est, quod Camera non tenetur reddere nisi pecunias, ratione eorumdem officiorum receptas, restitutio enim non potest verificari, nisi in eo, quod fuit acceptum, Becc. *cons. 53. n. 8. dicens,* quod 4
de proprietate sermonis non potest dici restitui, quod datum non est *lib. 1.* Surd. *cons. 46. n. 20. & 21.* Actolin. *resol. 32. n. 70. cum aliis in decisione contraria allegatis.*

Non suffragante responsione, quod B. Pius acceperit 5
verbum *restituere* pro *solvere*, dum Secretarii obtulerunt restituere scuta 5500. auri, quæ ipse Papa, non autem Secretarii, à Cardinali Mediceo receperat, quia Secretarii nō promiserunt restituere pro se ipsis, sed pro Papa, ibi nostro nomine, & pro nobis restituturos se obtulerint, & sic nihil differt, an ipse recipiens restituere voluerit, an alius pro eo, cùm semper sit verum dicere, quod restituebatur acceptum, & actus attribuebatur illi, qui receperat, ut denotant illa verba pro nobis, & nostro nomine, Barbos. *d. 287. n. 18.*

Prout nec obstat, quod idem Pius V. mandaverit restitui Secretariis tunc viventibus integrè, & absque diminutione pecunias, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit, quoniam intelligitur de pecuniis Cameræ solutis pro emendis, vel habendis officiis, ut benè probatur in discursu Illustrissimi Domini de Luca, aliàs enim Camera restitueret quod non habuit, imò cum maximo suo damno solveret de publico id, quod redundavit in utilitatem commercii privatorum, & verbum illud restituere impropriè acciperetur; cùm tamen, sive Motus proprius Pianus accipiatur uti Constitutio, sive uti contractus, sem-
7 per verba proprie, & strictè accipi debeant, ut in Constitutionibus dixerunt Castagn. *de benef. deduct. ne eg. quæst. 7. n. 71.* Gratian. *discept. 885. n. 11.* Rota *Bonon. divers. decis. 97. n. 7.* & in terminis præcisis verbi restituere Becc. *d. cons. 53. n. 8.* & in contractibus idem firmatur per text. *in l. quicquid adstringenda 99. ubi scrib. ff. de verb. oblig.* Cyriac. *controv. 158. n. 41.* Rot. *rec. p. 14. dec. 109.*

8 Et hic est germanus intellectus motus proprii Piani, in quo fit relatio ad Constitutionem Innocentianam, quæ pariter vult pecunias integrè Secretariis restitui debere, & loquens de pretio recepto à Camera, operatur quod idem Motus proprius intelligatur pariter de pecuniis; quas Camera habuit in venditione Officiorum, non enim est novum, quod constitutio posterior suppleatur, & declaretur per antecedentem. Thomat. *decis. 234. num. 26.* Si verò expressè non dixit restituendis dictis ducatis sexaginta duobus millibus, & quadringentis, sed de pecuniis, quibus officia emerentur, vel haberentur, id fecit, quia Camera potuisset forsan pluris vendere, nec erat conveniens, quod illud pluris retineretur, non autem, quod Camera restitueret, quod non recipiebat; dùm hoc non in prudentissimo Principe, sed vix in fatuo esset præsumendum.

9 Casus Decisionis 77. Arguelles nihil habet commune cum nostro, ut benè animadvertit Illustrissimus D. de Luca qui benè assignat discrimen inter verba restituere, & reddere, & quando etiam versaremur in verbo reddere, idem esset dicendum, quia verbum reddere, ex sui propria
10 significatione, importat retrodare, ex interpretatione verò importat dare, ut dicit *glos. in l. verbum reddendi 94. ff. de verbor. signific.*

Si igitur in vero, & proprio significatu importatur retrodatio, nescitur videre, cur absque aliqua causa absurdi, correctionis, superfluitatis vitandæ, aut alia simili, debeat recurri ad interpretationem, cùm tamen ab ipsa verborum proprietate nunquam sit recedendum, nisi quando constat mentem contrahentium fuisse in contrarium, quod tamen in dubio non præsumitur, sed debet ab allegante probari Rot. *divers. part. 2. dec. 223. n. 1. cum duobus seqq.* Sperell. *dec. 177. n. 35.*

Quinimò cùm Beatus Pius Quintus in antecedenti par-
11 te, qua Secretariis obtulerant restituere scuta 5500. soluta à Cardinali Mediceo, acceperit pro retrodare, ut fuit superius probatum, in eodem etiam sensu retrodandi fuit acceptum in altera parte restituendi Secretariis, Altogr. *cons. 12. n. 31. lib. 2.* Rot. coram Merlin. *dec. 747. n. 25.*

Contrarium asserere esset peccare contra plura juris axiomata, quod nempe verba sunt semper accipienda in suo proprio, & vero significatu, quotiescumque in illo possunt verificari, Rot. coram Buratt. *dec. 279. n. 11.* quod sunt interpretanda ad favorem promissoris, Rot. coram Arguell. *decis. 90. n. 14.* quodque etiam in re dubia debemus deservire verborum proprietati, Gratian. *decis. 43. n. 13.* præcipuè quando agitur de obligando, Rot. coram Arguell. *dec. 25. nu. 35.*

Peccaretur etiam in Constitutionem Innocentianam, quæ si accipiatur uti lex, non potest censeri correcta à posteriori, nisi expresse constet de voluntate corrigendi, Thomat. *decis. 234. nu. 25.* quod adeò verùm est, ut nunquam correctio similis constitutionis possit induci ex conjecturis, & subauditis intellectibus, Rot. *Bononien. diver. 94. n. 51.*

Si accipitur uti contractus, & pariter hodiè est conclusio indubitata, quod non inducitur novatio, quamvis in contractu posteriori novæ conditiones, & qualitates apponantur, *l. fin. C. de novat.* Altograd. Jun. *controv. 91. num. 31. in fin.* eoque magis dum Beatus Pius profitetur velle observare, & implere eamdem Constitutionem Innocentianam, nunquam enim potest cadere novatio contractus, cujus observantia, & implementum exhibetur, Antonin. de Amat. *resol. 57. num. 18.* Monac. *decis. Bonon. 54. num. 22. cum seqq.* Capyc. Latr. *decis. 38. num. 42. & decis. 200. numer. 26.* præsertim quia ad hunc effectum novatio semper excluditur, nisi contractus sint inter se incompatibiles, ut unus faciat corruere alium, Antonin. de Amat. *resol. 89. num. 11.* Staiban. Jun. *cons. 7. num. 3.* Altograd. Jun. *controv. 91. num. 29. & 32.*

Hinc benè patet, quam malè contra Cameram fuerit adductus *text. in l. ille aut ille ff. de leg. 3.* quoniam ultra quod decisio contraria, contra propriam significationem verbi restituere, recurrit ad interpretationem, quæ non datur in claris, res potiùs est clara favore Cameræ, quæ innititur regulæ non avulsæ ab exceptionibus contrariis, ut fuit superius probatum.

Quando etiam res esset dubia, adhuc esset determinan- 15
dum ad Cameræ favorem, licèt enim res fisci non sit bona nisi sub malo Principe, & in dubiis videatur sentiendum contra fiscum, tamen conclusio tunc solum procedit, quando agatur de confiscationibus, pœnis, & bonis vacantibus, non autem quando agitur de contractibus, in quibus ad favorem fisci in dubio est pronunciandum, ultrà adductos ab Illustrissimo Domino de Luca, Farin. *fragm. p. 1. verb. fiscus n. 189.* apud quam innumeri concordantes.

Et ita &c. salvo &c.

Antonius Giampè Rotæ Maceraten. Auditor, & Prætor &c.
Ludovicus Gaugellus Rotæ Maceraten. Auditor.
Seraphinus Massimus Rotæ Maceraten. Auditor.
Francisc. Picarellus Rotæ Maceratensis Auditor.
Sebastianus Antonius Danielius Rotæ Maceratensis Auditor &c.

NUM. XIII.

Responsum quatuor Jurisconsultorum Lucensium.

Primum Responsum. D. Hieronymi Palmæ J. C. Lucensis.

ARGUMENTUM.

Verbum restituere, in suo proprio, vero, & naturali significatu, importat retrodationem ejus, quod per restituere debentem fuit prius acceptum; Verba in dubio debent accipi in sua propria, & vera significatione. Privilegium, & constitutio, debet regulari à causa in proœmio expressa, & juxta verisimilem mentem concedentis interpretari. Princeps quando aliqua Jura, seu aliquam restitutionem mandat, & quomodo.

SUMMARIUM.

1 *REstitutionis verbum, secundum propriam, & naturalem significationem, prædicatur tantum de eo, quod prius per restituere debentem fuit acceptum, licet quandoque etiam accipiatur pro dare, & solvere, ut n. 2.*
3 *Decis. 77. coram Arguelles, explicatur.*
4 *Verbum reddere in sui propria significatione importat retrodare quod acceptum est.*
5 *Dictio aliquando importat exceptionem ac regulam.*
6 *Verba, secundum eorum propriam significationem, sunt accipienda, & n. 7.*
8 *Verba quando in sui propria significatione recipi possunt, Card. de Luca de offic. venal. &c.*
9 *Dictio præfatis, est repetitiva eorum, quæ suprà dicta fuerunt.*
10 *Mens verisimilis concedentis attenditur, ad interpretationem cujuscumque dispositionis, & n. 13.*
11 *Verba universalia restringi debent juxta naturam actus, super quo emanarunt, & juxta verisimilem mentem loquentis.*
12 *Verbum nullum est adeo generale, quod inspectis debitis circumstantiis rerum, & personarum non debeat civiliter intelligi.*
14 *Verbum uno modo, in una parte dispositionis acceptum, ita pariter in alia debet intelligi.*
15 *Argumentum à discretivo modo loquendi, in jure efficax est.*
16 *Substantia causæ, non expressio verborum dat activitatem contractui.*
17 *Verba ampla, & generalia restringi debent ad limites suæ causæ.*
18 *Superfluitas potius est toleranda, quàm quod verba generalia contra verisimilem mentem disponentis in grave ejus præjudicium retorqueamur.*
19 *Confirmatio addit vobur confirmato, ea autem, quæ in ipso continentur nullo modo extendit.*
20 *Verba ambigua debent intelligi juxta naturam dispositionis,*

tionis, in qua prolata fuerunt, & juxta causam in proœmio adductam, & n. 21. & 22.

23 *Verba ambigua intelligi debent, juxta Juris Communis dispositionem.*

24 *Constitutio, seu privilegium debet intelligi, ut lædat jus Commune minus, quàm fit possibile.*

25 *Princeps quando ex causa publica revocat concessiones, an tenetur aliquid refundare.*

26 *Sufficit, ut refundat pretium per ipsum acceptum.*

27 *Verba ambigua juxta solitum, & consuetum, & observatum in aliis casibus sunt interpretanda.*

28 *Interpretatio ea sumenda est, ut promittens minus quàm possibile sit remaneat gravatus.*

29 *Donatio in dubio non præsumitur, & omnis interpretatio sumenda est ad eam excludendam, & n. 30.*

31 *Verba generalia cujuscumque dispositionis, ita intelligenda sunt ut ex eis non resultet inconveniens, neque notabilis læsio.*

32 *Et præcipuè, ut jus ipsius concedentis notabiliter non lædatur.*

33 *Verbum, quod potest habere plures significatus, nunquam debet intelligi in eo sensu, quod sit contra verisimilem mentem disponentis, & n. 34.*

35 *Verba ambigua concessionis semper ad favorem concedentis veniunt interpretanda.*

36 *Item, eo modo, ut præcedentes constitutiones non censeantur vel minus quàm possibile sit, innovatæ.*

37 *Superfluitas evitatur, quando verba quid minimum operantur.*

38 *Datio insolutum differt in aliquibus ab emptione, & venditione.*

39 *Jura vitalitia, licèt de uno in alium per resignationem transeant, tamen semper dicuntur eadem, quæ à Principe primo loco concessa fuerunt.*

40 *Princeps assensum præstando resignationi Jurium Vitalitiorum, nunquam censetur sibi velle præjudicare.*

41 *Causa privilegii attendi debet ad dignoscendam ejus naturam.*

42 *Privilegium ob benemerita concessum, in dubio censeri debet personale, & n. 43.*

44 *Privilegium quandoque variatur, & alteratur per mutationem personæ, maximè quando qualitas, vel meritum personæ est causa privilegii, & n. 45. & 46.*

47 *Interpretatio in privilegiis sumitur à mente concedentis.*

48 *Verba cujuscumque privilegiis sunt secundùm æquitatem intelligenda.*

49 *Verbum in quacumque dispositione superfluo appositum censeri non debet.*

50 *Superfluitas nunquam est toleranda, nisi ubi aliàs sequeretur absurdum.*

51 *Pro interpretatione Privilegii, quę veniant attendenda.*

VIdetur recedendum omninò à decisis, seu revocandum votum traditum, & resolvendum ad favorem Reverendæ Cameræ Apostolicæ, & hoc tam inspectis verbis Motus propri Beati Pii Quinti, quàm verisimili mente ipsius Pontificis.

Dixi inspectis verbis Motus proprii, quoniam in eo dicitur per Pontificem ipsum, vel alios ejus Successores pro tempore existentes, non posse dictum Collegium revocari, reduci, alterari, aut moderari, seu Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, *nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & sine aliqua diminutione pecuniis, pro quibus eos dicta officia emisse, seu habuisse constiterit;* De jure autem non videtur ambigendum, quin verbum restitutionis, secundùm propriam, & naturalem significationem, non præditetur tantum de eo, quod per restituere debentem fuit prius acceptum, ut sunt Text. *in l. restituere 35. & 75. ff. de verb.* 1 *signific.* & præceteris benè Alciat. *in d. l. restituere 75. nu. 3.* ibi *proprie autem restituere dicimus, quod accepimus*, Ludovic. Carbon. *de omn. rer. restit. qu. 3. §. restitutio*, ubi paulò post definiendo, seu describendo ipsam restitutionem, hæc habet, *Tu brevius sic describas, restitutio est actus justitiæ, quo cuique redditur quod ab eo ablatum, vel acceptum est fol.* 20. benè Becc. *cons. 53. num. 8.* ibi *& de proprietate sermonis non potest dici restitui, quod datum non est*, Surd. *cons. 64. n.* 23. 24. ubi ex Salycet. *in l. si constante n. 6. C. de donat. antenupt.* dicit verbum restituere non adaptari quando quid non est datum, Menoch. *cons. 115. 5. num. 51. ubi ex glos. in leg. mancipia in verbo evocandum Cod. de serv. fugitiv.* benè ad

propositum nostrum dicit, quod restitui non potest, quod non fuit acceptum, Cagnol. *in l. 2. num 17. 18. C. de pact. inter empt. & vend. ibi proprieque restituimus quod accepimus*, Rebuff. *in l. restituere 75. numer. 9. ibi licet regulariter id restitui dicatur, quod quis accepit ff. de verb. signif.* D. Altograd. *sen. cons. 84. num. 206. vol. 1. & cons. 20. nu.* 16. *vol. 2.*

Qua conclusione firmata, quam admittit ipsa decisio, 2
non videtur obstare responsio per Sacram Rotam adducta, quod scilicet verbum restituendi, & reddendi aliquando etiam significet dare, & solvere, ex traditis per Arguell. *dec. 77. n. 21. & n. 15.* & quidem ex pluribus, &

Primò quia *dec. 77.* coram Arguell. (ultra quod non lo- 3
quitur in verbo restituendi, sed reddendi, quod latius patet, ut apparet ex Text. *in leg. verbum reddendi 95. ff. de verb. signif.* in quibus terminis pariter loquuntur omnia jura in eadem decisione allegata) considerat quidem verbum illud reddere, idem sæpè importare, quod solvere, sed semper suppositа præcedenti acceptione rei, ex qua subsequenter resultet legitima obligatio, sive reddendi, sive solvendi, quoniam in præfata decisione controversia cadebat super restitutione dotis vel in pecunia, vel in fundo, vigore illorum verborum, de quibus in dicta *decis. 77. ante num. 10. in fine del quale il detto Signor Gio: Battista debba rendere al detto Signor Capitano Marcello il detto lucro dotale scudi* 1500. & firmatur restitutionem fieri debere in pecunia, ex fundamentis ibidem adductis, contra quæ cum obiici posset de natura, & significatione verbi reddere, Rota respondet tale verbum sæpè exponi pro solvere, & pro dare, sed non ad alium effectum, quam demonstrandi non implicare, sed se compati cum solutione pecuniæ, nec ad speciem tantum referri, & sic nihil ex hoc inferri potest ad casum nostrum, in quo strictè videndum est, an tale verbum de sui natura significet rem, seu pecuniam per prius acceptam, quod pariter verificabatur in facti specie, de qua apud Arguell. quia sive retrodare, sive solvere, & dare, verbum reddendi importaret circa quod ibi erat quæstio, semper tamen dictum verbum intelligebatur, & referebatur ad dotem prius acceptam.

Secundo, & efficacissimè, meo judicio, respondetur, quod etiam verbum reddere, licèt ex interpretatione aliquando sumatur, pro dare; Tamen in sui vera, & pro- 4
pria significatione importat retrodare, quod acceptum est, ut probat punctualis Glos. *in l. verbum reddendi 94. ff. de verb. signif. litt. N. Verbum reddendi, retrodandi, & hæc est propria significatio*, & rursus eadem Glos. *in verb. significatione litt. O. ibi ex interpretatione*, benè Alciat. *in d. leg. 94. n. 3. vers. quod tamen*, Arnold. Corvin. *in explicat. d. l. 94. in verbo reddendi litt. A.* ubi ait reddere propriè significare retrodare, licet aliquando pro dare accipiatur, & quoad proprietatem verbi admittit Calvin. *in suo Lexic. in verbo reddere in primo §. optime videndus* Giurb. *ad constit. Mess. cap. 15. gloss. 15. incipit reddantur par. 1. nu. 1.* nec dissentit Rota coram Arguell. *dec. 90. n. 26.* licet hanc appellet significationem rigorosam, dum tam *Text. in l. 3. si quis servum ff. de stat. liber.* quàm Calvin. Rebuff. *& alciat.* ab ea citati, dicunt hanc esse propriam significationem.

Vindicata igitur à contrariis hac conclusione, quę in controversiam revocari non potest, & expressè firmatur, & admittitur in decisione, quæ revidetur in *vers. quia licèt verbum*, deficit præcipuum fundamentum ejusdem decisionis, quod Constitutionis Pianæ verba sint clara, & ideo non sit opus recurrere ad interpretationem, & subauditos intellectus juxtà vulgata.

Nam si in sua vera, & propria significatione, admissa 5
in decisione, verba motus Piani assistunt Cameræ, quomodo ne dici potest rem esse claram, ad favorem Secretariorum, maximè dum eadem decisio ad effectum deducendi talem claritatem, statim subjungit, quod dictum verbum *restituendi*, licet de sui natura significet reddere, & retrodare, tamen aliquando accipitur pro dare, & solvere, ista autem dictio *aliquando*, qua utitur decisio, & etiam multi ex DD. ab ea relati, certum est quod significat, & importat exceptionem ad regulam, ut ex Rebuff. *in l. interdum ff. de verb. signif.* dixit Barbos. *diction. n. 1.*

Tantum igitur abest, ut hujusmodi argumentum à Sacra Rota adductum vim faciat ad favorem DD. olim Secretariorum, ut potius in contrarium retorqueatur, decisio enim sic arguit, debet restitui omne, & integrum pretium exbursatum, eorum Auctoribus per DD. Secretarios, quia verba motus Beati Pii Quinti sunt clara, dum in ea mandatus restitui iisdè pecunias per eos solutas integrè, & absque

que ulla diminutione, quia licèt verbum restituere propriè significet retrodare, tamen aliquando accipitur pro dare, & solvere; Cujus argumenti fallacia evidens est dum constituitur fundamentum claræ dispositionis, nedum super verbis ambiguis, quod sanè fieri non posset, sed super impropria, & extensiva significatione verbi, unde illud idem argumentum, retorquendo dicitur rem esse claram ad favorem Reverendæ Cameræ Apostolicæ, dum verbum restitutionis in Constitutione Piana oppositum, propriè significat retrodationem sive rei, sive pecuniæ per
6 anteà acceptæ. De jure autem certum est quod verba secundum eorum propriam significationem sunt accipienda, Gratian. *decis. March. 55. num. 12.* Lars. *decis. Granat. 52. n.* 17. Joseph. Vel. *dissert. 49. num. 55. vers. vel ex eo*, Ramon. *cons. 100. num. 116.* benè Rot. coram Rembold. *decis. 475. n. 7. decis. 239. n. 2. par. 15.* & quod non comprehendatur illud,
7 quod non nisi sublata verbi significatione venit, eadem Rot. *decis. 109. n. 5. & 6. par. 14.* & in terminis verborum Constitutionis post Farinac. *cons. 76. num. 8. lib. 1.* dixit Sperell. *dec. 103. n. 10.* benè Solorzan. *de Jure Indiar. tom. 2. lib. 3. c. 12. num. 46.* Cyriac. *controv. 378. num. 34. & 35.* Rot. coram Coccin. *decis. 226. num. 10.*

8 Cum igitur pro Reverenda Camera Apostolica militet vera & propria significatio verborum Constitutionis Pianæ, & huic regulariter stari debeat, docendum est, & demonstrandum venit ex adverso, quænam ratio urgeat, ut à vera, & propria verbi significatione recedamus, quia quando verba in sui vera significatione recipi possunt, nunquam ad alium sensum sunt trahenda, Rot. coram Coccin. *decis. 235. n. 62.* Ramon. *cons. 100. n. 118.* Quod licet secundam ex propositis inspectionibus contineat, hoc est verisimilem mentem concedentis, non tamen inutile erit hìc breviter tangere motiva, ex quibus decisio censuit admittendam esse hujusmodi interpretationem,

Sacra igitur Rota primo loco adducit pro comprobanda tali interpretatione, quod dictum verbum restituere in hoc sensu fuit acceptum per B. Pium V. in dicto Motu proprio, quando loquutus fuit de scutis 5500. auri solvendi per dictum Collegium Secretariorum Cardinali Mediceo, quo loci utitur verbo restituere, licèt Secretarii, eorumque Collegium nihil à Pontifice recepissent.

Sed hoc argumentum (quod tamen manifestam implicantiam continet cum claritate Constitutionis Pianæ in principio decisionis suppositа) apertam patitur æquivocationem, dum in dicto Motu proprio, quando agitur de restitutione facienda Cardinali Medices, dicitur expressè promisisse restitutionem nomine ipsius Pontificis, ibi *dictam summam quinque mille, & quingentorum scutorum auri in auro, eidem Ferdinando Cardinali nostro, & pro nobis restituturos se obtulerunt*; Unde licet Collegium Secretariorum à præfato Cardinali nihil recepisset, verè tamen, & propriè applicabatur nomen restitutionis, quia pro Camera, & nomine Cameræ, & Pontificis, qui pecuniam acceperat, restituebant, unde potiùs hæc ratio retorquetur, ut inferius demonstrabo.

Successivè decisio figit pedem in hoc quod Pontifex cogitaverit dictum Officium Secretariatus vendi posse, & alienari majori pretio dictorum scutorum 5500. dum id expressit, ex quo arguitur, etiam in suppressione de pretio majori, quo dicta Officia potuerint esse vendita, cogitasse.

Sed hujusmodi illatio nullo modo procedit; Primò quia in particula præfata Pontifex dat facultatem Collegio præfato vendendi dictum primum Officium Secretarii vacans, pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiam si dictam summam scutorum 5500. in prava, vel etiam magna quantitate excederet, & sic per verba omninò incerta, sed in casu, quo hujusmodi unio, & annexio impugnaretur per cameram, seù ad viam juris reduceretur, non demandatur restitutio, nisi præfatorum scutorum 5500. per eos solutorum, in illis verbis *nisi priùs restitutis eisdem Secretariis, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu pecuniis præfatis*, quæ dictio præfatis tanquam repetitiva eorum, quæ supra dicta fuerant Barbos. *dict. 126. num. 1.* manifestè, & ad oculum demonstrat, Pontificem loquutum fuisse de scutis 5500. auri, de quibus paulò proximè supra dictum fuerat, unde potiùs retorquetur objectum in contrarium, si enim in casu, quo hujusmodi Officio, annexo dicto Collegio, & pro quo dictum Collegium pretium anticipatè solverat, ipsum privatum esset, vel talis unionis ad viam juris reduceretur, Pontifex eisdem restitui voluit solum summam scut. 5500. solutam, licèt talis anticipata solutio fuerit unica causa ob quam fuit factus dictus Motus proprius, quomodo ne dicere possumus mètem Pontificis fuisse, ut in casu suppressionis omnium Officiorum restitueretur non summa verè soluta cameræ, sed ab ipsis Secretariis eorum auctoribus? Plurimum autem verisimilis mens concedentis attenditur ad interpretationem cujuscumque dispositionis ut ad effectum restringendæ obligationis, ponderavit Rot. *dec. 297. n. 7. p. 15.*

Secundo, licet ad abundantem, dicitur quod ex præcedenter narratis resultat, quod in casu suppressionis, seu reductionis istius Officii uniti toti Collegio Secretariorum, particulariter B. Pontifex disposuit circa restitutionem faciendam toti ipsi Collegio, unde non rectè infertur ad restitutionem demandatam in casu suppressionis totius Collegii, cum ex diversis non benè fiat illatio, juxta vulgata; Supponit enim decisio, quod Beatus Pius post cogitationem habitam, quod dictum Officium primo loco vacaturum potuerit vendi majori pretio, devenerit immediatè ad dispositionem, & ordinationem restitutionis pretii in casu suppressioni totius Collegii ipsorum Secretariorum, quod non subsistit cum ex post, & priusquam loquatur de restitutione in casu suppressionis totius Collegii, disponat particulariter dictus Motus proprius Beati Pii Quinti, tàm in casu, quo dictum Collegium assequi non posset dictum Officium primo loco vacans, vel in ejus pacifica possessione turbaretur, quàm etiam in casu, quo pro parte Cameræ dicta unio invalida prætenderetur, seu ad viam juris reduci, in quo ultimo casu, cum sola scuta 5500. auri Cameræ, & Pontifici soluta restitui mandaverit, ideò nedum cessat illatio, de qua in decisione, sed retorquetur motivum, ut suprà adnotavit.

Quod verò in decisione subjungitur Beatum Pium V. in præfata Constitutione non respexisse ad Cameram, sed ad 10
Secretarios tunc viventes, quibus debebat fieri restitutio, quod desumitur ex dictione *tunc* extremitatem temporis denotante, & ex dictione illa personali *eos habuisse*, &c. quod pariter ad Secretarios tunc temporis viventes directum videtur.

Non subsistit, quoniam licèt admitteretur, quod non conceditur verba fuisse directa ad Secretarios, & quidem ad illos tempore suppressionis existentes, tamen principaliter Cameram ipsam respiciunt, seu Pontifices successores, dum per Orationem separatam, incipiente *volentes*, declarat Pontifex nolle ullo unquam tempore, dictum Collegium per ipsum, aut alios successores supprimi, aut alterari, seu extingui posse, nisi restitutis prius singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, vel habuisse constiterit, unde restitutio, appositа tanquam per modum conditionis in casu extinctionis, seu suppressionis, non potest intelligi directa, nisi Pontificibus successoribus, à quibus fieri vellet dicta suppressio, Secretarii enim tunc viventes non restituere, sed recipere debebant, camera autem, seu ærarium Pontificis restituere tenebatur.

Nec considerabiles sunt illæ clausulæ integrè, & absque 11
ulla diminutione, quasi quod non haberent DD. olim Secretarii integram pecuniam, si totum pretium per eos expensum non reciperent, quia semper latet solita æquivocatio, non enim dicit constitutio, quod Secretarii debeant habere pretium per eos propriis Auctoribus exbursatum integrè, & absque ulla diminutione, sed dicitur, quod camera debeat restituere integrè, & absque ulla diminutione pecunias, pro quibus &c. quæ quidem camera non recusat restitutionem integram, & sine diminutione illius pecuniæ, pro qua ab ipsa camera Secretarii Officia emerunt, seu habuerunt, unde verba hujusmodi, licèt ampla, & universalia, relata tamen ad cameram, prout juxtà tenorem dicti Motus proprii referri debent, plenè, & punctualiter verificantur, ultra quod talia verba universalia restringi debent juxta naturam actus, super quo emanant, ac juxta verisimilem cogitatum disponentis, ut in satis similibus Thomat. *disc. March. 249. num. 34. 35. & 36. vol. 2.* ubi aderant in legato liberationis ad favorem uxoris illa verba, *tutto quello ho speso*, & nihilominus juxta verisimilem mentem disponentis, restringunt dicta verba ad expensas factas de proprio, non verò ad expensas factas de pecunia uxoris, benè etiam Rota *decis. 297. per tot. part. 15. sed præcipuè numer. 4.* & passim in jure procedit, quod verbum nullum est adeò generale, quod inspectis debitis circumstantiis rerum, personarum, & formæ dispositionis non debeat civiliter intelligi, atque limitationem

recipere, Cyriac. *controv erſ.* 292. *num.* 16. Altograd. Jun *controv.* 83. *n.* 27. *volum.* 1.

Quæ tamen omnia ex abundanti deducta ſunt, quia dictæ clauſulæ integrè, & abſque illa diminutione optimè, & punctualiter verificatur in pecunia per Cameram recepta, in qua ſolum ut ſuprà firmatum fuit, cadit, & applicari poteſt demandata reſtitutio.

Ex quibus cum proprietas verborum aſſiſtat intentioni Cameræ, neque aliqua urgens afferatur, ob quam recedendum ſit ab ea, opus non eſſet de ſecunda inſpectione, quæ verisimilem mentem concedentis reſpicit, agere, ut tamen undequaque inſubſiſtentia deciſionis eniteat, placet hunc articulum examinare.

13 Veriſimilis igitur mens Papæ concedentis, à qua regulariter quælibet diſpoſitio interpretationem recipere ſolet Solorz. *de Jur Indiar. tom.* 2. *lib.* 1. *c.* 22. *n.* 46. Rot. *dec.* 432. *n.* 13. *p.* 9. *tom.* 2. evidenter aſſiſtit intentioni Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ, & quidem ex pluribus, &c.

14 Primò, quia cum pluries, ac per multas vices in dicto Motu proprio, ultra particulam, ſuper qua ad præſens cadit diſputatio, uſus fuerit Summus Pontifex hoc reſtitutionis vocabulo, ſemper illud in ſua propria, & vera ſignificatione retrodandi, quod acceperat, acceptum fuiſſe conſtat, unde hoc eodem modo, non autem diverſimodè in hac particula accipi debet, cùm concluſio, licèt vulgata, veriſſima tamen ſit, quod verbum uno modo in una parte diſpoſitionis acceptum, ità pariter in alia ſumi debet, Baytell. *dec.* 31. *num.* 61. D. Altograd. Sen. *conſ.* 12. *n.* 31. *vol.* 2.

Secundò quia, quando Pontifex voluit in caſu, quo Collegium præfatum Officium primo loco vacaturum conſequi non poſſet, ipſius indemnitati conſulere, demandando nedum inſtitutionem ſcut. 5500. auri ſolutorum, ſed etiam refectionem omnium damnorum, expenſarum, & intereſſe, uſus non fuit verbo reſtitutionis, utpotè quod ad dicta ſcuta 5500. auri ſoluta referri tantùm poterat; ſed uſus fuit verbo ſolvere, quod de ſui natura nedum ſcuta 5500. ſoluta, ſed etiam damnata, & intereſſe per eos paſſa comprehendebat ibi *tunc & eo caſu Cameram præfatam ad ſolvendum cum effectu dictam ſummam* 5500. *ſcutorum, unà cum damnis, & intereſſe teneri*;

15 Ex quo diſcretivo modo loquendi ſatis efficax argumentum colligitur, quod ſcilicet ubi Pontifex Cameram teneri voluit ad ſolutionem alicujus ſummæ, præter acceptam, uſus fuit verbo *ſolvere*, & illud *reſtitutionis* omiſit, ità ubi de reſtitutione facienda dixit, de retrodatione pecuniæ acceptæ intelligendum veniat, ut in ſimilibus D. Altogr. Sen. *conſ.* 83. *n.* 58. & 59. *vol.* 2. & dixerat antea *in conſ.* 48. *n.* 14. & *conſ.* 66. *n.* 9. *lib.* 1.

16 Tertiò plurimum apud me urget totus contextus, & cauſa ipſius Motus Piani, cum non expreſſio verborum, ſed ſubſtantia cauſæ det activitatem diſpoſitioni, ſeu contractui, Pariſ. *conſ.* 32. *n.* 34. *lib.* 2. Afflict. *dec.* 378. *num.* 5. Rot. *dec.* 33. *num.* 4. *par.* 2. *Div. Add. ad dec. num.* 4. *p.* 8. Buratt. *dec.* 774. *num.* 12.

Certum autem eſt promulgationi talis Conſtitutioni cauſam dediſſe ſcuta 5500. auri, quæ Pontifex reſtituere debeat Cardinali Mediceo, ab eo recepta pro emptione unius ex Officialis Secretariatus, quod jam per antea ſuppreſſum extiterat ad favorem ipſius Collegii, ad cujus proinde præjudicium reſultabat hæc nova venditio, & ſucceſſivè Summus Pontifex declaravit dictum Officium ut ſupra venditum, fuiſſe ſuppreſſum, & nulliter collatum dicto Cardinali Mediceo, cui reſtituuntur per Cameram, & pro ea per dictum Collegium ſcuta 5500. per eum antea ſoluta, & exinde, pro ſatisfactione præfatæ ſummæ per dictum Collegium ſolutæ, aſſignatur Collegio Officium primo loco vacaturum, ſeu ejuſdem pretium, & pro ejus indemnitate, duplex legitur diſpoſitio ad ipſius favorem; Prima in caſu, quo Officium primo loco vacaturum conſequi non poſſet, vel in eo turbaretur, & tunc obligatur Camera ad ſolutionem ſcutorum 5500. per Collegium exburſatorum unà cum damnis, & intereſſe paſſis, & ſumma quidem cum juſtitia, quia cum Collegium præfatum dictam ſummam ſcutorum 5500. recipere deberet ad cenſum, ſeu ad cambium, ad effectum eam pro Camera, & ejus nomine reſtituendi Cardinali Mediceo, omninò juſtum erat, ut in caſu, quo pretium ex venditione primi Officii vacaturi percipere non poteſt, ei reſtituerentur, nedum dicta ſcuta 5500. ſed etiam reficerentur damna, & intereſſe paſſa; Secunda diſpoſitato reſpicit caſum, quando per ſucceſſores B. Pii, vel Cameram eorum nomine diceretur de nullitate dictæ gratiæ, ſeu eam ad vlam juris reducere prætenderent, & id fieri non poſſe mandavit, niſi reſtitutis dictis Secretariis, & Collegio præfatis pecuniis, quæ verba ut ſupra dixi, & demonſtravi, referri non valent, niſi ad dicta ſcuta 5500.

Hæc eſt ſubſtantia primæ partis dicti Motus proprii, in qua nihil eſt, quod veriſimiliter ſuadeat mentem Summi Pontificis fuiſſe, ut in ſuppreſſione hujus Collegii ſolveretur potius pretium exburſatum per DD. Secretarios eorum auctoribus, quam illud per Cameram verè receptum, quinimò efficaciſſimè urget in contrarium, quod ſupra tetigi, quod ſcilicet ſi reſpectu hujus officii primo loco vacaturi, quod datum fuit in recompenſam mutui gratuiti facti per Collegium Cameræ, in caſu, quo gratia talis conceſſionis prætenderetur invalida, vel ad viam juris reduceretur, mandantur reſtitui ſolùm ſcuta 5500. per Cameram recepta, licèt ipſe Pontifex dicto Collegio facultatem dederit præfatum officium primo loco vacatum, majori pretio dictis ſcutis 5500. vendendi, eo fortius in caſu ſuppreſſionis, vel extinctionis totius Collegii, non intellexerit Summus Pontifex majus onus Cameræ imponere, quàm impoſuerit reſpectu dicti Officii primo loco vacaturi, cujus conceſſio ipſi Motui proprio cauſam dedit.

In ſecunda verò parte dicti Motus proprii, ubi continetur particula, quæ huic controverſiæ cauſam dat, nihil aliud legitur, quàm confirmatio privilegiorum, per anteceſſores Pontifices dicto Collegio conceſſorum, ut in §. ad hæc, ibi *ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes, ut ea, quæ per eumdem Innocentium &c. ac alios forſan Pontifices prædeceſſores noſtros eiſdem Secretariis, & Collegio conceſſa fuerunt, eo firmius ſubſiſtant, quo ſæpius fuerunt Apoſtolica auctoritate roborata*, ex qua parte Motus proprii reſultat.

Quartum motivum deductum ex eo, quod cùm habeamus in hac ſecunda parte cauſam expreſſam diſpoſitionis, quia ſcilicet privilegia dicti Collegii ab aliis Pontificibus ei conceſſa eò firmiora eſſent, quo multiplices confirmationes accederent, omnia ſubſequentia verba in eadem parte contenta, quantumvis ampla, & generalia, reſtringi debent, & reduci ad limites præfatæ cauſæ, Mantic. *de cit. & ambig. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 19. Sorzan. *de Jur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 45. Cyriac. *controv.* 292. *num.* 13. Altograd. Jun. *conſ.* 83. *n.* 16. *tom.* 2. 17

Nec obſiciatur verba illa, *amplioris favoris gratia proſequi volentes*, & quod aliàs admiſſo ſenſu noſtro, dicta verba in ſecunda parte appoſita eſſent ſuperflua.

Quia dicta verba intentioni noſtræ in nihilo officium, ſed opportunè omnino appoſita fuerunt, quoniam cum in prima parte dicti Motus proprii jam pleniſſimè fuiſſet conſultum indemnitati Collegii, pro reintegratione ſcut. 5500. per eum Sanctæ Sedi mutuatorum, cum omnibus clauſulis, & cautelis neceſſariis, certè nihil aliud oportunum erat pro validitate conventionis inter partes initæ, unde cùm Summus Pontifex, ultra prædicta, ex ſua mera liberalitate voluerit privilegia eiſdem Secretariis per ſuos anteceſſores conceſſa, confirmare, certè eos amplioris favoris gratia proſequutus fuit, cùm dicta confirmatio nihil cum prima parte Motus proprii commune haberet.

Quò verò ad objectum ſuperfluitatis; Ultra quod potiùs 18
toleranda eſſet ſuperfluitas, quàm quod verba generalia, contra veriſimilem mentem diſponentis in grave ejus præjudicium retorqueantur, Mantica *de tacit. & ambig.* *lib.* 4. *tit.* 2. *num.* 10. D. Altograd. Jun. *in ſua controv.* 83. *num.* 49. *volum.* 2. illud ex ſubſequentibus verbis ejuſdem confitutionis de medio tollitur; Pontifex enim ipſe reddit cauſam, quare ſimpliciter confirmando privilegia ab aliis Pontificibus conceſſa, eos amplioris gratia proſequatur, quia ſcilicet ſunt verba Motus proprii, privilegia eò firmiùs ſubſiſtunt, quò ſæpiùs fuerint Apoſtolica auctoritate munita.

Quintum pariter argumentum eadem diſpoſitio Motus 19
proprii, in dicto §. ad hæc, nobis ſuppeditat in præmiſſorum comprobationem, quia nempè, cum ibi expreſsè dicatur, quod ultra jam ſupra in prima parte deducta, volebat, & intendebat confirmare privilegia per anteceſſores ſuos eidem Collegio conceſſa, de natura confirmationis eſt addere quidem majus robur, & validitatem rebus confirmatis, ea autem, quæ in ipſis continentur, nullo modo extendere, ut per Bonden. *collect. leg.* 34. *num.* 97. Rot. *deciſ.* 530. *num.* 6. & *deciſ.* 395. *num.* 3. *p.* 15. ubi quod confirmatio, & declaratio nihil fiovi addunt, ſed ſolùm quod factum fuerat, oſtendunt.

Si

Si autem verba illa *reſtitutis prius &c.* juxtà ſenſum deciſionis accipi deberent, quis eſt qui non videat, Motum proprium B. Pii in dicta ſecunda parte terminos ſimplicis confirmationis excedere, dum contra tenorem Brevis Innocentii VIII. de quo ſpecialiter in ipſa confirmatione fit mentio, mandantis in caſu extinctionis, ſeu revocationis præfatorum Officiorum, reſtitui dictis Secretariis ſcuta 6000. per eos effectivè cameræ ſoluta, diſponeretur in caſu extinctionis ſolvi eiſdem Secretariis majorem ſummam ultrà illam per cameram verè receptam.

20 Dato igitur, licèt non conceſſo, verba præfatæ particulæ aliquo modo dubia eſſe, illud certum eſt, quod ſi ſumatur interpretatio illa, quæ favet Cameræ, & quæ eſt juxtà propriam verborum ſignificationem, ea eſt omninò conformis qualitati, & naturæ confirmationis ſupra expreſſæ, ſi autem alius ſenſus à parte prætenſus recipitur, non poteſt in dubium revocari illum eſſe prorsùs incompatibilem cum confirmatione, dum extendit talem reſtitutionem, ultra ſummam in Brevibus confirmatis contentam, & ſic expreſsè innovat, & revocat anteceſſorum Conſtitutiones, & ſic illam Innocentii Octavi, de qua tamen, ad effectum confirmandi, expreſsè fit mentio in ipſo Motu Piano: In hac autem ambiguitate, quatenus adeſſet, quod non admittitur, verba juxta naturam ipſius diſpoſitionis, in qua fuerunt prolata, intelligenda fo-
21 rent, Cyriac. *controverſ.* 292. *num.* 13. Salgad. *de reg. protect. par.* 4. *cap.* 9. *num.* 126. benè Caſtill. *quotid. controv. de conject. de interpret. ultim. volunt. lib.* 4. *c.* 41. *n.* 47. & ſic eo modo, quod ſe compati poſſent cum confirmationis natura, & ſic juſtam cauſam in proœmio adductam benè Al-
22 tograd. Jun. *dicta controv.* 83. *num.* 34. *tom.* 2. Valenzuol. *conſ.* 119. *n.* 70. *volum.* 2. ubi ait id procedere, etiamſi verba diſpoſitionis eſſent generalia.

23 Sexto loco hæc interpretatio, ac intelligentia ſumenda eſſet ex eo, quia hoc modo verba intelliguntur juxtà Juris Communis diſpoſitionem, quod in ambiguis faciendum eſſe, dixit Rota *deciſ.* 90. *num.* 14. *par.* 16. & quod Conſtitutio, ſeu Privilegium ita interpretandum ſit, ut lædat jus commune minus, quàm ſit poſſibile, dixit Caſtill. *dec.* 193. *num.* 36. *tom.* 2.

Quod verò Jure communi attento reſtitui non debeat in caſu ſuppreſſionis ſimilium Jurium vitalitiorum à Principe conceſſorum, niſi pecunia verò per Cameram accepta, admittere videtur ipſa deciſio, dum reſpondendo obſervantiæ, quæ in aliis caſibus id faciendi demonſtrabatur, dicit in præſenti adeſſe pactum clarum, & expreſſum, & ideò dictos caſus non applicari, ſed ne tacitè ex præfata deciſione deducere videat, quod expreſsè comprobari poteſt, dico, quod quidquid ſit, an Princeps, quando ex cauſa publicum bonum reſpicient revocat ſimiles conceſſiones, teneatur aliquod refundere, in quod articulo, negativam tenet Afflict. *de feud. lib.* 3. *de Capit. qui Cur.*
25 *vend. an intellig. §. ſimiliter poteſt n.* 11. *fol.* 273. *tom...* Capyc. Galeot. *reſponſ. fiſcal.* 23. *n.* 75. cum aliis, qui cumulari poſſent, illud communiter receptum videtur, ut ſufficiat per
26 Capyc. Galeot. *dicto reſponſ. fiſcal.* 23. *nu.* 73. & admittit expreſsè Fagnan. *in cap. ex epiſtolæ n.* 10. 11. 12. *de probat.* & per quatuor vices in Regia Camera Summariæ Neapolis fuiſſe deciſum teſtatur Reverter. *in ſua deciſ.* 425. & illam refert Rocc. *in ſuo tract. de offic. eorumque regim. tit. de tract. pro extraction. §.* 7. *nu.* 22. 23. contra quam tamen. Rocc. aliquid dicit, demonſtrando talem reſtitutionem fuiſſe fundatam ſuper pacto appoſito in eadem conceſſione, licet in diverſo caſu, quia ſupra *n.* 18. 20. & 21. firmaverat, poſſe abſque aliqua ſolutione tales conceſſiones revocari ex cauſa publicum bonum reſpiciente, penè Vermigiol. *conſ.* 439. *per tot. & præcipue num.* 3. ibi *reſtituto pretio alias percepto*, facit Belug. *in Specul. Princip. tit. de privat. offic. per Principem faciend. Rubric.* 26. *n.* 6.

Septimo urget pro hac parte ſolitum, & conſuetum in extinctione aliorum officiorum vitalitiorum, in quibus Camera non niſi pretium per ipſam habitum reſtituit.

Et licèt in deciſione reſpondeatur, non poſſe ex præfatis caſibus ſumi obſervantiam delarativam, ex eo quia hic habeamus ſpeciale pactum in caſu extinctionis, & ſuppreſ-
27 ſionis.

Attamen adhuc argumentum viget, quia cum verba pacti ad minùs ſint ambigua, ea juxtà obſervatum in aliis caſibus, ſolitum, & conſuetum ſunt interpretanda, ut ex Socc. Jun. & Sim. de Pret. dixit Caſtill. *dec.* 59. *n.* 8. *verſ. item ex conſuetis l.* 1. & melius *dec.* 51. *n.* 23. *eodem l.* 1.

Octavo plurimum facit, quod ſi capienda eſſet interpre- 28
tatio ad favorem DD. olim Secretariorum, & Pontifex ipſe, ejuſque camera, & Ærarium ingens damnum reciperet, dùm cogeretur exburſare notabilem ſummam pecuniarum, quam ipſa non recepit, ille autem ſenſus, & ea intelligentia recipienda videtur, per quam promittens minùs, quàm poſſibile ſit remaneat gravatus, ut pluribus juribus in id cumulatis probat D. Altograd. Jun. *d. controv.* 83. *n.* 44. 45. facit Rot. *dec.* 297. *n.* 7. *p.* 15.

Non conſiderandum eſt, quod cum in limine fundatio- 29
nis hujuſmodi collegii expreſsè cautum fuerit, quod, in caſu extinctionis ejuſdem, deberent ſolvi tantummodò pecuniæ per cameram receptæ, ſi dicere volumus conſtitutionem Pianam contrarium diſponere, certè illud ſupra plus, quod camera exburſaret, ultrà verè acceptum, eſſet alienatio, & per conſequens donatio; maximè ſi reciperetur interpretatio, quæ ex adverſo datur, quod in dicta particula comprehendantur quicumque Secretarii, ultra illos tunc temporis Officia obtinentes, erga quos alios futuros Secretarios nulla nec quidem gratitudinis cauſa concurrebat, quæ donatio ultrà quod in dubio non præſumitur, & omnis eſt ſumenda interpretatio, ut excludatur Andreol. *controv.* 4. *nu.* 15. ubi concordantes allegat; Adhuc ſi Pontifex eam facere intelliexiſſet, utique derogaſſet 30
Conſtitutionibus de his materiis loquentibus, & quibus derogari ſolet, quando de Juribus Cameræ fit alienatio, quod cum non fecerit, & tales clauſulæ in noſtro Motu proprio non legantur, indè earum omiſſione reſultat Pontificem non intelliexiſſe de Juribus Cameræ alienare, nec ei præjudicium inferre, ut ſimilibus, Rota *deciſion.* 25. *num.* 10. *par.* 10.

Decimo loco mens veriſimilis Pontificis concedentis, 31
juxtà ſenſum cameralium, deprimi videtur ex eo, quod inveriſimile omninò ſit Pontificem, tam ſingularibus animi dotibus ornatum, prout fuit Beatus Pius Quintus, id in mente habuiſſe, ut in caſu ſuppreſſionis, camerà teneri poſſet ad exburſandum duplum, & triplum ejus, quod verè receperat, verba autem licèt generalia cujuſcumque diſpoſitionis, ita intelligenda ſunt, ut ex eis non ſequatur inconveniens, neque notabilis læſio, ut per. Caſtill. *tom.* 4. *cap.* 41. *num.* 62. 63. 64. Altograd. Jun. *controv.* 83. *num.* 31. *tom.* 2. & præcipuè ut jus ipſius concedentis notabile detrimentum non recipiat, ut poſt Rimin. Jun. *conſ.* 268. *num.* 8. *vol.* 4. dicit Caſtill. *d. cap.* 41. *nu.* 65. Et magis ad rem, quod quando unum verbum poteſt habere plu- 32
res ſignificatus nunquam debeat in eo ſenſu, nec referri ad id, quod ſit contra veriſimilem voluntatem diſponentis; 33
poſt Gratian. *conſ.* 17. *n.* 50. *vol.* 1. & alios latè firmat Paſſerin. *problem. leg.* 5. *num.* 42.

Undecimo loco ad hunc pariter effectum non eſt ſper- 34
nenda proprietas, & vera, propriaque ſignificatio illius verbi *reſtituere*, de qua ſupra jam fuit fermo habitus, & juxta quam loquentis mentem ſemper eſſe intelligendam, niſi in contrarium manifeſtè appareat, probat *Textus expreſſus in l. non aliter ff. de leg.* 3. cum aliis apud Bonden. *colluct. leg.* 34. *num.* 87.

Duodecimo, quia etiamſi admitteretur verba, de quibus agitur, eſſe aliquo modo dubia, & ambigua, adhuc recipienda eſſent in eo ſenſu, qui cum certo, vel minus dubio, aut veriſimiliore cæterorum verborum ejuſdem diſpoſitionis ſenſu cohæreat, ut poſt plures firmat Paſſerin. *in problem. leg.* 1. *n.* 62. At ſi interpretatio juxta proprietatem verborum recipitur, certum eſt quod cohæret, & ſe conformat cum natura ipſius diſpoſitionis, in hac parte antiquorum privilegiorum confirmatoriæ; ſi verò ſenſus ex adverſo adductus admittitur, nedùm hæc pars repugnat naturæ confirmationis, ſed expreſsè corrigit, & innovat præcedentes conſtitutiones, quas B. Pius velle confirmare ſe declarat, ut ſupra fuit dictum.

Ultimo tandem, quia verba ambigua conceſſionis ſem- 35
per ad favorem concedentis veniunt interpretanda, Caren. *reſol.* 197. *n.* 8. Altograd. Jun. *controv.* 83. *n.* 44. *tom.* 2. & in puncto ad favorem cameræ, & fiſci D. Spad. *conſ.* 9. *n.* 11. 13. *vol.* 1. prout etiam in dubio ea eſſet ſumenda interpretatio, per quam conſtitutioni antecedenti Innocentii VIII. non cenſeatur, vel minus, quàm poſſibile ſit derogatum, D. Spad. *conſ.* 21. *n.* 11. *lib.* 1. 36

Ex quibus conſtare videtur nedum verba, ſed etiam veriſimilem mentem Pontificis concedentis aſſiſtere intentioni cameræ.

Quibus non obſtat, ſi iterum oponeretur de ſuperfluita- 37
te præfati Motus proprii in ea parte, in qua demandatur reſti-

restitutio pecuniarum Secretariis in casu suppressionis Collegii.

Quia ultra duas responsiones supra traditas huic objecto quarum prima fuit, quod potiùs tolerari deberet superfluitas verborum, quàm quod ex illis magnum damnum proferenti, contra ejus intentionem, resultet; Secunda autem, quod cùm Papa dicat se confirmare, quia quæ sæpius auctoritate Apostolica roborata sunt, firmius subsistant, superfluitas per consequens considerari non potest.

Addo nunc tertiam, quod nempè asserta superfluitas omninò cessat, tum quia Pontifex dicit confirmare privilegia omnia eisdem per suos antecessores concessa, etiamsi usu recepta non essent, tum quia recepto etiam sensu per nos allato, verba dici non possunt superflua, dum in Brevi Innocentii Octavi demandatur restitutio in casu suppressionis solum scutorum 62000. quæ expressio cum dubitari posset, an staret taxativè, itaut significaret solum dicta scuta 62000. fuisse per Cameram recepta, oportuna sanè fuit subsequens declaratio in Motu Piano contenta, in quo dicitur Cameram in casu suppressionis teneri ad restitutionem totius, ac integræ pecuniæ per ipsam receptæ, & quidem absque aliqua diminutione, ex quibus
37 cessat prorsus objecta superfluitas, ut per D. Altograd. & congestos ab eo *dict. controv. 83. num. 48.*

38 Neque minùs ad effugiendam vim præfatorum argumentorum adduci merentur illa verba dictæ particulæ *emisse, vel habuisse constiterit*, quasi quod illud verbum *habuisse* referatur ad alios, præterquam ad Cameram, quia cùm duo ex præfatis officiis de tempore Motus proprii non fuissent vendita per Cameram, sed data insolutum, oportunè fuit adhibitus talis modus loquendi, quia quamvis datio insolutum fraternizet cum emptione, & venditione, tamen in multis etiam differt, & secundum aliquorum sententiam appellatione emptionis non venit, ut per Decian. *cons. 18. nu. 3.* cum pluribus aliis adductis per Merlin *decis. Rotæ nostræ Luc. 23. num. 36.*

Si autem vis ex adverso fieret super verbo illo *emisse*, quasi quod illud referatur ad emptionem factam à possessoribus, hoc esset supponere id, de quo disputatur, quod ex supradictis videtur omninò concludendum, ut dicta verba ad Cameram penitus referri debeant, & tamen ad abundantem subjungitur, quòd licet hujusmodi Jura vitalitia de uno in alium per resignationem transeant, dicuntur tamen semper eadem, quæ à Papa, seu Camera pri-
39 mo loco concessa fuerunt, ut latè probat Salgad. *in labyr. cred. part. 4. cap. 8. num. 14. & seqq.*

40 Neque ex eo, quod Pontifex assensum, & beneplacitum det hujusmodi resignationibus potest indè deduci, quod sibi præjudicaverit; Quia indubitatum est Datariam de pretio hujusmodi translationum, occasione consensus præstandi, nullam habere notitiam, ultra quod de Jure indubitatum est per talem assensum in nihilo intelligi posse præjudicatum juribus ipsius Principis assentientis; Carleval. *de Judic. tom. 2. lib. 1. tit. 3. disput. 23. n. 42.* Venturin. *cons. 37. num. 127.* Boscol. *in sua controv. post lib. 1.* D. de Luc. *de feud. art. 3. num. 95.*

Hæc sunt, quæ meo judicio videntur ponere rem prorsus in claris ad favorem Rev. Cameræ Apostolicæ, & nihilominus licet omninò ad abundantem subjungo, quod etiamsi verba Motus proprii accipienda essent juxtà sensum in decisione expressum; Adhuc talis restitutio pretii exbursati per Secretarios non verificaretur, nisi in illis, seu Secretariis existentibus de tempore Motus proprii, & qui supervixissent de tempore suppressionis, non autem militare possent ad favorem aliorum, qui ex ipsis non sunt, & hoc quidem ex pluribus, &

41 Primò, quia causa hujus privilegii (à qua debet ejus vis desumi, & natura dignosci ad *Text. in l. in omnibus 69. ff. de jur.* cum aliis per Rot. *in Cæsenat. seu Sarsin. Laudemiorum 19. Junii 1656. coram R.P.D. Albergato §. & primo quidem*, Bonden. *collect. leg. 35. n. 3.*) non alia certè fuit, ut in principio ipsius Motus propri exprimitur, quam gratitudo erga Secretarios tunc temporis viventes, qui summam scut. 5500. Summo Pontifici gratis mutuati fuerunt, eam fortè accipiendo ad censum, & sub cambiis, juxtà facultatem ipsis in dicto Motu proprio tributam, & sic se ipsos gravando ad satisfaciendum de redditibus officii cujuslibet eorum ad proprios usus destinati fructus, & cambia, donec per vacationem, & venditionem primi Officii Secretariatus tale debitum extingueretur.

42 Cùm igitur hæc causa gratitudinis, quæ præfato motui originem dedit non verificetur, nec verificari valeat, nisi in personis illorum Secretariorum, qui tunc temporis indigentiis Cameræ Apostolicæ subvenerunt, tale privilegium per consequens, tamquam ob benemerita concessum, censeri debet personale, ut multarum legum inductione, ac DD. auctoritate probat Arias de Mes. *var. resol. lib. 2. cap. 27. num. 3. 4.* ubi dicit id procedere, etiam si concessio esset de sui natura realis, quia si fuit facta contemplatione certæ personæ, & ob benemerita, censeri debet personalis, confirmat eo non citato Venturin. *cons. 24. n. 134.* 43
& nemine ex eis adducto Capic. Galeott. *controv. forens. cap. 15. num. 9. lib. 2.*

Nec novum in jure est, quod mutata persona, ac per 44
personæ mutationem, & variationem, varietur, & alteretur privilegium, ut post Boer. Avendan. & alios scripsit Salgad. *de reg. protect. part. 3. cap. 10. num. 293.* maximè quando, vel qualitas, vel meritum personæ est causa immediata privilegii, ut ex Bald. dixit Menoch. *cons. 704.* 45
num. 18. & dixerat antea *cons. 443.* dixit *nu. 36.* & de pri- 46
vilegio personali, quod extinguatur mutata persona, dixit Rot. *decis. 76. num. 14. par. 15.*

Secundo loco id efficaciter comprobatur ex Mente B. 47
Pii concedentis, cùm de jure indubitatum sit in privilegiis primariam interpretationem sumi à mente concedentis, ut ex *Text. in cap. de his de verb. signif.* Suarez, Castro Pal. Acac. *de privil. probat.* Caren. *resol. 59. num. 60.* Intentio autem B. Pii nullo modo concurrere, neque adduci posse videtur pro extensione hujus privilegii ad Secretarios futuros, circa quod ulterius non insisto, cùm in fortioribus supra demonstraverim excludi omninò verisimilem mentem Pontificis, circa quantitatem pecuniæ restituendam, ultrà verè per Cameram receptam, etiam respectu Secretariorum tunc existentium, ut ex rationibus, & fundamentis ibidem adductis, ad quæ tunc sufficiat remissio, solum addo, quod si respectu Officialium tunc viventium aliqua considerari poterat causa eos gratificandi, ex motivis supra deductis, certè respectu successorum in officio, nullum suberat motivum eis ita latè favendi cum tam gravi præjudicio Cameræ Apostolicæ, ut scilicet ea teneretur restituere, quod non receperat, & sic si etiam eos hæc pars Montis proprii comprehenderet, quis non videt, quod læsionem cameræ contineret, neque aliquam illorum respectu rationabilem causam haberet, unde si verba cujuscumque privilegii sunt secundùm æquitatem intelligenda etiam si aliter sonarent, ut per Rot. *decision. 400.* 48
num. 34. part. 9. & decis. 165. num. 16. part. 16. ea certè in casu nostro sumenda est interpretatio, per quam dicta restitutio ultra pretium perceptum per Cameram dirigatur solùm ad Secretarios de tempore Motus proprii actualiter existentes, ac de tempore suppressionis Collegii supervivентes, quorum respectu aliqua saltem gratitudinis causa concurrebat, non verò extendi ad alios futuros Secretarios omninò incertos, & incognitos, & in quibus nullum neque gratitudinis, neque meritorum motivum verificari poterat.

Confert ad idem, quod cum respectu cameræ hæc restitutio, ultrà habitum per eam, est mera donatio, vel pro ejus exclusione resolvendum, vel saltem ut restringatur minus, quàm sit possibile, juxtà vulgatas Juris regulas, undè quando pro totali exclusione donationis concludendum non esset, prout ego in rei veritate resolvendum censerem; Adhuc saltem hujusmodi prætensa donatio restringenda videtur ad Secretarios, de tempore Motus proprii existentes, non autem ad eorum successores extendi.

Tertio loco plurimum urgere videntur ipsa verba Mo- 49
tus proprii in hac parte, & signanter speciali animadversione digna mihi videntur illa verba, *singulis Secretariis, tunc viventibus*, cum enim in quacumque dispositione verbum quodlibet superfluò appositum censeri non debeat, sed aliquid operari, Surd. *cons. 94. nu. 19.* Gratian. *discept. for. cap. 383. n. 8.* Altograd. Sen. *cons. 100. n. 39. volum. 2.* & omnis interpretatio possibilis sit sumenda potiùs, quàm admittenda superfluitas, nisi in eo casu, in quo aliquod absurdum emergeret, ut supra tetigi, quibus addo Actolin. *resol. 74. n. 26.* Cyriac. *contr. 622. n. 17. p. 4.* Bonden. *collect. leg. 34. nu. 84. 85.* Clarum videtur, dicta verba aliud operari 50
non posse, quàm denotare restitutionem dictis modo, & forma faciendam esse Secretariis existentibus in officio de tempore Motus proprii, & de tempore suppressionis viventibus, aliàs enim si talis restitutio omnes, & quoscumque Secretarios comprehenderet, superflua omninò fuisset adjectio illorum verborum *singulis Secretariis tunc viventibus*, quia certum erat mortuos dici non posse ampliùs Secretarios, neque ipsis aliquam restitutionem debitam fuisse, nec minus eorum hæredibus, cùm agatur de juribus vitalitiis, quæ cum persona extinguuntur, unde ne dicta expressio remaneat otiosa, concludendum est ex præfatis verbis deduci restitutionem totius, & integræ pecuniæ, ac prætii, pro quo eos emisse, vel habuisse officia constiterit, directam non fuisse, nisi ad illos ex Secretariis Collegium constituentibus de tempore Motus proprii, qui viverent, quando sequeretur suppressio, quod etiam confirmatur ex verbo illo *singulis*, quod quodammodo videtur appositum contradistinctè à dictione illa *omnibus*, quo usus fuisset Summus Pontifex, si indistinctè quibuscumque Secretariis, actualiter de tempore suppressionis existentibus, talis restitutio eo modo, & forma, prout in decisione supponitur, facienda esset.

Ex quibus sive attendatur mens Pontificis concedentis, 51
sive causa, & motivus dispositionis, sive inspiciantur personæ, in quas concessio directa est, quæ tria esse animadvertenda monet Rot. *dec. 339. n. 10. par. 17.* omnia sdadent particulam Motus proprii in clausula, de qua agitur, referri non posse nisi ad Secretarios superviventes de tempore suppressionis, ex illis tamen actualiter de tempore Motus proprii officia obtinentibus.

Hæc tamen omnia ex abundanti dicta sint, non quia optimè de jure non procedant, sed quia omninò superflua existimo, cum juxta supra in principio deducta verba Motus proprii, verificari non possint, nisi in pretio effectivè per Cameram recepto.

Ex quibus in sensu veritatis censeo recedendum à decisis, salvo tamen semper omni, &c.

Hieronymus Palma.

In Responsum D. Joannis Torre J. C. Lucensis.

SUMMARIUM.

1 *Duæ negativæ faciunt unam affirmativam.*
2 *Res regulariter redimi debet pro eo pretio, pro quo fuit vendita.*
3 *Verba ubi sunt clara, non est opus recurrere ad interpretationem, & subauditos intellectus.*
4 *Verbum restituere significat retrodare id, quod per prius fuit acceptum.*
5 *Verborum sensus dicitur ambiguus, quando duplicem habet significationem, & multipliciter intelligi potest.*
6 *Qui per alium facit, per se ipsum facere videtur.*
7 *Actus non ab ordinante, sed ab exequente, dicitur factus.*
8 *Privilegia ita interpretantur, ut reducantur ad juris communis intelligentiam.*
9 *Officia vitalitia solent redimi pro eodem pretio, pro quo à Principe fuerunt vendita.*
10 *Res inter alios acta aliis non nocet.*
11 *Alteri per alterum conditio deterior fieri non potest.*
12 *Consensus ad unum effectum adhibitus, in aliis præjudicium non infert.*
13 *Donatio non præsumitur, sed potiùs error.*
14 *Pontifex, non est præsumendum, quod voluerit rescribere contra Cameram.*
15 *Lex generalis, & fundamentalis qualificat omnes alias ex post super eadem materia editas.*
16 *Confirmatio nihil de novo tribuit, nec præcedenter disposita extendit.*
17 *Clausula iisdem modo, & forma, importat simpliccm confirmationem.*
18 *Verba dubia Bullæ, & Constitutionis ab observantia recipiunt declarationem.*
19 *Etiam si contrarius intellectus esset de jure verior.*
20 *Dictio hujusmodi æquiparationem importat.*
21 *Æquiparatorium idem debet esse judicium.*
22 *Dispositio restricta ad certas personas illa non agreditur.*
23 *Privilegia dicuntur privatæ leges.*
24 *Idò privilegiatis solum non aliis prosunt.*
25 *Privilegium extinguitur mutata persona.*
26 *Privilegium semper est personale, quando persona est causa proxima concessionis.*
27 *Privilegium, prout quælibet alia dispositio, declaratur à sua causa.*
28 *Dispositio quælibet recipit declarationem à subjecta materia.*
29 *Officium vitalitium, quando resignatur, in resignante censetur novum.*
30 *Accessorium sequi debet naturam sui principalis.*
31 *Dictio tunc rxtremitatem temporis denotat.*
32 *Deficiente materia deficit materiatum, & num. 33.*
34 *Dictio tunc restringit dispositionem ad casum expressum.*
35 *Nullum verbum nec minima syllaba debet stare otiosa.*

SUppressit Sanctissimus, justis de causis animum suum moventibus, officia Secretariatus Apostolici per olim Pontifices Calixtum Tertium, & Pium Secundum erecta in num. 6. & per Innocentium Octavum postea ampliata ad 24. mandavitque, ut Dominis Secretariis tunc officia possidentibus, persolveretur totum id, quod ipsi, vel eorum antecessores, solverunt Datariæ, vel ejus Officialibus, tam ratione pretii, quàm occasione expeditionum.

Præterea, delegavit Illustriss. Thesaurario articulum, de voto Rotæ omnibus DD. Suffragium dantibus, decidendum; an ultra dictum pretium, supra exbursatum, aliquid dictis ol. Secretariis veniret restituendum, sive persolvendum.

In cujus executionem, proposito in Rota articulo prædicto, placuit huic Sacro Auditorio rescribere favore dd. Dom. Secretariorum *esse restituendum pretium illud, quod quilibet ex Secretariis erogavit in emptionem sui officii, ut ex decisione.* 16. Junii præsentis anni coram Reverendissimo Decano.

Non acquiescens huic resolutioni Camera Apostolica, novam impetravit audientiam; & hoc interim, fuit mihi (licet inter juris consultos minimo) injunctum, ut pro veritate aperiam sensum meum in hujusmodi quæstione.

Ut igitur tanto muneri mihi impartito satisfacerem, omni, qua potui sedulitate, & diligentia decisionem Rotæ præfatam, Bullasque Pontificias in ipsis enunciatas per legi, ex quibus, licet prima fronte animus inclinaret favore dd. DD. Secretariorum pro decisionis confirmatione; Attamen radicitus verbis Litterarum Apostolicarum enucleatis, adhæsi contrariæ sententiæ; Quod DD. Secretarii præfati nil ultra pretium eia respectivè, ut supra exbursatum, prætendere possint à Camera Apostolica, & sic quod à decisis sit recedendum.

Et moveor quia, dum in erectione, ac ampliatione Col- 1
legii dd. Secretariorum, Summi Pontifices reservaverint sibi ipsis facultatem supprimendi, & extinguendi dicta Officia, & Collegium Secretariorum, eaque sibi restituendi soluto pretio; ut colligitur ex Bulla Innocentii Octavi, in qua in casu revocationis, aut alterationis ejusdem Collegii, promittitur restitutio summæ solutæ per eosdem Secretarios; ibi, *si verò erit facta officii revocatio, aut alteratio ad restituendum eis supradictam integram summam* 62400. *ducatorum*, & clarius in Motu proprio Beati Pii Quinti in illis verbis, *Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter &c. pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*; ex hac enim dictione *nisi* proposita negatione, resultat contrarium ejus, quod supra negatum fuit; perindè ac si expresse fuisset reservatum jus supprimendi, & extinguendi idem Collegium, Menoch. *cons. 356. num. 9.* Bellon. Jun. *cons. 1. n. 105. 106.* Rot. coram Amat. Dunozett. *dec. 748. num. 45. cum similibus in dec. 760. n. 10. & 288. num. 8. part. 14. recen.*

Talis redemptio, & reductio Officiorum fieri debebat 2
pro eodemmet pretio, pro quo Camera illa respectivè venditerat Secretariis, videlicet pro pretio de tempore contractus venditionis à Camera, vel ejus officialibus recepto; Nedùm quia, ita de jure præsumitur, quando à partibus non est facta mentio quantitatis pretii; pro quo res vendita sit redimenda, ut cum multis insinuat Bellon. jun. *cons. 767. num. 31.* Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib. 4. & tit. 31. num. 21.* ubi quod videtur verisimiliter à contrahentibus cogitatum, & actum, ideò pro expresso habendum est, & allegato Casanatt. *cons. 7. num. 3.* & aliis ita tenet Fontanell. *dec. 74. num. 45. lib. 1.* & in terminis nostris ponderat Fagnan. *in c. ex epistolæ n. 11. & seqq. de restit. spoliat.* Sed etiam quia præfatus Pontifex Innocentius Octavus id expressit in Bulla ampliationis dicti Collegii, de qua supra, voluit enim quod in casu revocationis dicti Collegii restituerentur dd. Officialibus scuta auri de Camera 62400. per eos solutas in erectione Collegii præfati, ibi, *Si vero erit facta officii revocatio, aut alteratio,*

ut

ratio, ut præmittitur ad restituendum eis supradictam integram summam 62400. *ducatorum auri de Camera per ipsos solutorum.*

Ex quo cùm desumatur initam fuisse potius conventionem de reddendo rem venditam pro eodem pretio, quàm pactum de retrovendendo, talem conventionem fuisse validam, & omninò servandam non dubitatur; nam fuit approbata de jure divino, ut in Levit. cap. 25. in illis verbis *; Cuncta Regio possessionis vestræ sub redemptionis conditione vendetur ;* De jure canonum, ut desumitur *ex text. in cap. ad nostram 5. de empt. & vendit. de jure civili in l. 2. C. de pact. inter emptor. & vendit.* ubi plenissimè scribentes, & plenè Tiraquell. *de tract. convent. in præfat. num.* 3.4. Cald. *de empt. & vend. cap.* 4. *n.* 14. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 4. *tit.* 31. *num.* 7. Castill. *lib.* 2. *quotid. controv. cap.* 25. *num.* 30. *& seq.* Gonzal. *Telles ad decretal. in comment. d. cap. ad nostram de empt. & vend. num.* 3. Hermosill. ad Lopez *l.* 42. *tit.* 5. *part.* 5. *glos.* 1. *num.* 5. ubi benè notat ad propositum, quod quidquid sit in pacto de retrovendendo; in hac conventione nullum oritur dubium, quin debeat restitui pretium de tempore contractus, non de tempore redemptionis ; Proindè non poterat dubitari, quod summa per Cameram recepta esset restituenda, non alias, tàm de jure, quàm vigore Bullæ dictæ erectionis.

Justè igitur Sanctissimus suo infallibili sancivit diplomate ut in moderna suppressione restituerentur singulis Secretariis summæ per eos, vel eorum respectivè antecessores, Cameræ Apostolicæ, vel eorum Officialibus solutæ, & inanis est prætensio, quod majus pretium restituatur.

Opponitur in decisione, quæ revidetur, contrarium resultare ex verbis expressis dicti Motus proprii B. Pii V. dùm loquendo de privilegiis aliàs concessis dd. Dominis Secretariis ait, *volentes, & statuentes illa nullo unquam tempore per nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, revocari, reduci, alterari, aut moderari, seu Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*: ex iis enim censuerunt DD. resultare expressam voluntatem d. B. Pontificis, quod in casu suppressionis, & extinctionis dicti Collegii deberet restitui singulis Secretariis pretium ab ipsis solutum pro Officio obtinendo; propterea ad eorum favorem militare specialem, & expressam Constitutionem Papalem, ex quo superfluum sit recurrere ad interpretationes, & subauditum intellectum *juxta text. in l. Ille aut Ille*, §. *cum in verbis ff. de leg.* 3. *l. non aliter ff. eod. cum similibus*.

Verùm hujusmodi objecto, quod est decisionis Achilles, pluribus mediis satisfieri posse credidi, &

Primò ostendendo, quod litteralis intellectus dictorum verborum potiùs favet Reverendæ Cameræ, quàm ei noceat.

Secundò quod mentio, & intentio B. Pontificis suadeat DD. Secretariis non fuisse promissum, nisi pretium Camera exbursatum.

Tertiò quod pro interpretatione favore Cameræ assistat observantia, tàm dicti B. Pontificis, quàm aliorum Principum.

Quartò (quod apud me videtur incontrovertibile) quod quatenùs supra narrata verba essent referenda ad pretium, à quolibet ex Secretariis exbursatum pro obtinendo officio Secretariatus, ea dispositio esset restringenda ad Secretarios dumtaxat viventes tempore concessionis dictorum privilegiorum, non verò ad Officiales in Secretariatibus successores.

Redeundo ad primum, dicta verba *restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus, integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, & habuisse constiterit*, aliter interpretari non possunt, juxtà sensum litteralem, nisi quod Camera debeat exbursare Secretariis, in casu suppressionis, eamdem Summam, quam ipsa in actu venditionis percepit: est enim indubitatum quod verbum *restituere* significat retrodare,
4 quod priùs fuit acceptum *ad text. in l. restituere* 35. & 75. *ff. verb. signif. l.* 1. §. *eleganter ff. depositi*, Alciat. *dicta l. restituere* 75. *num.* 3. Cagnol. *l.* 2. *num.* 17. 18. *C. de pact. inter empt. & vendit.* Surd. *cons.* 94. *num.* 23. 24. Altogr. Sen. *cons.* 84. *num.* 6. *lib.* 1. benè Tomat. *decis.* 50. *num.* 501. *ubi quod propria significatio verbi restituere est dare quod accepimus ; & concordat* Rot. coram Dunoz. Jun. *decis.* 7. *num.* 12. coram Gregor. *decis.* 271. *numer.* 3. coram Cavaler. *decis.* 591. *num.* 5. *& in recentior. decis.* 314. *num.* 2. 3. *part.* 14. *decis.* 59. *num.* 1. *part.* 1.

Non resistit quod hujusmodi verbum restituere aliquando etiam accipiatur pro dare, & solvere, ut insinuat decisio quæ revidetur in §. *tamen significat ad text. in l. verbum reddendi ff. de verb. signific.* & aliis apud Arguell. *decis.* 77. *n.* 12. *ad* 15. quia verissima est considerationis Illustrissimi Dommei de Luca in doctissimo discursu ultimo, favore Cameræ edit. §. *verum in hoc solemniter*, & duobus sequentibus, hujusmodi interpretationem potius convenire verbo reddere, quàm restituere, in quibus terminis loquuntur *text. allegati, & decis. coram Arguell.* & comprobatur etiam ex *Thesaur. linguæ latinæ tom.* 2. *litt. R.* verbo *reddere*, ubi quod reddere aliquando capitur pro dare.

Et quamvis ad utrumque sensum verbum restituere potuisset adaptari, quod negatur, nihilominus assumptum decisionis, quod nulla in dictis verbis ambiguitas cognoscatur, omninò detegeretur insubsistens, ambiguus enim & æquivocus, non clarus, & apertus dicitur verborum sensus, quando est duplicis significationis, ac multipliciter accipi potest, ut tenet Gallin. *de verb. signif. lib.* 3. *cap.* 13. *per tot.* & concordat Mantic. *de tacit. lib.* 1. *tit.* 15. *num.* 4. *& seq.* 5

Nec pro interpretanda voluntate B. Pontificis, favore DD. Secretariorum, circa verbum *restituere*, stringunt decisionis argumenta, & signanter quod idem Pontifex eodem verbo usus sit loquens de scutis 5500. anni restituendis à Secretariis Cardinali Mediceo, à quo nihil receperant; quia dum immediatè sequuntur verba *pro nobis, & nomine nostro*, detegitur quod Secretarii restituere debebant nomine Cameræ dictam summam, tanquam ejus Mandatarii, sive Procuratores, & per consequens potius ad Cameram debitricem summæ prius receptæ, quàm ad Secretarios solventes adaptatur dictum verbum *restituere*, ob regulam vulgatam, qui per alium facit per se facere videtur Barbos. *axiom.* 92. & per vulgatum est, quod actus non ab exequente, sed ab ordinante dicitur 6
factus, *l. si hæres de testam. ff. de act. empt.* Cravett. *cons.* 144. *num.* 3. Surd. *cons.* 391. *num.* 38. Capon. *controv. forens.* 9. *num.* 7. ex quo patet, quod hìc pariter hoc verbum 7
restituere accipitur, juxta ejus propriam, & genuinam indolem pro retrodare.

Nec pariter resistit alterum in eo fundatum, quod Pontifex sciebat Officia esse venalia, & resignabilia, & sic pretium posse mutari, & nihilominus disposuit, quod Collegium non extingueretur, nisi prius restitutis singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, &c.

Quia tantum abest hujusmodi argumentum officere intentioni Cameræ, quod potiùs eidem adsistit, siquidem non obstante tali scientia, noluit Cameram teneri, nisi ad ipsum pretium scutorum 5500. quod receperat, ibi *nisi prius restitutis eisdem Secretariis, & Collegio per Cameram realiter, cum effectu pecuniis præfatis*, & pari modo tenendum est in casu nostro, in quo viget eadem ratio, fortificatur assumptum ex consimili dispositione, de qua in Bulla Innocentii Octavi la 12. in ordine, in qua similiter in casu suppressionis demandatur restitutio integræ summæ, & declaratur esse eadem à Camera recepta, *ut in §. 23. ibi si verò erit facta Officii revocatio, aut alteratio &c. ad restituendum eis supradictam integram summam* 62400. *auri de Camera per ipsos solutorum &c.*

Ex quibus, & aliis opportunissimè relatis in discursibus Illustrissimi DD. de Luca, & Advocati Phiscalis, qui ad comprobationem Jurium Cameræ contra decisionem omnem lapidem moverunt, arbitror plenissimè fuisse satisfactum huic primo assumpto, quod verba Motus proprii, juxta eorum veram, & propriam significationem, adaptari valeant ad pretium per Cameram receptum non verò ad pretium ab Officialibus solutum resignantibus, ut supponitur in decisione.

Quod verò verisimilis mens B. Pontificis suadeat, quod in casu suppressionis non deberet restitui à Camera, nisi pretium eidem exbursatum, mihi videtur evidentissimè desumi posse.

Primò, quia privilegia interpretantur eo modo, ut reducantur ad juris communis intelligentiam, Casanatt. *cons.* 59. *n.* 19. 20. Gonzal. Tellez. *ad decret. in cap. causam de rescript. num.* 6. *in fine decis.* 165. *num.* 13. *part.* 16. *recent.* sed est conforme dispositioni juris communis, ut similia Officia redimantur pro eodem pretio, pro quo à Camera vendita 8

dita fuerunt, ex latè cumulatis per Fagnan. *d. c. ex Epistola n.* 11. *& seq. de restit. spoliator.* Galeott. *responsi. fiscal.* 23. *n.* 73. Vermigliol. *cons.* 434. *per tot. & præcipuè num.* 3. Bellig. *in specul. Princip. tit. de privat off. per Principem faciendis rub.* 26. *n.* 6. *merito &c.* 9

Secundò, quia pretium Officiorum Secretariatus in translatione de uno in alio omnino dependeret à pactis, & conventionibus contrahentium, non verò à pontifice, nam idem pretium taxatur absque interventu Cameræ, vel ejus Ministrorum, unde non potest presumi quod Pontifex voluerit, ut eidem Cameræ inferretur præjudicium facto alterius, contra regulam quod res inter alios acta aliis non
10 nocet, Gratian. *discept.* 744. Barbos. *axiom.* 199. *utrobique n.* 11. nec alterius per alterum iniqua conditio infertur, *l.*
11 *non debet ff. de regul. jur. c. non debet* 22. *eodem tit. in* 6. & in terminis, in quibus versamur, quod Officiales pacisccndo cum renunciatario non possunt aliquod præjudicium Cameræ inferre, tenent Castrac. *ubi supra c.* 41. *n.* 10. Illustriss. D. meus de Luca *de regal. disc.* 18. *n.* 8. *versic. & in officiis*, & quamquam Pontifex adhibeat consensum in resignationibus, non sibi præjudicat quoad pretium, de quo non fit mentio in supplicatione Carleval. *de judic. libr.* 1. *tit.* 3. *disp.* 23. *n.* 42. ubi quod consensus adhibitus ad unum
12 effectum in aliis non præjudicat, & concordat Illustriss. D. meus de Luca *ubi supra tit. de feud. disc.* 50. *n.* 10. Venturin. *cons.* 37. *n.* 126.

Tertiò, quia quatenus diceretur B. Pius voluisse in dicto Motu proprio disponere ut Secretariis restitueretur in dictum casum ultra pretium Cameræ solutum, totum id, quod solvisset resignantibus, illud plus diceretur donatum dictis Officialibus, hoc autem presumendum non est ad tradita *dec.* 58. *n.* 6. coram Royas *dec.* 692. *n.* 2. coram Merlin.
13 *ubi n.* 4. quod error potius, quam donatio præsumatur, Bec. *cons.* 90. *n.* 58. Menoch. *de arbitr. cas.* 88. *n.* 3. *lib.* 2.

14 Eo magis quia agitur de notabili Cameræ præjudicio, contra quam non est verisimile quod Pontifex voluerit rescribere in dicto motu proprio, Jo. Baptista Spad. *cons.* 9. *n.* 11. *lib.* 1. *& cons.* 296. *n.* 9. *lib.* 2.

15 Quartò, quia in erectione facta per Innoc. VIII. de dicto Collegio Secretariorum, fuit expresse sancitum, quod data Officiorum suppressione, id solum restitueretur Secretariis, quod jure, & in effectu fuit eidem Cameræ Pontificiæ solutum, videlicet scuta 62400. hoc eidem censetur repetitum in Motu proprio dicti B. Pii V. siquidem cùm agatur de lege fundamentali ipsius Collegii, quæ qualificat, & cum certa determinatione loquitur, qualificat, determinat & ad sui intellectus trahit omnes alias simpliciter, & generaliter super eadem matera loquentes, Mantic. *de tacit. tom.* 1. *lib.* 4. *n.* 11. cum ibi allegatis.

16 Eo fortius quia in dicto Motu proprio confirmat, & approbat B. Pius antiqua Secretariorum privilegia, non verò auget, vel ampliat, ut demonstrat verba *confirmamus, & approbamus, & pro cautela potiori eadem privilegia &c. de novo concedimus &c.* quæ confirmationi conveniunt, non autem extensioni, ex qua nil de novo censetur tributum, vel commutatum Laurentius Matthe. *de regim. Regni Valentiæ c.* 7. §. 4. *n.* 53. & facit text. *in l. cum dilecta vers. volentes de confirmatione utili, vel inutili dec.* 682. *nu.* 30. *p.* 4. *n.* 3. *rec.* quod clarius convincitur ex subsequentibus *iisdem modo, & forma quibus per DD. Prædecessores* omninò excludentibus intentionem augendi, vel extendendi privile-
17 gia, sed repetendi quod prius fuerat concessum Cyriac. *contr.* 69. *n.* 38. Rot. coram Dunozet. Jun. *dec.* 715. *n.* 1. *dec.* 354. *n.* 28. *p.* 11. *rec.*

Tertium fundamentum, quod consistit in observantia, tam B. Pontificis, quam successorum, & etiam aliorum Principum, restituendi in similibus suppressionibus solum pretium receptum; fuit latè deductum, & exornatum in informatione Illustriss. D. Commissarii Cameræ, data in præterita positione §. *observantia quoque, cum plurib. seqq.* itaut aliquid, ultra ibi relata, addere superfluum existimaverim.

Et licet in decisione respondeatur in casu nostro non posse sumi observantia declarativam, nedum quia ut pretenditur obstant clara, & præcisa verba Bullæ, sed etiam quia in aliis cessat dispositio, quod in suppressione Officiorum debeat restitui integraliter, & absque diminutione pecunia, pro qua empta fuerunt, propterea de uno ad alterum non valeat inferri, attamen talis responsio, quoad primam, removetur, negando suppositum, nam revera
18 ut vidimus, verba Bullæ potius sunt clara pro Camera, quam contra ipsam, & tamen sufficeret quod essent dubia adhoc, ut ab observantia reciperent interpretationem, Gratia. *discep. forens. c.* 842. *n.* 37. *decis.* 8. *n.* 5. *p.* 18. *rec.* & præcipuè in bullis, & privilegiis Pontificiis, in quibus 19
observantia totum faciat *dec.* 175. *n.* 10. coram Eminentiss. Otthobon. etiamsi contrarius intellectus esset de jure verior *dec.* 216. *n.* 6. *p.* 13. *rec.* Quod ad secundam partem, nulla potest casuum diversitas considerari inter hujusmodi Secretariatus, & alia Officia Romanæ Curiæ: nam B. Pontifex habuit hæc in omnibus cum aliis Officiis pro æquiparatis, & ejusdem naturæ, prout declaravit in dicta Constitutione §. *quod si contigerit, & in similibus concedi solitam tam aliis Officialibus hujusmodi Officia ementibus* 20
illud enim *hujusmodi* similitudinem cum aliis Officiis importat ad text. *in l. hujusmodi ff. de legat.* 1. plenè Rebuff. *de verb. signif. leg.* 1. §. *hujusmodi personis* & æquiparatio operatur, ut unum idem sit omnium æquiparatorum Judicium Valenzuel. *consil.* 172. *num.* 28. *lib.* 2. Anton. Monac. *dec. Bonon.* 98. *n.* 19. Barbos. *axiom. jur.* 28.

Dato tandem, sine tamen præjudicio veritatis, quod 21
B. Pontifex voluerit in supracitatis verbis, de quibus in dicto Motu proprio, quod restitueretur singulis Secretariis totum, & integrum pretium, quomodolibet ab eis solutum resignantibus, attamen mihi videtur indubitatum id, quod supra quarto loco probandum assumpsi, hanc dispositionem fuisse restrictam ad illos Secretarios, qui adhuc viverent, tempore quo fieret suppressio, non verò Officialibus eorum successoribus.

Hoc autem ex pluribus fit manifestum.

Primò quia verba sunt directa Secretariis, uti singulis 22
consideratis, non verò eorum Collegio ibi *singulis Secretariis*, propterea non est locus extensioni, favore successorum, nam dispositio restricta ad certas personas illas non egreditur *l. quæ conditio ff. de condit. & demonstr.* Spad. *cons.* 206. *n.* 2. 3. *lib.* 2. *dec.* 740. *n.* 10. coram Burat. *dec.* 27. *n.* 21. conram Zarate, privilegia enim dicuntur privatæ leges, ait text. *in cap. privilegium* 3. *dist.* proinde privile- 23
giato solum, non aliis prosunt *dec.* 103. *n.* 7. 8. coram Peutinger. & mutata persona extinguitur privilegium in concessum *c. privilegium de regul. jur. in* 6. Altogrd. *cons.* 48. 24
n. 164. *lib.* 1. Venturin. *cons.* 39. *n.* 7. *& cons.* 40. *n.* 4.

Secundò, tanto magis privilegium illud dicendum est 25
personale, quia fuit concessum per B. Pontificem personis Officia Secretariorum dè illo tempore occupantibus, intuitu ducatorum 5500. per ipsos Secretarios gratis Cameræ mutuatorum, ad effectu restituendi Cardinali Mediceo Creditori Cameræ in tanta summa, ex causis, de quibus in dicto Motu proprio, verum est etenim quod semper privilegium est personale, quando persona, ut hìc, fuit causa proxima, & immediata concessionis, *l.* 26
quia tale ff. solut. Matr. Venturin. *cons.* 24. *nu.* 134. & est in jure notissimum privilegia, & quamlibet aliam dispositionem declarari à sua causa, *l. cum pater* §. *dulcissimus ff. de legat.* 2. plenè Duran. *dec.* 155. *n.* 9. 10. *dec.* 315. *nu.* 6. & 27
dec. 336. *n.* 1. coram Rembold.

Tertiò hoc privilegium dicendum est personale, quia 28
subjecta materia, ex qua interpretari solent hujusmodi dispositiones Roland. *cons.* 96. *n.* 8. *lib.* 1. *dec.* 398. *n.* 4. *p.* 1. *rec. dec.* 189. *n.* 15. coram Royas, Fontanell. *dec.* 263. *n.* 2. *tom.* 1. expostulabat, ut tale esset, cum enim ageretur de Officiis, quæ ad vitam tantum conceduntur, & penitus possessoribus, vel translatis de uno in alium resignationem extinguuntur, Castracan. *de Societ. offic. c.* 2. *n.* 1. & *c.* 14. *n.* 3. & *c.* 41. *n.* 17. quod procedit sive agatur de vacantibus per mortem, sive per resignationem factam Apostolica authoritate, utroque enim casu Officium præcedens dicitur penitus extinctum, & resolutum, aliudque translatum in successorem omninò novum, & dependens à 29
primo Regens Reverter. *dec.* 185. *n.* 3. Salgad. *Labyr. cred. p.* 1. *cap.* 35. *n.* 21. ultra eorum vitam, pro quibus fuit concessum non poterat extendi privilegium, quod tanquam 30
accessorium, naturam Officii sui principalis sequi tenebatur, *l. etiam C. de jure dot.* cum aliis apud Barbos. *axiom.* 4. *num.* 1. nec diversam à natura rei, de qua agitur, supponi debet fuisse mentem Pontificis concedentis *dec.* 695. *n.* 6. *p.* 1. *divers.*

Nec dicatur, motivum, quod verba dicti Motus proprii sint intelligenda restrictivè favore Secretariorum, qui de anno 1571. possidebant dicta Officia, faciliter corruere, quia in contrarium stat clara mens B. Pontificis, quod scilicet voluerit conferre privilegium prædictum nominatim, & expresse Secretariis viventibus de tempore suppressionis, ibi *Secretariis tunc viventibus*, nam dicto *tunc* signi-

significat extremitatem temporis, & ad illud dispositionem restringit ad Barbos. *dict.* 409. & alios per Rot. *relatores in dec. quæ revidetur §. quod autem vers. dictio enim tunc.*

31 Quia his non obstantibus, adhuc teneo eadem verba *tunc viventibus* non esse, ut prætenditur, directa omnibus in d. Officio successoribus, illis sed Secretariis, quibus de dicto anno 1571. fuit idem privilegium impartitum.

Dum enim ageretur, ut prædixi, de Officiis, quæ morte possessorum omninò extinguebantur, cogitavit B. Pius posse contingere suppressionem tempore, quo non omnes Officiales, quibus privilegium fuit directum, essent mortui, sed aliqui eorum tantùm, quorum viventium Officia, cum adhuc existerent, ipsis Secretariis viventibus direxit verba *singulis Secretariis tunc viventibus*, non verò Secretariis jam defunctis, quorum Officia cum esset extincta, & resoluta, de illis non erat opus disse-

32 rere, cum sublata materia tollatur etiam materiatum, *l. quæstum §. illud fortasse ff. de legat. 3.* Altogr. *cons. 17. num. 19. lib. 1.* & deficiente substantia omnes ejus passiones, &

33 accessiones necesse est *dec. 338. n. 10. p. 15.* Jure igitur merito ad viventium favorem dumtaxat voluit Pontifex ut fieret restitutio pretii in casum suppressionis, modo per eum ordinato, non ad favorem omnium, quia non poterant privilegiari Officia jam extincta morte possessorum respectivè, patet ad sensum, & tenet Altogrd. *d. cons. 17. n. 20.*

34 Et quod B. Pontifex voluerit habere relationem in illis verbis *Secretariis tunc viventibus* ad successores in dd. Officiis, perspicuum est etiam ex eo, quod usus fuit particula *tunc*, quæ habet vim restringendi dispositionem ad dictum casum expressum Robles. *de repræsent. lib. 2. c. 25. n. 3.* nec non dictione *viventium*, quæ denotat personalitatem, non dignitatem, & Officium, *ut in decis. 355. n. 7.* coram Celso, ex quo videntur comprehensi in dicta dispositione illi Secretarii dumtaxat, quibus fuit idem privilegium concessum, dum tamen essent viventes, tempore suppressionis, & non aliter, alias enim si contrarium voluisset, usus fuisset verbis indefinitis, & aptis comprehendere omnes, & singulos Secretarios, & omisisset tanquam superfluam, non verò addidisset restrictivam, *tunc viventibus*, denotantem, quod aliqui poterant esse viventes, & alii non, & quod ad favorem viventium tantùm disponere volebat, dum igitur hæc verba apposuit, & non omisit, id fecisse censendum est, ut aliquid significarent, & ita tenendum est, ne remaneant superflua, & inutilia, non enim in similibus dispositionibus debent stare otiosa plura verba, sed nec etiam minima syllaba ad text. *in l. 1. in pr. ff. de met. caus.* Seacc. *de commer. & camb. §. 7. gloss. 2. n. 22. dec. 77. n. 22. p. 10. rec. dec. 64. n. 5. coram Ninot.*

Ex quibus mihi videtur posse concludi, quod sicuti Innocentius VIII. in actu erectionis dicti Collegii, loquendo de Officiorum revocatione aut alteratione, consideravit statum præsentem ejusdem Collegii, Officiorumque valorem, in ea summa, pro qua verè de illo tempore fuerunt acquisita, ita B. Pontifex Pius, confirmando eorum privilegia idem Collegium, ut tunc erectum, consideravit, voluitque, quod in casu suppressionis officiorum, quæ contigisset ipsis, vel aliquo ex eis viventibus, (& sic non extinctis, vel resolutis per mortem possessorum) restituerentur officialibus summæ, pro quibus de illo tempore singuli Secretarii eorum officia respectivè acquisiverant, ex quibus superfluum est disputare an ampliaverit mediantibus verbis *integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*, hinc apertus est aditus dictis Secretariis Officia modo possidentibus petendi à Camera Apostolica restitutionem, non tantùm pretii, quod ex singulis eorum Cameram recepisse constat (quod jam una cum ipso suppressionis actu restitutum fuit,) sed amplius etiam in totum, quod per eosdem Secretarios Officium resignantibus solutum fuit. Sanctissimus autem benignissimo suo Rescripto, quid fit Juris in hoc Articulo, decidendum commisit Sacræ Rotæ Judicio, quæ sub die 16. mensis Junii Anni proximè elapsi definivit restituendum fore à Camera totum id, quod unusquisque ex Secretariis in emptionem, seu resignationem erogavit Officii; Qua Rotæ Decisione mihi transmissa, & immerito honore requisitus, ut quid in hac exorta controversia pro Veritate sentirem, sincerè referrem, postquam sæpius, tam dicti Innocentii VIII. quam B. Pii Motum, attentè perlegi, in ea Intellectum meum sensi vi rationis coactum devenisse sententiam, quod Camera Apostolica nil ultra ex justitiæ debito restituere teneatur, quam Pretium facta venditione ab eadem Camera receptum.

Ego Jo: Torre Patritius Lucensis.

III. Responsum D. Aloysii Mansii J. C. Patritii Lucensis.

ARGUMENTUM.

Hic pariter expenditur significatio, & differentia verborum *restituere*, & *reddere*. Quantum operetur observantia interpretativa in dispositionibus dubiis; Verba quomodo sint interpretanda. Desumendus est eorum intellectus à proœmio, & causa inibi apposita. De aliquibus dictionibus causativis; Donatio non est præsumenda, quando dicatur ob causam, quando remuneratoria, & quomodo probanda sint merita.

SUMMARIUM.

1 *Voluntatis quæstio non admittitur, ubi in verbis nulla est ambiguitas.*
2 *Generalitas sermonis ambiguam dispositionem reddit n. 8.*
3 *Ambigua quando dicatur, vel dubia dispositio.*
4 *Verbum* restituere *significat retrodare ei, qui dedit.*
5 *Verbum* restituere *aliquando pro* dare *accipitur.*
6 *Verbum* reddere *latiorem habet significationem, quam verbum* restituere, *Declara, n. 7.*
7 *Actus non ab exequente, sed ab ordinante factus dicitur.*
8 *Modus, & consuetudo loquendi disponentis in una parte dispositionis, in aliis partibus eamdem dispositionem declarat.*
9 *Observantia disponentis, circa dispositionis suæ interpretationem, servanda est.*
10 *In duobus intellectibus ejusdem dispositionis, ille prævalere debet, qui habet pro se observantiam, etiamsi alter sit de Jure verior.*
11 *Observantia in casibus individualibus cæteris præfertur.*
12 *Verbum* hujusmodi *similitudinem importat.*
13 *Quod in uno ex æquiparatis servatum est, in aliis quoque servandum.*
16 *Non ex uno tantùm verbo, sed ex toto simul dispositionis contextu mens disponentis argui debet.*
17 *Pro interpretatione verborum dispositionis, requirendus est finis, & occasio, qua fuere prolata.*
18 *Verba restringi debent ad eam causam, pro qua prolata sunt.*
19 *Verba pro eo significatu sunt interpretanda, qui sit consentaneus materiæ dispositionis.*
20 *Ex proœmio disponentis deprehenditur intentio.*
21 *Dispositio à causa in proœmio expressa regulatur.*
22 *A causa in Principio Privilegii adjecta, Privilegium restringitur, seu extenditur.*
23 *Dictio* ut *causam finalem denotat disponentis.*
24 *Dictio* Idcircò *dicitur causativa.*
25 *Clausula* de novo concedimus &c. *an importet novam concessionem, vel antiquæ confirmationem.*
26 *Confirmatio Privilegiorum à novo Principe multum prodest.*
27 *Donatio non præsumitur, nisi probetur.*
28 *Omnes est sumenda interpretatio, quæ donationem excludat.*
29 *Maximè si agatur de donatione in quantitate notabili.*
30 *Donatio ob causam propriè non dicitur donatio, sed datio causam.*
31 *Donatio non dicitur ob causam, quando donator pro illa causa non tenebatur.*
32 *Donatio, ut dicatur remuneratoria, qualia debeant esse merita 33. 34. 35. 36. 37.*
38 *Ecclesia catenus renunciare potest beneficia, quatenus illorum respectu adhuc remaneat in lucro, & utilitate evidenti.*
39 *Creditum morale ex collato beneficio resultans cohæret personæ, nec transit ad successores.*

CUm Sanctissimus Dominus Noster Pontifex Innocentius X. Apostolicæ Cameræ commodis, & necessitatibus totus intentus, præ cæteris maximi ponderis, & momenti ab eo Statutis, supprimere quoque decreverit Se-

Secretariorum Apostolicorum Collegium ab Innoc. VIII. Anno 1487. erectum, sive adauctum. Quamvis in dicta Innoc. VIII. Erectionis Bulla, clarè admodum decretum fuisset; Quod in casu revocationis, aut suppressionis eorumdem Secretariorum Collegii, Camera teneretur iisdem, vel eorum Successoribus restituere summam ab eis in dicta Erectione, & venditione hujusmodi Officiorum percepta quæ fuit scutorum bismille sexcentorum pro quolibet ex vigintiquatuor Secretariis, in quo numero fuit dictum Collegium constitutum; Quia tamen posteà B. Pius V. in Pontificatu successor in suo motu proprio Anno 1571. edito, denuò confirmare volens eademmet Indulta, & Privilegia tam ab Innocentio VIII. quam ab aliis suis Prædecessoribus commemorato Secretariorum Collegio concessa & præsertim restitutionis faciendę pretii in casu suppressionis, promissionem ab Innocentio factam renovando, non dixit, faciendam esse restitutionem pretii ex unoquoque Secretariatus Officio ab Apostolica Camera recepti, prout in motu, seu Bulla Innocentii clarè fuerat expressum, sed omissa nominatione Cameræ, dictum sit, &c. *Collegium ipsum supprimi &c. vel extingui non posse, nisi restitutis prius &c. integrè pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit.* Hinc apertus est aditus dictis Secretariis Officia modo possidentibus petendi à Camera Apostolica restitutionem, non tantùm pretii, quod ex singulis eorum Cameram recepisse constat (quod jam una cum ipso suppressionis actu restitutum fuit,) sed amplius etiam in totum, quod per eosdem Secretarios Officium resignantibus solutum fuit. Sanctissimus autem benignissimo suo Rescripto, quid fit Juris in hoc Articulo, decidendum commisit Sacræ Rotæ Judicio, quæ sub die 16. mensis Junii Anni proximè elapsi definivit restituendum fore à Camera totum id, quod unusquisque ex Secretariis in emptionem, seu resignationem erogavit Officii; Qua Rotæ Decisione mihi transmissa, & immerito honore requisitus, ut quid in hac exorta controversia pro Veritate sentirem, sincerè referrem, postquam sæpius, tam dicti Innocentii VIII. quam B. Pii Motum, attentè perlegi, in ea Intellectum meum sensi vi rationis coactum devenisse sententiam, quod Camera Apostolica nil ultra ex justitiæ debito restituere teneatur, quam Pretium facta venditione ab eadem Camera receptum.

1 Fateor tamen primo aspectu me non modicum deterruisse adeò constanter in exordio decisionis jactam, firmatamque propositionem, quod nempe ex dicta Constitutione B. Pii, & ex ejus verborum tenore adeo expressa resultet ejusdem Pontificis voluntas, quod in casu suppressionis, & extinctionis hujus Collegii, restitui debeat singulis Secretariis pretium ab ipsis pro Officio obtinendo, vel Cameræ, vel quoque resignantibus solutum, ut propterea dicendum sit, pro eis stare specialem, & expressam Constitutionem Papalem, unde recurri non valeat ad Interpretationes, & subauditum Intellectum juxta *l. ille aut ille §. cum in verbis ff. de l. 3.* uti sunt ferè præcisa Decisionis verba; His enim lectis valdè timui, ne oculi mei mihi fuissent fideles in percurrendis, & integrè percipiendis dictæ Constitutionis, & Motus proprii verbis; Quis enim hac propositione ita certè, & absolutè prolata, non expectasset, ut successivè diceretur, quod præter supra relata Constitutionis verba, alia quoque in ea continerentur, ex quibus appareret nominatim promissam fore restitutionem omnium pecuniarum, pro quibus tam à Camera titulo venditionis, quam ab aliis cessionis, aut resignationis titulo dicta Officia consequutos fuisse constiterit; Ita enim, & non aliter congrua foret adaptatio allegati Textus, ubi Paulus Jurisconsultus ait, tunc quæstionem voluntatis non admitti, ubi in verbis nulla est ambiguitas, prout enim adjunctis illis mox commemoratis verbis, nulla esset in Constitutione ambiguitas & certa B. Pontificis emergeret voluntas, quod in casu suppressionis dicti Collegii facienda esset restitutio, tam pretii Cameræ, mediante emptione Officii ab ea facta soluti, quam etiam aliis mediante cessione, sive resignatione ejusdem Officii erogati, prout è contra si expresè dictum foret *restitutis &c. pecuniis, pro quibus à Camera eos Officia emisse &c.* nulli dubium foret, quod solum à Camera receptum restitui deberet, quia sic in utroque casu addita verba clara, apertam, manifestamque præseferrent voluntatem Pontificis, cum verò dictum solummodo legatur in ea *pecuniis, pro quibus eos Officia emisse &c.* fateri necesse est, solo dictorum verborum cortice, & iis à toto contextu Constitutionis abstractis, & à natura rei, de qua hic agitur, separatis ad summum ambiguum remanere dictorum verborum sensum, an de pecuniis à Secretariis Cameræ, vel an Tertiis quoque personis erogatis intelligenda sint, unde voluntatis B. Pontificis quæstionem necessariò admittendam esse patet, & ex cæteris ejusdem Constitutionis partibus certiorem ejus mentis exquirendam fore rationem; Illa enim promissio restitutionis pecuniarum, pro quibus Officia emisse, aut habuisse constiterit, cum sit generalis, & æquivoca loquutio, quę suapte natura comprehendere possit tam pecunias solutas per emptionem à Camera, quam 2 per cessionem, & resignationem ab ipsis Secretariis factam hæc ipsa generalitas, & æquivoci sermonis qualitas proculdubio reddit ambiguam, & perplexam disponentis, & loquentis voluntatem, juxta Gloss. *in l. quoties in stipulationibus 80. in verbo ambigua*, ibi *Generalitatem ff. de verb. obligat.* & Bald. *in l. veteribus ff. de pactis* ait, dici aliquid ambiguum, vel obscurum ratione generalitatis, quia etiam 3 generalitas obscurum parit, & ratione non coarctatæ loquutionis, Soccin. Sen. *in l. In ambiguo ff. de reb. dubiis in principio*, declarat quatuor modis aliquid ambiguum esse posse, & primò ponit, quod provenit ex verbo generali, & quarto loco in proposito ambiguum nuncupari dicit ex aliquo verbo, quod pluribus casibus propriè potest intelligi, licèt is, qui loquitur de uno tantùm senserit, & latius prosequitur Camill. Gallin. *de verbor. signif. lib. 3. cap. 13. & c. 17.* Mantic. *de Tacit. & ambig. lib. 1. tit. 15. nu. 4. 5. 10.* Simon de Præt. *de Interpret. ult. vol. libr. 1. Interpret. prima, dub. 2. solut. 5. nu. 7.* Si igitur Constitutionis conditor in ipsa promissione restitutionis pecuniarum non exprehserit, an Cameræ, vel aliis solutæ fuerint, & sic non magis de Officiis habitis per Cessionem ab aliis, vel per emptionem à Camera, intelligi possit, non modo in opportunè videtur adducta conclusio ex d. text. *præsertim, Ille aut Ille 25. ff. de leg. 3. deducta*; Sed potius cujus Auctoritas mirabiliter, & summo Jure contra Decisionem retorqueri posse videtur, quia si Paulus ibi dixit, *cum in verbis nulla ambiguitas est, non debet admitti voluntatis quæstio*, cùm hic in generali, & obscura Constitutionis loquutione ambiguitas insit, à contrario sensu arguendo, perneccesse debuit ex aliis potius, quam ex ipsis relatis in Decisione ejusdem Constitutionis verbis, sua natura ambiguis, & dubiis, B. Pontificis intentio probari.

Cùm igitur in dicta Piana Constitutione solum inducta 4 & supra relata verba legantur, *restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & sine ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*; Non modò deficit decisionis suppositum, quod verba sint clara favore Secretariorum, sed imo ex eis resultare videtur oppositum, cum verbis illius *restitutis*, quo Sanctus Pontifex usus est, proprietas, naturalisque significatio satis suadeat Cameram obligari solum ad pretium prius acceptum restituendum, ex Text. *in l. restituere 75. ff. de verborum signific. l. 1. §. eleganter ff. deposit. & in l. mancipia in verbo avocandam*, ibi, *Alias frustra diceret restituat. C. de servis fugit.* Alciat. *d. l. 75. nu. 3.* ibi, *propriè autem restituere dicimus, quod accepimus*, Cagnol. *t. 2. n. 17. 18. C. de Pact. inter emptor., & vendit.* Ludov. Carbon. *de omn. rer. Restit. q. 3. §. restitutio*, Surd. *cons. 94. num. 23. 24. & cons. 248. nu. 4.* Altograd. *cons. 84. num. 106. lib. 1.* Rota coram Dunozett. Jun. *decis. 7. num. 12.* & coram Gregor. *dec. 271. nu. 3.* & coram Cavaler. *dec. 591. num. 5. & dec. 314. num. 23. p. 14. & dec. 59. num. 1. part. 16. recent.*

Neque refragatur responsio decisionis in §. *Nec verbum* 5 *illud restitutio &c.* ubi habetur, visum non fuisse Dominis, verbum illud referri tantùm posse ad restitutionem illius quantitatis, quam Camera in venditione officii per ipsam facta recipit, non autem ad illud plus, quod fuit solutum resignantibus, quia ut ibi dicitur, licèt verbum illud *restituere* de sui natura significet reddere, & retrodare, tamen aliquando etiam pro *dare*, & *solvere* accipi soleat, juxta text. *in l. verbo reddendi ff. de verbor. signific. l. cum quidam ff. de leg. 2. & in dec.* Arguell. *77. n. 12. & aliis in ea allegatis*; Nam verè tam allegati Textus, quam adducta decisio coram Arguelles non agunt, neque loquuntur de verbo *restituere*, sed de verbo *reddere*, cujus significatio latior est, ut 6 ex allegata in decisione lege *verbo reddendi*, percipitur, & licèt etiam istud verbum *reddere* aliquando sumatur pro verbo *dare*, Nihilominus tamen in sua vera, & propria significatione importat *retrodare*, quod antea acceptum est, uti probat Gloss. *individualis in dict. l. verbum reddendi littera N.* ibi verbum *reddendi, & retrodandi*, & hæc est propria ejus significatio, & in verbo *significationem littera*

littera O. Ibidem Alciat. *n.3. verſ. Quod tamen*, Arnod Corvin. pariter in explicatione dictæ legis in verbo *reddendi* littera A. ubi ait, *reddere* propriè ſignificare *retrodare*; Et Rota *in d. dec. 77.* coram Arguell. ipſamet etiam conſiderat verbum *reddere* idem ſignificare, ac verbum *ſolvere*, verùm ſuppoſita ſemper præcedenti receptione rei, ex qua reſultet legitima obligatio, ſive reddendi, ſive ſolvendi, ſed non eſt in hoc longius elaborandum, cum ipſamet deciſio ſub §. *Nec verbum illud*, ibi *licèt verbum reſtituere de ſui natura ſignificet reddere, & retrodare*, fateatur, & credat eam verbi *reſtituere* propriam eſſe naturam, quam mox aſſerui, & probavi. Ex quo concidere manifeſtum eſt principale ejuſdem deciſionis fundamentum, ſi enim ex conceſſione ejuſdem deciſionis verba Pianæ Conſtitutionis adſiſtant intentioni Reverendæ Cameræ, dici nunquam poterit eſſe adverſus eam adeò clara, & patentia, ut omnis interpretatio excludenda ſit; Imo ſi verba in ſua naturali ſignificatione ſumpta, ex conceſſione deciſionis Jus Cameræ comprobant, neceſſe potius fuerit dicere, ex conjecturis contra eam agendum eſſe, ut propria verbi ſignificatio, & virtus excludatur, ex quo patet, ipſam deciſionem poſtea conceſſiſſe, verba non eſſe clara, ut paulò
8 ante firmaverat, ſed æquivoca, dupliciſque ſignificationis quæ propterea diſpoſitionem non reddunt claram, ſed ambiguam potius, ut ita inquit Bald. *in l. veteribus ff. de Pact.* ibi, *Primo ratione æquivocationis*, quia oratio, *vel vocabulum poteſt accipi pluribus modis*, & ſic manifeſtum non eſt, utrum velit dicere diſponens eorum, quæ ſignificantur ab eo verbo, quod multipliciter accipi ſolet, ut explicat aliorum auctoritate Gallin. *de verbor. ſignific. lib. 3. c.13. nu.6.* 7. & clarius Soccin. Sen. *in d. l. in ambiguo ff. de rebus dubiis in princip.* ibi, *Tertiò, quando incertitudo oritur ex aliquo verbo, quod pluribus modis etiam poteſt intelligi, licèt is, qui loquitur, de uno tantum ſenſerit*, cum pluribus aliis apud Mantic. *de Tacit. & Ambig. lib. 1. d. tit. 15. & n.4. uſque ad n.*10. Si igitur verbum illud *reſtitutis*, juxta interpretationem deciſionis, in duplici ſenſu poteſt intelligi, cum in verbis dictæ Conſtitutionis reperiatur aliqua ambiguitas, ſequitur extraneam fuiſſe themati quæſtionis præſentis applicationem dictæ *l. Ille*, *aut ille*, quæ expreſsè loquitur *cum in verbis ambiguitas eſt*; Si verò clara, & unica eſt natura illius verbi *reſtitutis*, quod ſignificet tantùm reſtitutionem, & retrodationem factam ab eo, qui accepit, ut allegata jura teſtantur, perneceſſe quoque ſequitur dicendum, promiſſam tantum fuiſſe reſtitutionem pecuniarum, quas Camera accepit, & in ea ſolum verificari poteſt retrodatio, non autem in reſignatariis, qui Secretariis reſignantibus non reſtituunt, nec retrodant, quod alias ab eis vel eorum Auctoribus acceperunt, ſed de ſuo primodant, quod ab aliis non acceperant.

Quod idipſum quoque verius eſſe DD. Rotæ Auditòres cognoverunt; Et ideo refugium habuerunt ad conjecturatam mentem Pontificis, quæ in eadem deciſione in §. *ſequenti quod autem* dicitur illo eodem verbo non in ſua propria, & naturali ſignificatione uti voluiſſe, ſed in eodem potius ſignificatu, quo verbum *ſolvere*, *ſeu dare* accipi conſuevit, quod probare ſatagunt ex pluribus in ipſamet Conſtitutione obſervatis; Et primò, ut inquit, quia B. Pontifex loquens de ſcutis 5500. reſtituendis Cardinali Mediceo utitur verbo *reſtituere*, ut ibi: *Quoniam Secretarii prædicti dictam ſummam eidem Cardinali, noſtro nomine, reſtituere ſe obtulerunt;* Et tamen, ut additur, Secretarii nihil à Cardinali receperant, quod ei reſtituere tenerentur; Verum ſatis evidenter inanitatem animadverſionis facti narrata ſeries oſtendit, dum reſtitutio pecuniarum fieri non debeat proprio nomine à Secretariis, qui nihil à Cardinali receperant, ſed ab eis uti Miniſtris, & nomine Summi Pontificis, & Cameræ, cui ad effectum prædictum dictam ſummam mutuò dederant, & ordinem ſucceſſivè ab ipſo Pontifice receperant mutuatam ſummam *pro Nobis, & Nomine noſtro &c.* (uti ſunt ejus præciſa verba) dicto Cardinali ſolvendi, unde non ipſos Secretarios reſtitutionem, ſed Cameram potius debitricem feciſſe verius dicendum eſt,
9 cum actus non ab exequente, ſed ab ordinante factus dicatur, *l. ſi Hæres. Teſtamento ff. de Act. Empt.* Cravett. *conſ.* 144. *n.*3. Surd. *conſ.*301. *n.*38. Cyriac. *contr.*107. *n.*39. Unde hanc Conſtitutionis præfatæ periodum, uti deciſionis intentioni evidenter adverſam, miratur R. D. de Luca in dicta ſua impreſſa Conſultatione in §. *Et licet in deciſione*, uti firmatæ in deciſione propoſitionis deſtructivam fuiſſe pro ea coadjuvanda in medium prolatam; & quod jure quidem ſummo retorqueri poteſt, cum ex eo inſinuetur potius, quoties actum fuerit ad reſtituenda pecunia à Camera recepta, ſemper cum propriæ ſignificationis verbo B. Pontificem loquutum fuiſſe; Quod etiam habens in mente firmum B. Pontifex; Et ideò fortè metuens, ne diverſimodè intelligi poſſent, narratæ cum verbo *reſtituendi* ſolutioni, à Secretariis Cardinali faciendæ, ex induſtria addidit ſemper ea verba *pro Nobis*, ſeu *Nomine noſtro*, ut ita etiam magis indicaret, ideo eo verbo *reſtituendi* uſum fuiſſe, quia quod ipſe, & Camera acceperat, & reſtituere tenebatur, mediante Miniſterio Secretariorum reſtituebat, Conſuetudo enim loquendi, & uſus Conditoris Conſtitutionis, præ- 10
ſertim in aliis partibus ejuſdem Conſtitutionis, plurimum attendi ſolet pro eorumdem interpretatione verborum, juxta doctrinam Bartoli *in l. Centurio num.27. ff. de vulgar.* benè Pariſ. *conſ.73. n.48. & conſ.46. n.55. lib.2.* & latè exornat Mantic. *de tacit. lib. 7. tit.9.* ferè per totum, *& de Conjectur. ult. vol. lib.6. tit.12. n.15.*

Prout etiam nil urgere poſſe credidi, quod additur in eadem deciſione, ſcilicet non ignoraſſe B. Pontificem dictorum Officiorum pretium, temporis curſu, variari poſſe, & proinde dum poſtea ſtatuit in caſu ſuppreſſionis Collegii ſingulis Secretariis tunc viventibus, reſtitui debere integrè, & abſque diminutione pecunias, hinc non inferatur ad Cameram, à qua reſtitutio facienda erat, verum ad Secretarios, qui pecuniam ſolverant pro emendo officio; Imo potius retorqueri poſſe videtur, quia licèt ex dicta Conſtitutione deſumatur, Pontificem non ignoraſſe pretium Officiorum in dies variari poſſe; Nihilominus in caſu, quo unio, & annexio facta impugnaretur, voluit Cameram non teneri, niſi ad reſtitutionem ſcutorum 5500. quæ receperat, ut in ea legitur, ibi: *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegio per Cameram realiter, & cum effectu pecuniis præfatis*, ex quo fortiſſimum elicitur argumentum, quod etiam in caſu ſuppreſſionis totius Collegii, voluerit idem Pontifex Cameram ad aliud non teneri, quam ad reſtitutionem accepit; Quæ argumentatio fortius etiam ſtringit, ſi animadvertatur, quod idem B. Pius credens tunc unum ex dictis Secretariis per obitum Marcelli vacaſſe, & ideo ejuſdem venditionem ad Cameram ſpectaſſe, de menſe Aprilis anno 1570. illud vendiderat Cardinali de Medicis pro pretio ſcutorum 5500. cum verò poſtea elapſis duobus circiter annis ſexto nempe, & poſtremò ſui Pontificatus anno certior factus fuerit, hujuſmodi Secretariatus vacantis venditionem, & conceſſionem, non ad Cameram, ſed ad ipſum Collegium Secretariorum, vigore Bullæ Innocentii Octavi, ſpectaſſe, eam venditionem revocavit, Dominoque Cardinali pretium dicti Secretariatus reſtituere volens nulla ab eo facta fuit indagatio, aut æſtimatio valoris, quo nunc temporis communiter hujuſmodi Secretariatus Officia per ceſſionem, ſive reſignationem transferrentur, nullaque hujus communis pretii tunc currentis nec ab ipſo, nec à Cardinali, cui reſtitutio facienda erat habita ratione ad pretium ſolummodo à Camera in venditione receptum, integrè reſtitui mandavit, & Cardinalis huic reſtitutioni acquievit, quamvis ſcirent intra biennium à die venditionis elapſum variari, & augeri potuiſſe, & forſan tunc, tempore factæ Cardinali reſtitutionis præfatæ jam auctum fuerat ejus pretium, quia ſemper, & quando etiam ex juſtitiæ debito facienda foret reſtitutio pretii, non aliud, nec in majori quantitate exiſtimatum fuit à Camera faciendum eſſe ea, quam ipſa verè receperit.

Et proinde etiam nullam vim habent ad effectum, de quo agitur, relativæ eæ dictiones *eos*, & *tunc* in eadem deciſione ponderatæ, quia benè ſe compatitur relatio ad Secretarios viventes tempore ſuppreſſionis, cum eo, quod dicimus, faciendam nempè eis, & tunc reſtitutionem ſolummodo pecuniarum, quas in emptione Officiorum à Camera eos, aut eorum Auctores impendiſſe conſtiterit.

Et ſic etiam evaneſcit argumentum, cum quo in fine deciſionis arguitur; Quod ſi in caſum ſuppreſſionis non reſtitueretur ſingulis Secretariis pecunia ſoluta pro obtinendo a reſignantibus Officio, ſed dumtaxat illud, quod pervenit ad Cameram, hoc eſſet contra tenorem dictæ Bullę, quia eis non reſtitueretur *integra*, & *abſque ulla diminutione pecunia*, prout in dicta Bulla decernitur; Hoc enim eſt ſupponere, quod negatur; An ſit enim integra, & ſine diminutione facta reſtitutio ſolum ejus, quod Camera exegit, uti firmiter, & in rei veritate credimus, jam facta eſt reſtitutio integra, & abſque ulla diminutione, & Bullæ intentioni abundanter etiam ſatisfactum; Et ad hoc etiam

etiam advertatur, quod etiam in Conſtitutione Innocentii Octavi in caſu ſuppreſſionis, ſeu revocationis Officii integram ſummam reſtitui mandatur, ſed hanc integram ſummam declarat, eſſe receptam à Camera, unde nil concludit argumentum ex dicto verbo *integrè* deductum.

Cæterum quatenus ex prædictis verba Pianæ Conſtitutionis, juxta Cameræ intentum, clara reddita non fuerint, & aliqua adhuc ambiguitas in eis remaneret, quod non opinor, omnem dubitationis umbram dilueret in facti narratione probatum, quod nempè, tam per ipſum B. Pium, quam per Sanctiſſimos ſuos ſucceſſores Alexandrum VII. Clementem IX. & Clementem X. ita ſemper ſervatum fuit, in quo præcipuè ponderanda eſt obſervantia ipſiuſmet B. Pii, & in iiſdem, de quibus nunc agitur, Secretariatus Officii, cum enim pro ſcutis 5500. vendidiſſet illud, quod vacaverat, Officium, & quod Cameræ utilitati vacaſſe opinatus erat, ut ſupra narratum eſt, & ſic teneri poterat ad quanti Officialium, ſeu Collegii intereat, cum illo tempore jam eorum pretium creviſſet, & ipſemet B. Pontifex animadvertit plus vendi poſſe dicta ſumma ſcutorum 5500. obligare nihilominus Cameram noluit ad reſtitutionem majoris ſummæ, quam ſcut. 5500. receptorum; Quæ profectò obſervantiam præcipuè
11 ipſiuſmet Pontificis, de cujus mente in eadem re inveſtiganda nunc agitur, certam, tutamque interpretationem ipſi Conſtitutioni, & voluntati ejus conditoris tribuere debet, prout in jure veriſſimum teſtantur, Menoch. *conſ.*
12 107. *n.*92. Gratian. *c.*544. *nu.*31. Cyriac. *contr.* 141. *n.*38. 39. adeò ut ſi duplex ſe offerat diſpoſitionis intellectus, ille prævalere debeat, qui pro ſe obſervantiam habeat, etiamſi
13 alter eſſet de Jure verior, Rota *dec.*520. *n.*10. *p.*13. *rec.* Et præſertim quando obſervantia, ut in caſu præſenti, in caſibus individualibus oſtenditur, Honded. *conſ.*92. *n.*30. *lib.*1. Rota coram Greg. *dec.*184. *num.* 8. & coram Burattis. *deciſ.* 944. *n.6. & ſimilibus terminis Officiorum* trad. Lanar. *dec. conſ.*34. *n.2. cum. ſeq.* Rovit. *dec.*72. *n.*26. Capyc. Galeott. *reſponſ. 12. n.* 110. Revendiſſ. D. de Luca *tit. de Regal. diſc.*5. *n.*20.

Hujus autem rationis efficaciam infringere deciſio præſumpſit in §. *fin. Nec viſum eſt DD.* ei objiciendo, applicari non poſſe exempla aliarum ſuppreſſionum officiorum, quoniam inde, ut dicitur, deſumi non poſſit obſervantia declarativa pro caſu præſenti, cum in aliis, prout in hoc Secretariatus officio, cautum non reperiatur, quod in illorum extinctione reſtitui deberet pecuniam, ab officialibus pro emendo officio ſoluta, quare, uti concludit ipſa deciſio, de uno ad alterum nequeat inferri *vulg. l. Papin. &c.* verùm quamvis in facto ignarus ſim, an in aliis ſimilium Officiorum erectionibus hujuſmodi conditio reſtitutionis recepti pretii, in caſu ſuppreſſionis, adjecta fuerit, prout adjectam fuiſſe admodum veriſimile redditur; Nihilominus advertendum eſt, quod B. Pontifex habuit hæc Secretariatus Officia in omnibus, cum aliis officiis pro æquiparatis, & ejuſdem naturæ, prout in dicta Conſtitutione declaravit in §. *Quod ſi contigerit &c.* ibi: *Et in ſimilibus concedi ſolitam aliis Officialibus hujuſmodi Officia ementibus*, illud enim
14 verbum *hujuſmodi* ſimilitudinem cum aliis officiis importat, uti trad. Tuſch. *littera D. concl.* 287. *n.*4. & ex eo Bar-
15 boſ. *dict. prædicta*; Unde quod in uno ex æquiparatis ſervatum eſt, in quoque ſimilibus ſervandum pariter eſſe probat idem Barboſ. *Axiom. Jur.* 24.

Hęc autem longè, latèque ſufficiunt pro tollendis iis, quę in deciſione fuere deducta pro ſola inſpectione verborum, ſeu litteræ, in quorum inveſtigatione tota deciſio ſe occupavit, poſthabita prorſus mentis diſponentis, ex tota Conſtitutionis contemplata ſerie, inveſtigandæ cura, quamvis juxta legalis ſcientiæ noſtræ regulas non ex unico tantùm
16 verbo, & ejus rigoroſa ſignificatione contrahentium, vel diſponentium voluntas tanquam certa, & concludens firmanda ſit, prout nec minus in una tantummodo diſpoſitionis clauſula tota mentis diſponentis intelligentia reponenda ſit, ſed inſimul potius clauſulas omnes, & integrum legis, aut diſpoſitionis contextum inſpicere, revolvereque oportet, ubi de interpretanda voluntate diſponentis agitur, ex contextu namque omnium ſcripturæ verborum melius, & aptius, qualis fuerit intentio, percipitur, quam ex unico tantùm, frequenter præter intentionem, & incidenter prolato, variiſque intellectibus expoſito verbo, ut benè pluribus allegatis, plenèque docet Caſtil. *Quotid. Contr.*
17 *lib.4. c.6. n.41. 42.* & clarius *n.*47. In interpretatione enim verborum, quibus cum aliqua diſpoſitio concepta fuit, requirendus ſemper eſt in primis ex toto ipſius diſpoſitionis tenore finis, & occaſio, qua fuerùt ipſa verba prolata *l. debitor §. fin. ff. ad Trebell. l. profectitia §. fin. ff. de Jur. Dotis l. Neſennius §. fundi ff. de re Judic.* cum aliis apud Oſaſch. *dec.*124. *n.*17. Sim. de Petr. *de Interpret. ult. vol. lib.* 3. *Interpret.4. dubit.1. fol.*3. *n.6.* Surd. *deciſ.* 43. *n.*17, Caſanatt. *conſ.*10. *n.*38. Et eſt vulgata regula, quod verba ſemper re- 18
ſtringi, trahique debent ad eam cauſam, ob quam prolata ſunt ex doctrina Bald. *in l.* 3. *§. Ex hoc Edicto ff. Naut. Caup. & Stabul.* Cephal. *conſ.* 247. *n.*7. 8. Surd. *d. dec.* 43. *n.*17. Caſanatt. *d. conſ.*10. *n.*38. Et in eum ſignificatum ex- 19
plicanda, qui ſit conſentaneus materiæ, & naturæ rei, ſuper qua ad diſponendum ſe diſponens principaliter præparavit, ut ait Natt. *conſ.* 94. *n.*3. Surd. *conſ.* 3. *n.*24. Burſatt. *conſ.*105. *n.*32. *lib.*2. Cephal. *conſ.*329. *n.*5. Caſanatt. *conſ.*45. *n.*104.

Et propterea, antequam ad interpretandam, aut ad arguendam ex uno, vel altero Pianæ Conſtitutionis verbo ipſius B. Pontificis mentem deveniatur, neceſſe quoque prius erat, ſingulas ipſiuſmet Conſtitutionis partes expendere, ex quibus ſingulis ejuſdem Conſtitutionis partibus, & capitulis ſeparatim perlectis, eis infra ſcriptas narrationes, & reſpectivè diſpoſitiones reſultare comperio.

Etenim ſub initio primum uſque ad §. *Et deinde recolendæ Memoriæ Alexander* fit in ea præcipua, & per extenſum commemoratio Conſtitutionis Innocentii VIII. Anno 1487. editæ, in qua numerum Secretariorum uſque ad vigintiquatuor adauxit, receptis ab eis in Cameræ Apoſtolicæ ſubventionem ſcutis 62400. plurimaque ob id eis emolumenta, & privilegia conceſſit: A quo poſtea §. uſque ad aliud ſequentem *Officium Secretariatus*, *quod quondam*. Confirmationem ejuſdem Collegii, & Privilegiorum ab Alexandro VI. Julio II. Leone X. Pontificibus Innocentii VIII. ſucceſſoribus factam exponit; In illo verò §. *Officium &c.* narrat, quod vacato uno ex dictis Secretariis Beatus Pontifex opinatus fuerat ad Sanctam Sedem ejus diſpoſitionem, & venditionem ſpectare, propterea illud idem Officium Cardinali Mediceo pro pretio ſcutorum 5500. vendiderat, ſed comperto poſtea, quod verè potius dictum officium, juxta præfati Innocentii Conſtitutionem ſupprimendum fuerat, dictam diſpoſitionem, & vendictionem à ſe factam nullam declaravit, & ſucceſſivè pro reſtituendis eidem Cardinali pecuniis, pro quibus dictum officium à Camera emerat, eamdem ſummam ſcutorum 5500. mutuò ſibi datam fuiſſe profitetur ab eodem Secretariorum Collegio, cui pro reſtitutione primum eorundem Secretariorum officium per deceſſum, aut quamlibet aliam ammiſſionem, vel dimiſſionem, præterquam per ejuſdem officii reſignationem, ſeu ceſſionem vacaturum, in ſolutum aſſignavit, concedendo ſubſequenter eidem Collegio facultatem vacaturum officium prædictum vendendi, prout ipſi Cameræ liceret, & pretium ex dicta venditione percipiendum ad commodum, & utilitatem ejuſdem Collegii retineri integrum, quod etiamſi in magna ſumma mutuum ſcutorum 5500. excederet, eorum lucro nihilominus cedere debere voluit, & mandavit, quam conceſſionem omni majore cautela, clauſulis, & obligationibus per tres paginas ſubſequenter expreſſis, ad beneficium ejuſdem Collegii munivit, cum Collegio pariter etiam poſtea auctoritatem conceſſit ampliſſimam fructus, & emolumenta, & proventus totius corporis, ſeu maſſæ Collegii obligandi, & hypothecandi pro redditibus annuis exolvendis, ſive cenſibus ſuper dicta maſſa ad effectum prædictum conſtituendis, ut hæc omnia latius in Conſtitutione præfata à d. §. *Officium Secret.* uſque ad §. *Ad hæc dictos Secretarios* expreſſa leguntur.

In quo tamen §. verum eſt etiam declaraſſe B. Pontificem ſuæ mentis eſſe, *dictos Secretarios, & eorum Collegium ampliorisfavore gratiæ, proſequi velle* intra quos tamen limites ſuę gratię, & favoris amplitudinem contineri voluerit, non eſt interpretatione opus, cum ipſemet ſtatim id explicuerit in immediatè ſequentibus verbis, *Utque ea, quæ per eumdem Innocentium VIII. ac Alexandrum VI. &c. ac alios forſan Romanos Pontifices &c. ejuſdem Secretariis conceſſa fuerunt, firmius perſiſtant, quoſæpius fuerint Apoſtolica auctoritate munita, &c.* Gratiam igitur, & favorem ſuum erga Collegium prædictum impartiri in eo tantum voluit, ut antiqua eorum Indulta, & privilegia ab anteceſſoribus Pontificibus conceſſa denuò confirmaret, & magis, magiſque nova Sedis Apoſtolicæ accedente auctoritate corroboraret, quod arbitratus eſt, hoc eſſe novę liberalitatis augmentum, ſicuti per hujuſmodi confirmationem, ut

expreſſit, majus ſubſiſtentiæ, validitatiſque robur acquirebant, quæ ſæpius fuerant auctoritate Apoſtolica munita; Ex quo clarè percipitur totum id, quod poſtea progrediendo dixit, non ad aliud referri debere, quàm ad firmius ſolidiuſque facienda privilegia hactenus à Summorum Pontificum anteceſſorum largitate huic Collegio tri-
20 buta; Et ideò hanc, uti omnium; quæ infrà dicturus erat, cauſam præcipuam, & finalem in proœmio, & præfatione ſequentis diſpoſitionis præmiſit, ut ex ea pariter, juxta communes juris regulas, certa animi ſui probatio, & clara ſequentis diſpoſitionis deduceretur expoſitio, ut per Gab.*conſ.* 113.*n.*49.*lib.*1.Pariſ.*conſ.*33.*n.*17.*lib.*3.Hond.
*conſ.*64.*nu.*4.*lib.*1. Theſaur. *Quæſt.For.lib.*1. *qu.*1.*in princ.*
21 Cauſa enim in proœmio diſpoſitionis adjecta tantæ eſt efficaciæ, & adeò potens, quod, ut ajunt, velut ab anima, ita diſpoſitio ſequens ab ipſa proœmiali ratione reguletur, declaretur, & reſtringatur, Cravett. *conſ.* 192. *n.* 21.Cephal. *conſ.*548. *n.*2. Barz. *deciſ.*97. *n.*37. Gratian. *cap.*558. *n.*25.Et ideò initium privilegii conſiderandum eſſe dicunt,
22 cùm juxtà illud omnia ſequentia ſoleant adjungi, & proinde ad ea quoque reſtringi, ut ex *l. fin. ff. de Exerc. Inſtit.* & notant Bart. *in l. ambitioſa C.de Decret. ab Ordin.faciend.* Abb.*cap. adverſus de Immunit. Eccleſ.n.*2. Suarez *de legibus lib.* 8. *cap.* 28. *nu.* 19.
23 Et hanc finalem cauſam, qua Motus fuit B. Pontifex ad infra diſponendum, nempè ut antiquorum privilegiorum ſubſiſtentiam recenti Pontificis confirmatione ab omni defectu & periculo liberaret, ipſa quoque verborum natura, quibus ſe expreſſit, oſtendunt, Et præcipuè ubi dixit, *Utque ea, quæ &c. eo firmius ſubſiſtant*, quæ dictio *ut* cauſam finalem ſua natura probat diſponentis, Barboſ. *d.* 439.Imò amplius non omninò confidens B. Pontifex,quod prædicta ſufficienter teſtarentur, non aliud ipſum agere infra voluiſſe, quam jam antiquitus elargita Collegio privilegia tantùm confirmare, & ſuæ auctoritatis velut fortiori quodam corroborare munimine; Ideò antequam ſequentem diſpoſitionem inchoaret, addidit: *Idcircò ſingulas eorum, &c.* quæ dictio *idcircò* etiam ipſa tanquam cauſativa ſua naturali vi clarè denotat, ob confirmanda tantùm, non autem ob amplianda in aliquo Privilegia præfata in ſequentem diſpoſitionem deſcendiſſe, ut per ab eodem Barboſa allegatos dictione 142. Cùm igitur tot, tantiſque expreſſionibus, & cautelis B. Pontifex ſuam mentem declaraverit, eſſe confirmandi tantùm,& ultra auctoritatem præcedentium Summorum Pontificum, ſua quoque adjuncta firmius convalidandi privilegia jam conceſſa, ut ſic impoſterum firmius inviolata conſervarentur, & ſubſiſterent; Extraneum nimis non videri non poteſt, quod nihilominus ex leviſſima, & æquivoca unius, vel alterius verbi interpretatione, diverſus omninò ab ejus mente extorqueri præſumatur Summi Pontificis ſenſus,& animus innovandi, ut indæ novæ, & inſolitæ etiam, & in graviſſimum Cameræ detrimentum liberalitates, imò Apoſtolici Ærarii profuſiones deducantur.
24 Et eo magis etiam quia, ſi ad examen vel rigoroſum revocentur omnia, quæ ſequuntur, diſpoſitionis verba, non adverſa, ſed conſentanea potius præmiſſæ proteſtationi, & ſupra expreſsæ cauſæ reperientur omninò. Sic enim ſequens diſpoſitio ſequitur. *Idcircò ſingulas eorumdem Prædeceſſorum litteras, omniaque, & ſingula privilegia, facultates, &c. nec non ſalaria, emolumenta &c. & alia quæcumque iiſdem Secretariis per dictos prædeceſſores conceſſa, pari motu, eiſdem auctoritate &c. confirmamus, & approbamus &c. Necnon illis omnibus, quæ hic expreſſis &c. perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adjicimus,ac defectus etiamſi qui fuerint &c. pariter ſupplentes &c.* Uſque adhuc nil aliud actum fuiſſe, quam jam conceſſa approbare, & confirmare, ſolo naturali intellectus lumine, cuique vel juris imperito clarè nimis conſtare poterit; Prout etiam intra hos pariter confirmationis limites, quæ ſequuntur, contineri manifeſtum eſt, dum inquit. *Et pro cautela potiori ea-*
25 *dem privilegia, facultates &c. iiſdem modo, & forma, quibus per dictos prædeceſſores conceſſa fuerunt iiſdem Secretariis de novo concedimus, & aſſignamus.* Nec ea verba *de novo concedimus*, à natura confirmationis aberrant, quia potius exprimunt illud idem, quod ex confirmationis actu naturaliter reſultat, ut enim inquit Rota *deciſ.* 703.*part.* 1. *diverſor. num.* 6. confirmationes quædam potius ſunt innovationes privilegiorum, quæ nullum Jus de novo tribuunt, & ut ait Marta *de clauſul. p.* 2. *clauſul.* 18. hujuſmodi clauſula *de novo concedimus* rem in antiquo ſuo ſtatu præſervat, & relinquit, & ſolum dubium facit, an privilegia antiqua, ſed alias revocata, vel per uſum amiſſa intelligerentur de novo conceſſa, juxta diſtinctionem Suarez *de legibus lib.* 8. *cap.* 20. *num.* 2. (quod à re noſtra eſt alienum) quod etiam clarius ex ipſiuſmet Conſtitutionis verbis percipitur, quia licèt dictum fuerit *de novo concedimus, & aſſignamus*, non tamen aliquid novi conceſſum poſtea fuit, ſed eadem prorſus antiqua privilegia concederuntur, ut ibi legitur *eadem privilegia, facultates &c. iiſdem modo, & forma, quibus per dictos prædeceſſores conceſſa fuerunt*, & uti præmittitur, iſta eadem antiqua privilegia de novo conceſſa fuerunt tantummodo, ut inquit, pro cautela potiori, quatenus ſola confirmatio non haberet illud efficaciæ, ut eadem antiqua privilegia, tanquam ab ipſo Pontifice confirmante conceſſa, nova, & recentiori auctoritate magis firma redderet; Non enim inutilis 26
omninò evadit confirmatio ſucceſſoris privilegiorum ab anteceſſore Principe conceſſorum, nam, ut ajunt Doctores, videtur addere hujuſmodi confirmatio certitudinem quandam voluntatis ipſius concedentis,& ſecuriorem quoque privilegiatum reddit, quod non ſint à ſucceſſore revocanda, ſed potius conſervanda, & defendenda tanquam ſua propria, & ab ipſomet conceſſa, nam, ut inquit Bald. *conſ.* 232. *lib.* 1. Privilegia Pontificum mortuorum non ſolent eſſe tantæ obſervantiæ, quantæ Pontificis viventis, & magis obligatur concedens privilegium ad illius obſervantiam, quàm ſucceſſor, ut ait Boſſ. *de regul. num.* 31. & admonet ideò Tuſch. & ab eo relati *tom.* 6. *littera P. concl.* 761. ut privilegia Principum defunctorum debeant procurari, ut confirmentur ſucceſſoribus, Suarez *de legib. lib.* 8. *cap.* 18. *num.* 10.

Et hinc eſt, ut dicebam, quod hæc ſequentia ejuſdem Motus proprii verba *Collegium ipſum ſupprimi,vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter &c. ſingulis Secretariis &c. pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſiterit*, non ſint in abſtracto, & abſolutè examinanda, tamquam ſit nova periodus, & cum nova voluntate præterita innovandi, & aliud omninò diverſum à prætedentibus diſponendi, expreſſa ſint, & ſeparata ab antecedenti oratione prolata fuiſſent, ſed potius conſideranda, & exponenda ſunt tanquam pars, & connexionem habentia cum principali ſupra incæpta, & cum his poſtremis verbis diſpoſitione completa; Ex quo ſequitur, quod dum poſt factam ampliſſimam omnium antiquorum privilegiorum huic Secretariorum Collegio à præcedentibus Pontificibus conceſſorum confirmationem, & poſtquam etiam pro majori eorum robore, & cautela illa eadem de novo conceſſit: Quod additur in §. ſequenti *Volentes, & ſtatuentes &c.* nil novi principaliter Beatum Pontificem diſpoſuiſſe, ſed veſtigiis potius Innocentii Octavi prædeceſſoris inhærens, ſicut ipſe Innocentius poſt conceſſas Secretariis immunitates, emolumenta, & privilegia in prima parte ſuæ Conſtitutionis contenta, pro corroboratione majori prædictæ conceſſionis in caſu diminutionis, alterationis, aut revocationis privilegiorum, obligationem Cameræ ad reſtitutionem adjecit; Ita pariter Beatus Pius pro majori robore confirmationis, ſeu novæ conceſſionis privilegiorum prædictæ, prout adjecit clauſulam *Volentes, & ſtatuentes illa &c.* (referendo ita ſe ſemper ad antiqua privilegia, & eamdem formam, & modum, quo fuerant antiquitus conceſſa) *nullo unquam tempore revocari, & reduci poſſe*, & cætera, quæ ſequuntur, ſunt eadem omnia adamuſſim repetita, quæ in eadem prima erectione Secretariorum numero vigintiquatuor fuerant ab Innocentio Octavo poſt conceſſionem privilegiorum adjecta, ut ipſos Sacretarios, qui tunc pro emptione talium Officiorum pecunias Cameræ perſolverant, cautos redderet à periculo reductionis, aut alterationis emolumentorum, ſibi intuitu erogati pretii conceſſorum, aut in caſu ſuppreſſionis totius erogatæ pecuniæ ammiſſionis, ut ex comparatione Textus utriuſque Bullæ clarius habetur.

Poſtquam enim Innocentius Octavus in Conſtitutione præfata dictum Secretariorum numerum adauxit,& ab eis ſummam ſcutorum 62400. ut Sanctæ Sedis neceſſitatibus provideret, exegit, (ut in §. ſecundo dictæ conſtitutionis expreſſit) & emolumenta, redditus; & annuos proventus eiſdem Secretariis aſſignavit; In §.23. eorumdem Secretariorum indemnitati conſulere, & ab omni periculo immunes eos reddere volens, decrevit, quod in eventum, in quem ex emolumentis aſſignatis aliquid *ſubtraheretur, vel minueretur, aut Officium ipſum revocaretur, ſeu mutato modo, & ordine dato alteraretur*, Cameram Apoſtolicam teneri,

neri, ſi erat facta emolumentorum diminutio, ad ſolvendum &c. ſi verò erit facta Officii revocatio, ad reſtituendum eis integram ſummam 62400. Ita pariter Beatus Pius pro majori ipſorum Secretariorum ſatisfactione, & cautela eoſdem caſus, & eventus, in quibus Camera Apoſtolica jam primæva conceſſione remanſerat obligata, hic iterum, licèt diffuſiori ſermone, & multiplicatis ſynonymis verbis, tanquam ad verbum tranſcripſit & expreſſit, cum in hac Beati Pii, prout in ea Innocentii Octavi, legatur iterata promiſſio reſtitutionis pretii in caſu *reductionis, alterationis, moderationis emolumentorum vel revocationis, aut ſuppreſſionis ipſorum Officiorum per Cameram recepti*; Quod pretium per Cameram receptum, quia tunc temporis, in prima nempè facta Officiorum venditione, certum erat, neque cogitatum tunc fuit, poſſe futuro tempore ob emolumentorum augmentum majori pretio eadem Officia vendi, ideò quoque pretium in dictis caſibus reſtituendum in certa, & determinata ſumma in dicta Innocentii Conſtitutione fuit expreſſum, ſed quoniam è contra experientia certum reddiderat B. Pontificem Pium, quod poſt dictam primam Officiorum venditionem, eadem Secretariatus Officia pro longè majori ſumma ſcutorum 2600. qua fuerant in prima erectione à ſingulis Secretariis empta, ſuccedente vacatione, à Camera vendita reperiebantur; Hinc eſt, quod Cardinali Mediceo ſcuta 5400. quæ pro emptione unius ex prædictis Officiis Cameræ ſolverat, reſtitui, mandavit, & quia etiam in dies pretium præfatum, ultra dicta ſcuta 5500. augeri, & fortè etiam diminui, & variari poſſe noverat, è contra in eadem Bulla in caſu revocationis, aut ſuppreſſionis Collegii præfati, non antiquum pretium ſcutorum 2600.nec minus illud ſcutorum 5500.uſque ad quam ſummam eorum pretium in venditione facta à Camera, tunc creviſſe patebat, reſtitui mandaverit, ſed illud ſolum (majus, aut minus fuerit) pro empta fuiſſe Officia conſtiterit.

Pateri tandem cogimur, ex juſtitiæ debito, nil amplius recepto pretio à Camera reſtituendum eſſe, ſic enim Sanctiſſimus Pontifex Innocentius declaravit in caſu ſuppreſſionis Collegii pecunias Camerę à Secretariis tantùm erogatas reſtituendas eſſe, & clarius etiam id velle explicuit ibi Beatus Pontifex Pius in reſtitutione facienda Cardinali Mediceo, dum ſic inquit, *Nos, qui in Terris ejus locum tenemus, qui juſtus eſt Dominus, ac proptereà jus unicuique illæſum ſervari volentes*; Unde Juſtitiæ partes omnes compleviſſe credidit, dum Cardinali id ſolum, quod acceperat Camera, reſtituendum eſſe ſtatuit, nulla habita ratione, an tunc, & poſt venditionem eidem annis præteritis factam, eorumdem Officiorum pretium auctum foret, & prout juſtitiæ ſatisfacere velle proteſtatus eſt, ita pariter non modo pretium ſcutorum 5500. receptum, ſed amplius etiam,quod tunc temporis hujuſmodi Officia per ceſſionem, aut reſignationem æſtimarentur, exolvi proculdubio mandaſſet, ſi id juſti legem requirere cogitaſſet. Si igitu in caſu ſuppreſſionis, aut revocationis hujuſmodi Officiorum ex juſtitiæ debito, nil amplius à Camera exigi poterat, quàm ab eadem recepta pecunia, & ſic præcipuè Beatus idem Pius decrevit, & facto comprobavit.

Quis non videt, quod ſi ejus Conſtitutionem violenta interpretatione trahere contendimus ad obligationem ſolutionis majoris ſummæ, quam Camera receperit, manifeſtè nitimur, ut contra omnes Juris regulas inducatur ex eadem Conſtitutione donatio, nulla rationabili cauſa; Imò in determinatum graviſſimum Ærarii Apoſtolici facta, de cujus Ærarii conſervatione, & augmento, omni ſpreto earnis, & ſanguinis ſtimulo, fuit ſemper Beatus ille Pontifex mirum in modum ſolicitus; Indemnitati enim Secretariorum, cum futuri Secretariatus dimiſſione, ſatis proviſerat, uti novit ipſe, & inſinuat in iis Conſtitutionis ſuæ verbis: *ac eorumdem Secretariorum, & eorum Collegii indemnitati conſulere volentes &c.pretium Officii &c.* cum expreſſa etiam Cameræ obligatione in omni caſu,quo in venditione, aut exactione pretii dicti Officii vacantis, aliquo modo impedirentur, ut infra legitur, & quod magis eſt hujuſmodi excogitatu donatio non modo utilitatem, & commodum contenderet eorum Secretariorum, qui tunc pecuniam mutuati ſunt,& aſſertum meritum eos conſequutus eſſe dicitur, ſed aliorum etiam omnium, qui uſque ad hæc tempora in dictis ſucceſſore Secretariatus Officiis, & qui ex dicto mutuo, nec voluntatis, nec alicujus incommodi meritum habere potuerunt.

27 Vulgata eſt autem regula, quod donatio non præſumi-

tur, niſi probetur, *l. cum de indebito ff. de probat. l. campan. ff. de oper. libertor.* & propterea omnis alia ſumenda eſt interpretatio,quæ donationem excludat, Dec. *conſ.* 177. *n.*1. 28
Becc. *conſ.*52.*n.*70.& fortiùs cùm agitur de quantitate notabili, ut hic Ruin.*conſ.*23.*n.*38.*l.*5.Decian.*conſ.*15.*n.*5.*lib.* 3.Cyriac.*contr.*334.*n.*2. Quod ſi veriſſimum eſt ex ea præ- 29
cipuè ratione, quia nemo cenſetur, quod proprium eſt alteri dare, aut jactare velle quantò magis hæc urgere debet ratio, quando donatio induceretur non pecuniæ propriæ donantis, ſed cujus adminiſtrationem tantùm habet, & de re agitur Eccleſiæ, & Apoſtolici Ærarii, unde fortior excluſiva donationis militare præſumptio debet.

Nec fortè dicatur hæc nomina concludere pro pura, & 30
mera donatione, quæ non ab alia cauſa, quàm à mera liberalitate concedentis exoritur, ceſſare autem, cùm donatio, ſeu conceſſio alteri juſtæ cauſæ adhæret, quia tunc non propriè donatio, ſed datio potius ob cauſam exiſtimanda ſit, juxta Text. *in l.* 1.*ff. de donat.* & clarius Ulpian.*in l. hoc jure* 19. §. *his verbis ff. eod.* cum aliis apud Gratian. *cap.*924.*ex num.* 4. Nam licèt facilè reſponderi poſſet, quod illa ſemper dicitur pura, & derivans ex mera liberalitate donatio, quæ ſit ex illa cauſa, ad quam do- 31
nator nulla lege cogi poterat,ut eſt doctrina Decii *in Auth. ex teſtamento nu.* 8. *C. de collat.* & aliis relatis ſequitur Cravett. *conſ.* 85. *ſub num.* 6. & cum aliis pluribus, Andreol. *contr.* 1155. *num.*13. & 14. & propterea cùm Summi Pontifices ex Juſtitiæ præſcripto ad reſtitutionem tantummodo recepti pretii compelli potuiſſent, quod ultra illud prætenditur promiſſum, meræ donationis habere naturam, negari nequit.

Neque ſubſiſtit, ſi fortè ſubjungeretur, hanc fuiſſe do- 32
nationem remuneratoriam, quæ ut in ſtatu conſtituatur validitatis, non ſit neceſſe, quod impenſa Officia, aut adepta merita cum donante ſint hujuſmodi, ut habeant Juris efficacem obligationem, unde ad ea ſolvenda donans juſtitiæ vi compelli potuerit, verùm ſufficiat, quod ſit debitum morale, ad quod gratitudinis ſaltem lege, & naturali ratione obligetur ex Covaruv. *capit. cum in Officiis num.* 10. *de teſtam.* & latè Tiraquell. *in l. ſi unquam in verbo donatione largitus &c. num.*10. *Cod. de revoc. donat.* Garzia *in tract. de donat. remunerat. numer.* 1. & *plurib. ſeqq.* & aliis apud Sanchez *de matrimon. lib.* 6. *diſput.* 6. *numer.* 2. contrarium tamen, quando veré ſervitia præſtita, & reportata ex eis merita non pariunt Jus aliquod agendi, de- 33
fendit Pinell. *part.* 4. *l.* 1. *Cod. de bon. matern. num.* 60. & *ſeq.* Cujus opinio licèt communiori ſententia rejecta videantur, eam tamen ſaltem veriorem, & ſequendam eſ- 34
ſe, cùm agitur de conceſſione, aut donatione de rebus Eccleſiæ factа, Rota *Romana ſenſit* coram doctiſſimo Merlino *in deciſ.* 242. *num.* 8. 9. *par.* 3. *recent.* Verùm aut una, altera verior ſententia ſit, conveniunt tamen omnes, quod merita æquipollere ſaltem debeant æſtimationi rei donatæ, itaut in exceſſu meritorum mera, & ſimplex, 35
& ſucceſſivè nulla dici debeat donatio ex *cap. relatum il ſecondo extr. de teſtam.* ibi: *juxta ſervitii meritum &c.* cum aliis apud Tiraquell. *in dicto verbo donatione largitus num.* 79. 80. Sanchez *dicta diſput.* 6. *numer.* 7. *verſ. ſed quia &c.* Garzia *de donat. remunerator. n.*25. Fontanell.*de pact.nupt. clauſ.* 4. *gloſſ.* 7. *part.* 2. *num.* 27. Imò inſignia eſſe debere
benemerita, non enim quæcumque ſatis ſunt, ut dona- 36
tio remuneratoria dicatur, ait Sanchez *dicta diſput.*6. *nu.* 5. ubi exemplum ponit in donatione remunerationis Eccleſiæ, & clarius in Eccleſia loquens Rota Romana *dict. deciſ.* 252. *par.* 7. *recent. nu.* 7. inquit, *non ſufficere, quod Beneficia ſint colorata, & in occaſionem ſumpta, ſed debent eſſe urgentia, & inſignia.*

Et quatenus,juxta communem Doctorum traditionem, 37
qualitas meritorum Judicis arbitrio remittenda ſit, ut ait Menoch. *conſ.* 2. *caſu* 132. *n.* 7. 8. qui facti, & perſonarum conditione librata, quænam ſit congrua, vel excęſſiva beneficiorum, ſeu meritorum, aut ſervitiorum acceptorum remuneratio judicare debet,uti trad. etiam Tiraquell.*dicto verbo donatione largitus n.*84.86.Garz.*d.tract.n.*53.Sanchez *d.diſp.*5.*n.*10. Nemo vel mediocris Judicii vir non judica- 38
bit, quod pro mutuo facto à Secretariis Sanctæ Sedi, longè excedentem compenſationem receperint, dum præter dimiſſionem vacaturi Secretariatus pro debita reſtitutione mutuatæ pecuniæ,& confirmationem omnium ſuorum antiquorum Privilegiorum ex gratia elargitam, cum ſumma quoque liberalitate relatum, donatumque eis fuerit totum id, quod ultra dicta ſcuta 5500. ex venditione vacaturi Secretariatus reportari cõtingeret, quod non fuiſſe modicum

eventus comprobavit, absque eo, quod alia donatio inducatur in casu suppressionis totius, & ingentis illius pretii, quod ex cessione, & resignatione quilibet Secretarius exolvisset, quæ prima donatio totius pretii vacaturi Secretariatus, sicuti aliquod speciem haberet remunerationis equipollentis servitio præstito tunc Sanctæ Sedi mutuatæ pecuniæ, & sic ex dimissione fortè dici potuisset aliquam Sanctæ Sedi, tunc in pecuniarum angustia existenti, utilitatem, seu commodum resultasse, ne novo ære alieno Cameram gravare cogeretur; Nulla tamen poterant esse, talisque generis, & gravitatis merita, quæ compensari debuissent cum adeò prodiga, & profusa donatione, quæ certè in maximam, evidensque ejusdem Cameræ Apostolicæ detrimentum redundaret; Unde benè ait in proposito Rota *dicta decis. 242. par. 7. recent. num. 6. 7. Quod merita gratis impensa, & beneficia in Ecclesiam collata, eatenus sunt causa sufficiens pro concessione Bonorum Ecclesiæ, quatenus illorum respectu adhuc Ecclesia, non obstante tali concessione, seu alienatione, remaneat cum lucro, & utilitate evidenti*; Unde si subsisteret excogitata donatio, non modò ex ea nullum Ecclesia lucrum, aut commodum, sed læsionem potius quam maximam sensisset, & propterea nullo pacto talis donationis subsistentia, quatenus etiam clarè constaret, comprobari posset.

Et eo magis, quia si aliqua merita extitissent, fuissent personalia eorum Secretariorum, qui eo tempore superstites pecuniam sub annuo censu ab aliis acceperunt, ut eam Sedi Apostolicæ mutuarent, & qui pro eo tempore, quo dilata est vacatio ultimi ex sex Secretariis, & sic mutuatæ pecuniæ recuperatio, passi sunt incommodum annui census, quorum damnum etiam recompensare voluit Sanctus Pontifex cum dimissione totius pretii, quod ultra scuta 5500. ex venditione ejusdem vacaturi Secretariatus consequi contingeret, etiamsi in magna quantitate excederet; Qui verò supervenere in successione dictorum officiorum, postquam extinctum fuerat onus annui census, & sic integra emolumenta ab omni contributione immunia consequuti sunt, uti sunt præsentes successores, nullum pro Sede Apostolica incommodum sensere, aut damnum, & successivè nec meritum acquisiverunt, unde à Sede Apostolica remunerationem aliquam, nedum adeò gravem, & excessivam, uti prætendunt, consequantur, & est juri consonum, quod creditum morale ex collato beneficio præstitum personæ cohæreat, nec ad successores transeat activè ex parte ejus, qui servitia meritoria præstitit, juxta Reg. *l. unicæ §. Ne autem C. de Caduc. toll. l. quia tale ff. solut. Matrim.* & ibi: Petr. Barbos. *in dict. l. quia tale nu. 8. vers. Aut intelligi ff. sol. Matrim.*

Quamobrem, ut insitiam meam fatear, nunquam captivare valui intellectum meum, ut ab adeò patenti, & sæpius tam verborum natura, quàm facto ipso, & speciali quoque expressione declarata Beati Pontificis mente anteacta solùm privilegia sub iisdem modis, & forma, & conditionibus, quibus fuerunt concessa, confirmandi, vel saltem eadem iterum pro cautiori Secretariorum securitate concedendi discederet, ut ex unico pluribus subjectis adaptabili verbo suaderetur, inductam fuisse innovationem, & adeò exorbitans, & in ipsius concedenti, & Ærarii sui ingentem læsionem prodigalissimum privilegium, dum præsertim idem verbum non modo non est alienum, sed potius mirum in modum convenit, & proprium est explicationi rei, de qua agebatur, nempè quod in revocatione Officii teneretur Camera ad restitutionem recepti, prout statutum fuit in prima erectione Officii, & privilegiorum largitione, quæ ipsa cum omnibus suis cautelis, & jam contractis Camera obligationibus confirmare, & de novo concedere, & non ultra Sanctissimo, Beatoque Pontifici placuit.

Ex quibus &c. Salvo tamen semper &c.

Ego Aloysius Mansi J. V. D. Advoc. Patritiusque Lucensis.

IV. Responsum Jo: Baptistæ Saminiati J. C. Lucensis.

ARGUMENTUM.

Verba disposirionis quomodo veniant intelligenda, & quando licitum sit ab eorum sensu recedere. De significatione verborum *restituere*, *reddere*, *modo*, & *forma*, & de dictionibus *Ut* & *nisi*. Quid operetur confirmatio. Donatio non est præsumenda; quando, & ex quibus convincatur personalis; strictè interpretanda. Princeps ad quid teneatur si præjudicat alieno juri; dispositio quando dici possit personalis.

SUMMARIUM.

1 *Ex fundamentalis, ubi qualificatè, & cum aliqua determinatione loquitur, qualificat, & determinat, necnon ad suz intellectum trahit omnes alias leges simpliciter, & generaliter, super eadem materia loquentes. Confirmans debet intelligi ad limites legis confirmatæ num. 7. Posterior debet in dubio intelligi juxta limites præcedentis num. 58.*

2 *Verbum* restituere *denotat retrodationem rei, aut pecuniæ præcedenter receptæ, & nu. 28. differt à verbo* reddere *nu. 29. & num. 30.*

3 *Verba juxta subjectam materiam sunt intelligenda. Sunt testimonium nostræ mentis n. 9.* Modo, & forma *quid important, n. 12. Subsequentia clara demonstrant quid fuerit intellectum cum præcedentibus dubiis n. 15. Sensus verborum est capiendus, qui cum ratione, & verisimilitudine congruentior sit n. 18. A naturali eorum significatione recedi non potest, nisi manifestum sit aliter sensisse disponentem n. 26. 31. Clara, & litteralia quando dici possint, n. 27. Intelligenda sunt juxta consuetudinem loquentis, n. 32. Singula singulis congrue referendo debent intelligi n. 41.*

4 *Resignatarius repræsentat resignantem, & in ejus jura subrogatus intelligitur.*

5 *Insolutum habuisse, & emisse differunt, & n. 6.*

6 *Confirmationis ea est natura, quod non transcendat limites rei confirmatæ, & habeat omnes illas qualitates, quæ inhærebant actui confirmato, licet in confirmatione non fuerint expressæ, nec præcisè declaratæ. Ex quibus confirmatio tantùm facta dicatur n. 9. & seq. Non ampliat confirmatum, sed strictius ligat, n. 11.*

10 *Actus talis præsumitur, qualem partes denominaverunt.*

13 *Dictio demonstrativa primariè intentionis disponentis* Nisi *post præcedentem negativam includit affirmativam in casu contrario n. 33.*

14 *Causa finalis omnino influit in causatum. Ab ea colligitur an dispositio sit personalis, vel realis, n. 42. Verba generalia reb'ringuntur ad ipsam causam n. 45.*

16 *Camera, nisi expressè, & præcisè fuerit ad aliquid gravata, non comprehenditur in aliqua generali dispositione. Pro ea in dubio est pronunciandum n. 56.*

17 *Disponens, si quod voluit, expressit, in non expressis, noluisse intelligitur.*

19 *Donatio remuneratoria non datur sine præexistentia meritorum æquipollentium. Donatio non præsumitur, quando alia congrua interpretatio dari potest n. 20. Ex causa finali arguitur, an donatio sit personalis, vel realis n. 43. 44. Dicitur donatio quælibet promissio à liberalitate procedens n. 48. supponi non potest in sensato viro nu. 49. Est strictissimi Juris, n. 50. 51.*

21 *Papæ assertioni standum est, quod motus fuerit ex causis concernentibus necessitatem, & publicam utilitatem ad aliquid statuendum.*

22 *Princeps non tenetur ad recompensationem, quando per viam legis generalis, ordinatæ ad publicam utilitatem, præjudicavit juri alterius. Principum beneficia in dubio non sunt intelligenda, quod plures specialitates contineant, n. 57.*

23 *Fiscus tenetur tantùm ad simplum non ad aliud.*

24 *Observantia vera interpres omnium dispositionum.*

25 *Dispositio clara, & litteralis non indiget interpretatione. Quando talis dicenda sit, n. 27.*

34 *Gratia personalis cum personis extinguitur. Personalis, ex quibus arguatur, n. 35. 36. & seq. 42. & seq. Et quid in gratiis Motu proprio factis; n. 46. Quando deviat à juris tramite, præsumitur personalis, n. 52. latè intelligenda, n. 53. Declara n. 54. 55.*

38 *Participium resolvitur in suum verbum, & relativum.*

39 *Discretiva locutio manifestat contrariam voluntatem in parte discretiva.*

DUm suppresso Collegio Secretariorum Apostolicorum singulis Officiorum possessoribus fuerunt integrè, & absque diminutione restitutæ pecuniæ, quæ per eos, vel eorum auctores fuerunt Camerę persolutę, pro emptione,

ne, aut consecutione dictorum Officiorum, censeo pro veritate ad nil ultra ipsam Cameram teneri, ideòque recedendum esse à decisis per Rot. *sub die 16. Junii* proximè elapsi.

Moveor ex illis fundamentis, quæ fuerunt proposita per clarissimos, & doctissimos viros, qui in Urbe Romana pro Camera scripserunt, à quibus ad instar diligentissimorum messorum, nullæ post terga relictæ sunt spiccæ, quæ per alios recolligi valeant; Quemadmodum enim fuit consideratum, ex triplici fonte derivari potest resolutio propositi articuli. Primò ex legibus particularibus; Secundò ex Juris communis dispositione; tertiò ex observantia, consuetudine, vel stylo servari solito in similibus suppressionibus.

Quoad primam; Duæ sunt Constitutiones Summorum Pontificum ad causam facientes; Altera Innocentii Octavi anni 1487. (12. in ordine) quam assistere intentioni Cameræ nemo potest in dubium revocare, ex quo facta per eum erectione in ampliorem formam hujusmodi Collegii, eique assignatis diversis emolumentis, necnon concessis pluribus privilegiis, & signanter facta declaratione in §. 11. quod omnes possent de eorum officiis liberè disponere, nec resignationis receptio posset per Summos Pontifices aliqua ratione denegari, vel differri; Considerans deinde casum revocationis, aut alterationis eorumdem Officiorum, declaravit, quid esset persolvendum à Camera, ut in §. 23. nempè summa ducatorum 62400. quæ præcisè fuerant ipsi Cameræ soluta, pro venditione Officiorum: Subdens, *sic enim cum ipsis Secretariis nos in tractatu omnium præmissorum convenisse, & sic pacto expresso eis pro se ipsis, & eorum successoribus, cum simili Fratrum nostrorum consilio, & assensu fuisse solemniter pollicitos in fide Pontificis recognoscimus, & attestamur*. Ex quorum verborum tenore colligitur, quod & si per dictos Secretarios ex una, & Summum Pontificem Collegii prædicti reformatorem, vel erectorem ex altera, fuerit considerata vel nalitas Officiorum, & quod tractu temporis potuissent augeri pretia, & inter resignantem, & resignatarium induci species mercimonii, nihilominus posthabita hujusmodi consideratione, fuerit expresè, & præcisè conventum, quod data Officiorum suppressione restituendum foret per Cameram id, quod verè, & in effectu fuerat eidem solutum, nempè dicta ducata 62400. in quo intervenit consilium, & assensus Eminentissimorum Cardinalium, & è contra talis conventio fuit formata tam pro Officialibus tunc existentibus, quàm pro successoribus in dicto Collegio Secretariorum, ibi, *pro se ipsis, & eorum successoribus*, idque videtur in hoc proposito matura ponderatione dignum, quia agitur de lege fundamentali constituta, & ordinata in erectione dicti Collegii, (& ad cujus terminos propterea videtur trahendus sensus cujusque posterioris Constitutionis agentis de hac principali substantia, nempè de restituendis pecuniis singulis Officialibus in casum, & eventum suppressionis, & extinctionis dicti Collegii.) Quemadmodum enim hæc prima Constitutio, quæ nuncupari possit quædam scaturigo, à qua emanarunt privilegia, indulta, & facultates totius Collegii, & Secretariorum, apertissimè demonstrat, quid prætendi potuisset sub illo verbo, *ad restituendum eis*, quo utitur eadem Bulla, dum etiam in vim pacti firmati inter Cameram, & Officiales stipulantes pro se ipsis, eorumque successoribus in eodem Collegio, restitutio facienda in casum suppressionis, vel revocationis Officiorum fuit præcisè restricta, & limitata intra ejus propriam sphæram, nempè relativè ad illas pecunias tantummodo, quæ Cameræ fuerant solutæ, in ejusque commodum, & beneficium cesserant, non facta, neque admissa alia, vel minima extensione, aut ampliatione ad id, quod Ærarium Apostolicum non recepisset, atque adeò dicta primordialis Constitutio edita in ipso limine fundationis Collegii meminit de dicta restitutione, subordinata ad pecunias per ipsam Cameram receptas, & non ultra; Ita in hoc sensu, & retento eodem themate debet omninò accipi, & intelligi quæcumque subsequens, & posterior dispositio, vel ordinatio, & consequenter *Motus proprius* B. Pii (de quo mox sum acturus, non tamen admittens tanquam in se clarum hujusmodi ponderatione indigere;) In illo enim, dum fit mentio de tali restitutione, intelligi deberet cum eodem tenore, retentisque iisdem terminis, cum quibus loquitur hæc *Innocentiana* Constitutio, scilicet in ordine ad receptam pecuniam per Cameram, & non aliter; Assistit enim 1 ea receptissima conclusio, quod ubi lex fundamentalis, qualificatè, & cum aliqua determinatione loquitur, qualificet, determinet, & ad sui intellectum trahat omnes alias simpliciter, & generaliter super eadem materia loquentes, Alberic. de Rosat. *in l. si quis in princip. tit. n. 2. in 2. oppos. ff. de leg. 3.* Soccin. Jun. *in l. cum filio familias, in verbo Venio ad apparatum glossæ n. 46. ff. de leg. 1.* Mantic. *de tacit. tom. 1. lib. 4. tit. 23. num. 11.* Salgad. *de re protect. par. 1. cap. 1. prælud. 5. num. 228.* & ante eum Surd. *cons. 177. nu. 33.* Redenasc. *cons. 63. nu. 3. & seqq.* Parlador. *rer. quotid. lib. 2. cap. 5. sub num. 2. vers. præter has.*

Secunda Constitutio habetur per eumdem Motum proprium B. Pii Quinti anni 1571. qui cognito quod officium vacans per obitum Marcelli Augustini à se concessum Cardinali Mediceo, pro summa scut. 5500. esset unum ex illis sex, quæ vendi non poterant, cum dicta sua particulari Constitutione, loco dicti Officii, cujus pretium dicto Cardinali restituere se obtulerat Secretariorum Collegium, eidem Collegio assignavit pretium Officii alterius Secretariatus ex 24. ad Datariam spectantibus primo loco vacaturi, & ulterius privilegia dicti Collegii confirmavit, & pro majori cautela, eadem de novo concessit, subdens in §. *Ad hæc, Volentes, & statuentes illa nullo unquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, revocari, reduci, alterari, aut moderari, nec Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus, integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit.* Hanc quoque Constitutionem in hac parte Cameræ non solùm non officere, sed potiùs ejus intentionem plenè comprobare plura efficacissimè demonstrant.

Primò, quod licèt B. Pius ampliorís favoris gratia fuerit prosequutus idem Collegium, in eo, quod dum vigore Bullæ Innocentii Octavi Camera de tempore suppressionis, non erat obligata, nisi ad ei persolvendum dicta scuta 62400. ipse viceversa mandaverit restitutionem pecuniarum, pro quibus possessores Secretariatuum, vel eorum auctores officia emisserint, vel habuissent, atque adeò in hoc derogatum dici possit præcedenti Constitutioni Innocentii, hæc tamen derogatio facta fuerit respectu dictæ quantitatis tantùm, firmo in rel'quis remanente tenore dictæ Constitutionis, & propterea, sicuti in dicta Bulla Innocentii, dato casu suppressionis, fieri debebat solutio illarum pecuniarum, quas idem Pontifex receperat; Ita in dicto Motu proprio B. Pii fuerit promissa exburs'atio illius summæ, quæ cessisset in commodum, & beneficium ejusdem Cameræ, ut verè, & propriè comprobant illa verba *nisi restitutis, &c.* denotantia retrodationem rei, aut pecu- 2
niæ præcedenter receptæ, atque adeò de per se declarativa intentionis legislatoris, quod ipsa Camera non teneretur, nisi ad id, quod accepisset, & non ultra, ad Text. *in l. 1. §. eleganter ff. de pos.* Surd. *cons. 238. nu. 4.* Grat. *cap. 824. nu. 7. & seq.* Negus. *gu. 443. nu. 3. 4.* Bero. *cons. 207. nu. 63. vol. 3.* plenè Thomat. *dec. 50. n. 501.* ubi quod juxta propriam significationem verbum *restituere* non verificatur nisi in accepto, & confirmat Altograd. Sen. *cons. 84. n. 106. lib. 1.* Rota *dec. 314. n. 2. 3. part. 14. & decis. 59. nu. 1. par. 16. & coram Cavaler. 591. n. 5. & coram Greg. decis. 271. n. 3.*

Non refragantibus illis verbis *integrè, & absque ulla di-* 3
minutione; Quia ea quidem suadeant, quod solutio fieri debuerit in totum non pro parte, hæc tamen totalitas remanere debeat restricta, & limitata intra cancellos suos, nempè respectu illarum pecuniarum, quæ per Cameram fuerint acceptæ, intelligendo verba juxta subjectam materiam restitutionis, de qua loquitur dictus Motus proprius, prout semper fieri debet *l. stipulatio ista ff. de verb. oblig. l. cum Pater §. donatum ff. de leg. 2.* Surd. *decis. 2. num. 13. & decis. 43. num. 16.* Seraph. *decis. 121. nu. 11.* Add. ad Rot. *dec. 217. nu. 198. par. 9. rec.*

Nec etiam illis, *Pro quibus eos officia emisse, aut habuisse* 4
constiterit; Quia congruam pariter recipiant expositionem subjectæ materiæ consentaneam, videlicet, quod fieri debuerit restitutio pecuniarum, pro quibus possessores officiorum, vel ipsorum Auctores eosdem Secretariatus emissent à Camera, cum uterque casus rectè conveniat illi dictioni *eos*, hoc est sive per Officiales viventes facta fuerit immediata acquisitio à Camera, sive mediante persona Auctorum, in vim resignationis per eos factæ, juxta regulam, quod resignatarius repræsentet omninò resignantem, & in ejus jura subrogatus intelligatur, Bich. *decis. 182. nu. 6. 7.* Paris. *de resignat. lib. 1. q. 16. n. 1. & seqq.* Verbum verò *habuisse* congruè fuit appositum pro majori declarativa com-

prehensione illius casus, in quo de tempore suppressionis compertum fuisset, quod Collegium, vel aliquis ex Officialibus habuisset aliquem Secretariatum, non per viam emptionis strictè, & rigorosè acceptæ, sed mediante datione insolutum facta per Cameram; Ad id enim dici po-
5 tuisset non benè congruere illud *emisse*, sed *habuisse*, hoc est insolutum. *Leg. eleganter in princip.* ibi *quemadmodum si pro soluto ei res data fuerit ff. de pignorat. act. l. si prædium*, ibi *Tibi pro soluto datum est C. de evict.* licèt enim is, qui rem accepit insolutum, sit similis emptori, *l. fin. ff. quibus ex caus. in poss. eat.* non tamen est emptor verè, & propriè, cum simile non sit idem *l. 4.* ibi, *nam hujusmodi contractus vicem venationis obtinet C. de evict.*

6 Quam distinctionem inter *emisse*, & *habuisse* eo magis potuit B. Pius considerare, ex quo ipsemet tunc temporis contulerat, & assignaverat Collegio primum beneficium vacaturum ex vigintiquatuor Secretariatibus ad Datariam spectantibus in solutionem scut. 5500. quæ uti restituenda per Cameram Cardinali Mediceo in se accollaverat idem Collegium, eaque pro Papa, ejus nomine, restituere se obligaverat; Ideòque uti voluit, etiam dicto verbo *habuisse*, ne si suppressio fuisset facta per successores, post vacationem dicti primi Officii, ulla cadere potuisset difficultas pro reimbursatione ejusdem Collegii, ex quo illi assignatum fuisset Officium insolutum non venditum, idemque observandum foret, si alia datio, vel assignatio insolutum tractu temporis facta fuisset per Cameram, tam dicto Collegio, quàm alteri universitati, vel cuicumque particulari personæ.

7 Secundò, comprobatur assumptum ex eo, quod B. Pius in dicto §. *ad hæc*, nil aliud intellexisse dici possit, quam confirmare, vel renovare privilegia, gratias, & indulta, quæ per Innocentium Octavum, aliosque prædecessores fuerant concessa dicto Collegio Secretariorium; Quo fit, ut eo fortiùs verba superiùs ponderata, & cum quibus expressit suam voluntatem circa restitutionem dictarum pecuniarum, in casum, & eventum suppressionis Collegii, intelligenda, & exponenda sint in sensu prædicto, nempè uti loquentia de pecuniis per Cameram acceptis, illisque propriè cadentibus sub restitutionis vocabulo, sicut enim per legem fundamentalem ab Innocentio octavo sancitam in casu extinctionis Collegii, non erant restituenda per Cameram, nisi illa ducata 62400. quæ ipsa Camera acceperat; Ita dum B. Pii intentio non alia fuit, quàm confirmandi, vel renovandi privilegia, & indulta, tam per dictum Innocentium, quàm per alios prædecessores concessa, talis confirmatio, vel renovatio debet intelligi ad limites præcedentium Constitutionum, atque adeò quod restitutio pecuniarum per B. Pium præscripta, etiam quod contineret in se majorem verborum prægnantiam, quàm habebat, comprehendat accepta per ipsam Cameram tantummodo, nec ultra egrediatur; *l. sciendum*, & ibi *gloss. & DD. ff. qui satisd. cog. l. 3. C. de silentiariis lib. 12. & hæc consultissima in princ. Cod. qui testamen. fac. pos.* Bald. *in l. sed etsi posteriores ff. de legib. & in l. 1. num. 33. ff. de constit. Princip.* Vasq. *de success. creat. §. 3. num. 1.* Gutier. *pract. quæst. civil. lib. 4. quæst. 1. num. 3.* latè Rot. *coram Burat. decis. 167. num. 3. 4.* benè eadem Rota *decis. 555. n. 2. & seqq. par. 2. rec. & dec. 269. num. 44. tom. 2. part. 4.* Hæc enim est natura confir-
8 mationis, quod non transcendat terminos rei confirmatæ, sed habeat omnes illas qualitates, quæ inhærebant actui confirmato, licèt in confirmatione non fuerint expressè, neque præcisè declaratæ, Alex. *cons. 122. num. 20. lib. 4.* Grat. *cap. 909. num. 17.* Rota *decis. 257. num. 21. par. 9. & dec. 85. num. 2. 3. & seq. par. 17.* cum aliis pluribus apud Reverendiss. & doctissimum D. meum de Luc. *de præemin. disc. 40. num. 5. tom. 3.*

9 Quod verò facta fuerit prædicta confirmatio tantùm, seu renovatio, demonstrant aperte illa verba *confirmamus, & approbamus &c. & pro cautela potiori eadem privilegia, &c. de novo concedimus &c.* nostræ autem mentis testimonium, & signa declarativa sunt verba, *l. Labeo, §. idem Tubero, ff. de supellect. leg. l. scire ff. de tut. & cura.*

Confirmant idem, quæ per Officiales fuerunt facta, cum pro contentis in dicto §. *ad hæc* curaverint ad partes Breve expediri cùm rubrica exprimente confirmationem privile-
10 giorum, actus verò præsumitur talis, qualem partes denominaverunt, Grat. *cap. 96. n. 30.* & ante eum Alex. *cons. 3. sub n. 1. vers. & dicit lib. 1.* Sal. *de pact. cons. 24. n. 11.* Mantic. *de tacit. lib. 2. tit. 2. n. 1. & seq.*

Coadjuvant illa verba, *& firmiùs subsistant, quo sæpius fuerint Apostolica auctoritate munita*, cùm hoc sit proprium confirmationis, quod non ampliet confirmatum, sed tantùm strictiùs liget, *cap. cùm dilecta, vers. nolentes tamen*, 11
ibi *sed antiquum (si quod habet) per innovationem privilegii conservetur*. Extr. *de confirm. utili, vel inutili*, Rot. *decis. 682. n. 30. tom. 3. par. 4.*

Idemque evincit declaratio illa facta B. Pium in dicto §. *Ad hæc*, cum qua expressit se erga dictum Collegium confirmare, vel renovare privilegia *iisdem modo, & forma, quibus per dictos prædecessores concessa fuerunt iisdem Secretariis*, quæ verba excludunt quamcumque intentionem augendi privilegia, eaque extendendi; Quinimò demonstrant voluntatem eadem concedendi, cum omnimoda moderatione qualitatis determinatæ, & limitatæ, prout erat status præcedens, non secus, ac si dictum fuisset, ita demum, & non aliter Gratian. *c. 832. nu. 4.* & quod dicta clausula *iisdem modo, & forma* designat identitatem in omnibus, 12
Rota apud Dunoz. Jun. *dec. 715. n. 1. & in rec. & dec. 555. n. 6. p. 2.* Altograd. Sen. *cons. 58. n. 44. & seqq. vol. 1.* Cyriac. *contr. 69. n. 34.* Rot. *dec. 354. n. 28. par. 11.*

Nec obstant illla verba initiativa; *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia prosequi volentes, &c.* quasi denotent B. Pium intellexisse ampliare, & extendere privilegia ad favorem Collegii prædicti, non verò se continere intra limites solius confirmationis, aut renovationis.

Quia statim expressit Summus Pontifex, in quo consistere deberet amplioris favoris gratia, adjectis immediatè illis verbis. *Utque ea, quæ per eumdem Innocentium Octavum, ac Alexandrum Sextum, Leonem Decimum, Clementem Septimum, ac alios fortassè Romanos Pontifices prædecessores nostros, eisdem Secretariis, & Collegio concessa fuerunt, eo firmius subsistant, quo sæpius fuerint Apostolica auctoritate munita idcircò, &c.* reflectendo maximè ad illam dictionem *Ut* propriè demonstrativam primariæ intentionis, & 13
illius causæ finalis, quæ mentem Pontificiam moderabatur ad *l. si Creditor de distract. pign. & l. emptori ff. de evic.* cum concordantibus apud Barbos. *d. 439. n. 1.* quibus proptereà benè perpensis nunquam admitti potest supposita intentio eadem privilegia extendendi; Tum quia causa finalis erat ordinata ad actum simplicis confirmationis, vel 14
renovationis, ideòque ejusdem naturæ supponi debet dispositio facta, cum hæc causa omninò influat in causatum. Dec. *cons. 7. n. 20. 21. lib. 1.* Mantic. *de tacit. lib. 3. tit. 12. nu. 27.* Thomat. *dec. 50. n. 406.* latè Redenasch. *cons. 36. nu. 10. & seq.* Altograd. Sen. *cons. 5. n. 48. & seq. lib. 2.* Tum etiam quia predicta verba subsequentia clara apertè demonstrant quid Summus Pontifex intellexerit sub illis precedentibus ver- 15
bis *amplioris favoris gratia prosequi volentes*. Rot. *dec. 125. n. 38. p. 2. divers.* Surd. *dec. 288. n. 35.* Grat. *c. 58. n. 26. & seqq.* cum aliis apud Altogr. Sen. *cons. 12. num. 24. lib. 2.*

Tertiò, stringit pro Camera, quo in dicto §. *Ad hæc* nullibi legitur expresè declaratum, quod in casu suppressio- 16
nis solvendum foret Officialibus pretium, cum quo emissent à resignantibus, qua præcisa, & literali expressione non facta, nunquam supponi potest, eam fuisse mentem B. Pii, quo Camera in tam grave proprium præjudicium teneretur ad solvendum, quod non acceperat, & quod cessat in aliorum commodum, & utilitatem, ut in terminis satis proximis aliàs respondit Rota *decis. 555. sub n. 8. vers. ex mente etiam Pontificis, juncto n. 9. p. 2. rec.*

Quartò, quia quando B. Pius voluit Cameram teneri ad aliquid solvendum, ultra id, quod in sorte per eam debebetur, non prætermisit litteris claris, & apertis exprimere, ut in casu molestiarum, vel turbationum, quæ fuissent dicto Collegio Secretariorum illatæ, occasione Officii in solutum eidem assignati, ut ibi, *tunc, & eo casu Cameram præfatam ad solvendum cum effectu dictam summam scutor. 5500. una cùm damnis, & interesse passis teneri*; Atque si 17
intellexisset, quod in casum suppressionis teneretur Camera ad solvendum, ultra acceptum, utique præcisè dixisset, nec sub silentio præteriisset, quod cum non fecerit, nec voluisse, nec ita sensisse omninò tenendum est, *l. unic. §. fin autem ad deficientis C. de caduc. toll.* Aretin. *cons. 29. nu. 5. 6. & seq.* Aym. *cons. 111. n. 4.* Altograd. *cons. 68. n. 61. lib. 1.*

Quintò, quia cum semper adhærendum sit sensui, & significationi verborum, qui cum ratione, & verisimilitudine congruentior sit, *l. cum Pater ff. de pact. dot. non ad ea vers.* 18
quod si purè ff. de condit. & demonstrat. Rot. *decis. 711. num. 2. par. 3. dec. 387. nu. 9. & dec. 429. sub num. 24. par. 5. & dec. 387. nu. 45. par. 9. & dec. 169. n. 13. par. 15. rec.* Ratio, & verisimilitudo suadere videtur rectissimum, & justissimum Pontificem, nunquam intellexisse gravare Apostolicum Ærarium an solvendum quod non acceperat, & ad se exonerandum à debito, quod non contraxerat.

Fortiùs quia, non obstante quòd Summus Pontifex Innocentius Octavus in erectione Collegii dictorum Secretariorum recepisset notabile subsidium, nempè ducata 62400. cum quibus redemit ipsam Mitram Pontificalem, quam cum aliis jocalibus Ecclesiæ pretiosis oppignoraverat, occasione oppressionum, quas passus fuerat, & pro quibus simul cum Ærario fuerant exhausti Ecclesiæ proventus, ut ipsemet exposuit in dicta sua Constitutione 12. §. 2. ideòque cum causa satis rationabili potuisset suam voluntatem gratam ostendere erga dictum Collegium, nihilominus considerato casu suppressionis promisit restitutionem pecuniarum receptarum tantummodò, nempè dictorum scutorum 62400. Nimiùm igitur improbabile, & inverisimile prorsus est, quod pro solis scutis 5500. debitis per Cameram Cardinali Mediceo, & accollatis per Collegium prædictum (cui ulterius data fuit debita recompensatio, mediante assignatione Officii primo loco vacaturi) voluerit B. Pius eam nimium generosam liberalitatem exercere, gravando Cameram in casum suppressionis ad solvendum tam accepta, quam non accepta, & illud, quod tertiæ personæ fuisset pro arbitrio persolutum.

Sextò, quia si aliter diceretur, admittendum esset, quod de toto eo ultra acceptum, pro quo teneretur Camera erga Officiales intellexisset Papa, in casum dictæ suppressionis, munificentiam exercere ad eorumdem favorem, in damnum, & præjudicium ipsius Cameræ, quidem non cum
19 donatione remuneratoria, sed pura, & simplici ex quo nunquam proponi possint merita æquipollentia, & coæqualia, sine quibus donatio remuneratoria non datur, Mantic. *de tacit. lib. 13. tit. 15. num. 18.* Seraphin. *dec. 416. n. 13.* eadem Rot. *dec. 358. n. 11. 12. par. 6.* Giurb. *ad consuet. Messan. cap. 1. gloss. 10. num. 34.* Altograd. Jun. *controver. 29. num. 57. par. 1.* & latiùs *controv. 96. num. 25. p. 2.* Nemo au-
20 tem non admittit donationem præsumi non posse, quando alia congrua interpretatio fieri potest, ut in facto præsenti ad *l. cum indebitò ff. de probat.* Menoch. *lib. 3. præsumpt. 12. num: 11.* Honded. *cons. 50. num. 24. lib. 1.* Altograd. *consil. 5. num. 25. lib. 1.* Dominus meus de Luca *de donat. disc. 16. sub n. 2.* Rota *dec. 21. num. 3. par. 4. rec. & decis. 45. num. 3. part. 9. & dec. 17. n. 5. p. 17.*

Prædicta eò magis urgere videntur pro Camera, ex quo si necesse foret prout non est, attenta perspicuitate Constitutionum prædictarum) recurrere ad jus commune, vel consuetudinem, quæ sunt cætera duo principia, de quibus memini ab initio, utrumque coadjuvaret bonum jus Cameræ.

21 Siquidem cùm Sanctissimus Noster decreverit suppressionem dicti Collegii, ex causis urgentissimis, ac necessitatem, & publicam utilitatem concernentibus, circa quas ipsius soli assertioni standum esse, licet in tertii præjudicium, plenè exornat Add. ad Rot. *dec. 254. num. 290. & seqq. par. 9.* Larrea *alleg. fisc. sub num. 8.* Idque fecerit, non tollendo specialiter particulari personæ jus suum, alterique dando, sed per legem generalem, directam ex bono publico ad
22 extinctionem ordinis universalis Secretariorum, videtur in hoc assistere receptior DD. sententia, quod per hujusmodi dispositionem non teneatur Princeps ad aliquam recompensationem, ultra plena manu cumulatos per insignem Jurisconsultum, & Dominum meum Bottini Fisci, & Cameræ Apostolicæ Advocatum *in secunda Juris §. accedit*, dixerunt Alex. *cons. 190. n. 14. lib. 2.* Dec. *cons. 520. col. penul. propè finem, vers. & prædictæ conclus.* Dec. *cons. 41. num. 58. lib. 2.* Menoch. *cons. 103. n. 28. & cons. 702. n. 88.* Surd. *consil. 313. n. 100. & cons. 210. num. 65.* Add. ad Rot. *dec. 217. n. 119. 120. p. 9.* Altogr. Jun. *in sua dec. unic. n. 60.* post ejus *Controv. to. 1.* Quo fit, ut si de jure Camera non teneretur ad aliquam pretii refusionem, multò minùs possit ea dari interpretatio ad Pianam Constitutionem, quod Camera sit obligata ultra pecuniam acceptam pro pretio officiorum, solvere etiam id, quod non accepit; Accedente insuper illa satis efficaci ponderatione facta per Dominos Camerales, quod istud non acceptum numquam considerari possit, uti pars
23 pretii respectu Cameræ, dum istud plus non fuerit ei solutum, & proptereà id adversus eam prætendi non valeat, nisi sub colore damnorum, & interesse, in quo tamen fiscus eo gaudeat privilegio, quod teneatur tantummodo ad simplum, & ad id, quod accepit, & non ultra, juxta Text. litteralem, in *l. si Procurator*, & ibi communiter *scribentes ff. de Jur. fisc.*

Quo verò ad consuetudinem eam ferè ubique invaluisse colligitur ex Summario, restituendi scilicet similibus ex- 24
tinctionibus, & suppressionibus factis per Principem tantùm id, quod acceperit, & ita fuisse servatum per Beatum Pium, quando declaravit irritam concessionem officii factam Cardinali Mediceo, constat ex dicto Motu proprio, idemque comprobant, quæ per Summos Pontifices fuerunt executioni demandata occasione locorum Montium, & aliorum, de quibus in dicto Summario, & consequenter in hoc sensu, & juxta hunc tenorem intelligenda esset dicta Piana Constitutio (quando de per se non esset clara pro Camera, prout talis videtur esse) cùm observantia sit vera interpres omnium dispositionum, itaut verba ad ejus formam debeant interpretari, etiamsi de jure haberent veriorem intellectum, Rota *dec. 608. n. 5. 6. p. 2. rec. & dec. 14. n. 4. p. 7. & dec. 303. num. 14. par. 15.* & coram Dunozet. Jun. *decis. 966. num. 17.* & coram Burat. *dec. 863. n. 12.* cum aliis apud Add. ad Greg. *dec. 184. sub n. 8.*

Prædictis verò ita se habentibus, non obstat unicum fundamentum, cui innitur Rotalis decisio emanata super præsenti articulo, videlicet, quod attentis illis verbis, *nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu, &c.* concurrat ad favo- 25
rem Officialium specialis expressa Papalis Constitutio, propter quàm recurri non possit ad interpretationem, & subauditum intellectum, ad Text. *in l. ille, aut ille, §. cum in verbi ff. de leg. 3.*

Etenim responderi posse crederem, quod pro meo tenui judicio subsisteret suppositum, si litteraliter in dicta Constitutione diceretur, quod restituendum esser etiam pretium resignantibus solutum; Tunc enim effectu vigeret contra Cameram specialis, & expressa Papalis dispositio, nec materia diceretur capax interpretationis, sed solummodo tunc intraret inspectio, an talis dispositio, uti continens in se donationem pro illo pluri, quo in beneficium Cameræ non cessisset, caderet sub regula Cancellariæ 64. revocatoria similium concessionum, & sub Constitutione Pauli Quinti, vel altera Urbani Octavi; Non idem è contra videtur admittendum, dum nullo facto verbo de resignantibus, aut resignatariis, simpliciter mandatur restitutio pecuniarum, pro quibus Officia empta, vel habita fuerint, in hoc quip- 26
pè casu, sequendo propriam, & naturalem verborum significationem (à qua recedi non debet, nisi manifestum sit aliter sensisse disponentem, juxtà Marcelli Juris Consulti monitum in *l. non aliter 67. ff. de leg. 3.* Paris. *cons. 22. num. 6. lib. 4.* Surd. *cons. 140. num. 63. & seq.* Rot. *decis. 299. num. 6. par. 12.*) ipsa Constitutio non Officialibus, sed Cameræ liberaliter assistit, ex quo injungit restitutionem, quæ de sua natura, & etiam ex admissis in ipsa decisione, verificatur in accepto.

Confirmatur ex eo, quod Text. *in dict. leg. ille, aut ille*, tunc applicatur, *cùm in verbis nulla est ambiguitas*, ut præcisè loquitur Paulus Jurisconsultus, in dicta lege, quòd re- 27
assumens Bald. *in Auth. hoc inter in princ. C. de testam.* addit, quod voluntas ita debeat esse declarata, ut intellectus non laboret in intelligendo, & quod ex ipsis verbis pateat ita specificatè, ut nulla sit dubitatio, & Bald. sequuntur communiter DD. & signanter Mantic. *de conject. lib. 3. tit. 4. n. 7.* Gratian. *cap. 902. n. 25.* An verò illa verba, *nisi restitutis* sint adeo præcisa pro Officialibus, ut intret Text. prædictus, & allata Theorica Bald. sentirem pro negativa, ducto argumento ab ipso tenore Rotalis decisionis, in qua, pro firmando dictorum verborum sensu, recurritur ad interpretationem DD. exponendo verbum *restituere* pro *dare*, & *solvere*; ergo casus non est litteralis, dum necesse est aliundè mendificare significatione.

Addo vim argumento, ex quo motivo fundatum super dicta interpretatione DD. facillimè eliditur; licèt enim di- 28
catur, quòd verbum *restituere* aliquando etiam accipiatur pro *dare*, & *solvere*, *l. verbum reddendi ff. de verb. signif. l. cum quidam ff. de leg. 2. l. hæres meus ff. de leg. 3.* Rot. coram Arguell. *dec. 77. n. 12. & seqq.*

Attamen reflectendum, quod Jura prædicta loquantur, 29
non in terminis verbis *restituere*, sed verbi, *reddere*, quod est latioris significationis, ut testatur *gloss. l. sed mihi 3.* in verbo, *non videbitur*, ibi, *& quia verbum reddi latam habet significationem, ff. commod.* & quod latè pateat, testatur Spiegel. in verbo *reddere*.

Ulterius quandocumque sine veritatis præjudicio ver- 30
bum *restituere* ejusdem esset efficaciæ, & *solvere*, certum est, quod tunc verbum *restituere*, *vel reddere* accipitur pro *dare*, & *solvere*, quando ex natura, & qualitate dispositionis hujusmodi verba accipi non possunt in sua naturali si-

gnificatione fupponente rem acceptam, in hoc quippe caſu, ne diſpoſitio corruat, & vitiata remaneat, datur intellectus prædictus, quod intelligatur pro *dare*, vel *ſolvere*, & in his terminis procedunt omnia jura adducta, & quotquot alia proponi poſſent; ſed quando, prout in facto noſtro, tale verbum *reſtituo*, eſt operativum, retinendo propriam, & naturalem ſignificationem, & non ſolùm neceſſitas non cogit ad amplectendum extraneum ſenſum, quinimò (ut hic) plura, & quidem efficaciſſima fundamenta ſuadent illud intelligi non poſſe, niſi in ſuo proprio, & naturali ſignificatu, tunc planum eſt omninò, jura in contrarium allegata non efficere, aliàs deſtruerentur receptiſſima illa principia, de quibus ſupra, habentia verborum proprietatem attendendam, illorumque naturalem ſignificationem, & ab ea non eſſe recedendum, niſi in contra-
31 rium manifeſta appareat diſponentis voluntas, Giurb. *ad conſuet. Meſſan. cap. 5. gloſſ. 6. numer. 4.* Barboſ. *axiom. 222. numer. 4.* Cyriac. *controverſ. 96. num. 48.* Becc. *conſil. 35. numer. 9.* Altograd. *conſil. 61. numer. 33. lib. 2.* cum ſimilibus.

Nec diverſimodè fuit acceptum hoc verbum à Pio loquente de Secretariis, qui fecerant oblationem ſolvendi pro eo ſcuta 5500. Cardinali Mediceo, per illa verba, *noſtro nomine reſtituturos ſe obtulerunt*; Inde inferendo; quod ibi dictum verbum *reſtituturos*, denotat ſolutionem, ex quo præcedenter Secretarii eamdem ſummam non acceperant.

Quia etiam ibi dictum verbum fuit expreſſum in ſua naturali ſignificatione, attentis illis adjunctis *noſtro Nomine, & pro Nobis*, & infrà, dum conceſſit facultatem Collegio conſtituendum cenſum ibi *pro Nobis, & nomine noſtro reſtituendas, ſeu erogandas*. Fuerunt enim Secretarii in hac parte conſiderati uti Procuratores, & Miniſtri ſolutionem facturi, non pro ſe ipſis, ſed pro Pontifice, per quem pecuniæ præcedenter fuerant acceptæ, ideòque propriè uſus fuit Beatus Pius dictis verbis reſtitutionem exprimentibus, attento quod ejus nomine dictæ pecuniæ erant reſtituendæ, licèt per manus, & ex miniſterio ipſorum Secretariorum.

32 Quinimò conſiderata dicta locutione motivum retorquetur, cum pateat Summum Pontificem conſuevisse inhærere verborum proprietati, iiſque uti, naturali eorum ſignificatione attenta, & propterea ſtante hujuſmodi conſuetudine tantò magis illa verba *niſi reſtitutis &c.* in hoc eodem ſenſu ſunt accipienda, ad Text. *in l. ſi ſervus plurium §. fin. ff. de leg.* Mantic. *de Conject. lib. 2. tit. 9. num. 1.* Rot. poſt Bonden. *dec. 11. n. 8.*

Nec obſtat ponderatio opportunè facta, quod Papa loquens de reſtitutione pecuniarum, non reſpexerit ad Cameram, ſed ad Secretarios, qui pecuniam ſolverant pro emendo officio, quibus de tempore ſuppreſſionis erat facienda reſtitutio, ibi *Secretariis tunc viventibus*, & propterea verba *reſtitutis* exponi debeant pro *ſolutis*; maximè attenta illa dictione perſonalis, *eos*, nec non illis *integrè & abſque diminutione &c.* denotantibus totum pretium fore ſolvendum, cum quo Officiales tunc viventes emiſſent à reſignantibus ipſa officia;

Id enim removeri videtur, expenſa tota periodo ad hoc propoſitum faciente; *Volentes per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes Collegium ipſum ſupprimi non poſſe, niſi reſtitutis prius &c.* reflectendo ad illam dictionem,
33 *niſi*, appoſitam verbo *reſtitutis* poſt præcedentem negativam *non poſſe*, cujus dictionis hoc modo adjectæ proprium eſt denotare, aut includere affirmativam in caſu contrario, ut in puncto Motus proprii Pauli Tertii Rot. *deciſ.* 197. *ſub num. 2. par. 1. recentior. &c.* Cavaler. *dec. 77. numer. 1.* cum concordantibus apud Burat. *dec. 84. num. 3.* ibique per Add. littera B, itaut ſenſus affirmativus dictorum verborum ille ſit; quòd reſtitutis priùs per ſe ipſum, aut Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes (quod eſt idem, ac per Cameram Apoſtolicam) pecuniis, pro quibus ipſos Secretarios officia emiſſe, conſtitiſſet, poſſet idem Collegium ſupprimi. Stante verò hujuſmodi incontrovertibilis expoſitione infertur, quod Papa duo extrema conſideraverit, nempè ſe ipſum, & ſucceſſores, vel Cameram, uti reſtituere debentem, & Secretarios tunc viventes, uti reſtituendos; Ideòque non videtur ambigendum, quin habitus fuerit reſpectus ad ipſam Cameram, pro cujus indemnitate Papa circumſpectè loquens, non uſus fuit verbo *dare*, & *ſolvere*, ſed *reſtituere*, intendens ſcilicet, quod integrè, & abſque diminutione Secretariis tunc viventibus, retrodaretur, & reſtitueretur illa ſumma, pro qua ipſi de per ſe, ſive uti repræſentantes eos, à quibus facta fuerat reſignatio officia emiſſent, vel habuiſſent à Camera, juxta ea, quæ pro majori objecti reſolutione ſuperiùs dicta ſunt.

Firmiter igitur crederem, Motum prædictum intelligendum eſſe in ſenſu ſuperius inſinuato, nec expoſitionem in deciſione datam admittendam eſſe.

Sed quando (ſine veritatis præjudicio, & per modum ſuppoſiti ſemper impugnati) recedendo à vera, & naturali ſignificatione verborum, negleCtiſque tot, & tantis argumentis idem comprobantibus quiſpiam aſſerere vellet, quod reſtitutio pecuniarum, de qua in dicto Motu, extendi poſſet etiam ad ſummam, vel pretium per Cameram non acceptum, ut in deciſione emanata; Sanè in his terminis nemo poſſet inficiari, quin cum clauſula, de qua agitur, B. Pontifex, & religioſiſſimus ſubſtantiæ, reique Eccleſiaſticæ Conſervator, & Defenſor, non aliud intellexiſſet, quàm peculiari gratia, & favore proſequi præciſas perſonas illorum Secretariorum, qui tunc vivebant, & quorum opera, & miniſterio, ipſiſque mediantibus, exempta remanſit Camera à reſtitutione pecuniarum erga Cardinalem Mediceum; Itaut quando verba clauſulæ prædictæ, *niſi reſtitutis priùs realiter, & cum effectu &c.* poſſent referri ad ſolutionem etiam pecuniæ non receptæ (quod re vera numquam poteſt admitti) ea continerent gratiam, & beneficium à Papa reſtrictum, & limitatum ad ſolas perſonas 34
ipſorum Officialium de tempore Motus prædicti exiſtentium, & qui ſuperſtites extitiſſent de tempore ſuppreſſionis, & extinctionis Collegii, & propterea tanquam merè perſonalis conceſſio cum eorumdem perſonis reſoluta remanſiſſet, nec poſſet extendi ad eos, qui modò prætendunt hujuſmodi ſolutionem *c. ſanè extr. de priv. l. quod conſtitutum ff. de milit. teſtam.* Rot. coram Zarat. *dec. 27. n. 21.* & coram Ubald. *dec. 483. n. 4. part. 2.* & coram Peutinger. *deciſ. numer. 7. 8. & in recentior. deciſ. 50. num. 5. par. 15.* Grizenzon. *conſ. 147. numer. 7. 8.* Carol. Maran. *reſp. 79. num. 49. par. 3.*

Perſonalitatem prædictam ſuaderent verba, & mens Pa- 35
pæ, quorum alterum ſufficere ſolet, ut conceſſio, vel promiſſio perſonalis dici poſſit, *l. juris gentium §. factorum ff. de pact.* ibi *utrùm autem in rem, aut in perſonam pactum factum fit, non minus ex verbis, quàm ex mente contrahentium, æſtimandum eſt*, Hyppolit. Mar. *in ſua deciſ. unic. poſt conſult. civil. par. 1. num. 28.* Sim. de Præt. *conſ. 161. ſub num. 57. Cent. 2.* Altograd. Junior. *controv. 29. n. 10.*

Verba, quia illa eſſent directa ad perſonas dictorum Se- 36
cretariorum, ibi, *niſi reſtitutis &c. ſingulis Secretariis, tunc viventibus*, quod pro perſonalitate conſiderari ſolet, *l. ſi communis ſervus de ſtipulat. ſerv.* Alex. *conſ. 140. n. 6. lib. 6.* Roland. *conſ. 7. num. 8. lib. 4.* Pappon. *conſ. 7. num. 21.* Altograd. Jun. *dict. contr. 19. n. 11.* maximè attenta illa adjectione *ſingulis* denotante, quod per Papam perſona cujuslibet
ex eis ſeparatim fuerit in conſideratione habita, ex traditis 37
per Barboſ. *dict. 372. n. 2.* Inſpectis etiam illis ſubſequentibus verbis, *tunc viventibus*, hoc eſt, qui de tempore ſuppreſſionis viverent; Ita enim dictum participium reſolvitur in ſuum verbum, & relativum, juxta tradita per DD. *in l. Centurio ff. de vulg. & pupillar.* Alex. *conſ. 119. n. 3. lib. 1.* & *conſ. 124. num. 6. lib. 2.* Pariſ. *conſ. 21. n. 33. lib. 2.* Surd. *conſ. 374. num. 1.* Actolin. *reſol. 116. n. 2.* perinde ac ſi dixiſſet, quod reſtitutio pecuniarum fieri deberet unicuique eorum, qui de tempore ſuppreſſionis ſuperviveret, & ſic conſiderata dictorum Officialium ſuperviventia, erga quos, non verò reſpectu ſucceſſorum, intellexiſſet propriæ munificentiæ favorem impertiri.

Accedente inſuper, quod B. Pius in §. *Ad hæc*, ubi de 38
materia realitatem continente, fuit loquutus, meminit ferè ſemper de Secretariis, & Collegio copulativè, ut in confirmatione privilegiorum, facultatum, & indultorum per prædeceſſoris conceſſorum, ibi, *Secretariis, & Collegio*, & deindè pro tot iori cautela eadem renovando, *iiſdem modo, & forma, quibus alias conceſſa fuerant*, iterum addidit *Secretariis, & Collegio*.

E contra verò de reſtitutione pecuniarum verba faciens, 39
penitus omiſſa ejuſdem Collegii nominatione, concepit verba reſtricta ad ſingulos Secretarios tunc viventes, ſic gnum evidens, quod in hac poſtrema parte ſuæ locutionis non intellexiſſet realem diſpoſitionem ſtatuere, ſed ad perſonas eorumdem Officialium tunc extantium, illam præcisè ſe reſtringere, & limitare, juxtà naturam diſcretivi modi loquendi, qui contrariam voluntatem in parte diſcreta manifeſtat, Menoch. *conſ. 116. nu. 2. lib. 4. præſumpt. 76. n. 43. 44.* Soccin.

Soccin. Sen. *conſ. 115. num. 2. lib. 3.* Gabr. *conſ. 97. num. 28. lib. 1.* Rot. coram Celſo *dec. 145. nu. 27. & cor. Bich. dec. 516. num. 5. & coram Coccin. dec. 2121. num. 143. & in*
40 *recentior deciſ. 82. n. 12. par. 10. & deciſ. 229. n. 36. par. 17.* & quod ex tali diſcretiva arguatur hujuſmodi perſonalitas, Altograd. Jun. *dict. controv. 29. ſub n. 41. verſ. quibus additur, & num. ſeq.*

Et licèt initiativa verba *d. §. ad hæc*, immediativè copulent Secretarios, & Collegium, ibi, *ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes*; Ea tamen deberent intelligi diſcretivè, ut demonſtrant ſubſequens contextus ejuſdem Motus, quod ſcilicèt proſequi voluerit favoris gratia Collegium in iis, quæ in verbis ſubſequentibus continentur ad ejus favorem expreſſa, ut in confirmatione, & renovatione privilegiorum, & indultorum, Secretarios verò, tunc extantes, & demonſtratos cum illa dictione *dictos*, in ea parte, in qua ſit mentio de reſtituendis pecuniis, pro quibus fuiſſent per eos empta, vel habita Officia, ſi & quatenus de tempore ſuppreſſionis ſupervixiſſent, ita enim intelligenda
41 ſunt verba, ſcilicet, *ſingula ſingulis congruè referendo*, & ubi congrua militat ratio, ut hic *gloſſ. in leg. ſi negotium C. de negot. geſtor.* Surd. *conſ. 336. num. 20.* Gratian. *cap. 730. n. 1.* Coccin. *dec. 1731. n. 1. dec. 2074. n. 7. dec. 2013. n. 5. 2140. n. 8.* latè Rot. *deciſ. 48. n. 7. par. 17. recent.*

42 Quo verò ad mentem, & intentionem Papæ, res eſſet pariter omninò perſpicua, ex tribus; Primò attenta cauſa finali, quæ præcipuè conſiderari ſolet, pro judicanda qualitate conceſſionis, vel promiſſionis, an illa ſit realis, vel perſonalis, juxta Alberic. *in l. qui in poteſtate 15. §. ſi extraneo nu. 3. ff. de leg. præſt.* Mant. *de tacit. lib. 1. cap. 7. num. 5.* Bellon. Jun. *conſ. 27. nu. 45.* Caſanatt. *conſ. 45. n. 133.* Papp. *conſ. 7. nu. 20.* Altograd. Jun. *dict. contr. 29.*
43 *nu. 17. 19.* ubi quod donatio ex cauſa finali perſonalis efficiatur, licèt alias eſſet potiùs realis, & *nu. 26.* ubi quod quælibet promiſſio, ſeu obligatio à ſua cauſa reguletur, & cauſa promittendi, magis, quàm ipſa promiſſio inſpici debeat, benè Duran. *dec. 48. ſub num. 12.* ubi in terminis Pontificiæ diſpoſitionis, quòd ea à ſua cauſa finali reguletur, limitetur, aut extendatur, & *n. 15.* ubi quo in ſimilibus privilegiis, & gratiis, non tam verba ſint attendenda, quàm mens conſideranda, latè Rot. *dec. 354. n. 94. par. 11. recentiorum*, Redenaſch. *conſ. 36. n. 35. & ſeq.*

Cauſa verò, à qua moveri potuiſſet Papa ad elargiendum pecunias ultra acceptas per Cameram, haberetur expreſſa in ipſo Motu *§. nos è contra*, quia nempè gratam habuiſſet promptam voluntatem Secretariorum in ſublevandis neceſſitatibus Ærarii Apoſtolici, mediante accollatione, quàm fecerunt ſcutorum 5500. reſtituendorum Cardinali Mediceo, & pro quibus jam dederat debitam recompenſationem, aſſignando eis inſolutum primum Officium vacaturum, juxtà ſuperiùs dicta; Et hic notandum, quod quando exprimitur certa cauſa, verba generalia ultra dictam cauſam nihil operantur, ſed debent reſtringi ad eam, quando, ſalva ratione recti ſermonis, reſtrictio fieri poteſt in puncto, Duran. *d. dec. 48. num. 14.* quod hoc procedat etiam in gratiis Motu proprio factis per Papam, benè teſtatur Rota *coram Dunoz. Jun. dec. 966. ſub num. 7.*

Hujuſmodi autem cauſa potuiſſet appliçari ad perſonas Secretariorum de tempore dicti Motus extantium, non verò ad eos, qui ultrà ſæculum ſucceſſerunt in Officio, qui non ſolùm non ſublevarunt Cameram in neceſſitatibus, ſed mediante ipſo Officio fuerunt conſequuti in præjudicium Cameræ ingentia lucra, & emolumenta; Cùm ergo hæc ratio conveniat in perſona dictorum Officialium tunc viventium, non verò in illis, qui deinde ſucceſſerunt, utique dicendum eſt, Papam dictam gratiam ad tunc vivente reſtringere intellexiſſe, non autem voluiſſe comprehendere ſucceſſores, *l. penult. ff. de milit. teſtamen.* Fontanell. *deciſ. 586. ſub num. 6.* Capyc. Latr. *deciſ. 102. num. 8.* Rot. coram Durand. *d. deciſ. 48. ſub num. 14. verſ. hic autem*, Bich. *deciſ. 394. num. 13.* Rota *deciſ. 339. num. 13. par. 10.* Monald. *conſ. 77. num. 22.* Altogr. Jun. *dict. controv. 29. ſub num. 17. & ſeqq.*

Secundò, inſpecta natura, & qualitate ſubjectæ materiæ, intelligendo enim dictum Motum de reſtitutione ultra accepta per Cameram contineret reſpectu pecuniæ 44
non acceptæ meram douationem, cum quælibet promiſſio à liberalitate procedens donatio dicatur, *l. donari videtur ff. de donat. & in tit. de reg. jur. & l. penalt. & l. ſanctimus C. de donat.* Altogr. pater *conſ. 7. n. 1. lib. 1.* & Altograd. filius *dicta controv. 29. ſub. n. 48.* juncto *n. 49.* Et hæc donatio, ſi extenderetur ad ſucceſſores, fuit exceſſiva, exorbitans, & nimium diſſipativa Ærarii Apoſtolici, quæ ſi nunquam ſupponi, nec præſumi poteſt in quolibet ſenſato viro *l. cum de indebito ff. de probat. l. cum aurum, ff. de ſolut. l. Campanus ff. de oper. libert.* longè minus id poteſt admitti de Patrimonio Eccleſiæ in Vicario Chriſti, & in Pontifice re, & nomine religioſiſſimè Pio; Cùm ergo ageretur de donatione, quæ eſt ſtrictiſſimi juris, *l. eum qui, ff. de donat.* Galvan. *conſ. 1. n. 90.* Ger. Spin. *conſ. 16. n. 47.* dum ea congruè poſſet limitari ad perſonas Secretariorum tunc extantium, & ex aliqua ratione benemeritorum, nuuquam extendi valeret ad ſucceſſores penitus incognitos, & ex perſonali realis effici, maximè dum nulla ratio meritorum in ipſis ſucceſſoribus conſiderari valeret. Benè Rota *deciſ. 23. num. 16. par. 15. recent.*

Tertiò quia, gravando Cameram ad ſolvendum non 45
accepta, eſt contra omnia juris principia, & contra Bullam fundamentalem Innocentii, ut ſuperius dictum fuit, ubi gratia, vel conceſſio deviat à juris tramite, ſemper etiam in dubio perſonalis præſumitur. Angel. Innocent. & Alex. *in leg. quia tale ff. ſolution. Matrimon.* Marcell. de Maur. *Alleg. 55. ſub numer. 19.* Pappon. *conſ. 7. numer. 22. & ſeqq.*

Non refragante, quòd gratia, vel privilegium ſit latè 53
intelligendum contra concedentem *l. beneficium ff. de Conſtitut. l. imperialis, C. de nupt. c. olim, de verb. ſignif. c. quia circa de privileg.*

Quia hoc procedit, quando ipſum privilegium eſt ratio- 54
nabile, non odioſum, & contrarium juri communi, *c. ſanè, & c. porrò de privileg. c. privilegia, 3. diſtinct.* Ideòque in hoc caſu ſtrictiſſimam recipit interpretationem, latè Bec. *conſ. 32. n. 10.* Galeot. *reſp. fiſc. 12. nu. 193.* Suar. *de legib. lib. 8. cap. 17. num. 5.* Barboſ. *clauſ. 79. n. 39.*

Nec quando reſiſtit mens ipſius diſponentis, idem Bar- 55
boſ. *d. clauſ. 79. n. 39.* In facto præſenti apertiſſimè reſiſterent cuicumque extenſioni verba, & intentio Summi Pontificis, juxtà ſuperiùs dicta.

Hæc in perſonalitate diſpoſitionis fundata attingere volui, ſed perfunctorie, non quia non ſint in ſe validiſſima, & ſubſiſtentia, ſed quia non neceſſaria ad rem noſtram, ex quo verſamur in claris, quod verba Motus prædicti debeant intelligi de reſtitutione intra propriam ſphæram, hoc eſt pecuniæ, quæ verè, & in effectu perveniſſet ad Cameram, & non aliter.

Itaque recedendum crederem, à deciſis, attenta perſpi- 56
cuitate articuli; Idemque faciendum eſſet, ſi res eſſet dubia (prout non eſt) cùm in dubio ſententia ſit ferenda pro Camera. Redoan. *de Spol. Eccleſ. privil. 110.*

In dubio, Principum beneficia nunquam ſunt intelligen- 57
da, ut plures ſpecialitates includant, Becc. *conſ. 28. n. 20.* latè Gutier. *practi. qq. lib. 4. q. 11. n. 56.* Salgad. *de reg. protect. par. 3. cap. 9. num. 105.*

In dubio, dictus Motus poſterior B. Pii debet intelligi 58
de illa reſtitutione pecuniarum, de qua præcisè loquitur præcedens Conſtitutio Innocentii, & ſic de reſtituendis pecuniis per Cameram acceptis, & non aliter, ex adductis in ſimilibus terminis per Rot. *dec. 175. n. 5. 6. & ſeqq. par. 9. recent. &c.*

Ex quibus &c. Salvo ſemper &c.

Jo: *Baptiſta Saminiati J. C. Patritius, & Adv. Lucenſis.*

NUM. XIV.

Responsum, seu Vota quamplurium Jurisconsultorum Taurinensium.

Discursus D. Gazellii in Pedemontano Senatu Consiliarii.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Verba generalia intellectum desumunt à subjecta materia: eorum proprius sensus attenditur in materia differenti. De duplici Principis patrimonio, & de diversa ejus administratione, Beneficia Principis quomodo interpretanda, & in quo differant à Privilegiis. Publica utilitas, quem intellectum Privilegiis tribuat, & quando ea penitus dissolvat. Plura adducuntur exempla ad ostendendum, quod in restitutione pretii attendatur tempus contractus: De fraudibus, quæ in pretii augmento possunt intercedere. Gratia Principis, quando strictè intelligenda veniant.

SUMMARIUM.

1 IN claris non intrant interpretationes.
2 *Verba generalia restringuntur secundum subjectam materiam.*
3 *Etiam in concessione Principis.*
4 *In concessione Principis fit stricta interpretatio, quando etiam requirit subjecta materia.*
5 *In concursu sensus proprii, & improprii, prævalet proprius, quando sumus in materia differenti.*
6 *Concessio, & alienatio Regalium, atque demanialium est materia differens.*
7 *Princeps habet duplex patrimonium proprium, & Reipublicæ.*
8 *Officia sunt specialissima regalia.*
9 *Principem sine rationabili causa non decet alienare ea, quæ sunt Reipublicæ, & Coronæ.*
10 *Alienationes gratuitæ hujusmodi rerum possunt liberè revocari.*
11 *Concessio, per quam Cameram obligatur ad restituendum plus, quàm accepit, est mera donatio.*
12 *Beneficium Principis non est latè interpretandum, quando sumus in materia differenti,*
13 *Beneficia Papæ non sunt ita latè interpretanda in Curia Ecclesiastica, sicuti in sæcularibus.*
14 *In quo differat beneficium à privilegio.*
15 *Privilegium strictissimè est interpretandum, quando lædit jus successorum.*
16 *Etiamsi non esset privilegium, sed beneficium.*
17 *Publica utilitas in quocumque actu dicitur excepta.*
18 *Privilegium, & gratia Principis est strictè interpretanda, ita suadente motivo publicæ utilitatis.*
19 *Quo casu privilegium est in totum revocabile.*
20 *Maximè si sit gratiosum.*
21 *Papa extinguens officium ex pura facultate, reputatur tanquam privatus.*
22 *Princeps dicitur maritus, & caput Reipublicæ.*
23 *Ei non licet aliquid in Reipublicæ detrimentum elargiri.*
24 *Ubi motivum publicæ utilitatis supervenit, parcius servare debet gratiam prædecessoris.*
25 *Princeps revocans ex causa publicæ utilitatis concessionem partim onerosam, partimque gratuitam, non restituit pretium pro ea parte, quæ vergit ad gratiam.*
26 *Ratio publici boni dissolvit concessiones onerosas ex natura rei, si cœperunt esse damnosæ, absque obligatione restitutionis pretii.*
27 *Vel ad summum cum obligatione refundendi acceptum.*
28 *Publica utilitas primò declarat, & restringit privilegium, deinde si opus est illud in totum revocat.*
29 *Verbum* restituere *refertur propriè ad pretium receptum.*
30 *Quælibet demonstratio regulariter refertur ad tempus actus gesti.*
31 *In renovationibus attenditur tempus contractus pro regulanda mercede investiturarum.*
32 *In obligationibus verba referuntur ad ea, quæ apparent. non ad futura, quæ apparere poterunt.*
33 *In actibus lucrativis semper mitius agitur contra concedentem.*
34 *In exercitio pacti redimendi attenditur pretium de tempore retrovenditionis, non autem contractus.*
35 *Limitatur, si respectu rei redimendæ aliqua causa lucrativa concurrat, quia tunc attenditur pretium contractus.*
36 *Potestas Principis est debilior in re aperienda, quàm in aperta.*
37 *Verba famulari debent verisimili menti concedentis.*
38 *Maximè in proposito absurdi vitandi.*
39 *Redditus taxare solent pretia rerum.*
40 *Pretium affectionis non est reficiendum.*
41 *A sensu claro non potest per interpretationem discedi.*
42 *Verba eatenus sunt improprianda, ut juris dispositioni conformentur.*
43 *Vbi eadem est ratio idem jus statui debet.*
44 *Simulatio majoris pretii facta inter contrahentes ad impediendum exercitium prælationis in feudo Domino directo, non impedit, quin ea detecta possit ipse redire ad retractum pro justo pretio, &* num. 50.
45 *Ad obtinendas resignationes, seu impediendas vacationes Officiorum multæ simulationes, fraudesque persæpe intercedere solent.*
46 *Instrumenta faciunt rem notoriam, probatam, & manifestam.*
47 *Fraus nunquam præsumitur, præcipuè in personis honestis.*
48 *Mens concedentis aliena præsumitur ab effuso verborum sensu, quoties ex eo fraudandi occasio derivet.*
49 *Fraus non solùm ex maximo, sed etiam ex modico pretio colligitur.*
50 *Fraudes, & simulationes, quæ committuntur in pretio difficulter reperiuntur.*
51 *Qualitas adjuncta verbo operatur secundùm tempus verbi.*
52 *Verbum* habere *denotat causam mediatam*
54 *Verbum futuri conjunctivi* constiterit *indicat præteritum, & futurum.*
55 *Nemo debet locupletari cum aliena jactura.*
56 *Emptores Officiorum repræsentant personam suorum auctorum, & etiam sine jurium cessione, ad effectum excipiendi, in eorum locum subintrant, & subrogantur.*
57 *Quis non potest petere id, cujus contrarium non erat postulaturus.*
58 *Sub generalitate verborum non censetur concessum id, quod concedens in specie concessurus non fuisset.*
59 *In necessitatibus nemo liberalis existit.*
60 *Dispositio in eum sensum trahenda, quod à sapientibus reprehendi non mereatur.*
61 *Potius toleratur verborum superfluitas, quàm mentis inverisimilitudo.*
62 *Ex inobservantia eorum, quæ sunt de stylo, arguitur defectus voluntatis in Principe concedente.*
63 *Indefinita non trahitur ad futurum, quoties agitur de præjudicio disponentis.*
64 *Maximè si indefinita vergeret tantùm ad præjudicium, & non æqualiter ad commodum.*
65 *Gratia Principis concessa in favorem non debet retorqueri in odium.*
66 *Dummodò tamen intentio disponentis sit clara, secus si dubia, & defectuosa.*
67 *Defectus intentionis admittitur etiam in Motu proprio.*
68 *Gratia Principis potest etiam interpretari per inferiorem.*
69 *Verba, quando sunt dubia, semper accipienda veniunt in sensu minus damnoso concedenti, maximè si concedens agat de damno vitando.*
70 *In alternativis electio est debitoris.*
71 *Verba dubia sunt interpretanda contra stipulantem, si urgeat ratio absurdi vitandi.*
72 *Itidem si stipulans se fundat in verbis.*

VIdi Illustris. & Reverendiss. Domine, quæ in Romana pretii Officiorum ad intellectum cujusdam Motus proprii felicis. recordationis B. Pii Quinti respondit Sacra Rota coram Reverendiss. Patre D. Albergato Decano, & vidi insuper quæ pro juribus Apostolicæ Cameræ defensandis adversus Rotæ responsum Illustris & Reverendiss. Dominus meus, Dominus Joannes Baptista de Luca Sanctiss. Domini Nostri Papæ Generalis Auditor pro more suo, doctissimè exaravit: Mihi verò, ut ingenuè fatear reflectenti ad utrinque allegata, visa quidem est plausibilis Rotæ decisio, sed nervosa admodum, fortiorque prædicti Domini mei replicatio, adeòut, si res hæc ad ipsum veritatis, justitiæque theatrum proferatur, non aliud spectari queat, quàm quod summa hinc Rotæ auctoritas urgeat, illinc verò maxima, tum legalis, tum prudentialis ratio convincat. 1

Sanè mirum videri poterit, quod post plenissima ejusdem præstantissimi Domini Consultoris scripta, nonnulla adhuc subjicere auferim pro illius sententia comprobanda, quasi velim addere, ubi plenitudo nullum recipit incrementum, sed, cùm altissimè obsequentis, non suggerentis animi officium præstem id tam benignè accipiendum spero, quàm ego humiliter, & sub censura propono.

Adverto itaque præcipuum Rotæ motivum desumi ex ea clausula prædicti Motus proprii, quæ velat officiorum suppressionem, nisi restitutis Officialibus tunc viventibus integrè, & absque ulla diminntione pecuniis, pro quibus officia ipsa emisse, aut habuisse constiterit, præsupponendo ea verba tam clara esse, ut, ne minimam quidem difficultatem admittant, ex regula *Textus in l. ille, aut ille §. cum in verbis de leg.* 3.

3 Verùm parcant mihi pro nunc Reverend. Domini de Rota, quorum alioquin scripta summè venerari soleo & pro oraculis reputare, habemus etenim, quod verba omnia, quantumvis generalia, & ampla, apta secundùm proprietatem vocabuli aliquid importare, vel includere, restringuntur sæpissimè, & coarctantur secundùm subjectam materiam ad unum tantùm, non plures significatus *l. si uno, ff. locati, l. insulam de præsc. verb.* Capyc. Latr. *decis.* 171. *n.* 2. Rot. Jun. *dec.* 36. *num.* 7. Idque etiam in concessione Principis, ut relatis exemplis fundant Ruin. *cons.* 208. *lib.* 1. *num.* 7. & 18. *ad med.* Fulv. Pacian. *cons.* 49. *num.* 2. & 95. ubi de exclusione fœminarum à concessione quorum castrorum jurisdictionis, & officii non obstante clausula *pro se*, posterisque suis, & ab eo, eorumque hæredibus descendentibus, quæ verè secundùm propriam naturam verborum, fœminas etiam includit, & ibi loquuntur ambo de concessione Principis, & Papæ, sed melius in propriis terminis concessionis officiorum Pont. *cons.* 137. *in princ. lib.* 2. & *decis.* 28. *num.* 5. & 22. ubi quod in eisdem fit strictior interpretatio, quàm in feudis, & attenditur rigor, & interesse voluntatis, Tass. *allegat.* 12. *in tractatu suo ad pragmat. de antefat.* & add. ibi per integras columnas, ubi de concessione officii per Regem, cum clausula pro hæredibus in perpetuum, quod non admittat extraneos, nec fideicommissum, aut substitutionem super
4 officio, & rogo videndum. Nec mirum, quia si exigat subjecta materia, ut innuimus, etiam in ipso Principis beneficio fit stricta interpretatio, ut in puncto Pacian. ibi *n.* 95. & ubi verba de sui natura duplicem habere possunt significatum unum scilicet naturalem, & proprium minus amplum, alium verò translatum, ac interpretativum, seu ut alii vocant, civilem magis extensum (ut in terminis nostræ quæstionis de verbo restituere plenissimè docuit prædictus Reverendiss. Dominus de Luca) semper prævalet potior, & naturalis significatio, maximè in materia
5 differenti, in odium ejus qui se fundat in verbis, ex regula *l. quidquid adstringendæ de verb. oblig.* Surd. *cons.* 313. *n.* 11. 12. 13. Cyriac. *controv.* 521. *n.* 52. & 522. *n.* 54. Porrò, ubicumque agimus de genere prohibitorum, tunc semper materia differens, non indifferens reputatur: Hujusmodi autem est alienatio, & concessio Regalium, & demanialium Text. *in c. intellecto de jur. jurand.* Bart. *in l. prohibere §. planè n.* 5. *ff. quod vi, aut clam.* Isern. *in cap.* 1. *de his, qui feud. dar. poss. num.* 10. Copin. *de deman.* Franch. *tit. de prohib. alien.* Fernand. de Otter. *par.* 2. *quæst.* 15. *num.* 12. maximè si concedantur ex causa lucrativa, & merè gratiosa, quæ non contineat merum præjudicium concedentis, sed successorum, quo casu, licet ex magis communi non indistinctè negetur Principem aliquid posse alienare, & transferre, dummodò non valdè lædat jus Principatus, fatentur tamen omnes non dari huic admodum liberas habenas, est enim Principi duplex patrimonium unum proprium, & privatum in quo fructus, & alia excadentialia sui temporis annumerantur, aliud verò fisci, seu Reipublicæ, & Coronæ, cui spectant omnia, quæ de regalibus sunt, & inter ipsa Officia, quæ specialissimè regalia nuncupat Tasson. *dict. allegat.* 12. *num.* 73.
7 magis infixa ossibus Principis, quàm feuda, subdens alia omni videnda, & pulcherrima in proposito, jusque eadem vendendi, & alia insuper, quæ ejusdem Reipublicæ subsidiis addicta sunt, ut benè præ cæteris distinguit noster Amadæus à Ponte *tit. qui feud. dar. poss. num.* 32. & 33. ubi quod hæc ultima bonorum species, tamquam in sola Principis administratione repositа, non est in libero ejusdem commercio, nec sine congrua, & rationabili causa decet illum alienare, ut per Otter. ubi supra, & *cit.* A Pont. *n.* 63. ubi 9
ampliat ad alienationem sub retractu, & patet non solùm antecedenter ex relata juris prohibentis dispositione, sed etiam consequenter ex libera hujusmodi, tum maximè 10
gratiosarum alienationum revocabilitate, de qua per Sixtin. *de regalib. lib.* 1. *c.* 6. *n.* 7.

Cæterum concessionem, de qua agimus in ea parte, quæ 11
respicit prætensam obligationem majus restituendi pretium, quàm acceperit Camera, puram, & meram donationem esse ambigendum non est, ex doctrina Baldi communiter recepta in *l. qui se Patris nu.* 34. *C. unde lib.* & ibi Add. *lit. M.* concludentis tunc dici concessionem gratiosam, vel in toto, vel in parte, quando non habet congruam, & debitam recompensationem in pecunia, vel alia causa obligatoria: sequuntur plenè hoc probantes, Caren. *resol.* 59. *art.* 1. *à n.* 7. *per plures*, plenè Tappia *decis. suprem. Concil. Ital.* 23. *numer.* 108. Rota *ipsa decis.* 58. *num.* 8. & 88. *num.* 4. *par.* 1. *recentior.* Unde non mirum si nullo modo hic con- 12
veniat latissima interpretatio verborum, de qua censuit Rota, cùm versemur, ut suprà diximus, in materia differenti, & stricti juris, donatione scilicet officiorum, quæ sequeretur per indirectum, aut saltem eorum pluris valentis, nec benè congruat regula, quæ fortè aliquam æquivocationem præstitit de beneficio Principis latissimè inter- 13
pretando ex *l. fin. de constit. Princip.* ubi DD. Jason. *in l. de quibus col.* 6. *ff. de leg.* Nam & si in Ecclesiastica Curia, vel ipsa Principis seu Papæ beneficia, secundùm Baldum relatum per Pacian. *dict. cons.* 49. *num.* 95. non adeò latè, ut in sæcularibus Curiis interpretanda sint, & hoc nostro casu de privilegio potiùs, quàm de beneficio sermo est, cum illud pro- 14
priè sit beneficium, quod secundùm, vel præter jus, & in nullius, nisi concedentis præjudicium conceditur; Illud verò privilegium, quod juris ordinariam dispositionem, vel tertii commodum lædit, Jason. *in dict. l. fin. de constitut. Princ.* Spad. *consil.* 9. *in princip.* Parlador. *quot. differ. differ.* 13. & *ibid. §.* 1. *num.* 1. Hujusmodi autem est donatio, de qua disserimus lædens jus successorum, ut ipsa 15
comprobat experientia, unde alia succedit regula prædictæ contraria, ut scilicet privilegium strictissimè interpretandum veniat *cap. ex litterarum de auctorit. & usu pallii cap. porrò ubi gloss. extrà di privileg. leg. jus singulare ff. de legibus* latè Vesembec. *consil.* 1. *numer.* 56. & 65. Gayl. *Pract. observ. par.* 2. *observ.* 2. *num.* 14. Kloch. *de contrib. cap.* 16. *numer.* 66. Cancer. *var. resolut. par.* 3. *cap.* 3. *numer.* 163. Pacian. *dict. consil.* 49. *numer.*... ubi ampliat etiamsi ageremus de beneficio, quia idem confunditur cum privilegio, 16
si subjecta materia sit stricti juris, benè Camerar. *in cap. Imperialem fol. mihi* 44. *littera N*, Ponte *cons.* 140. *num.* 6. *lib.* 2. ubi quod sive privilegium, sive gratia non extenduntur ultra verisimilem mentis præsumptionem, & ad incognita Pacian. *consil.* 6. *num.* 148. ubi de Motu proprio Papæ, idem Camerar. ubi quod beneficium late interpretatur super expresso, secus verò super præsumpto, & implicito, ut esset prætensa donatio in casu nostro, sed & magis indubitanter hoc firmandum videtur, si attendamus 17
hujusmodi concessionem adversari cœpisse publicæ utilitati, quæ in quocumque actu semper excepta intelligitur *l. jubemus nullam Cod. de Sacr. Eccles.* Tappia *dict. decis.* 23. *num.* 80. Cyriac. *controvers.* 310. *nu.* 76. quæque fuit causa decretæ suppressionis Officiorum, enim verò, si quoquomodo tolerari posset tam literalis prædictorum verborum sensus, cui Rota firmissimè inhæsit, eo fortè casu admitti potuisset, quo Papa ex mera voluntate, & pro libito suo decrevisset Officia supprimere media refusione prerii, quasi per viam puræ facultatis redimendi, aut extinguendi, quam noscimus implicitè quidem, sed liberè reservatam in illis verbis; *Nisi restitutis prius, &c.* non verò ubi ex urgentissimis publicæ utilitatis causis, quas in hac facti specie Rota ipsa fatetur non defuisse, eorumdem Officiorum suppressio prodire debuit, hoc etenim casu nulla est 18
gratia Principis, nullum est privilegium, qualecumque sit, quod strictè interpretandum non veniat. Felin. *in cap. causam, quæ de rescript. præcipuè sub num.* 17. ubi de Motu proprio Papæ, Tusc. *littera P. concl.* 960. *num.* 12. Roman. *cons.* 498. *num.* 8. ubi commendat *text. & gloss. in cap. cum instantia* super verbo *Quod non credimus de cons. cens.* latisi-

tissimè Cyriac. *dict.controv.*310.*num.*76.cùm imò in totum
19 revocabile sit , Pacian. *consil.* 6.*à numer.* 120. *per plures*
20 maximè si gratiosum Tappia *dict.decis.*23.*num.*88.& ratio
21 propositæ distinctionis patet ad sensum,nam ubi Papa pro-
cederet ex pura facultate extinguendi , tanquam privatus
reputaretur,& strictius teneretur lege concessionis, vel pa-
cti ad text. *l.digna vox de legib.*Ponte *cons.*53. *num.* 7. Spa-
da in propria materia venditionis Officii *consil.*88. *num.* 4.
lib. 1. sed ubi urgente publica utilitate, vel necessitate ope-
ratur, tunc quia non voluntariò , sed necessariò agit , ideò
non ut privatus, sed ut Princeps , Reipublicæ maritus , &
caput reputandus est, ut eum vocant , Peregrin. *de jur. fi-*
sci lib. 1.*tit.*1.*n.*8.Dominus de Luca *de Regal.disc.*144. *n.* 2.
& 35. *n.* 8. ac proindè , quemadmodum non liceret eidem
23 aliquid in Reipublicæ detrimentum largiri , Larrea *alleg.*
fisci à numer. 26. ita prædecessoris gratiam , & liberalita-
24 tem parciùs servare debet , ubi novum publicæ utilitatis
motivum intervenit , hoc enim casu ad eum statum res
pervenisse dicitur , à quo non incœpisset , Bald. *in §. si*
quis de manso num. 12.*de controvers. investit.* Cyriac. *dict.*
controv. 310.*à num.*73. & ex præsumpta, ac implicita men-
te concedentis ita regulanda venit concessio de tempore re-
solutionis, ut sentiret concedens ipse , si viveret , scilicet
ne concessionarius in damno versetur non autem in lucro ,
odio concedentis ; Et proinde quod Princeps revocans ex
25 causa publicæ utilitatis concessionem partim onerosam ,
partim gratuitam non restituat pretium , vel compensatio-
nem faciat pro ea parte, quæ vergit ad gratiam , voluerunt
Belug. *in spec. Princip.rubr.*26.*§. Princeps* , ubi de revoca-
tione Officii media pecunia concessi , quòd Princeps illud
recuperet medio pretio recepto , Amad. à Pont. *in cit. tit.*
*quest. feud dar.poss.num.*65.& novissimè ac expressè Rocc.
*de Offic.tit.de milit.stipen.rubr.*10. *numer.* 127. Faciunt ea ,
quæ habentur passim in materia revocationis gratiæ , aut
26 privilegiorum,& pluries apud ipsum Dominum de Lucam
*sub tit.de regal.& præcipuè disc.*148.ubi semper expenditur,
motivum publicæ utilitatis , quæ implicitè , & condi-
tionaliter videtur considerata in omnibus concessioni-
bus ; nempè si res in eodem statu maneat , nec incipiat
esse damnosa , quo casu tanta est ratio, quæ pro bono
publico facit , ut ex prædicta implicita conditione non
modo gratiosæ concessiones strictè intelligantur , & de-
clarentur , sed imò onerosæ, quasi ex natura rei peni-
27 tus dissolvantur, nec mente quidem obligatione ad re-
stitutionem pretii , ut in fortioribus terminis tenuit
Cyriac. *controv.* 75.*num.* 22. & *præcit.* 310. *à num.* 65.
& saltem media refusione accepti res omni careat difficul-
tate Capyc.Latr.*dec.*17.*n.*57.
28 Et hinc fit , quod si fortè objiciatur nos hìc non quære-
re, an gratia sit revocabilis, quæ videtur alia quæstio, pen-
dens à declaratione Pontificis , sed quid verè contineat ,
& quomodo interpretanda veniat , statim occurrit re-
sponsio , nam ex prædictis satis , superque apparet de
duplici effectu publicæ utilitatis , vel necessitatis , primò
scilicet oppositè ad casum nostrum , ut ex implicita con-
ditione taliter gratiam , & privilegium moderetur , ne
fortè nimium effusus verborum sensus lædat publicum
bonum ; Secundò verò , ut si opus sit , concessionem inte-
grè solvat, ita benè explicat Minado. *cons.*139.*num.*53.ubi
privilegium vergens in publicum damnum primò declara-
tur , restringitur , & limitatur deindè si opus sit , revo-
catur in totum ; Pacian. *dict. consil.* 6. *à numer.* 125. *per*
plur. Surd. *consil.* 236. *in fin.* Kloch.*de contrib.cap.*16.*sect.* 1.
num. 93. & *sequentib.* optimè omnium Carena *cit. reso-*
l. ut. 59.*num.* 27. unde concludere possumus in casu nostro,
citrà ullam gratiæ revocationem , & ipsam taliter intelli-
gendam esse,ut posthabito litterali,& effrænato verborum
sensu intra æquos , & rationabiles significationis limites
recludatur , ut scilicet juxtà plenissimè scripta per prædi-
ctum Dominum de Lucam ex natura , & proprietate ver-
29 bi *restituere* referendum sit pretium habitum, & receptum
per Cameram , non verò quod inter venditores , & resi-
gnatarios ultimo loco intervenit , pro quo ultra allegata
per eumdem Dominum de Luca faciunt plures juris con-
clusiones; Et primò regula *l.Rutilia Pola ff. de contr. empt.*
ubi Baldus per antiqua lectura volens per dictum textum,
30 quod quælibet demonstratio regulariter referatur ad tem-
pus actus gesti, non solùm ubi agitur de solemnitate , sed
ubi agitur de interpretatione , idem Baldus in non dissimi-
31 libus terminis *cons.* 475. *in fin.lib.*1. ubi quærens quodnam
tempus attendatur pro mercede in singulis renovationibus
investiturarum, an tempus contractus , vel cujusque reno-
vationis , sentit attendendum esse tempus contractus .
Secundò quod in obligationibus verba referuntur ad ea , 32
quæ apparent , non ad futura , quæ poterunt apparere ,
l. in fundi ff. contr.empt. ubi glos. Alexand.*cons.*100. *numer.*
4.& 5. *lib.* 3. ubi quod mens ad incogitata non extenditur ,
& in proposito Motus proprii notabiliter Pacian. *cit.*
consil. 6. *num.* 148. Tertiò quod in lucrativis semper mi- 33
tiùs agitur contra concedentem , ut appositissimo exem-
plo firmari posse videtur , ducto argumento de similibus
ad similia , *l. illud ff. ad leg. Aquil.* nam quamvis in ter- 34
minis pacti de redimendo, cui omninò similis est conces-
sio, de qua agimus , regulariter restituendum sit pretium
de tempore retrovenditionis , non autem contractus , ut
præcisa contraria consuetudine voluerunt Cagnol. *in l.*2.*C.*
*de pact. inter empt.& vendit. num.*33. Surd.*cons.*52.*num.* 48.
Ludovic. *decis.Perus.*79.*n.* 17. Hoc tamen egregiè limitan- 35
dum videtur, si respectu rei redimendæ, causa aliqua lucra-
tiva concurrat , ut tunc scilicet satis sit primum exsolvi
pretium, ne multiplex lucrum eveniat, ut innuit idem Ca-
gnol. *ubi supra num.* 94. respondendo ad textum in *l. hujus-*
modi §. servum de leg. 1. juxta quod , me patrocinante pro
Regio patrimonio , dum essem adhuc Advocatus Patrimo-
nialis , in quadam causa DD. de Berzettis , fuit decisum
per Regiam Cameram computorum , quod in concessione
olim facta per Principem medio certo pretio , cum dona-
tione plurisvalentiæ , ac reservatione pacti de redimendo
non teneretur Princeps exercens gratiam redemptivam ad 36
recompensandam tamen plurisvalentiam , quia videba-
tur , satis esse concessionarium potitum fuisse , durante
tempore , ex quo Princeps non redemerat . Unde quemad-
modum ex intervento dictæ causæ lucrativæ recedamus à
rigorosa juris dispositione, quæ ultimum rei pretium man-
dat exsolvi, ita possumus dicere in casu nostro , quod quia
in restitutiones majoris pretii , quàm receperit Camera ,
intrat omninò causa lucrativa , ideò verba taliter acci-
pienda sint , ne extendantur ad prætensam donationem
plurisvalentiæ officiorum , & sic multiplicetur inconsi-
derata liberalitas Papæ , in odium ipsius , & successorum,
& ut DD. dicunt in re nondum aperta , sed aperienda ,
circà quam debilior est potestas, Tusch. *litt.P. conc lus.*691
num. 23.

Sed & multò fortiùs procedent supradicta pro stricta in- 37
terpretatione Motus proprii , in specie nostri casu , si re-
flectatur ad plura inconvenientia , quæ admissa contraria,
& latiori interpretatione sequi possent in damnum Apo-
stolicæ Cameræ,contra verisimilem concedendis mentem, 38
cui verba inservire debent , & non è contra Cyriac. *contr.*
478. *n.*4. maximè in proposito absurdi vitandi,plenè Eve-
rard. *loco ab absurdo vitando per tot.*

Primò enim posset facillimè dari casus , quo moderni
Secretarii ex particulari affectione ad officium , ut in dies
evenire solet, majus inter ipsos pretium impendissent ,
quàm re vera , facta comparatione ad redditus , qui juris
præsumptione solent taxare pretia rerum , *l. si quos Cod. de*
resc. vend.& ibi Bart. *gloss. in dict.leg.si quos in verb. exime-*
tur, Text. *in Authent. de alien. & emphyt. §. quod autem col-*
lat. 9. & *de commun.* Decian. *consil.* 2. *num.* 274. *lib.* 1. præ-
stari debuisset , quo casu unum de duobus necessariò se- 39
queretur , Nam , vel Papa ex vi , & efficacia verborum
prædicti Motus proprii teneretur illis solvere prædictum
etiam affectionis pretium , & hoc profectò magnum esset
inconveniens, non parum enim gravaretur Camera , cùm
sit in confesso apud omnes hujusmodi affectionis pretium 40
nullatenus reficiendum , *l. pretia rerum ff. ad l. falcid.*Gra-
tian. *controvers. forens. cap.*461. *num.* 13. & 926. *numer.*14.
Aut verò Papa eximeretur à tali casu refundendo, & tunc
certè derogaretur litteræ , & sensui vulgari prædictorum
verborum , à quo Rota sensit non posse discedi ex præcit. 41
regula *l. illc , aut ille de leg.* 3. & sic everteretur ejusdem
Rotæ solidius fundamentum , nec prodesset meo judicio
respondere , eatenus prædicta verba hanc interpretatio-
nem admittere , ne quid incongruum contra juris disposi-
tionem induceretur , ut in proposito est text. *in cap. volen-*
tes §. ad ipsum de privileg. in 6. Capyc. *decis.* 122. *num.* 3. 42
Retorqueretur enim mirabiliter argumentum , quippè ad-
missa semel interpretatione aliqua rationabili ad dicta
verba , nulla est ratio, cur & alia consimilis juri , æqui-
tati , mentique concedentis consona recipienda non ve-
niat ; cùm non sit major ratio unius , quàm de alia , &
ubi eadem ratio , idem jus etiam statuendum *l. illud ff. ad*
l. Aquil.

Secundò alium item majus inconveniens ex eadem Ro- 43
tæ

tæ sententia oriri posset, nam meo judicio ampla nimis,&
patens relicta fuisset via fraudibus , ex prætenso dictorum
verborum sensu in perniciem Cameræ , ut simulato nem-
pè inter contrahentes majori officiorum pretio gravior fie-
ret restitutio , proindeque difficilior eorumdem suppressio
redderetur , prout in simili de simulatione majoris pre-
44 tii ad impediendum exercitium prælationis in feudo , vel
emphyteusi favore domini directi monet Tiraquel. *de re-*
*tract. lignag.§.*4.*gloss.num.*1.& 2. Et mehercule si cuncta ri-
mari possemus , quæ (loquendo tamen in genere Officio-
rum vacabilium in Curiis Principum) quæ , inquam,in hac
45 materia sæpissimè suggerit proprium interesse,ad impe-
diendas illorum vacationes,constituendasque resignationes
in tempore habili , seu per viam antidatæ , seu aliis modis
eludentibus dispositionem Bullæ Pii Quarti infirmis , &
mala valetudine affectis, aliarumque Constitutionum,ut in
proposito considerat Spada *cons.*167.*per tot.* utique noscere-
mus quoties , & quot simulationes , fraudesque intercesse-
rint , quæ propterea in nostra quoque facti specie non mi-
nus facilè contingere potuissent , sumpta occasione tam
apti , & peculiaris motivi derivantis ex prætensa obliga-
tione Pontificis de reddendo Officialibus tunc viventibus
integro pretio, quod tempore suppressionis inter ipsos con-
stiterit persolutum, quodque etsi fraudulentum, & simula-
tum , contentum tamen in publicis instrumentis , quæ fa-
46 ciunt rem notoriam , probatam , & manifestam , *l. cum*
precibus, ubi Doctores *Cod.de probat.* Castrens. *consil.* 157.
vol. 2. *circum med.*Dec. *consil.*36.*n.*2.Cravet.*cons.*317.*n.* 1. &
in frequenter periculosa materia impositionis censuum ,
Rot. post Cenc. *decis.*123. quæ ex Ludovisio 157. *numer.*6.
abundè liquidatum diceretur ad effectum arctandi Came-
ram ad ejusdem refusionem . Atque hìc rogo advertatur ,
quod, & si non crediderim , imò nec suspicatus quidem fue-
rim hoc venisse in mentem alicujus ex Dominis Secreta-
riis, cum probè sciam fraudem, & simulationem haud qua-
quam præsumendam esse , tum præcipuè in personis hono-
47 rabilibus , quales sunt , & fuerant Domini Secretarii , *leg.*
*merito ff.pro Soc.*Menoch.*de præsumpt.lib.*5.*presumpt.* 27. *n.*
1. & *lib.* 6.*presumpt.* 20.*numer.* 2. Attamen pro meo argu-
mento sufficit possibilitas ex adæquato motivo interesse ,
morum corruptore pessimo , magnam huic rei ansam præ-
bente , talemque , ut vel hinc fas sit credere consultissimi
48 Pontificis mentem alienam prorsus fuisse à tam effuso , &
periculoso verborum sensu , ex quo fraudandi occasio de-
rivaret, Capyc.Galeot.*controvers. juris Illustr. controv.* 64.
*num.*23.*lib.*2.
49 Quod si fortè replicaretur ideò fraudem , & simulatio-
nem non fortè verisimilem , quia facilè detegi potuisset ,
saltem ex maximo excessu pretii , prout è converso ex val-
dè modico etiam colligitur , Farinac. *in suo tractat. de falsit.*
& *simulat.q.*163.*per tot.*
50 Respondeo , & fateor in summo quidem excessu pretii,
facilè dotum, ac fraudem detegi posse , sed non in magno ,
ex quo tamen non desineret valdè gravari Camera , ut in
proposito simulati majoris pretii, Tiraquell.*de retract. Li-*
*gnag.cit.§.*4.*gloss.*2.*n.*2.Et quamvis ex aliis etiam conjectu-
ris,& præsumptionibus reperibiles sint dolus,& simulatio,
51 fas tamen sit dicere hæc tam secretò committi consuevisse,
ut penè irreperibilia judicentur , ut per eumdem Farinac.
*q.*162.*de falsit.& simul.*
52 Tertiò denique aliud saltem nec evitabile absurdum
profflueret,magna scilicet inæqualitas inter concedentem ,
& concessionarios, qui , si ponamus casum evenientis sup-
pressionis de tempore,quo forsan Officic decrevissent , cer-
tè non minus prætenderent , seu prætendissent primum
pretium ab eorum auctoribus Cameræ adnumeratum , ex
eadem, imo, & veriori vi , ac efficacia verborum , quibus
nunc ultimum petunt ; Nec tamen potuisset , vel posset eo
casu replicare Camera verba prædicta referri omninò ad
ultimum pretium ex ordinaria regula,quod qualitas adjun-
cta verborum operatur secundum tempus verbi , *l. in deli-*
*ctis §.si damnum extraneus de noxal.*Paris.*cons.*62.*n.*36.*lib.*4.
latè Tusch.*litt.Q. conclus.* 9. Quia imò semper esset verum
dicere , quod primum tempus , & pretium complecteren-
tur; cum ly *emisse* , juncta alternativa *aut habuisse constite-*
53 *rit* denotet potiùs causam mediatam , ut frequentissimè in-
dicat verbum habere , *l. Aristo.Quæ res pign.dar.poss. l. his*
enim ubi gloss.de furt.glos.in §. 1.*in authent. ut de cetero com-*
*mut.rer.Eccles.collat.*5. *ad med.* Rebuf.qui plenè de multi-
plici hujus verbi significatione *in l. liberationis verbum* 77.
fol.mihi 250.& *in l.Is apud quem* 143.*fol.mihi* 522. *de verb.*
signif. considerato præsertim eo futuro conjunctivo *consti-*
terit , quod etiam non simplex futurum, sed quodammodo
præteritum indicat Bart.*in l.solemus ff.de condit.& demonst.* 54
Tusch. *lit.F.concl.* 566. *num.*6.foretque tali casu sufficiens
replicatio adversus Cameram non debere ipsam locupleta- 55
ri cum alterius jactura, *cap.locupletari de reg.jur.in* 6. *l. & si*
me putem, ubi Gloss. Bart.& alii *de cond.indeb.* cum & Offi-
cialium præsentium interesse illud dici verissimè posset ,
quod ex persona suorum Auctorum per viam exceptionis 56
prætenderent , per quam semper fit subrogatio unius in lo-
cum alterius , etiam sine jurium cessione dictus Dominus
de Luca *de Cred.& deb.discurs.*2.*num.*3. post Franch. *decis.*
260. Buratt.& add.*decis.*420.Otthob.*decis.*129. *num.* 15.&
*decis.*142.*num.*9.& 10.Fab. *in Cod.lib.*8.*tit.*9. *dif.* 7. Undè
si in casu converso aucti eorumdem officiorum pretii ,
possent etiam tale augmentum consequi versarentur in
lucro , sine ulla periclitatione damni , eaque propter ad
imparia judicarentur , contra apertissimas juris, & æqui- 57
tatis regulas , eamque præcipuè de non petendo id ,
cujus contrarium quis non esset postulaturus , *l. si &*
rem , & pretium 25. *ff. de petit. hered. l. pen. Cod. de*
solut. Surd. *decis.* 155. *num.* 13. Cyriac. *controvers.* 151.
num. 15. & ex hoc ipso dici posset inesse læsionem , &
damnum , odio Cameræ usque à principio , sublata scili-
cet utriusque partis justa proportione ad damnum : & lu-
crum , in qua tota æquitatis ratio consistit, optima volun-
tatis interpres , ex qua firmiter credere possumus quòd
Beatiss. Pontifex noluerit sibi , & Cameræ legem du-
riorem imponere , & id concedere sub generalitate 58
verborum , quod non fuisset in specie concessurus, ma-
ximè dum necessitatibus premeretur , in quibus nemo 59
liberalis existit, Spad. *cons.* 21. *numer.* 54. *lib.* 1. nec di-
spositio meretur à sapientibus reprehendi , *l. Salvius*
Aristo. ubi DD. *de leg. prest.* idem Spad. *cons.* 138. *numer.* 60
11. *lib.* 1. quo casu restringitur significatio verborum ,
imò illorum potiùs superfluitas toleratur , quàm mentis
inverisimilitudo , *l. scire oportet §. aliud de excus.tut.*Alb.
cons. 119. *numer.* 43. Spad. *cit. consil.* 21. *numer.* 39. & 70.
& *cons.* 22. *numer.* 10. & *cons.* 70. *numer.* 29. & *cons.* 138.
numer. 11. maximè ubi non fuit servatus stylus Cancel- 61
lariæ circa solitas derogationes , ex cujus defectu argui-
tur deficientia voluntatis in Principe concedente , Ca-
pyc. *decis.* 32. *numer.* 17. Spad. *dict. cons.* 21. *num.* 29. &
per consequens etiam negare possumus prædicta verba di- 62
cti Motus proprii , quamvis indefinita , futurum tempus
minimè includere , quia ubicumque agitur de præjudicio
disponantis indefinita non trahitur ad futurum per doctri- 63
nam Bart. *in l. si ita legatum num.* 5. *ff. de argent. leg.* quæ
tametsi declaretur per Herculan.*in sua disput.*1.*col.*24.*vers.*
& *fallit* , id tamen explicat , & dicit procedere, ubi indefi- 64
nita potest æqualiter se habere ad commodum , & dam-
num , secus si in alteram tantùm vergeret partem , prout
contingeret in casu nostro .

Quod si replicaretur , id non posse procedere in gratia 65
Principis , ne concessa in favorem retorqueantur in dam-
num , *l. quamvis* , ubi Bald. *de pignor. act.* Mant. *de tacit.*
*lib.*2.*tit.*3.*num.*29.

Respondeo hoc utique admittendum ubi sumus ideò 66
certi de intentione disponentis , ut de ea nullo modo dubi-
tari possit , secùs verò ubi allegatur defectus intentionis,
qui admittitur etiam in Motu proprio Papæ , ut post Ga- 67
briel. *de claus.* notat Spad. *cons.*117.*num.*4.*lib.*2. subsistente
causa verisimili , & probabili intelligendi uno potiùs mo-
do, quam alio, quo casu, & si regulariter gratia non inter- 68
pretetur nisi per concedentem, sit tamen etiam interpreta-
bilis per inferiorem , ut benè notat Pacian. *consil.* 6. *num.*
152.& 153.

Sed dato millies, & non concesso,verba juxta proprium 69
illorum significatum trahi posse ad inclusionem futuri pre-
tii,negandum saltem non erit,quin juxta etiam eorumdem
naturalem, & proprium comprehendant quoque primum
receptum per Cameram,ex supranotatis, & iismet, quæ in
casu contrario allegarent Domino Secretarii , quo posito
quis inficiabitur , quod ubi verba duplicem significationem
admittunt, & sumus in probabili dubio de concedentis in-
tentione, semper accipienda sint in sensu minus damnoso
eidem concedenti,si materia sit stricti juris,si concessiona-
rius certet de lucro , concedens verò de damno evitendo ,
ad tradita per Manticam *de tac.lib.*2.*tit.*4.*n.* 81. & 83.Gra- 70
tian.*cap.*755.*n.*12.& 13.vel si concurrat alternativa aliqua,
quæ debitori electionem tribuit regula in alternativis *de*
reg.jur.in 6.*l.per hanc §.fin.de jur.dot.*Everard.*in top.arg. lo-*
*co à nat.altern.num.*1.ut subest in nostro casu in illa particu-
la

cula *vel habuisse constiterit*, quam diximus demonstrare
71 causam mediatam per jura supracitata, item si urgeat ratio absurdi vitandi, Everard. *loco supracit.* Et demum ubi concessionarius se fundat in verbis *dict. l. quidquid adstringen-*
72 *dæ ff. de verb. oblig.* plenissimè Mant. *de tac. lib. 2. tit. 4. ex n. 99.* Galeot. *controv. 64. n. 20. lib. 2.*

Profectò cum hic confluant tot juris regulæ, supra perpensæ pro strictiori, & saniori dictorum verborum intellectu, cùmque ita suggerant tot motiva subjectæ materiæ; præsumptæ voluntatis utilitatis publicæ, ratio insuper absurdi vitandi, æqualitatis servandæ; Non video quomodo non sit cum præfato Reverendiss. Domino de Luca respondendum favore Cameræ, prout ego pro tenuissima facultate mea respondere non dubito, sub censura tamen Sacræ Rotæ, & cujuslibet melius sentientis.

D. N. Gazellius in Pedemontano Senatu Consiliarius, & Senator.

Illustris. e Reverendiss. Sig. mio Padrone Osservandissimo.

SOno così tardi questi Signori nel concludere le materie, che hanno per le mani, che non hò potuto sino ad hora havere de verun'altro il Parere sottoscritto, sopra la materia à V. S. Illustriss. ben nota, fuorchè dal Sign. Presidente Leona. Glielo trasmetto perciò annesso, assicurandola che questo è il Voto del più accreditato in virtù, che sia nel Senato. Quando havrò havuto i Voti ancora sottoscritti dagli altri, non mancarò d'inviarglieli prontamente; mentre rassegnandole la mia particolare osservanza, bacio à V. S. Illustriss. riverentemente le mani. Torino 31. Genaro 1680.

Di V. S. Illustriss. e Reverendiss.

Monsig. de Luca.

Devotiss. Humiliss. Servitore vero.
Gios. Arciv. di Nazianzo.

Discursus D. Leonis Præsidis Senatus Pedemontani.

ARGUMENTUM.

Princeps, cùm extinguitur Officia, tenetur restituere pretium receptum, ad instar venditoris cum pacto redimendi. Mens Beati Pii Quinti in Motu proprio edito pro Secretariis, luculenter expenditur.

SUMMARIUM.

1 *PRinceps extinguendo Officia, tenetur restituere pretium sine diminutione.*
2 *Emptor, & venditor non sunt ad imparia judicandi.*
3 *Inæqualitas in singulis dispositionibus vitanda.*
4 *Officialis non debet reportare lucrum ex incremento Officii, dum in casu converso non erat reportaturus damnum.*
5 *Nemo ex facto alieno debet præjudicari.*
6 *Facultas reservata supprimendi Officium minuit ejus pretium, vel in tertia, vel in sexta parte, juxta temporalitatem, vel perpetuitatem ipsius reservationis.*
7 *Jus extinguendi Officium est idem, ac jus redimendi.*
8 *Pactum retrovendendi censetur appositum pro eodem pretio.*
9 *Quamvis valor ei crevisset, vel è contra.*
10 *Mens Papæ est potius attendenda, quam verba.*
11 *Clausulæ posita in parte exequutiva non valent evertere dispositivum.*
12 *Relatio est explicanda juxta tenorem relati.*
13 *Novatio non inducitur, nisi verbis expressis.*
14 *Donatio exorbitans, & inopinata excludenda venit, etiam per impropriationem, & subauditum verborum intellectum.*
15 *B. Pius non est præsumendus voluisse gravare plusquam par erat publicum ærarium.*
16 *Quod disposuit in Officio vacaturo dato insolutum Collegio Secretariorum, censendus est disposuisse in cæteris aliis.*
17 *Ambigua conventio ita debet interpretari, ut minus quo fieri potest, primittenti noceat.*
18 *Dispositiones dubiæ declarantur ex antecedentibus, & subsequentibus.*
19 *Donationes non solent emanare, nisi ob affectionem, vel aliud juridicum motivum.*

DIsertissimi ingenii fœlicitas, ac sapientissimi Domini Consultoris exactissima facultas in colligendis juribus, quæ ad eversionem Rotalis decisionis emanatæ sub 16. Junii proximè elapsi odio Reverendissimæ Cameræ Apostolicæ faciunt, adeò nil intactum reliquit in suo responso, ut præcepto ulterius scribendi loco, sola subscriptione fuissem contentus, nisi à necessitate obtemperandi, cui debeo, viderer me subtrahere, si jejunus, vel exili reflexione subscriptioni astipularer.

Pace igitur sit dictum prudentissimi Auditorii, nimis absonus à juris dispositione Motui B. Pii applicatur intellectus, quo fuit resolutum singulis Secretariis, ultra pecuniam, quæ Cameræ obvenit esse restituendum, quod ulteriùs in officiorum resignationem erogarunt ad nudum resignantium commodum, ac evidenter abhorret à forma conventionis Innocentii Octavi, qua jus supprimendi Secretariorum Collegium Sedi Apostolicæ reservavit, prævia restitutione scutorum 62000. aureorum dictæ Cameræ solutorum.

Observandum enim venit, quod quemadmodum S. P. 1
vel aliis supremis Principibus, quibus ex forma conventionis, vel ex sequela jurisdictionis competit auctoritas extinguendi officia non liceret in extinctione pretium denegare, aut cum diminutione restituere, ne cum aliena jactura locupletarentur, ad text. *in l. fin. §. emptor. Cod. com. de leg.* Am. à Pont. *§. qui feudum dar. pos. num. 65.* licet in simplici successore Principatus, ni pro mensura pecuniæ versæ in publicam utilitatem, non transeat sine scrupulo; Sic è converso, nulla æquitas suggeret, ut officiali liceat erigere plus pretii à Principe in suppressione officii, quam in emptionem Principis erogatum, Principem recensendo deterioris conditionis, quàm officialem, & correllativos emptorem scilicet, & venditorem ad imparia, & correlativos emptorem scilicet, & venditorem ad imparia judicando contra vulg. *l. fin. Cod. de indic. vid. tol. fin. ff. de acceptil. l. Jul. §. si Procurat. ff. de action. empt.*

Hinc alter emergere inæqualitatis effectus, quæ summopere in singulis est evitanda dispositionibus ad text. 3
in leg. si id quod §. ult. ff. de rescind. vend. Auth. æqualitas Cod. de pac. conven. etenim si temporum injuria officiorum valor decrevisset, & S. P. destinasset refuso dumtaxat pretio currenti, & diminuto indubitanter Secretarii, & merito insurgerent, sibique restitui postularent, pretium integrè persolutum Cameræ; Ergo cum 4
nemo sit admittendus ad allegandum id, cujus contrarium non fuisset petiturus, sequitur in casu converso, quod si creverit valor officii sint obaudiendi Secretarii, si in suppressione pluris valentiam petant, qui minoris valentiam ex opposito non fuissent accepturi, sic arguit Joan. Ant. Bel. *cons. 36. n. 35.*

Maximumque sequeretur absurdum, si Camera foret 5
obstricta pretium rependere, quod à Secretariis resignatariis ambientibus ad officia indiscretè fuisset profusum, quod alieni ambitus lueret pœnas, & gravaretur ex alterius facto excessiva refundere pretia, & fortè jam cum conniventia pacta contra vulg. *l. non debet de reg. jur. cap. non debet eodem in sexto, leg. debitorum Cod. de pac.* imò illusoria penitus potuisset evadere supprimendi reservata facultas, summoperè excrescente ambitu, & officiorum pretio, ut non expediret Cameræ ea uti, ne Ærarium publicum potius fuisset in damno, quam in commodo, eoque posito intellectu certè, quod facultas non reservandi prodesset, prout fas est, sed qui-

quidem tetendisset ad locupletandos Secretarios in jacturam Cameræ, cui minus justo pretio est solutum, dum facultatis reservatæ ratio, modo in tertia, modo in sexta æstimata, pretii deficientiam integrat pro temporalitate, vel perpetuitate reservationis, Font. *dec. 83. & 84.* Fab. *in suo C. de rescind. vendit. dif. 27.*

7 Enim verò jus extinguendi officia, quid aliud sonat, quam jus redimendi, quoties redemptio, ut in his terminis, non est nova emptio, sed contractus resolutio, Cenc. *de cen-*
8 *sibus, part. 3. cap. 1. quæst. 3. art. 1. numer. 5.* quare si in pacto retrovendendi versemur ejus naturæ est, ut censeatur appositum pro eodem pretio ad text. *l. 2. C. de pac. int. empt. & vendit.* quamvis valor rei crevisset, vel decrevisset ut testatur Font. *dec. 78. à 3. usque ad 7.* referens Bel. *dicto cons. 76.* qui per totum potissimis rationibus hanc opinionem tuetur, & defendit à contrariis, de quibus per Cagn. *in d. l. 2. & n. 32. & 33.* Idem Bell. sine dubio existimat pretium, & singula esse referenda ad tempus contractus, ita etiam erit statuendum in casu, de quo agimus per modum simplicis extinctionis, & resolutionis, adinstar redhibitoriæ, per *l. redhibere, & l. non debite ff. de edilitio edit.*

10 Quod autem talis fuerit mens Pontificis, quæ potiùs venit attendenda, quàm verborum significatio, *leg. non aliter, de leg. 3.* facilè quisque colligere potest maturè perpenso dicti motus *§. ad hæc autem,* quo nititur decisio; ex illo enim; prout animadvertit Doctissimus Consultor, constat apertè Papam nil aliud sensisse, quam ad favorem dicti Collegii prædecessorum litteras, & privilegia, hactenus concessa, confirmare iisdem modis, & formis, quibus fuere concessa, ut verba sonant, additque in exequutionem, & observantiam eorumdem privilegiorum illa non posse ullo tempore alterari, aut moderari, seu Collegium supprimi, nisi restitutis singulis Secretariis, tunc viventibus integrè pecuniis, pro quibus eos officia emisse aut habuisse constiterit, quibus sic stantibus in præcedenti clausula declarat Pontifex, velle imposterum Apostolicas litteras prædecessorum vigere sub eisdem formis, & sine ulla alteratione, ex subsequenti clausula, non erit præsumendum, quod statim se corrigendo voluerit contraria disponere, prædictas litteras alterando, novamque formam imponendo, ma-
11 ximè cum clausularum in exequutione positarum, non sit habenda ratio in versionem principalis dispositionis, Osascc. *decis. 164. num. 2. & per totum, l. si quando, Cod. de inoff. test. l. præcipimus, Cod. de ap.* Barb. *tract. de axiom. ax.*
12 60. maximè dum Pontifex conformat suam voluntatem, confirmando per viam relationis ad præcedentes litteras, ut ideò ejus sit explicanda voluntas, juxta tenorem relatis Doct. *ad Auth. si quis in aliquo, Cod. de eden.* Peregrin. *de fideicom. art. 51. num. 59.* & ad hunc sensum faciunt ea,
13 quæ excludunt novationis præsumptionem, quæ induci non potest, nisi expressim de novando, seu recedendo à primis dispositionibus fuerit actum, vel incomparabilitatis à posteriori dispositione ad præcedentes insit motivum DD. *ad l. fin. Cod. de novat.* Grat. *discept. for. 290. numer. 23.* Altog. *cons. 4. num. 33. lib. 1.* Salgad. *Labyrint. cred. part. 3. cap. 11. num. 97.*

Ad majorem premissorum comprobationem, satis etiam urget argumentum deductum per acutissimum Consultorem ab excludenda tam ingenti, & inopinata donatione
14 scut. 150. mil. citrà necessitatem, quæ deberet inferri ad intellectum Rotæ, & tamen in jure est cautum, omnem esse adhibendam interpretationem, impropriando, & subaudiendo verba, ut excludatur donatio & potiùs error præsumatur, quamvis actus penitus redderetur inutilis, & superfluus, Mantic. *de tac. & ambig. conven. lib. 13. tit. 9. num. 3.* Menoch. *de arbitr. cas. 88. de præsumpt. lib. 3. presumpt. 71.* Surd. *cons. 290. num. 54.* Tiraq. *in l. si unquam in verbo donat. num. 208. C. de revocand. don.* neque enim censendum est
15 Sanctissimum Pontificem voluisse, quæ ad duplici erarii rectam, ac utilem administrationem non conveniebant, & quæ forsitan in præjudicium successorum, ob modicum beneficium facere non potuisset.

At præ cæteris stringit ratio, quam exactissimus Con- 16
sultor ponderat, & derivat ab officio vacaturo dato in solutum, à quo processit concessio, nempè si S. P. in casum annihilationis, & inobservantiæ ejusdem officii vacaturi voluit restituenda tantummodò scuta 550. quæ receperat, ut constat apertè in dicto Motu Sanctissimi, decernentes, ita in illis verbis, (nec ullo unquam tempore notari, impugnari, invalidari, vel in jus, aut controversiam vocari, aut ad viam juris reduci, nisi priùs restitutis eisdem Secretariis, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu præfatis pecuniis) cur non item erit sentiendum ipsum decrevisse in casum redemptionis aliorum officiorum, quorum intuitu, nullum commodum tunc receperat, fuisset enim magis congruum privilegiare emptores, & futuros successores dicti officii, quàm cæterorum, & quidem vix poterit huic rationi dari apta responsio.

Quod si quis nondum huic veritati assentiri valeat, & 17
adhuc velle dispositionis intellectum extendere etiam ad pretium, quo supra solutum Cameræ, officia sibi acquisiverunt, saltem non negabit verificandam dispositionem esse in pretio, quo Secretarii, qui tempore concessionis vivebant, emerant officia, & in eisdem, ut personaliter fruerentur ea donatione, in recognitionem recepti officii per Summum Pontificem, sanè placet ambiguam conventionem ita interpretari, ut minus promittenti noceat, *l. veteribus ff. de pactis, leg. quidquid astringendæ, ff. de verb. oblig.* cogitans namque S. P. suppressionem potuisse contingere viventibus eisdem Secretariis à quibus beneficium acceperat, ideò declaravit restituenda pretia tunc viventibus ex illis de tempore suppressionis, ut excluderentur hæredes, & successores non viventium, quemadmodum eisdem Secretariis jam cesserat majorem quantitatem pretii reperibilis, ex venditione officii vacaturi supra scuta 5500. soluta in restitutionem Cardinali Mediceo, dispositiones enim dubiæ declarantur ex antecedentibus, & subsequentibus, & qua-
tenus benignius intelligendo Pontificiam concessionem il- 18
lam admitteremus realem, ut etiam in ea comprehenderentur Secretarii futuri, & viventes tempore suppressionis, pretium tamen restituendum esset, non reperibile tempore suppressionis, sed quod jam solverant in resignationem suorum officiorum Secretarii existentes tempore
factæ concessionis, nec ulla ratio suadet Sapientissimum 19
Pontificem voluisse donationes conferre Secretariis futuris post sæculum, quæ non solent emanare, nisi ob affectionem, vel aliud juridicum motivum, *l. nec adjecit, ff. pro socio, & affectu non potest cadere in ignotis, l. non est ferendus, ff. de transact.* Menoch. *cons. 33. n. 5.* prout ipse Pontifex profitetur expressè inductum fuisse ad concessionem gratiæ ex motivo gratitudinis erga Secretarios, qui tunc Apostolicæ Sedis necessitatibus subvenerant.

Quare in hac tanquam tutiori sententia, animus meus quiescit, in qua æquitas, & æqualitas reperiuntur, resecatis novationibus, & correctionibus, profusiones irrationabiles evitantur, congruaque largitas tuentur, & cui omnes jus naturale, & civile maximè convenit, ut pretium in redemptione à Camera restituatur, quod in emptione eidem Cameræ fuit numeratum, aut ad plus veniat restituendum pretium, quo Secretarii existentes tempore concessionis emerant sua officia singulis eorum successoribus, effrænata ad tantum gravamen Ecclesiæ contraria interpretatione, quam cohibere potest, & debet sanè summa sapientissimi Pastoris regnantis æquitas, & justitia, salvo saniori judicio, ac ea reverentia, qua Sacræ Rotæ auctoritatem obsequentissimè venereor.

Gulielmus Leo in Supremo, & Regio Pedemontis Senatus sedens Præses.

Subscriptiones aliorum sex Jurisconsultorum.

Vidi elucubratissimas Juris consultationes Reverendissimorum DD. Albergati, & de Luca, quæ licet æqualibus juris fundamentis innitantur, illi tamen dicti D. Albergati Decani libentius adhæreo. Taurini 2. Februarii 1680.

Joseph Bonaventura Dentis Senator.

Visa Piana, cum decisione Rotæ sub 16. Junii proximè fluxi, necnon allegationibus contrariis subtilissimi Domini de Luca super facto suppressionis Secretariorum per Sanctissimum noviter impetratæ, sum pro decisione, quod mirum Divus Pius senserit juxta decisa, missa quæstione an potuerit.

Taurini.

Verissimam puto Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Consulentis sententiam, qua docet Cameram Apostolicam teneri reddere Secretariis suppressis summam pecuniarum ab eadem tantum exactam, non autem pretii integralis, quo empta fuerunt eorum Officia; Nec verò fundamentis, quæ per doctissimum Consulentem, Jurisperitorum

rum hujus sæculi antesignanum, adducta sunt, quidpiam addi potest, quo firmior conclusio reddatur, quæ adductis ab eo argumentis, & rationibus firmissimè est stabilita, quam ego libenter amplector, nedum ob tanti viri auctoritatem, sed etiam quia Innocentius Octavus decrevit in casum suppressionis, ut à Camera Apostolica fieret restitutio scutorum sexaginta duorum millium; Huic decreto cùm non fuerit derogatum à B. Pio Quinto, adhuc decretum vigere certi juris est, & juxta illius dispositionem intelligenda, ac interpretanda est Piana Constitutio, una enim lex declarat aliam; & si quid ambiguitatis adesset, recurrendum erit ad regulam juris, qui habetur in obscuris, quod minimum est, sequitur; quod procedere magis debet in casu, de quo agitur, ob præsumptum defectum voluntatis in Summo Pontifice onerandi Cameram Apostolicam ad restituendum Officialibus, conscii periculi suppressionis, majorem quantitatem nummariam, quàm Camera recepit.

Jo. Baptista Canis Vic-Gen. Taurin.

Vidi Pianam Constitutionem, decisionem Rotæ sub 16. Junii proximè fluxi, & Discursum Reverendiss. Domini de Luca, & cùm mihi magis placeat opinio dicti Domini de Luca, illi libentius adhæreo.

Manasserus.

Viso Motu proprio B. Pii Quinti, subtilissimo Domini de Luca Discursu, necnon Sacræ Rotæ decisione, ejusdem Rotæ sententiæ inhæreo, quod scilicet Pius Quintus senserit, totum id esse refundendum Secretariis suppressis, quod in emptionem Officiorum erogarunt; Et ita censeo sub censura &c.

Balegnus.

Visa Piana cum decisione Rotæ sub 16. Junii, & discursu Reverendissimi Domini de Luca super suppressione Officiorum Secretariorum, adhæreo opinioni Domini de Luca.

Ricchelmus.

NUM. XV.

Responsa Boscoli, & Concioli.

Responsum D. Boscoli Advocati Parmensis.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Agitur de eadem intelligentia Motus proprii Beati Pii Quinti, de sensu, & significatione verbi *restituere*; De potestate Principis recuperandi regalia, resque à proprio patrimonio distractas: Et latè an, & quando Privilegium antecessoris liget successores, atque successor illud possit revocare, vel limitare, concurrente motivo publici boni, & utilitatis.

SUMMARIUM.

1 Occasio scribendi.
2 Notabile factum Chrysantii, & Mausonii in Synodo Nicena.
3 B. Pius Quintus fuit studiosissimus in tuendis, & custodiendis juribus Cameræ.
4 Prohibuit infeudationes rerum Ecclesiæ, aliasque alienationes refrenavit.
5 Motus fuit ad confirmanda privilegia Secretariorum, ne ærarium Pontificium redderetur exhaustum.
6 Non est verisimile, quod voluerit gravare successores ad restituendum, quod Camera non exegit, & num. 14.
7 Verbum restituere in nullo significatu aliud importat, quam retrodare, quod quis accepit.
8 Propria ejus significatio est restituere solutum.
9 Bullæ Pontificiæ sunt intelligendæ in sensu proprio.
10 Quando adest sensus proprius non est convolandum ad improprium.
11 Papa noluisse præsumitur præjudicium successorum, sed in concessionibus censetur se conformasse dispositioni juris.
12 Princeps redimere potest à suo patrimonio res alienatas, pro illomet pretio, quo distractæ fuerunt.
13 Potest restituto pretio luere officium alicui venditum, alterique pro libito tradere.
14 Beatus Pius non præsumitur excessivè prægravasse Cameram, ut inde lucrifacerent Secretarii sibi nec benemériti, nec cogniti.
15 Privilegium ita debet interpretari, ut non trahatur ad concedendum aliquid contra rectam rationem.
16 Ejus verba, licet ampla, sunt restringenda ad verisimilem mentem concedentis.
17 Papa non potest ligare successores.
18 Successor potest mutilare privilegia ab antecessoribus elargita.
19 Princeps potest revocare privilegium subdito concessum.
20 Maximè si sit electivus, qui jura Principatus non metitur ab antecessore.
21 Privilegium merè lucrativum potest sine causa à Principe revocari.
22 Privilegium oneratum potest revocari ex causa publicæ utilitatis.
23 Causa suppressionis Secretariorum respexit ad publicam utilitatem.
24 Causa dicitur publica.
25 Alfonsi Aiestini dictum, quod Principis contemptibile sit nomen nisi pecuniis affluere credatur.
26 Motus proprius B. Pii in prima parte continet contractum, sed in secunda est merè gratuitus.
27 Privilegia in remunerationem beneficii concessa, tunc dicuntur onerosa, cum vel adæquant, vel parum superant beneficium, sed si longe præponderant, tunc non desinunt esse lucrativa, & gratuita, & n. 28.
29 Ut beneficium dicatur æquivalens debet ab eo exoriri actio, vel antidotalis obligatio ad tantundem remunerationis.
30 Alias donatio, in ea parte in qua excedit merita, dicitur pura.
31 Princeps rata habere debet privilegia gratuita ab antecessoribus concessa.
32 Et dicitur ea revocando bonis moribus inimicus, sibique injuriosus.
33 Limitatur tamen ubi revocatio suadetur à publico bono.
34 Salus Reipublicæ est inter cæteras leges suprema.
35 Privilegium ab initio æquissimum, si tractu temporis fiat læsivum, & causa concessionis cesset, expirat ipso jure.
36 Si autem causa concessionis durat, potest à concedente, vel in parte, vel in totum revocari.
37 Annui redditus, qui temporis progressu evaserunt læsivi, possunt à Principe reduci.
38 Concessiones, & privilegia, quæ tendunt in grave præjudicium Principatus, etiamsi fuerint onerosa, & transiverint in contractum, possunt rescindi, tam à Principe contrahente, quam à successore.
39 Sunt ipso jure nulla, non obstante juramento.
40 Non validantur præscriptione.
41 Officia sunt de regalibus.
42 Non possunt separari à dominio Principis.
43 Concessio facta de regalibus non nocet successori, quin valeant ab eo revocari.
44 Possunt redimi, non obstante præscriptione immemorabili.
45 Princeps, qui non potest alienare regalia in præjudicium successorum, neque potest concedere privilegium, per quod difficilior successori reddatur ipsorum redemptio.
46 Contra tale privilegium competit fisco restitutio in integrum.
47 Creditores posteriores ex causa onerosa præferuntur creditoribus anterioribus ex causa lucrativa.
48 Princeps non tenetur recompensare jus privati, quando illud tollit ex Causa publici boni, & per legem generalem.
49 Neque quando revocat privilegium gratuitum ex legitima causa, & ratione communis utilitatis.
50 Ad successorem spectat declarare voluntatem antecessoris.

Respon-

1 REspondere jussa imbecillitas mea de germano sensu B. Pii in suo Motu proprio, continente confirmationem Privilegiorum amplissimam, favore Collegii Secretariorum, nuper ex privilegii providentia Sanctissimi Pontificis Innocentii XI. legitima ex causa, suppressi, in ea parte, in qua sancitum legitur, *Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis, tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, an scilicet intellexerit Sanctissimus Conditor de pecuniis in emptionem Officiorum Cameræ Apostolicæ erogatis, an verò de iis etiam, qua Secretarii, suppressionis tempore adsciti, Officia, resignationis jure adepti, juxta Innocentii Papæ Octavi indultum, resignantibus persolvissent, hæret primo responsi in limine venerans doctissimum discursum superindè editum à validissimo, ac omnisciо Cameræ defensore, præsentis sæculi in Orbe litterario prodigio. Quamobrem libentius abstinerem, os ponere in Cœlum, & potiùs imitato consilio, &
2 exemplo patrum Nicenę Synodi, qui, Nicephoro teste *lib.* 8. *cap.* 23. cum celebres Episcopos Chrysantium, & Musonium, ante absolutum Concilium, acerbissimo fato mors rapuisset ad eorum monumenta accedentes, tanquam viventibus, & audientibus dixerunt: *Bonum certamen, Sancti Patres nobiscum certastis, cursum peregistis, fidem servastis; si igitur ratum esse debet, quod à nobis actum est, quoniam, nunc nullo interposito obstaculo Trinitatis splendore illustrati clarius perspicitis, opus est vos nobiscum libello subscribere*, Conciliaribus actis apud tumulum postea depositis; Postridie verò redeuntes Sanctorum Antistitum responsa, & subscriptiones habuerunt recentes adhuc, & in hæc verba conceptas: *Chrysantius, & Musonius, qui cum Patribus omnibus in sancta prima Oecumenica Synodo Nicena consensimus quamvis corpore translati, manu tamen propria nos quoque libello subscripsimus*. Tanto, inquam exemplo imitato, mallem in genua provolutus Beatissimi Pontificis ad tumulum, sacratos cineres interrogare, quid illis verbis Collegio concedere decreverit; An dum per eam Constitutionem accuratè incubuit, nec Cardinalis Mediceus emptor quinti ex sex locis, vigore dictæ Innocentianæ supprimendi, pretio Cameræ persoluto fraudatus remaneret, & ut Secretarii, qui cum pecuniam mutuam dare offerebant, cauti essent pro satisfactione conventa, mediante concessione primi ex officiis vacaturi liberè ab eis vendendi, etiam mente revolverit, Cameram Apostolicam, nullo, vel justitiæ, vel æquitatis jure suadente, sed inconsideratæ prodigalitatis impulsu obligare in eventum suppressionis Collegii ad id, quod supponitur de jure non debuisse. Quid autem adorati cineres Sanctissimi Conditoris interrogati responderent, jam videtur sepulchrali è saxo prodire in oraculum, quod scilicet consulantur, pro vero intellectu hujusmodi concessionis, facti illius series, Motus ipsius verba, aliæque Constitutiones ab eo promulgatæ, ad dignoscendum, an hinc colligi valeat, quod dum privato damno obviare fategerit, pro summa scutorum quinque millium quinquecentum ad Cameræ lævamentum solutorum, post eandem summam à Camera restitutam, ipsam etiam voluerit damnificatam in aliis scutis centum quinquaginta millibus, sicuti supponitur, quod in facto resultaret.

Et quidem si aliæ consulantur Sancti Pontificis Constitutiones, fateri oportet, quod vix alius fuerit illo exactior, & magis studiosus in tuendis Juribus Cameræ, aliarumque
4 Ecclesiarum; Ejus enim in hoc vigilantiæ debet Ecclesia vetitam Castrorum, & locorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ alienationem, & infeudationem: Is fuit, qui nimiam in alienandis, vel obligandis bonis Ecclesiasticis facilitatem coercuit, revocata facultate Camerario, aliisque Officialibus Cameræ Apostolicæ concedendi commissiones per iisdem alienationibus, ut Ecclesiarum indemnitati consuleret.

5 Si verò factum inspiciamus, id quod tali privilegiorum confirmationi occasionem præbuit, patet fuisse, ne Ærarium Pontificium magis exhaustum redderetur restitutione facienda Cardinali, undè verè repugnat, quod Sanctus Pontifex voluerit idem Ærarium aggravare, & exhaurire in summa supra viginti vices majori ea, quam Camera debebat, præsertim, postquam, mediante destinatione pretii Officii vacaturi, satisfactum erat Collegio pecuniam suppeditanti propterea dum Motus proprius in omni sui parte justitiam redolet, primò erga Collegium, cujus favore assensit revocationi concessionis factæ Cardinali, secundò erga ipsum Cardinalem, cui parat soluti restitutionem; Tertiò erga Cameram, quam præservat à numeranda pecunia Cardinali. Quartò iterum erga Secretarios sol- 6
ventes, quibus assignat pretium primi Officii, nullatenus convenit interpretatio; quod contra Pontifices successores justitiam non servaverit eos obligando ad restituendum, quod nunquam Camera habuisset, longè ultra id, quod illos debuisse supponitur, suo loco Motu seclu-so, quandò maximè in ejus procœmio protestatus fuerat nolle alicui jus lædere iis verbis: *Nos, qui in terris ejus locum tenemus, qui justus est Dominus, ac propterea jus suum unicuique illæsum servari volentes*.

Si autem dicta verba pensemus, non videntur pati tra- 7
ditum à Rota intellectum, quoniam, ut à sapientissimo propugnante jurium Cameræ observatum fuit, nec grammaticalis, nec vulgaris, nec legalis sensus verbi *restituere* importat præstandum fore ultra id, quod quis accepit, Alciatus *in l. restituere 75. de verb. signific.* Altograd. sen. *cons.* 84. *nu.* 106. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 229. *n.* 8. quare promissio dotis restituendæ arguit dotem traditam, Surd. *consil.* 94. *n.* 23. & 24. & solum de receptis facienda est restitutio, sive demandata in ultima voluntate, Gratian. *discept.* 823. *n.* 1. & *n.* 10. sive facienda sit per contractum, vel ex contractu resoluto, ut per Textum *in l. si dite, Cod. de pactis inter empt. & vendit* Seraphin. *decis.* 547. *num.* 8. unde etiam Poera Terent. in Andr. inquit *Restitue, in quem me accepisti locum*, quod semper ponderavit Rota; ut in *decis.* 314. *nu.* 2. confirmando decisionem 227. eadem parte, ubi quod nemo restituit id, quod non accepit, & coram Dunozet. juniore *decis.* 7. *n.* 12. ad probandum quod apocha continens mutuum, esset simulata, quodque pecunia non soluta, tulit in argumentum, quod in illa promissio esset solvendi, benè advertendo, quod si soluta fuisset, is, qui se mutuatarium fecerat, non promisisset *solvere*, sed *restituere*.

Et licèt aliquando verbum *restituere* applicetur ei, 8
quod nunquam fuit receptum, hoc tamen est impropriè, cum secundum verum sensum significet solutionem factam ab eo, cui facienda est restitutio, Gratian. *discept.* 130. *n.* 12. In proprio autem significatu, & non in improprio verba sumenda fore ac in hypothesi, postulat natura rescripti gratiosi ac privilegii, quæ tanquam stricti juris, sunt strictè, & propriè recipienda; Dec. & alii *in c. causam, qua de re script.* 9
Otton. Tabor. *in thesauro locorum communium lib.* 16. *cap.* 41. *n.* 4. & in puncto intellectus verborum Bullæ Pontificiæ, quo sumenda sint in proprio, & stricto sensu Menoch. *cons.* 869. *n.* 1.

Cùm autem habeamus mentem, & verba Beati Ponti- 10
ficis non videntur, citra violentiam factam, & verbis & menti, illa trahi posse ad improprium significationem, & hæc detorqueri in præjudicium Cameræ, & successorum, quod patet nec voluisse, nec potuisse.

Non inquam voluisse, quia non est præsumendum Papam 11
velle facere aliquid in præjudicium successorum, argum. text. *in cap.* 1. & ibi DD. qui successores tenantur, Spada *consil.* 143. *n.* 8. *lib.* 1. sed in concessionibus, & gratiis præsumitur se confirmare cum dispositione juris communis, idem Spada *cons.* 155. *num.* 9. *lib.* 20. ejusque intentio esse censetur conformis legi, & rationi, Glos. *in cap. paratus* 23. *quæst.* 1. & talis de jure esse debet, Decius *consil.* 33. *n.* 5. & *consil.* 407. *num.* 23. Spada *cons.* 164. *numer.* 27. & 168. *numer.* 17. *libr.* 1. & *cons.* 88. *numer.* 14. *libr.* 3. Rot. *divers. part.* 1. *decis.* 695. *num.* 5. in terminis privilegii emanati super erectione Officii, idem Spada *consil.* 14.. *n.* 5. ideoque illius rescripta ita sunt interpretanda, ut quando magis fieri possit, conveniant juri, & æquitati ad text. *in l. & facto in principio, ff. de vulgar.* Dec. *dict. cap.* 33. *nu.* 5. & *consil.* 64. *sub n.* 6. *versic. ultimo suadetur.*

Cùm ergò Princeps in vim præminentiæ, ac prærogati- 12
væ lægalis possit redimere eodem pretio eos omnes, quę ex ejus patrimonio exjerunt, ut arg. *cap. Imperialem circa principium sub vers. nos autem.* De prohibita feudi alienatione per Federicum, Bald. *in cap.* 1. §. *porrò n.* 5. *qualiter feud. alien. poss.* & alii apud Fajardum *alleg. fisc. par.* 1. *alleg.* 1. *n.* 11. *cum seqq. & per totam*, Bulleg. *in speculo Principum rubr.* 26. *n.* 3. *in fin.* & *n.* 4.

Et in puncto officii venditi per Principem, quod restitu- 13
to pretio possit illud luere, & alteri pro libito concedere sustinent Joannes Hieronymus de Philippo *disertat. fiscal.* 11. *n.* 17. Mastrill. *de Magistrat. dict. l.* 1. *cap.* 27. *n.* 38.

14 Cùm, inquam, jure suo possit hoc Princeps, eodem pretio restituto, & non de pluri, peto quo fundamento, qua ratione, quo spiritu velimus, quod dum Sanctissimus Pontifex totus esset in reparando damno tunc imminenti patrimonio Apostolico, pro restitutione facienda Cardinali Mediceo scutorum quinque millium quinquecentum, voluerit eo actu, eandem Cameram vulnerare obligatione restituendi, in casu suppressionis Collegii, ultra id, quod fuisset de jure debitum, summam in tanto excessu supra debitum, concedendo tale lucrum futuris Secretariis, sibi nullatenus benemeritis, & prorsus ignotis, cum tanta jactura Cameræ, quod sanè nunquam facere velle præsumitur, Spada *cons.* 207. *n.* 9. *in* 3. & ratiocinabatur etiam *cons.* 142. *sub n.* 5. *vers. imò absolutè lib.* 1.

15 Tantò magis dum verba, ut dictum est, hoc non important; Quando, etiamsi id significarent, adhuc foret à proprio eorum sensu recedendum, cum privilegium quantumvis amplissimum debeat prudenter ita interpretari, ne trahatur in concessione alicujus rei contra rectam rationem, Suarez *de leg. lib.* 8. *cap.* 27. *sub nu.* 4. *vers. nunquam enim*, cumque non raro contingat, non esse Principis voluntate
16 tem, totum id concedendi, quod verba præseferunt, unde quando de hoc probabilior habetur præsumptio, juxta mentem concedendi, restringendum est privilegium, quod ab illa principaliter pendet, ita Suarez *de legibus lib.* 8. *ca.* 18. *nu.* 9. ubi primam inter alias voluntatis conjecturam recensetur, si nimirum necessaria restrictio ad vitandum aliquod absurdum, aut nimiam Principis facilitatem in æfrenata concessione.

Si verò adhuc essemus in casu tam claro, ut non obstantibus omnibus juris principiis restrictionem suadentibus, non peteret aditus propriæ, & strictæ interpretationi, ac sano intellectui, adeoue desperata esset quæstio voluntatis succederet illa potestatis, & foret statuendum per tale privilegium non potuisse afferre detrimentum Pontificibus
17 successoribus, cum Papa vivens ligare nequeat, vel obligare successorem, ex quo par in partem non habet imperium *l. nam, & Magistratus, ff. de arbitr. l. ille à quo*, §. *tempestivum, ff. ad trebell. Glos. ultima in cap. ul. de rescript. in* 6. *& in can. non liceat verb. Papæ* 12. *quæst.* 2. quo plenè Arnisæus de jure Majestatis *cap.* 7. *sub num.* 3. & innuit etiam Paulus Papa Quartus in ejus Constitutione decima septima inter suas §. 8. his verbis, *Nos considerantes præfatum Eugenium prædecessorem per ejus litteras successoribus suis Romanis Pontificibus, cum par in parem non habeat imperium, & per consequens Collegio Cardinalium, & Officialium Romanæ Curiæ causam ab ipsis Romanis Pontificibus habentibus præjudicare non potuisse, & propterea jus nostrum, & Collegii, ac Officialium prædictorum illæsum remansisse*, minusque eumdem successorem valeat supplantare, Altogr. Jun. *contr.* 99. *n.* 37. Spada *cons.* 147. *n.* 8. *lib.* 1. aliique allegati in responso D. Severoli in Bononien. pensionis edito in fine tractatus D. Joannis Torre *de pacto futur. success. loco cap.* 14. *lib.* 3. *n.* 21. & 28.

18 Porrò nec novum, nec indecorum est Pontifici privilegia à prædecessoribus concessa mutilare, id enim se facturum minatus fuit etiam Alexander Tertius *in cap. dilecti* 4. *de privileg.* clarius illis verbis, *pro certo sciatis, quod Nos concessa vobis privilegia decurrabimus*.

19 Propterea si cuilibet Principi licet privilegium subdito concessum revocare, arg. Text. *in cap. suggestum*, & ibi Doctores de decimis, gloss. & DD. *in cap. decet de reg. jur. in* 6. Bald. *in l. qui se patris sub n.* 33. *C. unde liberi*, Suarez *de legib. lib.* 8. *cap.* 37. *n.* 4. & *n.* 10. multo magis hoc
20 poterunt Principes illi, qui non jure emanato ab antecessore, sed jure electionis evehuntur ad Thronum, qui proinde non tenetur antecessoris factum adimplere, ut forè in confesso apud omnes testantur loquentes de Pontifice, Torre *de pactis fut. success. lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 45. & plenius Arnisæus *de jure Majestatis cap.* 7. *n.* 11. *per tot.*

21 Quæ procedunt non solùm in privilegio merè gratuito, quod concessum præter, vel contra jus, potest libere, & sine causa revocari etiam ab ipso concedente, quamvis sit alteri jus quæsitum, Card. Mantic. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 48. *n.* 8. Salgad. *de supplicat. ad Sanctissimum p.* 1. *cap.* 5. *n.* 58. Arnisæus *d. c.* 7. *sub n.* 7. *verb. quod attinet fol. mihi* 101.

22 Sed etiam si concessum fuerit ex causa onerosa, & transierit in contractum, adhuc enim ex causa publicæ utilitatis valet revocari, ex allatis per eumdem Salgad. *eodem tract. de retentione Bullar. dict. cap.* 5. *n.* 59. Fajard. *allegationum fiscalium par.* 1. *allegat.* 1. *n.* 13. & 79. Arnisæus *supra vers. itemque vergunt*, ea ratione, quia, ut hic ait) licèt fama, & auctoritas concessionis esse debeat chara successori, sibi tamen charior debet esse salus Reipublicæ, Quod etiam animadvertit Spada *cons.* 202. *n.* 10. *lib.* 3. ubi quod quando agitur de publica utilitate, possunt Principes privilegiis subditorum derogare.

Quod autem hujusmodi Collegii suppressio facta fuerit 23
à Sanctissimo Domino Nostro urgentissimi da causis bonum publicum respicientibus, testis est Rota in decisione super hoc articulo edita, & constante etiam ex eo, quod 24
causa Fisci dicitur publica, Glos. *super rubr. C. de jur. fisci lib.* 10. Valenzuel. *cons.* 100. Ganaver. *dec.* 20. *num.* 6. de Philip. *discept. fiscal.* 40. *nu.* 42. quando præsertim ageretur de subveniendo Principis Ærario, quod publicè interest ita pecuniis affluere, ut subire possit impendia, & quidem maxima, necessaria communi subditorum tutelæ, ac defensioni Fajard. *alleg.* 1. *n.* 28. unde in proposito 25
benè ajebat Alphonsus Princeps Atestinorum, apud Jovium, quod Principis inane est nomen, & contemptui, atque injuriæ expositum, nisi Ærario Regio multam pecuniæ vim ante pericula congestam contineri servarique computetur.

Tantò fortiùs in casu nostro, cùm Motus proprius ha- 26
beat duas partes omninò diversas, quarum prima continet quidem contractum, secunda verò puram gratiam, & privilegium, & uti tale habuerunt ipsimet Secretarii, dum curarunt expediri super hac secunda litteras in forma Brevis, inscripto titulo, *Confirmatio privilegiorum*.

Et quatenus etiam prætenderetur tale privilegium con- 27
cessum intuitu pecuniæ tunc Cameræ per Collegium mutuò datæ, adhuc dici non deberet transivisse in contractùm, quia ante emanatum privilegium satisfactum erat debitum, & conventa mutui restitutio, mediante assignatione primi officii vacaturi, unde vix remanebat umbra, & vestigium beneficii: Tunc autem privilegia, in remunerationem beneficii concessa, transire censentur in contractum, quando sunt commensurativa, vel propè ad beneficium acceptum, aliàs si longè præponderarent, non 28
desinerent esse gratia, & privilegium gratiosum, Castill. *quotidian. controv. lib.* 6. *de tertiis cap.* 18. *sub n.* 137. §. *procedit autem vers. vel cum concedantur*, Suarez *de legib. lib.* 8. *cap.* 37. *num.* 6. *in fine*, sicut dicimus in donatione, quæ ut censeatur remuneratoria exigit beneficia non inferiora rebus donatis Valenzuel. *consil.* 48. *n.* 60. Michalor. *de fratribus par.* 1. *c.* 11. *n.* 20. & talia, ut exigant de condigno parem remunerationem, itaut vel actio competeret, vel 29
saltem ex illis oriatur talis obligatio antidoralis, ut si potius actus injustitiæ commutativæ, & solutio debiti, quàm liberalitas, Illustrissimus, & sapientissimus Dominus meus de Luca *de donat. disc.* 16. *sub n.* 11. *vers. atque sunt*, aliàs enim in parte, in qua donatio exuberat merita, di- 30
citur pura, & simplex, Rota coram Seraph. *dec.* 416. *nu.* 20. *& in rec. par.* 6. *dec.* 358. *n.* 10. *cum seq.* Giurb. *ad consuet. Mess. cap.* 1. *gloss.* 10. *sub nu.* 11.

Et licèt conveniat Principem successorem rata habere, 31
etiam privilegia gratuita ab antecessoribus facta, ex regula *docet de reg. jur. in* 6. unde Divus Gregorius *in lib. Reg.* 6. *cap.* 16. meritò inquit, quod rescindere benè ordinata est 32
doceret cætero exemplo sui ipsius quandoque instituta post se revocare, & dissolvere, quod nimis asperum est, & bonis moribus inimicum, Petra *de potest. Principis quæst.* 32. *nu.* 107. *fol.* 55. *in editione Francoforti*, Castill. *de Tertiis dict. cap.* 18. *sub nu.* 163. itaut Rex, qui benè ordinata per suum prædecessorem infringat, dicatur sibi injuriam facere, Lucas de Penna *in l. fin. n.* 72. *C. de locat. præd. civil. lib.* 11. *& in can. si ea* 25. *quæst.* 2. Apostolicus conditor proficiatur, *si ea destrueret, quæ antecessores mei statuerunt non constructor, sed eversor esse justè comprobaret*.

Attamen, ubi suadet bonum commune oportuna est hu- 33
jusmodi revocatio, Suarez *de leg. lib.* 8. *cap.* 37. *n.* 9. *unde* ajebat Vecitus lib. 3. Historiarum, quod apud sapientes casa habebantur, quæ nec dari accipi salva Reipublica poterant, Gonzalez Tellez. *in d. cap. suggestum*, de deci- 34
mis, & meritò hanc Plato voluit præcipuam legem esse *salus Reipublicæ suprema lex esto*.

Etiamsi privilegium ab initio æquissimum fuisset, nam si in progressu fieri incipiat iniquum, & læsivum boni publici, & causa concessionis cesset, expirat ipso jure, Klochius *de contribut. cap.* 16. *n.* 94. si verò causa non cesset, & adhuc privilegium redundet in diminutionem pu- 36
blicæ utilitatis, potest concedens illud, vel limitare vel in totum revocare, Klochius ibidem nu. 95. plenè Barzius *dec.* 118. *à n.* 3. ubi quod si ex post facto concedens

privi-

privilegium, præter ejus intentionem, lædatur, tametsi illud transierit in contractum, revocari potest, & n. 7. & per totam decisionem, ab eo enim quod diu æquum visum
37 fuit propter tale motivum publicæ utilitatis receditur, gloss. apud eundem Barzium ibid. n. 8. & conferunt text. *in l. ex facto* 43. *ff. de vulgar.* ibi *iniquum fieri incipit privilegium Principis in l. Trebatius, ff. de aqua quotid. & in cap.* 4. *de censibus*, Tellez. *in dict. cap. suggestum*, Carena *resol.* 229. *n.* 4. *& per totum*, ubi ostendit licere Principi annuos reditus ad bonum publicum reducere, tollendo non solum obligationem civilem, sed etiam naturalem, & obligare subditos in conscientia ad servandam talem reductionem justissimè factam talium redituum, qui ab initio justi erant, sed posteà cum temporis intervallo facti sunt iniqui cum læsione Reipublicæ.

38 Et quidem multò fortiùs in concessionibus, gratiis, & privilegiis, quæ tenderent in grave damnum, & præjudicium Principatus, tunc enim non solum privilegia gratiosa, sed etiam conventiones, & contractus Principum rescindi possunt, tum ab ipso contrahente, tum ab ejus successore, Petra *de potest. Principis quæst.* 32. *n.* 199. *fol.* 554. *& n. seq.* Peregrin. *de jure fisc. l.* 1. *tit.* 3. *n.* 74. Castill. *d. cap.* 18. *n.* 166. *& n.* 170. ubi plurimos allegat. Mastrill. *de Magistrat. editis l.* 1. *cap.* 18. Suarez *dicto cap.* 37. *sub n.* 3. *vers. at verò*, Salgad. *de retentione Bullarum p.* 1. *cap.* 5. *nu.* 59. Thomas del Bene apud Fajard. *allegat.* 1. *n.* 88. ubi quod licet Princeps sit adstrictus ad observantiam contractuum, potest tamen ex causa publica contractus non servare, & conventiones læsivas ad limites justitiæ reducere.

39 Quinimò etiamsi Principum contractus, seu concessiones, vel privilegia jurata sint, si tamen enormem contineant læsionem, sunt ipso jure nulla, Castill. *plures referens dicto cap.* 18. *sub nu.* 171. *vers. alii verò*, Klochus *de de contribut. cap.* 26. *n.* 94.

40 Adeout neque præsidio præscriptionis immemorabilis validari possint, Castill. *ibid. n.* 168.

41 Ceterum in casu nostro opus non fuit procedere per viam revocationis privilegii, sed Camera usa fuit jure proprio, & sua facultate redimendi; ut dictum est, pretio soluto rem à se venditam, quod tanto æquiùs obtinere debuit in redemptionem officiorum, quia agebatur de recuperatione rei propriæ, tum quia officia sunt ex regalibus Principum ex innumeris apud de Philippo *disertatione* 1. *n.* 5. *diser.* 11. *n.* 52. *disert.* 14. *n.* 20. *& disert.* 33. *n.* 6. Suntque altioris or-
42 dinis, & ita Principum ossibus adnexa, ut ab eorum dominio nequeant separari, idem de Philippo, *dict. disert.* 1. *n.* 24. tum etiam, quia concessio facta super reservatis, & super regalibus non nocet successori, quin valeant ab eo re-
43 vocari, Ruin. *cons.* 92. *n.* 11. *lib.* 1. Natta *cons.* 636. *n.* 200. *& cons.* 638. *n.* 46. aliique apud Castil. *cit. c.* 18. *sub n.* 163. *circa medium, & sub n.* 163. *cum num. seq.*

44 Quare possunt illa redimi quacunque immemorabili præscriptione non obstante, Fajard. *d. alleg.* 1. *n.* 85.

45 Si autem Princeps nequit alienare regalia in præjudicium successorum, neque debet posse acquirendi concedere privilegium, per quod difficilior reddatur successori redemptio, sicut dubio procul contingerit, si Pianæ Constitutionis sensus esset, quod præter pretium Cameræ solutum, cujus restitutione supponitur de jure licita redemptio, deberet etiam alia summa notabilis persolvi, quam Camera nunquam habuisset.

Et tunc saltem, quando remedia ordinaria cessarent, non 46
deesset extraordinarium restitutionis in integrum adversus tale privilegium, quæ utique Cameræ competeret Odd. *de restit. in integrum quæst.* 3. *art.* 13. *nu.* 14. Amaya *in l. unica C. de sent. adverf. fiscum l.* 10. *n.* 8. Peregrin. *de jure fisci lib.* 6. *tit. . . n.* 10. Boer. *dec.* 163. Guid. Pap. *dec.* 302. Ganaver. *cons.* 2. *n.* 30. *& seqq.* Bellon. jun. *cons.* 66. *n.* 8. Capic. Galeott. *respons. Fiscal.* 20. *n.* 19. Illust. D. meus Præses Nicellius *in docta sua allegatione fiscali nuper hic edita in* Placentina *prætensæ evictionis fol.* 30. *vers. demum*, Fajard. *alleg. fiscal.* 1. *n.* 88. *&* 49. *n.* 201. ubi de restitutione adversus litteras Regias, & factum Principis, de restitutione adversus factum Papæ, Aldobrandinus *cons.* 1. *nu.* 176.

Præterea obiter innuo, quod dato citra noxam veri, pri- 47
vilegium importare obligationem Cameræ restituendi id, quod non habuit, dato quod fileret causa publica, quod foret irrevocabile, quod spes non esset obtinendæ restitutionis in integrum, quodque modo secuta jam suppressione, hic & nunc, Secretarii creditores essent ipsius Cameræ prætensi pretii per eos resignantibus numerati, meminisse oporteret, quod ex justa illis præferri deberent alii omnes creditores Cameræ ex causa onerosa, cum creditores etiam posteriores ex causa onerosa præferantur creditoribus ex causa lucrativa, Rovit. *dec.* 48. *n.* 24. Ganaver. *dec.* 42. *à nu.* 11. Caraval. *de jud. disp.* 30. *n.* 9. quando maximè creditores ex causa lucrativa habent tantum personalem, ut communiter omnes longa serie recensiti per Altimar. *ad eamdem decis.* 48. Roviti *vers. quam concluso nem*.

Verum absit à rectissima mente Beatissimi, & pruden- 48
tissimi Patris, & Pontificis nota præjudicialis adeò intellectus, cui ut videmus, & ab initio dictum, repugnant mens, & verba suæ Constitutionis, quæ in germano sensu recepta, si velimus etiam, quod præter privilegiorum confirmationem aliquid aliud importet per allegata verba, adeout superflua non sit Collegio, credi potest, per illa assecurare voluisse Secretarios extantes suppressionis tempore, quod semper fuisset eis restitutum pretium erogatum Cameræ, quod secluso tali privilegio, esse non poterat citra controversiam, num in omni casu fui sset restituendum, licèt enim quando Princeps ob publicum bonum auferre cogitur jus privati, teneatur illum recompensare, id tamen militat, quando tali privato jus suum specialiter tollit, 49
non verò militat si id eveniat per legem generalem (sicut evenire poterat suppressio hujus Collegii, & aliorum) siquidem tunc recompensatio non requiritur, Altogr. *in dec. unica primi libri suarum controversiarum nu.* 60. Fajard. *alleg. fisc.* 1. *num.* 8. Sicuti neque requiritur quando Princeps revocet privilegium gratuitum ex legitima causa, & ob commune bonum, Suarez *de legibus lib.* 8. *d. cap.* 37. *num.* 9.

Quare sperandum videtur Fisco Apostolico, quod non 50
attentis motivis Rotæ, quibus longè præponderat elaboratum, doctum, & accuratum votum Illustrissimi D. Auditoris, & digni Cameræ Advocati, sperandum inquam, quod Santiss. D. Noster, ad quem solum spectat, tanquam ad legem animatam, declarare voluntatem Prædecessoris, Spada *cons.* 285. *num.* 4. *lib.* 3. Altograd. jun. *contr.* 92. *sub nu.* 35. Menoch. *cons.* 859. *nu.* 4. declarabit, istam fuisse mentem, ac intentionem Beati Pii in præfata sua Constitutione.

Discursus D. Concioli Advocati Eugubini.

ARGUMENTUM.

Hìc pariter agitur de vera significatione verbi *restituere*, & quomodo illud usurpatum fuerit apud antiquos Scriptores. Verba sunt accipienda in suo proprio sensu, præcipuè in Bullis. Quando aliqua concessio est dubia, quomodo sint interpretanda, præcipuè si adest in causa Fiscus.

SUMMARIUM.

1 *Actor debet concludenter probare suam intentionem.*
2 *In dubio pronunciandum est ad favorem Rei.*
3 *Verbum* restituere *ex dispositione juris verificatur in eo quod habitum fuit.*
4 *Eodem modo usurpatur apud antiquos Scriptores.*
5 *Verbum* restituere *prædicatur de verbo* reddere.
6 *Verbum* reddere *significat propriè restituere rem acceptam.*
7 *Verbum* restituere *impropriè significat dare, vel solvere; propriè autem importat restituere acceptum.*
8 *Verba sunt propriè intelligenda.*
9 *Verba quando habent propriam significationem, non est deveniendum ad aliam interpretationem.*
10 *Verba apposita in Bullis tantum valent, quantum sonant.*
11 *In claris intrant dispositio textus in l. ille, aut ille §. cum in verbis ff. de legat.* 3.
12 *Clarum dicitur id, quod nullam recipit interpretationem.*
13 *Quodque nullo ratiocinio, vel interpretatione adhibita, cum solo sensu corporeo percipitur.*
14 *Verba in dubio sunt interpretanda contra se fundantem in eis.*
15 *Obligatio dicitur odiosa, & stricti juris, proinde est restricienda.*
16 *Interpretatio semper facienda est, quæ excludat obligationem.*
17 *Solus Princeps potest cum effectu officia vendere, & alienare.*

18 *Interpretatio facienda est, quæ congruat subjectæ materiæ.*
19 *Quis censeri debet obligatus minus, quam fieri potest.*
20 *Una pars dispositionis aliam declarat.*
21 *Relatio non est facienda contra mentem disponentis.*
22 *Voluntas Papæ declaratur ex conjecturis.*
23 *Papa non præsumitur voluisse præjudicare tertio.*
24 *Multoque minus censendus est voluisse præjudicare Cameræ.*
25 *Interpretatio, quæ inducit donationem, & jactum omninò vitanda est.*
26 *Sicuti, quæ est nimis præjudicialis.*
27 *Una pars dispositionis aliam declarat.*
28 *Observantia est optima interpres quarumcumque dispositionum.*
29 *A verisimili mente concedentis validum desumitur argumentum.*
30 *Conjecturæ sunt unitim considerandæ.*
31 *In dubio pronunciandum est contra fiscum.*
32 *Est tamen opinio multum controversa.*
33 *Camera distinguitur à Fisco.*
34 *Adiversis non fit illatio.*
35 *Est pronunciandum ad favorem Cameræ, quando est rea, & debitrix.*

1 VEnit recedendum à decisis in causa Romana pretii Officiorum, in qua fuit dictum Reveren. Cameram Apostolicam teneri ad restituendum DD. Secretariis suppressis per Sanctissimum D.N. non solum soluta per eos d. Rever. Cameræ pro pretio dd. Secretariorum; sed etiam per eos soluta ultra dictum pretium pro illorum consequutione, ex illa conclusione, quod Actor ut valeat in Judicio obtinere debet probare intentionem suam plenè, & concludenter, ut docet Rota apud Buratt. *dec.* 794. *nu.* 2. &
2 *dec.* 446 *in fine, par.* 5. *recent. lib.* 2. *& dec.* 304. *n.* 3. *par* 14. *recent.* Itaut si probatio sit dubia pronunciandum sit ad favorem rei Rota *d. dec.* 446. *in fine d. par.* 5. *lib.* 2. *& dec.* 349. *nu.* 4. *par.* 16. *rec.*

Fundamentum verò, & probatio, in qua se fundant DD. Secretarii super Bulla Beati Pii Quinti, non solum non est certa, imò est valdè dubia, quidquid dicatur in decisione, ut ex verbis ponderatis ipsius Bullæ clarè est videre; Verba autem Bullæ sunt hæc. Volentes dicta privilegia nullo unquam tempore alterari, vel moderari, vel Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eorum officia emisse, aut habuisse constiterit; Satis tamen manifestum est dictum verbum *restitutis*, tam ex dispositione Juris communis, quàm ex Grammaticorum auctoritatibus verificari non posse, nisi in eo, quod alteri ablatum est, non autem in eo, quod ablatum, & habitum non fuit.

3 Ex dispositione Juris, inquam, per Text. *in l. restituere* 35. *& in l. restituere* 75. & ibi clarè notat Alciat. *in verbo propriè autem*, ubi dicit, quod propriè restituere dicimus, quod accepimus, *& in l. apud Labeonem*, & ibi idem Alciat. *numer.* 11. *ff. de verbor. signif. & in l. qui restituere ff. de rei vendicat.* & tradunt ultra Alciat. *ubi supra*, Nebris. *in vocabulo Juris in verbo restituere*, Menoch. *consil.* 1155. *nu.* 51. *& sequent.* Bertaz. *in l. si quis major num.* 606. *Cod. de transact.* & Rota *decis.* 5. *nu.* 22. coram R. P. D. Dunozett. Juniore.

4 Et eodem modo usurpatur dictum verbum *restituere*, apud antiquos Scriptores, ut videre est apud Cæsar *lib.* 3. *de Bello Civili*, ibi, qui maximas habuerunt pecunias mutuati perindè, ac suis satisfacere, & fraudata restituere vellet Cicero pro Roscio *Ameri.* 67. ibi restituam, & reddam, idem Cæsar. 2. *de Bello Gallic.* ipsius Oppida, vicosque, quos circumdederat, restitui jussit, &c.

5 Et eo magis hìc est timendum, an dictum verbum *restituere*, prædicetur de verbo *reddere*. Teren. *in eum* ibi: ut suis restituam, & reddam, idem Terent. *in Adel.* 4. & ex nostris Alciat. *in d. l. restituere* 75. *ff. de verb. signif.* Calvin. *in Lexic. in verbo restituere*, verbum autem reddere usur-
6 patur propriè pro restituendo rem acceptam, Terent. *in Adelph.* 2416. Thesaur. linguæ latinæ *tom.* 3. *in verb. reddo.*

7 Quibus non nocet, quod dictum verbum *restituere* aliquando intelligi potest de verbo dare, vel solvere, quia quidquid sit de hoc, certum tamen est, quod id sit impropriando dictum verbum *restituere*, quod prædicatur propriè de restituendo, id quod fuit acceptum per promittentem restituere, ut in puncto tradunt Alciat. *in d. l. restituere* 75. *ff. de verb. signif.* Nebris. *in vocab. in d. verb. restituere*, & Roland. *de luc. dot. q.* 11. *n.* 27. ubi dicit, quod dicta expositio est impropria ex Bald. quem allegat.

Verba autem sunt propriè intelligenda, *l. non aliter, ff.* 8
de legat. 3. cum aliis apud Barbos. *axiomat.* 122. *n.* 1. Rot.
dec. 365. *n.* 7. *p.* 16. *rec.* & quando verba habent propriam 9
significationem, ut in casu, de quo agitur, non esse deveniendum ad aliam interpretationem, vel intelligentiam, scripsit Cyriac. *contr.* 522. *n.* 54. ubi dat concordantes, ma- 10
xime in Bullis, quarum verba tantum valent, quantum sonant, ut dicit Odd. *cons.* 53. *n.* 25. *in fine*.

Itaut manifestum sit, quod jura ad favorem DD. Secre- 11
tariorum non solum non possunt dici clara, ut asseritur in decisione, itaut intret ad favorem ipsorum dispositio Text. *in l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de legat.* 3. cum aliis allegatis in decisione, cum illa verba dicantur clara, & manifesta, quæ nullam recipiunt interpretationem, ut post Dec. 12
Ruin. & Cæsar. per eum adductos probat Mascard. *de prob. concl.* 1016. *n.* 15. *vol.* 2. & clarum dicitur, quod solo sen- 13
su corporeo percipitur, absque aliqua impropriatione, ratiocinio, & alia operatione intellectus, aliàs secus, ut benè declarat Rota apud Bich. *dec.* 612. *n.* 16. *p.* 2. ubi dat concordantes.

Sed imò intentio DD. Adversariorum dicatur valdè du- 14
bia, itaut super illa nullum ad favorem ipsorum de Jure constitui possit fundamentum, non solum quia in dubio verba semper interpretanda sint contra se fundantem in eis ad Text. *in l. veteribus, ff. de pact.* & tradit Cyriac. *contr.* 15
521. *n.* 64. ubi concordantes, & cum obligatio dicitur odiosa, stricti juris, & rejicienda ad Text. *in l. ejus, qui in Provincia in vers. neque enim*, & ibi Gloss. *ff. si act. petat.*, *& in l. Arrianus, ff. de action. & obligat.* & post Signorol. Cal. Calca. Cravet. & Rimin. Junior. per eum relatos, benè comprobat Paitel. *expedit.* 19. *n.* 1. *& seqq.* & Rota apud Cencium *de Cens. dec.* 212. *n.* 9.

Itaut interpretatio semper facienda sit, quæ excludit obli- 16
gationem, & quod quis sit obligatus minus quàm sit possibile, ut probant idem Paitel. *d. exped.* 19. *n.* 2. & post eum Cyriac. *contr.* 378. *à n.* 16. *usque ad* 21. *& contr.* 461. *n.* 20. qui alios dat concordantes quamplures.

Neque ullum potest fieri adverso judicium fundamen- 17
tum super illis verbis Bullæ, videlicet, *pecuniis, pro quibus eorum officia emisse, vel habuisse constiterit*, qui illa non debent, nec possunt referri, nisi ad pecunias solutas Rev. Cameræ, à qua, & non ab aliis dicta Officia Secretariæ, emi possent, cum solus Pontifex cum effectu dicta Officia vendere, & alienare valeat, ut doctissimè quidem, ut semper solet, comprobat Illustris. Dominus meus de Luca *in* 18
suo eruditissimo discursu in hac causa edito in vers. demum ad istam cum vers. seq. Cum interpretatio semper sit facienda, quæ magis congruit subjectæ materiæ, ut docent Rimin. Jun. *cons.* 563. *nu.* 39. & Cyriac. *controv.* 555. *nu.* 13. & quod quis censeatur obligatus minus quam fieri potest, ut 19
post Angel. Paris. Natta, & Rimin. Jun. per eum relatos, scribit Cyriac. *controver.* 566. *nu.* 38. *&* 39. itaut cessare dicatur omnis amaritudo, quæ in contrarium excogitari valeat.

Et eò magis dicta verba sunt referenda ad pecunias solu- 20
tas Rev. Cameræ tantùm, pro consequutione dd. Officiorum, cum Summus Pontifex in dicto Motu proprio per plures, & plures vices, usus fuerit dicto verbo *restituere*, ut ex eo est videre, quod quidem verbum *restituere*, ut fuit supra probatum, prædicetur de pecunia, quæ ad Papam pervenit, ex una enim parte dispositionis, declaratur alia, ut notata Mascard. *de gener. stat. interpret. conclus.* 2. *n.* 112.
& Rota apud Merlin. *dec* 563. *num.* 8. dixi egomet *ad stat.* 21
regular. lib. 2. *rubr.* 45. *in princip.* & relatio non est facienda, quæ sit contra mentem disponentis, ut dixit Rot. *dec.* 68. *n.* 13. *p.* 12. *recent.*

Quæ quidem licèt sint satis clara, & manifesta ad favo- 22
rem Reverendæ Cameræ Apostolicæ, certiora tamen apparent, si attendimus conjecturas quamplures manifestè suadentes mentem Sanctissimi fuisse restituendi DD. Secretariis pecunias tantùm ad Cameram perventas ratione dictæ emptionis, non autem pecunias solutas aliis, pro quibus Camera non tenebatur, uti ad eam non perventas, cum Papæ voluntas qualis fuerit ex conjecturis benè declaratur, ut tradunt Menoch. *de arbitr. casu* 211. *n.* 24. &
Rota *dec.* 419. *n.* 4. *par.* 14. *rec.*

Qua-

Quarum prima desumitur ex illa generali præsumptio- 23
ne, quod Papa sicuti præsumitur nolle præjudicare tertio, ut dicit *decis.* 8. *n.* 2. *part.* 8. *recent.* & apud Card. Celsum 24
decis. 310. *num.* 15. ita multò minus præsumitur voluisse præjudicare suæ Cameræ Apostolicæ, ut tradit Rota *decis.* 55. *n.* 32. *p.* 11. *rec. & dec.* 496. *n.* 6. *p.* 5. *rec. lib.* 2. *& dec.* 536. *n.* 15. *par.* 14. *recent.*

Secunda est conjectura satis gravis, quod si intentio Papæ fuisset, quod DD. Secretariis restituentur, non solùm pecuniæ per eos solutæ Reverendæ Cameræ Apostolicæ, sed etiam aliæ per eos persolutæ iis, à quibus dicta Officia fuerunt eis renunciata, & quæ ad Reverendam Cameram non pervenerint, induceretur donatio, & jactus, quos omnia jura abhorrent, itaut interpretatio, quæ inducit donationem, & actum omninò sit fugienda maximè quando alia sumi potest, ut in casu nostro, ut dixit Rota *dec.* 517. *nu.* 3. *par.* 1. *rec. lib.* 2. & apud Merlin. *dec.* 493. *n.* 3. latè eadem Rota in *Pisaurien. Iocalium* 22. *Iunii* 1648. *cor. R. P. D. meo Arguelles*, ubi aliæ recen- 26
sentur, & cum interpretatio illa sit semper fugienda, quæ est nimis præjudicialis, ut esset in casu, de quo agitur, ut dicit Rota apud Gregorium Decimumquintum *dec.* 311. *n.* 8. ubi concordantes.

Tertia desumitur conjectura ex verbis ipsius Motus pro- 27
prii, in quo, ut etiam dixi supra, pluries, & pluries Papa usus fuit dicto verbo *restituere* in ordine ad accepta per Reverendam Cameram, ergo eodem modo intelligendus est dictus Motus proprius, quando agatur de restitutione facienda DD. Secretariis, nempè de pecuniis per ipsam Cameram receptis, non autem de persolutis resignantibus dicta Officia, cùm ex una parte dicti Motus proprii declaretur altera, ut notat Mascard. *de gener. stat. interpret. concl.* 2. *n.* 112. & dixi etiam ego *ad Stat. Eugub. lib.* 2. *rub.* 45. *n.* 1.

Quarta verò desumitur conjectura, satis considerabilis, 28
quòd dum Summus Pontifex agit de Secretariatu per eum concesso bonæ mem. Cardinali de Mediceis in casu non observantiæ, vel ineffectuationis noluit obligare Reverendam Cameram, ad totum id, quòd dictum Officium vendi potuisset, sed solùm ad ei restituendum scuta 5500. auri per eum accepta; ideò multò minus dicendum sit, quòd Summus Pontifex voluerit obligare ad restituendum DD. Secretariis pecunias, quas Reverenda Camera non accepe-
rat; Observantia enim est optima interpres quarumcumque dispositionum ut dicit Rota apud Zacch. *de societ. decis.* 61. *num.* 5. *& dec.* 78. *n.* 5. *& in Bonon. fideic. de Malvetiis* 7. *Maii* 1640 *coram R. P. D. Peutingerio.*

Quintam addo conjecturam, quòd si Summus Pontifex occasione dicti Motus proprii fuisset interrogatus, an illius mens fuerit, quòd Reverenda Camera deberet DD. Secretariis, non solùm pecunias ad illam perventas, sed etiam pecunias, quæ ad illam non pervenerint, in damnum dictæ Reverendæ Cameræ, sine dubio verisimiliter negativè 29
respondisset, & ideò illud debet haberi pro dispositio, ut notat Barbos. *in loco comm. loco* 121. *num.* 1. Rota apud Merlin. *de pignor. dec.* 100. *n.* 2.

Quæ quidem conjecturæ non veniunt considerandæ, uti 30
singulæ, & separatæ, sed insimul, & unitæ, itaut una aliam foveat, & tueatur, & sicut intret regula, quod una conjectura non operatur, plures simul junctæ benè operantur, de qua habetur *in l. exempl. in l. instrumenta, in l. rationes C. de Rub.* & tradunt Surd. *cons.* 245. *num.* 32. *lib.* 2. Rota *decis.* 21. *num.* 26. *& dec.* 194. *nu.* 105. *& dec.* 409. *n.* 20. *p.* 5. *recent. & alibi passim.*

Quæ verò circumferuntur, ut audio, extrà Rotam, 31
quod dubio sit pronunciandum contra Fiscum *ad l. non puto, ff. de Jur. Fisc.* sunt somnia vigilantium, quia omisso, quòd dicta conclusio est maximè controversa inter Doctores, ut videre est ex Peregr. *de Jur. Fisc. lib.* 6. *tit.* 32
6. *n.* 22. *& seqq.*

Quia inquam dicta conclusio continet manifestam falla- 33
ciam, cùm Camera, & Fiscus, sint inter se omninò diversi, & distincti, & ideò diversis reguntur Officialibus, ut optimè comprobat Illustrissimus Dominus meus de Luca *in Theat. verit. & just. tom.* 15. *in tit. de Relat. Rom. Cur. disc.* 46. *n.* 84. *& seq.* ubi subjungit, quòd causæ ad Cameram spectan- 34
tes sunt favorabiles, spectantes verò ad Fiscum sunt odiosæ, ut ibi per eum, ex diversis autem non licet sumere argumentum, ut latè comprobat Barb. *in loco comm. argument. loc.* 37. *n.* 1. ubi quamplures dat concordantes.

Imò dictum argumentum retorquetur, quia cùm in hoc 35
Judicio Camera Apostolica interveniat uti rea; & uti debitrix, in dubio ad illius favorem venit pronunciandum ad text. *in l. favorabiliores*, & ibi notat Dec. Cagnol. & alii *ff. de reg. jur.* & cùm causæ Cameræ sint favorabiles, ut dixi suprà, meritò, &c.

Cætera autem in contrarium allata, doctissimè tolluntur per Illustrissimum Dominum meum de Luca (Advocatum olim in Urbe celeberimum, & primarium, quem talem appellat Rota *decis.* 358. *n.* 2. *par.* 16. *recent.*) in suo discursu in hac causa edito, cui nihil addi posse est dicendum, & ideò cum dicto eruditissimo discursu omninò pertranseo, & illum in omnibus suis partibus amplector, & approbo.

Quare &c. salvo, &c.

Ego Antonius Conciolus J. C.

NUM. XVI.

Informationes pro Camera in secunda propositione Rotali super revisione primæ decisionis.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Agitur de erectione Collegii Secretariorum; de suis privilegiis, & Pontificiis eorum confirmationibus, & latè de Motu proprio B. Pii V. quidve in eo contineatur, tam circa reintegrationem Collegii respectu Officii ab eodem Pontifice per errorem venditi, quàm circa indulta, & privilegia eidem Collegio in casu suppressionis elargita.

SUMMARIUM.

1 *INnocentius Octavus erexit, & auxit Collegium Secretariorum Apostolicorum.*
2 *Concessit Secretariis facultatem resignandi Officia, etiam in infirmitatem.*
3 *Voluit, quod in casu suppressionis restituerentur scuta 62400. auri per Secretarios soluta, absque eo, quod in illis computari possent emolumenta interim percepta.*
Alexander Sextus, Julius Secundus, Leo Decimus, Clemens Septimus, Paulus Tertius, & Julius Tertius simpliciter confirmarunt privilegia Secretariorum.
5 *B. Pius Quintus cessit alterum ex Officiis, tunc vacans, Cardinali Mediceo pro scutis 5500. auri.*
Card. de Luca de Offic. Venal. &c.
6 *Sed postea concessionem revocavit, ex quo illud legitimè non valebat conferre.*
7 *Secretarii tunc temporis obtulerunt restituere Cardinali Mediceo pretium solutum.*
8 *B. Pius dedit in solutum Secretariis Officium primo vacaturum in satisfactionem pretii per eos restituendi Cardinali de Medices.*
9 *Promisit in dicta assignatione, & datione in solutum numquam Secretarios turbare, & molestare.*
10 *Obligavit Cameram ad restituenda scuta 5500. auri, una cum damnis, & interesse, casu quo impugnaretur prædicta assignatio.*
11 *Concessit facultatem Collegio imponendi censum super redditibus suæ Massæ pro restituenda summa prædicta scutorum 5500. auri.*
12 *Confirmavit exindè omnia privilegia Collegii elargita per pontifices antecessores, & n.* 13.
14 *Jussit, quod Collegium extingui non posset, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit.*
15 *Super hujusmodi Motu proprio Secretarii duo expediverunt Brevia; alterum super facultatem sumendi pecunias ad censum; alterumque super confirmatione privilegiorum, cui postremò titulum imposuerunt:*
Confirmatio Privilegiorum,

16 *Non nullæ resignationes actorum Officiorum desumptæ ex libro Statutorum Collegii, & 17. 18. 19. & 20.*
21 *Suppresso Collegii facta per Sanctissimum cum obligatione restituendi pretium solutum in Dataria.*
22 *Circa augmentum pretii solutum resignantibus fuit commissa causa Thesaurario de Voto Rotæ.*
23 *Rota in prima propositione respondit esse restituendum pretium per quemlibet ex Secretariis erogatum in emptionem sui Officii.*
24 *Impugnatur resolutio ex quatuor articulis distinctim examinatis.*
25 *Ex verbis scilicet Motus proprii.*
26 *Ex mente Beati Pii.*
27 *Ex læsione Cameræ.*
28 *Et ex personalis privilegii qualitate.*

1 INnocentius Octavus Anno 1487. pro redimenda mitra, Regnum nuncupata, & aliis jocalibus pignorantis propter maximas expensas factas pro defendenda, & conservanda Urbe erexit, & auxit Collegium Secretariorum Apostolicorum ad numerum triginta successivè reducendum ad viginti quatuor receptis florenis aureis 62400. à decem, & octo illorum, ut in Constitutione 12. §. 1. & 2. *Bullar. novo tom.* 1.

2 Cui Collegio, & Secretariis ultra emolumenta assignata concessit plura privilegia, de quibus à §. 3. usque ad 23. inter quæ adest illud officia resignandi etiam in infirmitate, ibi: *Pari modo volentes, ut omnes* 30. *& quilibet ipsorum Secretarii, &c. liberè possint de dictis eorum officiis disponere, nec possit, aut debeat eorumdem officiorum resignationis receptio, etiam si resignantes ipsi in infirmitate, & verisimiliter infra* 20. *dierum spatium decessuri forent, & decederent per Romanum Pontificem quavis ratione denegari, vel differri §.* 11.

3 Postmodum considerans casum diminutionis emolumentorum assignatorum, & respectivè suppressionis officiorum, disposuit per hæc verba; *Si erit facta simplex emolumentorum diminutio ad solvendum, & satis faciendum ipsis de omni summa, quam propterea ipsos ex hujusmodi causis, vel alias quovis modo amisisse, seu imposterum amissuros esse; medio ipsorum juramento constabit: Si verò erit facta officii revocatio, aut alteratio, ut præmittitur, ad restituendum eis supradictam integram summam* 62400. *ducatorum auri de Camera per ipsos, ut premissum est, solutorum, & numeratorum, in quibus nullo modo, &c. computari possint emolumenta ipsius officii, quæ fortè interim ipsos percepisse appareret*, & latius *in dicto §.* 23.

4 Alexander Sextus Anno 1500. simpliciter confirmavit privilegia ejusdem Collegii Secretarium, mediante Bulla impressa in libro Statutorum dicti Collegii pagina 30. Prout etiam fecit Julius Secundus annos 1508. ut in Constitutione ibidem impressa pagina 377. Leo verò Decimus de anno 1517. ultra similem confirmationem nova etiam privilegia eidem concessit, sicuti legitur in Bulla in eodem libro Scutorum impressa pagina 49. Clemens Septimus mediante Motu proprio præfata privilegia confirmavit, de quo ibidem folio 57. Sicuti etiam fecit Paulus Tertius anno 1543. ut in Bulla ibidem impressa pagina 65. & Julius Tertius anno 1533. talia privilegia confirmavit, etiam si usu non essent, illaque summopere ampliavit, ut latè constat ex ejus Bulla ibidem impressa pagina 87.

5 Et tandem B. Pius de anno 1571. in Motu proprio tunc dito, qui supra est impressus, narrata erectione, & ampliatione dicti Collegii facta per Innocentium Octavum, & confirmatione privilegiorum supradictorum Summorum Pontificum subdit, quod vacante anno præcedenti altero ex sex officiis per Innocentium suppressis, cum clausula nunc prout ex tunc *credentes* (sunt verba præcisa *Jillius venditionem, ac dispositionem ad nos spectare, & pertinere dilecto filio, &c. Cardinali de Medices, &c. soluta nobis in Sedis Apostolicæ subventionem, &c. pro summa quinque millium, & quingentorum scutorum auri in auro contulimus, concessimus,*
6 *& assignavimus*: Sed agnita postmodum veritate illud suppressum, & extinctum declaravit, & respectivè illius concessionem, & venditionem irritavit, & annullavit, ut in dicto Motu proprio *lit. A.*

7 Insuper autem narravit, quòd Secretarii præfati cognoscentes eis per quàm incommodum fore eo tempore, quo gravissimis urgebatur necessitatibus, & undique pecunias ad bellum contra Turcas ineundum, & Classem Triremium instruendam quærere, & aggregare solicite curabat, dicta quinque millia, & quingenta scuta à præfato Ferdinando Cardinali recepta restituere; *Volentesque* (sunt verba præcisa) *rem gratam facere, nostrisque, & Apostolicæ Sedis præfatæ necessitatibus subvenire dictam summam* 5500. *scutorum auri in auro eidem Ferdinando Cardinali nostro nomine, & pro nobis restituturos se obtulerunt. lit. B.*

Et è contra Beatus Pontifex agnoscens promptam eorum- 8
dem Secretariorum, ac præfati Collegii in ejus necessitatibus sublevandis voluntatem, eamque gratam, ut par est habens, meritoque in Domino commendans, ac eorumdem Secretariorum, & eorum Collegii indemnitati consulere volens, eisdem Secretariis, & eorum Collegio pretium officii alterius Secretariatus ex 24. primo loco per decessum, aut quamlibet aliam amissionem, &c. illud obtinentis, præterquam per ejusdem officii resignationem vacaturi, in solutum pro dictis scutis 5500. assignavit, data facultate, ut pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamsi dictam summam 5500. scutorum pretium ex dicta venditione percipiendum in parva, vel etiam magna summa excederet, vendere, vel alienare, &c. liberè, & licitè possent, & valerent *litt. C.*

Subsequenter idem Pontifex decrevit eosdem Secreta- 9
rios super dicti Officii venditione, & pretio molestari, & perturbari non posse *littera D.* & pro majori illorum cautela subdidit. *Promittentes & expresè declarantes in fide Romani Pontificis, &c. nunquam concessioni, & assignationi per Secretarios, & Collegium præfatum faciendæ nos opposituros, aut illi contraventuros, fatemur enim, & ita testamur summam* 5500. *scutorum auri recepisse mutuo, & gratiosè à dictis Secretariis, quas modo præfato restituere promittimus. lit. E.*

Et si dictum Collegium super præmissis, aut eorum ali- 10
quo turbaretur, &c. tunc, & eo casu voluit Cameram præfatam ad solvendum cum effectu dictam summam 5500. scutorum unà cum damnis, & interesse passis teneri, &c. & ad id eandem Cameram, & omnia illius bona efficaciter obligata, & hypothecata esse, decrevitque ita inter eum, & dictum Collegium conventum esse, ac eadem litteras habere vim initi, & stipulati contractus inter eum, & Sedem præfatam ex una, ac dictum Collegium partibus ex altera *litt. F.* & ulterius voluit, quòd nullo tempore, & sub quovis prætextu impugnari, invalidari vel in jus, aut in controversiam vocari, aut ad viam juris reduci possent, *nisi priùs restitutis eisdem Secretariis, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu præfatis pecuniis lit. G.*

Præterea iisdem Secretariis, ut commodius pecunias di- 11
cto Ferdinando Cardinali pro ipso Pontifice, & ejus nomine restituendas, seu erogandas reperire valerent, summam præfatam 5500. scutorum auri in auro ad censum, seu aliam, licitam tamen rationem, accipiendi, fructusque, ac proventus totius massæ Collegii Secretariorum pro redditibus annuis, seu interesse dictorum 5500. scutorum obligandi, ac censum super totius Collegii massa, seu grossa nuncupata constituendi, ad rationem pretii reperibilis licentiam, & facultatem concesit *litt. H.*

Hucusque in Motu proprio actum fuit de reintegratione Collegii respectu officii à B. Pio per errorem venditi.

Successivè verò per orationem distinctam, & separatam, 12
cum periodo omninò nova, & novæ orationis incæptiva in §. *Ad hæc*, tractatur de confirmatione dictæ Constitutionis Innocentii Octavi super erectione, & ampliatione Collegii, & aliorum privilegiorum eidem Collegio per Pontifices successores concessorum, prout demonstrant sequentia verba, ibi; *Ad hæc Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia prosequi volentes, utque ea, quæ per eumdem Innocentium Octavum, ac Alexandrum Sextum, Leonem Decimum, Clementem Septimum, ac alios forsan Romanos Pontifices eisdem Secretariis, & Collegio concessa fuerunt eo firmiùs subsistant, quò sæpiùs fuerint Apostolica auctoritate munita, idcircò singulas eorumdem prædecessorum litteras, omniaque, & singula privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, quatenus Tridentini Concilii decretis non adversentur, etiamsi illa in usu non sint, ac forsan per nos, aut Romanos Pontifices prædecessores nostros revocata fuerint, nec non salaria, emolumento, & alia quæcumque eisdem Secretaris ner. dictos prædecessores concessa, & assignata pari Motu, eisdem auctoritate, potestate, & tenore perpetuò confirmamus litt. I.*

Et ad demonstrandum, quòd hæc erat mera confirmatio, 13
& in-

& innovatio privilegiorum, addit sequentia verba in similibus apponi solita. *Nec non illis omnibus, quæ hic pro expressis, & insertis habeantur, perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adiicimus, ac defectus, etiamsi qui fuerint, aut intervenerunt in eisdem, sive ex Jure, sive ex facto processerint, in eisdem pariter supplentes, & pro cautela potiori eadem Privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, Immunitates, exemptiones, antelationes, honores, salaria, & emolumenta iisdem modo, & forma, quibus per dictos prædecessores concessa fuerunt iisdem Secretariis, Collegio eorum de novo concedimus, & assignamus lit. K.*

Occasione autem istius confirmationis, contentæ in se- 23
cunda parte Motus proprii, superaddita leguntur sequentia verba, quæ causam dederunt liti; *Volentes, & statuentes illa nullo unquam tempore per nos, aut Romanos Pontifi-*
14 *ces pro tempore existentes revocari, reduci, alterari, aut moderari, seu Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione*
15 *pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit lit. L.*

Tandem in parte executiva præfati Motus proprii legitur facultas expediendi litteras Apostolicas etiam per Breve simul, vel separatè, Cujus vigore Secretarii duo expedierunt Brevia separata, unum super prima parte ad sumendas pecunias in dicta summa scutorum 5500. ad censum, & alterum super dicta secunda parte concernente confirmationem privilegiorum, atque huic secundo Brevi dederunt titulum, seu rubricam Confirmatio privilegiorum, quæ pariter superiùs registrantur.

Quid autem servatum fuerit ab erectione, sive creatione Collegii, ut diximus scuta anno 1487. usque ad ann. 1582. ignoratur ob deperditionem librorum, ut notatur in serie Secretariorum Apostolicorum impressa in libro Statut. Collegii pagina 147. ubi tamen leguntur nonnullæ resignationes desumptæ ex supplicationibus, absque data temporis, sicuti etiam concessio Officii Secretariatus facta ab Alexandro Sexto favore Hospitalis Sanctiss. Salvatoris.

17 Ab anno verò 1528. ad 1553. quo tempore Julius Tertius confirmavit Privilegia Collegii, illaque ut suppraditum fuit, summoperè ampliavit, resignata fuerunt officia n. 58. Quo tempore Hospitali Sancti Spiritus, nempè anno 1539. unitum fuit alterum.

18 Et ab anno 1553. usque ad annum 1571. quo supervenit Motus proprius Beati Pii resignata fuerunt officia num. 36. & Bartholomæus Camerarius anno 1558. à Dataria officium obtinuit cum clausula, quòd per ejus mortem subintraret Joannes Baptista ejus filius, & anno 1561. aliud officium applicatum fuit Capitulo Sancti Eustachii.

Rursus de anno 1564. per obitum fuit provisus Annibal
19 Minalis cum decreto, quòd post ejus mortem succederet Ascanius, & deficiente Ascanio, Donatus Matthæus Minalis, Bartholomæo deindè Concino anno 1566. Dataria fuit datum in pignus perpetuum aliud officium pro se, & hæredibus, & successoribus etiam singularibus, donec ei restitueretur summa scutorum 7700. & facta expignoratione anno 1633. officium fuit liberè concessum Julio Francischino.

20 Successivè ab anno 1571. tempore Motus proprii B. Pii usque ad annum 1587. quo progreditur series Secretariorum in dicto libro Statutorum Collegii, leguntur quindecim resignationes.

Cùm autem Sanctissimus, ob causas etiam bonum publicum secum ferentes, suppresserit ante dictum Collegium Secretariorum Apostolicorum in Motu proprio desuper edito, æquitatem magis sectando, quàm rigorem, mandavit prompte restitui pretium solutum Datariæ per Dominos Secretarios tunc officia possidentes, unà cum expensis factis occasione illorum acquisitionis, vel per eorum Auctores, prout cum effectu soluta fuerunt scuta 218557. & respectivè ob ejus incompatibilem humanitatem commisit Illustrissimo Domino Thesaurario de Voto Rotæ omnibus Dominis suffragium dantibus decisionem Articu- 22
li; An, & quid ultra quantitatem jam solutam restituendum, seu persolvendum esset.

Hinc in disputatione præinserti dubii habita 16. Junii 23
1679. coram Reverendissimo Albergato Rotæ Decano, responsum fuit esse restituendum pretium illud, quod quilibet ex Secretariis erogavit in emptionem sui officii, sive à Dataria, sive à resignantibus, propter recensita verba Motus proprii Beati Pii *lit. L.* quæ Dominis visa fuerunt adeò clara, ut favore Dominorum Secretariorum intret dispositio Text. *in leg. ille, aut ille, §. cum in verbis ff. de leg.* 3. & latius in eadem decisione ex adverso danda.

In nova autem repropositione credimus omninò rece- 24
dendum esse à decisis, quia Reverenda Camera non tenetur ullo modo restituere ultra pretium receptum à Dataria, prout cum effectu illud jam restituit. Quod quidem assumptum plenè justificatur pluribus modis in quatuor distinctis articulis, super quibus dantur scripturæ, cùm quilibet eorum per se sufficiat ad victoriam.

In primo igitur firmabimus, intentioni Reverendæ Ca- 25
meræ adsistere legalem, grammaticalem, & naturalem sensum verborum dicti Motus proprii Beati Pii, comprobatum etiam ex solito ejusdem Pontificis, desumpto ab aliis partibus ejusdem Motus proprii, cum responsione ad adducta in decisione, quæ revidetur: Adeout cùm exadverso non ostendatur clara voluntas Papæ in oppositum, scilicet pro restitutione totius pretii, etiam non recepti, non sit ulterius hæsitandum circa restitutionem solius accepti.

In secundo, quamvis non esset onus Reveren. Cameræ, 26
ostendimus, non minus, quàm verba, esse claram, & apertam mentem Beati Pii pro restitutione solius accepti, tam ex toto contextu Motus proprii, quàm ex ipsius Pontificis solito, dum in præcedenti reductione, & respectivè extinctione Montis Julii vacabilis ab eodem facta ann. 1569. restitui mandaverat id solùm quòd à primæva erectione fuerat receptum, ibi: *Quodque si qui eorumdem Montistarum nollent sic reductis hujusmodi fructibus in ipso Monte remanere scuta centum pro quolibet loco dicti Montis eis restituerentur.*

In tertio deducemus, quòd si adhuc, ad sensum decisio- 27
nis Camera teneretur restituere, quod non habuit, quod nullo modo admittendum videtur, id totum, quod esset ultra acceptum, censeretur contra juris regulas à Beato Pio donatum sine causa in grave Cameræ præjudicium: Istaque donatio nulla prorsus fuisset ex pluribus: Et in omnem casum revocata remansit per regulam Cancellariæ, & per notas Constitutiones Apostolicas: Ac rursus inevitabili revocationis subjaceret ex maxima, & enormissima læsione quæ superveniisset.

In quarto tandem, omninò ex abundanti, quatenus, 28
etiam præsumi posset donatio ultra pretium acceptum, hæc in omnem casum censenda est restricta ad illos tantùm Secretarios, qui viventes tempore Motus proprii superextare potuissent de tempore suppressionis, ex quo nimirum erga illos tantùm propter mutuum scut. 5500. auri Beato Pontifici gratiosè factum, potuisse considerari aliqua colorata donandi causa, non autem erga successores penitus ignotos, erga quos nulla prorsus concurrere poterat causa gratificationis. Idque probatur, tam ex verisimili mente, & contradistincto modo loquendi ipsius B. Pontificis, quam ex verbis Motus proprii, & ex aliis argumentis.

Sanctes de Pilastris Rev. Cameræ Apost. Commiss. Gener.

Restrictus Juris super primo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Perpenduntur in sua propria significatione verba, totusque contextus Motus proprii Beati Pii V. & probatur, quod ex verborum proprietate Camera non tenetur restituere Secretariis nisi pretium acceptum.

SUMMARIUM.

1 *VErbum* restituere *propriè non verificatur, nisi in eo, quod acceptum fuit, & num.* 16.
2 *Argumentum desumptum ex usu loquendi est fortissimum.*
3 *Præsertim in eadem Constitutione.*
4 *Actus non tribuitur Procuratori, sed principali.*
5 *Constitutio confirmatoria declaratur à præcedenti confirmata.*

6 *Verbum* reddere *magis latè patet, quam verbum* restituere.
7 *Improprie significat dare, & solvere.*
8 *In rigorosa significatione importat retrodare accepta.*
9 *Decis. Arguell. 77. declaratur.*
10 *Solutio facta dicitur per mutuatarium non per mutuantem, licet fiat ex ipsius pecuniis.*
11 *Restitutio non convenit nisi ei qui recepit.*
12 *Una pars constitutionis aliam declarat.*
13 *Verba* absque *diminutione important restitutionem totius.*
14 *Statis verificantur, si restituatur totum acceptum à Papa, & n. 15.*
17 *Ex notitia, quod pretium Officiorum augeri posset in resignationibus non bene arguitur ad oblationem restituendi ultra acceptum.*
18 *Cum in verbis nulla est ambiguitas non debet admitti voluntatis quæstio.*

1 R.P. INcipiendo *a primo Articulo*, quod ex proprietate verborum Camera non teneatur restituere ultra acceptum, negari non potest naturam verbi *restituere*, quod habetur in secunda parte Motus proprii *lit. L.* respiciente suppressionis, restringere obligationem ad solam restitutionem ejus, quod acceptum à Dataria fuerat, cùm ultra id, quod habitum est nunquam propriè restitutio verificetur, sed potiùs solutio, vel assignatio, quemadmodum suadet non solùm naturalis, & grammaticalis, sed legalis intellectus, ut est Textus expressus *in l. 1. §. Eleganter, ff. depositi.* & optimè explicat glos. *in l. qui uxori verb. reddi, ff. de aur. & argent. legat. & in l. municipia verb. advocandum C. de serv. fugitiv.* & probant Alciat. *in l. restituere 75. num. 2. vers. hoc verbum significat. ff. de verb. signif.* Cephal. *cons. 78. num. 4. lib. 1.* Decian. *cons. 12. num. 8. libr. 2.* Bardellon. *cons. 181. num. 52. vers. quod verbum*, Altograd. *cons. 84. num. 106. lib. 1.* Thomat. *decis. 70. n. 501. lib. 1.* Rota coram Gregor. *decis. 271. num. 5. & dec. 314. n. 2. & 327. n. 5. p. 14. rec. & dec. 59. n. 1. par. 16.* & admittit decisio, quæ revidetur *§. Nec verbum*.

Comprobatur hic intellectus ex loquendi usu ipsius Beati Pii in eodem Motu proprio; dum pluries legitur hoc verbum *restituere*, & semper appareat adhibitum in suo proprio & rigoroso significatu, antequam deventum fuerit ad 2 assertam promissionem, de qua est quæstio: Fortissimum 3 enim est argumentum desumptum ab usu loquendi, Rota *decis. 475. num. 8. post Cenc. de Cens.* Præsertim in eadem Constitutione Ciarlin. *controvers lib. 2 cap. 31. num. 9.* Bonden. *colluct legal. 17. num. 42.* & admittit contraria decisio *§. Quod autem hujusmodi verbum*, ubi simili argumento utitur.

Ex narrativa etenim *vers. Insuper autem litt. B.* manifestissimè constat, & verbum *restituere* sumptum fuisse in suo proprio significatu, verificabili solum in restitutione accepti, cum dictum fuerit *recepta restituere*, quando agebatur de facto Summi Pontificis, qui à Cardinali Medico receperat pecunias. Quia verò Secretarii nihil ab eo recuperant, & proindè ipsis non conveniebat propriè restitutionis terminus, fuit studiosè, & cum mysterio additum, quod ii se obtulerant restitutionem facere pro ipso Papa, ac ejus nomine, ut demonstrant præfata verba, *nostro nomine, & pro nobis restituturos se obtulerunt*, quæ indicant ipsummet Pontificem mediante persona Secretariorum restituisse, ipsosque gessisse munus meri Procuratoris, cui 4 non tribuitur actus, sed principali, Bertrand. *cons. 182. n. 2. lib. 2.* Magon. *decis. Florent. 43. num. 14.* Rota coram Seraph. *decis. 1378. num. 1.* & coram Buratto *decis 206. num. 13.* & clarius in proximis terminis fuit dictum in *dec. 361. n. 79 par. 11. rec.*

Deindè in parte dispositiva faretur Pontifex se mutuò, & gratiosè recepisse à Collegio dicta scuta quinque millia quingenta, illaque restituere promittit, ut *litt. F.* ibique pariter restitutio clarè refertur ad acceptum: Cumque in casum inobservantiæ, vel contraventionis ex parte Cameræ voluerit ulteriùs Pontifex illam obligare ad refectionem damnorum, & interesse, usus non fuit amplius verbo *restituere*, sed *solvere*, eum jam ultra acceptum in eo casu esset erogandum, ut *eadem litt. F.* qui sanè contradistinctus loquendi modus clariùs ostendit, quàm studiosè proprius verborum significatus servatus fuerit.

Quarta vice adhibitum fuit verbum *restituere* paulò post in processione irrevocabilitatis *litt. G.* ubi Pontifex obligavit successores ad inviolabilem contractus observantiam, disponendo illum impugnari non posse, *nisi prius restitutis iisdem Secretariis, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu præfatis pecuniis*, quæ verba sunt eadem præcisè ac illa, cum quibus est concepta promissio, de cujus intelligenda disceptatur, & tamen in hac periodo promissionem restringi ad pecunias acceptas controverti non potest.

Ac quinta vice idem verbum appositum legitur *litt. H.* in facultate concessa Collegio sumendi pecunias ad Censum seu ad aliud interesse licitum, & ibi pariter verbum *restituere* fuit appositum ad denotandam veram, & propriam restitutionem, quam de pecuniis, vigore dictæ licentiæ accipiendis ad interesse, facere debebat Collegium pro Papa, & ejus nomine, ut fuit supra ponderatum *§. Ex narrativa etenim*.

Confirmatur ulterius Beatum Pium in dicta parte Motus proprii, in qua restitutionem promisit in casu suppressionis accepisse verbum *restitutis* in suo proprio significatu, ex eo quia protestatus fuit se nihil aliud agere velle, quam confirmare Constitutionem Innocentii Octavi, & subsequentes confirmatorias privilegiorum Collegii, ut legitur ibidem *litt. I. & K.* adeoque cum Innocentiana, dum promittitur restitutio pariter in casu suppressionis, verbum *restituere*, fuerit propriè adhibitum pro retrodatione accepti, ut apparet ex verbis relatis in facti specie *§. Postmodum*, dicendum quoque est cum eadem proprietate illud ac- 5 ceptum fuisse à Beato Pio confirmantem, ex regula, quod una Constitutio, præsertim quando simpliciter confirmat, & innovat, declaratur ab alia præcedenti, Bich. *dec. 198. n. 10.*

Nec contrarium probant auctoritates in decisione allegata *§. nec verbum illud*, scilicet Text. *in l verbum reddendi ff. de verbor. signif. & in l. cum quidam, ff. de leg. secundò, & in l. hæres meus, ff de legat. 3. & decis. 77 à nu. 12. ad 15.* coram Arguell. Ultra quod enim præfata jura simpliciter loquuntur de verbo *reddere*, cujus significatio magis latè patet, ut respondet Alciat. *in d. l. restituere 75. num. 1.* ibique etiam Rebuff *vers. 6. generalius*: Id etiam contingit per 6 interpretationem impropriativam, ut observat Glos. super dicto Tex *in l. verbum reddendi verb. significationem*, & admitti Rota in secunda decisione edita in eadem causa, 7 super qua emanavit allegata *decis. 77.* coram Arguell. quæ est la 90. penes eundem n. 26. uoi habetur, quod *verbum reddere, si rigorosam significationem sequaris, est retrodare*, 8 *& quod acceperis restituere.*

Præterea casus dictæ Decisionis Arguelles erat valdè diversus, dum ibi non erat quæstio de obligatione reddendi ultra acceptum, sive de obligatione præcisa reddendi 9 scuta 1500. pro lucro dotali debita ex hæreditate uxoris Marcello Marito, etiam ex dispositione Testamentaria, ut ex verbis relatis *d. decis. 77. in princ* sed solùm an reddi debuisset in fundo, vel in pecunia, & inter alia argumenta, quòd solutio fieri posset in pecunia, consideratum fuit in prima decisione verbum *reddere*, quod accipitur pro *solvere*, & nihilominus *in decis. 90. n. 16.* supra ponderata, fuit dictum, quod etiam istud verbum *reddere*, si rigorosam significationem sequamur, idem importat, ac retrodare, & quod acceptum est restituere; Unde non solùm non obstat hujusmodi decisio, sed mirificè retorquetur, & Reverendæ Cameræ assistit.

Neque obstat argumentum Decisionis, quod B. Pius in narrativa Motus proprii referens obligationem Secretariorum restituendi Cardinali Mediceo sc. 5500. quæ ipsi non habuerant, acceperit hoc verbum in lato, ac in proprio significatu; Quoniam hoc argumentum non solùm non urget, sed manifestissimè retorquetur, ut inter alia pro fundanda intentione Reverendæ Cameræ superius fuit ponderatum *in §. Ex narrativa etenim vers. quia verò Secretarii*, & addimus, quod cum B Pontifex in dispositiva fassus fuerit à Secretariis recepisse mutuo summam scutorum 5500. quam ipsi pro eo, ejus nomine restituere promiserant Cardinali Mediceo, idem est, ac si restitutio facta fuisset Cardinali per eundem Papam, ut in præcisis terminis, quod solutio facta dicatur per mutuatarium non per mutuantem, licèt fiat ex ipsius pecuniis dixit Rot. *cit. dec. 361. num. 79. part 11. recent.*

Minus urget alterum Decisionis argumentum pro impropriatione verbi *restitutis*, quod scilicet verba directa fuerint ad officiales, quibus cum sit facienda restitutio, ad illam mittendam attendendum sit, quod ab ipsis fuit erogatum, non quod à Camera receptum.

Con-

Contrarium siquidem potius apparet ex ipsis verbis, quæ primariò continent prohibitionem revocandi, vel alterandi privilegia confirmata, aut Collegium supprimendi, atque proculdubio directa fuit ad ipsum Pontificem, ac etiam ad successores. Postmodum autem per modum conditionis addita leguntur sequuta verba, *nisi restitutis prius realiter, & cum effectu*; tum quia, sicuti restringitur, & corrigi- 11 tur præcedens prohibitio, ita secundum rectè orationis regulas ad eundem Pontificem, & ad successores eadem conditio directa dici debet, & sub illa concessa facultas Collegium supprimendi, & regulare est, quod restitutio non convenit, nisi illi, qui recepit, ut dixit Rota coram Arguell. *supracit. decis. 90. num. 26.*

Idemque comprobatur evidentissimè, ex quo superius Pontifex considerato casu, quo Collegium turbaretur in eo, quod per contractum illi promiserat expresse convenit quod promissiones impugnari non possunt, *nisi prius restitutis eisdem Secretariis, & Collegia per Cameram præfatam realiter, & cum effectu pecuniis acceptis, ut litt. G.* unde sicuti in dicta parte fuit expresè conventum de restitutione facienda à Camera, ita eodem modo intelligenda sunt ipsamet verba, *nisi restitutis prius*, adjecta in parte subse- 12 quenti, id suadente regula, quod una pars Constitutionis aliam declarat, ut tradunt Cephal. *cons. 178. nu. 16.* Gabr. *cons. 13. n. 9. lib. 2.* Surd. *cons. 431. n. 47. & seq.*

13 Nihil proinde refert, quod restitutio facienda sit singulis Secretariis viventibus de tempore suppressionis integrè, & absque ulla diminutione, quæ verba importare totalem restitutionem pretii erogati prætendit Decisio: Maximè cum adhibita fuerint verba, *pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit.*

14 Semper enim verificatur restitutionem fieri debere solius prætii accepti à Papa, cui facultas supprimendi, cum hac tamen conditione, reservata fuit, adeoque fieri debebit interpretatione suppletiva, idest *pecuniis, pro quibus eos vel eorum Auctores à Papa emisse, vel habuisse officia constiterit*, quæ interpretatio est omnino conformis proprietati verborum, dum etiam in acquisitione à Papa, & à Dataria optimè verificantur præfati termini emptionis, & habitionis, ex quo non semper officia vendebantur recepto pretio, sed dabantur in solutum, & quandoque data fuerunt in pignus, persæpè etiam obtinebantur per nominationem & per resignationes ad favorem fratrum, ac Nepotum, & ipsemet B. Pius alterum ex iisdem officiis contulerat, concesserat, & assignaverat Cardinali Mediceo, ut per hæc verba narrativa in Motu proprio *litt. A.* & aliud pariter assignaverat Secretariis, *litt. C.*

Et eatenus Secretariis viventibus de tempore suppressionis, etiamsi non habuerint officium immediatè à Dataria, sed per resignationem, facienda est restitutio, quatenus representant eorum Auctores, qui acquisiverant à Dataria, sicuti dispositum fuerat ab Innocentio Octavo, qui pariter in casu suppressionis jussit restitui Secretariis summam scutorum 62400. ab ipsis solutam, & tamen poterat cogitare tam de antiquis, qui pecunias persolverant, quam de successoribus illos representantibus, de quibus antea mentionem fecerat §. 15. ibi, *& eorum successores Secretarii officium prædictum pro tempore obtinentes*, & quos verisimiliter credere potuit reperiri posse de tempore suppressionis, ob amplissimam resignandi facultatem Collegio à se concessam. Quam etiam restitutionem successoribus faciendam suadet æquitatis ratio, ne Camera locupletaretur cum aliena jactura, retinendo pretium ab illorum Auctoribus Dataria solutum.

Verbà verò *integrè, & absque diminutione* suum plenum 15 effectum optimè operantur in restitutione integri pretii Dataria soluti, vel ab immediato emptore, vel ab Auctore mediato; Quod etiam dispositum fuerat ab Innocentio Octavo, dum in casum suppressionis promisit restitutionem integræ summæ à Secretariis receptæ, & nihilominus eam restrinxit ad ducatos 62400. quæ per ipsos fuerant soluta, ut fuit dictum in specie facti *§. Postmodum*, & ex hac Constitutione reciperet decimationem Motus proprius B. Pii, quatenus esset dubius, ut fuit superius firmatum in *§. Confirmatur ulterius*.

Et quatenus Decisio, quæ revidetur, consideret, quòd B. Pius benè sciebat officia esse venalia, & resignabilia, & sic pretium mutationi, & augmento expositum.

Respondetur non ex hoc extendi ullo modo posse pro- 16 missionem, & obligationem restituendi ultra pretium à Dataria receptum, etiamsi resignantibus aliquid plus fuerit solutum; Ultra quod enim esset contra proprietatem restitutionis, quæ supponit acceptum, ex supra latè deductis. Difficultas facillimè evitatur inspecta Constitutione Innocentii Octavi, in qua fuit data amplissima facultas officia resignandi, etiam in mortis articulo, ut fuit deductum in specie facti, in principio. Et nihilominus quamvis Pontifex eodem modo cogitare potuerit de augmento pretii, noluit in casu suppressionis restitui aliud ultra summam 62400 ducatorum, quæ fuerunt soluta.

Quinimò tempore intermedio inter Innocentium Octa- 17 vum, & B. Pium longa successit resignationum series, ut in facti specie *medio autem tempore*, cum mutatione, & alteratione pretii valdè notabili, etiam per illius duplicationem & tamen resignatarii sciebant, quòd in casu suppressionis Pontifex non promiserat restituere, nisi summam in ampliatione Collegii acceptam, & adhuc subibant periculum amissionis majoris pretii, quod erogabant, unde manifestè colligitur, quod ex possibilitate resignationum, & illarum scientia, ac cogitatione non arguitur B. Pium obligare voluisse Cameram ad restituendum ultra acceptum.

Ostenso ex prædictis adeò clarè, & solidè, quod verborum proprietas, juxta sensum, nedum naturalem, & grammaticalem, sed legalem, & solitum ipsius B. Pontificis assistit Rev. Cam. sequitur non solùm non applicari contra eum Textum *in l. ille, aut ille §. cum in verbis ff. de leg. 3.* allegatum in decisione contraria, sed manifestè favere, ac retorqueri, adeout superflua esset indagatio mentis, & voluntatis, dicente ibi Paulo J. C. *cum in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti voluntatis quæstio.*

Et in omnem casum esset onus DD. Adversariorum ostendere adeò claram voluntatem Papæ in contrarium, de qua nullo modo posset hæsitari, dum Cameræ assistit regula certa, etiam in Decisione implicitè præsupposita, & in præterita positione comprobata, quod de jure restituendum non est à Principe, nisi acceptum.

Sanctes de Pilastris R. C. A. Commiss. Generalis.
Prosper Archiepiscop. Myren. Fisci, & Cam. Apost. Advocatus.
Jo: Baptista Bottinus Coadjutor.
Nicolaus Severol. Sac. Concist. 20
Advocatus.
Lanfrancus Zacchias.
Carolus de Comitibus. 19
Petrus Pacionus.

Restrictus super secundo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Ex pluribus argumentis desumptis ex mente, & intentione B. Pii Quinti comprobatur, quod ipse nunquam cogitavit obligare Cameram, nisi ad restituendum pretium acceptum.

SUMMARIUM.

1 *Voluntas disponentis ex integro dispositionis contextu colligenda venit.*
2 *Privilegium confirmans continere non dicitur ultra id quod continetur in privilegio confirmato.*
3 *Non est præsumendum B. Pium, qui minus beneficium à Secretariis fuit assequutus, voluisse obligare Cameram ad exorbitantem restitutionem, ultra illam demandatam ab Innocentio Octavo, qui longè majus beneficium ab eisdem reportavit, & num. 4.*
5 *Motus proprius B. Pii fuit simpliciter confirmativus privilegiorum Coll., ex declaratione ipsorum Secretarior.*
6 *Dispositum in una parte declarat disponentis intentionem in alia.*
7 *Ille, qui dixit, quod voluit, præsumitur noluisse quod tacuit.*
8 *Damna, & interesse præstanda ex Motu proprio B. Pii, in quibus casibus essent reficienda.*
9 *Officia data censentur revocabiliter, & sub periculo redemptionis.*

10 Prin-

10 *Princeps in suppressione facta per viam legis generalis non obligatur ad accepti pretii restitutionem.*

11 *Discretivus loquendi modus ostendit diversam dispositionis intentionem.*

12 *Verba semper præsumuntur prolata in suo proprio significatu.*

13 *B. Pius, qui præjudicia Cameræ solicitè coercuit, non est præsumendus voluisse illam obligare ad restituendum quod non tenebatur restituere.*

14 *Declaratio dubiæ dispositionis optimè desumitur ex facto & observantia ipsius disponentis.*

15 *Constitutio dubia explicanda est secundùm juris dispositionem.*

16 *Præcipuè si contineat pacta,*

17 *Etiam cum verborum impropriatione.*

18 *Proœmium ostendit voluntatem disponentis, & verba dubia declarat.*

19 *Pars accessoria restringitur, & regulatur juxta terminos dispositionis principalis.*

20 *In dubio est sumenda interpretatio æquitati conformis.*

21 *Inæqualitas in quocumque contractu vitanda.*

22 *In concursu semper debet prævalere æquitas, quæ agit de publico damno vitando.*

23 *Bonum commune est inter causas pias præcipua.*

24 *Constitutio correctoria quantum fieri potest, est restringenda.*

25 *Constitutio antecessoris declarat intentionem successoris, & è contra n.* 35.

26 *Maximè si illa successoris sit relativa ad Constitutionem antecessionis.*

27 *Confirmans non debet esse difforme à confirmato.*

28 *In dispositione obligatoria debet sumi significatus promissori magis favorabilis.*

29 *Ex stylo in concessionibus, vel servato, vel prætermisso benè arguitur concedentis voluntas, & n.* 44.

30 *Pro mera donatione excludenda quælibet interpretatio, etiam verborum impropriativa, sumi debet.*

31 *Potius est præsumendus error.*

32 *B. Pius Quintus nullam donandi causam habuit.*

33 *Non est probabile, quod pro pecuniis mutuò, & gratiosè à Secretariis receptis voluerit devenire ad promissionem quæ poterat usuras reddere.*

34 *Sixtus Quintus cum revocavit alienationem officiorum vacabilium factas à prædecessoribus, declaravit non esse verisimile; ipsas factas fuisse in remunerationem exiguæ pecuniarum summæ per Officiales Sedi Apostolicæ mutuatæ.*

35 *Constitutio successoris declarat mentem, & intentionem prædecessoris.*

36 *Interpretatio dubiæ voluntatis Papæ solum spectat ad successores.*

37 *B. Pius non est præsumendus indebitam obligationem induxisse in maximum cameræ præjudicium.*

38 *Ex præjudicialitate excluditur voluntas, & consensus.*

39 *Motus proprius B. Pii satis dicitur operativus in confirmatione, & in novatione privilegiorum, quatenus vel essent revocata, vel inobservata.*

40 *Natura confirmationis, & innovationis est robur addere confirmata, vel reintegrare privilegium, quod esset revocatum.*

41 *Verba* iisdem modo, & forma, *restrictionem important.*

42 *Quoties in dispositione confirmante, & innovante aliquid amplius continetur, quam in confirmata, & innovata, id præsumitur gestum per errorem.*

43 *Interpretatio inductiva correctionis est effugienda.*

44 *Ex omissione eorum, quæ sunt de stylo clarè dignoscitur, quid actum fuerit.*

45 *Fructus longè excedentes, & exuberantes imputantur in sortem.*

46 *Notabile factum SS. Chrysanthii, & Masonii in subscribendis actis Concilii Niceni.*

R. P. Licet ex deductis in primo Articulo proprietas sermonis Cameræ asisitat, nec contrariam fuisse Pii mentem ex adverso probetur, ut opus esset, adhuc ex abundanti ostendimus, non minus, quam verba esse clara, & perspicuam mentem, voluntatem, ac intentionem B. Pii quòd in casum suppresionis non sit restituendum, nisi pretium acceptum, idque ex pluribus, iisque efficacissimis argumentis.

Primum resultat ex toto Motus proprii contextu attentè ponderando, prout esse optimum modum ad indagandam 1
dispositionis voluntatem integram dispositionem diligenter perpendere, dicunt DD. & præaliis benè Castill. *quotid. lib. 3. cap. 6. n. 11. 41. & 47.*

Ut enim in facti specie fuit latè demonstratum, in prima 2
dicti Motus proprii parte usque §. *Ad hæc litt. I.* continetur tota substantia conventionis, & contractus inter B. Pium, & Secretarios; In secunda verò *à dicto §. usque ad finem* nil aliud habetur nisi gratiosa confirmatio, & innovatio privilegiorum, iisdem tamen modo, & forma sicuti fuerunt per antecessores concessa. Propterea dum B. Pontifex adeò clarè professus fuit in hac secunda parte Motus proprii nil aliud facere velle, nisi confirmare, ac innovare privilegia Collegii, non sunt ullo modo trahenda dicta verba, *nisi restitutis &c.* ad restitutionem in casum suppresionis, ultra pretium acceptum, cùm in privilegiis confirmatis, & innovatis, nec per umbram hujusmodi restitutio fuerit promissa, ut infrà latè probabitur.

Fortius stringit hoc argumentum, ex quo, ut diximus, 3
Innocentius Octavus, in cujus sola Constitutione mentio habetur de restitutione pretii in casum suppresionis, jussit restitui Secretariis integram summam per eos solutam, sed cum limitatione ad ducatos 62400. auri de Camera, hoc solum addito, quod in eis nullo modo, & causa computari possent emolumenta ipsius officii ab eisdem percepta; quomodo igitur erit præsumendum, quòd B. Pius, qui non minus, ac dictus prædecessor fuit solicitus in conservandis juribus suæ Cameræ, tempore, quo tot angustiis, & necessitatibus premebatur, obligare voluerit eamdem Cameram ad restituendum pretium, quod non accepisset, cum tam magna extensione dictorum privilegiorum?

Considerando insuper, quòd Innocentius longè majus 4
acceperat beneficium à Secretariis, scilicet summam scutorum 62400. quam erogavit in redemptionem Mitræ Pontificalis, & aliorum Jocalium pretiosorum, & ideò poterat satis rationabiliter iisdem se gratum, & liberalem ostendere, & nihilominus in casu suppressionis solum promisit solvere dictam summam scutorum 62400. Nimium igitur improbabile, & à vero alienum censeri debet, quod B. Pius pro solo mutuo scutorum 550 tam exactè, & rigorosè recompensato, imò etiam ultrà justitiæ debitum, ob donatum augmentum pretii Officii in solutum dati, voluerit adeò profusam liberalitatem exercere, gravando Cameram in casum suppressionis ad solvendas pecunias non acceptas, sed resignantibus solutas.

Quod etiam optimè comprobatur ponderando, quòd 5
idem B. Pius apposuit verba, super quibus se fundant Domini Secretarii, in secunda parte ejus Motus proprii, in qua professus fuit se velle simpliciter in Innocentianâ Constitutionem, & privilegia ab antecessoribus Collegio concessa, eisdem modo, & forma confirmare, & innovare, Atque iidemmet Secretarii agnoverunt, hanc esse meram confirmationem, seu innovationem, dum post expeditionem ejusdem Motus proprii vigore facultatis expediendi litteras Apostolicas etiam separatim, expediverunt duo Brevia, alterum super suppressione Officii Marcelli Augustini, (ut supra diximus) per errorem venditi à B. Pio, & illam concernentibus, & aliud super confirmatione privilegiorum.

Secundò mens P. Pii elicitur ex præcedenti provisione, atque declaratione per ipsum facta: Quamvis enim verisimiliter potuerit considerare augmentum pretii officii in solutum dati, dum ab erectione usque tunc similiter auctum fuerat, etiamsi per illius duplicationem, nihilominus in casu, quò facto Camerę, & Summorum Pontificum turbaretur super dicta assignatione, itaut consequi non posset augmentum ex venditione illius retrahendum, ut puta quia Dataria aliud sui commodum vendere voluisse, noluit Cameram in tali casu ad aliud esse obligatam, quàm ad restituendam summam scutorum 5500 auri, per Collegium ipsi mutuatam; Igitur si Beatus Pontifex noluit restitui ultra acceptum, quando Officiales conqueri non poterant de violata fide ob inobservantiam promissorum per contractum correspectivum, & ob ablatum pretium Officii, in solutum assignati, quanto magis ab ejusdem mente alienum censeri debebit, quòd ad restituendam ultra acceptum voluerit Cameram obligare in casum suppressionis omninò licitæ, tam ex natura officiorum, quàm ex lege fundationis, & regula est, quod dispositum in una parte declarat disponentis intentionem in alia, ut supra fuit firmatum.

Licèt autem in dicto casu fuerit ulterius promissa refectio damnorum, & interesse, non potest tamen exindè argui Cameram teneri ad reddendum aliquid ultra acceptum in casum suppressionis toties Collegii, per hoc, quòd augmentum pretii, licèt ad illam non pervenerit, sit quoddam interesse respectu Officialium.

7 Quoniam (ultrà responsionem, quod si Pontifex voluisset, talem obligationem inducere in casum suppressionis, id expresè promisisset, sicuti fecit in alio casu, ex vulgari assumpto, quod ubi voluit dixit, ergo noluit ubi non dixit) manifesta inter utrumque viget ratio diversitatis: In primo siquidem facta fuit talis promissio in recompensationem
8 mutui à Collegio facti, sumendo pecunias ad censum, itaut nedum conveniens, sed necessaria esset damnorum, & interesse restauratio, eaque utpotè ad mutuum correspectiva censeri debebat ex titulo oneroso; Ac ulterius casus inobservantiæ promissorum per contractum impediendo venditionem officii insolutum dati, involvit violationem fidei, & est privatio rei propriæ ipsius Collegii per dispositionem particularem, quo pariter casu damnorum, & interesse promissio erat Justitiæ, & æquitatis dictamini conformis, in quibus terminis procedunt auctoritates ex adverso allegari solitæ. At in casum suppressionis Collegii nullus respectu Officialium concurrit titulus oneroſus, nullaque damni contemplatione Cameræ passi restauratio, quinimò ex supradictis promissio restitutionis facta fuit in parte merum privilegium continente, & est maximè favorabilis, nec ulla ex parte Cameræ contraventio, vel fidei violatio, vel ablatio rei propriæ considerari potest, sed actus suppressionis est omninò licitus, tam inspecta officiorum natura, quæ
9 sunt in absoluto dominio Principis, & illi manualia, ita ut nemo de illorum suppressione conqueri possit, cum data censeantur revocabiliter, & sub periculo redemptionis, ut observant Cancer. *var. resolut. cap. 13. n. 148. par. 3.* Fontanell. *de pact. nupt. claus. 4. glos. 5. n. 25.* Ripol. *var. resol. eas. 11. num. 273.* Faid. *alleg. Fiscal. par. 1. allegat. 1. n. 11.* Larrea *dec. 76. num. 19. par. 2.* quam attentis Constitutionibus Innocentii Octavi, & ipsius Beati Pii, in quibus
10 supprimendi facultas reservatur, ac demùm ex quo suppressio facta fuerit per viam legis generalis, quæ censetur magis favorabilis, & secundum communiorem sententiam, nec etiam obligat ad accepti pretii restitutionem, ut præter allegatos in secunda informatione juris præteritæ positionis §. *Accedit, quod Sanctissimus* tradunt Dec. *in cap. quæ in Ecclesiarum n. 93. de Constitut. & cons. 520. num. 10. vers. & prædictæ conclusioni*, Gozzad. *cons. 5. n. 21.* Ann. *alleg. 69. num. 15.* Cæs. de Aflict. *controvers. 22. num. 43.* de Pont. *de potest. Proreg. tit. de promiss. fieri solit. n. 26.* Capyc. Latr. *consult. 41. num. 4.* multoque minus obligare potest ad refectionem damnorum, & interesse per redditionem non accepti.

11 Tertiò, quia dum Beatus Pius voluit Cameram obligare ad restituendum ultra acceptum, id litteraliter expressit, adhibendo etiam verba solutionem, non restitutionem importantia, ut fecit quando disposuit, quod in casum inobservantiæ promissionis vendendi primum officium vacaturum, in solutum assignatum, pro pretio reperibili, Camera esset obligata ad refectionem damnorum, & interesse: Ex quo discretivo disponendi modo manifestè colligitur in casum suppressionis noluisse reddi ultra acceptum, tum quia verba repugnant, tum quia id expressum non fuit, ut in alio casu, id enim operatur discretivus loquendi modus, ut diversam Disponentis intentionem ostendant, ut monet Spad. *cons. 41. num. 12. & consil. 51. numer. 4. & consil. 138. num. 1. lib. 1.* Mastrill. *decis. 257. num. 16.* Rota coram Bichio *decis. 154. num. 3.*

12 Quartò, ex quo verbum *restituere* pluries in dicto motu proprio adhibitum fuit in suo proprio, & rigoroso significatu, ad denotandum scilicet restitutionem accepti, & non ultra, ideoque ita pariter sumptum dici debet in hac parte, ubi de suppressione agitur ut, superius fuit firmatum §. *comprobatur hic intellectus*, & assistit certissimam Juris regula, quod verba semper intelligi, & præsumi debeant prolata in suo proprio significatu.

13 Quintò, hujusmodi intentio B. Pii manifestè declaratur ex maxime illius solicitudine, & constantissimo Zelo coercendi præjudicia Cameræ Apostolicæ, & Ærarii Pontificii utilitatem promovendi, quem Sanctissimis, atque saluberrimis Constitutionibus immortalitati commendavit, revocando quascumque exemptiones à solutione subsidii Triennalis, prohibendo alienationes, & infeudationes, applicando Cameræ fructus Beneficiorum vacantium à die obitus usque ad provisionem, & possessionem reducendo fructus Montium Novennalis, & Julii, & obligando ad onera Cameralia, & ad quindennia monasteria, quorum fructus reperiuntur taxati in libris Cameræ. Neque enim credibile est Pontificem adeò accuratum in custodiendis Cameræ juribus, illisque præjudiciis reparandis voluisse illa obligare in casum suppressionis Collegii ad restituendum id, quod non acceperat, dum antea in vim Innocentianæ, tenebatur solùm ad dictam summam scutorum 62400.

Sextò idem manifestiùs comprobatur ex observantia ipsius B. Pii qui in suppressione Montis Julii vacabilis restituti jussit solum pretium à Camera receptum, ut in suo Motu proprio de anno 1569. Unde inde pariter in suppressione hujus Collegii servare voluisse censendum est, dum voluit Cameram teneri ad restitutionem: Non enim est 14
præsumendum, quod majus gravamen successoribus imponere voluerit, quàm ipse subjerit, & nulla melior declaratio dubiæ voluntatis desumi potest, quam ex ipsius Legislatoris facto, & observantia, ut sunt Textus *in l. hæredes palam §. si quid post ff. de Testam. & in l. servus plurium ff. de legat. 1.* Rot. *decis. 12. n. 23. par. 5. rec.* & in terminis Constitutionis Pontificiæ *dec. 1680. n. 157. coram Coccino.*

Septimò, præfatus intellectus eo fortius est recipiendus cùm sit conformis dispositioni Juris, secundùm quam est indubitatum Cameram in suppresione Officiorum non teneri ad restituendum ultra acceptum, ut latè fuit ostensum in secunda Juris præteritæ positionis, & admittere videtur ipsa Decisio, dum pro inducenda obligatione reddendi pecunias solutas resignantibus, se fundat in peculiari dispo- 15
sitione Motus proprii, quæ tamen, quatenus esset dubia, deberet explicari secundum juris dispositionem, ut regulare est in omnibus Constitutionibus, ut tradunt Dec. *cons. 23. num. 5.* Cephal. *cons. 342. num. 10.* Menoch *cons. 1. n. 291.* 16
Aldobrand. *cons. 1. n. 289. lib. 1.* Spad. *cons. 168. num. 17. lib. 1.* Surd. *decis. 2. n. 24. & seq.* Præcipuè in pactis, quæ sunt intelligenda prout de Jure, Surd. *cons. 34. num. 34. &* 17
seq. ubi etiamsi verba sint improprianda, Rota *decis. 392. n. 3. par. 1. rec.* & in puncto promissæ restitutionis, Roland. *de Lucro dot. quæst. 37. n. 9. & seq.* Afflict. *decis. 399. n. 14.* Borgnin. *dec. 37. n. 44. par. 1.*

Præsertim attenta declaratione in proœmio emissa, 18
quod servare volebat Jus, ibi: *Nos jus suum unicuique servare volentes*, quæ disponentis intentionem ostendunt, & declarant dubia verba dispositionis, ut dixit Rota *decis. 2305. num 57. & 58. coram Coccino*, & multò magis 19
cum verba, de quibus agitur sint in parte accessoria, quæ restringitur, & regulatur juxta terminos dispositionis principalis, non tamen illam alterat, Rota *dec. 346. n. 4. & seqq. par. 11. rec.*

Octavò, hæc interpretatio est magis consona æquitati, cui, si se conformare voluisse B. Pium (recedendo ab Innocentiana Constitutione, in qua solum promissa fuerat restitutio pretii ab universo Collegio accepti) ex adverso prætenditur, dicendum necessario est ei omninò adhæsisse, promittendo restitutionem ejus tantùm, quod Camera verè recepit, cum nimis iniquum foret 20
illam absque ulla culpa, & contraventione ultra id obligare; In dubio autem semper sumi debet interpretatio æquitati conformis, Cravett. *cons. 70. n. 13.* Bursatt. *cons. 176. n. 23.* Decian. *cons. 1. n. 30. lib. 1.* maximè in Constitutione Summi Pontificis.

Tantumque abest, ut æquitas DD. olim Secretariis adsistat, ut ea manifestè expostcat Cameræ succurrendum esse agenti de damno vitando, ne scilicet gravetur ultra acceptum restituere; Præsertim cum si officia decrevissent in pretio, adhuc restitutio regulanda esset ab accepto per Datariam, nec Camera prætendere posset restituere minus pretium, unde nimis iniqua, & exorbitans censeri debet inæ- 21
qualitas, quod aucto illorum valore reddere teneatur id, quod non accepit, sed per particularium conventionem fuit resignantibus solutum. Inæqualitas autem in quocumque contractu vitanda est. *l. si id quod §. ult. ff. de rescinden. vend. Auth. æqualitas C. de pact. conven.*

Et in concursu semper prævalere debet æquitas Cameræ 22
asisitens, quæ agit de vitando publico damno, & ne cogatur Princeps liberalitatem exercendo erga privatas personas, gravare subditos novis tributis, ut in puncto respondet del Ben. *de Parlament. cap. 2. dub. 4. sect. 1. n. 19. vers. hæc autem, & sect. 2. n. 14. & n. 26. vers. Præsertim 2. & dub. 5. sect. 1. n. 15. 21. & 22.* ubi quod bonum commune est causa piarum cau-

sarum

sarum maximè pia, cum præcipuè tendat in levamen pauperum, & miserabilium.

Nonò, cum ex supradictis negari non possit, quo Motus proprius B. Pii in parte ex qua deducitur promissio restitutionis prætii recepti à singulis sit correctorius Constitutionis Innocentii, correctio hæc si non potest omninò vitari, saltem quantùm fieri potest, restringi debet,
24 Gratian. *discept. cap.* 283. *n.* 18. Spad. *conf.* 207. *n.* 9. & *seqq. lib.* 3. Rot. *decis.* 843. *n.* 8. *par.* 4. *divers.* & *decis.* 42. *n.* 5. *par.* 13. *rec.* Præsertim quando disponens non habuit intentionem corrigendi, & alterandi, unde sicut in dicta Constitutione solùm promittitur restitutio accepti à Camera, ita id dispositum censeri debet in Motu proprio confirmante, & innovante, cum hac tantùm differentia, quod
25 ibi est facienda restitutio solius summæ acceptæ in ampliatione Collegii, hic autem de pecunia recepta singulis,
26 quod etiam suadet alia regula, quod Constitutio Antecessoris declarat intentionem successoris, ut monet Thomat *dec.* 234. *n.* 26. maximè dum Constitutio posterior est ad illam relativa, optimè Spad. *conf.* 71. *n.* 9. *lib.* 1.

Nec tantum resultaret correctio Constitutionis Innocentii, sed etiam diformitas cum mente tot aliorum Pontifi-
27 cum prædecessorum, qui illam confirmarunt, & licèt ampliaverint privilegia Collegii, tamen circa restitutionem pretii in casum suppressionis illa non alteratur, ideoque minus admittenda videtur hujusmodi interpretatio mentis B. Pii in parte confirmatoria adeò contraria naturæ confirmationis.

28 Decimò, agitur de dispositione inductiva obligationis inqua strictissima fieri debet interpretatio, sumendo significatum promissori magis favorabilem, ut per Text. *in l. quidquid. adstringendæ ff. de verb. obligat.* tradunt Dec. *conf.* 562. *num.* 21. Surd. *decis.* 119. *num.* 24. Rota *decis.* 150. *num.* 9. *par.* 4. *divers.* & *decis.* 72. *num.* 29. *par.* 11. *rec.* & coram Bichio *decis.* 5. *num.* 27.

29 Undecimò, Cùm per Constitutionem Innocentii fuisset jus quæsitum Cameræ restituendi solum quod acceperat, utique si B. Pius voluisset illam obligare ad reddendum etiam non acceptum, derogasset regulæ Cancellariæ de Jure quæsito non tollendo, & Constitutioni Pii IV. de registrandis gratiis præjudicialibus, ut fuit ponderatum, & ex omissione derogationum adeo essentialium arguitur noluisse inducere novam obligationem Cameræ præjudicialem: Ex stylo enim in concessione servato benè arguitur concedentis voluntas, *cap. super litteris n.* 8. *de rescr.* Spad. *conf.* 21. *n.* 9. *lib.* 1. Rev. de Luca *de ben. disc.* 23. *n.* 6. Rota penes Cassad. *dec.* 12. *n.* 14. *de Præb.* Add. ad Greg. *decis.* 150. *n.* 15. & ad Burat. *dec.* 510. *n.* 11.

30 Duodecimò, Et quidem fortius elicitur argumentum ex eo, quod promissio reddendi, quod Camera non acceperat, esset mera, & gratuita donatio sine ulla causa, pro cujus exclusione quæcumque interpretatio, etiam impropriativa verborum, fumi debet, Gratian. *discept. cap.* 327. *num.* 5. ubi quod potius præsumitur error, Rota coram Coccin. *decis.* 1517. *num.* 13. Maximè de tempore, quo Pontificum Æra-
31 rium gravissimis angustiis premebatur, ut fatetur idem Beatus Pius in sua Constitutione.

32 Nullam autem adfuisse donandi causam apertè apparet ex recensita Motus proprii serie, nam si dicta donatio facta dicatur in compensationem pecuniarum à Secretariis erogatarum pro restituendo pretio Officii venditi Cardinali Mediceo, cùm jam fuisset ipsis abundè cautum per assignationem pretii alterius Officii primò vacaturi, quamvis in magna quantitate excederet, quæ nedum æqualem, sed uberiorem satisfactionem importat, juncta etiam promissione solvendi damna, & interesse in casu turbationis, non erat opus ad donationem, adeò Cameræ pernicio-sam, devenire.

Decimotertiò. Cùm Beatus Pontifex fateatur se dictas pecunias mutuò, & gratiosè à Secretariis recepisse, non
33 est verisimile quod pro mutui recompensatione voluerit ad hanc promissionem prorsus extraneam devenire, cum forsan timeri potuisse illam usuras redolere, à qua pernicio-sissima peste Rempublicam expurgare saluberrimis Constitutionibus curaverat.

Decimoquartò. Quodque prædictum mutuum non fuerit causa sufficiens, ob quam moveri potuerit B. Pius ad alienationem, & donationem adeò præjudicialem, manifestè colligitur ex Constitutione fel. record. Sixti
34 Quinti inter impressas in Append. Bullar. Cherubin. *tom.* 3. *Constit.* 1. super revocationem alienationum Officiorum vacabilium, ubi in §. 3. declarat intentionem suam & prædecessorum nunquam fuisse similes alienationes, facere, etiam ob motuum pecuniarum pro servitiis, & indigentiis Sedis Apostolicæ, easque, ex defectu intentionis, nullas proindè, ac irritas declarat, ibi *tanquam in fraudem decretorum, & canonicarum sanctionum per subreptionem, vel obreptionem, seu ut dicitur per præoccupationem, extortas verius, quàm obtentas, ac pariter nullas; & irritas esse, & censeri; Cùm nequaquam credendum sit quempiam ex iisdem prædecessoribus nostris voluisse confirmare quod non licet, nec verisimile sit) prout aliàs, à quibusdam in similium gratiarum confirmationibus expressum, ac narratum fuisset accepimus) pro restituenda, vel solvenda dicti officialibus alienantibus exigua pecuniarum summa, pro servitiis Sedi Apostolicæ præstitis, aut sumptibus, ejusdem causa susceptis, erogata, ipsius Cameræ, Sedisque Apostolicæ Ærarium, adeoque unquam exhaustum fuisse, aut iis angustiis laborasse, ut necesse fuerit ad hujusmodi alienationes, earumque confirmationes tam pernicio-sas devenire.* Constitutio autem
35 successoris optimè declarat mentem, & intentionem prædecessoris, aut dixit Rota *dec.* 165. *n.* 9. *par.* 9. *rec.* Interpretatio enim dubiæ voluntatis Papæ solùm spectat ad
36 successores, Spad. *conf.* 285. *num.* 5. *lib.* 3. Menoch. *conf.* 859. *num.* 4. Altograd. Jun. *controv.* 92. *num.* 3.

Decimoquintò. Prorsùs rejicienda venit dicta interpretatio inductiva indebitæ obligationis, & donationis ob maximum præjudicium, quod ex illa Cameræ, & successoribus resultasset, cùm nunquam sit præsumendum Beatum Pontificem remad eò præjudicialem facere vo-
37 luisse *cap.* 1. *qui succeff. teneant.* Spad. *conf.* 143. *num.* 8. *lib.* 1. & ex præjudicialitate excludatur voluntas, atque
38 consensus ejusque defectus præsumatur, idem Spad. *consil.* 142. *n.* 5. *eod. lib.* 1.

Ex hujusmodi autem interpretatione mentis Beati Pii, quod scilicet voluerit solùm promittere restitutionem ejus, quod verè fuerat à Dataria receptum, non resultat inutilitas privilegii, & concessionis, ut pro parte Dominorum olim Secretariorum, in præterita causæ propositione, fuit adeò inculcatum.

Nam non modicus effectus amplioris gratiæ, quam Beatus Pius professus fuit impartiri Secretariis, est eorumdem
39 privilegiorum confirmatio, & innovatio quatenus non essent in usu, etiamsi essent revocata, ut patet ex verbis relatis in facti specie §. *successivè verò*.

Alter etiam longè utilior effectus est, quia, ut supra dictum fuit, juxta Constitutionem Innocentii Octavi restituenda non erat in casu suppressionis Collegii nisi summa ducatorum 62400. Cumque Beatus Pius professus fuerit
40 eam confirmare ac innovare iisdem modo, & forma, de natura vero confirmationis, ac etiam novationis sit robur tantùm addere confirmato, seu restituere, ac reintegrare privilegia, quæ revocata fuissent, nihil autem de novo statuere, vel præter, vel contra formam illorum, ut observat Rot. coram Coccino *decis.* 1591. *num.* 30. & 31. & coram Bichio *decis.* 521. *numer.* 13. & *decis.* 629. *numer.* 35. & *decis.* 58. *numer.* 29. & 30. *par.* 6. *recent.* & *decis.* 377. *num.* 18. & 25. *part.* 17. multòque magis quando id expressè declaratum fuit, prout hic, ex illis verbis *iisdem modo, & forma* restrictio-
41 nem omnimodam importantibus: Maximum proinde poterat oriri dubium, promissionem restituendi totum id, quod Dataria à singulis, ultra dictam summam ducatorum 62400. acceperat in casum suppressionis Collegii, per errorem, & contra mentem Beati Pontificis irrepisse, prout semper judicatur quoties in dispositione confirmante, vel
42 innovante aliquid amplius, quàm in confirmata, & innovata continetur, ut tradunt Natt. *conf.* 322. *num.* 4. & 5. Roland. *conf.* 1. *num.* 65. *lib.* 4. Giovagn. *conf.* 44. *numer.* 23. *vers. Præsertim lib.* 2. Cyriac *controv.* 128. *n.* 28. & 85. *vers. præsumitur id per errorem*, latè Urceol. *consult.* 47. *n.* 2. Rot. *dec.* 354. *num.* 8. *p.* 17. *recent.*

Aliàs enim induceretur subita, & immediata correctio, quod scilicet Pontifex voluerit confirmare, ac innovare iisdem modo, & forma Constitutionem Innocentii, illamque in re adeò relevanti alteraverit, & extenderit, quæ inter-
43 pretatio inductiva correctionis est omninò evitanda, ut monet Rota coram Coccino *decis.* 2338. *num.* 5. & 6. & coram Dunez. Jun. *dec.* 578. *n.* 3.

Et ulterius dici potuisset, quod Beatus Pius solum voluerit privilegia à prædecessoribus concessa confirmare, & innovare, non autem illa extendere, ac alterare cum adeo magno Cameræ præjudicio, ut manifestè dignoscitur ex adhibitis clausulis in puris confirmationibus, apponi solitis, scilicèt ex præservatione decretorum Sacri Concilii, & ex omis-

omissa derogatione regulæ Cancellariæ de jure quæsito non tollendo, & Constitutionis Pii Quarti de registrandis, quæ semper apponi solet in privilegiis, & gratiis Cameræ etiam in minimo præjudicialibus, ex hoc enim stylo clarè dignoscitur, quid actum fuerit, ut tradunt Spad. *conf.* 21. *num.* 9. *lib.* 1. Mastrill. *decis.* 257. *num.* 15. Reverendiss. de Luca *de Regal. disc.* 49. *n.* 11. & *disc.* 56. *n.* 4.

Ex quibus (licèt de stricto rigore sustineri potuisset Constitutionem Innocentii circa restitutionem pretii non fuisse immutatam, & alteratam per Motum proprium Beati Pii, & nihilominus dum Sanctissimus Dominus Noster in suo Motu proprio suppressionis, potius ex clementiæ, ac largitionis impulsu, quàm ex rigorosa justitiæ obligatione interpretationem magis benignam sectari voluit, jubendo fieri effectivam restitutionem ejus, quod Dataria à singulis receperat (Camera non prætendat nisi se eximere à prætensa obligatione restituendi ultra acceptum, utique uberrima utilitas ex hoc provenit Dominis olim Officialibus, absque eo, quod superaddi queat aliud gravamen, extensio scilicet promissionis ad obligationem restituendi non acceptum.

Ac tandem alia ex concessione Beati Pii resultat iisdem amplissima utilitas, quia sublata fuit Cameræ facultas imputandi in sortem fructus excedentes, saltem pro officiis
45 piis viliori pretio, cum longa fructuum exuberantium perceptione, quam imputationem nedum licitam, sed omninò justam, & necessariam censeri debere probavimus in secunda Juris præteritæ positionis §. *Cum igitur cum seq.* & licet Innocentius Octavus illam prohibuerit, non est quo ad hoc allegabilis, dum circa pretii restitutionem prætenditur correcta.

Cæterum licèt ex prædictis non videatur dubitandum de Beati Pontificis mente, adhuc pro illius ulteriori declaratione, utinam liceret ad ipsius adoratos cineres Motum proprium deferre, ejusque Oraculum exposcere, ut à Patribus Nicenæ Synodus peractum fuisse testatur Nicephorus *lib.* 8. *cap.* 23. cum delatis ad tumulum Sanctorum Chrysanthii, & Musonii Episcoporum, qui ante absolutum Concilium decesserant, illius actis eorumdem miraculosam subscriptionem obtinere meruerunt; Responderet enim Beatus Pontifex, nunquam suam intentionem fuisse largitatem adeò prodigam in Cameræ præjudicium exercere, sed solùm reparare damnum, quod Collegio Secretariorum ex venditione officii suprimendi provenerat, & debitam recompensationem pretii mutuati præstare; Quod profectò responsum si ex adoratis cineribus percipere digni non fumus, satis apertè prodiit ex ipsa facti serie, ex Motus proprii verbis, & ex gestis ab eodemmet Beato Pio, ut supra fuit demonstratum.

Sanctes de Pilastris R. C. A. Commiss. Generalis.
Prosper Archiepiscopus Myren. Fisci, & Cam. Apost. Advocatus.
Jo: Baptista Bottinus Coad.
Nicolaus Severolus Sac. Consist. Advoc.
Lamphrancus Zacchias
Carolus de Comitibus } *Advoc.*
Petrus Pacionus.

Restrictus Juris super tertio Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Plures deducuntur rationes ad demonstrandum, quod si Beatus Pius obligasset Cameram ad restituendum ultra acceptum, hujusmodi obligatio fuisset, vel nulla, ex defectu registrationis, & derogationis regulæ *de Jur. quæsit. non tollen.* vel revocata ex Constitutionibus Sixti Quinti, & Urbani Octavi, aliorumque Pontificum, vel saltem revocanda ex capite enormissimæ læsionis.

SUMMARIUM.

1 *Donationes gratuitæ ex defectu registrationis sunt nullæ, quamvis non essent Cameræ præjudiciales, & Motu proprio emanassent.*
2 *Quando sunt Cameræ prejudiciales opus habent derogatione* regul. de Jur. quæsit. non tollen.
3 *Sunt annullatæ ex Constitutione Sixti Quinti.*
4 *Revocatur per regulam Cancellariæ 64. & per Constitutionem Urbani la* 30. *& Constitutionem Innocentii Decimi la* 13.
5 *Promissio restituendi, quod non fuit acceptum cadit sub dictis Constitutionibus revocatoriis.*
6 *Quindennia in materia emphyteutica fuerunt introducta ad instar quindenniorum, que solvuntur Camere, propter beneficia perpetuò unita alicui manui mortuæ.*
7 *Officia vacabilia resignari non possunt absque consensu Principis, qui benibus, & infirmis denegatur.*
8 *Lesio in materia contractuum vitalitiorum regulatur à facilitate, vel difficultate vacationis, & lucri.*
9 *Camera si teneretur restituere pretium currens, non solùm amisisset lucrum vacationum, sed etiam gravaretur intolerabili damno emergenti.*
10 *Minor læsio requiritur ad succurrendum Cameræ, quam privato, eique sufficit in sexta parte.*
11 *Quando læsio est ultra bessem est locus revocationi, absque eo, quod opus sit remedio restitutionis.*
12 *Ad effectum dignoscendi læsionem attenditur tempus contractus.*
13 *Limitatur in contractu, qui habet tractum successivum, in quo etiam læsio superoperatur revocationem.*
14 *Contractus, qui tractu temporis nimis damnosus esse Principi incipiat, potest ab eo rescindi, etiamsi fuisset contrahens.*
15 *Quamvis adesset juramentum, & tantum temporis effluxisset, ut posset prætendi præscriptio.*
16 *In gratiis, & privilegiis læsio superveniens inducit revocationem.*

R. P. Educta in duobus præcedentibus Articulis sufficerent abundè ad victoriam, & nihilominus ad hoc, ut Rev. Cameræ jura clarius elucescant, addimus, quod cum ex jam dictis promissio restituendi ultra acceptum, juxta sensum à decisione admissum, esset mera, & 1
gratuita donatio, sine ulla causa, ut latè fuit firmatum, nulla, & irrita esset ex defectu registrationis, quam sub pœna nullitatis requirit Constitutio Pii IV. in gratiis, etiam in minimo Cameræ præjudicialibus, etiamsi gratia facta fuerit Motu proprio, ut explicat Cherubin. *ibidem in Compend.* nec non ex regula Cancellariæ de Jure quæsito non tollendo, cum neutri fit derogatum, ut fieri solet in gratiis cameræ præjudicialibus concedentis. Prout etiam similes 2
alienationes cameræ prejudiciales nullæ, & irritæ declarantur per alias Constitutiones Apostolicas, & signanter per illam Sixti V. allegatam circa finem secundi Articuli §. 14 ibi - *ac pariter nullas, & irritas esse, & censeri*, & ea expressè loquitur etiam de concessionibus factis in recompensatio- 3
nem pecuniarum erogatarum pro servitio Sedis Apostolicæ & laborum pro ea susceptorum.

Etsi ab initio robur aliquod validitatis habuisset, revoca- 4
ta fuisset per regulam Cancellariæ 64. & per notas Constitutiones revocatorias, præcipuè Urbani VIII. la 28. in Bullario novo la 30. confirmatam ab Innocentio X. Constitutione 13. §. 32. Negari siquidem non potest hujusmodi promissionem restituendi quod camera non accepit esse merum 5
privilegium, ut suadent ipsa verba Motus proprii, ibi *Amplioris gratia prosequi volentes*, quod proindè sub dictis revocatoriis inevitabiliter cadit.

Ex alio etiam capite evitari non posset revocatio, scili- 6
cet ex maxima, atque enormissima læsione Cameræ propter exuberantem emolumentorum excrescentiam, quæ pretium Officiorum adeò notabiliter auxit, quod augmentum præcipuè causatum fuit ex effrenata facultate resignandi Officia etiam in mortis articulo, Collegio tributa ab Innocentio Octavo; unde maximum detrimentum cameræ resultavit, quia rarissimæ contingebant Officiorum vacationes, illaque reddita fuerant ferè perpetua, ut experientia docuit, nam licèt à Pontificatu Innocentii Octavi ad tempus, quo conditus fuit à B. Pio Motus proprius fluxissent 84. anni, tamen ex 30. Officiis, tantum quinque vacaverant, & ex ampliss ima serie resignationum, desumpta ex libro Statutorum Collegii *pag.* 147. quæ narratur in facti specie §. *medio autem tempore* colligitur rarissimas contigisse 7
vacationes per obitum, & hæc maxima facilitas resignandi privavit cameram commodo venditionum, ad quod percipiendum Inventa fuerunt officia vacabilia, quæ vacare calculantur quolibet quindennio, ut constat ex Bulla

Pauli II., & ex Bulla 17. Pauli IV. super solutione Quindenniorum Rev. Cameræ, quorum calculatio, utpotè æqua, recepta est in regulanda solutione laudemiorum, ubi Emphyteutica bona devenirent ad manus mortuas, ut tradit Niger *de laudem. qu. 12. art. 3. n. 144. & seqq.* Rota *dec. 490. nu. 10. & seqq. par. 9. rec.*

7 Exindeque resultat inevitabilis læsio, cum propter dictam facultatem impeditæ fuerint vacationes Officiorum contra illorum naturam, cum regulare sit Officia vacabila non posse resignari absque consensu Principis, qui senibus, & infirmis denegatur, ut monent Rocc. *de offic.rubr. 18. de alien. & hypot. nu. 55.* Capyc. Galeott. *resp. fiscal. 22. nu. 19.* testantes de consuetudine Regni Neapolitani, & de stylo inconcusso Romanæ Curiæ, Castracan. *de Societ. offic. c. 40. nu. 43.* & 44. Reverendis. de Luca *de Regal. disc. 2. nu. 9. & disc. 6. nu. 2.* & 4. Rota coram Seraphin. *decis. 1294. num. 5. 615. nu. 11. par. 5. rec.* Læsio enim in hac materia contra-

8 ctum vitalitiorum regulatur à facilitate, vel difficultate vacationis, & lucri ut observant Fabian. de Mont. *de empt. & vendit. quæst. ult. nu. 11.* Scaccia *de Jud. lib. 2. cap. 2. num. 476. verfic. primus casus.*

9 Cum itaque ob adeo singularem, & proficuam facultatem resignandi, per quam Officia reddita fuerunt ferè perpetua, & exempta à communi lege, atque periculo aliorum vacabilium, eorumdem pretium fuerit maximè auctum, itaut ab initio solùm tradita fuerint scuta 62400. & deinde juxta valorem de tempore suppressionis calculare-ntur in scutis 600. mil. nimis profectò iniquum foret, si postquam camera defraudata fuit in commodo illa vendendi, ob impeditas per istam facultatem resignandi vacationes, teneretur ulterius erogare pretium solutum resignantibus in tanto augmento, id enim esset ultra amissionem debiti lucri, quod ex venditionibus reportasset, illam gravare damno emergenti, & quidem gravissimo, contra omnes juris, & æquitatis regulas.

10 Concurrente verò læsione, nedum in sexta parte, quæ Cameræ sufficeret, cum minor læsio requiratur ad illi succurrendum, quam privato, ut tradunt Capyc. Galeot. *respons. Fisc. 25. num. 47.* Capyc. Latr. *cons. 5. nu. 19.* de Marin. *quotid. ref. lib. 1. resol. 147. num. 1.* Fajard. *allegat. Fiscal. allegat. 1. num. 123.* latissimè de Pont. *de Potest. Proveg. tit. 4. §. 5. à princip. ad num. 47.* sed plusquam enormissima, & ultra bessem, revocatio est inevitabilis, nec opus est remedio extraordinario restitutionis, ut in fortioribus terminis

11 contractus firmant de Pont. *ibidem num. 41.* Muscatell. *in praxi civil. lib. 2. part. 2. glossa venduntur num. 54.* Vincent. de Franch. *decis. 120. num. 7. & decis. 224. num. 2.* Mastrill. *decis. 84. numer. 8.* Reverendis. de Luca *discurs. 65. num. 17. de Regal. & in lib. 2. eod. titul. disc. 201. num. 2.* Nam hoc casu rescisio, & nullitas contractus provenit ex defectu, & cessatione voluntatis, cum is intelligatur initus sub conditione, quod res in eodem statu permaneat, nec contingat adeò notabilis variatio, ut firmant supra citati Doctores.

Neque poterit evitari revocatio ex eo, quia læsio non verificetur de tempore motus proprii, adeoque intret vulgata 12 regula, quod ad effectum dignoscendi læsionem, attendendum sit tempus contractus, vel concessionis; duplex siquidem se se offert solidissima responsio.

Prima, quod etiam in contractibus læsio superveniens 13 operatur illorum revocationem, vel quando habent tractum successivum, ut probant Roland. *cons. 1. num. 173. lib. 2. Nat. cons. 548. num. 21. & 39.* Mandell. de Alb. *cons. 34. num. 15.* Thesaur. *decis. 226. num. 1. & per tot.* Gypt. *decis. Bonon. decis. 43. num.....* Larrea *decis. Granaten. decis. 71. per tot. & allegat. Fiscal. 23. num. 23. & allegat. 32. à num. 5. ad fin. ubi num. 11.* testatur de communiori Doctorum sententia; vel quando tendunt in magnam perniciem Principatus, cui nimium damnosi esse incipiunt, tunc enim nedum à Successore, sed ab ipso Principe contrahente rescindi possunt, ut docent Petra *de potest. Princip. quæst. 32. num. 196. & seqq.* Mastrill. de Magistr. *lib. 1. cap. 18.* Castill. *de Tertiis cap. 18. num. 166. & 170.* Salgad. *de retent. Bullar. par. 1. cap. 5. num. 59.* latissimè Larrea *allegat. Fiscal. 23. per tot.* & signanter *num. 35. & seqq.* ubi agitur de revocatione Censuum vitalitiorum super Juribus regalibus ob nimis auctum illorum fructuum, del Bene *de Parlament. cap. 15*

2. *dub. 7. num. 30. & 31.* Fajard. *allegat. Fiscal. 1. 88.* etiamsi contractus sint juramento vallati, vel temporis lapsus talis concurrat, ex quo prætendatur eos esse præscriptionis præsidio munitos, Castill. *dicto cap. 18. num. 171. vers. alii verò, & num 178.* Klochius *de contribut. cap. 16. num. 94.* Promissio autem restituendi pecunias in casu suppresionis respicit tempus futurum, & tractum successivum, adeoque non solùm de præterito, sed etiam in futurum læsio considerari debet.

Secunda responsio est; quod in gratiis, & privilegiis, 16 indubitatum est, ex læsione etiam supervenienti, revocationem induci, quasi tunc cesset voluntas concedentis *juxt. text. in cap. suggestum de decim.* & probant Kloch. *de contrib. d. cap. 16. num. 94. & 95.* Barz. *decis. 118. num. 3. cum plur. seq.* Caren. *resol. 229. num. 4. & per tot.* ubi de reductione annuorum redditurum, & dixit Rota coram Peuting. *decis. 79. num. 6. & seqq. & in Bonon. Censuum 11. Martii 1637. & 16. Decembris 1639. coram Panzirolo.*

Sanctes de Pilastris R. C. A. Commiss. Generalis.
Prosper Archiepiscopus Myren. Fisci, & Cam. Apost. Advocatus.
Jo: Baptista Bottinus Coad.
Nicolaus Severolus Sac. Concist. Advoc.
Lamphrancus Zacchias
Carolus de Comitibus } *Advoc.*
Petrus Pacionus.

Restrictus Juris super quarto Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Motus proprius B. Pii Quinti, quatenus etiam contineret obligationem Cameræ restituendi pretium non receptum, adhuc tamen non posset verificari, nisi respectu Secretariorum existentium de tempore Motus proprii, non autem Successorum.

SUMMARIUM.

1 *Causa privilegii est principaliter attendenda.*
2 *Privilegium concessum in remunerationem beneficii dicitur personale, & restrictum ad eos, qui beneficium contulerunt.*
3 *Quamvis concessio esset de sui natura realis.*
4 *Etiamsi privilegium concessum esset non personis, sed dignitati.*
5 *Privilegium personale cum persona extinguitur.*
6 *Præcipuè quando meritum personæ est causa immediata privilegii.*
7 *Non transit ad successores.*
8 *In declaranda concessione privilegii considerari debet mens verisimilis contrahentis.*
9 *Gratitudo, & remuneratio non cadit in ignotos.*
10 *Interpretatio ea sumi debet, quæ superfluitatem excludat, & nu. 11.*
12 *Discretivus modus loquendi diversam arguit in disponente voluntatem.*

R. P. Quamvis ex latè deductis in primo, & secundo Articulo, & ex abundanti cumulatis in tertio, nedum penitus sublata remaneant decisionis contrariæ fundamenta, sed solidissimè confirmata Cameræ Apostolicæ Jura: Nihilominus, ut abundantius appareat subsistineri non posse obligationem restituendi pretium à singulis Secretariis erogatum in acquisitione Officii, sive Datariæ, sive resignantibus, juxta sensum decisionis, breviter ostendere oportunum duximus, quod quatenus hujusmodi interpretatio adaptari posset verbis Motus proprii Beati Pii, (quod tamen constantissimè negamus, ex rationibus hactenus deductis) adhuc talis promissio, quæ in donationem resolveretur, ex superius deductis, verificari non poset, nisi respectu Secretariorum existentium de tempore Motus proprii, qui de tempore suppresionis supervixissent, nullatenus autem extendi ad successores.

Primò igitur hujusmodi restrictiva interpretatio manifestè desumitur ex causa ipsius privilegii, quam sæpe esse attendendam monet Text. *in l. in omnibus ff. de regul. Jur.* & plu-

pluribus relatis, Rota *dec. 35. n. 3.* post Bonden. *colluct. legal.* Et siquidem non alia fuit, ut ex facti specie, & hactenus dictis apparet, & clarè insinuat verba Motus proprii in secunda parte, ibi, *Nos è contra promptam Secretariorum voluntatem agnoscentes, eamque gratam, ut par est habentes &c.* quam gratuito erga Secretarios viventes qui rem gratam Beato Pontifici facerant, illi mutando summam scutorum 5500. eamque sumendo ad censum, vel ad cambium sub interusuriis: Adeoque cum causa gratitudinis sistat tantum in personis, qui beneficium contulerunt, operatur pariter, uti privilegium in illius recompensationem concessum, dicatur personale, ut pluribus relatis, probant Aryas de Mesa *variarum resol. lib. 2. cap. 27. n. 3. & 4.* asserens id procedere, etiamsi concessio esset de sui natura realis, Venturin. *cons. 34. n. 104.* Capyc. Galeott. *controv. forens. controv. 51. n. 9. lib. 2.* Quod procedit etiamsi non sit facta mentio personarum, sed dignitatis, Abbas *in cap. mandata 6. n. 1. vers. ego dico de præscript.* Ancharan. *cons. 227. ante fin. vers. 2. non obstant*, Menoch. *cons. 34. n. 14.* Rota coram Mantica *decis. 19. n. 4. vers. 2. fuit responsum.*

5 Ea verò est natura privilegii personalis, ut mutata, vel extincta persona, varietur, & extinguatur, ut plurimis re-
6 latis tradit Salgad. *de Reg. potest par. 3. cap. 10. n. 293.* Præcipuè, quando qualitas, vel meritum personæ est causa immediata privilegii, Menoch. *cons. 444. n. 36. & cons. 704.*
7 *n. 18.* Rota *decis. 76. n. 14. par. 15. recentior.* nec transit ad successores *cap. Privilegium de reg. Jur. in 6.*

8 Secundo ex verisimili mente ipsius B. Pii, quæ profecto potissimè considerari debet pro illius concessione declaranda, ut quamplurimis allegatis firmat Caren. *resol. 59. n. 60.* Pro qua dignoscenda (præter omnia argumenta in secundo Articulo adducta, quæ multò fortiùs suadent præsens assumptum, cùm, ut ibi probatum fuit, prorsus excludat interpretationem à decisione datam verbis Motus proprii) potissimè considerari meretur, quod respectu successorum
9 nulla concurrebat causa illis faciendi largitatem adeò præjudicialem Cameræ, cum ipsi nullum haberent meritum, quod remunerationem expostceret, imò essent Pontifici prorsus ignoti, itaut erga ipsos censeri nullo modo debeat liberalitatem exercere voluisse, præsertim titulo remunerationis, & gratitudinis.

10 Tertiò ex ejusdemmet Motus proprii verbis hujusmodi restrictio manifestè resultat: Siquidem restitutio pecuniarum erogatarum in acquisitione Officii promissa fuit *singulis Secretariis tunc viventibus*, quæ sanè verba alium congruum intellectum habere non possunt, quàm quod ea fieri deberet Secretariis viventibns de tempore suppresionis, Iinamque, non verò successores de B. Pio aliquo modo dici poterant benemeriti propter dictum mutuum, nec ideò possunt adaptari omnibus Secretariis etiam successoribus, atque nota vitiosæ superfluitatis, & improprietatis loquendi? Tum quia nonnisi viventibus competere poterat restitutio: Tùm quia mortui non poterant dici amplius Secretarii, cum officium sit vitalitium, & cum persona extinguatur; Semper autem interpretatio sumi debet pro superfluitate vitanda, Altograd. *cons. 100. numer. 39. lib. 2.* Gratian. *discept. cap. 383. numer. 8.* Surd. *decis. 64. numer. 19.* multò magis si ultra superfluitatem concurrat impropria loquutio.

Ac etiam consultò censeri debet adhibitum verbum *sin-* 11 *gulis*, denotans Pontificem non intellexisse de omnibus aliàs superflua fuisset illius adjectio, quod cum non sit admittendum, ex supradictis, censeri debet restitutionem fuisse diversimodè promissam, scilicet Secretariis viventibus de utroque tempore, Motus proprii, & suppressionis, de omnibus pecuniis per ipsos erogatis in acquisitione Officii; Successoribus verò solum de receptis à Dataria.

Accedit quod B. Pius in §. *Ad hæc* in iis partibus, quæ concernere poterant totum Collegium, & sic etiam successores, scilicet in confirmatione Privilegiorum, pluries verba direxit in ipsum Collegium, quemadmodum apparet ex ipso initio §. *Ad hæc*, ibi; *Ad hæc Secretarios, & Collegium ampliorii &c.* & infrà; *Eisdem Secretariis & Collegio concessa fuerunt &c.* & in dispositiva ibi, *eisdem Secretariis per dictos Prædecessores concessa &c.* quæ dictio, *eisdem*, est respectiva Collegii, & inferius ibi, *eisdem Secretariis, & Collegio de novo concedimus, & assignamus*: At ubi agit de restitutione pecuniarum in casum suppressionis, diverso modo loquutus fuit, non enim repetit verbum collectivum aptum omnes, etiam successores comprehendere, sed adhibuit verba restricta ad singulos, ibi: *Singulis Secretariis tunc viventibus*, qui discretivus loquendi modus manifestè 12 demonstrat contrariam B. Pontificis voluntatem, quod nimirum in hac parte non intellexerit, nisi de Secretariis, qui vivebant tempore Motus proprii, & superextitissent tempore suppressionis, ex traditis à Gabr. *cons. 97. num. 28. lib. 1.* & dixit Rota coram Coccin. *decis. 2121. num. 143.* & coram Bich. *dec 516. n. 5.*

Et ex his à decisis recedendum credimus, & speramus.

Sanctes de Pilastris R. C. A. Commiss. Generalis.
Prosper Archiepiscopus Myren. Fisci, & Cam. Apost. Advocatus.
Jo. Baptista Bottinus Coadjutor.
Nicolaus Severolus Sac. Concist. Advoc.
Lamphrancus Zacchias)
Carolus de Comitibus) *Advoc.*
Petrus Pacionus.)

Calculus super læsione.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

R. P. Camera Apostolica passa fuit maximam, & enormissimam læsionem in Collegio Secretariorum Apostolicorum, & quia hodie solummodo agitur de restitutione pretii quatuordecim eorumdem Officiorum, proinde in ordine ad illa in Calculo, cum præsenti Memoriali ad partes dato, undequaque justificato, de hujusmodi læsione docetur respectu plurium etiam ultra bessem, cum tamen favore Cameræ sufficiat læsio in sexta parte, Capyc. Latr. *consult. 5. num. 19.* cum aliis allegatis in restrictu juris super tertio Articulo §. *Concurrente verò*: ex qua quidem læsione infertur, quod Cameræ assistat æquitas, cum agat de damno evitando, non autem DD. Secretariis agentibus de lucro captando, ut in secundo restrictu juris §. *Octavo*.

Respectu primi officii, ut dicitur in Calculo, per Datariam venditi de Anno 1565. pro scutis aureis 6600. successivè pluries resignanti, constat, quod fructus usque ad suppressionem Collegii omnibus annis insimul junctis fuerunt exacti ad rationem tresdecim, & obulorum 80. pro quolibet centenario, & Camera ratione augmenti scutorum auri à juliis undecim ad julios quindecim, ultra restitutionem pretii accepti, solvit alia scuta 2480. Unde si ad formam contrariæ decisionis deberet etiam exburšare aliam summam correspectivè ad ultimam refignationem, esset in damno in aliis scutis 5500. & sic læsio etiam ultrà bessem palpatur manibus.

Quoad secundum Officium per Datariam venditum anno 1582. pro scutis 7600. auri, & deinde semper resignatum, fructus exacti fuerunt ad rationem scutorum 11. & b. 77. pro centenario, & insuper Camera ratione augmenti scuti auri, ultra pretium receptum, persolvit alia scuta 4040. & sic cogeretur supplere usque ad summam ultimæ resignationis, remaneret in damno in aliis scutis 3300. & ideò de consimili maxima læsione dubitari non potest.

Circa tertium Officium per Datariam venditum de anno 1623. pro scutis 14500. & deinde pluribus vicibus resignatum, exacti fuerunt fructus ad rationem scutorum 9. & b. 74. pro centenario, adeout Camera si deberet etiam solvere residuum in ordine ad ultimam resignationem, esset in damno pro aliis scutis 8300.

Præterea sciendum venit, quòd Sixtus Quintus annis 1586. & 1589. admisit Collegium ad Montem non vacabilem pro scutis 50000. monetæ circiter, cum onere solvendi fructus, & extinguendi loca Montium infrà duodecim annos inceptos dicto anno 1586. ut ex Brevi die 17. Februarii 1586. & quia Collegium non devenit ad extinctionem Montis, tria damna evenerunt Cameræ in Calculo ponderata.

Primum, quia data extinctione redditus Massæ Collegii fuissent in majori quantitate, & ideò Camera vendidisset istud Officium majori pretio, nempè pro aliis scutis 900. ut in dicto Calculo, quorum fructus ascendunt ad scuta 2187.

Secundum damnum consistit in capitale dictorum scutorum 900. respectu omnium officiorum, quæ vacaverunt Datariæ ab anno 1689.

Ter-

Tertium verò consistit in fructibus, quos Camera exegisset ex isto capitali, spatio tot annorum.

Hinc fatendum venit enormissimam læsionem concurrere, etiam quoad istud officium.

In ordine ad quartum officiorum per Datariam venditum anno 1627 pro scutis 14. mil. monetæ, successivè pluries resignatum, fructus exacti fuerunt ad rationem scutorum 10. & b. 77. pro centenario. Ulterius Camera passa fuit damnum ob non extinctionem Montis in aliis scutis 2065. Damnum verò occasione capitalis, & fructuum ab eodem fonte procedens in Calculo dato simpliciter reservatur, sed non procedens in certa summa.

Quatenus verò ad formam decisionis Camera teneretur etiam solvere residuum, habita ratione ad ultimam resignationem, esset in damno pro aliis scutis 9000. & consequenter læsio maxima redditur indubitata.

Quintum officium fuit venditum per Datariam eodem anno 1627. pro scutis 14. mill. fructus verò exacti fuerunt ad rationem scutorum 10. & b. 67. pro centenario.

Damnum passum ob non extinctionem Montis est in scutis 2045. non computato capitali, & illius fructibus respectu omnium vacationum, ut diximus, secutarum ab anno 1598.

Quare si Camera deberet quoque restituere residuum pretii ultimæ resignationis, esset in damno pro aliis scutis 8000. & proinde læsio enormissima reditur certa.

Sextum verò officium à Dataria venditum fuit anno 1643. in scutis 14. mill. fructus verò exacti fuerunt ad rationem scutorum 11. & b. 43. pro centenario.

Damnum verò proveniens ob non extinctionem Montis est in scutis 1377. & quatenus Camera deberet restituere pretium ultimæ venditionis, esset quoque in damno pro aliis scutis 8000. qua propter in hoc etiam officio concurrit enormissima læsio.

Quod attinet ad septimum officium anno 1662. à Dataria venditum pro scutis 18000. monetæ, fructus exacti sunt ad rationem novem, & b. 82. pro centenario.

Damnum proveniens à non extinctione Montis calculatur in scutis 60160. & si Camera cogeretur supplere pretium ultimæ resignationis, esset in damno pro aliis scutis 1200. non calculato damno capitalis, & fructuum, de quo supra, & sic læsio respectu istius officii probatur.

Octavum officium venditum fuit per Datariam anno 1650. pro scutis 15. m. cujus respectu quoties Camera ultra pretium acceptum deberet solvere residuum habita ratione ad ultimam resignationem, esset in damno in scutis 6500.

Et insuper in aliis scutis 720. pro rata fructuum ob non factam extinctionem Montis, ultra capitale respectu omnium vacationum ab anno 1596. & consequenter, in hoc etiam Camera subiret maximam læsionem, juxta terminos contrariæ decisionis.

In ordine ad novum officium per Datariam venditum anno 1679. pro scutis 22000. si Camera teneretur supplere respectu ultimæ resignationis, esset in damno in scutis 500 damnum verò proveniens à non facta extinctione esset quoque calculandum, quoties prorogatio termini ad extinguendum Montem ad alios duodecim annos per collegium, ut diximus, obtenta de anno 1669. à sanctæ memoriæ Clemente Nono, ut ex ejus Brevi sub dat. 4. Jan. 1669. judicaretur subreptitia, & obreptitia, prout ipsi existimamus, dum Pontifici narratum non fuit damnum Cameræ proveniens; quinimò ipse supposuit gratiam non esse alicui præjudicialem.

Hucusque egimus de officiis per Datariam ab initio venditis, & pro quibus solutæ fuerunt summæ conventæ, successivè pluries resignatis, cum augmento pretii, & respectivè demonstravimus quod Camera esset in maxima, & enormissima læsione, si deberet restituere tale augmentum, maximè insimul calculatis aliis damnis passis in specie respectu Collegii, habita ratione ad omnes vacationes Datariæ spectantes ab anno 1599.

Deveniendo autem ad cætera quinque officia, nempe decimum, undecimum, decimumsecundum, decimumtertium, & decimumquartum ab initio non vendita, sed donata, cursu verò temporibus à donatariis vendita. Primum pro scutis 14. mil secundum pro scutis 16. mil. tertium pro scutis 16. mil. & quingentis, quartum pro scutis 18 mil. & quintum pro scutis 20. mil. dicimus, quod si Camera cogeretur restituere dictas summas, læsio non solùm esset ultra bessem, sed in tota quantitate, cùm nihil receperit, quorum respectu proindè non applicarentur verba Bullæ B. Pii, nisi restitutis, nec potuit hunc casum excogitare, cum suo tempore hujusmodi donationes non essent; considerando, quod tam respicientes dicta quinque officia, quàm etiam tria alia, de quibus hodiè non agitur, sunt valdè recentes.

Neque urget, quod Domini Secretarii dicta officia possident titulo emptionis, & sic titulo oneroso, quia in ordine ad Principem dicuntur illa habere titulo lucrativo, nempe donationis, cùm nemo possit plus juris in alios transferre, quàm ipse habeat, & rursus ementes officia, etiam per viam resignationis subrogantur per Papam in locum resignantis, ut ex forma supplicationum. Unde debebunt dirigere suas actiones, contra quos de Jure, ut in replicatione D. Advocati Severoli.

Quare &c.

Sanctes de Pilastris R. C. Apost. Commiss. Generalis.

Replicatio Facti.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Confirmatio addit robur confirmato, non autem illum extendit.*
2 *Camera in vim Constitutionis Innocentii Octavi non tenebatur restituere Secretariis, nisi scuta 62400. auri, in casu extinctionis Collegii.*
3 *Expressio summæ quando dicatur apposita demonstrativè, vel taxativè.*
4 *De natura stipulationis est, quod quis ad aliud non teneatur.*
5 *Camera in extinctione locorum Montium restituit scuta centum, non autem augmentum, & de ratione.*
6 *Assertioni Papæ fides prestanda venit.*
7 *Motus proprius B. Pii fuit tantummodo confirmatorius, ex confessione ipsorum Secretariorum.*
8 *Interpretatio Papæ successoris summopere attenditur in privilegiis concessis ab antecessore.*
9 *Dictio* ad hæc *importat restrictionem ad præcedentia.*
10 *Ea interpretatio sumenda est, quæ excludat contradictionem, & correctionem.*
11 *Verba famulatoria non inducunt novam dispositionem.*
12 *Verba debent inservire intentioni, & ab ea regulari.*
13 *In confirmatione si apponantur verba, quæ primam concessionem extendat, non attenduntur, sed præsumuntur erronea.*
14 *Motus proprius B. Pii ampliat Constitutionem Innocentii in eo, quod mandat restitui totum id, quod fuit solutum Datariæ, unà cum expensis.*
15 *Verbum* restituere *significat reddere, & retrodare.*
16 *Verba* emisse, & habuisse, *in quibus verificentur.*
17 *Verbum* restituere *non potest verificari in refectione damnorum, & interesse.*
18 *Verba* restituendas, *seu* errogandas, *de quibus in Motu proprio, quomodo sint intelligenda.*
19 *Onus restitutionis, injunctum per B. Pium in suo Motu proprio, est directum ad Cameram, aliis Secretariis contra eam in vim dicti Motus proprii agere non possent, & n. 20.*
20 *Dictio* eos *stat demonstrativè, quando conjecturæ concurrunt, & juxta facti circumstantias aliquando referuntur, aliquando non ad immediata.*
21 *In Constitutione Piana, ad quos referatur, & numer. 22.*
23 *Interventus consanguinei ad auctorizandum actum minoris, vel mulieris sibi in aliquo non præjudicat.*
24 *Resignatarius recognoscit officium à Papa, quoad titulum.*
25 *Pius Quintus non est præsumendus voluisse obligare Cameram ad restituendum pretium non acceptum, ad quod eam obligavit Innocentius Octavus, & de ratione.*
26 *Quod statuit in officio vacaturo assignato Collegio circa restitutionem pretii recepti, censetur facilius statuisse in cæteris Officiis.*
27 *In reductione fructus Montis Julii mandavit restitui*

pretium Cameræ solutum, neglecto resignationum augmento.
28 *In rescissione contractus quis de jure non tenetur restituere nisi quoad recepit.*
29 Fagnan. in cap. ex epistolæ de probat. *explicatur.*
30 *Concessio mere gratuita restringi debet, ad hoc ut quanto minus fieri potest, corrigat jus commune, seu Constitutiones particulares.*
31 *Registratio præsumitur, quoties insimul concurrunt cursus longissimi temporis cum observantia.*
32 *Observantia tamen probanda est in puncto, de quo agitur.*
33 *Ex diligentiis factis in libris, ubi aliquid erat registrandum, probatur negativa registrationis.*
34 *Derogatoriæ appositæ in una parte Constitutionis, non suffragantur pro altera parte omninò separata, & n. 35.*
36 *Confirmatio non suffragatur, quoties confirmans nesciebat nullitatem actus confirmati.*
37 *Clausulæ supplentes non operantur circa defectus ignotos.*
38 *Causa onerosa qualis esse debeat ad hoc, ut concessiones præserventur à Constitutionibue revocatoriis.*
39 *De enormissima læsione Cameræ, quæ interfuit in hujusmodi Officiis, & num. 40.*
41 *Verba Motus proprii B. Pii Quinti sunt personalia, & restringuntur ad Secretarios de eo tempore viventes, & n. 42. & 43.*
44 *B. Pius tam respexit ad templum remotum suppressionis, quàm ad tempus proximum.*
45 *Ad ignoscendum an gratia sit personalis debet inspici voluntas concedentis.*

1 R. P. IN decisione 16. Junii, quæ revidetur, firmatum fuit ex verbis Motus proprii B. Pii V. Rev. Cameram teneri restituere Dominis Secretariis pretium ab ipsis solutum pro officio obtinendo à Dataria, & resignantibus respectivè, sed venit recedendum, quia B. Pius, (ut infra probabitur,) simpliciter confirmavit Constitutionem Innocentii Octavi super erectione Collegii, mandantem restitui summam ducatorum 62400. auri tunc sibi per-
2 solutam, de natura enim confirmationis est addere robur confirmato, non autem illud extendere, Rota *decis.* 175. *n.* 8. *part.* 5. *decis.* 377. *n.* 18. & 25. *part.* 17. *recent.*

Verba autem Innocentianæ sunt hæc, *si verò erit facta,*
3 *Officii revocatio, aut alteratio ut præmittitur, ad restituendum eis,* videlicet Secretariis, *supradictam integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos soluta, &c. fit enim cum ipsis Secretariis nos in tractatu omnium præmissorum conveniße, & sic pacto expresso eis per ipsos, & eorum successoribus fuisse solemniter pollicitos in fide Pontificis recognoscimus, & attestamur.* Igitur nisi supervenisset Piana Constitutio, ex vi dictorum verborum Innocentianæ Cameræ restituere debuisset dictam summam in erectione Collegii acceptam, ut etiam latè probavimus *in restrictu Juris super secundo Articulo, §. fortius, & seqq. junctio, §. non eum duob. seq.*

Neque subsistit, quod expressio dictæ quantitatis ducatorum 62400. non sit taxativè apposita, & per modum negativam majoris summæ, sed demonstrativè ad id, quod Secretarii persolverunt, ex Gabr. *conf.* 64. *n.* 5. *lib.* 2. inferendo exinde, quod Bulla non loquatur in casu, in quo versamur, augmenti scilicet Officiorum, *ut in responsione facti, §. expresso igitur.*

Etenim cum in contractu inter Sedem Apostolicam, & Secretarios, stipulantes etiam pro eorum successoribus, conventum fuerit, quod in casu suppressionis Officiorum debeat restitui integra summa 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos soluta, ut ex recensitis verbis apparet, negari non potest, quin expressio dictæ summæ restituendæ stet taxativè, ad excludendam majorem summam in
4 ordine ad Cameram, quæ ad talem restitutionem tenetur, cùm sit de natura stipulationis, ut quis ad aliud non teneatur *l. prima, §. si stipulant, ff. de verbor. oblig.* Gabriel. verò *alleg. conf.* 64. loquitur in terminis diversis, & ideò non applicatur, ut ex lectura.

5 Hinc corruit non solùm objectum, sed etiam illatio exinde desumpta, dum enim vigore dicti pacti, respicientis etiam Secretarios Successores, Camera tenetur, data suppressione Collegii, restituere integram summam ducatorum 62400. casu, quo pretium Officiorum decrevisset, ita pari ratione cogi non potest ad majorem summam, aucto eorum pretio, & hac ratione in extinctione locorum Mon-

Card. de Luca de Offic. Venal. &c.

tium non vacabilium Camera, ad formam suæ obligationis, restituit scuta centum pro quolibet loco in prima erectione habita, etiamsi successivis temporibus ipsa loca medio tempore acquisita ratione spolii, vel inter bona vacantia vendiderit pro pretio currenti, quod cùm sit notorium, non indiget justificatione.

Nec transit absque admiratione repetita assertio, quod as- 6
securatio à simplici diminutione pretii futura esset penè inutilis, cùm in casu decrementi Camera nō potuisset cogi ad suppressionem, nec certè suppressisset, cessante propria utilitate, *& rursus ideò enim* Camera nuper supprimere voluit hæc officia reddentia in fructu annua scuta 40. mil. circiter, qui maximam retrahebat utilitatem, imbursando adeò ingentem annuum redditum, aliàs certè non suppressit, quādo altera suppressio, de qua agitur, prout cæteræ, apparet facta ex urgentissimis causis; publicum bonum respicientibus, ut habetur in principio contrariæ decisionis, & legitur in Motu proprio Sanctissimi superius impresso, cujus assertioni omnimoda fides præstanda venit, *Clem. prima de probation.* Rota *decis.* 1784. *num.* 59. coram Coccino.

Quod autem Beatus Pius in secunda parte Motus pro- 7
prii, ubi extant verba, super quibus se fundat de cisio, quæ revidetur, confirmaverit Innocentianam Consti tutionem, ut diximus, disponentem de restitutione pretii in casum extinctionis Collegii, & concedentem diversa privilegia, probatum fuit in facti specie, §. *Successivè verò cum seqq.* tam ex verbis, & clausulis ibidem extensis in similibus confirmationibus apponi solitis, quàm etiam ex eo, quod expedito Motu proprio, qui supra registratur vigore facultatis expediendi Brevia ad partes, Collegium duo expediri curavit, unum in executionem contractus contenti in prima parte, & alterum super secunda parte continente confirmationem privilegiorum Collegii, quæ pariter supra inferuntur, unde infertur, quod pars adversa fassa fuerit secundam partem Motus proprii continere simplicem confirmationem Constitutionis Innocentii Octavi, & privilegiorum Collegii, dum desuper separatim reportavit Breve, quod etiam imprimere fecit in libro Statutorum fol. 113. sub rubrica Breve alterum ejusdem Pii, sumptum ex eodem supra impresso Motu proprio super confirmatione privilegiorum, & illorum concernentibus.

Præterea cessat omnis difficultas ponderando, quod in 8
Brevi Gregorii XV. ex adverso exhibito, quodq; superius reperitur impressum, narravit, quod Beatus Pius fecit antedictam confirmationem Collegii per suas litteras, volens autem illas registrare in eodem Brevi ibidem non inseruit Motum proprium, nec minus Breve expeditum super illius prima parte respiciente reintegrationem Collegii de Officio à B. Pontifice per errorem vendito, sed solummodo de verbo ad verbum descripsit Breve super secūda parte Motus proprii incipien. Romani Pontificis, in quo divina dispositione, &c. quia istud continebat confirmationem ab ipso narratam. Et quia pars adversa nimis strictè, & mutilatè dedit *in secundo Summario impresso sub n.* 3. præfatum Breve Gregorii, ideò per extensum ponitur *in Summario hujus replicationis n.* 1. In materia autem privilegiorum interpretatio Papæ successoris, & ipsius pacti est summoperè attendenda, Alc. *in l. nominis, vel rei verbo rei n.* 4. *post mediū, ff. de verb. signif.* Barbat. *conf.* 26. *n.* 11. *post mediū lib.* 2.

Neque dicatur, quod idem B. Pontifex non se restrinxerit ad simplicem, & nudam confirmationem, inspectis illis verbis *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium ampliorīs favoris gratia prosequi volentes,* sed ulterius progrediendo disposuerit etiam respectu restitutionis pretii data suppressione Collegii, mediantibus verbis, super quibus se fundat contraria decisio, §. *fundamentum enim.*

Siquidem Beatus Pius per verba procemialia *ad hæc,* 9
non respexit ad privilegia Collegio, & Secretariis concessa per antecessores, sed ad primam partem sui Motus proprii, in quo ultra plenariam reintegrationem Collegii respectu officii venditi, multos favores, & gratias illi fecerat, & signanter concedendo Secretariis facultatem erogandi in proprium commodum totum id, quod ultra scuta 5500. vendidissent officium eis assignatum. Ac etiam potestatem obligandi massam Collegii pro fructibus census imponendi, quod etiam resultat ex dictione *ad hæc,* importante restrictionem ad præcedentia, Barbos. *d. num.* 1. aliàs sibi contradixisset, dum subindè confirmando concessa per Innocentium VIII. & alios Summos Pontifices, addidit non solùm clausulam, *quatenus Tridentini Concilii decretis non adversentur,* sed alteram, *iisdem modo, & forma, quibus per dictos prædecessores concessa fuerunt,*

interpretatio autem sumenda est, quæ excludat contradictionem, & correctionem, Rota coram Durano *decis.82. num.21.* & coram Coccin. *decis.2338. n.5.* & 6. cum aliis allegatis *in restrict. Juris super secundo articulo, §. Alterum cum seq.*

11 Quamquidem voluntatem Beati Pontificis non alterandi privilegia Collegii, probant etiam alia verba, ibi, *Volentes illa per nos, aut Romanum Pontificem revocari, reduci, alterari, aut moderari, &c.* Unde fatendum venit, quod cætera verba, quæ immediatè sequuntur, ponderata in contraria decisione, ibi, *Seu Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis*, famulari debeant præcedenti confirmationi, Giovagn. *cons.36. num.16. lib.1.* Coccin. *decis.294. n.7.* Merlin. *decis.890. n.10.*

12 Maximè quia, dum ex supradictis habemus claram mentem Pontificis, quod volebat privilegia per Innocentium, & cæteros suos antecessores concessa firmare, iisdem modo, & forma, quibus per ipsos concessa fuerunt Collegio, & Secretariis, verba infervire debent intentioni, & ab ea regulari, *l. Insulani, ff. de præscript.* Roland. *cons.96. n.39. lib.1.* Seraphin. *decis.794. n.6.* & in terminis confirmationis, quo verba ultra concessionem primam impor-
13 tantia non attendantur, cùm censeantur appositа per errorem, Surd. *cons.105. n.26.* Cyriac. *controv.128. n.82.* & 85. Rota *decis.354. n.8. part.17.* cum aliis allegatis in restrictu Juris super secundo articulo, §. *Alter etiam*.

14 Sed dato, non tamen concesso, quod Beatus Pontifex occasione confirmandi privilegia Collegii voluerit etiam novam gratiam facere Secretariis, in ordine ad restitutionem pretii officiorum in casu illius suppressionis, mediantibus verbis relatis in contraria decisione, ibi, *Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, dicimus germanum sensum dictorum verborum esse, quod Rev. Camera loco restituendi summam 62400. ducatorum auri, ad formam Innocentianæ Constitutionis, DD. Adversariis restituat totum id, quod ipsi, vel eorum Auctores solverunt Datariæ, unà cum expensis ad formam Motus proprii Sanctissimi superius registrati, absque eo, quod exindè inferri possit, ut debeat quoque solvere pecunias per DD. Secretarios exbursatas resignantibus, ut præsupponit contraria decisio, §. *fundamentum enim cum seqq.*

15 Verbum enim restituere, de quo, ibi, *Nisi restitutis pecuniis*, de sui natura, & ex propria significatione importat reddere, & retrodare, sicut admittit decisio, quæ revidetur, §. *nec verbum illud*, ibi, *licèt verbum restituere de sui natura significet reddere, & retrodare, juxta text. in l.1. §. eleganter, ff. depositi.* cum aliis ibi allegatis, & plenè hoc idem probatur in restrictu super primo articulo, §. *primo cum seq.*
16 ubi quod Beatus Pius eodem verbo usus fuit pluries ante dicta verba; Camera verò, ibi, *pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, pariter verificantur in Secretariis, qui per se ipsos, vel per eorum Auctores officia emerunt à Dataria, & respectivè in Archihospitale Sancti Spiritus in Saxia, & Capitulo Sancti Eustachii, dum eorum officia acquisiverant, mediante permutatione, ut in prima positione Cameræ justificatum fuit.

17 Primò non subsistit, quod Beatus Pontifex aliquando etiam usus fuerit verbo solvere pro restituere, ibi, *& si dictum Collegium super præmissis turbaretur ad solvendum cum effectu dictam summam 5500. ducatorum unà cum damnis, & interesse passis*, nam respectu damnorum, & interesse non verificabatur verbum restituere, & ideo summa ratione Papa eo usus non fuit, prout fecit, quando propriè agebatur de restitutione, ut in dicto restrictu, locis allegatis.

18 Qua ratione corruit etiam objectum fundatum in aliis verbis, ibi, *Præterea iidem Secretarii, ut commodius pecunias dicto Ferdinando Cardinali pro nobis, & nomine nostro restituenda, seu erogandas reperire valeant*. Etenim B. Pontifex propriè fuit locutus, congrua congruis adaptando, dum dixit *pro nobis, & nomine nostro restituendas, seu erogandas* in ordine ad Secretarios, qui cùm nihil receperint, ad aliquam restitutionem non tenebantur, ut dicit decisio, quæ revidetur, §. *Quod autem*.

19 Secundò non obstat, quod supradicta verba, ibi, *nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis*, non sint directa ad Cameram, sed ad Secretarios, quorum respectu verificatur verbum restituere, etiam respectu pecuniarum solutarum resignantibus. Quia objectum tollitur ex dilemmate.

Vel enim Papa mandando, quod Camera non deveniat 20
ad suppressionem Collegii, *nisi restitutis prius singulis Secretariis pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, direxit onus restituendi ad Cameram, prout germanus sensus importare videtur, & tunc firmum remanet motivum, fundatum super proprietate verbi *restituere*; vel tale onus restitutionis Papa Cameræ non injunxit, ut ex adverso dicitur, & hoc casu DD. Secretarii, vigore Motus proprii Beati Pii contra eam agere non possunt, sed debebunt recurrere ad Innocentianam Constitutionem, sive ad dispositionem Juris communis, vel actionem intentare contra alios, quos de Jure; Interim autem recedendum venit à decisis, attento quod decisio tantummodò se fundat in verbis Pianæ Constitutionis relatis *in §. fundamentum autem cum seqq.* & quia dilemma videtur indissolubile, supplicamus pro benigna ponderatione.

Tertiò non subsistit, quod Camera ex vi dictorum verborum Motus proprii Beati Pii, ibi, *nisi restitutis singulis Secretariis pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit* non teneretur restituere pretium officiorum, nisi Secretariis, qui immediatè pretium solverunt Dataræ, prætextu, quod dictio *eos* sit relativa ad Secretarios antecedenter nominatos, non autem ad illorum Auctores. Quia similes dictiones relativæ, habita ratione ad qualitatem actus, cui apponuntur, & ad facti circumstantias, intelligi debent, & ideò aliquando stant taxativè, aliquando declarativè, & sæpè referuntur ad immediata, & aliquando non, Menoch. *cons.349. num.19.* Barbos. *dict. 177. num.2.* & confert Rota *decis.396. num.3. part.4. recentior.*

In præsenti B. Pius confirmavit Constitutionem Inno- 21
centii, ubi dicitur ad restituendum *eis*, videlicet Secretariis, vel Auctoribus, & in supplicationibus venditionum, & resignationum Papa subrogat in locum mortui, vel dimittentis, & ulterius concurrit necessitas referendi dictionem supradictam *eos*, tam ad Secretarios immediatos, quàm mediatos; non solùm si camera teneretur restituere tantummodò pretium Datariæ solutum, sed etiam si (juxtà sensum partis) deberet solvere pecunias solutas resignantibus, ne aliàs sequatur absurdum, quod nihil veniat restituendum possidentibus per resignationes merè gratuitas, cum sola translatione tituli, regulariter fieri solitas de patre in filium, & de patruo in nepotem.

Insuper plures emunt officia sub periculo vitæ alterius 22
non habentis, nisi nudum nomen, reservata sibi facultate disponendi, & percipiendi fructus, qui quidem reservatarii decedentes in proprios hæredes transferunt hujusmodi facultatem, & in casum suppressionis restitutio pretii non fit titulari, sed reservatariis, & ipsis prædefunctis, illorum hæredibus, sicuti videri est in Bullis suppressionum, ac etiam alteram Sanctissimi aliàs per extensum data, §. *& insuper*; unde juxta prætensionem partis interpretata dictione *eos* pro personali, nec minus dictis hæredibus esset facienda restitutio, quod similiter esset notabile absurdum, & ideò ne dicamus, quod possidentibus officia per similes resignationes nihil veniat restituendum, recurrendum venit ad pretium solutum per auctores; & sic ad illos referendo dictionem *eos*, ut ex allegatis.

Quartò vis fieri non potest in eo, quod Summi Pontifices admiserint resignationes officiorum, de quibus agimus. Quia hujusmodi admissiones operantur, quod titulus officiorum, qui non est in commercio, sine auctoritate Papæ, transferatur de persona in personam, sed non exindè inferri potest ad aliquod præjudicium Cameræ in ordine ad approbationem pretii, prout à simili interven- 23
tus consanguinei ad auctorizandum actum minoris, vel mulieris sibi in aliquo non præjudicat, Gratian. *discept. 821. n.3. ad 10.* Buratt. *decis.252. n.2.* maximè quia in supplicationibus desuper fieri solitis non exprimitur quantitas pretii, cujus contrarium practicatur in supplicationibus venditionum Datariæ, & sic impossibile est, quod pretium approbetur à Papa, dum ab eo ignoratur.

Reverendiss. Dominus de Luca, ex adverso allegatus, 24
in discursu facto cum ratione motivandi ad eruendam veritatem, firmat solùm, quod resignatarius recognoscit officium à Papa, optima quidem ratione, quia quoad titulum, non est in commercio, in duobus verò successivè publicatis, vivis rationibus, de more, concludit hujusmodi resignationes in nihilo præjudicare Cameræ, unde istis, non primo in omnem casum deferendum videtur.

Non

Non solùm autem ex proprietate verborum Motus proprii Beati Pii, & toto contextu Camera non tenetur restituere DD. Secretariis, nisi quod solutum fuit Datariæ, ex prædictis, & aliis latius deductis in restrictu juris super primo articulo, sed etiam inspecta mente, & intentione ejusdem Pontificis, desumpta ex pluribus cumulatis in restrictu juris super secundo articulo, modò non repetendis, nisi ad tollendas responsiones partis.

25 Primò igitur repetimus, Innocentius Octavus in redemptionem Mitræ Pontificalis, & Jocalium recepit à Secretariis summam 62400. ducatorum auri, & eamdem summam receptam restitui mandavit, data suppressione Collegii, qua igitur ratione dici potest, quod B. Pius, qui solùm mutuo recepit scuta 5500. auri, pro quibus dedit pingue assignamentum voluerit quod camera restitueret Secretariis quod non recepit?

Responsio autem data, quod Innocentius non disposuerit restitui debere, suppresso Collegio, taxativè præfatos ducatos 62400. in erectione per Secretarios exbursatos superius rejecta fuit, §. *neque subsistit cum seq.*

26 Secundò Beatus Pius, casu, quo Collegium molestaretur per Cameram super officio vacaturo, assignato pro dictis scutis 5500. sibi mutuatis, voluit Cameram teneri illi restituere eamdem summam receptam cum damnis, & interesse passis, ergo facilius dicendum venit voluisse restitui pretium receptum in casum suppressionis Collegii permissæ, & conventæ in illius erectione.

Nec urget responsio, quod in primo casu deberentur damna, & interesse, non solùm quia hoc de jure inest ob contraventionem, & fidem ruptam, sed etiam quia dicta summa mutuata à Secretariis recepta fuerat ad interesse, & sic congrua erat dicta refectio, neutrum autem concurrit respectu suppressionis Collegii.

Tertiò)
Quartò) non datur ex adverso particularis
Quintò) responsio.

27 Sextò pariter repetimus observantiam B. Pii reductioni fructuum Montis Julii vacabilis non acquiescentibus mandavit restitui scuta centum, quæ soluta fuerant Cameræ in prima erectione, non obstante quod pretium posteà fuerit auctum.

In responsione negatur talis observantia, ex quo in Bulla Beati Pii, edita die 7. Martii 1569. de tali augmento pretii non sit facta sitteralis mentio, ipsi autem replicamus, quod tale augmentum clarius resultat ex Bulla Alexandri Septimi super suppressione ejusdem Montis Julii, & aliorum vacabilium, ut ex ejus Motu proprio de anno 1655.

28 Septimò, quod intentioni Cameræ assistit dispositio juris communis, quoties enim contractus rescinditur, seu renovatur, nil aliud restitui debet, quàm quod fuit receptum, *l. si diversa, C. de transact. l. Prædiorum 10. Cod. de præd. minor.* Menoch. *cons.644. num.2.*

29 Neque contrarium firmat Fagnan. *ex adverso allegatus in cap. epistolæ de prob.* Quinimò facit pro hac parte nam sub *num.9.* positis Bullis Officiorum, & locorum Montium permittentibus illorum suppressionem, ac etiam supposito, quod eadem officia, & loca Montium successivè vacantia Camera majori pretio, quàm in primæva concessione vendiderit, quærit an possit Camera illa redimere pro pretio, quo in prima erectione vendita fuerunt, vel potius pro pretio ultimarum venditionum, *& num.11.* ait, *videtur dicendum* (sunt verba propria) *redemptionem fieri deberi pro pretio, quo fuerunt ultimo loco vendita per Cameram, non autem pro pretio, de quo in erectione, &c.* & deindè subdit *alias emptor esset in damno, quia non consequeretur pretium à se solutum Cameræ Apostolicæ, & Camera locupletaretur cum alterius jactura.*

Octavo loco fuit deductum, quod æquitas stat pro camera, quæ agit de damno evitando, sed quia ex adverso prætenditur assistere DD. Secretariis, de ea agemus in Memoriali ad partem dato, cum calculo super læsione.

30 Nonò, quod Motus proprius B. Pii in secunda parte, ubi extant verba controversa, continet, ut probavimus, meram gratiam, & proinde restringi debet ad hoc, ut quantò minus fieri potest, corrigat jus commune, & Innocentianam Constitutionem in præjudicium Cameræ.

Pro responsione ex adverso negatur, quod Cameræ assistat jus commune, & suffragetur Constitutio Innocentii, sed jam fuit satisfactum superius, §. *verba autem cum seqq. & §. septimo cum seq.*

Card. de Luca de Offic. Venal. &c.

Decimò)
Undecimò) non datur ex adverso responsio
Duodecimò) particularis.
Decimotertiò)
Decimoquartò)

Decimoquintò ostendimus agi de maximo præjudicio Cameræ, sed quia illud ex adverso negatur ideò in memoriali ad partes cum calculo dato justificabitur enormissima læsio.

Modò deveniendo ad tertium articulum in restrictu ju- 31
ris desuper facto, diximus, quod si Beatus Pontifex injunxisset Cameræ onus solvendi DD. Secretariis etiam pretium exbursatum resignantibus, talis gratia, uti præjudicialis Cameræ, fuisset nulla ob defectum registrationis, & derogationis regulæ de jure quæsito non tollendo, & ulterius remansisset comprehensa sub Bullis, & Regulis Cancellariæ revocatoriis, & tandem, uti enormissimè læsiva, non esset attendenda, ex plenè ibi allegatis, §. *cum seqq. usque ad fin.* Dicitur exadverso, quod registratio præsumitur ad instar Beneplaciti Apostolici, quando insimul concurrunt, ut hic, cursus longissimi temporis cum observantia, desumendo observantiam ab exequutione Motus proprii B. Pii in aliquibus partibus, ut in responsione facti, sed talis responsio nullius est momenti.

Tum quia observantia probanda venit in puncto, de quo 32
agitur, nempè in parte gratiæ requirentis beneplacitum, sicuti pluribus allegatis in specie, firmavit Rota *decis.39. num.29. & seqq. par.8. & decis.350. n.18. par.16. recent.* in præsenti autem gratia, quæ erat registranda respicit casum suppressionis Collegii, ut supra ostensum fuit, & sic impossibile est desuper justificare observantiam.

Tum etiam quia Motus proprius B. Pii, ac Brevia illius vigore parte expedita, usque de anno 1587. fuerunt cum statutis Collegii impressa, nempè Motus proprius fol.106. & in margine sic dicitur *registratus in registro ordinationum lib.5. fol.16. Primum Breve fol.111.* & in margine leguntur hæc verba, *Breve signatum est in faccula jurium in Archivio.* Aliud verò fol.113. ubi adest similis marginatura, ex quibus infertur, quod si in camera fuissent registrata, de tali registratura etiam ibidem ageretur, hoc addito, quod in Archivio Collegii hodie nec libri registrationum, nec faccula, ut supra enunciata reperiuntur.

Tum demum, quia factis diligentiis in libro Cameræ 33
non reperitur registratio, nec Motus proprii, nec minus Brevium, ut ex attestatione data, & sic probata remanet negativa non registrationis, per quam tollitur simplex præsumptio in contrarium adducta, Gregor. *decis.287. n.4.*

Dérogatio verò regulæ de jure quæsito non tollendo, 34
desumi prætenditur ex derogatoriis Motus proprii Beati Pii, ibi, *non obstantibus fel. record. d. Pauli Tertii de rebus Ecclesiæ non alienan. ac nostra de non obligandis, & pignorandis fructibus Romanæ Curiæ &c. & aliis respectivè regulis editis, vel edendis, & respectivè Brevi expedito super confirmatione privilegiorum*, ibi, *non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, etiam Motu simili in contrarium quomodolibet faciēn.* illas injungendo insimul ad effectum ostendendi, quod Papa voluerit facere concessionem, & gratiam cameræ præjudicialem, in tantum, ut non requireretur expressa derogatio præfatæ regulæ, ex allegatis in responsione facti, §. *derogatio autem*.

Hujusmodi autem prætensio tollitur ex facto, animad- 35
vertendo, quod hodie agitur de secunda parte Motus proprii, continente confirmationem privilegiorum, unà cum verbis, quæ causam dederunt liti, super qua Collegium expedivit Breve ad partes, in quo cum non legantur derogatoriæ, ex quibus non apparet Papam voluisse facere gratiam cameræ præjudicialem, ut in responsione partis *dict. §. derogatio*, & videri potest in ipso Brevi, non applicatur supradicta conclusio, quidquid sit si ageretur de prima parte Motus proprii respicientis reintegrationem Collegii, ubi extant derogatoriæ speciales, de quibus supra.

Confirmationes verò Sixti Quinti, & Gregorii Deci- 36
miquinti datæ in Summario partis *num.2. & 7.* suffragari non possunt, dum eisdem Pontificibus non fuit narrata nullitas gratiæ Beati Pii resultans ex defectu registraturæ, & derogationis regulæ de jure quæsito non tollendo, Rota *decis.175. num.7. par.5. & decis.56. num.15. & 16. par.8. recent.* sicuti etiam clausulæ supplentes non operantur in 37
ordine ad defectus non notos, Barbos. *de claus. claus.177. num.10.* non obstante, quod tam per Sixtum, quàm

etiam per Gregorium fuerit derogatum Bullæ Pii Quarti de regiſtrandis, quia hoc legitur ſecutum in ordine ad regiſtraturam propriarum Conſtitutionum, Summario partis *locis allegatis*.

38 Altero motivo, quod data validitate gratiæ B. Pii, adhuc illa uti evidenter præjudicialis Cameræ caderet ſub Bullis, & regulis revocatoriis, reſponſum fuit illud non intrare ſtante quod Gregorius Decimuſquintus in citato Brevi, confirmando, & innovando omnia privilegia, gratias, emolumenta, & jura Collegio conceſſa, tam à Beato Pio, quàm ab aliis prædeceſſoribus, declaravit ſupradicta omnia intelligi debere conceſſa ex titulo, & cauſa verè oneroſa, ut in reſponſione facti, §. *ulterius cum ſequenti*, quæ reſponſio tollitur conſiderando, quod Summi Pontifices in ſupradictis Bullis revocatoriis præfervarunt ſolùm ea, quæ conceſſa ſunt ex cauſa verè oneroſa, ſcilicet congruæ ſolutionis pecuniarum cameræ factæ, poſtea quam cauſa verè oneroſa in plena camera probata fuerit, citato Commiſſario cameræ, ut videre eſt *in Conſtitutione 38. Urbani Octavi §. 29. & Innocentii Decimi 13. §. 32. Bullar. novo tom. 4. & 5. reſpectivè*.

39 Maxima, atque enormiſſima læſio cameræ in reſtrictu juris ſuper tertio articulo, §. *generice*, deſumpta fuit ab exuberanti emolumento, & excreſcentia, propter quam officia ſæpiſſimè reſignabantur vigore facultatis Secretariis conceſſæ, etiam in infirmitate, adeout rariſſimè vacarent, & redacta fuerint ferè adinſtar non vacabilium, in maximum damnum, & detrimentum ejuſdem cameræ, ut latius *in §. ex alio etiam capite, junctis ſequentibus*.

40 Et quia in reſponſione facti ex adverſo data, §. *poſtremo* negatum fuit aſſumptum reſpectu utriuſque partis, & reſpectivè in Summario ejuſdem reſponſionis *num. 6.* datus fuit calculus ad probandum quid camera receperit ab ipſa erectione Collegii Secretariis, propterea ad verificandum dictum calculum, & aſſumptum cameræ, recurſum habuimus ad libros Archivii Collegii, ſed fruſtra, & abſque effectu, propter illorum deficientiam, cùm ſolummodò repertæ fuerint diviſiones fructuum, & ſic patet, quod calculus partis non eſt juſtificatus, & juſtificari non poteſt, & ideo non attendendus.

Cæterùm reſtringendo enormiſſimam læſionem ad 14. officia, de quorum pretii reſtitutione hodiè agimus, credimus illam plenè probari ex novo calculo, undequaque juſtificato, ex dictis diviſionibus, & aliis in Archivio repertis, ad partes unà cum memoriali ſuper læſione dato.

41 Tandem in reſtrictu juris ſuper quarto articulo deduximus, quod quatenus verba Motus proprii Beati Pii interpretari poſſent, quod camera ultra receptum deberet etiam reſtituere pretium per Secretarios ſolutum reſignantibus, quod abſolutè negamus, verſaremur in vera donatione ſolùm verificabili reſpectu Secretariorum, exiſtentium de tempore Motus proprii, & ſuppreſſionis Collegii reſpectivè, non autem in eorum ſucceſſoribus, attentis verbis merè perſonalibus, & cauſa, à qua Motus fuit Beatus Pontifex, mutui nempè ſcutorum 5500. auri, ex allegatis *in §. primo igitur cum ſequentibus*.

Neque urget reſponſio ex adverſo data, quod nempè 42
Papa antecedenter mentionem fecerit Collegii, comprehendentis etiam futuros Secretarios, & ſignanter, ibi, *Volentes, ſtatuentes illa nullo unquam tempore per nos, aut per Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes revocari, &c. ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis &c. ſingulis Secretariis tunc viventibus &c. pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*.

Quia objectum potius retorquetur ex modo diſcretivo 43
loquendi, Papa enim dum voluit comprehendere Secretarios tam viventes, quàm eorum ſucceſſores, mentionem fecit Collegii, dum verò gratitudinis cauſa voluit Secretariis, à quibus receperat mutuum, facere gratiam, de qua agimus *dixit Collegium ſupprimi non poſſe, niſi reſtitutis ſingulis Secretariis tunc viventibus pecuniis &c.* & inſuper conſiderandum venit, quod verba illa *tunc viventibus* fuiſſent ſuperflua, quoties reſtitutio debuiſſet fieri Secretarii ſimpliciter, prout obſervatum fuit in dicto reſtrictu, §. *hoc etiam*.

Minus ſubſiſtit, quod Beatus Pontifex reſpexerit ad 44
tempus remotiſſimum ſuppreſſionis, quæ poſt ſæcula evenire poterat, adeout impoſſibile ſit cogitaſſe, quod aliqui ex Secretariis tunc viventibus adeſſent tempore ſuppreſſionis, nam contrarium deſumitur ex recenſitis verbis Motus proprii, ibi, *volentes illa nullo unquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes, &c. Collegium ipſum ſupprimi*. Conſiderando enim caſum ſuppreſſionis tam ab ipſo faciendæ, quàm per ſucceſſores reſpexit utrumque tempus, proximum nempè, & remotum, & ſic gratia poterat habere ſuum effectum, vivent ibus adhuc aliquibus Secretariis, erga quos munificentiam exercere voluit.

Ultimo loco dicitur, quod verba Motus proprii Beati 45
Pontificis, ibi, *Nos promptam Secretariorum voluntatem gratam habentes*, dici non poſſunt perſonalia, cùm exburſatio pecuniarum eſſet facienda mediante cenſu per Collegium imponendo. Quia ad dignoſcendum, an gratia ſit perſonalis, nec ne inſpici debet mens, & voluntas concedentis, quæ à verbis declaratur, ultra quod advertendum eſt, quod fructus ejuſdem cenſus ſolvi debebant ex redditibus maſſæ, & ſic à Secretariis tunc viventibus, donec idem cenſus redimeretur ex pretio officii Collegio aſſignati, & ab ipſo vendendi.

Quare &c.

Sanctes de Pilaſtris R. C. Apoſt. Commiſſ. Generalis.

Replicatio Juris ſuper primo Articulo,

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Argumentum deſumptum ex proprietate verborum transfundit in Adverſarium onus probandi contrariam diſponentis voluntatem.*
2 *Nemo de jure tenetur reſtituere ultra acceptum.*
3 *Verbum* reddere *magis latè patet, quàm verbum* reſtituere.
4 *Reſtituere eſt propriè retrodare.*
5 *Propriè ſignificat retribuere acceptum, & numer. 9. & 44.*
6 *Impropriè verificatur in ſolutione non accepti, & in quibus caſibus id practicari poſſit, & num. 23.*
7 *Aliquando importat ſolutionem, ut ſuſtineatur actus, qui aliàs ſuſtineri non poſſet.*
8 *Verba libelli ſunt benignè interpretanda.*
10 *In materia favorabili* reſtituere *verificatur in eo, quod non fuit habitum.*
11 *Item in odium contravenientis, ſed impropriè.*
12 *Sicuti in odium venditoris occultantis vitium latens, qui in actione redhibitoria tenetur reſtituere gabellam, licèt ad eum non pervenerit.*
13 *Idem ſignificat in odium emptoris, fructus percipientis non ſoluto pretio, in terminis leg. curabit, Cod. de action. empt.*
14 *Reintegratio damni per filium paſſi in legitima propter evictionem, in jure vocatur reſtitutio.*
15 *Impropriè tamen, & extenſivè.*
16 *In odium temerè litigantis refectio damnorum dicitur reſtitutio.*
17 *Reſtitutio verificari poteſt de re, quæ fingitur accepta, quamvis verè habita non fuerit.*
18 *Ut in dote promiſſa, & confeſſata.*
19 *Et in dote exacta à filio, quæ fingitur perveniſſe ad patrem,*
20 *Procedit etiam in retractu prælativo, & quomodo.*
21 Reſtituere *ſignificat idem, ac ſolvere.*
22 *Qui reſtituit, ſolvit, ſed non è contra, & num. 42.*
24 *Propriè tamen reſtitutio verificatur tantùm in accepto.*
25 *Maximè ſi reſtitutio fieri debeat à fiſco.*
26 *Ubi deficit obligatio deficit actio.*
27 *Verba* emiſſe, *& habuiſſe denotant quemcumque modum acquiſitionis.*
28 *Dictio* ſingulis, *& eos perſonalitatem ſignificant.*
29 *Totum dicitur reſtituere, qui reſtituit integrum pretium à ſe receptum.*
30 *Suppletio admittitur, quando menti diſponentis eſt conſentanea.*
31 *Perſonalitas excludit repræſentationem.*
32 *Limita, quando ex hoc aliquod reſultaret abſurdum.*
33 *Reſignatarius dicitur habere officium à Principe, non à reſignante.*
34 *Declara quoad titulum officii, qui non eſt in commercio, non quoad approbationem pretii, de quo Princeps non curat.*
35 *In materia Datariæ ſtandum eſt ejus Officialibus, & expeditoribus.*
36 Bald. *conſ. 424. lib. 2. declaratur.*
37 *Reſtitutio non verificatur, niſi in accepto.*
38 *B. Pius in ſuo Motu proprio pluries adhibuit verbum reſtituere in ſtricta ſignificatione.*
39 *Datio in ſolutum verificari poteſt in eo, quod quis non accepit.*
40 *In diſcretiva diſpoſitione, id, quod fuit diſpoſitum in una parte, non poteſt trahi ad alteram.*
41 *Quare in Motu proprio B. Pius promiſcuè uſus fuerit verbis* ſolvere, reſtituere, *&* erogare, *& num. 42.*
43 *Actio ex empto non competit contra illum, cui non fuit ſolutum pretium, quod eſt præcipuum emptionis requiſitum.*

1 R. P. AGnoſcunt DD. ex adverſo ſcribentes, quanti roboris ſit argumentum deſumptum ex proprietate, atque naturali ſignificatione verborum Cameræ aſſiſtens, ut latiſſimè oſtenſum fuit in primo reſtrictu, ex eo quia transfundit in ipſos neceſſitatem probandi contrariam fuiſſe mentem Beati Pii, & penitus deſtruit ſuppoſitum deciſionis, quod diſpoſitio Motus proprii ſit adeo clara, & litteralis, ut interpretatione non indigeat per *Text. in l. ille aut ille, §. cum in verbis, ff. de legat. 3.* Ideoque totis viribus in reſponſione faciendæ, quàm per ſucceſſores reſpexit utrumque tempus, proximum nempè, & remotum, & ſic gratia poterat habere ſuum effectum, vivent ibus adhuc aliquibus Secretariis, erga quos munificentiam exercere voluit.

2 Præmiſſo ſiquidem, ſuppoſitionem debiti reſpectu ſummæ reſignantibus ſolutæ eſſe meram principii petitionem, cùm neque attenta diſpoſitione Juris, neque Conſtitutionum Innocentii Octavi, camera in caſu ſuppreſſionis præſtare teneretur ultrà acceptum, & imburſatum, ut latè probatum fuit in Informationibus præteritæ poſitionis, & *in ſecundo reſtrictu, §. fortius ſtringit*, & latius dicetur *in replicatione ſuper eodem ſecundo articulo;* Itaut tali ſuppoſito corruente prorſus inapplicabiles delegantur auctoritates ex adverſo cumulatæ ad probandam talem extenſionem ſignificationis verbi reſtituere, fundatæ in præexiſtentia debiti.

3 Deſcendendo ad peculiarem illarum diſcuſſionem, advertendum eſt, quod ferè omnes DD. cumulati *in §. & ſanè* loquitur de ſignificatu verbi *reddere*, quem magis amplum eſſe, probatum fuit *in noſtro primo reſtrictu, §. nec contrarium*, & licet Eugenius *conſ. 75. num. 22.* firmare videatur pleniorem ſignificationem habere verbum reſtituere, quàm reddere, idem tamen *num. 26.* expreſsè profitetur, quòd reſtituere propriè eſt retrodare, & melius
4 *num. 29. verſ. ſtante igitur*. Et hanc etiam differentiam inter verbum *reddere*, & *reſtituere* ſecundum propriam ſignificationem admittit Tuſch. *littera R. ex adverſo cit. concluſ. 302. num. 7.*

5 Aliqui verò, qui loquuntur de verbo *reſtituere*, ultra quod ferè omnes admittunt ejus propriam ſignificationem
6 eſſe ſolum retribuendi acceptum, & ſolùm impropriè, & extenſivè in ſolutione etiam non accepti verificari, omnes, ut fuit prænotatum, ſupponunt clarum debitum reſpectu reſtituentis, vel procedunt cum ſuppoſito, quod materia ſit favorabilis, aut quia odioſa ſit, atque pœnalis ob contraventionem, vel moram debitoris, ac tandem ubi lex fingit, aliquid acceptum fuiſſe, etiam ſi verè non fuerit acceptum.

7 In primo itaque caſu loquuntur omnes auctoritates, quæ firmant talem interpretationem admitti pro ſuſtinendo actu, quia ſcilicet in libello petita fuit reſtitutio, quæ verè, & propriè non conveniebat, ut præ aliis latè Rolan. *conſ. 75. à n. 7. ad 13. lib. 2.* reddens rationem *n. 11. & 12.* quod libellus debet ſubſtineri groſſo modo loquendi, &
8 omni meliori modo quo poteſt, & illius verba ſunt benignè interpretanda, & non ad ſubverſionem, cum ſubſtineri debeat omni modo, etiam improprio, unde ſupponit hunc eſſe ſignificatum improprium, & in iiſdem terminis loquitur Eugen. *d. conſil. 75.* concludens *n. 23. non erit ergo*

Card. de Luca de Offic. Venal. &c.

abire, ut hic quoque reſtitui pro dare, ſive tradi accipiatur, ut actus ſubſtineatur, & num. ſeqq. admittit germanam ſignificationem verbi reſtituere eſſe accepti reſtitutionem, 9
& pariter in materia favorabili loquitur Capyc. Latr. *conſ. 2.* ſcilicet de reſtitutione à Principe facta, tam quoad perſonam, quàm quoad bona, *ut num. 42. & 46.* nec ibi 10
agebatur de præjudicio Fiſci, ſed de facultate recuperandi feudum alienatum, cum pacto de retrovendendo, quod utique vigore pacti recuperari poterat à reſtituto in gratiam Principis.

In ſecundo vero caſu procedunt *Text. in l. ſi quis major*, 11
C. de tranſact. ubi in odium contravenientis tranſactioni, jubet Imperator reſtitui pœnam, licèt accepta non fuerit, id tamen ſit impropriativè in odium contravenientis, ut explicat Grat. *cap. 770. num. 11.* & verificari etiam poſſet reſtitutio, cum ſtante ſtipulatione pœnæ fuerit acquiſitum Jus ad illius conſecutionem. Prout etiam in odium venditoris occultantis vitium latens, contrà quem agitur actio- 12
ne redibitoria, procedit *Text. in l. debet, ff. de Ædilit. edict.* mandans emptori reſtitui id, quod gabellæ nomine ſolutum fuit, licèt ad venditorem non pervenerit, id enim fit ad reſarciendum damnum emptoris, culpa venditoris paſſum, Eamdemque interpretationem recipit alter *Text.* 13
in l. curabit, C. de act. empt. & vend. quæ pariter emanavit in odium emptoris fructus percipientis non ſoluto pretio, jubendo illud cum uſuris reſtitui, quod tamen impropriè fieri advertit Rolan. *cit. conſ. 75. num. 10. lib. 1.* & adhuc in tali caſu proprietas ſalvari poteſt, cum uſuræ ſubrogentur loco fructuum perceptorum, & pro illis reſtituendis. 14
Similiter reintegratio damni per filium paſſi in legitima, propter evictionem, reſtitutio vocatur *in l. ſcimus, §. Sancimus, C. de inoffic. Teſtam.* non quidem propriè, ſed exten- 15
ſivè in odium defuncti, vel hæredis, qui debebat rem liberam tradere, non evictioni obnoxiam, & in odium quoque temerè litigantis præcipitur *in l. Sancimus, C. de* 16
Jud. reſtitutio damnorum, quamvis enim ab illo recepta non fuerint, quia tamen ejus culpa cauſata fuerunt, meritò Imperator cum ad reſtitutionem damnat. Et in his pariter terminis procedunt DD. allegati *in §. eademque ratione* loquentes de reſtitutione damnorum, ac etiam Socc. Sen. *conſ. 90. num. 21. lib. 4.* loquens in expreſſa conventione reſtitutionis, & refectionis damnorum & intereſſe.

In tertio caſu, quando ſcilicet res fingitur accepta, quam- 17
vis verè habita non fuerit loquitur Eugen. *d. conſ. 75. n. 23. verſ. 3. reſponderi poteſt*, ubi pro ſalvanda proprietate, & competentia petitæ reſtitutionis recurrit ad fictionem Juris: Ac etiam DD. omnes loquentes de dote promiſſa, & 18
confeſſata, videlicet Ruin. *conſ. 197. lib. 1.* Altograd. *conſ. 30. n. 5. lib. 2. aliique adducti in §. Hinc in durioribus*, ea ratione, quia cum tutio; Eaque ſimiliter optimè verificatur 19
reſpectu Patris, qui conſenſit dotem exigit à filio, tunc enim lex fingit eam ad ipſum perveniſſe.

Et in hoc pariter caſu loquuntur DD. tractantes de re- 20
tractu prælativo, & firmantes pretium reſtitui primo emptori, licèt retrahens ab illo nihil acceperit; Ac etiam juxta Conſtitutionem Gregorii Decimitertii *ſuper jure congrui §. 9.* benè procedere poteſt reſtitutio, quia vicinus retrahens ſubintrat in locum venditoris, qui pretium receperat.

Cæteri verò DD. extra aliquem ex his tribus caſibus lo- 21
quentes, nihil firmant contra Cameram, licet enim aliquis ſupponat verbum *reſtituere* ſignificare idem ac ſolvere & præ aliis Gratian. *c. 130. nu. 11. & ſeqq. & dec. Marchiæ 147. n. 6.* non tamen firmant hujuſmodi verba eſſe inter ſe convertibilia, in quo conſiſtit æquivocatio, nam de cæ- 22
tero non controvertitur, quod qui reſtituit ſolvit, ut probat præfatus auctor locis citatis; Quinimò ejus auctoritas retorquetur, nam *in cit. c. 130. n. 12. & 13.* objicien. quod 23
verbum reſtituere aliquando applicetur ei, quod nunquam fuit receptum, reſpondit illud eſſe impropriè, *& in dict. dec. n. 2.* abſolvitur ab obligatione reſtituendi is, qui nihil receperat, & ſolum in utroque loco firmatur, quod reſtitutio requirit veram ſolutionem, itaut non ſufficiat æquipollens.

Sublatis igitur omnibus in contrarium adductis, circa 24
naturalem ſignificationem verbi reſtituere, firma remanet concluſio, in noſtro primo reſtrictu adducta, quod reſtitutio propriè, tantùm verificatur in accepto, ut preter jura ibi adducta optimè reſpondit Rota *in Romana Hæreditatis 9. Febr. 1680. §. Idem enim rectè militaret coram R. P. D. Urſino*. Idque indubitatum eſſe quoties reſtitutio fieri debet à fiſco, qui regulariter reſtituere non tenetur,

nisi quod accepit, ipsique incorporatum non fuit, sed ad aliorum manus pervenit, diserte probat Bald. *cons.*145. *num.*3. *circa med. l.*2. *ex gratia viden.*

26 Ad hanc indissolubilem difficultatẽ evitandam conantur DD. exadverso scribentes ostendere, quod verba *nisi restituis &c.* sint ad ipsos Officiales directa, non autem ad Cameram debitricem, sed hujusmodi pariter suppositum penitus corruit, quia cùm Cameræ sit concessa facultas supprimendi sub conditione restitutionis, utique obligatio censeri debet ad eam relata; Prout etiam ad illam fuit expressè directa in alio casu, quo fuit promissa restitutio, ut ostensum fuit *in restrictu hujus primi articuli*, §. *contrarium siquidem cum seq.* Quod si obligatio non respiceret Cameram, nulla DD. Adversariis contra illam actio competeret vigore dicti Motus proprii B. Pii.

27 Neque hujusmodi germanam, & naturalem interpretationem impedire potest absurdum, ex adverso semper inculcatum, & modo repetitum, quod si fieri deberet restitutio solius pretii accepti à Camera, ea nec conveniret omnibus, cum quamplurimi nihil illi persolverint, ut sunt omnes resignatarii, nec fieret integrè, & absque diminu-
28 tione, ut promisit, atque præcepit B. Pius, adhibens consultò verba *emisse*, vel *habuisse*, ad exprimendum quemcumque modum acquisitionis, aliaque personalitatem denotantia, scilicet *singulis*, & *eos* ut ostenderet omnibus restitutionem fuisse promissam.

29 Huic enim adeò exagerato absurdo fuit præventivè in restrictu responsum à §. *nihil proindè usque ad fin.* & modò breviter repetimus, quod in executionem promissionum B. Pii restitutio fuit facta etiam resignatariis, qui successerunt in locum ipsorum Auctorum, à quibus camera pretium recepit, & quibus integrè, & absque diminutione fit restitutio, dum nihil de pretio recepto camera apud se retinet, unde plenè dicitur restituere, quamvis non reddat pecunias solutas resignantibus, cùm eæ ad ipsam non pervenerint, ut in puncto restitutionis à fisco faciendæ, magistraliter probat Bald. *in dict. cons.*145. *num.*2. *vers. nam de eo lib.*2.

30 Suppletio verò, per quam camera intendit solùm esse obligatam restituere pretium, quod ab Auctoribus resignatariorum recepit, ne dum non est superflua, & correctoria, sed summoperè necessaria, & menti B. Pii consentanea; Cùm enim obligatio restituendi sit ad cameram directa, eaque solùm verificetur in accepto, utique sine tali suppletione promissio verificari non posset de omnibus; Quinimò etiam juxta interpretationem partis adversæ, talis necessitas verificatur, cum dari possint casus, & de facto dentur, quod aliqui per resignationem acquisiverint titulo lucrativo à parentibus, vel consanguineis, quibus, nisi admittatur repræsentatio Auctorum, nihil esset restituendum.

Minusque huic suppletivo intellectui repugnat personalitas desumpta ex verbo *eos*, quæ videtur excludere repræ-
31 sentationem Auctorum, ut enim responsum fuit in restrictu, §. *semper enim cum seq.* in Constitutione pariter Innocentii VIII. promittitur, in casu suppressionis, restitutio summæ scutor.62400. ab ipsis solutæ, quamvis Pontifex cogitare potuerit in tali casu plures contingere potuisse re-
32 signationes, itaut non viverent amplius iidem Secretarii, qui dictam summam solverunt, Et si adhuc pars diversa sustinere vellet personalitatem, vigeret idem absurdum, quod resignatarii, qui gratuitò acquisiverunt, nihil consequi possent, ad quod evitandum semper recurrendum est ad repræsentationem Auctorum.

Verba pariter *emisse*, vel *habuisse* adhibita non fuerunt ad effectum approbandi pretium resignantibus solutum, sed ad effectum comprehendendi alios modos acquisitionis, quibus Officia haberi potuissent à camera, ut in restrictu, §. *semper enim*, cùm non semper venderentur, sed quandoque darentur in solutum, vel in pignus.

33 Non etiam relevat, quod resignatarii censeantur habere Officium à Principe, per hoc, quod resignans Officium dimittendo in ejus manibus dicatur de medio sublatus per extinctionem Juris, & Officium de novo conferatur per ipsum Principem, ut auctoritate Illustriss. D. de Luca *in* 1. *disc. edito super suppressione Collegii* pro Congregatione particulari, probant DD. ex adverso scribentes *in* §. *fine difficultate*; Id enim verum, & incontrovertibile est, quoad
34 titulum Officii, quod cùm sit de Regalibus haberi non potest nisi à Principe; At ex illo inferri nequit ad pretium, quod cùm sit in commercio, de eo Princeps non curat; Unde approbatio resignationis non operatur, quod etiam pretium sit approbatum, neque hoc firmavit dictus Illustriss. de Luca, & quatenus aliquid per modum motivandi, & excitandi difficultates super hæc dixisset, utique prævalere debet ipsius auctoritas in ultimo discursu magistraliter edito, & impresso, funditus examinata materia.

Omnisque difficultas cessat attento discretivo modo si- 35
gnandi supplicationes, quoties enim Officia tanquam vacantia, immediatè emuntur à Dataria, Pontifex profitetur concedere Officium, & creare Officialem, facta speciali, & individua mentione de pretio; Quoties autem illa acquiruntur per resignationem nihil dicitur de pretio, & resignatarius supplicat solùm se subrogari, prout de facto unicè subrogatur in locum resignantis; Undè manifestè constat, nedum repræsentationem Auctoris non esse fictitiam, sed illam esse positivè ab ipso Pontifice approbatam, ad quod supplicamus potissimè adverti, itaque distinctio probatur ab Officialibus, & expeditoribus Datariæ, quibus in hac materia standum est, Rota coram Celso *decis.*172. *à n.*15. *decis.*191. *n.*11. *& decis.*395. *n.*10.

Obligatio pariter restituendi integrum pretium solu- 36
tum resignantibus non desumitur sufficienter ex doctrina Bald. *cons.*424. *lib.*2. ea quippè nullatenus probat hoc assumptum, ut ostensum fuit in secunda Juris præteritæ positionis, §. *neque etiam applicatur cum seqq.* Et cum in casu nostro promissa fuerit per Cameram restitutio, quæ non 37
verificatur nisi in accepto, & incorporato, ut probat idem Bald. *cit. cons.*145. *n.*2. *lib.*2. non est de alia conventione quærendum.

Retortio argumenti desumpti ex usu loquendi B. Pii, 38
qui semper in hoc Motu proprio adhibuit verbum restituere in sua propria, & stricta significatione, commensurativè ad acceptum, de quo fit mentio, potuisset omitti; Ultra quod enim non semper habita fuit dicta expressa relatio, ea mirificè confirmat proprietatem significationis, & animum illi inhærendi, à qua proindè B. Pontificem recessisse non est dicendum in parte promissoria, & obligatoria, quamvis continente gratiam, & privilegium, quia si (ubi obligatio oriebatur ex contractu correspectivo inter ipsummet Pontificem, & Secretarios inito, ut contigit respectu scutorum 5500. receptorum pro restituendo pretio Officii venditi Cardinali Mediceo) promisit solùm restitutionem accepti, multò magis ita intellexisse censendum est in casu suppressionis Collegii, quatenus promissio intelligi posset ultra summam conventam in Constitutione Innocentii VIII. §. 23. quod de rigore non admittitur, respectu enim talis excessus, nulla daretur obligatio, sed promissio fuisset merè gratuita.

Nullius pariter roboris sunt argumenta desumpta ex da- 39
tione in solutum Officii primò vacaturi pro pretio aucto, ultra summam scutorum 5500. & ex promissione solutionis damnorum, & interesse in casu turbationis circa illius venditionem. Quoad primum enim, quia assignatio Officii, ejusque pretii excedere poterat summam per Papam receptam, ideo adhibitum non fuit verbum *restituere*, sed assignatio facta fuit per viam dationis in solutum, quæ benè verificari potest in excessu, non autem restitutio, & ita argumentum retorquetur.

Prout, & fortius retorquetur secundum, nam in promis- 40
sione damnorum, & interesse Papa non adhibuit verbum *restituere*, sed solùm verbum *solvere*, ut apparet ex verbis relatis per DD. ex adverso scribentes, §. *secundo Motu proprio*, & cùm solùm in dicto casu talis promissio facta fuerit, & quidem cùm causa valdè rationabili, quæ non militat in casu suppressionis, utique ex eodem argumento discretivæ dispositionis, non potest ad hunc secundum trahi, ut probatum fuit in secundo restrictu, §. *Quoniam ultra responsionem*.

Nihil relevat, quod contradistinctè promitti debuisset 41
restitutio pretii, & solutio damnorum, & interesse, & non sub unico verbo *solvere*, utraque promissio comprehendi, unde ex promiscuo utriusque verbi usu parem significationem inferunt DD. ex adverso scribentes. Quoniam æquivocatio est patens, cùm enim ex Juribus per ipsos allegatis restitutio exposcat solutionem, utique verbum solvere restitutioni adaptatur, sed quia hæc non invicem convertuntur, nam solutio etiam in non accepto verificatur, meritò, quando Pontifex voluit aliquid ultra acceptum promittere, usus fuit verbo *solvere*, non autem *restituere*: Nec curandum est de apostilla adjecta in margine Motus proprii, cùm ejus littera sit clara.

Eadem facilitate tollitur alia illatio, desumpta ex pro- 42
miscuo usu verbi *restituere*, & *erogare*, quod postremum im-

importat idem, ac solvere, nam ultra responsionem modo traditam, observandum est, quod Secretarii duplicem personam repræsentabant in restitutione facienda Cardinali Mediceo, alteram procuratoriam, alteram propriam, & tanquã primam gerentes, optimè dicebantur *restituere*, tanquã secundam, potius ipsi adaptabatur *erogare*.

Tandem nullatenus subsistit, quod omnibus Secretariis
43 competat actio ex empto, quæ, tanquam bonæ fidei, latam tribuere potest significationem verbo *restituere*: Resignatarii quippè cùm emerint Officium à Dataria, nec illi pretium solverint, consequenter talem actionem intra illam exercere non possunt, nam sine pretio contractus emptionis, & venditionis non datur.

Quare &c.

Prosper Archiepiscopus Myren.
Fisci, & Cam. Apost. Advoc.
Jo. Baptista Bottinus Coadjutor.
N. Severolus S. C. Advoc.
L. Zacchias.)
C. de Comitibus.) *Advocati.*
P. Pacionus.)

Replicatio Juris super secundo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Promissio certæ summæ restituendæ in casu suppressionis non excludit summam majorem, si major soluta fuerit per Officiales supprimendos.*
2 *Promissio restitutionis certæ summæ intelligitur taxativè, si apponatur in contractu, qui omnem extensionem excludit.*
3 *Si major summa sit stipulata, & minor promissa, vel è contra, semper obligatio restringitur ad minorem.*
4 *Diversus modus loquendi denotat diversitatem intentionis.*
5 Fagnan. in capit. Epistolæ de probat. *declaratur*, & num.11.
6 *Fiscus non tenetur restituere, nisi pretium receptum.*
7 *Venditor in retrovenditione non tenetur, nisi ad restitutionem pretii recepti.*
8 *Pretium majus, conventum inter resignantem, & resignatarium, non valet immutare naturam Officiorum.*
9 *Debitor cessus tenetur restituere pretium acceptum, quivis cessio facta fuisset vel pro majori, vel pro minori pretio.*
10 *Augmentum proveniens ex conventionibus factis inter resignantes, & resignatarios, propriè non dicitur pretium*, & num.11.
12 *Observantia interpretativa, quæ est vicinior actui, qui interpretatur, attendenda venit.*
13 *Maximè si desumatur ex actibus ipsius disponentis.*
14 *Mens disponentis desumitur ex eo, quod ipse facere consuevit.*
15 *Verba* Ad hæc *important restrictionem ad præcedenter expressa.*
16 *Verba* iisdem modo, & forma *excludunt omnem extensionem.*
17 *Promissio B. Pii, si intelligeretur de restituendo id, quod Camera non accepit, esset mera donatio cadens sub revocatoriis.*

1 CUm ad eliciendam voluntatem B. Pii, potissimè in secundo restrictu dixerimus, quod Innocentius Octavus (qui solus ante B. Pium loquutus fuerat de suppressione Collegii) mandaverit, & promiserit in talem casum restitui summam ducatorum 62400. idcircò DD. ex adverso scribentes toto, sed inani conatu studeant hoc impugnare, sub prætextu, quod Innocentius nil aliud in §. 23. fecerit, quam assecurare, ne Secretarii damnum aliquod pati possent, ponderando, quod in margine dicti §. legantur hæc verba *Assecuratio dictorum emolumentorum*; Adeoque ex affirmativa promissione certæ summæ, in dictum casum suppressionis, non excludatur summa major, sed promissio intelligatur, quatenus postea major soluta non fuerit, ut supponitur, ita firmare in terminis pretii Officiorum Romanæ Curiæ, Mandos. *cons.*95. *n.*4. & Fagnan. *in cap. ex epistolæ n.*14. *&* 15. *de probat.* Additurque quod ita etiam in dubio Innocentiana sit intelligenda, veluti continens gratiam quæ proinde non potuit derogare juri, juxta cujus dispositionem prætenditur restituendum esse totum id, quod ab Officialibus fuit erogatum, sive Datariæ, sive resignantibus.

At hæc responsiones nullius prorsus sunt ponderis.

2 Negatur enim, quod Innocentius processerit per viam gratiæ, dum fuit conventio, & pactum cum Secretariis pro se ipsis; & eorum successoribus solemniter initum, ut ostendunt verba dicti §.23. in fin. ibi, *Sic enim cum ipsis Secretariis nos in tractatu omnium præmissorum convenisse, & sic pacto expresso eis pro se ipsis, & eorum successoribus fuisse solemniter pollicitos, in fide Pontificis, recognoscimus, & Card. de Luca de Offic. Venal. &c.* *attestamur*. Conventio autem, & contractus excludit omnem extensionem, & operatur, ut promissio restitutionis certæ summæ intelligatur taxativè facta, vulgata *l. quidquid adstringenda, ff. de verb. obligat.* Dec. *cons.*423. *n.*8. Mans. *consult.*13. *sub num.*35. *vers. imputare enim*, Rota *decis.*759. *num.*9. *part.*4. *divers. & decis.*172. *num.*89. *& sequent. part.*6. *recent.* Adeout, etiamsi major summa sit sti- 3
pulata, & minor promissa, vel è contra, semper obligatio restringatur ad minorem, nec ultra prætendi possit juxta *Text. expressum in l.*1. §. *si stipulante, ff. de verb. obligat.* Maximè dum Innocentius cogitavit etiam de tempore futuro, & remoto, & promissionem direxit, nedum erga Secretarios præsentes, sed etiam erga successores, quos verisimiliter credere potuit emere posse officia à resignantibus majori pretio.

Nihilque facit, quod in margine in principio dicti §.23: 4
fuerit adnotatum *Assecuratio emolumentorum*, quia hoc refertur ad primam partem, in qua Pontifex prospicere voluit indemnitati Officialium circa emolumenta, dum bona fide crediderunt simplici verbo suo, atque ita, ut haberent ad minus singulis annis summam 8000. ducatorum auri, nec prædicta verba marginalia respiciunt secundam partem omninò diversam, in qua consideratur casus revocationis, & suppressionis Officiorum, & promittitur restitutio pretii, prout diversitatem denotat, nedum substantia, sed modus loquendi, ut indicant verba illa, *Si verò erit facta Officii revocatio, &c.*

Nec contrarium dicunt DD. ex adverso allegati cum supposito, quod punctualiter loquantur in terminis pretii Officiorum Romanæ Curiæ.

Mandos. *etenim cons.*95. *num.*4. loquitur de materia omninò diversa.

Fagnan. *verò in cap. ex Epistolæ de probat.* tractat de Of- 5
ficiis, & Montibus vacabilibus, in quorum erectione aderat solum pactum de redimendo, non expresso certo pretio, ut dicit *num.*9. & clarius *num.*16. ac ideò non potest applicari Bullæ Innocentianæ, in qua fuit expresse conventa promissio restitutionis certi pretii in casum extinctionis. Præterea Fagnan. nil aliud probare voluit, nisi quod, ubi non adest certa lex in erectione officiorum statuta, redemptio fieri nequeat pro solo primo pretio in erectione recepto, quando postea in ultimis venditionibus factis à Camera majus pretium ad ejus manus pervenit, & hoc potius ex motivo æquitatis, ne Camera locupletetur cum alterius jactura, ut dicit *num.*10. *vers. deveniendo*, ibi, *Videtur dicendum redemptionem fieri debere pro pretio, pro quo hujusmodi officia, & loca Montium fuerunt ultimo loco vendita per Cameram, non autem pro pretio; de quo in prima erectione, quia cum hujusmodi officia, & loca Montium per obitum illa obtinentium, aut alio modo reversa fuerint ad Cameram, & deinde revendita majori pretio, si primum tantum pretium restitueretur, emptor esset in damno, quia non consequeretur pretium à se solutum Cameræ Apostolicæ, & Camera locupletaretur cum alterius jactura.* Undè doctrina hæc mirificè retorquetur contra DD. Adversarios, & clarissimè fundat intentionem Rev. Cameræ.

Quod verò juxta dispositionem juris, (secundum quod 6
prætenditur esse intelligendam Innocentianam) restitui debeat totum pretium ab Officialibus, sive Datariæ, sive resignantibus solutum, nullo modo subsistit, nec in contrarium quidquam de novo deducitur, sed DD. exadverso scribentes se remittunt ad deducta in præterita positione, in qua fuit latissimè pro Camera ostensum, & probatum totum oppositum, ut in prima juris, §. *præsertim*, signanter in terminis Fisci per textum *litteralem in l. Procurator, ff. de Jur. Fisci*, & tunc addimus, Bald. *cons.*145.

num.3. lib.2. in replicatione super primo articulo citato §. *huic enim*.

Et confert concluſio communiter recepta, quod in re-
7 trovenditione non tenetur venditor niſi ad reſtitutionem pretii recepti, ut præ aliis tenent Gozzadin. *in repetit. in l.2. n.178. & 181. C. de pact. inter emptor. & vendit. inter repetentes ſuper prima par. Cod. fol.525.* Zoanet. *de empt. & vendit. in cap. de pact. de retrovenden. num.16. 111. 113. & 117. uſque ad 123.* ubi ad contraria reſpondet Tiraquell. *de retract. convent. §.4. gloſſ.3. in fin.* Maurit. *de empt. & vendit. titul.7. n.7. num.94. cum ſeqq.* Berlich. *concluſ. legal. part.2. concluſ. num.4.*

8 Quodque majus pretium conventum inter reſignantem, & reſignatarium attendatur, nec Officiorum naturam immutare valeant, dicunt de Pont. *conſ.39. num.10. lib.2.* de Philipp. *diſceptat. fiſcal. 11. verſ. reſoluto, ex his ſub num.44.*

9 Et in proximis terminis extinctionis locorum Montium, exemplo debitoris ceſſi, optimè advertit Illuſtriſſimus de Luca *tit.de regal. diſc.33. à n.3. ad* 8. Quinimò magis præcisè, quoad augmentum proveniens ex conventionibus factis inter reſignantes, & reſignatarios non poſſit
10 dici propriè pretium, nec reſtitui debeat, probat Ferdinand. Branc. *inter allegat. diverſ.* apud Marin. *allegat.66. à num.7. ad 17.*

11 Ad exempla verò fel. record. Clementis Octavi in ſuppreſſione Officii Præfecturæ carcerum, & Alexandri Septimi in ſuppreſſione Montium vacabilium, latè ſuprà reſponſum in prima juris præteritæ poſitionis, §. *nam Clemens Octavus, & §. Alexander pariter cum ſeqq.* quam reaſſumi ſupplicamus, dum ibi clarè oſtendimus Clementem, ultra pretium donare voluiſſe ſcuta 2000. ibi, *Et alia ſcuta 2000. quæ ei, &c. donavimus, &c.* Alexandrum etiam fuiſſe motum ex pietate, ac munificentia, & quod in diſcuſſione articuli de ipſius ordine præcedenter facta, quæſtio fuit ſolùm utrum eſſe reſtituendum pretium primæ erectionis, ut aliqui ſuadebant, & veluti fuerat à Beato Pio in ſimili ſuppreſſione obſervatum, vel majus pretium, Cameræ tamen ſolutum, juxta vacationum contingentiam, pro qua mitiori opinione reſponderat Fagnan. ut in voto regiſtrato *in citat. cap. ex Epiſtolæ de probat.* & ſic hujuſmodi exempla non ſolùm non obſtant, ſed potius mirificè retorquentur, & probant obligationem in ſimilibus ſuppreſſionibus eſſe reſtituen. tantummodo pretium acceptum à Camera.

12 Et quatenus ſtandum ſit exemplis, pro interpretanda mente B. Pii, non poſſumus habere magis proprium, quam ejus obſervantiam, in reductione Montis Julii præcedenter facta, ut ponderamus in reſtrictu ſuper hoc articulo §.6. In materia enim obſervantiæ interpretativæ ſemper attenditur illa, quæ eſt proximior actui, qui interpretatur, & ita quod attendenda ſit antiqua, utpotè vicinior diſpoſitioni, in terminis ejuſdem Conſtitutionis Pianæ advertit Illuſtriſſimus de Luca *de Regal. diſcurſ.72. verſ. replica-*
13 *bam tamen*; Idque eo magis procedit, quoties obſervantia deſumitur ex actibus ejuſdemmet diſponentis, ut per Ca-
14 ſtill. *de interpret. ult. volunt. lib.5. cap.101. num.4. & 5. ad fin.* Et quod mens diſponentis optimè deſumatur ex eo, quod ipſe facere conſuevit, dicit Rot. penes Caſſador. *deciſ.12. num.14. de præben.* coram Coccin. *deciſ.328. num.2. & deciſ.50. num.26. part.5. recent. & deciſ.300. num.29. part.12.*

Non ſubſiſtente reſponſione; quod ſolùm fuerint reducti fructus, quia ſi benè perpendatur Motus proprius dictæ reductionis, apparebit in illo contineri declarationem, quod ſi qui eorumdem Montiſtarum nollent acquieſcere, ipſis reſtituerentur ſcuta 100. pro quolibet loco, & ſic pretium primæ erectionis, iſtudque exemplum pro reſtitutione ſolius primi pretii in erectione conventi, deductum fuit ab Alexandro Septimo in ſuppreſſione Montium vacabilium, ex quo ejus applicatio magis confirmatur.

Controvertunt etiam DD. ex adverſo ſcribentes, quod Beatus Pius voluerit ſolùm confirmare, & innovare conceſſiones Collegio factas ab anteceſſoribus, & ſignanter ab Innocentio, ſupponendo id repugnare verbis Motus proprii, ibi, *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes*, ſed ex lectura manifeſtiſſimè dignoſcitur ea nullo modo referri poſſe ad favores Secretariis factos ab anteceſſoribus, ſed ad factos à ſe ipſo in præcedenti parte Motus proprii, ſicut denotant verba ipſa *Ad hæc, &c.* quæ reſtrictionem ad præcedenter 15
expreſſa, evidenter important Alciat. *conſ.5. num.2. lib.9.* Barboſ. *diſt.8. num.1.* Et quod verè B. Pius noluerit ullo modo alterare conceſſa per anteceſſores, ſed ſolum confirmare, & innovare, quatenus non eſſent in uſu, nimis clarè apparet ex ipſo contextu Motus proprii in eadem ſecunda parte, §. *Ad hæc &c.* ubi Pontifex expreſsè proteſtatur confirmationem, & innovationem feciſſe iiſdem modo, & forma, quibus per prædeceſſores conceſſiones factæ 16
fuerunt, quæ verba excludunt omnem penitus extenſionem, Cacheran. *conſ.19. num.51. & 52.* Cyriac. *contr.69. num.38.* Altograd. *conſ.58. num.43. in fin. lib.1.* optimè Rota *deciſ.555. num.6. part.2. recent.* & coram Dunoz. Jun. *deciſ.715. num.1.* ubi præcisè ponderatis his verbis *iiſdem modo, & forma* dicitur, quod omnimodam identitatem deſignant.

Quatenus autem redarguitur, quod nos ipſi fateamur 17
B. Pium mandaſſe reſtitui totum id, quod ultrà ſummam ducatorum 62400. promiſſam ab Innocentio, fuiſſet per Cameram receptum: Reſpondetur, quod non benè DD. ex adverſo ſcribentes perceperunt noſtrum intentum, nunquam enim hoc admiſimus, ſed clarè diximus in reſtricto ſaper ſecundo articulo, §. *ex quibus*, quod de ſtricto rigore ſubſtineri potuiſſet Innocentianam non fuiſſe immutatam, & alteratam, & nihilominus Cameram non prætendere, niſi eximere ſe à prætenſa obligatione reſtituendi ultra acceptum, ex quo Sanctiſſimus ſectando magis æquitatem, quam rigoroſam juſtitiam in ſuo Motu proprio juſſit reſtitui totum id, quod Dataria recepit à ſingulis. Nec contrarium diximus in reſtrictu ſuper *tertio §. ſi ab initio*, ſed ſolùm quod, quatenus promiſſio B. Pii poſſet, quod ſemper negamus, intelligi de reſtituendo id, quod Camera non accepit, eſſet mera donatio cadens ſub revocatoriis.

Optimè ſubſiſtit in facto, nec evitari poteſt, fundamen- 18
tum, quod profectò eſt ſolidiſſimum, deductum in noſtro ſecundo reſtrictu, §. *quoniam* ex diſcretivo modo loquendi, dum Pontifex voluit in caſu diverſo, ubi fuit conſiderata contraventio ex parte Cameræ, reſtitui, nedum pretium, ſed etiam damna, & intereſſe; Nec effugium relevans præbet, quod dum B. Pius declaravit reſtituendum eſſe omne pretium, neceſſarium non fuerit ſuperaddere augmentum, quia illud nullatenus venit ſub nomine pretii, ut ſupra fuit probatum, §. *Et in proximis terminis*.

Nec minus ſubſiſtit argumentum, in noſtro ſecundo reſtrictu deductum, ex eo, quod alias reſultaret maxima læſio Cameræ, quæ nullatenus excluditur ex reſponſionibus ex adverſo datis, ut oſtenditur in Memoriali ſuper læſione ad partes, cum calculo, & dicetur etiam in replicatione ſuper tertio articulo.

Quare &c.

Proſper Archiepiſcopus Myren.
Fiſci, & Cam. Apoſt. Advoc.
Jo. Baptiſta Bottinus Coadjutor.
N. Severolus §. C. Advoc.
L. Zacchias.)
C. de Comitibus.) *Advocati.*
P. Pacionus.)

Replicatio Juris ſuper tertio Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *OBſervantia non ſufficit probata in uno de contentis in gratia, ſed eſt probanda in puncto individuali, de quo agitur.*

2 *Quamvis effluxerit tempus centum annorum, & ultra:*

3 *Negativa probatur ex diligentiis factis in libris, ubi aliquid erat regiſtrandum.*

4 *Bulla 98. Pii Quarti regiſtrationem requirit in omnibus gratiis, etiam in minimo cameræ præjudicialibus.*

5 *Confirmationes in forma communi non convalidant actum nullum, qualis dicitur gratia non regiſtrata.*

6 *Præſtant ſolum majus robur actui valido:*

7 *Etiam*

7 *Etiamſi eſſent in forma ſpecifica, non ſuppleant defectum nullitatis.*

8 *Sufficit quod Papa certioratus non fuerit de nullitate, ad hoc, ut confirmatio non ſuffragetur.*

9 *Derogatio* Conſtitutionis Pianæ de regiſtran. *ſatis non eſt, quod ſit in confirmatione, ſed requiritur, quod ſit in actu confirmato.*

10 *Licet Actus confirmatus validari non poſſit à confirmatione, tamen iſta habet vim novæ conceſſionis, quando emanavit ex certa ſcientia nullitatis actus confirmati.*

11 *Regula* de Jure quæſit. non tollen. *non ſolùm loquitur de juribus privatorum, ſed etiam de juribus Cameræ.*

12 *Derogatio dictæ regulæ debet eſſe ſpecifica, & individualis.*

13 *Stante clauſula* ſublata *an poſſit opponi de regula prædicta.*

14 Illuſtriſs. D. de Luca diſc. 5. n. 21. de regal. *in quibus terminis loquatur.*

15 *Donationes gratuitæ revocantur ex* regul. 64. *Cancellariæ, & aliis Conſtitutionibus Apoſtolicis.*

R. P. NUllitas ex defectu regiſtrationis non evitatur ex lapſus temporis, quia præſumptio indè reſultans non intrat, dum non adeſt obſervantia in ſpecie hujus partis conceſſionis, quod in caſum ſuppreſſionis officiorum reſtitui debeat pretium prætenſum Rota coram
1 Gregor. *dec.459. n.7. & dec.39. n.22. & ſeqq. p.8. rec.* Nunquam enim evenit iſte caſus, & hoc ſufficit, etiam quod
2 fluxerit tempus pluſquam centum annorum, Rota *deciſ. 350. n.16. & ſeqq. p.16. rec.*

Ulterius hæc eſt ſimplex præſumptio, quæ cedere debet veritati, & veritas eſt id, quod diximus, nam perquiſitis libris, in quibus ſimiles gratiæ ſunt regiſtrandæ, iſta non fuit reperta, ut probatur in replicatione facti. Ex
3 diligentiis enim hujuſmodi concludentiſſimè probata remanet negativa, Rota coram Gregor. *dec.139. num.15. & 287. n.4.* & coram Ubaldo *dec.300. n.31. & deciſ. 216. n.9. part.6. rec.*

Non poteſt autem controverti, quod Motus proprius B. Pii V. ſi eſſet intelligendus juxta ſenſum partis adverſæ, non contineret maximum Cameræ præjudicium, ac ideo intraret neceſſitas regiſtrationis, ut fuit deductum in tertio articulo, & latè comprobatur ex particulari ſcriptura, unà cum fideli calculo, data per Illuſtriſſimum D. Commiſſarium ſuper læſione. Et tamen Bulla 98. Pii IV. re-
4 giſtrationem requirit in omnibus gratiis, etiam in minimo Cameræ præjudicialibus.

Defectus hic nullo modo petendi poteſt ſublatus ex confirmationibus Sixti V. & aliorum, cum ſuppletione omnium defectuum, & cum ſpeciali derogatione Conſtitutionis Pianæ de regiſtran.

Quod enim attinet ad ſuppletionem defectuum, ea minimè operatur convalidationem actus nulli, qualis eſt gra-
5 tia præjudicialis non regiſtrata, ac ſi non emanaſſet, ut decernitur in dicta Bulla Piana, non ſolùm ſi confirmationes ſint in forma communi, prout iſtæ, Molin. *primog.*
6 *lib.7. cap.7. n.2.* ubi quod ſolùm præſtant majus robur actui valido, Rota *dec.639. n.12.* apud Poſth. *de manut. & deciſ.*
7 *84. n.10. p.7. rec.* Verùm nec ſi eſſent in forma ſpecifica, ut in *dec.31. n.6. p.2. diverſ.* Et in terminis, quod ſufficiat
8 nullitatem ex defectu regiſtrationis non fuiſſe Papæ narratam, Spad. *conſ.176. num.2. lib.2.* Rota *dec.56. n.15. part. 8. recent.*

Quo verò ad derogationem *Conſtitutionis Pianæ de regi-*
9 *ſtran.* in dictis confirmationibus adjectam, facilis eſt replicatio, quia concernit ſolùm validitatem earumdem confirmationum, non autem actus confirmati, quando, prout erat nullus, & literaliter, tam Bulla Sixti V. quam Chirographus, & Breve Sixti V. datum exadverſo, eximunt ſolùm à regiſtratione, cum derogatione Bullæ Pianæ, confirmationes ab eis factas, ut in Bulla Sixti, ibi, *aut ad regiſtrationem, vel adnotationem præſentium in Camera, juxta Conſtitutionem Pii IV. &c. Conſtitutione prædicta non obſtante, &c.* & in dicto Brevi Gregorii, ibi, *ſeu ad præſentationem, ad regiſtrationem præſentium in Camera, juxta Conſtitutionem Pii Papæ IV. de gratiis, qualecumque Cameræ prædictæ intereſſe concernent. in eadem Camera regiſtrandis, immune teneri, &c.* Unde etiam comprobatur defectus intentionis, quia, dum hi Pontifices, & præſertim Gregorius, agnoverunt neceſſitatem regiſtran. gratias, qualecumque intereſſe Cameræ concernentes, non ita de facili approbaſſent Motum proprium B. Pii, in hac parte, ſi ſciviſſent continere poſſe adeo grave præjudicium Rev. Cameræ.

Doctrinæ autem in contrarium allegatæ Illuſtr. de Luca *diſc.3. n.9. de regal. & dec. 175. n.9. p.6. rec. & 145. p.5. &* 10
7. dicunt ſolum, quod ubi actus confirmatus eſt nullus, validari non poteſt à confirmationibus, ſed eæ vim habent novæ conceſſionis, quando emanarunt ex certa ſcientia nullitatis actuum confirmatorum, quæ profectò deficit in caſu præſenti.

Alia nullitas ex non adjecta derogatione regulæ *de Jure quæſit. non tollen.* pariter optimè ſubſiſtit, non obſtantibus reſponſionibus exadverſo datis.

Prima enim, quod regula loquatur ſolum de Juribus 11
privatorum, nullum habet fundamentum, quia loquitur indiſtinctè, quod per quamcumque conceſſionem, aut gratiam *nulli Jus ſibi quæſitum quomodolibet tollatur*: nimis autem durum eſſet, quod ſi Papa voluit præſervare indiſtinctè Jus omnium, præſervare noluerit Jus ſuæ Cameræ Apoſtolicæ, dum Summi Pontifices, & ſignanter ipſemet B. Pius, ſummo ſtudio ſemper curarunt ejus indemnitati providere.

Secunda; quod actus de ſe oſtendat concedentis voluntatem remittendi Jus ſuum, non applicatur, quia Motus proprius B. Pii hoc nullatenus oſtendit.

Tertia, quod nullum in eo contineatur præjudicium, ceſſat ex facto, ſi Motus proprius debeat intelligi juxta prætenſionem partis adverſæ.

Quarta, quod de dicta regula non poſſit opponi, ſtante clauſula ſublata, & decreto irritanti adjectis in Motu proprio B. Pii, ceſſat ex communi, & receptiſſima opinione quod derogatio regulæ debet eſſe ſpecifica, & individualis 12
Sarnen. *proœm. ejuſdem regulæ qu. 6. in fin. & ſuper dict. q. 15. n.6. pariter in fin. & q.19.* Rota penes Verall. *deciſ.* 30. *p.3.* & coram Buratt. *dec.576. n.6.* ibi addens litt. A.

Deciſiones autem exadverſo allegatæ *117. n.3. p.2. rec.* & apud Giovagnon. *conſ.28. ſub n.43. verſ. & ulterius lib.* 13
2. loquuntur expreſsè in gratiis de ſui natura præjudicialibus, & quatenus exabundanti addunt etiam hanc reſponſionem, quod non poſſit dari de regula, ſtante clauſula ſublata, ſe fundat in *dec.* Millin. *15. num.3.* in qua hoc expreſsè non dicitur, ſed ſolum habetur placuiſſe reſponſionem Pariſ. *conſ.1. n.32. cum ſeq. lib.4.*

Nullitas etiam ex Conſtitutione Sixti V. non evitatur, quia non poteſt eſſe magis punctualis, nec magis adaptabilis caſui noſtro, ut ex verbis relatis in reſtrictu ſuper ſecundo articulo verſ. 4.

Diſcurſus verò Illuſtriſſ. D. de Luca *5. num.21. de regal.* nullo modo firmat, ut exadverſo ſupponitur, quod Conſtitutio Sixtina loquatur de hiſce officiis, quia ſolùm dicit 14
quod non procedunt in iis, quæ alterata, & corrupta eorum natura, conceſſa ſunt in purum allodium.

Prout nec poſſet evitari revocatio, *ex regul.* 64. Cancellariæ, & ex notis Conſtitutionibus: Nam regula optimè procedit in hoc caſu, ut ex lectura, & Conſtitutiones 15
pariter, ſignanter illa Innocentii X. *13. à §. 13. ad 31.* loquitur de omnibus præjudicialibus.

Tandem quoad læſionem optimè ſatisfacit Illuſtriſs. D. Commiſſarius in particulari ſcriptura cum calculo fideliter facto, illam ad oculum demonſtrante.

Quare, &c.

Proſper Archiepiſcopus Myren.
Fiſci, & Cam. Apoſt. Advoc.
Jo. Baptiſta Bottinius Coadjutor.
N. Severolus §. C. Advoc.
L. Zacchias.)
C. de Comitibus.) *Advocati.*
P. Pacionus.)

Re-

Replicatio Juris super quarto Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *EX descritivo modo loquendi auguitur disponentis voluntas.*
2 *Aliud est universitas, aliud singuli de universitate.*
3 *Privilegium, quod debet suum effectum sortiri, extincto Collegio, non dicitur concessum ipsi Collegio, sed particularibus personis.*
4 *Collegium nunquam moritur.*
5 *Quodlibet minimum verbum in lege positum debet aliquid operari.*
6 *In Constitutione Papali neque una syllaba vacare debet.*
7 *Privilegium concessum ex causa remunerationis restrictum censetur ad illos, qui contulerunt beneficium.*
8 *Etiamsi facta fuisset mentio dignitatis, non autem personæ.*
9 *Privilegium concessum pro resarciendo damno, dicitur concessum iis, qui tale damnum patiebantur.*
10 *In privilegiis interpretandis non est attendendum majus lucrum privilegiati, sed quid voluerit Princeps concedere.*
11 *Pacta servare in contractibus maxima est justitia.*
12 *Privilegium in dubio est judicandum personale.*
13 *Privilegium personale non extenditur ad successores.*

R. P. ADeo relevans est motivum in quarto articulo adductum, quod concessio Motus proprii B. Pii fuerit personalis, & restricta ad illos, qui eo tempore officia possidebant, & consequenter cum eorum personis extincta remanserit, ut ipsi DD. exadverso scribentes negare non audeant, & ad illud evitandum confugiant ad facti negativam, sed frustra, cum facti veritas clarè resultet ex verbis ipsius Motus proprii promittentis restitutionem pretii officiorum singulis Secretariis, consideratis uti singulis, & non autem uti universis, nam quando B. Pontifex voluit illos considerare uti universos, & constituentes Collegium, addidit verbum Collegium, ex quo
1 discretivo modo loquendi manifestè desumitur, quod non ipsum Collegium, sed personæ Secretariorum fuerint consideratæ, ipsisque privilegium concessum; ut diximus *in restrictu super quarto articulo §. final.* & comprobant Alex. *consil.* 170. *n.* 7. *lib.* 7. Ruin. *consil.* 41. *sub n.* 9. *tertio illud lib.* 2. Rota *dec.* 388. *n.* 12. *p.* 1. *rec.* & coram Merl. *dec.* 825. *n.* 19.
2 *ad fin.* Aliud autem est universitas, alius singuli de universitate, Surd. *consil.* 28. *n.* 104. *& dec.* 226. *n.* 10. Rota penes Mantic. *dec.* 259. *n.* 6. *ad fin.* & coram Buratt. *dec.* 285. *n.* 4.

Istaque veritas magis elicescit, animadvertendo, quod restitutio esset facienda in casu suppressionis Collegii, unde non poterant Secretarii considerari uti constituentes unum corpus, sicque perneceſsè dicendum venit privilegium,
3 quod debebat effectum suum parere extincto Collegio, concessum fuisse particularibus personis, non autem ipsi Collegio, Bald. *in cap. Imperialis num.* 10. *de pactis const.* Brun. *in tract. de mutat. & transformat. memb.* 2. *concl.* 10. *n.* 68. Petr. de Perus. *in tract. de mutat. Stat. Eccles. in princ.*
4 *num.* 3. & 4. & personæ sunt, quę vivunt, & moriuntur, non autem Collegium, Rota *dec.* 157. *n.* 14. *p.* 17. *rec.*

Nec contrariantur, imo mirificè comprobant nostrum intellectum verba illa *tunc viventibus*, nam ex iis apertè desumitur B. Pontificem voluisse restitui pretium solutum illis Officialibus, qui reperiebantur tempore motus proprii, si vixisset tempore suppressionis; alias superfluè, & ineptè fuisset appositum verbum illud *viventibus*, cum satis fuisset dicere *restitutis singulis Secretariis pecuniis per*
5 *ipsos solutis*, quod non est dicendum, nam quantumlibet minimum verbum in lege positum debet aliquid operari, & suum debitum effectum producere, *cap. si Papa in fine de privil. in* 6. Put. *dec.* 191. *n.* 7. *lib.* 1. *in correct.* Rot. *dec.* 121. *n.* 45. *divers. & dec.* 112. *n.* 11. *p.* 7. *rec.* & præcipuè in Constitutione Papali, ubi neque una syllaba vacare debet, 6
glos. in cap. solitæ vers. tanquam de majorit. & obedien. Staphil. *de litter. grat. tit. de vi, & potest. clausular.* 157. *proem. num.* 128.

Verùm, nedum verba, sed potissimè causa concessionis Privilegii convincit illud esse personale, quia, ut deduximus *in nostro restrictu §. primo igitur*, cum fuerit concessum ex causa mutui scut. 5500. facti per Secretarios, qui tunc temporis existebant, ipsis, & non aliis Privilegium 7
concessum fuisse dicendum venit, ut ultra ibi allegatos confert *text. in l.* 1. *in fin. ff. de constit. Princ.* & dicunt Nat. *consil.* 164. *n.* 20. *& seq.* Sylvan. *consil.* 4. *sub num.* 16. Buccafer. *consil.* 97. *n.* 5. Cravet. *consil.* 929. *in fin.* Capyc. Galeott. *controvers. lib.* 2. *contr.* 51. *nu.* 9. & hoc locum habet, etiam si fuerit facta mentio dignitatis, Cravett. *consil.* 239. *n.* 4. Ro- 8
man. *consil.* 503. *n.* 7.

Non obstante, quod Secretarii tunc existentes non ob- 9
tulerint pecunias de proprio, sed capiendas ad censum nomine Collegii, nam cum census esset extinguendus, damnum solutionis fructuum ipsius census patiebantur ipsi Secretarii tunc existentes, qui emolumēta officiorum ad ipsos spectantia erogare debeant in solutionem fructuum census, nec illud sentire poterant alii, qui posteà in officio successissent, & sic privilegium dicitur concessum iis, qui tunc temporis tale damnum patiebantur, & non aliis Barb. *in l. quia tale n.* 14. *ff. solut. matrim.* Alciat. *consil.* 7. *sub num.* 16. *vers. confirmatur etiam lib.* 4. *tom.* 1. Cravett. *consil.* 929. *in fin.* Jas. *consil.* 89. *in vers. secundo facit lib.* 3.

Nec ad extendendum privilegium ultra personas Secretariorum, tunc existentium, facit ratio exadverso adducta, scilicet quod ipsi sic in venditione officiorum potuissent majus pretium reperire, quia in interpretandis privilegiis non est attendendum majus lucrum, vel commodum 10
Privilegiati, sed quid voluerit Princeps concedere, Surd. *consil.* 281. *n.* 7. *& seqq. lib.* 2. Valenzuel. *consil.* 114. *n.* 12. *& per tot.* Capyc. Latr. *dec.* 154. *n.* 52. *p.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 55. *n.* 23.

Minus subsistit, quod dispositio Motus proprii contineat in effectu id, quod de jure inest, ac justitia exigit, quia potius continet meram gratiam, nam cum ex pacto contento in Bulla sanctæ mem. Innocentii Octavi, in ex- 11
tinctione Collegii, essent restituenda sola ducata de Camera 62400. nihil magis justitiæ conveniebat, quam pacti observantia, *l.* 1. *ff. de pact.* Bald. *consil.* 234. *n.* 1. *volum.* 1. Cyriac. *controv.* 239. *num.* 13. *& seqq. & contr.* 453. *n.* 25. *& seqq.*

Cùm itaque ex prædictis appareat privilegium esse personale, & in dubio tale judicandum sit, Cephal. *consil.* 165. *n.* 91. *lib.* 1. Turrett. *consil.* 58. *n.* 3. *vol.* 2. Ansald. *consil.* 14. *nu.* 38. Ursill. ad Afflict. *dec.* 128. *n.* 1. & 2. Mar. Antonin. *variar. lib.* 1. *resol.* 109. *n.* 6. Decian. *consil.* 6. *n.* 51. & 52. *libr.* 2. Rot. penès Mantic. *dec.* 150. *nu.* 6. concludendum est illud non posse suffragari, nisi illis Secretariis, qui aderant tempore privilegii, nec ad alios eorum successores posse extendi, *c. privilegium de regul. jur. in* 6. Natt. *consil.* 218. 13
nu. 7. *& seq. & consil.* 311. *num.* 5. Spada *consil.* 206. *vol.* 3. Surd. *consil.* 103. *n.* 14. *& consil.* 127. *n.* 67. Salgad. *in labyrint. cred. p.* 2. *cap.* 10. *num.* 102.

Quare &c.

Prosper Archiepiscopus Myren.
Fisci, & Cam. Apost. Advoc.
Jo. Baptista Bottinius Coadjutor.
N. Severolus S. C. Advoc.
L. Zacchias.)
C. de Comitibus.) *Advocati*
P. Pacionus.)

NUM XIV.

Informationes pro Officialibus in eadem secunda propositione.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *EXpressio summæ restituendæ in casu suppressionis Secretariorum, appositæ in Bulla Innocentii VIII. non stat taxativè, sed demonstrativè, & n.* 2. & 19.
3 *Intelligitur rebus sic stantibus, & nisi Secretarii in acquisitione officiorum majorem summam erogassent.*
4 *De jure communi in suppressione officiorum est refundendum pretium currens de tempore suppressionis.*
5 *Princeps auferens officia, seu alias res à subditis tenetur restituere integrum pretium.*
6 *Absurdum est, quod Officialis amittere debeat illud augumentum, quod Principe approbante exbursavit in acquisitione Officii.*
7 *Officiales dicuntur habere in Auctorem Principem concedentem.*
8 *Non debent sub fide publica, & absque ulla eorum culpa proprii patrimonii jacturam pati, & n.* 23.
9 *Nonnulla exempla, ex quibus apparet, quod Pontifices in suppressione officiorum restituerunt pretium solutum, & aliquando pretium currens Officialibus.*
10 *In claris non recurritur ad interpretationes, & subaudito intellectus.*
11 *Verbum* restituere, *quando habeat vim dandi, & solvendi.*
12 *Significat dare, & solvere, quando id suadet subjecta materia.*
13 *Beatus Pius usus promiscuè fuit verbo* restituere, *& verbo* solvere.
14 *Damna, & interesse dicuntur restitui, & non solvi.*
15 *In Bulla Gregorii Decimitertii super jure congrui retrahens obligatur ad restituendum pretium primo emptori quamvis illud ipse non receperit.*
16 *Verbum* restituere, *quando est directum ei, cui facienda est restitutio, accipitur pro dare, & solvere.*
17 *In bulla piana verba restitutionis sunt directa ad Secretarios.*
18 *Beatus Pius indefinitè mandavit restitui singulis Secretariis id, quod in emptione officiorum eos impendisse constiterit.*
20 *Majora privilegia Secretariis indulsit, quam eis concessisset Innocentius Octavus, & n.* 24.
21 *Loca Montis Julii vacabilis non suppressit, sed eorum fructus reduxit.*
22 *Majus esset damnum Secretariorum, si non consequerentur integrum pretium per eos exbursatum, quam damnum Cameræ, si solveret augmentum pretii, quod non recepit, & de ratione, & n.* 25.
26 *Negativa est probanda ab eo, qui in illa suam fundat intentionem.*
27 *Et observantia* 30. *annorum præsumitur Apostolicum beneplacitum.*
28 *Pro sufficienti derogatione regulæ de jure quæsit. non tollen. satis est, quod constet de intentione Papæ.*
29 *Derogatio non requiritur ubi jus non est plenè quæsitum.*
30 *Sufficit, quod derogatio interveniat in confirmatione, quæ omnes defectus privilegii confirmati supplet.*
31 *Gregorius XV. declaravit omnia privilegia concessa Secretariis, tam à B. Pio, quam ab aliis Pontificibus, elargita fuisse ex titulo oneroso.*
32 *Ideò non cadunt sub Constitutionibus revocatoriis.*
33 *De utilitate consequuta per Cameram ex concessione privilegiorum facta per Beatum Pium Secretariis.*
34 *De pluribus dictorum Officiorum vacationibus favore Cameræ, & n.* 35.
36 *In suppressione officiorum restituendum est pretium indistinctè omnibus Officialibus, etiam senibus, & infirmis, alias inhabilibus ad resignandum.*
37 *Collegium semper dicitur idem, etiamsi aliqui, vel omnes de eodem Collegio immutentur.*
38 *Verba* singulis Secretariis tunc viventibus *intelliguntur de Secretariis viventibus de tempore suppressionis.*
39 *Causa impulsiva privilegii in Bulla Piana qualis fuerit.*
40 *Privilegium concessum Collegio dicitur reale, & perpetuum*

R. P. UT tollantur æquivoca, & facilior reddatur causæ resolutio; supplicamus adverti non subsistere suppositum, passim in informationibus Cameræ adductum, quod scilicet vigore Bullæ Innocentii VIII. in casu suppressionis, non essent Secretariis restituenda, nisi scuta 624000. auri, in erectione Collegii exbursata, quodque ex dicta Bulla fuisset acquisitum Jus Cameræ non nisi dictam summam persolvendi, siquidem tale figuram pactum negativum, aut restrictivum ad prædictam summam nullibi 1
legitur in dicta Bulla; Imo è contra in parte continente dictam restitutionem Papa declarat se velle favorabiliter Secretariorum indemnitati providere, ut scilicet integram summam per eos solutam consequantur, ne damnum diminutionis patiantur, ibi. *Ceterum quoniam iidem Secretarii, &c. bona fide crediderunt simplici verbo nostro, & propterea dictæ pecuniæ summam ad relevandum subscriptas necessitates* 2
nostras contribuere non recusarunt; Nos dignum reputantes, ut ipsorum indemnitati consulamus, de simili Fratrum nostrorum consilio, &c. declaramus, &c. Si erit facta emolumentorum diminutio, Nos, & Cameram nostram, &c. ad solvendum, &c. ipsis de omni summa teneri, &c. Si verò erit facta officii revocatio, &c. Ad restituendum eis supradictam summam 62400. *ducatorum auri per ipsos solutorum, &c. decernimus, &c.*

Expressio igitur dictæ quantitatis non stat taxativè, & 3
per modum negativum majoris summæ, sed favorabiliter, & demonstrativè ad id, quod Secretarii persolverunt, ut non minus eis restituatur Gabr. *consil.* 64. *num.* 5. *lib.* 2. Unde intelligitur rebus sic stantibus, at si pretium Officiorum auctum fuerit, & Secretarii majorem summam in acquisitione Officiorum impenderint, Bulla non disponit de hoc casu sed relinquitur dispositioni Juris communis, secun- 4
dum quam debet refundi pretium currens de tempore suppressionis, ut in terminis latè probant Fagnan. *in cap. ex epistolæ n.* 11. *& seqq. de probat.*

Idque summa cum ratione, quia ipsa Dataria, & Camera augmentum pretii approbarunt, vendendo officia per obitum, aut promotionem vacata, dicto majori pretio, unde nil mirum si in casu suppressionis debeant idem pretium restituere Officialibus, ut ponderat Fagnanus ubi supra, aliique innumeri relati in præterita positione, firmantes, 5
quod Princeps tollens subditis talia officia, tenetur restituere integrum illorum pretium. Et si admitteretur interpretatio, quod dicta Bulla contineret prætensum pactum negativum, jam Pontifex Innocentius maximum damnum Secretariis intulisset, illoſque sub gratiæ, & favoris nomine decepisset, quod nefas est opinari. Etenim assecuratio à simplici periculo diminutionis pretii futura erat penè inutillis, cùm in casu decrementi Camera non potuisset cogi ad suppressionem, nec certè suppressisset, cessan- 6
te propria utilitate, etsi Camera nunquam habuisset præjudicium promissæ assecurationis. E contra verò privatio augmentum temporis, & commercii beneficio contingentis, certum, & magnum causasset Secretariis detrimentum, nam hæc ipsa privatio invitasset Cameram ad supprimendum, ut tale augmentum lucraretur in præjudicium Officialium, qui de proprio pretium sic augmentatum Principe, & Dataria approbante, in acquisitione officii exbursasent, quod sanè quam sit absurdum, & bonæ fidei contrarium omnibus patet.

Addito, quod alias publicum commercium, & bona fides totaliter violata remaneret; Cùm omnes Officiales juxta notorium stylum obtinuerint officia ab ipsomet Papa, qui permisit majus pretium solvi resignantibus, prorsus ignotis, ementibus officia, proinde isti dicuntur habere in 7
Auctorem ipsum Principem concedentem, qui si postea hujusmodi officia voluntariè supprimit, omnis ratio dictat, quod debeat Officialibus pretium persolvere, ne isti 8
absque ulla culpa, & sub credulitate, & fide publica damnum adeò notabile proprii patrimonii patiantur, ut probavimus in alia positione reasumenda.

Atque hinc in tot officiorum suppressionibus anteactis temporibus per Romanos Pontifices factis, vel demandata 9
fuit restitutio pretii ab Officialibus persoluti, ut tempore Pauli II. respectu Collegii Abbreviatorum, tempore Alexandri VII. respectu Collegii Subdiaconorum, & Acoly-

thorum, & tempore Clementis X. respectu Collegii Notariorum Cameræ, & Secretariorum Montium, vel restitutum apparet majus pretium currens de tempore suppressionis, ut tempore Clementis VIII. quoad officium Custodis Generalis carcerum, cujus possessor, ultra pretium solutum, habuit scuta 2000. ut facilius suppressioni consentiret, tempore Clementis IX. quoad officium Notariatus civilis, & criminalis Burgi, in cujus suppressione Officialis recepit scuta 100. ultra pretium solutum, tempore Urbani VIII. qui facta extractione Montium Archivii, & Cancellariarum mandavit restitui scuta 125. pro quolibet loco, & demum tempore Alexandri VII. respectu omnium Montium Cameralium vacabilium, in quorum suppressione fuit restitutum pretium currens scilicet scutorum 156. pro singulis locis, ut latè probatum fuit in præterita positione in discursu ad partes super observantia, nec ullum à Dominis Cameralibus affertur contrarium exemplum, unde eorum prætensio, in præsenti casu excitata, privandi plures Officiales in totum, & in parte respectivè pretio officiorum per eos exbursato, uti à tot sæculis inaudita, nunquam practicata, ac juri, & æquitati repugnans, est omninò ab hoc Sacro Tribunali rejicienda.

Si ergo in puris terminis Bullæ Innocentianæ, & Juris communis, ac inconcussæ praxis non posset nostris principalibus controverti restitutio pretii currentis, vel saltem pretii per eos erogati in acquisitione officii, quantò minus attenta Bulla B. Pii V. qui æquitatem non minus quam justitiam respiciens, statuit Collegium, & Officia prædicta per Romanos Pontifices pro tempore existentes revocari, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit, sanè hujus Bullæ dispositio est adeò clara, & litteralis, quod scilicet Camera in casu suppressionis restituere debeat omnibus Secretariis
10 integrum pretium, sive Dataria, sive resignantibus quoquo modo ab eis exbursatum in acquisitione officii, ut jure meritò nostra decisio affirmet, non posse recurri ad interpretationes, & subauditos intellectus, juxta Text. *in l. ille, aut ille, §. cum in verbis ff. de legat. 3.*

Nec turbant mendicatæ interpretationes datæ per DD. Camerales verbo *restitutis* in restricto primi articuli prætendendo, quod accipi debeat in significatu, ut solum restitui debeat, quod accepit Dataria, non autem quod solutum fuit resignantibus, siquidem huic prætensioni de dia-
11 metro opponitur verus, & germanus sensus dictæ Constitutionis, quæ non jussit restitui pretium à Dataria receptum (hic enim fuisset favor, & gratia negatoria, dum lumine naturali patet ad talem restitutionem Cameram fuisse obligatam, sed ut tolleret omne dubium, & omnes Secretarii essent securi recuperandi in casu suppressionis totum pretium officiorum, cuicumque exbursatum, mandavit eis restitui integrè, & absque ulla diminutione pecunias, quas ipsi in emptione, & acquisitione officiorum erogassent, & sic dispositio cadit litteraliter super pecuniis per Secretarios indistinctè exbursatis in acquirendis officiis, sive à Camera, sive à resignantibus, ac propterea illis propriissimè dicitur restitui totum id, quod ipsi jam solverant, cum in hoc casu verbum *restituere* habeat vim verbi *dare*, & *solvere*, ut ex Textibus, doctrinis punctualibus in decisione, revidetur §. *Nec verbum illud*.

Præsertim stante subjecta materia officiorum ad nutum
12 resignabilium, quorum pretium poterat in dies augeri, prout usque ad annum 1571. emanatæ Bullæ, jam creverat, & ipsemet B. Pius id agnoscens in concessione alterius ex dictis officiis primò vacaturi facta favore Collegii pro scutis 5500. auri, expressit augmentum pretii cedere debere commodo ipsius Collegii, si ergo postea mandavit in casu suppressionis restitui singulis Secretariis, tunc viventibus, integras pecunias ab eis erogatas, quis non videt, quod includebantur integræ pecuniæ tam Datariæ, quam resignantibus persolutæ, dum utroque modo officia poterant à Secretariis acquiri? Aliàs destrueretur contextus Bullæ nam nec integræ pecuniæ, nec singulis Secretariis, de tempore suppressionis viventibus, fieret restitutio, cum indubitatum esset plurimos ex eis mediante resignatione officia fuisse habituros, sicuti benè ponderatur in nostra decisione, §. *Quod autem*.

Minus subsistit, quod B. Pius in dicta Bulla pluries acceperit verbum *restituere* in stricto significatu retrodandi acceptum, ut in casu restitutionis scutorum 5500. Cardinali Mediceo facienda, undeque eodem modo accipienda sit in parte, de qua agitur, ubi jussit restitui Secretariis pecunias in acquisitione officii solutas, quia imo apparet B. Pontifex promiscuè usum fuisse verbis restituere, & solvere, nam 13
loquendo de Camera, quæ receperat dictam summam, non utitur verbo restituere, sed solvere, ibi: *Et si dictum Collegium, &c. turbabitur, &c. eo casu Cameram prædictam ad solvendum cum effectu dictam summam scutorum 5500. una cum damnis, &c. teneri, &c.* ut in Motu proprio, & inferius loquens de Secretariis, qui pecunias habuerant, utitur verbo restituere, vel erogare, ibi, *Prætera eisdem Secretariis, ut commodius pecunias dicto Cardinali pro nobis & nostro nomine restituendas, seu erogandas reperire valeant, &c.* Unde apparet quod B. Pontifex non cum mysterio, ut exadverso dicitur apposuit dicta verba, nomine nostro restituendas, quasi voluerit differentiam facere inter verbum solvere, & restituere, sed quod promiscuè adhibuit modo unam, modo alteram speciem dictionis, proprium mentis conceptum explicantis.

Nec dicatur, quod expressit verbum solvere respectu 14
Cameræ, licet recepisset scuta 5500. quia ibi ultra acceptum, illam obligavit ad damna, & interesse, nam adhuc urgeret improprietas sermonis, dum respectu summæ principalis debeat esse restitutio, & non directa solutio, & hujusmodi damna, uti accessoria, verè dicuntur restitui, & non solvi juxta Text. *in l. curabit, 5.* ibi, *Curavit Præses compellere emptorem, qui nactus possessionem fructus percepit, partem pretii, quam penes se habet, unà cum usuris restituere, &c. C. de act. empt.*

Præterea passim in aliis Bullis, quando tractatur de pe- 15
cunia danda ei, qui illam jam exbursavit, usurpatur verbum restituere, quamvis persona restituens talem pecuniam non habuerit, & præsertim clarè hoc habetur in Bulla Juris congrui Gregorii XIII. la 22. inter ejus impressas §. 9. ubi loquens de vicino non intimato, & petente prælationem contra illum, qui emit fundum, & pretium persolvit, inquit Pontifex, quod vicino intra dictum annum petente, seque ad ædificandum obligante, & pretium emptori (si is illud accipere voluerit) restituente, &c. venditio ei facta censeatur, &c. concluditur ergo, quod ver- 16
bum restituere verè, & propriè accipitur pro dare, & solvere, quando est directum, ut hic favore personæ, quæ jam pretium, seu pecunias exbursavit, nec est curandum, an promittens talem restitutionem habuerit, vel ne pecunias restituendas, ut de se patet.

Frustra verò exadverso insistitur verba prædicta esse directa ipsi Papæ, & successoribus, qui Collegium supprimere poterant, non autem officialibus, quia respectu suppressionis certum est, quod verba verificantur in Pontifice, ibi: *Volentes, &c. ullo unquam tempore per nos, aut Romanos Pontifices Collegium ipsum supprimi non posse, &c.* Sed alia verba sequentia, *Nisi restitutis prius realiter, & cum* 17
effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit, sunt litteraliter directa favore Secretariorum, ut nempè illis prius à Pontifice supprimente restituantur pecuniæ ab eis erogatæ in emptione officiorum.

Absurdum, quod pecuniæ non restituerentur integrè, nec singulis Secretariis, est inevitabile, & adeò torquet DD. Camerales, ut pro illo evitando in restricto primi articuli §. *Nihil proinde cum seq.* quasi composuerint ad proprium sensum novam Bullam B. Pii, sub specioso vocabulo interpretationis suppletivæ, ut nempè dicat; *Nisi restitutis pecuniis, pro quibus eos, vel eorum Auctores à Papa emisse, vel habuisse officia constiterit*, & tamen certum est, quod B. Pius tales restrictivas, declarationes nunquam 18
apposuit, sed indefinitè mandavit restitui singulis Secretariis totum id, quod in emptione officiorum eos impendisse constiterit, caveant ergo RR. Patres, ne hoc modo Bullæ, & privilegia destruantur, Jam enim nihil unquam firmum de illis remaneret, si hoc permitteretur.

Insubsistens pariter est alia responsio ad declinandum ab- 19
surdum augmenti pretii, quod scilicet adesset idem periculum ante Bullam B. Pii, ex quo Innocentius VIII. in casu suppressionis noluerit restitui nisi scuta 62400. auri soluta, Jam enim supra in principio probavi, hoc assumptum nullum habere fundamentum, & quatenus aliquod dubium ex dicta Bulla Innocentii oriri potuisset, fuisset totaliter sublatum ex nostra Bulla B. Pii, qui voluit Secretarios assecurare, ut eis semper restitueretur pretium in emptione officiorum erogatum.

Quoad secundum Articulum exadverso exaratorum, quod mens, & intentio B. Pii fuerit solum ordinare restitutionem

tutionem pretii accepti per Datariam, pauca attingam in facto, cùm ferè omnia sublata sint ex supradictis, & corruant ex ipsa lectura nostræ Bullæ.

20 Primò ergo supplicamus caveri à toties in hoc articulo replicato supposito, quod in Bulla Innocentii VIII. non fit ordinata restitutio pretii, nisi scutorum 62400. auri solutorum Cameræ, arguendo ex illo, quod B. Pius præsumatur se cum dicta Bulla conformare voluisse, dum illam confirmavit, ac etiam cum dispositione Juris secundum quam dicitur, quod Camera non tenetur restituere, nisi quod accepit, nam hæc omnia sunt argumenta de subjecto non supponente, ut supra, & latius in præterita positione fuit comprobatum, & in omnem casum dum B. Pius profitendo majora indulgere Secretariis privilegia, præcisè ordinavit, illis restitui integras pecunias, quas expendisse in emptionibus officiorum docuerint, planum est, quod aliquid plus addere voluit favore Secretariorum, nempè totalem pecuniarum impensarum restitutionem.

21 Secundò negatur in facto prætensa observantia B. Pii, quia scilicet in suppressione Montis Julii vacabilis restitui jusserit solum pretium à Camera receptum, nam in Summario partis n. 5. solùm legitur, quo B. Pius reduxit fructus dicti Montis à scutis 12. ad decem cum dimidio pro centenario, & si quis noluisset reductioni acquiescere, ordinavit illi restitui scuta 100. pro quolibet loco, hinc autem non resultat observantia exadverso supposita, tum quia per Cameram non justificatur, quod tunc temporis talia loca essent majoris valoris, quam scutorum 100. pro loco nec quod pluris fuissent empta per Montistas; Tum etiam quia non fuit illa suppressio Montis, sed sola reductio fructuum, & receptio scut. 100. pro loco erat merè voluntaria, quoad Montistas, itaut contenti de reductione loca dimittere non cogebantur.

22 Tertiò exagerata æquitas erga Cameram, ex eo quod si Officia decrevissent in pretio, adhuc restitutio regulanda fuisset ab accepto, corruit ex supra deductis in §. Idque summa cum ratione, & melius ex ipso facto subsecuto; Ideo enim Camera nuper supprimere voluit hæc Officia reddentia in fructu annua scuta 40. mil. circiter, quia maximam retrahebat utilitatem, imbursando adeo ingentem annuum redditum, alias certè illa non suppressisset; Unde etiamsi fieret restitutio integra capitalis expensi per Secretarios, ascendentis ad summam scut. 368. mil. uti per hoc Sacrum Tribunal fuit resolutum, detractis fructibus istius capitalis ad rationem scutorum 4. pro centenario, adhuc remanerent ad lucrum Cameræ annua scuta 25. m. de qua evidentissima utilitate testatur R. P. D. de Luca in suo tertio discursu, edito in hac materia in fine, ubi concludens, quod Secretariis erat restituen. pretium etiam solutum resignantibus, ne esset in damno, inquit: *Quod licèt Camera certet de damno vitando, & ne cogatur restituere quod non accepit, attamen in isto concursu potior videtur conditio Officialium, quorum damnum est majus, & irreparabile, dum è converso damnum Cameræ reparatur à magna utilitate, quæ ex ista suppressione resultat.*

Et tamen non obstante tam maxima utilitate reddituum quam Camera retraxit ex suppressione, cum damno tam evidenti Officialium, qui ex fructibus dictorum Officiorum proprium statum honorabiliter substentabant, adhuc DD. Camerales non contenti prætendunt augere præjudicium iisdem Officialibus, fere de medietate pretii per eos erogati in emptione Officiorum, dum sola scuta 228557. usque in præsens restituerunt, & si eos propriis patrimoniis totaliter privare, præsertim respectu illorum Officia-
23 lium, quibus nihil solutum fuit; Unde omnis æquitas, & justitia clamat, ut succurratur nostris Principalibus, ne sub bona fide publici commercii, propriæ substantiæ jacturam adeo infeliciter patiantur.

24 Quartò conatur pars adversa persuadere plurimas provenisse Secretariis utilitates ex dicta Bulla B. Pii, supposita etiam sola restitutione pretii soluti Datariæ, sed quia omnia contenta in §. ex hujusmodi autem usque ad finem secundi articuli, verbis quidem speciosa, re tamen inania sunt ideo transmittuntur, supplicando adverti, quod re vera Bulla fuisset fustatoria, si non assecurasset Secretarios de pretio soluto resignantibus, nam pretium solutum Datariæ, etiam seclusa hac Bulla, erat incontrovertibile, ut superius diximus nec tam improprium videri debet, quod B. Pontifex, dum professus fuit confirmare, ac innovare privilegia expressa in Bulla Innocentii VIII. illa voluerit ampliare, aliaque de novo addere, ac si eodem tempore, duo inter se contraria agere voluisset, quod tanquam absurdum reputatur, siquidem ex facto emergit prætensio improprietatis, dum re vera in sua Bulla, nedum antiqua privilegia confirmavit, sed etiam verbis expressis nova favore Collegii addidit, & concessit, supervacaneum igitur est quærere quid facere voluerit, si expressè patet, quod facere voluit.

Nec obstat id verisimiliter concedere voluisse cùm de- 25
cantato Cameræ præjudicio, nam experientia docuit nullum præjudicium, imo ingentem utilitatem in casu suppressionis Cameram reportasse, prout diximus supra, ac etiam infra probabimus.

Respectu tertii articuli, in quo DD. Camerales præten- 26
dunt dictam promissionem B. Pii restituendi pretium etiam resignantibus solutum, esse irritam, ex defectu registrationis à Pio IV. in gratiis, etiam in minimo Cameræ præjudicialibus, ordinatæ, ac ex regula de Jure quæsito, cui non fuit derogatum, & quod in omnem casum, uti mera donatio maximè læsiva Cameræ, fuisset à Constitutionibus revocatoriis sublata, facillimè respondetur, nempè assertum defectum registrationis exadverso non probari, & tamen uti fundamentum intentionis Camerę deberet justificari talis negativa, ad tradita per Rot. *dec. 268. n. 1.* coram Gregor. & *dec. 305. n. 1. p. 8. rec.* Imo cum contenta in dicta Bulla B. Pii fuerint executioni demandata, scilicet restitutio scut. 5500. auri facta Cardinali Mediceo, census ad talem effectum impositi, & deinde extincti, nec non actualis consecutio officii postea vacati. Inde infurgit in- 27
validissima præsumptio, quod omnia ritè, & rectè servata, juncto spatio centum, & ultra annorum, cùm tamen satis esset 30. anni, ut in fortioribus terminis præsumpti beneplaciti Apostolici, Gregor. *dec. 343. n. 1.* cum aliis vulgatis.

Derogatio autem prætenso Juri quæsito, quatenus ne- 28
cessaria foret, satis apparet ex clausulis derogatoriis, tam in Motu proprio, ibi: *Præsentes autem litteras, & in eis contenta quæcumque, nullo tempore de subreptionis, aut obreptionis vitio, aut intentionis nostræ defectu notari, aut impugnari posse, &c. non obstant. fel. rec. Pauli II. de reb. Eccl. non alien. ac nostra de non obligan. & pignoran. fructibus Rom. Curia in Cancellaria Apostolica, & aliis respectivè regulis editis, vel edendis, &c. quam in Brevi desuper expedito*, ibi, *non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, etiam Motu proprio simili, in contrarium quomodolibet facien. &c.* Ex quibus apparet Papam voluisse facere concessionem, non obstante, quod juribus Cameræ esset detrahen. Rocc. *conf. 1. n. 19. tom. 1.* Alex. *conf. 92. nu. 32. lib. 6.* Spad. *conf. 47. n. 5.* Rot. *dec. 407. n. 10. in fin. p. 3. rec.* ubi quod in hac derogatione Juris quæsiti non est data certa formula verborum, sed sufficit, quod Papa utatur verbis quomodocumque derogatoriis.

Ultra quod negatur hoc prætensum Jus quæsitum Cameræ, cùm jam supra ostensum fuerit, non solum nullum ei fuisse Jus quæsitum non restituendi plus quam sc. 62400. auri, in quo DD. Camerales videntur insistere, sed etiam Cameram in suppressione Officiorum teneri, ex dispositione Juris, restituere Officialibus integrum pretium etiam resignantibus persolutum, ne isti sub bona fide publici commercii damnum patiantur. Indeque non erat opus ali- 29
qua derogatione, nisi Jus sit plenè quæsitum, & clarum, Rot *dec. 208. n. 7. p. 3. rec.*

Verùm omnes isti prætensi defectus cessante penitus ex 30
Bulla Sixti V. edita prima Aprilis 1586. in qua confirmavit omnia disposita in prædicta Bulla B. Pii V. favore Secretariorum, illisque perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adjecit, omnesque, & singulos tam Juris, quam facti defectus supplevit, additis amplissimis derogationibus Bullę Pii IV. registran. regulæ de jure quæsito non tollendo, & clausula sublata, & decreto irritanti, prout in dicta Bulla *Bullar. veter. tom. 2. const. 29. §. 17. & 18.*

Ac ulterius dissipatur omnis umbra difficultatis ex Chi- 31
rographo Sanctæ Mem. Gregorii XV. roborato litteris in forma Brevis emanati de anno 1623. super transactione inita inter Cameram, & nostros Secretarios, in qua Secretarii remiserunt, & renunciarunt Cameræ omnia jura, & prætensiones, quas habebant ob varia emolumenta ipsis non soluta. In illis enim Papa amplissimè confirmavit omnia privilegia, gratias emolumenta, & jura Collegio concessa, tam à B. Pio V. quam ab aliis prædecessoribus Pontificibus, declarans supradicta omnia fuisse, ac intelligi debere concessa ex titulo, & causa verè onerosa, & uti talia perpetuò ab eisdem Secretariiis observari debere, ac si mediante contractu jurato in forma Cameræ essent sti-

pula-

pulata. Cum ergo ultra deducta in præterita positione, & ad comprobationem nostræ decisionis de novo justificatum fuerit, quod promissio facta in dicta Bulla B. Pii toties fuit confirmata, & quidem ex titulo oneroso, eliminatæ prorsus remanent prætensiones Cameræ, & eo facilius pro restitutione integri pretii resignantibus soluti venit pronunciandum.

32 Hinc corruit objectum, quod promissio restituendi Secretariis totum pretium ab eis erogatum, sit mera donatio cadens sub Constitutionibus revocatoriis, imo intulerit Cameræ enormissimam læsionem, nam præter quod talis promissio fuit actus justitiæ, ne scilicet Secretariis bona fide contrahentes essent in damno motivum est prorsus aereum, tum quia ex Pontificum Constitutionibus, supra recensitis, omnia in Bulla B. Pii, aliorumque Pontificum litteris contenta favore Secretariorum, canonizantur concessa ex titulo, & causa onerosa, indeque prætensio donationis, & tituli gratuiti funditus remanet elisa, tum quia B. Pius nedum concessit dictam majorem assecurationem ut rem utilem faceret Collegio, eique solutionem pro ipsa factam Cardinali Mediceo rependeret; Verum etiam ut prædicta officiorum pretia jam valdè erant diminuta, iterum in creditum redigeret, unde posteà Rev. Cameræ utilitas majoris pretii resultaret, prout effectus demonstravit. De anno enim 1565. sexennio ante Constitutionem B. Pii à Dataria fuit venditum unum ex istis officiis, vacatum per promotionem Cardinalis Ugonis Boncompagni, Cypriano Pallavicino pro scutis 6200. auri, ut habetur in notula nuper à Dataria in suppressione edita pro officio, quod possidebatur à Domino Marchione Sigismundo Raggio, cujus principium usque ad illud tempus fuit retrotractum, ac de eodem anno aliud officium vacatum per obitum Bartholomæi Camerarii fuit per Datariam in pignus perpetuum datum Bartholomeo Conciono pro scut. 7700. ut ex novo Summario Rev. Cameræ n. 4. lit. D. de anno verò 1571. quo prodiit Bulla B. Pii, duo officia vendita fuerunt pro scutis tantùm 5500. auri, unum scilicet Cardinali Mediceo, de quo supra dictum est, nec controvertitur, alterum Alexandro Ruspolo Auctori Domini Marchionis Bartholomei Ruspoli, prout apparet ex eisdem notulis à Dataria exhibitis, ex his absque controversia patet pretii decrescentia, ex sequentibus patebit augmentum, siquidem ex iisdem notulis à Dataria publicatis habetur, quod Dominicus Attorius officium vacatum per mortem Petri Ruiz emit à Dataria anno 1582. pro scutis 7600. auri, quod officium pervenit postea ad Dominum Ducem Salviatum, cui ob dictam causam fuerunt tantùm restituta prædicta scuta 7600. auri: Ecce igitur, quod ante assecurationem vendebantur officia scutis 6200. auri, tempore verò assecurationis valebant tantùm scuta 5500. Deinde post assecurationem creverant usque ad scuta 7300. auri, quod pretium semper deinde magis excrevit, ex novis confirmationibus editis favore Collegii à Summis Pontificibus B. Pii successoribus; Propterea negari non potest
33 quin maximum lucrum supervenerit Cameræ, dum vendidit officia longè pluris, quam vendidissent sine assecuratione, & privilegio, de quibus agitur. Tollitur igitur ex facto, quod gratia prædicta haberi debeat, tanquam donatio, imo apparet B. Pontificem hanc legem promulgasse, non minus pro majori securitate Officialium, quam ad commodum, & utilitatem Rev. Cameræ, ut scilicet ad primævum creditum officia redirent; Cumque hujus privilegii intuitu Secretarii deinde ementes officia majus pretium erogaverint, negari non potest, quin respectu nostrorum principalium dicta Bulla Beati Pii, promittens integri pretii restitutionem, fuerit pars, seu causa majoris pretii impensi in officiorum acquisitione, & sic eo magis vera causa onerosa, & si talis Bulla non adfuisset, multi officia non emissent, atque ideo in Constitutionibus revocatoriis comprehendi non possunt, ut habetur in Constitutione Innocentii X. exadverso *alleg.* §. 13. præsertim etiam quia prætensæ revocationes cadunt specialiter super exemptione à solutione vectigalium, aliarumque impositionum, seu onerum, quæ solvi solent, Rever. Camerę, vel Communitatibus, alias esset pervertere Mundum, nec Pontifices certi essent de gratificando subditos, nec subditi recipiendi gratias à Principe, quod quantum abhorreat à publico civili commercio, satis ex se patet.

34 Postremò asserta læsio Cameræ, deducta ex augmento pretii istorum officiorum, quod causatum dicitur ab effrænata facultate resignandi, etiam in mortis articulo in Bulla Innocentiana concessa, & exinde rarissimè contigerint officiorum vacationes per obitum, ut dicitur in informatione *juris* super tertio articulo §. *ex alio etiam capite* prorsus negatur, nedum ex supradictis, sed quia in facto litteraliter convincitur contrarium ex ipso Summario Cameræ num. 4. quamvis enim exadverso supponatur, quod à tempore erectionis ad tempus Bullæ B. Pii. & sic spatio 84. annorum quinque tantùm officia vacaverint, veritas tamen est, quod vacarunt per obitum, & respectivè per promotionem officia quadraginta, & deinde usque ad annum 1587. vacarunt alia decem officia, & sic spatio primi sæculi Camera lucrata fuit officia 50. ut perspicuè legitur in dicto Summario Cameræ n. 4.

Itidem ab anno 1587. usque ad suppressionem alia 33. 35
vacarunt officia, prout in nostro novo Summario num. 5. quæ Camera secundum pretium currens, augmentatum tam ob supervenientiam privilegii contenti in Bulla B. Pii quam fortasse ex pecuniarum affluentia, vendidit, & pretium imbursavit, adeout tam ex valore omnium supradictorum officiorum vacatorum, & respectivè venditorum à Rev. Camera, quam ex emolumentis Componendarum retraxerit in totum vigente Collegio, scuta decies centena centum viginti unum milia sexcenta quinquaginta septem. Quomodo ergo hodie Camera potest contra dictam Bullam objicere lesionem, etiamsi restituerat scuta 368. m. ad rationem pretii ab unoquoque Officiali soluti, prout emanavit resolutio hujus Sacri Tribunalis, si tam magnam pecuniarum summam recepit, unde utilitas, & lucrum Rev. Cameræ remanet in scutis septies centenis quinquaginta quatuor millibus octingentis quinquaginta septem, ultra scuta annua 25. mil. prout ostensum fuit supra in §. *exagerat æquitas*, supplicando insuper reflectere, quod (quidquid exadverso dicatur circa facultatem admissarum resignationum DD. Secretariis senibus, & infirmis) de hoc nihil subsistit. Primò, quia revera vacarunt duo officia singulis ternis annis, non modica quidem vacatio in solo numero vigintiquatuor Officiorum. Secundò, quia Dataria eumdem rigorem tenere voluit cum istis Officiis, quem tenet circa alia vacabilia, & notorium est, quod uni ex DD. Secretariis nunquam voluit resignationem admittere, imo apertis literis hoc declaravit in Bulla suppressionis circa finem, ibi: *per præsentes verò non intendimus sub præmissa pretii restitutione officiorum hujusmodi comprehendi illum, seu illos, qui ratione gravis ætatis, juxta nostræ Datariæ stylum, & observantiam ad officii resignationem admittendi non essent, &c.* licet assumptum in casu hodierno non militet, quia non sumus in resignatione, sed in suppressione, qua stante omnibus indistinctè pretium ve- 36
nit restituendum, ut probavimus in alia positione, ideo augmentum pretii ex facilitate resignandi, nec ex augmento reddituum (ut tunc, & alias pro parte Cameræ supposito fuit) sed ex qualitate temporum, & ex majori securitate recuperandi integrum pretium solutum vigore Constitutionis B. Pii, aliorumque Pontificum ejus successorum, evenisse fatendum est.

Tandem quoad quartum articulum, in quo Camera asserit promissionem prædictam B. Pii non posse verificari, nisi in Secretariis existentibus de tempore emanatæ Bullæ, parum est immorandum, cùm illis insubsistentia sit apertissima, siquidem B. Pius non solùm verba direxit in Secretarios tunc existentes, sed nominavit quoque Collegium, ibi: *Indulta, gratias, eo modo, & forma, quibus* 37
per prædecessores concessa fuerunt iisdem Secretariis, & Collegio eorum de novo concedimus &c. & ibi, *volentes &c. illa ullo unquam tempore revocari &c. aut Collegium ipsum supprimi, aut extingui non posse, nisi restitutis &c. integrè, &c. singulis Secretariis tunc viventibus &c. pecuniis &c. pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit &c.* Si ergo concessio facta est Collegio, dubio procul comprehendit omnes, qui usque ad suppressionem futuri erant de dicto Collegio; Nihil enim refert, in aliqui, vel omnes mutentur, semper namque idem Collegium reputatur, *l. sicut §. fin. ff. quod cujusque univers. nom. l. proponebatur 76. vers. nam & legionem eamdem, ff. de Judic.*

Perperam autem dicitur illa verba, *singulis Secretariis tunc viventibus* non habere alium congruum intellectum, quam quod restitutio fiat Secretariis existentibus de tempore emanatæ Bullæ, qui viverent de tempore suppressio- 38
nis, Dum B. Pius respexit ad tempus remotissimum suppressionis, quæ post sæcula evenire poterat, prout evenit post 106. annos, de quo tempore nemo ex dictis Secretariis potest vivere, maximè quia dicta officia erant ad nutum resignabilia, & Secretarii tunc in Collegio existentes

poterant paulò post officia resignare, sanè hoc modo Bulla redderetur elusoria, & mens B. Pontificis totaliter destrueretur, dum ipse apertissimè voluit omnibus, qui futuri essent de Collegio, usque ad tempus suppressionis, providere.

Nec dicatur, quod causa dictæ concessionis fuerit gratitudo erga Secretarios tunc existentes, qui mutuarunt scuta 5500. auri, ut exprimitur in Bulla, ibi: *Nos promptam Secretariorum voluntatem gratam habentes, &c.* & inde con-
39 cessio fuerit personalis, nam respondetur, quod dicta verba ostendunt quidem causam impulsivam, ac inductivam, ut ait Rot. *dec.* 400. *n.* 28. & 29. *p.* 9. *rec.* sed exbursatio pecuniarum, quæ erat causa finalis, cum tangeret interesse
40 ipsius Collegii, super cujus redditibus, pro dd. pecuniis comparandis, census erat imponendus, & ad cujus Collegii onus remanebat, propterea jure merito concessio ex dicta causa finali emanata, realis, & favore omnium de Collegio censeri debet, ex tradit. per Rot. *d. dec.* 400. *nu.* 14. 15. & *seqq. p.* 9. *rec. tom.* 2.

Cæterum omnibus, quæ per Cameram in quatuor articulis objiciuntur, latè satisfaciunt DD. mei in Jure scribentes.

At quia nostris principalibus non solùm debetur integrum pretium resignantibus solutum, & in nostra decisione firmatum, sed etiam majus, quod currebat tempore suppressionis, venit refundendum, sicut probavimus in præterita positione. Ideo supplicantur RR. Patres pro dati quoque pretii currentis restitutione favorabiliter respondere.

Quare. &c.

Gaspar Turchus.

Restrictus Juris super primo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Latè defenditur in præsenti discursu, quod ex proprietate verborum, in toto contextu Motus proprii B. Pii, Camera tenetur ad restitutionem pretii per singulos Officiales soluti. Qua occasione plenè agitur de verò, & proprio significatu verbi *restituere*, plurimique adducuntur casus, in quibus leges, & Doctores usurparunt verbum *restituere* pro dare, & solvere.

SUMMARIUM.

1 *VErbum* restituere *verificatur etiam in eo, quod acceptum non fuit.*
2 *Significat proprie dare.*
3 *Glossa, quæ contrariatur textus dispositioni attendi non debet.*
4 *Verbum* restituere *magis latè patet, quam verbum reddere.*
5 *In Jure verbum* restituere *significat idem ac solvere, & num.* 36.
6 *Maximè si solutio fiat ei, qui pecunias exbursavit, quia tunc respectu recipientis dicitur restitutio.*
7 *In retractu prælativo retrahens dicitur restituere primo emptori pretium, quod ipsi retrahenti solutum non fuit.*
8 *Verificatur etiam in exercitio juris congrui.*
9 *Maritus dicitur restituere uxori dotem promissam, sed non receptam.*
10 *Pater dicitur restituere dotem exactam à filio, non obstante, quod ille nihil habuerit.*
11 *Verbum* reddere, *non solum significat retrodare, sed etiam per se dare.*
12 *Quis dicitur restituens damna, quæ alius passus fuit licet restituens nihil receperit.*
13 *Restitutio significat emendationem, & satisfactionem damni, & n.* 36.
14 *Restitutio vocatur refectio damni, debita per emptorem, qui partem pretii non solvit, juxta terminos* l. curabit C. de action. empt.
15 *Reintegratio damni erga filium patientem evictionem legitima appellatur in jure restitutio.*
16 *Solutio facienda collitiganti pro expensis dicitur restitutio.*
17 *Dictio* singulis *omnes pariformiter determinat, & tribuit cuilibet actum in solidum.*
18 *Non verificatur in uno dumtaxat.*
19 *Dictio* eos *est personalissima, & repetit qualitates præcedentes.*
20 *Verbum* habere *magis latè patet, quam verbum* emere, *cum comprehendat omnes modos acquisitionis.*
21 *In resignationibus propriè non verificatur* emere, *sed* habere.
22 *Verba* integrè, & absque diminutione *important obligationem restituendi pretium omninò integrum, & totale.*
23 *Suppletio alicujus verbi quando in jure admittatur.*
24 *In oratione perfecta suppletio, & subhauditio de jure non permittitur, sed est attendenda scriptura.*
25 *Resignatarius non dicitur recognoscere, & acquirere officium à resignante, sed à Principe resignationem admittente.*
26 *De jure in suppressione Officiorum restituendum est pretium, quod fuit erogatum in emptione officii, sive illud solutum sit Cameræ, sive resignantibus.*
28 *Ex discretivo modo loquendi arguitur diversa voluntas.*
29 *Privilegia latissimam recipiunt interpretationem contra concedentem.*
30 *Non debent esse inutilia, & fruſtratoria.*
31 *Ex proœmio deprehenditur ratio finalis.*
32 *Restitutio facienda integrè, & sine diminutione importat securitatem damnique evitationem.*
33 *Qui non dicitur conservari indemnis, nisi integrum pretium sibi restituatur.*
34 *Loco damnorum, & interesse non venit pretium auctum.*
35 *Venit interesse accidentale.*
37 *Verba* restituere, & solvere *fuerunt accepta pro synonymis in Constitutione Piana.*
38 *Sicuti* restituere, & erogare.
39 *Actio ex empto dicitur bonæ fidei.*
40 *In actione ex empto verbum* restituere *accipitur pro* dare, & solvere.
41 *Restitutio pretii est facienda emptori, & secundum id, quod sua interest, non secundum id, quod interest venditoris.*

R.P. STandum est in decisis, non obstantibus exadverso deductis, & incipiendo à primo articulo juxta ordinem propositum per DD. meos pro Camera scribentes Dicimus, quod ex proprietate verborum, & ex toto contextu Motus proprii B. Pii V. restituendum est omnibus Secretariis pretium per ipsos solutum.

Et sanè hoc suadet proprietas verbi *restituere*, licet enim 1
aliquando hoc verbum respiciat terminum à quo, & terminum ad quem, hoc est dantem, & recipientem, & isto casu procedant auctoritates exadverso cumulatæ in principio primi Restricti. Attamen etiam de sui natura respicit solum recipientem, adeò ut benè dicitur, & in grammaticali, & legali sensu restitui id, quod à restituente acceptum non fuit. Hic textus *in l. verbum reddendi, ff. de verbor. significat. ait, quod, & si verbum reddendi significationem habeat retrodandi, recipit tamen, & per se dandi significationem, & l. hæres meus, ff. de legat. 3. dicitur, qui reddere jubet, simul & dare jubet*, Jason. *in rubr. ff. solut. matrim.* Alberic. *in Dictionario litt. R. vers. restituere quandoque*, Cardinalis Tuschus *litt. R. concl.* 302. *n.* 5. Roland. *cons.* 75. *n.* 8. & *seqq. lib.* 2. Capyc. Latr. *cons.* 2. *n.* 46. Altograd. *consult.* 3. *n.* 5. *lib.* 2. Boss. *de dot. c.* 2. *n.* 63. Alciat. *cons.* 10. *n.* 15. *cum seqq. lib.* 9. Soccin. sen. *cons.* 90. *n.* 21. *lib.* 4. *ibi - Promisit reficere, & restituere, verbum autem restituere importat idem, quod dare*, Ruin. *cons.* 197. *n.* 1. *in fine lib.* 1. Eugen. *cons.* 75. *n.* 21. & *seqq. libr.* 2. Rebuff. *in l. restituere 75. ff. de verb. signific. & in l. verbum reddendi ff. de verb. signif. vers. & infert. gloss. ubi dicit, quod verbum reddere*, habet pro- 2
priè dandi significationem, & *respondet ad gloss. in l. verb. reddendi exadverso allegatam*, quæ tanquam contraria cla- 3
ræ textus dispositioni attendi non debet, Vvesembec.

conſ. 8. n. 92. tit. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. Barboſ. *dict.* 350. *n.* 2. Rota coram Arguel. *dec.* 77. *n.* 14.

Nec eſt facienda differentia inter *verbum reddere*, & *verbum reſtituere*, *quia imo hoc verbum reſtituere latius eſt*, & pleniorem habet ſignificationem, quam illud verbum *reddere*, Eugen. *dicto conſil.* 75. *n.* 22. Rebuff. *in d. l. reſtituere* 75. *verbo ſexto generalius*, *ff. de verbor. ſignific.* quare ſi admittitur exadverſo, *quod verbum reddere*, etiam in noſtro caſu verificetur, tantò magis idem dicendum erit *de verbo reſtituere*.

Cùm, & in jure *verbum reſtituere*, reputetur idem, ac *ſolvere*, Cagnol. *in l. curabit nu.* 70. *Cod. de act. empt.* Gratian. *cap.* 130. *n.* 11. & *ſeq. & dec. Marchiæ* 147. *n.* 6. Capyc. Latr. *conſult.* 2. *nu.* 46. *lib.* 1. Cardinalis Tuſchus *verb. reſtituere concluſ.* 302. *n.* 5. & ad hoc ſunt textus litterales *in l. ſi quis major. C. de tranſact.* ibi: *reſtituta pœna*, quod à DD. interpretatur, *hoc eſt dare pœna*, ut explicat Gratian. *ex adverſo allegatus cap.* 770. *n.* 11. *in l. ſi non tranſactionis*, *C. de Jur. & facti ignorantia*, ibi: *Reddite quod debetis*, & *l. ob fraudem*, *Cod. ne fiſcus*, *vel Reſpublica*, ibi: *Redde itaque*, *quod fiſco noſtro debes*, quibus etiam congruit illud Evangelii: *Reddite quæ ſunt Cæſaris*, *Cæſari*, & *quæ ſunt Dei*, *Deo*.

Quæ ſine difficultate procedunt, quoties prout in caſu præſenti, ſolutio fieri debet illi, qui pecunias exburſavit, nam tunc reſpectu recipientis, vel recipere debentis ſine dubio dicitur vera reſtitutio, & id quod præſtatur verè reſtitui dicitur, ut probat clarè textus *in l. debet* 27. *in fine*, ibi: *Quid ergo ſi fortè Vectigalis nomine datum eſt*, *quod emptorem fortè ſequeretur*, *dicemus hoc quoque reſtituendum*, *ff. de ædilit. edicto*, ubi diſponitur, quod ſi res vendita redibeatur, reſtitui debet emptori, id quod gabellæ nomine ſolutum eſt, licèt ab ipſo redhibente non fuerit ſolutum, & ſic etiam in retractu prælativo dicitur, reſtitui per retrahentem pretium primo emptori, licet ab ipſo retrahente non fuiſſet ſolutum, ex Tiraquel. *de retract. lignag. §. 1. gloſſ.* 18. *n.* 5. *& in fine verſ. & facit item textus*, & *n.* 8. *& 11. cum ſeqq. & n.* 78. *& ad finem tituli ſub n.* 10. Ermoſil. ad Lopez. *tit.* 5. *l.* 53. *n.* 45. & Conſtitutio ſanct. mem. Gregori XIII. ſuper jure congrui *la* 22. *§.* 9. mandatur pretium per primum emptorem ſolutum illi reſtitui per retrahentem, & ita utitur verbo reſtitutionis reſpectu pretii, quod dictus retrahens non ſolverat, ſed tantùm primus emptor.

Hinc in durioribus maritus dicitur reſtituere uxori dotem, etiam ſimpliciter promiſſam, quamvis illam non habuerit, Altograd *conſil.* 30. *n.* 5. *libr.* 2. R. P. D. de Luca *de dote diſc.* 70. *n.* 6. & *diſc.* 71. *num.* 12. *verſ. firmato*. Pater dicitur reſtituere dotem exactam à filio, non obſtante, quod ipſe nihil receperit, *l. ſi cum dotem*, *§. tranſgrediamur*, *ff. ſolut. matrimonio*, & ibi Barboſ. *n.* 13. Capyc. Latr. *dec.* 36. *n.* 2. eodem modo ſi maritus reſtituat dotem, & ulterius aliquid leges reddendæ dotis nomine, dicitur etiam propriè loqui, licèt reſtituat id, quod non accepit, ea ratione, quia verbum *reddendi quamquam habeat ſignificationem retrodandi recipit tamen*, *& per ſe dandi ſignificationem*, ſunt verba præciſa alterius text. *in l. cum quidam* 21. *ff. de legat.* 2.

Eademque ratione dicitur quis reſtituere damna, quæ alius paſſus fuit, & tamen is, qui reſtituit non recipit, Molin. *de Juſt. & Jur. tom.* 2. *diſp.* 47. *verſic. quando autem*, Leſſ. *eod. tractat. lib.* 2. *cap.* 7. *dub.* 4. *n.* 15. *verſic. apud Theolog.* ibi: *Hic modo*, *qui damnum intulit illud compenſat*, & *æquivalens rependit*, Navar. *in manual. tom.* 2. *cap.* 2. *nu.* 1. *verſ. accepta verò*, Bonacin. *de contract. tom.* 2. *diſp.* 2. *quæſt.* 1. *fol. mihi* 429. Federic. de Sen. *conſil.* 18. ubi quod reſtitutio debet intelligi pro emendatione, & ſatisfactione damni, & Federicum ſequitur Cardin. Tuſchus *d. concluſ.* 301. *n.* 2.

Sic imperator in *l. curabit* 5. *Cod. de act. empt.* reſtitutionem vocat id, quod emptor, qui partem pretii non ſolverat tenetur erga venditorem ſimplex damnum recuperantem, *& in l. qui ex lege*, *C. de pact.* inter emptorem, & venditorem, *& in l. ſcimus* 36. *§. Sancimus*, *& C. de inoffic. teſtam.* ubi reſtitutionem vocat ſimilem reintegrationem damni erga filium patientem evictionem in legitima, ac iterum *in l. Sancimus* 3. *verſ. niſi prius*, *C. de judic.* ubi reſtitutionem appellat ſolutionem expenſarum faciendarum collitiganti à contumace ex ſolo motivo, quod collitigans prius dictas expenſas ſolverat.

Hæc, & alia, quæ ita in abſtracto deduci poſſent ad comprobandum, quod verbum *reſtituere* benè verificari in caſu noſtro ex interpretatione, ut exadverſo dicitur, ſed ex ſui proprietate clariora evadunt ex toto contextu Motus proprii B. Pii V. etenim verbum *reſtituere* non reſpicit Cameram ſolventem, ſed Secretarios recipientes, ideò patet, quod fuit acceptum in eo ſenſu, quo præcisè verificetur in emendatione damni, & in ſolutione ejus, quod à Secretariis fuit exburſatum; Nam ibi dicitur *reſtitutis pecuniis ſingulis Secretariis tunc viventibus integrè*, *& abſque ulla diminutione pro quibus eos officia emiſſe*, *aut habuiſſe conſtiterit*. Ideo ſi eſſet ſolum reſtituendum pretium receptum à Camera, reſtitutio non fieret ſingulis Secretariis, quia non omnes officia acquiſiverunt à Camera, ſed plures illa per reſignationem, etiam de tempore editæ Conſtitutionis habuerant. Tunc enim duæ ex tribus partibus Secretariorum Officia poſſidebant per reſignationem, & reliqua tantùm tertia pars per vacationem. Cumque hoc neque exadverſo prætendatur in neceſſariam conſequentiam dici debet, quod verbum *reſtituere* non reſpicit Cameram recipientem, ſed Secretarios ſolventes, quoniam illa dictio *ſingulis* omnes pariformiter determinat, & actum tribuens cuilibet in ſolidum, omnes indiſtinctè eodem modo comprehendit, *l. non diſtinguemus*, *§. cum in plures*, *ff. de receptis arbitris*, *l. vel ſingulis*, *ff. de vulgari*, *& pupillari*, Gallial. *in l.* 2. *ex his n.* 23. *ff. de verbor. oblig.* Soccin. Sen. *conſ.* 50. *n.* 1. *lib.* 1. Barb. *dict.* 312. *n.* 1. Mart. *de clauſ. p.* 1. *clauſ.* 360. *n.* 2. Surd. *dec.* 268. *n.* 5. Manent. *decif.* 43. *n.* 22. nec in uno poteſt verificari Laur. de Pinù *conſil.* 106. *n.* 6. Tuſch. *litt. C. concl.* 269. *n.* 19.

Certius quia mandat reſtitui Secretariis tunc, ideſt tempore ſuppreſſionis viventibus, pecunias, quibus eos emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, quæ dictio eos eſt perſonaliſſima, & repetitiva dictæ qualitatis *viventium tunc*, ideo refertur ad eos, qui eſſent Secretarii tempore ſuppreſſionis, *l. inter eos ff. de acquiren. rer. domin.* Cæphal. *conſil.* 269. *n.* 28. Marcian. *conſ.* 8. *n.* 19. & 20. *lib.* 2. ubi individualiter de dictione *eos* juncta verbis, qui vivunt, Seraphin. *dec.* 189. *n.* 1. Ubald. *dec.* 156. *n.* 4. Coccin. *dec.* 1125. *n.* 4. & 5. & clarè oſtendit B. Pontificem noluiſſe, quod Camera reſtitueret pecunias receptas, quod ei facilè fuiſſet dicere, ſed quod reſtitueret pecunias, quibus conſtiterit Secretarios emiſſe, vel habuiſſe, ita complectendo non ſolum caſum emptionis, immediatè à Camera faciendæ; ſed alium quemcumque modum, etiam per reſignationem acquirendi, cùm verbum *habere* magis latè pateat, quam *emere*, & comprehendat alios modos acquiſitionis, *l. ſtipulatio iſta* 38. *§. Hæc quoque verba habere*, & ibi gloſſ. *ff. de ſignific. verbor. oblig. l. id apud ſe ff. de verbor. ſignific. gloſſ. in l. habere verbo emerit eod. tit.* Honded. *conſ.* 69. *n.* 32. *libr.* 1. Purpurat. *conſ.* 599. *n.* 8. *lib.* 2. Gratian. *cap.* 388. *num.* 9. *& ſeqq.* In reſignationibus enim verificari non poteſt propria emptio, dum officium verè habebatur à Papa, in cujus manibus fiebat libera reſignatio, ut per R. P. D. de Luca *de regal. diſc.* 2. *num.* 9. & 10. *& diſc.* 12. *num.* 8. *§. cæterum §. ſequenti*, Papa autem verè non vendebat; cùm pretium non reciperet, & ideò opus fuit addere verbum habuiſſe.

Prout etiam Inde indicant alia verba *integrè*, *& abſque ulla diminutione*, non enim reſtituerentur pecuniæ, quibus Secretarii officia habuerunt, ſi ſolveretur pretium primo loco à Camera receptum, & non illud Secretariis perſolutum, & reſignantibus exburſatum, cum dicta verba denotent omnem integritatem, & plenitudinem, abſque aliqua, licèt minima diminutione, Riminald. Jun. *conſ.* 369. *n.* 36. *& conſ.* 522. *n.* 27. Peregr. *conſ.* 76. *num.* 66. *lib.* 4. Camill. Medic. *conſ.* 6. *n.* 47. *cum ſeqq.* Barboſ. *diction.* 177. *per tot. & dict.* 178.

Quorum omnium verborum intellectus videtur clarus, & litteralis, & non verificaretur niſi ſingulis Secretariis integrum pretium per ipſos ſolutum in acquiſitione officii reſtitueretur. Idque agnoſcentes DD. pro Rev. Camera ſcribentes recurrunt ad ſuppletionem verborum, & ad repræſentationem auctorum, qua neceſſe habent, ut verba prædicta ad improprium intellectum favore Cameræ reducantur, quaſi B. ille Pontifex dixerit reſtitutis pecuniis integrè, & ſine diminutione, pro quibus eos, vel eorum auctores à Papa emiſſe, vel habuiſſe officia conſtiterit. At licèt aliquando in jure admittatur interpretatio ſuppletiva alicujus verbi, id tamen fit ex neceſſitate, & quando aliàs cætera verba non haberent ſuum ſenſum, & oriretur contradiſtincti cũ reliquis partibus diſpoſitionis, adeo ut clarè appareret, quod fuit plus dictum, & minùs ſcriptum *l. non aliter* 67. *in princip. ff. de legat.* 3. Cravett. *conſil.*

conſil. 47 *nu.* 1. & 2. Mantic. *de conject. ultim. volunt. lib.* 3. *tit.* 19. *muner.* 5. *& ſeqq. & de Tacit. lib.* 2. *tit.* 5. *numer.* 10. Rota coram Cocin. *deſcif.* 2305. *num.* 61. & 64. Ceſſante tamen neceſſitate addendi, prout hìc, dum habemus orationem perfectam omnibus numeris abſolutam cum ſuo perfecto ſenſu, abſque ulla contradictione ſuppletio; & ſubauditio de jure non eſt permiſſa, ſed ipſa ſcriptura eſt attendenda, *l. fin. ff. de manumiſſionis teſtamento*, Bald. *conſ.* 232. *in fine verſ. & ad præſumendum lib.* 5. Menoch. *conſ.* 327. *n.* 38. ubi poſt Imol. *dicit diſpoſitionem potius vitiari*, *quàm verba ſuppleri*, Peregri. *de fideic. art.* 11. *n.* 27. *& ſeqq.*

Sine difficultate in hoc caſu, quo in iſtis officiis vacabilibus non datur repræſentatio Auctorum, cum Officialis licèt per reſignationem acquiſiverit, non dicatur recognoſcere, & acquirere officium à Reſignante, ſed ab ipſo Principe, qui reſignationem admiſit, quam veritatem agnovit, & pro ſua ingenuitate candidè, ut par erat, profeſſus fuit Illuſtriſſimus Dominus de Luca in ſuo primo diſcurſu ſuper ſuppreſſione Collegi incipien. Quamvis abſque dubio, ubi concludit, quod reſignatio *facta eſt cum conſenſu*) ſunt verba præciſa,) *& auctoritate Papæ*, *fingitur quod Reſignans dimiſerit officium in manu Principis*, *per viam extinctionum ſui juris*, *quodque Princeps directè*, *& immediatè per viam novæ acquiſitionis illud tribuat Reſignatario*, *qui non à Reſignante*, *ſed à Principe obtinere*. *ſummque jus metiri dicitur*, *ergo habetur*, *ac directè emiſſet à Dataria*.

Cui rationi aliam æquitatis, & publicæ fidei, & commercii addit idem R. P. D. de Luca in ſecundo diſcurſu incipien. Pro methodica, quod antea dixerat etiam Baldus loquens de reformatione edita per Commune Florentiæ de reſtituendo creditoribus Montis pecunias, quas verè conſtiterit ſibi deberi *conſ.* 424. *num.* 1. *lib.* 2. ibi, *Sed ponantis*, *quod Auctori meo conſtiterunt* 300. *mihi verò poſito in loco Auctoris mei conſtituerunt* 500. *vel è converſo*, *quid inſpicimus? Reſponde contractus meus pretium formale conſtitui*. Igitur de Jure eſt, ut reſtituatur ſingulis Secretariis preſentibus id, quod ſolverunt ſuis Auctoribus independenter ab eo, quod Auctores ſolverunt Cameræ.

Nec ſubſiſtit objectum, quod omnia verba Motus proprii directa ſint ad Cameram, non ad Officiales, eo quia continent prohibitionem alterandi, & revocandi privilegia conceſſa, & ſupprimendi Collegium, niſi reſtitutis per Cameram pecuniis, ex quibus neutrum poterat expleri Secretariis. Et enim ſingula ſingulis congruè referendo clara ſit intelligentia Motus proprii, quod ſcilicet actor revocationis, & ſuppreſſionis reſpiciat Cameram, quæ etiam reſtitutum debet pretium. Quanta autem pecuniarum ſumma reſtituenda ſit, hoc reſpicit Secretarios, dum dicitur reſtitutis pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, nam aliàs ſi voluiſſet Cameram reſpicere, quod reſtitutis pecuniis per Cameram receptis. Ideò non implicat, quod reſtitutio ſit facienda Cameræ, quoniam certè ipſa reſtituere tenetur. An verò reſtituat pecuniam ſolutam à Secretariis, hoc eſt quid diverſum, & recurri debet ad verba, quæ cùm ſint clara pro reſtitutione ſummæ ſolutæ, nulla egent interpretatione, ut per text. *in l. ille*, *aut ille §. cum in verbis ff. de legat.* 3. *firmat noſtra deciſio §.* 1.

Quod autem verbum reſtituere fuerit ſemper adhibitum in ſuo ſtricto, & rigoroſo ſignificatu, non ſolùm non importat eumdem intellectum in caſu noſtro, verùm egregiè retorquetur, ſupplicamus enim obſervari, quod ubi dicitur ſumptum fuiſſe in ſignificatu verificabili ſolùm in reſtitutione accepti, non legitur dumtaxat verbum *reſtituere*, ſed ulteriùs additur verbum *accepta*, ibi *ducat.* 5500. *&c. à præfato Cardinali recepta reſtituere* pariter in lit. H. verbo reſtituere, legitur junctum verbum recipere, ibi: *fatemur*, *&c. ſummam* 550. *& recepiſſe mutuo &c. quos eidem Collegio reſtituere promittimus*, *&c.* rurſus dicitur reſtituendas eſſe præfatas pecunias, & ſic relativè ad pecunias receptas quæ ſupra fuerant expreſſæ, ibi: *niſi reſtitutis realiter*, *& cum effectu præfatis pecuniis*. Patet igitur, quod ubi ſummus Pontifex voluit verbum *reſtitutis* referre ad Cameram, & illud adhibere in ſuo ſtricto, rigoroſo ſignificatu, non adhibuit ſimpliciter, ſed cum ſuo relativo *accepere*: At in caſu noſtro non ſolùm omiſit relativum, nulla facta mentione acceptionis, ſed è converſo uſus fuit verbis relativis ad ſolutionem factam à Secretariis, cumque hoc verbum *reſtituere* de per ſe ſit indifferens ad plura ſignificandum, non implicat, quod in diverſis partibus Motus proprii, diverſos caſus concernentibus, potuerit diverſimode adhiberi, quamobrem determinatio ſignificationis ſumenda eſt ex aliis verbis adnectitur, quæ cùm in caſu noſtro unicè verificentur in eo ſenſu, quod reſtitutio fiat ſolventi, quamvis reſtituens ſimilem ſummam prius non habuerit, non eſt quid ulteriùs quærendum, & ſtante hoc diſcretivo modo loquendi diverſa arguitur voluntas, *l. unica §. ubi autem Cod. de caduc. tollen.* Gratt. *diſcept.* 35. *diſcept.* 350. *nu.* 14. *&* 16. Rot. *dec.* 336. *num.* 5. *part.* 2. *rec.* & coram Celſo *dec.* 145. *num.* 27.

Accedit quod verbum *reſtituere*, junctum verbo, *accipere*, legitur in prima parte Motus proprii, in qua nihil dicitur circa privilegia concedenda Collegio. At declaratio, quod Collegium ſuppremi non poſſit, niſi reſtitutis pecuniis ſolutis, eſt in tertia parte, in qua B. Pontifex declaravit, ſe velle Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi, & ſic illorum privilegia augere, quare debet huic diſpoſitioni dari latiſſima interpretatio contra concedentem *l. Beneficium ff. de Conſtit. Principum*, Abb. *in cap. cum ex injuncta de hæret.* Rot. coram Coccin. *dec.* 185. *nu.* 8. *in recent. deciſ.* 212. *nu.* 6. *par.* 6. *& deciſ.* 199. *nu.* 22. *par.* 17. Imò neceſſario dici debet, quod in hac parte Conſtitutio reſpiciat pretium ſolutum à Secretariis, nam de pretio recepto per Cameram dubitari non poterat, etiam attenta Conſtitutione Innocentii Octavi, ut in alio reſtrictu oſtendemus, ne privilegium dicatur inutile, & fruſtratorium, *cap. in his de privilegiis cap.* 1. *& cap. cauſa de reſcriptis*, Suarez *de legib. cap.* 23. *nu.* 2. ubi ampliat etiam in caſu, quo privilegium eſſet grave, & odioſum.

Potiſſimum, quia in proœmio conſtitutionis, ex quo deprehenditur ratio finalis informans totam diſpoſitionem, ex notiſſimis regulis allegatis à DD. ſcribentibus pro Camera declaravit, ſe velle unicuique Jus ſervare Sum. Camerę num. 1. lit. A. in fine, & deinde pecunias ſingulis Secretariis integras, & ſine diminutione reſtitui jubet pro cautela potiori, quod importat ſecuritatem, & evitationem damni, *l. ſi Debitori meo ff. de judic.* Bertaz. *clauſ.* 4. *gloſ.* 25. *num.* 1. & niſi reſtitueretur pretium integrum, quòd pro illo emendo impenderunt, non conſervarentur indemnes, quæ fuit enixa mens Beati Pii, ut præclarè Peregr. *videndus de fideicommiſſ. art.* 46. *verſ. dubium eſt ad quod pretium*, *& verſ. rurſus deciſive*.

Conſonat prædictis duplex animadverſio ex aliis partibus motus proprii deſumpto, & primò quòd Beatus Pontifex conceſſit licentiam Collegio vendendo officium primò vacatum pretio reperibili, etiamſi dictam ſummam 5500. ſcutorum, ex dicta venditione percipiendam, in parva vel etiam in magna ſumma excederet, & deindè decrevit, quòd in caſu ſuppreſſionis deberent reſtitui ſingulis Secretariis pecuniæ, quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit. Hinc clarè patet, quòd reſtitutio eſt facienda ultra limites quantitatis receptæ, cum diſponatur reſtituendum eſſe illud plus, quo facta.

Secundò in motu proprio demandatur, quòd ſi in dicta venditione officii primò vacaturi Collegium turbatur, tunc, & eo caſu (ſunt verba præciſa) *voluit Cameram prædictam ad ſolvendum cum effectu dicta ſcuta* 5500. *una cum damnis*, *& intereſſe teneri*, *& ad id obligatam eſſe*. Quamobrem conſtat B. Pontificem voluiſſe, quòd Camera teneretur ad reſtitutionem etiam damnorum, & intereſſe, & ſic ad illud plus, quod valere poſſet officium, loco enim damnorum, & intereſſe venit pretium auctum *l. nominis ff. de evictione* ubi quòd venit etiam intereſſe accidentale. Bald. *conſ.* 182. *lib.* 1. Mangil. *de evict. quæſt.* 179. *nu.* 22. & 23. & tamen hæc damna Camera non recepit, adeout præcisè verificatur id, quod ſupra dicebamus, ut *reſtituere*, idem ſit *damnum emendare*, ut ex Molin. Leſſ. & aliis probatum fuit.

Reſponſio autem, quòd in hoc loco Summus Pontifex utatur verbo *ſolvere*, non *reſtituere*, ibi ad *ſolvendum*, non tollit difficultatem, quia negari non poteſt, quin reſpectu pretii recepti ly *ſolvere* ſtet pro *reſtituere*, prout ſupra immediatè idem Beatus pontifex uſus eſt verbo reſtituere ibi; *idem Collegio reſtituere promittimus*, & cùm pretium principale, damna verò, & intereſſe venirent, & expreſſa fuerint acceſſoriè ibi: *una cum damnis*, *& intereſſe paſſis teneri*, Ideò à dicta ſumma principali concipi, & regulari debet oratio, & non à damnis, & intereſſe in ablativo, & acceſſoriè expreſſis, Summa autem principalis verè reſtituebatur etiam ſecundùm DD. exadverſo ſcribentium, & propriè reſtitui dicebatur una

tum damnis, & intereſſe, ut in margine ejudem Bullæ datæ in Sum. Cameræ n. 1. dicitur ibi : *Promittit, quod in caſu moleſtiarum Camera præfatam ſumm. ſcut. 5500. ab eiſdem mutuò acceptam reſtituet, unà cum damnis, & intereſſe.* Et ſic à primo ad ultimum clarè patet, quòd verbum *ſolvere* fuit pro ſynonymo uſurpatum loco verbi *reſtituere*, & verificatur altera concluſio per nos ſuperiùs adducta, quòd idem eſt *reſtituere*, ac *ſolvere*.

38 Indeque etiam comprobatur, ex quo ubi in alia parte abhibuit verbum *reſtituere* ſubdidit etiam aliud verbum *erogare*, ibi *nomine noſtro reſtituendas, vel erogandas, ut Sum. Cameræ n. 1.* & conſequenter patet, quòd idem B. Pontifex pro eodem accepit verbum *reſtituere, ſolvere, & erogare*, & ſimilia, quæ importabant ſatisfactionem, ut facit etiam *J. C. in l. fin. ff. uti poſſidetis*, ubi interdictum, quod in principio dici reſtituendum, in fine dicit dandum, & advertit Rebuff. *in d. lege verborum reddendi verſ. item utile interdictum ff. de verb. ſignific. fol. mihi* 406. & ita patet, quòd dictus Beatus Pontifex non ita grammaticaliter proceſſit, quemadmodum exadverſo prætenditur, ſed unicè integram ſatisfactionem Secretariorum reſpectu omnium pecuniarum, quas in acquiſitione officii ſolviſſent ſive datariæ, ſive cuicumque alteri reſignanti.

39 Tandem ſupplicamus adverti, quòd DD. olim Secretarii pretium ab ipſis ſolutum pro habendo officio nunc ſuppreſſo petunt à Camera, actione exempto, quę eſt bonę fidei *§. actionum inſtit. de action.* & in hac actione verbum *reſtituere* accipitur largè pro *dare & ſolvere*, inquit gloſſ. *in §. bonæ fidei inſtit : de action.* egrediaturque dicta actio ex empto pretium ſi pluris interſit emptori, quàm res valet, vel empta eſt (ſunt verba Vulpiani) *in l. 1. ff. de action. empt.* per quæ monemur reſtitutionem pretii eſſe faciendam emptori, non ſecundum quod intereſt venditoris reſtituere debentis, ſed ſecundum quod intereſt emptoris, 40
cui reſtituendum eſt, quod & comprobatur ex *l. reſtituere 75. ff. de verb. ſignific.* ubi Paulus inquit : *Reſtituere videtur is, qui id reſtituit, quod habiturus eſſet actor ſi controverſia facta non eſſet*, Certè ſi officia non fuiſſent Secretariis ablata, ſinguli eorum haberent officium tanti valoris, quanti fuerat per eos exemptum, unde cùm eorum interſit ſit non recipere minorem ſummam ſolutam, illa venit eis reſtituenda.

Stringit fortius argumentum, ſi obſervetur, quòd juxta 41
ſenſum partis remaniſſent privati toto pretio illi, qui immediatè à Camera non emiſſent, nam omnibus iſtis obſtaret, quòd Camera nihil ab eis recepit, & ſic nil deberet eis reſtituere, quòd eſſet juſtitiæ, & æquitati directè contrarium, & ſic ab adorati Pontificis mente alieniſſimum, nec vis argumenti evaditur, ex quo de facto Sanctiſſimus Dominus noſter mandaverit ſolvi etiam id, quod Camera recepit ab Auctoribus ; nam in hac diſpoſitione ponderanda ſunt verba Beati Pii loquentis in ſuo eſſe, ut nobis illius mentem aperiant.

Quare, &c.

Jo: Baptiſta Arrigus.
F. Fantinellus.
Cyriacus Lancetta.
Dominicus Tauruſius.
) *Advoc.*

Reſtrictus Juris ſuper ſecundo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Examinatur in hoc diſcurſu mens & intentio B. Pii circa reſtitutionem pretii faciendam à Camera Secretariis in caſu ſuppreſſionis Collegii, atque concluditur voluntatem B. Pontificis fuiſſe obligare Cameram ad reſtituendum, abſque ulla diminutione, pretium per quemlibet ex Secretariis exburſatum.

SUMMARIUM.

1 *Vera mens, & intentio diſponentis deſumitur ex verbis.*
2 *Affirmativa promiſſio reſtitutionis certæ ſummæ, ſine ulla taxativa concepta, non excludit ſummam majorem.*
3 *Intelligitur facta, quatenus poſtea major ſumma ſoluta non fuiſſet.*
4 *Gratia Principis taliter interpretari debet, ut augeat, non autem minuat jura ejus, cui gratia confertur.*
5 *Caſus omiſſus remanet ſub Juris communis diſpoſitione.*
6 *De jure communi in caſu ſuppreſſionis debet reſtitui Officialibus integrum pretium, tam ſi illud ſolutum fuerit Datariæ, quàm reſignantibus.*
7 *Determinatio Principis poſt maturam articuli diſcuſſionem de jure vim legis habet.*
8 *Placita Principum ſunt veræ leges, quamvis utantur verbis pietatem, & munificentiam indicantibus.*
9 *Eſt irrationabile, quod ſub nomine favoris, & gratiæ voluerit Princeps inferre alicui præjudicium.*
10 *B. Pius non ſolum confirmavit, verum etiam amplavit privilegia Secretariorum.*
11 *Quando conſtat de voluntate concedendi privilegium, ſuperfluum eſt inquirere an præjudicet, nec ne concedenti.*
12 *Obſervantia ad hoc ut relevet eſt probanda in caſu præciſo, cum omnibus ſuis omnibus qualitatibus.*

R.P. EX deductis in reſponſione ad primum articulum patet, quòd verba motus proprii, etiam cum proprietate termonis important reſtitutionem totius pretii
1 à Secretariis erogati. Ideò non eſt quid ulterius de voluntate, & intentione Beati Pii quæramus, cùm vera mens, & intentio diſponentis ſit illa, quam verba demonſtrant, quæ ſunt ordinata ad explicandum mentis conceptum *l. labeo ait 7. §. id tubero, ff. de ſupellectili legata l. non aliam ff. de legatis tertiò*, Raudenſ. *conſ. 15. numer. 86. lib. 2.* latè Dec. *conſ. 306. num. verſ. Et verſ. Et nullum*, Mantic. *de tacit. lib. 2. tit. 5. n. 9. & n. 10.* Caſtill. *de conjectur. ultim. volun. lib. 4. cap. 6. n. 2. & ſeqq.*

Cæterùm ex abundanti dicimus, nullius eſſe relevantię cuncta argumenta, pro contraria Beati Pii mente exadverſo cumulata, fundantur enim omnia in præſuppoſito, quod Innocentius Octavus ſpeciali conventione ſtabiliverit, ut in caſu ſuppreſſionis Collegii Camera nihil teneretur reſtituere ultra ſcuta 62. mill. eidem Cameræ tunc ſoluta, etiamſi tempore ſuppreſſionis reperiretur, quòd Officiorum poſſeſſores de facto majus pretium Cameræ ipſi perſolviſſent. Hoc tamen ſuppoſitum non ſubſiſtit, nec talis negativa conventio legitur in bulla Innocentii.

De tempore Bullæ nil aliud erogaverant Secretarii pro habendis officiis, quàm dictos ducatos 62. m. Unde Innocentius gratitudinis motivo voluit ſpeciali gratia ipſos aſſecurare, ne damnum aliquod pati poſſent, promittendo, quòd in caſu ſuppreſſionis integrè ſumma reſtitui deberet, ita eos liberando à periculo diminutionis pretii, quod poterat contingere, & vigentibus calamitatibus ejus temporis veriſimiliter timebatur, ut in §. 23. dicta Bullæ exadverſo relato, in cujus margine adnotatur *aſſecuratione emolumentor.*

Ex hac autem aſſecuratione, & affirmativa promiſſione reſtituendi dictos ducatos 62. mill. inferri non poteſt conventio negativa, exadverſo prætenſa, quod etiam ſi tractu temporis Officiales longè plus pro habendis officiis, ſolverint ſive Reſignanti de conſenſu, & ſcientia Papę, ſive Cameræ, id plus non eſſe reſtituendum, talis namque illatio repugnat Juris regulis, de qua affirmativa promiſſione certæ ſummæ ſine ulla taxativa concepta, non excludit ſummam majorem per text *in l. ſiquidem 24. §. ſin verò Cod. de tranſact.* ubi Jaſon. *num. 2. verſ. ubi plus*, Bart. *in l. ſi cum dos 8. num. 3. de act. rer. amot.* Cancer. *var. reſolut. par. 2. cap. 6. numer. 137.* & intelligitur facta, quatenus poſtea major ſumma ſoluta non fuerit, ut in terminis pretii Officiorum Romanæ Curiæ, Mandoſ. *conſ. 95. num. 4.* Fagnan. *in cap. ex epiſtol. n. 14. & 15. de probat.* 3

Atque directè adverſatur ſolemni Sanctioni Imperatoris in *l. hac ſaluberrima Cod. de præpoſitis agentium in rebus lib. 12.* ubi, quòd omnis Principis gratia aliter explicāda venit, ut augeat quidem, non autem quidquam minuat reliqua jura ejus, cui gratia confertur, concordat textus *in l. quod favore 6. C. de legibus*, Bart. *in d. l hac ſaluberrima §. 2.* ubi etiam de Platea *verſ. 2. notat.* Anton. Perez. *in d. tit. de præpoſit. agent. rubr. 6. verſ. ubi amplius, & num. 7.* Bald. *in auth. habita num. 6. C. ne fil. pro Patre* Alex. *conſ. 32. nu. 2. & ſeqq. lib. 5.* Cephal. *conſ. 369. numer. 108. & ſeqq. lib. 3.* Pariſ. *conſ. 61. num. 49. lib. 2.* Honded *conſ. 71. numer. 5. & ſeqq. lib. 2.* Surd. *de alim. tit. 1. quæſt. 8. num. 9. & ſeqq.* Cyriac. *controverſ. 297. n. 33. & plenè controverſ. 291. à num. 31. ad 49.* Rot. *dec. 715. n. 7. p. 4. tom. 3. rec.* 4

Quòd

5 Quòd enim Innocentius in dicto §. 23. cogitaverit ſolùm gratias, & favores elargiri Secretariis, non autem quidquam in eorum Jurium diminutionem ſtatuere, apertè demonſtrat illius lectura, & tamen ſufficeret dicere, quòd in Bulla nulla fit mentio de majori pretio poſtea fortè ſolvendo per Secretarios, ut hic caſus tanquam omiſſus remanet ſub Juris Communis diſpoſitione, juxta vulgarem regulam *l. commodiſſimè, & l. cum Prætor, ff. de judic.*

6 Diſpoſitio verò Juris Communis, excluſa conventione negativa, exadverſo prætenſa, utique militat pro Secretariis, non ſolùm quoad omne pretium ab eis erogatum, ſive erga Reſignantem, ſive erga Cameram, ne ſcilicet ſint in enormi damno, ſed etiam quòd augmentum pretii currentis, ut integrum rei ſuæ pretium recuperent, prout latiſſimè probatum fuit in præteritis, quatenus opus ſit reaſſumendis, quæ ad prolixitatem evitandam non repetuntur, & ſatis admitti videtur exadverſo, dum tota vis ſit in conventione negativa Bullæ Innocentianæ.

7 Atque pro Secretariis validiſſimè urget ſolemnis deciſio ſanctæ memoriæ Alexandri Septimi, qui in ſuppreſſione Montis vacabilis, examinato per Congregationem deputatam articulo ſuper reſtitutione pretii, currentis tunc, ultra dimidium aucti, & reperta opinionum varietate decrevit, & mandavit ſolvi totum pretium currens, ut ſupra auctum, quæ Principis determinatio poſt articuli diſcuſſionem de jure vim legis habet pro futuris caſibus per text. expreſſum *in l. fin. & l. humanum 8. Cod. de leg. & conſtitut. cap. in cauſis 19. de ſentent. & re judic.* Barboſ. *in. d. l. fin. à nu. 1. ad 3.* latè Antunez. *de donat. Reg. par. 2. lib. 1. cap. 10. n. 40.* etiam quod Alexander uſus fuerit verbis ejus pietatem, & munificentiam indicantibus, quia iiſdem verbis paſſim utuntur legislatores, quando ad Privatorum favorem pronunciant, & nihilominùs eorum placita ſunt veræ leges, ex pluribus exemplis relatis in præteritis, & ſignanter *in authen. de exhiben. reis collat. 5. ſub §. optimum quoque.* ibi : *Hoc habeant non tanquam paternam hæreditatem, ſed tanquam Imperialem munificentiam.*

8 Et quidem longè plus præjudicii, quam favoris, & gratiæ contuliſſet Innocentius *in d. §. 32.* ſi decreviſſet, quòd nihil reſtitueretur de eo, quod ultra ſupradictos ducatos 63. mil. Secretarii ſucceſſivis temporibus ſolverent etiam ipſi Cameræ, quàm enim grave indè reſultaſſet damnum Secretariis manifeſtat præſens facti ſeries, è converſo autem ſimplex aſſecuratio à periculo diminutionis dicti pretii, prima vice ſoluti, conceſſa Secretariis, futura erat inutilis, & nullius momenti, nam ſi pretium decreviſſet Camera non potuiſſet cogi ad ſupprimendum, nec veriſimiliter ſuppreſſiſſet, alieniſſimum autem ab omni ratione videtur, quod dictus Pontifex ſub expreſſa declaratione conferendi favores, & gratias, voluerit adeò deteriorem efficere Secretariorum conditionem, quam ſola Juris Communis diſpoſitio multò meliorem efficiebat, ut optimè Jaſon. *conſ. 59. num. 9. & ſeqq. lib 3.* Dec. *conſ. 457. num. 10. fol. mihi 116. à tergo.*

9 Sublato præſuppoſito negativæ conventionis Bullæ Innocentianæ corrunt in conſequentiam omnia illa argumenta, quæ ex dicta præſuppoſita contraria B. Pii mente trahuntur exadverſo, nec alia indigent reſponſione.

10 Quod B. Pius voluerit ſolùm confirmare prædecentia Collegii jura, & privilegia, nec quidquam ultra concedere repugnat expreſſis verbis Motus proprii, ibi : *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes*, ac ibi : *Volentes & ſtatuentes*, imò novi privilegii conceſſionem fatentur ipſi DD. exadverſo ſcribentes, aſſerendo quòd B. Pius mandaverit reſtitui omne id, quod ultra primam ſummam ducatorum 62. mill. fuerit per Cameram receptum, quod prætendunt ab Innocentio fuiſſe prius negatum, ac denuò fatentur in tertio reſtrictu *§. & ſi ab initio in fine*, unde ſuperfluum eſſet alias querere reſponſiones.

Diſcretivus modus loquendi B. Pii in caſu reſtitutionis ſcutorum 5. mil. cum damnis, & intereſſe, in alio caſu, de quo agitur, non ſubſiſtit in facto, nam etiam in noſtro caſu ſatis expreſsè declaravit reſtituendum eſſe omne pretium à Secretariis erogatum, ut fuit probatum ; nec pro effectu hujus claræ diſpoſitionis neceſſe erat ſuperaddere damna, & intereſſe, ut patet ad ſenſum.

Quatenus B. Pius mandat reſtitui in caſu ſuppreſſionis omne pretium à Secretariis quomodocumque pro habendis officiis erogatum, nil diſponit ultra id, quod de jure communi eiſdem Secretariis competere, nam excluſa contraria conventione negativa Bullæ Innocentianæ, & habebat jam à ſolo Jure hoc beneficium, ut ſuperius fuit probatum, quatenus verò addit ad eorumdem Secretariorum favorem aſſecurationem à periculo poſſibilis diminutionis pretii officiorum, inſenſibile ferè continet præjudicium Cameræ, quæ in tali caſu cogi non poterat ad ſupprimendum, nec ſine utilitate ſuppreſſiſſet, & ſic conceſſio noſtri Motus proprii non adverſatur ſolito zelo, & ſolicitudini ejuſdem Pontificis, nec ullam continet iniquitatem, imò dignoſcitur illius voluntas ſummæ juſtitiæ, ac æquitati conſona, & tamen quando conſtat de voluntate concedendi privilegium, ut hìc, ſuperfluum eſt inquirere, an præjudicet necne concedenti *cap. alium 16.* ubi benè Joann. Andr. *nu. 10. verſ. dixi de verb. ſignific.* Fontanel *deciſ. 476. nu. 13.* niſi velimus ſupremam Pontificis poteſtatem in dubio revocare contra Text. *in l. 1. ff. de conſtit. Princip.*

Præterea in reſponſione ad tertium articulum oſtenditur, 11
quòd nec quidem in facto ſubſiſtit exageratum damnum, & læſio Reverendæ Cameræ, quod ve potiùs Camera ipſa ex noſtro Motu proprio, aſſecurando Emptores de omni pretio pro his officiis erogando, utilitatem conſequuta fuit ob augmentum pretii inde ſequutum, & ideò vendendo poſtea officia pretio longè majori.

Inæqualitas quidem adfuiſſet magna, ſi intuitu dicti inutilis privilegii aſſecurationis in ſolo caſu diminutionis pretii Pontifex privare voluiſſet Secretarios jure, quod habebant recuperandi in caſu ſuppreſſionis, nedum omne pretium erogatum, ſed etiam augmentum pretii currentis ſummoperè æſtimabile ; non autem è converſo ; alia enim beneficia, quæ exadverſo computari prætenduntur per Secretariis, ſunt nullius momenti, nam imputatio fructuum in ſortem, ultra quod de jure intrare non poſſet, in his circumſtantiis expreſsè ſublata reperitur in Bulla Innocentii, quæ à Pio revocata non fuit, ſed ſolùm ampliata ; confirmatio verò, & innovatio priorum privilegiorum verè fuit aerea, nec quidquam de novo attulit, unde non merebatur compenſari adeò gravi, & certo Secretariorum damno, quale fuiſſet amiſſio pretii, vel in partem.

Remuneratio gratioſa Pontificis erga merum mutuantem nimis diſtat ab uſurariæ pravitatis principio, eoque magis fuit rationabilis, & congrua erga noſtrum Collegium, quod ad effectum mutuandi ſuſcepit pecunias ad Cenſum.

Prætenſa autem obſervantia ejuſdem B. Pii in ſuppreſsione Montis Julii vacabilis non ſubſiſtit, nam ſolùm reduxit fructus dicti Montis de duodecim pro centenario, & anno, ad decem cum dimidio, conceſſa etiam facultate nolentibus acquieſcere, rehabendi ſcuta 100. pro quolibet loco, & non juſtificatur, quòd tunc temporis talia loca dicti Montis eſſent majoris valoris, quàm ſcutorum centum, & quod pluris fuiſſent empta per Montiſtas, nullum proindè fieri valet fundamentum in hac obſervantia, quæ debeat eſſe in caſu præciſo, & venit probanda cum omnibus ſuis qualitatibus, aliàs non relevat, Buratt. *dec. 129. n. 6.* Cell. *dec. 229. n. 5.* Gregor. *deciſ. 451. n. 7.*

Prout è converſo multiplex, & præciſa adeſt obſervantia pro Secretariis, non ſolùm ex dicta ſuppreſſione Alexandri Septimi, ſed etiam ex aliis pluribus, recenſitis in præterita poſitione reaſſumen. & datis tunc per extenſum in particulari folio, in quibus omnibus, vel reſtitutum fuit pretium, currens ſi erat auctum, ſin minus pretium omne verè erogatum, quibus omnibus conſideratis, ſi liceret à Sacris Cineribus Beati Pontificis ejus Motu proprii interpretationem expoſcere, conſtanter credimus reſponſuros id, quod jam iidem Domini Miniſtri Camerales quodammodo cognoverunt, quod reſpondit hoc Sacrum Tribunal, & prius per duas vices Congregatio inſignium Prælatorum, ſuper hoc negotio ſpecialiter à Sanctiſſimo Domino Noſtro deputata, ut in præteritis fuit juſtificatum, & prout egerunt tot alii glorioſiſſimi, & integerrimi Pontifices.

Quare, &c.

Jo. Baptiſta Arrigus.
F. Fantinellus.
Dominicus Tauruſius.
Cyriacus Lancetta.
) *Advoc.*

Restrictus Juris super tertio Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Constitutio Piana vindicatur in hoc discursu à nullitate, derivante ab omissa in ea registratione, & derogatione regulæ *de Jure quæsit. non tollen.* A comprehensione in regula Cancellariæ 64 in Constitutione Sixti V. de Officiis non alienandis, & in Constitutionibus revocatoriis aliorumque Pontificum. Atque demum à læsione prætensa per Cameram, tam respectu vacationum, quam fructuum hujusmodi Officiorum.

SUMMARIUM.

1 *Sub Constitutionibus revocatoriis non continentur gratiæ, quæ Cameræ non sunt præjudiciales*
2 *Constitutiones revocatoriæ expresè præservant concessiones factas ad formam juris.*
3 *Registratio per lapsum longissimi temporis, juncta observantia, præsumitur.*
4 *Expressa confirmatio actus invalidi sapit speciem novæ concessionis, & præcedentes defectus omninò supplet.*
5 *Derogatio regulæ de Jure quæsito non tollendo nullatenus requiritur in gratia de qua natura præjudiciali.*
6 *De dicta regula opponi non potest, stante clausula sublata, & decreto irritanti.*
7 *Regula 64. Cancellariæ, & Constitutio Sixti Quinti de Officiis non alienandis non habent locum in Officiis de eorum natura resignabilibus.*
8 *Constitutiones revocatoriæ, in quibus casibus intrò.; & n.9.*
10 *Non comprehendunt concessiones emanatas ad formam juris,*
11 *Donatio est actus de sui natura læsivus, unde adversus eam non potest opponi de læsione.*
12 *Privilegium evadens tractu temporis nimis damnosum potest revocari, dummodo damnum inferat ateri, quàm concedenti.*
13 *Damnum ex privilegio superveniens, in præjudicium concedentis, non tollit ipso jure ipsum privilegium, sed operatur, quod illud possit revocari, aut moderari.*
14 *Læsio probanda est de tempore præciso concessionis.*
15 *In concessionibus onerosis ea, quæ superveniunt non computantur ad firmandam læsionem.*
16 *Assertio Papæ non admittit probationem in contrarium.*
17 *Titulus onerosus potest verificari in concessione, licèt in ea Princeps dixerit indulgere, & gratiam facere.*
18 *Ad justificandam læsionem calculari prius debet tota utilitas, quæ ex actu pervenit in eum, qui dicit se læsum,*
19 *Officia venalia Romanæ Curiæ de jure resignari possunt in articulo mortis.*
20 *Comprehenduntur sub regula Cancellariæ de infirmis, ex dispositione Julii Secundi, & Adriani Sexti.*
21 *Dataria nunquam admisit ad resignanda hujusmodi officia infirmos, & senes.*
22 *Officia, de quibus agitur, plures vacarunt ad favorem Cameræ, quæ ex eis notabile lucrum percepit, & numer. 23. & 24.*
25 *Augmentum fructuum, quod derivavit ex causis incertis, & eventualibus, quodve cessare potest ad libitum Principis, reddit inallegabilem læsionis exceptionem.*
26 *In Officiorum suppressione de jure est à Principe restituendum pretium currens.*
27 *Publica fides violanda non est.*
29 *Revocatio privilegiorum, etiam si de jure fieri debeat, operatur quoad futura, non autem quoad præsentia.*

R.P. Opponitur tertiò contra nostram decisionem, quòd dispositio Motus proprii B. Pii sit nulla, vel revocata, atque etiam enormissimè læsiva Reverendæ Cameræ; verùm nullum ex prædictis exadverso probatur quamvis singula requirant concludentissimam probationem.

Dispositio dicti Motus proprii verè nullam continet gratiam Cameræ præjudicialem, sed solùm id, quod de jure competebat Secretariis, ut latè patet ex deductis super primo, & secundo articulis; Unde incongruum videtur disputare de solemnitatibus requisitis in gratiis Cameræ præjudicialibus, aut de legibus revocatoriis, & læsione, utpotè deficiente suppositio *l. nemo damnum, ff. de reg. jur.* Surd. *decis.* 21. *n.* 16. Coccin. *dec.* 1721. *n.* 40. imò Constitutiones ipsæ revocatoriæ expresè præservant concessiones ad formam juris factas. 2

Cæterum etiam aliundè omnia prædicta excluduntur. 3 Registratio enim quatenus fuisset necessaria (quod negatur) præsumi deberet subsequuta per solum lapsum longissimi temporis, juncta observantia ejusdem Motus proprii, cujus vigore plures actus successivè gesti fuerunt, Spada *cons.* 10. *n.* 4. *& seqq. lib.* 1. *& cons.* 263. *n.*119. *& seqq. lib.* 3. Rota *dec.* 694. *n.* 2. *par.* 4. *tom.* 3. *rec.*

Præterea Sixtus Quintus, & Gregorius Decimusquintus 4 confirmarunt specialiter, & expresè dictum Motum proprium, & quatenus opus esset in eo contenta denuò innovarunt, supplendo omnes defectus facti, & juris, ac nominatim derogando Constitutioni Pianæ de registrandis cum clausula, quorum tenores, unde defectus registrationis, & aliarum quarumcumque solemnitatum est prorsus inallegabilis, Felin. *in cap. inter dilectos n.* 6. *de fid. Instrum.* Dec. *cons.* 341. *n.* 7. *vers. Secundus effectus*, Rota coram Seraph *decis.* 726. *n.* 4. *& in rec. decis.* 157. *n.* 9. *par.* 6. *& decis.* 145. *n.* 4. *&* 5. *par.* 7. Rev. de Luca *de Regal. decis.* 3. *n.* 9. & 10. Autunez *de donat. reg. par.* 2. *lib.* 1. *c.* 7. *n.* 30. *& seqq. fol.* 88.

Derogatio regulæ de jure quæsito non tollendo, nulla- 5 tenus requiritur quoad jus, & præjudicium Principis cedentis, etiam quando verè adest; Tum quia regula ipsa expresè loquitur solum de juribus privatorum; tum etiam quia actus de se ostendit concedentis voluntatem remittendi jus suum, quatenus illi adversetur, quod æquivalet derogationi dictæ regulæ, Seraphin. *decis.* 762. *n.* 3. *& decis.* 1445. *n.* 5. Burat. *decis.* 193. *n.* 24. Merlin. *decis.* 838. *n.* 9. & tamen hic nullum adest concedentis præjudicium, ut dictum fuit, & ex responsionibus ad præcedentes articulos constat, quòd Camera non habebat prætensum jus & pactum negativum non solvendi quidquam ultra ducatos 62. mill. de cujus derogatione agi debeat, licèt etiam de dicta regula nullatenus opponi possit, stante clausula sublata, & decreto irritanti, appositis in dicto Motu proprio Beati Pii Rota *decis.* 177. *n.* 3. *par.* 2. *recent.* & apud Giovan. *consil.* 28. *sub n.* 43. 6 *vers. ulterius lib.* 2. & cessat etiam hæc difficultas ex supradictis litteris Sixti Quinti, & Gregorii Decimiquinti, in quibus expresè hujusmodi regulæ derogatur.

Regula 64. Cancellariæ concernit materiam omninò di- 7 versam, prout similiter extranea est à præsenti casu Constitutio Sixti Quinti loquens solùm de concessionibus officiorum factis contra eorum naturam, & dicta regula 74. & Constitutio Sixti non habent locum in istis officiis, juxta ipsorum propriam naturam resignabilibus, Gratian. *discept.* 730. *n.* 51. *cum seqq. & discept.* 891. *nu.* 25. *& seqq.* apud de Luc. *disc.* 5. *n.* 21. *de regal.*

Constitutiones verò revocatoriæ revocant dumtaxat con- 8 cessiones officiorum ad plures vitas, facultates extrahendi bladas, nec non omnes exemptiones ab oneribus, & gabellis, aliaque his similia, secus autem alias Pontificias concessiones similes nostro Motui proprio, ut patet ex illarum lectura, & signanter illius Sanctæ mem. Innocentii Decimi la 13. exadverso allegata *à §.* 13. *usque ad* 31.

Nec in sequenti §. 32. exadverso designato, dici possunt comprehensæ hujusmodi concessiones, quia ibi Pontifex loquitur solùm de indultis concessis in præjudicium supremæ Jurisdictionis Pontificiæ, cujus exercitium sibi liberè, & indistinctè reservat, nec ullum verbum facit de aliis rebus Jurisdictionem non concernentibus, imò Pontifex in §. 9. declarat, quod respectu officiorum vacabilium venalium nil intendit innovare.

Eoque minus Constitutiones revocatoriæ extendi valent ad nostrum Motum proprium, qui in substantia concedit id, quod de jure competit, & emanavit, atque confirmatus, & innovatus fuit ex causa onerosa.

Læsio tandem est penitùs inapplicabilis. Primo, quia Papa exercuit verè actum justitiæ, per quam Secretariis officiis privatis restituatur integrum pretium erogatum, ut sic Jus suum eis tribuatur.

Secun-

Secundò, quia si dispositio Beati Pii contineret meram donationem, & gratiam, ut exadverso prætenditur (quod constantissimè negatur) adhuc tamen inadaptabilis esset læsionis exceptio; semper enim militaret pro Secretariis
11 nota juris regula, quòd adversus donationem opponi non possit læsio, cùm donatio sit actus de sui natura læsivus ad Text. *in l. majoribus C. com. utriusque judic.* Dec. *cons.* 181. *n.* 4. Soccin. Jun. *cons.* 167. *n.* 23. *lib.* 3. Cravet. *consil.* 144. *nu.* 12. *& seqq. & consil.* 160. *nu.* 1. Alex. *consil.* 53. *n.* 21. *lib.* 3. Thesaur. *decis.* 96. *per tot.* Dunoz. Sen. *dec.* 191. *n.* 17.

Conclusio autem exadverso adducta, quòd gratia, & 12 privilegium evadens tractu temporis nimis damnosum potuit revocari *ex cap. suggest. de decimis*, procedit quando infert damnum alteri, quàm concedenti, ut loquitur dictus textus, & nihilominus adaptari nullatenus potest præsenti disputationi; Tum quia facto integro calculo utilium per Rever. Cameram perceptorum, verè nulla adest læsio, ut infrà.

13 Tum etiam quia damnum superveniens in præjudicium concedentis non tollit ipso jure gratiam, & privilegium, sed solùm operatur, ut ipse concedens, non autem alius inferior possit ex dicta causa privilegium moderari, aut revocare, qui potest etiam à revocatione abstinere, Barbosa *in dicto cap. Suggest. n.* 4. ubi etiam latè Abb *eodem. num.* 4. Natt. *cons.* 63. *nu.* 19. Kloc. *exadverso allegat. de contribut. cap.* 15. *nu.* 95. hactenus verò Sanctissimus Dominus Noster non revocavit Motum proprium B. Pii, sed quidem mandavit, ut articulus super quantitate pretii restituendi decideretur, prout de jure; Unde munus est hujus Sacri Tribunalis respondere, quid restituendum sit in præsenti rerum statu, scilicet firmo manente, ac nullatenus revocato dicto Motu proprio.

14 Tertiò, quia ex facto integrè, & rectè ponderato constat nullum adesse læsionis fundamentum, vulgaris namque est regula, quod læsio probanda est de tempore præciso concessionis, non autem ex iis, quæ accidentaliter supervenerunt ex *l. si voluntate, & l. ad rescind. C. de rescind. vendit. l. verum §. sciendum ff. de minoribus.*

15 Et quamvis disputent Doctores, an hæc regula procedat etiam in actibus successivis, tempus futurum respicientibus, tamen certum est, illam procedere in concessionibus ab initio onerosis, in quibus ea, quæ supervenerunt nullatenus ad læsionem computari permittuntur de Marin. *de allegat. Jur.* 52. *nu.* 9. *tom.* 3. ac plenè decisum fuit *in Romana emphyt. cor. Eminentiss. Carpineo impress. dec.* 468. *à n.* 14. *ad* 17. *par.* 14. *rec.*

Quod verò concessio nostri Motus proprii processerit ex causa onerosa, non videtur in dubium revocari; Id enim resultat non solùm ex ipso Motu proprio, verùm etiam ex confirmatione ac innovatione Sixti, & Gregorii, quibus ad talem effectum ingentes summæ fuerunt relaxatæ, quivè expresè declararunt, quòd omnia concedebant Colle-
16 gio ex causa onerosa, & per viam reciproci, ac onerosi contractus, & transactionis, ut in facto; Unde de jure nec quidem dari potest probatio in contrarium, juxta theoricam Textus *in Clement. 1. de probat.* ubi omnes Canonistæ Jason. *cons.* 227. *n.* 27. *vers.* 9. *& seqq. lib.* 2. Capyc. Latr. *consult.* 38. *n.* 6. *& seqq. juncto n.* 1. *& seqq. lib.* 1. Kloc. *de contribut. cap.* 16. *à n.* 185. *ad* 189. Spad. *consil.* 88. *n.* 1. *lib.* 2. Petr. *de potest. Princip. cap.* 32. *n.* 25. *& seqq. fol.* 616. *& seqq.* Tob. Non. *cons.* 1. *n.* 37. Alexand. *consil.* 216. *n.* 17. *lib.* 2. Peregrin. *consil.* 4 *n.* 20. *lib.* 1. Peuting. *decis.* 738. *n.* 3. & 4. Amat. Dunoz. *decis.* 748. *n.* 58. *& decis.* 760. *sub n.* 4.
17 *§. ex quibus, & est monitio textus in l. final. C. de leg.* ubi neminem esse debere adeò tumidum, ut legalem sensum contendat, ac in talibus concessionibus firmus remanet titulus onerosus, etiamsi Princeps dixerit indulgere, & gratiam facere, Gratian. *discept.* 177. *n.* 31.

18 Quartò, quia ad læsionem convicendam calculari priùs debet tota utilitas, quæ ex actu pervenit in eum, qui dicit se læsum, Cravett. *cons.* 294. *nu.* 8. *vers.* 18. Cyriac. *controv.* 170. *nu.* 2. *& seqq.* Rota apud. Zacch. *de obligat. Camer. dec.* 126 *num* 12.

Facto autem integrè hujusmodi Calculo, tollitur etiam omne materiale damnum; Quòd enim exadverso dicitur læsivam fuisse facultatem concessam ab Innocentio Octavo resignandi hæc officia; etiam in mortis articulo, atque ex hac causa pauciss imas evenisse officiorum vacationes, cessat tam in jure, quam in facto.

19 In jure, quia officia venalia, & vacabilia Romanæ Curiæ de jure resignari possunt in articulo mortis, ut probant Gomez *in regula Cancellariæ de infirmitat. quæst.* 12. Paris. *de resignat. lib.* 12. *quæst.* 3. *n.* 62. *& seqq.* Gonzal. *ad reg. 8. glos. §.* 11. *nu.* 24. R. P. D. de Luca *disc. 6. num.* 2. *vers. primo casu de regal.* & hæc de jure competens facultas vigebat de tempore Innocentii VIII. cùm solum sublata fuerit per supervenientes regulas Cancellariæ editas à Julio Secundo, & Adriano Sexto, qui expresè voluerunt alia officia comprehendi in regula de infirmis, ut observat Gom. *dict. q.* 12. *in princip.* Ideò dum Innocentius Octavus prosequendo juris dispositionem, & consuetudinem Sedis Apostolicæ, præservavit potiùs quàm concessit Secretariis hanc facultatem resignandi, etiam in mortis articulo, non potest de exorbitantia notari.

In facto, quia licèt adesset talis facultas tamen Dataria, 21 nunquam admisit resignationes hujusmodi Officiorum ab infirmis, nec à senibus, prout est notorium, & plura extant exempla, & de tali stylo Datariæ testatur Reverendissimus de Luca *de Regal. discurs 2. nu.* 9. *& sub num.* 21. *vers. quamvis ab eis, & disc. 6. per tot.* atque iterum indubitabilem fidem facit præsens suppressionis Bulla, ibi; *Per præsentes verò non intendimus sub præmissa prætii restitutione Officiorum hujusmodi comprehendi illum, seu illos, qui ratione gravis ætatis, juxta nostræ Datariæ stylum, & observantiam ad officii resignationem admittendi non essent.*

Rursus in facto constat, quòd longè major numerus va- 22 cationum secutus fuit, quàm exadverso asseritur. Justificantur ex Summario ipsius Rev. Cameræ n. 4. à die erectionis Collegii usque ad illum Motus proprii B. Pii, quadraginta vacationes, non autem quinque tantùm, ut exadverso supponitur, à die verò dicti Motus proprii usque ad suppressionem probantur aliæ quadraginta tres, licet ne quidem omnes vacationes reperiri potuerint, cum desideretur Chronologia ab anno 1486. usque ad annum 1518. & rursus ab anno 1589. usque ad annum 1605. & sic per annos quinquaginta, quo temporis curriculo credendum est plura vacasse officia.

Ex quibus solis vacationibus hactenus notis Camera re- 23 cepit undecis centena scutorum millia, & ultra, juxta calculum per Nos datum, prætermissis aliis vacationibus ignoratis, necnon pluribus vacationibus, quæ contingere potuissent in tribus officiis S. Joannis in Laterano, Archihospitalis Sancti Spiritus, & Capituli S. Eustachii, si facto Pontificum, quia officia his Ecclesiis perpetuò applicarunt, impedita non fuisset illorum vacatio, his enim omnibus calculatis ex parte Cameræ, utique affirmari non poterit ipsam pati læsionem ullam, restituendo Secretariis non solùm integrum pretium ab eis erogatum, sed etiam majus de tempore suppressionis currens.

Fortiùs ponderando, quòd Officiorum pretia principa- 24 liter excreverunt post motum proprium B. Pii assecurantem emptores de toto pretio ab eis erogando, sine qua assecuratione verisimiliter adeò non fuissent aucta; Unde incongrum nimis videtur, quod inde Reverenda Camera, læsam conqueri se velit, cum etiam ipsa perceperit pretium ex dicto privilegio, & assecuratione augmentarum, ideò dicta concessio B. Pii, non solùm non fuit damnosa Cameræ, sed potiùs evidenter utilis, quia tam grande pretii augmentum in tot vacationibus post B. Pii motum proprium subsecutis, fuit consecuta. Et quidem facilè comprehendi poterit, quantum pretii augmentum resultaverit ex dicto motu proprio, si figuremus casum, quòd Pontifex non suppresso Collegio revocassset solùm dictum motum proprium, certè enim unicuique considerandi patebit quàm graviter illicò diminutum fuisset Officiorum pretium. Ac insuper maxima utilitas resultat Reverendæ Cameræ ex dicta Bulla, si quidem ex illa præcipuè dubitari contingit an officialibus debeatur pretium currens, nec ne, aliàs secluså negativa Innocentii Octavi, ut probatum fuit, non videtur cadere difficultas circa integri currentis pretii restitutionem.

Quintò Excluditur etiam læsio, ex quo augmentum 25 fructuum derivavit ex causis omninò incertis, & eventualibus, & præcipuè ex arbitrio, & voluntate Summorum Pontificum, qui voluerunt plures expeditiones demandare per Secretariam Brevium, quàm per Datariam, quam viam poterant, & possunt ad libitum immutare, absque ulla Secretariorum conquestione, ut in præterita positione narrarunt Domini Scribentes pro Reverenda Camera; hæc enim sola circumstantia inadaptabilem reddit lesionis exceptionem, *l. si factum retis, ff. de act. empt.* Odd. *de restitut. in integrum par.* 2. *qu.* 57. *art.* 3. *n.*18. Rot. *decis.*408. *n.*7. *& seqq. par.* 16. *rec. & in Avenion. restitutionis in integrum* 2.

Martii 1676. §. ex hæreditate coram Reverendiſs. Domino Decano, & in Carpen. bonorum 12. Junii 1677. §. Annæ cor. R. P. D. Viccecomite.

Quæ omnia faciliùs producunt in præſenti, ubi non agitur de ſimplici reductione fructuum, de qua loquuntur ex-
26 adverſo allegati, ſed de pretio reſtituendo ob Officiorum ſuppreſſionem, quo caſu certum eſt de jure reſtituendum eſſe à Principe ne dum omne pretium verè erogatum, ſed etiam majus pretium currens juſtum, & æquivalens, ut latè probavimus in antecedenti poſitione, & latè firmat Antunez *de donat. reg. par. 2. lib. 1. cap. 2. n. 20. in fine*, Maſtrill. *de Magiſtr. lib. 3. cap. 4. nu 352.* Peregr. *de jure Fiſci lib. 1. tit. 3. nu. 67.* Rota coram Ubald. *deciſ. 468. nu. 9.* & in his terminis plenè diſcuſſo articulo, Fagnan. *in cap. ex Epiſt. n. 11. de probat.*

27 Ultimò demum, nec juſtitia, nec æquitas pati ullo modo poſſunt, ut ſub læſionis prætextu retractetur conceſſio noſtri Motus proprii in præſenti rerum ſtatu, ſcilicet poſt jam ſecutam Collegii ſuppreſſionem, & in damnum non quidem illorum, qui beneficium augmenti pretii recepe-runt, ſed modernorum Officialium, qui ex ipſius Reverende Cameræ exemplo, ac ſub fide dicti Motus proprii hactenus non revocati, necnon ſciente, & approbante Pontifice (ut in præteritis fuit latè probatum) ſummum pretium ſolverunt Reſignantibus, quod certè non ſolviſſent ſi dictus Motus proprius non fuiſſet in ſuo robore, & ſi Camera, & Pontifices tam grande prætii augmentum non approbaſſent, utique enim reſultaret inde deceptio, ac bonæ, publicæque fidei violatio, cujus Sanctiſſimus Dominus Noſter eſt incomparabilis ac vigilantiſſimus Cuſtos, & Vindex, ut patet ad cenſum, & notat Cravett. *conſ. 294. ſub num. 8. verſic. vigeſimo admittit fol. mihi 107. à tergo.*

Hinc communis eſt concluſio, quòd revocatio privile- 28
giorum, etiam ubi de jure fieri poteſt, operatur ſolùm, quoad futura, ſecus quoad præſentia, quoad illos, qui ante illius revocationem cujus bona fide, mediante rigoroſiſſimo pretio, acquiſiverunt, Bartol. *in l. omnes Popul. n. 30. ff. de juſt. & jur.* Abb. *in cap. novit. n. 25. verſ. ſed reſpectu, & n. 26. de judic.* Natt. *conſ. 112. n. 24.* Rovit. *ad prag. reg. in rubr. de rev. & ſuſpenſ. gratiarum n. 21. & 12. fol. mihi 664.* Kloc. *de contr. c. 16. n. 144. ſignanter circa fin.* Seſſe *dec. Aragon. 79. n. 35. & ſeq.*

Quare, &c.

Joannes Baptiſta Arrigus.
F. Fatinellus.
Cyriacus Lancetta.
Dominicus Taurufius.
} *Advocati.*

Reſtrictus Juris ſuper quarto Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Conſtitutio B. Pii non poteſt verificari, niſi reſpectu Secretariorum viventium de tempore ſuppreſſionis, non autem exiſtentium de tempore Motus proprii, qui fortè eſſent ſuperſtites de tempore ſuppreſſionis. Privilegium Perſonis de Collegio conceſſum an, & quando ſit reale, vel perſonale.

SUMMARIUM.

1 *Privilegium ſine ulla limitatione conceſſum aliquibus perſonis, non ſigillatim, & individualiter, ſed ut componentibus aliquod Collegium, & Communitatem, dicitur reale, & ad quoſcumque tranſitorium.*

2 *Mentio illorum, quia aliquam Univerſitatem componunt, cenſetur facta collectivè reſpectu ipſius Univerſitatis, non autem intuitu perſonarum.*

3 *Univerſitas, & Collegium nunquam moritur, & ſemper eſt idem.*

4 *Reſtitutio promiſſa totius pretii eſt facienda illis Secretariis, qui conſtituebant Collegium de tempore purificatæ reſtitutionis.*

5 *Dictio* tunc *indicat temporis extremitatem.*

6 *Dictio* ſingulis *eſt univerſalis, ac omnes præcisè, ſine ulla exceptione, comprehendit.*

7 *Actus ſemper regulari debet, juxtà tempus, in quo ſortitur effectum.*

8 *Cauſa diſpoſitionis Beati Pii ſuadet perpetuitatem non perſonalitatem, & quare n. 9. & 10.*

11 *Juſtitia eſt conſtans, & perpetua voluntas jus ſuum unicuique tribuendi.*

R. P. QUarto, & ultimo loco contra noſtram deciſionem de novo obiicitur, quod conceſſio Motus proprii Beati Pii fuerit merè perſonalis, & reſtricta ad illos, qui de eo tempore Officia poſſidebant, & conſequenter cum eorum perſonis extincta, cujus objecti relevantia negari non poteſt in jure, ſed deficit illius applicatio quoad factum.

1 Lectura enim Motus proprii manifeſtat, quod tota ejus diſpoſitio reſpicit Collegium Secretariorum, & Secretarios, uti Officiales dicti Collegii, non autem uti merè individuales perſonas, & ſignanter in illa parte, quæ cadit ſub præſenti diſputatione, ibi: *Ad hæc Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes*, & paulò poſt, ibi: *iiſdem Secretariis, & Collegio*: ac iterum, ibi: *iiſdem Secretariis, & Collegio eorum de novo concedimus*, quo caſu certum eſt, conceſſionem eſſe de ſui natura perpetuam, ac ad omnes Secretarios tranſitoriam, non autem perſonalem, dùm fuit ſine ulla limitatione concepta, Suarez *de leg. lib 8. cap. 3. ſub n. 4. verſ. ſi ego*, Fontanell. de *pact. nupt. claus. 4. gloſſ. 10. par. 2. ſub. n. 63. verſ. aliud verò fol. mihi 166. à tergo tom. 5.* Cancer. *var. reſol. par. 3. cap. 3. de privileg. n. 27.* latè Surd. *conſ. 262. n. 39. & ſeqq.* & optimè Rot. *deciſ. 199. num. 24. & 25. parte 12. recent.*

Nec perſonalitas reſultare poteſt, ex quo Pontifex dixe- 2
rit reſtitutionem faciendam ſingulis Secretariis, nam patet id fuiſſe dictum de Secretariis ratione Officii, non autem intuitu perſonarum, & regulariter mentio illorum, qui aliquam Univerſitatem componunt cenſetur facta collectivè reſpectu ipſius Univerſitatis, ſeu Collegii *l. Lucius 90. l. Civiff. de leg. ubi gloſſ. dicit relictum Civibus videri relictum Civitati, l. Civibus, ubi pariter, gloſſ. ff. de reb. dub.* Felin. *in cap. Capitulum ſub num. 1. de reſcript.* Coccin. *dec. 140. n. 11.* Vulgare autem eſt, quod Univerſitas, & Col- 3
legium nunquam moritur, & ſemper eſt idem, *l. ſicut §. in decurionibus, ff. quod cujuſvis Univerſit. nomine l. proponebatur*, ff. *de Judic.* Garz. *de benefic. part. 3. cap. 2. num. 429.* Rot. *deciſ. 3. num. 65. part. 7. recent.* & coram Bich. *deciſ. 256. num. 19.* & ideo Secretariis, qui ultimo loco conſti- 4
tuebant Collegium facienda eſt promiſſa reſtitutio totius pretii tunc purificata, *l. annua §. Titia, ff. de annuis legat.* Calderin. *conſ. 21. de præb.* Rev. de Luca *de Canon. diſc. 9. n. 8.* Coccin. *dec. 1329. n. 9. & ſeqq.*

Maximè dum B. Pius mandat reſtitutionem fieri ſingulis Secretariis viventibus de tempore ſuppreſſionis, ibi: *Collegium ipſum ſupprimi non poſſe niſi reſtitutis ſingulis Secretariis tunc viventibus integrè &c.* hoc enim tempus erat omninò incertum, & veriſimiliter diſtantiſſimum, & ſic data perſonalitate nullatenus impletum fuiſſet, quod reſtitutio fieret ſingulis Secretariis viventibus tempore ſuppreſſionis, illa enim dictio *tunc*, indicat temporis extremitatem, ut in 5
noſtra *deciſ.* & eſt textus *in l. 3. §. fin. de condit. & demonſtrat.* Soccin. Jun. *in l. Gallus in 1. num. 4. ff de liber. & poſthum.* Surd. *deciſ. 207 numer. 16.* Rota coram Ubald. *deciſ. 367. num. 3. & in recent. deciſ. 614. n. 52. part. 4. tom. 3. ac deciſ. 107. n. 5. & 6. par. 15.* plenè *deciſ. 415. n. 15. verſ. non dictio part. 12. recent.* & verbum *ſingulis* eſt Univerſale, ac 6
omnes præcisè ſinè ulla exceptione comprehendens, Barboſ. *dict. 372. num. 1.* Surd. *deciſ. 268. n. 5.* & in puncto Rota *deciſ. 199. num. 23. par. 22. recent.* ac de Jure actus ſemper 7
regulari debet, juxta tempus, in quo ſortitur effectum, Bald. *in l. Tutoribus, ff. de teſtam. tutel.* & benè ad rem noſtram Rota coram Coccin *deciſ. 1591. n. 49. & deciſ. 614. nu. 52. & ſeqq. par. 4. tom. 3. recen.*

Atque in toto contextu Motus proprii pluries Beatus Pontifex utitur ſola mentione Secretariorum, etiam quoad alia Jura perpetua, & ad Succeſſores expreſſe tranſitoria, ut patet ex lectura.

Præterea ipſa cauſa diſpoſitionis perpetuitatem, non au- 8
tem perſonalitem ſuadet.

Primò, quia Domini Secretarii non obtulerunt pecunias 9
de proprio, atque in ipſorum perſonale damnum, ſed de Collegio ipſo ſumendo ſcilicet ad cenſum nomine Collegii, per obligationem perpetuam fructuum ejuſdem, prout narratur in Motu proprio, & prout poſtea factum fuit Rot. *deciſ. 490. à num. 7. ad 11. p. 9. rec.*

Secun-

20 Secundò, quia ipſorum tunc viventium Secretariorum Beneficium expoſcebat, ut diſpoſitio tranſiret ad ſucceſſores, nam aliàs ipſi non reperii eſſent tam facilè emptores, etiam pro majori pretio prout reperiunt, ut ad rem noſtram ponderat Rota *dicta deciſ. 199. n. 31. p. 12.*

11 Tertiò, quia, ut pluries dictum fuit, diſpoſitio B. Pii continet in effectu id, quod de jure ineſt, & juſtitia exigit, & ſic ſui natura eſt perpetua, cùm juſtitia ſit conſtans, & perpetua voluntas Jus ſuum unicuique tribuendi *l. Juſtitia 10. ff. de Juſt. & Jur.*

Quare &c.

Joannes Baptiſta Arrigus.
F. Fatinellus.
Dominicus Taurufius.
Cyriacus Lancetta.
} *Advocati.*

Reſponſio ad calculum ſuper læſione Cameræ.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

R. P. AD motivum maximæ, & enormiſſimæ læſionis quam prætenditur Reverendam Cameram paſſam fuiſſe in Collegio Secretariorum, veritas nobis faciles ſubminiſtrat reſponſiones.

Cùm enim hodie agatur de ſuppreſſione Collegii, & de agnoſcendo quale damnum ab eodem Collegio Reverendæ Cameræ reſultaverit, itaut rectè appareat, an reſtituendo pretium per unumquemque Officialem ſolutum verè poſſit dici læſa, conſiderandum eſt non ſolùm, quid ſequutum ſit, quoad nonnulla officia tantùm, ut habetur in memoriali R. P. D. mei Commiſſarii, ſed quid evenerit ſuper toto Collegio, eoque vigente.

Oſtenſum jam fuit, quod durante Collegio ad Reverendam Cameram pervenerint ſcuta undecies centenia millia, & ultra, contra quem calculum non relevat aſſertio, quod juſtificatus non remaneat, ſiquidem quoad numerum vacationum res eſt clariſſima, & probatur, tam ex *Summar. Cameræ numer. 4.* quam ex *Summar. noſtro num. 5.* Unde in hac parte negari non poteſt ejus verificatio, quo verò ad Officiorum pretia, licèt illorum quantitas ſit deſumpta à quadam ratiocinatione, non autem habita ſit adamuſſim, ex quo non fuerit in noſtra libertate inſpicere libros Datariæ, prout facilè fieri potuiſſet per DD. Adverſarios, ſi credant fortaſſe non aſcendere ad dictam ſummam quare ſicuti evolverunt tam diligenter alios libros Datariæ eruere non curarunt, nam ante noſtri calculi veritas apparuiſſet in majori etiam quantitate illa, quam ad tollendas controverſias contenti fuimus tantùm adnotare in *dicto noſtro Summar. n. 6.*

Prælato igitur, quod totum id, quod fuit receptum à Camera durante Secretariorum Collegio aſcendat ad prædicta ſcuta undecies centena millia, & facto integro calculo fructuum, qui per Officiales percipiebantur, qui aſcendebant ad ſummam ſcut. 40. mil. ſingulis annis, prout exadverſo non negatur, cum ſolutio dictorum fructuum reſpectu Cameræ fuerint infra ſcut. quatuor pro ſingulis centenariis, decantata læſio totaliter excluditur.

Inſuper etiamſi conſiderandi ſolum venirent fructus, qui fuerunt ſoluti reſpectu illorum quatuordecim officiorum tantùm, de quibus agitur in memoriali ultimo Reverendæ Cameræ, adhuc nulla læſio reſultare poſſet.

Primò, quia verè calculus deberet fieri diſtinctè, quoad pretia ſoluta per unumquemque Officialem, & quidem de tempore, quo quilibet eorum officia emerit, & poſſederit, ſic certè non invenientur fructus excedere ſeptem, ſeu octo pro quolibet centenario.

Secundò, quia ſi fructus fortaſsè quodammodo ultimis annis excreverint, ex quibus magis reſultat alteratio fructuum in præſenti computo ex parte Reverendæ Cameræ dato, aſcendentes ad ſcuta 9. 10. ac 11. pro quolibet centenario, cùm eſſet in poteſtate Principis eos ad ſuum beneplacitum diminuere, expeditiones alibi committendo, quàm in Secretaria Brevium, & ſic eorum diminutio penderet à mera Principis voluntate, omnis prætenſa læſio evaneſcit.

Tertiò, quia admiſſo etiam, quod ex parte Reverendæ Cameræ aſſeritur, ex facto calculo fructuum ſolutorum pro dictis quatordecim Officiis, attamen patet illos non aſcendere ad ſcuta 12. pro quolibet centenario; Imò multò infra, dum pro aliquibus Officiis vix fructus exceſſiſſent ſcuta novem, ſi ex hujuſmodi fructuum ſolutione (præſertim facta temporibus jam elapſis, quibus redditus non erant adeò diminuti ex Inveſtimentis fieri tunc ſolitis) poſſit reſultare læſio in Officiis vacabilibus, quorum integrum pretium Camera in dies poterat per eorum vacantiam lucrari, relinquitur conſideranda RR. PP. qui optimè ſunt informati de ſimilium vitalitiorum contractuum natura.

Quo verò ad aliud damnum proveniens, ut dicitur, ex augmento auri, quod evenit à tempore præterito ad præſens, reſpondetur, quod ſi debitum erat contractum in hac præciſa ſpecie monetæ, ſi deinde aucta fuerit, non videtur quomodo debeat ad Collegii damnum ſub læſionis titulo computari.

Inſuper, quoad aliud damnum, quod pariter dicitur reſultare ex non facta extinctione Montis erecti per conceſſionem ſanctæ memoriæ Cle mentis Noni, fatis nobis eſt reſpondere, quod ideò Mons extinctus non fuit, quia adhuc tempus duodecim annorum ad extinguendum conceſſum non effluxerat, & ſi Collegium per alios tres annos in ſuo eſſe facta ſervaſſent, proculdubio extinctus fuiſſet; ſi enim ex privilegio Principis Officiales, adhuc extinguere non tenebantur, damnum ſuppoſitum ex ejus non extinctione, ſi quid ſit tempore ad extinguendum conceſſo, ut diximus non elapſo, læſioni referri non valet.

Præterea quoad aliud damnum proveniens ex differentia circa pretium jam ſolutum per Reverendam Cameram, & pretium ſolvendum, juxta Sacri hujus Tribunalis deciſionem, non credimus egere reſponſione, ſiquidem cum differentia hæc ſit baſis præſentis quæſtionis, & objectum circa quod tota vis controverſiæ verſatur non videtur, nec poſſe conſiderari, tanquam damnum, nec quod valeat parere enormiſſimam læſionem, quam licèt Domini exadverſo ſcribentes maximam exagerent, effingunt tantùm, ut demonſtravimus.

Demum quoad ultimum damnum, quod dicitur obventurum, ſi cogeretur pretium reſtituere illis Officialibus, qui aliis inferiores, nihil uſque adhuc receperunt, ex quo eorum officia fuerint à Pontificibus, ipſorum Auctoribus, donata, reſpondemus certè magnam adfuturam eſſe læſionem adverſus miſeros Officiales, ſi prætenſio Cameræ ſubſiſteret; Cæterùm quoad ipſam Cameram nullam ſanè conſiderari poſſe læſionem, dum Pontifices non donarunt Officia, ſed Officiorum pretia, prout clarè legitur in conceſſionibus, ibi, *Sed eidem N. N. ut officium prædictum, cujus pretium nos illi donatione pura, & irrevocabili, quæ dicitur fieri inter vivos, perpetuò valitura per præſentes gratioſè donamus, remittimus, & condonamus quandocumque ſibi placuerit, præterquam in caſu infirmitatis dicti N. N. vendere, reſignare, de eo diſponere, &c.* Unde neceſſe eſt dicere, quod Camera priùs illa receperit, & ſi non fuerit formaliter numerata pecunia, & deindè retrodonata ad evidendos forſan ſuperfluos circuitus, non ex hoc tollitur, quod non cenſeatur facta antecedens pretii ſolutio; Unde non ſine maxima ratione in hoc propoſito Reverendiſſimus de Luca in ſuo diſcurſu incipien. Pro metho lica dixit, ibi: *Sed quando agitur de his officiis venalibus, quæ non ratione induſtriæ, vel meriti conceduntur, ſed ſunt in commercio, ad inſtar bonorum indifferentium, tunc quando Papa aliquod ex eis donat verè, & propriè non dicitur concedere officium, ſed potius donare pretium, perinde ac ſi conceſſarius emiſſet officium pretio currenti*, quod brevi manu Papa eidem reſtituerit, ac elargitus fuerit, quaſi quod volens illi perſonæ bonificare, & ſubvenire, ſi non donaſſet officium, alias pecunias donaſſet in ſumma æquivalenti.

Præterea ſupplicamus advertere quod Camera, ideò tunc temporis nihil accepit, ex quo Pontifices Officiorum pretia donare voluerunt, ſi non donaſſent, noſtri Officiales in nullo damno hodie reperirentur, quomodo poſſibile eſt igitur, quod Princeps ſupprimens officia non teneatur reſtituere, &c. iſtis Officialibus pretium per eos ſolutum, ſi ſola cauſa hujuſmodi, ac tam ingentis damni fuit ipſum factum Principis donantis?

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Verbum* restituere *significat solvere, & dare, quando est directum ad eum, qui recipere debet satisfactionem.*
2 *Verbum restituere, & verbum solvere in Bulla Piana accipiuntur synonymè.*
3 *Refectio damnorum, & interesse appellatur restitutio in* l. curabit. C. de action. empt.
4 *Restitutio satis est, quod verificetur respectu ejus, qui passivè debet satisfactionem consequi.*
5 *Beatus Pius non solum confirmavit privilegia Secretariorum, sed eos assecuravit, ut in casu suppressionis consequerentur integrum pretium, & n. 7.*
6 *Contra claram dispositionem admittendæ non sint interpretationes, & argumenta.*
8 *Expressio summæ facta ad favorem alicujus, absque limitationibus, & dictionibus taxativis, dicitur fiare demonstrative.*
9 *Adversis non fit illatio.*
10 *Ex dispositione Bullæ Pianæ restituendum est integrum pretium singulis Secretariis, & n. 11.*
12 *Et quidem singulis Secretariis viventibus de tempore suppressionis, nulla facta diferentia, an pretium esset solutum Datariæ, vel resignantibus, & numer. 13. 14. 16. 17. 20. 21. & 22.*
15 *Papa potest ad sui libitum disponere de Officiis vacantibus, etiam, ea donando personis sibi bene visis.*
18 *Emptores, & resignatarii huiusmodi Officiorum dicuntur contrahere cum Papa, unde non sunt fraudandi de pretio resignantibus exbursato.*
19 *Scientia Ministri dicitur scientia Principis.*
23 *Populus non debet sub fide publica citra propriam culpam decipi.*
24 *Princeps auferendo à subditis officia, titulo oneroso acquisita, debet refundere pretium.*
25 *Pretium Officiorum est in commercio, & æquiparatur rei merè allodiali.*
26 *Resciso contractu non est restituendum nisi quod fuit receptum.*
27 *Id specialiter procedit in transactione.*
28 *Et in alienatione facta per minorem sine solemnitatibus.*
29 *Camera supprimens officia tenetur restituere pretium per Officiales exbursatum, & ulterius damna, & interesse.*
30 *Bulla confirmata facilius est exequenda.*
31 *Defectus registrationis, atque derogationis regulæ* de Jur. quæsit. non tollen. *si adessent in Bulla Piana, censeretur sublati per Confirmationes Sixti Quinti, & Gregorii Decimiquinti.*
32 *Bulla Piana non cecidit sub Constitutionibus revocatoriis quia non fuit læsiva, & continet concessionem onerosam, non vero gratuitam, & n. 33. usque ad finem.*

R. P. PErsistendum videtur in Decisis, nam quidquid repetant DD. Camerales ad offuscanda verba, & mentem Beati Pii, circa nostrum Motum proprium, nihilominus semper apertior erumpit planus, & germanus sensus verborum, & voluntatis B. Pontificis, ut nempè Collegium supprimi nequeat, *nisi prius singulis Secretariis, viventibus de tempore suppressionis, integræ restituantur, & sine diminutione pecuniæ, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*; Et sic sive officia à Dataria, sive à Resignantibus habuerint, indistinctè jubet, pecunias ab omnibus Officialibus erogatas restitui, ut latius probavimus in responsionibus ad primum, & secundum Articulum.

3 Et quidem vera significatio verbi *restitutis* favet manifestè nostræ intentioni, cùm ultra significationem retrodandi importet etiam *solvere, & dare*, quando, ut in præsenti dispositio est directa, & respicit satisfactionem summæ exbursatæ ab his, qui recipere debent, ut punctualibus doctrinis fuit per nos jam comprobatum, nec ex contextu Motus proprii, quando B. Pontifex locutus est de restitutione scutorum 5500. Officii Cardinalis Medicei, contrarium argui potest in replicatione Cameræ §. *Verbum enim cum seqq.* nam, ut præventive ostendimus in aliis, Papa accepit verbum *restituere* synonymè pro verbo *solvere*, ut legitur, ibi; *Et si dictum Collegium turbabitur, &c. ad* 2
solvend. cum effectu dictam summam scutorum 5500. unà cum damnis, & interesse passis, in qua damnorum resectione, 3
ultra principalis summæ restitutionem, verè, & propriè cadebat verbum *restituere*, juxta Textum *in l. curabit, C. de act. empt.* prout id arguitur ex aliis locis dicti Motus proprii, quæ non est necesse repetere.

Dilemma exadverso adductum in §. Vel enim facillimè 4
dissolvitur, advertendo, quod licèt Camera activè restituere debeat, tamen respectu passivæ restitutionis, seu receptionis verba sunt clara, quod respiciunt quantitatem per Secretarios indistinctè exbursatam in acquisitione Officiorum, non autem quantitatem receptam per Cameram, & sic verba sunt ad eorum favorem directa, aliàs si valeret dictum dilemma, quæcumque obligatio concepta cum verbo *restituere* esset frustatoria, nisi ille, ad cujus favorem talis obligatio emanasset, prius probaret promissorem pecunias promissas antecedenter recepisse, quod manifestè repugnat.

Intentio verò Beati Pii, ut in casu suppressionis fiat omnibus Secretariis dicta integra restitutio pretii, non potest in dubium revocari ex ipsa simplici lectura Motus proprii. Postquam enim concessit Officium primò vacaturum, etiam si in magna summa illius valor excederet scuta 5500. à Secretariis restituta Cardinalj de Medices, per orationem separatam declaravit velle majora conferre Privilegia, ibi: *Ad hæc, dictos Secretarios, & Collegium majoris favoris gratia prosequi volentes, &c.* & inde confirmans omnia Privilegia ab Antecessoribus concessa addidit: *Volentes, & statuentes Officia, & Collegium supprimi non posse, nisi prius singulis Secretariis tunc viventibus restitutis integrè pecuniis pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit.*

Clarissima ergo est mens B. Pontificis, quod non solum 5
voluit confirmare Privilegia ab aliis elargita, sed ulterius assecurare Officiales omnes, ut in casu suppressionis haberent integrum pretium ab unoquoque ipsorum in acquisitione officii erogatum.

Ac proinde omnia argumenta, quod scilicet Beatus Pius voluerit in dicto Motu proprio solum confirmare Bullam Innocentii Octavi, ubi demandatur restitutio scutorum 62400. in erectione receptorum, & alia de novo exadverso repetita, nullius sunt momenti, quia unico verbo DD. Camerales cum istis argumentationibus, nil aliud 6
prætendunt, quàm destruere veram mentem, & intentionem illius Beati Pontificis, litteris claris satis explicatam, quod si admittatur, jam omnibus facillimum erit quamcumque dispositionem evertere, quod est absurdissimum.

Ex eo autem, quod Secretarij expediverint, tam Breve super executione contractus contenti in prima parte Motus proprii, quàm aliud super secunda parte continente Confirmationem Privilegiorum, non videtur quid Camera pro se inferat; Imò motivum mirificè retorquetur, quia in dicto Brevi confirmatorio secundæ parti, non solum stat 7
registrata Confirmatio Privilegiorum per Prædecessores Pontifices Collegio concessorum, sed etiam assecuratio restituendi in casu suppressionis singulis Secretariis integrum pretium per eos in acquirendis Officiis erogatum, *ut in Summario Cameræ num.* 3. quod etiam fuit in forma specifica insertum, & confirmatum in Breve Gregorii Decimiquinti, unde cùm promissio, & assecuratio restituendi dictum pretium appareat bis à Beato Pio concessa, nempe in Motu proprio, & in Brevi desuper expedito, & ulterius confirmata, & innovata à Sixto Quinto, & Gregorio Decimoquinto, evanescit penitus pretensio Cameræ, quod B. Pius nil aliud facere voluerit, quàm simpliciter confirmare Privilegia Prædecessorum.

Pretereà jam demonstravimus non subsistere assertum 8
pactum negativum Bullæ Innocentii Octavi non restituendi nisi scut. 62400. ea optima ratione, quia expressio dictæ summæ non stat taxativè, itaut si ex post ex augmento valoris Camera majorem summam recepisset, adhuc sola scuta 62400. ab illa forent restituenda, ut latè, & benè in puncto Fagnan. *in cap. ex Epistolæ num. 12. cum seqq. de probat.* & sine tot discursibus sufficit simplex lumen naturale

ad persuadendum, quod semper Camera debuisset majus prætium acceptum ab Officialibus restituere, non obstante, quod Bulla Innocentii mandasset restitui sola scuta 62400. Exemplum autem locorum Montium non vacabilium, in quorum extinctione Camera restituit sola scuta centum pro quolibet loco in prima erectione habita, non faciat ad rem quia augmentum illorum pretii à Camera non approbatur, ut in vacabilibus, quæ per vacationem acquiruntur ipsi Cameræ, & ipsa illa vendidit eodem pretio 9
majori in platea currenti, ideò exadversis non fit illatio.

Ulterius si subsisteret prætensio Cameræ, Bulla B. Pii 10
remansisset totaliter frustratoria in dicta parte, in qua ordinavit restitui singulis Officialibus integras pecunias per eos exbursatas. Revera enim restitutio non fieret singulis Officialibus de tempore suppresionis viventibus, nec integrè, si fine diminutione, imò contra litteram Bulla aliquibus Officialibus, Nihil pluribus dimidium, vel aliàs diminutum pretium restitueretur. Hæc autem non sunt argumenta, & ratiocinia, sed est vera, plana, litteralis, & germana explicatio nostræ Bullæ, cum non potest responderi, nisi componendo novam Bullam, & expresè restringendo restitutionem pretii ad officia vendita per Datariam, ut iterum exadverso asseritur in §. Datos, ubi explicando dicta verba nostri Motus proprii, gratis omninò audiuntur verba, *quod ipsi, vel eorum Auctores solverunt Datariæ, quod nullatenus est permittendum.*

Quinimò non solùm superadduntur nova verba, sed 11
redarguitur dictus motus proprius de errore in §. maximè, quia quasi dicta verba injungentia integri pretii restitutionem singulis Secretariis faciendam, fuerint in Motu proprio per errorem scripta. Hinc enim videant RR. Patres quam sint clara verba nostræ Bullæ, & Camera ad evertendam illorum planam significationem opus habet novis verbis super additis, & suppositione erroris, qui nullibi justificatur.

Tantoque minus mens, & intentio B. Pii trahi potest ad 12
sensum Cameræ, quin potiùs validissima militant argumenta, ut re vera voluerit omnibus Officialibus, viventibus tempore suppressionis, totum pretium restitui, quod ab eis, sive Datariæ, sive resignantibus exbursatum fuisse constiterit, Et primò quia hanc voluntatem clarè in verbis explicavit; Sciens enim, quod Officia erant ad libitum resignabilia, & verisimiliter tempore suppressionis plures, imo major pars Officialium erant reperiendi, qui officia à resignantibus accepissent, indistinctè mandavit omnibus Officialibus tunc viventibus integram pretii restitutionem, sicque liquido apparet, quod comprehendere voluit etiam pretium solutum resignantibus, quod si intellexisset restringere dispositionem ad pretium Datariæ solutum, id de facili dixisset, nec generaliter omnibus Officialibus integri pretii restitutionem demandasset.

Secundò, quia professus est augere privilegia favore Of- 13
ficialium, & Collegii, si autem dispositio Bullæ non proviseret restitutioni pretii, etiam resignantibus persoluti, nullum fuisset auctum privilegium, nam ut sæpiùs diximus pretium exbursatum Datariæ semper fuisset restituendum Officialibus in casu suppressionis, etiam si ista Bulla.

Tertiò, quia B. Pontifex cum dicta assecuratione fecit 14
actum utile ipsi Cameræ, redigendo dicta Officia in majus creditum, & valorem, ut ita in casibus vacationis Camera reciperet majus pretium, & emolumenta Componendarum, prout exitus demonstravit, dum post dictam Bullam, continentem prædictam assecurationem, valor officii semper incrementum accepit.

Quartò, quia erat benè notum B. Pio, quod Summi Pon- 15
tifices pro tempore properant de officiis vacaturis disponere, vel illa donando personis benemeritis de supradicta Sede, vel aliàs de eis disponendo, ut ejus prædecessores fecisse in puncto istorum officiorum refert Castracan. *de soc. Officior. cap. 2 sub num. 19. vers. ultimo, quod Papa sit solitus*, & R. P. D. de Luca *disc. 2. de Regal. num. 11. cum pluribus seqq.* & quia isti donatarii forsan aliis bona fide, & auctorizante Papa ementibus resignassent, justum fuit istis resignatariis providere, ut in casu suppressionis eis pretium per Cameram restitueretur.

Quintò, quia benè etiam sciebat B. Pius pretia officio- 16
rum augeri posse, & quod tempore suppressionis magna pars Officialium officiant habituri à resignantibus, quibus majus pretium, tempore resignationis currens, solvendum erat, quam retroactis temporibus vacationis fuisset habitum à Dataria. Unde dum generaliter, & indistinctè jussit *restitui integrum pretium singulis Secretariis* viventibus tempore suppressionis, manifesta est illius mens, & intentio, ut restituatur totum pretium, quod constiterit unumquemq; Officialium exbursasse etiam resignantibus, præsertim quia nulla alia potuit esse causa movens B. Pontificem ad faciendam dictam generalem dispositionem, nisi assecurare de integra pretii restitutione etiam illos Officiales, qui emissent à resignantibus, dum illi, qui acquirebant à Dataria non egebant hac assecuratione, ut sæpiùs dictum est.

Sextò, quia ita exigebat bona fides, & publicum Roma- 17
næ Curiæ commercium, in qua, ut notum est, hæc, & ali a officia vacabilia semper contracta fuerunt *sub fide Principis dumtaxat*, absque inquisitione, Antesignanus solverit pretium Datariæ, vel in Dataria quando ab initio talia officia vacaverint, vel erecta fuerunt, tantam summam receperit, & notorium est acquirentem ista officia ignorare resignationem, cum totaliter confidat *fide Principis talem resignationem propriis litteris approbantis, & consentientis quod resignans accipiat pretium currens ab hujusmodi empioribus*, ut latiùs probavimus in prima positione, adeout isti 18
emptores dicantur contrahere cum ipso Papa, qui officia confert, & ipsum in auctorem, & debitorem recognoscere, ideòq; nullatenus permittitur, ut sub ista bona fide emptor fraudetur de pretio exbursato, ad tradita per R. P. D. de Luca *de Regal. discurs. 2. num. 10. & 17. & disc. 39. sub num. 6. vers. ex ea vita ratione cum seqq. & in eodem tit. discurs. 163. sub num. 12.* & in Rota in Romana locorum Montium 22. Junii 1675. coram Reverendissimo Taya, ut in particula data in prima positione. Nihil prorsus relevante, quod in supplicationibus venditionum Datariæ Papa exprimat quantitatem pretii, non autem in aliis resignationibus, quia satis est, quod id sciat Minister Componendarum ad hunc effectum à Papa præpositus, sine cujus interventu, & fide resignationes fieri non possunt, ut in dicta prima positione 19
latiùs probavimus.

Quanto probabilius ergo est, quod mens, & intentio B. Pii 20
fuerit assecurare tales Officiales sub bona, & publica fide Papæ, & commercii contrahentes, quam dicere contrarium, ut nempè voluerit, quod isti Officiales innocenter, & absq; culpa privati remaneant propriis substantiis, & patrimonio, & ulterius cum propriis litteris Pontificiis, approbantibus hujusmodi resignationes, permittere, quod resignantes, qui ab initio, vel nihil, vel diminutum pretium exbursarunt Datariæ, accipiant à miseris emptoribus totum, vel majus pretium officii, & cum eorum jactura ita locupletentur, si autem hæc omnia justitiæ, & æquitati repugnant, quomodo existimandum quod B. Pius ea voluerit & intenderit.

Stringit fortiùs motivum, habendo semper præ oculis 21
litteralem Bullæ dispositionem mandantis restitui singulis Secretariis de tempore suppressionis viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniæ, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit. Siquidem emptores, ultra bonam fidem, videntes dictam generalem promissionem restitutionis integri pretii omnibus Officialibus viventibus faciendam, securè pecunias in emptione Officiorum hujusmodi implicarunt, nec unquam potuerunt suspicari, quod Domini Camerales tot ratiocinia, & extranea argumenta conferrent ad offuscandum clarum tenorem dictæ Bullæ. Debet autem præsumi, quod mens B. Pontificis; qui professus est indulgere huic Collegio majora privilegia, fuerit prout verba sonant, plana, & clara pro restitutione integri pretii omnibus Secretariis facienda, non autem æquivoca, & præseferentia aliud in verbis, & aliud in intentione.

Septimò, quia observantia semper practicata per succes- 22
sores Summos Pontifices in tot similibus officiorum suppresionibus, in quibus restituerunt indistinctè omnibus, sive à Camera, sive à resignantibus causam habentibus, totum pretium in acquisitione officiorum erogatum, perspicuè ostendit eandem fuisse mentem B. Pii, qui non minus justitiam, & æquitatem sectari voluisse credendum est, & sine difficultate, quia Bullæ dictorum officiorum suppresorum non habebant legem scriptam restituendi omnibus integrum pretium ab eis erogatum in eorum acquisitione, prout habet nostra Bulla, sed restitutio fuit fundata in bona *fide, & publico commercio*, dum ergo in casu nostro B. Pius integram dictam restitutionem favore omnium officialium demandavit, clarior, & infragabilis inde oritur mens, & intentio nobis favorabilis.

Supplicando ponderare, quod si locum haberet prætensio Cameræ, actum esset de possessoribus officiorum vacabilium, major enim illorum pars provenit à resignationibus, quibus possessores sub bona fide publici commercii, absque

absque inquisitione tituli, pecunias persolverunt, & tamen certum est plurima ex illis fuisse à Pontificibus per antea elargita, tam familiaribus, quam Gentilibus suis, qui deinde recepto pretio *ea, Papa auctorizante, resignarunt*, ut infra probatum est §. sexto, quia hoc sanè esset facere stragem immensam resignationum, & depauperare familias, & suscitare infinitas lites, ad quæ mala tollenda legum latores
23 sanxerunt bonam fidem contrahentibus plenè suffragari: ne Populus propter fidem publicam, citra propriam culpam, deceptus remaneat Rota coram Buratto *dec. 735. num. 10.* in Romana Testamenti secunda Decembris *1671.* §. defectus verò coram Reverendissimo Emerix, & latiùs in Senogallien. Testamenti *15.* Februarii *1677.* §. hinc succedit coram Reverendissimo Bourlemont, & latiùs ponderavit Dominus meus Fantinellus in sua informatione juris data in præterita positione §. Accedit ratio bonæ fidei cum §. seq. ex gratia reassumenda.

Observantia ex facto Beati Pii in reductione fructuum Montis Julii vacabilis, iterum negatur. Tum quia illa non fuit suppressio, tum etiam quia Camera non probat, quod Montistæ pluris dicta loca emissent, quam scutor. *100.* pro quolibet, quæ Papa non acquiescentibus reductioni restitui mandavit, imò est indubitatum, quod tempore B. Pii pretium non erat majoris summæ, cum passim tunc vacabilia redderent *12.* pro centenario, nec benè arguitur augmentum pretii ex Bulla Alexandri Septimi super suppressione, quia hæc emanavit post centum ferè annos, quo temporis spatio, quia dicti Montes vacabiles creverant in pretio, ideò dictus Summus Pontifex non solum scuta centum, sed etiam totale augmentum laudabiliter restitui jussit, unde responsio retorquetur.

Patet igitur ex prædictis mentem, & intentionem Beati Pontificis non potuisse esse diversam à sua Bulla, nec subsistere assertum præjudicium Cameræ in restituendo majus pretium, quod non accepit, tum quia hæc erat natura hujusmodi officiorum resignabilium cum approbatione Papæ, tum etiam quia ipsa Camera, hoc majus pretium recepit pro officiis vacatis, imò longè plus, quam scuta *368.* mil. ad quæ ascendit totum pretium à nostris principalibus solutum,
24 tum tandem quia Princeps supprimendo, & auferendo officia ab ipsis titulo oneroso acquisita, debet eis pretium illorum refundere, Capyc. Latr. *cons. 38. num. 9. & seqq.* Franch. March. *dec. 383. per totum.* Rota coram Ubald *dec. 478. n. 9. & seq.* cum aliis citatis in præterita positione reassumenda, ubi latè probavimus, quod licèt ista Officia sunt in dominio
25 Papæ, & non patrimonialia Officialis, attamen semper venit restituendum pretium, quod est in commercio, & vendibile, & æquiparantur rei merè allodiali, Gratian. *discept. 660. num. 12. & seqq.* Rot. *dec. 395. num. 8. & seq. p. 2. rec.* qua subditus non est sine causa privandus.

26 Non obstat, quod rescisso contractu Cameræ non teneatur restituere, nisi quod recepit *ex l. diversa C. de transf. & leg. prædiorum 10. C. de prædiis minorum*, quia dicta jura loquun-
27 tur in diversis terminis, primum nempè in transactione, in qua speciale est, ut illam impugnans pretium prius
28 refundat quod recepit, alterum loquitur in prædio minoris nulliter sine decreto alienato, quo casu Imperator jussit minorem nil aliud, quàm versum in ejus utilitatem restitui. Nos autem sumus in casu totaliter diverso, nempè in sup-
29 pressione officiorum voluntariè per Cameram facta, quo casu debet absq; dubio restituere totum pretium, quod Officialis ritè, & approbante Principe impendit in acquisitione officii, ac etiam damna, & interesse, Rota coram Seraphin. *dec. 785. n. 5. & 6.* & Hermosil. ad Lopez *leg. 33. tit. 5. part. 5. gloss. 1. n. 3. in fine fol. mihi 618. & n. 2.*

30 Non debet igitur videri exorbitans, & Cameræ adeò præjudicialis nostra Bulla, ut resonant Scripturæ Dominorum Cameralium, dum in effectu apparet innixa justitiæ, & æquitati. Præsertim quia postea legitur eadem Bulla specificè confirmata à sanctæ mem. Sixto Quinto, & Gregorio Decimoquinto. Unde eo facilius videtur inclinandum pro illius subsistentia, & executione.

31 Quatenus verò exadverso repetitur, quod in omnem casum hæc Bullæ dispositio fuisset nulla, ob non registrationem; tollitur ex adductis in nostra responsione ad tertium articulum; Nec urget fides nuper exadverso procurata, quia ea non probat negativam, nec constat, quod factæ fuerint diligentiæ in omnibus Libris Notariorum, in quibus fiunt actuales registrationes, sed solum in Libris propositionum Camerę, ubi aliquando hujusmodi adnotationes omittuntur, Ultra quod hæ diligentiæ fieri debent citata parte, ex allegatis in responsione. Cæterum ad tollendum hoc inane objectum exuberat lapsus centum annorum, & ultra, necnon confirmatio Sixti Quinti, & Gregorii Decimiquinti, qui hos prætensos defectus considerarunt, & supplere voluerunt, Maximè quia non sunt simplices confirmationes, sed omnium Jurium, Privilegiorum *innovationes*: & derogant specialiter, tam Bullæ Pii Quarti de registran. quàm revocatoriis.

Postremo corruit prætensa præjudicialitas, & læsio Cameræ, & quod nostra Bulla ceciderit sub Constitutionibus revocatoriis. 32

Primò quia B. Pius non tam respexit favorem Collegii, quàm etiam ipsius Camerę, quæ ex tali pretii assecuratione, futuro tempore, lucrata fuisset majus pretium Officiorum vacandorum, prout lucrata fuit supra scuta *Undecies centena millia*. Quambrem nefas est, quod hodiè exprobet læsionem ex Bulla, qua ipsa promiscuè cum aliis Officialibus usa est in vendendis Officiis vacatis.

Secundò, quia Officiales habuerunt dictam assecurationem à Beato Pio promissam in partem pretii ipsorum Officiorum, & in dicta Bulla non adfuisset, plures forsan non emissent, ut patet hodierna experientia & benè sciunt Ministri Datariæ, sicque respectu nostrorum principalium, qui omnes emerunt post dictam Bullam, non potest dici concessio gratuita, sed potius respectu illorum militat titulus onerosus. 33

Tertiò, qui magis, magisque fuerunt de dicta promissione B. Pii assecurati, mediante ampliſsima confirmatione Sixti Quintl, & Gregorii Decimiquinti, qui ulterius declararunt Bullam B. Pii suffragari debere Collegio ex titulo verè oneroso, ac in vim contractus initi inter Cameram, & Secretarios, nil relevante, quod exinde non justificetur titulus oneroſus, sed probari debeat per effectualem pretii solutionem Cameræ factam, citato Domino Comissario Cameræ, quia cum in casu nostro concurrant tam solutio pecuniæ, scutorum scilicet *5500.* auri tempore B. Pii, & scutorum *25.* mil. auri tempore Sixti Quinti, quàm etiam renunciatio ingentis summæ per viam transactionis Cameræ condonatæ tempore Gregorii Decimiquarti, satis superque justificatus censeri debet dictus titulus oneroſus, dum præsertim bini Romani Pontifices de eo attentati sunt, ex deductis in responsione ad tertium articulum, §. *Quod verò concessio*. 34

Quartò, quia Constitutiones revocatoriæ comprehendunt quidem concesiones Officiorum factas ad plures vitas, & in præjudicium supremæ jurisdictionis Pontificię, necnon exemptiones à gabellis, & publicis oneribus in præjudicium Cameræ, & Communitatum elargitas, non autem Privilegia, & concesiones factas Collegio Officiorum vacabilium, circa quæ nihil innovarunt, cum talia Privilegia, ut dixi, respectu Officialium, qui contraxerunt, post illorum publicationem semper sint oneroſa, & considerentur tanquam pars pretii, ac redundent etiam in beneficium Cameræ ob incrementum valoris Officii, quod in casu vacationis percipit, prout ex nostro Collegio, magna m utilitatem percepisse, ob tot officia vacata, jam ostendimus. 35

Cęterum prætensa lęsio, undique excluditur ex adductis in nostra responsione, ubi ostendimus pecunias restituendas per Cameram pro capitali istorum Officiorum ascendere ad scuta *368.* mil. & vice versa ex vacationibus, & componendis eorumdem Officiorum Camera percepisse, plusquam undecies centena millia scutorum. Gratis autem Calculus per nos datus asseritur, non justificatus, quia illius verificatio, quoad quantitatem vacationum usque ad annum *1586.* litteraliter legitur *in Summario Cameræ num. 4.* Aliæ verò vacationes usque ad tempus suppressionis fuerunt desumptæ ex libro manuscripto Collegii, confrontato cum libris Datariæ; quem usque sub die prima currentis mensis consignavimus Reverendissimo Domino Commissario Cameræ, ad hoc, ut si habuisset aliquam difficultatem, potuisset dictas vacationes ibi adnotatas confrontare cum libris originalibus Datariæ; Dum ergo non apparet, quod aliquem errorem invenerit, signum evidens, quod quantitas vacationum est vera. 36

Pretium autem dictis vacationibus additum, est pretium currens in temporibus illarum, & sic optimè remanet comprobata quantitas pecuniarum per Cameram perceptarum.

Quoad novum Calculum exadverso ad partes porrectum Memoriali super læsione, satisfacit responsio particularis, quæ datur.

Cætera non indigent aliqua replicatione.

Et ita, &c.

Gaspar Turchus.

ROMA-

Restrictus Juris super primo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Blativus absolutus importat condi tionem.*
2 *Dictio* prius *adjecta ablativo absoluto inducit formam.*
3 *Ad hoc, ut restitutio verificetur, sufficit, quod recipiens tantumdem exbursaverit, licet solvens tantumdem non reçeperit.*
4 *Princeps, & Judex dicuntur restituere famam, honorem, & similia, quæ nunquam à restituto receperunt.*
5 Rot. in Romana hæreditatis 8. Februarii 1680. coram R. P. D. Ursino *in quibus terminis procedat.*
6 Bald. cons. 145. lib. 2. *explicatur.*
7 *Verba sunt insimul accipienda ad eruendum verum dispositionis significatum.*
8 Restituere *est verbum relativum, quod supponit relationem activam, & passivam, & quomodo.*
9 *Scientia Officialis est scientia Papæ.*
10 *Dictio* eos *est personalissima.*
11 *Hæres est eadem persona cum defuncto.*
12 *Dictiones taxativæ, & personales nunquam censentur adjectæ ad excludendos hæredes.*
13 *B. Pius in suo Motu proprio usus fuit promiscuè verbis denotantibus totalem satisfactionem.*
14 *In re clara non est recurrendum ad conjecturas.*
15 *Mens, & voluntas concedentis est illa, quæ resultat ex verbis.*
16 *B. Pius censendus est verisimiliter voluisse obligare Cameram, ad restituendum integrum pretium, cuicumque per Secretarios solutum, & de ratione.*

1 R. P. IN Motu proprio B. Pii in casu suppressionis demandatur restitutio integra pecuniarum à Secretariis solutarum acquisitione Officiorum, per ablativum absolutum, ibi: 2 *nisi restitutis prius*, qui ablativus importat conditionem, & formam, itaut ad suppressionem deveniri non possit absque actuali, & precedecedenti restitutione dictarum pecuniarum, Valenzuel. *cons. 175. num. 48. & cons. 177. n. 96.* Rot. coram Coccin. *dec. 1238. num. 15.* ponderando præsertim dictionem illam *prius* eidem ablativo absoluto adjectam, quæ pariter importat formam, & clarè significat, quod præcedere debeat totalis, & effectiva restitutio pecuniarum, Benintend. *dec. 77. num. 11.*

3 Proprietas verbi restituere assistit Dominis olim Secretariis, nec non in nostro restrictu, aut aliis Scripturis affirmavimus contrarium, aut recursum habuimus ad mentem B. Pontificis, sed latè probavimus proprietatem ejusdem verbi in casu nostro, quæ videtur clara, cùm significet etiam satisfactionem illius, quod à restituente acceptum non fuit, & præsertim quando recipiens, vel qui recipere debet pecunias semel exbursavit, nam respectu istius propriissimè restitutio verificatur, nec alio aut alio modo potest melius explicari, quàm per verbum restituere, quæ restitutio semper demandatur fieri ipsi recipienti principaliter, licet ab alio fieri debeat, ut evenit in casu nostro, in quo demandatur restitutio facienda ipsis Secretariis, qui recipiunt pecunias jam solutas, ut latè in nostro restrictu super primo articulo fuit ostensum. Unde
4 etiam restitutio in integrum datur, & conceditur à Principe, & Judice, qui tamen nihil habuerunt, sic pariter idem Princeps restituit natalibus famæ, & honoribus, respectu quorum Princeps, nihil habuit, quia restitutus semel illa habuit, & abstulit læsio, aut alia causa.

5 Non obstant igitur deducta per Rotam in Romana hæreditatis 8. Februarii præsentis anni coram R. P. D. meo Ursino, nam ibi Rota loquitur ad alium effectum scilicet quia condemnatus ad restituendum, & etiam ad dandum, quasi illud habeat penes se, non potest reddere, aut dare nisi illud habeat ex regula, nemo plus juris, &c. allegata in eadem decisione, & cum in illo casu bona non possent hæredibus acquiri, utique ab eisdem eadem bona restitui non potuerunt, ut clara sunt verba ejusdem decisionis, ibi: *Si ergo bona hæc acquiruntur, nec acquiri possunt hæredibus, utique ab hæredibus restitui non possent fideicommissariis;* nec in dicta decisione ad effectum prædictum fit aliqua differentia inter verbum dare, & verbum restituere, sed dicitur, *quod dari etiam non potest, quod non habetur.* Non obstat etiam consilium Bald. 145. exadverso allega- 6
tum *sub num. 2. lib. 2.* quia loquitur in restitutione Banniti, qui restitutus ad bona recuperat omnia bona, sed Fiscus non tenetur restituere bona, quæ non habuit, quod nihil videtur pertinere ad casum nostrum.

Ex his ergo, & aliis latius in dicto restrictu deductis clarè patet, quod proprietas dicti verbi *restituere* optimè assistit dictis Secretariis, quibus facienda restitutio.

Præterea exadverso solùm ponderatur verbum *restitutis* in abstracto, quasi illud solum Beatus Pontifex protulerit, cùm tamen illud protulerit junctum cùm aliis verbis, quæ nullo modo possunt applicari, & verificari favore Cameræ, absque eo quod vis fiat ipsis litteris, ad quam evitandam D D. scribentes pro Camera recurrunt ad supplet ionem verborum, quæ non est de jure permissa, quando oratio est perfecta, haberque suum sensum, & intellectum germanum, & clarum, prout in casu nostro habent verba illa motus proprii, *nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis, tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, & habuisse constiterit*, & non possunt verificari, & recipere alium sensum extraneum absque suppletione, ut fatentur iidemmet DD. Scribentes per Camera, verba autem sunt simul recipienda, & tota periodus orationis consideranda ad eruendum illius verum sensum, & intellectum germanum.

Nec suppletio prætendi potest necessaria, aut re- 7
præsentatio Auctorum, eo quia obligatio restituendi resideat in Camera, quia restituere est verbum relativum, quod supponit in utroque termino relationem activam; & passivam nempè in restituere obligato obligationem restituendi, & in recipere debente obligationem passivam ad rehabendum, & habendum id, quod eidem debet restitui, & dum jubetur restitutio, debet alicui demandari faciendа tamen alteri, ideoque dum demandata fuit restitutio pecuniarum facienda per Cameram, eidem injungi debebat, sed facienda Secretariis, qui recipiebant, quod olim persolverant, & consequenter eisdem restituebatur.

Repræsentatio verò Auctorum non potest dari in 8
officiis quorum resignatio fit ipsi Papæ, & ab illo conceduntur Resignatario, qui ut plurimum ignorat etiam resignantem, & ordinem de solvendo pretium facit, & dirigit incertæ personæ, & nihil videtur referre, quòd Papa sciat, vel ignoret pretium, sed satis, quòd officium non acquiratur, nisi ab ipso Papa, & pretium stabilitum per Resignatarium non cum ipso Resignante, sed cum ipso Proxeneta, incognito penitus resignante, licèt etiam in hoc casu pretium innotescat Officiali Datariæ, cujus scientia est scientia Papæ, Rota coram Carillo *decis. 103. n. 17.*

Et omnem repræsentationem Auctorum videtur sustu- 9
lisse ipse Beatus Pontifex, dum mandavit fieri restitutionem ipsis Secretariis viventibus tempore suppressionis integrè, & absque diminutione aliqua pecuniarum, pro quibus ipsi Officia emissent, seu acquisivissent, aut habuissent, & ita mandavit clarè restitutionem omnium pecuniarum, quas solvissent ipsi Secretarii tunc viventes, & non ipsorum Auctores, hoc est Resignantes. Dictio enim
10 *eos* in Motu proprio apposita, est personalissima, ut in re- strictu, & decisione probatur, & ita non potest considerari in Auctoribus defunctis; Exemplum autem hæredum
11 non refragatur, quia hæres est eadem persona cum defuncto, ex dispositione Juris §. 1. *Auth. de juram. à morient. præstit.* Valenz *cons. 10. num. 50.* & nunquam intelligitur
12 excluſus, non obstan. dictionibus, & verbis taxativis, & personalibus, Surd. *cons. 384. num. 45. in fine cum seqq.* Rot. *decis. 371. n. 24. & seqq. part. 11. recen.*

In eodem nostro Restrictu super primo Articulo osten- 13
dimus Beatum Pontificem non adhibuisse aliquam distinctionem verborum, sed promiscuè adhibuisse omnia verba denotantia totalem satisfactionem, & indemnitatem Secretariorum, & respectu damnorum, & interesse idem Beatus Pontifex aliquod verbum non adhibuit, quia illa expresit accessoria ad summam scutor. *5500.* quæ regunt orationem, & respectu quorum erat vera restitutio, etiam juxta sensum D D. exadverso Scribentium, & cum respectu damnorum, & interesse propriè cadat verbum solvere, respectu autem dictæ summæ scutorum *5500.*

pro-

propriè cadat verbum restituere, ut prætendunt iidemmet exadverso Scribentes quando hoc esset verum, quod constanter negamus debuisset potiùs dictus Beatus Pontifex adhibere verbum restituere, quàm solvere, cùm dicta summa restitueretur principaliter, & in accusativo negat ipsam orationem, quòd agnovit, & passus est ille, qui fecit apostillam ad Summarium Cameræ, ubi apposuit verbum restituere loco verbi solvere, quo usus est Beatus Pontifex.

4 Cùm itaque verba Motus proprii Beati Pii sint clara, aptaque, & nata ad casum nostrum, & significandam veram restitutionem pecuniarum erogatarum per ipsos Secretarios, sive Datariæ, sive alteri cuicumque Resignanti, non est recurrendum ad conjecturas, & conjecturatam mentem ejusdem Beati Pontificis, præsertim desumptam ex conjecturis extrinsecis, ut in proposito inquit Dec. *cons.* 51. *n.* 2. & melius Joseph Ramon. *cons.* 11. n. 16. & illa dicitur mens, & voluntas concedentis, quæ probatur, & resultat ex verbis, quæ inventa sunt à natura ad significandam intentionem, & voluntatem proferentis, latè Castill. *de Conjectur. ultim. volunt. lib.* 4. *c.* 6. *n.* 2. *& seqq.*

Cæterum verisimilis mens, & voluntas ejusdem Pontificis volentis restitui integrè omnes pecunias à Secretariis cuicumque solutas, pro acquisitione officiorum, militat pro ejsdem Secretariis, ut latè ostensum fuit in nostro restrictu Juris super secundo Articulo exadverso formato, & sanè videtur omninò inverisimile, quod tantus Beatus Pontifex, qui professus est velle ampliare gratias, favores, & privilegia Collegii, & Secretariorum, & restitutionem pecuniarum demandavit favore ejusdem Collegii, voluerit sub tali involucro verborum nihil Secretariis concedere, & potiùs favore Cameræ eisdem præjudicare, mandando, ut tantùm pecuniæ ipsi Datariæ solvaæ restituerentur, quod de Jure negari non poterat, ut in alio restrictu super secundo Articulo, & eo magis, quia si id voluisset poterat exprimere, & clarè loqui eo modo, quo explicant DD. exadverso scribentes per Cameram. 15

Quare, &c.

Jo: Baptista Arrigus.
F. Fattinellus.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta.
} *Advoc.*

Restrictus Juris super secundo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *PRivilegium est ita interpretandum, ut aliquid augeat non autem minuat jura privilegiati.*
2 *In contractibus semper subintelligatur clausula* rebus sic stantibus.
3 *Pactum appositum in Bulla Innocentii VIII. quod deberet restitui certum pretium in casu suppressionis Collegii, intelligitur dommodo postea non fuisset auctum.*
4 *Expressio summæ per modum affirmativum dicitur stare demonstrativè, non taxativè.*
5 *Si tempore solutionis faciendæ pecunia sit mutata, attenditur æstimatio currens de tempore solutionis, non autem illa de tempore contractus.*
6 *Expressio facta ad favorem alicujus super re, vel pretio, operatur, quod auctu valore, vel re, etiam augmentum debeatur.*
7 *Camera non debet locupletari cum aliena jactura.*
8 *Dum sensit commodum perceptionis majoris summæ, debet etiam sentire incommodum majoris restitutionis.*
9 *Evictione sequuta restituendum est pretium currens de tempore evictionis, non illud, quo fuit facta venditio.*
10 *In retrovenditione attenditur pretium currens de tempore retrovenditionis, non autem pacti de retrovendendo.*
11 *Princeps de jure tenctur restituere justum pretium, quamvis officium supprimat ex causa publicæ utilitatis, vel necessitatis.*
12 *Pretium justum dicitur currens de tempore suppressionis.*
13 *Observantia probanda est cum suis circumstantiis, ut relevet.*
14 *Princeps quamvis loquatur per verba munificentiam, & liberalitatem præseferentia, non propterea excluditur quin legem faciat.*
15 *Ampliare significat augere, & dilatare.*
16 *Conventio specifica, & determinata est omnino servanda.*
17 *Bulla piana ampliavit Constitutionem Innocentii VIII.*

R.P. SIve dicatur, quod san. me. Innocentius Octavus processerit in ejus Constitutionem per viam gratiæ, sive per viam contractus, semper erit vera propositio per nos adducta, quod Camera juxta illam teneretur restituere pretium receptum etiamsi excessisset summam ducatorum 62400. quæ ibi restitui promittuntur.

Si enim processit per viam gratiæ, jam diximus in Restrictu responsionis super primo articulo, quod gratia Prin-
1 cipis taliter explicanda veniat, ut augeat quidem, non autem minuat reliqua Jura ejus, cui gratia confertur *juxt. Text. in l. hac saluberrima C. de præposit. agent.* cum aliis in dicto Restrictu §. Atque directè adversatur, quibus exadverso nihil respondetur.

Si verò processit per viam contractus, ut probare conan-
2 tur DD. exadverso scribentes, & idem dicendum venit, in contractibus enim semper subintelligitur clausula, rebus sic stantibus *l. cum quis in princ. ff. de solut. l. inutilia ff. de contrab. empt.* Rot. *decis.* 79. *num.* 11. *coram Peuting.* ubi concordantes, idea pactum in Bulla erectionis adjectum, quod debeat restitui certum pretium intelligi debet *dummodo postea ad manus Cameræ non pervenerit majus pretium, quam fuerit in prima erectione statutum*, sunt verba præcisa bon. mem. Fagnan. *in cap. ex Epistolæ num.* 14. *de probat.* 3

Potissimum, quia non fuit in promissione adjecta ulla taxativa, ut scilicet restituerentur scuta 62400. & non ultra, vel aliud simile, sed fuit simpliciter expressa summa per modum affirmativum, quod proindè censeri debet factum, gratia solius demonstrationis, adeout non inde excludatur major summa, ut post relatos in nostro secundo restrictu §. Ex hac autem, probant Ruin. *cons.* 56. *num.* 9. *lib.* 1. Cravett. *cons.* 313. *num.* 1. Rot *in Urbevetana* relevationis indemnitatis prima Junii 1674. §. hinc nec præsumptum coram Reverendis. D. meo Matthæjo. 4

Hinc videmus in simili, quod si valor extrinsecus monetæ augeatur in restitutione pecuniarum, non attenditur valor currens de tempore contractus, sed refundi debet pretium currens de tempore solutionis, licet fuerit auctum, & sic non solum quantitatem in stipulatione conventam, sed etiam illud plus, quo moneta aucta fuit, nisi partes per verba taxativa contrarium convenissent, Cancer. *var. resol. part.* 2. *cap.* 6. *numer.* 140. Rot. *decis.* 135. *per tot. part.* 3. *rec. & in Turritana* Congruæ 5. Junii 1666. §. Justitia coram bon. mem. Priolo. 5

Quæ sine difficultate procedunt in præsenti, eo quia Innocentius Octavus professus est velle Secretariis consulere, ibi: *Nos dignum reputantes, ut ipsorum indemnitati consulamus*, si autem subsisteret interpretatio exadverso data, non solum cessaret indemnitas, quam præ oculis habuit Summus ille Pontifex, sed intraret damnum evidentissimum, quia ex restitutione ducat. 62. mil. solum rerento illo pluri, quod Secretarii erogarunt, maximum isti sentirent præjudicium, quod est omninò alienum à dispositione Juris, ubi enim expressio fit in favorem alicujus, operari debet, ut auctu valore, vel re, etiam augmentum debeatur, Gabr. *conf.* 64. n. 6. & 7. *lib.* 2. 6

E converso autem Camera locupletaretur cum aliena jactura, quia licet recepisset quantitatem pecuniam longè excedentem ducat. 62. mil. adhuc illa, juxta interpretationem exadverso datam posset retinere, & non restituere, quòd non esse faciendum monet in punctualibus terminis Fagnan. *in dict. cap. ex Epistolæ num.* 11. *de probat.* & sicuti Camera sensit commodum recipiendo majorem summam, ita & illam debet restituere Mandos. *cons.* 90. *num.* 6. *vers.* & si Camera cum seqq. licet in nostro Restrictu sit errore impressoris allegatum *cons.* 95. 7 8

Pluribusque exemplis comprobat hanc veritatem Fagn. *ibidem num.* 16. quæ apud eum videri rogamus, addimus tamen, & alia duo, omissis aliis, quæ longa serie possent adduci. Et primum exemplum erit evictionis, nam evictione secuta restuendum est pretium currentis de tempore evictionis, non illud, quo fuit facta venditio *l. evitare la* 2. *ff.* 9

2. ff. de evict. l. si Titius ff. de action. empt. Rota *dec.* 13. *num.* 1. *part.* 4. *divers.* & coram Bich. *dec.* 314. *num.* 2. Alterum exemplum erit in retrovenditione, in quasi nisi contrarium fuerit conventum, attenditur pretium tempore retrovenditionis, non autem pacti, seu promissionis de retrovendendo Bald. *in l.* 1. *num.* 30. *C. commun. de leg.* Surd. *consil* 52. *num.* 47. *vers. Postremo*, Menoch. *cons.* 606. *num.* 28. *vers. & accedit*, Ermosil. ad Lop. *tit.* 5. *l.* 42. *glos.* 1. *nu.* 5. *vers. quod si venditio*, quibus non adversantur DD. in contrarium adductis §. *& confert*, Gozzadin. enim præcisè stat pro nostra opinione, & dicit eam indubitanter veram, ut testatur Surd. *dict. cons.* 51, *num.* 52. Tiraquell. verò in hoc exadverso allegatus hoc non dicit in meo Codice, & pro hac opinione allegatur in tractatu de retractu *consanguin.* §. 1. *glos.* 18. *num.* 2. Surd. *d. cons.* 52. *num.* 48. quem omninò videri rogo, cum pluribus materiam exornet, & omnibus satisfaciat. 10

Negari enim non potest, quin Summus Pontifex voluerit se conformare dispositioni Juris, dum illi non derogavit, juxta legum sanctiones indubitatum est, quod ubi
11 Princeps ex causa etiam publicæ utilitatis, vel necessitatis Officium supprimit, tenetur persolvere justum, & æquivalens pretium Surd. *cons.* 203. *n.* 8. Roland. *cons.* 69. *n.* 15. *lib.* 2. *cum pluribus seqq.* Gratian. *cap.* 891. *n.* 29. *versic.* ita est enim Magistrill. *de Magistrat. lib.* 1. *cap.* 27. *n.* 38. Peregr. *de Jur. Fisci lib.* 1. *tit.* 3. *n.* 67. *vers. & tunc aut Princeps.*

Supplicando adverti, quod nos hìc agimus de pretio soluto à Secretariis, & per Cameram recepto, in hoc enim articulo nullus allegari valet Doctor, qui contradicat, & ii omnes, qui exadverso adducuntur, in replicatione super secundo Articulo §. quodque majus, loquuntur in diverso casu, an scilicet restituendum sit pretium currens admittendo
12 tamen restitutionem summæ solutæ ut præcæteris R. P. D. de Luca *de regal. disc.* 33. *nu.* 3. *vers. ad tandem* quamvis etiam in his terminis verior opinio sit, quod debeat restitui pretium currens Mastrill. *d. cap.* 27. *n.* 42. ubi quo hoc procedit tam in foro conscientiæ, quam in foro contentioso Rolan. *cons.* 71. *nu.* 8. cum aliis plena manu congestis in præterita positione.

Firmato ex prædictis, quod Constitutio Innocentiana non est restricta ad solam restitutionem ducat. 62. mil sed quod etiam juxta eam pretium in majori quantitate solum veniret restituendum, cessant omnia argumenta, quæ exadverso desumebantur ad eliciendam contrariam voluntem B. Pii Quinti.

Pro qua non valet allegari observantia ejusdem Beati
13 Pontificis in reductione Montis Julii, nam ut aliàs diximus, & in præsenti septimus, ibi fuit dictum, quod restituerentur scuta centum pro quolibet loco, sed non constat, quod eo tempore loca montium valerent plus quàm scuta centum, & quod hoc non obstante voluerit Summus Pontifex, quod solum restitueretur pretium primæ erectionis, omisso augmento, dum igitur istæ circumstantiæ non verificantur, utique patet non esse attendendam præfatam observantiam, quæ probanda venit cum eisdem qualitatibus, Rot. coram Burat. *dec.* 129. *nu.* 6. Cels. *dec.* 229. Gregor. *dec.* 451 n. 7.

Maximè, quia observantia nobis favorabilis deducitur ex aliis pluribus suppressionibus, & signanter ex illa sanctæ memoriæ Alexandri Septimi, qui voluit restitui scuta 150. pro quolibet loco, quamvis Camera non recepisset, nisi scuta centum, & licet id dicatur factum ex munificentia & pietate ejusdem Summi Pontificis, ta-
14 men ipsius Bullæ contextus ostendit, quod de hac re maturum præcesserat examen in Congregatione particulari, ad id deputata, & ideo quamvis exprimatur, munificentia, & liberalitas, non propterea excluditur, quin legem faciat, ut in §. optimum Auth. de exiben. reis ibi: *tanquam imperialem munificentiam, & in l.* in rebus: hac nostra lege humanitatis *Cod. de Jur. dot.*

Cæterum subsistit, quod dicebamus, voluisse B. Pium augere Privilegia Collegii stantibus illis apertis verbis: *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia prosequi volentes*, quæ certè secum ferunt augmentum, 15
& novam concessionem & additionem iis, quæ supra fuerunt expressa. Ampliare enim idem est, ac augere, & dilatare, ut ex Calepino verbo *amplio*, & proinde verba ad hæc juncta sequentibus clarè ostendunt, quod Beatus Pontifex voluit, jam dictis, adere alia, & licet etiam professus fuerit velle confirmare Privilegia à Prædecessoribus concessa, tamen non ideo excluditur, quod voluerit etiam, & illa cõfirmare, & alia addere, maximè, quia ibi, Summus Põtifex usus fuit verbis novi Juris inductivis; *Volentes, & statuentes*, cum tamen sufficeret, quod ex ista lectura Constitutionis constet fuisse consideratum istum casum restitutionis, & in eo specialiter provisum, quod debeant restitui *integre*, & sine ulla diminutione pecuniæ, quibus constiterit Secretarios officia *emisse* aut *habuisse*, utcumque enim res se habeat, debet hæc specifica, & determinata conventio omninò attendi & servari Surd. *consil.* 299. *n.* 22.

Et subsistit, quòd DD. pro Camera scribentes hanc ampliationem admiserint, dum conati sunt in eorum secun-
17 do Restrictu ostendere, quod plures utilitates adduxerit hæc constitutio longè majores, quàm essent in aliis præcedentibus, ut patet ex §. nam non modicus usque ad finem, adeout si nihil amplius secum ferret hæc Constitutio, ultra ea, quæ continentur in Constitutione Innocentiana, deberent solùm restitui scuta 62. mil. de quibus solùm loquitur dicta Bulla, & tamen exadverso admittitur, quod longè plus sit solvendum.

Cætera fuerunt abundè sublata in præteritis.

Quare &c.

Joannes Baptista Arrigus.
F. Fatinellus.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta.
} *Advocati.*

Replicatio Juris super tertio Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *COnfirmatio actus licet invalidi, supplet omnes ejusdem defectus.*
2 *Clausula* supplentes *tollit omnes defectus, & juris etiam non enarratos.*
3 *Naximè si narrati non reddidissent Pontificem difficiliorem ad confirmandum.*
4 *Per confirmationem substinetur actus alias invalidus in vim novæ concessionis.*
5 *Derogatio regulæ* de Jure quæsito non tollendo *non requiritur in actu de sui natura præjudiciali.*
6 *Non est necessaria, ubi adest clausula sublata, &* num. 7.
8 *Assertio Papæ non est in dubium revocanda.*
9 *Verba* emisse & habuisse *important omnem acquirendi modum.*
10 *Resignatarius Officiorum venalium sequitur fidem Papæ & Officialium Datariæ.*
11 *Princeps consentiens sine ulla præservatione contractui gesto super feudo, non potest amplius ex propriis juribus præjudicium aliquod inferre contrahenti.*
12 *Procedit etiam in mente à donatario Principis.*

R.P. QUoad repetitam nullitatem ex defectu regiſtrationis, inevitabilis est responsio desumpta ex confirmationibus, & innovationibus Sixti Quinti, & Gregorii Decimiquinti, quæ duo continent, scilicet supplet ionem omnium, quorumcumque defectuum Motus proprii confirmati, ac novam ejusdem concessionem cum derogatione Bullæ de regiſtran. 1

Clausula *supplentes* in nostro themate apta est tollere defectum dictæ reintegrationis, quamvis non narratum 2
tum quia sumus in confirmationibus Motu proprio, & ex certa scientia emanatis, absque eo, quod ullus particularis defectus fuerit narratus, & sic necesse est fateri, quod Papa per prædictam clausulam voluerit tollere omnes defectus facti, & Juris, & non narratis Alex. *consil.* 111. *numer.* 3. & 5. *libr.* 6. quem sequitur Barbos. *claus.* 177. *numer.* 6. *in fine* Rot. *decis.* 282. *numer.* 19. *ad* 22. *part.* 6. *recent.*

Tum etiam quia iste defectus regiſtrationis est talis, ut si narratus fuisset, utique dicti Pontifices nullam habuissent difficultatem illum supplendi, dum ipsimet præsse derogarunt Bullę de regiſtrandis, cui etiam alii Pontifices passim derogare consueverunt; Confirmatio autem supplet semper defectus etiam non narratos, quando sunt ta- 3
les, ut narrati non reddidissent difficiliorem ad confirmandum,

dum, ut latè explicat Gabr. *consil.* 220. *numer.* 17. *& seqq. libr.* 1. & est communis conclusio in materia subreptionum.

Et tamen superabundans est ipsa derogatio Bullę de registrandis, posita in dictis confirmationibus, quia non sunt 4 meræ confirmationes, sed sunt etiam quatenus opus esset, novæ concessiones, cumque emanaverint ab habentibus potestatem, etiam de novo concedendi, dubitare non licet, quin istæ solum sint sufficientes ad nostrum intentum Bald. *in cap. ex parte nu.* 19. *de constit.* Barbos. *in cap. dilecta* 4. *numer.* 18. *& pluribus seqq. de confirmat. util. vel inutil.* Paris. *consil.* 19. *num.* 15. *lib.* 1. Grevi *pract. conclus. lib.* 2. *observ.* 1. *num.* 11. *& seqq. & num.* 27. Solaizan. *de Jur Indiar tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 57. latè Antunez. *de donat. reg. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 30. *& seqq. tom.* 1. *fol. mihi* 68. Rot. *dec.* 513. *n.* 6. *part.* 2. *& dec.* 292. *n.* 4. *part.* 5. *rec.*

Quoad derogationem regulæ de juræ quæsito non tollendo subsistunt singulæ responsiones datæ,

Si Motus proprius Beatii Pii verè fuisset adeo Cameræ præjudicialis, ut exadverso asseritur, quod constantissimè negatur, utique intraret vulgaris conclusio, quod in actu de sua natura prejudiciali non requiritur derogatio dictæ regulæ cum satis resultet virtualiter ex ipso actu Rot. *dec* 177. *num.* 3. *vers. tum etiam par.* 2. *ac dec.* 607. *nu.* 4. *par.* 3. *rec.*

Quod non requiratur derogatio dictæ regulæ, quando 6 adest clausula sublata, benè firmant alleg. in restrictu, & signanter *dec.* 177. *n.* 3. *par.* 2. *recent.* ubi quod ita sæpius fuit per Rotam decisum, & ad d. Barbos. *clausf.* 175. *num.* 10. *& clausf.* 196. *n.* 25.

Ex allegatis verò in contrarium nullus loquitur de hoc 7 articulo, sed solum firmant generalem conclusionem, quod regula de Jure quæsito non tollendo requirit derogationem specificam, & individualem, quam regulam limitant nostri Doctores, quando concessio munita est clausula *sublata*, neque hæc limitatio ab ullo ex contrariis Doctoribus reiicitur.

Quòd Bulla Sixti regul. 64. omnesque Constitutiones revocatoriæ signanter in §. 32. exadverso designata, non comprehendant casum nostrum manifestabit illarum lectura.

Et tamen Motus proprius non continet exageratam læsionem, nec meram gratiam, sed verè actum Justitiæ, atque emanavit ex titulo oneroso, ita per Pontifices declarato in dictis innovationibus, adeout non li- 8 ceat de hac veritate dubitare ex *Clem.* 1. *de probat.* & cæteris allegatis; Undè verè extraneæ sunt omnes istæ quæstiones.

Quoad læsiones subsistunt omnia deducta in restrictu, tam in facto, ut per D. Causæ Patronum, quàm in Jure, cui nihil exadverso replicatur.

Eademque militant æqualiter pro illis, qui bona fide officia emerunt à Donatariis, ut plenè probatum fuit in præterita positione reassumenda: Verba enim Motus proprii, cum consulant indemnitati omnium, & singulorum Officialium, & mandent restitui integrè, & sine ulla diminutione omnem pecuniam, pro qua eos officia emisse, aut habuisse constiterit, æqualiter congrunt iis, qui per ve- 9 ram pretii solutionem emerunt, seu habuerunt à Donatariis, verè enim constat, quod isti tanto pretio officia habuerunt.

Ponderando ulterius, quod juxta notissimum, & antiquissimum stylum ementes officia venalia in Urbe nunquam inquirunt illorum genealogiam, quæ si inquirenda esset, pariter illa facilitas commercii adeo laudabilis, & utilis in Urbe, sed unicè sequuntur fidem Principis, & Ministrorum Datariæ, quibus confignantur ordines pretii solvendi innominatim ei, qui resignavit tale officium, in 10 cujus ordinis calce minister Componendarum testatur talem resignasse officium, atque ob hujus attestationis fidem sequitur sine ullo scrupulo solutio, prout similis stylus servatur in locis montium, ut in præteritis fuit latè probatum.

Hinc autem sequitur nimis impropriè opponi per Cameram exceptionem totalis læsionis adversus eos, qui emerunt à Donatariis, isti enim qui sequendo fidem Principis, & ejus Ministrorum, emerunt verè soluto pretio, utique dici non potest, quod læserint Cameram, cum solùm agant de recuperando id, quod solverunt, damnum verò, & læsio Cameræ solùm considerari potest in ipsa donatione per Papam prius facta, atque in permissione Papæ, quod iste Donatarius Officium, tanto pretio vendiderit, si autem damnum, & læsio Cameræ provenit ab actu Papæ volentis donare, & dictam resignationem admittere, nulla ratio suadere potest, quod ad hujus læsionis emendationem teneatur is, qui postea officium bona fide emit, sed quidem Camera agere debet contra illos, qui Cameram læserunt, & lucrum perceperunt, ut pœna non egrediatur facti auctores, atque ut hìc benè applicatur communis illa conclusio, quod Princeps consen- 11 tiens, sine ulla præservatione, contractui gesto super feudo (officia æquiparantur) censetur ipsamet contractum facere, taliter quod ei nullatenus liceat ex propriis Juribus præjudicium aliquod inferre contrahenti, ut latè Cyriac. *contr.* 446. *num.* 1. *& seqq.* Scrader. *de feud. par.* 8. *cap.* 4. *n.* 29. *& seqq. tom.* 1. *fol. mihi* 212. & pro emente à Donatario Principis respondit Rot. coram Puteo *dec.* 381. *lib.* 3.

Quare &c.

Joannes Baptista Arrigus.
F. Fatinellus.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta.
} *Advocati.*

Replicatio Juris super quarto Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 HOmo desinit esse vivens per primum non esse.
2 *Substitutio concepta in tempus incertum, & remotum comprehendit omnes in infinitum, licet ex proprietate verborum videatur restricta ad certas personas.*
3 *Beatus Pius Collegium, & Secretarios habuit pro synonimis.*
4 *In synonimis cessat vis discretivæ locutionis.*
5 *Argumentum desumptum à discretiva locutione est levissimum.*
6 *Beatus Pius cur demandaverit restitutionem fieri singulis Secretaris, non autem Collegio.*
7 *Verba* tunc viventibus *in Constitutione Piana, quid significent.*
8 *Privilegium est perpetuum, & transitorium ad successores, quando ratio benemerentiæ, ob quam fuit concessum, respicit tam ipsos, quàm eorum auctores.*
9 *Actio exempto est bonæ fidei.*
10 *In actione bonæ fidei verba sunt largè interpretanda.*
11 *Venit nedum restitutio pretii, sed etiam interesse.*
12 *Expressio summæ restituendæ Secretariis in casu suppressionis, apposita in Constitutione Innocentii stat de monstrativè, non taxativè.*
13 *Intelligitur. rebus sic stantibus, & quatenus valor non fuisset mutatus.*

R.P Dicunt DD. mei scribentes pro Camera, Secretarios in Motu proprio B. Pii confideratos fuisse, uti singulos, quoad restitutionem pretii, ex quo hæc demandata fuit in casu suppresionis Collegii, quo tempore Collegium desinebat esse, & exindè deducunt restitutionem integræ pecunię per unumquemque persolutæ esse, injunctam intuitu Secretariorum viventium tunc, qui etiam viverent tempore suppresionis, non autem aliorum, qui post editum Motum proprium officia acquisivissent.

Respondemus primo, quod Secretarii, etiam in suppresione constituebant Collegium, sicuti homo est vivens usque ad ultimum momentum essendi, & desinit esse vivens per primum non esse; Undè benè intrat ratio Text. *in l. non ideò* 66. *ff. de rei vindic.* cum adductis ab Anchar. *cons.* 285. *num.* 3. *vers. sed certe*, & ita etiam intellexit Beatus Pius, qui dum dixit. *Volentes Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse &c.* Ecce quod appellavit Collegium, etiam in actu suppresionis.

Maximè cum restitutio pretii facienda est singulis Secretariis antè suppresionem Collegii, non postea, prout malè sibi figurant DD. Scribentes pro Camera in Motu proprio, ibi: *Nisi restitutis prius &c* Undè prorsus corruit objectum exadverso adductum à cognitione suppresionis.

Respondemus secundò, quod cum casus suppresionis, & res-

& respectivè restitutionis pretii fuerit à Beato Pio consideratus, tanquam remotissimus, & absque determinatione certi temporis, impossibile est, quod dum mandavit resti- 2 tui integrè pecunias singulis Secretariis viventibus tempore suppressionis, se restrinxerit ad personas Secretariorum, viventium tempore sui Motus proprii, sicuti dicimus de substitutione filiorum, vel nepotum, quod licet ex proprietate verborum restringatur ad filios primi, vel secundi gradus, tamen quando concepta est in tempus incertum, & remotum comprehendit omnes in infinitum, etiamsi verba videantur restricta ad certas personas Imol. *in l. gallus §. Instituens* 48. *ff. de lib. & Post.* Alex. *cons.* 9. *num.* 2. *cap.* 6. *n.* 29. Rot. *dec.* 96. *n.* 7. *& 8.* post Merlin. *de legit. & in Cesenat. Fideic.* 20. *Martii* 1676. *coram R. P. D. Rondinino.*

Cogitationem autem suppressionis esse collatam in tempus incertum, & remotissimum, patet ex verbis Motus proprii, ibi: *Volentes, & statuentes illa, id est, officia nullo unquam tempore per nos, vel Romanos Pontifices pro tempore existentes revocari &c. seu Collegium ipsum extingui non posse, nisi restitutis &c.*

Discretiva loquutio de Secretariis, & Collegio non reperitur in Motu proprio Piano si benè advertatur, nam porius apparet ex ipsis verbis relatis in quarto Restrictu Cameræ §. finali, & repetitis in replicatione in principio 3 B. Pium habuisse Secretarios, & Collegium pro synonymis, prout verè sunt, ut latè probavimus in nostra responsione ad dictum quartum restrictum Cameræ §. nec 4 personalitas; Cessat autem vis discretivæ loquutionis, quando versamur in synonymis *decis.* 269. *n.* 28. *par.* 15. *recentior.* ultra quod argumentum à discretiva loquutione est 5 levissimum, ut patet ex illo Evangelii S. Marci cap. 16. *Dicite Discipulis ejus, & Petro, quæ alias concluderet Petrum non fuisse Discipulum*, ut notavit Rota *dec.* 686. *n.* 20. *par.* 4. *rec. tom.* 3.

Verus itaque sensus est, quod ideò B. Pius Quintus dixit restitutionem pretii fieri *singulis Secretariis*, quia cum 6 sciret, pretia fuisse à singulis, non à Collegio, & diversimodè, non uniformiter ab unoquoque eorum persoluta, justitiæ ratio, & indemnitas Secretariorum, quam præoculis B. Pius habuit, exigebant, ut demandaret, pretium restitui integrè, & absque ulla diminutione *singulis*, hoc est in ea quantitate, in qua fuerat ab unoquoque solutum.

Verba *tunc viventibus* non stant super plus, sed cum mysterio, scilicet ad denotandum, quod B. Pontifex volebat regulare restitutionem pretii ab eo, quod solverat pro ha- 7 bendo officio illis Secretariis, qui erant tempore suppressionis, non autem ab eo, quod solverant eorum auctores, qui tunc non erant amplius Secretarii,

Beatus Pius habuit aureos 5500. à Collegio, non à sin- 8 gulis Secretariis, & pro hac pecunia comparanda obligata fuerunt bona Collegii, imponendo super illis censum, cujus onus tam respectu solutionis fructuum, quàm extinctionis solutionis fructuum, est transitorium ad successores in officio; Undè tam ratio benemerentiæ erga B. Pium, quàm oneris, & incommodi erga personas Secretariorum communis erat, & fuit Secretariis tunc præsentibus, & successivè futuris, ita esse debuit, & debet Pontificis favor, & grati animi significatio.

Repetimus hunc Motum proprium circa restitutionem integri pretii ab unoquoque persoluti continere id, quod de Jure inerat, quia actio, qua petitur pretium à Secretariis est ex empto, quæ est bonę fidei §. *actionum. Instit. de actio.* In 9 hac autem actione verbum restituere accipitur largè, ut inquit *gloss. §. in bonæ fidei Instit. dict. tit. de actionum.* & venit ne- 10 dum restitutio pretii, sed etiam interesse *l. 1. ff. de verb. signif.* 11

Constitutio Innocentii Octavi circa restitutionem aureorum 62400. stat demonstrativè, non taxativè ex Ga- 12 briel. *cons.* 64. *n.* 5. *lib.* 2. & Fagnan. *in cap. ex Epistolæ n.* 10. *& seqq. de probat.* & intelligitur rebus sic stantibus, nempè 13 quatenus medio tempore inter emptionem, & suppressionem officiorum valor eorum non fuisset mutatus, Cravett. *cons.* 95. *n.* 4. cum aliis in nostris informationibus, & restrictionibus latè deductis,

Quare, &c.

Jo: Baptista Arrigus.
F. Fatinellus.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta.
} *Advocati.*

NUM. XVIII.

Secunda Decisio Rotæ revocatoria prioris.

Coram Reverendissimo D. Albergato Decano.

Mercurii 19. *Junii* 1680.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Princeps in casu revocationis, quid restituere teneatur; Novatio, & correctio nunquam præsumuntur. Verba *restituere*, & *solvere* quid propriè significent; Constitutionis, & concedentis mens, ex quibus arguatur; Quando pro fisco sit in dubio judicandum.

SUMMARIUM.

1 IN iis, *quæ sunt facti Judex supplere non potest.*
2 *Verbum* restituere *aliquando accipitur pro dare, & solvere.*
3 *Sed in suo proprio significatu importat restitutionem ejus, quod acceptum fuit.*
4 *Est licitum impropriare verba, ne recedatur à mente.*
5 *Res inter alios acta tertium non afficit.*
6 *Princeps non tenetur, nisi ad restitutionem ejus, quod recepit.*
7 *Verba obligationis sunt strictè, & propriè intelligenda, ut quo magis fieri potest obligationem restringant.*
8 *Præcipuè in gratia Cameræ præjudiciali.*
9 *Novatio in dubio non præsumitur.*
10 *Correctio legum non præsumitur.*
11 *Verba eisdem* modo & forma *designant omnimodam identitatem.*
12 *Argumentum desumptum ab usu loquendi est fortissimum.*
13 *Præsertim in eadem Constitutione.*
14 *Una pars Constitutionis aliam declarat.*
15 *Ex contradistincto modo loquendi, & ex stylo arguitur concedentis voluntas.*
16 *Nullitas oriens ex non expresso defectu registrationis gratiæ, inficit gratiam.*
17 *Verbum* solvere *convenit mutuo.*
18 *Actus non tribuitur procuratori, sed mandanti.*
19 *Verba* in mio nome *idem significant, ac loco mei.*
20 *Ex dispositione Juris, contractu rescisso, nil aliud restitui debet, quàm quod fuit acceptum.*
21 *Donatio nunquam præsumitur.*
22 *Verba* ad hęc *sunt relativa præcedentium, & æquivalent verbis* propter prædicta, *seu ex*, causa prędictorum.
23 *Constitutio successoris declarat mentem prædecessoris.*
24 *Omnis interpretatio sumi debet, ut læsio excludatur.*
25 *Confirmatio intelligi debet ad limites actus confirmati.*
26 *Mens disponentis desumitur ex eo, quod facere consuevit.*
27 *Privilegium ne dicatur superfluum satis est, quod aliquid minimum operetur.*
28 *Jura vitalitia resignata remanent libera à quibuscumque vinculis, quibus penes resignantem subjacebant.*
29 *Pecunia data resignantibus non est pretium, sed recognitio.*
30 Fagnan. in cap. ex Epistolæ n. 9. cum seqq. de probat. *explicatur.*
31 *Loca Montium cum extinguuntur, restituitur solum pretium intrinsecum, non autem extrinsecum.*
32 *Pro Camera, cum agit de damno vitando, est in dubio judicandum.*
33 *Qui judicat in dubio contra fiscum non delinquit, si fiscus sit pœnalis, & odibilis.*
34 *Secus si fiscus, seu Camera contendat de damno vitando, quo casu pro ea est in dubio pronuntiandum.*
35 *Singuli de universitate, quando teneantur ad debita per eorum antecessores de eadem universitate contracta.*

AN-

ANtiqui Secretariorum Apostolicorum Collegii formam, & statum immutavit sanctæ mem. Innocentius Octavus, cum enim ex sex Officialibus constaret, ipse alios 24. de novo instituit, ex quibus impostetum Collegium constitutum esse deberet, firmis remanentibus, ultra dictum numerum, sex antiquis ad vitam, adeout per eorum mortem officia extincta remanerent, quamplura eidem Collegio concedendo privilegia, & faciendo assignationes emolumentorum, quorum intuitu ab hoc novo Collegio pro Sedis Apostolicæ indigentiis recepit ducatos 62400. auri sub variis legibus per viam contractus, & reciprocæ conventionis adjectis, illa præsertim (per verba præcisa) *quod si facta erit officii revocatio, aut alteratio, ut præmittitur ad restituen. eis supradictam integram summam* 62400. *ducatorum auri de Camera per ipsos solutorum, sic enim cum ipsis Secretariis nos in tractatu omnium præmissorum conveniſſe, & pacte expresso eis pro se ipsis, & eorum succeſſoribus fuisse solemniter pollicitos in fide Pontificis recognoscimus, & attestamur*. Dictaque privilegia confirmata fuerunt per successores Pontifices Alexandrum Sextum, Julium Secundum, Leonem Decimum, Clementem Septimum, & Paulum Tertium. Cùmque sub B. Pio Quinto sequuta esset vacatio unius ex præfatis sex antiquis officiis supprimendis, quod Pontifex concesserat Cardinali Mediceo pro pretii scutorum auri 5500. Collegium verò adversus hujusmodi concessionem ejus jura deduxisset, hinc justissimus, & piissimus Pontifex agnoscendo veritatem, ejus Motu proprio præfatam concessionem cassavit, & annullavit, sed quoniam oportebat restituere Cardinali præfato acceptam pecuniam, qua carebat, Secretarii verò se obtulerant illam restituere; idcircò idem Pontifex pro reintegratione eis assignavit officium primò vacaturum, quod pro reperibili pretio, etiam majori, vendere possent facultate ipsis concessa dictam pecuniam sumendi ad censum, sub conventione, ut in casum ineffectuationis dictæ assignationis, Camera teneretur ad restitutionem præfatorum scutorum 5500. unà cum damnis, & interesse passis, & cum specificatione, quod idem Motus proprius, in præmissis, vim initi, & stipulati contractus habere deberet, Hisque peractis, per novam periodum, novæ orationis incæptivam, à vers. *Ad hæc* in eodem Motu proprio subjungitur, quod volens Pontifex amplioris favoris gratia Collegium prosequi, ut ea, quæ per prædecessores concessa fuerunt, firmius subsistant idcircò omnia per prædecessores concessa *eisdem modo, & forma*, quatenus Concilii Tridentini decretis non adversentur, confirmavit, & approbavit, atque pro potiori cautela denuò concessit. Volens dicta privilegia (sunt verba precisa) *ullo unquam tempore revocari, reduci, alterari, aut moderari, seu Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse confiteretur, &c.*

Cùm autem Sanctissimus Dominus Noster ex justis causis publicam utilitatem, ac necessitatem concernentibus, præfatum Collegium suppressisset, mandando Secretariis restitui id, quod ad Cameram obvenisset constiterit, non solùm sub nomine pretii, sed etiam sub nomine Componendæ, prout jam sequutum fuit in summa scutorum 228557 super illo verò majori pretio, quod per eosdem Officiales prætendebatur, commiserit causam Illustrissimo Thesaurario; de voto hujus Tribunalis decidendam; Idcircò dato dubio, an, & quale pretium restituendum esset, sub die 16. Junii 1679. responsum fuit, restituendum esse totum illud pretium, quod quilibet erogavit pro acquisitione officii, cujus resolutionis fundamenta, cum fuissent ad examen revocata die 13. Maji proximè præteriti dilata fuit resolutio, & die 7. hujus deveni ad novam propositionem, & petentibus Secretariis dilationem, fuit concessa usque in hodiernam diem, in qua, causa iterum proposita Rota censuit recedendum esse à de- 1
cisis ex noviter deductis in facto, in quo non valet Judex ex officio supplere *l. unica C. ut quæ desunt Advocatis suppleat Judex*.

Nam præterita decisionis principalis fuit ratio fundata in nonnullis verbis Motus proprii B. Pii, ubi occasione reintegrandis Collegium Secretariorum de uno ex illis sex antiquis officiis Secretariatum, per errorem venditio pretio aureorum 5500. Cardinali Mediceo, quòd juxtà Innocentianam erectionem accrescere debebat illis 24. noviter fundatis, confirmantur privilegia ab aliis Summis Pontificibus elargita Collegio, & mandarunt non posse in controversiam deduci, *nec alterari, aut moderari, nec illud supprimi, nisi prius restitutis Secretariis tunc viventibus pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, ex quibus verbis, & præcipuè ex illo *restitutis* concluſum fuerat singulis Secretatiis integram pecuniam in acquisitione officii erogatam esse per Cameram solvendam. Verùm hodie non separatim, sed conjunctim toto contextu, & tenore ejusdem Motus proprii perpenso cum plurimis argumentis nuper allatis, facti sunt DD. certiores, Beatum illum Pontificem nullam aliam intentionem habuisse, nilque aliud agere voluisse, quàm prædicta sua particulari Constitutione consulere indemnitati Secretariorum, qui se obtulerant restituere Cardinali Mediceo scuta 5500. ab ipso pro emendo officio exbursata, & confirmare privilegia Collegii, ut deprehenditur ex mox recensendis, quæ prorsùs excludunt voluntatem illius Cameram obligandi ad restitutionem ejus, quod non receperat.

Et quamvis verbum *restituere* accipiatur aliquando etiam dare, & solvere, ut *in decisione præcrita §. fundamentum enim circa finem*, ex hoc ipso sequitur, quod regulariter in suo proprio, ac legali significatu importet restitutionem ejus dumtaxat, quod ad Cameram restituere debentem cum effectu pervenit, prout acceptum reperitur *in l. 1.* 2
§. eleganter ff. depoſ. & à gloſ. l. qui uxori ff. de aur. & argen. legat. in verbo qui reddi, Alciat. *in l. restituere num. 2. ff. de verb. ſignif.* Menoch. *conſ. 1155. num. 51. cum ſeqq.* Bardellon. 3
conſ. 181. num. 52. Rot. coram Gregor. *dec. 271. num. 5. & dec. 314. num. 2. & 327. num. 5. par. 14. recent. & in Romana hæreditatis 9. Februarii proximè præteriti §. id enim coram R. P. D. meo Urſino*.

A proprietate autem verborum recedendum non esse, 4
nisi quando, vel subiecta materia, vel mens disponentis ita suadeat, senserunt DD. etiam in prima causæ propositione, & propterea si ad salvandam mentem, neve recedatur à subjecta materia, licitum est impropriare verba, juxta *Text. in Can. ſæculo 38. diſt. gloſſ. in Extra. quorumdam verbum convertens de verb. ſignif.* multò magis standum est verborum proprietati, quando assistit, & subjecta materia, & verisimilis disponentis voluntas, prout in præsenti casu, ubi Cameræ, non autem Officialibus assistit, tum verborum proprietas, & regularis significatio, tum subjectæ materiæ natura, tum etiam B. Pii mens, & verisimilis voluntas, quamobrem DD. pro illa respondendum esse censuerunt.

Assistit siquidem subjectæ materiæ natura, cum enim Papa in erectione Collegii decreverit illud supprimi posse, atque hujusmodi officia venalia aliud non importent, nisi facultatem percipiendi quædam emolumenta ad eumdem pertinentia, donec restituatur pretium acceptum, tanquam per speciem venditionis rei ad fruendum, sive per quamdam speciem vitalitii, cum pacto redimendi, inde sequitur, quod quando venditor, vel respectivè impositor census vult redimere rem venditam, vel se liberare ab onere census, ad aliud non tenetur, nisi ad restitutionem ejus, quod recepit, non curato, an emptor alteri suum jus pro majori summa cesserit, quoniam non potèrat emptor, vel creditor alteri cedendo facere venditoris, vel debitoris conditionem deteriorem, cum ista dicatur res inter alios acta, quæ tertium non afficit ad *Tex. in l. Poſtliminium §.* 5
ſi is, qui emerat ff. de captiv. & poſtlimin. reverſ. Gozadin. *in repet. l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. num.* 178. & 181. Zoanet. *de empt. & vendit. in cap. de pact. de retrovendend. num.* 16. 111. 113. & 117. *cum ſeqq. ad* 123. Tiraquell. *de retract. convent. §. 4. gloſſ. 3. in fin. & de retract. lignan. §.* 12. *gloſſ. 1. num.* 6.

Istaque regula generalis, quæ omnibus, quantumvis privatis assistit, magis de plano procedit ad favorem fisci contrahentis, quod ad differentiam fisci pœnalis explicari solet sub nomine Cameræ Principis, inter cujus privilegia illud recensetur, ut nonnisi ad restitutionem ejus, quod recepit teneatur, non autem ultra, juxta *Text. expreſſum in leg. ſi Procurator 5 ff. de jur. fiſc.* Bald. *conſ.* 145. *num. 3. lib. 2.* Paris. *conſ. 101. num. 54. lib. 1.* A ponte *de poteſt. Proreg. tit 4. de regal. impoſ. §. 4. n. 2. & ſeqq.* Mangil *de evict. quæſt.* 181. *num.* 28. & 29. Guazin. *de confiſcat. concluſ.* 6
28. *n.* 84. Ac etiam quia motus proprius Pianus, sive dicatur, quod contineat correspectivam obligationem Cameræ, tamquam per speciem contractus, quo casu regula est, quod verba obligationis strictè in sua propria significatione attendi debeant, ut quo magis fieri potest, obligationem restringant vulgato *Textu in l. quidquid adſtringendæ ff. de verb. obligat.* sive dicatur, quod contineat gratiam, & privilegium, ut verius præferre videtur integer illius tenor, & pariter cum agatur de gratia nimis præjudiciali Cameræ, ut infra demonstrabitur, idem strictus, & proprius intellectus capiendus est, ut minus præjudicet, ad *Text. in l. cum de indebito ff. de probat. cum vulgatis*.

Mens verò B. Pii non recedendi à proprietate verborum, nec obligandi Cameram ad restituendum ultra acceptum, desumitur in primis ex eo, quod ipse adhæsit fundamentali legi in erectione hujus Collegii præscriptæ, nempè supradictæ Constitutioni sanctæ mem. Innocentii Octavi, in qua per viam contractus inter Cameram, & Secretario conventum legitur, quod in eventu suppressionis officiorum restitui deberet summa per ipsos soluta ducatorum auri 62400. ibi, *Si verò erit facta officiis revocatio, aut alteratio, ut præmittitur, ad reſtituendum eis ſupradictam integram ſummam* 62400. *ducatorum auri de Camera per ipſos &c. ſolut. ſic enim cum ipſis Secretariis nos in tractatu omnium præmiſſorum conveniſſe &c.* Cùm enim ex toto contextu Motus proprii Piani nullum verbum desumi videatur, quod denotet voluntatem innovandi, vel corrigendi dictam priorem legem fundamentalem, sed potiùs constet de contrario, quod illam approbare, & confirmare voluerit, & ad ejus limites confirmationem restringere, ut præsertim clarè, & expresè patet ex illis verbis *eiſdem modo*, 9
& forma: Hinc sequitur, quod dictum verbum *restitutis*, in sua propria, & stricta significatione omninò capi debet, tum ex regula, quod novatio in dubio non est præsumen- 10
da, nisi expresè dicatur ad *Text. leg. final. Cod. de novat.* Tum ex altera, quod legum correctio præsumenda non est, omnisque capi debet intellectus pro ejus exclusione. Roman. *conſ. 57. num. 1. & ſeqq.* Menoch. *conſ. 1060. n. 87. & 88.* Ac etiam quia expresè declaravit Beatus Pius nolle innovare, dum professus est confirmare, & approbare dictam Constitutionem Innocentii Octavi, aliasque successivas Pontificum confirmationes *eiſdem modo, & forma*, 11
quæ verba excludunt omnino intentionem extendendi eadem privilegia, & designant omnimodam identitatem, Altogr. *conſ. 58. num. 44. & ſeqq. lib. 1.* Cyriac. *controverſ. 69. num. 38.* Rot. coram Coccin. *deciſ. 1592. num. 30. & 31.* & coram Dunozet. Jun. *deciſ. 715. num. 1. & deciſ 555. n. 6. part. 2. recent. & deciſ. 354 n 28. par. 11. & dec. 377. n. 18. & 25. par. 17.*

Augetur inverisimilitudo, quod B. Pius in casu suppressionis restitui voluerit ultra acceptum à Camera, ex quo modicum receperat à Secretariis, sola scilicet scuta 5500. quæ ipsi restituere pro eo se obtulerant Cardinali Mediceo, & pro quibus ipsis jam satis fuerat consultum, & abundè retributum, mediante assignatione officii primo vacaturi, cum facultate illud vendendi pro summa reperibili, etiam excedente dictam summam, & excessum appropriandi Collegio, comparativè præsertim cum beneficio recepto ab Innocentio Octavo, qui habuerat à Collegio ducata 62400. auri pro gravibus indigentiis Sedis Apostolicæ, ut ipsemet asseruit *in ſua Conſtitutione §. 2.* Ideoque cum cum causa satis rationabili potuisset gratias erga idem Collegium magis extendere, & nihilominus in casu suppressionis promisit tantummodò restitutionem dictæ summæ receptæ. Nimium igitur distat ab omni verisimilitudine, quod B. Pius pro dictis solis scutis 5500. pro quibus jam data fuerat debita recompensatio, voluerit ultra id, quod fecerat Innocentius, nimis profusam liberalitatem exercere, quæ redoleret speciem prodigalitatis, & dissipationis, gravando Cameram in casum suppressionis Collegii ad restituendum ultra acceptum; Quæ consideratio fortius stringit, attenta qualitate ipsius B. Pii, qui fuit diligentissimus, ac tenacissimus defensor, & administrator jurium, ac bonorum Cameræ, & Sedis Apostolicæ, nullas faciendo elargitiones etiam erga suos, & è converso strictissimè, ac multum rigorosè prohibendo infeudationes, & alienationes bonorum, & jurium Cameræ.

Propriè significationi verborum conformem fuisse mentem B. Pii, desumitur etiam ex eo, quod ipse, postquam in eadem sua Constitutione assignavit Secretariis officium primò vacaturum, fassus fuit mutuò, & gratiosè recepisse, dicta scuta 5500. illaque modo præmisso restituere promisit, ibi, *eidem Collegio reſtituere promittimus*, obligavitque successores ad inviolabilem observantiam, & inferius statuit impugnari, & invalidari non posse, *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegio per Cameram realiter, & cum effectu præfatis pecuniis*, quæ verba *niſi prius reſtitutis præfatis pecuniis*, sunt eadem præcisè, ac illa, cum quibus concepta est promissio, de cujus intelligentia disceptatur, ideoque sicuti in hac parte Constitutionis dubitari nequit ex lectura Papam accepisse verba *reſtituere*, & *reſtitutis* in suo proprio, & naturali significatu, sic etiam in subsequenti parte, in qua usus est eisdemmet verbis, eodem 12
modo illa accepisse dicendum venit, cum fortissimum sit argumentum desumptum ab usu loquendi, Rota *dec.* 475. *num.* 8. post Cenc. *de Cenſ.* præsertim in eadem Constitutio- 13
ne Ciarlin. *controverſ. lib. 1. cap. 31. num.* 9. Bonden. *colluct. legal. 17. num.* 42. & non dissentit antecedens decisio hujus causæ *§. quod autem*. Idemque fuadetur ex regula, quod 14
una pars Constitutionis alteram declarat, Cephal. *conſ.* 178. *numer. 16.* Gabr. *conſ. 13. num. 9. libr. 2.* Surd. *conſ. 431. num.* 47.

Clarior redditur mens, et voluntas B. Pii not. obligandi Cameram ultra id, quod recepisset, ponderando quod idem Pontifex in ea parte sui Motus proprii, in qua cassavit venditionem officii factam per errorem Cardinali Mediceo, ex quo recepit consimilem summam à Collegio restituendam eidem Cardinali, dedit ipsi Collegio facultatem dictam summam accipiendi ad censum, successivè extinguendum cum pretio officii primò vacaturi, quod illi hac de causa assignabantur, cum facultate vendendi pro summa reperibili, etiam excedente dicta scuta 5500. et erogandi augmentum in proprium commodum, & pro inviolabili præmissorum firmitate, & observantia obligavit bona Cameræ, se, suosque successores, mandans impugnari non posse, etiam ex eo, quod Camerales nec vocati, nec auditi fuerint, & in Brevi ad partes per Collegium vigore ejusdem Motus proprii expedito super suppressione officii, quod emerat Cardinalis Mediceus, & restitutione pecuniarum illi facienda, & facultate sumendi pecunias ad censum, aliisque id concernentibus, dicitur, quod dari non possit de obreptione, & subreptione, aut defectu intentionis, cum decreto irritanti, & clausula sublata, derogatione Constitutionibus Pauli Secundi, & Quarti *de rebus Eccleſiæ non alienandis, & malè alienatis recuperandi*, ac etiam regulis Cancellariæ editis, & edendis, & tamen in hac parte agebatur de modico præjudicio Cameræ, nam revocatio venditionis officii fuit actus justitiæ, dum illud accrescere debebat vigintiquatuor illis Secretariis ab Innocentio Octavo fundatis, facultas verò accipiendi ad censum scuta 15
5500. mutuata à Secretariis non præjudicabat Cameræ, quia Secretarii illum extinguere debebant cum pretio officii primò vacaturi, ejusque assignatio pro dicto pretio pariter non fuit præjudicialis, quia illud tanti fuerat per Cameram venditum præteritis mensibus, prout nec præjudicium considerabile resultabat ex assignatione, seu condonatione ratæ pretii forsan retrahendi ultra scuta 5500. quia id erat eventuale, & compensari poterat cum anticipata, & præventiva solutione dictorum scutorum 5500. et cum damno, quod Collegium patiebatur solutionis fructuum census.

Igitur si in dicta prima parte, in qua non agebatur de Cameræ præjudicium, fuerunt nihilominus adhibitæ tot cautelæ, ac derogationes, cùm majori profectò cautela, et cum amplioribus clausulis, et derogationibus procedi debuisset, atque de illis magis debuisset esse solliciti Secretarii, ut omninò apponerentur in secunda parte, si fuisset intellectum de obligando Cameram ad restituendum ultra acceptum, et tamen hìc desunt clausulæ omnes, quæ aliàs fuissent omninò necessariæ, solumque leguntur adhibitæ eę, quę solent adhiberi in simplicibus confirmationibus, ex quo proinde infertur ad evidentiam, quod per supradicta verba *niſi prius reſtitutis*, Beatus Pius nullo modo intellexit gravare Cameram ad restituendum id, quod non accepisset: ex stylo enim in concesione servato, et præsertim ex contradistincto modo adhibito, optimè arguitur concedentis voluntas, Spad. *conſ. 21. n. 9. lib. 1.* Add. ad Buratt. *deciſ. 510. num. 11.* et ad Gregor. *deciſ* 150. *n. 5.* Reverendissimus de Luca *de Benef. diſc. 23. n.* 10. Rota penes Cassador. *deciſ. 12. n. 14. de præbend.* Præsertim verò si fuisset intellectum inferre præjudicium Cameræ, derogatum fuisset regulæ *de jure quæſit. non tollendo*, et Constitutioni Pii Quarti *de regiſtran.* quæ derogatione in gratiis 16
Cameræ præjudicialibus semper adjici solent, et quarum defectus non potest dici sanatus ex confirmationibus privilegiorum Collegii successivè obtentis ab aliis Summis Pontificibus, cum talis nullitas, oriens ex defectu registrationis, non fuerit Papæ narrata. Spad. *conſ. 176. n. 2. lib. 2.* Rot. *dec. 56. n. 15. par. 8. rec.*

Confert ad hanc interpretationem mentis Beati Pii, quod in ipsomet Motu proprio per plures vices adhibitum fuit verbum *restituere* in sua stricta, & propria significatione, pro eo scilicet, quod acceptum esset; quando autem eodem verbo impropriè Beatus Pius uti poterat, ut evenit dum obligavit Cameram etiam ad damna, & interesse in casum inobservantiæ, & contraventionis, appositi verbum *solvere*, non autem *restituere*, quod benè convenire mutuo, dixit Rota *decis. 7. num. 12.* coram Dunoz. Jun. ex discretivo autem modo loquendi ejusdem Pontificis, & in eadem dispositione benè dignoscitur dispositionis voluntas.

Nec relevat, quod in narrativa ejusdem Motus proprii dicatur, quod Secretarii se obtulerant restituere dicta scuta 550. Cardinali Mediceo, unde inferebatur, quod verbum *restituere* fuerit ab eodem Pontifice sumptum promiscuè, & impropriè, etiam pro dare, & solvere, eo ipso, quod Secretarii nihil à Cardinali prædicto receperant, quia cum illi se obtulissent restituere pro ipso Papa, & 18 ejus nomine, ibi: *Nostro nomine, & pro nobis restituturos se obtulerunt*, sequitur eos gessisse munus Procuratoris, cui non tribuitur actus, sed principali, Rot. coram Burat. *dec. 206. nu. 13. & dec. 363. num. 79. par. 21. rec.* & in similibus 19 terminis de verbis *promittere in mio nome di restituirli*, quod dicta verba *in mio nome* idem significent, ac loco mei dixit Rot. *dec. 543. num. 3.* coram Dunoz. jun.

Observandum est ulterius, quod Beatus Pius in prima parte Motus proprii, in qua agebatur de contractu merè correspectivo, & de recognitione veritatis, & bonæ fidei erga Secretarios, foventes causam onerosam, super refectione scilicet scutorum 550. quamvis expressa detur facultas vendendi officium primò vacaturum eis assignatum pro longè majori pretio, attamen quando desuper aliquod superveniret impedimentum, noluit Cameram obligare nisi ad solam restitutionem summæ acceptæ cum solis damnis, & interesse passis ex causa fructuum census, adhunc effectum imponendi; ideoque si in hac parte, in qua bona fides, & obligatio Cameræ magis exuberare debebat, Pontifex adeò tenaciter disposuit ad favorem Cameræ, ut nonnisi ad acceptam pecuniam teneri deberet, multò minus dicendum est, quod in posteriori parte, continente simplicem confirmationem privilegiorum per viam gratiæ, & liberalitatis, hanc adeò læsivam, & exorbitantem obligationem inducere voluerit.

20 Comprobatur mens Beati Pii ex verisimilitudine, quod se conformare voluerit cum dispositione juris, qua attenta, ubi contractus rescinditur, nil aliud restitui debet, quàm quod fuit acceptum, *leg. si diversa, Cod. de transaction. leg. prædiorum Cod. de prædiis minor.* Menoch. *consil. 644. num. 2.* & conferunt deducta superius §. *Assistit siquidem, & §. seq.*

Prædicta fortius urgent ponderando, quod si verbum *restitutis* ita interpretandum esset, ut induceret obligationem Cameræ refundendi Secretariis plus eo, quod accepit, fuisset mera donatio voluntaria absque ulla causa, & neces- 21 sitate, & in publici Ærarii præjudicium, auferens jus Cameræ quæsitum restituendi solum pretium acceptum in eventum suppressionis, juxta Constitutionem Innocentii Octavi, quæ donatio nunquam præsumi debet *vulg. l. cum de indebito ff. de probat.* eoque minus attenta qualitate B. Pontificis exactissimi defensoris jurium Cameræ, & Sedis Apostolicæ, ut superius fuit dictum.

Pro causa enim talem largitionem faciendi aliud allegari non potest, quàm mutuum à Secretariis eidem Pontifici factum pro restituendis pecuniis Cardinali Mediceo, idque clarè resultat ex illis verbis *ad hæc*, quæ sunt relativa 22 præcedentium, & idem important, ac si fuisset dictum *propter prædicta*, seu *ex causa prædictorum*, Rota *in Tirasonen. Prioratus 26. Junii 1595. coram Blanchetto*. Hæc autem nullo modo potest reputari sufficiens; Tum quia illud ut est dictum, fuerat abundè, & exuberanter compensatum per assignationem officii primò vacaturi, & augmento pretii ex illo retrahendi, quamvis in notabili quantitate excrevisset, per promissionem refectionis damnorum, & interesse, quatenus in illius venditione molestias, vel impedimenta Collegium patereturi; Tum quia hujusmodi motivum, modicæ præsertim quantitatis pecuniarum, non fuisset causa sufficiens, ob quam moveri potuerit Pontifex ad alienationem, & donationem adeò præjudicialem faciendam, ut habetur ex Constitutione 106. Sixti Quinti revocatoria alienationum officiorum vacabilium, ubi diserte declaravit Pontifex intentionem suam, & Prædecessorum nunquam fuisse alienatione facere, etiam ob mutuum pecuniarum pro servitiis, & indigentiis Sedis Apostolicæ receptarum, easque ex defectu intentionis nullas, & irritas esse declaravit. Constitutio autem Successoris optimè declarat mentem, & intentionem Prædecessoris, ut dixit Rot *decis. 175. num. 9. par. 9. recentior.*

Ex dicta etiam donatione sine causa, maximè dum pre- 23 tium officiorum tractu temporis adeò excrevit, insurgeret maxima, & gravissima læsio Cameræ. Unde nullatenus est præsumendum, quod B. Pontifex intellexerit ita illam 24 lædere, quapropter ad excludendam læsionem, quæ alias inde resultaret, verba sumenda sunt in suo stricto, & proprio significatu, & omnis interpretatio capi debet, ut læsio excludatur, per ea, quæ tradit Castill. *controvers. jur. lib. 5. par. 2. cap. 113. num. 16. & 17.*

Plurimum quoque facit ad cognoscendum, quænam fuerit mens Beati Pii, totus, integer ejus Motus proprii contextus attentè ponderatus, postquam enim fuit absoluta prima pars, continens contractum correspectivum inter ipsum, & Secretarios, deventum fuit ad secundam *in vers. Ad hæc.*, *&c.* in qua nil aliud verè, & propriè continetur, quàm confirmatio, & approbatio antiquorum privilegiorum, & proinde, quamvis in hac secunda parte adsint verba illa *nisi prius restitutis &c.* intelligenda necessariò sunt de restitutione pretii à Camera recepti, & sic compatibiliter 25 cum præcedenti dispositione confirmata intelligendum est totum id, quod ultra additum prætenderetur, juxta naturam confirmationis, ut superius fuit probatum *§. Mens verò in fine*, & firmant Natt. *cons. 322. num. 4. & 5.* Roland. *cons. 1. num. 65. lib. 4.* Giovagn. *resp. 94. numer. 23. lib. 2.* Cyriac. *controvers. 128. num. 82. & 85.* latè Urceol. *consult. 47. num. 2.* Rot. *dec. 354. num. 8. par. 17. rec.*

Hanc veritatem distinctionis Motus proprii in duas partes separatas, alteram concernentem contractum correspectivum, & alteram super sola confirmatione, & innovatione privilegiorum, agnoverunt ipsimet Secretarii, qui super iis expediverunt Brevia separata, & clarius id etiam dignoscitur ex posteriori Brevi sanctæ mem. Gregorii Decimiquinti dato in Summario responsionis pro Secretariis; in quo volens idem Pontifex confirmare Privilegia per suos Prædecessores concessa Collegio, inseruit dictum Breve expeditum super sola confirmatione privilegiorum, confirmans omnia, & singula privilegia eisdem Secretariis, & Collegio concessa.

Nec modicum conferre visa fuit ad interpretandam mentem B. Pii ejus observantia, dum in reductione fructuum Montis Julii vacabilis à 12. ad 10. ÷ pro quolibet loco, mandavit nolentibus consentire restitui dumtaxat sc. 100. recepta per Cameram, quamvis ut quotidiana praxis docet, plus valerent, ideoque in casum suppressionis hujusmodi Collegii, idem servare voluisse censendum est, 26 cùm præsumi non debeat voluisse successoribus majus gravamen imponere eo, quod ipse in similibus subiit, & nulla melior declaratio dubiæ intentionis legislatoris potest elici, quàm ex ipsius legislatoris facto, & observantia, cùm mens disponentis desumatur ex eo, quod ipse facere consuevit, Rot. apud Cassador. *dec. 12. nu. 14. de præbend.* & coram Coccin. *dec. 328. nu. 2. & dec. 50. nu. 26. par. 5. rec. & dec. 300. nu. 29. par. 12.*

Nec subsistit, quod si Motus proprius operaretur solam confirmationem privilegiorum, non autem integram resti- 27 tutionem pretii exhursati à Secretariis pro habendo officio redderetur superfluus, & nihil operaretur, & tamen B. Pontifex professus fuit facere velle Secretariis ampliores gratias, quia duo, & quidem utiles effectus ex dicto Motu proprio resultant; Primus est confirmatio, & approbatio etiam eorum privilegiorum, quæ in desuitudinem abierant, vel forsan revocata fuerant ab ipso Pontifice confirmante, vel ejus Prædecessoribus, ut ex lectura; Alter quia vigore Innocentianæ Constitutionis in casum suppressionis officiorum, Collegium, & Secretarii aliud sibi restitui prætendere non valebant, nisi scuta 62400. soluta, ideoque nisi supervenisset Motus proprius B. Pii cum hac expresioone, quod restitutio fieret singulis in casum suppressionis, Camera probabiliter prætendere potuisset, se non teneri nisi ad dictam summam duc. 62400. auri, vel saltem fuisset valde dubium, & disputabile, an restituendum esset etiam plus, quod per eamdem Cameram fuisset receptum; Ideoque nimium proficua, & operativa remanet gratia per B. Pium concessa, ex quo Camera restituit in duplo, & ultra, scilicet scuta 228557. & ad

ad effectum, quod privilegium non dicatur superfluum, satis est, quod aliquid minimum operetur, Rota *decis. 66. n. 16. coram Royas.*

Minusque relevat, quod Beatus Pius loquutus fuerit per ablativum absolutum, *nisi restitutis pecuniis*, qui cum faciat conditionem, importare videtur, quod singulis Secretariis restitui debuerit integrum pretium ante ipsam suppressionem.

Nam motivum esse posset alicujus relevantiæ, si Camera restitutionem denegasset ante suppressionem, & quæstio fuisset, an, & ad quem spectaret onus conditionem adimplendi: Verùm quia ipsa non renuit adimplere, imò jam adimplevit, mediante effectiva restitutione, jam secuta singulis Secretariis integri pretii per ipsam percepti, quoad substantiam conditio adimpleta jam fuit, & dubium remanere solùm potuit circa quantitatem ultra receptam, super qua cadit præsens disceptatio, nec ideò ante illius decisionem Camera tenebatur restituere aliquid ultra acceptum, utpotè incertum, & illiquidum, ne aliàs exequutio præcederet judicatum, ut practicatur in purgatione attentatorum, & in clausulis *parito*, & in altera *refectis expensis*, quæ licèt sint conceptæ per ablativum absolutum, ideoque præcedere debeat adimplementum: Attamen hoc intelligitur de certo, & liquido, non autem de illiquido, & incerto, pro quo sufficit, quod quis se offerat paratum, seque obliget adimplere, postquam certificatio, seu liquidatio facta sit, prout à Sanctissimo pro ejus summa pietate, ac Justitia, jam in ejus Motu proprio suppressionis Collegii factum fuit.

Neque contrariam interpretationem dictorum verborum *restitutis pecuniis* desumi posse visum fuit, ex aliis immediatè sequentibus *pro quibus eos officia emisse, vel habuisse constiterit*, quæ prætendebantur directa ad ipsos Officiales, quibus restitutio fieri deberet, ideoque capienda esse in sensu passivo pro refusione ejus, quod ipsi solverunt, sicuti eorum defensores subsistere conabantur.

Siquidem admisso etiam, quod hujusmodi verba essent apta recipere utrumque sensum, activum scilicet circa solam restitutionem ejus, quod Camera recepit, ut per informantes pro ipsa solidè fundabatur, & etiam passivum, ut supra, nihilominus ratione subjectæ materiæ, ac verisimilis voluntatis disponentis, verificabilia non sunt in casu isto, nisi in pecuniis solutis eidem Cameræ, à qua tantum, videlicet à Dataria non autem à Resignantibus, officia per Resignatarios emi, ac haberi propriè dicuntur; Ista namque officia aliave similia Jura, qualia sunt loca montium, vel similes redditus, quidquid sit quaod commoditatem, vel pretium consideratum, tanquam pecunia allodialis, quoad substantiam sunt de regalibus, & non sunt in privatorum commercio; Ideoque ab alio emi, vel haberi non possunt, nisi ab ipso Principe, qui directè, & immediatè illa concedere dicitur, quamvis obtineatur mediante resignatione alterius possessoris, quoniam resignatio operatur solum, ut resignans tollat se de medio, ac si esset mortuus, suumque jus extinguat: unde sequatur vacatio, ob quam Princeps officium, tanquam vacans concedit resignatario, qui propterea non à resignante obtinere dicitur, sed à Principe, quem in proprium, & directum Auctorem agnoscit, ad instar 28 resignationum Beneficiorum Ecclesiasticorum ad favorem certæ personæ, quibus terminis beneficialibus passim utuntur DD. de hujusmodi officiis, vel juribus regalibus agentes, exindeque manat jurium resignatorum libertas à quibuscumque vinculis, quibus penès resignantem subjacebant ex deductis per Salgad. *in labyr. par. 2. c. 17. per totum*, cum aliis per Reverendissimum de Luca *in tit. de Regal. disc. 4. n. 3 & 4. & latius disc. 15. n. 6. & disc. 16 n. 3. ubi de officiis, & de locis montium disc. 26. & seqq. & disc. 163. eodem tit. de regal.* & tradit Ferdinand. Brancia *inter allegat. diverf. collect.* per de Marin *allegat 66. n. 9. & 10.* Unde sequitur, quod in isto contractu emptionis, & venditionis, Princeps gerit personam venditoris, & resignatarius personam emptoris, pretium verò, pro quo officium, vel simile jus emitur, consistit in illa pecunia, quæ Principi venditori solvitur, vel soluta fuit per resignantem, in cujus locum, & jus resignatarius subintrat, resignans verò consideratur tanquam mediator, sive tanquam instrumentum, & organum, quo mediante sequitur iste contractus, qui aliàs sine illius consensu, tollendo se de medio, & faciendo locum vacationi, sequi non posset; Unde talis consensus benè in præmissis operativus pro validitate actus, non alterat naturam primæ concessionis, atque plus, quod solvitur resignanti, dici non meretur pretium, pro quo emptio fiat, sed potius quid datum à resignatario ex contractu innominato do, ut facias, scilicet, ut resignans cedat juri suo, & præstet consensum, per quem fiat locus vacationi ad commodum ipsius resignatarii, ut satis 29 ad propositum, quod pecunia data resignantibus non fit 28 propriè pretium, sed recognitio quædam, probat dictus Ferdinand Branc. *dicta alleg. 66. n. 18. verf. quid ergo erit ista pecuniæ.*

Atque ita responsum remanet ad objectum consensus præstiti per Papam hujusmodi resignationibus, quoniam talis consensus præstatur in gratiam, tam resignantis, quàm 28 resignatarii pro validitate actus, & pro legitima mutatione personæ, ignorat verò Papa, non inquirit, an, & quid per resignatarium resignanti solvatur, cum nulla pretii expressio fiat; prout fit in immediatis venditionibus, quæ fiunt per Datariam, ut apparet ex discretivo modo signandi supplicationes, quoties enim officia tanquam vacantia immediatè emuntur à Dataria, Pontifex profitetur concedere Officium, & creare Officialem, facta specialiter, & individua mentione de pretio; quoties autem illa acquiruntur per resignationem, nihil dicitur de pretio, & resignatarius supplicat solùm se subrogari, prout de facto unicè subrogatur in locum resignantis, ut fuit probatum ex diversa formula concessionum hujusmodi officiorum per obitum, & per resignationem *in Summar. replicationis Rever. Cameræ num. 3.* Atque multoties sequitur, quod in resignationibus nullum intercedit pretium, sed solùm fieri solent resignationes pro mutatione personæ, & periculi vitæ de seniore in juniorem, puta de patre in filium; aut de patruo in nepotem, ut in his officiis quandoque sequutum est; Quod etiam frequenter contingere solet in illis mutationibus periculi vitæ, quæ fiunt in societatibus officiorum de consensu debitoris, ad quem non pertinet inquirere, an, & quæ pecunia intercedat inter unam, & alteram personam, atque in casu disdictæ societatis ad aliud non tenetur, nisi ad pecuniam, quam ipse habuit.

Fagnanus autem, qui potissimè allegabatur per DD. 30 olim Secretarios *in cap. ex Epist. n. 9. cum seqq. de probat.* nullatenus obstat, quia tractat de officiis, & montibus vacabilibus, in quorum erectione non adest, nisi pactum de redimendo, non expresso certo pretio, ut dicit *n. 9. & 16.* ideò nequit applicari huic casui, ubi adest Constitutio Innocentii Octavi, in qua fuit expresse conventa promissio restitutionis certi pretii in casum extinctionis. Præterea Fagnanus nil aliud probare voluit, nisi quod ubi non adest certa lex in erectione officiorum statuta, redemptio fieri nequit pro solo primo pretio in erectione recepto, quando postea in ultimis venditionibus factis à Camera majus pretium ad ejus manus pervenit, & hoc potius ex motivo æquitatis, ne Camera locupletetur cum alterius jactura, *ut n. 10* ideò doctrina illius applicatur potius in favorem Cameræ quæ non convertit restituere illudmet pretium, quo officia ab ipsa fuerunt vendita.

Nullaque considerari potest violatio publicæ fidei per solam restitutionem pretii à Camera recepti, ut exagerabant informantes per DD. olim Secretarios, quoniam cùm ex prædictis pretium extrinsecum, quod currit inter privatos, non sit verum pretium emptionis officii, sed recognitio, quæ datur resignanti; Hinc sequitur, quod non possunt resignatarii dicere se deceptos à Principe, & à publica fide, atque si erroneè dictum Motum proprium intellexerunt, sibi imputent; Aliàs enim, etiam in eo majori pre- 31 tio extrinseco, quod inter privatos currere solet in resignationibus locorum montium, eadem ratio intraret, & tamen inconcussa, & perpetua praxis contrarium docet, quod in casu extinctionis restituitur solùm pretium intrinsecum scutor. 100. habitum per Cameram, ex deductis per Reverendis. de Luca *dicto tit. de regal. disc. 33. à n. 3. ad 8.* Atque istamet officia, antequam prodiderit dictus Motus proprius Beati Pii, mirabiliter excreverant, dum attenta summa ducatorum auri 62400. soluta Innocentio Octavo prerium cujuslibet officii importabat scuta 200. circiter, & postea sub eodem Beato Pio vendebantur ad rationem scutor. 5500. ut patet ex eodem Motu proprio, & tamen si ante dictum Motum proprium Collegii suppressio sequuta fuisset, restituendi non erant, nisi ducati 62400. habiti per Cameram.

Sed quatenus etiam dici posset Motum proprium Beati Pii circa restitutionem à Camera faciendam, remanere aliquo modo dubium, adhuc summenda esset interpretatio

eidem Cameræ magis favorabilis, tam ex præmissis regulis, & rationibus, quod scilicet tam in gratiis præjudicialibus, quàm in obligationibus correspectivis, in dubio respondendum est pro Reo debitore, ut quo minus gratia præjudicet, vel obligatio afficiat, præsertim si Reus agat
32 damno vitando, prout agit Camera, ne cogatur restituere, quod non accepit, ut in specie de fisco, quod concurrentibus similibus circumstantiis in dubio pro eo judicandum veniat, probat Turamin. *in repet. text. in l. non puto, ff. de jur. fisc. par. 2. cap. 2. n.* 10. Conclusio autem, quod in dubio contra fiscum, desumpta ex dicto textu, intelligitur
33 de fisco pœnali, & odibili contendente de lucro (quamvis revera textus hoc non dicat, sed solùm non delinquere illum, qui in dubiis quæstionibus facilè contra fiscum responderit, ut observant Carleval. *de Judiciis lib. 1. tit. 2. disp. 1. n. 35. tom. 2.* Garz. *de nobilitat. glos. 25. n. 6. vers. Hæc*
34 *ratio cum seq.*) Nullatenus verò potest applicari, quando, ut hic, agitur de fisco, idest Camera contendente de evitando damno, & magna læsione, quæ propterea jure pupilli, vel minoris, aut Reipublicæ regulatur, ejusque privilegiis potitur; Ideoque in dubio pro ea potius est judicandum, ex iis, quæ ita distinguendo latè tradunt Matthesilan. *singul. 15.* Rauden. *de analog. cas. 33. n. 212.* Valenzuel. *cons. 100. n. 101.* Farinac. *fragmen. crim. par. 1. verb. fiscus n. 109.* Ganaver. *dec 1. n. 121. & per tot.* Peregr. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 8. n. 12.* Alphar. *de offic. fiscal. glos. 16. privil. 26. n. 14. & seqq.* Fajard. *alleg. fiscal. glos. 9. n. 280. & seqq.* & præ aliis latissimè Boler. *de decoction. debit. fiscal. tit. 5. quæst. 17. per tot.*

Rursus si aliquod posse supereste dubium, an B. Pius facere voluerit gratiam, Cameræ adeò præjudicialem, promittendo scilicet restitutionem pretii etiam non accepti, ex alia ratione non obstaret, quia nimirum promissio hæc fuisset personalis, & restricta ad illos Secretarios tunc temporis, à quibus fuerat receptum beneficium, & erga quos propterea considerari poterat aliquod justum motivum gratitudinem exercendi, quod apertè demonstrant verba illa Motus proprii: *Nos è contra promptam Secretariorum voluntatem agnoscentes, eamque gratam, ut par est, habentes, meritoque comendantes:* Donationes etenim, & largitiones fieri regulariter solent erga cognitos, & benemerentes, erga quos concurrere potest justa meritorum causa, nam aliàs dicenda potius esset irrationabilis, & vitiosa profusio, sine ulla causa, quę præsertim in Pontifice adeò Pio nullatenus est præsumenda de bonis, & juribus Cameræ, et Sedis Apostolicę, quæ sunt Christi patrimonium. Atque personalitatem manifestè resultare, ex verbis illis *singulis Secretariis tunc viventibus* deducebant scribentes pro Rev. Camera super quarto articulo: Isteque intellectus, quatenus donatio præsumi posset, capiendus esset ad vitandum absurdum adeò exorbitans, quod B. Pius facere voluerit donationem de juribus Cameræ absque causa erga ignotos, et nullum habentes meritum, quod remunerationem exposceret, ut ex causa posse contradistingui singulos de Universitate, qui olim illam constituebant, ab aliis successoribus, qui tractu temporis in ea fuerunt adscripti, sensit Rota *in Romana Collectæ 23 Januarii 1668. § licèt enim coram Eminentissimo Cerro.*

Et ita utraque parte sub die 13. Maii proximè præteriti acerrimè informante, hodiè verò Camera tantùm informante, Secretariis autem post semel obtentam dilationem, illam iterum ad Kalendas petentibus, decisum fuit.

NUM. XIX.

Tertia Decisio Rotæ, confirmatoria secundæ,

Coram Reverendissimo D. Albergato Decano.

Mercurii 17. Junii 1681.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Perpenditur, prout in antecedentibus, propria significatio verbi *restituere*; Vires confirmationis alicujus actus pensantur; Fiscus non restituit, nisi acceptum, & in dubio est pro eo pronunciandum, cùm agit de damno vitando.

SUMMARIUM.

1 *Restituere est retrodare, quod præcedenter habitum fuit.*

2 *A proprietate verborum non est recedendum, nisi id suadeat voluntas disponentis, & materia subjecta.*

3 *Confirmatio importat confirmationem, non autem correctione, seu immutationem actus confirmati.*

4 *Correctio, & novatio legum non præsumitur.*

5 *Verba* eisdem modo, & forma *important omnimodam identitatem.*

6 *Ex discretiva locutione infertur differmitas voluntatis.*

7 *Beatus Pius fuit tenacissimus defensor jurium Cameræ.*

8 *Nemo præsumitur negligere, quod in propriam utilitatem redundat.*

9 *Unusquisque ex contrahentibus, rescisso contractu, non tenetur restituere nisi receptum.*

10 *Ut læsio vitetur debent verba accipi in eo significatu, qui magis sit juri consentaneus.*

11 *Observantia, & solitum demonstrat mentem Legislatoris.*

12 *Constitutio Successoris declarat mentem Antecessoris.*

13 *Confirmatio non extenditur ultra limites confirmati, & num. 14.*

14 *Venditor potest redimere censum pro eodem pretio, quamvis fuisse intermedio tempore, pro majori pretio alteri cessus.*

15 *Fiscus habet privilegium restituendi dumtaxat acceptum, & non ultra.*

16 *Officia venalia, quoad titulum non sunt in commercio.*

17 *Illa major quantitas, quæ solvitur in resignatione hujusmodi Officiorum datur in præmium præstationis consensus, non autem constituit verum pretium intrinsecum Officii.*

18 *Cum extinguuntur loca montium restituitur pretium intrinsecum scutorum 100. non extrinsecum currens in platea.*

19 *In dubio judicandum est pro Fisco, quando non repræsentat Fiscum penalem.*

20 *Maximè quando agit de damno vitando.*

21 *Gratitudo, & dilectio non cadit in incognitos.*

POst duas propositiones habitas diebus 13. Maii, & 7. Junii anni proximè præteriti Causa reproposita sub die 19. ejusdem mensis, & iterum per omnes Dominos maturè discussa, Rota recedendo à decisis 16. Junii 1679. firmavit Reverendam Cameram Apostolicam non teneri restituere olim Secretariis, nisi pretium à Dataria receptum, licet in majori quantitate ab illis, seu eorum Auctoribus pro habendo officio resignantibus persolutum, quamobrem discutiendum hodie proposui, in quo loco decisis esset persistendum, & benè perpensis deductis in utraque Decisione, visa sunt solidiora fundamenta ultima tanquam melius, firmiùsque comprobata in facto, unde jus oritur, quibus propterea Domini inhærentes, standum esse in secundo loco decisis responderunt.

Quamvis enim B. Pius V. in suo Motu proprio, quem edidit ad effectum reintegrandi Collegium de officio à se per errorem distracto in Cardinalem Mediceum pro aureis 5500. eo quod erat de illis sex antiquis, quæ juxta erectionem Innocentii VIII. vacantia amplius vendi non poterant, sed accrescere debebant Collegio ex 24. à se noviter constituto, ejusdem privilegia confirmando dixerit--*Ullo unquam tempore revocari, reduci, alterari, aut moderari, seu Collegium supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretariis tunc viventibus integrè, & absque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*--Nihilominus, tam ex proprietate verborum, quàm ex subjecta materia, et verisimili mente ipsius B. Pontificis, ac aliis mox recensendis plenè deducitur Cameram propter suppressionem nuper à Sanctissimo justis de causis factam, teneri, et obligatam esse dumtaxat ad restitutionem illius quantitatis realiter à Dataria habitæ, non autem à Secretariis solutæ illis, qui officia ad eorum favorem resignarunt.

Inci-

Inciipendo autem à proprietate verborum, verbum
1 *restituere*, quo Papa usus fuit regulariter, juxta suam propriam, & legalem significationem importat, quod Camera non teneatur restituere ultra acceptum, cùm restituere sit reddere, seu retrodare illi, qui dedit id, quod præcedenter habitum fuit, & si aliquid ultra acceptum detur, restitutio propriè non verificatur, & in hoc proprio significatu sumitur *in l. prima §. eleganter, ff. depos. glos. in l. qui uxori in verbo qui reddi, ff. de aur. & arg. leg.* Alciat. *in l. restituere n. 2. ff. de verb. signif.* Rota *in Romana hæreditatis 9. Februarii 1680. §. id enim, coram Rev. P. D. meo Ursino*, à cujus verbi propria, & germana significatione recedi non debet,
2 cùm à proprietate verborum nunquam recedendum sit, nisi subjecta materia, aut voluntas disponentis aliter suadeat, ut præter relatos in præterita decisione §. *à proprietate*, dixit Rota *dec. 475. n. 3. vers. tutius est non recedere, & n. 7. in fine coram Remboldo.*

In præsenti specie facti mentem B. Pii fuisse sumendi verbum *restituere* in suo proprio significatu, & ab eo non recedendi, colligitur, ex quo una cum aliis Constitutionibus in favorem Secretariorum editis, confirmavit Constitutionem Innocentii super erectione Collegii promulgatam in qua inter Papam, & Secretarios conventum legitur, quod si facta fuisset officii revocatio, aut alteratio, resti-
3 tui solùm deberet summam ducatorum auri 62400. receptorum à Camera, profecto dum illam confirmavit, censeri debet, quod cum ea se conformare voluerit, non autem illam corrigere, aut immutare, Alex. *cons. 122. n. 20. lib. 3.* Ruin. *cons. 17. n. 1. vers. unde confirmatio lib. 1.* Rot. *decis. 353. n. 99. part. 5. & dec. 289. n. 14. part. 12. recent.* & in specie de confirmatione privilegii à Papa concessi *decis. 429. n. 1.*
4 *par. 1. & decis. 263. n. 7. par. 15. recent.* & de jure nec legum correctio, nec novatio præsumitur, Roman. *cons. 104. n. 1. in fin. vers. primo, quia sicut*, & ibi Adden. Rolan. *cons. 31. n. 4. lib. 5.* Buratt. *dec. 168. n. 3.* potissimum dum addidit verba-*eisdem modo, & forma*--quæ excludunt intentionem alterandi Constitutiones confirmatas, cùm omnimodam identitatem significent, Altograd. *cons. 58. num. 44. & seqq.* Cyriac. *controv. 69. num. 38.* Rota *decis. 375. num 18. & 25. par. 17. rec.* cum aliis in secunda decisione relatis, §. *Mens verò.*

Id ipsum resultat ex toto contextu ejusdem Motus pro-
5 prii, ubi quando mentio de restitutione fieri contingit, verbum--*restituere*--acceptum reperitur in sua propria significatione, nam quando tractatur de restituendis, mediante assignatione officii primo vacaturi scutis 5500. à Secretariis oblatis ad effectum restituendi prædicto Cardinali Mediceo, B. Pius fatendo mutuum dixit--*eidem Collegio restituere promittimus*--& rursus obligando successores ab observantiam, statuit id impugnari non posse--*nisi prius restitutis eisdem Secretariis, & Collegio per Cameram realiter, & cum effectu præfatis pecuniis*, & eadem verba adhibuit, dum consideravit casum suppressionis, unde sicuti in præcedentibus locis usus fuit verbo, *restituere*, & in suo proprio significatu, ita quoque in cæteris locis, ubi de restitutione tractari contingit, dicendum est eodem verbo uti voluisse in eodem proprio significatu, quemadmodum consueverat uti, argumentum enim ab usu loquendi fortissimum reputatur ad interpretandum, in quo significatu, solitus uti illo verbo, idem protulerit, maximè quando agitur de una, & eadem dispositione, cujus una pars per alteram declaratur, ut notat antecedens decisio §. *propriæ significationi*, & deprehenditur etiam ex eo, quod quando ibidem fuit actum de damnis à Secretariis forsan patiendis, in casum inobservantiæ assignationis prædicti officii, loquutus est per verbum--*solvere*, non autem--*restituere*--ex qua discretiva locutione differmitas infertur voluntatis,
6 Rota *dec. 176. n. 18. coram Priolo, & dec. 328. n. 12. coram eodem*; parum obstante, quod in narrativa Motus proprii dicatur, quod Secretarii sese obtulerant restituere prædicta scuta 5500. dicto Cardinali, unde videbatur inferri verbum *restituere* fuisset aliquandò impropriè sumptum, dum Secretarii nil receperant, quia talis oblatio (ut ibidem legitur) fuit facta nomine ipsius Papæ, cui tanquam ei, qui dictam pecuniam receperat, referenda est restitutio, ut firmat decisio præterita §. *confert.*

Nec verisimile est, quod B. Pius dictum verbum intellexerit in alio sensu, ita ut obligare voluerit Cameram ad restitutionem ejus, quod ad ipsam non pervenit, nam si id non fecit Innocentius Octavus, qui in majoribus angustiis
7 S. Sedis majorem summam recipiens occasionem habebat se magis liberalem ostendere, multò minus credendum est,

quod B. Pius, qui minimum beneficium mutui scutorum 5500. ab illis comparativè fusceperat, & sufficienter retribuerat, mediante officii vacaturi assignatione, voluerit hoc facere, imponendo tam grave onus Cameræ, cujus jurium, & bonorum semper fuerat acerrimus vindex, & tenacissimus defensor, ut liquet ex artissima probatione, quam edidit super infeudatione, & alienatione bonorum ipsius Camerę, ut ponderat præterita decisio §. *Augetur.* 8

Rursus talis mens mirificè demonstratur, observando, quod in ea parte Motus proprii, ubi annullatur venditio officii facta Cardinali Medíceo, & assignatur Secretariis officium primò vacaturum, vendendum ab eis pro summa reperibili, etiamsi major fuisset, ad effectum extinguendi censum, quem ipsi constituerant pro mutuandis dictis scutis 5500. B. Pius pro observantia obligavit se, successores, & bona Cameræ, mandans hujusmodi suam dispositionem non posse impugnari ex defectu citationis Cameralium, minusque contra eam dari de subreptione, vel obreptione, aut defectu intentionis cum decreto irritanti, & clausula sublata, derogando Constitutionibus Pauli II. & IV. de rebus Ecclesiæ non alienandis, & malè alienatis recuperandis, ac etiam regulis Cancellariæ editis, & edendis, & tamen cùm ibi ageretur de minimo præjudicio Cameræ, & de actu Justitiæ, qualis erat restitutio scutorum 5500. mutuatorum, nihilominus, tot cautelas, & clausulas adhibuit, unde cum in alia parte, in qua agebatur de maximo præjudicio ejusdem Cameræ, & de obligando illam, contra justitiam, ad restitutionem non recepit, appositæ fuerunt simplices, & nudæ clausulæ apponi solitæ, in quavis simplici confirmatione, sequitur, quod si B. Pius intellexisset obligare Cameram ad restituendum totum id à Secretariis solutum, & ab ea non habitum, in dispositione adeò læsiva, & præjudiciali eidem, auferente jus quæsitum ex dicta Constitutione Innocentiana, non reddendi nisi acceptum, certè apposuisset etiam in ista parte antedictas clausulas, & derogasset regulæ de Jure quæsito non tollendo, & Constitutioni Pii Quarti de registrando, & sicuti Secretarii, tunc temporis curarunt ita cautelari in prima parte, si pro eis habuissent intentionem, & mentem Papæ, etiam in secunda, certè in hac tanquam ampliorem sine comparatione gratiam continente, fortius cautelari, & tutiores reddi curassent, cùm nemo præsumatur negligere id, quod in propriam utilitatem redundat, Menoch. *præsumpt. 77. lib. 6.* Rota coram Dunozetto Jun. *dec. 543. n. 43.* & observat antecedens *decisio §. igitur.*

Pluribus comprobatur hæc verisimilis mens, nam præsumitur, quod B. Pius conformare se voluerit cum jure communi, de quo in rescissione contractus quisque ex con-
9 trahentibus non tenetur nisi acceptum restituere *l. si diversa C. de transact.* Ulterius cum pretium de tempore suppressionis Collegii summoperè excreviset, Camera si ad solutionem non accepti teneretur, remaneret enormissimè læsa, quo casu ad hujusmodi lætionem evitandam verba debent sumi in eo significatu, qui magis sit juri consentaneus, Ca-
10 still. *controv. jur. lib. 5. part. 2. cap. 13. n. 16. & 17.* & concurrit observantia, & solitum in similibus servatum ab eodem Pontifice, qui Montistis Montis Julii vacabilis, renuentibus assentiri reductioni fructuum, mandavit restitui dumtaxat scuta 100. pro loco, quod erat pretium à Camera receptum in erectione, quamvis in platea majori pretio venderentur; ista autem observantia, & solutum à Legisla-
11 tore alias practicatum optimè interpretatur, & demonstrant, qualis esse potuerit mens ejusdem in casu simili restitutionis, & suppressionis, ut probant auctoritates relatæ in alia *decisione §. Nec modicum;* Alias si Papa voluisset obligare Cameram ad solutionem integræ summæ per Secretarios non Rev. Cameræ, sed resignantibus solutæ, talis obligatio saperet donationem meram, & voluntariam sine causa, dum mutuum, quod allegari posset pro causa, unde Papa moveri potuerit, jam fuerat abundè satisfactum per dictam officii primò vacaturi assignationem, donatio enim in dubio non præsumitur, attenta potissimum successiva Constitutione Sixti V. 106. per quam similes alienationes, & donationes irritantur, cum declaratione, quod non fuit intentio, neque sua, neque prędecessorum illas faciendi, ideò quævis dubietas remanet declarata, cùm Constitutio successoris declaret mentem Prędecessoris, Rot. *dec. 175. n. 9. par. 9. rec.* & firmatur in eadem *dec. §. Ex dicta.*

Ulterius placuit Dominis iterum observare, ad præ-

dictam Pontificis intentionem eruendam, Motum pro-
12 prium dividi in duas partes, quarum prima continet con-
tractum correspectivum inter illum, & Secretarios super
cassatione venditionis officii facta Cardinali Mediceo, &
mutuo scutorum 5500. ejusque restitutione, mediante
assignatione officii vacaturi; Secunda verò, quæ incipit
à vers. Ad hæc -- in qua reperiuntur appositæ verba, de
quorum intelligentia disceptatur, continet dumtaxat sim-
plicem confirmationem privilegiorum, ut iidemmet Se-
cretarii agnoverunt, expediens duo Brevia separata, quo-
rum alterum super confirmatione expeditum fuit, etiam
13 insertum in confirmatione edita à Gregorio XV. propte-
rea illud, quod ultra confirmationem privilegiorum repe-
ritur in isto, de quo agitur, appositum, attendi non me-
retur, nec operatur in iis, quæ egrediuntur terminum
confirmati, Cassador. *dec. 1. n. 2. de confirm. util. vel inutil.*
quem cum aliis refert Bich. *decis. 521. num. 12. & seq.* quia
14 de natura confirmationis est robur addere confirmato, non
autem illud extendere, Rota *dec. 58. num. 29. & 30. par. 6.*
rec. & plenè in secunda *decis. §. Plurimum*.

Præterea secundùm subjectam materiam Beatum Pium,
dictum verbum *restituere*, non in alio sensu, quam in suo
proprio, & legali accepisse constat; ut enim observat præ-
terita *decisio §. Assistit*, fuit ab initio decretum posse Col-
legium supprimi, ideò cum horum officia importent fa-
cultatem quamdam ad vitâ Officialium percipiendi emo-
lumenta, donec pretium restituatur, propterea eorum
15 substantia, & natura non longè distat à Censu vitalitio,
cum pacto redimendi, seu venditione cum eodem pa-
cto qua propter sicuti debitor, seu venditor volens Cen-
sum, seu rem venditam redimere, non tenetur restituere
nisi pretium, quod recepit, absque eo, quod illi præju-
dicet cessio, quæ medio tempore facta fuisset sui juris, al-
teri personæ pro majori pretio à Creditore, vel emptore,
ad Textum *in l. post liminium, §. Siis, qui emerat, ff. de*
capt. & postlimin. reverf. Zoanett. *de empt. & vend. in cap.*
de pact. de retrovend. numer. 16. 111. 113. & 117. cum seq.
16 *usque ad num. 123.* ita id multo magis habere debet locum
in Fisco, sub nomine Cameræ in contractibus explicato,
propter privilegium, quod habet in casu restitutionis red-
dendi dumtaxat acceptum, & non ultra, de quo *in l. fi*
Procurator, ff. de jur. fisc. Bald. *conf. 145. numer. 3. libr. 2.*
Guazzin. *de confis. conclus. 18. num. 48.* & alii in alia deci-
sione cumulati *§. Istaque regula*.

His positis non relevant objecta aliis à Secretariis ad-
ducta, nam illud, quod nisi Motus proprius operaretur
restitutionem totius, redderetur inutilis, non subsistit in
facto, quia in primis operatur renovationem etiam il-
lorum privilegiorum, quæ contrario usu adempta reman-
serant, & ulterius dum Camera vigore primævæ erectio-
nis Innocentii VIII. posset probabiliter allegare se non te-
neri restituere, nisi scut. 62400. à principio recepta, ni-
hilominus vigore dicti Motus proprii, nunc effectivè re-
stitui summam majorem in duplo, & ultra, nempè scuta
228557. prout non obstat, quod suppressio fieri non pos-
set, nisi prius restitutis omnibus pecuniis solutis per Se-
cretarios, ex quo Papa loquens per ablativum absolutum,
voluerit in primis, & ante omnia adimpleri conditionem
restitutionis, quia intelligitur de restitutione ejus, quod
est liquidum, & in hoc fuit adimpleta, & quoad illiqui-
dum sufficit oblatio adimplendi, postquam præcesserit li-
quidatio, prout in suppressione Collegii factum fuisse,
probat antecedens *decisio §. Nam motivum*.

Quod autem verba -- *pro quibus eos officia emisse, aut ha-*
buisse constiterit -- directa fuerint in Secretarios, non sub-
sistit, imò apparet fuisse directa in ipsam Cameram resti-
tuere debentem, cùm in hoc casu, juxta mentem B. Pii,
& subjectam materiam, verificari non possint, nisi in pe-
cuniis solutis Cameræ, à qua tantum, seu à Dataria, non
autem à resignantibus propriè officia dicuntur haberi (cum
similia officia venalia, quidquid sit, respectu pretii con-
fiderati tanquam pecunia allodialis) quod titulum, non
sunt in commercio privatorum, juxta specialem Consti-
tutionem sanctæ mem. Urbani VIII. 154. de qua Rota
decis. 395. par. 12. & 126. & 338. par. 13. rec. Ideò nonnisi
à Principe directè haberi, & emi possunt, licèt resignan-
tis accedat consensus, qui solum requiritur, ut per eum
ille cedat juri suo, & faciat, quoad se vacare officium,
ad hoc, ut Papa possit in locum resignantis subrogare re-
signatarium, qui ob id principaliter acquirere dicitur à
Papa, illumque in Auctorem suum recognoscit, ad instar
Resignatarii Beneficii Ecclesiastici, & pretium propriè
constitit in quantitate illa, quam ab initio Camera recepit
ab illo, in cujus locum resignatarius subingreditur, & illud
plus, quod solvitur resignanti potius censetur datum ad
hoc, ut præstet suum consensum, ad ipsius resignatari ab eo
nominati, & electi favorem, ut inde sequatur vacatio, & ex
ea officii translatio, & dictus consensus tanquam requisitus
ad validitatem actus non alterat naturam primæ concessio-
nis, etiamsi præstetur mediante solutione majoris quanti-
tatis solutæ Datariæ, quando ab ea emptum fuit officium, 17
cum talis quantitas excedens, potius detur ex contractu
innominato, do, ut facias, scilicet ut præstetur consen-
sus, sine quo vacatio induci non posset, ideò non dicitur
exindè constitutum verum pretium intrinsecum officii, ut
præcisè notat Ferdinand. Brancia *alleg. 66. num. 18. inter*
allegat. collect. per de Marin. quem refert, & sequitur præ-
terita *decisio §. Siquidem*.

Hinc sublatum remanet objectum, quod per assensum à
Papa datum hujusmodi resignationibus pretium dicatur
ab ipso approbatum, quia Papa suum beneplacitum præstat
ad effectum, ut officium valdè transferatur de possessore
in emptorem, unde ipse certus sit de persona, per cujus
obitum officium vacare debet, in pretio autem inter partes
convento non se ingerit, imò ignorat quid resignanti sol-
vatur, & patet, quia etiam sine pretio multoties admit-
tuntur resignationes officiorum de Patre in filium, de Pa-
truo in nepotem, quod certè esset impracticabile, si Papa
deberet scire, & approbare pretium, quod inter hos con-
junctos non currit, & mirificè id comprobatur ex discreti-
vo modo signandi supplicationes, quoniam in concessionibus
officiorum vacantium, quæ immediatè emuntur à Da-
taria, Papa creat ex integro novum officialem, & exprimitur pretium, quod ab illo solvitur, quando verò officia
conceduntur per resignationem, nulla mentio fit de pretio,
& Papa solùm profitetur subrogare resignatarium in lo-
cum resignantis, ut ex formula utriusque supplicationis
data ab Informantibus pro Camera in præterita positione.

Violatio publicæ fidei, in qua potissimum insistere sole- 18
bant informantes pro Secretariis, non adest, quia illud
majus pretium extrinsecum currens inter privatos non est
verum pretium in eo, quod excedit solutum Datariæ, sed
est quædam recognitio data resignanti pro habendo ab eo
consensum, & id non præjudicat Cameræ, sicuti servatur
in locis Montiũ, quæ licet ab initio pro scut. 100. pro quo-
libet vendita fuerint, nihilominus inter privatos eorũ pre-
tium augetur, absque eo quod per tale incrementũ præju-
dicium inferatur Camerę, quæ volens ea extrahere, & ex-
tinguere, non attendit pretium extrinsecũ currens in pla-
tea, sed restituit pretium intrinsecum scut. 100. quod ipsa
recepit, ut docet experientia Reverendis. de Luca. *disc. 33.*
à n. 3. & 8. de Reg. & firmatur in præterita *dec. §. Nullaque.*

Et in omnem eventũ, si aliqua ambiguitas in dictis ver-
bis Motus proprii adesset, veniret interpretanda in favorẽ
Camerę, pro qua in dubio, quando non repræsentat fiscum
pœnalem, nec agit ad pœnam, judicandum esse dixerunt 19
Mathesilan. *singul. 15.* Peregrin. *de jur. fisci, & alii in deci-*
sione relati §. Sed quatenus, maximè cum agatur de damno
evitando, quod certè subiret, si teneretur solvere, quod 20
non habuit, & Secretarii in ordine ad ipsam, quæ illud
plus ab eis solutũ non recepit, tractant de lucro captando,
ideoque in dubio potior judicatur causa satagentis damnũ
evitare, quam agentis ad lucrum captandum, Rota *decis.*
190. n. 29. p. 6. rec. & dec. 161. n. 11. cor. Dunozetto jun.

Tandem fuit iterum animadversum, quod si per possibi-
le dici posset Beatum Pium voluisse ad totalem solutionẽ
Cameram obligare, ut prætendunt Secretarii, id præsu-
mendum est, quod facere voluerit solùm, ut gratificaretur
illis Secretariis, tunc temporis officia obtinentibus, qua-
tenus Collegium supprimi contigisset ipsis viventibus, ex
naturali, & antidotali obligatione benefaciendi eis, qui
sibi benefecerant mutuando dicta scut. 5500. restituta Car-
dinali Mediceo, ut liquet ex illis verbis-*Nos è contra prom-*
ptam Secretariorum voluntatem agnoscentes, eamque gra-
tam, ut par est, habentes, meritoque commendantes --
Undè cum Secretarii moderni nullum beneficium illi fe- 21
cerint, consequenter in eos tanquam incognitos, & non
benemeritos, neque gratitudo, neque dilectio dicti B.
Pontificis cadere poterat; ad tradita per Fusar. *de substit.*
quæst. 318. num. 6. & quæst. 359. num. 10. & latius omnia
deducuntur, & plenius firmatur in præterita decisione,
quam hodiè Domini confirmarunt, Camera tantùm in-
formante, Procurat ore Secretariorum pluries monito,
& judicialiter intimato, ac informare recusante.

NUM.

NUM. XX.

Votum datum per Rotam.

EXrationibus deductis in allegatis decisionibus, ema-
natis coram me sub diebus 19. Junii 1680., & 17.
Martii currentis anni 1681. Sacra Rota est in Voto, prout in eisdem Decisionibus, ad quas, &c.

Antonius Albergatus Sacræ Rotæ Decanus.

NUM. XXI.

Sententia Thesaurarii Generalis.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

CHristi nomine invocato, pro Tribunali sedentes, &
solum Deum præ oculis habentes, per hanc nostram
diffinitivam Sententiam, quam de Voto Sacræ Rotæ,
omnibus RR. Patribus suffragia præstantibus, in his scri-
tis ferimus, in causa, & causis coram nobis vertentibus,
etiam in vim Motus proprii Sanctissimi Domini Nostri
Innocentii Papæ XI. sub datum apud Sanctum Petrum
Kalendis Aprilis Pontificatus Anno secundo, omni ap-
pellatione penitus remota, & sublat. inter Rev. Came-
ram, Datariam Apostolicam respectivè, ac Illustrissi-
mum, & Reverendissimum D. Sanctem de Pilastris ejus-
dem Sanctiss. D. N., & Cameræ Apostolicæ Commissa-
rium Generalem ex una, & Venerabile Archiospitale
Sanctiss. Salvatoris ad Sancta Sanctorum, Venerabile
Archiospitale Sancti Spiritus in Saxia, Rev. Capitulum,
& Canonicos S. Eustachii Urbis, Illustrissimum D. Mar-
chionem Bartholomæum Ruspolum, Illustr., & Excell.
D. Ducem Francisc um Mariam Salviatum, Illustriss. &
Excellentissimum D. Principem Joannem Baptistam Pam-
philium, Illustrissimum D. Marchionem Sigismundum
Raggio, Illustrissimos, & Reverendissimos Dominos
Marcellum Duratium, Joannem Baptistam Costagutum,
& Josephum de Aste, Illustrissimum, & Excellentissi-
mum D. Principem Augustinum Chisium, Illustrissimum
& Reverendissimum D. Francisc um Mariam de Victoriis
Illustrissimam D. Franciscam Piccolomineam de Chisiis
matrem, & hæredem claræ memoriæ Cardinalis Sigis-
mundi Chisii, & Illustrissimum, & Reverendissimum
D. Franciscum Nicolinum, Eminentissimum, & Reve-
rendissimum D. Nicolaum Acciajolum, Illustrissimum
D. Equitem Philippum Acciajolum, Illustrissimos, &
Excellentissimos Dominos Ducem Joannem Baptistam
Rospiliosium, & Principem Gasparem de Alteriis, Il-
lustrissimum D. Equitem Lucam Antonium Cicciapor-
tium, Reverendissimum D. Abbatem Aloysium Bona-
cursium, & Illustrissimos Dominos Simonem Joannem,
& Prosperum de Bonacursiis, & Illustrissimum, & Reve-
rendissimum D. Dominicum Mariam Cursium, ac Re-
verendissimum D. Abbatem Laurentium Leccium olim
Officiales, & Secretarios Apostolicos partibus ex altera,
de, & super articulo, seu articulis an, et quid supradi-
ctis Dominis olim Secretariis Apostolicis, seu Officiorum
prædictorum possessoribus, seu in eis interesse habenti-
bus debeatur, seu per Reverendam Cameram, vel Da-
tariam persolvendum sit, ultra pecunias ex causa singu-
lorum Officiorum prædictorum ad manus ejusdem Reve-
rendæ Cameræ, seu Datariæ, sive eorum Officialium ve-
rè, et effectivè, et realiter deventas, et in vim supradi-
cti Motus proprii Sanctissimi, mediante Sacro Monte
Pietatis Urbis, jam restitutas, et solutas, rebusque ali is
in causa, et causis hujusmodi, in actis causæ latius dedu-
ctis, de Voto prædictæ Sacræ Rotæ in actis Notarii cau-
sæ exhibito, atque producto, dicimus, decernimus, de-
claramus, pronunciamus, et diffinitivè sententiamus eis-
dem Dominis olim Secretariis Apostolicis, seu Officio-
rum prædictorum possessoribus, vel in eis interesse ha-
bentibus, ultra pecunias ex causa singulorum Officiorum
prædictorum ad manus ejusdem Reverendæ Cameræ, seu
Datariæ, sive eorum Officialium verè, et realiter de-
ventas, et ut supra respectivè restitutas, nihil aliud debe-
ri, seu persolvendum esse, et ad majorem, seu ulterio-
rem solutionem dictam Reverendam Cameram, seu Da-
tariam non teneri, nec obligatas esse, et propterea eam-
dem Reverendam Cameram, et Datariam Apostolicam
respectivè absolvendam, et liberandam fore, et esse ab
ab ulteriori, seu majori solutione pecuniarum, ultra
summas verè, effectivè, et realiter, ut supra diximus,
eidem Reverendæ Cameræ, seu Datariæ, sive eorum
Officialibus, ratione cujuslibet Officiorum persolutas, &
respectivè restitutas, prout absolvimus, & liberamus,
& pro absolutis, & liberatis haberi volumus, & manda-
mus, molestationes, vexationes, & perturbationes eis-
dem Reverendæ Cameræ, seu Datariæ per ipsos Domi-
nos olim Secretarios Apostolicos, seu Officiorum præd-
ictorum possessores, seu in eis interesse habentes respecti-
vè datas, & illatas fuisse, & esse nullas, irritas, inanes
& de facto datas, & uti tales declaramus, eisdemque
Dominis olim Secretariis Apostolicis prædictis, seu Of-
ficiorum prædictorum possessoribus, seu in eis interesse
habentibus, super præmissis perpetuum silentium impo-
nendum fore, & esse prout imponimus, & ita dicimus,
decernimus, declaramus, pronunciamus, & diffinitivè
sententiamus, non solùm isto, sed & omni alio melio-
ri modo, &c.

Ita pronunciavi ego Joannes Franciscus Ginettus The-
saurarius Generalis, etiam uti Judex De.

NUM. XXII.

Motus proprius ejusdem Innocentii Undecimi super confirmatione dictæ sententiæ.

INNOCENTIUS PAPA UNDECIMUS.

MOtu proprio &c. Cum ex debito pastoralis officii,
nobis divinitus injuncti, non solùm ad ea, quæ uni-
versum Christiani Gregis Animarum salutem, verum et-
iam quæ ad Sedis, & Cameræ Apostolicæ, cui diversa
incumbunt onera, necessitatibus jugiter imminentibus re-
spicientia, indemnitatem pariter, & sublevamen pertine
nosceuntur animum nostrum adiicientes virtute cedulæ Mo-
tus proprii, manu nostra Kal. Aprilis Pontificatus nostri
anno secundo signatæ ex causis urgentissimis, etiam publi-
cum bonum respicientibus, mihi expressis, Collegium
Secretariorum Apostolicorum nuncupat. ac omnia, & sin-
gula eorumdem Secretariorum officia per eorum quemlibet
quantumvis expressa, & speciali nota digna, possessa,
perpetuò suppresserimus, atque extinxerimus, unà cum
ejusdem Collegii juribus, prærogativis, & privilegii, adeo-
ut simile Collegium Secretariorum hujusmodi omninò ces-
saret, & amplius in rerum natura non existeret, applican-
tes tamen, appropriantes, & incorporantes Camerę no-
stræ Apostolicæ omnia eorumdem officiorum emolumen-
ta, jura, obventiones, & alios quoscumque proventus;
nil penitus excepto, neque reservato, ac ulterius mandan-
tes prompte, & statim per dictam Cameram nostram om-
nes illas restitui, ac persolvi pecunias, quas dilecto Filio
Thesaurario nostro legitimè constitisset verè, & realiter,
& cum effectu per ipsorum officiorum suppressorum Titu-
lares seu possessores, sive eorum auctores, aut illps, qui-
bus facultas disponendi de prædictis officiis, seu eorum ali-
quo in totum, vel in parte concessæ fuissent, eidem Ca-
meræ, sive Datariæ Apostolicæ, illarumque ministris, &
Officialibus, tam in causam, & sub nomine pretii, quam
pro expeditione fuisse solutas, adeout ne quidem in nihi-
lo, respectu earumdem pecuniarum ab ipsis, ut supra de
proprio solutarum, damnificati remanerent, et donec re-
cepissent, ad eorum creditum, et liberam dispositionem
penes nostrum Sacrum Moatem Pietatis de Urbe describi
deberent, injungentes præterea, ut idem nunc, et pro
tempore existens Thesaurarius noster, de voto nostræ Ro-
tæ, omnibus illis Auditoribus suffragium præstantibus, ac

ferentibus ſuper articulis ſcilicet, An, & quid etiam ultra dictas pecunias, ut ſupra perſolutas reſpectu omnium poſſeſſorum eorumdem Officiorum, & intereſſe habentium reſtituendum, ſeu perſolvendum foret, aliiſque incidentibus, emergentibus, annexis, connexis, & dependentibus, totoque negotio, citato, & audito dictæ Cameræ noſtræ Commiſſario Generali, audiret, cognoſceret, & juſtitiam faceret, adminiſtraret omni appellatione, reſtitutione in integrum, recurſu; & reclamatione penitus remotis, atque ſublatis, prout fuſius continetur in ejuſdem noſtri Motus proprii cedula, publicè ſub die prima Aprilis 1678. (ut uniquique innoteſcere poſſet) in locis ſolitis, & conſuetis hujus Almæ Urbis per Curſores noſtros affixa, & publicata, ad quam cedulam propterea cum omnibus, & per omnia relationem haberi volumus, atque mandamus. Cumque in executionem Cedulæ Motus proprii, ut ſupra publicatæ, infraſcripti olim Secretarii, ſive prædictorum Officiorum poſſeſſores, nempe dilecti filii magiſter Dominicus Maria Curſius unitim cum Abbate Laurentio Leccio, Magiſter Franciſcus Maria de Victoriis, nec non Princeps D. Auguſtinus Chiſius, Princeps D. Angelus Alterius, Princeps D. Gaſpar Alterius, Dux Franciſcus Maria Salviatus, Marchio Thomas Sigiſmundus Raggius, Marchio Patritius de Patritiis, Eques Philippus de Acciajolis Eques Lucas Antonius Cicciporcius, Card. Acciajolus Cardinales Jacobus, & Felix Roſpilioſii cum Principe D. Joanne Baptiſta Roſpilioſio, Archihoſpitale Sancti Spiritus in Saxia, Capitulum, & Canonici Sancti Euſtachii Urbis, Abbas Aloyſius, & fratres de Bonacurſiis hæredes ſel. mem. Cardinalis Bonacurſi de Bonacurſiis juſtificaverint coram Reverendiſſimo Cardinali Ginetto, tunc Theſaurario, pretium ab eis Datariæ, ſive Cameræ noſtræ pro eorum officiis perſolutum, illud proindè ad tenorem eorum juſtificationis, prædictique Motus proprii cedulæ reſpectivè fuerit ipſis reſtitutum, mediantibus ordinibus noſtris Sacro Monti Pietatis directis, & ſub diebus 27. 28. & 29. Aprilis 1678. 4. & 20. Maii, 3. Junii, ac reſpectivè 9. & 29. Junii ejuſdem anni, ac 8. Aprilis, & 13. Septembris 1686. Sen. &c. confect. Cum autem æquè dilecti filii noſtri Magiſter Franciſcus Nicolinus, Magiſter Joſeph de Aſte, Magiſter Franciſcus Maria de Victoriis, Magiſter Marcellus Duratius, Mag ſter Joannes Baptiſta Coſtagutus, necnon Princeps Joannes Baptiſta Pamphilius, Cardinalis Sigiſmundus Chiſius, Cardinalis Pamphilius, Marchio olim Bartolomæus Ruſpulus, Venerabile Archihoſpitale ad Sancta Sanctorum, pariter dicti Collegii Secretarii, ſive prædictorum Officiorum poſſeſſores non juſtificaverunt aliquid fuiſſe ab eis Datariæ, ſive Cameræ noſtræ pro dictis eorum officiis perſolutum, prætium illud propterea neque eis reſtitutum, nec minus in præfato noſtro Sacro Monte Pietatis ad eorum creditorum, juxta dictæ cedulæ tenorem depoſitum extiterit. Diſputato autem ſucceſſivè à noſtro Tribunali Rotæ coram Magiſtro Antonio Albergato ejuſdem Tribunali Decano, articulo, ſive dubio ſuper quantitate pretii reſtituendi, tam ad inſtantiam Secretariorum, qui dictum pretium ab eis juſtificatum rehabuerunt, quam etiam ad inſtantiam eorum Secretariorum, quibus reſtitutum non fuit ex eo quia ab eis Datariæ, ſive Cameræ Apoſtolicæ, aliquod pretium perſolutum fuiſſe juſtificatum non fuit, prout eis tanquam in hujuſmodi cauſa Auctoribus juſtificandum erat, ſtante quod per Cameram noſtram, nil aliud quam ab iis deſuper indebitè forſan moleſtantibus ſe tueri, ac defendere faciendum eſſet, ab eadem Rota ſub die 16. Junii 1679. reſponſum fuerit eſſet reſtituendum pretium illud, quod quilibet ex Secretariis in ſui Officii emptione, ſive in favorem Datariæ, & Cameræ Apoſtolicæ, ſive in favorem reſignantium prædicta Officia erogaſſet, ac ſuperinde etiam deciſionem eadem Rota ediderit, ad quam relatio habeatur. At pro parte Cameræ noſtræ, nova deſuper petita audientia, eaque ſibi conceſſa, & cauſa hujuſmodi, etiam deductis juribus, & rationibus, utraque parte ſub die 13. Maii, & 7. Junii anni 1680. informante, propoſita, ac poſtmodum, & ſua die 19. ejuſdem menſis, & anni 1680. repropoſita, eadem Rota à deciſis ſub antedicta die 17. Junii 1679. receſſit, eamdemque Reverendam Cameram non teneri reſtituere olim Secretariis, niſi pretium à Dataria, ſive Camera revera, & cum effectu receptum, licet in majori quantitate ab illis, ſeu eorum Auctoribus, pro habendo Officio, reſignantibus perſolutum, firmavit, ac etiam deinde, & ſub die 17. Martii anni 1681. eadem cauſa diſcutienda, iterum propoſita, & diſputato dubio, an eſſet ſtandum in primo, vel ſecundo loco deciſis, eadem Rota, benè prius perpenſis in utraque deciſione deductis, in ſecundo loco deciſis ſtandum eſſe reſponderit, prout ex duabus deciſionibus, altera ſcilicet ſub die 7. Junii, & altera ſub die 19. ejuſdem menſis, & anni emanatis latius apparet; Poſt hæc autem eadem Rota ſuum tradiderit votum, & ad illius formam, idem Theſaurarius noſter Cameræ noſtræ favore ſub die 5. Julii dicti anni 1681. per acta Liberati dictæ Cameræ Secretarii, deſuper tulerit ſententiam tenoris ſequen. videlicet, Chriſti nomine invocato, pro Tribunali ſedentes, & ſolum Deum præ oculis habentes, per hanc noſtram diffinitivam Sententiam, quam de Voto Sacræ Rotæ, omnibus RR. Patribus ſuffragia præſtantibus, in his ſcriptis ferimus, in cauſa, & cauſis coram Nobis vertentibus, etiam in vim Motus proprii Sanctiſſimi Domini Noſtri Innocentii Papæ XI. ſub datum apud Sanctum Petrum Kalendis Aprilis Anno ſecundo, omni appellatione penitus remot. & ſublat. inter Reverendam Cameram, & Datariam Apoſtolicam reſpectivè, ac Illuſtriſſimum, & Reverendiſſimum D. Sanctem de Pilaſtris ejuſdem Sanctiſſ. Domini Noſtri, & Cameræ Apoſtolicæ Commiſſarium Generalem ex una, & Venerabile Archihoſpitale Sanctiſſimi Salvatoris ad Sancta Sanctor., Venerabile Archihoſpitale Sancti Spiritus in Saxia, Reverendiſſ. Capitulum, & Canonicos S. Euſtachii Urbis, Illuſtriſſimum D. Marchionem Bartholomæum Ruſpulum, Illuſtr. & Excellentiſſ. D. Ducem Franciſcum Mariam Salviatum, Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum D. Principem Joannem Baptiſtam Pamphilium, Illuſtriſſimum D. Marchionem Sigiſmundum Raggio, Illuſtriſſimos, & Reverendiſſimos Dominos Marcellum Duratium, Joannem Baptiſtam Coſtagutum, & Joſephum de Aſte, Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum D. Principem Auguſtinum Chiſium, Illuſtriſſimum, & Reverendiſſ. D. Franciſcum Mariam de Victoris, Illuſtriſſimam D. Franciſcam Piccolomineam de Chiſiis matrem, & hæredem claræ memoriæ Cardinalis Sigiſmundi Chiſii, & Illuſtriſſimum, & Reverendiſs. D. Franciſcum Nicolinum, Eminentiſſimum, & Reverendiſſimum D. Cardinalem Nicolaum Acciajolum, Illuſtriſſimum Dominum Equitem Philippum Acciajolum, Illuſtriſſimos, Excellentiſſimos Dominos Ducem Joannem Baptiſtam Roſpilioſium, & Principem Gaſparem de Alteriis, Illuſtriſſimum D. Equitem Lucam Antonium Cicciaporcium, Reverendiſſimum D. Abbatem Aloyſium Bonacurſium, & Illuſtriſsimus Dominos Simeonem Jo. nnem, Cardinalis Bonacurſii de Bonacurſiis, hæredes clar. mem. Cardinalis Bonacurſii de Bonacurſiis, & Illuſtriſsimum, & Reverendiſsimum D. Dominicum Mariam Curſium, ac Reverendiſsimum D. Abbatem Laurentium Leccium olim Officiales, & Secretarios Apoſtolicos partibus ex altera, de, & ſuper articulo, ſeu articulis An, & quid ſupradictis Dominis olim Secretariis Apoſtolicis, ſeu Officiorum prædictorum poſſeſſoribus, ſeu in eis intereſſe habentibus debeatur, ſeu per Reverendam Cameram, vel Datariam perſolvendum ſit, ultra pecunias ex cauſa ſingulorum Officiorum prædictorum ad manus ejuſdem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ, ſive eorum Officialium verè, & effectivè, & realiter deventas, & in vim ſupradicti Motus proprii Sanctiſſimi, mediante Sacro Monte Pietatis Urbis, jam reſtitutas, & ſolutas rebuſque aliis in cauſa, & cauſis hujuſmodi, in actis cauſæ latius deductis Voto prædictæ Sacræ Rotæ in actis Notarii Cauſæ exhibito, atque producto, dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, & diffinitivè ſententiamus eiſdem Dominis olim Secretariis Apoſtolicis ſeu Officiorum prædictorum poſſeſſoribus, vel in eis intereſſe habentibus, ultra pecunias ex cauſa ſingulorum Officiorum prædictorum ad manus ejuſdem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ, ſive eorum Officialium verè, effectivè, & realiter deventas, & ut ſupra reſpectivè reſtitutas, nihil aliud deberi, ſeu perſolvendum eſſe, & ad majorem, ſeu ulteriorem ſolutionem dictam Reverendam Cameram, ſeu Datariam non teneri, nec obligatas eſſe, & propterea eamdem Reverendam Cameram, & Datariam Apoſtolicam reſpectivè abſolven. & liberan. fore, & eſſe ab ulteriori, ſeu majori ſolutione pecuniarum, ultra ſummas verè, & effectivè, & realiter, ut ſupra diximus, eidem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ ſive eorum Officialibus, ratione cujuslibet Officiorum perſolutas, & reſpectivè reſtitutas, prout abſolvimus, & liberamus, & pro abſoluta, & liberata haberi volumus, & mandamus, moleſtationes, vexationes, & perturbationes eiſdem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ per ipſos Dominos olim Secretarios Apo-

Apoſtolicos, ſeu Officiorum prædictorum poſſeſſores, ſeu in eis intereſſe habentes reſpectivè datas, & illatas fuiſſe, & eſſe nullas, irritas, inanes, & de facto dotatas, & uti tales declaramus, eiſdem Dominis olim Secretariis Apoſtolicis prædictis, ſeu Officiorum prædictorum poſſeſſoribus, ſeu in eis intereſſe habentibus, ſuper præmiſſis perpetuum ſilentium imponendum fore, & eſſe prout imponimus, & ita dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, & diffinitivè ſententiamus, non ſolùm iſto, ſed, & omni alio meliori modo, &c. Ita pronunciavi ego Joannes Franciſcus Ginettus Theſaurarius Generalis, etiam uti Judex De. Licet autem cauſa per hujuſmodi ſententiam ſit terminatam, nec poſſit eſſe locus ulteriori diſputandi, attento quod in ſupradicto Motu proprio commiſſa fuit cum clauſulis omnem appellationem, reclamationem, recurſum, & reſtitutionem in integrum penitus excluden. nihilominus pro majori cautela, Motu proprio, ac ex certa ſcientia, deliberataque voluntate noſtris, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine totum, & integrum tenorem, nedum præinſertæ ſententiæ, ac dictæ cedulæ Motus proprii ſuppreſſionis dictorum Officiorum, verùm etiam omnium prædictarum deciſionum, & aliorum quorumcumque jurium, & actorum licèt hìc non expreſſorum, & neceſſariò forſan exprimendorum de verbo ad verbum præſentibus pro expreſſis, & regiſtratis habentes, præinſertam ſententiam, licet aliquis ex Secretariis præfatis forſans non comparuerit, ſive comparuerit, nihilominus tanquam ſuper ſtatu, & contra legitimos contradictores, ipſiuſque corporis, vel Collegium majorem partem conſtituentes latam, Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus confirmamus, & approbamus, illique Apoſtolicæ firmitatis robur addicimus, omnibuſque, & ſingulis etiam formalibus, & ſubſtantialibus, ac tam juris, quàm facti defectibus, cæteriſque aliis, qui in præmiſſis quomodolibet, quomodocumque, & qualitercumque forſan interveniſſet, defectus, Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, omnino ſupplemus, ac pro potiori Cameræ, ſeu Datariæ noſtræ cautela Secretariis ipſis deſuper perpetuum ſilentium imponimus, ac tam Auditoribus dictæ Rotæ, quàm quibuſvis aliis Judicibus ordinariis, vel delegatis nunc, & pro tempore exiſtentibus, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & quibuſcumque aliis, quamvis ſpeciali mentione dignis, ne de ſtatu, & meritis cauſæ hujuſmodi, ac dictorum Secretariorum prætenſionibus nunc, & quandocumque in futurum cognoſcere, minuſque Secretarios ipſos ad litis, & cauſæ prædictarum proſecutionem, etiam vigore cujuſcumque commiſſionis, ſeu reſcripti à nobis, vel Romano Pontifice pro tempore exiſten. forſan examinan. admittere, aut deſuper quomodocumque audire, ſeu aliàs in hujuſmodi cauſa ad aliquos actus procedere quomodocumque audeant, ſeu præſumant, inhibemus, & interdicimus, Decernentes propterea ſententiam, ut ſupra favore dictæ Cameræ noſtræ contra præfatos olim Secretarios Apoſtolicos latam, omniaque, & ſingula in ea contenta, & expreſſa quæcumque, firmitate inconcuſſa ſubſiſtere, & inviolabiliter attendi, & obſervare debere, ac Cameram noſtram prædictam contra formam, & tenorem præinſertæ ſententiæ, præſentiſque noſtri Motus proprii cedulam non moleſtari, inquietari, aut aliàs quomodolibet perturbari poſſe, minuſque hanc noſtri Motus proprii cedulam ſubreptionis, vel obreptionis, ſeu nullitatis vitio, aut intentionis noſtræ, vel alii cujuſvis defectus ſubjacere, minuſque illam, nec ſententiam præfatam, ac in eis contenta quęcumque, ex quavis cauſa, ratione, occaſione, vel prętextu, tam cogitatis, quàm incogitatis in totum, vel in partem argui, aut impugnari, retractari, notari, annullari, vel invalidari, in jus, vel controverſiam revocari, aut ad juris limites reduci, vel adverſus illam reſtitutionem in integrum, oris aperitionem ad viam, ſeu juris terminos reductionem, aut aliud quodcumque juris, & facti remedium impetrari, aut etiam Motu pari concedi, nullatenus poſſe, neque debere, ſed illam perpetuò validam, ac efficacem exiſtere, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, & ſi ſecus fiet, quoties factum fuerit, toties validiora, & efficaciora perpetuò fore, & eſſe, ac cenſeri, ſicque, & non alias in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque judices ordinarios, & extraordinarios, Commiſſarios, Delegatos, & Subdelegatos, necnon Sacri Palatii Apoſtolici Auditorem, Cameram, illiuſque Camerarium, Theſaurarium, Decanum, Præſidentes, Clericos, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, etiam de latere Legatos in quacumque inſtantia (ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate) perpetuò judicari, & definiri debere. Irritumque, & inane quidquid ſuper iis à quoquam contigerit attentari, ſeu innovari, dictoſque Secretarios perpetuò ad ejuſdem ſententiæ obſervationem obligatos fore, & eſſe pariter decernimus, & declaramus non obſtantibus præmiſſis, neque quibuſvis Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, etiam Conſiſtorialibus deſuper in genere, vel in ſpecie editis, ſtatutis, reformationibus, privilegiis quoque, & indultis, & litteris Apoſtolicis etiam Motu proprio, & cum quibuſvis clauſulis, & decretis etiam irritantibus, aliiſque quibuslibet facultatibus, & clauſulis, etiam efficaciſſimis, inſolitis, & derogatoriis, ac derogatoriarum derogatoriis, ſeu ſub quibuſcumque aliis tenoribus, & formis conceſſis, & roboratis, necnon Cameræ, & Cancellariæ regulis, præſertim de jure quæſito non tollendo, juribus, legibus, ſtylis, uſibus, conſuetudinibus, cæteriſque aliis diſpoſitionibus in contrarium quomodolibet in præmiſſis facientibus. Quibus omnibus, & ſingulis etiam ſi de illis expreſſa, & ſpecifica mentio facienda foret, eorum tenores hìc pro expreſſis, ac de verbo ad verbum, pro inſertis, & regiſtratis habens, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè ad præfatum effectum derogamus cæteriſque contrariis quibuſcumque. Decernentes inſuper huic noſtræ Motus proprii cedulæ ſolam Signaturam noſtram, & abſque alia data ſufficere, illique, & tranſumptis ejus manu alicujus Cameræ noſtræ Secretarii, & Cancellarii ſubſcriptis, ac ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, plenam in Judicio, & extra, ac ubique Locorum fidem adhiberi debere, regula quavis, aliiſque contrariis non obſtan. quibuſcumque.

Viſa Jo: Baptiſta Cardinalis de Luca,

Die Veneris 30. Januarii 1682. ſupradicta cædula Motus proprii Sanctiſſimi, plena Camera Apoſtolica exhibita, præſentata fuit, illaque commiſſa Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo Domino Gaſpari Cavalerio ejuſdem Cameræ Clerico. Deinde verò die 20. Februarii ſubſequentis, citato deſuper Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo Domino Sancte de Pilaſtris Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ, & ipſius Cameræ Commiſſario Generali, ad relationem præfati Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi Domini Cavalerii admiſſa, & regiſtrata fuit in libro Signaturarum Sanctiſſimi Domini Noſtri Domini Innocentii Divina Providentia Papæ Undecimi ſub fol. . . .

Placet Motu proprio B.

NUM. XXIII.

Diſcorſo dell'iſteſſo Autore del Trattato, avanti le diſpute Rotali; circa la ſuppreſſione del Collegio de' Secretariati Apoſtolici fatta dalla Santità di Noſtro Signore Innocenzio Undecimo.

Col preſuppoſto di parlare particolarmente con perſone diſapaſſionate, ſavie, & erudite, ſecondo il detto dell' Apoſtolo.

Scientibus enim legem loquor.

SOMMARIO.

1 *SE il Principe Sovrano ſia tenuto rendere conto delle ſue operazioni à Sudditi.*
2 *Come ſia obligato, dalla lege di natura, o delle genti.*
3 *Della diſtinzione tra la podeſtà ordinaria, e l'aſſoluta.*
4 *Si dichiara quel, che ſi dice nel numero primo.*
5 *L'intereſſe affaſcina l'intelletto.*
6 *Della ragione, per la quale ſi dannano le azioni del Principe.*
7 *Della differenza tra il Papa, e gli altri Principi.*

8 *Nar-*

8 *Narazione del fatto sopra questo Collegio.*
9 *Delle ragioni di sopprimerlo.*
10 *Della suppressione fatta, e del suo modo.*
11 *De' punti della questione.*
12 *De' motivi, che giustificano la soppressione.*
13 *Che non vi sia obligo di restituire l' incerto, e l' illiquido.*
14 *Delle ragioni dell' essersi commessa la causa in Ruota.*
15 *Si riferiscono le quattro opinioni sopra il punto.*
16 *Nella causa propria, si può abbracciare l' opinione più mite nel foro esteriore.*
17 *A qual fine sia ordinato il discorso.*
18 *Della diversità delle persone, e degli atti nel Principe.*
19 *Si dichiarano le regole, e le autorità in questa materia.*
20 *Si danno sopra ciò gli esempj.*
21 *Della distinzione de' casi, quando il Principe dispone delle robbe, e ragioni de privati, e quando dispone delle cose da esso concedute, si danno gli esempj.*
22 *Le provisioni generali del Principe si paragonano à fulmini, ed agli altri casi furtuiti.*
23 *Quando la legge sia generale.*
24 *De' casi particolari, ne' quali non si è restituito il prezo.*
25 *De' Luoghi Pii interessati nella suppressione.*
26 *Che le riforme siano prejudiciali al publico si dichiara.*
27 *Se sia espediente impinguare la Città Metropoli.*
28 *Di alcune massime generali confacenti al proposito.*
29 *In che cosa consista la Camera del Principe.*
30 *Se il prezzo degl' Officii sia capitale, ò frutto.*
31 *Di alcuni presupposti generali.*
32 *Che le donazioni de Principi devono essere ferme, si dichiara.*
33 *De due atti, che si occultano nelle donazioni degli officii.*
34 *Che cosa operi il comperare dagli altri gli Officii, col consenso del Papa.*
35 *Del concorso di quelli, i quali trattano ugualmente del danno, quale debba prævalere.*
36 *Si dichiara il detto, che sotto il buon Principe deve essere mala la causa de Fisco.*
37 *Il restituire quel, che non si ha avuto importa pena.*
38 *Che biasimano i non interessati quasi dannano la soppressione.*
39 *A creditori è espediente, che il debitore sia diligente economo.*
40 *Delle doglianze de' particolari interessati contra il ben publico.*
41 *Dell' osservanza degli altri Paesi, e Principati.*
42 *Quando si debba attendere la legge degl' altri Paesi.*

1 IL Principe sovrano è esente dall' obligo di render conto delle sue operationi à proprii sudditi, come sciolto da ogni vincolo di legge humana, per esser solamente soggetto alla legge divina, la quale contiene in se quell' altra legge non scritta, che si dice di natura, e per conseguenza è tenuto a render conto delle sue azioni à Dio solo; Imperciochè quell' obligo, al quale, così i Giuristi, come i Teologi, e più i politici lo stimano soggetto nell' osservare quella legge parimente non scritta, ed ideale, la quale si dice delle genti, camina a rispetto dagli altri Principi come uguali, overo degli altri, i quali non siano suoi sudditi; E ciò per quella ragione, che con essi non fà figura di Signore, e di sovrano, mà più tosto di privato contrahente, non già a rispetto de' sudditi.

3 E se bene gli accennati Theologi, e Giuristi, distinguendo due specie di podestà, ordinaria, ed assoluta, niegano alla prima ogni vigore, quando non vi concorra la causa publica, anche con i sudditi, e particolarmente ne' contratti corrispettivi, ne' quali è stimato come un privato contrahente, concedendosi il di più alla podestà assoluta; Nondimeno ciò, che sia nel foro interiore, a rispetto del quale si lascia il suo luogo alla verità, per quel, che appartiene all' esteriore, del quale solamente si parla, quando vi concorra la certa, e la determinata volontà del sovrano, tal distinzione merita più tosto dirsi favolosa, & ideale, come fondata nella sola formalità delle clausole, e delle parole in modo che ciò merita annoverarsi tra le simplicità de' sudetti Professori.

4 Tuttavia a guisa di quello, che le leggi dispongono del medesimo Principe, che quantunque sia sciolto dalle leggi, deve nondimeno per quella forza, che li fa la ragione, e la convenienza, secondo quelle vivere, e regolare le sue azioni, perlochè i medesimi Professori distinguono le due specie di forza, una chiamata coattiva ne' sudditi, e l' altra direttiva nel Principe, o in altro Superiore; Si stima onesto, ragionevole, e degno di molta lode, quando l' atto sia compatibile col mantenimento del decoro, e con la conservatione della maestà, che anche il Sovrano faccia tal rendimento di conto, e giustifichi le sue operazioni con i sudditi; così per maggior sodisfazione, e consolazione de' medesimi, acciò non apprendono, che si voglia adoperare quella podestà assoluta, l' esercizio della quale, quando non vi concorra la giusta causa, produce la tirannia. Come ancora per giustificarsi appresso altri Principi, e Popoli non sudditi, da' quali siano siniestramente intese quelle azioni, le quali veramente sono giuste, e ben regolate, onde possono cagionar scandalo, o siniestro concetto, pregiudiziale al buon governo del Principato, e della Republica, regolandosi col detto dell' Apostolo, che siamo debitori, non solamente a' savii, ma anche agli ignoranti, de quali maggiormente abbonda, ed è ripieno il Mondo.

Maggiormente, quando l' azione ferisce l' interesse d' alcuni privati; Imperciochè venendo l' intelletto umano troppo affascinato, & alterato dalla passione dell' interesse proprio, quindi segue, che ogni azione, per buona, e per ragionevole che sia, venga stimata per mala, e per irragionevole, perlochè se ne fanno le doglianze, e se ne spargono i clamori, a' quali con molta facilità dal volgo si presta credito, e senz' altro discorso si forma il giudizio, così per l' uso più commune del volgo ignorante di fermarsi nella prima opinione dell' intelletto, senz' altro discorso; come ancora per la gran simpatia, ed amicizia stretta, che ha il Genere humano con la satira, e con la maledicenza, anche quando sia de' privati uguali, molto più, e senza paragone, quando sia de' Principi, e de' Superiori: Imperciochè abborendo naturalmente l' huomo di ubbidire, e riverire un' altr' huomo, il quale dalla natura è creato ad esso uguale, e costringendolo a ciò la forza, non sa in altro modo vendicarsi, e sfogar la sua passione, che col censurare, e malignare le operazioni del dominante, che però conviene di sincerarle al possibile, e di publicare quei motivi, che le rendono giuste, e ragionevoli. 5

E se ciò procede generalmente in ogni Principe, ed in ogni commandante, molto più deve praticarsi dal Papa, anche in quello, che riguarda il governo politico, e civile del suo Principato temporale. Imperciochè se bene in questo non si considera come Capo, e Vescovo della Chiesa Universale, e come Vicario di Christo, ma come ogni altro Principe temporale, essendo queste due persone formali affatto distinte, benchè siano congionte in un' istessa persona materiale: Tuttavia questa unione in esso cagiona qualche maggior' obligo, così perchè il volgo ignorante non capisce sì fatta distinzione, ne a quella riflette; come anche perchè essendo Padre, Pastore, e Maestro degli altri Principi e Popoli Christiani, deve a questi servir di norma, e di essemplare, anche in quello, che riguarda il governo della sua casa privata, per la sentenza troppo volgare dell' Apostolo, parlando del Vescovo, che che non facilmente sapra ben governar la Chiesa quello, il quale non sappia ben governare la propria casa. 6

Venendo dunque all' essame del tema proposto. Costumandosi per la Sede Apostolica, e per i Sommi Pontefici da tempo antico, senza che fin' ora si abbia certa notizia del principio, e della primiera introduzione, di avere un certo numero de' Segretarii Apostolici versati, ed eccellenti in ogni genere di lettere, e de negozii, così per la spedizione de' Brevi, e delle lettere Apostoliche, come per il maneggio de' più gravi affari, e negozii appresso i Principi, e le Republiche, e de quali Segretarii le più antiche memorie fin' hora si hanno negli atti de primi Pontefici, dopo la cessatione dell' ultimo più di tutti lungo, e più pernicioso Scisma sedato nel Concilio di Costanza, cioè Martino Quinto, ed Eugenio Quarto, e non essendo di essi stabilito il numero, il che cagionava molti inconvenienti; Il Pontefice Calisto Terzo lo stabilì, e lo prefisse in sei, a guisa di quel, che Eugenio Quarto, Sisto Quarto, ed il medesimo Calisto, ed altri Pontefici fecero ne' Tribunali della Signatura, e della Ruota, e della Camera, ed in altri Collegii della Curia, e lo confermò il Pontefice Pio Secondo, negli atti del quale si leggono, che fossero officii venali, uno de' quali col pagamento del suo prezzo ne concedè al celebre Istorico Platina, 8

na, Scrittore delle vite de' Sommi Pontefici, il quale dal Pontefice Paolo Secondo successore ne fu privato, del che dolendosi egli accerbamente, e con qualche eccedente risentimento, ne riportò una lunga carcerazione di tre anni, ed altri travagli, conforme da esso medesimo nella vita del detto Pontefice Paolo Secondo si narra, benchè si possa dubitare, che quello fosse una specie d' officio diversa. E negl' atti di Sisto Quarto successore si fa parimente menzione di questi Segretarii, per occasione d' una lite di precedenza tra essi, e gli Avvocati Concistoriali, a loro favore decisa.

Essendo dunque le cose in questo stato, il Pontefice Innocenzo Ottavo nell' anno 1487. ritrovandosi la Sede, e la Camera Apostolica in un gran bisogno di denaro, a segno che per alcune spese, che bisognò farsi per liberare la Città di Roma dall' insolenze, e delitti di alcuni huomini armati, li convenne d' impegnare a Mercanti per cento mila scudi il Triregno, overo la Mitra giojellata, ed altri arnesi pretiosi Pontificii, accrebbe il numero de' sudetti Segretarii in altri ventiquattro, con che si andassero estinguendo i sei antichi, onde il loro Collegio fosse col tempo de soli ventiquattro, concedendoli molte prerogative, e particolarmente creandoli veri Prelati nel Palazzo Apostolico, e famigliari, con assegnarli alcuni emolumenti, in riguardo de quali questo novo Collegio li pagò ducati 62400. d' oro di Camera, che in quel tempo importavano scudi 85. mila incirca di moneta, per estinguere il debito sudetto, narrando che ciò fosse per cagionare molto decoro, e maestà alla Sede Apostolica, ed alla Corte Romana, e disponendo, che in caso di revocazione, o alterazione di questi officii se li dovesse restituire l' intiera somma de sudetti 62400. ducati, senza che possa pretendersi imputazione alcuna degli emolumenti, che trattanto si ottenessero; E riservandosi la facoltà di eleggere, e deputare di vantaggio un Segretario domestico, de l' opera del quale potesse il Papa pro tempore valersi per l' espedizioni segrete.

E perchè alcuni pochi idonei, ed immeritevoli desideravano, e procuravano con varii modi d' ottenere sì fatti officii contro il suo desiderio, e mentre, che era stata, ed era, che à questo Collegio si ammettessero solamente persone qualificate, per la buona amministratione dell' officio, però con altro suo breve nell' anno 1488. dichiarò, che niuno si ammettesse, il quale precedente l' essame, non fosse approvato, e ricevuto dall' istesso collegio. 9

Di questi Officii Alessandro Sesto immediato successore, nell' anno 1502. ne donò uno in perpetuo all' Ospedale del Salvatore ad Sancta Sanctorum, e nell' anno 1539. Paolo Terzo, facendo una permuta con l' Ospedale di San Spirito, delli Casali posseduti dalla Camera Apostolica di Polidoro, Statua, e Tomoletto con li Castelli di Borghetto, San Leonardo, Crocciano, e Valerano, e la Tenuta di Falarese, posseduti per detto Ospedale per una sovrabondante ricompensa concedè al detto Ospedale parimente in perpetuo un' altro de' medesimi officii, e nell' anno 1561. possedendosi a vita uno di questi officii per il Cardinal Farnese, questo col beneplacito di Pio Quarto diede al Capitolo di S. Eustachio per scudi undeci mila, in pagamento di parte del prezzo d' un Casale, che è nominato Torre Vergata, che comprò dal Capitolo per scudi quindici mila, col patto, che nel caso (fin d' all' hora previsto, e forse temuto) della suppressione, ed annichilazione di questi officii, fosse tenuto pagare i detti scudi undeci mila, overo restituire il Casale, col ripigliarsi i restanti scudi quattro mila da esso pagati.

Mà perchè essendo vacato uno delli antichi sei officii, i quali secondo la prima convenzione spettavano al Collegio, il B. Pio Quinto nell' anno 1568. lo vendè al Cardinale de Medici per scudi cinque mila cinque cento, per valersene nelle spese della famosa Armata Navale contro il Turco, e di ciò resentendosi il Collegio, si venne a certa convenzione, e con tal' occasione questo Pontefice confermando gli antichi privilegii, e concedendone anche degli altri, stabilì con un Moto proprio, tra l' altre cose, che in ogni caso di suppressione, o alterazione di questi officii dovesse il Papa restituire a ciascun' officiale quel denaro, per il quale costasse, che avesse comprato, overo havuto l' officio.

E finalmente col presupposto, che tra il sudetto Segretario domestico de' Brevi, ed il Collegio nascessero continue discordie, Sisto Quinto nell' anno 1586. con la narrativa, che il medesimo Collegio fosse ripieno d' uomini insigni, ed atti alla spedizione de' negozii, supprimè il detto Segretario domestico, e l' unì al Collegio, del quale in ricompensa li furono pagati scudi venticinque mila d' oro, per i quali non havendoli alla mano, ottennero facoltà d' erigere un Monte non vacabile a sei per cento, con l' obligo d' estinguerlo nel termine di anni sei, e che non estinguendolo potesse il Tesoriero valersi degli emolumenti per far l' estinzione; Come anche nell' anno seguente il medesimo Sisto supprimè l' altro Segretariato domestico per Brevi a' Principi, e parimente l' unì al Collegio, il quale perciò li pagò altri scudi dodici mila d' oro, per quali ottenne di fare un' altra aggiunta al detto Monte, con la proroga dell' estinzione per anni dodeci, benchè mai quella sia seguita, ficchè il Monte anche di presente dura, ridotto nell' anno 1669. da Clemente Nono a quattro per cento, con l' obligo d' estinguerlo nel termine d' anni dodeci. Essendoli anche per Gregorio Decimoquinto nell' anno 1623. in occasione d' alcune discordie nate tra il Collegio, e la Camera, concedute alcune altre grazie, che fanno al proposito, del quale si tratta.

Essendo le cose in questo stato, assonta al Pontificato la Santità di Nostro Signore Innocenzo Undecimo, volendo, come era di dovere, per ben sodisfare all' officio suo, haver contezza, ed elatta informazione delle cose più notabili, le quali appartengono all' uno, ed all' altro Principato spirituale, e temporale, fra l' altre cose ha riconosciuto lo stato di questi officii de' Segretarii Apostolici, avendo a ciò dato un grand' impulso l' istanze fatteli nel principio del Pontificato per parte del Collegio contro la Camera, per la bonificazione, overo supplezione di quell' interesse, che importasse il Privilegio di franchizia nelle spedizioni, conceduto per la santa memoria di Clemente Decimo agl' Uditori della Ruota.

In questa recognizione dunque si sono ritrovati trè inconvenienti, ciascuno de' quali meriterebbe dirsi giusto motivo di supprimere sì fatti officii, e Collegio. Il primo, perchè cessano totalmente, così la ragione, come il fine di sopra accenati, per i quali questo Collegio fù introdotto, e respettivamente aumentato; Imperciochè i possessori degli officii de fatto non hanno amministrazione, perizia, ed essercizio alcuno nella spedizione de' negozi, mentre così il Segretario de' Brevi, come quello delle lettere, ò Brevia Prencipi, come versati nel mestiere, si sogliono deputare ad arbitrio del Papa, fuori del Collegio, ne l' officio porta seco la Prelatura, e quell' altre qualità, e prerogative, che di sopra si sono accenate, conferendosi a persone secolari, per lo più inesperte, ed in età tenera, a guisa di quegli altri officii Popolari, i quali sono in commercio pe' l solo commodo, ed interesse borsale, senza alcuna amministrazione, e senza che si richieda l' industria della persona, posciachè se bene il caso porta, che alcuni Signori Cardinali, e Prelati qualificati siano possessori d' alcuni di questi officii, tuttavia ciò segue per accidente, non già che il Cardinalato, o la Prelatura, overo la perizia, ed industria personale si abbia in considerazione; Che però vi entra la regola communemente ricevuta, così da' Filosofi, come da' Teologi, e da' Giuristi, ed anche da' Politici, che quando cessa la causa, deve cessare l' effetto, nè si devono permettere le cose inutili, come aborite dalla natura, e dalla ragione. 9

L' altro inconveniente è quello delle liti, e controversie, che la prattica insegna d' esserne nate trà questo Collegio, e la Camera, in tutti i tempi, antichi, e moderni, e particolarmente sotto i Pontificati del B. Pio Quinto, di Sisto Quinto, Clemente Ottavo, Gregorio Decimoquinto, e del presente Pontefice regnante, portando ciò l' altro inconveniente della restituzione della potestà del Papa nel fare le grazie, e nel concedere le franchizie delle spedizioni.

Et il terzo inconveniente, di tutti maggiore, e palpabile, è quello del grand' interesse, e pregiudizio, che da questi officii riceve la Camera, il che se in ogni tempo, quando anche la Camera fosse molto affluente, è degno di essere considerato, molto più merita una gran considerazione in questi tempi, che la Camera si ritrova tanto esausta, ed in stato quasi di depressione.

Imperciochè essendosi calcolato quanto sia pervenuto in Camera pe' l prezzo degl' officii da gl' odierni possessori, overo da loro Autori, si è ritrovato che il tutto ascende à scudi ducento mila di moneta in circa, per i quali ha pagato di frutto sopra scudi quaranta mila, l' anno, ragguagliando un' anno coll' altro, in modo che l' interesse riesce più del venti per cento.

Nasce

Nasce quest' inconveniente da tre cagioni, l'una perchè quando seguite le vacanze, i Pontefici son stati soliti in gran parte farne donativo a' parenti, o altri amorevoli; L'altra perchè essendo il prezzo in somma considerabile, e concedendo nell' accennata Bolla d'Innocenzo Ottavo, tra gl'altri privilegii quello, che ne sia lecita la rassegna in qualunque stato, anche di pericolosa infermità, quindi segue, che per lo più questi officii, i quali di loro natura si concedono per la vita d'un' uomo, contro la loro natura si rendono quasi che perpetui, mentre con le rassegne trapassono per molte mani, a segno che una di essi dura per anni cento tredici, l'altro per anni cento nove, l'altro per anni novantasei, e così ne gl' altri, benchè di minor tempo; E la terza, perchè tre de medesimi officii sono perpetuamente in mani morte, cioè in potere de' sudetti tre luoghi Pii.

Per queste ragioni dunque, ed anche per sollievo della Camera, la quale in tal modo aquisterà una rendita di scudi trenta mila in circa l'anno netti, detratto quell'interesse, che li converrà pagare pe 'l prezzo, che dovrà restituire, col parere d'una Congregazione, a tal' effetto deputata, fu stabilito fin dal principio del mese di Decembre passato di venire alla soppressione di questi officii.

Ma perchè nacquero molti dubii, de' quali a basso si discorrerà, sopra la restituzione del prezzo da farsi a ciascuno; Però, stante l' istanze d'alcuni interessati, per togliere a questi ogni protesto di dolgianza, che la Congregazione fosse costituita per lo più da' Ministri della Camera, e della Dataria, da esi stimati parziali, furono aggiunti altri quattro Prelati, piutosto confidenti, e parziali de' medesimi interessati, ed esendosi tenute sopra ciò tre Congregazioni, è seguito, che nello spazio di quattro mesi non è nata determinazione alcuna, con molta probabilità, che per la moltiplicità, e perplesità, degl' articoli, ed anche per la difficoltà di radunare questa Congregazione, per lo più constituita da persone occupatissime, fosse per andar la cosa molto alla lunga, non senza qualche probabile argomento, che le lunghezze studiosamente si affettassero per gl' interessati, ad effetto che valendosi del beneficio del tempo, godessero tra tanto de' pingui emolumenti dell' officio, con la speranza, che sopragiungendo altri negozii di maggior premura, a quali convenisse più applicare, questo si abbandonasse, e si desse all' oblivione, conforme in tant' altre cose la prattica ha insegnato.

10 Quindi Nostro Signore, con la sua somma prudenza, e zelo ha risoluto di venire alla sudetta suppressione, in esecuzione dello già stabilito fin dal principio dell' accennato mese di Decembre, il che sempre nelle Congregazioni si è presupposto, come negozio finito, ordinando a Monsig. Tesoriere, che paghi prontamente a' possessori degl' officii quel denaro, che consti d' essersi realmente per essi, immediatamente, overo mediatamente per i loro Autori, da quali se li è rassegnato l' officio, pagato agl' Officiali della Dataria, così in causa di prezzo, come di Componenda, o altra spesa per la spedizione, commettendo al medesimo, che col voto della Rota, posposta ogni appellazione, decida, e giudichi se la Camera sia tenuta ad altra restituzione, provedendo quanto a luoghi Pii nel modo, che di sotto si dirà, di essi trattando.

Premessa questa serie di fatto, la cui distinta notizia si è stimata totalmente necessaria per formar bene il giudizio sopra quel, che passa, e venendo all' essame del negozio. Quattro sono i punti più generali, i quali cadono sotto questa ispezione. Il primo sopra l'atto della soppressione del Collegio in generale, se con la podestà ordinaria, senza valersi della pienezza dell' assoluta, si sia possuta giustamente fare. L'altro sopra la narrata provisione di restituire per ora solamente quel denaro, che è pervenuto in potere della Camera, rimettendo all' essame della giustizia la restituzione del di più. Il terzo nel commetter questa cognizione al Tesoriero col voto della Ruota; Ed il quarto, il quale ne contiene sotto di se molti, sopra quel di più, che dagl'interessati si pretende doversegli pagare dalla Camera, benchè non l' abbia ricevuto.

11 Quanto al primo punto della soppressione in generale, ed evidenza la giustificano i tre inconvenienti accennati nella narrazione del fatto. Il primo della cessazione della causa, overo del fine, del quale questo Collegio fu erretto, sicchè di presente rimane inutile, e superfluo. Il secondo, perchè produce frequentemente liti, e controversie con la Camera, e toglie al Papa la libertà di far grazie. Ed il terzo del grande interesse, e della gran lesione, che ne risulta alla Camera. Ed a questi si aggiunge il quarto della resolubilità la quale di sua natura è annessa a questi officii, per non dare altrimente l' inconveniente contrario ad ogni legge scritta, e naturale, che il Principe successore, del fatto de' Predecessori, debba esser astretto con grave danno, e pregiudizio della Republica a patire una perpetua servitù, e non potersi già mai liberare da un grave peso, ne di poter mutare la forma del governo, il che se si stima inconveniente, ed irragionevole, anche ne' Principati ereditarj, molto più degl' elettivi, ne' quali il fatto de' Predecessori obliga molto meno i Successori di quel, che sia negl' ereditarii. 12

Il che più chiaramente si comprova dalla Bolla d' Innocenzo Ottavo sopra l' erezzione, mentre in quella si prevede, e si presuppone il caso della suppressione, come anche si presuppone, e si prevede nell' altra Bolla generale di Pio Quinto, e nell' accenato Breve particolare di Pio Quarto, a favore del Capitolo di Sant' Eustachio, sicchè non può dirsi caso esorbitante, ed impensato; laonde da tutte le sudette cose rimane comprovato ad evidenza questo primo punto, come incapace di dubio, in modo che deve attribuirsi ad ignoranza il maravigliarsene, ed in stimarlo caso inopinato, anzi forse merita l' attributo di temerità l' esserși negata, ed impugnata sì fatta podestà.

Quanto al secondo punto della provisione presa nel mo- 13
to proprio di far prontamente restituire dalla Camera quel, che veramente da essa si è ricevuto, rimettendo alla determinazione per giustizia, se si debba restituire il di più, che si pretenda da'possessori degli officii, ancorchè non si sia ricevuto; parimente merita dirsi una determinazione molto ben fondata nella ragione, si che il tacciarla per ingiusta, o vero per irragionevole, negl' interessati sarà effetto scusabile del proprio interesse, e della propria passione; la quale offusca l' intelletto, e fa sempre parer ingiusto, e malfatto quel, che pregiudica al proprio interesse, benchè sia giustissimo, ma ne gl'altri non interessati sarà effetto inescusabile, o d'una grand'ignoranza, overo di una gran malignità, imperciochè da quel, che a basso si discorre sopra il quarto punto della restituzione di quel prezzo, che non si è ricevuto, non si può negare, che almeno la cosa sia molto dubia, e disputabile, e per consequenza ogni legge scritta, e naturale, anche ne' spogliatori, e negli attentatori, e simili, i quali come dalla legge stimati delinquenti, sono strettamente obligati a restituire, ed a rifare ogni danno, ed interesse, benchè da essi non se ne sia ricevuto utile alcuno, come per una specie di pena del delitto, dispone, che basta di pagare prontamente quel, che è certo, e liquido, essendosi pronto, ed obligato a pagare il di più, che sia incerto, ed illiquido, quando sarà liquidato. Dunque molto più con gran ragione si è potuto così provedere in un caso, nel quale non si scorge nella Camera delitto alcuno. E sarebbe una specie di manifesta iniquità il pretendere, che pendente la liquidazione d' un debito incerto, ed illiquido fosse tenuta la Camera patire fra tanto un danno, ed un interesse così eccessivo, come sarebbe, quando anche fussi stesse tutta la pretensione, mentre questa batterebbe in scudi seicento mila, gl' interessi de' quali, secondo lo stato presente, non eccederebbero scudi vinti mila, che all' incontro gl' utili, egli emolumenti degli officii eccedono scudi quaranta mila. Ne la disputa sopra l' incidente del maggiore, o minore prezzo potea, o dovea ritardare la sostanza della suppressione già stabilita, fin dal principio di Decembre, in modo che è stato piutosto un' eccesso di benignità, e di convenienza il far godere a' possessori degli officii gli eccessivi emolumenti in questi quattro mesi.

Circa il terzo punto dell' esserși ordinato al Tesoriere, 14
che proceda nella Causa col voto della Ruota, sarebbe una manifesta malignità il dolersene, per esserși così risoluto in grazia degl' Interessati, e per maggior loro sodisfazione, eleggendo un Tribunale così qualificato, e deputato a decidere le cause più gravi profane di questo Principato, e le più gravi Ecclesiastiche, e Spirituali di tutto il Mondo Cattolico, Imperciochè se la decisione si fosse commessa al Tesoriere solo gl' Interessati con ragione si potevano dolere, egli si potevano scandalizare, che un solo Ministro Camerale affezionato, ed interessato negli utili della Camera, si fosse constituito Giudice di tanti gravi, e dubbiosi articoli.

Il commetterlo al tribunale della Camera, per altro Giudice competente delle cause Camerali, non era giusto, ne

ne ragionevole, mentre in questo Tribunale siedono quattro principali Interessati, e possessori di questi officii; Ed il far continuare l' accenata Congregazione deputata, col di cui voto si dovesse provedere, darebbe più tosto motivo di doglianze, overo di sospetto a' medesimi Interessati, nel caso, che le resoluzioni sortissero a favore della Camera, mentre, conforme di sopra nella narrazione del fatto si è accenato, già i medesimi Interessati apertamente si dolevano, che questa Congregazione, per la maggior parte, fosse constituita da persone appassionate negl' interessi della Camera, e nelle sodisfazioni del Palazzo. Dunque con molta ragione, e pietà, per maggior sodisfazione de' medesimi Interessati, si è deputato un Tribunale affatto disinteressato.

Ed anche si è avuto il riguardo allo stile di questo Tribunale di dar conto al Mondo delle sue risolutioni, col dar fuori le decisioni, acciò in tal modo a tutti siano palesi le ragioni, e la giustizia di quella Parte, al di cui favore si decida; Oltre che questa materia degl' officii venali appartiene più tosto alla Dataria, che alla Camera; e lo stile della Dataria è di valersi ne' casi dubii del voto della Ruota; Che però appresso il Platina si legge, che quando Paolo Secondo tolse l'officio ad alcuni Possessori di questi, o altri Officii, quelli fecero istanza che conoscesse dalla Ruota, e gli fu negato, conforme anche a basso si parra.

E se bene si dolgano gl'Interessati, e gli altri si meravigliano, e biasimano, che mentre s' era deputata una Congregazione più volte tenuta, non si dovesse, senza che questa ne sapesse cosa alcuna, venire alla publicazione del Moto proprio sopra la soppressione; Tuttavia ciò contiene un' equivoco manifesto, cagionato negl' Interessati dalla passione, e negli altri dal non esser informati del fatto, Imperciochè la Congregazione non fu deputata sopra il punto principal e della soppressione, e se a questa si dovesse venire, o nò, ma essendosi ciò stabilito, e risoluto, con questo presupposto, fu deputata la Congregazione sopra il solo incidente del maggiore, o minor prezzo, che si dovesse restituire, ma perchè ciò si è scoperto molto torbido, e ricerca lungezza di tempo, però si è venuto all' esecuzione dello stabilito, gia da quattro mesi avanti; e nel che la Congregazione non aveva parte alcuna.

Tutta la difficoltà dunque si restringe al quarto, ed ultimo punto, se la Camera sia tenuta ad altra restituzione di prezzo, oltre quello, che li è pervenuto nelle mani. E sopra di questo punto cadono quattro opinioni, 15
due delle quali sono estreme, e due medie. La prima estrema a favore degli Officiali è, che si debba restituire a ciascuno il prezzo corrente, che è di scudi tre mila ne' vent' uno Segretariati vacabili, e di quaranta mila in circa ne' tre perpetui de' luoghi Pii, senza distinguere, se siano compri per minor prezzo, overo se si siano ottenuti per via di donativo.

All'incontro l'altra opinione estrema a favore della Camera è, che non avendo Innocenzo Ottavo fatto il contrato con le persone particolari, ma con il Collegio, come una persona intellettuale, al quale in nome de' Successori promise per patto di restituire nel caso della suppressione gl' intieri ducati 62400. ricevuti; Ed essendo massima certa di ragione, che questi corpi universali non si variano con la mutazione delle persone, ma sono sempre li medesimi; Quindi siegue, che senza curarsi de' titoli, con i quali ciascuno divertamente possieda l' officio, basti alla Camera, in conformità della convenzione, restituire al corpo vniversale del Collegio la detta somma ricevuta, lasciando che disputino tra essi del modo di ripartirsi.

La terza opinione media, più favorevole alla Camera è, che secondo un' intelletto della Bolla di Pio Quinto, altrerativa di quella d' Innocenzo, si debba restituire tutto quel denaro, ch' effettivamente è pervenuto nelle mani della Camera. E ritenendo questa opinione rimarrebbero esclusi i Donatarii, e quei Compratori, i quali hanno causa de Donatarii, ed anche quelli, i quali per via di rassegna hanno compro l'officio a più caro prezzo di quello, che loro Autori lo comprarono dalla Camera.

E la quarta opinione media, più favorevole agli Officiali, è che secondo l' altro intelletto dell' istessa Bolla di Pio si debba restituire a ciascuno quel danaro, che haveșse speso per acquistar l'officio, non distinguendo se l' avesse compro immediatamente dalla Dataria, come vacante, o veramente da un' altro possessore per via di rassegna, il quale l' avesse ottenuto per minor prezzo, ed anche in dono. Ed a rispetto de' Donatarii diretti, & immediati, che si debbano stimare come compratori, per quel prezzo, che correva nel tempo della concessione, fingendo, che si fosse compro per il prezzo corrente, il quale dopoi immediatamente se li fosse donato. Maggiormente che i Chirografi de' donativi cantano in questa forma, cioè, che non si dice di donare l'officio, ma di donare il prezzo.

Ciascuna di queste opinioni ha molte ragioni, ed argomenti probabili per la sua parte, in modo che niuna di esse a primo aspeto può dirsi certamente più vera, e più probabile dell'altra, perlochè vi è necessaria la determinazione del Giudice. Imperochè due leggi particolari sopra ciò abbiamo, una d' Innocenzo, e l'altra di Pio; se teniamo la prima, quella letteralmente dispone, che si debbano restituire li ducati 62400. conforme la sudetta seconda opinione estrema. E se teniamo l'altra, si deve solamente restituire il denaro ricevuto, mentre in questo solamente si verifica la parola, restituire, che da essa vien usata, essendo improprio, che si debba restituire quel, che non si è ricevuto, sicchè le due leggi particolari, le quali sempre devono prevalere alle generali, stabiliscono una di queste due opinioni più favorevoli alla Camera.

E quando, negando, l' una, ed l' altra legge particolare, si voglia camminare con i termini della ragione commune, conforme si pretende dagl' Interessati, e si è scritto per i loro Avvocati, e difensori, in tal caso vi entra maggior dubbio, e con qualche probabilità si può pretendere per la Camera di non esser tenuta a restituire cosa alcuna conforme di sotto si discorre.

In questa incertezza dunque, ogni ragione dispone, che 16
il debitore non sia tenuto a fare il Giudice contro se stesso, ma che fin' a tanto che la cosa sia giudicata, possa lecitamente attaccarsi al meno, ed abbracciare quell'opinione, che ad esso è più favorevole. E per consequenza con giustizia averebbe potuto il Papa ordinare, che per ora si restituisse prontamente, come, è certo, e liquido il primo prezzo stabilito con la legge della fondazione delli ducati 62400. rifervandosi il di più al giudicio della Ruota, in modo che l' aver' abbracciato la terza opinione media, è stato più tosto usare un' equità, ed una gran benignità agli Officiali, eleggendo l' opinione più pregiudiciale alla Camera.

L'esaminare di proposito, e per minuto nel presente discorso tutte le ragioni, ed i fondamenti di ciascuna delle sudette quattro opinioni, non si stima al proposito, così perchè cagionerebbe una prolissità intolerabile, mentre vi bisognarebbe un grosso volume, particolarmente, per molt' altri incidenti de casi particolari, come sono il non esserși estinto a tempo il Monte; l'interesse de' tre luoghi Pii, il punto del Signor Cavalier Acciajoli; l' altro di Monsignor d' Asti; l'altro di Monsignor Corsi, e del Signor Abbate Lecce, e l'altro del Signor Marchese Ruspoli.

Ed ancora perche il presente discorso non è ordinato al- 17
la decisione della causa, per esserși ciò riservato al giudizio della Ruota, ne meno è ordinato alla difesa delle ragioni della Camera, dovendo ciò appartenere alli Monsignori Avvocato Fiscale, e Commissario, ed altri Defensori della medesima Camera, quando la causa si disputerà, ma è solamente indirizzato a mostrare la giustizia, e la ragionevolezza della provisione presa, e contenuta nel Moto proprio, cioè, che per l'incertezza, ed illiquidità del di più, che si pretende doversi restituire, si è più tosto camminato con una gran benignità, e equità a favore degli Officiali, mentre giuridicamente, e senza offender la giustizia, si sarebbe, come sopra, potuto abbracciare l' opinione più favorevole alla Camera, secondo la Bolla d' Innocenzo.

Tuttavia per qualche notizia de meriti, o almeno della dubiezza della causa, e per mostrare, che per parte degli Officiali si camina con qualche equivoco; e che le autorità, e le regole giuridiche, nelle quali si fondano, sono forse vere ne' suoi casi, ne' quali parlano, ma in verun modo non si adattano al caso, del quale si tratta, come affatto diverso, e del quale niuna delle autorità allegate parla. Conviene riflettere alla distinzione degl' atti, che si fanno per il Principe, ed anche all' altra distinzione delle persone diverse, che per il medesimo Principe si rappresentano; Cioè ch' altri sono gli atti particolari, i quali si fanno, e respettivamente si disfanno, e rivocano dal medesimo Principe, ed altri sono gl' atti generali, i quali si fanno dal medesimo Principe per via di legge, e di provi-

sione

sione universale. Imperciochè negli atti particolari il Principe si considera come un privato contrahente, e distrahente, rappresentando sempre questa sola persona soggetta alla regola della giustizia commutativa; ma negli atti generali, fatti per via di legge, overo di provisione universale, con giusto, e ragionevol motivo del buon governo del Prencipe, e per beneficio della Republica si considera, come una diversa persona publica di un sovrano governatore, e moderatore onde le sue provisioni, ed ordinazioni vengono reputate come un caso fortuito, e sono paragonate al fulmine, che cade dal Cielo, overo alla tempesta, o all'incendio, overo all'inondazione, ed altri simili accidenti.

19 Le regole, e le autorità solite addursi per parte degli Officiali percuotono i casi particolari, ne quali il Principe fa solamente la figura, e rappresenta la sola persona di privato contrahente, e distrahente, perlochè malamente, contro ogni ragione si adattano al caso, del quale si tratta d'un'atto fatto per via di legge generale dal Principe, come persona publica, e come sovrano moderatore del buon governo universale della Republica, e del Principato; Ed in ciò consiste l'equivoco manifesto di molti, mentre in questo secondo caso non erano per imaginazione i termini dell'evizione, overo della revocazione della donazione, della refezione del prezzo, e de'danni, ed interessi, come convenienti al solo caso de'contratti, e distratti privati, non già in questo caso publico, ed universale, nel quale entrano propriamente gli accenati termini del caso fortuito.

20 Ed essemplificando in pratica per maggior chiarezza, e capacità; Nello Stato Ecclesiastico vi sono molte gabelle solite concedersi in molti, e diversi appalti, secondo la diversità, così delle gabelle, come delle Provincie, o delle Città, ed in questi appalti il Principe si considera, come un privato locatore, soggetto a quelle leggi, le quali parlano del Locatore; sicchè l'obligano alla prestazione della patienza, ed all'osservanza del contratto, che però se restando tuttavia ferme, ed in essere le gabelle, e restando anche generalmente fermi gli altri appalti, voglia il Principe, senza demerito, e delitto positivo, togliere ad uno l'appalto concedutoli, per darlo ad'un'altro, o veramente farlo amministrare a suo commodo, in tal caso si dice violare la fede data, e mancare della dovuta osservanza del contratto, e negare quella pacienza, alla quale il locatore è tenuto, facendo ingiuria ad conduttore, e togliendoli le sue ragioni, perlochè quando non vi concorra il giusto motivo della causa publica, a guisa d'ogni privato locatore, sarà tenuto a rifare al conduttore non solamente quel, ch'abbia pagato a conto del censo, o pensione, ed ogni danno patito in in altre spese, o preparazioni, ma eziamdio l'interesse del guadagno, che era per farvi, anche se l'appalto li fosse stato conceduto in dono, overo per una piccola recognizione, posciachè se bene il donatore non è tenuto all'evizione, tuttavia ciò camminava, quando quella provenga dal fatto del terzo, non già quando dal fatto volontario dell'istesso donatore, violando la data fede; ma se ciò seguisse per giusta causa publica, in tal caso sarà tenuto restituire quel, che ha avuto, con astenersi dall'esigere in avvenire quel, che se li è promesso, senza l'obligo sudetto del refacimento degl'interessi, che però se l'appalto fusse stato conceduto in dono, fuori d'ogni dubio, benche si tratti d'atto particolare, quando vi sia il motivo della causa publica, non sarà tenuto a restituire cosa alcuna.

Molto più, e senza che ci cada principio, o ragione di dubitare, ciò procedere quando si camina per via di legge, e di provisione generale pèl giusto motivo della causa publica, e del buon governo del Principato. Che per esempio si stimi espediente di togliere affatto l'uso degli appalti, e degli appaltatori in tutto lo Stato, ed in tutte le gabelle, overo in alcune d'esse, perchè aggravassero troppo i Popoli o veramente perche si scoprisse, che gli appalti riuscissero molto lesivi, e pregiudiziali alla Camera, che però se n'estinguesse il genere, mentre in questo caso non si troverà forse autorità, o ragione alcuna, la quale provi, che a quelli, i quali avessero avuto l'appalto in dono, si debba rifare l'interesse.

L'istesso con la medesima proportione cammina nelle concessioni de' feudi venali, alcuni de'quali anche se ne donassero per benemeriti; Imperciochè se il Principe concedente togliesse il feudo ad un particolare per concederlo ad un'altro, o per appropiarselo, in tal caso entrarebbe quel, che sopra questi termini scrivono alcun Giuristi consulenti, benchè le loro massime leguleiche de fatto non siano praticate, per quel, che insegnano l'Istorie, e gli annali quasi di tutti i Principati. Ma se stimandosi dannoso, e pregiudiziale alla Republica, ed al Principato l'uso de Baroni, e Feudatari, per via di legge si revocassero tutte le concessioni feudali, e si supprimesse tutto il genere de Baroni, o Feudatari, in tal caso sarebbe una mera vanità il pretendere, che il Principe fusse obligato rifondere il prezzo a'donatarii, overo a quelli, che l'avessero comprati da essi, o da altri compratori a maggior prezzo, mentre a sommo rigore non si potrà pretender altro, che la restitutione del denaro pervenutoli nelle mani, per l'equità naturale di non ritenere la robba, e'l prezzo.

Se il Principe facesse le concessioni a diversi particolari de molini, i quali sono alla riva del fiume, o dell'osterie, che sono in una strada publica, e consolare, e dopoi pel buon governo del Principato, e per la causa publica risolvesse di mutare il letto, overo il corso del fiume, overo di mutare la strada, conforme nell'età nostra hà insegnato la pratica, in modochè que'molini, overo quell'osterie rimanessero inutili, in tal caso sarebbe degno dell'irrisione quello, il quale asserisse, che si debba rifare il prezzo, anche a'donatarii, o altri, che hanno causa da essi, e ch'entrassero quelle regole, le quali hanno luogo ne'casi particolari, cioè se il Principe togliesse un molino, overo un'osteria ad uno per darla ad un'altro, overo per applicarla a se stesso.

Se dal Papa, o da altro superiore, anche per causa onerosa, e per la remunerazione de'meriti, e de'servizii si concedono a diverse persone le Badie, e le Commende, ed altre prelature, o dignità di una Religione, conforme per esempio segue nella Religione di Malta, ed in altre simili, in tal caso non possono, ne devono alcuni di questi Abbati, o Commendatarii esserne privati senza demerito, e quando qualche giusta causa lo persuada, se li deve dare la ricompensa, e come i Giuristi dicono un buon scambio. Ma se tutta la Religione si supprime, in modo che le sue rendite ad altri usi si applicassero, in tal caso certa cosa è, che ciò non non entra, conforme nell'età nostra più volte ha insegnato la pratica.

Intanto Monsignor Fagnano cerca, di sostenere, che non se gli fusse potuto levare l'officio della Penitenziaria, in quanto che tutta via quello remaneva in piedi, e si era conceduto ad un altro, ma se si fusse suppresso tutto il Tribunale della Penitenziaria, e per conseguenza fussero cessati tutti gli officii di quel Tribunale, al di certo tal pretensione sarebbe stata vana, con molti altri somiglianti esempii, che sopra ciò con molta facilità si potrebbero cumulare; ed altrimente il Papa non potrebbe sopprimere l'officio, ed il Tribunale del Camerlengo, e supprimendolo sarebbe costretto a restituire così il Camerlengo il prezzo del officio benchè se li sia donato, come anche a tutti gli altri officiali inferiori, e subordinati, ilche sarebbe degno dell'irrisione, quando si pretendesse.

Dovendosi ancora avvertire, che altro è quando il Prin- 21
cipe per causa publica si vuol valere delle robbe altrui, col privare i possessori del total dominio di quelle, come sono case, vigne, oliveti, ed altri poderi, ed altro è, quando voglia valersi di quel, che è suo, e che è annesso al Principato, dal quale non si può separare nella sostanza, ma solamente che se ne sia conceduto a'particolari l'uso, overo un certo dominio subalterno per gli emolumenti, che a vita, o ad altro tempo se ne riportano, per scorgersi una gran differenza tra un caso, e l'altro.

Come per esempio, determinò Alessandro Settimo per sbrigar la piazza della Rotonda, di ridurre in buono stato la piazza di pietra, perlochè fece spianare alcune case, ed anche una Chiesa, ed è probabile, che a padroni delle case rifacesse il prezzo, sopra di che si lascia il tuo luogo alla verità, ma non rifece i danni, e gl'interessi al Capitolo della Rotonda, per la mutazione dello stato di quella piazza, perche in sostanza la piazza è del Principe, per concessione del quale il detto Capitolo ne otteneva, e ne ottiene alcuni emolumenti.

Più simile, e più al proposito è l'esempio di piazza Navona; Imperciochè anticamente molti per concessioni Apostoliche, seguite parte per via di donativo, e parte per via di compra, godevano alcuni siti per la vendita de'frutti, e degli altri virtuali, dal che cavavano un gran emolumento; Ma quando Innocenzo Decimo risolvè di mutare lo stato di quella piazza, e di sbrigarla di quei continui impedimenti, trasportando la vendita de virtuali alla piazza della Rotonda, e di Sant'Eustachio, non perciò fu rifatto a' padroni de' siti cosa alcuna, con somiglianti casi.

Anzichè nelle robbe proprie, ed in piana ragione di dominio de' privati, quando si tratta di qualche uso generale, e che la borsa publica per l'impotenza de' sudditi, o per altri bisogni non puo supplire, tuttavia non si fa rifetione alcuna, conforme l'Istorie, egl'Annali in tutti i Principati insegnano in tutti i tempi.

22 Ma tralasciando i fatti degl'altri Principati, ed anche gli antichi di questo, del quale si tratta, e valendosi di quello, che nell'età nostra si è visto, e si è praticato; Quando nella guerra della Sede Apostolica con i Principi dell'Italia, verso il fine del Pontificato d'Urbano Ottavo si fè la tagliata degl'oliveti, vigne, casini, ed altri poderi vicino la Città d'Orvieto, e che in Roma si ferono le nuove fortificazioni, con il devastamento di molti casini, vigne, e poderi, nulla si rifece; come anche nulla si rifece nella demolizione di Castro, per la ragione, che le leggi, e le provisioni generali non soggiaciono alle regole de' casi particolari, mentre la provisione universale, conforme si è detto di sopra, vien paragonata a'fulmini, ed alle tempeste, o altri simili accidenti, e per conseguenza si dice un caso fortuito, ad un infortunio, per il quale non si può dimandare evizione, o refezione d'interesse. E pure in quei tempi i popoli dello Stato Ecclesiastico erano più capaci di gravezze di quel, che siano di presente, e l'Erario publico non era ridotto a quel misero stato, quasi d'una total depressione, nel quale oggidì si trova.

23 Non niegano gli Avvocati, e Difensori degl'Officiali la verità di questa distinzione, come certa, ed irrefragabile, ma ne niegano l'applicazione al caso, dicendo che la legge generale di sua natura deve abbracciare tutti i sudditi, ed a tutti generalmente pregiudicare, non già nel caso presente, che il pregiudizio è solamente di 24. persone particolari; Però ciò contiene un'equivoco manifesto, poscìache la legge, e la provisione generale si dice, quando abbraccia tutto un genere, sicchè non vi sia partialità, ed eccettuazione di persone comprese in quel genere, altrimente una legge, la quale si faccia per una Religione, o per un Monasterio, o Capitolo, o altra simile Università, non meritarebbe dirsi legge, e pure sarebbe una mera vanità il dirlo; ne perchè il Papa sopprima una Religione, si potrà dire, che non sia legge, e provisione generale; perchè non si supprimano tutte l'altre, e con simiglianti esempi.

24 E nondimeno l'Istorie insegnano, che anche ne'casi particolari, e senza che vi concorresse una causa publica, come nel presente caso concorre, che tuttavia dal Principe non si rifacesse prezzo alcuno, o altro interesse conforme tralasciandone molti simili, e valendosi dell'individuale, seguì in quest'istessi Segretariati, o altri officii, sotto Paolo Secondo, che conforme di sopra si è accenato, levò gli officii ad alcuni possessori, i quali l'avevano comprato, senza che l'Istorico, il quale parla del fatto proprio, dica d'esserli data altra mercede, che quella d'una dura carcerazione per trè anni, negandoseli di rimettere il negozio al giudizio della Ruota, dal che si può chiaramente scorgere, quanto grande sia stata la giustizia, la pietà, e la benignità di Nostro Signore.

25 Molti di quelli, i quali, o sia per maligni tà, o per genio maledico, o sia per la solita ignoranza, ed uso del volgo insano, professano di tacciare l'operazioni del Principe Regnante, e de'suoi Ministri, cuoprono la satira, e la maledicenza col manto della pietà, e della compassione, particolarmente verso i tre luoghi pii, e ciò a prima faccia fa qualche impressione appresso i non informati, o vero appresso quelli, i quali senz'altro discorso con la prima operazione dell'intelletto formano il giudizio con le voci del volgo, o vero con la superficie delle cose, ma parimente ciò contiene un manifesto errore; Imperciochè due luoghi pii, che sono l'Ospedale di San Spirito, ed il Capitolo di Sant'Eustachio, ottengono questi officii per via di contratto correspettivo di vendita, e respettivamente di permutatione, Ed è massima vera, e ricevuta da' Giuristi, ed anche da Morali, che ne'contratti onerosi, e correspettivi, i quali vanno regolati con la sola giustizia commutativa, senza che vi abbia parte alcuna la distributiva, la Chiesa, e la causa pia non hà privilegio alcuno, ma si deve regolare con i stretti termini della giustizia commutativa, a guisa d'ogni privato secolare, senza veruna differenza, in modo, che quel, che dalla ragione si dispone con gl'altri privati, si deve attendere anche con questi luoghi pii.

Ed a rispetto dell'Ospedale di San Giovanni, il quale ottiene l'officio per semplice donativo, si devono considerare due cose; una che pagarli il prezzo formarebbe uno stato troppo pregiudiziale alla Camera a rispetto di tutti i donatarii, ed altri, i quali abbiano causa da essi. E l'altra, che quando Alessandro Sesto fè questo donativo, credè di donare una poca cosa, in capitale di scudi 4000. e meno, ed in frutti di scudi 300. e meno, ed in stato, che l'Ospedale era povero, sicche non havesse scudi 1500. d'entrata; Onde oggi che ne hà da 20. mila non si può dire, che si distrugga l'opera pia. E quando Alessandro Settimo mutò la forma della piazza della Rotonda, pe'l motivo dell'ornato publico, pregiudicò notabilmente al Capitolo della Rotonda, dunque si dirà, che non poteva, nè doveva farlo senza taccia d'impietà. E l'aver nostro Signore con santo zelo prohibito i giuochi publici a carte, cagiona un danno, ed una diminuzione notabile delle rendite a tre luoghi pii, i quali per concessione Apostolica hanno il bollo delle carte, e volendo prohibire affatto l'uso delle carte, destruggerebbe detto bollo, dunque ciò non si potrebbe fare senza taccia d'impietà, che in verun modo non può dirsi. Ed altrimente quando Dio manda la carestia, overo l'inondazione, o la guerra, o altro simile accidente, per il quale si sminuiscono in parte le rendite anche de'luoghi pii, si dirà, che Dio è empio?

Altri cuoprendo la satira, e'l veleno col manto, overo 26
col zuccaro del ben pubblico della Città, e del decoro della Corte, esaggerano, che questa, ed altre somiglianti riforme, ed economie convengono ad un privato padre di famiglia, ma non al Principe, al quale è più adattata la generosità, e la grandezza pe'l decoroso mantenimento de'grandi, che influisce in quello de'popoli, e particolarmente degli artegiani, e vivandieri, la povertà, e la diminuzione de'quali vien da essi, contro ogni verità magnificata, ma parimente ciò contiene un manifesto errore, maggiore dell'antecedente, posciachè la liberalità, e la magnificenza nel Principe è commendabile, e si deve esercitare più nella Città Metropoli, e nella Corte, che nell'altre parti del Principato, quando le forze dell'erario publico lo comportano, in modo che il non farlo, per cumular gli avanzi sia effetto d'avarizia, e di tenacità, ma non già quando così richiede la povertà dell'erario, e la precisa necessità, nella quale dicono i Giuristi; che non si dà quella liberalità, che è virtù, ma quella, ch'è vizio, chiamata prodigalità, che però insegnano l'Istorie, che molto migliori furono i Trajani, e i Vespasiani, ed altri simili dediti all'economia, che i Neroni, ed i Caracalli, e simili, profusi nelle spese inutili, e superflue, per le quali maggiori proscrizioni, ed altri atti d'avidità, ed avarizia da questi furono esercitati. E fu gran fortuna di Tito, di cui tanto si magnifica la liberalità, l'essere così poco sopravissuto a Vespesiano suo Padre, del quale i Scrittori tacciano l'avarizia, poichè in qualche lungo progresso di tempo si farebbe esprimentato, che non in Tito, ma in Vespesiano fosse commendabile la prudenza, ed il buon governo.

Che però quando il Principato, ed i Popoli sono impo- 27
veriti, l'usare magnificenza, e liberalità nella Città Metropoli, e nella Corte si può dir l'istesso, che emaciare, ed impiagare il corpo con tutte le sue membra, per ingrassare il solo capo, o veramente per ben'ornare il capo, spogliare, e lasciar ignude tutte le membra, anche le parti vergognose, o pure ornare pomposamente il capo, e lasciare il corpo involto in vilissimi, e laceri cenci, con somiglianti esempj, convenendo al capo, come parte più nobile un trattamento migliore, ed una cura più particolare, mentre la sua salute, e fortezza influisce nell'altre membra, ma con la sua proporzione, e simetria, in modo, che non si dia l'accenata deformità, ed in ciò consiste l'errore popolare di molti.

In oltre si devono presumere tre massime certe, ed irre- 28
fragabili, la prima, che sempre la giustizia si deve anteporre alla pietà, ne si può dare vera pietà, e vera carità, la quale offenda la giustizia, ed a quella ripugni. L'altra che in concorso di pietà la maggiore vince la minore. E la terza, che sempre il bene publico, ed universale si deve anteppore al privato.

Stabilite queste massime, e presupposto in fatto, che 29
quando il Principe voglia far bene le sue parti di Principe, e non di Tiranno, la Camera come corpo fantastico, ed intellettuale in fatti consiste ne'Popoli sudditi, dal sudo-

re,

re, e sangue spremuto de' quali si cavano le rendite publiche della medesima Camera per la sopportazione de' pesi della Republica. Da ciò segue, che tutte le tre suddette massime assistono alla Camera contro i luoghi pii, molto più contro i particolari benestanti; Imperciochè essendo ridotti i popoli ad un'estrema povertà, ed ad una miseria più deplorabile ch' inesplicabile, sarà sempre un' offendere chiaramente la giustizia nel spremere maggiormente a questi per tutto lo Stato Ecclesiastico, quel poco sangue che l' è rimasto per far opere di supererogazione nel mantenere negli Ospedali d'una sola Città un maggior numero, per lo più di vagabondi, e di poltroni, overo nel mantenere il lusso, ed lo splendore della Corte.

E da ciò segue ancora la verificazione dell'altre due massime, posciachè maggior opera di pietà è il cercare di sollevare i miseri, ed oppressi popoli di tutto il Principato, e questo come ben publico si deve anteppore al ben privato di due, o tre luoghi pii, maggiormente, che non si tratta di distruggerli, e d'impoverirli affatto,ma solamente di diminuire un moderno, ed accidentale augmento.

Come anche per chiusa del discorso si devono fare quattro considerazioni,o veramente si devono presupporre quattro assunti, parte di fatto, e parte di ragione in comprovazione di quanto di sopra si è detto, e per una risposta generale alli objetti, che si possono addurre in contrario, riservando alli difensori della Camera le risposte più particolari, quando si faranno le dispute formali nella Ruota.

Primieramente, che il prezzo degli ufficii vacabili veramente nella sostanza non constituisce capitale, ma è un'anticipata percettione di quei frutti, ed emolumenti, che per altro in ciascun' anno si otterrebbero dal Principe, quando gli officii non fossero venduti, sicchè come per una specie di censo vitalizio, regolando la vita dell'uomo con un tempo verisimile, si stabilisce un prezzo proporzionato a questa verisimilitudine, in quel modo, che la legge nelle cose vitalizie ha fatto una tassa generale, ed uniforme a guisa delle vendite, o cessioni dell'usufrutto, overo delle pensioni, ed anche delle vendite delle case, e degli altri beni stabiliti a vita, contentandosi in tal modo la compra, e la vendita d' un' alea incerta, paragonata alla rete, che si butta nel mare, la quale contiene ugualmente il commodo, e l' incommodo, overo la perdita, ed il guadagno d' ambi i contraenti, imperciochè quella vita, la quale da principio si valuta per un certo spazio verisimile di tempo, può esser molto breve, sicchè il compratore faccia una perdita notabile, ed il venditore un notabile guadagno, ed all' incontro puo esser molto lunga, in modo che il venditore faccia una gran perdita, ed il compratore un gran guadagno, perloche il prezzo di queste vendite vien stimato come un frutto annuo della Dataria, e come tale si consuma negl' usi correnti, in modo che non può dirsi estante nella specie, overo nell'equivalente, sicchè la Camera di presente lo possieda, conforme di sua natura segue nel prezzo di quelle robbe, o ragioni delle quali se ne vende in perpetuo la sorte principale. E questa valutatione di vita, secondo la più alta ragualiazione si restringe dentro lo spatio di anni 15. per quel, ch'insegna la pratica notoria, e commune nelli quindenni spirituali, e profani.

E da ciò nascono due cose. Una del gran pregiudizio, e della gran lesione, che risulta alla Camera nella maggior parte di quest'officii, che essendosi venduti per quel prezzo, che verisimilmente importa, e si stima la vita d'un'uomo, ciò non ostante per mezzo delle rassegne, si sono fati quasi perpetui,a segno che molti di essi passano un secolo intiero, e di vantaggio,conforme di sopra nella narrazione del fatto si è detto. E l'altra, che il prezzo non può dirsi estante, e per conseguenza non vi entra l'equità naturale, la quale prohibisce il ritener la robba, ed il prezzo; Perlochè senza violazione della giustizia, col rigore legale haurebbe potuto, e potrebbe la Camera pretendere, a guisa del pupillo, e della Chiesa, di non esser tenuta a restituzione alcuna del prezzo pagato, come non estante.

Secondariamente si deve presuppore, che l'aumento notabile degli emolumenti non è nato dalla diligenza degl' Officiali, overo dal benefizio del tempo, ma dal fatto del medesimo Principe, e de' suoi Officiali, col spedire molti negozii per questa Segretaria de'Brevi,che per avanti si spedivano per la Penitenziaria,e per la Cancellaria, overo per le Sagre congregazioni,ed anche per gli Ordinarii de'luoghi. Dunque niuno si può dolere se il Principe toglie quel beneficio, che ad esso è piaciuto di concedere.

In terzo luogo si deve presuporre, che particolarmente per i donatarii, ed anche per quelli; i quali ne' tempi più antichi hanno comprato questi officii a prezzo molto inferiore, si è fatto un guadagno troppo eccessivo del 12. e del 15. ed anche del 20. e più per cento nello spazio di molt' anni, in modo che si sono rinfrancati del prezzo nel capitale duplicatamente di vantaggio; Onde quando anche ad alcuni possessori degli officii assista l'equità pe'l motivo della buona fede, tuttavia per questa ragione cessa in gran parte questa equità a loro favore, e maggior' equità assiste alla Camera tanto danneggiata, che non debba soggiacere a quest' altro danno.

Ed in quarto luogo si deve presuporre, che quando un contratto nel progresso del tempo si scuopre notabilmente ingiusto, e lesivo, benche da principio fosse giusto, se ne può pretendere la rescissione, anche con la restituzione, overo con ripetizione de' frutti notabilmente eccessivi, e particolarmente quando si tratta di pupilli, o di Chiese, o d' altri, i quali non potendo amministrare il suo per se medesimi, vivono sotto l'altrui legale necessaria amministrazione, mentre la legge presume una mala fede in quelli, i quali con essi faccino sì fatti eccessivi guadagni.

Che però stante questi quattro assunti, parte di fatto, e parte di ragione, quando anche non si restituisse cos' alcuna, ciò non sarebbe lontano dalla giustizia, e dall'equità, eccettuatone quei pochi, i quali da tempo moderno, col prezzo corrente alterato, hanno compro l'officio dalla Camera, e ne hanno percerto poco frutto, sicchè non si addattano le sudette ragioni; e da ciò si può scorgere con quanta equità, e circospezione si sia proceduto, più tosto aggravando la Camera.

Da tutto ciò, appresso ciascuno, anche di mediocre capa- 32
cità, risulta la risposta al fondamento de'donatarii immediati possessori, cioè, che devono le donazioni de' Principi esser ferme, e stabili posciachè ciò cammina bene, quando senza giusta causa si faccia la rivocazione d'una donazione particolare, in modo che l'atto di sua natura sia illecito, e prohibito dalle leggi, non già quando anche ne' casi particolari, l'atto sia lecito, conforme particolarmente al nostro proposito segue, quando il donatore diventi povero, ed il donatario sia ricco, molto più, e fuori d' ogni dubio, quando l'atto è universale, ordinato ad altro fine per beneficio publico, dal quale per indiretto, overo per conseguenza segue, che la donazione rimanga intile, imperciochè altrimente ingiuste, ed irragionevoli sarebbero le celebri, ed approvate Costituzioni revocatorie delle franchizie di Paolo Quinto, e di tutti gli altri Pontefici successori, ed anche le Bolle revocatorie di Boni facio Nono di Martino Quinto, d' Innocenzo Ottavo, di Adriano Sesto, di Pio Quarto, di Urbano Ottavo, ed altre molte, delle quali potrebbe farsi un lungo catalogo.

Ed è veramente cosa nuova al Mondo così appresso i Giuristi, e Morali, come anche appresso gl'Istorici, ed i Politici, che se manchi senza delitto, e senza mancamento positivo del donatore l' emolumento della cosa donata al donatario, debba il donatore pagarneli il prezzo

E se bene la sottigliezza de'Giuristi per alcuni effetti suol 33
fingere; overo occultare due atti in queste graziose concessioni d'officii venali, uno ciò della vendita dell'officio, al prezzo corrente, che si finge pagato, e l'altro dell'istantaneo denotazione del medesimo prezzo tuttavia ciascuno di sano giudizio vede, ed intende, che questa è una metafisica legale, ed una idealità, e che in verità il donatore nulla riceve, ed il donatario nulla paga, sicchè nell' uno, e nell' altro in modo alcuno non è verificabile il termine, overo la parola di restituzione, o di refezione.

Gran strepito si fa per quegl' interessati, i quali a prez- 34
zo corrente, coll' assenso del Papa, hanno comprato gl' officii da' donatarii, o veramente da quelli, i quali l'hanno acquistato ne' tempi antichi a prezzo minore, quasi che in tal modo rimangano ingannati dalla fede publica; Però si deve considerare, che o si vuol camminare col sommo rigore legale, o veramente si vuol camminare con l' equità non scritta; Caminando per la prima strada del rigore, si può rispondere, che doveano i compratori esser diligenti nel vedere le leggi di questo Collegio, l' ignoranza delle quali non gli scusa, ed in tal modo averebbero visto, e saputo, che l'atto era di sua natura risolubile, e che secondo la prima Bolla d' Innocenzo, non vi era altro obbligo, che di restituire li ducati 62400. e secondo l'altra di Pio, drizzandosi la parola restituire al Papa, non è verificabile, se non in quello, che si è ricevuto, conforme di sopra si è più volte detto. E caminando per la strada dell'equità, non

non si può negare, che questa assiste a' compratori, più che a' donatarii; ma conforme parimente di sopra si è detto, trattandosi d'un caso fortuito, al quale il fatto publico del Principe per via di legge universale vien paragonato, una maggior equità assiste alla Camera tanto danneficata, che non debba di vantaggio sentir quest'altro grave danno, che a' particolari, i quali in tutto, overo in gran parte si sono rinfrancati del denaro speso con i frutti eccessivi per tanti anni. E quell'ugual concorso del dan-
35 no nell'una, e nell'altra parte, dicono i Giuristi, che miglior è la condizione di quello, il quale tratta di un danno maggiore, overo che il publico si anteponga al privato, posciachè se bene i superficiali applicando a tutti gl'interessi Camerali la sentenza di Plinio a Trajano, che sotto il buon Principe sempre la causa del Fisco deve esser mala,
36 credono, che in questo concorso si debba giudicare a favore de' privati contro la Camera; nondimeno ciò contiene ancora un chiaro errore, mentre altro è il Fisco penale, ed odioso, del quale parla Plinio, ed altro è la Camera nelle sue rendite, e ragioni publiche, per esser queste de' Popoli, piucchè del Principe, come sopra.

Sisto Quinto nell'anno 1587. rese venale l'officio dell' Assessore de' Maestri delle Strade, che dalla Dataria fù venduto per scudi 300. ed indi per via di rassegne è passato per molte mani nell'odierno possessore, il quale lo comprò per scudi 4000. in circa; onde se il Papa senza giusta causa volesse toglier quest'officio al possessore, per darlo ad un'altro, sarà tenuto pagarli il prezzo corrente, overo per quanto l'ha comprò; ma se per giusto motivo lo volesse sopprimere, sarebbe vanità il dire, che a ciò sia tenuto, con somiglianti esempj.

Nè si sà vedere, come ad alcuni Pontefici passati da tem- 37
po moderno, fuori della legge della fondazione di questo Colleggio, sia stato lecito ordinare, e decretare la perdita degli officii, e del prezzo, senza che restituisca cosa alcuna per la promozione de'possessori al Cardinalato, e che non sia lecito di presente il negare solamente quello, che non si è ricevuto, particolarmente a' donatarii, & a' compratori a minor prezzo,i quali in sostanza non trattano di fuggir il danno, ma piutosto di fare un'illecito, ed un'eccedente lucro, mentre il restituire quel che non si è avuto, conforme di sopra si è detto, importa una pena formale, la quale non si dà senza delitto alcuno; ed essendo la Camera offesa, e la pregiudicata con la perdita per tant'anni di 40. mila, e più scudi annui, per una piccola somma pervenutali nelle mani, e la quale nè anche è andata a suo beneficio, come consumata in ragione di frutto corrente, non si sà vedere qual ragione legale, o naturale possa mai persuadere, che debba a sì fatta pena soggiacere.

E per ultimo,che si dolgono della risoluzione gl'interes- 38
sati, e dannino per ingiusta, sono degni di scusa, e di compassione, mentre l'interesse ad ogn'uno naturalmente dispiace, ed offusca d'intelletto, in modocchè, conforme di sopra si è detto, ogni determinazione per giusta, e per lodevole che sia, pare ingiusta, e dannabile; ma che lo biasimino gli altri, i quali non vi hanno interesse, e non ne riportano danno alcuno, e particolarmente i sudditi di questo Principato, deve senza dubbio dirsi effetto, o d'una gran malignità, o veramente d'una grande ignoranza, e stolidità; Imperciocchè essendo ciò seguito per il solo motivo di sollevare in qualche parte l'erario publico, tanto impoverito, l'effetto in sostanza ridonda in utile, e beneficio anche de'medesimi particolari, i quali altrimente dovrebbero essere caricati di nuove gravezze per supplire a' pesi publici.

Di maggior biasimo però degni sono quelli, i quali, o
39 sudditi, o forastieri, avendo interesse con la Camera per occasione de'luoghi de' Monti, overo degli officii, secondano le doglianze degl'interessati, posciachè deve railegrarsi molto il creditore, quando vede il suo debitore ben' applicato all'economia, ed al suo sollievo, mentre in tal modo si rende più sicuro del suo credito; ed all'incontro deve sommamente dispiacerli quando lo vede disapplicato, overo profuso, e dissipatore, in modocchè sempre vie più si carica di nuovi debiti, perchè così si rende impotente, e corre al precipizio di fallimento, il danno del quale in sostanza è più de' creditori, che di esso debitore, che però si dolgono del proprio bene, per qualche male, che ne risulti ad alcuni pochi particolari benestanti. A guisa di quelli, i quali biasimano il medico, che li cura, e li preserva dalle frequenti malatie morti, perchè in tal modo si tolga il guadagno a' speziali, e barbieri, e beccamorti; Overo a guisa di quelli, i quali tacciano il Principe, perchè 40
faccia disboscare, e mettere a coltura i campi, ed i poderi, o pure perchè faccia dissecare le paludi, e le acque stagnanti per la salubrità dell'aria, e per maggior' abbondanza de' frutti, ed anche per il maggior utile de'particolari padroni, perchè si tolga la delizia, e l'utile, ad alcuni pochi particolari nella caccia, ò nella pesca;o veramente a guisa di quelli, a quali dispiaccia l'opportuna pioggia, che Iddio manda per inaffiare i loro seminati, vigne, prati, orti, ed altri poderi, perchè s'incommodano, e si dannificano alcune poche lavandere,le quali commodamente asciugano i panni al sole, con somiglianti esempj, che però le sagre carte paragonano il volgo, e le turbe a quell'infermo frenetico, il quale infanisce contro il medico, che lo cura, e studia; si affatiga per renderli la sanità, e liberarlo dal pericolo della morte, overo dal misero stato d'un'infelice vita, consistendo propriamente l'officio del buono, e del vero Principe nel procurare la universale vita felice, e civile de' sudditi, per la quale propriamente si è introdotto il Principato.

APPENDICE.

A Capo di alcuni mesi doppo tirato il presente discorso, venne in pensiero all'istesso scrittore di certificarsi come si praticasse nella Francia, dove quest'uso degli offizj venali è più frequente di quel, che sia in ogni altra parte, e Principato del mondo Christiano della nostra civile communicazione: ed essendosene scritto a quel Monsignor Nunzio Apostolico; da questo si è risposto, che presente l'informazioni da persone peritissime, si ritrova praticarsi per appunto il medesimo che come sopra si è praticato, di restituire a' possessori degli offizj soppressi solamente quel primo prezzo, che effettivamente è entrato nella Camera Regia, non curandosi l'augmento sopravenuto; e benchè i possessori l'havessero compro a maggior prezzo da altri, che lo tenevano, a tal segno, che essendo solito, che alle volte il Re nelle sue occorrenze esigge da'possessori di sì fatti offizj alcune sovvenzioni, queste non si restituiscono, benchè il denaro sia entrato nella Camera Regia; che però molto meno si restituisce quel, che non vi è entrato.

Questa offervanza comprova molto quel, che di sopra si è detto esser di ragione, quando anche fosse dubio, per la massima vera, e ricevuta, che quando sopra quel punto, che si disputa manca la legge espressa, overo l'osservanza del proprio paese, o principato, overo che essendovi dubio, in tal caso è lecito ricorrere alla legge, o consuetudine d'un'altro principato, o paese; e questa si deve attendere non come legge obligatoria, ma come una gran dottrina, overo auttorità magistrale. Molto più per esservi qualche probabile notizia, che il medesimo si pratichi ancora nella Spagna, ed altrove.

Constitutio Innocentii XIII. quod de cætero Officia, & Loca Montium Vacabilia Romanæ Curiæ, cujuscumque qualitatis sint, per assumptionem ad Cardinalatum illa obtinentium minimè vacent, habetur impressa post Cap. 13. hujus Tractatus.

FINIS.

INDEX RERUM NOTABILIUM

Quæ continentur ſub titulo de Officiis vacabilibus.

Concluſiones & Tractatus indicantur per Capitula, Jurium verò diverſorum per folia.

A

ABBREVIATORES

DE Parco majori ſunt duodecim, & in quo verſetur eorum officium. Cap. 2. ſub n. 8.

Iſtorum medietas priùs ſpectabat ad Cardinalem Vice-cancellarium, hodie tamen applicata eſt Cameræ mediante diſmembratione facta per Innocentium Undecimum ſub num. 8. ibidem.

Pretium hujus officii eſt varium juxta variationem temporum, & emolumentorum, ibid.

De parco minori in n. 60. dict. Cap. 2. ſub n. 9.

ABLATIVUS

Abſolutus an dicatur importare conditionem præcisè priùs adimplendam. Cap. 15. n. 4. & 5.

Abſolutus importat conditionem, fol. 219. n. 1.

Cum adjectione dictionis *Prius* inducit formam, n. 2. ibid.

ACCEPTILATIO

Solutionem importat. fol. 105. n. 28.

ACCESSORIUM

Sequitur naturam ſui Principalis, fol. 157. n. 30.

ACTIO

Deficit, ubi deficit obligatio, fol. 198. n. 26.

Exemptio non competit contra illum, cui non fuit ſolutum pretium, quod eſt præcipuum emptionis requiſitum, fol. 199. num. 43.

Hæc actio dicitur bonæ fidei, fol. 210. n. 39. & fol. 223. n. 9.

In hac actione verbum *Reſtituere* accipitur pro dare, & ſolvere, fol. 208. n. 41.

In eadem actione verba ſunt largè interpretanda, fol. 223. num. 10.

Et venit non ſolùm reſtitutio pretii; ſed etiam intereſſe, num. 11. ibid.

ACTOR

Tenetur concludenter probare ſuam intentionem, fol. 180. n. 1.

ACTUS

Ad effugiendas lites, aliaque mala tollenda ſubſtinetur, qui aliàs de rigore ſubſtineri non poſſet, fol. 114. n. 11.

Adſcribitur mandanti, non autem mandatario, fol. 139. num. 9. & fol. 142. n. 11.

Non tribuitur Procuratori, ſed Principali fol. 142. num. 4. fol. 130. n. 18.

Non ab ordinante, ſed ab exequente dicitur factus, fol. 156. num. 7.

Contr. fol. 160. n. 9.

In actibus lucrativis ſemper mitius agitur contra concedentem, fol. 172. n. 33.

Confirmatus validari non poteſt à confirmatione, tamen iſta habet vim novæ conceſſionis, quando emanavit ex certa ſcientia nullitatis actus confirmati, fol. 200. n. 10.

Semper regulari debet juxta tempus, in quo fortitur effectum, fol. 215. n. 7.

Talis præſumitur, qualem partes denominant, fol. 166. n. 11.

ÆQUITAS

Semper debet prævalere in concurſu, ubi agitur de publico damno vitando, fol. 188. n. 22.

ALIENATIO

Et Conceſſio Regularium, atque demanialium eſt materia differens, fol. 171. n. 6.

Gratuita hujuſmodi rerum poteſt liberè revocari n. 10. ibid.

ALTERNATIVA

In ea debitoris eſt electio, fol. 173. n. 70.

APPALTUS

Quando cadat remiſſio penſionis ob factum Principis, ejuſque officialium, Cap. 5. n. 8.

ARGUMENTUM

Quod deſumitur à ſolito eſt validum, maximè in eadem materia, fol. 76. à n. 11. ad 19.

A veriſimili mente concedentis validus deſumitur, fol. 181. num 29

Deſumptum ex uſu loquentium eſt fortiſſimum, fol. 184. num. 2. fol. 225. num. 12.

Præſertim in eadem Conſtitutione n. 13. ibid.

Non benè inducitur ex notitia, quod pretium officiorum augeri poſſet in reſignatione ad obligationem reſtituendi ultra acceptum, fol. 185. n. 17.

Deſumptum ex proprietate verborum transfundit in Adverſarium onus probandi contrariam diſponendi voluntatem, fol. 197. num. 1.

Inductum ex diſcretiva locutione eſt leviſſimum, fol. 223. n. 5.

Contr. quod ſit in jure efficax, fol. 152. n. 15.

ASSENSUS

Qui habet in officiis, & feudis aſſenſum potior eſt, & vincit alios anteceſſores, qui non habent, Cap. 7. n. 3.

Principis non eſt retorquendus in ſui præjudicium, fol. 82. n. 35.

Præambula obligatio Principis de illo præſtando, operatur, ut habeatur pro præſtito per ſimplicem illius petitionem. fol. 124. num. 30.

AUDITOR CAMERÆ

Ejus officium, valor, & quibus conferri ſoleat. Cap. 2. n. 6.

AUGMENTUM

Proveniens ex conventionibus factis inter reſignantes, & reſignatarios propriè non dicitur pretium, fol. 200. num. 10. & ibid. n. 18.

Abſurdum eſt, ut amittatur per officialem, quando illud fuit exburſatum in acquiſitione officii, principe approbante, fol. 203. n. 6.

B

BALDUS

EXpenditur in conſ. 422. lib. 2. fol. 198. n. 36.

BENEFICIUM

Principis non eſt latè interpretandum quando ſumus in materia differenti, fol. 171. n. 12.

Papæ non eſt ita latè interpretandum in Curia Eccleſiaſtica, ſicuti in ſæculari, n. 13. ibidem.

In quo differat à Privilegio n. 14. ibid.

Ut dicatur æquivalens debet ab eo exoriri actio, vel antidotalis obligatio ad tantundem remunerationis, fol. 178. n. 29.

Aliàs donatio in ea parte, in qua excedit meritum dicitur pura num. 30. ibid.

BENEPLACITUM

Apoſtolicum præſumitur ex obſervantia 30. annorum fol. 211. n. 27.

BONUM

Bonum publicum prævalere debet privato. Cap. 8. n. 10.

Commune eſt inter cauſas pias præcipuè, fol. 188. n. 23.

BREVE

Quotuplex expeditum fuerit ſuper motu proprio Secretarii. Vide v. Motus proprius.

BULLA

Innocentii Octavi ſuper nova erectione Collegii Secretariorum, fol. 56. poſt tract. Vide Motus.

Pii Quinti in ordine 98. regiſtrationem requirit in omnibus gratiis etiam in minimo Cameræ præjudicialibus, fol. 201. num. 4.

Confirmata facilius eſt exequenda, fol. 217. n. 23.

Piana non cecidit ſub Conſtitutione revocationis, quia non fuit læſiva, & continet conceſſionem oneroſam, non verò gratuitam, fol. 218. n. 33. cum ſeqq.

Piana ampliavit cenſum Innoc. VIII. fol. 221. n. 17.

Pontificia eſt intelligenda in ſenſu proprio, fol. 177. n. 9.

Quando adeſt ejus ſenſus proprius non eſt convolandum ad improprium, n. 10. ibid.

Vide Conſtitutio; Motus.

C

CAMERA

DIſtinguitur à Fiſco, fol. 181. n. 33.

Ejus favore præſumendum eſt, quando eſt rea, & debitrix n. 35. ibid.

Si teneretur reſtituere pretium currens, non ſolum amiſiſſet lucrum vacationum, ſed etiam gravaretur intollerabili damno emergenti, fol. 190. n. 9.

In vim Conſtitutionis Innocent. VIII. quid tenebatur reſtituere Secretariis in caſu extinctionis Collegii, fol. 193. n. 2.

In extinctione locorum montium, quid reſtituat, & an reſtituat augmentum, & de ratione, fol. 193. n. 5.

Supprimens officia tenetur reſtituere pretium per officiales exburſatum, ulterius damna, & intereſſe, fol. 218. n. 29.

Non debet locupletari cum aliena jactura, fol. 220. n. 7.

Pro ea eſt in dubio judicandum cum agitur de damno vitando, fol. 228. n. 32. fol. 169. n. 56.

Niſi expreſsè, & præcisè fuerit ad aliquid gravata non comprehenditur in aliqua generali diſpoſitione, fol. 166. n. 16.

Vide Fiſcus, Princeps.

CAMERALES

Poſt dimiſſum officium quænam privilegia retineant. Cap. 18. ex num. 5.

CARDINALIS CAMERARIUS

Ejus officium, & pretium expenditur. Cap. 2. n. 4.

Et quare iſtud ſit venale, non autem alia Vicecancellarii, Pœnitentiarii, & Vicarii ſub n. 4. ibid.

CAUSA.

Conceſſionis declarat mentem concedentis, fol. 148. n. 20.

Aperit intelligentiam comprehenſionis privilegii conceſſi, fol. ibid. n. 31.

Juſtificat conceſſionem ipſam n. 32. ibid.

Privilegii eſt principaliter attendenda, fol. 190. n. 1.

Oneroſa qualis eſſe debeat ad hoc, ut conceſſionem præſerventur à conſtitutionibus revocatoriis, fol. 196. n. 38.

Impulſiva privilegii in Bulla Piana qualis fuerit, fol. ibid. nu. 39.

Diſpoſitionis B. Pii ſuadet perpetuitatem, non perſonalitatem, & quare. fol. 214. n. 8. 9. & fol. 215. n. 10.

Finalis ex procemio apparet, fol. 146. n. 1.

Privilegii attendi debet ad dignoſcendum ejus naturam. fol. 156. num. 41.

Finalis influit in cauſatum, fol. 167. n. 14.

Ab ea colligitur an diſpoſitio ſit perſonalis, vel realis, fol. 169. n. 42.

CENSUS.

Poteſt redimi per venditorem pro eodem pretio quamvis fuiſſet intermedio tempore pro majori pretio alteri ceſſus, fol. 230. n. 14.

CLAUSULA.

De novo concedimus an importet novam conceſſionem, vel potius antiquæ confirmationem, fol. 171. n. 25.

Quorum tenores operatur, quod non poſſit opponi de ſubreptione, fol. 147. n. 16.

Sublata idem operatur, ac clauſula *Quorum tenores*, n. 17. ibid.

Rebus ſic ſtantibus non operatur, quod contrahentes cogitare potuerint de alteratione ipſius rei, fol. ibid n. 25.

Semper intelligitur in contractibus, fol. 220. n. 2.

Supplentes non operatur circa defectus ignotos, fol. 195. n. 37.

Tollit omnes defectus facti, & juris etiam non enarratos, fol. 221. n. 2.

Maximè ſi narrati non reddidiſſent Pontificem difficiliorem ad confirmandum, fol. ibid n. 3.

Vide *verbum in ſpecie*.

CLERICI CAMERÆ.

Quare frequentius promoveantur ad Cardinalatum. Cap. 4. ſub n. 10.

De viris coſpicuis, qui ex Tribunali Clericorū prodierunt n. 11. ib.

COADJUTOR

Fovet cauſam lucrativam. Cap. 9. n. 3.

COADJUTORIA

Practicari non ſolet in officiis Cancellariæ, vel Cameræ. Cap. 9. n. 2. ubi de caſu, in quo fuit practicata.

COLLECTORES.

Plumbi n. 104. Cap. 2. ſub n. 12.

COLLEGIUM IN GENERE

Nunquam moritur, licet moriantur, atque mutentur perſonæ, fol. 145. n. 27. & fol. 206. n. 4. & n. 37.

Quod illi debetur ſingulis. fol. 145. n. 28.

Quid debeatur in caſu ſuppreſſionis Collegii, quando iſtud decreviſſet, fol. ibid. n. 29.

COLLEGIUM CARDINALIUM

Quas gratias concedat in ordine ad expenſa negotiorum Conciſtorialium. Cap. 5. n. 5.

Et quænam ſint hujuſmodi negotia Conciſtorialia, n. 5. ib.

Et quænam auctoritas tributa dicatur dicto Collegio in hoc propoſito, ibid.

De ratione, ob quam hujuſmodi gratiæ, quæ directæ petuntur à S. Pontifice remitantur ad votum, ſeu ſenſum dicti Collegii. Dict. Cap. 5. n. 6.

Rotulum, ex quibus emolumentis percipiat n. 6. ibid.

COLLEGIUM SECRETARIORUM

Expenditur cum ejus ſubſequuta ſuppreſſione facta per Innocent. XI. Cap. 14. cum ſeq.

Juxta antiquum modum erat proficuum, & commendabile. Cap. 14. n. 2.

Quale pretium eſſet reſtituendum officialibus in caſu ſuppreſſionis Cap. 15. cum ſeqq. & prius Cap. 14. n. 12. & latius poſt tract. fol. 74. cum ſeqq.

Card. de Luca de Offic. Ven. &c.

Et de motu proprio Beati Pii V. Cap. 14. n. 7. & 8. Cap. 15. ſub n. 3. & ſeq. 20. 23. & 24. v. Pretium. Suppreſſio.

De eadem reſtitutione pretii facienda tribus locis piis, quæ habebant officia in perpetuum. Cap. 16. per tot.

Pro officio donato Hoſpitalis S. Joannis nulla competit actio ad pretium, dict. Cap. 16. n. 1.

De recompenſa tamen, quæ data fuit per S. Pontificem ib.

Quod pro officio conceſſo in contractu permutationis Hoſpitalis S. Spiritus, ex n. 2. ibid.

Et quid de officio poſſeſſo à Capitulo S. Euſtachii, nu. 14. ibid.

Quid de officialibus donatariis. Cap. 16. ex n. 9.

Qualiter, & à quo fuit erectum, & auctum, fol. 180. n. 1.

Quæ facultas fuerit ei conceſſa ſuper impoſitione cenſuum, Vide v. *Beatus Pius*.

Ejus privilegia à quo fuerunt confirmata. Vide ibid.

Quomodo debent extingui. ibid.

Ejus ſuppreſſio qualiter fuerit facta per Pontificem, fol. 183. num. 21.

COMMODITAS

In bonis prohibitis eſt inalienabilis, & quid importet. Cap. 3. n. 8. Cap. 7. n. 11. & 12. ubi de differentia inter officia, & bona emphyteutica.

COMPONENDA

Aliaque emolumenta, quæ ſolvuntur pro diſpenſationibus matrimonialibus, nullatenus participantur à Papa, ejuſque Camera. Cap. 4. n. 4.

CONCESSIO

Seu contractus vitalitii remiſſivè. Cap. 3. n. 7.

Præventiva an, & quando fieri valeat in præjudicium ſucceſſorum, dict. Cap. 3. n. 12. & ſeqq.

Ratio ſupplantationis, quare non attendatur in officiis vacantibus, n. 13. ibid.

Et quando intret diſtinctio inter Superiores, & inferiores Magiſtratus, n. 13. ibid.

Jus conferendi, ſeu concedendi dicitur eſſe *in* fructu, qui non reſolvitur per reſolutionem cauſæ productivæ. Cap. 3. n. 14.

Oneroſa ut dicatur, neceſſe eſt quod pretium æquivalet valori rei conceſſæ, fol. 85. n. 25.

Et quando pretium non excedit, vel non adæquat medietatem ſemper præponderat cauſa lucrativa, n. 26. ibid.

In ejus revocatione quando ſit reſtituendum pretium, ibidem n. 31. & 32.

Conceſſiones gratuitæ poſſunt ad libitum concedentis revocari, ibid n. 28. & ſeqq.

Et alienatio Regularium, atque monialium eſt materia differens fol. 171. n. 6.

Per quam Camera obligatur ad reſtituendum plus quàm accepit eſt mera donatio, n. 11. ibid.

Merè gratuita reſtringi debet ad hoc, ut quanto minus fieri poteſt corrigat jus commune, ſeu conſtitutiones particulares, fol. 195. n. 30.

Quamvis facta enuncietur ſub verbo *Indulgere*, & *gratiam facio* poteſt tamen verificari titulus oneroſus. fol. 213. n. 17.

Reſtringenda eſt quando tendit in præjudicium Cameræ, fol. 148. n. 32.

CONFIRMATIO.

Nihil addit de novo, ſed reſtringitur ad limites confirmati, fol. 141. n. 19. fol. 145. n. 30.

Addit robur confirmato, videlicet reintegrat privilegium, quod eſſet revocatum, fol. 188. n. 40.

Non ſuffragatur quoties confirmans neſciebat nullitatem actus confirmati, fol. 196. n. 31.

Privilegiorum à novo Principe multum prodeſt, fol. 162. n. 26.

Quoties in diſpoſitione confirmante, & innovante aliquod amplius continetur, quam in confirmata, & innovata, id præſumitur geſtum per errorem, fol. 188. n. 42.

Addit robur confirmatio non autem illud extendit, fol. 152. num. 19. fol. 192. n. 1. fol. 230. n. 13. 14.

Imò ſtrictius ligat, fol. 166. n. 11.

Habet omnes qualitates, quæ inhærebant actui confirmato licet expreſsæ non fuerint, nec præcisè declaratæ, fol 121. num 8.

Habet vim novæ conceſſionis, quando emanavit ex certa ſcientia nullitatis actus, fol. 212. n. 10. fol. 201. n. 4.

Reſtringitur ad privilegia conceſſa, non autem nova inducit, fol. 146. n. 2.

Aperit intelligentiam comprehenſionis privilegii conceſſi, fol. 148. n. 31.

Juſtificat conceſſionem ipſam, ibid. n. 32.

In forma communi non convalidat actum nullum, qualis dicitur gratia non juſtificata, fol. 199. n. 5.

Præſtat ſolùm majus robur actui valido n. 6. ibid.

Etiam ſi eſſent in forma ſpecifica non ſupplet defectum nullitatis, n. 7. ibid.

Ad hoc ut non ſuffragetur ſufficit, quod Papa certioratus non fuerit de nullitate, ibid. n. 8.

Actus licèt invalidi ſupplet omnes ejuſdem defectus, fol. 221. num. 1.

Per eam subsistetur actus aliter invalidus in vim novæ confessionis, ibid. n. 4.
Importat confirmationem non autem correctionem, seu immutationem actus confirmati, fol. 229. n. 3.
Privilegiorum à novo Principe multum prodest, fol. 62. n. 26.

CONJECTURÆ.

Sunt considerandæ, fol. 181. n. 30.

CONSANGUINEUS.

Interventus consanguineorum ad authorizandum actum minoris, vel mulieris sibi in aliquo non præjudicat, fol. 194. num. 23.

CONSENSUS.

Principis in resignatione officiorum vacabilium denegatur senibus, & infirmis, fol. 190. n. 7.
Ad unum effectum adhibitus in aliis præjudicium non infert, fol. 157. n. 12.

CONSTITUTIO.

Aliquid demandans intelligitur rebus sic stantibus, fol. 105. num. 56.
Confirmatoria declaratur Precedenti confirmata, fol. 184. n. 5.
Una pars illius, aliam declarat, fol. 185. n. 12. fol. 149. num. 11. fol. 213. n. 14.
Dubia explicanda est secundùm juris dispositionem, fol. 187. n. 15.
Maximè si contineat pacta n. 16. ibid.
Etiam cum verborum impropriatione n. 17. ibid.
Correctoria quantum fieri potest est restringenda, fol. 188. nu. 24.
Antecessoris declarat intentionem successoris, & è contra n. 25. & 35. ibid. fol. 226. n. 23. fol. 230. n. 12.
Præsertim si illa successoris sit relativa ad illam antecessoris n. 16. ibid.
In constitutione Papali, neque una syllaba vacare debet, fol. 200. n. 7.
Etiam si facta fuisset mentio dignitatis non autem personæ n. 8. ibid.
Revocatoria expressè præservat concessiones factas ad formam juris, fol. 212. n. 2.
Constitutiones revocatoriæ in quibus casibus intrent, ibidem n. 8. & 9.
Non comprehendunt concessiones emanatas ad formam juris n. 10. ibid.

CONTRACTUS.

Quando dicatur perfectus inter partes, licet perfectionem expectet à facto tertii, & an interim detur pœnitentia. Cap. 8. ex. n. 1.
Et in omnem casum obligat ad interesse n. 5. ibid.
Qui tractu temporis efficitur læsivus debet ad justitiam reduci, fol. 83. ex n. 1. fol. 107. n. 53.
Præsertim in regalibus, fol. 83. n. 3.
Non debet claudicare, fol. 116. n. 38.
Qui tractu temporis nimis damnosus esse Principi incipit, potest ab eo rescindi, etiamsi fuisset contrahens, fol. 190. numer. 14.
Amplia etiam si adesset juramentum, & tantum temporis effluxisset, ut potest prætendi præscriptio n. 15. ibid.
In ejus rescissione quis non tenetur restituere nisi quod recepit, fol. 194. n. 28.

CONTRIBUTIO.

Seu collecta fieri potest, & debet pro substentatione Episcopi. Cap. 4. sub n. 9.
Fortius pro substentatione Papæ ibid.
Et fieri solet pro substentatione Prioris, ut Ministri Generalis aliorumque officialium religionum ibid.
Et quia hujusmodi collectæ non sunt aliquando practicabiles, quid exindè permittat, ibid. in fine.

CONVENTIO.

Specifica, & determinata est omninò servanda, fol. 221. n. 16.

CORRECTIO.

Illius inductiva interpretatio semper effugienda, fol. 188. num. 43.
Legum non Præsumitur, fol. 225. n. 10. fol. 229. n. 4.

CORRECTORES ARCHIVII.

In numero octavo. Cap. 2. sub n. 9.

CREDITOR.

Officialis quale jus habeat in officio, & de illius concursu ex potioritate. Cap. 10. per tot. Vide Reservatio Decreti.
Præfertur creditori anteriori ex causa lucrativa, fol. 179. num. 47.

CREDITUM.

Morale ex collato beneficio resultans cohæret personæ, nec transit ad successores, fol. 164. n. 39.

CUBICULARII.

In numero 60. Cap. 2. sub n. 9.

CURIA ROMANA.

Quod in concessione officiorum det plumbum pro auro dicitur malignum dicterium. Cap. 4. sub. n. 3.

CURSORES.

Papæ in n. 19. cap. 2. sub. n. 9.
Seu mandatarii Curiæ Gubernatoris sex, sub n. 9 ibid.

CUSTODES.

Primæ catenæ tres cap. 2. sub n. 12.
Secundæ catenæ duo ibid.

D

DAMNUM.

INter contendentes de damno potior est conditio ejus, qui agit de majori damno eique major assistit æquitas, Cap. 15. n. 1. & fol. 199. n. 19.
Obligatio restituendi damna passa refertur ad damna passa de proprio, fol. 141. n. 28.
Damna, & interesse præstanda ex motu proprio Beati Pii V. in quibus casibus essent reficienda, fol. 187. n. 8.
Damna, & interesse dicuntur restitui, & non solvi, fol. 210. num. 14.
Majus esset Secretariorum si non consequerunt integrum pretium per eos exbursatum, quam damnum Cameræ, si solveret augmentum pretii, quod non recepit, & de ratione, fol. 204. n. 22. & 25.

DATARIA.

In ejus materia standum est officialibus, & expeditoribus, fol. 298. n. 35.
Numquam admisit ad resignandum officia infirmos, & senes, fol. 213. n. 31.

DATARIUS.

Dicitur organum Papæ, quod non dicitur de ministro inferiori, fol. 77. n. 28.

DATIO IN SOLUTUM.

Verificari potest in eo, quod quis non accepit, fol. 198. n. 39.
Differt in aliquibus ab emptione, & venditione, fol. 154. numer. 38.

DECISIO.

Rotæ in causa Secretariorum Apostolicorum registratur, fol. 137. & ejus revocatoria fol. 224.
Discursus editus contra primam decisionem, fol. 128.
Romana hæreditatis 8. Februarii 1680. coram R. PP. Ursino in quibus terminis procedat fol. 219. n. 5.
Arguell. 77. declaratur, fol. 184. n. 9.

DECRETUM.

V. Reservatio Decreti.

DEROGATIO.

Constitutionis Pianæ de registranda satis non est, quod sit in confirmatione, sed requiritur, quod sit in actu confirmatio, fol. 200. n. 9.
Regula *De Jure quæsito non tollendo* debet esse specifica, & individualis, ibid. n. 12.

DEROGATORIA.

Appositа in una parte Constitutionis non suffragatur pro altera parte omnino separata, fol. 195. n. 34.

DICTIO.

Taxativa, & personalis nunquam censetur adjecta, ad excludendos heredes, fol. 225. n. 12.
Ad hæc importat restrictionem ad præcedentia, fol. 193. n. 9.
Aliquando importat exceptionem ad regulam, fol. 150. n. 5.
Aut est adversativa, & disjunctiva, fol. 76. n. 15.
Fallit ubi est apposita inter similia, & synonima, n. 16. ibid.
Eos quando stet demonstrativè, non autem taxativè, ibid. n. 26.
Stat demonstrativè, quando conjecturæ concurrunt, & juxta facti circumstantias aliquando referunt ad mediam aliquando non ad immediata, fol. 194. n. 20.
In Constitutione Piana ad quos referatur, num. 21. & 22. ibid.
Est personalissima, & repetit qualitates præcedentes, fol. 137. n. 4. fol. 104. num. 5. fol. 144. num. 18. fol. 208. num. 19. fol. 219. num. 10.
Hujusmodi æquiparationem importat, fol. 157. num. 20. fol. 161. num. 14.
Idcirco dicitur causativa, fol. 162. n. 24.
Nempè est declarativa, fol. 82. n. 38.
Nisi post præcedentes negativam includit affirmativam in casu contrario, fol. 168. n. 33.
Prafatis est repetiva eorum, quæ supradicta fuerunt, fol. 151. n. 9.
Prius adjecta ablativo absoluto inducit formam, fol. 219. n. 2.
Singulis, & *eos* personalitatem significant, fol. 197. n. 28.
Singulis omnes pariformiter determinat, & tribuit cuilibet actum in solidum, fol. 208. n. 17.
Non verificatur in uno dumtaxat, n. 18. ibid.
Et universalis, ac omnes præcisè sine ulla exceptione comprehendit, fol. 214. n. 6.
Tunc denotat extremitatem temporis, fol. 104. n. 2. fol. 137. nu. 4. fol. 158. n. 31. fol. 214. n. 5.
Restringit dispositionem ad causam expressum, fol. 114. n. 34.
Ve Causam finalem denotat disponentis, fol. 162. n. 23.
Est demonstrativa primariè intentionis disponentis, fol. 168. num. 31.

DILIGENTIA.

Omissa non obstat si non fuisset profutura, fol. 106. n. 71.

DISPENSATIO.

De Pecuniis solvi solitis pro dispensationibus matrimonialibus Papa, & Camera non participat, & in quos usus erogetur. C. 4. n. 4.
Illæ

Illæ pecuniæ solvuntur tanquam pro pœna, n. 5. ibid.

DISPOSITIO.

Restricta ad certas personas illas non egreditur, fol. 157. num. 22.
Quælibet recipit declarationem à subjecta materia, ibidem. nu. 28.
Ambigua fit ex generalitate sermonis, fol. 159. n. 2.
Ambigua, vel dubia quando dicatur, n. 3. ibid.
Ejus una pars alteram declarat, fol. 160. n. 10.
A causa in proœmio expressa regulatur, fol. 162. n. 21.
Clara, & litteralis non indiget interpretatione, fol. 167. nu. 25. & quando talis dicendi sit, ibid. n. 27.

DOMINUS.

Directus consentiens contractui gesto super re feudali non potest amplius illum impugnare, fol. 121. n. 8.
In feudo detecta simulatione pretii facta inter contrahentes ad impediendum exercitium prælationis non impeditur quin possit redire ad retractum pro justo pretio, & fol. 173. n. 44. & 50.

DONATIO.

Non præsumitur, omnisque intellectus est capiendus pro ejus exclusione, fol. 141. n. 24. fol. 187. n. 25. fol. 181. n. 30. fol. 163. nu. 27. & 28. fol. 226. n. 21. fol. 153. n. 29.
Præsertim quando est exorbitans, & nulla concurrit causa donandi, fol. 145. n. 25. maximè si agatur in quantitate notabili fol. 163. n. 29.
Censenda est personalis, & restrictiva ad personas cognitas, fol. 141. sub n. 31.
In ea parte in qua excedit merita dicitur pura, fol. 178. n. 30.
Pro ea excludenda præsumendus est potius error, fol. 163. n. 31. fol. 157. n. 13.
Est actus de sui natura læsivus, unde adversus eam non potest opponi de læsione, fol. 213. n. 11.
Non dicitur ob causam propriè donatio, sed datio ob causam, fol. 163. n. 30.
Non dicitur ob causam quando donator pro illa causa non tenebatur, n. 31. ibid.
Ut dicatur remuneratoria qualia debent esse merita, ibid. num. 33. 35. & 37.
Remuneratoria non datur sine præexistentia meritorum æquipollentium, fol. 167. n. 19.
Ex causa finali arguitur an sit personalis an potius realis, fol. 169. n. 43. & 44.
Dicitur quælibet promissio à liberalitate procedens, ibidem num. 48.
Donationes gratuitæ ex defectu registrationis sunt nullæ, quamvis non essent Cameræ præjudiciales, & motu proprio emanassent, fol. 189. n. 1.
Quando sunt Cameræ præjudiciales opus sunt derogatione reg. *de Jur. quæsit. non tollen.* ibid. n. 2.
Sunt annullatæ ex Constitutione Sixti V. n. 3. ibid.
Revocantur per reg. Cancell. 94.
Item per Constitutionem. Urb. la 30.
Item per Constitutionem Innoc. V. la 13. n. 4. ibid.
Gratuitæ non revocantur ex reg. 62. Cancell. & allis Constitut. Apostolicis, fol 200. n. 15.

DOS.

Constituta in officio, vel isto possessio per virum tanquam re extrajudiciali ad quid vir teneatur erga mulierem. Cap. 12. ex n. 1.
Maritus dicitur restituere dotem promissam, sed non receptam, fol. 208. n. 9.
Pater dicitur restituere dotem exactam à filio non obstante, quod ille nihil habuerit, n. 10. ibid.

E

ECCLESIA.

EAtenus renunciare potest beneficia quatenus illorum respectu adhuc remanet in lucro, & utilitate evidenti, fol. 163. num. 38.

EMOLUMENTA.

V. Pecuniæ. Pretium.
Expeditionum absorbentur ab oneribus aliisque debitis Pontificiis. Cap. 4. n. 6. & seqq.
De rationibus, ob quas solvuntur pecuniæ pro hujusmodi expeditione, ex n. 9. ibid.

EMPTOR.

Officii an, & quando reddatur tutus, & de differentia inter officia, & loca montium. Cap. 8. ex. n. 9.
Emens à donatario Principis si evincatur ab eorum Principe habet actionem contra Cameram ad pretium, fol. 122. n. 11.
Officiorum repræsentant personam sui auctoris, & etiam sine jurium cessione ad effectum excipienda in eorum locum subintrat, & subrogatur, fol 173. n. 56.

ERROR.

Potius præsumendus, quam donatio, fol. 193. n. 31.
Per errorem præsumitur, quoties in dispositione confirmante, & innovante aliquod amplius continetur, quam in confirmata, & innovata, fol. 188. n. 42.
Card. de Luca de Offic. Venal. &c.

EVICTIO.

Ea secuta quale pretium attendatur. Vide v. Pretium.

EXCADENTIÆ.

Feudi dicuntur in fructu, & de effectibus exinde resultantibus. Cap. 3. n. 15. ubi de concessionibus subfeudorum.

EXPEDITIONES.

Aliquæ dicuntur prophanæ pertinentes ad Principatum temporalem. Cap. 4. sub n. 6.
An Papa licitè possit condonare emolumenta expeditionum in præjudicium officialium. Cap. 5. per tot.

EXPRESSIO.

Summæ per modum affirmativum dicitur stare demonstrativè non taxativè, fol. 220. n. 4. fol. 223. n. 12.
Intelligitur rebus sic stantibus, & quatenus valor non fuisset mutatus, ibidem n. 13.
Facta ad favorem alicujus super re, vel pretio operatur, quando aucto valore, vel re etiam augmentum debeatur, fol. 220. n. 6.

EXTENSIO.

V. Prorogatio.

F

FAGNANUS.

IN cap. *ex Epistola de probationibus* explicatur, fol. 81. num. 44. fol. 195. n. 29. fol. 199. n. 5. & 11. & fol. 227. n. 40.

FISCUS.

An, & quando pro eo fit in dubio respondendum. Cap. 15. nu. 17. & fol. 86. ex n. 51. ubi plenè, fol. 141. ex n. 34.
De triplici ejus specie. Cap. 15. num. 18. & fol. 142. num. 35. & seq.
Non tenetur ad pœnas conventionales, vel alia damna. Cap. 17. num. 6.
Obligatus ad præstandam evictionem non tenetur nisi ad simplum quamvis promisisset duplum, vel triplum, fol. 77. n. 44. fol. 79. n. 16. fol. 87. n. 26.
Ubi præsertim evictio sequatur ex natura contractu, fol. 119. n. 20.
Tenetur tamen ad damna, & interesse, fol. 92. n. 7. fol. 199. num. 20.
Intellige quando Princeps processit, uti privatus non quando uti Princeps ex causa publica, fol. 92. n. 8.
Non esset regulandus jure privatorum, fol. 88. n. 25.
In dubio pronunciandum contra Fiscum, fol. 111. n. 40. fol. 181. num. 31.
Declara prout, fol. 143. ex n. 34. & fol. 146. sub n. 34.
Non tenetur ad stipulationem ex qua sibi emergit læsio enormissima, fol. 143. n. 29.
De ejus privilegio non solvendi nisi cum potest, fol. 149. n. 31.
Ejus causa dicitur publica, fol. 178. n. 24.
Non tenetur restituere nisi pretium receptum, fol. 199. n. 6. fol. 230. n. 15.
Qui contra eum in dubio judicat non delinquit si Fiscus sit pœnalis, & odibilis, fol. 235. n. 33.
Secus si Fiscus, seu Camera contendat de damno vitando, quo casu pro ea est in dubio pronunciandum, num. 34. ibid. fol. 230. num. 20.
Vel potius non repræsentat Fiscum pœnalem, ibid. n. 19.
Tenetur tantum ad simplum, & non ad aliud. fol. 167. n. 23.

FRAUS.

Perspè intercedere solet ad obtinendas resignationes, seu impendendas vacationes officiorum, fol. 172. n. 45.
Nunquam præsumitur præcipuè in honestis personis, ibidem num. 47.
Non solùm ex maximo, sed etiam ex modico pretio colligitur, fol. 173. n. 49.
Et simulatio, quæ committitur in pretio difficulter reperitur, n. 51. ibid.

FRUCTUS.

Qualis dicatur contra distinctus à proprietate. Cap. 3. n. 2.
In vitalitiis habet naturam sortis, & de ratione. Dict. Cap. 8. n. 2. & seq.
Et in quo consistat fructus, n. 4. ibid.
Est longè major. Cap. 12. n. 8.
Fructus longè excedentes, & exuberantes imputantur in sortem, fol. 189. n. 45.

G

GABELLA.

NOva non debetur in casu redemptionis census, fol. 143. num. 5.

GRATIA.

Principis est strictè interpretanda, ita suadente motivo publicæ utilitatis. fol. 172. n. 18.
Quo casu est in totum revocabilis, n. 19. ibid.
Maximè si sit gratiosa; n. 20. ibid.

Per eam subsistinetur actus aliter invalidus in vim novæ confirmationis, ibid. n. 4.
Importat confirmationem non autem correctionem, seu immutationem actus confirmati, fol. 229. n. 3.
Privilegiorum à novo Principe multum prodest, fol. 62. n. 26.

CONJECTURÆ.

Sunt considerandæ, fol. 181. n. 30.

CONSANGUINEUS.

Interventus consanguineorum ad authorizandum actum minoris, vel mulieris sibi in aliquo non præjudicat, fol. 194. num. 23.

CONSENSUS.

Principis in resignatione officiorum vacabilium denegatur senibus, & infirmis, fol. 190. n. 7.
Ad unum effectum adhibitus in aliis præjudicium non infert, fol. 157. n. 12.

CONSTITUTIO.

Aliquid demandans intelligitur rebus sic stantibus, fol. 105. num. 56.
Confirmatoria declaratur Precedenti confirmata, fol. 184. n. 5.
Una pars illius, aliam declarat, fol. 185. n. 12. fol. 149. num. 11. fol. 213. n. 14.
Dubia explicanda est secundùm juris dispositionem, fol. 187. n. 15.
Maximè si contineat pacta n. 16. ibid.
Etiam cum verborum impropriatione n. 17. ibid.
Correctoria quantum fieri potest est restringenda, fol. 188. nu. 24.
Antecessoris declarat intentionem successoris, & è contra n. 25. & 35. ibid. fol. 226. n. 23. fol. 230. n. 12.
Præsertim si illa successoris sit relativa ad illam antecessoris n. 16. ibid.
In constitutione Papali, neque una syllaba vacare debet, fol. 200. n. 7.
Etiam si facta fuisset mentio dignitatis non autem personæ n. 8. ibid.
Revocatoria expressè præservat concessiones factas ad formam juris, fol. 212. n. 2.
Constitutiones revocatoriæ in quibus casibus intrent, ibidem n. 8. & 9.
Non comprehendunt concessiones emanatas ad formam juris n. 10. ibid.

CONTRACTUS.

Quando dicatur perfectus inter partes, licet perfectionem expectet à facto tertii, & an interim detur pœnitentia. Cap. 8. ex. n. 1.
Et in omnem casum obligat ad interesse n. 5. ibid.
Qui tractu temporis efficitur læsivus debet ad justitiam reduci, fol. 83. ex n. 1. fol. 107. n. 53.
Præsertim in regalibus, fol. 83. n. 3.
Non debet claudicare, fol. 116. n. 38.
Qui tractu temporis nimis damnosus esse Principi incipit, potest ab eo rescindi, etiamsi fuisset contrahens, fol. 190. numer. 14.
Amplia etiam si adesset juramentum, & tantum temporis effluxisset, ut potest prætendi præscriptio n. 15. ibid.
In ejus rescissione quis non tenetur restituere nisi quod recepit, fol. 194. n. 28.

CONTRIBUTIO.

Seu collecta fieri potest, & debet pro substentatione Episcopi. Cap. 4. sub n. 9.
Fortius pro substentatione Papæ ibid.
Et fieri solet pro substentatione Prioris, ut Ministri Generalis aliorumque officialium religionum ibid.
Et quia hujusmodi collectæ non sunt aliquando practicabiles, quid exindè permittat, ibid. in fine.

CONVENTIO.

Specifica, & determinata est omninò servanda, fol. 221. n. 16.

CORRECTIO.

Illius inductiva interpretatio semper effugienda, fol. 188. num. 43.
Legum non Præsumitur, fol. 225. n. 10. fol. 229. n. 4.

CORRECTORES ARCHIVII.

In numero octavo. Cap. 2. sub n. 9.

CREDITOR.

Officialis quale jus habeat in officio, & de illius concursu ex potioritate. Cap. 10. per tot. Vide Reservatio Decreti.
Præfertur creditori anteriori ex causa lucrativa, fol. 179. num. 47.

CREDITUM.

Morale ex collato beneficio resultans cohæret personæ, nec transit ad successores, fol. 164. n. 39.

CUBICULARII.

In numero 60. Cap. 2. sub n. 9.

CURIA ROMANA.

Quod in concessione officiorum det plumbum pro auro dicitur malignum dicterium. Cap. 4. sub. n. 3.

CURSORES.

Papæ in n. 19. cap. 2. sub. n. 9.
Seu mandatarii Curiæ Gubernatoris sex, sub n. 9 ibid.

CUSTODES.

Primæ catenæ tres cap. 2. sub n. 12.
Secundæ catenæ duo ibid.

D

DAMNUM.

INter contendentes de damno potior est conditio ejus, qui agit de majori damno eique major assistit æquitas. Cap. 15. n. 1. & fol. 199. n. 19.
Obligatio restituendi damna passa refertur ad damna passa de proprio, fol. 141. n. 28.
Damna, & interesse præstanda ex motu proprio Beati Pii V. in quibus casibus essent reficienda, fol. 187. n. 8.
Damna, & interesse dicuntur restitui, & non solvi, fol. 210. num. 14.
Majus esset Secretariorum si non consequerunt integrum pretium per eos exbursatum, quam damnum Cameræ, si solveret augmentum pretii, quod non recepit, & de ratione, fol. 204. n. 22. & 25.

DATARIA.

In ejus materia standum est officialibus, & expeditoribus, fol. 298. n. 35.
Numquam admisit ad resignandum officia infirmos, & senes, fol. 213. n. 31.

DATARIUS.

Dicitur organum Papæ, quod non dicitur de ministro inferiori, fol. 77. n. 28.

DATIO IN SOLUTUM.

Verificari potest in eo, quod quis non accepit, fol. 198. n. 39.
Differt in aliquibus ab emptione, & venditione, fol. 154. numer. 38.

DECISIO.

Rotæ in causa Secretariorum Apostolicorum registratur, fol. 137. & ejus revocatoria fol. 224.
Discursus editus contra primam decisionem, fol. 128.
Romana hæreditatis 8. Februarii 1680. coram R. PP. Ursino in quibus terminis procedat fol. 219. n. 5.
Arguell. 77. declaratur, fol. 184. n. 9.

DECRETUM.

V. Reservatio Decreti.

DEROGATIO.

Constitutionis Pianæ de registranda satis non est, quod sit in confirmatione, sed requiritur, quod sit in actu confirmatio, fol. 200. n. 9.
Regula *De Jure quæsito non tollendo* debet esse specifica, & individualis, ibid. n. 12.

DEROGATORIA.

Appositа in una parte Constitutionis non suffragatur pro altera parte omnino separata, fol. 195. n. 34.

DICTIO.

Taxativa, & personalis nunquam censetur adjecta, ad excludendos heredes, fol. 225. n. 12.
Ad hæc importat restrictionem ad præcedentia, fol. 193. n. 9.
Aliquando importat exceptionem ad regulam, fol. 150. n. 5.
Aut est adversativa, & disjunctiva, fol. 76. n. 15.
Fallit ubi est apposita inter similia, & synonima, n. 16. ibid.
Eos quando stet demonstrativè, non autem taxativè, ibid. n. 26.
Stat demonstrativè, quando conjecturæ concurrunt, & juxta facti circumstantias aliquando referunt ad mediam aliquando non ad immediata, fol. 194. n. 20.
In Constitutione Piana ad quos referatur, num. 21. & 22. ibid.
Est personalissima, & repetit qualitates præcedentes, fol. 137. n. 4. fol. 104. num. 5. fol. 144. num. 18. fol. 208. num. 19. fol. 219. num. 10.
Hujusmodi æquiparationem importat, fol. 157. num. 20. fol. 161. num. 14.
Idcirco dicitur causativa, fol. 162. n. 24.
Nempè est declarativa, fol. 82. n. 38.
Nisi post præcedentes negativam includit affirmativam in casu contrario, fol. 168. n. 33.
Præfatis est repetiva eorum, quæ supradicta fuerunt, fol. 151. n. 9.
Prius adjecta ablativo absoluto inducit formam, fol. 219. n. 2.
Singulis, & *eos* personalitatem significant, fol. 197. n. 28.
Singulis omnes pariformiter determinat, & tribuit cuilibet actum in solidum, fol. 208. n. 17.
Non verificatur in uno dumtaxat, n. 18. ibid.
Et universalis, ac omnes præcisè sine ulla exceptione comprehendit, fol. 214. n. 6.
Tunc denotat extremitatem temporis, fol. 104. n. 2. fol. 137. nu. 4. fol. 158. n. 31. fol. 214. n. 5.
Restringit dispositionem ad causam expressum, fol. 114. n. 34.
Ve Causam finalem denotat disponentis, fol. 162. n. 23.
Est demonstrativa primarie intentionis disponentis, fol. 168. num. 31.

DILIGENTIA.

Omissa non obstat si non fuisset profutura, fol. 106. n. 71.

DISPENSATIO.

De Pecuniis solvi solitis pro dispensationibus matrimonialibus Papa, & Camera non participat, & in quos usus erogetur. C. 4. n. 4.
Istæ

Istæ pecuniæ solvuntur tanquam pro pœna, n. 5. ibid.

DISPOSITIO.

Restricta ad certas personas illas non egreditur, fol. 157. num. 22.
Quælibet recipit declarationem à subjecta materia, ibidem nu. 28.
Ambigua sit ex generalitate sermonis, fol. 159. n. 2.
Ambigua, vel dubia quando dicatur, n. 3. ibid.
Ejus una pars alteram declarat, fol. 160. n. 10.
A causa in præmio expressa regulatur, fol. 162. n. 21.
Clara, & litteralis non indiget interpretatione, fol. 167. nu. 25. & quando talis dicendi sit, ibid. n. 27.

DOMINUS.

Directus consentiens contractui gesto super re feudali non potest amplius illum impugnare, fol. 121. n. 8.
In feudo detecta simulatione pretii facta inter contrahentes ad impediendum exercitium prælationis non impeditur quin possit redire ad retractum pro justo pretio, & fol. 173. n. 44. & 50.

DONATIO.

Non præsumitur, omnisque intellectus est capiendus pro ejus exclusione, fol. 141. n. 24. fol. 187. n. 25, fol. 181. n. 30. fol. 163. nu. 27. & 28. fol. 226. n. 21. fol. 153. n. 29.
Præsertim quando est exorbitans, & nulla concurrit causa donandi, fol. 145. n. 25. maximè si agatur in quantitate notabili fol. 163. n. 29.
Censenda est personalis, & restrictiva ad personas cognitas, fol. 141. sub n. 31.
In ea parte in qua excedit merita dicitur pura, fol. 178. n. 30.
Pro ea excludenda præsumendus est potius error, fol. 163. n. 31. fol. 157. n. 13.
Est actus de sui natura læsivus, unde adversus eam non potest opponi de læsione, fol. 212. n. 11.
Non dicitur ob causam propriè donatio, sed datio ob causam, fol. 163. n. 30.
Non dicitur ob causam quando donator pro illa causa non tenebatur, n. 31. ibid.
Ut dicatur remuneratoria qualia debent esse merita, ibid. num. 33. 35. & 37.
Remuneratoria non datur sine præexistentia meritorum æquipollentium, fol. 167. n. 19.
Ex causa finali arguitur an sit personalis an potius realis, fol. 169. n. 43. & 44.
Dicitur quælibet promissio à liberalitate procedens, ibidem num. 48.
Donationes gratuitæ ex defectu registrationis sunt nullæ, quamvis non essent Cameræ præjudiciales, & motu proprio emanassent, fol. 189. n. 1.
Quando sunt Cameræ præjudiciales opus sunt derogatione reg. *de Jur. quæsit. non tollen.* ibid. n. 2.
Sunt annullatæ ex Constitutione Sixti V. n. 3. ibid.
Revocantur per reg. Cancell. 94.
Item per Constitutionem. Urb. la 30.
Item per Constitutionem Innoc. V. la 13. n. 4. ibid.
Gratuitæ non revocantur ex reg. 62. Cancell. & allis Constitut. Apostolicis, fol 200. n. 15.

DOS.

Constituta in officio, vel isto possesso per virum tanquam re extrajudiciali ad quid vir teneatur erga mulierem. Cap. 12. ex n. 1.
Maritus dicitur restituere dotem promissam, sed non receptam, fol. 208. n. 9.
Pater dicitur restituere dotem exactam à filio non obstante, quod ille nihil habuerit, n. 10. ibid.

E

ECCLESIA.

EAtenus renunciare potest beneficia quatenus illorum respectu adhuc remanet in lucro, & utilitate evidenti, fol. 163. num. 38.

EMOLUMENTA.

V. Pecuniæ. Pretium.
Expeditionum absorbentur ab oneribus aliisque debitis Pontificiis. Cap. 4. n. 6. & seqq.
De rationibus, ob quas solvuntur pecuniæ pro hujusmodi expeditione, ex n. 9. ibid.

EMPTOR.

Officii an, & quando reddatur tutus, & de differentia inter officia, & loca montium. Cap. 8. ex. n. 9.
Emens à donatario Principis si evincatur ab eorum Principe habet actionem contra Cameram ad pretium, fol. 122. n. 11.
Officiorum repræsentant personam sui auctoris, & etiam sine jurium cessione ad effectum excipienda in eorum locum subintrat, & subrogatur, fol 173. n. 56.

ERROR.

Potius præsumendus, quam donatio, fol. 193. n. 31.
Per errorem præsumitur, quoties in dispositione confirmante, & innovante aliquod amplius continetur, quam in confirmata, & innovata, fol. 188. n. 42.
Card. de Luca de Offic. Venal. &c.

EVICTIO.

Ea secuta quale pretium attendatur. Vide v. Pretium.

EXCADENTIÆ.

Feudi dicuntur in fructu, & de effectibus exinde resultantibus. Cap. 3. n. 15. ubi de concessionibus subfeudorum.

EXPEDITIONES.

Aliquæ dicuntur prophanæ pertinentes ad Principatum temporalem. Cap. 4. sub n. 6.
An Papa licitè possit condonare emolumenta expeditionum in præjudicium officialium. Cap. 5. per tot.

EXPRESSIO.

Summæ per modum affirmativum dicitur stare demonstrativè non taxativè, fol. 220. n. 4. fol. 223. n. 12.
Intelligitur rebus sic stantibus, & quatenus valor non fuisset mutatus, ibidem n. 13.
Facta ad favorem alicujus super re, vel pretio operatur, quando aucto valore, vel re etiam augmentum debeatur, fol. 220. n. 6.

EXTENSIO.

V. Prorogatio.

F

FAGNANUS.

IN cap. *ex Epistola de probationibus* explicatur, fol. 81. num. 44. fol. 195. n. 29. fol. 199. n. 5. & 11. & fol. 227. n. 40.

FISCUS.

An, & quando pro eo sit in dubio respondendum. Cap. 15. nu. 17. & fol. 86. ex n. 51. ubi plenè, fol. 141. ex n. 34.
De triplici ejus specie. Cap. 15. num. 18. & fol. 142. num. 35. & seq.
Non tenetur ad pœnas conventionales, vel alia damna. Cap. 17. num. 6.
Obligatus ad præstandam evictionem non tenetur nisi ad simplum quamvis promisisset duplum, vel triplum, fol. 77. n. 44. fol. 79. n. 16. fol. 87. n. 26.
Ubi præsertim evictio sequatur ex natura contractu, fol. 119. n. 20.
Tenetur tamen ad damna, & interesse, fol. 92. n. 7. fol. 199. num. 20.
Intellige quando Princeps processit, uti privatus non quando uti Princeps ex causa publica, fol. 92. n. 8.
Non esset regulandus jure privatorum, fol. 88. n. 25.
In dubio pronunciandum contra Fiscum, fol. 111. n. 40. fol. 181. num. 31.
Declara prout, fol. 143. ex n. 34. & fol. 146. sub n. 34.
Non tenetur ad stipulationem ex qua sibi emergit læsio enormissima, fol. 143. n. 29.
De ejus privilegio non solvendi nisi cum potest, fol. 149. n. 31.
Ejus causa dicitur publica, fol. 178. n. 24.
Non tenetur restituere nisi pretium receptum, fol. 199. n. 6. fol. 230. n. 15.
Qui contra eum in dubio judicat non delinquit si Fiscus sit pœnalis, & odibilis, fol. 235. n. 33.
Secus si Fiscus, seu Camera contendat de damno vitando, quo casu pro ea est in dubio pronunciandum, num. 34. ibid. fol. 230. num. 20.
Vel potius non repræsentat Fiscum pœnalem, ibid. n. 19.
Tenetur tantum ad simplum, & non ad aliud. fol. 167. n. 23.

FRAUS.

Persæpè intercedere solet ad obtinendas resignationes, seu impendendas vacationes officiorum, fol. 172. n. 45.
Nunquam præsumitur præcipuè in honestis personis, ibidem num. 47.
Non solùm ex maximo, sed etiam ex modico pretio colligitur, fol. 173. n. 49.
Et simulatio, quæ committitur in pretio difficulter reperitur, n. 51. ibid.

FRUCTUS.

Qualis dicatur contra distinctus à proprietate. Cap. 3. n. 2.
In vitalitiis habet naturam sortis, & de ratione. Dict. Cap. 8. n. 2. & seq.
Et in quo consistat fructus, n. 4. ibid.
Est longè major. Cap. 12. n. 8.
Fructus longè excedentes, & exuberantes imputantur in sortem, fol. 189. n. 45.

G

GABELLA.

NOva non debetur in casu redemptionis census, fol. 143. num. 5.

GRATIA.

Principis est strictè interpretanda, ita suadente motivo publicæ utilitatis. fol. 172. n. 18.
Quo casu est in totum revocabilis, n. 19. ibid.
Maximè si sit gratiosa; n. 20. ibid.

Prædecessoris parcius servari debet ubi motivum publicæ utilitatis supervenit, ibid. n. 24.
Principis concessa in favorem non debet retorqueri in odium, fol. 173. n. 65.
Dummodo tamen intentio disponentis sit clara secus si dubia, & defectuosa, n. 66. ibid.
Principis potest etiam interpretari per inferiorem, nu. 68. ibid.
Ad sciendum, an sit personalis debet inspici voluntas concedentis, fol. 196. n. 45.
Principis taliter interpretari debet, ut augeat non autem minuat jura ejus, cui gratia confertur, fol. 210. n. 4.
Quæ non est Cameræ prædijudicialis non continetur sub Constitutionibus revocatoriis. fol. 212. n. 1.
Personalis cum personis extinguitur, fol. 168. n. 34.
Personalis ex quibus arguatur, ibid. n. 15. & 16. & seq.
Et quid in gratiis motu proprio factis, fol. 169. n. 46.
Quando deveniat à Juris tramite præsumitur personalis, ibid. num. 52.
Latè intelligenda, ibid. n. 53.
Declara, ibid. n. 54. & 55.
Papæ perficitur à sola Signatura, fol. 199. n. 51. fol. 106. num. 64. fol. 116. n. 33.
Neque expirat per obitum Papæ, fol. 103. num. 52. fol. 106. num. 66.
Etiam si facta non fuerit expeditio litterarum, fol. 110. nu. 65. fol. 116. n. 34.
Habetur pro impetrata in odium ejus qui præstitit impedimentum impetrationi, fol. 199. n. 54.

H

HÆRES.

Fideicommisso gravatus, vel beneficatus obligatus ad redditionem rationis, an percipiat emolumenta officii vacabilis & cujus sint damna vacationis. Cap. 12. n. 11. & 12.
Est eadem persona cum defuncto, fol. 226. n. 11.

HOSTIARII.

Primæ, & secundæ Cameræ quinque. Cap. 2. sub n. 12.

I

IMPERITIA.

An sit magis Reipublicæ præjudicialis, quam nequitia. Cap. 4. num. 1.
Et quinam Judices, & Rectores sint magis proficui, an iniqui docti, vel probi sed imperiti. Dict. Cap. 4. n. 2.

IMPUTATIO.

An, & quando officia imputentur in legitimam. Cap. 6. ex n. 16.
Quando locus esset imputationi intelligitur quatenus ipse velit, n. 19. ibid.
De imputatione officiorum majorum, & Prælatitiorum, & de differentia inter ista, & alia officia, n. 20. ibid.

INDEBITUM.

Non consideratur respectu solventis, an debeat, sed respectu recipientis, an sibi debeatur, fol. 126. n. 4.
Non dicitur si præcedenter aderat obligatio restituendi, quod non fuerat receptum, ibid. n. 5.

INÆQUALITAS.

In omni contractu vitanda, fol. 187. n. 21.

INSTRUMENTUM.

Facit rem notoriam probatam, & manifestam, fol. 174. n. 46.

INTENTIO.

Intentionis defectus etiam in motu proprio, fol. 174. n. 67.
Diversa disponentis convincitur ex discretivo modo loquendi, fol. 178. n. 11. & fol. 199. n. 4.
Et mens disponentis ex verbis desumitur, fol. 210. n. 1.
Ex proœmio dispositionis deprehenditur, fol. 162. n. 20.

INTERPRETATIO.

In claris non intrat, fol. 169. n. 1. fol. 204. n. 10.
In concessione Principis stricte fit quando eam exquirit subjecta materia, n. 4. ibid.
Quæ inducit donationem, & jacturam omnino irritanda, fol. 181. num. 25.
Maximè quæ est nimis prædijudicialis, ibid. n. 26.
In dubio ea sumenda esset, quæ est æquitatis consona, fol. 187. num. 20.
Quælibet sumi debet etiam cum verborum impropriatione pro excludenda mera donatione, fol. 88. n. 30.
Dubiæ voluntatis Papæ solum spectat ad Successorem, ibidem num. 36.
Inductiva correctionis est fugienda, fol. 188. n. 43.
Ea sumi debet, quæ superfluitatem excludat, fol. 189. num. 10. & 11.
Papæ successoris summopere attenditur in privilegiis concessis ab antecessore, fol. 193. n. 8.
Ea sumenda est, quæ excludat contradictionem, & correctionem, fol. 194. n. 10.
Mens verisimilis concedentis attenditur ad interpretationem cujuscumque dispositionis, fol. 151. n. 10. & fol. 152. n. 13.
Ea summenda est, ut promittens minus, quam possibile sit remaneat gravatus, fol. 153. n. 28.

JUDEX.

Doctus, & iniquus, an sit magis proficuus, quam probus, sed imperitus. Cap. 4. n. 1. & 2.
Supplere non potest in iis, quæ sunt facti, fol. 224. n. 1.

JURA.

Vitalitia resignata remanent libera à quibuscunque vinculis, quibus penes resignationem subjacebant, fol. 227. n. 28.
Licet de uno in alium per resignationem transeant, tamen semper dicuntur eadem, quæ à Principe primo loco concessa fuerunt, fol. 154. n. 39.

JUSTITIA.

Distributiva, in quo differat à commutativa. Cap. 17. n. 7.
Est constans, & perpetua voluntas unicuique jus suum tribuendi, fol. 215. n. 11.

L

LÆSIO.

Non de facili cadit in juribus vitalitiis. Cap. 3. n. 10.
In materia contractuum vitalitiorum regulatur à facilitate, vel difficultate vacationis, & lucri, fol. 190. n. 8.
Minor requiritur ad succurrendum Cameræ, quam privato, eique sufficit in sexta parte, ibid. n. 10.
Si sit ultrà bessem esset locus revocationi absque eo, quod opus sit remedio restitutionis, n. 11. ibid.
Ad effectum eam dignoscendi attendi debet tempus contractus, n. 12. ibid.
Limita in contractu qui habet tractum successivum, in quo etiam læsio superveniens operatur revocationem, n. 12. ibid.
Superveniens inducit revocationem in gratiis, & privilegiis, ibid. n. 16.
Enormissima Cameræ qualiter consideretur, fol. 196. num. 39. & 40.
An de ea possit opponi adversus donationem. V. v. Donatio.
Probanda esset præcisè de tempore actus læsivi, fol. 213. n. 14.
In concessionibus onerosis ea, quæ superveniunt non computantur ad firmandam læsionem, ibid. n. 15.
Ad illam justificandam calculari prius debet tota utilitas, quæ ex actu pervenit in eum qui dicit se læsum, ibid. n. 18.
Inallegabilis redditur ob augmentum fructuum, quod derivavit ex causis incertis, & eventualibus quodve cessare potest ad libitum Principis, ibid. n. 25.
Ut excludatur omnis interpretatio sumenda esset, fol. 226. n. 24. fol. 229. n. 10.

LAUDEMIA.

Dicuntur fructus qui spectant ad renovantem. Cap. 3. n. 16.

LEX.

Quæ cœpit esse injusta efficaciam amittit, fol. 147. n. 21.
Non dicitur à posteriori correcta, nisi constat de voluntate corrigendi, fol. 149. n. 13.
Generalis, & fundamentalis qualificat omnes alias ex post super eadem materia editas, fol. 157. n. 15.
Fundamentalis qualiter qualificat, & determinat, aliasque leges ad sui intellectum trahat, fol. 165. n. 1.
Confirmans debet intelligi ad limites legis confirmatæ, ibidem num. 7.
Posterior debet in dubio intelligi juxta limites legis præcedentis, fol. 169. n. 58.
Leges particulares prævalent generalibus Cap. 17. n. 1.
Leges dicuntur generales, quando tangunt totum Collegium, fol. 85. n. 37.
Contra fol. 199. n. 26. & fol. 100. n. 40.
Et quando sunt latæ pro communi bono Dict. fol. 85. nu. 40.
Novæ correctoriæ antiquarum sunt strictissimè intelligendæ, ut quo minus priores corrigant, fol. 80. n. 18. fol. 141. n. 22.
Universales in quo differunt à præcepto, fol. 85. n. 38.
Et quando dicantur tales, fol. 199. n. 26. & 27. & fol. 100. n. 40. fol. 111. ex n. 19.
Pacta apposita ab habente potestatem legis condendæ vim legis habent, fol. 106. n. 69.
Non dicuntur universales, quod respiciunt certas personas, fol. 114. n. 31.
Non est præsumenda earum correctio, fol. 141. n. 22.

LITTERÆ APOSTOLICÆ.

Eorum expeditio super gratia signata tempore non suspecto nullo modo potest impediri, fol. 106. n. 68.
Non licet illas redarguere de mala latinitate, fol. 141. n. 13.

LOCA MONTIUM.

In eis fit restitutio pretii intrinseci non autem augmenti, quod resignatarius persolvit resignanti, fol. 88. n. 41.
Si auferantur à Principe, reficiendum est possessori totum id quod sua interesset, ibid. n. 45.
Intellige sine causa, secus si perveniat ex causa publica, num. 46. ibid.
Loca Montis Julii vacabilis non fuerunt suppressa per Beatum Pium, sed eorum fructus reducti, fol. 205. n. 21.
Cum extinguuntur restituitur solum pretium intrinsecum, non autem extrinsecum, fol. 228. n. 31. fol. 230. n. 18.

M

MAGISTRI.

Registri supplicationum in numero octavo. cap. 2. sub n. 9.
Bullarum num. sex sub num. 9. ibid.

MALA FIDES.

Ex superventa notitia, non inducitur in eo qui prosequitur instantiam inceptam cum bona fide de tempore non suspecto, fol. 124. num. 34.

MATERIA.

Deficiente deficit materiatum, fol. 158. n. 32. & 33.

MAZZERII.

In n. 25. cap. 2. sub. num. 12.

MILITES.

Lauretani sunt in numero 330. cap. 2. sub n. 12.
Lilii in num. 350. ibid.
Pii in num. 671. ibid.
S. Petri in num. 401. ibid.
S. Pauli in num. 200. ibid.

MILITIÆ.

Important idem quod officia venalia nostri temporis. Cap. 1. num. 5.
Et in aliquibus verificatur de præsenti idem nomen, sub nu. 5. ibidem.

MONETA.

Proximè reprobanda non liberat debitorem scienter solventem, fol. 206. n. 73. fol. 112. n. 60.

MOTUS.

Proprius Beati Pii V. in ordine ad Segretarios Apostolicos, fol. 59.
Et brevia expedita ab eodem Pio in vim dicti Motus proprii fol. 62. & 67. fol. 173. n. 15.
Expenditur dictus Motus proprius, fol. 75. cum seqq.
Fuit simpliciter confirmativus privilegiorum Collegii ex declaratione ipsorum Secretariorum, fol. 186. nu. 5. & fol. 193. num. 7.
Damna, & interesse præstanda ex dicto Motu proprio in quibus casibus essent reficienda, fol. 186. n. 8.
Satis dicitur operativum in confirmatione, & innovatione privilegiorum, quatenus, vel essent revocata, vel inobservata, fol. 188. n. 39.
In quo ampliet Constitutionem Innocentii, fol. 189. n. 14.
Proprius Gregorii XV. super eadem materia, fol. 63.
Proprius suppressionis Segretariorum S. D. N. Innoc. XI. fol. 72.
Alter motus proprius super confirmatione sententiæ Thesaurarii Generalis, fol. 231.

N

NEGATIVA.

Probatur ex diligentiis factis in libris, ubi aliquod erat registrandum, fol. 199. n. 3.
Est probanda ab eo qui in illa se fundat, fol. 206. n. 26.

NOTARII.

Seu Secretarii Cameræ quatuor. cap. 2. sub n. 9.
Rotæ quatuor, ibid.
Cardinalis Vicarii quatuor, ibid.
De pluribus aliis Notariorum speciebus singulorum Tribunalium sub n. 9. ibid.
Auditoris Cameræ decem, ibid.
An teneantur de facto subsituti. cap. 19. n. 5.

NOVATIO.

Non præsumitur nisi expresse dicatur, fol. 141. n. 23. fol. 225. n. 9. & fol. 148. n. 36.
Non inducitur quamvis in posteriori contractu novæ conditiones & qualitates apponantur, fol. 149. n. 14.

NULLITAS.

Oriens ex non expresso defectu registrationis gratiæ inficit gratiam, fol. 226. n. 16.

NUMERUS.

Officialium habentium aliquam administrationem. cap. 2. n. 9.
Et de numero illorum, qui nullam habent annexam administrationem, n. 12. ibid.

O

OBLIGATIO.

Dicitur odiosa, & stricti juris proinde est restringenda, fol. 180. n. 15.
Interpretatio semper facienda est, quæ eam excludat, n. 16. ibid.
Quis censeri debet obligatus minus, quam fieri potest, nu. 19. ibid.
In dispositiones obligatoria debet sumi significatus promissori magis favorabilis, fol. 188. n. 28.
Semper restringitur ad minorem summam si major summa sit stipulata, & minor promissa, vel è contra, fol. 186. n. 3.

OBSERVANTIA.

Non juvat quoties concurrit altera observantia in casu contrario fol. 105. n. 54.
In concursu duplicis observantiæ prævalet conformis juris dispositioni, ibid. n. 55.
Dicitur optima interpres, fol. 110. nu. 13. fol. 182. nu. 28. fol. 168. num. 24.
Etiam si verborum intellectus esset violentus, & improprius n. 14. ibid.
Probanda est in casu individuo, fol. 111. n. 39.
Non est pro ea recurrendum ad nationes finitimas, quando adsunt exempla in proprio Principatu, fol. 119. n. 15.
Disponentis declarat ejus voluntatem dubiam, fol. 187. n. 14.
Una cum cursu longissimi temporis facit præsumere registrationem, fol. 195. n. 31. fol. 212. n. 3.
Probanda est in puncto de quo agitur, fol. 195. n. 32.
Interpretativa, quæ est vicinior actui, qui interpretatur attendenda venit, fol. 197. n. 12.
Maximè si desumatur ex actibus ipsius dispositionis, ibidem num. 13.
Non sufficit probata in uno de contentis in gratia, sed est probanda in puncto individuali de quo agitur, fol. 199. n. 1.
Quamvis effluxerit tempus centum annorum, n. 2. ibid.
Et est probanda cum omnibus suis qualitatibus, fol. 211. num. 12. fol. 211. nu. 13.
Et solutum demonstrant mentem legislatoris, fol. 230. n. 11.
Disponentis circa dispositiones suæ interpretationem servanda est, fol. 161. nu. 11.
In duobus intellectibus ejusdem dispositionis ille prævalere debet, qui habet pro se observantiam etiamsi altera sit de jure verior, ibid. n. 12.
In casibus individualibus cæteris præfertur, ibid. n. 13.

OFFICIA VENALIA ROMANÆ CURIÆ.

An iis inferri valeat ad consimilia officia aliorum Principatuum, cap. 1. sub n. 4.
Antiquus erat usus hujusmodi officiorum apud Romanos sub nomine *Militiarum*. Dict. cap. 1. n. 5.
Et aliqua etiam de præsenti appellantur sub eodem nomine sub n. 5. ibid.
Dicuntur de Regalibus, & extra privatum comercium. D. cap. 1. n. 6. cap. 6. n. 1.
Possideri non possunt sine titulo, de quo possessores tenentur docere. cap. 6. n. 1.
Præsertim officia Capitolina, & de ratione. Dict. cap. 9. n. 2.
Secus in officiis Papalibus, & de ratione differentiæ, ibid.
Populi Romani, seu Capitolina ex concessione Principis spectant ad eumdem populum. cap. 1. sub nu. ibid.
De his agitur cap. 2. nu. 13.
Cancellariæ, vel Datariæ, quare non appellentur. cap. 2. n. 1.
Distinguuntur in tria genera, seu species diversas. Dict. cap. 2. n. 2. & seq.
Quæ sint officia Prælatitia, & primi ordinis, n. 3. ibid.
Et de altera subdistinctione inter Camerales, & Cancellariæ & inter Constituentes Collegium, vel non, sub n. 3. ibid.
Commendabilis esset distinctio officiorum utriusque Principatus temporalis, & spiritualis, & quare non adsit. Dict. cap. 2. num. 5.
Quænam sint officia Prælatitia singularia non constituentia Collegia, n. 7. ibid.
Et de iis, quæ constituunt Collegium, n. 8. ibid.
De iis, quæ nullam exigunt administrationem, n. 10. ibid.
De differentia inter officia Cameralia, & Capitolina. cap. 6. num. 2.
Quid propriè contineat eorum concessio. cap. 3. n. 6.
Præventivè an concedi valeant in præjudicium successorum. cap. 3. n. 12. & seq.
Vacatio ipsorum prodest dominis de eo tempore possessoribus. D. Cap. 3. nu. 17.
Venalitas, & respectivè eorum vacatio per promotionem ad Cardinalatum, an aliquam contineat simoniam, vel aliam turpitudinem. cap. 4. per tot.
Et de erroribus malignantium, & imperitorum in hac materia. Dict. Cap. 4. n. 3.
De donativis hujusmodi officiorum cap. 4. n. 13.
Tribus modis, vel titulis concedi, ac respectivè acquiri solet n. Cap. 9. ex n. 3.

Et de differentia inter unum, & alterum concessionis modum in ordine ad expressionem pretii. Dict. Cap. 6. n. 4.
Si officium acquiritur de pecunia unius in persona alterius, ad quem illud pertineat. Cap. 6. n. 5.
Non admittunt simulationem. D. Cap. 6. n. 13.
Sæpè cantat in personis eorum, quæ ignorantur, n. 14. ib.
An censeantur donata ei in cujus persona quæsita sunt, n. 15. ibid.
An, & quando imputentur in legitimam D. Cap. 6. ex n. 16.
An, & quomodo dicantur esse in commercio ad instar bonorum allodialium. Cap. 7. ex n. 1
Quid de pretio, ejusque commoditate. Dict. Cap. 7. ex n. 9. & fol. 112. n. 50.
Resignari quando valeant. Vid. Cap. 7. cum seq. Resignatio.
In quo differant à censibus vitalitiis Cap. 9. n. 11.
De officiis perpetuis, & non vacabilibus, & an pro istis debita sint quindennia. Cap. 9. n. 12. & 13.
Quando officium dicatur perpetuum, & hæreditarium. nu. 15. ibid.
De facilitate nominandi, n. 16. ibid
Non sunt in libero comercio licet sint perpetua, n. 18. ibid.
An dominium istorum officiorum acquiratur officiali; Cap. 9. n. 17.
De capacitate necessaria ad obtinenda hujusmodi officia, & an mulieres, infantes, & idiotæ sint capaces. Cap. 11. per tot.
De capacitate necessaria ad officia prælatitia, n. 1. ibid.
De portionibus sunt capaces etiam mulieres, n. 3. ibid.
Quid propriè sint hujusmodi portiones. Dict. Cap. 11. n. 6. & 7. ubi assimilantur pensionibus, quæ reservantur super beneficiis, n. 7. ibid.
Officii commodum quando sit personarum incapacium, n. 5. ibid.
An autem officium datum personæ capaci contemplatione personæ incapacis vacet per mortem officialis si supereat persona contemplata, n. 9. ibid.
De capacitate infantium, illiteratorum, & religiosorum D. Cap. 11. n. 8.
De corruptione officiorum, quæ in erectione optimum finem habuerunt. Cap. 14. n. 3.
Quare extingui non possint invitis officialibus. Cap. 14. num. 18 V. Suppressio.
Quænam commoda, vel respective incommoda remaneant in hujusmodi officiorum possessoribus etiam post dimissum officium. Cap. 18. per tot.
Et de oneribus, ad quæ officialis dimisso officio tenetur. D. Cap. 18. n. 11.
Quando onera afficiant officia etiam post vacationem, num. 12. & seq. ibid.
Dicuntur habere emolumentum eventuale, fol. 79. n. 20.
Venduntur habito respectu ad emolumenta, quæ officialis percipere potest sua vita durante, fol. 83. n. 16.
Æquiparantur censibus vitalitiis, n. 17. ib.
Facultas illa resignandi est pretio æstimabilis, fol. 84. n. 27.
Papa donans hujusmodi officia censetur donare emolumenta quousque sequatur suppressio, fol. 89. n. 8.
Censetur Cameram prius recepisse pretium à donatariis & postea Papam illis, mediante donatione, illud restituisse, fol. 99. n. 29. fol. 105. n. 26. fol 110. n. 23.
Pontifices possunt gratis, & liberè de hujusmodi officiis disponere, fol. 99. ex n. 29. fol. 110. ex n. 16.
Donationes gratuitæ officiorum sunt revocatæ per Regulam Cancellariæ, & Constitutiones, de quibus, fol. 140. n. 30.
Sunt invalidæ nisi registrentur in Camera, & derogetur regulæ de jure quæsito, ibid. n. 31.
Ex decreto Papæ fieri possunt patrimonialia hæreditaria, fol. 110. num. 19.
Publica fides, & comercium non patitur, quod emens officia teneatur gradatim usque ad originem primæ acquisitionis inquirere an pretium fuerit Datariæ persolutum, ibid. n. 26.
Si à Papa supprimantur ex causa publicæ utilitatis; vel necessitatis tenetur justum pretium persolvere, fol. 111. n. 33.
Justum autem pretium dicitur currens de tempore suppressionis, ibid. n. 34. & seq. v. Suppressio, & infrà.
Donata non potest Princeps adimere donatario nisi soluto pretio vel data æquali recompensa, fol. 127. n. 10.
Sunt specialissimi regalia, fol. 172. n. 8. & fol. 180. n. 41.
Non possunt separari à dominio Principis, n. 42. ibid.
Eorum resignatio qualiter, & à quo concessa. V. Secretarius.
In casu suppressionis eorum, quid restituatur, & quomodo, fol. 182. n. 3.
Data censetur revocabiliter, & sub periculo redemptionis, fol. 187. nu. 9.
Vacabilia resignari non possunt absque consensu Principis, qui senibus, & infirmis denegatur, fol. 190. n. 7.
Eorum vacationes favore Cameræ enumerantur, fol. 206. num. 34. & 35.
In eorum suppressione restituendum est pretium indistinctè omnibus, & officialibus, & senibus, & infirmi aliàs inhabilibus ad resignandum, ibid. n. 36.
In officiis ex eorum natura resignabilibus an locum habeat reg. 64. Cancellariæ. Vide v. Regula.
Venialia Romanæ Curiæ de jure resignari possunt in articulo mortis, fol. 213. n. 19.
Comprehenduntur sub regula Cancellariæ de infirmis, & dispositione Julii II. & Adriani VI. ibid. n. 20.
Hujusmodi officia ad resignandum nunquam fuerant admissa per Datariam, ibid. n. 21.
Pluries vacarunt ad favorem Cameræ, quæ ex eis notabile lucrum percepit, ibid. n. 22. 23 & 24.
In eorum suppressione de jure à Principe, est restituendum pretium currens, fol. 80. n. 26.
Venalia quoad titulum non sunt in commercio, fol. 230. n. 16.
Illa major quantitas, quæ solvitur in eorum resignatione datur in præmium præstationis consensus, non autem constituit verum pretium intrinsecum officii, ibid. n. 17.
Vitalitia solent redimi pro eorum pretio pro quo à Principe fuerunt vendita, fol. 117. n. 9.
Vitalitia quando resignantur censentur nova in resignatione, ibid n. 29.
De officio assignato in dotem, vel possesso in commoditate per virum tanquam re extradotali ad quid vir teneatur erga mulierem. Cap. 12. n. 1. ubi distinguitur an datum fuerit extimatum, vel inextimatum.
Non possunt tolli à possessore licèt prædecessor injustè illa habuerit, fol. 110. n. 25.
Non sunt in comercio quoad substantiam, fol. 140. n. 10.
OFFICIALES.
An, & quando teneatur de facto substituti. Cap. 19. per tot.
Post dimissum, officium quænam privilegia, vel respectivè incommoda retineat. Cap 18. per tot.
Successor quando teneatur ad onera, & debita prædecessorum. Dict. Cap. 18. sub n. 13. vers. Tunc autem.
Dicitur habere in authorem Principem concedentem, fol. 204. num. 7.
Non debet sub fide publica, & absque ulla ejus culpa proprii patrimonii injuriam pati, ibid. n. 8. & 23.

P

PACTUM.
De retrovendendo quale pretium obliget ad restituendum, fol. 78. n. 45. fol. 91. n. 11. fol. 106. n. 44.
Habens facultatem redimendi pro eodem pretio si consentiat alienari rem redimendam pro majori pretio adhuc sibi non præjudicat, fol. 91. n. 11. fol. 140. n. 15.
In exercitio pacti redimendi attenditur pretium de tempore retroventionis non autem contractus, fol. 173. n. 24.
Limita si respectu rei redimendæ aliqua causa lucrativa concurrat, quia tunc attenditur pretium contractum, n. 35. ibid.
Appositum in Bulla Innocent. VIII. quod deberet restitui certum pretium in casu suppressionis Collegii intelligitur, dummodo postea non fuisset auctum, fol. 223. n. 3.
Pacta servari in contractibus maxima est justitia, fol. 205. n. 11.
PAPA.
Quænam debita, & onera subeat pro bellis in Gallia, & in aliis partibus, de quibus. Cap. 4. sub n. 6.
De quibus emolumentis possit disponere ad favorem conjunctorum, & familiarium, n. 8. ibid.
An possit licitè condonare emolumenta expeditionum in præjudicium Officialium, & de authoritate Collegii Cardinalium. Cap. 5. per tot.
Et de aliquibus controversiis sopitis modo quo. Dict. Cap. 5. num. 2.
Quare in hujusmodi condonatione audiri non soleant Collegia, quæ constituuntur per possessores officiorum, sub num. 6. ibid.
De differentia inter remissionem quæ fit prævio oraculo, seù voto S. Congregationis Consistorialis, & ea, quę fit immediatè ab ipso Papa, n. 65. & seqq. ibid.
Extinguens officium ex pura facultate reputatur tanquam Privatus, fol. 172. n. 21.
Noluisse præsumitur præjudicium successorum, sed in concessionibus censetur se confirmasse dispositioni juris, fol. 178. n. 11.
Non potest ligare successores, fol. 179.
Successor potest mutilare privilegia ab antecessoribus elargita, n. 18. ibid.
Non præsumitur voluisse præjudicare tertio, fol. 182. n. 23.
Multò minus Cameræ, n. 24. ibid. & fol. 158. n. 14.
Ejus assertioni fides præstanda est, fol. 306. n. 6 fol. 168. n. 21.
Nec est in dubium revocanda, fol. 222. n. 8.
Ejus assertio non admittit probationem in contrarium, fol. 215. num. 16.
Ad sui libitum potest disponere de officiis vacantibus, etiam ea donando personis sibi benè visis, fol. 120. n. 15.
V. Princeps.

PARTICIPIUM.
Resolvitur in suum verbum, & relativum, fol. 170. n. 38.
PATROCINIUM.
Principis duplex est proprium, & Reipublicæ, fol. 172. n. 7.
PECUNIA.
Solvi solita pro dispensationibus matrimonialibus in quos usus erogetur. Cap. 4. n. 4.
Solvitur tanquam pro pena, n. 5. ibid.
Quæ obvenit ex expeditionibus Datariæ, & Cancellariæ, & ex venditione officiorum in quos usus erogatur. Dict. Capit. 4. num. 6.
Pecuniarum summæ expressio an stet demonstrativè, vel taxativè, fol. 194. n. 3. fol. 205. n. 1. 2. & 19. & fol. 222. n. 6.
Intellige prout dict. fol. 204. n. 3.
Si tempore solutionis faciendæ reperiatur mutata, attenditur extimatio currens de tempore solutionis, non autem illa de tempore contractus, fol. 222. n. 5.
Data resignantibus non est pretium, sed recognitio, fol. 229. num. 29
PERMUTATIO.
De regressu competente permutanti ad bona propria quando permutata evincuntur. Cap. 16. n. 3. & 7.
Quid contra tertium possessorem, n. 13. ibid.
De pecunia, vel alia re interveniente in permutatione pro adequatione inæqualitatis, n. 5. ibid.
B. PIUS V.
Fuit studiosissimus in tuendis, & custodiendis juribus Cameræ, fol. 178. n. 3. fol. 231. n. 7.
Prohibuit Infeudationes rerum Ecclesiæ, aliasque alienationes refrenavit, n. 4. ibid.
Motus fuit ad confirmanda privilegia Secretariorum, ne ærarium Pontificium redderet exhaustum. n. 5. ibid.
Non est verisimile, quod voluerit gravare successores ad restituendum quod Camera non exegit, n. 6. & 14. ibid.
Ejus motus proprius in prima parte continet contractum, sed in secunda est merè gratuitus, fol. 179. n. 26.
Concessit alterum ex officiis tunc vacans Cardinali de Medices pro scut. 5500. auri, fol 182. n. 5.
Concessionem postea revocavit, & quare, ibid. n. 6.
Dedit in solutum Secretariis officium primò vacaturum in satisfactionem pretii per eos restituendi Cardinali de Medices, num. 8. ibid.
Quid promisit in dicta assignatione, n. 9. ibid.
Ad quid obligavit Cameram, n. 10. ibid.
Concessit facultatem Collegio imponendi censum super redditibus suæ massæ pro restituenda summa prædicta scutor. 5500. auri, n. 11 ibid.
Confirmavit omnia privilegia elargita per Pontifices antecessores n. 12. ibid.
Quomodo jusserit, quod Collegium extingui non posset, fol. 182. num. 13.
Non præsumitur voluisse obligare Cameram ad exorbitantem restitutionem ultra illam demandatam ab Innoc. VIII. & quare, fol. 193. n. 3. & fol. 195. n. 25.
Nec ad restituendum, quod non tenebatur restituere, fol. 187. n. 13.
Nullam donandi causam habuit, ibid. n. 32.
Non est probabile, quod pro pecuniis mutuò, & gratiosè à Secretariis receptis voluerit devenire ad promissionem, quæ poterat usuras redolere, fol. 188 n. 37.
Quid mandavit in reductione fructuum montis Julii, fol. 194. num. 27.
Respexit tam ad tempus suppositionis, quam ad tempus proximum, fol. 196. n. 44.
Indefinitè mandavit restitui singulis Secretariis id, quod in emptione officiorum eos impendisse constiterit, fol. 203. nu. 18. & de ratione, fol. 220. n. 16.
Majora privilegia Secretariis indulsit, quam eis concesserat Innoc. VIII. fol. 205. n. 20. & 24.
Non solùm confirmavit, sed ampliavit privilegia Secretariorum, fol. 211. n. 10.
Imò eos assecuravit, ut in casu suppressionis consequeretur integrum pretium, fol. 218. n. 5. & 7.
In suo motu proprio usus fuit promiscuè verbis denotantibus totalem satisfactionem, fol. 220. n. 14.
Collegium, & Secretarios habuit pro synonymis, fol. 223. num. 3.
Cur demandaverit restitutionem fieri singulis Secretariis, non autem Collegio. ibid. n. 6.
POENA.
Conventionalis de Canonica æquitate non exigitur ultrà interesse. Cap. 17. n. 5.
Fiscus ad istam non tenetur, neque ad alia damna, num. 6. ibid. & fol. 78. n. 12.
Non datur sine culpa, fol. 68. n. 43.
POENITENTIA.
An detur in contractibus, qui licèt perfecti, & concluss sint inter partes, expectant tamen perfectionem à facto tertii. Cap. 8. n. 3.
Quid in beneficiis, & matrimonio, n. 4. ibid.
Quid in locis montium, & officiis. Dict. Cap. 8. n. 7. & 8.
Non datur post perfectionem contractus, fol. 108. n. 70.
POPULUS.
Non debet sub fide publica citrà propriam culpam decipi, fol. 218. n. 23.
PORTIONES.
Ripæ sunt in n. 634. Cap. 2. n. 9.
Sunt capaces etiam mulieres, ibid. & Cap. 21. n. 3.
Quænam sint. Cap. 11. n. 6. & 7.
PRÆLATIO.
Simulatio majoris pretii facta inter contrahentes ad impediendum illius exercitium in feudo Dominum non impedit, quin ea detecta possit ipse redire ad retractum pro justo pretio, fol. 173. n. 44. & 50.
PRÆLATURA.
Ad quem finem sit ordinata. cap. 2. sub n. 3.
PRÆSIDENTES.
Annonæ in num. 141. cap. 2. sub n. 12.
PRETIUM. Vide Pecunia.
Officii Auditoratus Cameræ, & Thesaurarii. cap. 2, n. 6.
Clericatum Cameræ dict. cap. 2. n. 8.
Prothonotariorum Apostolicorum de numero participantium non est fixum, sed varium, sub n. 8. ibid.
Officiorum vacabilium, an habeat naturam sortis, vel potius fructuum. cap. 3. per tot.
Pecunia, quæ solvitur pro eorum concessione non est verum pretium. cap. 3. n. 9.
Quomodo explicetur in supplicationibus, cap. 6. num. 4. ubi datur distinctio.
Quare solvatur pro officiis majoribus, & Prælatitii. cap. 4. n. 12. cap. 13. n. 181.
Officii an dicatur esse in libero commercio. Cap. 7. ex num. 9. cap. 10. num. 6. cap. 11. num. 4. Vide fol. 108. n. 69. & 61. fol. 111. num. 38.
Quando succedat loco rei, & sit ejusdem naturæ, n. 10. ibid.
Officiorum non vacabilium est duplicatum. cap. 9. n. 8.
Intrinsecum, & extrinsecum distinguitur. Cap. 15. n. 19.
Restituendum in casu suppressionis officiorum quale sit. Cap. 15 cum seq. & plenius post tract. fol. 74. cum seq. ad finem.
Vid. Suppressio, Princeps.
Justum quale dicatur, fol. 98. num. 36. fol. 103. num. 39. fol. 105. num. 14.
Illius augmentum, & decrementum cedit favore illius, qui est Dominus, fol. 106. n. 40.
Evictione secuta restituendum est illud, quod currit, non illud, pro quo fuit facta venditio, ibid. n. 43.
Quando est taxatum à lege non attenditur ejus augmentum, secus quando est arbitrarium, fol. 115. n. 24.
De tempore retroventionis, non autem contractus attenditur in exercitio pacti redimendi, fol. 172. num. 34.
Limita si respectu rei redimendæ aliqua causa lucrativa concurrat, quia tunc attenditur pretium contractus, ibid. n. 35.
Rerum taxari solet ex redditibus, ibid. n. 39.
An ejus simulatio inter contrahentes facta ad impediendum exercitium prælationis in feudo Domino directo impediat quin ea detecta possit ipse redire ad retractum pro justo pretio. Vide v. Prælatio.
Non solùm ex maximo, sed etiam ex modico pretio fraus præsumitur, fol. 173. n. 49.
Fraudes, & simulationes, quæ in eo committuntur difficulter reperiuntur, ibid. n. 51.
Acceptum an restituere teneatur Princeps in suppressione facta per viam legis generalis, ibid. v. Princeps.
Majus conventum inter resignantem, & resignatarium, non valet immutare naturam officiorum, fol. 201. n. 8.
Acceptum debet restitui per debitorem cessum, quamvis cessio fuerit, vel pro majori, vel pro minori pretio, ibid. n. 9.
Qualiter restituendum in suppressione officiorum. Vide v. Suppressio.
Auctum venit loco damnorum, & interesse, fol. 209. n. 34.
Venit accidentale, ibid. n. 35.
Integrum restituendum est ex dispositione Bullæ Pianæ singulis Secretariis, fol. 215. n. 10. & 11.
Intellige de Secretariis viventibus de tempore suppressionis nulla facta differentia an pretium esset solutum Datariæ, vel resignantibus, ibid. n. 12. 13. usque ad 22.
Officiorum est in commercio, & æquiparatur rei merè allodiali, fol. 218. num. 25.
Currens de tempore evictionis non illud cum quo fuit facta venditio attenditur secuta evictione, fol 220. n. 9.
In retroventione currens de tempore retroventionis attenditur, non autem pacti de retrovendendo, fol. 221.
Justum dicitur de tempore suppressionis, ibid. n. 2.

Intrinsecum, an verò extrinsecum restituendum in extinctione locorum montium, v. Loca montium.
Vid. Princeps.

PRINCEPS.

Quid sit. Cap. 5. sub n. 1.
Legatur lege justitiæ, honestatis, & congruentiæ. Dict. Cap. 5. n. 1. & fol. 111. n. 27.
Quare facta Principum non de facili convinci possunt de justitia. Dict. cap. 5. n. 9.
Non tenetur ad restitutionem pretii quoties per viam legis generalis, & ex causa publicæ utilitatis rem subditi aufert, fol. 81. nu. 23. fol. 85. ex num. 28. fol. 89. ex num. 22. fol. 99. fol. 106. n. 46. fol. 110. n. 28. & seqq. fol. 122. n. 12. cum seqq.
Vel restitutio licitè promittitur in statu pinguiori Ærarii, fol. 81. n. 24.
Hujusmodi tamen promissiones, rarò, vel nunquam executioni demandatur, n. 25. ibid.
Causa publica justificatur per assertionem Principis, fol. 85. num. 30.
Non sufficit pro motivo publicæ utilitatis præjudicium aliquorum, vel utilitas patrimonii, & Fisci, fol. 106. n. 50.
Contractus Cameræ læsivos tenetur rescindere, fol. 84. n. 3.
Nisi contrahentes obligationem æquivalentis quantitatis ad æqualitatem contractus redegerint, ibid. n. 7.
Quod non teneatur ad observantiam contractus læsivi. ibid. num. 8.
Ut Principi succurratur minor læsio requiritur, quam in privatis, fol. 85. n. 19.
Et qualis læsio sufficiat ex n. 20.
In contractibus, & pactis habetur jure privati. cap. 13. n. 13. cap. 14. n. 16. cap. 17. n. 14.
Et quando dicatur contravenire, & violare fidem. Dict. cap. 13. n. 16.
Factum ipsius quando dicatur casus. Cap. 16. num. 11. Cap. 17. num. 11.
De duplici ejus persona. Dict. Cap. 16. n. 12.
Non afficitur irrevocabilitate donationi. cap. 17. n. 12.
An, & quando possit donare. cap. 18. n. 16.
Revocare quando valeat gratias, & contractus. cap. 17. ex num. 17.
De differentia inter revocationes particulares, & generales n. 10. ibid.
De obligatione dandi officiali privato excambium. cap. 17. num. 21.
Nemo sub illius fide est decipiendus, fol. 116. n 43.
Antecessor non potest in præjudicium successorum regalia dissipare, etiam per viam contractus, fol. 84. n. 9.
Ex quacunque justa causa potest ad mere bona privatis nullo, vel modico pretio soluto, fol. 85. n. 33.
Contr. fol. 99. n. 33. & fol. 106. n. 37. ex n. 46. fol. 122. n. 12.
Præsertim in vindicatione Regalium. Dict. fol. 85. n. 35.
Contr. fol. 106. ex n. 46.
Debet primò repetere ab iis, a quibus inopiæ causa forsan derivavit, fol. 85. n. 35.
Quale pretium dicatur justum, fol. 120. n. 13. v. Pretium.
Quando dicatur legibus subjectus, fol. 85. n. 41. & seqq.
Clausula *de plenitudine potestatis* importat usum absolutæ potestatis, n. 42. ibid.
Ejus factum connumeratur inter casus fortuitos, fol. 89. n. 35.
Absurdum est sub publica ejus fide emptores falli, fol. 101. ex nu. 61. fol. 106. n. 72.
Ex justa causa non potest revocare concessionem onerosam, nisi facta integrali acceptorum restitutione, fol. 101. n. 8. fol. 108. n. 34. fol. 113. n. 22. fol. 132. ex n. 23. fol. 221. n. 11.
Justæ causæ in eo præsumuntur, fol. 103. n. 33.
De potestate ordinaria non potest donationem à se, aut antecessore factam revocare, seu limitare, fol. 110. n. 20.
Maximè si sit perpetua, & irrevocabilis, n. 21. ibid.
Ex revocando donationem tenetur integrum valorem refundere, fol. 110. n. 22. fol. 115. n. 22. fol. 121. n. 10.
Declara ut possint revocari concessiones gratuitæ, quoties publicæ utilitati non potest esse consultum, fol. 111. nu. 30.
Consulere debet publicæ utilitati alio modo, quam lædendo jus alteri quæsitum, fol. 113. n. 21.
Illius resolutio post maturam discussionem est pro lege servanda, fol. 123. n. 24. fol. 212. n. 7.
Tenetur servare leges, & est subjectus contractibus, fol. 127. num. 23.
Amplia, ut neque de plenitudine potestatis contravenire valeat contractui, n. 24. ibid.
Habet duplex patrimonium proprium, & Reipublicæ, fol. 172. num. 7.
Sine rationabili causa non decet, ut alienet ea, quæ sunt Reipublicæ, & Coronæ, n. 9. ibid.
Dicitur maritus, & Caput Reipublicæ, fol. 173. n. 22.
Ei non licet aliquid in Reipublicæ detrimentum elargiri, nu. 23. ibid.
Ubi motivum publicæ utilitatis supervenit parcius servare debet gratiam prædecessoris, n. 24. ibid.
Revocans ex causa publicæ utilitatis concessionem partim onerosam, partimque gratuitam non restituit pretium pro ea parte, quæ vergit ad gratiam, ibid. n. 25.
Ejus potestas est debilior in re aperienda, quam in aperta, fol. 172. num. 36.
In ejus concessione defectus voluntatis arguitur ex inobservantia eorum, quæ sunt de stylo, fol. 173. n. 62.
Redimere potest res à suo patrimonio alienatas pro illomet pretio, quo distractæ fuerunt, fol. 177. n. 12.
Potest restituto pretio luere officium alicui venditum, alterique pro libito tradere, n. 13. ibid.
Potest revocare privilegium subdito concessum, fol. 178. n. 19.
Maximè si sit electivus, qui Jura principatus non metitur ab antecessore, ibid. n. 20.
Potest sine causa revocare privilegium merè lucrativum, prout ex causa publicæ utilitatis potest etiam revocare onerosum, ib. n. 21. & 22.
Debet habere rata privilegia gratuita ab antecessoribus concessa, ibid. n. 31.
Ea revocando dicitur bonis moribus inimicus, sibique injuriosus, ibid. n. 32.
Limita ubi revocatio suadetur à publico bono, ibidem numer. 33.
Potest reducere annuos redditus qui temporis progressu evaserunt læsivi, fol. 179. n. 37.
Concessiones, & privilegia, quæ tendunt in grave præjudicium Principatus, etsi fuerunt onerosa, & transiverint in contractum potest rescindere, non solum ille, qui contraxit, sed etiam illius successor, ibid. n. 38.
Qui non potest alienare regalia in præjudicium successoris, neque potest concedere privilegium, per quod difficilior successori redditur ipsorum redemptio, ibid. n. 45.
Non tenetur recompensare jus privati quando illud tollit ex causa publici boni, & per legem generalem, ibidem num. 48. fol. 167. n. 22.
Neque quando revocat privilegium gratuitum ex legitima causa, & ratione communis utilitatis, fol. 179. n. 49.
Ad successorem spectat declarare voluntatem antecessoris, ibid. num. 50.
Solus potest cum effectu officia vendere, & alienare, fol. 180. num. 17.
In suppressione facta per viam legis generalis non obligatur ad accepti pretii restitutionem, fol. 87. n. 10.
Auferens officia, seu alias res à subditis tenetur restituere integrum pretium, fol. 203. n. 5. & fol. 218. n. 24.
Placita Principum sunt verè leges quamvis utantur verbis pietatem, & munificentiam indicantibus, fol. 211. n. 8.
Est irrationabile, quod sub nomine favoris, & gratiæ valuerit inferre alicui præjudicium, ibid. n. 9.
Et Judices dicuntur restituere famam, & honorem, & similia, quæ nunquam à restituto reaperiri, fol. 220. n. 4.
Quamvis loquatur per verba munificentiam, & liberalitatem præferentia, non propterea excluditur quin legem faciat, fol. 221. num. 14.
Consentiens sine ulla præservatione contractui gesto super feudo non potest amplius ex propriis Juribus præjudicium aliquod inferre contrahenti, ibid. n. 11.
Idem procedit in donatario Principis, ibid. n. 12.
Non tenetur nisi ad restitutionem ejus quod recepit, fol. 225. num. 6.
Quando ex causa publica revocat concessiones an teneatur aliquid refundere, fol. 152. n. 25.
Sufficit, ut refundat pretium per ipsum acceptum, ibidem num. 26.
Assensum præstando resignationi Jurium vitalitiorum nunquam censetur sibi velle præjudicare, fol. 153. num. 40.
Ejus beneficium in dubio est intelligendum, quod plures specialitates contineat, fol. 170. n. 57.

PRIVATIO.

Officialis ex quibus causis fieri valeat per Principem. Cap. 13. ex n. 9. Vide Cap. 14. in fine.
De distinctione inter privationem officialis firmo remanente officio, & suppressionem generalem officiorum, num. 11. ibid.
Ad quid teneatur Princeps erga officialem, quem sine causa privat officio, n. 12. ibid.
Quæ sit justa causa privationis officii sine culpa officialis, nu. 4. ibid.
De privatione officii ob delictum officialis, n. 17. ibid.
Vid. Princeps; Suppressio.

PRIVILEGIUM.

Ne dicatur frustatorium sufficit in minimo esse operativum, fol. 76. n. 23. fol. 227. n. 27.
Et sufficit quod aliquid operetur contra dispositionem juris, fol. 78. num. 41.
Strictè interpretandum esse ne Cameræ præjudicet, fol. 80. n. 15.
Contr. fol. 104. ex num. 9.
Interpretandi debet, ut aliquid concedat, & operetur quamvis sit grave, & odiosum, & tenderet in præjudicium tertii, ibid. ex num. 11.
Est latè interpretandum contra concedentem, ibid. num. 15. fol. 128. n. 1.
Etiam mediante impropriatione, & extensione, ibidem num. 2.
Frustra conceditur quando id competit de jure, fol. 112. num. 45. & 46.
Debet privilegiato aliquid adijcere nec quidquam de ejus juribus detrahere, fol. 123. n. 20.
Strictior in eo fit interpretatio, quam in contractibus, fol. 144. n. 13.
In quo differat à beneficio. Vide v. beneficium.
Strictissimè interpretandum quando lædit jus successorum, fol. 171. n. 15.
Etiamsi non esset privilegium sed beneficium, numero 19. ibid.
Et gratia Principis est strictè interpretanda, ita suadente motive publicæ utilitatis, n. 18. ibid.
Quo casu est in totum revocabile fol. 172. n. 19.
Maximè si sit gratiosum, ibid. n. 20.
Ita debet interpretari, ut non trahatur ad concedendum aliquid contra rectam rationem, fol. 178. n. 15.
Ejus verba licet ampla sunt restringenda ad verisimilem mentem concedentis, n. 16. ibid.
Antecessoris an possit mutilari per successorem, Vide v. Papa.
Et an subdito concessum possit per Principem revocari, v. Princeps.
Merè lucrativum an possit sine causa revocari, & onerosum ex causa publicæ utilitatis, v. Princeps.
In remunerationem beneficii concessum tunc dicitur onerosum cum vel adæquat, vel parum superat beneficium, sed si longè præponderat, tunc non definit esse lucrativum, & gratiosum, fol. 178. n. 27. & 28.
Gratuitum an debet haberi ratum à Principe, & quando decet illud revocari. v. Princeps.
Ab initio æquissimum si tractu temporis fiat læsivum, & causa concessionis, cesset, expirat ipso jure, ibid. n. 35.
Si autem causa concessionis duret potest à concedente, vel in parte, vel in totum revocari fol. 179 n. 36.
Quod tendit in grave præjudicium Principatus etiamsi fuerit onerosum, & transiverit in contractum potest rescindi tam à Principe contrahente, quam à successore, n. 38. ibid.
Et ipso jure nullum non obstante juramento, n. 39.
Non validatur præscriptione, n. 40.
Confirmans continere non dicitur ultrà id quod continetur in privilegio confirmato, fol. 186. n. 2.
Ejus causa principaliter attendenda, fol. 190. n. 1.
Concessum in remunerationem beneficii dicitur personale, & restrictum ad eos qui beneficium contulerunt, n. 2. ibid.
Quamvis concessio esset de sui natura realis, numer. 3. ibid.
Etiamsi privilegium concessum esset non personis, sed dignitati, n. 4. ibid.
Personale cum persona extinguitur, n. 5. ibid.
Maximè quando meritum personæ est causa immediata privilegii, n. 6. ibid.
Non transit ad successores, n. 7. ibid.
In declaranda ejus concessione considerari debet mens verisimilis contrahentis, ibid. n. 8.
Quod debet suum effectum sortiri extincto Collegio non dicitur concessum ipsi Collegio, sed particularibus personis, fol. 199. num. 3.
Concessum pro resarciendo damno dicitur concessum iis, qui tale damnum patiebantur, ibid. n. 9.
In dubio præsumitur personale, ibid. n. 12.
Maximè si persona sit causa proxima concessionis, fol. 157. num. 26.
Personale non extenditur ad successores, n. 13. ibid.
Concessum Collegio dicitur reale, & perpetuum, fol. 207. n. 40.
Quando constat de voluntate concedentis superfluum est inquirere an præjudicet, nec ne concedenti, fol. 211. n. 11.
Evadens tractu temporis nimis damnosum potest revocari dummodo damnum inferat alteri, quam concedenti, fol. 213. numer. 12.
Non autem revocatur ipso jure, n. 13.
Sine ulla limitatione concessum aliquibus personis non singulatim, & individualiter, sed uti componentibus aliquid Collegium, & Communitatem dicitur reale, & ad quoscumque, transitorium, 214. n. 1.
Est ita interpretandum, ut aliquid augeat non autem minuat jura privilegiati, fol. 220. n. 1.
Est perpetuum, & transitorium ad successores, quando ratio benemerentiæ, ob quam fuit concessum respiciat, tam ipsos, quam eorum auctores, fol. 223. n. 8.
In eo, in quo evadit injustum non est observandum, fol. 147. num. 19.
Alias validum si sit injustum potest à Principe auferri in totum vel moderari, ibid. n. 22.
Si continet modum, quo lædatur publica utilitas annullatur num. 13. ibid.
Non valet quando Camera est ingenti ære alieno gravata, ibid. num. 24.
Cessat cessante causa, fol. 148. n. 39.
Intelligendum, ut minus lædat Jus commune, fol. 55. num. 24. fol. 157. n. 8.
Concessum ob benemerita in dubio censeri debet personale, fol. 148. n. 42. & 43.
Quandoque variatur, & alteratur per mutationem personæ, maximè quando qualitas, vel meritum personæ esset causa privilegii, ibid. n. 44. 45. & 46. fol. 157. n. 25.
Declaratur à sua causa, ibid. n. 27.
A causa in ejus principio adjecta privilegium restringitur, seu extenditur, fol. 162. n. 22.
Privilegia Secretariorum à quibus concessa, fol. 182. n. 4.
Collegii elargita per Pontifices antecessores fuerunt confirmata per Beatum Pium V. ibid. n. 12.
In illis interpretandis non est attendendum majus lucrum privilegiati, sed quid voluerit Princeps concedere, fol. 200. num. 10.
Concessa Secretariis, tam à Beato Pio, quam ab aliis Pontificibus elargita fuisse ex titulo oneroso declaravit Gregorius XV. fol. 205. n. 31.
Ideò non cadunt sub Constitutionibus revocatoriis, num. 2. ibid.
Latissimam recipiunt ab interpretationem contra concedentem, fol. 209. n. 29.
Non debent esse inutilia, & frustratoria, ibid. n. 30.
In concessione habent insitam clausulam *rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus quo erunt in tempore concessionis*, fol. 147. num. 18.
Non sunt latè interpretanda quando maximum præjudicium ex eis resultat Cameræ, & publicæ utilitati, fol. 148. n. 28.
Dicuntur privatæ leges, fol. 158. n. 33.
Ideò privilegiatis solùm non aliis prosunt, n. 24. ibid.

PROCURATORES.

Pœnitentiariæ aliàs minoris gratiæ in 24. Cap. 2. sub n. 9.
Et tres destinati pro eodem foro quorum officia non sunt venalia, ibid.
Contradictarum in n. 13. ibid.

PROMISSIO.

Restituendi quod non fuit acceptum cadit sub Constitutionibus revocatoriis, fol. 159. n. 5.
Affirmativa restitutionis certæ summæ sine ulla taxativa concepta, non excludit summam majorem. fol. 210. n. 2.
Intelligitur facta quatenus postea major summa soluta non fuisset, ibid. n. 3.
Certæ summæ restituendæ in casu suppressionis non excludit summam majorem, si major soluta fuerit per officiales suprimendos, fol. 199. n. 1.
Restitutionis certæ summæ intelligitur taxativè si apponatur in contractu, qui omnem extensionem excludit, ibi d. n. 2.
Beati Pii intelligeretur de restituendo id quod Camera non accepit esse mera donatio cadens sub revocatoriis, fol. 200. num. 17.

PROPOSITUM.

In mente retentum nihil operatur donec transeat in dispositionem, fol. 125. n. 35. fol. 124. n. 31 V. Voluntas.

PROROGATIO.

Sive extensio de una persona in aliam non est in usu in offic. Cancellariæ, vel Cameræ, sed procedit ut per viam resignationis. Cap. 9. n. 1.
Secus in officiis Capitolinis, n. 5. ibid.
Istèque stylus magis laudatur quam admittendi resignationes, n. 7. ibid.
Et quomodo sit in usu extensio, vel prorogatio. Cap. 9. num. 6.

Q

QUALITAS.

Adjecta verbo operatur secundùm tempus verbi, fol. 173. num. 52.

QUINDENNIA.

In materia emphyteutica fuerunt introducta ad instar quindenniorum, quæ solvuntur Cameræ propter beneficia perpetuò unita alicui manui mortuæ, fol. 189. n. 6.

R

RATIO.

Ubi est eadem, idem jus statui debet, fol. 174. n. 43.
Finalis comprehenditur ex proœmio, fol. 209. n. 31.

REDDITUS.
Annui, qui temporis progressu evaluerunt læsivi, possunt à Principe reduci, fol. 179.n.37.
REFECTIO.
Damnorum temerè litigantis dicitur restitutio, fol.197.n.16.
REGALIA.
Omnia non enumerantur *in cap.unico, quæ sint Regalia*. Cap. 1. sub n.5. vers. Quamvis.
Dicuntur officia venalia. Dict.Cap.1.n.1.
Eorum concessio non nocet successori quin valeant ab eo revocari, fol.179.n.43.
Possunt redimi non obstante præscriptione immemorabili,n.4.ib.
REGISTRATIO.
Præsumitur concurrentibus cursu longissimi temporis, & observantia, fol.197.n.31.fol.205.n.3.
Ejus negativa probatur ex diligentiis factis in libris ubi aliquid erat registrandum, fol.197.n.33.
Ejus defectus in Bulla Piana an censeatur sublatus per Confirmationem Sixti V. & Gregorii XV., fol.219.n.31.
REGISTRATORES.
Supplicationum in n.20.Cap.2.sub n.9.
Bullarum in n.24.ibid.
REGULA.
Cancellariæ in ordin. 64. & Constitutio Sixti V. de offic. non alien. non habet locum in officiis de eorum natura resignabilibus, fol.214.n.7.
De jure quæsita tollendo, non solùm loquitur de juribus privatorum, sed etiam de juribus Cameræ, fol.200.n.11.
Ejus derogatio debet esse specifica,& individua, n.12.ibid.
Stante clausula *sublata* an possit opponi de regula prædicta n. 13.ibid,fol.212.n.6.
Pro illius sufficienti derogatione satis est, quod constet de intentione Papæ, fol.215.n.28.
Illius derogatio non requiritur, ubi jus non est plenè quæsitum, ibid.n.29.
Sufficit quod derogatio interveniat in confirmatione, quæ omnes defectus privilegii confirmati supplet, n.30. ibid.
Illius derogatio non requiritur in gratia de sui natura præjudiciali, fol.214.n.5.fol.223.n.5.
Illius derogationis defectus in Bulla Piana censetur sublatus per confirmationes Sixti V. & Gregorii XV.fol.219.n.31.
Illius derogatio non est necessaria, ubi adest clausula *sublata* fol.213.n.6.& 7.
REINTEGRATIO.
Damni per filium passi in legitima propter evictionem in jure vocatur restitutio, fol. 198.n.14.
Impropriè tamen, & extensivè, n.15.ibid.
RENOVATIO.
In illis attenditur tempus contractus pro regulanda mercede investiturarum, fol.172.n.31.
REPRÆSENTATIO.
Excluditur ex personalitate, fol.204.n.31.
Limita quando ex hoc aliquod resultaret absurdum, n.31.ibid.
RES.
Inter alios acta tertium non afficit, fol. 157.num.10. & fol. 224. num.5.
Regulariter redimi debet pro eo pretio pro quo vendita, fol. 156. num.2.
RESCISSIO.
Contractu rescisso non est restituendum, nisi quod fuit receptum, fol.218.n.26.fol.226.n.20.fol.230.n.9.
Id procedit specialiter in transactione, n.27.ibid.
Et in alienatione facta per minorem sine solemnitatibus, ib.
RESERVATIO DECRETI.
Qui pecuniam dedit ad officium emendum si non habet reservationem decreti nullum jus acquirit super officio, & postponitur habentibus decretum, vel resignatario. Cap.6.n.6.cum seq. ubi declaratur. Cap.10.n.1.
Quid importet, & operetur. Cap.6.n.8.Cap.10.n.11.
De duobus diversis speciebus hujusmodi reservationis. Dict. Cap.6.n.10..Cap.10.n.2.& 18.
De reservatione decreti ad favorem Domini, & acquisitoris commodo officii. Cap.6.n.12.
De differentia reservationis decreti in officiis ordinariis, & aliis majoribus, & prælatitiis. Cap.7.n.7.
De alia differentia inter reservationem, quæ conceditur in actu acquisitionis officii,& illam ex intervallo. Cap. 10.n.19.
De concursu creditorum habentium reservationem decreti. Dict. Cap.6.n.10.per tot.
Est necessaria, ut quæratur jus super officiis, Cap.10.n.1.
An, & quando importet dominium in reservatario. Dict. Cap.10. n.18.& 20.
Reprobatur *decisio in Romana Societatis officii coram Vicecomite*, num.18.& 20.ibid.
Reservatarius decreti an possit illud remittere in præjudicium ejus creditorum. Cap.10.n.21.
Non afficit officium, quod in casu vacationis liberum revertitur ad Cameram. Cap.10.n.16.
Vacatio officii non præjudicat Creditoribus habentibus hanc reservationem, quoad bona officialis, n.17.ibid.
Dat facultatem vendendi officium. Dict.Cap.10.n.15.
Creditoribus non habentes hanc reservationem an possint impedire resignationem officii, n.7 ibid.
RESERVATARIUS.
Non recognoscit jus suum à resignante, sed à Papa,& quod operetur resignatio. Cap.6.n.9.vid.fol.90.n.40.fol.92.ex n.1.fol.97. nu. 12.fol.104.n.16.& seqq.fol.124.n.2.& 5.fol.139.n.11. fol. 194. n.24.fol.198.n.33.fol.209.n.25.
Declara quoad titulum officii, qui non est in contrario, non quoad approbationem pretii, de quo Princeps non curat, fol. 198.n.24.
Qui secutus est fidem Principis non autem resignantis non est fraudandus pretio persoluto, fol.105.n.35.& seq.
Officiorum dicitur contrahere cum Papa, unde non est fraudandus de pretio resignantibus exburs ato, fol.217.n.18.
Officiorum venalium dicitur sequi fidem Papæ, & officialium Datariæ, fol.222.n.10.
Repræsentat resignantem, & in ejus jura subrogatus intelligitur fol.166.n.4.
RESIGNATIO.
Qualiter, & à quo concessa Vide v. Secretarius.
Papa non tenetur præstare assensum resignationibus officiorum. Cap.7.n.4.
Et quando possit illum denegare præsertim in casu infirmæ valetudinis, ibid.
Ad quem effectum requiratur, fol.116.n.62.
In qua ætate soleat, & possit denegari Dict.Cap.7. n.5.
Denegari potest admissio resignationum officiorum prælatiorum, n.6.ibid.
De aliis causis hujusmodi denegationis præsertim in officiis donatis, n.8.ibid.vide Cap.9.n.19.& 20.
Facultas resignandi non importat facultatem vendendi, fol. 145.n.15.
Quale jus tribuat resignatario, ubi ex sola partium conventione concluſa sit ante beneplacitum Apostolicum. Cap.8.ex n.1.
Et an interim sit locus pœnitentiæ ex n.3.ibid.
Quid importet actum resignationis officii esse perfectum, vel imperfectum, n.8.ibid.
Officiorum an dicenda sit odiosa, & præjudicialis. Cap.9 n.9.
Et de ratione styli admittendi hujusmodi resignationem,num. 10.ibid.
In supplicationibus resignationum non fit mentio pretii, fol. 90. n. 38.fol.145.n.25.
Habetur pro impetrata in ódium impedientis,fol.111.n.54.
Assensus Principis authorizat actum, sed non approbat pretium, fol.132.n.19.& 20.fol.144.n.22.
Illud quod resignans percipit à resignatario non dicitur pretium, sed præmium resignationis, fol.140.n.16.fol.145.n.24.
RESPONSUM.
Boscoli,& Concioli in causa Secretariorum Apostolicorum,fol.176.
Quatuor J. C. Lucensium, fol.150.
Quamplurium J.C. Taurinensium, fol. 171.
V. Votum.
RESPUBLICA.
Ejus salus est inter cæteras leges suprema, fol.180.n.34.
RESTITUERE.
Non extenditur ultra acceptum, fol.79.ex n.1.fol.297.nu.2.& 24.
Maximè si restitutio fieri debeat à Fisco, fol.198.n.25.
Vide v. Verbum in specie.
RESTITUTIO.
Onus restitutionis injunctum per Beatum Pium cui sit directum, fol. 196.n.19.& 20.
Verificari potest de re, quæ fingitur accepta, quamvis verè habita non fuerit, fol.198.n.17.
Patet in dote promissa,& confessata, & in dote exacta à filio, quæ fingitur pervenisse ad Patrem, ibid.n.18.& 19.
Item procedit in retractu prælativo,& quomodo, ibid.n.20.
Non verificatur nisi in recepto, fol.198.n.37.
Significat emendationem,& satisfactionem damni, fol. 208. n.13. & 36.
Vocantur refectio damni debita per emptorem, qui partem pretii non solvit juxta terminos l. curabit C. de act. empt. fol. 208. n.14.fol.216.n.7.
Appellatur in jure reintegratio damni erga filium patientem evictionem in legitima, fol.208.n.15.
Dicitur illa solutio,quæ fit collitiganti pro expensis,n.16.ibid.
Facienda integrè, & sine diminutione importat securitatem, damnique evitationem, fol.209.n.32.
Pretii est facienda emptori secundùm id quod sua interest non secundùm id, quod interest venditoribus,fol.207.n.41.
Promissa totius pretii est facienda illis Secretariis, qui constituebant Collegium de tempore purificatæ restitutionis, fol. 214.n.4.

Satis

Satis quando verificatur respectu ejus, qui passus est debet satisfactionem consequi, fol. 216,n.4.
Ut verificetur sufficit, quod recipiens tantundem exbursaverit, licèt solvens tantumdem non receperit, fol. 219.n.3.
RETRACTUS.
In retractu prolativo retrahens dicitur restituere pretium primo emptori, quod ipsi retrahenti solutum non fuit, fol. 216. n 7.
Verificatur etiam in exercitio juris congrui, ibid. n. 8.
REVOCATIO.
Alienationum officiorum vacabilium qualiter fuerit facta à Sixto V. fol. 188.n.34.
Privilegiorum etiam si de jure fieri debeat operatur, quoad futura, non autem quoad præsentia, fol. 214.n.28.
ROTA ROMANA.
Tribunal Rotæ Romanæ fuit per Sixtum IV. reductum ad numerum duodenarium, cum prius non haberet certum, & præfixum numerum. Cap. 14. sub. n. 17.
Vide in V. Decisio.
RUBRICA.
Attenditur ad probationem, vel interpretationem, fol. 141. num. 20.

S

SCIENTIA.
Officialis non habentis oraculum Papæ, non infert scientiam Papæ, fol. 77.n.27.
Dicitur scientia ipsius Principis fol. 98. n.13.fol.121.n.6. fol.218.n. 19. fol.219.n.9.
SCRIPTORES.
Apostolici sunt in numero centum. Cap.2. sub, n. 9.
Brevium in n. 81. ibid.
Pœnitentiariæ aljàs *minori gratia* in n. 25. ibid. & tres pro eodem foro, quorum officia non sunt venalia, ibid.
Archivii in n. 92. Dict. Cap. 1. sub. n. 12.
SECRETARII APOSTOLICI.
Eorum suppressio respexit ad præbendam utilitatem, fol. 177. num. 23.
V. suppressio.
Fuit eis à Pontifice concessa facultas resignandi officia etiam in infirmitate, fol. 182.n.2.
Eorum privilegia à quibus concessa. n. 4. ibid.
Quid sit illis restituendum ex Constitutione Innocentii VII. fol. 148. n. 1. V. Suppressio.
V. Collegium.
SENEX.
Equiparatur infirmo, fol. 113.n.63.
Præsumitur vivere quinque annis, vel ad minus per annum, nu. 64. ibid.
Statutum loquens de infirmo verificatur in sene, fol. 117. n. 46.
SERVITUS.
Quæ incepit esse damnosa, & quæ in concessione non erat talis redditur ineffica, fol.147.n.20.
SIMONIA.
An verificetur in venalitate, ac respectivè officiorum Romanæ Curiæ. Cap. 4. per tot.
De pecuniis dispensationum. Dict. Cap. 4. n. 4. & 5.
Et de iis, quæ obveniunt ab expeditionibus Datariæ, & Cancellariæ ex n. 6. ibid.
Et qua re licitè percipiantur, n. 9.ibid.
SOCIETAS OFFICII.
Expenditur in Cap. 20. per tot.
SOLLICITATORES.
Vulgo *jannizari* in n. 100. Cap. 2.sub n. 9.
SOLUTIO.
Solvere, & restituere id, quod non est habitum est species pœnæ, quæ supponit culpam. Cap. 17. n. 3.
De casibus in quibus solvitur ultra acceptum, n. 4. ibid.
Vide verba in specie.
Privato asserenti se solvere ex liberalitate creditur ad effectum excludendi obligationem, fol. 82. n. 40.
Solvere dicitur, qui liberationem quomodocumque consequitur, fol. 105. n. 27.
Facta dicitur per mutuatarium non per mutuantem, licet fiat ex istius pecuniis, fol. 185. n. 10.
STYLUS.
Ex in observantia eorum, quæ sunt de stylo, arguitur defectus voluntatis in principe concedente, fol. 173. n. 62.
SUBREPTIO.
Nequit de ea opponi stante clausula, *quorum tenores*, fol. 147. num. 16.
Idem operatur clausula *sublata*, n. 17. ibid.
SUBSTITUTIO.
Concepta in tempus incertum, & remotum comprehendit omnes in infinitum, licèt ex proprietate verborum restricta videatur ad certas personas, fol. 223. n. 2.
SUBSTITUTUS.
Quando officialis de istius facto teneatur. Vide Cap.19, per tot.
SUPERFLUITAS.
Evitatur quando verba quid minimum operantur, fol. 54. num. 37.
Nunquam est tolleranda nisi ubi alias sequeretur absurdum, fol. 154.num.50.
Non est admittenda, nec etiam in minima sillaba, fol.158.n. 35.
SUPPRESSIO.
Collegii Secretariorum Apostolicorum unde originem, seu impulsum sumserit. Cap.5.n.3. Vide Cap.14.cum seqq.& fol. 74.cum seq.post tract.Collegium Secretariorum.
Officiorum an fieri valeat per Principem. Cap.14.ex n.15.
Per reformationem Collegii officialium non possunt removeri officiales, jam extantes. Dict. Cap. 14. ex num. 17. ubi declaratur.
Quale pretium restituendum veniat. Cap. 15. cum seq. & plenissimè, fol. 74. cum seq. post tract.
Et de observantia in hoc proposito plurium Summorum Pontificum, ac etiam Regis Christianissimi, fol. 77.ex n.32.
De jure communi in suppressione officiorum esset refundendum pretium currens de tempore suppressionis, fol. 203. nu. 4. fol.209.n.26.fol.211.n.6.fol.214.n.26.v. Princeps.
Quid de Secretariis donatariis, qui pretium non persolverunt, fol.98.sub n.19. vers. eadem pretii restitutio cum seqq.
Et an pretium sit restituendum senibus, fol. 102. vers. postremò cum seq.fol.106.n.74.
Officiorum stante excessiva quantitate lucrifieri potest, fol. 84. num. 13.
Franchitiarum, & exemptionum à gabellis si fiat à Principe, quid sit restituendum, fol.92.n.47.

T

THESAURARIUS.
Ejus officium, valor, & quibus conferri soleat. Cap. 2. nu mer. 6.

V

VACATIO.
Officiorum sequitur per promotionem ad Cardinalatum Cap. 4.sub n.3.vers.2.Cap.13.n.6.
An autem hoc redoleat aliquam pravam suspicionem. Dict. Cap.4.n.10.
Non tamen per promotionem ad Episcopatus aliasque dignitates. Dict. Cap.4.sub n.3.ibid.V.Cap.13.n.7.
Neque per solemnem professionem in aliqua Religione, ibid. Cap.13.n.8.
De vacatione ob mortem officialis, & quænam persona attendatur. Cap.13.ex n.1.
Qui ubi mors proveniat per manus Justitiæ. Dict.Cap. 13.n.3.
Mors resignantis post resignationem an præjudicet resignatario, nu.4.ibid. de probatione mortis, & cui incumbat onus id agere, n.5.ibid.
VALOR.
Antiquus officiorum longè minor, & de ratione, Cap. 16. num.6. V. pretium.
VENDITOR.
In retrovenditione non tenetur nisi ad restitutionem pretii recepti, fol.200.n.7.V.pactum.
Potest redimere censum in eodem pretio quamvis fuisset intermedio tempore in majori pretio alteri cessus, fol.230.n.14.
VERBA IN GENERE.
Discretivus modus loquendi, quando sit operativus,fol.112.nu.47. fol.123.n.22.
Non sunt improprianda, fol.141.n.8.
Generalia restringuntur à subsequentibus, fol.144.n.21.
Restringuntur ad i sam causam, fol.169.n.45.
Restringuntur juxta subjectam materiam, fol.170.n.2.
Etiam in concessione Principis, n.3.ibid.
Sub eorum generalitate non censetur concessum id quod concedens in specie concessurus non fuisset, fol.173.n.58.
Non extenduntur ad ea, quæ sine maxima difficultate concedi non solent, fol.147.n.12.
Maximè si sint insolitæ, & retorqueantur in concedentis præjudicium, ibid.n.13.
Et potiùs tolleranda est superfluitas, quam quod verba generalia retorqueantur in grave præjudicium disponentis, fol.152. num.18.
Ita intelligenda sunt, ut ex eis non resulcet inconveniens, neque notabilis læsio, fol.153.n.31.
Et præcipuè, ut jus ipsius concedentis notabiliter non lædatur, n. 32.ibid.
Dubia semper accipienda veniunt in sensu minus damnoso concedenti, maximè si concedens agat de damno vitando, fol. 173.n.69.

Sunt

Sunt interpretanda contra ſtipulantem, ſi urgeat ratio abſurdi vitandi, fol. 174. n. 71.
Item ſi ſtipulans ſe fundet in eis, n. 72. ibid.
Declarantur ex proœmio, fol. 187. n. 18.
Debent intelligi juxta naturam diſpoſitionis in quo prolata fuerunt, & juxta cauſam in proœmio adductam, fol. 153. n. 20. & ſeq.
Debent intelligi juxta juris diſpoſitiones, n. 23. ibid.
Et ſunt interpretanda juxta ſolitum, & conſuetum, & prout fuit obſervatum in aliis caſibus, ibid. n. 27.
Dubia bullæ, & Conſtitutionis recipiunt declarationem ab obſervantia, etiam ſi contrarius intellectus eſſet de jus verior, fol. 157. n. 18. & n. 19.
In obligationibus referuntur ad ea, quæ apparent non ad ea, quæ poterant apparere, fol. 172. n. 32.
Famulari debent veriſimili menti concedentis, ibid. nu. 37.
Maximè in propoſito abſurdi vitandi, ibid. n. 38.
Eatenus ſunt improprianda, ut juris diſpoſitioni conformentur, ibid. n. 42.
Ab eorum effuſo ſenſu, mens concedentis aliena præſumitur, quoties ex eo fraudandi occaſio derivet, fol. 173. n. 48.
Potius tolerata eorum ſuperfluitas, quam mentis imveriſimilitudo, ibid. n. 61.
Indefinita non trahuntur ad futura quoties agitur de præjudicio diſponentis, ibid. n. 63.
Maximè ſi vergerent tantùm ad præjudicium, & non æqualiter ad commodum, ibid. n. 64.
Propriè ſunt intelligenda, fol. 179. n. 8.
Quando habent propriam ſignificationem non eſt deveniendum ad aliam interpretationem, ibid. n. 9.
Appoſita in bullis tantum valent quantum ſonant, ibid. n. 10.
In dubio ſunt interpretanda contra ſe fundantem in eis, fol. 162. num. 24.
Cum in eis nulla eſt ambiguitas non debet admitti voluntatis quæſtio, fol. 185. num. 18.
Semper præſumuntur prolata in ſuo proprio ſignificatu, fol. 187. num. 12.
Famulatoria non induxunt novam diſpoſitionem, fol. 194. nu. 11.
Debent inſervire intentioni, & ab ea regulari, ibid. n. 12.
Si apponatur in confirmatione, quæ primam conceſſionem extendant, non attenduntur, ſed præſumuntur erronea, ibid. n. 13.
Motus proprii B. Pii V. ſunt perſonalia, & reſtringuntur ad Secretarios de eo tempore viventes, fol. 196. n. 41. 42. 43.
Libelli ſunt benignè interpretanda, fol. 197. n. 8.
Clara non indigent interpretatione, fol. 209. n. 27.
Sunt in ſimul accipienda ad eruendum verum diſpoſitionis ſignificatum, fol. 219. n. 7.
Improprianda ſunt ne recedatur à mente, fol. 219. n. 4.
Obligationis ſunt ſtrictè, & propriè intelligenda, ut quo magis fieri poteſt obligationem reſtringant, ibid. n. 7.
Præcipuè in gratia Cameræ prædjudiciali, fol. 225. n. 8.
Ab eorum proprietate non eſt recedendum niſi id ſuadeat voluntas diſponentis, & materia ſubjecta, fol. 229. n. 2.
Quoties poſſunt referri ad privilegia conceſſa, non trahuntur ad nova tribuenda, fol. 146. n. 8.
Individualibus verbis opus eſt, ut cenſeatur inductum novum privilegium in præjudicium Cameræ, ibid. n. 9.
Non important præjudicium concedentis quoties ad aliud referri poſſunt, fol. 47. n. 10.
Semper accipienda retento eodem themate diſpoſitionis, ibid. n. 11.
Generalitas verborum privilegii non extenditur ad ea, quæ ſine maxima difficultate concedi non ſolent, ibid. n. 12.
Maximè ſi ſint inſolita, & retorqueantur in concedentis præjudicium, ibid. n. 13.
Sunt improprianda ſi important ſenſum contrarium menti diſponentis, ibid. n. 15.
Recipiunt reſtrictiones à Jure inductas, fol. 148. n. 35.
Recipiunt interpretationem à debitis circumſtantiis, ibid. n. 34.
Tam in contractibus, quam in conſtitutionibus ſtrictè, & propriè ſunt accipienda, fol. 149. n. 7.
Sunt interpretanda ad favorem promiſſoris, ibid. n. 12.
Accipienda ſunt ſecundùm eorum propriam ſignificationem, fol. 151. n. 6. & 7.
Univerſalia reſtringi debent juxta naturam actus ſuper quo emanavit, & juxta veriſimilem mentem loquentis, fol. 152. nu. 11. & n. 17.
Potius tolleranda eſt ſuperfluitas, quam quod verba generalia contra veriſimilem mentem diſponentis in grave ejus præjudicium retorqueantur, ibid. n. 18.
Quæ poſſunt habere plures ſignificationes nunquam debent intelligi eo ſenſu, quod ſint contra veriſimilem mentem diſponentis, fol. 153. n. 33. & 34.
Item eo modo, ut præcedentes conſtitutiones nec revocentur, vel minus, quam poſſibile ſit, innovatæ, ibid. n. 36.
Cujuſcumque privilegii ſunt ſecundùm æquitatem intelligenda, fol. 154. n. 48.
Cenſeri non debent ſpecificè appoſita, fol. 155. n. 49.
Ubi ſunt clara non eſt recurrendum ad interpretationem, & ſub. auditus intellectus, fol. 158. n. 3.
Quando non ſunt ambigua quæſtio voluntatis non admittitur, fol. 159. n. 1.
Pro eorum interpretatione requirendus eſt prius finis, & occaſio, ob quam fuerunt prolata, fol. 161. n. 17.
Pro eo ſignificatu ſunt interpretanda qui ſit conſentaneus materiæ diſpoſitionis, ibid. n. 19
Intelligenda ſunt ſecundum ſubjectam materiam, fol. 165. num. 3. fol. 166. n. 9.
Subſequentia clara demonſtrant quid fuerit intellectum cum præcedentibus dubiis, ibid. n. 15.
In eorum interpretatione ille ſenſus eſt capiendus qui cum ratione, & veriſimilitudine congruens ſit, ibid. n. 18.
Ab eorum ſignificatione recedi non poteſt niſi manifeſtum ſit aliter ſenſiſſe diſponentem, fol. 167 n. 26. & fol. 168. n. 31.
Clara, & litteralia quando dici poſſint, fol. 167. n. 27.
Intelligenda ſunt juxta conſuetudinem loquentis, fol. 168. n. 32.
Singula ſingulis congruè referenda debent intelligi, fol. 169. n. 41.
Præcedentia declarant ſequentia, & è converſo, fol. 75. n. 6.
Geminata fortius operantur, ibid. n. 8.
Synonima apponuntur in Conſtitutionibus Apoſtolicis, & de ratione, fol. 76. n. 14.
Semper prolata cenſentur in proprio ſignificatu, fol. 79. n. 5.
Præſertim in contractibus quidquid in ultimis voluntatibus n. 6. ibid.
Et non eſt admittenda impropriatio nimis præjudicialis, n. 7. ibid.
Impropriatio eſſet admittenda ad evitandum ſummum vigorem, fol. 85. n. 30.
Dubia declarantur ex uſu, ibid. n. 32.

VERBA IN SPECIE.

Abſque diminutione importat reſtitutionem totius, fol. 185. num. 13. fol. 208. n. 22.
Ad hæc ſunt relativa præcedentium, & æquivalent verbis propter prædicta, ſeu ex cauſa prædictorum, fol. 226. n. 22.
Importat reſtitutionem ad præcedenter expreſſa, fol. 197. num. 15.
Conſiteris futuri conjunctivi indicat præteritum, & futurum, fol. 173. n. 54.
Denotat veritatem effectivam atque excludit fictionem, fol. 88. num. 4.
Denuo ac perpetuo ſtatuimus important novam conceſſionem, fol. 146. nu. 6.
Dummodo tamen aliæ demonſtrationes, & indicia concurrant, ibid. n. 7.
Eiſdem modo, & forma deſignant omnimodam identitatem, fol. 225. n. 11. & fol. 229. n. 9.
Importat ſimplicem conformationem, fol. 152. n. 17.
Emiſſe, & habuiſſe in quibus verificentur, fol. 76. n. 9. fol. 81. ex n. 27. fol. 194. n. 16. & fol. 298. n. 27.
Important omnem acquirendi modum, fol. 222. n. 9.
Habere denotat cauſam mediatam, fol. 173. n. 53.
Magis latè patet, quam emere, fol. 208. n. 20.
Habuiſſe continet aſſignationes de quibus, d. fol. 75. n. 10. fol. 81. n. 27. & ſeq. fol. 90. n. 48. fol. 97. num. 7. fol. 105. n. 63. fol. 112. n. 52.
Iiſdem modo, & forma quid importent, fol. 196. n. 41. fol. 201. n. 16. & fol. 166. n. 12.
In mio nome ſignificat idem ac *loco mei*, fol. 226. n. 19.
Inſolutum habuiſſe, & emiſſe differunt, fol. 166. n. 5. & 6.
Nullum eſt adeo generale, quod inſpectis debitis circumſtantiis rerum, & perſonarum non debet civiliter intelligi, fol. 152. num. 14.
Reddere quid importet, fol. 149. nu. 10. fol. 150. n. 4. fol. 208. n. 11. fol. 167. n. 29. & 30. fol. 76. ex n. 21. fol. 79. ex n. 3. fol. 98. num. 15. fol. 139. ex n. 5. fol. 194. n. 15. fol. 297. n. 5. & 9. & fol. 204. n. 24.
Magis latè patet quàm verbum reſtituere, fol. 184. num. 6. fol. 297. n. 3. fol. 208. n. 4. fol. 159. n. 6.
Reſtituere quid ſignificet. Cap. 15. n. 10. & ſeq. fol. 76. ex nu. 19. fol. 79. ex n. 1. fol. 88. ex n. 3. fol. 97. ex n. 6. fol. 105. ex n. 20. fol. 109. n. 2. 12. fol. 114. ex n. 7. fol. 121. n. 4. fol. 127. ex n. 1. fol. 137. n. 2. & n. 3. fol. 139. ex n. 3 fol. 143. ex n. 8.
Refertur propriè ad pretium receptum, fol. 172. num. 29. fol. 177. n. 8.
Et denotat retrodonare quidquid accepit, ibid. n. 7. fol. 165. num. 2. fol. 167. n. 28. fol. 180. n. 3. fol. 184. n. 1. fol. 185. nu. 16. fol. 184. n. 7. & fol. 224. n. 3.
Non poteſt verificari in refectione damnorum, & intereſſe, fol. 194. n. 17.
Impropriè verificatur in ſolutione non accepti, & in quibus caſibus id prædicari poſſit, fol. 197. n. 6. & 23. fol. 207. n. 1.
Aliquando importat ſolutionem, ut actus ſuſtineatur, fol. 197. n. 7.
In materia favorabili verificatur in eo quod non fuit habitum, ibid. n. 10.
Item in odium contravenientis, ibid. n. 11.
In Bulla Piana eſt directum ad Secretarios, fol. 204. n. 17.

Significat idem ac ſolvere, fol. 208. n. 5. & 6. fol. 210. n. 37.
Tunc viventibus in Conſtitutione Piana quid ſignificet, fol. 147. n. 26. fol. 223 n. 7. fol. 206. n. 38.

VITALITIA.

De conceſſionibus, ſeu contractibus vitalitiis remiſſivè. Cap. 3. n. 7.
Uſus fructus an & quando in illis verificetur. Cap. 12. n. 6.
Si fuerint aſſignata moniali, & deinde extincta cum reſtitutione pretii quid agendum. Cap. 12. n. 9.
Licita eſt in iis majoribus fructibus perceptio ratione periculi, fol. 98. n. 18.

UNIVERSITAS.

Aliud eſt ac ſinguli de univerſitate, fol. 201. n. 2.
Mentio eorum qui aliquam univerſitatem componunt cenſetur facta collectivè reſpectu ipſius univerſitatis non autem intuitu perſonarum, ibid. n. 2.
Et collegium nunquam moritur, & ſemper eſt idem, ibid. n. 3.
Singuli de univerſitate, quando teneantur ad debita per eorum anteceſſores de eadem univerſitate contracta, fol. 228. n. 35.

VOLUNTAS.

Papæ declaratur ex conjecturis, fol. 181. n. 22.
Ejus quæſtio ceſſat ubi verba ſunt clara, fol. 185. n. 18.
Diſponentis ex integro diſpoſitionis contextu colligenda eſt, fol. 186. n. 1. fol. 161. n. 16.
Declaratio diſpoſitionis ſine voluntatis dubio deſumitur ex facto, & obſervantia ipſius diſponentis, fol. 187. n. 14.
Ex proœmio deſumitur, ibid. n. 19.
Concedentis tam arguitur ex ſtylo in conceſſionibus, vel ſervato vel prætermiſſo, ibid. 29. & 44.
Et conſenſus excluditur ex præjudicialitate, fol. 188. num. 38.
Diverſa in diſpoſitione arguitur ex diſcretivo modo loquendi, fol. 190. n. 11. & fol. 201. n. 1. fol. 209. n. 28. fol. 229. num. fol. 16. num. 39.
Reſultat ex verbis, fol. 220. n. 15.
Concedentis arguitur ex contradiſtincto modo loquendi, & de ſtylo fol. 225. n. 15.
Diſponentis deſumitur ex eo quod facere conſuevit, fol. 226. num. 26.

VOTUM.

Rotæ Florentinæ in Cauſa Secretariorum Apoſtolicorum, fol. 142.
Maceraten. ſuper eadem materia, fol. 148.
Senenſis, fol.
Datum per Rotam Romanam in eadem cauſa, fol. 221.
V. Reſponſum.

USUSFRUCTUARIUS.

Particularis officii de quo participet, & ad quid teneatur. Cap. 12. n. 6.
Quid ubi proprietarius velit ponere in tuto proprietatem, n. 7. ibid.
Quid de uſufructuario univerſali plurium bonorum, & Jurium inter quæ adſit officium. dict. Cap. 22. n. 10.
Non poteſt cedere uſufructum quoad ſubſtantiam, ſed ſolùm quoad commoditatem niſi accedat conſenſus proprietarii, fol. 140. n. 12.
Idemque procedit in penſionibus aliiſque Juribus vitalitiis, ibid. n. 15.

UTILITAS.

Publica in quocumque actu dicitur excepta, fol. 171. n. 17.
Diſſolvit conceſſiones oneroſas ex natura rei, ſi cœperit eſſe damnoſa abſque obligatione reſtitutionis pretii, fol. 162. num. 26.
Vel ad ſummum cum obligatione refundendi acceptum. ibid. n. 27.
Primo declarat, & reſtringit privilegium, deinde ſi opus eſt illud in totum revocat, ibid. n. 28.
Privato commodo eſt ſemper præferenda, fol. 87. n. 58.

FINIS.

JO. BAPTISTÆ CARD. DE LUCA

TRACTATUS

DE LOCIS MONTIUM NON VACABILIUM URBIS.

INDEX ARGUMENTORUM.

CAP. I.

De occasione scribendi. Quidquam ista Loca Montium importent. De illorum variis speciebus, & quam speciem bonorum constituant, an stabilium, vel mobilium, seù tertia jurium, & actionum, & quo loco circumscribantur.

CAP. II.

Quomodo ista Loca sint in commercio, tam respectu alienationis, quam obligationis, & hypothecæ, & quando transeant libera in emptorem.

CAP. III.

De reductione, seù diminutione, ac etiam suspensione, vel omnimoda denegatione fructuum Locorum Montium, an, quando, & quomodo fieri possint.

CAP. IV.

De eorumdem Locorum Montium extractione, vel extinctione, & quidnam sit restituendum pro pretio.

CAP. V.

De aliquibus privilegiis Locorum Montium, & Montistarum.

CAP. VI.

De Montibus, quibus Camera, & Sedes Apostolica reperitur gravata ex causa Fidei Christianæ, & respectivè Catholicæ.

CARD. DE LUCA TRACTATUS DE LOCIS MONTIUM NON VACABILIUM URBIS.

De occasione scribendi, & quidnam ista Loca Montium importent. De illorum variis speciebus, & quam speciem bonorum constituant, an stabilium, vel mobilium, seu tertiam jurium, & actionum, & quo loco circumscribantur.

SUMMARIUM.

1 *Occasio scribendi.*
2 *De vocabulo* Mons *quid significet.*
3 *De Monte Pietatis.*
4 *De excessivis usuris temporum decursorum.*
5 *An in Monte Pietatis ratione mutui detur usura.*
6 *De Monte frumentario.*
7 *De Montibus dotium, & familiarum.*
8 *De aliis speciebus Montium remissivè.*
9 *De specie Montium, de quæ agitur in hac tractatione, & quid propriè sint Loca Montium Cameralia.*
10 *Quod in præsenti tractatione agatur de Locis Montium non vacabilibus.*
11 *De origine, & usu Locorum Montium.*
12 *Quod diversitas nominum, seù vocabulorum non alteret, sed omnium hujusmodi jurium eadem sit natura.*
13 *Loca Montium sunt de Regalibus.*
14 *Quale jus habeant Montistæ ad vectigalia, aliaque jura regalia.*
15 *Loca Montium habentur pro bonis stabilibus.*
16 *Circumscribuntur loco, & cujus loci esse dicantur.*
17 *De Civitatibus Bononiæ, & Ferrariæ.*
18 *De differentiis inter census, & loca Montium.*
19 *De introductione utriusque contractus, census nempè, & locorum Montium.*
20 *De Montibus Baronalibus quales verè sint, & quales de tertia specie.*
21 *An Montes Baronales sint de regalibus, & non in privato commercio.*
22 *An hæc introductio utilis, & commendabilis, vel potiùs damnosæ, & damnabilis censenda sit.*
23 *De utilitatibus, quæ Principi, & Reipublicæ resultant ab erectione Montium.*
24 *A pecunia nimium pendent salus, & conservatio Reipublicæ.*
25 *Quod ista introductio sit proficua populis, privatis commodis.*
26 *Ac etiam Baronibus,*
27 *De damnis, & præjudiciis, quæ converso istæ erectiones Reipublicæ causant.*
28 *Quod ista sit calamitas aliis omnibus pejor.*
29 *De præjudiciis Baronum.*
30 *Quod introductio sit præjudicialis populis, & agriculturæ mercaturæ.*
31 *De præjudiciali capacitate forensium.*
32 *Declaratur propositio, quod expediat trahere ad Principatum pecunias exterorum.*

CAP. I.

1 IDem, quod initio uberioris transactionis venalium officiorum vacabilium Romanæ Curiæ insinuatum est, in ista quoque breviori tractatione locorum Montium Urbis contingit, quod scilicet contra negotiorum regularem cursum, à particularibus deventum est ad universalia, quibus illa occasionem præbuerunt. Cum enim circa initium decursi decimi sexti sæculi de anno scilicet 1526. per Clementem Septimum, pro subsidio belli Christianorum contra Turcas in Hungaria, facta esset erectio Montis in Urbe, cui propterea *Fidei* nomen attributum fuit, cum fructibus ad rationem decem pro centenario, solvendis ex redditibus Dohanarum Urbis, aliisque juribus Cameræ, cum facultate redimendi, eodemque anno, & ex eadem causa fidei, consimilis erectio facta esset in Civitate Bononiæ in scutis auri cum fructibus ad rationem octo, cum pacto irremediabilitatis, assignantis pariter quibusdam effectibus ad Cameram Apostolicam pertinentibus, aliasq; similes erectiones postmodum in eadem Civitate Bononiæ ex eadem causa fecissent Paulus Tertius, & Julius Tertius, atque adhuc continuaretur in solutione fructuum, ad eamdem rationem octo pro centenario, idque reputaretur nimium exorbitans, & Cameræ læsivum, attento statu præsenti, unde propterea Innocentius Undecimus, adeò intentus Cameræ, & Populorum levamini, mandavit fructuum reductionem ad summam currentem aliorum locorum Montium, quatuor scilicet pro centenario, facultate Montistis attributa repetendi sortem, quatenus vellent; Hinc ad istam determinationem justificandam, desuper edidi discursum pro veritate, cum fundamentis, de quibus infra Cap. 3. idque occasionem dedit annotandi ea, quæ generaliter in hac materia digna visa sunt annotatione, eodem retento stylo, qui in alia enunciata officiorum tractatione adhibitus, est, abstinendi scilicet à nauseante inutili cumulo allegationum, contentus insinuare loca mei Theatri, ubi poterit sibi satisfacere curiosus. Accedente potissimè eadem consideratione ididem insinuata, quod scilicet cum solo memoriæ beneficio, sine liberis, & sine tempore in successivis horis, sub magna negotiorum mole, opus in eadem aula Vaticana peractum est. Neque superfluum, vel inutile opus dici posse videtur, ex eo, quod pleraque in eodem Theatro in Regalium sede jam dicta sint, quoniam inutile, & ingratum non est plerisq; floribus per agrum sparsis fasciculum, gratia majoris commoditatis, majorisque oblectamenti componere, ut sic habeantur unita ea, quæ absque hac methodo in præfato, aliisque locis insinuata sunt, nonnullas considerationes, gratia majoris elucidationis veritatis addendo.

Assumendo itaque primam thematis partem, quid scilicet ista loca Montium importent; Montis vocabulum in utroque civili, & canonico jure, & apud latinæ linguæ professores denotat solum Montem naturalem, seù materialem, consistentem in ea terræ parte, quæ notabiliter supra valles, & planitiem elevata est, cum illa pars, quæ non multum elevatur, collis propriè dicatur, quare hoc vocabulum Montis facti, seù formalis, vel intellectualis prodijt à tempore moderno, postquam ob tot nationum mixturam in Italia adeo magna vocabulorum, & verborum corruptio sequuta est, illudque denotat omnem cumulum, sive omnem massam, vel collectionem pecuniarum, vel frugum, aliarumque rerum, quæ ad publicum usum, publicamque majorem commoditatem, cum publica auctoritate, & quandoque etiam privata, pro aliquo publico opere pio, vel prophano facta sit, adinstar Montis materialis, qui etiam ex humano opere cum plurium rerum collectione sit efformatus, ut (exempli gratia) in Urbe versus Basilicam Sancti Pauli cernitur ille Mons, qui Testaceus dicitur, cum similibus.

Pro frequentiori verò, Italiæ præsertim praxi istum Montis vocabulum in omni penè Civitate, oppido, & loco habetur in usu, denotans illam piam, prudentem, & charitativam pecuniarum massam, quæ ex publica auctoritate, & provisione, alicubi verò etiam ex privatis piis dispositionibus, juxta laudabilem introductionem S. Antonini Archiepiscopi Florentini, & B. Joannis de Capistrano, aliorumque proborum virorum, illorum adeò corruptorum temporum, & morum destinata est pauperum, & indigentium honestæ subventioni, cum gratuito mutuo ad tempus, cum pignorum cautela, ut ità indigentes pecunias, præserventur à feneratorum suffocationibus, & à gravissimis usuris, vel abstineant abillis malis, & delictis, ad quæ inopia quandoque cogit, undè propterea meritò iste Mons pius vel pietatis appellatur, atque à Sacro Concilio Tridentino, & ab Apostolicis Constitutionibus valdè commendatur, adeout in provisionibus Ecclesiarum Cathedralium, & Metropolitanarum in decre-

go Conſiſtoriali adiici ſoleat noviter proviſis preceptum, ut Montem Pietatis, ubi non adſit, erigi curent.

Et quidem etiam noſtris temporibus iſta pia proviſio magna commendatione digna cenſenda eſt, major in illis temporibus, in quibus ejus introductio ſequuta fuit, quando ob pecuniarum penuriam, aliaſque illorum temporum 4 calamitates adeò uſuræ excreverant, ut in anno ſortem adæquarent, ideoque eſſent ad centum pro cento, atque ita verificaretur illa ſimplicitas, in quam inciderunt Bartolus, aliique Juriſtæ antiqui, & medii, opinantes, quod iſtæ eſsent illæ uſuræ centeſimæ, de quibus loquuntur leges civiles, quamvis re vera iſtæ, ut potè ſortem adæquantes quolibet centeſimo menſe, importent ad rationem duodecim pro centenario; modernorumque verò temporibus, etiam proximè decurſi ſæculi, quando commercium aliquam majorem receperat latitudinem, adhuc nimium exceſſivæ erant uſuræ, ut quolibet triennio ſortem adæquarent, & ſic ad rationem 33. pro centenario. *a* Unde liquet quam ingentem pietatem iſtud opus contineret. Et quamvis ſuper hac ſpecie Montis, quando mutuum non eſſet omninò gratuitum, ſed pro eo aliqua acceſsio ad menſuram temporis recipiatur, antiquiores Morales nimium certaverint, & cum quibus ſe involvunt 5 quoque moderni tranſcriptores, an iſta acceſsionis receptio illicita, & uſuraria cenſenda ſit, diſtinguendo, an ſolùm commenſurari debeat expenſis Miniſtrorum pro manutentione operis, vel etiam haberi debeat ratio periculi peremptionis, vel deteriorationis pignorum, & decoctionis debitorum, aliorumque accidentium. *b* Nihilominus præſertim in Italia iſti labores frigidi, & inutiles videntur, dum per Apoſtolicas, vel ſynodales Conſtitutiones aliaſque publicas benè regulatas proviſiones, ſuper hoc benè conſultum eſt.

6 Ad inſtar item iſtius pii Montis pecuniarii, in pleriſq; locis, licèt non adeo univerſaliter, quidam Mons pius practicari ſolet, conſiſtens in cumulo alicujus quantitatis frumenti; unde propterea Mons frumentarius appellari ſolet, ad eumdem finem, vel effectum introductus, ut ſcilicèt ad occurrendum gravibus uſuris, & fenoratorium concuſsionibus deſuper fieri ſolitis, ſuffocatis indigentibus, fiat gratuitum frumenti mutuum agricolis, aliiſque operariis pro ſemine, & pro victu operariorum, aliiſque expenſis, dum in hoc monte dignoſcitur etiam favor publicus agriculturæ, iſtudque opus videtur diverſum, utpotè diverſum habens finem, vel effectum ab altero, quod in eadem re frumentaria percutit publicam annonæ, vel abbundantiæ vocabulo, explicari ſolitum.

Prout idem vocabulum adhiberi ſolet in illis collectionibus, vel multiplicis, aut diſtributionibus fructuum bo- 7 norum deſuper aſsignatorum, quæ ex privatis diſpoſitionibus practicantur pro ſubventione dotali puellarum alicujus, vel plurium familiarum, vel generum perſonarum, & vulgò dicuntur *Montes maritagiorum*, ut præſertim docet praxis in civitate Neapolis, ex pluries inſinuatis in dotali ſede, *c* vel pro ſubſidio alimentario virorum familiæ, vel familiarum pro iſtarum decore, & nobilitate conſervandis, ut præſertim frequens praxis docet in Civitate Januæ, ex pluries inſinuatis in ſede Fideicommiſſorum, & in altera Legatorum, & alibi. *d*

Quidquid autem ſit de præmiſsis, aliiſque montium ſpeciebus, quarum plures diligenter enumerant, diſtinguunt 8 aliqui moderni, uſurarii tractantes materiam, ob uſuræ dubium, quod in eis cadere ſoleat. *e* Hujuſmodi inſpectiones extraneæ ſunt à noſtro propoſito, quod eſt agendi de illa montium ſpecie, quæ conſiſtere dicunt in illis publicis, & regalibus redditibus, quos Princeps ſupremus, ejuſ- 9 que Camera, vel Reſpublica habens regalia, & jura ſupremi Principatus, aſsignat illis, qui pecunias ei accomodant pro publicis indigentiis, tanquam per ſpeciem cenſus conſignativi, ad rationem tot pro centenario ſingulis annis, donec ſoluta pecunia in ſorte, reſtituatur ſingulis ſcutorum centenis, unum aſsignando locum, puta quia Camera Principis, vel Reſpublica pro bello, vel pro aliis accidentibus indigens magna, & prompta quantitate pecuniarum, quam cum eis bonorum, vel jurium annuo, vel alias temporaneo fructu, ſive emolumento promptè obtinere non poteſt, curat vendere, vel oppignore proprietatem, ſortem principalem, ut ita habens (exempli gratia) ex publicis vectigalibus, aliiſque regalibus juribus annuum reddituum ſcutorum centum millium, propriam obtineat ſummam duorum millionum, vendendo, vel oppignorando dicta jura, cum cujus redditibus ſolvat accomodantibus pecuniam, fructum ad rationem ſcutorum quinque, vel quatuor pro centenario, donec acceptam pecuniam reſtituat, atque debitum redimat, tanquam per ſpeciem impoſitionis cenſus conſignativi, cui hæc loca Montium, vel ſimilia jura Doctores aſsimilant, quamvis aliquæ dignoſcantur differentiæ inferius recenſendæ, ita conſtituendo tot loca, ſeu portiones, quot ſunt ſcutorum, quæ recipiuntur, centena, ſive iſta ſint ſcuta monetæ, ſive ſint auri, cum iſta differentia percutiat ſolum modum ſolutionis fructuum, & reſtitutionis ſortis, ut infra Cap. 3. & 4. dum alii ſolent eſſe Montes in moneta, & alii in auro.

Quamvis autem hæc loca Montium ſint de duplici ſpe- 10 cie, quod ſcilicet, alia ſunt vitalitia, ſeu vacabilia, & alia non vacabilia, nec vitalitia ſed perpetua, eodem modo, quo habetur in præmiſsis cenſibus conſignativis, quo habetur in præmiſsis cenſibus conſignativis, quod alii ſunt perpetui, & alii vitalitii, ut in ſua cenſuum ſede habetur; Nihilominus de perpetuis, & non vacabilibus in hac tractatione ſolùm agitur, cum reſpectu vitalitiorum ſeu vacabilium, deſerviat, & opportuna ſit potius altera præcedens latior tractatio officiorum venalium, & vacabilium, dum ea, quæ ibi de hujuſmodi officiis dicta ſunt, adamuſsim, & in omnibus congruunt iſtis locis Montium vacabilibus, quæ habere videntur ſpeciem illorum officiorum popularium tertiæ claſsis, quæ nullam habent annexam adminiſtrationem, nullaque in eis electa dicitur induſtria perſona perſonæ, ſed ſunt ad ſolum negotium, & intereſſe burſale.

De quo tempore, & in quibus Principatibus, vel Civitatibus hujuſmodi locorum Montium uſus cum Principe, vel cum Republica primitus irrepſerit, incertum eſt, illorum tamen mentio incidenter, vel præſuppoſitivè habe- 11 tur apud antiquos Juriſtas, cum quibus medii pertranſeunt *f* loquentes de Civitatibus Venetiarum, Januæ, Florentiæ, Bononiæ, dum præſertim in Italia, iſte uſus omnibus Principatibus, vel dominiis communis videtur, ut etiam verificatur in Hiſpaniis, aliiſque Regionibus ultramontanis, cum eadem ratio omnibus congruat, & per conſequens ubique hujuſmodi locorum Montium, vel jurium, quibuſcumque explicentur vocabulis, eadem eſt natura, præſertim circa libertatem commercii, & alia, de quibus in progreſsu, cùm in ſubſtantia idem importent, licèt pro diverſis locorum ſtylis diverſas habeant nuncupationes, vel terminos, quoniam in Civitatibus Romæ, Bononiæ, Ferrariæ, & aliis dicuntur loca montium; In 12 Civitate Venetiarum dicuntur pecuniæ in Banco, vel in Zecca, in illa Januæ dicuntur comperæ in cartulario S. Georgii, in Civitate Neapolis dicuntur fiſcalia, & reſpectivè redditus ſuper arrendamentis, Mediolani dicuntur jura ſuper datiis, & in Regnis Hiſpaniarum dicuntur jura cum Rege, cum ſimilibus vocabulis parum curandis, cum potius curanda, & attendenda veniat ſubſtantia; Et per conſequens, licèt in hac tractatione agatur ſolùm, & principaliter de locis montium non vacabilium Urbis; nihilominus ab iis, quæ iſtis agendo dicuntur; inferri poteſt ad omnia alia ſimilia jura, & è converſo ab iis, quæ reperiuntur ſcripta de præfatis aliis juribus, rectè ad iſta loca argui, & inferri poteſt, attenta identitate rationis, quæ omnibus eſt communis. *g*

Ubique igitur iſta loca montium, vel ſimilia jura, ex eo quod ſint cum ſupremo Principe, & ſuper publicis, ac regalibus juribus, dicuntur de regalibus, eamdemque ſortiri videntur naturam, ac ipſamet vectigalia, aliaque jura 13 publica, & regalia, ſuper quibus fundata ſunt, quamvis nullum iſtorum dominium, vel poſſeſsio in ipſos Montiſtas tranſeat, cum ſolùm eis comperat actio ad illorum fructus, vel redditus, quoniam neque hæc actio ſuper juribus regalibus dari poteſt ex privatis conventionibus, ſed neceſsaria eſt ſupremi Principis auctoritas, ſine qua propterea non dicuntur eſse in commercio, atque exinde provenit eorum libertas, ut particulariter, & latius in capitulo ſequenti.

Prout generaliter eſt hodiè paſsim receptum, præſertim 14 verò in in Curia In his locis montium, quod quamvis fundata non ſint ſuper veris bonis ſtabilibus ſoli, ſed ſuper vectigalibus, & gabellis, aliiſque juribus intellectualibus 20 potiùs, quàm veris nihilominus reputantur tanquam bona ſtabilia, ſub quorum nomine, & diſpoſitione veniunt, licèt non deſint dubitantes occaſione Bullæ Baronum, an iſta loquens de bonis, comprehendant loca montium, exindeque ſequitur, quod circumſcribuntur loco, non

non quidem illo, in quo exiſtant bona, ſeù vectigalia, & jura, ſuper quibus fundata ſunt, *h* ſed cenſentur de Civitate dominantis Principatus, in qua facta eſt montium erectio, ac deſtinata ſolutio, & per conſequens quoad 16 iſtum Principatum cenſentur de bonis exiſtentibus in Urbe, *i* præterquam, pro meo judicio, quoad illos montes Camerales, qui ſuper vectigalibus, aliiſque juribus Cameralibus erecti ſunt in Civitatibus Bononiæ, & Ferrariæ, in quibus receptum eſt pretium, ac etiam deſtinata 17 ſolutio fructuum, & altera reſtitutio ſortis in caſu redemptionis, vel extinctionis; quamvis erectio facta eſſet in Urbe, cum iſtæ Civitates habere videantur quoddam regimen proprium, & contradiſtinctum à reliquo ſtatu, ita quodammodo (licet impropriè) efformando quoſdam Principatus ſubalternos.

18 Item quamvis tam Juriſtæ, quàm Morales, ut præmiſſum eſt, iſta loca montium, vel ſimilia jura aſſimilent cenſibus conſignativis, quaſi quod in effectu Montiſtæ videantur tot creditores cenſuarii Principis; nihilominus hæc æquiparatio intrat per quandam aſſimilationem impropriam, & in parte, non autem propriam, & in totum, cum pleræque differentiæ inter unam, & alteram jurium ſpeciem dignoſci videantur. Primò nempè, quoniam in contractu cenſuali ad præſcriptum Conſtitutionis B. Pii Quinti requiritur de forma pecunia numerata in ipſo actu creationis, coram Notario, & Teſtibus, quod cautum non eſt in locis montium, quæ pro antecedenti credito, vel ex alia cauſa poſſunt concedi. Secundò, quoniam ad evitandum dubium cenſus perſonalis, ſuper quo adeò Theologi certarunt, atque adhuc certare non deſinunt, cenſus exigit certum fundum, certis finibus deſignatum, ac fructiferum, & capacem, cujus contrarium habetur in locis montium, quoniam licèt pro montis dote aſsignari ſoleant certa bona, ſeù certa vectigalia, aut jura, ex quorum fructibus, vel emolumentis ſolvendi ſint fructus Montiſtis; nihilominus id fieri ſolet pro cautela Montiſtarum, iſtiſque ſolvendis, & pro accomodatione ſcripturæ, & evitanda confuſione, dum in reliquis generaliter obligantur omnia bona, & jura Cameræ, atque in aliquibus Principalibus hæc ſpecificatio fieri non ſolet, ſed generaliter, & indefinitè montes eriguntur ſuper juribus, & effectibus publicis. Tertiò corollariè, quoniam in cenſu, ſi fundus cenſitus perit, ſine facto, & culpa debitoris, perit ipſe cenſus, atque ſi efficiatur infructiferus, aut minoris fructus, adeout non ſit capax, ceſſant, vel diminuuntur fructus, quod de jure non procedit in locis montium, ut infra in cap. 3. & 4. ubi latius. Et quartò circa repetibilitatem pretii ex parte creditoris, & redimibilitatem ex parte debitoris; In cenſu namque ſors eſt demortua, & perpetuò irrepetibilis ex parte creditoris, contrariis pactis vitiatis, & ex parte debitoris eſt perpetuò redimibilis, in montibus autem ſecus, ut infrà Cap. 4. cum pleriſque aliis differentiis, ſuper quibus inane opus videtur immorari. Conſiderando quoque differentiam temporis, & majori antiquitatis montium, quam cenſuum; Siquidem de montibus habemus Baldum, alioſque ſupra enunciatos antiquos Auctores, præſupponentes 19 illorum uſum, cum incerto principio, jam vigentem generaliter in Civitatibus Italiæ, ac etiam extrà. Cenſus verò conſignativus ignotus fuit antiquis Juriſtis, atq; in Italia introductionem habuit à quodam uſu Aragonenſium, vel Cathalanorum ſub Rege Alphonſo Primo, & Pontifice Nicolao V. in ſolis Regnis utriuſque Siciliæ, de prædicti Regis dominio effectis, unde paulatim irrepſit in alias Italiæ partes, & Provincias, ad quas etiam provenire potuit ex ejuſdem contractus uſu, qui circa eadem tempora irrepſerat in Germaniam, unde prodierunt Conſtitutiones Martini V. & Calixti III. quibus non obſtantibus, adhuc continatum fuit ſuper dubietate ejus validitatis, donec ſupervenit enunciata Conſtitutio B. Pii V. *l* Ideoq; prorſus vanum videtur aſſimilare loca montium cenſibus, atque ab iſtis illa regulare.

Procedunt hæc in locis montium fundatis ſuper publicis vectigalibus, aliiſque juribus regalibus, ad Cameram ſupremi Principis pertinentibus, et quæ propterea Cameralia dicuntur, quoniam attenta origine, ſive introductione, ac etiam praxi, iſte eſt frequentior, et regularis hujuſmodi locorum montium uſus; Adhuc tamen ex poſterio- 20 ri introductione aliæ habentur eorum ſpecies, quæ vulgò, ad differentiam Cameralium, dici ſolent Baronalia, ex eo, quod non ſuper publicis bonis, et juribus Cameræ Principis montes erecti ſint, ſed ſuper aliis bonis, et redditibus. Verùm error eſt cum hac generali diſtinctione Cameralium, & Baronalium procedere, quoniam adſunt quidam montes, qui verè, & propriè dici non poſſunt Camerales, utpotè erecti ſuper bonis, & juribus ad Cameram directè, & propriè non pertinentibus, ſed neque dici poſſunt Baronales, quia non ſuper bonis Baronum vel privatorum, ſed potiùs conſtituere videntur quandam tertiam ſpeciem, quæ Camerali potiùs approximat, quia nempè ſunt erecta ſuper aliquibus bonis, vel juribus, quæ publica potiùs, quàm privata dici merentur, atque ſunt ſub Principis, ejuſque Magiſtratuum regimine, adminiſtratione, & protectione; unde propterea de Cameralium natura potiùs participare videntur, atque de facto penè talem apud Populum, & apud negotiatores habent exiſtimationem, ut (exempli gratia) in Urbe ſunt montes ſuper bonis, & juribus Annonæ, de qua eſt quæſtio, an ſit idem, quod Camera. *m* Vel ſunt montes ſuper bonis, & juribus Fabricæ S. Petri, & eſſent montes erecti per Hoſpitale Sancti Spiritus in Saxia, & per Montem Pietatis, ſi eſſent non vacabiles cum ſimilibus. Ac etiam ſunt Montes Communitatum Status Eccleſiaſtici. Baronales verò ſunt illi montes, qui cum Pontificia licentia, & auctoritate ſunt erecti per Barones, & Domicellos, alioſque nobiles viros, quibus in hoc Papæ gratificari placuerit, ſuper eorum caſtris, & bonis juriſdictionalibus, ac etiam ſuper tenutis, aliiſque prædiis, & bonis fructiferis, quæ pro montis dote aſsignari ſolent, ut ex eorum fructibus ſolvantur fructus Montiſtis, cum quodam privilegio potioritatis, de quo infra Cap. 5.

In iſta verò ſpecie montium Baronalium, de ſtricto 21 jure, intrare non deberet id, quod ſuperiùs dictum eſt de Cameralibus, ut ſint de Regalibus, & per conſequens abſque conceſſione, vel auctoritate ſupremi Principis, vel Officialis per eum deputati, non ſint in privato commercio, dum in hujuſmodi bonis de privato dominio exiſtentibus non intrat illa ratio, quæ intrat in vectigalibus, aliiſque publicis, & fiſcalibus juribus, vel bonis, quæ ſunt de regalibus Principis. Adhuc tamen ſui receptum eſt, ut pro commercii libertate, de qua Cap. ſeq. eandem ſortiantur naturam; Idque, loquendo etiam à priori, non eſt à ratione alienum, ob auctoritatem, & publicam ejus fidem, quam deſuper interponit Princeps, quaſi quod ità occultari dicetur quidam actus inter Principem, & Baronem, vel privatum montis erectorem, ut iſte aſſignare dicatur hæc bona Principi, penes quem efficiantur publica, & regalia: Ideòque ità publicam Principis fidem potiùs, quàm privatam Baronis Montiſtæ ſequi dicantur, ad inſtar eorum, quæ habentur in Majoratibus Hiſpaniarum circa differentia inter illos majoratus, qui cum ſola erectorum privata voluntate, & poteſtate eriguntur, & illos, ſuper quibus regia, & publica interponitur auctoritas, & qui ad differentiam qualificati dicuntur, ut latiùs in ſuis ſedibus, de his agendo habetur. *n*

Quamvis enim in hoc ſufficere videretur allegare praxim, & receptum uſum, ratione non deſtitutum, ob favorem publici commercii: nihilominus, quando aliqua juridica ratio etiam à priori exquiri, & aſsignari poteſt, immorandum non eſt more inſipidorum, & contemptibilium ſuperficialium Pragmaticorum in ſola praxi, vel obſervantia, in qua vulgus leguleicum hodiè ſolùm, aliud non inquirendo immorari, ac pedes figere ſolet. Datur tamen caſus, quod hæc loca verè, & in ſubſtantia baronalia, utpotè in gratiam Baronum, & ſuper eorum bonis fundata, juridicè ſint Cameralia, quia nempè facta per Papam erectione alicujus montis Cameralis in gratiam Cameræ, & ſuper ejus publicis bonis; vel juribus, admittatur tamen aliquis Baro, vel alter privatus ad additionem alicujus majoris numeri locorum, pro quorum fructuum ſolutione idem Baro præſtat aſsignamentum, quoniam, juxtà conſuetas formulas, iſta loca ſic addita confunduntur cum aliis locis montis Cameralis jam erecti, eandemque aſſumunt nuncupationem, & naturam, & tanquam talia ſunt in commercio, quod quandoque non levia inconvenientia, & præjudicia parere ſolet, ut infrain cap. 4.

Demum ſub hoc procœmiali cap. ad aliquâ iſtius materiæ 22 prænotionem remaneret inſpiciendum, an iſta montium introductio proficua fuerit Reipublicæ, tam Principibus, quàm Populis, ut propterea commendatione digna cenſenda ſit, vel potiùs è converſo damnoſa, & præjudicialis, ideòque damnabilis; ſed quoniam nimis probleматica eſt quæſtio, cujus formalis diſputatio exigeret particulare volumem, magnamque præſeferret digreſſionem, inutilem foro practico, pro quo iſte labor adhi-

betur, cum potius id pertineat ad Politicos, idcircò aliis disputatio, & judicii interpositio reservatur, solumque obiter aliqua insinuantur, utriusque sententiæ argumenta, & rationes, ut iis ponderatis, & aliis, quæ cum majori otio, majorique ingenio poterunt excogitari, ità politicarum rerum professores judicium desuper efforment.

23 Pro illa namque sententia, quæ credit proficuam, & commendabilem istam introductionem; Quarenus pertinet ad Principem, bonumque Principatus regimen, considerari potest, id magnam præseferre commoditatem, qua mediante maxima utilitas reportari potest, vel maximum damnum evitari, pro novis conquisitionibus faciendis, vel respectivè pro conservando Principatu, ac populorum salute, & quiete, dum in belli, vel pestis, aut famis accidentibus, & calamitatibus non benè consuli potest cum currentibus fructibus, & proventibus vectigalium, aliorumque bonorum, jurium Principatus sed necessaria est ingens quantitas prompta pecuniarum, à qua vita, & mors, vel
24 salus, & infirmitas Reipublicæ in politicis pendere solet, neque melior adesse videtur modus id assequendi.

25 Privatorum quoque, & populorum commercio nimium commodam, & proficuam hujus sententiæ sequaces hanc introductionem reputant, quod scilicet cum hujusmodi investimentis magis commodè, & promptè, ac tutè comparantur redditus pro congrua substentatione, & quotidianis usibus, & indigentiis, quàm sit cum fructibus naturalibus, vel industrialibus prædiorum, vel cum periculosis, & laboriosis industriis, & negotiationibus, ut infrà in Cap. 2 & 3. advertitur.

26 Et quoad Barones, qui Principum adinstar, de hujusmodi montibus esse solent solliciti, magna considerari solet utilitas: undè propterea pro magno favore, & gratia id reputare consueverunt, ob longè magis moderatum fructum locorum montium, quàm sit ille cambiorum, aliorumque interusuriorum, & usurarum, quibus pro quadam consueta, peneque connaturali mala administratione solent subjacere, ita se ab eis liberando.

27 E converso diversæ sententiæ sequaces, quatenus pertinet ad Principem, & Principatum, considerant, quod ita est supplantare successores, & in perpetuum indirectè facere illas proprietatis alienationes, quæ expresè, & directè sunt prohibitæ, ita eradicando fundos, & depauperando in perpetuum Principatum, ac tollendo Principi potestatem supprimendi gabellas, & onera, & sublevando populos subditos, & adeout major censenda veniat ista calamitas, quàm sint omnes aliæ currentes, & accidentales calamitates, tempestatum, sterilitatum, incendiorum, inundationum, seù pestis, vel belli, quoniam cessante
28 aliqua ex hujusmodi calamitatibus subest spes, & potentia recuperationis pristinæ ubertatis, vel quietis, quæ spes ita sublata est cum omnimoda alienatione proprietatum, quibus defectis, sublatus remanet impositerum modus providendi in aliis indigentiis, & calamitatibus. Ac etiam quia ob illam affluentiam, & magnam quantitatem promptæ, & numeratæ pecuniæ, quæ ità obtinetur, multæ fiunt inutiles impensæ, & profusiones, multæque fiunt indebitæ, & imprudentes elargitiones, aliàs non faciendæ.

29 Quoverò ad Barones, experientia docet, quod ita longè majora efficiantur interusuria, dum ob onus solvendi fructus quolibet bimestri, Depositarii, qui diligentes campsores esse solent, ut semper sequitur, illos negligentes promptè suppeditare pecunias, ponunt sub cambiis, & recambiis, ut ita magnum patiantur anathocismum, & fructuum superfœtationem.

Et quoad populorum Rempublicam, sive Universitatem, adhuc introductio nimis pernicioſa, & damnabilis reputatur, utpotè valdè præjudicialis agriculturæ, & negotiationi, ac industriæ, dum ita homines otio dediti, utpotè cum hujusmodi commodis redditibus viventes, segniores effecti sunt.

30 Considerari quoque solet illud principatus, vel Reipublicæ magnum damnum, & præjudicium, pro quo evitando penè ubique ordinari consueverunt leges prudentes, & commendabiles, prohibentes forensibus acquisitionem, & retentionem bonorum stabilium, præsertim fructiferorum, ut ita illorum fructus, & emolumenta remaneant
31 in Principatu, vel Regione, & penes Cives, & Incolas, qui onera publica supportant, ut in suis sedibus, de hujusmodi legibus agendo habetur, dum cum hac introductione invitantur forenses magis pecuniosi, & industrii ad enervandam Regionem, vel Rempublicam, & extrahendum ab ea singulis annis, & temporibus uberiores, & majores Regionis fructus, & emolumenta; Ideòque irrisione digni videntur illi, qui opinantes esse professores politicæ, tamen neque illius principia callentes, procedunt in hoc proposito cum illa politica propositione, in suis casibus vera, nimiumque proficua, & commendabili, quod scilicet studendum est allicere exteros negotiatores, atque ita aliarum Regionum aurum, & argentum ad propriam trahere, quoniam id rectè procedit, quando externa pecunia, quæ trahitur ad propriam ditionem, liberè in ea re- 32
manſura est, tanquam sanguis propriæ Reipublicæ, ut proprium corpus impinguet, magisque robustum reddat, & sic ad commodum subditorum, non aut em quando trahitur pecunia ad fœnus, quæ cum usuris, vel accessionibus est restituenda, quoniam ita est allicere exteros ad plantandum arbores in proprio prædio, fructum asportaturos, adeout id prædium remaneat proprio Domino inutile, totaque utilitas sit exterorum, & iste videtur casus; Quæ tamen insinuata sint in simplici forma discursiva, nil firmando, propriumque non efformando judicium, sed integrum relinquendo locum veritati.

a *In Theatr. lib. 5. de usur. disc. 6.* b *Lugo de Just. & jur. tit. de motu, & usura disput. 25. sect. 10. §. unico,* Leotar *de usur. qu. 22.* Giballin. *de usur. lib. 4. c. 7.* apud quos concordantes. c *De Dote disc. 8. 9. & 10.* d *De fideicommiss. disc. 3. & 36. & de legatis disc. 41.* e Leotard. *de usur. d. quæst. 22.* Giballin. *de usur. dict. lib. 4. cap. 7.* Lugo *de Just. & jur. disput. 26.* Cohell. *ad Bull. bon. regim. c. 22.* Pasqualig. *decis. moral. 182. cum pluribus seqq.* f Bald. *cons. 180. n. 4. lib. 2. & in Cap. cum causam de re judic.* Alex. *cons. 15. lib. 7.* Ruin. *cons. 82. lib. 2.* Peregrin. *cons. 43. lib. 1. & alii, de quibus lib. 2. de Regal. disc. 36. & disc. 43. & lib. 7. de alien. & contract. prohib. disc. 1. n. 20.* g *De Regal. disc. 30. in fin. & disc. 187.* h *Lib. 1. de feudis disc. 92.* i *Lib. 2. De Regal. disc. 43. ubi latè concordantes, & d. disc. 92. de feudis* l *Lib. 5. de censibus disc. 1. & 11. & disc. 32.* m *Lib. 2. De Regal. disc. 44. & seqq. & 125.* n *Lib. 10. de fideicommiss. disc. 7.*

Quomodo ista loca sint in commercio, tam respectu alienationis, quàm obligationis, & hypothecæ, & quando transeant libera in emptorem.

SUMMARIUM.

1 *Quod magnum commercium locorum Montium principaliter provenerit ab eorum libertate, & temporum securitate.*
2 *An dicta libertas proveniat à privilegio Urbani VIII.*
3 *Provenit potiùs de jure ab eorum natura, & de ratione.*
4 *Loca montium sunt de regalibus, ideoque non sunt in privato commercio.*
5 *De cautela juris luendi in censibus.*
6 *De ratione, ob quam in locis Montium dari debet illa libertas, quæ non datur in aliis bonis.*
7 *De inconvenientibus, quæ resultant ab hac libertate locorum Montium.*
8 *Quod non sunt attendenda, & quare.*
9 *De obligatione Secretarii Montium, ac etiam Cameræ, vel alius, qui eum deputavit, & de qua culpa teneatur.*
10 *Quando Dominus teneatur de facto famuli, vel præponens de facto præpositi.*
11 *De culpa, quæ consideratur in possessorem montium, qui patiatur præjudicia, de quibus n. 7.*
12 *Quomodo dictis inconvenientibus consuli possit.*
13 *De auctoritatibus in hac materia pugnantibus, quomodo concilientur.*
14 *Penès ipsum Dominum, & possessorem loca montium non differant ab aliis bonis, ut subjaceant debitis, & obligationibus.*
15 *Ubi sunt penès hæredem, seù legatarium, an retineant vincula defuncti.*
16 *Idem de tertio possessore habente causam ab ipso principali debitore per viam contractus privati, & an in hac alienatione requirantur solemnitates.*
17 *Ac etiamsi Tertius obtineat à Judice per viam deliberationis, vel ad judicationis, & quomodo ista eludi possit.*
18 *Non intrat libertas in vinculis expressis, & contentis in litteris patentibus.*
19 *Quid*

19 *Quid ubi processum non est, per viam resignationis, sed attergationis admissæ per Secretarium.*
20 *Quid agendum, quando allegantur deperditæ litteræ patentes.*
21 *Promissio de vendendo, seù privata venditio quale Jus tribuat emptori, vel promissario.*
22 *De eadem libertate, quæ resultat à vera resignatione, de qua supra n. 3. & 6.*
23 *An in hac resignatione requirantur solemnitates statutariæ.*
24 *Quid ubi fraus desuper accedat, & quomodo ista reguletur.*
25 *Quomodo fraus, & mala fides probetur, & arguatur.*
24 *De pretio locorum Montium, & de differentia inter libera, & vinculata.*
27 *De acquisitionibus locorum Montium, quæ fiunt in persona unius, cum pecunia alterius.*
28 *An pro contractatione locorum montium debeatur gabella contractuum.*
29 *De exvinculationibus fieri solitis per Thesaurarium, vel alium Judicem.*
30 *De fraudibus, quæ desuper committi solent, & de obligatione Judicis.*

CAP. II.

1 INter quamplures causas, quibus adscribi potest illa, quam in currenti præsertim sæculo experti sumus, atq; in dies experimur, magna, & excessiva excrescentia commercii hujusmodi locorum montium, aliorumq; similium jurium, in quibus pro notabiliori parte consistere videtur assis, non solum populi sæcularis, verùm etiam utriusque Cleri, & Ecclesiarum, piorumque locorum, cum non modico præjudicio commercii prædiorum, aliorumque bonorum stabilium, ac etiam agriculturæ, & mercaturæ, illa videtur ex majoribus, forteque potissima, libertatis nempè, cum qua in emptores illa transeunt; ab omnibus vinculis, quibus penes priores dominos, & possessores subjacebant, illis exceptis, quæ in litteris desuper expediri solitis, exprimuntur, cum ità obtineatur illa securitas, quæ in bonis, præsertim stabilibus, hodiè, quantumvis exquisitæ adhibeantur cautelæ, & diligentiæ, obtineri non potest, ob tot vincula fideicommissorum, vel præcedentium alienationum, seu hypothecarum, ac ob illum dominii defectum in venditore, qui tractu temporis detegatur.

Opinio vulgi superficialium in Romana Curia est, quod
2 ista locorum montium libertas, & emptorem securitas provenìat à quodam speciali privilegio eis concesso per Motum proprium Urbani Octavi de anno 1639. impressum in Bullario Constit. 154. Verùm id continet manifestum æquivocum, ut agendo de hac libertate in sua Regalium sede advertitur, *a* sive spectentur auctoritates, sivè rationes, dum id-firmant plures præcedentes decisiones Rotæ, & auctoritates illorum, qui scripserunt multo tempore ante
3 dictum Motum proprium, qui prodiit potiùs ad superabundantem cautelam, & satisfactionem negotiatorum, non callentium regulas Juris, ad eos alliciendum, ut juxta illorum temporum indigentias, & circumstantias magis ad hoc investimentum invitarentur.

Clarius verò, attenta ratione locis citatis insinuata, ac etiam deducta in alia tractatione Officiorum super eadem libertate, & emptorum securitate; dum non est peculiaris locorum montium, vel officiorum Urbis, sed congruit etiam similibus officiis, vel juribus in genere aliarum regionum, & Principatuum, quoties particularis lex, vel stylus non disponat in contrarium, quod scilicet cum ista jura sint de regalibus supremo Principi reservatis, ut in antecedenti Capitulo insinuatum est; idcircò quoad substantiam non sunt in privato commercio; neque ab uno in alium ex privatis conventionibus transferri possunt, absque consensu, & auctoritate ejusdem Principis, vel officia-
4 lis ad id deputati, qualis in subjecta materia esse dicitur montis Secretarius, ad quem inquirere, & attestari pertinet, an loca montium sint libera, necnè: Undè propterea sequitur idem, quod agendo de officiis dictum est, quòd scilicèt, quando locorum montium dominus, & possessor illa ad favorem alterius in manibus dicti Secretarii resignat, facere non dicitur actum translativum ejus dominii, vel juris, quo mediante emptor, vel resignatarius acquirat dominium, & possessorem, eo modo, quod sequitur in emptionibus, & venditionibus, aliisque alienationibus bonorum indifferentium, in libero privato commercio existentium, sed facit actum extinctivum, tollendo de medio, tanquam per actum occultum retroventionis, cum restitutione pretii, quod per organum resignatarii fieri dicitur ab eodem Principe debitore, qui in continenti, pro eodem pretio novam ex integro concessionem, tanquam per efformationem novi juris, facit emptori, vel resignatario, qui eundem Principem, non autem resignantem recognoscere dicitur in ejus auctorem, atque ab ipso dominium metitur; Et per consequens sequuta redemptione, evanescunt, atque resolutæ remanent omnes hypothecæ, & omnia vincula, quibus loca montium erant affecta penes priorem possessorem, eodem modo, quo sequitur in nominibus debitorum per solutionem, quæ mediante evanescunt, & resolutæ remanent hypothecæ, & omnia vincula, quibus eadem nomina subjacebant penes creditorem, istique termini in subjecta materia magis approximantur, & congruunt, quam illi Beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ resignantur ad favorem certæ personæ, cum isti termini magis congruant officiis vitalitiis venalibus.

Exindeque fortè desumpta est cautela, quæ *Juris luendi* 5
dicitur, quando facienda est emptio, vel cessio alicujus census confignativi, quem receptum est, ad instar aliorum bonorum, posse deduci in contractum emptionis, & venditionis, etiam pro majori, vel respectivè minori pretio, quàm sit creatus, juxta ejus majorem, vel minorem bonitatem, quoniam si fiat venditio, vel cessio translativa, adhuc durant hypothecæ, aliaque vincula, & onera, quibus census affectus erat penes venditorem, vel ejus auctores: Unde propterea emptor, vel cessionarius non acquirit libertatem, & securitatem, quæ tamen acquiri dicitur cum dicta cautela Jurisluendi, quod scilicet ille, qui vult censum acquirere, curat obtinere à debitore cessionem Jurisluendi, seu redimendi; atque facta redemptione, effor- 01
matur novus census ex integro, cum subingressione in anterioritatem, & jura creditoris, cum ejus pecunia dimissi, cum ità resoluta remaneant omnia jura, & vincula, quibus penes venditorem subjacebant. *b* Et quamvis ista 7
cautela soleat esse præjudicialis circa anterioritatem, respectu fructuum decurrendorum, qui à tempore istius novi 11
contractus, non autem prioris metiri debet, adhuc tamen, ubi agitur de debito fructifero, probabilius videtur, quod 9
etiam quoad fructus eadem suffragetur subingressio, ut latius in sua sede.

Ità quoque hanc libertatem, & securitatem suadente 6
subjecta materia, Siquidem in contractationibus aliorum bonorum indifferentium, quæ sequuntur inter privatos, onus est emptoris, vel alterius acquisitoris diligenter inquirere conditionem ejus, cum quo contrahit; & an ejus fidem sequi debeat, ipsique imputandum est cur ei crediderit, atque sufficienter sibi non caverit in casu evictionis, vel molestiarum, quem prævidere poterat, ac debebat; Secus autem in subjecta materia, quoniam juxtà stylum emptores hujusmodi locorum montium liberorum, qui frequenter sunt exteri, id committens eorum mandatariis, vel sunt legales administratores Ecclesiarum, & piorum locorum, sivè pupillorum, & mulierum, aliorumq; sub aliena administratione viventium, ac etiam sunt magnates, & nobiles, non soliti per se ipsos sua negotia gerere, ignorant quinam sint venditores, eorumque conditionem, & qualitates inquirere non satagunt, neque aliqua evictionis, vel restitutionis pretii cautela adhiberi solet, sed diriguntur ordines alicui banco de pretio liberè solvendo cuicumque fecerit liberam resignationem, juxtà attestationem Secretarii montis, cujus publicam fidem, an ipso Principe probatam, & sequuntur, ideoque injustum, & irrationabile esset, ut hac publica fide decepti, & eluſi remanerent, atque aliàs istud commercium penè impeditum esset, cum præjudicio Principis, & Reipublicæ, cujus principaliter interest illud esse liberum, & facile. *d*

Et quamvis exindè aliqua resultare soleant inconvenientia, & fraudes committi, puta quia, juxtà casum in mox enunciata Regalium sede particulariter peractum e contra eum, qui à pluribus annis in Patria objerat, pro quodam debito in Urbe contracto, juxta stylum processum esset per diligentias, atque cum tali processu deventum ad exequutionem, & subhastationem locorum montium, adhuc in ejus persona cantantium, quæ per deliberatarium postea, tanquam libera resignata fuerunt; undè propterea veritate detecta, ob fugam, vel inopiam tam prætensi creditoris, qui pretium habuerat, quam deliberatarii, & ob carentiam regressus ad loca contra emptores, ità

hæredes carnerunt illis, & pretio. Sivè juxta alterum casum pariter in praxi diputatum, forteque adhuc pendentem, quod cum absentis mandato falso procuræ resignatio per Secretarium admissa fuerit. Aut quod (ut non semel in praxi expertus sum) Thesaurarius generalis, vel ejus Auditor, montium Judex competens, malè deleverit vincula in litteris patentibus existentia; unde propterea loca tanquam libera resignata fuerint. Vel quod loca in persona alicujus defuncti cantantia, translata fuerit in personam asserti hæredis, ex testamento invalido, vel revocato, vel ab intestato, tanquam proximioris, cum talis non esset, aut quod defunctis objerit testatus. Aut quod Secretarius delinquendo in ejus officio, & deficiendo ab ejus fide, tacitis vinculis, testatus fuerit de locorum libertate, cum plerisque similibus casibus, qui contingere possunt, & solent.

Nihilominus isti sunt casus, contingibiles quidem, sed particulares, & rari, ideoque ob eorum possibilem contingentiam, quę respicit præjudicium privatum, inducendum
8 non est præjudicium universale huic publico, hodieque plenè necessario comercio, ex regula quod bonum publicum, vel universale semper anteponi debet privato, & particulari. Potissimè quia etiam in his casibus potest interessatis esse consultum, respectivè contra fraudatores, vel falsarios, & alios, qui actum malè gesserunt, & pretium receperunt, vel contra Judicem, qui malè vincula delevit, aut quando Secretarius in aliquo culposus dignoscatur, contra ipsum, qui tenetur ad quanti interest de proprio, atque
9 ubi non sit idoneus, quando agitur de montibus Camerarum, prætendi fortè potest actio contra Cameram, & ubi de Baronalibus, aut de tertia specie, contra Baronem, vel alium, qui illum præposuit, ex vera, & recepta propositione, quod dominus tenetur de facto præpositi quan-
10 do hic deliquit, vel defecit circa opus, vel ministerium, cui præpositus fuit *f* Super quo tamen relinquitur locus veritati, cum occasio non dederit faciendi formalem disputationem, sine qua maturum judicium efformari non potest.

In proposito autem prædictæ obligationis Secretarii, reficiendi damna de proprio interessatis, & per consequens obligationis Cameræ, vel alterius præponentis in defectum Secretarii supplendi, certa est juris theorica, non solùm quia si expressè disponitur in Reformatione Pauli V. in tit. de Secretariis Montium, registrata in calce operis cum aliis Constitutionibus, & provisionibus ad rem facientibus, sed etiam ex ipsius juris communis dispositione, vel intentione, ratione subjectæ materiæ, ob libertatem, de qua supra, ob quam omninò irreparabile remaneret præjudicium possessorum locorum montium, quorum indebita admittatur libera resignatio. Difficultas verò non modica esse solet in applicatione congrua hujus theoricæ ad praxim, pro qua impossibile est certam, & generalem regulam, omnibus casibus applicabilem, statuere, cum dicenda veniat quæstio facti potiùs, quàm juris, ex singulorum casuum qualitate, & circumstantiis, prudentis Judicis arbitrio pensandis, regulanda, & decidenda, pro qua regulatione facienda, advertebam in quadam controversia, quæ adhuc pendet in Camerâ indecisa, ob varietatem resolutionum hinc indè cum magna votorum scissura, inter quemdam vocatum ad illud fideicommissum, de quo à me agitur in Fideicommissorum, vel Donationum sede, *g* & hæredem Secretarii cujusdam montis, ob admissam liberam resignationem notabilis numeri locorum montium, quæ in litteris patentibus liberè cantabant in personа fideicommitentis, qui illa quæsierat, resignata verò fuerunt per fideicommissi possessorem pronepotem, qui erat ejusdem nominis, & cognominis, non advertente Secretario ad hanc personarum diversitatem, ejusdem nominis, & cognominis, unde fraudes fieri solent, ut etiam in Regalium sede agitur de consimili fraude in officiis vacabilibus, *h* erroneum pro meo judicio esset procedere cum illis auctoritatibus, quæ consimiles percutiunt casus, atque per scribentes hinc indè deducebantur, *i* quoniam inspiciendæ sunt singulorum casuum individuales circumstantiæ, ideòque auctoritates, quæ alios percutiunt casus, deservire quidem possunt pro quodam lumine, vel directione, congrua congruis applicando, non autem ut cum earum littera in decidendo procedendum sit, ut Pragmaticorum vulgus facere solet.

Quidquid autem sit de dicto casu in quo integer locus veritatis relinquitur, & an ob facti circumstantias de aliqua culpa Secretarius notari posset, vel potiùs esset excusatione dignus, dum nullam habens occasionem scribendi, vel judicandi in dicta causa, maturum judicium in ea efformare non potui, Quatenus pertinet ad regulam, vel theoricam generalem, erroneum videtur in subjecta materia procedere cum terminis generalibus ministrorum, vel mandatariorum, aut substitutorum in officio cum similibus, adeout intret quæstio, an teneatur de dolo, & lata culpa tantùm, vel etiam de levi, & levissima, quoniam pro subiectæ materiæ natura, & pro irreparabilitate præjudicii, quod totum pendet ab eximia peritia, & diligentia Secretarii, cujus magna industria electa dicitur, iste tenetur esse diligentissimus, ideoque sine dubio tenendus etiam de levissima culpa, sivè ista in committendo, sivè in omittendo consistat; Quinimmò ubi etiam concurrant circumstantiæ probabiliter excusantes, adhuc non de facili debeat ejus excusatio admitti, quasi quod suscipiendo istud lucrosum, & periculosum officium, quodammodo etiam illos casus, qui fortuiti dici possent in se suscepisse videatur; ità compensando commodum cum incommodo, ad instar eorum, quæ de ratiocinatore montis pietatis dicta sunt in tutorum, & curatorum; aliorumque administratorum sede; *l* Nimiumque rigorosè in hoc procedendum videtur, quoniam aliàs si de facili Secretariorum excusationes admittuntur cum regulis, & propositionibus generalibus, quæ alios percutiunt ministros, vel administratores, actum esset de ista adeò periculosa materia, multæque fraudes in supplantationem, præsertim exterorum, absentium, vel mulierum, & pupillorum, & Ecclesiarum, seù locorum piorum in magnis summis plurium centenorum millium scutorum fieri possent; Magnaque differentia constituenda videtur inter illos ministros, & officiales, vel campsores, qui sine præmio, vel modico, & proportionato labori personali, in gratiam alterius ministerium exercent, & illos, qui exindè reportant considerabile lucrum compensativum periculi, quod suspiciunt, & eximiæ peritiæ, ac diligentiæ, ut in suis sedibus habetur. *m* Ideoque laudando honestam concordiam in dicto casu, imposterum providendum videtur, quod Secretarius, ubi res non sit omninò certa, & clara, sed aliquale dubium habeat, consulere debeat Congregationem montium, ut supra.

Et in omnes eventum, quando hęc remedia deficiant, id recensendum erit inter casus fortuitos, seù infortunia. Ultrà quod neque ille, qui hoc infortunium patitur, ab 11
aliqua culpa, vel negligentia vacare videtur, undè propterea de se ipso conqueri debet. Siquidem in primo casu superius exemplificato, à culpa, immò ab aliqua fraude non vacabat ille hæres, qui, ut parceret impensis fieri solitis pro translatione, ex persona defuncti ad illam hæredis, curavit, quod loca diù continuarent sub nomine defuncti, atque per Procuratorem ab illo deputatum con-
tinuaretur in exactione fructuum; Ut etiam per alios ab- 12
sentes, cogitare valentes, & debentes ad istos casus, rectè consuli potest eorum indemnitati, providendo apud Secretarium, & in ejus libris, ut nihil præjudiciale contra eos admittatur, nisi audito solito corresponsali, vel procuratore, qui quolibet bimestre exigere solet fructus. Ac etiam cum provisionibus generalibus desuper consuli posset, immo deberet, injungendo Secretariis, ut resignationes non admittant, nisi dictis solitis procuratoribus, & corresponsalibus cercioratis, & auditis, vel quando agitur de montibus translatis ex persona defuncti ad illam asserti hæredis, ut liberè resignationes non admittantur, aut quod vinculetur pretium per aliquod tempus considerabile, intra quod alii veri hæredes verisimiliter compariturі erunt, cum similibus cautelis, & provisionibus, quas desuper capere, nedum congruum, & opportunum, sed immò justum, et necessarium videtur, ut ità redargui possit de culpa Secretarius, contra quem interessatis, quibus præjudicatum est, competat reintegratio.

Sed quoniam in hac materia libertatis, quando intret nec ne, quamplures habentur decisiones, & auctoritates, quæ contrariæ, & invicem pugnantes videntur, cum verè aliqui- 13
bus exceptis, in quibus æquivoca dignoscuntur postmodum agnita, re vera non sunt contrariæ, sed potiùs diversæ pro diversitate casuum, ex quorum neglecta, vel non animadversa distinctione, resultant errores, & æquivoca: Idcircò pro his evitandis, dictisque decisionibus, & auctoritatibus conciliandis, vel declarandis, plures casus distinguendi veniunt.

Pri-

Primus itaque casus est, quando loca montium perseverant in eadem persona, quæ illa mediatè, vel immedi-
14 atè legitimè acquisivit, adeout non adsit mixtura tertii in eisdem locis interessati, & tunc loca montium regulantur eodem modo, quo reliqua bona indifferentia ejusdem possessoris; unde propterea cadunt sub obligationibus, & hypothecis, ac debitis per ipsum contractis, atque super eis exerceri possunt illæ actiones, vel illa remedia, quæ exerceri possunt, & solent super aliis bonis indifferentibus, ideoque proceditur ad illorum sequestrum, ac executionem, ac subhastationem, cum isto casu non intret superius insinuata ratio, cui hæc innixa est. *n*

15 Alter casus est, quando agitur de locis montium possessis per hæredem, vel legatarium, in cujus personam, ex titulo hæreditatis, aut legati translatio facta est à persona prioris possessoris defuncti; & tunc respectu istius possessoris, quamvis loca in ejus persona liberè cantent, nullumque vinculum adjectum sit, adhuc tamen illa subjacere deberent, si adhuc essent penès defunctum, vel si eorum possessio esset vacans, cum pariter cesset ratio libertatis, atque possessor foveat causam lucrativam. *o*

16 Tertius est casus, quando loca montium possidentur quidem per tertium, in quem distracta fuerint per illum, penès quem vincula contracta sunt, & vigent; Iste autem tertius possessor causam habet ab ipso priori possessore ex privata conventione, sine tamen solita formali resignatione admissa per Secretarium ut supra, & isto casu pariter non intrat libertas, atque loca montium in omnibus regulantur, eodem adamussim modo, quo reliqua bona indifferentia, ex eadem ratione, cui libertas innixa est, quod scilicet illa, tanquam de Regalibus, quoad substantiam, non sunt in privato commercio, neque de uno in alterum transferri possunt, absque auctoritate Principis, vel ejus Officialis, ideoque adhuc perseverare dicuntur in eodem dominio, & possessione, saltem civili, prioris domini venditoris, quoniam ille dicitur dominus, & possessor locorum montium, qui tanquam talis descriptus est in libris publicis Principis, vel ipsius montis, eodem modo, quo de officiis in alia eorum tractatione dictum est, adeout in emptorem, vel cessionarium transire dicatur solum quædam commoditas, vel detentio nudi facti, quæ redolet quoddam mandatum in rem propriam, eodem modo, quo accidit in beneficiis, & pensionibus Ecclesiasticis, in officiis, in feudis, aliisque similibus, in libero privato commercio non existentibus; unde propterea talia loca subjacent eisdem hypothecis, & vinculis, quibus priùs penès venditorem subjacebant, atque si iste postea illa resignaret, vel attergaret cum auctoritate Secretarii, ad favorem alterius, tunc istius potior erit in eis conditio, solumque actus talis privatæ alienationis, vel contractationis operativus remanet quoad ipsum venditorem, vel alienantem, ut illum impugnare non possit, & quatenus contraveniat, teneatur ad damna, & interesse; *p* Quoties tamen contractus, quoad ipsas partes, esset alias perfectus, & validus, de jure non impugnabilis in aliis rebus indifferentibus, secus autem si esset impugnabilis, ob defectum solemnitatum, sivè non liberi consensus, aut læsionis, & doli &c. quoniam tunc ipsemet faciens, impugnare potest, & adhibere remedia de jure competentia, istoque casu rectè procedit, atque recipienda est opinio volentium, ut in hujusmodi locorum montium alienationibus, faciendis per Ecclesias minores, mulieres, aliosque privilegiatos, adhiberi debeant solemnitates à jure communi, vel statutario desideratæ, secus autem ubi proceditur per viam formalis resignationis in manibus Secretarii, juxta ultimum casum, de quo infrà, ex ea ratione differentiæ, quod unus actus est translativus, tanquam de eadem specie alienata, alter vero est extinctivus, tanquam per receptionem debiti, ut à simili habemus in censibus consignativis, aliisque creditis, quod per Ecclesias, aliosque alienare prohibitos, non possunt vendi, vel alias translativè cedi, & tamen possunt extingui, cum similibus, ut infra in 8. casu nu. 23.

17 Quartus est casus fortior, quod loca montium in tertium translata fuerint ex facto, & auctoritate Judicis, puta per viam subhastationis, & deliberationis, vel adjudicationis, quoniam cum factum Judicis dicatur factum partis, idcircò omnia, quæ dicta sunt in casu præcedenti, in isto quoque procedunt, tàm quoad tertium, cui jus reale, & legitimum posteà acquiratur, quàm quoad ipsummet priorem possessorem, qui se prætendat indebitè per Judicem spoliatum: Undè propterea intentare potest reme-

dia possessoria, & alia de jure sibi competentia, *q* rectè-
que ille, qui judicium subhastationis, & deliberationis
jam passus est, illud elusorium reddere potest, liberè po-
steà in manibus Secretarii resignando eadem loca montiù
jam subhastata, & deliberata, quoties deliberatarius de-
bitas non adhibuerit cautelas apud eundem Secretarium
pro tali actu impediendo, quo sequuto resignatarius bonæ
fidei erit tutus, quoties non intret edictum *de his, quæ in fraudem &c.* ut etiam in proposito officiorum dictum
est, & infra num. 24.

Quintus est casus, in quo resignatio fiat quidem in ma- 18
nibus Secretarii, unde propterea intret ratio, cui liber-
tas innixa est, sed illa contineat expressionem vinculo-
rum, quæ propterea adjiciantur in litteris patentibus de-
super expediri solitis, istoque casu liberas in aliis non
expressis non autem in expressis, ut præcisè declaratur in
dicta Constitutione 154. Urbani VIII. exindeque manat
distinctio, quæ habetur montium liberorum, & vincu-
latorum, tàm quoad differentiam pretii, de qua infrà,
quàm etiam quoad varias quæstiones, quæ in vinculatis
cadere solent inter resignantem, & resignatarium, qua-
rum aliquæ in sua consueta Regalium sede peractę haben-
tur, ubi videri poterit, cum aliàs nimia esset evagatio,
vel digressio.

Sextus est casus, in quo absque dicta resignatione for- 19
mali, redolente extinctionem prioris juris, & novam ef-
formationem alterius, ut supra, procedatur per viam at-
tergationis ab eodem Secretario admissæ, puta quia adhuc
continuantibus locis montium in eadem persona, quæ de-
scripta est in libris, per istam, tanquam per viam pigno-
ris, illa obligentur ad favorem alterius, cui consignentur
litteræ patentes pro cautione, cum attergatione per Se-
cretarium facta in eisdem litteris, istoque casu non intret
dicta ratio extinctionis prioris juris, & efformationis no-
vi, cui innixa est libertas, dum loca montium in eodem
dominio, eademque possessione perseverare dicuntur. Ve-
rum licet per hanc attergationem, nec dominium, nec
possessio cum dicta libertate, & securitate acquirantur at-
tergatario, qui consideratur solùm tanquam creditor in
pignore: Nihilominus hæc attergatio utilis, & operati-
va esse videtur ad duplicem effectum. Primò nempè quo-
niam illa videtur habere speciem illius assensus, qui per
dominù præstatur hypothecæ, & obligationi feudi, vel al-
terius rei, alienari, & obligari prohibitæ, sine dicto as- 1
sensu, ut propterea ea causet anterioritatem, vel potiori-
tatem, adversus eos, quantumvis in tempore anteriores,
qui tali assensu carent, ut in sua Feudali sede, & alibi. *s*
Et secundò, quod ità attergatarius redditur tutus, ut de-
bitor non possit illum supplantare, faciendo liberam resi-
gnationem alteri, quoniam Secretarius, videndo in eisdem
litteris attergationem, in ejus libris, vel notulis quoque
adnotandam, ità deficere diceretur in ejus officio, cum
obligatione refectionis ejus, quod interest, ut supra.

Et licet ad eludendam istam cautelam possint, & quan- 20
doque soleant dolosi, & depravati debitores fingere casua-
lem ammissionem illarum litterarum patentium, quas pi-
gnoris, & cautionis loco dederunt creditori; Nihilomi-
nus id non tollit vim cautelæ, quoniam Secretarius, etiam
ubi non habeat adnotationem attergationis, non solet,
nec debet admittere sine dictis litteris liberam resignatio-
nem, nisi præstetur idonea cautio indemnitatis, quæ suf-
fragabitur ipsi Secretario, cui imputandum est, an eam
minus idoneam receperit, non autem id præjudicabit at-
tergatario, qui contra ipsum ob hunc actum malè gestum
actionem habebit ad quanti interest. Adinstar ejus, quod
habetur in cedulis, vel apocis bancharii, quæ pro facili-
tate commercii habentur pro pecunia verè numerata, ideò-
que per plures manus cum giratis transire solent, quoniam
si ille, ad cujus favorem cantat, allegat ammissionem cedu-
lę non per hoc Bancherius ei solvet summam, in qua legitur
in libris descriptus creditor, nisi præstita idonea cautione,
quę tamen non liberat Bancum ab obligatione adimplendi
cedulam illi, qui cum finceris, & legitimis giratis eam ex-
hibet, sed proderit Banco pro ejus indemnitate, & reimbur-
satione ejus quod solvit, cum similibus.

Septimus est casus, in quo agatur de venditione, vel alia
cessione locorum montium, sive de promissione de ven-
dendo, ex privata conventione inter partes, absque eo
quod adhuc deventum sit ad traditionem; unde propterea 21
intret dubium, an venditor, vel promittenti liceat pœnitere
ante perfectum actum solemnem coram Secretario, si-
ve quale jus, vel actio huic emptori, vel promissario

competat, istudque dubium intrat, cum præsupposito, quod non adsit mixtura tertii, cui per resignationem, vel attergationem sit illegitimè jus quæsitum, cum istius respectu nullum cadat dubium, adeòut quæstio sit inter emptorem, & venditorem, vel promittentem, & promissarium. Istoque casu, quatenus pertinet ad primum punctum facultatis pœnitendi, & nolendi observare conventionem, quæstio est potiùs facti, & voluntatis, quam juris, an scilicet ex facti qualitate, & circumstantiis constet de perfectione conventionis, adeòut voluntas, quod ipsos contrahentes, sit perfecta, & in termino adeout desideretur consensus tertii pro sola validitate, & firmitate actus, vel è converso importat solùm tractatum, & præparationem conventionis adhuc imperfectæ, & in via, perfectionem recipere debentis à futuro actu faciendo per tertium, ut regulariter pro communi usu in hac subjecta materia, non constito de contraria veritate, præsumendum videtur, ut hoc posteriori casu intrat facultas pœnitendi, secus autem in priori, quoties ex lege, vel stylo alias dicendum non sit, ut contingit in contractibus, qui sine Regio assensu fiunt super feudis Regni Neapolitani, ut in Feudali sede, & alibi advertitur. *t*

Posita verò perfectione voluntatis, cum exclusione facultatis pœnitendi, tunc intrare videntur termini generales, & remedia pro observantia conventionum, & pactorum, eodem modo, quo in aliis bonis, & rebus indifferentibus, & in libero privato commercio existentibus, quoniam secluso interesse tertii, cui cum auctoritate Principis, vel officialis jus quæsitum sit, quatenus agatur inter ipsos contrahentes, loca montium nil habent peculiare, sed jure aliorum bonorum indifferentium censetur, ideoque intermedium augmentum, vel decrementum, aliudve periculum, an sit emptoris, vel venditoris, regulatur cum eisdem terminis generalibus rerum indifferentium. *u*

22 Octavus demum est casus, in quo, juxta superius deducta num. 3. cum pluribus sequentibus sequatur solemnis, & formalis resignatio libera in manibus Secretarii, & tunc intrant libertas, & securitas, de quibus ab initio actum est r istaque solemnitas sufficit ad validitatem, & perfectionem actus, non curari solitis aliis solemnitatibus de jure communi, vel statutario desiderandis in alienationibus voluntariis, tum ex ratione superius assignata num. 16.

23 tum etiam ex quodam stylo, ex eo derivante, quod plenè in omnibus hujusmodi montium erectionibus ità cautum est, ex eadem ratione facilitatis, & libertatis commercii, quod in aliis bonis satis impeditum, peneque amissum videtur ob tot leguleicas subtilitates, & superstitiones irrationabiles, adeout in aliquibus Principatibus, etiam religiosi professi, & incapaces tam in communi, quàm in particulari, & qui de jure sunt omninò incapaces ad possidendum, & contrahendum, adeout habeantur pro veré mortuis, adhuc ad istam contractationem admittantur, atque solet esse onus, & cura Secretarii, vel alterius officialis ad id deputati, ut in personis, quæ fraudibus, & deceptionibus subjectæ sunt, istæ non sequantur.

24 Procedunt verò hæc cum præsuppositio sinceritatis, & bonæ fidei ex parte resignatarii, qui non sit particeps, vel conscius doli, & fraudis resignantis pro aliena supplantatione, juxta superius recensita inconvenientia; Quamvis enim magnus sit favor publici commercii, semper tamen ab omni regula, vel privilegio excipiuntur fraus, & dolus, ut à simili habemus, quod licet ementes, & contractantes merces, aliaque bona in portibus franchis, vel in nundinis, aliisque publicis emporiis, pro quodam magis recepto usu in locis, quibus non vivatur cum solis leguleicis superstitionibus, sint tuti: nihilominus id cessat, quando sint participes, vel conscii fraudis, atque in mala

25 fide versentur. *x* Quare difficultas major esse solet in hac fraudis, & malæ fidei probatione, super qua, utpotè in materia facti potius, quam juris, ex singulorum casuum particularibus circumstantiis decidenda pro judicis prudenti arbitrio, certa, & generalis regula statui non potest. Nimium tamen considerabilis ad fraudem arguendam, vel respectivè excludendam videtur illa circumstantia, an resignatarius pro magis communi stylo direxit ordinem pretii Banco solvibilem in genere, ignorando personam resignantis, ut superius insinuatum est, vel potius sit directus certæ personæ, cum qua ipse conventionem habuerit, cum isto posteriori casu aliqua cadere possit suspicio, quæ sola de per se non sufficit, sed apta est aperire oculos judicis pro aliarum conjecturarum regulatione.

Longè tamen fortior, magisque considerabilis, ut in casu contingentia advertebam, *y* videtur circumstantia pretii, quoniam si istud est commune, & prout currit in platea, atque de ejus vera, & effectiva solutione, circa collusionem, constat, tunc magnum est argumentum sinceritatis, & bonæ fidei; Secus autem è converso. Potissimè quia, ubi agitur de locis liberis, non videntur intrare ea, quæ in contractatione aliarum rerum indifferentium in jure habentur, ut pretium certum, & determinatum non detur, atque suffragetur industria, & diligentia contrahentium, quibus licet invicem se decipere intra dimidiam justi pretii, dum loca montium libera, juxta eorum majorē, vel minorē bonitatē, habent pretium quasi fixū, & determinatum à foro negotiatorum in qualibet hebdomada, cum aliqua satis modica juliorum diversitate, vel alteratione, unde propterea qnando resignatio sequeretur pro notabiliter minori pretio, tunc magnum argumentum ex indè resultaret fraudis, & malæ fidei, cum non sit verisimile, quod venditor vellet jactare suum, atque vendere pro minori pretio, dùm pro majori communi, & currenti promptè venditionem facere posset. 26

Istud autem pretii argumentum non de facili intrat in resignationibus locorum vinculatorum, quæ certum, & uniforme pretium à publico foro in dies, & tempora taxatum non habent, sed illud est varium, tàm pro industria, & majori, & respectivè minori diligentia, & sagacitate contrahentium, quàm pro qualitate vinculorum minuentium de pretio, pro eorum, ac majori, vel minori, sivè magis proximo, vel remoto periculo contingentiæ casus vinculi, ob quem emptor privatus remaneat re, & pretio, ideoque non de facili, tanquam in contractu super incerta alea, vel incerto futuro eventu, non verificantur termini læsionis, adinstar eorum, quæ habentur in contractibus vitaliti is, aliisque dependentibus ab incerto futuro eventu, ut ejus consueta Regalium sede, agendo de hoc pretio locorum vinculatorum, pro casuum particularium contingentia, latius, magisque distinctè habetur, ut videri poterit. *z*

Datur quoque in ista contractatione locorum montium 27 non vacabilium, licet rarius, ille casus, qui in officiis, & locis montium vacabilibus est frequens, quod scilicet cum industria, & pecunia unius fit acquisitio in persona alterius, undè propterea plures oriri solent quæstiones, & præsertim illa implicitæ, vel præsumptæ donationis pretii ad favorem ejus, quo acquisitio cantat, sed quoniam de hoc abundè actum est in dicta alia tractatione officiorum, idcircò ad ibi dicta sufficiat relatio, cum nulla dignosci videatur differentiæ ratio, nisi in eo, quod in hoc genere non vacabilium facilius admittenda videtur præsumptio donationis, ob deficientem causam, vel rationem, quæ in vacabilibus intrat faciendi acquisitionem ad commodum proprium in persona alterius destinati pro regulatione periculi vitæ, quæ ratio in præsenti non intrat.

An autem ista locorum montium contractatio veniat 28 sub genere contractuum, adeout intret necnè gabella contractuum, agitur in Regalium sede, ubi videndum. *aa*

Solet item non infrequenter sequi locorum vinculato- 29 rum ex vinculatio cum auctoritate Judicis, & præsertim Thesaurarii generalis, qui est locorum montium ordinarius, magisque competens judex, quod scilicet cum loca in litteris haberent vinculum fideicommissi, possessor prætendens illud expirasse curat obtinere sententiam super tali expiratione, & per consequens deletionem vinculi, quod nimium relevat, quoniam ità loca montium venduntur tanquam libera tertiis, bonæ fidei emptoribus, contra quos haberi non potest regressus, ut supra, & detecta fideicommissi duratione vacatorum jus eluforium remanet, ideoque in casu contingentia dicebam, quo ex eadem ratione superius insinuata contra Secretarium, dari deberet actio contra Judicem, saltem ratione temeritatis, interponendi judicium, adeò præjudiciale, & irreparabile in re tam dubia. Sivè præsuppositа fideicommissi durationе idem judex admittere consuevit ejus transportationem ad aliam rem stabilem à gravato possessam, ità delendo vinculum locorum montium cum eodem præjudicio irreparabili, quatenus illa res evincatur, vel detegatur anterioribus vinculis, & hypothecis obnoxia, ut in casu contingentia practicavi, undè propterea habebam in animo condemnare ipsum judicem ad quanti interest, sed evasit condemnationem ex eo, quod à quodam

Tri-

Tribunali collegiato, & magno obtinuit declarari fideicommissi expirationem; Et quamvis ille diceret, quod hæc esset species permutationis, de jure non prohibite, nisi adsit expressa prohibitio hominis, ut in Fideicommissorum sede habetur, dicebam tamen id rectè procedere in permutatione bonorum stabilium, & semper extantium hinc indè, quoniam in casu evictionis competit regressus ad rem propriam, ut in emptionis, & venditionis sede habetur, *b b* non autem isto casu, quoad propria loca montium, liberè distracta, competere non potest iste regressus.

Aliam quoque non semel sum expertus fraudem, comitti solitam per eos, qui turpem profitentur mercaturam locorum montium vinculatorum, præsertim ubi sit vinculum evictionis pro interesse emptoris, quia pretium in loca montium investitum sit cautionis loco, quoniam emuntur ad longè minorem rationem, quàm currant loca montium libera, deindeque emptores curant obtinere ex vinculatione m, cum evictionis fidejussoria cautione, ideoque vendunt loca pro pretio currenti longè majori, tanquam libera, cum ingenti lucro, & cum irreparabili præjudicio interessatorum, quando dicta cautio, ut frequentiùs contingit, derogatur idonea, cum plerisque similibus magnis inconvenientibus, quibus ut occurrerem, ratione muneris, præcipere consuevi Auditoribus Thesaurarii, à quibus hujusmodi ex vinculationes cum nimia facilitate fieri solebant, potissimè ante prohibitionem propinarum, ne ad hujusmodi ex vinculationes devenirent, nisi prævio voto plenæ Congregationis montium, auditis interesse habentibus, atque nimium justum, & opportunum esset, ut provisio perpetua desuper fieret, quinimò ut debeat etiam audiri Commissarius Cameræ, dum ista interesse videtur in conservanda publica fide in locis montium.

a *Lib. 2. de Regal. disc. 26. cum pluribus seqq. & disc. 763, eod. tit.* b Capyc. Latr. *decis. 16.* Carleval. *de Judic. 82. lib. 1. tit. 3. disp. 352. n. 36.* Montan. *controv. lib. 1, c. 33. n. 50.* c *Lib. 8. de credito disc. 5. sub. n. 6. & disc. 6. n. 2.* d *Dict. disc. 163. de Regal.* e *Eodem disc. 163. de Regal.* f *Lib. 4. de locat. disc. 921. & in tract. de offic. c. 19. n. 1.* g *De fideicommiss. disc. 137.* h *De Regal. disc. 151.* Alex. *cons. 103. lib. 2.* Menoch. *cons. 194.* Mastrill. *de Magistrat. lib. 6. c. 8. n. 3. & c. 10. n. 36.* Rovit. *dec. 36.* Rot. apud Merlin. *decis. 617. & 677. quæ prima est repetita desisio 79. par. 6. recen. apud* Dunozzet. *decis. 604.* Otthob. *decis. 242.* apud Bich. *decis. 646.* l *Lib. 7. de tutor. & curator. aliisque administrator. disc. 15.* m *Dict. disc. 15. de tutor. & administrator. & de credito disc. 68. & 69.* n *Dict. disc. 163. de Regal.* o *Disc. 28. 29. & 163. de Regal.* p *Lib. 2. de Regal. disc. 16. n. 3. & disc. 17. n. 10. & plenius disc. 41. per tot.* q *Dict. disc. 163. de Regal.* r *De Regal. disc. 30 per tot. & alibi in locis ibi relatis.* s *De feud. disc. 78. n. 12. & disc. 98. n. 4. & de Regal. disc 4. n. 6. & disc. 39. n. 3.* t *De feud. disc. 66. n. 4. & seq. de donat. disc. 61, n. 29. & de Regal. disc. 41. & 183.* u *Dict. disc. 183. de Regal.* x *De Regal. disc. 129. n. 3. & disc. 115. n. 7. & per tot.* y *Dict. disc. 163. de Regal.* z *De Regal. disc. 30. seqq.* aa *De Regal. disc. 43.* bb *Lib. 7. de empt. & vendit. disc. 10.*

De reductione, seu diminutione, ac etiam suspensione, vel omnimoda denegatione fructuum locorum Montium, an, quando, & quomodo fieri possint.

SUMMARIUM.

1 *De commodis, quæ resultant à libertate commercii locorum montium.*
2 *De aliis commodis, quæ resultant à modo, cum quo eorum fructus solvuntur.*
3 *E converso de incommodis, quibus subjacent.*
4 *De reductione fructuum semper practicata, dùm in primis erectionibus erant ad decem pro centenario.*
5 *De qua specie reductionis principaliter tractetur.*
6 *De impugnantibus potestatem faciendi hanc reductionem, & de rationibus, quibus innituntur.*
7 *Quod sit error procedere in omnibus casibus cum regulis generalibus.*
8 *De distinctionibus adhibendis circa facta Principis, & illius potestatem tollendi jus tertii.*
9 *Dantur exempla super eisdem distinctionibus.*
10 *De motivo lesionis, vel reductionis contractus ad magnam injustitiam, & inæquitatem.*
11 *Impedita facultas redimendi minuit de pretio.*
12 *Qualis Læsio sufficiat in fisco.*
13 *Pro metienda lesione attenditur tempus contractus.*
14 *De antiquis usuris excessivis.*
15 *De retroactionibus in diversis temporibus.*
16 *Ab accessionibus usurariis argui non potest ad fructus locorum montium.*
17 *Quod prædicti fructus sint liciti.*
18 *De reductione generali censuum, & de distinctione inter reservativos, & consignativos.*
19 *Quod in censibus consignativis dicta reductio generalis, & uniformis non detur, & quare.*
20 *Reductiones possunt demandari per Principem, non autem per Judices.*
21 *De diversitate inter loca montium, & census, & quare in montibus non procedat id, quod habetur n. 19.*
22 *De excrescentia accidentali fructuum ob diminutum pretium in sorte.*
23 *Quæ sit vera ratio, cui innixa est reductio fructuum locorum montium.*
24 *Quare non dicatur violari fides, & non observari contractus, & quare id sequi dicatur.*
25 *De observantia generali aliorum Principatuum, & de particulari hujus Principatus.*
26 *Quod dicta observantia fuerit justa, & rationabilis.*
27 *Non præjudicat reductio, ubi offertur restitutio sortis.*
28 *Quando diminutio dicitur species prohibitæ alienationis.*
29 *Quare in his reductionibus causæ, & circumspectivè procedi debeat.*
30 *Quod hodiè majus Principum, & Rerumpublicarum periculum consistat in fide, & commercio.*
31 *De implicita reductione fructuum ob augmentum solliti pretii in sorte.*
32 *De alia diminutione majorum fructuum accidentalium, ob minus pretium solutum.*
33 *De diminutione resultante à deficientia, vel infructuositate bonorum montis assignatorum.*
34 *Damnantur montes Baronales, vel privati, magisve eorum aggregationes montibus Cameralibus.*
35 *Quid ubi defectus provenit à Depositario.*
36 *De fiscalibus, & arrendamentis Regni Neapolitani, an procedat idem, quod supra n. 33.*
37 *De impugnationibus hujusmodi venditionum, vel concessionum, fieri solitis per fiscales.*
38 *An Princeps, vel alter montis debitor possit uti fructibus assignatis pro solvendis fructibus Montistis, & solutiones suspendere.*
39 *De materia monetæ, in qua isti fructus debeant solvi.*
40 *An loca montium subjaceant collectis, aliisque gabellis.*

CAP. III.

POST causam in antecedenti capitulo insinuatam, quæ pro meo sensu major, ac primaria videtur, adeò magnè excrescentiæ commercii locorum montium, aliorumque similium jurium, securitatis nempè emptorum ab evictionibus, & molestiis, ob libertatem, cum qua in eos tran- 1
seunt, & quæ libertas magnam quoque præsefert commoditatem, & utilitatem in possessoribus, ob facilem, & promptam hujusmodi locorum venditionem, pro currenti pretio à publico foro negotiatorum statuto, adeout habeantur loco pecuniæ promptæ & numeratæ, dum pro venditione aliorum bonorum magnæ occurrere solent difficultates, magnaque sentiri incommoda in reperiendo emptores, quorum penuria quandoque haberi solet, ac etiam in concordando de pretio, & quod magis est in evictionis cautionibus, vel ejusdem pretii vinculi, quæ illud notabiliter minuunt. Potiorem locum occupare videtur ordo, qui tenetur circa punctualem, & exactam solutionem fructuum, divisam in sex anni partes, in fine scilicet cujuslibet bime- 2
stris promptè per manus Depositarii desuper deputati, qui publicus, & idoneus campsor esse solet, cum ità haberi videatur quædam species pecuniæ certæ, & promptæ in arca pro menstruis stipendiis famulorum, aliisque manualibus quotidianis, vel mestruis expensis necessariis pro congrua substentatione, & quæ commoditas ex aliis bonorum, & investimentorum fructibus, & proventibus reportari non potest, non quidem ex fructibus naturalibus, vel mixtis rusticorum prædiorum, cum prius oporteat pati notabilem jacturam pecuniæ pro cultura, & recollectione, deindeque subjacere tot infortuniis, & calamitatibus, priusquàm congrui recolligantur fructus, & postquàm recollecti sunt,

su-

ſupereſt majus incommodum in illorum venditione, cum prompta, & numerata pecunia; Minuſque iſta commoditas habetur in cenſibus aliiſque fructibus meré induſtrialibus, vel civilibus, ob difficultates, & incommoda in eorum exactione ſingulis temporibus, pro qua continuas lites patiopportet, ſivè eleemoſynaliter illam mendicare à potentibus debitoribus, cum aliis differentiis, de quibus infrà inter cenſus, & loca montium.

2 Sed quoniam (ità docente ipſa natura) quò majus eſt commodum, eò majus ad menſuram, vel proportionem eſt incommodum, & periculum, ut praxis docet in fœcundis, & felicibus regionibus, quoniam iſtæ magis quàm ſteriles, & infelices ſubjacent corruptioni aeris, & terræ, cum locuſtis, & muribus, aliiſque damnificantibus animalibus, vel cum aliis naturalibus infortuniis, ac etiam magis ſubjacent hoſtium & latronum incurſionibus, & depredationibus, unde verificatur illud, quod de nuce dixit Lucanus *nocet eſſe feracem*, ità hæc jura majoribus ſubjacent periculis, & incommodis, ut quotidiana praxis docuit, & docet in pleriſq; Orbis noſtræ communicationis, Principatibus, vel partibus, non tamen hucuſque in hoc Pontificio Principatu, in quo præter aliquam moderatam, & honeſtam fructuum reductionem, à juſtitia, & æquitate, pro temporum qualitate non aberrantem, ut infrà, alia in Cameralibus praxis non docuit infortunia, & incommoda, quæ in aliquibus Baronalibus, vel privatis quandoque ſequi ſolent, atque divina aſſiſtente gratia ſperatur, quod impoſterum ſequutura non ſint, quando eadem divina providentia, & miſericordia huic Principatui dare dignetur ſucceſſores Regnanti ſimiles, & qui ejus veſtiga ſequantur.

Quamplura itaque incommoda, ſive quamplures diminutiones in hujuſmodi fructibus locorum montium, aliorumque ſimilium jurium ſequi ſolent; Et præſertim illud, quod huic Principatui quoque fuit, & eſt commune, generalis nempè, & uniformis reductionis, pro temporum qualitate, dum ut liquet ex inſinuatis initio Cap. 1. Proœmialis, hujuſmodi locorum montium prima erectio fuit cum fructu decem pro centenario, & tamen paulatim, ità exigente qualitate, vel conditione temporum, per quamplures Summos Pontifices ſucceſſivè iſte fructus, attento præſenti ſtatu redactus fuit ad quatuor, quinimmò iſta ſumma ſolvitur per Cameram debitricem, ſed non percipitur per Montiſtas creditores, illos præſertim, qui ab aliquo recenti tempore loca montium compararunt, ob augmentum illius pretii extrinſeci, vel accidentalis, de quo in Cap. ſeq. unde propterea facta valutatione totius pretii, quod ſolvitur tam intrinſecum, quam extrinſecum, fructus vix importat tria pro centenario, quoniam licet attentis calculis arithmeticis importet aliquid plus, nihilominus ſi valutetur periculum ammiſſionis pretii extrinſeci in caſu extractionis, ut infrà eodem Cap. ſeqq. illud plus ab hoc periculo abſortum remanet.

3 Iſta ſpecies reductionis, ad differentiam aliarum accidentalium diminutionum ex cauſis particularibus, de quibus infrà, dicenda venit univerſalis, uniformis, & quodammodo naturalis, utpotè ex beneficio, vel natura temporis cauſata, & quæ juſtitiæ, & æquitatis aſſiſtentiam habere videtur, ut infra, atque de hac ſpecie reductionis principaliter in præſenti agitur, de aliis verò ſpeciebus accidentalibus potius obiter, vel incidenter, tum quia iſta tantùm practicari conſuevit in locis montium hujus Principatus, de quibus propoſitum eſt agendi tùm etiam quia, juxta ſeriem, de qua initio Cap. 1. proœmialis, iſta ſpecies reductionis huic tractationi cauſam dedit.

6 Quatenus igitur pertinet ad hanc reductionem, reaſſumendo ea, quæ deducta fuerunt in enunciato diſcurſu pro veritate edito, pro juſtificatione prædictæ reductionis particulari locorum montium Bononiæ; Quamvis ſuperficialium Juriſtarum, & Moralium vulgus hujuſmodi reductiones, quas abſque intereſſatorum citatione, & cauſæ cognitione, auctoritativè de facto Principes, vel eorum majores Magiſtratus faciunt, damnare ſoleat, procedendo cum generali, & vulgata propoſitione, quod in hujuſmodi contractibus Princeps conſideratur tanquam unus de populo, & tanquam privatus contrahens, ideoque pacta, & contractus, datamque fidem ſervare tenetur, neque in ejus libito, & facultate repoſitum eſt illam violare, cùm pactorum, & fidei obſervantia ſit de jure naturæ, cui Princeps derogare non poteſt, prout etiam tollere non poteſt citationem partis, utpotè pariter juris naturalis, quinimmò juris divini, ſtante citatione, quam Deus in Paradiſo fecit Adæ, ibi *Adam ubi es?* cum ſimilibus frigiditatibus, per leguleicam ſimplicitatem deduci ſolitis, & quæ in his terminis habentur collectæ apud aliquos modernos Scriptores, *a* ac etiam poſt dictam aliam tractationem officiorum venalium vacabilium in informationibus ſcribentium pro Secretariis Apoſtolicis, ubi curioſus poterit ſibi ſatisfacere. Nihilominùs, ut occaſione diſputationum habitarum ſuper ſuppreſſione prædicti Collegii Secretariorum, ac etiam occaſione dictæ reductionis fructuum locorum montium Bononiæ, & in pleriſque aliis ſimilibus, mea fuit dicendi conſuetudo, quod omnes errores, omniaque literariæ Reipublicæ mala ex eo pendent, quod omnium facultatum ſuperficiales profeſſores, magis verò Juriſtæ, & Morales cum generalitatibus, & abſtractibus in particularibus negotiis, & quæſtionibus procedere ſolent, non diſtinguendo caſus, minuſque reflectendo ad ſingulorum caſuum particulares, & individuas circumſtantias, adinſtar imperitorum medicorum, qui cum generalibus Aphoriſmis Hippocratis, vel cum ſententiis Galeni, & Celſi, aliorumque probatorum Auctorum, omnes infirmos pariformiter tractant, & curant, non reflectendo ad diverſitates ætatis, & complexionis, temperamenti, virium, aeris, & temporis, cum ſimilibus. 7

Quare in hoc propoſito reflectendum eſt in primis ad diſtinctionem juſtitiæ commutativæ adminiſtrandæ per Judicem habentem arbitrium reſtrictum intra cancellos legum vel receptarum auctoritatum, & propoſitionum inter privatos, & in negotiis particularibus, cum tela judiciaria decidendis, & juſtitiam diſtributivam adminiſtrandam per Principem ſolutum rigoroſis vinculis legis poſitivæ, & procedentis per viam legis, vel proviſionis generalis, pro recta, & prudenti œconomica adminiſtratione Principatus, vel Reipublicæ. Ac etiam ad aliam diſtinctionem pluries deductam, & inculcatam in alia officiorum tractatione, ſuper duplici diverſa perſona, quæ in Principe conſideratur, una ſcilicet privati contrahentis, adſtricti à prima ſpecie juſtitiæ commutativæ, ad inſtar cujuslibet privati, pro obſervantia pactorum, & contractuum, & datæ fidei; & altera publica Principis, & ſupremi moderatoris Reipublicę, adminiſtrantis cum longè latiori arbitrio juſtitiam diſtributivam, junctam cum illa publica æconomia, quæ per aliquos, ad differentiam æconomiæ privatæ, Polyrica dici ſolet. 8

In prima itaque prædictæ diſtinctionis parte, quod ſcilicèt Princeps conſideretur ſolùm tanquam privatus contrahens, quodque agatur de obſervantia particularium contractuum, & pactorum, juxta tramites juris, etiam poſitivi, & cum terminis, & regulis juſtitiæ commutativæ adminiſtrandæ per Judicem cum proceſſu, & tela judiciaria, benè procedunt prædictæ regulæ, & propoſitiones, in contrarium deduci ſolitæ, ſecus autem ubi Princeps induat alteram perſonam publicam ſupremi moderatoris, & regulatoris Reipublicæ, exercentis juſtitiam diſtributivam, & adminiſtrantis dictam publicam œconomiam, cum legibus, & proviſionibus generalibus, quoniam in iſto poſteriori caſu non intrat determinatio Judicis cum proceſſu, & tela judiciaria, minuſque intrat ligamen legum poſitivarum, & auctoritatum Doctorum, atque cum hac diſtinctione conciliantur tot auctoritates, quæ adeò invicem pugnantes videtur circa poteſtatem Principis tollendi jus tertii, & an ex cauſa privata, vel publica id fiat; *b* Ut putà, exemplificando in praxi, concedit Princeps, vel ejus officialis alicui privato appaltum certæ gabellæ, & tunc iſtum contractum ſervare tenetur, 9 adinſtar cujuslibet privati contrahentis, & cum legibus juſtitiæ commutativæ, juxta quas procedere debet, ſi prætendit poſſe talem contractum impugnare ex fiſcali privilegio addictionis in diem, de quo in ſua Regalium ſede agitur *c* vel ex capite læſionis, quæ in fiſco minor ſufficit, quàm in privatis, ut in eadem Regalium ſede, *d* ſed ſi expediat pro bono publico tollere, vel ſupprimere illam gabellam tunc tanquam Princeps id facere poterit, ſeque declarare abſque proceſſu, & tela judiciaria ſolutum ab illa obligatione, quam aliàs ratione contractus ex juſtitia naturali haberet, pro ejus facto voluntario, ſine juſta cauſa, juxta caſum in ſpecie in eadem Regalium ſede peractum: *e* Sivè concedit idem Princeps appaltum dohanarum, & pedagiorum pro introductione, vel reſpectivè tranſitu mercium, aliorumque bonorum, & tunc non poteſt ipſe cum facto voluntario, & ſine cauſa prohibere introductionem, vel reſpectivè tranſitum, aut pro mercimonio, vel ad complacentiam aliorum introducere

cere merces abſque ſolutione gabellæ, ex privilegio, quod ipſe, ejuſque fiſcus habet, atque ſi oritur quæſtio in caſibus particularibus, an tale privilegium intret nec ne, determinandum eſt à Judice per tramites juris cum tela, & proceſſu judiciali, & ad limites juſtitiæ commutativæ juxta caſus particulares, pariter in eadem Regalium ſede peractos *f* atque aliter agendo diceretur contractum non obſervare datamque fidem violare, cum obligatione ex lege juſtitiæ naturalis reficiendi conductori totum id, quod intereſt, ſed ſi ob accidens belli, vel peſtis, aut famis pro publica neceſſitate vel utilitate expediat prohibere commercium aliquarum perſonarum, vel nationum, ſivè introductionem aliquarum mercium, vel bonorum, aut demandare introductionem frumenti, aliorumque victualium abſque ſolutione gabellæ, vel dohanæ, tunc id agere dicitur tanquam Princeps, & ſupremus adminiſtrator juſtitiæ diſtributivæ, & publicæ œconomiæ, ideòque non ligatur à vinculis legis poſitivæ, neque tela judiciaria requiritur, neque per hoc erit dicendus violator contractus, & fidei; dùm id gerit ex diverſa perſona, & potiùs ex neceſſitate, quàm voluntariè; Vel ſi Princeps vendit feudum, tunc pro facto voluntario, & pro non implemento, vel inobſervantia contractus, de juſtitia adinſtar cujuslibet privati contrahentis, tenebitur de evictione, vel aliis ad quanti intereſt, ſed ſi pro pace ineunda, & ex ejus capitulationibus tollat illud feudum emptori, ut reſtituat priori poſſeſſori, qui per felloniam privatus fuerat, juxta caſum particularem in feudali ſede peractum; *g* non intrat dicta obligatio, ſed ſolùm illa reſtituendi id, in quo factus eſt locupletior, quoniam hunc actum gerere dicitur ex diverſa perſona, iſtique caſus inter fortuitos recenſendi ſunt, cum ſimilibus deductis in dicto tractatu de officiis Cap. 17. & alibi.

His autem ità prænotatis, atque deſcendendo ad ſpeciem pluriès enunciati caſus particularis reductionis factæ fructuum locorum montium Bononiæ, cum ex iſto caſu
10 cum ſua proportione ad omnes alios ſimiles inferri valeat, eadem reductio motivata fuerat in antecedenti Pontificatu, atque deſuper conſultus inſignis quidem fiſci, & Camerę Advocatus Petrus Franciſcus de Rubeis, cujus pluries habetur illa honorifica mentio, quæ de juſtitia eidem debita eſt, *h* reſpondit ipſe pro reductione, ex motivo magnæ læſionis, exindè Cameræ reſultantis, procedendo cum propoſitione in ſuis reſpectivè ſedibus tradita, & recepta pro Civiliſtas, *i* ac etiam per Canoniſtas, *l* quod ſcilicet in contractibus, & obligationibus habentibus tractum ſucceſſivum, quamvis initio, & de tempore, quo ſunt initi, eſſent juſti, nihilominus ſi tractu temporis efficiuntur injuſti, nimiumque læſivi, & iniqui, ad juſtitiam, & æquitatem reducì debent, juxta auctoritates deſuper circumferri ſolitas, *m* & copioſè pro ejuſdem reſpondentis ſtylo deductas in reſponſo deſuper edito, quod per Camerales iſta occaſione exhibitum fuit, totum fundamentum in eo conſtituendo. Ego verò dicebam hanc viam, ſivè iſtud motivum mihi non placere, nimiumque periculoſum videre, quoniam ubi procedendum eſſet cum terminis læſionis præexiſtentis de tempore contractus, adhuc inter privatos non privilegiatos vix intraret læſio ſimplex, & ordinaria, quæ enormis dicitur, dum attento calculo arithmetico, non adeſt exceſſus ultra dimidium,
11 qui ſolùm conſideran poſſet ratione impeditæ facultatis redimendi, quæ eſt pretio æſtimabilis, & minuit de pretio, cujus pars dicitur *n* atque comprobat quotidiana praxis ob notabilem differentiam fructuum inter cenſus reſervativos irredimibiles, & cenſus conſignativos redimibiles; In fiſco tamen, non ſolùm enormis læſio adeſſe diceretur, ſed etiam enormiſſima, quæ inter non privilegiatos dicitur, quando eſt ultra beſſem, ut in ſuis ſedibus advertitur, *o* dum in fiſco ad ſimplicem, vel enormem
12 ſufficit ſexta, *p* ideòque habita proportione cum regulis arithmeticis, longè major eſt iſta læſio in dimidio ſupra ſextam, quàm eſſet in beſſe ſupra dimidium. Verùm ad rem iſti læſionis termini non intrant, quoniam, de tem-
13 pore initi contractus, iſte erat juſtus, & potiùs Cameræ favorabilis, quoniam, ut ſuperiùs inſinuatum eſt, attenta illorum temporum conditione, uſuræ, vel acceſſiones ad decem pro centenario erant infimæ, nimiumque ſuaves, cum eſſent ad 33. pro centenario, adeòut intra trien-
14 nium ſortem adæquarent, *q* ideoque ſufficit, quod attento illo tempore contractus eſſet juſtus, & non læſivus, non curato ſupervenienti caſu, qui alterationem induxit, quoniam poterat idem caſus inducere diminutionem, ac proptereà dicta propoſitio non procedit de ſtricto jure, & de rigoroſa juſtitia ſed potiùs ex quadam æquitate, ad cujus effectum requiritur læſio maxima, quæ proptereà redoleat magnam injuſtitiam, & quandam ſpeciem iniquitatis, puta quia illa obligatio, quæ attento eo tempore erat in decem, ex temporum, ac rerum accidentibus ità exceſſiva, & iniqua reddita ſit, quod importet centum, ſivè magis, vel minus pro ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis, & cum hoc præſuppoſito loquuntur Doctores hanc propoſitionem firmantes, *r*

Clariùs verò, & cum minori dubitandi ratione, quoniam iſte caſus, de quo agitur nimium rarus, forteque ſingularis eſt, ut fructus excreverint in dimidio, adeout eos dimidiare opportuerit, quoniam pro frequenti, & quotidiana praxi conſiderari ſolet modicus exceſſus in 15 uno, vel etiam in dimidio ſcuto, in quo ſolùm fiat reductio, ut ultra exempla generalia, inferiùs enuncianda aliorum Principatuum, vel regionum, individualiter habemus in hoc eodem monte Fidei, qui ex eadem cauſa, eodem anno, & per eundem Pontificem erectus fuit in Urbe ad rationem decem pro centenario, quoniam Paulus Tertius ſucceſſor immediatus illum reduxit ad ſeptem cum dimidio, Sixtus Quintus reduxit ad ſex, Paulus Quintus ad quinque, Innocentius autem Decimus fecit reductionem generalem ad quatuor cum dimidio, & Alexander Septimus fecit illam reductionem generalem ad hodiernum ſtatum, nempè ad quatuor, undè proptereà nullatenus iſta propoſitio eſt ad rem adaptabilis.

Illa igitur excluſa, adeout in præfato reſponſo viri alioquin doctiſſimi, nullum fundamentum conſtitui poſſent, conſiderabam an adaptari poſſent ea, quæ in Cenſuum ſede habentur deducta *f* ſuper generica reductione cenſuum, quamvis contractorum per privatos, vel ea, quæ, deſumendo à Romanorum antiquis proviſionibus ſuper moderatione uſurarum, habentur apud aliquos modernos, *s* ſuper quibuſdam reductionibus generalibus quæ ſub Carolo Quinto, aliiſque Principibus in diverſis Principatibus, & regionibus factæ fuerunt. Verùm pariter nimium dubitabam de applicatione ad caſum. Diſtinguendo ſiquidem cenſus ab aliis uſurariis acceſſionibus, quatenus ad iſtas pertinet, illæ ſunt ſimpliciter, & in totum illicitæ, adeòut non detur parvitas materiæ, ſolùm- 16 que aliquando tollerantur, non autem canonizantur, atque in hac tollerantia adhiberi ſolet proviſio moderativa exceſſus, eo modo, quo praxis docet in uſuris Judeorum, *u* Ideòque poſito, quod agatur de fructibus, vel acceſſionibus, quæ uſurariam infectionem habeant, intrare non poteſt identitas rationis, neque ab eis arguere licet ad iſtorum montium fructus, quos eſſe licitos, & ab uſuraria labe alienos, non videtur dubitandum, adeòut de ineptia, vel temeritate redarguendi ſint illi, præſertim puri ſcholaſtici, qui nullam negotiorum, & rerum peritiam haben- 17 tes, atque cum generalibus propoſitionibus, vel ſophiſmatibus procedentes, hujuſmodi dubitationes excitant, conſcientias indebitè inquietando, dum ex judicio Sedis Apoſtolicæ, omniumque Principum, & ex recepto uſu totius Orbis Chriſtiani, iſta ſpecies contractus, vel commercii licita reputatur, etiam in Eccleſiis, & Monaſteriis, & locis piis, ac perſonis Eccleſiaſticis, & religioſis, adinſtar illius dubitationis, quam aliqui moderni Theologicarum, vel Canonicarum propoſitionum ſuperficialem notitiam habentes, ſophiſticas excitant quæſtiones ſuper dote Monialium, atque ex rationis identitate procederent quoque in dote conjugatarum, cum ſimilibus.

Magis verò proximi videntur termini cenſuum, quibus ut in Cap. 1. Proœmiali inſinuatum eſt, plerique iſtos montes aſſimilant, ſed pariter aliqua dignoſci videntur 18 æquivoca, non diſtinguendo diverſas cenſuum ſpecies, atque adhibendo promiſcuè illas auctoritates, quæ de una, vel altera ſpecie loquuntur, exindeque inferendo ad illam de jure non concedendam reductionem in Emphyteotica ſed peractam, *x* quoniam alii ſunt cenſus reſervativi, qui ſub canonum, aut livellorum, vel reſponſionum vocabulo explicari ſolent, ſolvendi in recognitionem dominii, & loco portionis dominicalis, quæ domino per colonum, vel emphyteutam, ſive cenſitum præſtanda eſt, & in quibus nullatenus intrant termini uſurarii, & alii ſunt cenſus conſignativi, importantes pecuniarias acceſſiones, quæ pro recepta pecunia præſtantur, unde propterea intrant uſurarum termini, quatenus præſcripta forma non benè ſervetur, ideoque diverſi ſunt termini,

mini, diverſæque rationes; & per conſequens auctoritates percutientes primam ſpeciem cenſuum, vel præſtationum reſervativarum ratione dominii, prorſus extraneæ ſunt à caſu quæſtionis.

Proximæ autem videntur illæ auctoritates, quæ habentur in cenſibus conſignativis, quorum quandam imaginem, vel ſimilitudinem iſti montes habere videntur: Verum quidquid ſit ad aljos effectus, ad iſtum tamen generalis, & uniformis reductionis, vel taxæ fructuum, neque iſti termini intrant, & parificatio non benè procedit, quoniam, ut latius in propria Cenſuali ſede advertitur, *g* in cenſibus verificabilis non eſt univerſalis, & uniformis taxa fructuum, præterquam per non exceſſum, ut ſcilicet excedere non poſſint decem pro centenario, juxtà Bullam Nicolai Quinti, quam licet localem pro utriuſque Siciliæ Regnis, communiter eſt receptum, ubique in hoc attendi debere, ſed intra iſtam ſummam fructus nimium varius eſſe ſolet pro qualitate regionum, & locorum, in quibus major, vel minor currat pecuniæ numeratæ copia, vel inopia, nec non pro qualitate debitorum magis, vel minus idoneorum, ſeù facilioris, vel difficillioris coactionis ad ſolutionem, ac etiam pro majori, vel minori ſumma, vel quantitate ſortis, & quod magis eſt, quo qualitate fundorum cenſitorum, & an magis, vel minus ad præſcriptum Bullæ Pianæ ſubjaceant periculo peremptionis, vel infructuoſitatis, cum aliis conſiderationibus in præfata cenſuali ſede deductis, ad probandum, quod iſta generalis, & uniformis taxa, vel reductio in cenſibus conſignativis non eſt practicabilis; Illa quoque accedente conſideratione, quod privati debitores rem propriam agentes, ſuorumque bonorum adminiſtrationem habentes, atque diligentes patres familjas regulariter, & pro frequentiori contingentia præſupponendi, rectè eorum indemnitati conſulere poſſunt cum propria induſtria, & diligentia, quatenus etiam pecunias non habeant pro redemptione, curando habere pecuias ab aliis cum eodem contractu ad minorem rationem, ut frequens, & quotidiana praxis docet in Religionibus, & locis piis, & in idoneis, probatiſque privatis, undè propterea intrat dilemma in enunciata cenſuum ſede inſinuarum, quod aut debitor eſt idoneus, & probatæ fidei, ac facilis conventionis, bonoſque, & tutos habet fundos à peremptionis, vel infructuoſitatis periculo magis remotos, ideoque ſunt facilis exactionis, & tunc, in magnis præſertim Civitatibus, vel emporiis, & plateis, in quibus pecuniarum, & negotiatorum eſt copia, quæ ſecum ferr inopiam, vel difficultatem bonorum, & tutorum inveſtimentorum, utique inveniet pecunias ad minorem fructum; Aut iſtæ bonæ circumſtantiæ in toto, vel in parte ceſſant, potiuſque urgent malæ, & tunc ſi non inveniet, ſignum eſt majoris periculi, quod eſt pars pretii, & cauſat majorem fructum, periculi recompenſativum; Unde propterea praxis docet, quod in eadem Civitate, vel mercantili platea, cum potentibus, & difficilis exactionis, vel alias minus idoneis aut ſuper fundis periculoſis fructus eſt penè dimidio major, quàm ſit cum privatis, aut locis piis idoneis, facilis exactionis, tutoſque fundos habentibus; Ac etiam eadem praxis docet, quod in oppidis, & caſtris ejuſdem provinciæ, vel ditionis, eidemque Civitati, vel plateæ adjacentibus, pariter ob fundorum qualitatem, & creditorum abſentiam, aliaſque circumſtantias, fructus eſt dimidio major, & ultra: Ergo prorſus vanum, & fabuloſum videtur in iſto contractu cenſuali certam, generalem, & uniformem ſtatuere taxam, præterquam per non exceſſum, aliqualiter reſtringendo dictam taxam Nicolai Quinti, idque in Communitatibus potiùs, quàm in privatis, ut fecit Clemens Octavus cum Communitatibus Status Eccleſiaſtici, quibus in aliqua parte congruere videtur ea ratio, quæ infra in montibus conſideratur, ſed pariter impracticabilis eſt eadem uniformis, & generalis taxa affirmativa, cum in Communitatibus quoque intrent ædem conſiderationes majoris, & reſpectivè minoris idoneitatis, & periculi, de quibus ſupra. Et nihilominus neque deſuper provideri poſſet cum ordinaria, & judiciali auctoritate, ad limites juſtitiæ commutativæ, & intra præciſos, & rigoroſos cancellos juris, cum ad hunc effectum requiratur illa magna læſio, quæ redoleat iniquitatem, ut ſupra, ſed providere deſuper pertinet ad Principem, tanquam ſupremum Reipublicæ Regulatorem, & juſtitiæ diſtributivæ, nec non publicæ œconomiæ adminiſtratorem, egrediendo poſtivi juris cancellos, & negligendo judicialem telam, per viam legis, ut in dicta Conſtitutione Clementis Octavi, & in Pragmaticis Regni Neapolitani, aliorumque Principatuum legibus praxis docet.

Iſtæ verò conſiderationes ceſſant in montibus, aliiſque ſimilibus juribus, quoniam unus, & idem eſt omnium debitor publicus, omniumque creditorum eadem, & æqualis eſt conditio, eademque bona, vel jura pariformiter omnibus affecta ſunt, abſque periculo peremptionis, vel infructuoſitatis fundorum aſſignatorum de jure, licèt quandoque tale periculum ſequatur de facto, ut advertitur infra, agendo de aliis diminutionis fructuum ſpeciebus; Atque ſi aliqua majora, vel minora ſuppetunt pericula, illa cauſant majus emolumentum in fructibus, quod eſt periculorum compenſativum, non quidem ut augeatur conſuetus fructus in erectione montis, vel in alia proviſione univerſaliter ſtatutus, ſed indirectè ob diminutionem pretii in ſorte, quod ſcilicet quamvis pretium intrinſecum, & naturale ſingulorum locorum ſit ſcutorum centum, quando tamen imminent pericula, vel eorum probabilis timor, aut ſuſpicio habetur, non inveniunt emptorem pro dicto pretio, ſed pro longè minori, ac vario, juxta temporum, & periculorum qualitatem, & quæ diminutio pro aliquorum Principatuum ſtyli, explicari ſolet ſub vocabulo *alagii*, emendo puta quemlibet locum ad rationem ſcutorum quinquaginta, vel ſexaginta, ſive plus, vel minus, ideoque ſi fructus, exempli gratia, generaliter, & de natura montis eſt ad rationem quatuor pro centenario, ita habita ratione pretii, quod ſolvitur, efficitur ad rationem octo, vel ſeptem, ſive plus, vel minus, juxta caſum latè peractum ab aliquibus modernis, elaboratè quidem materiam tractantibus; Idque frequenter in aliquibus Principatibus praxis docet, in hoc autem rariùs in montibus Cameralibus, in quibus etiam noſtra ætate practicari vidimus circa finem Pontificatus Urbani Octavi, vigente quodam bello, quod Sedes Apoſtolica (injuſtè quidem) paſſa fuit cum aliquibus Principibus, ut ſatis notæ docent hiſtoriæ, quoniam cum notabili lucro emptorum, qui hanc aleam ſuſcipere non metuerunt, loca montium Cameralia vendita fuerunt ad rationem ſexaginta, vel ſeptuaginta pro quolibet, atque ad breve tempus terminato bello, magis vero immutato Pontificatu, ſub Innocentio Decimo ſucceſſore priorem recuperarunt æſtimationem, atque in comercio fuerunt, non ſolum pro intrinſeco, & naturali pretio ſcutorum centum, ſed etiam pro aliquo majori pretio extrinſeco, non obſtante ſuperius enunciata reductione ab eodem Innocentio facta. Frequentiùs verò id ſequutum fuit, ac etiam actualiter in quibuſdam montibus Baronalibus, vel privatorum, ob deficientiam bonorum aſſignatorum pro dote de facto, ut præſertim ſequitur in illis montibus, dotem in Ferrarienſi territorio habentibus, qui Bentivoli, & Gualenghi nuncupantur.

Vera itaque, & germana ratio hujus reductionis, aut veri, & proprii eius termini in eo conſiſtere videntur, quod ſcilicet Principis, vel Reipublicæ Camera hujuſmodi montium debitrix, eſt perſona ficta, & idealis, conſtituta ex univerſo populo, ejuſque omnibus ſpeciebus, & ſic etiam ex infantibus, pupillis, viduis, virginibus, pauperibus, aliiſque miſerabilibus perſonis; ideoque meritò regulatur jure hujuſmodi miſerabilium perſonarum, ſub aliena legali, & neceſſaria adminiſtratione viventium, & per conſequens, cum hæc Republica ob urgentes indigentias in ejus accidentibus, & calamitatibus ſoleat eſſe ſubjecta ſuffocationibus, patiendo majores uſuras, vel majores fructus, ut emptores alliceret pro habendo prompté, & celeriter illam pecuniam, quæ pro publica neceſſitate, vel utilitate in illis accidentibus, & calamitatibus eſt neceſſaria, neque illi facilè reddatur adhibere illam induſtriam, & diligentiam, quę ſuperiùs agendo de cenſibus enunciata eſt, & quam providi, & diligentes patres familias adhibere poſſunt, & ſolent, curando invenire ab aliis pecunias ad minorem fructum, idcircò ille Princeps, vel reſpectivè major, & ſupremus Magiſtratus, qui tanquam ejuſdem Republicæ curator, & adminiſtrator hoc debitum, neceſſitate impellente, contraxit, videns poſtea, quod ob temporum meliorum qualitatem, & comercii majorem facilitatem, & per conſequens totorum inveſtimentorum majorem difficultatem inter privatos idoneos cenſuum, vel ſtabilium inveſtimenta ſequuntur communiter in loco, ad minorem rationem, hinc induendo diviſam perſonam ſupremi Judicis, & adminiſtrationis Juſtitiæ diſtributivæ, & publicæ œconomiæ, ita occurrere curat Reipublicæ ſuffocationi, & ne iſta deterioris remaneat

maneat conditionis, quàm ſint privatæ perſonæ; Potiſſimè quia, ut initio hujus Capituli, ac etiam in Cap. antecedenti animadverſum eſt, iſta ſpecies inveſtimenti eſt longè commodior, & melior, quàm ſit illa cenſuum, vel bonorum ſtabilium; ideoque ſicuti, ſi Reſpublica debitrix poſſet extinguere montem, cum reſtitutione pecuniæ, cogerentur creditores pro currenti uſu illam erogare cum minori fructu in inveſtimenta minus tuta, & minus commoda, ita omnis juſtitiæ, & æquitatis ratio ſuadere videtur, ut iidem creditores eodem fructu, à temporis, & commercii qualitate diminuto, ſint contenti. Neque exindè dici poteſt, quod Princeps contractum, & pacta non obſervet, atque datæ fidei ſit violator, quoniam tunc id procederet, quando Princeps, eadem retenta contrahentis perſona, abſque nova ſuperventa cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, ita ſe gereret, potiùs ad utilitatem propriam, vel ſuorum conjunctorum, vel familiarium, ſive ad luxus, & oblectamenta, aliaſque malè regulatas elargitiones, & diſſipationes, quia tunc non Principis, ſed potiùs tyranni partes agere diceretur, ſivè juxta parabolam Evangelii, non paſtoris, ſed mercenarii officium gereret, principaliter quærendo proprias utilitates, vel commoditates, forteque aliquando ſenſualitates, juxtà ea, quæ diſtinguendo Principem à Tyranno *in Principis practici opuſculo* advertuntur. Secus autem ubi, rerum ſtatu immutato, eiſque non permanentibus in eo ſtatu, in quo erant de tempore contractus, atque ſuperventa nova cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, ipſe induat, & aſſumat aliam ſuperiùs diſtinctam perſonam ſupremi curatoris, & adminiſtratoris Reipublicæ, principaliter, more veri, & boni Principis, curando utilitatem, & tranquillitatem populorum, quorum major pars in pauperibus, & miſerabilibus perſonis conſiſtit, & quæ ſub tributorum, & gabellarum, aliorumque publicorum onerum jugo gemunt, & opprimuntur, ut ità aliqualiter ſubleventur, dùm tunc juſtum, æquum, & pium opus geri dicitur, ad favorem eorum, qui certant de damno vitando, quinimò ad favorem ipſius Reipublicæ, & Principatus, ut ità populi ſubditi conſerventur magis idonei, & habiles ad alia onera, quæ pro novis accidentibus, & calamitatibus imponere oporteat, in concurſu creditorum, qui certant de majori lucro captando, & de obtinendo illorum majorem fructum, quem ità promptum, & tutum reportare non poſſent ex aliis ſuarum pecuniarum inveſtimentis, ſi Reſpublica illas reſtituere poſſet, iſtique videntur veri, & proprii materiæ termini, ſivè iſta eſt vera, & germana ratio, cui hæc reductio, quando benè regulata ſit, innitur, facienda per ſupremum Principem cum dictis regulis juſtitiæ diſtributivæ vel publicæ œconomiæ, quamvis per Judicem cum regulis Juſtitiæ commutativæ fieri non poſſet.

Nimium quoque præmiſſa comprobat univerſali, antiqua, & continuata totiùs Orbis noſtræ communicationis, omniumque Principatuum, & Rerumpublicarum obſervantia, quæ in omnibus dicitur magna interpres, magnaque comprobatio, & præſertim in Principatu, & in montibus, de quibus agitur, docet ſuperiùs enunciata penè duorum ſæculorum continuata obſervantia, ſex Pontificum, nempè Pauli Tertii, Sixti Quinti, Pauli Quinti, Urbani Octavi, Innocentii Decimi, Alexandri Septimi; quibus etiam addi poteſt Clemens Octavus in conſimili reductione cenſuum quam fecit ad favorem Communitatum, cum in tot Summis Pontificibus, eorumque miniſtris, & Conſiliariis, Prælatis, ac viris Eccleſiaſticis, & religioſis, talis præſumi non debeat injuſtitia, quæ per vulgares, imperitos, vel per contemptibiles ſuperficiales opinari ſolet. Quinimmò injuſtitia juncta cum imprudentia, & mala adminiſtratione fuiſſet id non agere; præſupponendo ſiquidem quod præfacti Pontifices dictas non feciſſent reductiones, quodque juxtà illam immutationem ſtatus rerum, & mundi, quam experimur, pretia rerum ita excreverint, atque bonorum ſtabilium, & cenſuum, aliorum inveſtimentorum fructus minores effecti ſint, ad currentem rationem quatuor, vel trium pro centenario, longèque minus in bonis juriſdictionalibus, aliiſque qualificatis, & conſpicuis, quæ vix fructant duo, utique ſtultitiæ, magnæque imprudentiæ ſpecies fuiſſet, dictas reductiones non facere, ſed continuare in ſolutione fructuum locorum montium ad prædictam rationem decem, ut clarè ad ſenſum patet, ideoque ſicuti prædicti Pontifices commendatione potiùs digni cenſendi ſunt, quodque pro temporum qualitate juſtè, & rectè dictas fecerint reductiones, ita idem dicendum ex eadem ratione videtur in illis, quæ cum regula paulatim impoſterum fierent, quia ſic temporis qualitas exigat; Multò verò magis, & abſque dubitandi ratione in hac particulari reductione, de qua agitur, magni exceſſus in duplo, & ultra, quam injuſtitia potius, & imprudentia dicenda eſt non feciſſe.

Omniſque penitus dubitandi ratio ceſſat, quando (ut in hac particulari reductione practicatum eſt) Princeps non cogit invitos, & nolentes perſeverare in contractu illam pati, ſed in ipſorum creditorum arbitrio, & facultate reponit ſortem jam oblatam, & prompté reſtituendam recipere, dum ità nulla eis inferri dicitur injuria, vel fieri coactio; unde propterea negligendo oblatam ſortem recipere, & in contractu continuare, ità occultari dicuntur duo actus, eo modo, quo in novationibus lex fingit, vel præſupponit; Unus nempè extinctionis antiqui montis; Et alter creationis novi ſub minori fructu.

Atque ità tollitur illa verè inſulſa difficultas, quam aliqui ſuperficiales facere ſolent, ubi agatur de Eccleſiis, vel perſonis privilegiatis, & alienare prohibitis, ex propoſitione in ſuis caſibus vera, quod cenſuum, aliorumque reddituum diminutio, quæ vulgò appellatur sbaſſatio, dicitur ſpecies prohibitæ alienationis, adeout cadat ſub *Extrav. Ambitioſæ*, aliiſque ſimilibus juribus, *a* quoniam id procedit in diminutionibus voluntariis, ad quas alienare prohibitus de jure cogi non poſſet, ſecus autem ubi de actibus neceſſariis, & ad majorem utilitatem potiùs ordinatis, ne amittatur illud tutum, & antiquum inveſtimentum, profaciendo novo, incerto, & minus tuto, ut quotidiana praxis docet in reductionibus fructuum cenſuum cum illis bonis, & idoneis debitoribus, qui de facili inveniunt ab aliis pecunias ad minorem fructum, pro antiquo graviori cenſu extinguendo. Et ſi dicatur, quod in iſto particulari caſu Bononiæ, creditores dictam oblationem recipere non tenentur, ſtante pacto irredimibilitatis, prompta eſt replicatio, quod admiſſa etiam ſubſiſtentia dicti pacti, inducentis perpetuam ſervitutem, de quo agitur in Cap. ſequenti, id magis comprobat fructuum exceſſum, ut ſupra, & debitoris ſuffocationem, cui cum ejus induſtria, & diligentia conſulere non poteſt, ideoque magis intrare debet Principis officium, & arbitrium, ut ſuffocationi occurratur,

Quamvis autem attentis legibus, & regulis juſtitiæ, hæc ita procedant, adeout hujuſmodi reductiones, quoties ut ſupra ad publicam utilitatem, & populorum levamen, cum debita proportione ad tempora currentia, aliaſque circumſtantias benè ordinatæ ſint, non poſſint redargui de injuſtitia, minuſque intrent termini violationis fidei, & inobſervantiæ contractuum, & pactorum; adhuc tamen attentis legibus prudentiæ, & congruentiæ, nimium circumſpectè, cautè, & maturè in hujuſmodi determinationibus procedendum videtur, quando non cogat neceſſitas, nimiaque Reipublicæ, & populorum oppreſſio, vel non urgeat ratio magni exceſſus, ut in dicto caſu particulari urgere videbatur, tum ob rationem non immutandi, & notabiliter deteriorandi ſtatum nobilium, & civilium præſertim ſubditorum, quorum (ut initio præmiſſum eſt) notabilior aſſis in hujuſmodi redditibus conſiſtere ſolet, dum talis diminutio inſenſibiliter influit in damnum ejuſdem Cameræ, & Reipublicæ, ob illam diminutionem gabellarum, & publicorum reddituum, quæ à ceſſantibus majoribus tractamentis, & ſumptibus ſequi ſolet, adeout quædam hujuſmodi, aliorumque reddituum pars, ubi ſint penes ſubditos, qui publicis ſubjacent oneribus ad eundem Principem, ejuſque erarium redeat; Tùm etiam ad alliciendum negotiatores, conſervando, quò magis fieri poteſt, commercium, & fidem, in quibus hodie, diſtractis, peneque annihilatis publicis bonis, & juribus, totum Principum, & Rerumpublicarum in eorum occurrentiis pecuniarum conſiſtere videtur, ut in alias inſinuato opuſculo *de Principe practico* advertitur; E' converſo autem hoc motivum anſam prębere non debet avaris negotiatoribus Cameram, & Rempublicam ſuffocandi, atque majora lucra, ultra communem, & currentem uſum exigendi.

Aliæ item quamplures reductionum, vel diminutionum hujuſmodi fructuum ſpecies dari ſolent, & præſertim illa, quæ proindè ſecundo loco recenſenda eſt, in hoc quoque Principatu nuper practicata, quod ſcilicet nulla fiat conſueti fructus currentis reductio, vel diminutio expreſſa, & directa, ſed illa indirectè, & implicitè ſequatur, ratione alterationis conſueti intrinſeci, & naturalis pretii in hu-

hujusmodi locorum montium venditione. Cum enim ob punctualem solutionem fructuum montis, Restaurati nuncupati primæ, secundæ, & tertiæ erectionis, ad rationem quatuor pro loco, aliasq; bonas circumstantias, sub hoc regimine valor extrinsecus locorum dicti montis notabiliter excreviſſet in scutis viginti, ultra scuta centum valoris naturalis, & intrinseci, cum periculo amissionis dicti pretii extrinseci in casu extractionis, adeout computato etiam dicto periculo, fructus esset scutorum trium circiter, hinc opportunum judicatum fuit facere dicto Monti Restaurato additionem, ad effectum erogandi pretium exindè retrahendum in extinctionem duorum montium in auro, erectorum per Urbanum Octavum, & Innocentium Decimum, ad eandem rationem scutorum quatuor, sed cum alio gravamine solvendi aggium auri, quod in dies crescit, atque hujus additionis loca ad Cameræ commodum vendere, ad rationem scutorum centum triginta pro quolibet, cum promissione in casu extinctionis restituendi etiam scuta triginta supra centum, ut fuisse practicatum sub Sixto Quinto insinuatur in consueta Regalium sede, *b b* adeout totum esset pretium intrinsecum, dicto periculo non subjectum; unde propterea magis expediat emere pro isto majori pretio scutorum centum triginta, quàm ad minus pretium scutorum centum viginti sub dicto periculo, atque ità adesse dicitur implicita reductio fructuum a quatuor ad tria, vel parum plus. Verùm super ista specie reductionis nullum cadit dubium, dum nulli fit injuria, vel præjudicium, cum in libertate emptorum sit repositum illa comparare. De hac verò differentia pretii intrinseci, & extrinseci agitur in Cap. seq.

32 Tertia species reductionis, non quidem fructuum currentium, & naturalium, sed illorum majorum fructuum, quos ut supra insinuatum est, producit accidentalis diminutio pretii, quia nempè emptis locis montium, vel similibus juribus, ad rationem scutorum quinquaginta pro quolibet, ita fructus essent ad octo pro centenario, Princeps verò, vel major Magistratus provideat, ut emptor contentus esse debeat solito, & naturali fructu quatuor, ad ratam pretii verè soluti, qualis est casus in specie tractatus per sæpius enunciatos modernos auctores. *cc* Verum ista non est propriè reductio, seu diminutio fructuum jam statutorum, sed est potius diminutio pretii in sorte, ideoque cadit sub Cap. seq.

33 Quarta est species illius casualis, vel accidentalis diminutionis fructuum, quæ non resultat ab auctoritate, vel provisione Principis, vel Magistratus, sed à diminutione, aut infructuositate bonorum, vel jurium assignatorum pro dote montis, & pro solutione fructuum, ex fructibus, vel proventibus ipsorum bonorum vel jurium, quæ assignata fuerunt, quasi quod ita procedat idem, quod habetur in censu consignativo, ut perempto, vel reddito infructifero fundo censito, pereat census; si verò sequatur diminutio ejus fructuum in parte, remaneat census frugifer ad ratam fructuum, vel capacitatis fundi, ut videtur esse sensus aliquorum modernorum, qui hanc montium materiam aliqualiter tractarunt. *dd* Verùm, & in hoc procedi videtur cum aliquo æquivoco, dum ex pluries insinuatis, nil commune habet unus contractus cum altero; In censuali siquidem præmissa procedunt non ex aliqua juris communis dispositione, vel ea ipsius contractus essentia, vel intrinseca natura, sed accidentaliter, quia sic prudenter, piè visum fuit B. Pio Quinto statuere ad dirimendas Theologorum illorum temporum quæstiones, & dubitationes circa census personales, quos illicitos, & usurarios esse pretendebant, quamvis forsan temere, dum acquiescere debuissent judicio Martini Quinti, & Calixti Tertii, ac Nicolai Quinti, aliorumque Pontificum, & recepto usui, ut in sæpius enunciata Censuali sede advertitur, *ee* Non videtur tamen, quomodo ab hac moderna lege, inducere quadam novam formam in uno recentiori contractu, inferendum sit ad alterum antiquorem diversum, in quo diversæ militant rationes, ut pluries advertitur supra, expendendo diferentias inter unam, & alteram hujusmodi contractuum speciem. Quare in hoc puncto, neglectis generalitatibus, quæ omnium errorum, & æquivocorum videntur esse parentes, non videtur quod certa, & determinata regula, vel decisio generalis, ubique attendenda, desuper statui valeat, sed quod procedendum sit cum legibus, & stylis Principatuum, & ditionum, seù veriùs cum lege, & fundatione cujuslibet montis, vel similis juris, inspiciendo, an bona, vel jura, quæ pro montis dote assignantur, stent taxativè, adeout dantes pecuniam, qui Montistæ, vel emptores, aut creditores appellari solent, sequatur solùm fortunam, fidem, & idoneitatem illorum bonorum, vel jurium, vel è converso illa stant solùm demonstrativè, pro commoditate percipiendi fructus, & pro illa distinctione, quæ in hujusmodi negotiis necessaria videtur, ad evitandas confusiones, & tanquam per quandam hypothecam specialem, cum obligatione tamen omnino aliorum bonorum, & jurium erectoris, vel debitoris montis, ut in priori casu intret hæc ratio dubitandi, non autem in posteriori; Unde proprerea pro clariori intelligentia, deduce ndo rem ad praxim, & explicando in duobus adjacentibus, ac majoribus Italiæ Principatibus, unde à simili ad alios inferri potest; In Statu scilicet Ecclesiastico, & in Regno Neapolitano. In priori Principatu, de quo institutum est agendi (cum de altero solùm incidenter aliquid, ut infra, insinuetur) deficientia, vel infructuosita saliquorum bonorum, vel jurium monti respective assignatorum, non attenditur in præjudicium Montistarum, cum solum bona, & jura stent demonstrativè, non autem taxativè, cum obligatione generali omnium Cameræ, & Sedis Apostolicæ bonorum, adeout Montistæ inquirere non soleant quantitatem, & qualitatem bonorum, & jurium monti assignatorum, ejusque depositario, qui exindè percipere debeat fructus, cum simpliciter sequatur fidem Cameræ. Aliqua verò inquisitio fieri solet super bonis & juribus quæ per Barbones, vel alios privatos assignantur pro dote montis baronalis, quoniam licèt etiam in hac specie montium accidat idem, quod in Cameralibus, quod scilicet ultra hypothecam specialem bonorum, vel jurium assignatorum, adiicirur etiam obligatio generalis omnium bonorum, attamen quia alia bona incerta, & ignota sunt, adeòut non intret illa publica, & notoria idoneitas, & fides, quæ præsuponitur in Camera, & Principe, idcircò volentes emere hujusmodi loca, principaliter sequi videntur fidem bonorum assignatorum, in quibus aliqua privilegia concedi solent, & præsertim illud potioritas, & suspensionis hypothecarum, & de quo infra Cap. 5.

34 Et quamvis etiam in hoc Principatu, in ista specie montium baronalium, vel privatorum hanc diminutionem praxis doceat, ut præsertim sequitur in supra enuntiatis montibus Bentivolo, & Gualengo habentibus Dotem in quibusdam bonis notabiliter diminutis in territorio, vel Ducatu Ferrariensi; nihilominus id provenit de facto, non de jure, eodem modo, quo sequitur in omnibus aliis creditoribus decocti, vel minus idonei debitoris, ex propositione, quod inanis est actio, quam debitoris inopia expellit. Exindeq; monendi sunt Poutifices ne sint faciles ad concedendas, cùm publicæ fidei præjudicio, erectiones hujusmodi montium baronalium, & privatorum, magis verò, ut penitus, & omninò abstineat à pariter insinuata aggregatione alicui monti Camerali, quæ Baronibus, vel privatis, nimium quidem damnabiliter, hactenus concedi consuevit, quoniam ultra alia inconvenientia, de quibus infra in Cap. seq. agendo de extinctione, dignoscitur istud nimium Cameræ, vel respectivè sequentibus ejus publicam fidem præjudiciale, quoniam si bona assignata evincuntur, vel alias deficiunt, ipseque Baro, vel privatus non sit in aliis bonis idoneus, tunc de justitia teneri forrè deberet ipsa Camera supplere de proprio, quoniam illi, qui loca montium emerunt, ignorantes hujusmodi clandestinas concessiones, & aggregationes, crediderunt emere loca illius montis Cameralis, ideòque ipsius Cameræ publicam fidem sequuti sunt, atque si Camera id deneget, erit fallere ejus publicam fidem; ideòque sivè uno, sivè altero modo, magnum dignoscitur inconveniens.

Prout si non deficiant bona assignata, proveniat vero defectus à depositario deputato, qui bonorum assignatorum fructus consumpsit, vel in alios ejus usus erogavit, aut quod malè solvit, intrat dubium, an excusetur à debito Camera, vel respectivè alter montis debitor, qui eum deputavit. Atque contra deputantem, & montis debitorem videtur esse respondendum, ex eadem ratione, vel propositione, de qua in capitulo antecedenti, agendo de Secretario, quod scilicet dominus tenetur famuli, vel præponens de facto propositi, quando hic deficiat in opere, cui præpositus fuit, ita etiam omni justitiæ, & æquitatis ratione suadente, ut de depositario malè solvente habetur in dicta consueta Regalium sede. *ff.*

Aduc tamen dicendum venit idem, quod in eodem antecedenti Capitulo dictum est, agendo de culpa Secretarii, quod scilicet absque formali disputatione, cujus occasio

occasio defuit, maturum judicium desuper efformari non potest, ideoque locus relinquitur veritati, qua illæsa remanente videtur procedendum cum illa distinctione, quod aut agitur de illis bimestribus, vel terminis, in quorum exactione non sequuta nulla potest Montistis imputari culpa, vel negligentia, & tunc, citra omne dubium, montis debitor teneatur, aut verò aliqua culpa, vel negligentia concurrit, & tunc inter non improbabilis ratio dubitandi.

In alio verò Principatu, Regni scilicet Neapolitani, diverisimodè se res habet, quoniam ibi non sunt in usu loca montium, vel æquipollentia jura cum Baronibus, vel cum privatis, sed cum Principe, vel cum Civitate Neapolis, quæ ratione residentiæ Regis, vel Proregis, ejusque Consiliorum, & Tribunalium quandam figuram Capitis, vel Metropolis dicti Principatus facit; diversæ autem sunt dictorum jurium species, quarum una est cum solo Rege, ejusque Camera super fiscalibus Regni, consistentibus in illis annuis tributis, vel præstationibus, quas singulæ Communitates Regni persolvunt Regi, ad rationem tot carolenorum pro qualibet familia, seù foculari, & de quibus fiscalibus in specie, occasione casus particularis agitur in consueta Regalium sede, *gg* atque in hac specie mos est, quod venditiones particularibus fiunt de certis singulorum locorum fiscalibus, adeòut illorum tantùm particularem fidem, & fortunam emptores sequi videantur, & per consequens deficientia in toto, vel in parte, saltem de facto, (quidquid sit de jure, cum ob defectum magis distinctæ informationis maturum judicium desuper efformari non valeat) ipsorum periculo, & incommodo cedit. Altera verò species explicari solet sub nomine, seù vocabulo arredamentorum, eò quia emuntur redditus super dohanis, & gabellis, aliisq; regalibus, & publicis juribus, quæ locari solent, ideòq; pro usu loquendi Curiæ Romanæ, conceduntur in appaltum, pro usu verò loquendi dictæ Civitatis conceduntur in arrendamentum, quod sonat in idem, istaq, species arrendamentorum, subdividitur in duas species, quarum una est cum Rege, ejusque Camera, vel Curia, ut (exempli gratia) sunt arrendamenta dohanarum, salinum, & salinarum, aliarumque gabellarum, & jurium Regalium, competentium per totum Regnum jure Principatus, & altera est species arrendamentorum Civitatis, consistentium in gabellis panis, vel farinæ, vini, olei, carnium, lacticiniorum, aliorumq; victualium in ipsamet Civitate, & suburbiis, absque communicatione aliarum Civitatum, & locorum Regni, stante usu, quod cujuslibet Civitatis, vel oppidi, aut castri Communitas, pro diversis locorum usibus, vel opportunitatibus sibi imponit gabellas, aliaque onera, ad effectum solvendi Regi collectas, aliasque contributiones, vel donativa, ac etiam supportandi reliqua onera communitativa. In utraque verò specie arrendamentorum mos esse videtur, quod emptiones, & venditiones fiunt distinctè, & taxativè super singulis arrendamentis, & per consequens, quando deficientia, vel diminutio sequatur in uno, jus creditores non exindè regressum habent ad alia, quæ aliis vendita fuerunt, undè quando talis deficientia sequitur, mos est, quod ipsi emptores, vel creditores assumunt arrendamenti administrationem, ut ità minus sit eorum damnum, & præjudicium, quod generaliter in omnibus arrendamentis, ad effugiendas conquæstiones interasfatorum, quod diminutiones in magna parte provenirent, à mala administratione Ministrorum Regis, vel Civitatis, occasione revolutionum popularium sequutum fuit de anno 1648., ut patet ex legibus, vel pragmaticis desuper editis, *hh* unde prodit opinio, quod ipsa arrendamenta, sivè ipsæ gabellæ, vel jura data sint in solutum ipsis emptoribus, vel creditoribus, de quorum dominio sint effecta, quod tamen revera erroneum est, cum in effectu id solum importet administrationem, vel mandatum in rem propriam, quod creditori concedi solet pro majori, & commodiori perceptione fructuum, firma remanente substantia dominii penès debitorem, ut ipsarum Pragmaticarum contextus clarè comprobat, adeòut dicatur datio insolutum impropria, per quemdam usum loquendi, quod nimium refert inspicere ad plures effectus, præsertim verò illum, de quo infra in sexta, & ultima specie diminutionis, & cessationis hujusmodi fructuũ.

37 Quinta reductionis, vel diminutionis species est juris potiùs, quàm facti, & quidem juris alti, eiusque apicum, & quæ Dei gratia hactenus in hoc Principatu excitata non fuit, atque speratur impostcrum excitandam non fore, fuit verò quandoque excitata in superius exemplificato à adjacentia Principatu, fortèque in aliis, quia nempè fiscalibus, vel Cameralibus Ministris hujusmodi venditiones, vel concessiones impugnetur in toto, vel in parte tanquam invalidæ, vel ex eo, quod Possessor Principatus pro tempore, qui hujusmodi alienationes fecit, non potuerit in perpetuum supplantare successores, ipsumque Principatum, atque si non dicitur alienata ipsa proprietas, vel substantia jurium Regalium, quæ sunt inalienabilia, & non possunt evelli à Corona, vel Principatu, illa tamen perpetuò inutilis. Vel cum hujusmodi jura regalia, & publica dicantur dos illius matrimonii politici, quod adesse dicitur inter Principem tanquam sponsum, & Rempublicam sponsam pro supportandis istius politici matrimonii currentibus, & necessariis oneribus, ut in pluriès enunciato *opusculo de Principe practico*, & alibi insinuatur, ità à paritate, immò à majoritate rationis intrare debeant ea, quæ in jure habentur de invaliditate alienationum, vel obligationum, quæ etiam ex justa causa fiant per virum, de consensu mulieris, vel è converso per mulierem de consensu viri, quando mulier indotata remaneat. Verùm incongruum videtur hujusmodi inspectiones assumere, & formiter examinare, propriumque desuper efformare, ac proferre judicium, dùm in Principatu, de quo agitur, ut præmissum est hactenus hujusmodi prætensiones excitatæ non fuerunt, atque speratur imposterum excitandas non esse, ideoque integer locus relinquitur veritati, cujus examen, & enucleatio aliis magis purgatis, & eruditis ingeniis, majorem otii copiam habentibus, relinquitur.

Idemque ex eadem ratione agitur in sexta, & ultima specie reductionis, vel diminutionis hujusmodi fructuum, de facto potiùs, quàm de jure, quod scilicet Princeps pro 38
publicis indigentiis abstineat à consuetis eorum solutionibus, sed utatur assignamentis, adhuc effectum factis, constituendo se debitorem Montistarum, & creditorum, ad effectum solvendi, quando, cessatis calamitatibus, & indigentiis, id commodè facere poterit, qui solutionis casus pro nostrorum temporum miseria, & mala qualitate non est de facili verificabilis, ideoque istud dicendum est creditum de jure quidem verum, sed de facto ideale, & inutile. Quidquid autem sit de puncto, an id inlicitè fieri valeat, quod cadit sub inspectione in consueta Regalium sed pluriès peracta, potestatis Principis tollendi jus tertii, & disponendi de bonis, & juribus privatorum, de quo etiam in enunciato *opusculo de Principe* agitur, *ii* quamvis ex aliis jam insinuatis prudentialibus motivis, nimium commendabile sit, ut Princeps ab hoc jure exercendo se abstineat, ut in hoc Principatu hactenus inconcusè practicatum fuit; Nihilominus in hoc minor dignoscitur exorbitantia, quàm in dispositione bonorum, & jurium, quæ sint verè de pleno dominio, & possessione privatorum, non refuso pretio, quoniam ità non est occupare bona aliena, & de eis disponere, sed est uti bonis propriis, differendo solutionem debiti, quod ex dictis bonis dissolvi deberet, dum id passim practicatur ab omnibus privatis debitoribus utentibus fructibus, & redditibus propriis, destinatis tamen solutioni fructuum censuum, vel alterius æris alieni, ideoque non dicitur actus jurisdictionis, & potestatis; Ac propterea adaptari non videntur Ecclesiasticæ immunitatis termini, quando hujusmodi loca montium, vel jura possideantur per Ecclesias, & personas Ecclesiasticas; Prout etiam non intrat ille defectus potestatis, & jurisdictionis, qui considerari solet respectu forensium, vel aliàs exemptorum, prædicta juris obtinentium, & cum quibus pro aliquorum Principatum stylo magis, quàm cum subditis id practicari solet, & quidem non irrationabiliter, dum à subditis exiguntur collectæ, contributiones, & gabellæ, quibus mediantibus pars notabilis redit ad burſam Principis, cujus principaliter interest eos conservari idoneos, & aptos contributionibus, & oneribus, quę pro nobis, & quandoque inopinatis casibus, & accidentibus imponere oportet, ideoque maxima dignoscitur differentia inter unum, & alterum personarum genus, atque injustum potius videtur eos pariformiter tractare, dum ità deterioris remanent conditionis filii, quàm extranei, ut in consueta Regalium sede advertitur, occasione agendi de validitate legum, vel statutorum gravantium ad majora onera forenses, qui bona in loco possideat. Quæ tamen omnia dicta sint *kk* obiter, nil desuper firmando, dum, ut permissum est, in hoc Principatu hactenus deest occasio id formiter examinandi, suumque interponendi judicium.

Cadere item solent in materia hujusmodi fructuum locorum montium quæstiones circam monetam, ejusque excrescentiam, ut præsertim pro frequentiori praxi sequi 39
solet in montibus erectis in scutis aurei, & an, & quan-

do

do diuturna contraria obſervantia ſolutionis in diverſa moneta, inferioris valoris, attendi debeat, ac firmet ſtatum necne; Sed quoniam de hoc agitur in Cap. ſeq., occaſione agendi de reſtitutione ſortis, quando montis extractio, vel extinctio fiat, ideirco ibi videndum eſt, cùm eadem ſit ratio.

An autem loca montium, eorumque fructus ſubjaceant collectis, & conſtitutionibus, aliiſque oneribus, quæ pro modo facultatum, ſive per æs, & libram imponi, & ſupportari ſolent, occaſio adhuc non dedit particulariter, & formiter diſputare, cum ſolùm dederit occaſio diſputare punctum in antecedenti capitulo enunciatum, an emptiones, & venditiones, vel aliæ contractationes locorum montium ſubjaceant gabellæ contractuum. *ll* Idque non mirum, quoniam hujuſmodi loca montium pro majori, penèque omnimoda parte poſſidentur, vel per exteros negotiatores, præſertim Januenſes, qui in eorum patriis viventes, ibique publica onera ſupportantes, non ſubjacent hujus Principatus oneribus, vel per magnates, & nobiles, ac etiam populares, viventes in ipſa Urbe, in qua, ut generaliter in omnibus magnis, & Regiis, vel Metropoliticis Civitatibus, in quibus Princeps reſidet, non ſunt in uſu illæ collectæ, & contributiones, quæ ſunt in uſu in parvis, vel mediocribus Civitatibus, & locis, dum magna utilitas, quam Princeps à Regia, ſeu Metropolitica Civitate reportat, & quæ adæquare ſolet, & quandoque excedere utilitatem totius Principatus, conſiſtit in gabellis, & oneribus inſenſibilibus, quæ ſolvuntur pro introductione, & uſu mercium, & victualium, aliarumque rerum, quæ ad commodiorem vitam civilem neceſſaria, vel opportuna ſunt. Ubi verò poſſeſſor locorum montium, vivat in loco, in quo ſint in uſu gabellæ, & contributiones pro modo facultatum, ſive per æs, & libram, eo modo, quo in Urbe ſolvunt datia, & ſupportant onera Hæbrei, ex deductis in eadem conſueta Regalium ſede, *mm* tunc quamvis ex firmatis in Cap. 1. hæc loca montium cenſeantur eſſe de bonis exiſtentibus in Urbe, cujus loco, vel territorio ad alios effectus circumſcribuntur; nihilominus id non efficit, quin illorum poſſeſſor cenſeri non debeat civis dives, vel idoneus, ubi non agitur de oneribus merè realibus, ſed de illis, quæ verè ſunt perſonalia, & ſolvuntur à perſonis loci ſubditis; dicuntur tamen mixta, & propter rem, ad diſtinctionem illius oneris merè perſonalis in pecunia ſolvendi, quod ſub capitationis vocabulo explicari ſolet, & quod eſt omnibus, abſque perſonarum diſtinctione, æquale, dum iſtud magis juſtè, magiſque rationabiliter ſupportatur pro modo facultatum, & juxta majorem, vel minorem idoneitatem: Potiſſimè ubi in quo bona ſita ſunt, nullum pro eis ſupportatur onus, Ut (exempli gratia) habetur in cenſibus conſignativis, quod licèt cenſeantur loci, in quo, juxta unam opinionem, quæ contradictoribus non caret, ſitus eſt fundus cenſitus, non autem loci, in quo vivit, & domicilium habet creditor; *nn* Nihilominus, ſi iſte in loco fundi cenſiti nulla gravetur collecta, vel onere, juſtum, & rationabile eſt, ut cenſus ratio habeatur pro regulatione patrimonii, & idoneitatis creditoris in propria patria, cum difficultas cadat, quando detur inconveniens, ut pro eadem re, in diverſis locis, duplicibus, vel multiplicibus gravetur oneribus, cum pleriſque ſimilibus, quæ in propoſito conſiderari poſſunt.

a Capyc. latr. *dec.* 188. *n.* 2. *cum plur. ſeqq.*
b *De hac poteſtate lib.* 2. *de Regal. diſc.* 148. 176. 177. 195. 193. 194. *in opuſculo de Principe cap.* 23. & 24.
c *Dict. tit. de Regal. diſc* 81. & 201. d *Eodem tit. de Regal. diſc.* 65. e *Dict. tit. de Regal. diſc.* 86.
f *Dict. tit de Regal. diſc.* 44. 45. & 125. g *Lib.* 1. *de feud. diſc.* 27. h *Dict. tit. de feud. diſc.* 1. & 6. *& alibi.*
i Bart. *& alii in l. qui Romæ § duo fratres ff. de verb. oblig.*
l *Inc. ſuggeſtum de decim in Theatr. l.* 14. *de decim. diſc.* 3.
m Theſaur. *deciſ.* 226. Larre. *alleg.* 3. & 23. *cum aliis dict. diſc.* 3. *de decim. n.* 14. & 15. *diſc* 42. *de Regal. n.* 10. *diſc.* 32. *de cenſib. n.* 7. *diſc.* 54. *de emphyt. & alibi.*
n Rot. *deciſ.* 194. *part.* 13. 209. *part.* 14. & 313. *par.* 15. *vec.*, & *ibi concordantes*. o *Lib.* 7. *de empt. & vend. diſc.* 27. p. *De Regal. diſc.* 65. q *De uſur. diſc.* 6. 1. *Supra lit. M.* & *Diſc.* 32. *de cenſib.*
r Larre. *alleg.* 3 23. & 31. & *diſc.* 11. Olea *de ceſſ. jur. tit.* 7 *qu.* 3. *n.* 32. u *Dict. diſc.* 6. *de uſur.*
x *De emphyt. diſc.* 54. y *Dict. diſc.* 32. *de cenſib.*
z Capyc. latr. *d. deciſ* 188. Prat. *obſerv.* 100. *que eſt finalis.*
aa *Lib.* 7. *de alien. & contract. prohib. diſcurſ.* 1. *n.* 37. & *ſeq.*
bb *De Regal. diſc.* 33. cc Capyc. latr. *inſæpiùs citata deciſ.* 188. Prat. *obſerv.* 100. *finali*. dd Gibellin. & Leotar. *alleg. in cap.* 1. ee *Diſc.* 32. *de cenſib.* ff *De Regal. diſc.* 23. gg *De Regal. diſc.* 187. hh *Pram* 20. & 22. *de vectigalibus*. ii *De Regal. diſcurſ.* 148. 176. 177. 185. 193. 194. *& in opuſculo de Principe cap.* 23. & 24. *in ſpecie* Prat. *dicta obſer.* 100.
kk *De Regal. diſc.* 77. ll *De Regal. diſc.* 43.
mm *De Regal diſc.* 100. & *ſeqq.*
nn *De Regal. diſc.* 92.

De eorumdem locorum montium extractione, vel extinctione, & quidnam ſit reſtituendum pro pretio, in qua moneta, & quomodo.

SUMMARIUM.

1 *Diſtinguuntur inſpectiones.*
2 *De pactis prohibentibus facultatem extinguendi in perpetuum, vel ad tempus.*
3 *Quare de his pactis Montiſtæ ſoleant eſſe ſolliciti.*
4 *De validitate iſtorum pactorum, & quare ſecus in cenſibus.*
5 *Quando dicta pacta poſſint moderari.*
6 *De caſu particulari extinctionis, non admittendæ aggregationis monti Camerali conceſſæ privato.*
7 *An, & quando creditoribus, vel Montiſtis competat actio repetendi ſortem, & cogendi ad extinctionem.*
8 *De differentia in hoc inter montes Camerales, & Baronales.*
9 *Quale intereſſe habeat Princeps, ejuſque Camera in montibus Baronalibus.*
10 *Etiam in cenſu pactum obligans ad redemptionem valet favore tertii.*
11 *De obliqua, vel indirecta repetitione ſortis, ob non implementum, etiam in cenſu.*
12 *De alia differentia inter montes Camerales, & Baronales.*
13 *De duplici pretio intrinſeco, & extrinſeco locorum montium.*
14 *Cenſus conſtitutus pro certa ſumma poteſt cedi alteri pro majori, vel minori pretio.*
15 *In caſu extinctionis montis, iſtius debitor integrum pretium intrinſecum reſtituere debet, & non plus, neque minus.*
16 *In caſu, quo emptores emerint pro minori pretio, an intret diſpoſitio l. per diverſas, & l. Ab Anaſtaſio.*
17 *Montis debitor, ſi vendidit loca pro majori extrinſeco, an ad iſtius reſtitutionem teneatur.*
18 *Quæ fraus deſuper committi poſſit.*
19 *Quando majus pretium extrinſecum fiat intrinſecum, ejuſque naturam aſſumat.*
20 *In caſu diminutionis pretii intrinſeci, an debitor montis teneatur ad totum, vel ſolum ad id, quod recipit.*
21 *De differentia inter Judicem, & Principem in hoc judicio regulando.*
22 *De circumſtantiis conſiderandis in caſu, de quo n.* 20.
23 *Quæ dicuntur de reſtitutione non facienda pretii non ſoluti, non procedunt contra tertium, qui pro integro pretio emit.*
24 *Remedium reſciſſorium ex capite læſionis, quando detur contra tertium poſſeſſorem.*
25 *An quæ dicuntur n.* 23. *ſint contraria iis, quæ firmata ſunt in tractatu de officijs, ut Camera non teneatur reſtituere niſi acceptum.*
26 *De diminutione pretii ratione vinculorum, & quod hæc non proſit debitori montis.*
27 *Non de facili in his venditionibus verificatur læſio.*
28 *Quid ſi poſtea ceſſent vincula, cujus commodo cedat libertas.*
29 *De quæſtione circa monetam alteratam, an attendatur tempus obligationis, vel ſolutionis.*
30 *Montes Urbis, ut plurimum ſunt in ſcutis monetæ.*
31 *Quæſtiones cadunt in ſcutis auri.*
32 *Qualis ſit deciſio in hac materia.*
33 *Quando admitti debeat ſolutio in moneta æquivalenti, & quomodo.*
34 *Quid ubi adſit diutur na obſervantia.*
35 *Quomodo fiant extinctiones, vel extractiones locorum montium.*
36 *De damnis reſultantibus ab extinctionibus.*
37 *Damnatur ſtylus, quod remaneant pecuniæ penès depoſitarium periculo creditorum.*
38 *De extinctione facta ob tranſmutationem de uno monte in alterum.*
39 *An evictis bonis aſſignatis, vel avocatis pecuniis ſolutis, montis reviviſcat.*

CAP. IV.

QUinque ſub hoc themate inſpectiones cadunt. Prima nempè ſuper facultate debitoris montis illum redimendi, ſeu extinguendi, ac ſortem reſtituendi Montiſtis, 1 quamvis invitis. Altera è converſo ſuper facultate Montiſtarum repetendi ſortem, & cogendi montis debitorem, quamvis invitum, ad illius extinctionem, vel quando, etiã Montiſtis non inſtantibus, ex officio id fieri poſſit, vel debeat per ſuperiores. Tertia ſuper quantitate ſortis, vel pretii reſtituendi. Quarta ſuper ejuſdè pretii qualitate, in qua ſcilicet moneta reſtitutio fieri debeat. Et quinta ſuper modo tenèdo in dicta extinctione, & reſpective, reſtitutione facienda, ad hoc, ut dicatur benè facta, & liberet debitorem.

Quatenus pertinet ad primam, agendo pro regula de montibus Cameralibus, adeòut ea, quæ diverſimodè habentur in montibus baronalibus, vel privatis, redoleant ſpeciem limitationis, attento hujus Principatus, vel Curiæ ſtylo, tripliciter montium erectiones fieri ſolitas eſſe praxis docet. Primò nempè cum pacto perpetuæ irredimibilitatis, juxtà initio enuntiatum caſum, qui huic tractationi anſam dedit, erectionis nempè montis Fidei, factæ per Clementem Septimum in Civitate Bononiæ, cum aliis ſimilibus poſtmodum ſubſequutis. Secundò cum pacto reſtrictivo facultatis redimendi, vel extinguendi, infra certum tempus, juxta caſum enuntiatum in Capitulo præcedenti erectionum duorum montium auri, ſequutarum circa finem Pontificatus Urbani Octavi, & circa initiũ Pontificatus Innocentii Decimi, quorum extinctio nuper ſequuta eſt, quoniam continent pactum, ne per annos duodecim extingui poſſent. Et tertiò frequentiùs in montibus recentioribus, præſertim in eo, qui omnium major videtur, & majoris exiſtimationis reſtauratus nuncupatus primæ, ſecundæ, & tertiæ erectionis, cum additionibus, ut extingui non poſſint, niſi ſequuta prius extinctione omniũ aliorum montium antiquorum, Negotiatores enim, & alii, qui hujuſmodi locorum montium commercio incumbunt, ſolliciti eſſe non ſolent de extinctione affirmativa, 3 benè tamen de negativa, tum ut ita benè inveſtitam habeant pecuniam, tum fortiùs, ut ita reddantur tuti ab illo damno, quod hujuſmodi extinctiones, ut plurimum parere ſolent circa amiſſionem pretii extrinſeci, & per conſequens jacturam, ac diminutionem ſortis, cum illo damno, quod pariter in ſorte pati oportet in novis inveſtimentis, in eodem genere montium faciendis, tam in pretio extrinſeco, quàm in expenſis litterarum patentium, pro quibus ſolvi ſolet ſcutus unus circiter pro quolibet loco, ideòque in Cameralibus non de facili datur caſus legis, vel pacti obligantis debitorem montis ad extinctionem, ſicuti datur in baronalibus, vel privatis.

4 De validitate iſtius legis, vel pacti reſtringentis libertatem debitoris extinguendi debitum, & ſe liberandi ab hac ſervitute, non videtur dubitandum, cum ſolùm illud conſideretur tanquam pars pretii, pro fructuum diminutione, ut in proximè antecedenti Capitulo animadvertitur. Quamvis enim in cenſibus conſignativis, quorum ſpeciem (ut pluriès inſinuatum eſt) iſti montes habere videntur, iſtud irredimibilitatis pactum damnatum ſit, ideòque vitietur, atque pro non ſcripto habendum veniat; nihilominus id provenit ab aliàs enuntiata moderna lege Beati Pii Quinti, qua ſecluſa, de jure id non eſt prohibitum, unde propterea in illis cenſibus, qui ante dictam Pianam Bullam creati ſunt, cum hoc pacto, receptum eſt ſubſtineri; Et per conſequens cum in iſta ſpecie contractus nulla habeatur lex, quæ tale pactum prohibet, ſed potiùs è converſo ipſi Summi Pontifices illud appoſuerint, ideòque implicitè licitum, & validum declaraverint, hinc ſequitur, ut de illius validitate non veniat dubitandum.

5 Benè verum eſt, quod ex eiſdem conſiderationibus, in antecedenti Capitulo deductis, ſuper fructuum reductione, ſi tractu temporis ita ſtatus rerum immutetur, ut hæc perpetua ſervitus grave damnum, & præjudicium inferat, adeòut ad quamdam injuſtitiam, ſive iniquitatem contractus reduci videatur, tunc reſtrictum non ſit arbitrium Principis, confideratis cum ſolita reduplicatione perſonarum, non tanquam privati contrahentis, impugnantis factum proprium, vel illud ejus prædeceſſoris, ſed tanquam ſupremi Judicis, & Magiſtratus, cum latioribus habens

juſtitiæ diſtributivæ, & publicæ œconomiæ, tale pactum moderari, & poſita validitate iſtius pacti perpetui, longè minùs dubitandum venit de validitate aliorum pactorum, de quibus ſupra, nempè ad tempus, vel non niſi poſt extinctos alios montes antiquiores, cum ad juſtum, & rationabile videatur.

6 In propoſito autem hujus reſtrictionis facultatis extinguendi, cum quidam Baro magnatitii ordinis, juxta parum commendabilem ſtylum in antecedenti Capitulo inſinuatum, aggregationem obtinuiſſet præfato Monti Reſtaurato, habenti jam enuntiatum privilegium, in valdè notabili quantitate locorum quinque, vel ſex millium, quæ adinſtar aliorum Cameralium, abſque eo, quod emptoribus iſta qualitas baronalis innoteſceret, vendita fuerunt pro conſueto, & tunc currenti magis alterato pretio ſcutor. 116. circiter pro quolibet, prætenderet verò poſt alicujus brevis temporis decurſum in vim facultatis, quam ex eodem chirographo aggregationis elicère curabat, extinctionem facere cum ſolo pretio intrinſeco ſcutorum centum, atque ne violaretur iſte mons privilegiatus, & majoris exiſtimationis, peteret admitti ad extinctionem cujuſdam alterius montis antiquioris, minoris exiſtimationis, adeòut pretium extrinſecum eſſet minùs ex eo, quod ejus extinctio jam initiata eſſet, ego autem, ratione muneris cum promoviſſem deſuper difficultatem, iſta viſa ſuit primo aſpectu exorbitans, & indebita, ex eo quod pluries ita retroactis temporibus, abſque aliquo dubio practicatum eſſet ſtante moderno ſtylo, vel abuſu procedendi ad inſtar pecudum, vel avium, cum ſolo uſu, vel praxi, rem non inquirendo per rationes, & principia; Quare deſuper deputata per Papam aliquorum Prælatorũ particulari Congregatione, atque formiter examinato puncto, licèt adhuc expreſsè, & formalis nõ prodierit reſolutio, agnitum tamen fuit difficultatem eſſe gravem, penèque indiſſolubilem, adeòut res tranſierit, & tranſeat ſub ſilentio.

Dicebam ſiquidem, promovendo primo aſpectu difficultatem, deindèque ſerius in congreſſibus deſuper habitis, quod aut agebatur de extinctione diverſi montis ab illo, cui aggregatio facta ſit, aut de extinctione ejuſdem montis, cui facta ſit aggregatio. Priori caſu nulla penitus juſtitiæ, vel æquitatis ratio id patitur, quoniam iſte mons penitus extraneus eſt à contractu; ideòque non videtur quale jus in ejus extinctione habeat iſte debitor, qui de hac extinctione ſit ſollicitus ad merum lucrum, & locupletationem de alieno, dum venditis locis ad rationem ſcutorum 116. circiter, ità extinguendo ad rationem centum lucraretur ſine cauſa prædicta ſcuta 16. pro centenario, cum damno, & jactura alterius, poſſeſſorum nempè dicti montis, qui magnum, & duplicatum exindè paterentur damnum, & præjudicium; unum nempè in amiſſione illius pretii extrinſeci, quamvis inferioris, quod hic mons minoris exiſtimationis, ob formidatam de brevi extinctionem, habeat, & alterum majus, quoniam pecuniam exindè retrahendam oportet frequentius, ob vincula, inveſtire in alia loca dicti montis Reſtaurati, vel ſimilis majoris exiſtimationis, pro pretio currenti ſcutorum 120. pro quolibet, adeòut computata etiam nova impenſa litterarum patentium, eſſet pati diminutionem ſortis, penè in tertia parte, quo nil abſurdius.

Ubi verò prætenderetur fieri extinctio ejuſdem montis Reſtaurati, cui facta erat aggregatio, & neque id fieri poſſe de juſtitia dicebam, quamvis clara, & expreſſa adeſſa adeſſet conceſſio facultatis id agendi, cum tamen eſſet dubium, quod ſufficeret, quoniam actus dubii ſemper interpretatio facienda eſt, ut non præjudicet tertio, cui præſumptio eſt noluiſſe Principem præjudicare; Idque ſi in omni Principe, vel Superiore procedit, multò magis dicendum eſt in Papa, qui per ejus Cancellariæ regulam de jure quæſito non tollendo, id expreſsè declarat, & profitetur, ut agendo de poteſtate Principis tollendi jus tertii in ſæpius enuntiata Regalium ſede advertitur. *u* Sed quando etiã diſpoſitio eſſe clara, & expreſſa, adhuc tamen id non eſſet admittendum, ex regula, quod nemo plus juris in alium transferre poteſt, quàm ipſe habeat, & ex alia regula, quod acceſſorium, vel additum non poteſt eſſe melioris, & majoris qualitatis, quàm ſit ipſum principale, cui facta eſt acceſſio, vel additio, ideòque cum ipſe Papa, qui conceſſionem fecit, non poſſit, citra violationem juſtitiæ, & publicæ fidei, extinguere ipſum principalem montem Cameralem primæ erectionis, dum intuitu iſtius privilegii, ut non poſſet extingui, niſi poſt extinctos omnes alios anteriores, notabile majus pretium extrinſe-

cum solutum fuit, & tamen quando Papa id facere vellet ad sublevandam Cameram, & populos, considerari posset causa publica, igitur multò minùs id fieri potest in causam, & utilitatem merè privatam.

Et ulterius reflectebam, quod neque id videbatur practicabile, quoniam cum loca istius additionis vendita fuissent tanquam Cameralia, & montis Cameralis Restaurati, & privilegiati, absque eo quod emptoribus innotesceret, quod essent de hac additione, ita omnes Montistæ, quibus sors daret extractionem, juxtà modum, de quo infra in quinta inspectione, dicere possent huic Baroni extinctionem facere volenti; Nos te non cognoscimus, & tecum contraximus, atque loca, quæ possidemus, non sunt illa tuæ additionis, stante confusione, justaque credulitate, quod omnia loca essent Cameralia, dum in istius montis erectione expressè prohibetur quæcumque privatorum, imò etiam Communitatum aggregatio, adeòut in eo non adsint nisi loca Cameralia; Atque aliàs esset ad privatam utilitatem, sine causa, fallere fidem publicam cum ista occulta concessione non denunciata, undè propterea dignosceretur aperta fraus, & dolus; Emptores enim hujusmodi locorum montium, ut latiùs actum est supra in Cap. 2. agendo de eorum libertate, ignorant venditores, eorumque privatam non sequuntur fidem, sed sequuntur fidem publicam Principis, attendendo leges erectionis montis, ob quas magis favorabiles majus pretium solvunt, ideòque non debent hujusmodi occultis concessionibus ligari. Si enim iste Baro id patefecisset, tunc emptores agnoscentes, quod ageretur de debito privato Baronis, non autem Cameræ, & quod in debitoris libito repositum esset extinctionem facere, utique, vel non emissent, vel emissent pro solo pretio naturali, & intrinseco; Et his accedebant plures aliæ considerationes, voluntatem quoque Papæ concedentis excludentes, quia non constabat Papæ innotescere præfatam legem erectionis, habentem vim pacti, per quam id expressè prohibetur: Exindeque nimis clarè comprobatum remanet id, quod in antecedenti Capitulo dictum est super nimium damnabili usu hujusmodi aggregationum, quas prudenter Clemens Octavus per ejus Constitutionem de anno 1600. in calce registrata expressè prohibuit, licèt ex mala regionis conditione, prudentes benèque ordinatæ sint leges, sed modica dignoscatur earum observantia.

7 Quoad secundam inspectionem facultatis creditorum, seu Montistarum, cogendi montis debitorem, quamvis invitum, ad extinctionem, & restitutionem sortis, pariter non procedit æquiparatio census consignativi, in quod ad Pianæ Constitutionis præscriptum damnantur, atque pro non scriptis habenda sunt pacta cogentia invitum debitorem ad redimendum censum, & concedentia creditori facultatem repetendi sortem, quæ ex ejus natura debet esse demortua, & perpetuò irredimibilis, quoniam licèt in montibus Cameralibus istud pactum, saltem pro frequentiori mihi cognito stylo, adiici non soleat in gratiam creditorum, vel emptorum, quorum potiùs interest oppositum pactum negativum, adeòut quo magis impedita, vel remota sit redimendi facultas, eò magis hujusmodi montium extrinsecus valor crescat, ut in præcedenti inspectione insinuatum est; Nihilominus in montibus baronalibus illud per Papam in gratia erectionis, de stylo,
8 adiici solet in majori, vel minori tempore, ideòque de ejus validitate non videtur dubitandum, tum ob auctoritatem Papæ, qui illud adiicit, & canonizat, tum etiam quia, ut in eadem antecedenti inspectione dictum est, id non habetur in jure prohibitum, atque in censibus prohibitio provenit à dicta moderna lege Piana, edita ad tollendam dubietatem usurarum, & ne aliàs mutuum usurarium ad libitum creditoris vel ad certum præfinitum tempus repetibile, sub hoc census pallio occultetur, quæ ratio in his montibus non intrat.

Clariùs verò, quoniam hujusmodi pactum apponi non solet ex providentia, & solicitudine creditorum, vel emptorum, qui de tempore, quo sequitur erectio continens hanc legem, sunt futuri, & incerti, ideòque non intrat suspicio depravati animi fœnerandi, & suffocationis indigentis debitoris, sed adiicitur per Papam ex officio, & rationabiliter quidem, quoniam cum per hujusmodi erectiones Papa, tanquam Princeps, interponere videatur ejus publicam fidem, ac facere quandam speciem assecurationis, adeòut notabilis dignosci videatur differentia inter istum contractum à Principe auctorizatum, & alios merè privatos contractus, qui ex contrahentium conventione celebrantur, idcircò ejus interest extinctionem intra certum tempus, quod statuere sibi videatur, sequi debere, pro quadam ejus indemnitate, atque ut illa liberetur ab illa obligatione, saltem morali, vel directiva, qua ob ejus fidei, & auctoritatis interpositionem premi videtur, & per consequens ubi etiam procedendum esset cum terminis contractus censualis adhuc tale pactum adjectum in gratiam tertij, puta fidejussoris, vel assecuratoris, aut accomodantis fundum subtinetur, quoniam vitium dignoscitur, quando illud adjectum est in favorem, & gratiam creditoris, non autem tertii, sine fraude, & creditoris collusione, ut in sua censuali sede advertitur. *b*

Verificari etiam potest, & quandoque solet in his mon- 11
tibus baronalibus illa obliqua, vel indirecta repetitio sortis ab invito debitore, quæ verificatur etiam in ipso contractu censuali, quia nempè non præstiterit, seu debito tempore non renovaverit illam idonei negotiatoris cautionem, sub cedulæ bancariæ vocabulo explicari solitam, quæ in his montibus baronalibus promitti solet pro alliciendis emptoribus, & pro majori montis existimatione. Sivè ob evictionem sequutam, vel imminentem, aut detectum vinculum in toto, vel in parte bonorum assignatorum pro dotis monte, cum similibus non implementis, ob quæ datur actio ad deponendam sortem, quamvis irrepetibilem, loco cautionis, cum terminis generalibus, cum in hac materia montium aliquid speciale desuper haberi non videatur, ideòque, iisdem retentis terminis generalibus, admittendum venit illud æquipollens implementum, per quod idem sequatur finis pro securitate ejus, cui implementum promissum est quamvis ista specie promissa non præstetur, in eadem censuali materia est receptum circa præstationem fundi liberi, & capacis, & similia, qui tamen casu non contingunt in montibus Cameralibus, ex alia assignata ratione in capitulo antecedenti, quod in hac specie creditores, vel emptores non sequuntur fidem privatam, & fallibilem certorum bonorum, vel certarum personarum, sed fidem publicam, & moraliter infallibilem Principatus, vel Reipublicæ, omniumque ejus bonorum, & jurium, quæ moraliter indeficientia reputantur, propter potentiam renascentiæ novorum bonorum, & jurium, quæ adesse dicitur in habente dominium populorum, è converso autem in Baronibus vel privatis, emptores, vel creditores principaliter sequi dicuntur fidem certorum bonorum, certarumque personarum.

Tertia omnium fortè magis dubia, & quæ majores in 13
quibusdam aliis Principatibus parere consuevit controversias, & quæstiones, est inspectio restitutionis pretij, quod est de duplici specie, quarum una dicitur pretii naturalis, intrinseci, & uniformis, vel inarivabilis, nempè scutorum monetæ, vel respectivè auri centum pro quolibet loco: & altera dicitur pretii extrinseci, & accidentalis, in dies variabilis, pro temporum, aliarumque circumstantiarum qualitate, inter privatos possessores, & contractatores hujusmodi montium, istudque solet esse quandoque supra, & quandoque infrà dictum pretium intrinsecum, & naturale, prout exigit major, vel minor bonitas, & securitas, unde pendet major, vel minor existimatio, ad instar illius duplici pretii, quod universalis, & quotidiana praxis docet in scutis auri, quod habent quidem suum pretium intrinsecum commune, & fixum, & habent etiam illud pretium extrinsecum, quod sub agii vocabulo inter negotiatores explicari solet, nempè quod pretium intrinsecum, & naturale est jam dictum scutorum centum, pro quibus cujuslibet loci erectio facta est, ac etiam initio per erectorem, quando insolita accidentia aliter non exigantur infrà, facta est venditio, in subsequenti verò contractatione, quæ inter privatos fit, istud pretium intrinsecum alterationem recipit, atque efficitur majus, vel minus, juxta majorem, vel minorem bonitatem, & existimationem, quam temporis, & contingentiarum beneficium, vel maleficium producit; quia nempè in casu bonitatis vendantur loca, ad rationem centum decem, vel centum viginti circiter pro quolibet, & sic illa decem, vel viginti dicuntur pretium extrinsecum, & accidentale; Et è converso, quando ob accidentia minuitur bonitas, & existimatio, venduntur ad rationem nonaginta, vel octuaginta circiter pro loco, quod etiam receptum est procedere in censibus cõsignativis, quoniam (exempli gratia) census cum ejus debitore constitutus in sorte scutorũ mille, ob ejus bonitatem, & securitatem licitè per creditorem alteri vendi, vel cedi potest pro mille centum, vel bis centum circiter, & è converso ob ejus modicam securitatem,

& debitoris deterioratam conditionem, vel alia accidentia, à tertio emi potest pro noningentum, vel octingentum circiter, cum similibus.

His ita prænotatis, quatenus pertinet ad restitutionem pretii per montis debitorem pro extinctione, vel redemptione facienda, præsuppositò quod præfata pretii naturalis, & intrinseci alteratio in majus, vel respectivè in mi-
15 nus sequuta sit inter privatos possessores, & contractatores, postquam in primæva erectionis montis Camera, vel alter montis debitor, pro suo pleno intrinseco, & naturali pretio, loca vendidit, adeòut nil ejus interfit hanc accidentalem alterationem sequutam esse, tali casu planum videtur, ut Camera, vel alter montis debitor integrum pretium intrinsecum, & naturale creditoribus, vel Montistis de tempore extinctionis loca possidentibus restituere teneatur, absque eo, quod aliquam habeat obligationem restituendi majus pretium excessivum, quamvis tali contractationi, & translationi de uno in alterum consensum præstitisset, quoniam iste præstitus censetur in gratiam contrahentium, & pro validitate actus, attento quod hæc jura, utpotè de regalibus quoad substantiam, absque dicto assensu, non sunt in privato commercio, non autem ad augendam ejus obligationem, quodque ita teneri debeat ad restituendum id, quod non est receptum, ex latiùs deductis in alia tractatione officiorum vacabilium cap. 17. & alibi. Sicuti è converso prætendere non potest, quod pretii intrinseci diminutio ejus commodo cedere debeat, dum attenta hujusmodi jurium deterioratione, & minori existimatione, proveniente à periculo magis proximo, cui obnoxia dignoscuntur, ita emptores emere, vel suscipere dicuntur futuram incertam aleam. Considerando quoque quod ista minor existimatio: atque pretii intrinseci diminutio provenire solet à culpa, & facto ipsius debitoris montis, qui punctualiter fructus solvere non consuevit, vel aliàs à promissis defecit, ideòque, nec justitia, nec æquitas patitur, ut ex ejus facto, & culpa hoc lucrum reportare debeat.

Hinc in quadam facti contingentia, prorsus fabulosum dicebam esse motivum per aliquos excitatum, ex parte debitoris cujusdam montis baronalis, ità deteriorati, quòd ejus favore intraret dispositio legum, concedentium debitori cessio facultatem offerendi pretium, pro quo cessio facta est; *c* Tum quia dictarum legum dispositio procedit in
16 justibus incertis, & litigiosis in odium redemptorum litium, non autem in creditis, & juribus certis, & liquidis. tum etiam quia non attenditur solùm cessorum jurium summa, vel quantitas arithmetica, sed attenditur eorum æstimatio habita ratione periculi, & expensarum, aliarumque circumstantiarum diminuentium valorem, res enim tanti valere dicitur, *d* quanti communi judicio, & æstimatione vendi potest, ideòque cum ista diminutio pretii soleat esse communis & naturalis, idcircò præfatarum legum termini prorsus extranei remanent.

Quæstiones igitur cadere solent in illis hujusmodi locorum montium, vel similium jurium venditionibus, quæ directè, & immediatè factæ sint per ipsam Cameram, vel alium montis debitorem, pro majori, vel respectivè minori pretio, adeòut in ipsius Cameræ utilitatem cesserit majus pretium extrinsecum, & è converso ipsa passa sit damnum diminutionis pretii naturalis, & intrinseci. Priori autem casu, (qui tamen est nimium rarus) Morales præ-
17 sertim de hac materia nimium quidem superficialiter agentes, dubitare potius videntur contra Cameram, vel alium montis debitorem, quasi quod contra justitiam sit restituere minus eos, quod est acceptum, atque locupletari de alieno. Verùm ista dubitatio, pro meo sensu, nullum probabile fundamentum, nullamque rationem habere videtur, quoties non accedat, cum publica auctoritate, coactio emptorum, qui inviti istum contractum ita inierint, sed quod istud majus pretium extrinsecum sit currens, & commune inter privatos eorumdem locorum montium, vel jurium possessores, & voluntarios contractatores, quoniam non videtur congrua subesse ratio, ob quam ipse montis erector, vel debitor considerari non possit tanquam tertius privatus possessor, quodque ejus conditio in hoc deterior esse debeat, & non possit percipere istud præmium, de natura hujus contractus, non calculandum in pretio, dum emptoribus nulla fieri dicitur injuria, cum volentes, & scientes, vel scire debentes id agant, atque
1 tertiis agere soleant.

Et quamvis ita fraus committi possit, quod scilicet montis erector studiosè hanc erectionem facere curet, animo illum extinguendi ad breve tempus, cum restitu-
tione solius pretii intrinseci, ita notabile lucrum faciendo de hoc augmento, quod sub extrinseci pretij nomine explicari solet; Nihilominus ista dubitatio, in montibus præsertim Cameralibus, idealis videtur, quoniam hæc fraus, ac depravatus animus faciendi hoc turpe lucrum de alieno, præsumi non debet in quolibet supremo Principe; ejusque ministris, quamvis sæcularibus, multò minus in Papa, ejusque ministris viris Ecclesiasticis, dum ad hujusmodi montium erectiones deveniri non solet, nisi quando urgeat necessitas, cui concurrere oporteat. Ac etiam quia, ut superius dictum est, ad alliciendos, & assecurandos emptores, statui solet tempus, intra quod denegetur facultas extinguendi; ideòque casus, quantum praxis docet, non videtur de facili verificabilis.

Quandoque tamen ob legem adjectam in erectione montis, vel aliam provisionem postea factam, istud augmentum, quod ipsi Cameræ directè, & immediatè sol- 19
vitur, sumit naturam pretii intrinseci, ideòque totum sine dubio restituendum est, ut aliàs practicatum fuisse in augmento, cum hac lege persoluto, in consueta Regalium sede insinuatur, *e* atque nuper practicatum est in quadam additione facta monti Restaurato nuncupato, pro notabili Cameræ utilitate, & ad effectum extinguendi, alium montem sub gravioribus fructibus, ut insinuatum est in Cap. præced. atque practicatum fuit in ipsa prima montium erectione sub Clemente Septimo de anno 1526. in monte Fidei, de quo in præsentis tractationis initio.

Major itaque dubitandi ratio cadere videtur in altero 20
casu diminutionis pretii intrinseci, quam ipsamet Camera in prima, seu directa venditione passa fit, quia nempè ab ejus urgentibus indulgentiis suffocata, ob emptorum penuriam coacta fuerit loca montium erecta, pro consueto naturali, & intrinseco pretio scutorum centum pro consueto naturali, & intrinseco pretio scutorum centum pro quolibet, vendere ad longè minorem rationem, atque, ut in aliquibus Principatibus dici solet, cum alagio, an scilicet in casu extinctionis, seu reductionis fructuum eadem Camera prætendere valeat solùm teneri restituere, seu rationem habere de accepto pretio, & non ultra. Ista quæstio, ut eodem antecedenti capitulo insinuatum est, nunquam pro mea notitia disputata fuit in hoc Principatu, quamvis aliquando casus istius diminutionis pretii intrinseci evenerit, benè tamen disputata fuit in aliis Principatibus, ut patet ex Auctoribus de illa tractantibus: *f* Undè propterea cum occasio non dederit id formiter disputare, maturum desuper judicium non de facili effformare potui. In discursiva tamen ratione, locum relinquendo veritati, dicendum videtur, quod ubi quæstio tractetur coram Judice inferiori, ministro justitiæ commutativæ, arbitrium restrictum habente à regulis, vel cancellis juridicis, tunc non de facili verificabilis est casus, quod ex capite enormissimæ læsionis, vel ex beneficio restitutionis in integrum, ratione suffocationis, vel circumventionis, impugnare valeat debitor contractum, quoniam iste casus quandoque verificabilis est in contractibus singularibus, qui fiant inter duos, vel plures, quorum uni alios circumvenire, ac decipere valeant, secus autem in hujusmodi venditionibus universalibus, & publicis pro illo communi, penèque uniformi pretio, quod à publico negotiatorum foro, pro temporum qualitate, taxatum videtur, ideòque non intrant dicti termini circumventionis, vel fraudis, & doli, aut læsionis, ex eodem insinuato assumpto, quod res tanti valet, quanti communi æstimatione vendi potest. Ac etiam quia hæc pretii diminutio compensativa est periculi, quod suscipitur, tanquam per emptionem incertæ aleæ, & eo modo, quod pro longè minori pretio emuntur loca vinculata, *g* ideòque non de facili justificabilis est læsio apta ad annullationem, vel rescissionem contractus.

Ubi verò quæstionis judex, & decisor sit supremus Princeps, vel ejus Vicarius, qui distributivæ justitiæ potiùs, & publicæ œconomiæ sit administrator, magisque latum habeat arbitrium, à juris positivi regulis, & cancellis non restrictum, adeòut ipsum solùm liget justitia, & veritas naturalis, juxtà quam potest ejus efformare judicium, necnon concurrat causa publicæ necessitatis, vel utilitatis, & tunc non est materia capax regulæ certæ, generalis, & uniformis, cum decisio pendeat à singulorum casuum circumstantiis: undè propterea facti potiùs, quam Juris dicenda est quæstio, pro qualitate scilicet

temporum, & indigentiarum, ex quibus resultat inspectio, an adsit necne suffocatio, ac etiam quantitate pretii soluti, & an sit levis, vel gravis diminutio pretii intrinseci, magis verò ex qualitate, & numero emptorum, an scilicet sint multi de populo, omnium ordinum, & in magnis, parvis, & mediocribus quantitatibus respectivè; tanquam in commercio communi, & populari, ut in locis montium Urbis, non patientibus hunc defectum, & in temporibus non calamitosis praxis docet, vel è converso sit negotium particulare aliquorum potentium negotiatorum, qui, ut vulgò dici solet, partitum desuper fecerint, cum tunc intrent considerationes circumventionis, & fraudis, ac suffocationis, de quibus supra in contractibus singularibus, & privatis; fortiùs verò, si inter emptores admixti sint publici officiales, vel eorum conjuncti, seu familiares, qui aliquam in regimine, & publica administratione participationem habeant. Considerando quoque nimiam qualitatem Principis regnantis, ejusque Vicariorum, & Ministrorum, & Consiliariorum, ex qua pendet cognitio, an Principatus, & Reipublicæ, seu publicæ œconomiæ administratio fieret cum debita diligentia, charitate, & integritate, vel potiùs in oppositum; Et in summa ex tota facti massa, omnibusque circumstantiis simul junctis, cum consueta vulgari regula, ut singula, quæ non prosunt, unita juvent, investigandum est, an Cameræ, vel Reipublicæ, ut aliàs dictum est, consistenti in universitate populi, complectentis etiam pupillos, orphanos, viduas, pauperes, aliasque miserabiles personas, assistant nec ne veritas, & æquitas naturalis, cum quibus potiùs, quàm cum legalibus superstitionibus Principes, vel supremus Magistratus, juxta enunciatas latiores regulas, vel habens justitiæ distributivæ ejus arbitrium regulare debet. Si enim, ut pluries dictum est supra, & latiùs in alia tractatione officiorum, & alibi, quando accedit causa publicæ necessitatis, vel utilitatis, Princeps potestatem, & arbitrium habet disponendi, etiam de bonis, & juribus propriis privatorum, magis verò de ejus bonis, & juribus, quamvis aliis affecta sint, ità istorum jura, & actiones suspendendo, & sic cum eorum damno positivo, rerumque suarum jactura, multò magis eis pro bono publico tollere potest hoc lucrum, dum ita verificari dicitur inter Rempublicam magis privilegiatam, & privatos minus privilegiatos, quod illa tractat de damno evitando, isti verò de lucro captando, cum tamen sufficeret, quod hujusmodi contendentium æqualis esset conditio, ut potior sit ille, qui contendit de damno. Considerando quoque hujusmodi casus, utpotè in quibusdam Principatibus contingere solitos, potuisse, ac debuisse prævideri, esseque compensativos magni lucri, & commodi, quod ex hujusmodi contractibus cum Principe, vel cum Republica reportatur; Negotiationes enim cum Principe, vel cum Republica assimilantur terris uberibus, & fœcundis existentibus in planitie propè ripam fluminis, vel ad radices montium, vel collium, quoniam illi, qui allecti ab illarum ubertate, & fœcunditate magnoque commodo, & lucro exindè reportando, earum culturam suscipiunt, cogitare debent ad incommoda, & pericula inundationum, & nebularum, aliorumque accidentium, quibus istæ, de earum natura, magis subjacent, quàm subjaceant terræ minus fœcundæ, & minus lucrosæ, sed minus periculosæ, dum ut aliàs dictum est superiùs, omnia tam naturalia, quàm moralia ita ordinata sunt, ut omne commodum ac mensuram, & proportionem habet incommodum ejus compensativum.

Procedunt verò hæc respectu illorum, qui directè, & immediatè emerunt à Camera, vel Republica loca montium, vel alia similia jura pro dicto diminuto pretio, sive etiam cum eadem diminutione emerunt à primis emptoribus, adeò ut eadem militet ratio, atque pariformiter contendant de dicto lucro, & quorum respectu, ultra jam dictas considerationes, pro isto æquitativo arbitrio regulando, nimium, quoque consideranda venit quantitas fructuum, & emolumentorum, in excessu perceptorum, habita ratione pretii, vel sortis ab eis verè, & effectivè solutæ, unde propterea manifestus error est omnes pariformiter tractare. Secus autem respectu illorum, qui media-
23 tè pro integro pretio intrinseco, sive cum modica istius diminutione (adeòut dictæ considerationes non intrent) emerunt hæc loca, vel alia jura, bona fide, & citra collusionem, ab illis, qui pro diminuto pretio, ut supra emerunt à Camera, vel à Republica, quoniam cum istis dicta æquitas non videtur exercibilis, etiam attentis terminis generalibus, & indifferentibus, ex iis, quæ habentur in materia rescissionis contractus, ex ordinario remedio enormis læsionis, vel ex aliquo remedio extraordinario restitutionis in integrum, quoniam quoties non adsit nullitas ipso jure alienationis, adeòut ab alienante abdicatum non sit dominium, ex quo rem propriam è manibus cujuscumque possessoris in actione reali vendicare potest, sed agitur de remedio rescissorio, aut de æquitativo judicis officio, tunc istud non est exercibile contra tertium, qui bona fide, & justo pretio rem à primo emptore comparaverit, cum solum contra tertium possessorem, obtinente pro eadem vili, & læsivo pretio, hæc remedia competant, ut in suis sedibus habetur; *b* Multò igitur magis in hujusmodi juri- 24
bus, quæ cum auctoritate, & consensu Principis, vel Reipublicæ per organum officialis, ad id deputati, transeunt in tertium, bonæ fidei emptorem omninò tuta, & libera ab illis vinculis, & nexibus, quibus penès venditorem obnoxia erant, dum ita esset exercere æquitatem cum iniquitate.

Audio tamen superficialium turbam in hoc me redarguentem de inconstantia, vel contrarietate, ex eo, quod in dicta alia tractatione de officiis cap. 17. & alibi constanter firmare curaverim, etiam cum sensu veritatis, quod mediatis possessoribus, qui bona fide cum assensu, & au- 25
ctoritate Papæ emerunt cariori pretio, quàm eorum auctores emerint à Camera, non teneatur ista restituere, nisi acceptum, & per consequens nihil eis, qui emerunt à donatariis, quod est contrarium iis, quæ hìc asseruntur. Verùm inepta, & irrationabilis esset censura, ob omnimodam diversitatem casuum, & rationum, vel terminorum, adeòut unus casus nil penitus commune habeat cum altero; in dicto siquidem officiorum casu dicitur, quod quando Princeps, uti persona publica, & supremus regulator Reipublicæ pro istius regimine, & administratione per viã legis, vel provisionis generalis supprimit aliquorum officiorum genus, ad nil de jure tenetur erga illos Officiales, qui ita consequutivè desierunt esse tales cum ità nulla contractus, vel fidei violatio adesse dicatur. Sed quoniam sequeretur, quod contra naturalem justitiam, & æquitatem penès ipsum Principem, vel ejus Cameram remaneret sine causa pretium acceptum, unde propterea resultaret locupletatio cum aliena jactura, hinc sequitur ejus obligatio ad limites dictæ æquitatis, vel rationis, sed non ultra, cum alia contra eum non suppetat obligatio, vel actio, ut ibi latius. In casu autem, de quo agitur, res est in oppositum, quoniam de juris rigore, atque in terminis justitiæ commutativæ, Camera, vel Respublica, si vult à contracto debito, seu onere se liberare, juxtà legem conventionis, totum pretium intrinsecum restituere tenetur, neque læsionis præsidio per ordinarios tramites juris juvari potest, quoniam attento tempore contractus, ob malum rerum statum, atque imminens, vel formidatum periculum, res tanti valebat, atque in communi æstimatione, & commercio erat, illo pluri compensato à periculo, tanquam per susceptionem aleæ; unde propterea, ut superiùs insinuatum est, si res ageretur coram Judice ministro justitiæ commutativæ, procedere debente per tramites juris, iste ad Cameræ, vel Reipublicæ favorem judicium proferre non posset; Eatenus autem conceditur Principi, vel supremo Magistratui ejus arbitrium cum regulis justitiæ distributivæ desuper interponere, quatenus ità suadeat quædam non scripta æquitas, adhibenda contra contendentes de lucro in eo pluri, quod revera non erogarunt, non absque aliqua suffocationis, vel fraudis suspicione, ut supra, & per consequens talis æquitas exercibilis non est contra tertios bonæ fidei possessores, ex causa verè onerosa, & præponderante; ideòque casus, vel termini, ob longè diversam rationem, sunt diversi, quinimò oppositi, neque ab uno ad alterum inferre, vel arguere licet.

Altera verificari solet, in capitulo etiam antecedenti 26
insinuata notabilis diminutio pretii intrinseci, ob accidentales circumstantias, quæ tamen non respiciunt montem, vel ejus debitorem, sed solum respiciunt ipsos privatos contrahentes, quia nempè monte in bono statu, bonaque existimatione existente, adeòut loca libera sint in communi commercio, pro integro pretio intrinseco, quinimò etiam pro aliquo majori extrinseco, aliqua tamen vinculis obnoxia sint, cum quibus possessor illa vendere velit, quoniam cum vincula, & onera pro eorum numero, & qualitate, & juxtà magis proximum, vel remotum periculum notabiliter minuant de valore, hinc docet quotidiana praxis, quod existentibus locis liberis in communi commercio, non solùm ad rationem pretii in-

trinseci, & naturalis scutorum centum, sed etiam aliorum decem, vel viginti, & ultra rationes pretii extrinseci, & accidentali, attamen vinculata venduntur ad rationem scutorum quinquaginta, quinimmò triginta, vel viginti circiter, pro vinculorum numero, & qualitate, sed in hoc nil agere habet montis debitor, cujus nil interest, an uno, vel altero pretio hæc alea inter contrahentes æstimetur, cum solùm hæc inspectio cadat inter partes, ratione læsionis, vel circumventionis, ideòque montis debitor integrum pretium intrinsecum restituere tenetur, super cujus tamen dispositione sunt partes officialium desuper deputatorum, putà Secretarii, magis verò depositarii invigilare, & providere, quod hoc pretium non consignetur liberum possessori, sed re investiatur cum iisdem vinculis eorumque legis, pro indemnitate interessatorum, atque inter istos contrahentes cadere solet, non solùm quæstio læsionis, metiendæ de tempore contractus, non autem à futuro incerto eventu: (undè propterea nimium difficile,
27 & rarum est, quod hæc læsio verificetur, ut latius occasione casuum particularium expenditur in consueta Regalium sede, & alibi) *i* sed etiam futurus eventus parere solet quæstionem non comprehensionis inopinati casus sub contractu, puta, quia possessor locorum montium habentium vinculum fideicommissi, ob existentiam quam-
28 plurium personarum de genere vocato, opinetur solùm vendere commoditatem, ejus vita, & jure durante, atque tanquam super jure vitalitio pretium circumferat; Casus autem præbeat, quod post venditionem omnes dictæ personæ deficiant, ac etiam deficiat spes futuræ existentiæ aliarum; unde propterea fideicommissum expiret atque loca montium in contractum deducta, efficiantur libera, cujus scilicet commodo hæc superventa, & inopinata libertas cedere debeat, an emptoris, vel venditoris, vel an idem venditor ad cujus favorem novum jus aperiatur, evicant suumque factum impugnet; atque de his occasione casuum particularium agitur in eadem consueta Regalium sede, ubi videndum est. *l*

Quoad quartam inspectionem qualitatis monetæ restituendæ, quando intret tempus venditionis locorum montium, & hujus restitutionis aliqua intercessit immutatio, quale scilicet tempus attendi debeat, an illud contractæ obligationis, vel alterum solutionis, & cujus commo-
29 do, vel incommodo cedat intermedium augmentum, vel decrementum, nostri majores nimium se involvisse videntur, adeout aliqui moderni elaborati collectores transcribendo ea, quæ ab aliis dicta sunt, cum consueta Pragmaticorum seguleica simplicitate, appellent istam quæstionem antiquam, altam, profundam, difficilem, confusam, & involutam, habentem à fronte lupos, & à tergo præcipitium. *m* Verum hodiè illa plana effecta videtur, atque in casu, & ad effectum, de quibus agitur, locorum scilicet montium Urbis penè nulla disputandi occasio cadit, quoniam, exceptis duobus pluries enunciatis, non multum considerabilibus montibus, qui circa finem Pontificatus Urbani Octavi, & initium Pontificatus Innocentii Decimi erecti fuerunt in auro, qui jam extincti fuerunt, alii montes erecti sunt in scutis monetæ, constitutis ex juliis decem pro quolibet scuto, dum, ut etiam occasione casuum particularium advertitur in ea-
30 dem consueta, & propria Regalium sede, *n* plerique montes, qui erecti fuerunt in scutis auri, prudenter quidem, & judiciosè transmutati nulla hactenus intercessit alteratio pretii, vel valoris, & per consequens cessat in radice occasio quæstionis, quæ solùm restringi videtur ad illos montes, qui sint erecti in scutis auri, ob notabilem istorum alterationem, quoniam antiquioribus tempori-
31 bus eorum valor erat juliorum undecim, & sic uno julio minùs, quam valerent quidam antiqui scuti auri Romani larghi, vel solis nuncupati, & qui ducati auri dicebantur; & tamen hodiè eorum valor intrinsecus, & currens est juliorum quindecim, ultra quos, habent etiam quemdam valorem extrinsecum, quando sint novarum, & currentium stamparum, qui in Urbe est in quarta parte unius julii, alibi verò est major, atque in dies crescit.

32 In hac itaque specie scutorum auri cadit quæstio, quæ tamen hodie, occasione præsertim Ecclesiasticarum pensionum, reddita videtur plana, ob tot decisiones desuper proditas, de quibus in eadem Regalium sede, & alibi frequenter, *o* quod scilicet ubi non agitur de moneta imaginaria, sed vera, & reali, atque valoris alteratio non provenit ab immutatione materiæ, quæ melior effecta sit, neque ab aliqua accidentali, & particulari provisione, sed paulatim, & incensibiliter augmentum proveniat à beneficio temporis, & à communi hominum commercio, ut propriè in scutis auri contingit, & tunc augmentum cedat commodo creditoris sicuti è converso ejus incommodo cessisset diminutio, quæ ex eodem tempore, & commercio contigisset, ex ea clara ratione, quod cum in obligatione sit ipsa species, eadem, talis qualis illa sit præstanda, vel solvenda est, quoties commodè haberi potest, solùmque debitor lex quadam non scripta equitate, quoties ejusdem monetæ copia non habeatur in loco, adeout commodè haberi non possit, permittitur offerre, & solvere æquivalentem in moneta regionis communiter currente, dummodò jus creditoris in nihilo deterius fiat, & per consequens ei solvitur integra æstimatio, & sic non solùm solvantur in moneta julii quindecim, in quibus consistit hodiè eorum valor intrinsecus, & fixus, ac etiam solvatur ille variabilis valor extrinsecus, qui sub agii vocabulo inter negotiatores explicatur; Ac etiam ut moneta currens, quæ solvitur, sit talis bo- 33
nitatis, ut integrum habeat dictum valorem intrinsecum æquivalentem, etiam in communi commercio, & commoditate, absque eo, quod de facto, ratione incommoditatis, aliquam patiatur extrinsecam diminutionem, ob quam valor in effectu sit minor; Ut puta, exempli gratia, in illis regionibus in quibus in usu magna sit copia monetæ æneæ, vel alterius inferioris ligæ, seu materię, adeout de jure certa quantitas istius monetæ constituat eosdem julios quindecim argenteos, in communi tamen commercio, & apud negotiatores, ratione majoris incommodi, & difficultatis cambiandi de loco ad locum æstimetur minus, undè propterea ille, qui indiget scutis centum argenti, cogatur solvere centum quinque, vel centum decem istius monetæ inferioris, quod etiam sub agii, vel alagii vocabulo explicari solet, ut in Cambiorum sede habetur, *p* quoniam, & hoc agium quoque supplendum est.

Major autem difficultas, vel disputandi ratio residere videtur, quando per longissimum, & diuturnum tempus in hujusmodi annuis, vel alias temporalibus præstationi- 34
bus, aut fructuum solutionibus, istæ factæ sint in alia moneta usuali regionis minoris valori, ut contingit in casu, qui huic tractationi occasionem dedit, locorum montium Bononiæ, quorum fructus soluti fuerunt in certa quantitatem illarum librarum, quæ utique longè minorem constituunt valorem. Verùm ista difficultas non percutit punctum, de quo in præsenti agitur, restitutionis scilicet sortis faciendæ pro extinctione montis, & redemptione debiti, dum hoc respectu nulla adest observantia, quæ solùm dignoscitur in fructibus, quorum respectu quoad jam solutos, & spontè, absque contradictione, vel reservatione receptos, ex quadam æquitate probabilius videtur, ac etiam in praxi receptum, ut non admittatur creditor ad petitionem supplementi, quo verò ad decursos, & non solutos, & imposterum decurrendos, probabilius videtur, ut hæc observantia non obstet, cum istud augmentum paulatim, & insensibiliter causatum sit, neque de facili negotiatoribus, & popularibus innotescit ista legalis dispositio, quæ, ut præmissum est, obscura, & involuta reputata fuit, unde propterea inferri non potest ad illum novandi animum, in quo difficultas residet, quoties ex facti qualitate, & circumstantiis in casibus particularibus ille non desumatur. *q*

Demum quoad quintam, & ultimam inspectionem su- 35
per modo faciendi locorum montium extinctionem, quando ista sequatur de integro monte, tunc quia nemini remanet conquerendi occasio, tunc omnium conditio sit æqualis, nullum intrat sortis judicium, quod adhiberi solet, quando extinctio sequatur in parte, quoniam ne fraudes committantur, vel indebitæ sequantur gratificationes, extractio fit per sortem, ponendo scilicet in urna omnia nomina Montistarum pro singulis locis, adeout quot sunt loca, tot censeantur personæ, ut ita ex fortunæ judicio extracti patiantur hoc præjudicium, quod reputatur considerabile, tum ob superius in tertia inspectione enunciatam amissionem pretii extrinseci, tum etiam ob ibidem quoque insinuatum notabile damnum, quod pati oportet, præsertim ubi adest *vinculum reinvestimenti* in locis montium, ob *solutionem* alterius pretiis extrinseci, & ob novas *expensas litterarum* patentium ideoque graviter peccarent *illi*, ad quos pertinet, eorumque conscientiam gravarent, quando

aliquo modo gratificarenturque, præfatumque sortis judicium alterarent, minusque fideliter practicarent.

Sequuta extractione, affigi solet ad præscriptum Pontificii chirographi, desuper expediri soliti, publicum dictum impressum, in locis consuetis, cum descriptione omnium extractorum, & locorum extinguendorum, ad quemlibet pertinentium, cum monitione, quod infra spatium quindecim dierum exigere debeant sortem, & fructus decursos à montis depositario, dictoque termino elapso, extinctio sequuta censeatur cum cessatione cursus fructuum, quodque pecunia penes eumdem depositarium remanere debeat, risico, & periculo ipsorum creditorum negligentium illa exigere.

37 Quamvis autem præsupponeretur, quod in montibus, præsertim baronalibus, à notabili tempore citrà, talis esset stylus inconcussus, absque eo, quod desuper aliqua haberetur difficultas; nihilominus in ipso initio, quo ad munus Auditoris Papæ evocatus, cum facienda esset extinctio partis cujusdam montis baronalis cum hac lege, undè propterea desuper peteretur chirographum Pontificium à me revidendum, & signandum, ego promovi difficultatem, quæ primo aspectu omnibus negotiatoribus, penèque tori Curiæ nova, & exorbitans visa est, utpotè contra communem, & receptum stylum, cui tamen abusus, & corruptelæ attributum potiùs congruere dicebam, ut penès depositarium, privatum campsorem, ab ipso montis debitore electum, & deputatum, cujus idoneitas, & securitas Montistis ignota erat, remanere deberent istis invitis, vel ignaris, propriæ pecuniæ eorum risico, & periculo, contra omnes justitiæ, & æquitatis regulas, ut persona deputata à debitore, debeat retinere pecunias creditorum non consentientium, ità namque colludente montis debitore cum minus idoneo, vel periculoso campsore, qui postmodum se declarare potest decoctum, possent in magnis summis, etiam plurium centenorum millium scutorum, defraudari, & supplantari Montistæ, ideòque dicebam, quod si montis debitor cupiebat, ut pecunia remanere penès ejus depositarium, ne huic fieret injuria, ejusque existimatio non minueretur, ut ipse exagerabat, remanere deberet ejusdem debitoris risico, & periculo usquequò effectiva sequeretur solutio, prout in dicto casu electum, & practicatum, sin minus depositum fieri deberet in Monte Pietatis, qui ex Constitutionibus Apostolicis successit in locum illius sacræ ædis, vel publicæ mensæ, de qua jura, & Doctores loquuntur, ut in suis sedibus advertitur, *r* atque respectu montium baronalium hodiè hoc jure vivitur, ac in futurum vivi debere creditur, quoniam omnis juris, rationis, & æquitatis montium ita exigit. *f* Respectu verò Cameralium, cum ministri Camerales prætenderent, quod ex stylo istud depositum remanere debeat penès Thesaurarium secretum Cameræ, qui depositarii nomen vulgò sortitur, tanquam publicam personam, dicebam, ipsique admittebant, quod ita idem sequi debebat effectus remanentiæ pecuniarum, risico, & periculo ipsius Cameræ debitricis, ex eadem ratione aliàs deducta, quod scilicet dominus tenetur de facto ejus famuli, vel ministri, sivè præponens de facto præpositi cujus fidem ipse probavit, non autem probavere creditores, quorum periculo proindè ejus deficientia nullatenus cedere debet.

38 Practicari quoque solet quædam extinctio, potius ficta, & idealis, quam vera, quòd scilicet per Papam ex aliquo probabili motivò extinguatur unus mons, putà in auro, illæque transferatur in alterum in moneta, cujus Montistæ efficiantur creditores, quod non videtur causare considerabile præjudicium, dum idem est debitor, eademque bona, & jura sunt affecta. *t*

39 Ubi verò contingat pro montis extinctione assignari Montistis bona, quæ posteà evincantur, vel solvi pecunias, quæ posteà evocentur, quia nempè receptæ sint cum cautione, vel obligatione de restituendo emptori bonorum, ex quorum pretio provenerunt in casu evictionis, vel molestiarum, vel anterioribus, & potioribus, ut in montibus baronalibus est contingibile, intrat quæstio super reviviscentia montis, sed quonjam occasio non præbuit id formiter in his terminis disputare, idcircò in casus occurrentia videri poterunt, quæ in suis sedibus habentur in simili quæstioni super reviviscentia censuum, cum eædem congruere videantur rationes. *u*

a *De Regul. disc.*148. 176. & 177. *& in aliis.*
b *Lib.*5. *de censib. disc.*20. & 21.
c *per diversas, & l. ab Anastasio, C. mandati.*
d *Lib.*8. *de credito disc.*60. & 149. *lib.*5. *de usur. disc.*5.
e *De Regal. disc.*33. f Larre *allegat.*3. Capyc. Latr. *decis.*188. Prat. *observ.*100. g *De Regal. disp.*30. & 31.
h *Lib.*7. *de empt. & vendit. disc.*25. i *De Regal. disc.*30. & 31. *& de donat. disc.*54. *& alibi.* l *De Regal. disc.* 31. & 164. m Adden. *ad decis.*67. *part.*9. *recent. De Regal. disc.*128. *num.*3. n *De Regal. disc.*33.
o *De Regal. disc.*42. & 126. *cum plurib. seqq. de credito disc.*140. *de pension. disc.*34. *& seqq. de benefic. disc.*89.
p *Lib.*5. *de cambiis disc.*27. q *In eisdem locis, de quibus supra litt.*O. r *De credito disc.*68. f *De isto casu in specie disc.*200. *de Regal.* t *de Regal.disc.*33. u *De feudis disc.*81. *de censib. disc.*15.

De aliquibus privilegiis locorum montium, & Montistarum.

SUMMARIUM.

1 *AN libertas locorum montium, cum qua transeunt in resignatarium, dici mereatur privilegium.*
2 *Est privilegium commune omnibus montibus.*
3 *De privilegio, ut non possint extingui.*
4 *Quid importet hoc privilegium.*
5 *De capacitate omnium acquirendi, & retinendi.*
6 *Quales infideles sint incapaces, & an Judæi.*
7 *Quare etiam sine privilegio forenses sunt capaces locorum montium.*
8 *De capacitate, vel incapacitate Judæorum acquirendi, & possidendi stabilia.*
9 *De privilegio super libertate disponendi sine solemnitatibus.*
10 *Quid in Ecclesiis, & locis Ecclesiasticis.*
11 *De ratione, ob quam non requirantur solemnitates.*
12 *Non procedit in alienationibus translativis ex privatis conventionibus.*
13 *Quid servari soleat, & debeat etiam in alienationibus per viam resignationis in minoribus, vel mulieribus.*
14 *Judicis decretum non est cautela sufficiens.*
15 *An loca montium cadant sub spolio Ecclesiarum.*
16 *De privilegio, quod loco montium non possint sequestrari, vel exequi, quod non sit in usu.*
17 *De differentia hujus privilegii in pecuniis, quæ sunt in locis illud habentibus.*
18 *De privilegio ut loca montium non subjaceant confiscationibus.*
19 *De confiscationum in Statu Ecclesiastico.*
20 *De propositionibus, quod quilibet confiscet in suo.*
21 *Quomodo intelligatur exceptuatio læsæ Majestatis in primo capite.*
22 *In montibus baronalibus non solent concedi dicta privilegia sed illud potioritatis adversus anteriores in bonis assignatis, cum suspensione hypothecarum.*
23 *De potestate Principis tollendi jus tertii.*
24 *Bona jurisdictionalia in Statu Ecclesiastico non possunt obligari sine assensu Papæ.*
25 *Creditores cum assensu in bonis prohibitis vincunt creditores anteriores sine assensu.*
26 *Damnantur gratiæ, & concessiones tertio præjudiciales.*
27 *In montibus, etiam baronalibus, adesse dicitur causa, & fides publica, & quomodo.*
28 *De distinctione, circa revocationes, vel moderationes gratiarum.*
29 *De errore procedendi cum generalitatibus.*
30 *Quando super bonis hypothecatis non datur hypothecæ experimentum.*
31 *Quid sit hypotheca, & an sit verum pignus.*
32 *Spernuntur illi, qui in hoc negant Principis potestatem.*
33 *Conclusio quæstionis, ut supra num.*28.

CAP. V.

QUando procedendum sit cum vulgi opinione, superiùs initio Cap.2. insinuata, quod libertas locorum montium proveniat ex privilegio eis concesso per Urbanum Octavum, cujus contrarium est verius, ut potiùs ista libertas proveniat ex juris intentione, vel ratione, ob subjectæ materiæ naturam, & qualitatem, tunc istud privilegium omnium majus, utilius, & efficacius censendum est, illudque est universale, & commune omnibus Montistis, absque aliqua differentia, sive montes sint camerales, sive baronales, absque eo, quod à singulorum montium erectione ampliori, vel strictiori id pendeat, ut in aliis privilegiis contingit, atque ut in eodem Cap.2. insinuatum est, ista prærogativa principaliter induxit hoc magnum commercium, magnamque hujusmodi jurium, & reddituum existimationem, cum in aliis bonis, præsertim stabilibus, libertas, & securitas commercii penè omninò exulaverint.

Alterum solet esse privilegium, apud negotiatores nimium æstimabile, quod tamen omnibus montibus commune non est, sed particulare, & diversum pro diversis singulorum montium erectionibus, ut extingui non possint, nisi post certum tempus, vel nisi postquam extincti fuerint omnes alii montes antiquiores, ut insinuatum est supra Cap.3. ubi, & alibi assignata est ratio, ob quam negotiatores, & alii huic vacantes commercio id nimium existimant, non solùm ob securitatem habendi eorum pecuniam benè investitam, sed, quod majori existimatione dignum est, ob notabilia damna exindè resultantia in jactura pretii extrinseci, pro quo empta fuerunt ipsa loca, quæ possidentur, & in altera majori jactura, quam pati oportet in alio pretio extrinseco aliorum locorum, in quæ pretium est investiendum, & in expensis novarum litterarum patentium.

Tertium magis communiter in cameralibus solet esse privilegium, pariter nimium apud negotiatores, præsertim forenses æstimabile, quod etiam hujus commercii magnæ excrescentiæ causa dici potest, libertatis scilicet, & capacitatis omnium cujuscumque status, gradus, & qualitatis personarum acquirendi, & retinendi hæc loca montium, quæ propterea non cadunt sub Constitutionibus Apostolicis inhabilitantibus forenses, exceptis infidelibus, & hæreticis, cum quibus omnimodum interdictum est commercium. Et licèt respectu infidelium videretur, quod deberent esse capaces illi, qui in hoc Principatu tolleruntur, atque in eo reliqui populi more, vivunt, & liberum habent commercium, præterquam quod expressè prohibita, quales sunt Judæi, qui vivunt in Urbe, & in aliis hujus Principatus locis, & de quibus frequenter sub diversis agitur sedibus, & præsertim in illa Regalium; *a* Nihilominus contrarium est verius stante illorum incapacitate possidendi bona stabilia, etiam in Urbe, in qua, ejusque loco circumscribuntur, dum Judæi sunt generaliter incapaces, aliudque dominium, vel possessio quoad eos non verificaretur, nisi in quibusdam prædiis Universitatis, deservientibus pro sepultura, & sinagogis, vel scholis, & quoad particulares in quodam jure inquilinatus in domibus, in Ghetto existentibus, eorum habitationi destinatis, quod sub vocabulo *Gazagà* explicatur. *b*

Quartum est privilegium, antecedenti connexum, super alia specie libertatis disponendi de hujusmodi locis montium ità privilegiatis absque solemnitatibus, & formis, quæ in personis, de jure communi, vel statutario alienare, vel disponere prohibitis, requiruntur, idque juxta contextum verbalem hujusmodi erectionum non restringitur ad mulieres, & minores, in quibus, pro frequentiori praxi, hujusmodi solemnitates requiri videntur, & praticantur, sed generaliter disponitur in omnibus quomodocumque prohibitis, vel incapacibus. Cùm enim in antecedenti parte, ut præsertim patet ex erectione facta per Alexandrum Septimum de monte Restaurato tertiæ erectionis, juxta cujus formulam, cum modica differentia conceptæ videntur omnes aliæ erectiones, in quibus hæc privilegia conceduntur, disponatur circa facultatem acquirendi, & retinendi, ut quicumque utriusque sexus, etiam Presbyteri, & Clerici, & Prælati, ac etiam Regulares quorumcumque ordinum, & Militiarum, ac etiam spurii, & forenses, aut aliàs quomodolibet inhabiles, & incapaces, necnon Communitates, Collegia, Capitula, Congregationes, Conventus, Societates, Ecclesiæ, & loca Pia, quamvis ex pecuniis ecclesiasticis, seu ex Ecclesiasticis Beneficiis provenientibus, acquirendi, & retinendi facultatem habeant, deinde subjungitur, ut isti omnes, & præsertim minores, & mulieres prædictam habeant disponendi facultatem, & libertatem absque alia solemnitate, cujus loco sufficiat acceptatio facta per Secretarium coram duobus testibus: Undè propterea quamvis in Cap.1. firmatum sit, quod hæc loca montium ad effectus reputantur tanquam bona stabilia, & per consequens circa alienationem illorum, quæ possidentur per Ecclesias, & loca Ecclesiastica, cadentia sub prohibitione contenta *in Extra. Ambitiosæ*, aliisque similibus Constitutionibus, deberent servari ea, quæ in hujusmodi alienationibus circa solemnitatem, & causam desiderantur, ex deductis in sua prohibitarum alienationum sede; *c* Nihilominus in hac bonorum specie id non procedit, tum ex hujusmodi privilegiis, tum etiam ex rationibus, quibus locorum montium libertas innixa est, ex insinuatis in cap.2. quod scilicet ita exigat publici commercii ratio, & subjectæ materiæ qualitas, vel natura, dum emere volentes hæc loca montium, vel alia similia jura ignorant quinam sint venditores, & an alienandi facultatem habeant nec ne, sed sequuntur fidem publicam officialis per Principem deputati, aliud non inquirentes, nec inquirere debentes, quæ rationes æquè militant in minoribus, & mulieribus, aliisque similibus prohibitis, & privilegiatis, talisque est praxis.

Intelligendum autem id venit, ut aliàs est superiùs insinuatum, quando alienatio sequatur, juxtà naturam hujusmodi jurium, per viam scilicet resignationis factæ in manibus Secretarii, cum tunc, ut pariter aliàs insinuatum est, dicatur cessio extinctiva, non autem translativa, atque actus receptionis pretii dicatur potius necessarius, juxtà insinuatam distinctionem, quæ habetur in censibus consignativis; & per consequens si Ecclesiarum, & ecclesiasticorum locorum Prælati, vel administratores procederent per viam translativæ alienationis, quàm per privatam conventionem alteri facerent, tunc procedunt ea, quæ circa solemnitatem, & causam in jure disponuntur circa alienationes, ex insinuatis supra lit. C, idemque in minoribus, & mulieribus, aliisque similibus prohibitis, & privilegiatis, cum tunc emptores non dicantur sequi publicam fidem Principis, vel ejus Officialis, sed fidem privatam venditoris, vel alterius contrahentis, ideòque ejus potestatem inquirere tenentur.

Adhuc tamen, quando etiam procedatur per viam resignationis, solet, imò tenetur Secretariis, ex debito ejus officii, cum personis prohibitis, & privilegiatis diligenter inquirere finceritatem actus, & occurrere fraudibus, & machinationibus, quæ desuper committi solent; Ideòque ubi agitur de minoribus, non solet, nec debet admitti resignatio, nisi accedat Judicis decretum, ubi verò agitur de mulieribus majoribus (cum minores veniant sub minorum genere, etiam in illis locis, in quibus, nullis desuper extantibus statutis, vivitur cum jure communi, cujus dispositione attenta mulieres majores eodem jure, quo viri in contractibus, aliisque actibus regulantur,) & tunc inspicitur, an loca montium proveniant ab industria, & providentia ipsius mulieris, quæ sit negotiatrix, vel aliàs ex ejus parsimonia, & industria hujusmodi fecerit acquisitiones, vel è converso illa proveniant ex providentia aliena, putà ex hæreditate testata, vel intestata, aliave dispositione parentum, vel conjunctorum, sivè quod ab istis, vel ab ejus administratoribus sibi data fuerint in dotem, ut priori casu admittantur resignationes, absque alia solemnitate, in posteriori autem desideretur Judicis decretum quod tamen non videtur esse cautela sufficiens, dum praxis docet, quod hujusmodi decreta voluntariæ jurisdictionis, quæ fine forma judicii, & causæ cognitione, & sine oppositore interponuntur, continere videntur quamdam formalitatem, sine illo fine, vel effectu, ob quem à legibus, vel statutis id desideratum est: Ideòque debet providus Secretarius in hoc invigilare, ne fraudes committantur, & ad quas evitandas melius esset id, quod in antecedenti cap. dictum est, ut quando aliquod probabile dubium desuper cadit, non admittatur resignatio, absque prævio voto Congregationis montium.

Attento item tenore, seu littera hujusmodi erectionum privilegiatarum, non improbabiliter prætendi posset, quod loca montium acquisita, & possessa per Episcopos, & beneficiatos, ac regulares, quamvis ex bonis ecclesiasticis, non caderent sub spolio, sed essent liberæ dispositionis, etiam per ultimam voluntatem sive transmissibilia ad successores ab intestato; Contrarium tamen usu, vel praxi receptum est, quoties aliundè, quàm ex assertione, contenta in ipsis litteris patientibus, non constet, quod proveniant ex bonis patrimonialibus, vel aliàs, quàm ex beneficiis, & bonis ecclesiasticis, quo casu nil peculiare dignoscitur in locis montium, cum id respectu Clericorum sæcularium generaliter procedat in quibuscumque aliis bonis: Ideòque non semper in verborum cortice, vel formula immorandum est.

Ut etiam sequitur in altero privilegio, quod quinto loco

numeratur, in verbis conceſſio, non tamen uſu recepto, ut loca montium non poſſint ſequeſtrari, minuſque exequi, & ſubhaſtari; Et meritò quidem privilegium non eſt uſu receptum, quoniam ita multæ fraudes committi poſſent, atque doloſi debitores cum hujuſmodi redditibus ſplendidè vivere poſſent, irridendo creditores. Et quamvis in pecuniis, quæ deponuntur in bancis Montis pietatis, & ſancti Spiritus Urbis in uſu habeantur conſimilia privilegia 17 ſuper prohibito ſequeſtro, & exequutione, attamen id habere videtur aliquâ magis congruam rationem publici cõmercii, ejuſque facilitatis magis univerſalis in omnibus populi ordinibus, majori, medio, & infimo, ac etiam in exteris, dum aliàs cum ſequeſtris magnæ poſſent oriri confuſiones, & fraudes, & tamen in caſibus particularibus, quando ex facti qualitate, & circumſtantiis conſtet hujuſmodi privilegium confovere debitoris calumniam, & fraudem, & creditorum ſupplantationem, de facili à Papa, per organum ejus Auditoris, vel alicujus magiſtratus, interponitur arbitrium ſuper talis privilegii moderatione, magnaque dignoſcitur differentia inter unum, & alterum caſum, ſive unam, vel alteram ſpeciem.

Sextum demum eſt privilegium, ut hujuſmodi loca mon- 18 tium non ſubjaceant confiſcationibus pro quibuſcumque criminibus, excepto illo læſæ majeſtatis in primo gradu, vel in perſona Cardinalium, iſtudque privilegium magnifaciendum eſt in hoc Principatu, in quo excepta Civitate Bononiæ, quæ ex particulari privilegio, vel ex antiqua conſuetudine ab aliis Civitatibus, & locis diverſificat, in uſu eſt bonorum confiſcatio, eo ipſo, quod locus eſt condemnationi capitali veræ, vel fictæ, ſeu contumaciali, imò etiam ad triremes perpetuas, vel per decennium, & quando eſt ad ſeptennium, intrat pro medietate, ſecus au- 19 tem ubi ad quinquennium: unde propterea frequentes eſſe ſolent diſputationes ſuper hujuſmodi confiſcationibus cum vocatis ad fideicommiſſa, per delinquentes poſſeſſa, vel cum ejus creditoribus, vel parentibus, & liberis reſpectivè, & inter ipſoſmet, ac tertios, in quos bona, vel jura confiſcata interim tranſierunt, quando adverſus condemnationem, præſertim contumacialem reſtituatur, ut in ſuis ſedibus habetur, *d* & per conſequens nimium æſtimabile hoc privilegium remanet in ejuſdem Principatus incolis, & ſubditis, ac etiam in exteris, qui ratione loci commiſſi delicti, vel ex alio capite huic foro ſubjaceant.

Quinimmò, etiam quoad exteros, huic foro nullatenus ſubjectos, adhuc nimium æſtimandum eſt (præſuppoſita, pro meo ſenſu, irrationabili, maleque fundata propoſi- 20 tione, quam modernorum ſuperficialium leguleicum vulgus recepiſſe videtur, ut in ſuis ſedibus advertitur, *e* quod quilibet confiſcat in ſuo Principatu, vel territorio) quando agatur de confiſcatione proveniente à jure communi, non autem à particulari illius Principatus, vel ditionis, ut ita exterorum, & nullatenus ejus domipio, & foro ſubjectorum Princeps, vel etiam inferior dominus capiat bona in ejus territorio, vel ditione exiſtentia.

Sed quoniam in hoc privilegio excipitur crimen læſæ majeſtatis in primo capite, dictaque propoſitio non verificatur, niſi in crimine læſæ majeſtatis divinæ, vel humanæ, in quo ſolùm ex diſpoſitione juris communis conſiſca- 21 tio intrat, idcircò cadit dubium, an iſta exceptuatio intelligenda veniat de crimine in primo capite, quod per exteros in aliis Principatibus cum proprio Principe committatur, juxta caſum in dicta Regalium Sede peractum, *f* vel potiùs intelligenda ſit de iſto crimine, patrato in hoc Principatu, in perſona proprii Principis, qualis eſt Papa; id autem formiter diſputare occaſio non præbuit, ideòque maturum deſuper judicium, non efformatur, probabilior tamen videtur hæc poſterior pars, tum ob admixtam mentionem Cardinalium, ex qua liquet, quod intellectum ſit de Summo Pontifice, cujus ſpecificatio ex prudentialibus motivis omiſſa fuit, tum etiam, quia eſſet ita cumulare exorbitantias, quatenus recipienda, & practicanda ſit dicta propoſitio, quam tamen nunquam conſulo, & laudo recipi, & practicari debere; De facili tamen Principes, eorumque miniſtri recipiunt propoſitiones ipſis utiles, & proficuas, atque amant, & quærunt, juxta dict. Apoſtoli, ſibi magiſtros prurientes auribus, & è converſò juxtà dictum noſtri Affricti *in ejus deciſionibus*, frequentius Judices, & Conſiliarii practicant illum verſiculum *Placebo Domino in regione vivorum*. In caſu tamen particulari, cujus mentio habetur in eadem Regalium ſede, & alibi, *g* in quo ſcribendo pro filiis ejus, qui in diverſo Principatu confiſcationem paſſus erat, ob crimen læſæ majeſtatis humanæ in primo capite, agendo de fideicommiſſo, & de legitima, & de quibuſdam officiis, vidi practicatum, quod ſine diſputatione quædam loca montium, in vim iſtius privilegii, poſita non fuerunt ſub confiſcatione.

Concedi ſolent hæc privilegia in erectione montium Cameralium, licèt neque in omnibus, non tamen in montibus baronalibus, in quibus concedi ſolet quoddam fortè magis exorbitans privilegium ad favorem Montiſtarum, quod ſcilicet ſuper bonis, quæ aſſignantur pro dote mon- 22 tis, ut ex eorum fructibus ipſorum locorum montium fructus ſolvantur, conceditur potioritas Montiſtis adverſus alios debitoris montis creditores, quamvis anteriores, & expreſſas habentes hypothecas, etiam privilegiatas, quæ ſuſpenduntur, donec alia ejuſdem debitoris bona excutiantur, adeòut nonniſi in ſubſidium & poſt excuſſionem factam ſuper iſtis bonis eorum hypothecas, & jura exercere poſſint. Cumque ita practicatum eſſet in caſu in eadem conſueta Regalium ſede peracto, *h* atque inter alia bona aſſignata montis eſſet quoddam oppidum, vel caſtrum, quod venditum poſtmodum fuit, atque ſuper ejus pretio orta eſſet controverſia inter Montiſtas, & alios creditores anteriores impugnantes hoc privilegium, illudque de aperta injuſtitia, & iniquitate redarguentes, atque ab hodierno Pontifice ſucceſſore petentes revocationem, deſuper deputata Congr. aliquorum Prælatorum quibus ego tunc Prælatus tanquam ejuſdem Papæ Auditor adjunctus fui, in diſputationibus deſuper habitis, tam per ſcribentes hinc inde, quam etiam per aliquos ex congregatis, procedebatur cum altis terminis poteſtatis Principis tollendi jus tertii, unde propterea inſiſtebatur in eo, an conſtaret, necne de cauſa publica, ex cujus defectu, dum agebatur de gratia 23 conceſſa privatæ perſonæ, & ad privatum commodum, aliqui, fortèque in majori numero erant in ſenſu, quod eſſet locus moderationi gratiæ, eodem modo, quo ex eodem defectu cauſæ publicæ per ipſummet Pontificem, qui gratiam conceſſerat, prævio Rotæ voto, illa revocata fuit, juxta caſum in eadem conſueta Regalium ſede peractum *i* ubi hæc materia gratiarum, tertio præjudicialium, latè expenditur.

Mihi verò labor inanis videbatur aſſumere hanc altam provinciam, quodque omnia, quæ deſuper hinc inde latè cum conſueto improbo labore deducebantur, extranea eſſent à caſu controverſiæ, dum concurſus non erat ſuper bonis indifferentibus, & liberis, & quæ affecta eſſent hypothecis anterioribus, per iſtam gratiam ſuſpenſis, vel ſublatis, quo caſu prædicti termini intrarent, ſed concurſus erat ſuper oppido, vel caſtro juriſdictionali, ejuſque pretio, abſque dubio ſuccedente loco rei, ejuſque naturam, & qualitatem habente ex auctoritate Judicis, & ex Bulla Baronum, juxta ea, quæ ad materiam dict. Bullæ frequenter habentur in feudali ſede, & alibi, & per conſequens nullæ aderant hypothecæ, dum creditores, qui montis erectioni anteriores erant, utpotè deſtituti illo beneplacito Apoſtolico, quod ex Apoſtolicis Conſtitutionibus in eadem feudali ſede inſinuatis neceſſarius eſt, non ſolum in alienatione, ſed etiam in obligatione bonorum juriſdictio- 24 nalium, etiam inter ſubditos, *l* reſpectu iſtius qualitatis bonorum, conſiderandi veniebant tanquam ſimplices creditores chirographarii, in ſolam perſonam actionem habentes, ideòque poſteriores Montiſtis habentibus in ſpecie hæc bona juriſdictionalia obligata, cum expreſſo beneplacito Apoſtolico, ad cujus effectum iſtam conceſſionem, dicebam conſiderandam eſſe tanquam gratiam præjudicialem, ex certa, & recepta propoſitione, frequenter inſinuata in eadem ſede Feudorum, & in altera Crediti, & Debiti, & alibi, *m* quod ſuper his bonis differentibus, prohibitis, anterioritas non regulatur à tempore privatæ obligationis poſſeſſoris, ſed à tempore aſſenſus domini, ideòque creditores cum aſſenſu, quamvis in tempore poſteriores vincunt anteriores aſſenſu carentes, qui propterea conqueri non poterant, quod eſſent ſublatæ, vel ſuſpenſæ illorum hypothecæ, dum iſtæ non aderant, cum privatio præſupponat habitum, & quod non eſt, tolli, vel impediri non poteſt; Undè propterea ex hoc ſolo motivo, abſq; alia inſpectione, omnium concordibus votis, prodiit reſolutio favore Montiſtarũ, quibus pretium ſolutum fuit.

Verùm ubi etiam ageretur de bonis liberis, & indifferẽtibus, in quibus dicta ratio non intraret, adeout tollerentur, vel ſuſpenderentur hypothecæ jam contractæ, & competentes, & per conſequens gratia eſſet tertio præjudicialis, ejuſque, jus tolleret; Quamvis pro genio, & ſtylo ſemper hujuſmodi gratias, & conceſſiones ad commo-

dum

dum privatum, & ceſſante cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis damnaverim, & abhorrierim, eaſque, 26 ubi eadem cauſa publica, ſi non à parte antè, ſaltem à parte poſteà non urgeat, adeout de ſolo privato intereſſe agatur illorum, qui gratiam obtinuerunt, vel de illa ſollicìti fuerunt, revocatione, vel moderatione dignas eſſe crediderim, quodque ſervari debeat ſtylus, qui religioſè in currenti Pontificatu ſervatur, & tenetur. Nihilominus in dicto caſu conſiderabam urgere cauſam publicam, ſi non à parte antea, attamen à parte poſtea, quoniam, ut alias inſinuatum eſt, etiam in hujuſmodi montibus baronalibus, vel privatis, cum publica, & Papali auctori- 27 tate erectis, publica Principis fides præſtari, & adhiberi videtur, & quæ alias violata remaneret, ſive illam ſequentes deciperet, quorum neutrum dicendum eſt. Negotiatores enim, & præſertim exteri abſentes, atque in remotis regionibus moram trahentes, ut alias inſinuatum fuit, ſequuntur fidem, non quidem illius Baronis vel alias privati erectoris mortis, ſed informati de valore, qualitate, & redditibus bonorum, quę pro montis dote aſſignantur, inſpicere, & examinare ſatagunt motum proprium, vel chirographum Pontificium, juxta cujus majores, vel minores cautelas, & aſſecurationes negotio vacare deliberant: undeàlias, præſertim apud exteros, non ita benè callentes has diſtinctiones ipſius Principis, & Principatus, exiſtimationis, & fidei diminutio vulgò *diſcredito* ſequeretur, cum Reipublicæ præjudicio pro aliis indigentiis, & per conſequens hoc bonum publicum anteponendum eſt privato præjudicio; Ideoque laudandi ſunt Principes, qui ab hujuſmodi conceſſionibus abſtinent, atque monendi ne faciant, ſed poſtquam fecerunt, monendi ſunt, ut à facti revocatione, vel moderatione abſtineant, quoties iſta plurium innocentiam, ipſiuſque Reipublicæ, ſive publici, & liberi commercii præjudicium petere poteſt, quoniam in concurſu hujuſmodi præjudiciorum, magis attendendum eſt iſtud publicum, quam altero privatum aliquorum creditorum Baronis, vel alterius erectoris, magnaque propterea differentia conſtituenda eſt inter moderationes, vel infirmationes gratiarum, quæ præjudicant ſolùm illi, qui obtinuit gratiam, cujus 28 beneficium ei tollunt, juxta ſuperius inſinuatum caſum revocationis factæ per eumdem concedentem, *n* & illas revocationes, vel moderationes, aut infirmationes, quæ concernunt præjudicium quamplurium tertiorum, ipſiuſque Reipublicæ; Atque in hoc dignoſci ſolet æquivocum & manifeſtus error ſuperficialium, qui in omnibus caſibus, ad eorum diverſas non reflectentes circumſtantias, cum eiſdem regulis, & propoſitionibus, vel cum eiſdem 29 auctoritatibus pariformiter procedunt multa namque facere publici commercii conceduntur, quæ aliquibus privatis denegantur. Ut puta, ſub hypotheca generali veniunt non ſolùm bona ſtabilia, ſed etiam mobilia, & ſemoventia, ſuper quibus contra tertios poſſeſſores etiam bonæ fi- 30 dei, & quamvis per multas tranſierint manus, creditor ejus hypothecam exercere poteſt, & tamen ex quodam recepto uſu per doctores, & per Tribunalia canonizato, ratione libertatis commercii, ſuper mercibus, aliiſque mobilibus, vel ſemoventibus, quæ in tertios bona fide, & ex cauſa oneroſa tranſierunt, non datur hoc experimentum hypothecæ, *o* multò verò magis, quando in publicis nundinis, & emporiis, aut portubus id ſequutum ſit cum tunc, vel ex Principum privilegiis, vel ex recepto, & commendabili, non ſolum creditoribus hypothecæ experimentum, ſed etiam dominis rerum ſuarum vindicatio jure dominii, ex eadem ratione favoris publici, denegari ſoleat.

Et quidem, ubi præſertim non agitur de tollendo dominio, ex propria induſtria, & providentia comparato, quod quodammodo, ſaltem pro communi opinatione, juris naturæ, vel gentium eſſe videtur, & quod adhuc per legem poſitivam mortuam, ſive per Principem, qui eſt lex viva, & animata, in multis caſibus tolli poteſt, & ſolet, ex inſinuatis in conſueta Regalium ſede, occaſione agendi de hac poteſtate Principis tollendi jus tertii, ac etiam in alia tractatione officiorum, ſed agitur de hypotheca, quæ denotat quidem, idem ac pignus, ſed inſpe- 31 cta naturali veritate, de facto, & communi hominum opinione non eſt verum pignus, cum iſtud à pugno derivatum, verè, & propriè conſiſtat in illis mercibus, & mobilibus manualibus quæ materialiter, & de facto dantur in manibus creditoris pro cautione, & ſecuritate, ſine qua ejus non crederet pecuniam, adeout iſtius veri pignoris obſervantia æquipollere videatur ſuperius inſinuatæ ſecuritati ementium merces; *q* hypotheca verò continet quoddam pignus fictum, & ideale, merumque figmentum, à lege civili introductum, & quod potius ipſi juſtitiæ, vel diſcurſui, & veritati naturali adverſari videtur, ut occaſione agendi de iſto caſu, & aliis in plerìſque ſedibus advertitur; *r* unde propterea, ſi caſus non præbuiſſet hujuſmodi legum civilium inventionem, & receptionem, iſtud figmentum nobis ignotum eſſet, eiſdemque legibus attentis videbimus quod ille hoc beneficium ejus libito concedit, & aufert favore dotis, vel fiſci, ſive crediti primipilaris, & in aliis caſibus. Igitur ſi totum provenit à fictione, & beneficio legis poſitivæ, non videtur quid prohibeat, ne Princeps, qui eſt lex animata, dictæque legi poſitivæ mortuæ, pro libito, derogare poteſt, hoc privilegium concedat, cum aliis ponderationibus infinuatis in iſtius caſus particulari tractatione; ſ Ideoque irriſione verè digni dici merentur illi Juriſtæ, & Morales, qui hanc denegant poteſtatem, atque in ejus uſu, vel exercitio obſtaculum juris naturalis conſiderant, cum id ma- 32 gnam ſimplicitatem, & apertam ineptiam potius redoleat; Ac propterea concludendum eſt, quod monendi quidem ſunt Principes, ut ab hujuſmodi gratiis abſtineant, & quando illas conceſſerunt, laudandi, quod revocent, vel 33 moderentur in gratiam eorum, quibus præjudicatum eſt, in odium gratiati, non autem in odium, & præjudicium tertii, qui bona fide ſub talis gratiæ clypeo, & ſecuritate contraxit, alias non contracturus, multò verò magis ubi præjudicium eſſet multorum, atque potius publicum, quam privatum, ut ſupra, atque cum his diſtinctionibus & conſiderationibus, materia regulanda videtur, non autem cum ſolis generalitatibus, & abſtractis, cum quibus ſemper error eſt procedere.

a *de Regal. diſc.* 100. *cum plur. ſeq. & alibi ſub diverſis titulis pluries.* b *de locato diſc.* 10. & 33. & *alibi.* c *in ſpecie locorum montium lib.* 7. *de alien. & contr. prohib. diſc.* 2. *n.* 17. & *diſc.* 12. d *de Regal. diſc.* 160. e *de Regal. diſc.* 161. f *d. diſc.* 161. *de Regal.* g *diſc.* 160. *de Regal.* h *de Reg. diſc.* 285. i *de Regal. diſc.* 177. l *de feud. diſc.* 66. & *ſeq.* m *de feud* 78. & *de cred. diſc.* 13. & 151. & *alibi.* n *diſc.* 177. *de Regal.* o *de credito, & debito diſc.* p *de Regal. diſc.* 29. q *de credito, & debito diſc.* r *d. diſc.* 185. *ac etiam in tit. de Regal. & in conflict. legis, & rationis.* f *dict. diſc.* 185. *de Regal.*

De montibus, quibus Camera, Sedes Apoſtolica reperitur gravata, ex cauſa Chriſtianæ, & reſpectivè Catholicæ fidei, vel Eccleſiæ univerſalis.

SUMMARIUM.

1 *EX defectu redditurum Pontificii Principatus imponi ſolent Decimæ, & indici Cruciata.*
2 *Mons fidei undè dictus, & de ejus erectione, & reductione ad hodiernum ſtatum.*
3 *Mons Pius Recuperationum, & primi, & ſecundi Succurſus fuerunt ſuppreſſi per Alexandrum VII. & translati ad montem, qui nuncupatur Reſtauratus.*
4 *Mons Ligæ, & Mons Religionis ad hunc fuerunt transfuſi per eumdem Alexandrum VII. in dictum montem Reſtauratum.*
5 *Montibus Cameralibus, & Monti Populi Romani variæ additiones fuerunt factæ ſub Gregorio XIII.*
6 *Montis Camerarii erectio.*
7 *Mons Subventionis etiam translatus ad montem Reſtauratum.*
8 *Erectio ſecundi Montis Religionis fuit facta ſub Paulo Quinto.*
9 *Neceſſitas erigendi montes, & exigendi emolumenta, Dataria, & Cancellariæ Apoſtolicæ.*

CAP VI.

UTriuſque ſpiritualis, & temporalis Pontificii Principatus redditus, & proventus ordinarii, & naturales vix eſſe ſolent ſufficientes ad ordinaria, & connaturalia eorumdem Principatuum onera, & ſumptus, ut alibi diſtinctè oſtenditur unde propterea in extraordinariis, & accidentalibus indigentiis, ex cauſa fidei, præſertim antiquioribus temporibus, ut illis occurreretur, Summi Pontifices indicere conſueverunt cruciatam; ſive imponere decimas ſuper beneficiis, aut alienare, ſeu oppignorare Civitates, Oppida, & Caſtra Status Eccleſiaſtici, vel 1

facere

facere novas erectiones, aut additiones officiorum venalium vacabilium, de quibus in præcedenti eorum tractatione actum est. Circa verò initia decursi 16. sæculi sub Clemente VII. ut superius in Cap. 1. insinuatum est, pro subventionibus Imperatori præstandis in bello defensivo, adversus arma Imperatoris, vel tyranni Turcarum, occupare satagentis Civitatem Viennensem, aliasque illarum Regionum partes, & sic ex causa fidei, practicari
2 cæpit usus, postmodum usque ad præsens continuatus, contrahendi æs alienum fructiferum, tanquam per speciem census consignativi, sub nomine, seu vocabulo locorum montium, dictoque primo monti attributum fuit nomen à causa, pro qua erectus fuit, ideoque nuncupatus mons Fidei, dictaque prima erectio fuit in numero, vel quantitate locorum bismille, quæ important scuta biscentum milla, summam tunc valdè considerabilem, magnique intersurii, utpotè ad rationem decem pro centenario; Ideoque mons ex eadem causa Religionis, & expensarum belli, partim cum Turcis, & partim cum infidelibus, successivis temporibus sub Paulo III. Sixto V. aliisque Pontificibus varias habuit additiones, adeout de præsenti importet loca 49698. constituentia quinquagies centena millia scut. vulgò quinque milliones, eorumque fructus pluries reducti, juxta hodiernum statum ad rationem quatuor pro centenario, important centena scuta biscentum millia retroactis verò temporibus fructuum summa fuit longè major, ut etiam in sequentibus montibus sequutum est.

Sub Pio IV. pro subsidio Galliarum Regis Calori IX. in bello cum hæreticis, & pro defensione Civitatis, & Status Avenionensis, & Comitatus Venaisini adversus arma eorumdem hæreticorum, qui inibi Hugunotti appellantur, erectus fuit mons Pius recuperationum nuncupatus, ac etiam idem erexit montes nuncupatos primi, & secundi Succursus Avenione in numero, vel quantitate locorum
3 decem millium circiter, important summam decies centenorum millium scut. vulgò unius millionis in sorte, in fructu autem juxta hodiernum statum, & reductionem centena scut. 40. mil. Quamvis autem isti montes non sint hodiè in rerum natura, eo quia sub Alexandro VII. extincti, vel suppressi fuerunt; Nihilominus adhuc viget idem debitum, dum transportati fuerunt ad novum majorem montem, ab eodem Alexandro erectum, cui *Restaurati* nuncupatio attributa fuit, ideoque effectus est idem, ut contingit etiam in aliis montibus, de quibus infra.

Sub B. Pio V. pro impensis confederationis cum Rege Catholico, & Republica Veneta adversus arma Turcarum, tam pro defensione Regni Cypri, quam pro celebri classe maritima, erectus fuit mons nuncupatus Religionis in locis decem mille, computato augumento facto per Six-
4 tum V. qui duo montes important duodecim centena mil. scut. quamvis dictorum locorum montium venditio, eorumque pretii erogatio integrè sub eodem Pontifice Pio in dictam causam sequuta non sit eo quia venditio in contitinenti sequi non potuit undè continuavit venditio sub Gregorio XIII. Sixto V. & Gregorio XIV. successoribus, à quibus tamen respectivè pretium in eadem causa fidei in genere erogatum fuit, & præsertim ab ultimo, in bello scilicet contra hæreticos in Gallia, præsertim in illa confœderatione, seu liga, quę Sancta nuncupabatur, istique montes pariter hodiè non sunt in rerum natura, utpotè sub eodem Alexandro VII. suppressi, & translati in dictum montem Restauratum, quod non tollit existentiam debiti. Idemque B. Pius, ex eadem causa belli in Gallia cum hæreticis, aliam fecit additionem monti Novennali in numero locorum bis mille, dictusque mons adhuc extat & sic in totum in locis 14. mil. quæ important scuta 14. centena milia in sorte, in fructu autem juxta præsentem statum annua scuta 56. mill.

5 Sub Gregorio XIII. cujus magna pietas erga Catholicam Religionem nimium nota est, tum in erectionibus tot Collegiorum in Urbe, & in diversis regionibus pro conservatione, & propagatione fidei Catholicæ, tum etiam in magnis subventionibus datis in Gallia, & in Germania Principibus Catholicis adversus hæreticos, ultra pecunias obventas ex montibus per Pium V. ut supra erectis, & alias ex ejus magna parsimonia paratas, variæ factæ sunt additiones montibus Cameralibus, & etiam monti Populi Romani in quantitate locorum decem mille circiter, quæ adhuc vigent, quamvis sub diversis vocabulis, ut supra, & sic important in sorte scuta decies centena millia, vulgò unus millio in fructu autem juxta hodiernum statum annua scuta 40. millia.

Sub Sixto V. ex dicta causa subventionum in Gallia adversus hæreticos, aliisque indigentiis, concernentibus 6
pariter fidem, facta fuit erectio montis nuncupati *Camerarii* in locis 644. importans scuta in sorte 64. mill. in fructu scut. 2560.

Sub Clemente VIII. facta fuit additio dicto Monti Novennali locorum mille, importans scuta 100. mil. in sorte pro subventione data Imperatori in bello cum Turcis. Aliaque additio dicto monti Novennali locorum 600. au- 7
ri, quæ important penè alia centum mille monetæ, & erectio montis nuncupati Ungheriæ locorum 1650. importan. scuta 200. mil. circiter, & alterius montis nuncupati Subventionis, locorum 3850. Importan. scuta 400. mil. circiter, ex eadem causa subventionis Imperatoris in bello contra Turcas in Ungheria, & sic importat in totum scuta 800. mil. in sorte; In fructu verò juxta præsentem statum in annuis scut. 32. m. atque debitum adhuc viget, quamvis sub diverso nomine, ex eadem causa translationis factæ per Alexandrum VII. in dictum montem Restauratum.

Sub Paulo V. facta fuit erectio secundi montis Religionum in locis bismille importan. scuta biscentum mille in sorte, in fructus autem scut. 8. mil. pro subventione Imperatoris in bello cum Bohemis hæreticis rebellibus, & cum Palatino, qui eorum Regem se fecerat, & pariter iste mons transfusus est in Restauratum.

Sub Alexandro VII. facta fuit erectio locorum bismille in dicto Monte Restaurato importan. in sorte scuta bis centum mille, pro subventione data Imperatori in bello cum Turcis in Ungheria, sed sequuta fuit extinctio locorum mille cum pecuniis obventis ex decimis spiritualibus, ad hunc effectum impositis super beneficiis Italiæ, ideoque debitum remanet in scutis centum millib. in sorte; in fructu autem in annuis scut. 4. mil.

Quare calculatis omnibus præfatis debitis, ex causa fidei contractis, de quibus explicitè constat, summa in sorte principali importat nonagies, quinque centena millia scutorum, & ultra, vulgò novem milliones cum dimidio; In fructu autem annua scuta circiter 400. millia parum minus.

Ultra dictas summas quampluries aliæ nimium considerabiles, etiam ultra plures milliones, ultra montes, & respectivè ultra mare ex eadem causa fidei pro subventione Principum Christianorum in bellis cum Turcis, vel hæreticis respectivè transmissæ fuerunt per varios Pontifices, & præsertim moderno tempore pro bello cum Turcis in Insula Cretæ, vulgò *Candia* per Pontifices Innocentium X. Alexandrum VII. & Clementum IX. Et in Polonia per Pontificem Clementem X. & Innocentium XI. non tamen ponantur in calculo; vel ob certæ notitiæ defectum, an alii montes erecti fuerint, vel quia mihi innotescit, quod in parte pecuniæ obvenerunt ex decimis spiritualibus impositis super beneficiis Italiæ, & præsertim Status Ecclesiastici, & in parte pecuniis Cameræ: undè propterea, ut supplerentur onera, aliæ montium additiones factæ fuerunt, absque tamen expressione istius causæ, quod etiam sequutum fuit in tot magnis expensis, quas facere opportuit adversus nascentes hæreses Lutheranam, & Calvinianam, & alias in tot Legationibus ordinariis, & extraordinariis, quas notæ historiæ docent, & in convocatione, & manutentione Conc. Trid. aliisque occurrentiis, pariter notis in historiis, adeout debitum Cameræ, & Sedis Apostolicæ, ex eadem causa fidei, & Religionis in diversis montibus sit longè majus ultra supradictam summam, dum, ut initio insinuatum est pro hujusmodi extraordinariis indigentiis, & sumptibus contrahere opportuit ęs alienum fructiferum cum erectionibus, vel additionibus montium, eo quia redditus, & proventus utriusque Principatus vix sufficiunt pro adimplendis oneribus currentibus, unde liquet, quod illud aurum, quod à partibus ultramontanis, vel ultramarinis ad Urbem, & Romanam Curiam obvenit, occasione expeditionum Datariæ, & Cancellariæ Apostolicæ, adeò magnificatum à malignis, vel ab indoctis, & non informatis, importat paucas guttas comparatione fluminum auri per Sedem, & Cameram Apostolicam profusi, & transmissi ad easdem Regiones ultramontanas, & ultramarinas, dum ita de emolumentis Datariæ, & Cancellariæ Apostolicæ pro expeditionibus literarum super provisionibus Ecclesiarum, & beneficiorum, vel super dispensationibus, Papa nec quidem in obolo participet, adeout neque congruam substentationem percipiat, quinnimmò ex aliis redditibus Principatus temporalis notabilia supplere oportet, ut alibi distinctè, & clarè ostenditur comparativè adhoc debitum, aliaque onera merè Papalia, & spiritualia pro servitio, & administratione Ecclesiæ Universalis, præscindendo à Principatu temporali, prædicta Datariæ, & Cancellariæ emolumenta modica sint, adeout neque ad dimidium, imo tertiam partem onerum ascendant, cum inter ista computanda non sint illa emolumenta, quæ proveniunt ex dispensationibus matrimonialibus, utpote destinata eleemosynis, & piis operibus, mediante banco montis pietatis, ut in alia tractatione officiorum insinuatum est, & alibi.

F I N I S.

CONSTITUTIONES,

REFORMATIONES, ET PROVISIONES

Super locis Montium.

I.

Clementis Papæ Octavi Constitutio super resignationibus Montium Romanæ Curiæ. fol. 284.

II.

Pauli Papæ Quinti Deputatio Congregationis super Montibus Romanæ Curiæ, & pro tollendis illorum abusibus, & impedimentis. fol. 285.

III.

Ejusdem Pauli Papæ Quinti Confirmatio Provisionum, Ordinationum, & taxarum per Congregationum super Mentibus Romanæ Curiæ deputatam, pro recta Montium prædictorum, ac negotiorum, scripturarumque ab eis dependentium directione, & Gubernio, editarum. fol. 287.

IV.

Urbani Papæ Octavi Declaratio, quod quæcumque pactiones particularium personarum super montibus, vel locis Montium quorumcumque, factæ absque Sanctitatis Suæ, vel Protectorum, aut Officiorum ad id, & ad conficiendas litteras patentes deputatorum licentia, non attendantur, nec afficiant Montes, & loca hujusmodi. fol. 296.
Est impressa in Bullario inter Constitutiones Urbani Octavi Constitut. 154. *seù* 155.

V.

Innocentii Papæ Undecimi Confirmatio Provisionum, Ordinationum, & Taxarum pro recta Montium Romanæ Curiæ, ac negotiorum, scripturarumque ab eis dependentium directione, & gubernio editarum, ibid.

VI.

Decisio S. Rotæ Romanæ super hac materia. fol. 304.

MUM II.

Clementis Papæ Octavi Constitutio super resignationibus Montium Romanæ Curiæ.

CLEMENS PAPA OCTAVUS.

MOtu proprio, &c. Decet Romanum Pontificem Cameræ Apostolicæ jura adversus pravorum hominum fraudes, & perfidias tueri, & ut fraudes, & errores ipsi omninò tollantur, opem, & operam impendere opportunas. Cum itaque, sicut accepimus in resignationibus, seu cessionibus locorum, seu portionum Montium Romanæ Curiæ, ad dictam Cameram nostram Apostolicam, ac etiam ad Religiones, Communitates, Domicellos, & alias personas spectantium, tam vacabilium, quam etiam non vacabilium, quamplurimæ fraudes, & errores in non modicum ejusdem Cameræ, & aliorum prædictorum detrimentum, detectæ fuerint; idque potissimum evenisse Secretariorum, seu Notariorum Montium eorumdem imperitia, & negligentia. Nam cum temerè resignationes hujusmodi, etiam à personis eis minimè notis, recipiant, nec studeant à resignantibus Litteras patentes eorumdem Montium recuperare, causæ fuerunt, ut pravi homines hac eorum temeritate, & negligentia excitati, simulantes, & falsò præferentes se esse veros dominos, eorum possessione spoliarunt, & privarunt, ac etiam aliquando resignationes vacabilium ab infirmis, & febri affectis, contra formam erectiorum dictorum Montium, in grave ipsius Cameræ præjudicium, receperunt. Nos hujusmodi temeritatis, fraudes, & callidas inventiones, quantum cum Deo possumus excerpere volentes, Motu simili, &c. deque Apostolicæ potestatis plenitudine, tenore præsentium, perpetuò sancimus, decernimus, & declaramus de cætero resignationes, seu cessiones hujusmodi locorum, seu portionum quorumvis Montium vacabilium ejusdem Curiæ, nunc erectorum, & imposterum erigendorum fieri, & per illorum Secretarios recipi, & rogari debere coram eorumdem Muntium Protectoribus, quibus expresè præcipimus, & mandamus, ut resignationes prædictas nonnisi à veris dictorum Montium creditoribus, seu procuratoribus, ab eis speciale, & sufficiens mandatum habentibus, recipiant, & admittant. Et insuper iidem Protectores non recipiant resignationes locorum, seu portionum Montium vacabilium ab illorum creditoribus, qui mala valetudine affecti fuerint, ea enim lege Montes hujusmodi erecti fuerunt, ut corpore quidem sano, & non aliàs resignari possent. Creditores eorumdem Montium vacabilium præsens non admittantur ad illos resignandum per Procuratores, nisi fuerint mulieres, pupilli, seu aliæ egregiæ personæ, quæ à dictis Protectoribus legitimè impeditæ judicentur. Nam mulieres, pupillos, & personas sic impeditas obtenta prius in scriptis è montis Protectore licentia, & facultate, quam gratis, absque ulla prorsus etiam scripturæ recognitione, seu mercede dari mandamus aut per se ipsas domi coram eorumdem montium Secretariis, seu Notariis, aut per procuratores ab eis specialiter constitutos, coram dictis Protectoribus, eorum montes resignare posse declaramus. Si verò creditores absint à Curia, & Procuratores ad resignan. constituti sint, iidem Protectores studeant, ut ii procuratores speciali, & sufficienti sint mandato suffulti, utque instrumenta procurationum legitimè in forma solita sint recognita, & in actu resignationum dentur cedulæ alicujus mercatoris in urbe negotiantis idonei, aut alias, arbitrio ipsorum Protectorum caveatur, de exhibendo fidem, & attestationem superviventiæ constituentis infra quadraginta, si intra montes, si verò ultra infra sexaginta dies, vel infra alium terminum per ipsos protectores statuendum; Quo termino elapso, & dicta superviventiæ fide non exhibita, mercator, seu fidejussor prædictos ad consignandum, & solvendum pretium montium resignatorum dictæ nostræ Cameræ Apostolicæ, & pro ea in manibus sui Depositarii generalis, per opportuna juris remedia cogatur, cedulas autem prædictas penès dictos Protectores conservari, cautiones verò per dictos Secretarios, seu Notarios coram eisdem Protectoribus recipi volumus, & mandamus. Montium non vacabilium resignationes, seu cessiones, aut coram illorum Protectoribus, aut coram Secretariis, seu Notariis eorumdem montium, prout resignans maluerit, recipiantur. Sed ad tollendum omnem fraudis, & sinistræ machinationis, ac suppositionis materiam, volumus, & decernimus, ut tam in montium vacabilium, quam non vacabilium resignationibus, seu cessionibus resignantes, sive principales, sive procuratores fuerint, sive etiam resignationes prædictæ fiant coram Protectoribus, sive coram Secretariis, recognoscantur per duos, vel saltim unum testem in rogitibus earumdem resignationum adhibendos, qui cum juramento fateantur resignantes esse tales, quales se faciunt, testesque prædicti, aut unus eorum sint noti eisdem Protectoribus, seu Secretarijs, de quibus omnibus in rogitibus dictarum resignationum mentio fiat. Quodque in actu resignationum prædictarum Litteræ patentes per quas constet de resignationum creditis, exhibeantur, quas Litteras patentes, volumus custodiri, & conservari penès dictos Secretarios in filza particulari, per eos ad hunc effectum retinenda. Et si contigerit aliquem ex creditoribus montium prædictorum Litteras patentes prædictas quovis modo amisisse, nihilominus illius etiam resignatio, juxta præscriptam formam recipiatur, & admittatur, cum idonea tamen cautione, arbitrio, & de scientia Protectorum, per Secretarios recipienda, de restituendo pretium locorum resignandorum ad omne mandatum eorumdem Protectorum, & cui, vel quibus ipsi mandabunt. Et ad evitandum nominum, & cognominum creditorum prædictorum confusiones, ac fraudes, quæ circa ea committi possint, injungimus, & mandamus dictis Secretariis, ut in rogitibus resignationum, & in Litteris patentibus montium prædictorum per extensum describant nomina, & cognomina, ac patrias, tam vendentium, & resignantium, quam ementium, seu acquirentium loca, seu portiones illorum, ac etiam nomina eorum patrum, & avorum, cum expressione an vitam agant, vel illam cum morte commutaverint. Præterea volumus, decernimus, & mandamus, ut dicti montium Secretarii, seu Notarii, præter librum Abbreviationum, seu, ut dicitur Broliardum rogitum, designationum, & fidejussionum præfatarum conficiant alium librum; in quo per extensum describant earumdem resignationum, & fidejussionum, & aliorum dictos montes concernentium Instrumenta; qui liber inscribatur, & illius folia per numeros designentur; retineant etiam alium librum pariter inscriptum, & designatum in quo de verbo ad verbum registrentur supradictæ patentes; Et insuper dicti Secretarii, seu Notarii, & eorum quilibet teneantur infra dubium ad summum, post finem cujuslibet mensis, listam, seu descriptionem eorum, qui in mense præcedenti aliqua loca, seu portiones montium prædictorum emerint, cum expressione nominis, cognominis, patris, avi, & patriæ, ac diei, à quo illorum fructus debeantur, & aliorum requisitorum, juxta tenorem, & dispositionem Litterarum patentium, desuper expeditarum, Ratiocinatoribus, seu Computistis dictorum montium tradere. Ratiocinatores verò, seu Computistæ prædicti intra alios tres dies subsequentes, sub pœna amissionis officii, listam, seu descriptionem prædictorum, & aliorum montium prædictorum creditorum, ut supra designatorum eorumdem montium Depositariis fideliter consignare, ut fructus, & emolumenta illorum congruis, & debitis temporibus persolvi possint; Necnon aliam similem listam, seu descriptionem Commissario Cameræ tradere, sub simili pœna teneatur. Depositarii verò in fine cujuslibet bimestris, seu alterius temporis, ad solutiones Montistis facienda destinati, eidem Commissario Cameræ tradere debeant computum, seu listam ab eis subscriptam, in qua sint adnotati omnes creditores montium quibus sit facta solutio, ut ex ea, juncta alia lista danda, ut supra, per Computistam sciri potest, qui exegerint, vel non. Quam listam prædicti Depositarii teneantur dare integram, & realem, sub pœna dupli, & aliis arbitrio dicti Protectoris. Si quis autem Secretariorum, vel Notariorum prædictorum supradictis nostiis ordinationibus, decretis, & mandatis, vel eorum alicui contrafecerit, vel illa non observaverit, ad damna, expensas, & interesse per dictam nostram Cameram, & alios quoscumque propterea quomodolibet patienda, facienda, & incurrenda teneatur, necnon pro prima ducentorum, & pro secunda vice quingentorum scutorum monetæ, & amissionis officiorum prædictorum Cameræ Apostolicæ applican., ac etiam corporali pœna, arbitrio Protectoris mulctetur, & dominus teneatur pro substituto suo. Cæterum, ut officia Secretariorum, & Ratiocinatorum montium prædictorum distincte, rectè gubernentur; Decernimus, & declaramus officia hujusmodi incompatibilia fore, & utrumque ab unamet persona obtineri non posse. Imo, si quis illa, ex quacumque etiam Apostolica concessione, quovis titulo, etiam oneroso obtineat, alterutrum infra quindecim dies à publicatione præsentium computan. dimittere teneatur. Alioquin utroque privetur, & dictæ nostræ Cameræ, eo ipso, absque ulla declaratione applicentur. Quocirca eisdem modernis, ac pro tempore existentibus dictorum montium Protectoribus, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub indignationis nostræ, ac aliis nostro, & pro tempore existentibus Romanis Pontificibus arbitrio infligendis pœnis, tenore præsentium districtè præcipimus, & mandamus, ut supradictas nostras ordinationes, decreta, mandata, & statuta, ac omnia, & singula in illis contenta, diligenter observent, & à dictis Secretariis, Ratiocinatoribus, & aliis, ad quos nunc spectat, & spectabit, quomodolibet in futurum observari curent, mandent, & faciant cum effectu. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac dictorum montium erectionibus, illorumque Collegiorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, ac consuetudinibus, privilegiis quoque, & indultis, ac facultatibus eisdem Protectoribus, Collegiis, & officialibus prædictis, in genere, vel in specie per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam per nos, concessis, approbatis, & innovatis, quibus omnibus illorum tenores præsentibus pro expressis haben. hac vice dumtaxat specialiter, & expresè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Ne autem quispiam præsentis nostri Motu proprii dispositionis, seu tenoris ignorantiam prætendere valeat, volumus, decernimus, & mandamus, ut imprimatur, & sic impressum in Cancellariæ, & Cameræ Apostolicæ valvis, & aciei Campi Floræ, per affixionem copiarum illius impressarum, publicetur, exindè omnes, & singulos, quorum interest, vel interesse poterit quomodolibet in futurum afficiat, ac si personaliter foret intimatus. Volumus insuper præsentis nostri Motus proprii cedulæ solam signaturam, absque eo, quod registretur, aut data in eo apponatur sufficere, & illius transumpta, etiam impressa, manu alicujus Notarii publici, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munita, in judicio, & extra fidem facere, quacumque regula, seu Constitutione Apostolica contraria non obstan.

Placet Motu proprio Hi.

Anno à Nativitate Domini, Millesimo sexcentesimo, Indictione decimatertia, die verò xv. Maii, Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri D. Clementis divina providentia Papæ VIII. Anno ejus nono. Supradictæ Litteræ affixæ fuerunt in acie Campi Floræ, & aliis locis consuetis, ut moris est, per me Dominicum Gugnettum Cursorem.

P. Aloysius Peregrinus Mag. Curs.

NUM. II.

Pauli Papæ Quinti Deputatio Congregationi super Montibus Romanæ Curiæ, & pro tollendis illorum abusibus, & impedimentis.

PAULUS PAPA QUINTUS.

Ad futuram rei memoriam.

CUm pro suprema injunctæ nobis sollicitudinis cura, atque ea, quæ Romano Pontifici peculiaris esse debet cunctis in rebus providentia, studere teneamur, ut Romanæ Curiæ montes, quorum varia præjudicia, abusus, difficultates, & impedimenta quotidiè audimus, ritè & rectè gubernentur, & quæ ad hanc rem pertinet breviori manu executioni mandentur, abusibusque sublatis, ac impedimentis, & difficultatibus resecatis cunctorum indemnitati consulatur, tum id majori studio curandum esse censemus, quo multorum causa tractatur, inter quos pauperes, minores, viduæ, pupilli, Ecclesiæ, Monasteria, & loca pia existunt, montesque ipsi sub fide publica sunt constituti, & in illis constituendis Apostolicæ Sedis auctoritas interceßit; unde nimirum si plerumque nos certas provisiones, certaque remedia, quæ nobis opportuna visa sunt adhiberi mandavimus, quibus postea non sufficientibus cogimur ad alia devenire; etenim animadvertentes multas quidem montium erectiones, additiones, aggregationes, extensiones, & ad instantiam diversorum Principum, Ducum, Marchionum, Baronum, Domicellorum, & etiam S. R. E. Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliarum personarum, necnon Collegiorum, Communitatum, & Universitatum, & in illorum commodum, & favorem, seu aliàs à plerisque prædecessoribus nostris Pontificibus, & etiam à nobis, ac illorum, nostraque auctoritate hactenus factas fuisse, cum promissione fructus eo nomine singulis annis conventos persolvendi, ac eosdem montes, illorum loca certis modo, & forma, ac infra certum tempus extinguendi, etiam cum obligatione, & hypothecatione Ducatuum, Dominiorum, Civitatum, Terrarum, Castrorum, Casalium, & bonorum, tam jurisdictionalium, quam non jurisdictionalium quorumcumque, necnon suspensione, & derogatione, durante monte, seu alias, fideicommissorum, pactorum de succedendo, primogeniturarum, prohibitionum, & cum aliis derogationibus, & decretis, etiam in præjudicium tertii, ac descendentium, & aliorum in fideicommissis, investituris, contractibus, & dispositionibus vacatorum, eos verò, ad quorum, sive suorum auctorum instantiam, seu commodum erectiones, additiones, aggregationes, extensiones, ut præmittitur factæ sunt, sive culpa, & facto eorum, vel suorum arrendatariorum, aut montium eorumdem Depositatorum, & aliorum obligatorum, sive alias Apostolicæ Sedis benignitate abutentes, montes ipsos, seu illorum loca, ut tenentur, statuto tempore non extinxisse, nec extinguere cogitare, sed integrè, & promisso tempore fructus, nec etiam persolvere, & quandoque etiam summas pecuniarum, quæ pro dotibus ipsis montibus assignantur divertere, aliisque eorum usibus applicare. Præterea, licèt dum pro nonnullis ipsius Sedis, & Cameræ nostræ necessitatibus sublevandis montes aliqui ab eisdem prædecessoribus nostris, nobisque, seu illorum, & nostra auctoritate prædicta erecti, additi, & extensi sunt, ipsius montibus sic erectis, additis, & extensis illorum erectionibus, additionibus, & extensionibus debiti fructus super idoneis, & optimis ejusdem Cameræ juribus, & proventibus fuerint assignati, nihilominus sive Appaltatorum, sive exactorum jurium ejusdem Cameræ, quibus solutionis cura fuit demandata, sive eorumdem montium Depositariorum culpa, & subterfugiis, ita debitorum fructuum solutiones protrahi, ut contra eos ad mandatorum relaxationem persæpe devenire necesse fuerit, in non modicum Creditorum, seu Montistarum montium prædictorum præjudicium, & publicæ fidei detrimentum: Item quod nobis non mediocrem animi perturbationem attulit nonnullorum montium eorumdem Depositarios, Secretarios, Ratiocinatores, necnon Defensores ipsos, Procuratores, aliosve Ministros, non solum circa pecuniarum, & assignationum exactionem, & solutionem, verum etiam quod ipsorum montium debitorum nomina, libros que, & scripturas, ita singulos in eorum muneribus negligentes esse, ut negligentia eorum, & incuria montium eorumdem status maximè confusus videatur, ob quæ, & nimiam etiam Sedis Apostolicæ prædictæ in similes gratias Baronis, & aliiis particularibus supradictæ concedendo facultatem, quamplures abusus circa montes omnes irrepisse, ac verendum esse, quin majora irrepant, nisi debitus modus desuper imponatur; meritò nos hisce malis occurrere, & abusus omnes tollere opportuna provisione decrevimus; Itaque motu proprio, & ex certa scientia, ac deliberatione nostris, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, in primis Constitutionem fel. rec. Clementis VIII. Prædecesso-

cessoris nostri, de eisdem Principibus, Baronibus, & aliis particularibus personis in montibus Cameræ, seu Provinciarum, & Communitatum, ac etiam Religionum non admittendis, alias editam confirmantes, & innovantes, illamque ad quoscumque montes, novasque concessiones extendentes, ac ab ulterioribus similium gratiarum, & facultatum erigendi, seu augendi montes concessionibus, omninò de cætero abstinere intendentes, Dilectos Filios Magistrum Aloysium Capponum Thesaurarium nostrum Generalem, necnon Magistros Hieronymum Serlupium, & Lelium Bisciam Cameræ nostræ Apostolicæ Clericos. Joannem Baptistam Spadam Fisci, & dictæ Cameræ Advocatum, & Julium Monterentium ejusdem Cameræ Commissarium Generalium ad infrascripta omnia, & singula facienda, Apostolica auctoritate, tenore præsentium constituimus, assumimus, & deputamus, ac eisdem liberam, amplam, & omnimodam facultatem, & jurisdictionem concedimus, & impartimur, eisque committimus, & mandamus, ut conjunctim omnes, seu saltem idem Aloysius Thesaurarius, & major ipsorum pars, singulorum montium vacabilium, & non vacabilium, sive ad Cameram nostram, sive ad ipsos Principes, & Barones, Communitates, Universitates, aliosvè prædictos, etiam S. R. E. Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, & alias quasvis personas Ecclesiasticas quomodolibet spectantium, & pertinentium etiam sub quorumvis protectionibus, administrationibus, jurisdictione, & superioritate constitutorum quorumcumque statum diligenter inspiciant, ac quorum immutatum quoquomodo esse repererint ad pristinum statum, ac suum cujusque ordinem, veramque, & justam normam redigant, ac omnia, & singula, quæ ad illorum rectam administrationem, gubernium, & regimen esse cognoverint, statuant, & decernant, & quæ ab eis statuta, & decreta fuerint, faciant etiam nostra, & præsentium auctoritate, ab omnibus, ad quos spectat, & in futurum spectabit inviolabiliter observari, necnon contra omnes, & singulos eorumdem montium, & etiam Collegiorum, Officiorum Romanæ Curiæ, quę non minus, quam montes ipsi sub Sedis Apostolicæ protectione pariter esse noscuntur, tam fructuum, & assignationum, quam extinctionibus, seu alia quavis causa, qui tunc sunt, vel pro tempore erunt quovis nomine debitores, etiamsi Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, Domicelli, & etiam S. R. E. Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, necnon Communia, Collegia, Universitates, provinciarum Thesaurarii, & Jurium Cameræ Appaltatores, Exactores, ac ipsorum montium, & Collegiorum Officiorum Depositarii, etiam à Nobis, & Prædecessoribus nostris, seu alias deputati, & alii quicumque, etiam quomodolibet privilegiati qualificati, ac speciali nota digni, qui causa, & occasione fructuum Montium, & Officiorum prædictorum, sive eorumdem montium extinctionum aliquid hactenus solvere, & adimplere tenentur, & etiam in futurum debebunt, manu regia, & juris ordine etiam non servato, etiam ipsorum obligationibus, ac erectionibus, additionibus, aggregationibus, & extensionibus dictorum montium, seu Officiorum non exhibitis, nec inspectis, sed præsentium vigore dumtaxat procedant, ac pro iis summis pecuniarum, & omni eo, quas, & quod eorumdem Deputatorum Congregatio, capta tantum extrajudiciali informatione, sive fructuum & assignationum nomine, sive extinctionis, aut alia quavis causa, tam Montium, quam Officiorum Collegiis supradictis eos, & eorum quemlibet debere repererit, seu cognoverit, unica tantùm citatione, etiam domi dimissa copia, exequuta, vel si debitore ipsi ab Urbe absentes fuerint per affixionem ad valvas Cameræ Apostolicæ ad omnem Collegiorum prædictorum, suorumvè Depositariorum instantiam, vel ipsis negligentibus, ad instantiam Commissarii Generalis Cameræ nostræ, quem in his etiam, quod de interesse Cameræ principaliter, seu alias non agatur, partem facere volumus, & etiam ex officio Congregationis Deputatorum prædictorum sequestra, necnon executiva, & alia necessaria, & opportuna mandata quæcumque, per acta Notarii ab eadem Congregatione deputandi decernant, & relaxent, ac exequi, & pro illorum executione, etiam Civitatum, Terrarum, Castrorum, Casalium, Palatiorum prædictorum Principum, Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, & Domicellorum, & aliorum bonorum, ac etiam fructuum Ecclesiasticorum etiam Episcopatuum, & Abbatiarum, seu Monasteriorum, ac beneficiorum, & pensionum Ecclesiasticarum, ad eosdem, & alios debitores prædictos quomodolibet spectantium, & pertinentium quorumcumque, tam in Urbe, ejusque districtu, quam alibi ubicumque in nostro Statu Ecclesiastico, & quoad fructus, & redditus Ecclesiasticos prædictos, ac pensiones, etiam extra dictum Statutum existen. realem, actualem, & corporalem possessionem, etiam nomine Cameræ Apostolicę, capi, & retineri curent, & faciant, ac dictas Civitates, Terras, Castra, & bona quæcumque subhastanda proponant, & plus offerenti, omissa penitus omni alia solemnitate, & sine solita etiam subhastatione, & deliberatione per manus Cursorum, seu alias fieri consueta, & absque illarum expensis, prævia dumtaxat unius edicti per dies quindecium in locis publicis affixione, ad liberationem plus offerenti, cum cedula bancaria idonei mercatores (servata tamen quoad personas, quæ Civitates Terras, Castra, & alia bona hujusmodi emere voluerint, forma Constitutionis fel. rec. Sixti Papæ V. Prædecessoris nostri super prohibitione alienandi Castra, & alia bona stabilia in Statu Ecclesiastico existentia, sine Sedis Apostolicæ licentia, aliis personis, quam Vassallis ejusdem Status) deveniant, illaque, & illa deliberent, & vendant, ac instrumentum, vel instrumenta quecumque, & alia desuper necessaria, & opportuna, obligando etiam personas Principum, Ducum, Marchionum, Baronum, & Domicellorum, & aliorum debitorum prædictorum, & eorum hæredes, & successores, & bona quæcumque pro evictione, etiam in forma ejusd. in Cameræ Apostolicæ, & cum aliis clausulis necessariis, & opportunis celebrent, & celebrari, ac ex pretio inde redigendo, necnon ex fructibus, & redditibus, etiam ecclesiasticis quibuscumque, ac pensionibus præfatis, in quibus, neque etiam supradicta forma subhastationis servanda erit, sed ad libitum dictæ Congregationis, absque ulla prorsus solemnitate distrahi volumus, in primis fructus, & assignationes eorumdem Montium, & Officiorum Collegiis debitas, & debendas persolvi, & deindè, juxta cujuslibet obligationem, montes prædictos extingui curent, & faciant, ac per prædicta, & alia juris, & facti remedia necessaria, & opportuna, ac eisdem Deputatis benè visa singulos debitores prædictos, necnon illorum affictuarios, & arrendatarios, etiam reddituum ecclesiasticorum supradictorum ad summas debitas, & debendas persolvendum, montes prædictos extinguen. ac promissa per eos, seu eorum authores adimplendum, & observandum, omni, & quacumque appellatione remota, ac quibusvis subterfugiis, ac juris, & facti exceptionibus remotis, ac etiam absque aliquo vitio spolii, nullitatis, & arrentorum, ac quibusvis inhibitionibus, non gravetur, prorogationibus, dilationibus, etiam à nobis vel prædecessoribus nostris quibusvis concessis, aliisque non obstantibus quas, & quæ omninò tollimus, & his in aliquo non obstare decernimus, & declaramus cogant, & compellant, cum facultate prædictos, & quosvis alios etiam ut præfertur citandi, monendi, & requirendi, lites, & causas quoscumque super montibus, & illorum, ac etiam officiorum prædictorum assignationibus, aliisvè præmissis, & illorum causa, & occasione, etiam eorum quibusvis Judicibus etiam Sacri nostri Palatii Auditoribus, vel in prædicta Congregatione Baronum nunc indebus, pendentes in quocumque statu, & terminis repecisas, reassumendi, ac audiendi, & eadem manu, moriantur, & cum clausulis, & facultatibus prædictis codoque, & terminandi, ac iisdem Judicignoscendi, decidendi, & prædictis: quibusvè opus fuerit, etiam sub censuris Ecclesiasticis, & pœnis pecuniariis inhibendi, mandandi, & præcipiendi, ipsaque censuras, & pœnas incidisse declarandi, & alia quæcumque faciendi, dicendi, gerendi, exercendi, mandandi, & exequendi, quæ in præmissis, & præmissorum quolibet necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna. Decernentes, sic, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Cameræ nostræ, & Palatii Apostolicis Auditores, & Cameræ præfatæ Præsidentes, Clericos, S. R. E. Camerarios, necnon ejusdem, S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos; sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, quidquid secus super his à quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis,

fis, & eorumdem montium erectionibus, protectionibus & quibuscumque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, & nostra de jure quæsito non tollendo, ac legibus municipalibus Urbis, necnon Civitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum supradictorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis, quoque facultatibus, concessionibus, indultis, & litteris Apostolicis prædictis, & quibusvis aliis, etiam ex causa onerosa, aut ex contractu, sub quibuscumque verborum formis, & tenoribus, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, & irritantibus, ac aliis decretis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quęvis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, & tenores hujusmodi, ac si ad verbum, nihil penitus omisso, & forma, illis tradita observata inserti forent, præsentibus pro expressis, & ad verbum insertis habentes, hac vice dumtaxat, & ad effectum omnium, & singulorum præmissorum specialiter, & expresè, ac latissimè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod per præsens non intelligatur derogatum, seu aliquo modo præjudicatum facultatibus dicti Aloysii Thesaurarii; Imo volumus, & decernimus, quod etiam ipse solus possit in præmissis omnibus, & singulis, ac cum facultatibus, & modis supradictis procedere, & exequi, & deputatio supradictorum intelligatur, & locum habeat solum in iis casibus, in quibus idem Aloysius Thesaurarius, pro animi sui deliberatione eligeret, & vellet illis adhibitis, seu modo præmisso procedere. Decernentes etiam præfertim solam signaturam sufficere, & ubique fidem facere etiam absque alia data, & registratura, & nihilominus si videbitur, litteræ in quavis forma expediri possint cum clausulis opportunis, regula quacumque contraria non obstante, præsentiumque, seu litterarum desuper forsan expediendarum transumptis etiam impressis, & sigillo ipsius Thesaurarii obsignatis, & notarii deputati manu subscriptis plenam fidem adhibendam esse in judicio, & extra, & eandem, quæ eisdemmet originalibus adhiberetur, si exhiberentur, vel producerentur.

Placet Motu proprio C.

Die 13. Septembris 1608. registrata fuit cedula supradicta Motus proprii SS. D. N. Pauli Papæ V. libro Signaturarum ejusdem Sanctissimi folio 149. penès me Rever. Cameræ Apostolicæ Notarium infrascriptum.

Jo. Jacobus Bulgarinus.

Die 20. mensis Septembris 1608. suprascriptæ Litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Cameræ Cancellariæ Apostolicæ, in acie Campi Floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis, ut moris est, per nos Paulum Bartholomæum, & Franciscum de Bonis Curs.

Christophorus Feud. Mag. Curs.

NUM. III.

Ejusdem Pauli Papę Quinti Confirmatio provisionum, ordinationum, & taxarum, per Congregationem super montibus Romanæ Curiæ deputatum, pro recta montium prædictorum, ac negotiorum, scripturarumque ab eis dependentium directione, & gubernio, æditarum.

PAULUS PAPA QUINTUS.

Ad futuram rei memoriam.

INter cæteras, quibus, ex injuncto nobis Apostolicæ servitutis officio, angimur curas, illa nobis præcipuè semper cordi fuit, ut Romanæ Curiæ Tribunalia, & officia, sublatis omnibus, qui invaluerant abusibus, providentiæ nostræ ministerio, in meliorem formam reducerentur, ac ob alias ab ipsis Tribunalibus, in quibus non solùm subditis nostris, verùm etiam universis ferè Christiani orbis nationibus, ac Apostolicam Sedem, pro litium, & controversiarum inter eos vigentium decisione recurrentibus, jus, & justitia ministratur, initio sumpto, illorum reformationem feliciter absolvimus. Demum verò ad ejusdem Romanæ Curiæ montes, qui dictæ Sedis auctoritate, & sub fide publica constituti existunt, & in quibus multorum, & signanter pauperum, minorum, viduarum, pupillorum, Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Piorum locorum causæ tractantur, ac felicem illorum, & negotiorum, scripturarumque ab eis dependentium directionem, & gubernium, oculos sollicitudinis nostræ convertimus. Et cognitio, quod licèt alias à felic. rec. Clemente Papa Octavo Prædecessore nostro, per suam perpetuò valituram constitutionem, multa providè Secretarios, & Prosecretarios, aliosque dictorum montium quorumcumque officiales, in eorum resignationibus, seu cessionibus, ac ab illis dependentibus scripturis observanda, & adimplenda constituta fuerint, tamen successu temporis, ut humana fert conditio, complures abusus, etiam circa prædicta irrepserunt, valdè opportunum, quinimo necessarium omnino esse censuimus, præter, & ultra alias provisiones, aliaque remedia, quæ pro montium prædictorum recta administratione, & regimine, & ad hoc, ut fructus debitis, & consuetis temporibus persolvantur, adhiberi mandavimus; etiam eosdem montes omnes, & singulos, necnon Secretariorum, & Prosecretariorum, aliorumque officialium antedictorum mercedes, & emolumenta ad debitam formam, veramque, & justam normam redigere. Negotium autem hujusmodi, ut matura deliberatione perficeretur, Congregationi, per Nos super dictis Montibus deputatæ, demandavimus. Quæ cùm provisiones, ordinationes, & taxas infrascriptas per Secretarios, Prosecretarios, Computistas, ac Proxenetas, cæterosque officiales dictorum Montium, & cujuslibet eorum in resignationibus, & aliis prædictorum Montium scripturis, & negotiis observandas, & executioni demandandas, & juxta quas laxas eorum mercedes, & emolumenta exigere, & percipere possint, & debeant, vocatis etiam, & auditis nonnullis ex Secretariis eorumdem Montium, confecerit, atque compilaverit, ac ad modum, & formam infrascriptos reduxerit; Nos, ut ordinationes, provisiones, & taxæ cæteraque in eis contenta quæcumque validiora, & firmiora subsistant, omnibusque innotescant, & à cunctis Secretariis, & Prosecretariis, & alii antedictis perpetuò serventur, opportunè providere volentes, Motu proprio, & ex certa scientia nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ordinationes, provisiones, & taxas hujusmodi, cunctaque in eis expressa, & demandata quæcumque (illorum tenorem hic pro repetito, expresso, & inserto habentes) tenore præsentium confirmamus, & approbamus, nostrumque, & Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, omnesque, & singulos, tam juris, quàm facti defectus, si qui in eis quomodolibet intervenerit, supplemus, easque publicari, ac à quibuscumque eorumdem Montium, tam vacabilium, quam non vacabilium, sive ad Cameram nostram, sive ad Principes, Barones, Communitates, & Universitates, aut alias quasvis personas quomodolibet spectantium, & pertinentium, Protectoribus, etiam S. R. E. Cardinalibus, ac Defensoribus, Depositariis, Secretariis, Prosecretariis, Computistis, Procomputistis, & Proxenetis aliisque ad quos spectat, & in futurum spectabit, sub pœnis in eisdem ordinationibus, & taxis irrogatis, inconcussè, ac inviolabiliter observari, ac in singulis dictorum Depositariorum Banchis, ac Secretariorum, & Computistarum, cæterorumque prædictorum domibus, impressas, in loco publico, quo ab omnibus inspici, legi, & intelligi possint, affixas retineri; Et ita per eosdem Protectores, etiam speciali denominatione dignos, & etiam S. R. E. Cardinales, & alios quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, quavis auctoritate fungentes, interpretari, judicari,

cari, & diffiniri debere mandamus: sublata eis, & ipsorum cuilibet aliter interpretandi, & judicandi facultate, & auctoritate. Decernentes irritum, & inane quicquid secus in eisdem præmissis, & quolibet eorum ac in provisionibus, & ordinationibus antedictis, inferius inferendis contentorum, & statutorum, vel circa ea à quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus omnibus, & singulis, quæ in eisdem ordinationibus, & provisionibus prædictis dictum fuit non obstare: necnon quibusvis prædictorum Montium, omnium, & singulorum erectionibus, & institutionibus, ac illorum Collegiorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, stylis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & facultatibus, litterisque Apostolicis eisdem Protectoribus, etiam Cardinalibus, ac dictis Montibus, eorumque, & cuilibet ipsorum Collegiis, & Montistis, Depositariis quoque, Secretariis, & Computistis, aliisque officialibus quibuscumque, etiam Motu proprio, & forsan etiam Consistorialiter, sub quibuscumque tenoribus, & formis etiam in vim contractus, ac cum quibusvis clausulis, & decretis in genere, vel in specie per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & seu etiam per nos concessis, approbatis, confirmatis, & innovatis, cæterisque contrariis quibuscumque. Quibus omnibus &c. illorum tenores &c. ad effectum antedictum, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus. Volentes quoque, quod præsentium sola signatura sufficiat absque alia data, & registratura, regula quacumque contraria pariter non obstante.

Placet Motu proprio C.

Provisioni, ed Ordini da osservarsi, ed eseguirsi dalli Segretarii, Prosegretarii, Computisti, Sensali de' Monti di Roma, ed altri a chi spetta nelle risegne, ed altri affari di detti Monti.

AVendo la Santità di N. S. Papa Paolo V. inteso, che se bene altre volte la felice mem. di Papa Clemente VIII. per rimediare, e togliere via alcuni abusi introdotti circa le risegne, ed altri particolari concernenti il stato de' Monti di Roma, in una sua constituzione publicata, ed affissa, secondo il solito, sotto il giorno delli 15. di Maggio dell' anno 1600. fece diverse provisioni, ed ordini da osservarsi dalli Segretarj, e Prosegretarj, Computisti, e Procomputisti, ed altri officiali di tutti li detti Monti, con imporre pene gravissime alli transgressori: Nientedimeno dopò in progresso di tempo l' istessi abusi, e forse anco peggiori, si sono andati a poco a poco reintroducendo, e suscitando; in grandissimo danno, e pregiudizio delli Montisti, ed interessati in detti Monti; Ed invigilando la Santità sua con ogni sollicitudine, e cura circa il buon governo generale di tutte le cose; Ha però ordinato, che si proveda che li detti Monti, e le scritture, e negozj dependenti da essi siano maneggiati, fatti, e tenuti con ogni fedeltà, sincerità, e diligenza possibile, e che nel pagamento delli emolumenti, e mercedi dovute alli Segretarj, ed altri officiali di detti Monti nessuno sia gravato, e si rimedj anco a molte cose, alle quali non vien provisto dalla detta Constituzione, ed ha dato il carico di tutto questo negotio alla Congregazione deputata sopra li Monti, dalla quale dopo d' esser stati chiamati, e sentiti alcuni Segretarj principali, e d' esser stato trattato, e discusso à pieno in alcune Congregazioni, fatte specialmente per detto effetto, sopra molti particolari concernenti il stato di tutti li detti Monti, e le dette mercedi, e loro tasse: si sono fatti, stabiliti, e concluse gli ordini, provisioni, e tasse, che seguono, da osservarsi dalli Segretarj, Prosegretarj, Computisti, e Procomputisti, ed altri officiali, ministri, e sensali di tutti li Monti di Roma, sotto l'infrascritte pene.

1 E prima per rimediare, e schivare tutti li errori, che potrebbero seguire, e commettersi, se in caso di morte delli Montisti, in persona de quali cantano li luoghi de' Monti, e sono spedite le patenti, non si rinovassero dette patenti: si stabilisce, decreta, ed ordinata, che succedendo detti casi di morte, li eredi, e successori del defonto siano tenuti, ed obligati onninamente rinuovare le dette patenti, e li Segretarj, e Prosegretarj debbano spedirgliele, e dargliele rinuovate, con farsi però prima consegnare copia autentica delli testamenti, e disposizioni fatte dalli defonti, ed avuta diligente, ed esquisita consideràzione alli detti testamenti, e disposizioni, ed a tutte le condizioni, e vincoli appositi in essi, e non essendovi testamento, ne disposizione alcuna, alle fedi, e scritture, che da detti eredi, per verificare, e giustificare le loro successioni se gli presetaranno: con avvenire anco, che siano sufficienti; e ciò s' intenda mentre non preceda decreto di Giudice competente di Roma, ma essendovi decreto di Giudice, s' esequiscano detti decreti, e li mandati, o ordini, che vigore d' essi forse si spediranno; con questo però, che non essendo detti mandati, ed ordini del Protettore di quel Monte, le cui patenti si doveranno rinovare, o di Monsignor Tesoriere generale pro tempore, abbino l' exequatur d' alcuno di loro, da spedirsi quanto a detti exequatur gratis, come si dirà più sotto; ed in dette patenti rinuovare, debbano li Segretarj, e Prosegretarj sudetti mettere, ed inserire prima per extensum tutti li vincoli, e condizioni, che si trovetanno essere nelle patenti spedite in testa del morto, e poi fare anco menzione delli altri, che saranno nelli testamenti, disposizioni, decreti, o mandati sudetti, secondo il loro tenore.

Per la quale rinovazione, facendosi a favore de' figliuoli, nepoti, ed altri descendenti per retta linea del defonto si statuisce, decreta, ed ordina, che non debba far pagare, ne riscuotere cosa alcuna, ne per li Collegj de' Monti, ne per li Computisti, o Procomputisti, ne meno per il giulio applicato all' Archiconfraternità della Pietà de' Carcerati, ed all' Abbondanza: E quanto alli Segretarj, e Prosegretarj, non possino avere, riscuotere, ne pigliare per loro mercede, oltre il giulio della carta, laccio, cera, e cassetta, più dell' infrascritte somme, cioè 2

Sino a tre luoghi inclusivè, tre giulj.
Sino a sei luoghi, quattro giulj.
fino a dieci luoghi sei giulj.
Per dieci luoghi, sino a venti, otto giulj.
Per venti sino a qualsivoglia somma, e quantità de luoghi, uno scudo, e non più.

E non essendo li eredi descendenti per retta linea, ma descendenti transversali, estranei, o in qualsivoglia altro modo, eredi, e successori, si concede, che li detti Segretarj, o Prosegretarj possino nelli sudetti casi pigliare, e riscuotere il doppio della sopradetta tassa, ed anco il giulio per l' Archiconfraternità della Pietà de' Carcerati, e per l' Abbondanza per ciaschedum luogo. 3

E tutto ciò s'intenda quando nelle patenti, o vecchie, o da rinuovarsi non vi siano vincoli, ne condizioni di sorte alcuna; ma essendovi, e dovendovi far menzione d' essi, si concede, che li detti Segretarj, e Prosegretarj possino pigliare, e riscuotere un giulio di più solamente per ciaschedua patente, osservando nel resto sempre le sudette tasse, nel modo che s'è detto di sopra, e senza che si possino moltiplicare in conto, ne modo, ne maniera alcuna. 4

Dichiarandosi però, che morendo alcuno, che avesse luoghi de' Monti in persona d' altri a sua disposizione, e che quelli in persona de' quali fossero detti luoghi, o per testamento, o in qualsivoglia altro modo gli succedessero, e restassero eredi, in tal caso li detti eredi, e successori, per esser la detta riserva svanita, non siano obligati, ne tenuti ne possino essere astretti a rinuovare dette patenti, ma gli bastino, e suffraghino in detto modo; e li luoghi restino, e corrino in persona loro liberamente, e senza riserva alcuna, mentre però li defonti reservatarj di detta disposizione non abbino fatto testamenta, ed in quello abbino sottoposti li detti luoghi a vincoli, o fideicommissi, o altre disposizioni, nel qual caso, tanto li detti Segretarj, Prosegretarj, ed altri possino sempre aver notizia di detti vincoli, disposizioni, e fideicommissi, basterà che faccino menzione di quelli a tergo delle dette patenti, ed in margine del libro dove saranno registrate; e per detta nota, ed attergazione non possino pigliare, ne riscuotere nelli casi predetti più delle sudette somme respettivamente. 5

In oltre, occorrendo, che alcun Montista pro tempore, tanto de' monti spettanti alla Camera Apostolica, quanto alle Communità, Duchi, Baroni, o altre persone particolari per qualche suo interesso, domandasse, e facesse instanza di avere fede delli luoghi di monti, che averà alla giornata, s' ordina, e commanda, che li Segretarj, e Prosegretarj di ciascheduno delli sudetti monti siano tenuti, 6

nuti, ed obligati dargli la detta fede sottoscritta da essi per extesum nel modo, e forma, e con le condizioni, che si troveranno espresse nelle patenti, e loro registro, in tutto, e per tutto, e per detta fede, essendo li monti liberi, e d'una istessa specie, e qualità, non possino li Segretarj, o Prosegretarj sudetti sotto le pene che s' esprimeranno più basso, domandare, pigliare, e riscuotere più di due giulj, ed essendo monti di più sorti, e per questo bisognando fare sedi distinte, non possino pigliare più d'un'altro giulio simile per qualsivoglia fede, ancorchè dette sedi da darsi in ciascheduno delli detti casi contenessero, ed abbracciassero più, e più luoghi per ciascheduna d'esse: ed essendo li luoghi, de quali si darà fede vincolati; non possino li medesimi Segretarj, e Prosegretarj pigliare, ne riscuotere più di trè giulj, per qualunq; fede, che daranno sottoscritta da loro, come sopra, etiam che la scrittura fusse eccessiva, e lõgissima, e li luoghi espressi nella sudetta fede, o sedi, ascendessero a qualsivoglia somma, e quantità, come s'è detto di sopra.

7 E perchè anco può facilmente accadere, che li creditori, overo parenti d'alcun Montista, o altre persone particolari, per qualche loro fine, e rispetto, abbino di bisogno d'aver fede delli luoghi de' Monti, che tiene, e possiede il montista, con il quale hanno interesse, e che però faccino instanza di avere detta fede; s'ordina, e commanda che anco in questo caso siano li detti Segretarj, e Prosegretarj tenuti, ed obligati dare la detta fede a chi le domanderà per extensum, e con le condizioni, e nel modo, e forma, che s'è ordinato di sopra, con questo però, che prima precede la licenza necessaria del Protettore di quel monte, o monti, la fede de quali si vorrà, da ottenersi da quello, o quelli, che domanderanno detta fede, e da spedirsi, quando a detta licenza, dall'istesso Protettore solamente, gratis, e senza sorte alcuna di pagamento, mercede, ricognizione, o altro da pagarsi a nessuno, e per la detta fede, non essendo li luoghi de i monti di diverse specie, e qualità, non possino li Segretarj, pigliare, avere, e riscuotere più di trè giulj, indistintamente, ed essendo luoghi di diverse sorti, e per questo bisognando fare fedi divise, e separate, non possino riscuotere, nè pigliare più di detti trè giulj per fede, etiam che li luoghi fussero vincolati, e le fedi contenessero più, e diversi luoghi, e la scrittura fusse eccessiva fuori di modo, come s'è detto di sopra.

8 E per toglier via, e provedere, a tutti gli ostacoli, ed impedimenti, che potrebbero nascere, in evento che alcun montista, o creditore di detti monti volesse per qualche rispetto, e per qualsivoglia causa obligare, e hipotecare li suoi luoghi a favore de' creditori, o altre persone in qualsivoglia modo, overo sottoporli a vincoli, e condizioni, e comanda, che li detti Segretarj, e Prosegretarj, avuta prima diligente, ed esquisita consideràzione in vedere, se li luoghi, che si vogliono obligare sono liberi, e capaci d'oblighi, e vincoli, o altre condizioni, e ritrovatili tali, si debbano alla presenza di testimonj, conforme il solito, rogare di detti oblighi, hipotheche, o supposizioni, con fare anco nota di quelle a tergo delle patenti, ed in margine del libro del registro d'esse, e nelli loro brogliardi, acciò sempre tanto da essi, quanto delli loro successori se ne possi aver notitia, e per schivare tutti li errori, che si potrebbero doppo commettere, se detti luoghi si resignassero, e per mercede di detto rogito, e nota non possino pigliare, ne farsi pagare più dell' infrascritte somme, cioè.

Per un luogo sino a trè inclusivè, doi giulj.
Per trè luoghi fino a sei inclusivè, trè giulj.
Per sei luoghi fino a dieci inclusivè, cinque giulj.
Per dieci luoghi fino a venti inclusivè, otto giulj.
Per venti luoghi fino a qualsivoglia somma, e quantità, un scudo solamente, e non più.

E la medesima tassa s' osservi anco nelle cassazioni, ed annullazioni di detti oblighi, vincoli, hipotheche, e condizioni, da farsi sempre di consenso espresso di tutti quelli, che averanno interesse, o d'ordine, e mandato di Giudici competenti, e con l'exequatur del Protettore del monte, o Monsigno Tesoriere generale pro tempore, da spedirsi gratis, come sopra, e non altrimente.

9 Dichiarandosi espressamente, che le sudette tasse non si possino alterare, ne multiplicare in conto, o maniera alcuna, ma s'intendino sempre inclusivamente in tutti li casi sudetti, nel modo che s'è espresso, ed ordinato nelli Capitoli precedenti.

10 Et per provedere anco che li montisti di detti monti non siano gravati, così nella produzione, e restituzione di scritture, e cedole di sopravivenze, che appresso detti Segretarj si producono, come nelle recognizioni di dette scritture, o fedi di procure, o bollettini, che danno, con attestare che uno sia procuratore, ed altre cose simili; s'è stabilita, e fatta l'infrascritta tassa da osservarsi inviolabilmente dalli Segretarj, e Prosegretarj di tutti li sudetti Monti.

E prima per produzioni di testamenti, codicilli, fideicommissi, cedole bancarie, cedole di sopravivenza, mandati di procura, mandati, ed ordini de Giudici, o qualsivoglia altre scritture di qualsivoglia sorte non possino li detti Segretarj, e Prosegretarj pigliare, ne riscuotere cosa alcuna.

Per la restituzione di ciascheduna di dette scritture, con un lasciarne copia collazionata, non essendo la copia della scritura eccessiva, possino li medesimi Segretarj, e Prosegretarj riscuotere doi giulj, ed essendo la scrittura da doi carte in sù, possino pigliare, e riscuotere un grosso per carta solamente, e non più.

Per ciaschedua fede di procura, ordine, o altra attestazione per pagare frutti, o che alcuno sia erede, e cose simili, un giulio, ed essendo la scrittura più di due carte possino pigliare, e riscuotere un grosso per carta solamente, e non più.

Per recognizione de testamenti, procure, cedole di sopravivenze, ed altre scritture di qualunque sorte, ancorchè fussero più testimonj a riconoscere, un giulio per ciaschedun pezzo solamente.

Ma se saranno scritture prodotte in una produzione sola, e per l'istessa causa, non possino riscotere per detta recognizione più di giulj, etiam che le scritture fussero più, e diversi pezzi, e si riconoscessero da più testimonj, come sopra.

Di più per rimediare alle liti, e confusioni, che per li tempi passati sono ben spesso accadute per colpa, e negligenza d' alcuni Segretarj, che anno ammesso le resegne de' Monti, senza veder le patenti, e senz'aggiustare, ed accommodare li registri, e scritture, ed attendere, o considerare se li luoghi si potevano resegnare, o nò, s'ordina, e commanda espressamente, che per l'avvenire tutti li Segretarj, e Prosegretarj sudetti nell'atto delle resegne da farsi, siano tenuti, ed obligati, prima che accettare la resegna, farsi mostrare, e veder le patenti spedite, per le quali costi, ed apparisca il credito di quel tale, che vorrà resegnare, ed avvertire con diligenza, che li luoghi de' Monti da vendersi, e resegnarsi in qualunque modo, si possino resegnare liberamente, e li risegnanti, o siano principali, o procuratori, abbino tutte le circonstanze necessarie; ed essendo li luoghi riservati alla disposizione d' alcuno, overo obligati per qualche evizione, o per doti, o per altro, o soggetti a vincoli, o fideicommissi, o in qualsivoglia altro modo affetti, non possino li detti Segretarj, o Prosegretarj ammettere, ricevere, o rogarsi di dette resegne in conto, modo, o maniera alcuna, sotto qualsivoglia pretesto, colore, e causa, se prima non averanno in consenso del reservatario di detta disposizione, essendo li luoghi affetti alla disposizione d'alcuno, e nel resto, se non averanno il consenso di tutte le parti interessate in qualunque modo, overo mandato, ed ordine sufficiente di Giudice competente, che sia anco sottoscritto dal Protettore di quel Monte, che si vorrà resegnare, o spedito dal Protettore medemo, che dia licenza, e facoltà di ammettere, e pigliare dette resegne. Alli quali Protettori, e loro Auditori, Segretarj, ed altri officiali, di commissione espressa di N. S. si notifica che la Santità sua comanda, che detti exequatur si spedischino, e concedino gratis, e senza pagamento di Sigillo, decreto, propina, o altro, non ostante qualsivoglia consuetudine, o cosa, che facesse in contrario. 11

Ed in ciascheduno di detti casi, vendendosi tutti li luoghi contenuti nelle patenti da consegnarsi come sopra, li detti Segretarj, e Prosegretarj debbano tenerle appresso di loro, e custodirle in una filza, quale, s'ordina, e comanda, che per detto effetto debbano continuamente tenere, e non resegnandosi tutti li luoghi, debbano notare a tergo delle medeme patenti il numero delli Luoghi resegnati con il giorno della resegna, per evitare tutti li errori, che nelle susseguenti rassegne si potrebbero commettere, e detta nota si facci anco nel brogliardo, e nel libro del registro in margine della patente, li luoghi della quale si resegnaranno, con fare anco mentione delli consensi, ordini, e mandati sudetti, caso che v'interveghino, e tutte le sudette diligenze siano anco tenuti di fare, ed eseguire li 12

Segretarj nell'estrazioni, ed estinzioni de' luoghi de Monti, affinchè in tutti li casi le cose vadino, e passino per li suoi ordini, e nel modo, che devono.

13 Ed occorrendo ch'alcun Montista, tanto de' Monti vacabili, quanto non vacabili, avesse preso, e smarrito le sue patenti, e per averle appresso di se, ne volesse un duplicato, overo volesse resegnare li suoi luoghi, o pure perche li fussero stati estratti, volesse il prezzo d'essi; s'ordina, e comanda che trovandosi detto Montista esser creditore nelli libri del regiſtro, e liste del Monte, li luoghi del quale o vorrà ressegnare, o saranno stati estratti, o per li quali farà istanza del duplicato, se gli debba, cioè volendo lui il duplicato, dare, e spedire per extensum, e nel modo, e forma, che si ritroveranno le patenti regiſtrate nel libro del regiſtro, con la sottoscrizione del Protettore, e fare in principio delle patenti in lettere majuscole, duplicatum expeditum die tali &c. ed in detto caso, avendo il sudetto Montista venduto prima alcuno delli luoghi contenuti nelle patenti, il dupplicato de quali si domandarà, overo essendo alcuno de' detti luoghi stato estratto, debbano li detti Segretarj, e Profegretarj farne mentione in piedi, o a tergo di detti patenti dupplicate che daranno, per potersene avere sempre notitia, e schivare tutti li errori, che doppo potrebbero succedere, volendo il detto Montista rassegnare, se gli debba ammetter la ressegna, nel modo però, e con attendere tutte le circonstanze espresse di sopra, ed essendo estratto, se gli facci consegnare il prezzo nelli luoghi estratti, cioè essendo liberi, liberamente, e dovendosi reinvestire, per investire nel modo, e forma, e con le conditioni espresse nelle dette patenti, e loro regiſtro, e non altrimente, dando però prima in ciascheduno di detti casi l'istesso Montista, o Montisti in conformità, e secondo la forma della detta Constitutione di Clemente Ottavo sicurtà idonea a sodisfazione, e contentamento del Protettore, o Protettori sudetti, da pigliarsi, e rogarsi dalli detti Secretarj, o Profegretarj, di pagare, e restituire il prezzo delli luoghi da ressegnarsi, o espressi in detto duplicato, o da consegnarseli respettivamente se sarà estratto, ad ogni mandato, o ordine etiam estragiudiziale delli stessi Protettori, ed a chi loro ordinaranno, e non altrimente, ne in altro modo, per le quali sicurtà da darsi come sopra, e loro rogito non possino li Secretarj pigliare, o riscuotere più d'un giulio per una patente sola, ed essendo più patenti, etiam che contenessero notabile quantità di luoghi, ed ascendessero a qualsivoglia somma, purchè siano Monti dell'istessa specie, non possino riscuotere più di due giulj indistintamente.

14 E cassando le dette sicurtà in qualunque modo, il che non si possa mai fare, se non d'ordine di detti Protettori, non possino li Segretarj, o Profegretarj predetti riscuotere, e pigliare più delle dette somme nel modo sudetto.

15 E quando all'emolumenti di detti duplicati, si dichiara, ordina, e comanda, che non possino li Segretarj, o Profegretarj sudetti riscotere, ne pigliar più di due giulj, oltre il giulio della carta, e cassetta per qualsivoglia patente, spedita per dupplicato, di tutto punto, etiam che contenghi qualsivoglia quantità, e numero di luoghi, e la scrittura, o per condizione, o altro sia eccessivissima, ed in detto caso anco siano tenuti, e obligati li detti Segretarj, e Profegretarj descrivere, e notare in margine del regiſtro delle patenti, il cui dupplicato spediranno, ch' è stato spedito il detto dupplicato, overo li luoghi contenuti nella patente regiſtrata sono stati ressegnati, o essendo estratta, che il loro prezzo è stato consegnato, non ostante che non siano state restituite le patenti originali, e che il tutto è stato fatto, stante la sicurtà data; e rogata, come nel tal brogliardo, a fogli tanti, acciochè delle cose sudette, tanto essi, quanto li suoi successori nel loro carico ne possino avere sempre notizia.

16 E per provedere anco, che l'estrazioni, che si fanno d'alcuni Monti vadino, e passino con ogni sincerità, e fedeltà, e per darli qualche sesto, e forma, acciò nessuno sia gravato in quelle, si statuisce, ordina, e comanda, che per l'avvenire l'estrazioni, che si averanno da fare si faccino sempre, come si costuma al presente, d'ordine, ed alla presenza di Monsig. Tesoriere generale pro tempore: e che li sachetti de bollettini, dove sono descritti li nomi delli Montisti, restino, e si lascino sempre in potere di detto Monsig. Tesoriere, o di chi lui ordinarà, sigillati con il suo sigillo, e fatto che sarà una volta il bussolo, o sachetto di detti bollettini, non si possino variare, ne rinovare, sino che non saranno forniti d'estrahere intieramente, tutti li Montisti imbusolati, ed in caso d'estrazioni, avvertino li Segretarj per fuggire le confusioni, ed errori, che li Montisti estranei siano in quel tempo creditori del Monte, e non abbino venduto prima, e che l'estrazioni si stampino, publichino, ed affighino, al più lungo, tre giorni dopo la sottoscrizione, che farà dal detto Monsignor Tesoriere generale, con darne una al Computista, acciò possi accommodare le liste, e quello ch'è tenuto per ragione del suo offizio, e tenersene appresso di loro trè, o quatro, e quelle custodire in filza con altre scritture, per poterne sempre dar conto, ed oltre le diligenze sudette, quanto alli luoghi vincolati estratti, osservino puntualmente tutte le condizioni, e dichiarazioni apposte, ed espresse nelle patenti, ed avvertino di non dare per se stessi ordine libero per la consegna del prezzo d' essi in conto, o maniera alcuna, e tenghino un brogliardo, o libro cartolato, nel qual notino, e regiſtrino per extensum le quietanze, e cessioni, che faranno li Montisti estratti, secondo il solito, e per la detta quietanza, e cessione, e per il bolettino, o fede, che daranno, non possino riscuotere, ne pigliare più d'un giulio per luogo estratto, e questo dal Montista, che farà la quietanza, e cessione.

Ordinandosi nel resto espressamente alli Segretarj, e 17
Profegretarj sudetti, che per l'avvenire non possino ricevere, riscuotere, ne pigliare, o domandare mercede, o mancia, regalo, o recognizione de sorte veruna dalle parti, che vorranno estrahere, o siano particolari, o Communità, o altre persone di qualsisia stato, grado, o conditione, ne meno da quelli, che saranno ammessi per l'avvenire in qualche Monte, ne per recognizione, ne per regiſtratura de' mandati, o per il fare di detti bollettini, o bussola, ne sotto qualsivoglia pretesto, non ostante tutti li abusi, e frivole usanze, e consuetudini sin'hora introdotte, e tutte l'altre cose, che facessero in qualunque modo in contrario.

Ed volendosi anco provedere, che li molumenti, che si 18
riscuotono per dividere nelle Congregazioni generali fra li Montisti, si distribuischino a tempi debiti, e secondo il solito, s'ordina, statuisce, e commanda, che li sudetti Segretarj, o Profegretarj ogni sei mesi in fine almeno, debbano fare, e saldare li conti di tutto quello, che gli sarà entrato in mano, con li defensori del loro Monte, e nell'istesso termine, e tempo depositare nel banco del Depositario del medemo Monte, o Monti quello, che sarà pervenuto in loro potere per li emolumenti spettanti alli Montisti, riscossi da essi, ed essendo solito, che li sudetti emolumenti si paghino in mano del Defensore, siano tenuti, e debbano pagare detti emolumenti in mano dell'istesso Defensore, secondo anderanno spedendo le patenti, li quali Defensori doveranno poi secondo il solito, darne conto nelle Congregazioni generali da farsi, ed intanto di sei in sei mesi depositare nel banco del Depositario, come s' è detto quello, che per ragione di detti emolumenti veranno alla giornata riscuotendo.

Et quanto alle Congregazioni generali, s'ordina, statui- 19
sce, e commanda, che ogni volta, che si potrà distribuire fra li Montisti, che intervengono alle Congregazioni sei giulj, e quanto al Monte della Fede un scudo per ciascun, si debbano fare dette Congregazioni, ed il farle intimare, spetti alli Sign. Defensori de' Monti, quali debbano in questo invigilare, ed aver l'occhio, sotto pena di perder tutti li emolumenti, che come Montisti, e per ragione del loro officio gli potrebbero toccare in dette Congregazioni.

Prohibendosi espressamente alli detti Segretarj, e Pro- 20
segretarj, che non faccino intimare, ne lascino intervenire in dette Congregazioni se non li Montisti, che saranno veramente Montisti, ed averanno spedite le loro patenti, e si guardino d' introdurre persone supposte, o Montisti simulati per compiacere ad altri, o per interesse proprio, overo per dividere con loro li emolumenti di dette Congregazioni, o per altro fine, e causa, sotto pena di falsità, e della privazione delle loro Segretarie, ed altre pene, etiam corporali ad arbitrio di Monsign. Tesoriere generale pro tempore.

In oltre, affinchè li Montisti, ed altri siano spediti quan- 21
to prima, si statuisce, commanda, ed ordina, che li detti Segretarj, e Profegretarj debbano spedire di tutto punto le patenti de' Monti, che si ressegneranno, e transferiranno, almeno frà quindeci giorni dopo le ressegne, o translazioni, e si esortano ad essere solleciti, e diligenti più di quello, che sono al presente, e di lasciarsi vedere in banchi, e trovare a casa; poiche, oltre le pene, che s'esprimeranno, da basso, si privaranno anco rigorosamente, ad arbitrio di Monsignor

signor Tesoriere generale pro tempore delle Segretarie, ed officj sudetti.

E conoscendosi chiaramente, che potendo li Segretarj de' Monti vacabili comprare luoghi de' Monti sottoposti alla Segretaria, che hanno, o essercitano, in testa d'altri, a loro disposizione, possano anco in caso d'infermità, o di morte di titolari, detti luoghi a loro posta, e senza il consenso del Protettore, e servare la forma della Constitutione di detto Clemente Ottavo variarli, e transferirli d'uno in un'altro, ed accommodare le rassegne, o translazioni avanti la malatia di qualche tempo a gusto loro; però per rimediare a questo, s'ordina, e comanda, che per l'avvenire li Segretarj, e Profegretarj di detti Monti vacabili non possino avere, tenere, ne comprare luoghi di quel Monte vacabile, la Segretaria del quale godono, ed essercitano, o goderanno, ed essercitaranno in testa d'altri, etiam che li fossero figliuoli, o parenti, o anco estranei, o in altro modo direttamente, o indirettamente, a loro disposizione, o aver interesse, etiam occulto in detti luoghi, in conto, ne maniera alcuna alcuna, sotto pena della perdita dell'istessi luoghi che compreranno, e della privazione di dette Segretarie, d'applicarsi quanto al prezzo delli sudetti luoghi, come si dirà più di sotto, ed altre pene più gravi, e corporali, ad arbitrio di Monsign. Tesoriere generale pro tempore.

23 Ed essendosi avuto notizia, che vi siano alcuni Segretarj, e Profegretarj di detti Monti, che fanno con l'officio loro anco la professione di sensale, e che per non perdere li emolumenti della sensaria, quando li montisti non vanno, e fanno capo da loro, li trattengono in molti modi, avanti che piglino, ed admettino la ressegna; e volendosi rimediare a tali inconvenienti, ed introduzioni, si prohibisce, e commanda espressamente, che per l'avvenire li Segretarj, e Profegretarj di detti Monti non possino ne per se stessi, ne per mezzo di loro Ministri, servitori, o altra interposta persona ingerirsi, ne intromettersi direttamente, o indirettamente nelle vendite, compre, e tratti di luoghi di Monti, etiam non sottoposti, ne soggetti alla loro Segretaria, ed ingerendovisi forse sotto nome di parentela, o pretesto d'amicizia, o in qualsivoglia altro modo, non possino pigliare, riscuotere, o farsi pagare sensaria di sorte alcuna, ne meno fare a mezzo, o altra participazione con sensali, a quali parimente si prohibisce il fare a parte, o intendersi in altro modo con detti Segretarj, Profegretarj, sotto pena quanto alli detti Segretarj, e Profegretarj di ducento scudi per la prima volta, d'applicarsi, come si dirà più basso, e di scudi trecento, e privazione delle Segretarie per la seconda volta, ed altre pene più gravi ad arbitrio di Monsignor Tesoriere Generale pro tempore; e quanto alli sensali, ed altri, che facessero à parte, o s'intendessero con detti Segretarj, o Profegretarj, sotto pena di vinticinque scudi, e di tre tratti di corda da darsegli in publico per la prima volta, e di cento scudi, e l'esilio per dieci anni da Roma, per la seconda volta, ed altre pene maggiori, etiam corporali, ad arbitrio come sopra.

24 Ed affinchè le Segretarie, e Computistarie di tutti li detti Monti siano essercitate, e maneggiate come si conviene, e con ogni diligenza, integrità, e fedeltà dalli propri Segretarj, Computisti, o altre persone intelligenti, e pratiche; d'ordine espresso di Nostro Signore si prohibisce, ed espressamente ordina, e comanda, che per l'avvenire li Segretarj, e Computisti di ciascheduno di detti Monti non possino sustituire, ne deputare, o surrogare in luogo loro alcuno, senza espressa licenza da ottenersi in scriptis, e spedirsi gratis da noi, e da Monsignor Tesoriere generale pro tempore, sotto pena della perdita di dette Segretarie, e Computistarie da incorrersi ipso facto, e senza decreto, o atto alcuno giudiziale, o estragiudiziale, da darsegli ancorchè gli fossero state concesse da N. Sig. o dalla Sede Apostolica, ed a vita, etiam per titolo oneroso, o in qualunque altro modo.

25 Ed oltre di questo, d'adesso per quanto sarano passati otto giorni dalla publicazione delle presenti, si revocano, e cassano tutti li Profegretarj, e Procomputisti eletti, e deputati fin' ora in' qualsivoglia modo da qualsivoglia Segretario, o Computista, etiam che avesse facoltà di sostituire, o qualunque altro indulto, etiam da N. Sig. e dalla Sede Apostolica, ed a vita, o per titolo oneroso, come sopra, inhibendo, e comandando espressamente alli detti Profegretarj, e Procomputisti, che passati li detti otto giorni non ardischino, ne presumino intromettersi, ne ingerirsi respettivamente in detti officj, e loro maneggi, ressegne, ed altre dependenze sotto pena di trè tratti di corda da darsegli in publico, e di commettere falsità, ed altre pene etiam corporali ad arbitrio, come sopra.

E perchè la Depositaria, Segretaria, e Computistaria d'- 26
un'istesso Monte sono offizj incompatibili, e come tali, acciò le cose vadino, con ogni buon ordine, devono essercitarsi, ed ottenersi da persone differenti; però si rinovano tutti li decreti, e provisioni altre volte fatti in qualunque modo circa il sudetto particolare, e si dichiara, e decreta, che li medemi officj, come incompatibili, non si possano per l'avvenire ottenere, ed essercitare da un'istessa persona, ne per se, ne per altri, o in alcun'altro modo; anzi d'adesso d'ordine, e commissione espressa di Nostro Signore si revocano, ed annullano tutte le concessioni, ed unioni, che forse fussero state fatte dalli medemi officj, etiam che fussero per titolo oneroso, e per contratto, o in qualsivoglia altra maniera, e per qualsivoglia causa. Quali cose tutte si vogliono avere per espresse, ed inserte, e dedotte a sufficienza, e s'ordina espressamente, che tutti quelli, che avessero, e possedessero li detti officj, e carichi d' un medemo Monte così indistintamente, debbano frà quindeci giorni dopò la publicazione delle presenti, darne notizia alla detta Congregazione de' Monti, e lasciarli, con ritenersi un solo officio; sotto pena della perdita dell' istessi officj, da incorrersi irremissibilmente, etiam che li possedessero per titolo oneroso, ed in qualsivoglia altro modo, ed altre pene maggiori, ad arbitrio della detta Congregazione, non ostante qualsivoglia pretesa consuetudine, e tutte l'altre cose, che facessero, e potessero fare in qualunque modo in contrario.

E per provedere, che li Segretarj, e Profegretarj di 27
detti Monti per l'avvenire abbino notizia, e restino informati delli sequestri, ed inhibizioni, che dalli creditori, o altri interessati si sogliono ben spesso fare sopra li Monti, si statuisce, ordina, e comanda che li sequestri, inhibizioni, ed altre provisioni sudette, che alla giornata doveranno essequirsi sopra de' Monti, oltre la sottoscrizione del Giudice, che li concederà, debbano anco essere sottoscritti da Monsignor Tesoriere Generale pro tempore, o dal Protettore di quel Monte, sopra li quali si averanno da esseguire, da concedersi, e farsi quanto a detta sottoscrizione gratis, e senza pagamento di sorte alcuna, come s'è detto di sopra, ed in detti sequestri, inhibizioni, ed altre cose sudette, si debba anco fare menzione, che si relassano, e fanno sopra tanti luoghi del tal Monte, spettanti al tale, e l'esecuzioni d'essi debba farsi in mano delli Segretarj, e Profegretarj personaliter, e non domi dimissa copia, per evitare tutti l'inconvenienti, che mentre s' esseguissero altrimente potrebbero occorrere, e facendosi, ed eseguendosi li sequestri, inhibizioni, ed altre provisioni sudette senza la detta sottoscrizione di Monsignor Tesoriere Generale, o Protettore come sopra, e senza espressione delli luoghi de' Monti, che si vogliono sequestrare, o sopra li quali si fanno l'inhibizioni, ed altre provisioni predette, ed anco domi dimissa copia, come s'è detto in tutti li detti casi, e ciaschedun d'essi li medemi sequestri, inhibizioni, e provisioni, quanto alli detti Monti, e loro luoghi, siano, e s'intendino, sicome con le presenti si dichiarano nulle, ed invalide, e di niun valore, e non astringhino, ne sforzino in cosa alcuna li detti Segretarj, e Profegretarj, ne siano tenuti ad obbedirli, e metterli in essecuzione, e per quelli non possino, o debbano essere molestati, o convenuti.

Quanto poi a quello, che tocca alli Computisti, s'ordina, 28
e commanda, che debbano esercitare il loro offizio, e carico con ogni diligenza, fedeltà, ed integrità, e fare le liste, e portarle a Monsignor Tesoriere Generale pro tempore, o altri a chi tocca, a sottoscriverle a tempi debiti, e secondo la forma dell' Editto publicato d' ordine della sudetta Congregazione de' Monti; sotto la data delli 31. d'Ottobre dell'anno 1609. quale quanto al sudetto particolare s'iunova, e conferma in tutto, e per tutto; e nel fare dette liste avvertino di levare di lista quelli, che nel precedente bimestre averanno venduto, e resegnato, e mettervi li compratori, o altri, che doveranno, conforme la nota, che se gli darà sottoscritta dalli Segretarj, o Profegretarj, secondo il solito, qual nota doveranno essequire puntualmente, sotto pena d'esser tenuti di proprio à tutti gli errori, e danni, che per loro difetto, e mancamento potessero succedere, ed in oltre debbano anco tenere un libro cartolato, e distinto per alfabetto, nel quale sia descritto, e notato il nome di ciaschedun Montista, e ogn'uno vi abbia la sua

partita, acciò vendendosi, si possa dar debito al debitore, e comprando, credito al compratore; e così le scritture vadino ragguagliatamente, per evitare tutti li disordini, che potrebbero occorrere, tenendosi le scritture confuse, e quelli, che sin'hora non havessero fatto detto libro; debban fra un mese prossimo, dalla publicazione di questa, haverlo fatto, per poterlo mostrare, a chi verrà ordinato, sotto pena di privazione, ed altre arbitrarie.

29 Nel resto, in conformità di quello, ch'è stato anco decretato, risoluto, e stabilito dalla detta Congregazione, d'ordine espresso di N. Sig. come sopra, si confermano, ed innovano, con averle per espresse, ed inserte di parola, la detta Constitutione da Papa Clemente Ottavo, e tutte l'altre Constituzioni, Provisioni, e Decreti fatti in qualsivoglia tempo, e sotto qualsivoglia forma di parole, circa le rességne de' Monti, tanto vacabili, quanto non vacabili, e le diligenze, e modi, che si devono tenere, e servare, e con le quali si devono governare li Segretarj, Prosegretarj, ed altri sudetti, in quanto però non siano contrarie, ne ripugnino alli presenti ordini, provisioni, e tasse espresse di sopra, ed altre da inserirsi in piedi delli presenti, come s'è detto: Ed in quello, che forse repugnassero, o potessero contrariare, si revocano, annullano, e cassano in tutto, e per tutto.

30 Ed oltre le sudette cose da osservarsi, ed esseguirsi da tutti li Segretarj, Prosegretarj, Computisti, e Procomputisti di tutti li Monti di Roma; s'ordina, decreta, e commanda, che li Segretarj, Prosegretarj, Computisti, e Procomputisti dell' infrascritti Monti spettanti alla Camera Apostolica, Popolo Romano, Communità, ed altri, circa l'emolumenti delle Patenti nuove, che spediranno alla giornata, osservino, e debbano inviolabilmente osservare la tassa, che s'è stabilita, distintamente Monte per Monte, e s'inserirà a piedi di questa.

31 Dichiarandosi, che quelli Segretarj, Prosegretarj, Computisti, e Procomputisti di detti Monti, che in qualsivoglia modo contraveranno, o contrafaranno, e non osserveranno le sudette Provisioni, Decreti, ed Ordini, nelli quali non è espressa alcuna pena certa, oltre la restituzione delli denari presi malamente, ed indebitamente, e tutti li danni, spese, ed interessi, che saranno tenuti, ed obligati di rifare, restituire a tutti quelli, che in qualunque modo patissero per loro causa, e difetto; incorreranno anco per la prima volta nella pena di ducento scudi, e per la seconda, di quattrocento, d'applicarsi per due terzi alla Camera Apostolica, e per un'altro terzo alla parte, che rivelerà, e darà notizia d'alcuno, che contravenghi, che sarà tenuto, se così vorrà, secretissimo, e della privazione anco dell'officj delle Segretarie, e Computistarie, che avessero, e possedessero; etiam che l'avessero per concessione Apostolica, ed a vita, ed etiam per titolo oneroso, ed in qualsivoglia altro modo, ed altre pene etiam corporali, secondo la qualità de' delitti, ad arbitrio di Monsignor Tesoriere generale pro tempore, e li Segretarj, e Computisti principali saranno tenuti per li Prosegretarj, e Procomputisti, che con detta licenza eleggessero, e deputassero, a tutte le pene sudette nel modo, che s'è espresso di sopra.

32 Circa poi alli Sensali di detti Monti vacabili, e non vacabili, essendo che tanto il giulio, che dalla felice memoria di Papa Sisto V. fù applicato all' Archiconfraternità della Pietà de Carcerati, quanto anco l'altro, che si riscuote per servitio dell'Abbondanza si devono pagare dalli detti Sensali, ed altri, che s'ingeriscono nelle compre, e vendite di detti Monti, e riscuotono la sensaria, mentre però intervenghi il ministerio, ed opera di questi tali; e non dalli compratoti, o venditori d'essi Monti; e l'istessi Sensali, non ostante questo, continuano di pigliare, e riscuotere tre giulj da chi compra, e tre da chi vende, facendo pagare indebitamente li detti due giulj alli compratori di detti Monti, in grandissimo pregiudizio de' Montisti, e negozianti; però volendosi anco a queste corruttele dare il rimedio opportuno, si prohibisce, ed ordina espressamente alli Sensali, ed altri, che interveranno, e si ingeriranno in qualunque modo in compre, o vendite de' Monti, e riscuoderanno la sensaria, che per l'avvenire non possono, sotto qualsivoglia pretesto, colore, e causa, etiam di donativo, mancia, o rimunerazione di fatiche, o altra cosa, pigliare, avere, ne riscuotere, se non tre giulj per luogo dal venditore del Monte, ed un giulio solamente, dal compratore, il qual compratore doverà, e sarà tenuto, ed obligato di pagare l'altri due giulj, che anderebbero al Sensale, o Sensali, al Segretario del Monte per doverne poi dare conto, e pagarli all'essattori di detta Archiconfraternità, ed Abbondanza, secondo il solito, sotto pena alli Sensali, ed altri sudetti, che contraveranno, di scudi 50., e di tre tratti di corda, da darsegli in publico per la prima volta, e per la seconda, di ducento, e l'esilio di Roma, e suo distretto, ed altre pene etiam corporali, secondo il demerito, e gravità del delitto, ad arbitrio di Monsignor Tesoriere Generale pro tempore.

Ed in evento che nelle vendite, e compre di detti Monti non v'interveniissero Sensali di sorte alcuna: si dichiara, che non però cessi il pagamento di detti due giulj, ma si debbano dalli detti Segretarii, e Prosegretarii riscuotere dal compratore, come s'è costumato sin' hora. 33

Ed acciochè le dette Provisioni, ed ordini siano sempre, ed in ogni tempo noti à ciascheduno, si decreta, ed ordina, che li Depositarj, Segretarj, Prosegretarj, Computisti, Pro computisti di tutti li sudetti Monti vacabili, e non vacabili, debbano continuamente tenere nel banco, e luogo del negozio, e nelle loro case respettivamente affissa publicamente, e in luogo, che possa da ciascheduno commodamente, e a suo piacere esser vista, e letta la copia delle presenti, sotto pena di scudi ducento d' oro, d'applicarsi, come sopra.

Avvertendo ogn' uno a non contravenire in cosa alcuna, perchè si deputeranno anco persone segrete, che averanno cura di avere l'occhio, invigilare, e sopraStare con ogni diligenza a tutte le sudette cose; si procederà contro di tutti con ogni rigore per le dette pene, e nel modo espresso di sopra, etiam a semplice denunzia del relatore, e querelante, con il suo giuramento, e con un testimonio degno di fede, ed anco per inquisizione, ed in ogn' altro miglior modo; non ostante qualunque cosa, che facesse in contrario. 34

Volendo anco, e decretando, che le presenti provisioni, e ordini affissi, e publicati in Banchi, alla Zecca vecchia, in Campo di Fiore, ed altri luoghi soliti di Roma per un Cursore di Nostro Signore astringhino ciascheduno delli sudetti a chi spetta, o può spettare per l'avenire, come se à tutti fussero personalmente intimate. Ed in fede, &c. 35

Dat. in Roma nella detta Congregazione de' Monti li 2. Aprile 1615.

I. Cardinalis Serra Protheſ. Gen.

Hort. de Rubeis Cam. Apoſt. Commiſſ. Gen. *Felix de Totis.*

TASSA PARTICOLARE

Da osservarsi dalli Segretarj, Prosegretarj, Computisti, e Procomputisti dell' infrascritti Monti spettanti alla Camera Apostolica, Popolo Romano, Communità, e particolari respettivamente nell' esazione delle Patenti nuove, da spedirsi alla giornata, etiam con vincoli, e condizioni, o inserzione de' mandati, e che la scrittura fosse eccessiva.

MONTI VACABILI DELLA CAMERA.

Per il monte dell' Archivio non si possa riscuotere più di otto giulii per luogo da dividersi in questo modo, cioè

Per il Collegio tre giulj.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte primo d'Avignone nove giulj, e mezzo per luogo, cioè

Per il Collegio due giulj, e mezzo.
Per il Depositario giulj due.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un altro giulio.

Per il Monte secondo d' Avignone otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

Per il Monte delle Cancellarie vacabili otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulj;
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio,
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte del Camerlengato cinque giulj per luogo, cioè

Per il Segretario giulj due.
Per il Computista un'altro giulio,
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

Per il Monte della Dataria otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulj.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per la Pietà de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte Giulio dodeci giulj per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre.
Per il Segretario con il peso di pagare scudi cinque il mese al Computista giulj sette, e
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un' altro giulio.

Per li Monti della Lega giulj nove, e mezzo per luogo, cioè

Per il Collegio due giulj, e mezzo.
Per il Segretario giulj quattro.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

Per il Monte Pio Recuperato nove giulj, e mezzo per luogo, cioè

Per il Collegio giulj due, e mezzo.
Per il Segretario giulj quatro.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

MONTI NON VACABILI DELLA CAMERA.

Per il Monte dell'Abbondanza non si possa riscuotere più di cinque giulj per luogo, cioè

Per il Segretario giulj due.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un altro giulio.

Per il Monte dell' Annona giulj cinque per luogo, cioè

Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte di San Bonaventura otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulj.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Card. de Luca de Offic. Venal. &c.

Per il Monte delle Cancellarie non vacabili giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulj,
Per il Segretario due giulj,
Per il Computista un giulio,
Per la Pietà de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte della Fede nove gialj per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre,
Per il Segretario giulj quattro con il peso di pagare il Computista, & altri pesi, che è, conforme al Chirografo.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un altro giulio.

Per il Monte S. Giovanni giulj cinque per luogo, cioè

Per il Segretario giulj due.
Per il Computista un'altro giulio,
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

Per il Monte delle Lumiere giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulj.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte Novennale giulj nove. per luogo, cioè

Per il Collegio giulj due, e mezzo.
Per il Segretario tre giulj, e mezzo.
Per il Computista un giulio, e senza che possi pretendere altro dalla Camera, & ex nunc si leva la provisione, che già aveva,
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

Per il Monte di Nettuno giulj cinque per luogo, cioè

Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte Pio non vacabile otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulj.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte della Pace, del Giustiniani giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulj.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per la Pietà de' Carcerati un giulio,
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte della Pace, de Notari otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

Per li Monti delle Religioni giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

Per li Monti di Ripa giulj cinque per luogo, cioè,

Per il Segretario giulj due.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un altro giulio.

Per il Monte Sisto della prima erezione otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre.
Per il Segretario un giulio, e mezzo.
Per il Computista un giulio, e mezzo.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un' altro giulio.

Per li Monti del Suffidio triennale prima, e seconda erezione si riscuotino otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre.
Per il Segretario giulj due.
Per il Computista un giulio.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte d'Ongaria si riscuotino cinque giulj per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre.
Per il Segretario giulj due.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

MONTI DEL POPOLO ROMANO.

Per li Monti della Gabella della Carne non si possa riscuotere più di quattro giulj per luogo, cioè

Per il Scriba Senatus un giulio.
Per il Computista un giulio.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un altro giulio.

Per li Monti dello Studio, & officii del Popolo Romano giulj quatro per luogo, cioè

Per il Scriba Senatus due giulj.
Per la Pietà de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

Per il Monte dello Studio redotto giulj cinque per luogo, cioè

Per il Scriba Senatus tre giulj.
Per la Pietà de' Carcerati un giulio, e.
Per l'Abbondanza un giulio.

Per

Per il Monte dello Studio redotto tre giulj per luogo, cioè

Per il Scriba Senatus un giulio.
Per la Pietà de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un altro giulio.

MONTI DE COMMUNITA' PARTICOLARI.

Per il Monte chiamato delle Communità, non si possa riscuotere più di otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un altro giulio.

Per il Monte della Fabrica di San Pietro, chiamato della seconda erezione cinque giulj per luogo, cioè

Per il Segretario giulj due.
Per il Computista un giulio,
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte delle Provincie giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre.
Per il Segretario giulj tre.
Per il Computista un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

Per il Monte de Quattrini giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre.
Per il Segretario due giulj,
Per il Computista un giulio.
Per la Pietà de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

Per il Monte della Recuperazion di Ferrara detto de' Doni otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulj.
Per il Segretario due giulj.
Per il Computista un giulio.
Per la detta Archiconfraternità un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte della Recuperazione di Ferrara detto delli ottantamilla otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulj.
Per il Segretario due giulj,
Per il Computista un giulio.
Per la Pietà de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte della Recuperazione di Ferrara detto delli Aratri otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio giulj tre.
Per il Segretario un giulio, e mezzo.
Per il Computista un giulio, e mezzo.
Per la Pietà de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un' altro giulio.

Per il Monte Sisto della seconda errezione otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulj.
Per il Segretario un giulio, e mezzo.
Per il Computista un giulio, e mezzo.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte di San Spirito sei giulj per luogo, cioè

Per il Segretario giulj due.
Per il Computista giulj due.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati un giulio, e
Per l'Abbondanza un altro giulio.

Et quanto alli Segretarj, Prosegretarj, Computisti, Procomputisti delli Monti de' Signori Baroni, ed altri particolari non compresi, ne nominati nella sudetta Tassa, osservino pontualmente circa il riscuotere delle mercedi, ed emolumenti, che se gli devono per le patenti nuove tutto quello, che nell'errezione di detti Monti a ciascheduno di essi viene ordinato, sotto le pene espresse di sopra, ed altre maggiori ad arbitrio di Monsignor Tesoriere Generale pro tempore.

Ordinandosi sotto le medeme pene a tutti li Segretarj, Prosegretarj, Computisti, ed altri sudetti, che non possono alterare in conto, o maniera alcuna dette Tasse, ma siano contenti di quelle, etiam che la scrittura delle dette patenti nuove per inserzione de condizioni, e vincoli, o di mandati, ed ordini, o per altra causa fosse eccessiva, come s'è detto di sopra.

Dichiarandosi anco, che li due giulj applicati all'Archiconfraternità della Pietà de' Carcerati, ed all' Abbondanza sono quelli, che si ritengono alli Sensali, mentre v'interviene il ministerio, & opera loro, come s'è espresso di sopra nel Capitolo dell'istessi Sensali.

I. Cardinalis Serra Prothes. Gen.

Hort. de Rubeis C. Apost. Commiss. Gen.

Felix de Totis.

Anno à Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI Millesimo sexcentesimo decimoquinto, Indictione decimatertia, die vero quarta mensis Aprilis, Pontificatus Sanctissimi D. N. D. PAULI divina providentia Papæ Quinti, Anno ejus decimo, supradicta Motus proprii ejusdem Sanctissimi Domini Nostri Cedula, ac Provisiones, Ordinationes, & Taxæ antedictæ publicatæ, & affixæ fuerunt in Cancellaria Apostolica, & in acie Campi Floræ, ac in platea Bancorum, & aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Jacobum Cucchianum Sanctissimi D. N. Papæ Cursorem.

Bernabeus Politus pro Mag. Curs.

NUM. IV.

Urbani Papæ Octavi Declaratio, quod quæcumque pactiones particularium personarum super montibus, vel locis montium quorumcumque, factæ absque Sanctitatis Suæ, vel Protectorum aut Officialium ad id, & ad conficiendas litteras patentes deputatorum licentia, non attendantur, nec afficiant Montes, & loca hujusmodi.

Est impressa in Bullario Romano inter Constitutiones Urbani Octavi Constit. 154. seù 155.

URBANUS PAPA OCTAVUS.

Ad perpetuam rei memoriam.

Decet nos ex pastoralis officii nostri debito providere, ne privatorum pactionibus utilitati publicæ quoquo modo officiatur. Quapropter, cum, ut accepimus, in Camera Apostolica, & forsan aliis Urbis nostræ Tribunalibus fuerit prætensum, ac etiam inter partes diversas controversum super articulo, an pacta, & obligationes particularium personarum afficiant loca montium, sive vacabilia, sive non vacabilia. Nos ad tollendam omnem prætensam ambiguitatem, & litium, quantum cum Domino possumus, occasionem, Motu proprio, & ex certa scientia, maturaque deliberatione nostris, deque attributæ nobis potestatis plenitudine, quaslibet dispositiones, & pactiones inter particulares personas, tam quoad hypothecas, & obligationes, quam quæcumque alia onera, seu vincula realia, vel in rem scripta, aut rei persecutoria super Montibus, vel eorum locis cujuscumque generis, tam vacabilibus, quàm non vacabilibus, sive sint Camerales, sive Communitatum, vel Baronum, aut aliorum quorumcumque, etiam Ducum, & Principum factas absque nostra, vel Protectorum, aut Officialium ad id, & ad conficiendum litteras patentes deputatorum, licentia, in eisdem litteris patentibus exprimenda, non esse attendendas, ac dispositiones, pactiones, & obligationes privatorum hujusmodi afficere dumtaxat personas, ac quoad ipsas substineri, ad effectum, ut quando promissa, & conventa servare nollent, vel non possent, ad damna, & interesse teneantur, non autem ut jus, vel onus aliquod reale adjectum, seu impositum ipsis locis Montium aliquod reale adjectum, seu impositum ipsis locis Montium censeatur, neque illis vinculis, obligationibus, pactionibus, & oneribus ullatenus loca Montium prædicta sint obnoxia, adinstar Romanæ Curiæ officiorum, in quibus similium pactionum nulla ratio habetur, sed solum nostri, & pro tempore existentis Romani Pontificis decreti, tenore presentium declaramus, & ita imposterum, etiam quoad præterita non decisa per rem judicatam servari, interpretari, & diffiniri debere volumus, & mandamus. Decernentes præsentes litteras ex eo, quod quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere prætendentes, illis minimè consenserint, & ad ea vocati, citati, vel auditi, ac causæ, propter quas eædem præsentes emanarunt, adductæ, vel justificatæ non fuerint, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, aut quocumque alio defectu notari, impugnari, redargui in jus, vel controversiam revocari, aut aliter quomodolibet infringi, vel limitari, & adversus illas quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium impetrari, vel sic impetrato, ac etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus concesso quempiam uti, vel se juvare in judicio, vel extra posse, sed semper validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos etiam Causarum Palatii Apostolici, & Curiæ Cameræ Apostolicæ generales Auditores, ipsiusque Camerarium, & alios de Latere Legatos nunc, & pro tempore existentes, ac quosvis alios quacumque auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane si secus super his à quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quatenus opus sit nostra de jure quæsito non tollendo, ac aliis Cancellariæ Apostolicæ regulis, & Almæ Urbis nostræ, ac Cameræ prædictæ etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis eidem Cameræ, illiusque officialibus, & ministris, ac Montistis montium prædictorum, & generaliter quibusvis aliis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis irritantibus, & aliis decretis, etiam motu, & scientia, & potestatis plenitudine similibus in genere, vel in specie, ac aliàs in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma observanda foret, illorum omnium, ac quarumcumque litium, & eorum statum, aliorumque hic exprimendorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die xxviii. Jul. MDCXXXIX. Pontificatus nostri anno decimosexto.

M. A. Maraldus.

Anno à Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI Millesimo sexcentesimo trigesimo nono, die verò decimatertia mensis Augusti supradictæ litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt in valvis Basilicæ Sancti Petri de Urbe, ac Cancellariæ Apostolicæ, & aliis locis solitis, & consuetis Urbis per nos Pulvium Marzitelium, & Carolum Pelosium Sanctissimi Domini Nostri Papæ Cursores.

Pro D. Mag. Cursorum Antonius Bardus deputatus.

NUM. V.

Innocentii Papæ Undecimi Confirmatio Provisionum, Ordinationum, & Taxarum, pro recta Montium Romanæ Curiæ, ac negotiorum, scripturarumque ab eis dependentium directione, & gubernio æditarum.

INNOCENTIUS PAPA UNDECIMUS.

Motu proprio &c. Cum recol. mem. Clemens Octavus Prædecessor noster ad tollendas fraudes, quæ in Resignationibus locorum Montium Romanæ Curiæ ad Cameram Apostolicam, ac etiam Religiones, Communitates, Domicellos, & alios spectan. à Secretariis dictorum Montium in præjudicium ejusdem Cameræ, aliorumque prædictorum committebantur sua Motus proprii Cedula die 15. Maii 1600. publicatam certam formam desuper præscripserat, ac plures Ordinationes, Decreta, & mandata etiam pœnalia, ea contrafacientes, promulgari jusserit, prout in ipsa motus proprii Cedula latiùs continetur, ad quam &c. Cumque anno 1608. similis memoriæ Paulus V. pro tollendis præjudiciis, abusibus, difficultatibus, & impedimentis, quæ circa præfatos Montes irrepserant, Congregationem super eisdem Montibus cum diversis facultatibus, Privilegiis, & Auctoritatibus deputaverit, ac subindè varias Provisiones, Ordinationes, & Taxas, quas eadem Congregatio pro recta eorumdem Montium, ac Negociorum, Scripturarumque ab eis dependentium administratione, & gubernio anno 1615. ædidit alia Motus proprii Cedula confirmaverit, ac expresse servari jusserit modo, & forma in eisdem Cedulis contentis ad quas relationem haberi volumus. Cumque anno 1671. Omnes dictorum Montium Secretarias in unam à fel. recor. Clemente X. etiam sub aliis certis Regulis, & Ordinationibus redactas idem Pontifex Didaco Ursaye Clerico Policastrensi sua vita naturali durante concesserit in alia motus proprii Cedula, & Chyrographo ab eodem Pontifice Clemente diebus 7. & 17. Septembris anni 1671. Subsignatis, ad quæ pariter relationem haberi volumus. Nuper verò die 21. Junii

1688. proximi præteriti idem Didacus Ursaya officium dictarum Secretariarum in manibus nostris sponte renunciaverit. Nos, Populi Nobis commissi utilitati, ac publicæ commoditati omni studio invigilantes, & considerantes unius personæ industriam tanto oneri ferè imparem esse, quodq; si in tali ministerio plures assumerentur major exindè utilitas publico commercio, & longè major in expediendis negociis facilitas resultaret, quodq; ita quoque indemnitati nostræ Cameræ aptiùs consuleretur, dum eveniente obitu unius Secretarii possent alii æque idonei, & informati usque ad novam Successoris deputationem, illius vices supplere absque ullo publici Servitii detrimento. Propterea dictam renunciationem admittens Officium dictarum Secretariarum in quatuor æquales portiones distinctè, & separatim per quatuor personas diversas exercendas & administrandas diviserimus, & separaverimus modo, & forma, ac ex causis, & rationibus in motus proprii Cedula manu nostra desuper subsignata plenius contentis, & expressis. Successivè autem ad dirimendos abusus, multosq; casus noviter exortos declarandos injunxerimus Josepho Renato Imperiali Thesaurario nostro, ut providè occurreret, quod Montes præfati, ac Scripturæ, & negocia ab eis dependentia omni debita fidelitate administrarentur, ac respectivè custodirentur, pœnasque suo arbitrio in contrafacientes irrogaret idem ulterius committendo, ut ad removenda gravamina, quæ circa solutionem emolumentorum, ac mercedum tam Secretariis, quàm aliis Officialibus eorumdem Montium debitorum congruas Provisiones, Taxas, & Ordinationes desuper statueret. Cumq; idem Thesaurarius noster auditis pluribus Personis de præmissis informatis, maturèq; perpensis reformatione d. Pauli Quinti, atq; etiam Chirographis Gregorii XV. Urbani VIII. & Clementis X. super eisdem Montibus diebus 3. Decembr. 1622. 13. Januar. 1624. ac 12. Septembr. 1671. respectivè signatis, necnon etiam Decretis à Congregatione super eisdem Montibus deputata occasione plurium casuum particularium emanatis, bannimentis quoq; aliisq; Ordinationibus desuper factis, & editis infrascriptas Provisiones, Ordinationes, & Taxas à Secretariis, & Prosecretariis, Depositariis, Computistis, aliisque Officialibus, & Ministris, necnon etiam eorumdem Montium Proxenetis pariter servandas sub certis pœnis providè statuerit, atque decreverit, prædictaque omnia subindè fuerit ab eadem Congregatione Montium sedulo approbata, & confirmata; Nos itaque volentes, ut Ordinationes, Taxæ, & Provisiones prædictæ manu dicti Josephi Renati Thesaurarii Nostri sub die 30. Aprilis 1689. firmatæ, ac omnia, & singula in eis contenta, expressa, & demandata quæcumque tanquam de mandato, & voluntate Nostris gestas, suum plenarium sortiri deberent effectum, ac ut ea, cæteraque in eis, ut supra contenta, validiora, & firmiora subsistant, omnibusque innotescant, & à cunctis Secretariis, & Prosecretariis, & aliis antedictis nunc, & pro tempore existentibus perpetuò, & inviolabiliter serventur. Motu proprio, & ex certa scientia, deliberataq; voluntate Nostris, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine de contentis in prædictis Provisionibus, Ordinationibus, & Taxis ad plenum informati, illarumq; tenorem de verbo ad verbum præsentibus pro expressis, insertis, & registratis habentes, Provisiones, Ordinationes, & Taxas ipsas, omniaque, & singula in eis contenta, expressa, & demandata quæcumq; tenore præsentium confirmamus, & approbamus, ac illis Apostolicæ firmitatis robur adiicimus omnibus, & singulis tam Juris, quàm facti, & solemnitatum, quarumvis necessarium substantialium, & formalium ex dispositione quarumcumque Constitutionum Apostolicarum forsan requisitarum defectibus, si qui in præmissis intervenerint, motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus omninò supplemus, easdemq; Provisiones, Ordinationes, Declarationes, & Taxas respectivè publicari, & à quibuscumque dictorum Montium tam vacabilium, quàm non vacabilium, sive ad Cameram nostram, sive ad Principes, Barones, Communitates, Universitates, Religiones, aut alias quasvis personas quomodolibet spectantium, & pertinentium Depositariis, Secretariis, Computistis, Procomputistis, Proxenetis, & aliis, ad quos spectat, & in futurum spectare poterit sub pœnis in eisdem Ordinationibus, & Taxis irrogatis ac arbitrio dicti, & pro tempore nostri, & Cameræ Apostolicæ Thesaurii irrogandis inconcusse, ac inviolabiliter observari, ac in singulis dictorum Depositariorum Banchis, Segretariorumque, & Computistarum, cæterorumque prædictorum Domibus impressas in loco publico, quo ab omnibus inspici, legi, & intelligi possint affixas retineri mandamus, & ità, & non aliter per eosdem Montium Protectores, & alios quosvis Judices ordinarios, & extraordinarios, Commissarios, Delegatos, ac Curiæ Causarum Camerę prædictæ, Sacrique Palatii Apostolici Auditores, necnon Cameram ipsam, illiusque Camerariorum, Decanum, Clericos, Presidentes, & S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & quavis auctoritate fungentes in quacumq; Istantia sublata eis aliter judicandi, & interpretandi facultate judicari, & definiri debere mandamus, irritumque, & inane quidquid super his à quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari, licet ad id non vocatis, neque auditis quibusvis personis desuper interesse habentibus, sivè habere prætendentibus, ac non obstantibus omnibus, & singulis, quæ in eisdem Ordinationibus, & Provisionibus dictum fuit non obstare, nec non quibusvis prædictorum Montium erectionibus, & institutionibus, ac illorum Collegiorum statutis etiam juramento confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate, roboratis minusq; regula Cancellariæ nostræ de Jure quæsito non tollendo, neque stylis, consuetudinibus, privilegiis, indultis, facultatibus, litterisque Apostolicis eisdem Protectoribus etiam Cardinalibus, ac dictis Montibus, eorumq; & cuilibet ipsorum Collegis, & Montistis, Depositariis, cæterisque aliis superiùs nominatis quibuscumq; etiam motu proprio, & forsan Consistorialiter sub quibuscumque tenoribus, & formis etiam in vim contractus, ac cum quibusvis clausulis, & decretis in genere, vel in specie per quosvis Prædecessores nostros, seù etiam per Nos concessis, approbatis, confirmatis, & innovatis, cæterisque contrariis quibuscumque, quibus omnibus, & singulis etiamsi de illis expressa mentio facienda foret eorum tenores hìc pro expressis, & de verbo ad verbum registratis habentes illis aliàs in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus. Decernentes insuper hujus nostri motus proprii cedulæ solam Signaturam nostram sufficere absq; alia data illique, & transumptis, seù exemplis ejus, etiam impressis manu alicujus Cameræ Apostolicæ Secretarii, & Cancellarii subscriptis, ac Sigillo dicti Camerarii, seu Thesaurarii, vel alterius Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis plenam fidem in Judicio, & extra, ac ubique locorum adhiberi, regula quacumque, aliisque contrariis non obstantibus quibuscumque.

Placet motu proprio B.

Die Lunæ 6. Mensis Junii 1689. supradicta Cedula Motus proprii per Sanctissimum signata in plena Camera Apostolica exhibita, & præsentata fuit, illaque commissa Illustriss. & Rever. D. Laurentio Corsino ejusdem Cameræ Clerico; Deinde die 8. ejusdem mensis citato desuper Illustrissimo D. Petro Matthia Totto Sanctissimi D. N. Papæ, & ipsius Cameræ Procuratori Fiscali Generali, ad relationem supradicti Illustriss. & Rever. D. Corsini admissa, & registrata in libro quarto Signaturarum ejusdem Sanctissimi sub fol. 165.

Franciscus Antamorus R.C.A. Secret.

PROEMIO.

LA Santità di Nostro Signore Papa INNOCENZO XI. *che con Paterno affetto, & indefessa attenzione invigila all' indennità de' suoi Sudditi, ed al buon governo generale di tutte le cose, avendo inteso che doppo la forma della fa. me. di Paolo V. fatta sopra la materia de' Monti, e publicata li 4. Aprile 1615. dal Cardinal Serra, all' ora Proteforiere Generale, e dopo altre Constituzioni, & Ordini in diversi tempi emanati, siano nati degli abusi in grave danno, e pregiudizio de' Montisti, e di altre persone interessate in detti monti, ha però ordinato provedersi, che nel pagamento dell' emolumenti, e mercedi dovute alli Segretarii, ed altri Offiziali di essi nessuno sia gravato, e che in oltre si rimedj a molte cose alle quali non*

vien provisto dalla detta Riforma, e Constituzioni, ed avendo dato il carico di tutto questo negozio a Monsignor Illustriss., e Reverendiss. Giuseppe Renato Imperiale Tesoriere Generale con l' approvazione della Congregazione deputata sopra li Monti, dopo esser stati dal medemo Monsignor Tesoriere chiamati, e sentiti alcuni Segretarj, ed altre persone informate, considerata la detta Riforma di Paolo V. ed il Chirografo di Gregorio XV. in data delli 3. Decembre 1622. il Chirografo di Urbano delli 13. Gennaro 1624. Il Chirografo di Clemente X. in data delli 12. Settembre 1671. inserito nell' Istromento della Segretaria Generale de' Monti rogato per gli atti dell' Antamoro Segretario, e Cancelliere della Reverenda Camera a dì 15. di detto mese, li Decreti della medesima Congregazione fatti in contingenza di casi particolari, ed altri Ordini, e Bandi publicati sopra tal materia, e dopo di esser state trattate, e discusse tutte le cose maturamente in alcune Congregazioni particolari tenute specialmente per detto effetto si sono fatti, stabiliti, e conclusi gli Ordini, Provisioni, e Tasse, che seguono quali essendo stati approvati dalla Congregazione de' Montisi dovranno osservare in avvenire inviolabilmente dalli Segretarj, Prosegretarj, Computisti, ed altri Officiali, Ministri, e Sensali di tutti li Monti di Roma sotto l' infrascritte pene.

CAP. I.

Che si rinovino le Patenti in caso di Morte, e cio devano osservare li Segretarj a tal'effetto.

EPrima per rimediare, e schivare tutti gl'errori, che potrebbero seguire, e commettersi, se in caso di morte delli Montisti, in persona de' quali restano li luoghi de' Monti, e sono spedite le Patenti, non si rinovassero dette Patenti, si stabilisce, decreta, ed ordina, che succedendo detti casi di morte, gli Eredi, e successori del Defonto siano tenuti, ed obligati omninamente rinovare le dette Patenti, che a tal obligo siano sottoposti tutti, e singoli Eredi; di modo, che venendo a notizia de' Segretarj la morte di qualche Montista, e non essendosi dall' Erede fatta la translazione de' Monti Ereditarj, sia lecito a medesimi con la giustificazione della morte impedirgli l' esazione de' frutti; si dichiara però, che per la remozione di tal impedimento non possono pretendere cosa alcuna, ne meno il giulio dell' ordine, ed in caso, che li Depositarj pagassero non ostante tal impedimento, siano tenuti sodisfare del proprio a Segretarj tutti quelli emolumenti, che doverebbero conseguire dall' Erede, per la translazione in conformità della presente Tassa; E li Segretarj, e Prosegretarj debbano all' incontro spedirgli le Patenti, e dargliele rinovate, con farsi però prima consegnare copia autentica delli Testamenti, e Disposizioni fatte dalli Defonti, ed avuta diligente, ed esquisita considerazione alli detti Testamenti, e Disposizioni, ed a tutte le condizioni, e vincoli apposti in essi, e non essendovi Testamento, ne disposizione alcuna alle fedi, e scritture, che da detti Eredi per verificare, e giustificare le loro successioni se gli presentaranno. Con avvertire anco che siano sofficienti, ciò s'intenda mentre non preceda Decreto di Giudice competente di Roma, ma essendovi decreto di Giudice si eseguiscono li detti Decreti, e li Mandati, ed Ordini, che per vigore di essi forse si spediranno, con avvertire però, che non essendo detti Mandati, ed Ordini di Monsig. Tesoriere Generale pro tempore, abbiano l'Exequatur del medemo Monsig. Tesoriere, ne in materia de'luoghi de'Monti, potranno li Segretarj, o Prosegretarj dare esecuzione a Mandati di qualsivoglia altro Giudice, senza l'Exequatur sudetto di Monsig. Tesoriere; Ed in dette Patenti rinovate debbano li Segretarj, e Prosegretarj sudetti mettere, ed inserire, prima per extensum tutti li vincoli, e condizioni, che trovaranno essere nelle Patenti spedite in testa del morto, e poi fare anco menzione degl' altri, che saranno nelli Testamenti, Disposizioni, Decreti, e Mandati sudetti, secondo il loro tenore, e ricevuto, che averanno le giustificazioni necessarie, doveranno spedirgli le Patenti in termine di giorni quindici, sotto l' infrascritte pene.

CAP. II.

Taxa delli Emolumenti di d. Rinovazioni nelli figliuoli, ed altri Descendenti per rettalinea.

PEr la quale rinovazione facendosi a favore de' figliuoli, nepoti, ed altri descendenti per retta linea del Defonto; si statuisce, decreta, ed ordina, che non si debba far pagare, ne riscuotere cosa alcuna, ne per il giulio de'Sensali, ne per il giulio del Collegio, ne per il giulio del Regentato, ne per li Computisti, o Procomputisti, ne meno per il giulio applicato all'Archiconfraternità della Pietà de' Carcerati, ne li due giulj dell' Abbondanza, ne li quattro giulj della Mensa di Policastro rispetto al Monte sede; E quanto alli Segretarj, e Prosegretarj possino pigliare per qualsivoglia Patente un giulio per la carta, laccio, cera, e cassetta con proibirsegli espressamente, che senza la sudetta cassetta non si possino consignare le Patenti, e consegnandosi, non siano obligati li Montisti pagare il detto giulio, e siano ancor sottoposti ad altre pene ad arbitrio di Monsig. Tesoriere, ed oltre il sudetto giulio non possono avere, riscuoterere, ne pigliare per loro mercede, più dell' infrascritte somme.

Sino a tre luoghi inclusive tre giulj.
Sino a sei luoghi inclusive quattro giulj.
Sino a dieci luoghi inclusive sei giulj.
Per dieci luoghi, sino a venti inclusive otto giulj.
Da venti, sino a qualsivoglia somma, e quantità de' luoghi, un scudo, e non più.

Ne questa Tassa possa in alcun modo alterarsi, o accrescersi sotto pretesto, che li luoghi de Monti siano parte vincolati, e parte liberi, o vero soggetti a diversi vincoli; ma li Segretarj, e Prosegretarj debbano fare un conto solo per ogni specie di Monte.

Dichiarandosi, che la sudetta Tassa devasi inviolabilmente osservare nelle Translazioni, che si fanno nelli figliuoli, o altri descendenti per retta linea per causa di legitima, di legato, o per qualsivoglia altro titolo, ancorchè particolare, ed ancora nelle rinovazioni in virtù di donazione, o altro titolo singolare per contratto anco inter vivos, purchè l'effetto di esso sia conferito doppo la morte del Padre, o di altro ascendente.

E rispetto alle doti quando l'assegna si faccia dal Padre alle figliuole, doverà parimente esigersi solamente la sudetta Tassa, purchè la Translazione non si faccia in persona del marito, nel qual caso potranno esigere la Tassa, come se seguisse a favore di Estraneo, e come si dispone nel Cap. V.

Similmente si dichiara, che dovendosi fare rinovazione a favore de' figliuoli, ed altri descendenti per retta linea come sopra, se li detti figliuoli, o altri descendenti saranno più Persone li Segretarj, o Prosegretarj senza loro richiesta non possano spedire, che una sol patente a favore di tutti.

In oltre si dichiara, che rimanendo li monti per disposizione del Testatore sotto nome dell'istesso Testatore, o facendosi la translatione, o rinuovazione a favore, o sotto nome di Primogenitura, e non di figliuolo Primogenito specialmente nominato, overo sotto nome di Eredità, fideicommisso, o altro nome perpetuo, benchè li successori fossero figli, o altri descendenti, in questi casi li Segretarj potranno esigere interamente alla ragione delle translazioni, e rinovazioni delli Estranei, come si dispone al Capitolo quinto.

CAP. III.

Taxa per le Rinovationi nelli Ascendenti, e ne Transversali in primo prado.

ENon essendo li Eredi descendenti per retta linea, ma Padre, e Madre, o altri ascendenti di qualsivoglia grado, overo Transversali di primo grado, cioè fratelli, o sorelle, ancorchè uterini, overo ex latere Patris, si concede, che li detti Segretarj, o Prosegretarj possino nelli sudetti casi pigliare, e riscuotere per la loro porzione il doppio della sopradetta Tassa, come sopra stabilita nelle rinovazioni ne descendenti, ed in oltre il giulio per l'Archiconfraternità della Pietà de' Carcerati, e li due giulj dell' abbondanza per ciaschedun luogo.

E perchè puole succedere, che essendo stati transferiti li luoghi de' Monti in un descendente Erede gravato, per la morte del quale devasi fare la renovazione in un figliuolo del Defonto, chiamato al fideicommisso Paterno, si dichiara, che in questo, ed altri casi simili per riguardare la Tassa dovuta per la translazione, si attenda il grado dell'ultimo Defonto dalla persona del quale luoghi de' Monti devono transferirsi.

CAP. IV.

Taxa per Patenti vincolate.

ETutto ciò s'intenda quando nelle Patenti, o vecchie, o da rinovarsi non vi siano vincoli, ne condizioni di sorte alcuna, ma essendovi, e dovendosi far menzione di essi si concede, che li detti Segretarj, e Prosegretarj possino pigliare, e riscuotere un giulio di più solamente per ciascheduna Patente, per ragione del vincolo, ne possano prendere di vantaggio, ancorchè fossero più vincoli, e la Patente contenesse qualsivoglia quantità di Monti, osservando nel resto sempre le sudette Tasse, nel modo, che si è detto di sopra, e senza che si possino moltiplicare in conto, ne modo, ne maniera alcuna.

CAP. V.

Taxa di di rinovazione ne' Transversali oltre il primo grado, ed in tutti li Estranei.

ESe gli Eredi saranno oltre il primo grado de' Transversali, overo estranei potranno li Segretarj, e Prosegretarj de' Monti tanto Camerali, quanto Communità, e di Religione essigere secondo la Tassa a ragione delle rassegne, delle quali si parla nel cap. 15. eccetto però il giulio detto de' Sensali.

E trattandosi de' Monti Baronali, doverà osservarsi la Tassa di sopra stabilita nel cap. 3. degl'Ascendenti, e Transversali di primo grado.

CAP. VI.

Taxa delle Rinovazioni per Causa di legato.

ELe sudette Tasse, e Regole fatte nelli casi delle successioni, doveranno inviolabilmente ancora osservarsi nelle translazioni da farsi per causa di legati, di modo tale, che ne' legati similmente si osservi la Persona del Testatore, cioè se sia Ascendente, o Descendente, o Transversale, o Estraneo, & in tutto, e per tutto, come si è detto di sopra.

Dichiarandosi, che nelli legati, che si faranno sopraspecie certa di Monti, overo di luoghi de' Monti in genere, ma da Testatore, che abbia una sola specie de' Monti, li Segretarj, o Prosegretarj non potranno essigere, che una sola Translazione direttamente dalle persone del Testatore in quella del Legatario, ma se si tratterà di legato fatto de' luoghi de' Monti in genere, ed il Testatore averà diverse specie de'Monti, cioè di diversa erezione, benchè siano dell'istesso valore, in tal caso doveranno farsi, ed esigersi l'emolumento per due translazioni, cioè la prima da farsi in persona dell'Erede, e la seconda dall' Erede nella persona del Legatario.

CAP. VII.

Dichiarazione intorno a dette Rinuovazioni.

SI dichiara, che morendo alcuno, che avesse luoghi de' Monti in persona d'altri a disposizione, e che quelli in persona, de' quali fossero detti luoghi, o per Testamento, o in qualsivoglia altro modo gli succedessero, o restassero Eredi, in tal caso li detti Eredi, e successori per essere la detta riserva svanita, non siano obligati, ne tenuti, ne possino essere astretti a rinovare dette Patenti, ma gli bastino, e suffraghino in detto modo, e li luoghi restino, e corrino in persona loro liberamente, e senza riserva alcuna, mentre però li Defonti Rifervatarj di detta disposizione, non abbiano fatto Testamento, o in quella abbino sottoposti li detti luoghi a' vincoli, o fideicommissi, o altre disposizioni, nel qual caso, acciochè li detti Segretarj, e Prosegretarj, ed altri possino sempre aver notizia di detti vincoli, o fideicommissi, e Disposizioni basterà, che faccino menzione di quelli a tergo delle dette Patenti, ed in margine del libro, dove saranno registrate, e per detta nota, ed attergazione non possino pigliare, ne riscuotere nelli casi sudetti più delle infrascritte somme respettivamente; cioè ne' casi de' Descendenti possino li detti Segretarj riscuotere la medema Tassa detta di sopra nelle rinuovazioni de' Descendenti, e ne' casi di Ascendenti trasversali di qualsivoglia grado, overo estranei il doppio della sudetta Tassa.

CAP. VIII.

Taxa per le fedi, che si danno a' Montisti.

IN oltre occorrendo, che alcun Montista pro tempore, tanto de' Monti spettanti alla Camera Apostolica, quanto alle Communità, Duchi, Baroni, o altre persone particolari per qualche suo interesse domandasse, e facesse instanza di aver fede delli luoghi de' Monti, che averà alla giornata; si ordina, e commanda, che li Segretarj, e Prosegretarj di ciascheduno delli sudetti Monti siano tenuti, ed obligati dargli la detta fede sottoscritta da essi per extensum nel modo, e forma, e con le condizioni, che si troveranno espresse nelle Patenti, e loro Registro in tutto, e per tutto, e per detta fede essendo li Monti liberi, e d'una istessa specie, e qualità, non possino li Segretarj, o Prosegretarj sudetti, sotto le pene, che si esprimeranno più a basso, domandare, pigliare, e riscuotere più di due giulj, ed essendo partite diverse, o dell'istesso, o d'altri Monti differenti, e per questo bisognando far fedi distinte, non possino pigliare più d'un giulio simile per qualsivoglia altra fede, e partita, ancorchè dette fedi da farsi in ciascheduno delli detti casi contenessero, ed abbracciassero più, e più luoghi per ciascheduna di esse, ed essendo li luoghi, de' quali si dà fede, vincolati, non possino li medemi Segretarj, e Prosegretarj pigliare, ne riscuotere più di tre giulj per qualunque fede, che daranno sottoscritta da loro, come sopra, etiam che la Scrittura fosse eccessiva, e lunghissima, e contenesse più vincoli, e li luoghi espressi nella sudetta fede, o fedi ascendessero a qualsivoglia somma, e quantità, come si è detto di sopra, ed essendo partite diverse vincolate, e per questo bisognando far fedi distinte, non possino esigere più di un giulio per partita, e fede, come sopra si è disposto delli luoghi di Monti liberi, non dovendosi (essendo diverse fedi) considerar differenza tra li luoghi de' Monti liberi, e vincolati.

CAP. IX.

Che dette fedi si diano a chi le vorrà, e loro emolumento.

EPerchè anco puole facilmẽte accadere, che li creditori, overo parenti di alcun Montista, o altre persone particolari per qualche loro fine, e rispetto, abbino di bisogno di aver fede delli luoghi de' Monti, che tiene, e possiede il Montista, con il quale hanno interesse, che però faccino instanza di aver detta fede, si ordina, e commanda, che anco in questo caso siano li detti Segretarj, e Prosegretarj tenuti, ed obligati dar la detta fede, a chi la domandarà per extensum, e con le condizioni, e nel modo, e forma, che si è ordinato di sopra, e per la detta fede non possino li Segretarj pigliare, ricevere, e riscuotere più di tre giulj indistintamente per ogni Monte, ogni volta, che sia una partita sola, ed essendo più partite, possino esigere un giulio di più per ogni partita, e ciò s'intenda, ancorchè li luoghi fossero vincolati, e le fedi contenessero più, e diversi luoghi, e la Scrittura fosse eccesiva fuor di modo, come s'è detto di sopra.

CAP. X.

Taxa per li obligi, e cassazioni de medemi di nihil transeat inhibizioni ed altro.

EPer toglier via, e provedere a tutti gli ostacoli, ed impedimenti, che potrebbero nascere in evento, che alcun Montista, o creditore di detti Monti volesse per qualche rispetto, e per qualsivoglia causa obligare, ed hipothecare li suoi luoghi a favore de'creditori, o altre persone in qualsivoglia modo, overo sottoporli a vincoli, e condizioni, si ordina, e commanda, che li Segretarj, e Prosegretarj, avuto prima diligente, ed esquisita considerazione in veder se li luoghi, che si vogliono obligare siano liberi, e capaci d' obligi, e vincoli, o altre condizioni, e ritrovatili tali, si debbano alla presenza de' Testimonj, conforme il solito, rogare di detti obligi, hipotheche, o supposizioni, con fare anco nota di quelle a tergo delle Patenti, ed in margine del libro del Registro di esse, e nelli Brogliardi, acciò sempre tanto da essi, quanto dalli loro successori, se ne posi aver notizia per schivare tutti gli errori, che si potrebbero doppo commettere, se detti luoghi si rasegnassero, e per mercede di detto rogito, e nota non possino pigliare, ne farsi pagare più dell'infrascritte somme, cioè.

Per un luogo sino a tre inclusive due giulj.
Per tre luoghi sino a sei inclusive tre giulj.

Per

Per sei luoghi fino a dieci inclusive cinque giulj.
Per dieci luoghi fino a venti inclusivè otto giulj.
Per venti luoghi fino a qualsivoglia somma, e quantità un Scudo solamente, e non più.

E la medesima Tassa si osservi nelle cassazioni, ed annullazioni di detti Oblighi, di Vincoli, Hipotheche, Cassazioni di Molti plichi, nelle Cassazioni delle riserve de' frutti, nelle Cassazioni de fideicommissi per causa di Legitima, o Trebellianica, da farsi sempre di consenso espresso di tutti quelli, che averanno interesse, o d' Ordine, e Mandato di Giudice competente con l'Exequatur di Monsignor Tesoriere Generale pro tempore.

Si prohibisce però alli Segretarj, e Prosegretarj, che non possino essiggere cosa alcuna per annotazione di essecuzione, che con Mandati de' Giudici, ed Exequatur di Monsignor Tesoriere, o con Mandati di Monsignor Tesoriere si facesse sopra de' luoghi de' Monti, nè per apposizione di nihil transeat, Inhibizioni, o Sequestri, ne per la Cassazione de' medesimi se saranno temporanei, e limitati, e se li luoghi de' Monti si venderanno, o trasferiranno doppo spirato il tempo prefisso nelli sudetti nihil transeat, o Sequestri, ed Inhibizoni.

E si dichiara ancora, che li nihil transeat, Sequestri, ed Inhibizioni, le quali si concedono senza Citazione di parte, se in essi non sarà specificato da Monsignor Tesoriere il tempo, si intendano doversi osservare per un Mese solamente, e spirato detto Mese non doveranno attendersi.

Si concede alli detti Segretarj, che per l'apposizione delle riserve de'frutti da farsi à favore di qualsivoglia persona, tanto perpetue, quanto ad tempus, possano essigere a ragione di un giulio per luogo, eccettuato però quando li Reservatarj fossero semplicemente Tutori, Curatori, Esecutori Testamentarj, o Amministratori di maniera, che la riserva non resti a proprio commodo delli Riservatarj, nel qual caso doverà considerarsi, come semplice vincolo.

Si dichiara però per quello riguarda la detta Riserva de' frutti, che quando questa segue in vigore di Testamento, o di contratto unitamente, nell' atto della traslazione, o rassegna, in questo caso non possano prendere cosa alcuna di più dell'emolumento dovuto per la traslazione, o rassegna.

CAP. XI.

Che le Tasse dette non possano alterarsi.

SI dichiara espressamente, che le sudette Tasse non si possino alterare, ne moltiplicare in maniera alcuna, ma s' intendino sempre inclusivamente in tutti li casi sudetti nel modo, che si è espreso, ed ordinato nelli Capitoli precedenti, ne possino moltiplicarsi li Conti nella medema specie de' Monti, ancorchè le Cassazioni si facessero di vincoli.

CAP. XII.

Produzione fede restituzione, e recognizione di Scritture, e loro Emolumento.

EPer provedere anco, che li Montisti di detti Monti non siano gravati, così nella produzione, e restituzione di Scritture, e Cedule di sopravivenze, che appreso detti Segretarj si producono, come nelle recognizioni di dette Scritture, o Feudi di Procure, o Bollettini, che danno con attestare, che uno sia Procuratore, ed altre cose simili, si è stabilito, e fatta l'infrascritta Tasa, da osservarsi inviolabilmente dalli Segretarj, e Prosegretarj di tutti li sudetti Monti.

E prima per produzione de' Testamenti, Codicilli Fideicommissi, Cedole Bancharie, Cedole di sopravivenze, Mandati di Procura, Mandati, ed Ordini di Giudici, o qualsivoglia altre Scritture di qualsivoglia sorte, non possino li detti Segretarj, e Prosegretarj pigliare, e riscuotere cosa alcuna.

Per la restituzione di ciascheduna di dette Scritture con lasciarne copia collazionata, non essendo la copia della Scritura eccessiva, di modo che non passi due carte, possino li medesimi Segretarj, e Prosegretarj per detta copia riscuotere due giulj, ed essendo la Scrittura da due carte in sù, possino pigliare, e riscuotere li detti due giulj, ed un grosso solamente, e non più per ciascheduna di quelle carte, che eccederà il numero di due, e le facciate devono essere secondo la Tassa, e forma stabilita dalla san. mem. di Paolo V. nella Riforma de' Tribunali nel §. 20. tit. de Registris, & extractibus, & exemplis, seu copiis.

Per ciascheduna sede di Procura, o Ordine, o altra attestazione per pagar frutti, o che alcuno sia Erede, e cose simili un giulio, ed essendo la Scrittura più di due carte possino pigliare, e riscuotere un grosso per carta solamente, e non più, come si è detto di sopra.

Per recognizione de' Testamenti, Procure Cedole di sopravivenze, ed altre Scritture di qualunque sorte, ancorchè fossero più Testimonj a riconoscerle, un un giulio per ciaschedun pezzo solamente.

Avvertano però, che se saranno Scritture prodotte in una produzione sola, e per l'istessa causa, non possino riscuotere per detta ricognizione più di due giulj ancorchè le Scritture fossero più, e diversi pezzi, e si riconoscessero da più Testimonj.

CAP. XIII.

Avvertimenti a' Segretarj nell' ammettere le rassegne in genere, ed in specie di Donne, e minori.

DI più per rimediare alle liti, e collusioni, che per li tempi passati sono ben spesso accadute per colpa, e negligenza d'alcuni Secretarj, che hanno ammesse le resegne de' Monti senza veder le Patenti, e senza aggiustare, ed accomodare li Registri, e Scritture, ed attendere, e considerare se li luoghi si potevano rassegnare, o no; si ordina, e commanda espressamente, che per l'avvenire tutti li Segretarj, e Prosegretarj sudetti nell'atto delle rassegne da farsi siano tenuti, ed obligati, prima di accettare le rassegne, farsi mostrare, e vedere le Patenti spedite, per le quali costi, ed apparisca il Credito di quel tale, che vorrà rassegnare, ed avvertire con diligenza, che li luoghi de' Monti da vendersi, e rassegnarsi in qualunque modo si possino rassegnare liberamente, e li rassegnanti, o siano Principali, o Procuratori abbiano tutti li requisiti necessarj, ed essendo li luoghi reservati alla disposizione d' alcuno, overo obbligati per qualche evizione, o per dote, o per altro, o soggetti a vincoli, o Fideicommissi, o in qualsivoglia altro modo affetti, non possino li detti Segretarj, e Prosegretarj ammettere, ricevere, o rogarsi di dette rassegne in conto, modo, o maniera alcuna sotto qualsivoglia prereSto, colore, e causa, se prima non averanno il contenso del Reservatario di detta disposizione, essendo li luoghi riservati alla disposizione d' alcuno, e nel resto se non averanno il consenso di tutte le Parti interessate in qualunque modo, overo Mandato, ed Ordine sufficiente di Giudice competente, con l'Exequatur di Monsig. Tesoriere, overo con Mandato del medemo Monsig. Tesoriere.

Ne possino li Segretarj, e Prosegretarj ammettere rassegna libera di luoghi soggetti alla clausula dummodo possessio &c. o altro vincolo, che avessero senza Mandato di Monsignor Tesoriere, o di altro Giudice competente con l'Exequatur del medemo Monsignor Tesoriere.

Si ordina ancora espressamente a' Segretarj, e Prosegretarj, che non possano da se stessi ammettere, o ricevere rassegne, o attergazioni di luoghi de' Monti, spettanti a Donne, o Minori, se non per quei luoghi de' Monti, che le Donne, o Minori avessero comprati con loro propri denari, costandone dalli Rogiti delle Rasgne fatte a loro favore, ma per altri luoghi de' Monti, che avessero le Donne, o Minori, non possano ammettere loro rassegna, ne disposizione alcuna, se non con legitimo mandato di Procura fatto con le solennità necessarie, overo con Mandato di Monsignor Tesoriere, o d'altri Giudici Ordinarj con l' Exequatur del medemo Monsignor Tesoriere.

CAP. XIV.

Diligenze da offervarsi da Segretarj nelle rassegne Estrazioni, ed Estinzioni de' Monti.

IN ciascheduno di detti casi vendendosi tutti li luoghi contenuti nelle Patenti da rassegnarsi come sopra li detti Segretarj, e Prosegretarj debbano tenerle appreso di loro, e custodirle in una filza, quale si ordina, e commanda, che per detto effetto debbano continuamente tenere, e non rassegnando tutti i luoghi, debbano notare a tergo delle medeme Patenti, o in piedi di esse il numero delli luoghi rassegnati, con il giorno della rassegna, per evitare tutti gli errori, che nelle susseguenti rassegne si potrebbero commettere, detta no-

ta si facci anco nel Broliardo, e nel libro del Registro in margine della Patente, li luoghi della quale si rassegnaranno con fare anco menzione delli Consensi, Ordini, e Mandati sudetti, caso che v'intervenghino, tutte le sudette diligenze siano anco tenuti di fare, ed esseguire li Secretarj nell'Estrazioni, & estinzioni de' luoghi de' Monti, a finchè in tutti li casi le cose vadino, e passino per li suoi ordini, e nel modo che devono.

CAP. XV.

Tassa per le Rassegne.

NElle vendite de' Monti di qualsivoglia sorte tanto Camerali, quanto Baronali, Communità, e Religione, ed altri Monti di Roma, sì vacabili, come non vacabili, eccettuati il Monte Fede, ed il Monte Novennale, li Segretarj, e Prosegretarj esigano a ragione di giulj nove per ciaschedun luogo, che si rassegna, o vende, cioè.

Due giulj per sua rata.
Un giulio per l'Archiconfraternità de' Carcerati.
Un giulio per il Computista del Monte.
Due giulj dell'Abbondanza.
Il giulio del Regentato.
Il giulio del Collegio.
Ed il giulio detto de' Sensali.

Ed in oltre li segretarj possino essigere un giulio per la carta, laccio, cera, e cassetta per ciaschedua Patente, e non per ciaschedun luogo.

In oltre possano esigere un'altro giulio per ciaschedua Patente in caso che vi sia alcun vincolo.

Nelle Rassegne del Monte Fede.

Detti Segretarj potranno essigere giulj dodeci per ciaschedun luogo.

E sono giulj quattro per sua rata con li pesi del Computista, ed altri.
Un giulio per la Pietà de' Carcerati.
Due giulj dell'Abbondanza come sopra.
Quattro giulj detti della Mensa di Pollicastro.
Ed il giulio detto de' Sensali.

E più potranno essigere due giulj per ciaschedua Patente vincolata, ed uno per ciaschedua Patente libera come sopra.

Nelle Rassegne del Monte Novennale.

Potranno essigere alla ragione di giulj dieci per ciaschedun luogo, cioè.

Giulj tre, e mezzo per sua rata.
Il giulio del Computista.
Li due giulj dell'Abbondanza.
Il giulio de' Sensali.
Il giulio della Pietà de' Carcerati.
Mezzo giulio per il Collegio.
Un giulio del Regentato.

E più potranno esigere due giulj per ciaschedua Patente vincolata, ed uno per ciaschedua Patente libera come sopra, ne possano essigere cosa alcuna di vantaggio, oltre le sudette Tasse per causa di eccessività di scrittura, o perchè li vincoli siano molti, o per qualsivoglia altro pretesto.

Nelle rassegne, o vendite, translazioni, che si fanno in sodisfazione di Debiti, Legati, Doti, in caso di retrocessione, deliberazione, o altri contratti, ne' quali non è intervenuta opera di Sensale, non deve essigersi la Gabella del giulio de' Sensali.

CAP. XVI.

Dichiarazione della sudetta Tassa.

SI dichiara, che nelle translazioni, che si fanno dal Padre nelli figliuoli in virtù di donazione, per causa di dote, e per qualsivoglia titolo singolare, ancorchè per contratto inter vivos non possino li Segretarj essigere secondo la Tassa del Capitolo precedente, ma solamente alla ragione, che si è detto de Patre in filium nel cap. 2. con le dichiarazioni ivi espresse.

Di più in ordine alla dote, si dichiara, che venendo il caso della rinovazione de' Monti dotali da farsi a favore della Moglie per la morte del Marito, in tal caso, se li luoghi de' Monti erano stati assegnati al Marito per fondo dotale, la Donna non debba pagare se non alla ragione di cassazione di vincoli, e secondo la tassa espressa nel cap. 10. ed all'incontro se la dote data sarà stata stimata, li Segretarj potranno essigere intieramente alla ragione detta di sopra nel capit. antecedente al §. fin. dove si parla delle rassegne nelle quali si eccettua solamente il giulio del Sensale.

Così ancora si dichiara, che facendosi divisione tra fratelli de' luoghi de Monti Ereditarj dal Padre, doppo seguita la rinuovatione della Patente dal Padre nelli medesimi, li Segretarj non possano essigere emolumento alcuno.

Ma se per contratto tra medesimi fratelli da uno di essi si facesse assegnazione all' altro di porzione maggiore di quella che gli fosse pervenuta per Eredità, in questo caso solamente per quella rata, che si assegna di più della portione ereditaria possano esigere intieramente, cioè alla ragione, che si è detto di sopra nel cap. antecedente, dove si parla delle rassegne, senza l'intervento del Sensale, e per la porzione ereditaria possano solamente esigere a ragione di cessationi di vincolo, e secondo la Tassa stabilita nel capitolo 10.

CAP. XVII.

Ordini circa li Duplicati delle Patenti, e circa la restituzione del prezzo nell'Estrazione.

OCcorrendo, che alcun Montista tanto de' Monti vacabili, quanto non vacabili avesse perduto, e smarrito le sue Patenti, e per averle appresso di sè ne volesse un duplicato, overo volesse rassegnare li suoi luoghi, o pure, perchè gli fossero stati estratti, volesse il prezzo di essi si ordina, e commanda che trovandosi detto Montista essere creditore nelli libri del Registro, e liste del Monte, li luoghi del quale, o vorrà resegnare, o saranno stati estratti, o per li quali farà istanza del duplicato, se gli debba (cioè volendo lui il duplicato) dare, e spedire per extensum, e nel modo, e forma che si ritrovaranno le Patenti registrate nel libro del Registro, con la sottoscrizione di Monsign. Tesoriere, e del Segretario, e fare in principio delle Patenti in littere majuscole; Duplicatum expeditum die tali, & in detto caso, avendo il sudetto Montista venduto prima alcuno de' luoghi contenuti nelle Patenti, il Duplicato delle quali si domandarà, overo essendo alcuno di detti luoghi stato estratto, debbano li detti Segretarj, e Prosegretarj farne menzione in piedi, o a tergo di dette Patenti Duplicate, che daranno per poterne aver sempre notitia, e schivare tutti gli errori, che doppo potrebbero succedere, e volendo il detto Montista rassegnare, se gli debba ammettere la rassegna nel modo però, e con attendere tutte le circostanze espresse di sopra, ed essendo estratto, se gli faccia consegnare il prezzo delli luoghi estratti, secondo l'estrazioni seguite, e le qualità delli luoghi estratti, cioè essendo liberi liberamente, e dovendosi reinvestire per investire nel modo, e forma, e con le condizioni espresse nelle dette Patenti, e loro registro, e non altrimente, dando però prima in ciaschedun di detti casi l'istesso Montista, o Montisti in conformità, e secondo la forma della Constituzione di Clemente Ottavo, sicurtà idonea di pagare, e restituire il prezzo delli luoghi da rassegnarsi, o espressi in detto Duplicato, e da consegnarseli respettivamente se sarà estratto ad ogni Mandato, o Ordine, etiam extrajudiciale di Monsign. Tesoriere, o di altro Giudice Competente, e tal sicurtà doverà darsi per gl'atti di Giudice competente, con spedirne doppo detta sigurtà, Mandato dell' istesso Giudice, con l'Exequatur di Monsignor Tesoriere, overo detta sicurtà doverà darsi per gli atti de' Segretarii di Camera, e con spedirne Mandato del medemo Monsignor Tesoriere.

CAP. XVIII.

Emolumenti per detti Duplicati.

EQuanto alli Emolumenti di detti Duplicati, si dichiara, ordina, e commanda, che non possino li Segretarj, e Prosegretarj sudetti riscuotere, ne pigliare più di due giulj, oltre il giulio della carta, e cassetta per qualsivoglia Patente spedita per Duplicato di tutto punto, ancorchè contenghi qualsivoglia quantità, e numero de' luoghi, e la scrittura, o per condizione, o vincoli, o altro sia eccessivissima, ed in detto caso anco siano tenuti, ed obligati li detti

Segretarj, e Profegretarj descrivere, e notare in margine del Regiſtro delle Patenti, il cui Duplicato ſpediranno, che è ſtato ſpedito il Duplicato, o vero li luoghi contenuti nella Patente regiſtrata, ſono ſtati raſsegnati, o eſſendo eſtratti, che il loro prezzo è ſtato conſegnato non oſtante, che non ſiano ſtate reſtituite le patenti originali, e che il tutto è ſtato fatto con Mandato, come ſopra, acciochè delle coſe ſudette tanto eſſi quanto li ſuoi ſucceſſori nel loro Carico ne poſſino aver ſempre notizia.

C A P. XIX.

Ordini da oſſervarſi nelle Eſtrazioni o Eſtinzioni de' Monti, e Taſſe ne ſudetti caſi.

E Per provedere anco, che l'eſtrazioni, che ſi fanno d'alcuni Monti, vadino, e paſſino con ogni ſincerità, e fedeltà, e per dargli qualche ſeſto, e forma, acciochè neſſuno ſia aggravato in quelle, ſi ſtatuiſce, ordina, e commanda, che per l'avvenire l'eſtrazioni, che ſi averanno da fare ſi faccino ſempre, come ſi coſtuma al preſente, d'ordine, ed alla preſenza di Monſign. Teſoriere Generale pro tempore, e che li ſacchetti de' bollettini, dove ſono deſcritti li nomi delli Montiſti reſtino, e ſi laſcino ſempre in potere di Monſignor Teſoriere, e di chi lui ordinarà ſigillati con il ſuo ſigillo, fatto che ſarà una volta il ſachetto, o Buſſolo di detti bollettini, non ſi poſſino variare, ne rinuovare, ſino che non ſaranno finiti di eſtrahere tutti li Montiſti imboſſolati, e in caſo d'eſtrazioni avvertino li Segretarj per fuggire le confuſioni, ed errori, che li Montiſti eſtratti ſijno in quel tempo creditori del Monte, e non abbino venduto prima, e che l'eſtrazioni ſi ſtampino, publichino, ed affighino, al più lungo tre giorni doppo la ſottoſcrizione, che ſi farà dal detto Monſignor Teſoriere Generale, con darde una al Computiſta, acciò poſſa accommodare le liſte, e quello che è tenuto per ragione del ſuo Offizio, e tenerſene appreſſo di loro trè, o quattro, e quelle cuſtodire in filza con l'altre ſcritture per per poterne ſempre dar conto; Ed oltre alle diligenze ſudette, quanto alli luoghi vincolati eſtrati, oſſervino puntualmente tutte le condizioni, e dichiarazioni appoſte, ed eſpreſſe nelle Patenti, ed avvertino di non dare per sè ſteſſi ordine libero per la conſegna del prezzo di eſſi in conto, o maniera alcuna, ma eſſendo vincolati li Monti, doveranno eſprimere diſtintamente tutti li vincoli, a' quali ſoggiaciono, e tenghino un Brogliardo, o libro cartolato, nel qual notino, e regiſtrino per extenſum le quietanze; e ceſſioni, che faranno li Montiſti, ſecondo il ſolito, e per la detta quietanza, e ceſſione, e per bollettino, o ordine, o fede che daranno, non poſſino ſcuotere, ne pigliare più d'un giulio per qualſivoglia luogo eſtratto, e ſe il luogo eſtratto non ſarà intiero doverà pagarſi la rata del giulio alla detta proportione di un giulio per luogo, e queſta del Montiſta, che farà la quietanza, e ceſſione, ed eſſendo l'ordine de' Monti vincolati, ſi concede ancora che poſſino prendere un giulio per il vincolo, per ogni ordine, e non più, benchè l'ordine conteneſſe quantità de' Monti, e diverſi vincoli, e la ſcrittura foſſe eccesſiva, e longhiſſima.

Si dichiara, che ſe foſſe ſeguita la morte del Montiſta prima dell'eſtrazione, o eſtinzione, e non foſſe fatta la traslazione in perſona dell'Erede, o Legatario, non doverà darſi detto ordine, ſe prima non ſarà pagato l'emolumento della traslazione, ma ſeguendo la morte doppo l'eſtrazione, o eſtinzione non poſſino prendere emolumento alcuno per cauſa di detta traslatione.

C A P. XX.

Che non ſi prenda coſa alcuna da quelli, che vorranno eſtrahere o faranno ammeſſi a qualche Monte.

ORdinandoſi nel reſto eſpreſſamente alli Segretarj, e Profegretarj ſudetti, che per l'avvenire non poſſino ricevere, riſcuotere, nè pigliare, o domandar mercede, o mancia, regalo, o recognizione di ſorte veruna dalle parti, che vorranno eſtrahere, o ſiano Particolari, o Communità, o altre perſone di qualſivoglia ſtato, grado, o condizione, ne meno da quelli, che ſaranno ammeſſi per l'avvenire in qualche Mente, ne per recognizione, ne per regiſtratura de' Mandati, o per il fare di detti bollettini, o buſſola, ne per cauſa di uſura di ſcritture, ne ſotto in altri qualſivoglia caſi, non oſtante tutti gli abuſi, e frivole uſanze, e conſuetudini fin' hora introdotte, e tutte le altre coſe, che faceſſero in qualunque modo in contrario.

C A P. XXI.

Speditione delle Parenti, e diligenza delli Segretarj.

IN oltre a fin, che li Montiſti, ed altri ſiano ſpediti quanto prima, ſi ſtatuiſce, commanda, ed ordina, che li detti Segretarj, e Profegretarj debbano ſpedire in tutto punto le Patenti de' Monti, che ſi raſegnaranno, e trasferiranno tra quindeci giorni doppo le raſegne, o traslazioni, e ſi eſortano ad eſſere ſolleciti, diligenti, e di laſciarſi trovare a caſa, poichè oltre le pene, che s'eprimeranno da baſſo ſi puniranno rigoroſamente, o privaranno ad arbitrio di Monſignor Teſoriere Generale pro tempore delle Segretarie, Offizj ſudetti.

C A P. XXII.

Che li Segretarj non poſſino acquiſtare Monti delle loro Segretarie, & ordini circa li luoghi de Monti Vencolati.

ECono ſcendoſi chiaramente, che potendo li Segretarj de Monti vacabili comprar luoghi de' Monti ſottopoſti alla Segretaria, che hanno, o eſſercitano in teſta d'altri, a loro diſpoſizione poſſono anco in caſo d'infermità, o di morte de' Titolari detti luoghi a loro poſta, e ſenza ſervare la forma della detta Conſtituzione di Clemente VIII. variarli, e trasferirli d'uno in un'altro, ed accommodare le raſſegne, o translazioni avanti la malatia di qualche tempo a guſto loro; Però per rimediare a queſto ſi ordina, e commanda, che, per l'avvenire li Segretarj, e Profegretarj di detti Monti vacabili, non poſſino avere, tenere, ne comprare luoghi de' Monti vacabili, ne in teſta proptia, ne di altri, etiam che foſſero figlioli, o Parenti, o anco eſtranei, o in altro modo direttamente o indirettamente a loro diſpoſizione, o aver intereſſe, ancorchè occulto in detti luoghi in conto, ne in maniera alcuna, ſotto pena della perdita dell'iſteſſi luoghi, che compraranno, e della privazione di dette Segretarie, da applicarſi il prezzo delli ſudetti luoghi alla Reverenda Camera Apoſtolica, ed un quarto all' Accuſatore, ed altre pene più gravi, e corporali, ad arbitrio di Monſignor Teſoriere pro tempore.

Ed in ordine alli Monti non vacabili, ſi commanda, ed ordina a' medeſimi Segretarj, che non poſſino comprar luoghi de' Monti, ne liberi, ne vincolati della Segretaria, che godano, ed eſſercitano, o goderanno, ed eſſercitaranno, ne in perſona propria, ne di altri, nè meno per la commodità de' frutti, e contravenendo, li Monti reſtino acquiſtati per un quarto all'Accuſatore, e per il reſto alle Rever. Camera, e volendo comprar luoghi de' Monti vincolati dell'altre Segretarie non amminiſtrate da loro non poſſino farlo ſenza licenza in ſcriptis di Monſignor Teſoriere.

C A P. XXIII.

Che non poſſino li Segretarj far Senſarie.

SI prohibiſce, e commanda eſpreſſamente, che per l'avvenire li Segretarj, e Profegretarj di detti Monti non poſſino, ne per ſe ſteſſi, ne per mezzo de' loro Miniſtri, ſervitori, o altra interpoſta perſona ingerirſi, ne intrometterſi direttamente, ne indirettamente nelle Vendite, compre, e trattati de' luoghi de' Monti, etiam non ſottopoſti, ne ſogetti alla loro Segretaria, ed ingerendoviſi forſe ſotto nome di parentela, o preteſto d'amicizia, o in qualſivoglia altro modo non poſſino pigliare, riſcuotere, o farſi pagare ſenſaria di ſorte alcuna, ne meno fare a mezzo, o altra partecipazione con ſenſali, a' quali parimente ſi prohibiſce il far a parte, o intenderſi in altro modo con detti Segretarj, e Profegretarj, ſotto pena quanto alli detti Segretarj, e Profegretarj di ducento ſcudi per la prima volta d'applicarſi, come ſi dirà più baſſo, e di ſcudi trecento, e privazione delle Segretarie per la ſeconda volta, ed altre pene più gravi ad arbitrio di Monſignor Teſoriere Generale pro tempore, e quanto alli Senſali, ed altri, che faceſſero a parte, o s'intendeſſero con detti Segretarj, o Profegretarj ſotto pena di vinticinque ſcudi, e di trè tratti di corda da darſegli in publico, per la prima volta, e di cento ſcudi, e l'eſilio per dieci anni da Roma per la ſeconda volta, ed altre pene maggiori, etiam corporali ad arbitrio come ſopra.

CAP.

C A P. XXIV.

Che li Segretarj, e Computiſti nõ poſſino tenere Soſtituti ſenza licẽza.

ED a fine, che le Segretarie, e Computiſtarie di tutti li detti Monti ſiano eſercitate, e maneggiate come ſi conviene, e con ogni diligenza, integrità, e fedeltà dalli proprj Segretarj, Computiſti, o altre perſone intelligenti, e prattiche; D'ordine eſpreſſo di Noſtro Signore ſi prohibiſce, ed eſpreſſamente, ordina, e comanda, che per l'avvenire li Segretarj, e Computiſti di ciaſcheduno di detti Monti non poſſino ſuſtituire, ne deputare, o ſurrogare in luogo loro alcuno ſenz' eſpreſſa licenza da ottenerſi in ſcriptis, eſpedirſi gratis da Monſignor Teſoriere Generale pro tempore ſotto pena della perdita di dette Segretarie, e Computiſtarie da incorrerſi ipſo facto, e ſenza decreto, o atto alcuno giudiziale, o eſtragiudiziale, ancorchè gli foſſero ſtate conceſſe da Noſtro Signore, o dalla Santa Sede Apoſtolica, ed a vita, etiam per titolo oneroſo, o in qualunque altro modo.

C A P. XXV.

Che ſiano incompatibili l'Offici delle Depoſitarie, e Cõputiſtarie.

EPerchè la Depoſitaria, Segretaria, e Computiſteria d'un iſteſſo Monte ſon Offici incompatibili, e come tali, acciò le coſe vadino con ogni buon ordine, devono eſercitarſi, ed ottenerſi da perſone differenti, però ſi rinuovano tutti i Decreti, e proviſioni altre volte fatte in qualunque modo circa il ſudetto particolare, e ſi dichiara, e decreta, che li medeſimi offici, come incompatibili non ſi poſſino per l'avvenire ottenere, ed eſercitare da un'iſteſſa perſona, ne per ſe, ne per altri, o in alcun altro modo.

C A P. XXVI.

Ordini intorno a Sequeſtri, Inhibizioni, ed altre Proviſioni

EPer provedere, che li Segretarj di detti Monti per l'avvenire abbino notitia, e reſtino informati delli Sequeſtri, ed Inhibizioni, che dalli Creditori, o altri intereſſati ſi ſogliono ben ſpeſo fare ſopra li Monti; ſi ſtatuiſce, ordina, e commanda, che li ſequeſtri, inhibizioni, ed altre proviſioni ſudette, che alla giornata doveranno eſeguirſi ſopra de' Monti, oltre la ſottoſcrizione del Giudice, che li concederà, debbano anco eſſere ſottoſcritti da Monſign. Teſoriere Generale pro tempore da concederſi, e farſi quanto a detta ſottoſcrizione gratis, e ſenza pagamento di ſorte alcuna, ed in detti ſequeſtri, inhibizioni, ed altre coſe ſudette ſi debba anco far mentione, che ſi rilaſſano, e fanno ſopra tanti luoghi del tal Monte, ſpettanti al tale, e l'eſecuzione di eſſi debba farſi in mano delli Segretarj, e Profegretarj perſonaliter, e non domi dimiſſa copia, per evitare tutti l'inconvenienti, che mentre ſi eſeguiſſero altrimente; potrebbero occorrere, ed eſſeguendoſi li ſequeſtri, inhibizioni, ed altre proviſioni ſudette, ſenza la detta ſottoſcrizione di Monſign. Teſoriere Generale, come ſopra, e ſenza oppreſſione de' luoghi de' Monti, che ſi vogliono ſequeſtrare, o ſopra li quali ſi fanno l'inhibizioni, e proviſioni predette, & anco Domi dimiſſa copia, come s'è detto in tutti li caſi, ed in ciaſcheduno di eſſi li medemi ſequeſtri, inhibizioni, e proviſioni, quanto alli detti Monti, e loro luoghi, ſiano, e s'intendino, ſi come con le preſenti. Si dichiarano nulle, ed invalide, e di niun valore, e non aſtringhino, ne ſforzino in coſa alcuna li detti Segretarj, e Profegretarj, ne ſiano tenuti ad obedirli, e metterli in eſſecuzione, e per quelli non poſſino, o debbano eſſer moleſtati, o convenuti.

Avvertendoſi, che per dette appoſizioni di nihil tranſeat, inhibizioni, o ſequeſtri non ſi pretenda da Segretarj coſa alcuna, come s'è detto ſopra nel Cap. X.

C A P. XXVII.

Ordini per li Viatici.

DOvendo li Segretarj, e Profegretarj andare, o mandarſi fuori delle loro Segretarie a prender conſenſi di raſſegne, di obligbi, caſſazione, o altro, che poteſſe occorrere per ſervizio de' Montiſti, non poſſano eſſigere ſotto preteſto di Viatico piu di giulj tre per ciaſcheduna volta, che vanno a caſa di particolari, ancorchè detti conſenſi doveſſero preſtarſi, e comprendere piu qualità, e ſpecie de' Monti.

C A P. XXVIII.

Che ſi ponga nelle Translazioni, e raſſegne il nome proprio, e cognome del Montiſta, il nome del Padre, e Patria del medemo.

IN oltre per evitare qualſiſia confuſione, ed errore, ſi ordina, che nelle Translazioni da farſi tanto per occaſione di ſucceſſione, come anche per raſſegna, debbano li Segretarj porre nelle Patenti, oltre il proprio nome, e cognome del Montiſta il nome del Padre della Patria del medeſimo.

C A P. XXIX.

Che non ſi ammettano raſſegne pro perſona nominanda.

SI prohibiſce eſpreſſamente a Segretarj, e Profegretarj l'ammettere raſſegne pro perſona nominanda, o incerta, ma debbano eſprimerſi nelle dette raſſegne le Perſone certe de' Compratori.

C A P. XXX.

Si prohibiſce a Segretarj l'eſſigenza de loro Emolumẽti di propria auttorita, ma che poſſino far ſequeſtri.

EVenendo il caſo, che qualche Montiſta foſſe moroſo nel prendere le ſpedizioni, e per conſequenza nel pagare le Taſſe da loro dovute, ne' caſi ſopra eſpreſſi, non poſſino li Segretarj, o Profegretarj eſigerle di propria auttorità dalli Banchi nelli frutti de' Monti, ma ſolamente poſſino fare ſequeſtri.

C A P. XXXI.

Che devono ritenere un libro dove ſi notino diſtintamente li Emolumẽti, che riceveranno, e che ſiano obligati di farne ricevuta a chi la chiederà.

SI ordina, e comanda, che tutti li Segretarj, e Profegretarj de' Monti vacabili, e non vacabili, ſiano tenuti, ed obligati di ritenere un libro, dove diſtintamente notino giorno per giorno tutti gl'emolumenti, che riceveranno, ancorchè ſia per occaſione di fede, d'ordine de' frutti, di Viatico, o altra qualſivoglia cauſa, con individuare la perſona dalla quale ricevono l'emolumento, la cauſa, per la quale eſigono, la quantità de' Monti, e la qualità riſpetto alle Translazioni della perſona, nella quale ſi fa la traslazione, cioè ſe ſia deſcendente, aſcendente, tranſverſale, o eſtraneo, e riſpetto alle fedi il numero delle medeſime, e ſe la perſona ſia Montiſta, o altro non Montiſta, ſotto pena di ſcudi cinquanta per qualſiſia partita omeſſa da applicarſi alla Rev. Camera, e la quarta parte all'Accuſatore, ancorchè foſſe l'intereſſato, ed altre pene ad arbitrio di Monſign. Teſoriere.

In oltre, che ſiano obligati di far le ricevute a ciaſcheduno, che le ricercarà delle ſomme, che eſigeranno.

C A P. XXXII.

Diligenza da farſi da Cõputiſti.

QUanto poi a quello, che tocca alli Computiſti, s'ordina, e comanda, che debbano eſſercitare il loro offizio, e carico con ogni diligenza, fedeltà, & integrità, e far le liſte, e portarle a Monſign. Teſoriere Generale pro tempore a tempi debiti, e ſecondo la forma dell'Editto publicato d'ordine della ſudetta Congregazione de' Monti ſotto la data delli 31. Ottobre dell'anno 1609. quale quanto al ſudetto particolare ſi innova in tutto, e per tutto, e nel far dette liſte avvertino di levare di liſta, quelli, che nel precedente bimeſtre averanno venduto, o raſſegnato e mettervi li Compratori, o altri, che doveranno, conforme la nota, che ſe gli darà ſottoſcritta dalli Segretarj, e Profegretarj, ſecondo il ſolito, qual nota doveranno eſeguire puntualmente ſotto pena di eſſer tenuti del proprio a tutti gli errori, e danni, che per loro difetto, e mancamento poteſſero ſuccedere, & in oltre debbano anco tener un libro, cartolato, e diſtinto per Alfabeto, nel quale ſia deſcritto il nome di ciaſcheduno Montiſta, e di più ſiano obligati di tener un libro maeſtro, nel quale ogni uno vi abbia la ſua partita, acciò vendendoſi ſi dia debito al debitore, e comprando Credito al Compratore, e così le ſcritture vadino raguagliatamente per evitare tutti li diſordini, che potrebbero occorrere, tenendoſi le ſcritture confuſe, e quelli, che fin ora non aveſſero fatto detti libri, debbano fra un meſe proſſimo dalla publicazione di queſta averlo fatto per poterlo moſtrare, a chi verrà ordinato ſotto pena di privazione, ed altre arbitrarie, ed in caſo di raſſegne, o vacanze di dette Computiſtarie, li detti libri, e ſcritture ſi debbano conſegnare a ſucceſſori, ed in caſo d'eſtinzioni de' Monti debbano laſciarſi in Segretaria de' Monti.

C A P. XXXIII.

Si Confermano tutte le altri Proviſioni

NEl reſto in conformità di quello è ſtato anco decretato, riſoluto, e ſtabilito dalla detta Congregazione d'ordine eſpreſſo di Noſtro Signore, come ſopra ſi confermano, e rinuovano, con averle per eſpreſſe, ed inſerte di parola in parola la detta Conſtituzione di Papa Clemente VIII. Paolo V. e tutte l'altre

l'altre Constituzioni, Provisioni, e Decreti fatti in qualsivoglia tempo, e sotto qualsivoglia forma di parole, circa le Rassegne de' Monti, tanto vacabili, quanto non vacabili, e le diligenze, e modi, che si devono tenere, e servare, e con le quali si devono governare li Segretarj, Prosegretarj, ed altri sudetti, in quanto però non siano contrarie, ne ripugnino alli presenti Ordini, Provisioni, e Tasse espresse di sopra, come si è detto, & in quello, che forse ripugnassero, o potessero contrariare, si revocano, annullano, e cassano in tutto, e per tutto.

CAP. XXXIV.

Che la presente Tassa si osservi da tutti li Segretarj, e Computisti, de' Monti di Roma, e pene contro li trasgressori.

SI Ordina, e Commanda a tutti li Segretarj, e Prosegretarii, Computisti, e Procomputisti de' Monti Camerali, Communità, Religione, Baronali, ed altri Monti di Roma, tanto vacabili, quanto non vacabili, che debbano inviolabilmente osservare la Tassa, ed Ordini, che di sopra si sono stabiliti; Dichiarandosi, che quelli Segretarii, Prosegretarii, Computisti, e Procomputisti di detti Monti, che in qualsivoglia modo contraveranno, o contrafaranno, e non osservaranno le sudette Provisioni, Decreti, ed Ordini, nelli quali non è espressa alcuna pena certa, oltre la restituzione delli denari presi malamente, ed indebitamente, e tutti li danni, spese, ed interessi, che saranno tenuti, & obligati di rifare, e restituire a tutti quelli, che in qualunque modo patissero per loro causa, e difetto incorreranno anco per la prima volta nella pena di ducento Scudi, e per la seconda di quatrocento da applicarsi per due Terzi alla Reverenda Camera Apostolica, e per un altro Terzo alla Parte, che rivelarà, e darà notizia d'alcuno, che contravenghi, che sarà tenuto, se così vorrà, segretissimo, e della privazione anche delli Officii delle Segretarie, e Computisterie, che avessero, e possedessero, etiam che l'avessero per concessione Apostolica, ed in vita, e per titolo oneroso, ed in qualsivoglia altro modo, ed altre pene, etiam corporali, secondo la qualità de' delitti ad arbitrio di Monsignor Tesoriere Generale pro tempore, e li Segretarj, e Computisti Principali saranno tenuti per li loro Giovani, e Ministri, e per li Prosegretarj, e Computi, che con detta licenza eleggessero, e deputassero a tutte le pene sudette, nel modo, che si è espresso di sopra.

CAP. XXXV.

Mercede de' Sensali de' Monti.

CIrca poi alli Sensali di detti Monti vacabili, e non vacabili, per rimediare ad ogni abuso, che potesse esser introdotto, si prohibisce espressamente alli medemi Sensali, ed altri, che interveranno, e s'ingeriranno in qualunque modo, in compre, o vendite de' Monti, e riscuoteranno la Sensaria; Che per l'avvenire non possino sotto qualsivoglia pretesto, colore, e causa, etiam il Donativo, mancia, o remunerazione di fatiche, o altra cosa pigliare, avere, ne riscuotere, se non trè giulii per Luogo, tanto se li Luoghi saranno liberi, quanto vincolati, dal Venditore del Monte, sotto pena alli Sensali, ed altri sudetti, che contraveranno di Scudi cinquanta, e di trè tratti di Corda da darsegli in publico per la prima volta, e per la seconda di duecento, e l'Esilio da Roma, e suo Distretto, ed altre pene etiam corporali, secondo il demerito, e gravità del delitto ad arbitrio di Monsignor Tesoriere Generale pro tempore.

CAP. XXXVI.

Che li Depositarj assistino mattina, e sera al pagamento de' frutti de' Monti.

EPer provedere al commodo del Publico, si ordina a tutti li Cassieri, e Giovani delle Depositarie, che debbano assistere la mattina, ed il doppo pranso trè hore continue per ciaschéduna volta al pagamento de' frutti de' Monti.

CAP. XXXVII.

Che la presente Tassa debba tenersi affissa da Segretarj Depositarj, e Computisti.

ED acciochè le dette Provisioni, ed Ordini siano sempre, ed in ogni tempo noti a ciaschéduno, si Decreta, ed Ordina, che li Depositarii, Segretarj, Prosegretarj, Computisti, e Procomputisti di tutti li sudetti Monti vacabili, e non vacabili debbano continuamente tenere nel Banco, e luogo del Negozio, e nelle loro Case respettivamente affissa publicamente, ed in luogo, che possa da ciascheduno commodamente, ed a suo piacere esser vista, ed letta la Copia delli presenti Ordini, e Tassa, sotto pena di Scudi duecento d'oro, da applicarsi come sopra.

CAP. XXXVIII.

Che non si contravéga, perche si procederà irremissibilmente.

AVvertendo ogn'uno a non contravenire in cosa alcuna, perchè si deputaranno anco Persone segrete, che averanno cura d'aver occhio, invigilare, e sopraštare con ogni diligenza a tutte le sudette cose, si procederà contro di tutti con ogni rigore per le dette persone, e nel modo espresso di sopra, etiam a semplice denuntia del Relatore, e Querelante con il suo giuramento, e con un Testimonio degno di fede, ed anco per Inquisitione, ed in ogni altro meglior modo, non ostante qualunque cosa, che facesse in contrario.

Volendo anche, e decretando, che le presenti Provisioni, & Ordini, affissi, e publicati in Banchi, in Campo di Fiore, & altri luoghi soliti di Roma per un Cursore di Nostro Signore, astringhino ciascheduno delli sudetti a chi spetta, o puol spettare per l'avvenire, come se a tutti fossero personalmente intimati. Dato in Roma questo dì 30. Aprile 1689.

Joseph Renatus Imperialis Thes. Gen.

Ferdinandus Nuptius Com. Gen.

Julius Clemens Matthæjus Audit.

Franciscus Antamorus R. C. A. Sec. & Canc.

Die 6. Julii 1689. supradicta Confirmatio Provisionum, Ordinationum, & Taxarum Montium affixa, & publicata fuit ad valvas Curiæ, & in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis, ut moris est, per me Gregorium Staggium Sanctiss. D. N. Papæ Curs.

Petrus Cannamellinus Cursorum Magister.

NUM. VI.

REVERENDISS. DOMINO EMERIX DECANO, Romana Locorum Montium.

Mercurii 20. Julij 1696.

ADversus sententiam latam in Tribunali A. C. absolventem Equitem Bartholomæum Giacherinum Creditorem attergatarium, seu hypothecarium à petita per D. Camillum de Palagio executione mandanti ad ejus favorem relaxati pro credito anteriori super locis 24. Montium contra Dominicum Gujottum eorumdem originarium Possessorem, seu Dominum, commissa fuit post longum decem annorum silentium causa appellationis in gradu restitutionis in integrum R. P. D. Lancettæ, eique superventa ob gravitatem articuli nunquam in his terminis ab hoc S. Auditorio examinati commissione procedendi de Voto Rotæ cum unica decisione, Proposui hodie de more dubium. *An constet de re judicata, seu potius de causis restitutionis in integrum.* Quod Domini re maturè discussa affirmativè resolverunt quoad primam partem, & negativè quoad secundam Constitit enim ipsis de validitate, & justitia sententiæ in judicatum transactæ ob lapsum fatalium, proindeque cessare crediderunt fundamentum restitutionis in integrum, ut per Text. *in cap. 1. ibique* Abb. *de restitut. in integ.* dixit Rota *coram Buratt. decis. 323. num. 1. & decis. 293. nu. 1. part. 8. recent.*

Nec justitia unicè inter partes controversa obfuscari visa fuit ex quo attergatio facta favore Equitis Bartholomæi fuerit nulla, sive tanquam facta per simplicem rogitum Secretarii Montium, non impetrata licentia Thesaurarii, sive tanquam non registrata in tergo litterarum patentium. Quoniam neutra ex hisce nullitatibus substinetur; Non quidem prima, quia tametsi loca Montium, uti de legalibus Principis non sint in commercio hominum, sine ipsius, aut Officialibus ab eo deputari licentia, non tamen necesse est, quod ista concedatur immediatè à Thesaurario, sed sufficit attergationem, seu aliam eorum

rum dispositionem fieri, aut factam fuisse mediante rogitu ipsius Secretarii, qui ratione proprii Officii talem habet facultatem, prout satis clarè deducitur ex reformationibus, seu provisionibus Cardinalis Serræ olim Prothesaurarii confirmatis à sanctæ memoriæ Paulo V. impressis penes Card. de Luc. *de loc. Montium fol. 95. §. E per toglier via num. 8.* ubi cavetur. *In evento, che alcun Montista, o Creditore de' detti Monti volesse per qualche rispetto obligare, ed hipotecare li suoi luoghi a favore di Creditori, o altre Persone in qualsivoglia modo, o vero sottoporsi a vincoli, e condizioni, si ordina, e commanda, che li detti Segretarj, e Prosegretarj, avuta prima diligente, ed esquisita considerazione in vendere, se li luoghi de' Monti, che vogliono obligare, siano liberi, e capaci d'oblighi, e vincoli, o altre condizioni, e ritrovatili tali, si debbano alla presenza de' Testimonj, conforme il solito, rogare di detti oblighi, e hipotheche, e dispositioni.* Quibus adstipular subsequens Constitutio Urbani VIII. impressa penes ipsum de Luc. *de loc. Mont. fol. 211.* disponens -- *quaslibet provisiones, e pactiones inter particulares personas &c. factas absque nostra, vel Protectorum, aut Officialium ad id, & ad conficiendum litteras patentes deputatorum licentia non esse attendendas* -- Ex his enim verbis benè deducitur, facultatem, seu licentiam attergandi fuisse cumulativè collatam in Protectores, & Officiales per alternativam *aut*, cujus virtus est, utrumque extremum disjungere, & in unoquoque dispositionem verificare adnotata per Jas. *in l. si ita quis sub n. 3. ff. de verbor. obligat.* Altogrd. *cons. 70. n. 62.* Rota *decis. 58. n. 6. & seqq. coram Bich.*

Neque his adversatur responsio, quod Reformationes, seu Provisiones Cardinalis Serræ injungentes Secretariis onus inquiren. diligenter; an Loca Montium, super quibus petitur fieri attergationem, sint libera, & vinculorum capacia, respiciant actum materialem, seu executivum, non autem formalem, & authoritativum reservatum Thesaurario; Quoniam ex toto illarum tenore benè perpenso, patet, quod ultrà actum materialem Inquisitionis superaddita fuit potestas sese rogandi de eisdem obligationibus, & hypothecis, quæ potestas secum fert etiam actum formalem subsantiativum ipsius attergationis, præsertim qnando in eisdem Reformationibus nemini alteri legitur reservatus; Idque benè declaratur ex novissima Constitutione san. mem. Innocentii XI. edita 30. Aprilis 1680. in qua, confirmatis in hoc puncto per eadem prorsùs verba, Reformationibus Cardinalis Serræ, præsuppositaque in Secretariis omnimoda facultate recipiendi, & admittendi per se ipsos quascumque attergationes nulla requisita licentia Thesaurarii, in *cap. 13.* hanc facultatem limitavit in particularibus tantùm casibus ibi -- *S'ordina ancora espressamente a' Segretarj, e Prosegretarj, che non possano da se stessi ammettere, o ricevere rassegne, o attergazioni de' Luoghi de' Monti spettanti a Donne, o Minori, se non per quei Luoghi de' Monti, che le Donne, e Minori avessero comprati con loro propri danari &c. ma per altri Luoghi de' Monti, che avessero le Donne, o Minori non possano ammettere loro rassegna, o disposizione alcuna, se non con legitimo mandato di procura &c. overo con mandato di Monsignor Tesoriere* -- Ex hoc enim validè infertur quod sicuti facultas fuit ipsis limitata tamen in quibusdam particularibus casibus, in iisque solis requisita licentia, seu auctoritas Thesaurarii ità in reliquis omnibus censetur relicta, seu verius confirmata juxta commune axioma, quod exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, de qua text. *in l. nam quod siquidem §. si primo ff. de præt. Leg. & in l. quæsitum §. Denique in fin. ff. de fund. instinct.* & licèt hæc Constitutio Innocentiana sit posterior attergationi, de qua agitur, quia tamen emanavit per viam declarationis, seu confirmationis, insertoque tenore ipsarum reformationum, seu Provisionum Card. Serræ *benè trahitur etiam ad præterita, ut notat* Jas. *in l. non dubium n. 10. vers. tamen quando C. de leg.* Alex. *cons. 7. n. 4. circa fin. vers. sed ità est lib. 2.* Gabr. *de reg. jur. concl. 3. n. 3.*

Minùs officit ponderatio elicita ex recensita Const. Urbani VIII. in illis verbis. *Factas absque nostra, vel Protectorum, aut Officialium ad id, & ad conficien. litteras patentes, deputatorum licentia in eisdem litteris patentibus exprimenda non esse attendendas &c.* quasi quod facultas conceden. hujusmodi licentias reservata fuerit Thesaurario soli ad subscriben. easdem litteras deputato; quia tametsi litteræ patentes solùm subscribantur per Thesaurarium, non indè tamen validè infertur, quod attergationes fine expressa illius licentia, & approbatione non possint recipi per Secretarios de quibus Papa individualiter loquutus fuit sub nomine Officialium communiter pro Secretariis intellectorum, ut testatur in proposito Cardin. de Luca *de loc. Montium capit. 2. num. 4.* Non relevante, quod incongruum videatur hujusmodi facultatem attribuere Secretariis, qui sunt iidemmet, qui debent tales licentias in litteris patentibus exprimere. Cum enim de tempore emanatæ Constit. pactiones, & obligationes super locis Montium passim; etiam fierent per acta aliorum Notariorum, verba illa absque nostra, vel Protectorum, aut Officialium ad id deputatorum licentia in eisdem litteris exprimenda non sunt trahenda ultra pactiones, & obligationes factas per Apocas privatas, vel acta aliorum Notariorum, pro quibus restringendis solum emanavit eadem Constitutio, etiam ad rogitus Secretariorum, qui secum ipsis involvunt licentiam à Pontifice volitam.

Et hæc omnia eò fortiùs urgere visa sunt apud DD. accedente inconcussa praxi, & observantia probata ex revolutione librorum Secretariorum, seu Officiorum Montium, in quibus nulla reperitur attergatio, facta cum licentia Thesaurarii, sed è converso plurimæ leguntur factæ per solos Secretarios, quæ observantia in hac materia adeò frequenti est optima interpres Constitutionum desuper editarum, ut passim dixit Rot. *decis. 59. num. 12. coram Mantic. & dec. 83. num. 9. coram Bich. & decis. 842. num. 12. coram Cerro, & decis. 362. num. 12. par. 5. & dec. 441. num. 9. cum seq. part. 18. rec.* Non relevante responsione, quod istæ attergationes non probentur effectum sortitæ cum prælatione Creditoris attergatarii in concursu anteriorís; Tum quia datæ fuerunt plures sententiæ illas effectui demandantes *Summ. Equitis num. 3.* Tùm etiam quia ex illarum tenore constat, omnes fuisse factas, imò in dies practicari pro majori cautione obligationum contractarum, & sic ad effectum acquirendi super locis montium hypothecas speciales adversùs quoscumque Creditores; Tum demum, quia ex illarum multiplicitate, & frequentia præsumendum est, etiam alias effectum fuisse sortitas, neminemque ausum fuisse adversùs ipsas quidquam in Judicio tentare.

Multoque minus sustinetur secunda nullitas in eò fundata, quòd hæc attergatio non sit facta in tergo litterarum patentium: Quia licèt talis forma regulariter servetur, & ab ista ipsa etiam sumpserit denominationem, non tamen ullibi præscriptum est, quod non possit fieri attergatio per descriptionem vinculorum in Broliardo, & in Regestris, ut fieri posse præcisè respectu resignationum præscripsit san. mem. Clemens Octavus in ejus Constitutione impress. apud eumdem *De Luc. de Loc. Montium fol. 87* Ne alias præclusus remaneret aditus, & libertas Montistarum, qui sine culpa litteras amiserunt, aut de tempore contractuum ineundorum reperire non potuerunt attergandi, & hypothecandi eorum loca.

Neque in hoc considerabilis visa est fraus, quæ dicitur committi posse per Possessores locorum Montium, ostendendo secum contrahere volentibus litteras patentes nullo vinculo affectas ut illos ad hoc faciliùs inducant contra mentem ipsarum Constitutionem expresse editarum ad obviandum fraudibus, quia satis illis consultum remanet in hoc casu, in quo apponitur in ipsa attergatione vinculum loco cautionis ob non exhibitionem litterarum patentium; sufficit enim formam adimplere per equipollens, dummodò per illud eodem, vel pinguiori modo finis à lege expressus habeatur ad firmata per Rot. *coram Bichio dec. 451. n. 22. & seqq. & in rec. dec. 465. n. 5. par. 9. dec. 254. n. 8. & dec. 416. n. 16. par. 18.*

Maximè quia in hoc etiam puncto concurrit observantia positiva deducta ex eisdem libris Secretariorum, ex quibus constat, quod in similibus casibus non fuit, prout faciendum esse contenditur habitus recursus ad Pontificem ad hoc ut desuper providetur, sed per simplicem rogitum Secretarii in Broliardo, & regestris cum appositione recensiti vinculi ob non exhibitionem litterarum patentium factæ fuerunt attergationes, contra quas non docetur, quod ullus hactenus in Judicio obtinuerit.

Et ità utraque &c. decisum fuit &c.

INDEX RERUM NOTABILIUM

Quæ continentur sub titulo de Locis Montium.

ACTUS.

Dubius semper interpretandus est, ut minùs noceat tertio. Cap. 4. sub num. 6. vers. ubi verò.

ARRENDAMENTA.

Quid sint. Cap. 3. sub. num. 37. vers. in alio verò.
In eis an cadant reductiones, vel diminutiones, ut accidit in locis Montium, ibidem,
Duplicis sunt speciei, ibidem.

ASSENSUS.

Papæ requiritur in obligatione bonorum Jurisdictionalium in Statu Ecclesiastico. Cap. 5. n. 24.

ATTERGATARIUS.

Consideratur solummodò tanquam creditor in pignore. Cap. 2. sub n. 19.

ATTERGATIO.

In resignatione locorum montium quid sit. Cap. 2. n. 19.
Per eam nec dominium, nec possessio cum libertate, & securitate acquiritur, ibid.

BARONES.

Quæ damna, & præjudicia experiantur ex erectione locorum montium. Cap. 1. n. 29.
In montibus baronalibus quomodo verificetur fides publica Cap. 5. n. 27. V. Privilegium, mons,

BONA.

Jurisdictionalia in Statu Ecclesiastico non possunt obligari sine assensu Papæ. Cap. 5. n. 24.

BONUM.

Publicum præferendum est privato, Cap. 2. sub n. 8.

BULLA.

Nicolai V. in materia censuum licet pro utriusque Siciliæ Regnis communiter recepta sit, tamen ad effectum ut fructus non excedant decem pro centenario; ubique attendenda est Cap. 3. sub n. 19.
De Bullis respicientibus loca montium, vide in calce Tractatus.

BULLA BARONUM.

An comprehendat loca montium. Cap. 1. sub. n. 15.

CASUS.

Rarò contingibiles non sunt attendendi. Cap. 2. n. 8.

CENSUS.

Consignativus antiquis Juristis ignotus, fuit in Italia introductus ex quodam Aragonensium, vel Cathalanensium usu. Cap. 1. n. 19 & 20.
In ejus Constitutione à minore, muliere, vel Ecclesia facienda, requirunt solemnitates à Jure communi, vel Statutario exigitæ ad alienandum Cap. 2. sub. n. 16.
Secus in ejus extinctione, ibid.
Consignativus quid sit, & quid emphyteuticus. cap. 3. n. 18.
In censibus consignativis quare non detur reductio generalis, & unitorinis. cap. 3. n. 19.
Cõsignativus, in quo differat à locis montiũ. Cap. 3. n. 21. & 33.
Ejus diminutio, sive sbassatio quando dicatur ex necessitate facta ad effectum, ut non subjaceat *extravag. ambitiosæ* respectu personarum privilegiatarum. cap. 3. n. 28.
In quo loco dicatur existere, an ubi est fundus censitus, an potius ubi vivit, & domicilium habet creditor. cap. 3. n. 40.
Constitutus pro certa summa potest cedi alteri pro majori, vel minori pretio, cap. 4. n. 14.

CIRCUMSTANSTIÆ.

Considerabiles in casu diminutionis pretii intrinseci enumerantur. cap. 4. num. 22.

COMMODA.

Quæ resultant à libertate commercii locorum montium. c. 3. n. 1.
Alia, quæ proveniunt à modo, cum quo eorum fructus solvuntur. cap. 3. num. 2.

CONFISCATIO.

Quid servetur in Statu Ecclesiastico circa ejus usum. c. 5. n. 19.
Regula quod quilibet confiscet in suo declaratur. c. 5. n. 20.
An procedat si confiscatio imponatur ex crimine lesæ majestatis in primo capite, ibid.

CONSTITUTIO, vide Bulla.

CONTRACTUS.

Et obligationes habentes tractum successivum quamvis de tempore, quo sunt initi, fuerint justi, tamen si tractu temporis efficiantur injusti, & læsivi ad justitiam, & æquitatem reduci debent, cap. 3. num. 10.

CONTRAHENS.

In nundinis, aliisque publicis emporiis ex quodam recepto usu, & ob publicum commercium semper tutus est. c. 2. n. 24.
Limita si fuerit particeps, vel conscius fraudis, aut in mala fide, ib.

CREDITOR.

Cum assensu in bonis prohibitis alienari præfertur creditori anteriori sine assensu. cap. 5. n. 25.

CRUCIATA.

Indici solet ob necessariam defensionem fidei. c. 6. n. 1.

CULPA.

De qua culpa teneatur Secretarius montium, & Cameræ, vide V. Secretarius.
Quæ consideretur in possessore montium, qui patiatur præjudicium. cap. 2 n. 11.
Redoleret in Secretario, qui videndo in litteris resignationem locorum montium ad favorem unius, admitteret liberam resignationem ad favorem alterius. cap. 2. n. 19.

DEBITOR.

Montis si vẽdat loca pro majori pretio extrinseco an ad restitutionem illius teneatur, cap. 4. n. 17.
Montis an teneatur ad totum vel solùm ad id, quod recepit in casu diminutionis pretii intrinseci. Vide V. pretium.

DECIMÆ.

Imponi solent ex causa necessaria ob defectum redditum Pontificii Principatus. cap. 6. n. 1.

DEPOSITARIATUS.

Montium si non solvit fructus, an teneatur camera. c. 3. n. 35.

DOCTORES.

Moralistæ, & Theologi impugnantes potestatem Principis in facienda reductione fructuum locorum montium refelluntur. cap. 3. num. 6.

DOMINUS.

Tenetur de facto famuli, vel præponens de facto præpositi, quando hic delinquitur ministerium, cui præponitur. c. 2. n. 9. & 10. cap. 3. num. 35.
Et possessor locorum montium dicitur ille, qui descriptus est in libris publicis Principis; vel ipsius montis. c. 2. sub n. 16.

EMPTOR.

Tenetur diligenter inquirere conditionem ejus, cum quo contrahit, ipsique imputandum si sibi non caverit in casu evictionis, vel molestiarum, quem providere poterat, & debebat. c. 2. n. 6.
Fallit favore publicæ fidei, & ne commercium impediatur, prout est in materia locorum montium. ibid.
Vel cessionarius locorum montium videtur habere solummodò quandam commoditatem, vel detentionem nudi facti, quem re dolet quoddam mandatum in rem propriam. cap. 2. sub n. 16.
Locorum montium non sequitur fidem venditoris, sed fidem publicam Principis attendendo leges erectionis montium. cap. 4. sub n. 6. vers. Et ulterius.
Emens in publicis nundinis an sit tutus. Vide V. Contrahens.

ERROR.

Est in procedendo cum generalitatibus. cap. 5. num. 29.

EVICTIO.

Bonis assignatis evictis, vel avocatis pecuniis solutis, an mons reviviscat. cap. 4. n. 39.

EXTINCTIO.

Aggregationis montis Cameralis concessæ privato quatenus non admittatur recensetur casus particularis. cap. 4. n. 6,
Vel extractio locorum montium quomodo fiat. c. 4. n. 35.
Quæ damna inferre possit. cap. 4. num. 36.
Ficta, & idealis dicitur illa, quæ fit ob transmutationem de uno monte in alterum, & quomodo fiat. cap. 4. n. 38.

PHISCALIA.

Quid sint. cap. 3 num. 36.
Eorum venditiones, vel concessiones fieri solitæ per Phiscales impugnantur. cap. 3. num. 37.

FORENSES.

Etiam sine privilegio sunt capaces acquirendi, & retinendi loca Montium. cap. 5. num. 7.

FRAUS.

Committi potest in resignatione locorum montium ex diversitate nominis, & cognominis. cap. 2. n. 10.
Item in Officiis vacabilibus, ibidem remissivè.
Quomodo obviandum fraudibus, & inconvenientibus, cap. 2. n. 12. V. Interessatus.
Ad eam probandam cum sic potiùs facti, quàm juris standum est particularibus casuum circumstantiis. c. 2. n. 25.
Quæ committi soleat super exvinculationibus locorum montium. cap. 7. n. 3.
Nulla considerari potest in erectione montium Cameralium, imò nec præsumi debet in supremo Principe. c. 4. num. 18. V. Interessatus.

FRUCTUS.

Locorum montium reductio semper fuit practicata. c. 3. n. 4.
In prædictis erectionibus ascendebant ad decem pro centenario, ib.
Ultimo loco ad quatuor redacti. cap. 3. n. 15.
Licito jure percipiuntur. cap. 3. n. 17.
Eorum excrescentia accidentalis quomodo fiat ob diminutum pretium in sorte. cap. 3. n. 23.

Qua ratione reducantur. Vide V. reductio.
Majorum fructuum diminutio ob minus pretium solutum c. 3. n. 34.
Eorum diminutio resultans à deficientia, vel infructuositate bonorum monti assignatorum cap. 3. n. 33.

GABELLA.

Pro censibus, quo loco solvi debeat, ubi scilicet adest fundus censitus, an potiùs ubi domicilium habet creditor census. c. 3 n. 41.
Si creditor census in loco fundi censiti nullo onere, & gabella gravetur, tunc indistinctè illum solvere debet in loco domicilii, ib.

GRATIA.

Et quælibet concessio tertio præjudicialis damnatur. c. 5. n. 26
Distinctio affertur inter revocationes, & moderationes gratiarum. cap. 5. num. 28.

HÆRETICI.

An sint capaces acquirendi, vel retinendi loca montium. Vide V. Infideles.

HYPOTHECA.

Quid sit, & an sit verum pignus. cap. 5. num. 31.
Quando super bonis hypothecatis non detur ejus experimentum. cap 5. n. 30.

INFIDELIS.

Judæi, & hæretici incapaces sunt ad acquirendum, & retinendum loca montium. cap. 5. num. 5.

INTERESSATUS.

In materia locorum montium agere potest contra fundatores, vel falsarios, qui actum malè gesserunt, & pretiũ receperunt c. 2. n. 8.
Item contra Judicem, qui malè vincula delevit, ibid.
Item si Secretarius culposus dignoscatur, potest contra eum agere ad quanti interest, ibidem.
Si montes sint Camerales agere potest contra Cameram, ibidem.
Si Baronales aut de tertia specie contra Baronem, vel alium, qui illum præposuit, ibidem.

INTERESSE.

Quod habet Princeps ejusque Camera in montibus baronalibus. c. 4. n. 9.

JUDÆI.

An sint capaces acquirendi, & retinendi loca montium. Vide V. Infideles.

JUDEX.

Ejus factum dicitur factum partis. cap. 1. sub num. 17.

JUS LENDI.

In censu consignativo quos effectus pariat. cap. 2. n. 5.
Ejus cessio quamvis translativa operatur tamen ut non transeant in cessionarium onera hypothecarum, jura, & vincula, quibus census cessus penès debitorem subjacebat. ibidem.
Transfert etiam anterioritatem fructuum decurrendorum non à die novi contractus cessionis, sed à die creationis census, ibid.

LÆSIO.

Minor sufficit in fisco, quàm in privato. c. 3. sub n. 9.
Enormissima inter non privilegiatos ea dicitur, quæ est ultra bessem. cap. 3. sub n. 11.
In fisco simplex, & enormis verificatur in 6. ibid.
Pro ea metienda attenditur tempus contractus. cap. 3. n. 13. & 14.
In venditionibus locorum montium non facilè verificatur, & quare. cap. 4. n. 27.

LEX.

L. per diversas, & l. Ab Anastasio C. mamdati, procedunt in juribus incertis, & litigiosis, secùs verò in certis, & liquidis. c. 4. n. 16.

LIBERTAS.

Non intrat in vinculis expressis, & contentis in litteris patentibus. cap. 2. num. 18.
Inducitur si resignatio fiat in manibus Secretarii. cap. 2. n. 18. & 22.
An proveniat à privilegio Urbani Octavi. cap.... num. 2. & c. 5. n. 1.
Provenit potiùs de Jure. cap. 2. n. 3.
Cujus comodo cedat, si cesserit vincula. cap. 4. n. 28.
Locorum montium, cum qua ipsa transeunt in resignatarium dicitur privilegium. cap. 5. n. 1.
Est privilegium commune omnibus montibus. cap. 5. n. 1.
Plura inconvenientia producere solet. cap. 2. n. 7.

LITTERÆ.

Patentes si allegetur, quod fuerit deperditæ, quid agendum sit. cap. 2. num. 20.

LOCA MONTIUM.

Quid propriè sint, & ex qua causa fuerint introducta. cap. 2. num. 9.
Alia sunt vitalitia seù vacabilia, & alia non vacabilia, nec vitalitia, sed perpetua. Dict. cap. 1. n. 10.
De quo tempore, & quibus in locis eorum usus irrepserit. c. 1. n. 11.
In Civitatibus Romæ, Bononiæ, Ferrariæ, & aliis tale nomen fortiuntur. cap. 1. n. 12.
Apud Venetos dicuntur pecuniæ in Banco, vel in Zecca, ibidem.
Januæ nuncupantur Comperæ in Cartulario S. Georgii, ibidem.
Neapoli appellantur fiscalia, & respectivè redditus super arrendamentis, ibidem.
Mediolani dicuntur jura super datiis, ibidem.
In Regnis Hispaniarum vocantur Jura cum Rege, ibidem.
Quomodocumque vocentur, eandem naturam conservant, ibidem in principio.
Sunt de Regalibus, eandemque naturam sortiuntur, ac ipsamet vectigalia, aliaque jura publica, & regula. cap. 1. n. 13.
Non sunt in privato commercio. cap. 2. n. 4.
Non possunt transferri de uno in alium absque Principis auctoritate, vel ejus Officialis. cap. 2. sub n. 16.
Connumerantur inter bona stabilia. cap. 1. n. 15.
An veniant sub dispositione Bullæ Baronum. Vide Bulla Baronum.
Censetur esse de Civitate dominante Principatus, in qua facta est eorum erectio, & destinata solutio, non verò circumscribuntur loco, in quo existunt bona, seu vectigalia, & jura, super quibus fundata sunt, cap. 1. num 15. in fine, & num. 16.
Quid servetur in Civitatibus Bononiæ, Ferrariæ. cap. 1. num. 17.
In quibus differant à censibus consignativis. c. 1. n. 18. & c. 3. num. 21.
Baronalia, quæ sint, & in quot species consistant. Vide V. mons.
Eorum introductio, & erectio fuit utilis, & Commendabilis. cap. 1. num. 22.
Ad bonum Principatus regimen valdè confert in repentinis accidentibus belli, vel pestis, famis, aliarumque similium calamitatum. cap. 1. num. 23.
Utilis experitur nedum publico, verum etiam privato commodo. cap. 1. num. 25.
Damna, & præjudicia, quæ è converso Reipublicæ causare videtur. cap. 1. num. 27.
Immò resultare potest major calamitas illa, quæ provenit vi tempestatum, sterilitatis, incendii, pestis, & similibus. Dict. cap. 1. num. 28.
Baronibus nonnulla damna, & præjudicia infert. Dict. c. 1. num. 29.
Præjudicialis est agriculturæ, & mercaturæ. Dict. cap. 1. nu. 20.
In materia locorum montium non procedit regula, quod contrahens teneatur inquirere commodum alterius contrahentis idque ob publicam fidem. Dict. cap. 2. numero 6.
Eorum commercium principaliter provenit ab eorum libertate, & temporum securitate. Dict. cap. 2. n. 1.
Talis libertas an proveniat à jure, vel à privilegio Urbani Octavi. Vide V. Libertas,
Non differunt penes ipsum dominum, & possessorem ab aliis bonis, ut subjaceant debitis, & obligationibus. cap. 2. num. 14.
Ubi sunt penes hæredem, sivè legatarium retinent vincula defuncti. Dict. cap. 2. num. 15.
Eorum contractatio an veniat sub genere contractuum ad effectum, ut intret nec ne gabella contractuum. Dict. cap. 2. num. 28. ubi remissivè,
Eorum acquisitio, quæ fit in persona unius cum pecunia alterius latè explicatur. Dict. cap. 2. num. 27.
De eorum exvinculationibus fieri solitis per Thesaurarium, vel Judicem. Dict cap. 2. num. 29.
Omnes personæ cujuscunque gradus, & conditionis exceptis infidelibus, & hæreticis sunt capaces ea acquirendi, & retinendi. cap. 5, num. 5.
Possunt liberè resignari per Ecclesiam, aliaque loca pia absque solemnitatibus à jure communi, vel statutario requisitis, nec subjacent *extravag. ambitiosæ de rebus Ecclesiæ non alien.* cap. 5. num. 9. 10. & 11.
Intellige si resignentur in manibus Secretarii, secùs si ex privata conventione in alium transferantur. cap. 5. n. 12.
An subjaceant spolio Ecclesiarum. Dict. cap. 5. num. 15.
An subjaceant confiscationibus. Vide. V. Confiscatio.
An possint sequestrari, vel exequi. Vide. V. Privilegium. Reliqua V. mons.

MONETA.

Si alteretur, an attendatur tempus taligationis, vel potiùs solutionis. cap. 4. num. 29

MONS.

Quid significet. cap. 1. num. 2.
Fidei unde originem trahat. cap. 1. sub num. 1. & cap. 6. num. 2.
De ejus reductione, ibidem.
Frumentarius expeditur. Dict. cap. 1. num. 6.
Sub annonæ, vel abundantiæ vocabulo adhuc explicari solet ibidem.
Montes dotium, & familiarum vulgò *maritagiorum*, Dict. cap. 1. nu. 7.
Aliæ species montium remissivè. Dict cap. 1. num. 8.
Baronales, qui sint, & quot in Urbe enumerentur. Dict. cap. 1. nu. 20.
Quales verè sint, & quales de tertia specie, ibidem.
An sint de regalibus, aut potiùs de privato cõmercio. Dict. c. 1. n. 21.
Baronales, vel privati, magisvè eorum aggregationes montibus Cameralibus damnantur. cap. 3. num. 34.
Camerales, in quo differant à Baronalibus quoad pacta repetendi fortem. cap. 4. num. 8.
In montibus Cameralibus attenditur fides publica, in baronalibus privata. Dict. cap. 4. num. 13.
Montes Urbis ut plurimum solent esse in scutis monetæ. Dict. cap. 4. numer. 30.
An reviviscat evictis bonis assignatis, vel avocatis pecuniis. Vide V. Evictio,
In montibus baronalibus quomodo dicatur adesse causa, & fides publica. cap. 5. num. 27.
Pius *recuperationum*, & *primi*, & *secundi succursus*, quando fuerit erectus. cap. 6. num. 3.
De dictorum montium suppressione, & translatione ad montem restauratum, ibidem.
Ligæ, & Religionis, qui sint. cap. 6. num. 4. De eorum transfusione in dictum montem restauratum, ibid.

De erectione ſecundi montis Religionis. Dict. cap. 6. n. 2.
Camerarius, & ejus erectio. Dict. cap. 6. num. 6.
Subventionis, quid ſit. Dict. cap. 6. num. 7.
De ejus translatione ad montem reſtauratum. ibid.
De neceſſitate erigendi montes, & exigendi, emolumenta Datariæ, & Cancellariæ Apoſtolicæ. Dict cap. 6. n. 9.

OBSERVANTIA.

Generalis aliorum Principatuum, & particularis hujus Principatus circa reductiones locorum montium. cap. 3. n. 25.
In hac materia locorum montium juſta, & rationabilis reputatur. Dict. cap. 3. num. 26.

FACTUM.

Sive facultas de redimendo eſt pretio extimabilis, & minuit de pretio, ejuſque pars dicitur. cap. 3. num. 11.
Pacta prohibentia facultatem extinguendi in perpetuum, vel ad tempus. cap. 4. num. 2.
De dictis pactis Montiſtæ ſolliciti eſſe ſolent. Dict. cap. 4. num. 3.
Eorum validitas oſtenditur, & quare ſecùs in cenſibus. Dict. cap. 4. num. 4. & 7.
Quomodo poſſunt moderari. Dict. cap. 4. num. 5.
Quæ ſit differentia inter montes Camerales, Baronales circa hujuſmodi pacta. Dict. cap. 4. num. 8.
Obligans ad redemptionem valet favore tertii. cap. 4. n. 10.

PECULIUM.

Principum, Reſpublicarum eorumque ærarium conſiſtit pro majori parte in fide, & commercio. cap. 3. num. 3.

PECUNIA.

Influit ſalutem, & Reipublicæ conſervationem. cap. 1. n. 24.
Exterorum expedit ut trahatur ad Principatus, ut exindè corpus Reipublicæ impinguetur. Dict. cap. 1. num. 32.
Intellige ſi libera ſit manſura in loco, ad quem trahatur, ſecùs ſi ad publicum fœnus deſtinetur, ibid.

POSSESSOR.

Locorum Montium, qui ea habuit per viam deliberationis, vel adjudicationis quomodo eludi poſſit. cap. 2. n. 17.

PRETIUM.

Locorum montium quomodo ſit conſiderandum. cap. 2. num. 26.
Duplex eſt, intrinſecum, ſive uniforme, vel invariabile, & extrinſecum, ſeu accidentale, vel variabile. cap. 4. num. 13.
Integrum reſtitui debet, & non plus, neque minus in caſu extinctionis. Dict. cap. 4. num. 15.
Majus extrinſecum, an fiat quandoque intrinſecum, ejuſque naturam aſſumat, & quomodo id fieri poſſit. Dict. cap. 4. num. 19.
Intrinſecum ſi diminuatur an debitor montis teneatur ad totum, vel ſolùm ad id, quod recipit. Dict. cap. 4. num. 20.
Quæ dicuntur de reſtitutione non facienda pretii non ſoluti, non procedunt contra tertium, qui pro integro pretio emit. Dict. cap. 4. num. 23.
His repugnat, quod dicitur *in tract. de Officiis*, quod Camera non tenetur reſtituere niſi acceptum Dict. cap. 4. num. 25.
Ejus diminutio ratione vinculorum, & quod non profit debitori montis. Dict. cap. 4. num. 26.

PRINCEPS.

Impugnanter ejus poteſtatem circa reductionem fructuum locorum montium refelluntur. cap. 3. n. 6.
Quando poſſit tollere jus tertio quæſitum. Dict. cap. 3. num. 8.
Duplicem gerit perſonam privati, ſcilicet, & alteram publici, ibid.
Quando ligatur legibus poſitivis, ibidem.
Publica neceſſitate exigente poteſt deviare à legibus poſitivis, nec exindè dici poteſt earum violator. Dict. num. 8. & num. 24.
Solus demandare poteſt reductiones cenſuum non autem poſſunt Judices. cap. 3. num. 20.
Vel alter montis debitor an, & quomodo poſſit uti fructibus aſſignatis pro ſolvendis fructibus Montiſtis, & ſolutiones ſuſpendere. Dict. cap. 3. num. 38.
In quo differat à Judice inferiori quoad efformandum judicium in caſu diminutionis pretii intrinſeci locorum montium, ſcilicet num teneatur debitor montis ad totum, vel ſolum ad id, quod recepit. cap. 4. num. 11.
Ejus poteſtatem negantes circa derogationem juris poſitivi damnantur, cap. 5. num. 3.
Poteſt in caſu neceſſitatis præjudicare juribus tertii. cap. 4. ſub n. 22. & cap. 5. n. 23.

PRIVILEGIUM.

Reſultat ex libertate locorum montium cap. 5. num. 1.
Eſt commune omnibus montibus. Dict. cap. 5. n. 2.
Conſiderabile cenſetur, ut loca montium non poſſint extingui. Dict. cap 5. n. 3.
Eſt tamen particulare in aliquibus montibus, non autem commune omnibus, ibidem.
Quid importet. Dict. cap 5. num. 4.
Quod loca montium non poſſint ſequeſtrari, vel exequi, qua ratione ab uſu receſſerit. Dict. cap. 5. n. 16.
Quæ ſit differentia hujus privilegii pecuniis, quæ ſunt in locis illud habentibus. Dict. cap. 5. n. 17.
Ut loca montium non ſubjaceant confiſcationi. Dict. cap. 5. n. 18.
Prædicta omnia privilegia non ſolent concedi montibus baronalibus, ſed tantùm illud potioritatis adverſus anteriores in bonis aſſignatis cum ſuſpenſione hypothecarum. Dict. ca. 5. n. 22.

PROMISSIO.

De vendendo an tribuat jus emptori. cap. 2. num. 22.

QUÆSTIO.

Facti ex ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis prudentis Judicis arbitrio venit regulanda. cap. 2. ſub num. 10.

REDUCTIO.

Locorum montium ſemper fuit practicata. cap. 3. num. 14.
In diverſis temporibus variè à Summ. Pontif. facta. Dict. c. 3. n. 15.
Generalis, & uniformis non datur in cenſibus conſignativis & quare. Dict. cap. 3. n. 18. 19. & 21.
Demandari poteſt per Principem, non autem per Judices. Dict. cap. 3. num 20.
Fructuum locorum montium ex qua ratione fiat. Dict. c. 3. n. 23.
Nullum præjudicium affert ubi offertur reſtitutio ſortis. Dict. c. 3. num. 27.
In ea facienda cautè, & circumſpectè procedendum eſt. Dict. cap. 3. num. 29.
Fructuum implicitè fieri poteſt ob augmentum ſoliti pretii in ſorte. Dict. cap. 3. num. 31.

REGULA.

Certa, & generalis in omnibus caſibus impoſſibile eſt, ut poſſit ſtatui. cap. 2. num. 10.

RELIGIOSI.

Profeſſi, & incapaces tàm in communi, quàm in particulari, quatenus admittantur ad contractionem locorum montium. cap. 2. ſub num. 23.
Indiſtinctè admittuntur ad acquirendum, & retinendum dd. loca Montium. cap. 5. num. 5. & ſub n. 9.

RESCISSIO.

Contractus quando detur ex capite læſionis contra tertium poſſeſſorem. cap. 4. num. 24.

RESIGNATIO.

Locorum montium ut ſincerè fiat, & fraudibus obvietur, quid agendum eſt. cap. 2. num. 12 & 17.
Si fiat in manibus Secretarii libertas inducitur. Dict. cap. 2. n. 18.
Per viam attergationis, quæ ſit Dict. cap. 2. n. 19.

SECRETARIUS Montium, & Cameræ.

Quæ ſit ejus obligatio. cap. 2. num. 9.
Tenetur ad quanti intereſt quoties culpoſus detegatur, ibidem & num. 12. in fine.
Ejus induſtria electa dicitur. cap. 2. ſub num. 10.
Debet eſſe diligentiſſimus, ideò de leviſſima culpa tenetur, ſive ea committendo, ſivè in omittendo conſiſtat, ibidem.
Caſus fortuitos quodammodo in ſe ſuſcepiſſe videtur. ibid.
Quomodo ſe gerere debeat in caſibus habentibus quale quale dubium, ibid. in fine.
Eſſet in culpa ſi videndo attergationem in litteris ad favorē unius admitteret liberā reſignationē ad favorē alterius. c. 2. n. 19. in fine
Quid ſervare debeat cum recipit reſignationes locorum montium quæ fiunt per minores, mulieres, aliaſque perſonas privilegiatas. c. 5. n. 13.
Non debet eſſe contentus ſolo Judicis decreto abſque previa cognitione cauſæ, ſed debet conſulere Congregat. montium, ib. n. 14.

SOLEMNITATES.

A jure communi, vel ſtatutario deſiderate adhuc requiruntur in alienationibus locorum montium. c. p. 2. ſub num. 16.
Fallit in formali reſignatione in manibus Secretarii facta. Dict. cap. 2. num. 23. & cap. 5. ſub nu. 9. & 10.

SOLUTIO.

In moneta æquivalenti quando, & quomodo admitti debeat. cap. 4. num. 33.
Quid ubi adſit diuturna obſervantia. Dict. cap. 4. n. 34.

SORS.

Quando per obliquum, & per indirectum repetatur ob non adimplementum. cap. 4. n. 11.

STYLUS.

Quod remaneant pecuniæ penes depoſitarium periculo creditorum refellitur. cap. 4. n. 37.

THESAURARIUS.

Loco montium ordinarius, magiſque competens Judex dicitur. cap. 2. n. 29.

VALOR.

Scutorum aureorum quanti fuerit antiquis temporibus, & quanti ſit hodie. cap. 4. n. 31. & 33.

USURÆ.

Antiquorum temporum, ad quam metam excreverint. cap. 1. n. 4.
Centeſimæ, quæ fuerint, ibidem.
In monte Pietatis quatenus excludantur ex mutuo. Dict. c. 1. n. 5.

FINIS.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA